

במסכת

זבחים

מסכת זבחים

בדין סתמא כלשמה.....ז	סימן א
בדין כשרין ואין מרצין.....טו	סימן ב
בפסול שלא לשמה.....לג	סימן ג
מחשבין מעבודה לעבודה.....מו	סימן ד
בדיני הולכה.....עז	סימן ה
קבלה בכלי.....ק	סימן ו
בסוגית שלא במקומו.....קח	סימן ז
בדין תפוס לשון ראשון.....קלט	סימן ח
דמים שנכנסו לכפר.....קסא	סימן ט
אם עלה לא ירד.....קעד	סימן י
כיבוס דם חטאת.....רב	סימן יא
בדיני הגעלה.....ריב	סימן יב
בענין הגעלה ומריקה ושטיפה לפו"ר.....רסו	סימן יג
פרים ושעירים הנשרפים.....רעט	סימן יד
בפרק השוחט והמעלה.....שה	סימן טו
בדיני עולת העוף.....שעו	סימן טז
הערות ע"ס המסכת.....תיג	סימן יז

א"ה, סדרנו הסימנים ע"ס המסכת אבל סדר לימודם היה כך, [וכן הציונים שבתוך הספר הם לפי סדר לימודם], טו, י, ו, ז, יא, ט, יד, טז, ד, ה, ג, ב, ח, א, וסימנים טו, טז, יז, נכתבו בזמנים שונים.

מפתחות ע"ס המסכת

שם ומה במקום שאם אמר הריני שוחט כו' שם סק"ה	ב' א' כל הזבחים כו' ס"ג סק"ח
י"א ב' בעי ר"ז כשרים ואין מרצים ס"ג סק"ו	שם בפסול שלא לשמה, סי"ז
שם הא נמי תנינא כו' שם	ב' ב' ושני זבחים בסתם לשמן כו' ס"א סק"א
י"ג א' כיצד לשמן ושל"ש כו' ס"ד סק"ז	שם הא לשם פסח וסתמא כו' שם סק"ב
שם גמ' אמר רבא ל"ק כאן במחשבת כו' שם סקי"ח	שם דילמא שאני התם כו' שם
י"ג ב' אר"י בדר"ח שמעתי כו' ס"ה סק"ח סי"ז	שם קיימי ב"ד ומתני כו' שם סק"ג
שם כלום למדנו פיגול כו' סי"ז	שם תוד"ה סתם, שם סק"ו
שם אי מה שלמים שלא לשמן כו' סי"ז	ג' א' גמ' תו רמי מילתא אחרנא כו' ס"א סק"ד
שם מי דמי התם ממילא כו' סי"ז	שם תוד"ה כתב שם סק"ד
שם אמר ר' מרי אף אנן נמי כו' ס"ה סק"ח	ד' ב' אימא היכא דשחט להו כו' ס"ב סק"א
שם ותניא אידך לא מפגלת כו' שם סק"ט	שם ואיצטריך זאת התורה כו' שם
י"ד א' חטאות החיצוניות פשיטא ס"ה סק"ט	ה' א' רמי ר"ל כו' אם כשרים כו', ס"ב סק"א
שם כשרה ומקרא מסייעי שם סק"י	שם א"ל ר"א מצינו כו' שם
שם אמר רבא את"ל כו' ס"ה סק"ו	שם גמ' אשם ארצויי נמי כו' שם
שם אין מחשבה מועלת כו' שם	שם תוד"ה אשם שם
שם ארשב"ל מודה ר"ש בהולכת כו' שם סק"ז	שם תוד"ה האי, שם
שם והאר"ש כל שאינו כו' שם	ה' ב' מאי חזית דאקשית ס"ב סק"א
שם ומה שלא לשמן כו' שם	שם א"ל ר"א מצינו בבאים לאח"מ שם סק"ב
י"ד ב' איבע"ל הולכה שלא ברגל כו' ס"ה סק"א וסי"ז	שם יתיב ר"ה ור"נ כו' שם סק"ג
שם הא עומד דומיא דיושב כו' שם	שם חטאת אע"ג דקרבה כו' שם
שם התם נמי דניידי פורתא כו' שם וסי"ז	שם לימא ליה ר"ל כו' שם סק"ב
שם ת"ש קיבל הכשר ונתן לפסול כו' שם	שם מתקף לה ר"א כו' שם
שם ולא כל דכן הוא כו' סי"ז	ו' א' איבע"ל כיפרו על מה כו' סק"ו
שם דילמא יושב דקשיף כו' סי"ז	ז' א' איתמר תודה ששחטה כו' ס"ג סק"א
שם ומאי קמ"ל ברב עם כו' סי"ז	שם תודה קרויה שלמים כו' שם
שם ת"ש קיבל הכשר כו' סי"ז	שם ליתני תודה לשם תודה כו' שם
שם אתמר אמר עולא כו' סי"ז	שם שאין לך אדם מישראל כו' שם
ט"ו א' אפשר לתקונה או לא כו' ס"ה סק"ב וסי"ז	שם למימרא דבת מינה הוא כו' שם
שם ונהי נמי דיחזור הכשר כו' שם	שם תוד"ה חטאת שם
שם אי ס"ד לא אפשר כו' שם	שם ואמר רבא חטאת כו' שם
שם לא דקאי זר בראי שם	ז' ב' א"ל ר"א לר"פ בדר"א כו' ס"ב סק"ה
שם איתמר אמר עולא כו' שם	ט' ב' ר"א בריה דרבא מתני כולהו כו' ס"ג סק"ג
שם איתביה ר"ג לעולא כו' שם	שם אמר רב[א] חטאת חלב ששחטה כו' שם סק"ד
שם איבע"א בגומא כו' שם	שם בעי רבא חטאת חלב כו' שם
שם ועוד כו' ליפלוג וליתני כו' שם	שם חטאת חלב ששחטה כו' שם סק"ה
שם איתמר הולכה שלא ברגל כו' ס"ה סק"ד	שם בעי רבא חטאת חלב כו' שם
שם אלא חטאת העוף דפסלה כו' שם סק"ה	שם איתמר שחטה לשמה כו' ס"ד סק"א וסי"ז
שם הולכיכו זר והחזירו כו' ס"ה סק"ג	שם תוד"ה מחשבין שם סק"ב, סק"ה
שם מ"ס אפשר לתקונה כו' שם	שם גמ' דיקא נמי דקתני כו' שם
שם מ"ט דהא צריך לאמטוייה, שם	שם וילפינן ממחשבת פיגול, סי"ז
שם ת"ר קיבל הכשר ונתן לפסול סי"ז	י' א' דאיתמר השוחט את הבהמה כו' ס"ד סק"ד וסי"ז

שם מי סברת דקאי זר כו' ס"ז
 שם ועוד ארתני כו' ס"ז
 שם איתמר הולכה שלא ברגל כו' ס"ז
 שם בהולכה רבתי כו', ס"ז
 שם ואי בתר דנפק דם כו', ס"ז
 שם מקמי דליפוק דם כו', ס"ז
 ט"ו ב' הא צריך לאמטוייה כו' ס"ה סק"ג
 שם א"ל אי תניא תניא, שם
 כ"ב ב' צורם אוון הפר כו' ס"א סק"ז
 כ"ה א' אר"ח ארב"א כו' ס"ו סק"א
 כ"ה ב' אויר כלי ככלי דמי, שם
 שם בעיא מיניה כו' מר"י כו' שם סק"ב
 שם מים שבתוכה ושבתוצה כו' שם
 שם תרתי קבעי מיניה כו' שם
 כ"ו א' מתני' נתנו ע"ג הכבש כו' ס"ז סק"ב וס"ז
 שם ש"מ דם המובלע באיברים כו' ס"ז
 כ"ו ב' אמר שמואל פסול בשר כו' ס"ז סק"א, וס"ז
 שם מיתבי חישב ליתן כו' ס"ז
 שם מ"ט דאמר קרא ואני נתתיו כו' ס"ז
 שם תוד"ה אמר, ס"ז סק"ב.
 שם תוד"ה הב"ע, שם סק"ח
 כ"ז א' אלא לר"י מאי אין בו כו' ס"ז סק"א
 שם הכל מודין בניתנים למעלה כו' שם סק"ג
 שם ואי בשלא במקומו כו' שם סק"א י"ג
 שם כאן שנתן בשתיקה כו' שם סק"ב
 שם מאי פסול הוא פיגול הוא כו' שם סק"ג
 שם ר"י אמר אידי ואידי כו' שם
 שם למחר פסול כו' ס"ז
 שם אמר מר זוטרא זריקה כו' ס"ז
 שם יצא זה שאין פיגול כו' שם ס"ז
 שם ר"ל אמר לעולם פסול כו' שם
 כ"ז ב' לאו משום דקלטיה מזבח כו' ס"ז סק"ה
 שם נתן את הניתנים כו' ס"א סק"ז
 שם אר"א מזבח הפנימי כו' שם סקט"ז
 שם גמ' תריץ כו' שם
 כ"ט ב' אמר אילפא מחלוקת כו' ס"ח סק"א, ד'
 שם בשלמא לאילפא כו' שם
 שם לא יערב בו מחשבות כו' שם סק"א
 שם מתני' אר"י זה הכלל כו' שם סק"ה
 שם או ששחט לקבל והלך כו' שם סק"ו
 שם שחט בשתיקה כו' שם
 ל' א' איבע"ל הר"ז תמורת עולה כו' ס"ח סק"ב

שם א"ל מי סברת אינה לשחיטה כו' שם
 שם ומשנתינו דאמר סימן כו' שם סק"ג
 שם בשלמא לר"י היינו דקתני כו' שם סק"א
 שם תנן התם הר"ז כו' שם סק"ח
 שם אר"י אם מתחילה נתכוין כו' שם
 שם א"ל רבא לאביי כו' שם
 ל' ב' כזית כזית תנן כו' שם סק"ז
 שם ת"ש דבעא מיניה כו' שם
 שם לדידן דאתנינך כו' שם
 שם ומדשייר לי לדידי כו' שם
 שם תוד"ה כזית, שם.
 שם דאריב"י אר"י הכל מודים כו' שם סק"ח
 שם ש"מ מיהדר קא הדר ביה כו' שם
 ל"א א' איתמר כחצי זית חול"ז כו' שם סק"ט
 שם אמר רבא ויקץ כישן הפיגול כו' שם
 שם אמר רבא מנא אמינא לה כו' שם
 שם אמר ר"מ לאו אמינא לה כו' שם
 שם כי אתא ר"ד אמר ח"ז כו' שם
 שם כי אתא רבין אמר ח"ז כו' שם
 שם רב אשי מתני הכי כו' שם
 ל"א ב' מתני כל הפסולים כו' ס"ז
 ל"ב ב' מתני וכולן שקיבלו כו' ס"ח סק"א
 ל"ד ב' בעא מיניה ר"ל מר"י כו' ס"ז סק"ז
 שם ר"י מדפתי מתני' כו' ס"ז
 ל"ו א' קסבר ר"י בעינן כו' ס"ז סק"י
 שם וליפלגי בניתנין בפנים כו' שם
 שם ומי אית ליה האי כו' שם
 שם ולית ליה לר"י שלישי, שם
 שם השתא ומה התם כו' שם
 שם מ"ט דר"י אמר ר"א כו' ס"ז סק"ד
 שם ועוד טעמא דר"י סברא כו' שם
 שם לישנא אחרנא כל כמיניה, שם
 ל"ו ב' אר"א מודה ר"י כו' שם
 מ"ו ב' אר"י א"ר חטאת ששחטה לשם כו' ס"ג סק"ז
 שם אר"א מ"ט דרב דלא יחללו כו' שם
 שם מתיב רבה כו' שם
 מ"ו ב' מתני' אר"י אף מי שלא כו' שם סק"ח
 נ"ג א' מאי רבי ומאי ראבר"ש כו' ס"ז
 שם היכי עביד ר"י ור"א כו' ס"ז
 נ"ד א' מיתבי עוה"ע כיצד כו' ס"ט סק"ג, ד'.
 שם תוד"ה מאי, שם סק"ד
 נ"ה א' אר"י א"ש השוחט צריך כו' ס"ו סק"ג

שם ודם סכין במאי מקנח כו' שם
נ"ז א' תוד"ה למה, ס"ז
שם גמ' ל"ל למיכתב סביב בעולה כו' ס"ז
נ"ט ב' תוד"ה עד, ס"ט סקכ"ז
ס"ב א' אלא מעתה כיוור כו' ס"ט סק"ה
שם ותניא איזהו כרכוב כו' שם
שם ת"ר איזהו כרכוב כו' שם
ס"ב ב' אר"י שני כו' שם סק"ב
שם גמ' הני שיתין וארבעה הוו כו' שם
ס"ג א' מתני' ומלמעלן ניסוך היין כו' ס"ט סק"א
ס"ג ב' שהיו עולין ויורדים שם סקי"ד
שם אר"א ה"ק בכ"מ כו' שם סק"ח
שם אלא זה היה מקומה כו' שם
שם הזה ולא מיצה כו' שם סק"ט
שם מיצה דמה בכ"מ כו' שם
ס"ד א' ובלבד שיתן מחוט כו' שם סק"ט
שם שיירי הדם דכתיב כו' שם סקי"א
שם מ"ט ר"י אמר מפני כו' שם סקי"ג
שם תוד"ה מפני שם
ס"ד ב' הקפה ברגל כו' שם סקי"ד
שם רבא אמר מאי ימין כו' שם
שם מתני' שיירי הדם כו' שם סקי"י
שם הא כיצד אוחד בראש כו' שם סקט"ו
שם על קיר המזבח שם סקט"ז
שם כיצד מולקין חטה"ע כו' שם
ס"ה א' ונמצא דמו כולו כו' שם סקי"ז
שם אם עשאה למטה כו' שם סק"ב
שם ר"ג וראב"י אומרים כו' שם, סק"ו
שם תוד"ה דמו, שם סקט"ו
שם תוד"ה ואם, שם סק"ב
ס"ו א' ת"ר עולה כו' ס"ט סקי"ז
שם אמר רבינא מסתברא כו' שם
ס"ח א' תוד"ה מלק, ס"א סקי"ג
ס"ח ב' אמר רב שמאל ולילה כו' שם סקט"ו
ס"ט א' אר"י שמעתי שחיים, שם סקי"ד
שם מליקה שכן ישנה כו' ס"ז
שם לטעמין כו' ס"א סקט"ו
פ"א ב' תוד"ה נתן, ס"י סק"ז
שם גמ' כשם שמצוה להקדים כו' שם
פ"ב א' אר"י א"ש משל למה"ד כו' ס"י סק"ח
שם אין לי אלא חטאת יחיד כו' שם
שם מתני' ר"י אומר כו' שם סק"ה

פ"ב ב' אלא אמר רבא כו' ס"י סק"ג
שם פר ושעיר של יוהכ"פ כו' שם סק"ט
שם הזה מדמן על הפרוכת כו' שם
שם תוד"ה לא נצרכה, שם סק"א
פ"ג א' נכנס לכפר תניא כו' ס"י סק"ד
שם הא מזיד פסול כו' שם סק"ה
שם ור"י לכפר לא משמע ליה, שם
שם מתני' רש"א הוזבח כשר כו' ס"א סק"ט
פ"ג ב' אר"פ למעוטי קמצים ס"א סק"ו
שם תוד"ה למעוטי, שם סק"ד
פ"ד א' מתני' ואלו אם עלו כו' ס"א סק"ז
שם כשם שאם עלו לא ירדו וכו' שם סקי"י
שם תוד"ה זאת שם סק"א
שם תוד"ה פרט, שם
שם תוד"ה הניתנים, שם סק"ב
שם תוד"ה זאת, ס"א סק"ו
פ"ד ב' מתני' היה מולק את ראשה כו' ס"ט סקי"ח
שם נטל את הראש והקיף כו' שם
שם וספגו במלח, שם
שם וזורקו ע"ג האישים כו' שם
שם בא לו לגוף והסיר כו' שם
שם שיסע ולא הבדיל כו' שם
שם כל ששינה בה מאחר כו' שם
שם תוד"ה ומוציא ס"א סק"ג
פ"ד ב' אר"י בשוחט בהמה כו' ס"ז סקכ"ו
שם תוד"ה לאו, שם
פ"ה א' מתיב רחב"א השוחט כו' ס"ז סקכ"ו
שם אמר עולא אימורי קק"ל כו' ס"א סק"ד
שם תנן וכולן שעלו חיים כו' שם סק"ה
שם ובדוקין שבעין כו' שם
שם תוד"ה ומאי קמ"ל כו' שם
שם גמ' אותה כשרה ולא פסלה, שם.
שם ואלא דקתני כיצד כו' שם
שם דאי מתרמי כהן כו' שם
פ"ה ב' אמר עולא לא שנו כו' ס"א סקי"א
שם גמ' מאן דמתני אסיפא כו' שם
פ"ו א' תוד"ה וכולן, שם סקי"ב
פ"ז א' בעא מיניה ר"ל מר"י כו' ס"א סק"ז
שם א"ל לכתחילה ליקרב כו' שם
שם הא נמי תנינא ושקיבלו כו' שם
פ"ז ב' אמר מזבח כמזבח דמי כו' ס"א סקי"ח
שם היכי מסיק ליה מכבש כו' שם

שם ורבו לכבש ככבש כו' שם
 שם מתקיף לה רבא בר"ח כו' שם
 שם תוד"ה עולת, ס"ט סק"ג
 פ"ח א' חטאת העוף פסולה כו' סי"א סקי"ח
 שם אמר רב אשי כו' שם
 פ"ט א' מתני' שנאמר מלבד כו' סי"ז
 פ"ט ב' במערכב אמרי הואיל כו' סי"ז
 שם גמ' תוד"ה ואיל נזיר כו' סי"ז
 צ' א' גמ' אמר רבא כו' סי"ז
 צ' ב' מתני' כל החטאות כו' סי"ז
 שם אבע"ל תדיר ומקודש כו' סי"ז
 צ"א א' ת"ר מוספי שבת כו' סי"ז
 שם ת"ר ד"א ברכת היין תדירה כו' סי"ז
 שם ואיבע"א מילה לגבי פסח כו' שם
 שם ת"ש דאר"י הלכה מתפלל כו' שם
 שם אבע"ל תדיר ומקודש כו' שם
 שם הב"ע כגון דקדים כו' שם
 שם מתני' אר"ש אם ראית כו' שם
 שם ב' מבאי ומזלפו ע"ג האישים, שם
 שם והא קא מכבי כו', סי"ז
 צ"ב א' אר"ה נסכים שנטמאו כו' סי"ז
 צ"ב ב' בעי רבי אבין נשפך על הרצפה כו' ס"ו סק"ד
 שם אי אוספו וכשר כו' סי"ב סק"א
 שם בעיא מיניה לוי מרבי כו' שם
 שם תיפול"ל דהא איפסיל ליה כו' שם סק"ב
 שם אר"ה בדר"י במדביק כו' שם
 שם וקנן ואצבע וחודה ואישים, סי"ז
 צ"ג א' תוד"ה ניתו, סי"ב סק"ג
 שם ניתו מן הצואר על הבגד כו' ס"ו סק"ד
 שם בעא מיניה רמב"ח כו' סי"ב סק"ד
 שם ה"מ בוא"ז אבל בב"א לא, שם
 שם אליבא דרבא כו' שם
 צ"ד א' הבגד והשק כו' סי"ב סק"ו
 צ"ד ב' מתני' נטמא חוץ לקלעים כו' שם סק"ח
 צ"ה א' דאר"נ ארב"א דם חטאת כו' סי"ב סק"ה
 שם אגב אביהן חשיבי שם סק"ח.
 צ"ו ב' א"ל בעי מינאי מילתא סי"ד סק"ה
 שם וישנה לפני זריקה, שם
 שם וטעמא מאי, שם
 שם יכול שאני מרבה כו' שם סק"ו
 שם ותרומה לא בעיא מ"ש כו' שם
 שם רבה בר עולא כו' שם סק"ז

שם בעא מיניה בישראל במקצת כו' סי"ג סק"א
 שם א"ל אינו טעון מידי דהוי כו' שם
 שם תוד"ה חומר שם
 שם בישראל בה תרומה כו' שם סק"ב
 שם ותרומה לא בעיא מריקה כו' שם
 שם במים ולא ביין כו' שם
 שם במים ולא במזוג שם
 שם הא אפי' בחמין, שם
 שם מתני' רט"א אם בישל כו' סי"ד סק"א
 צ"ז א' מ"ט דר"ט אר"י כו' סי"ד סק"ב
 שם מתקיף לה רב אחדבוי, שם
 שם והתניא רנ"א כו' שם
 שם אלא כדר"נ ארב"א כו' שם
 שם כל יום ויום נעשה גיעול כו' שם
 שם מאי קאמר, שם סק"ג
 שם ממתין עד זמן אכילה, שם
 שם מנא הוי מילי, שם סק"ד
 שם מתני' בישל בו קדשים וחולין, סי"ג סק"ו
 שם תוד"ה ואם, שם סק"ז
 צ"ז ב' מ"ט דרבנן כו' סי"ג סק"ג
 שם ורבנן א"כ ליכתוב כו' שם
 שם לומר לך מריקה כו' שם
 שם מ"ט דר"ט כו' שם סק"ד
 שם וחכ"א עד זמן אכילה כו' שם
 שם מנהני מילי אר"י כו' שם
 צ"ח א' אמר רבא פשיטא לי כו' סי"ב סק"ג
 צ"ח ב' בעי רבא דם עולה כו' שם
 ק"א ב' ור"י אמר מחלוקת כו' ס"ז סקט"ו
 שם ופליגא בעולא כו' שם
 שם כמאן מהדרין פוקעים כו' שם
 ק"ד ב' מתני' יצאו אלו ואלו כו' סט"ו סק"א
 שם רש"א כו' שם סקי"ב
 שם גמ' מאי בירה, שם סק"ב
 שם גמ' שאירע בהן פסול כו' שם
 שם ובית הדשן אחר היה כו' שם
 שם לא פסול טומאה ופסול יציאה כו' שם סק"ג
 שם בעי ר"א יציאה מהו שתועיל כו' שם סק"ד
 שם מי אמרין ה"מ בשר ראשו כו'
 שם מאי לאו פסול יציאה כו' שם סק"ה
 שם בעי ר"י לינה מהו שתועיל, שם סק"ז
 שם ופשטנא ליה מהא כו' שם
 שם עד שיותך הבשר כו' שם

מסכת

זבחים

ה

שם בעי ר"א פרים הנשרפים כו' שם סק"ח
 שם תוד"ה שיצא שם סק"ט
 שם אלא שיצא חציו ברוב אבר כו' שם סק"י
 ק"ה א' רבר"ה מתני לה כו' סט"ו סק"י
 שם אראב"מ ת"ש כו' שם סק"א
 שם כגון דנקיטי ליה כו' שם
 ק"ו א' היכן נשרפין כו' סט"ו סק"א
 שם אף הטמא שאכל כו' סט"ז סקל"ד
 ק"ז א' חד למוקטרי פנים כו' סט"ז סק"ג
 ק"ז ב' תוד"ה להכי סט"ז סק"א
 ק"ח א' השיב רבי תחת ריה"ג כו' סט"ז סק"ט
 שם השיב ראב"ש כו' ס"ז
 שם מתני' שהשוחט להדיט כו' סט"ז סק"א
 שם שנים שאחזו בסכין כו' שם סק"ב
 שם גמ' דאמר קרא איש איש, שם
 ק"ח ב' לעשות אותו כו' אבל כו' שם סק"ג
 שם אר"ל מחלוקת בד' וה' כו' שם
 שם ור"י אמר מחלוקת באבר אחד, שם
 שם דאמר אבוא דשמואל כו' שם
 שם תוד"ה לא, שם סק"ד
 שם תוד"ה כמאן, שם סק"ז
 ק"ט א' מתני' ואחד קדשים פסולין כו' שם סק"ז
 ק"ט א' ת"ל זבח, שם סק"י
 שם ת"ל לא יביאנו כו' שם
 שם עולה ואימוריה אין שלמים כו' שם
 ק"ט ב' מתני' ר"א פטור כו' שם סק"ה
 שם וכולן שהקריבן בפנים כו' שם וסק"ו
 ק"ט ב' מתני' הקומץ כו' שם סק"א
 שם חצי פרס בפנים פטור, שם סק"ב
 שם דמ"ס מלא חפניו כו' שם
 שם אלא אמר אביי כו' שם
 שם מאי היא דתניא כו' שם סק"ג
 שם והא פחות מג' לוגין כו' שם
 שם אלא אמר רבא כגון דקבעינהו כו' שם סק"ד
 ק"ט ב' מאי פטור כו' שם סקט"ו
 שם תוד"ה דקבעינהו כו' שם
 ק"י א' איבעיא להו חסרון כו' שם סק"ו וסקט"ז
 שם חסרו כ"ש והקריבן כו' שם סק"ד
 שם אבל בחסרון מודו כו' שם סקט"ז
 שם המקריב קדשים שם סק"ז
 שם והאיכא חציצה כו' שם
 שם אמר שמואל כשהפכן כו' שם

שם תוד"ה מין במינו שם
 שם מתני' קמצה וחזר קומצה כו' שם סק"ח
 שם גמ' אר"ז נאמרה כו' שם
 שם מתני' הקומץ כו' שם סק"ט
 שם בעי ר"י נפחא כו' שם
 מתני' הזורק מקצת דמים כו' שם סק"ב
 ק"י ב' ר"א אומר אף המנסך כו' שם
 שם ונ"א שירי הדם שהקריבו כו' שם
 שם גמ' אמר רבא ומודה כו' שם
 שם תוד"ה ומודה, שם
 שם ר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה כו' שם סקכ"א
 שם ור"א בחג קאמר כו' שם
 שם ת"ר המנסך שלושת לוגין כו' שם סקכ"ב
 שם ארנב"י ביש שיעור למים כו' שם
 ק"י א' ר"פ אמר בקרבו שם סקכ"ג, כ"ד
 שם גמ' בירוצי מדות א"ב, שם סקכ"ה
 שם בבמה הנוהגת בכל כו' שם
 שם תוד"ה לדברי שם
 שם אר"י תנא ר"נ כו' שם סק"ל
 שם מיתבי כו' תיובתא כו' שם
 שם גמ' אף ר"ע והלא כו' שם
 ק"י א' ב' אמר זעירי שחיטת כו' שם סקכ"ח
 שם רש"א כו' שם סקכ"ט
 שם מתני' חטאת שקבל דמה כו' שם סקל"א
 שם תוד"ה השוחט, שם סקכ"ז
 ק"י ב' א' סיפא אתאן לת"ק כו' שם סקל"ב
 ק"י ב' ב' מתני' בגלגל ונוב כו' שם סקל"ד
 ק"י ד' א' ואי תנא הני תרתי כו' שם סקל"ג
 ק"י ד' ב' ארחב"ט ל"ש אלא לשמו כו' שם סקל"ד
 ק"י ח' ב' כגון כי כנישתא כו' ס"ז
 מנחות
 ד' א' אמר רב מנחת העומר כו' ס"ב סק"ח, ט'.
 ד' ב' ואם איתא ליתני כו' שם סק"ח
 שם א"ר ירמיה מצינו שחלק כו' שם
 שם האשה שהביאה חטאתה כו' שם
 שם והא עולה ושלמים כו' שם
 ה' א' תיובתא דרב כו' שם
 שם אלא ר"פ הכי קשיא ליה כו' שם סק"י
 ה' ב' והא דר"ל לאו בפירוש כו' שם
 שם ורבא אמר מנה"ע כו' שם סק"א
 שם תוד"ה ובדבר כו' שם
 נ"ז א' בעי ר"פ כו' סט"ז סק"ו

פ"ט ב' אר"י אשם מצורע כו' ס"ב סק"ז

שם רבא אמר בשלמא הנך כו' שם

ק"ו ב' תנן חמשת קמצים כו' ס"ז סק"א

כריתות

כ"ז ב' חטאת שהפרישה על החלב כו' ס"ג סק"ג

חולין

ל"ט א' הוא מותיב לה הוא מפרק לה, ס"ד סק"ד

שם תוד"ה פנים, שם

ק"ח ב' תוד"ה אמאי, ס"ג סק"כ"ד

פסחים

ל' ב' א"ל רבינא כו' ס"ג סק"י

א"ל התם תנור של מתכת כו' שם

ל' א' תוד"ה לישנהו כו' שם

ס' א' תוד"ה אבל, ס"ד סק"ו

שם שם גמ' אי נימא בשתי עבודות ס"ד סק"ז

שם הכא פשיטא בעבודה אחת, שם

שם ת"ש לאוכליו ושלם לאוכליו כו' שם

שם תוד"ה אילימא שם

ס"א א' מתני' שחטו שלא לאוכלו כו' שם סק"ח

שם גמ' מנה"מ דת"ר כו' שם

ס"א ב' שחטו למולין כו' שם סק"ט

שם תוד"ה ר"ח שם

שם ע"מ שמכפרו בו ערלים כו', שם סק"י, י"א.

שם יכול יפסול בני חבורה כו' שם סק"ג

שם מה טומאה לא עשה בה כו' שם

שם ואל תוכיח טומאה כו' שם

שם אלא לאו ה"ק ת"ל כו' שם

שם וכת"ה ה"ה לזריקה כו' שם סק"ד, ט"ו

ס"ב א' בהאי קרא קמפלגי כו' שם סק"ב

ס"ב ב' מה בין לשמו ושל"ש כו' סקט"ז

פ"ב ב' אשכחן קד"ק קק"ל מנלן, סט"ו סק"ד.

מעילה

ד' א' ב' בדברי אילפא ס"ח סק"ג

ע"ז

ע"ה ב' מתני' ללבן כו' ס"ג סק"ח

ע"ו א' רמי ליה רב עמרם כו' שם

שם מה ענין קדשים כו' שם

שם סוף סוף כי קא פליט כו' שם

שם אלא אמר רבה כו' שם

שם א"ל אביי מי דמי כו' שם

שם אלא אמר אביי יגיד עליו כו' שם

שם אלא אמר רבא כו' שם סק"ו

שם וכיצד מגעילן שם סק"ד

שם יורה גדולה מאי שם

ע"ו ב' ומליוה מיא וארתחה שם

שם קסבר כבולעו כך פולטו שם סק"ז

ע"ה ב' מתני' את שדרכו כו', ס"ד סק"ח

שם והשפור והאסכלא כו' שם סק"ט

ע"ו א' ועד כמה ליבונן כו' שם סק"א

שם רמי ליה רב עמרם כו' שם סק"ב.

שם הכא התירא בלע הכא איסורא בלע כו' שם

שם אמר רבה סו"ס כי קא פליט כו' שם

שם אלא אמר רבה כו' שם

שם אלא אמר אביי יגיד עליו כו' שם

שם אלא אמר רבא קדשים כו' שם

שם רב פפא אמר כו' שם

שם רב אשי אמר כו' שם

ע"ו א' וכיצד מגעילן כו' שם סק"ג

שם יורה גדולה מאי שם

ע"ו ב' מה בולעו בניצוצות כו' שם

סימן א

בדין סתמא כלשמה

הספק שלה דמעיקרא, [עי' רש"י ד"ה דאין], משא"כ בסתמא שדעתו על כל הנשים שבעולם, אין חשבות כולן כשותפות למנוע ממנה זכותה המוחלטת לבסוף, ועי' לק' סק"ד שאם היו כל הנשים עומדות לגירושין הי' דינם לגמרי כבירה, ועתו' גיטין כ"ד ב' ד"ה לאיזו.

ואפשר דדוקא בקדשים וגירושין שהנדון בלשמה לשם מי, בזה י"ל שאין נגרע חשיבות הלשמה בסתמא שמתפרש לבסוף, דשייך לומר שגט זה כולו שלה, אבל בקדושה לשם ס"ת ותפילין, דסתמא כולל גם לשם חול, בזה נגרע ערך הקדושה במצב הסתמי, שהרי כל עיקר לשמה הוא לאפוקי מסתמא, שאין כונה לשם חולין כונה חיובית לאפוקי מלשם ס"ת, משא"כ בקדשים וגירושין דרק מינה מחריב בה ליחשב שלא לשמה, (ובגט הו"ל סתמא).

עיקר הדמיון בין קדשים לגירושין צ"ב, שהרי בקדשים כבר הוחלט הקרבן בשמו, אבל בגירושין רק ע"י כתיבתו מייחדו לשמה, ואין אפשר שיתייחד מאליו, ולא קושיא היא שהרי הצריכה תורה לשמה בקדשים אף לאחר ששם הקרבן קבוע בו, ואם לשמה פירושו מחשבה חיובית דוקא, לא מהני מה שהקרבן שמו עליו, וס"ד דהא דמהני סתמא היינו משום דסגי בזה שלא עירב בו מחשבות אחרות ליחשב לשמה, וא"כ בגט נמי בסופו של דבר אין בגט זה אלא לשמה, דמחשבת סתמא עומדת להתברר היא ואגלאי מילתא דלשמה נכתב, ומשני דסתמא לשמן משוי לי' כמחשבה חיובית לשמה, ובגט א"א לחשוב עתה מחשבה חיובית דלאו לגירושין קיימא.

א. ב' ב' ושני זבחים בסתם לשמן עומדין אשה בסתמא לאו לגירושין עומדת, יש לעי' ואם כל הנשים שבעולם היו עומדות לגירושין מאי הוי, סו"ס אינו כותב לשם אשה מיוחדת, ולשמה פירושו לשם אשה זו, ולכאורה נראה דהכותב סתמא אפשר לחשבו בכח ברירה ככותב לשמה, דהיינו שכותב לשם האשה שבעלה יבא ראשון ויתרצה ליתנו לו, ואם סתם אשה היתה עומדת לגירושין שייך לומר דאגלאי מילתא דבשעת כתיבה הי' לשמה, אבל כיון דלאו לגירושין קיימא, הרי בשעה זו אין שייך לכתוב גט עבורה, ואפי' כתב לשם אשה זו בהדיא לא מהני, דאין שייך לכתוב לשמה אלא כשעומדת להתגרש, ולכן לא שייך אגלאי מילתא למפרע, וכ"נ ברמב"ן ר"פ כל הגט שכ' וז"ל וא"ת הכותב טופסי גיטין למה הוצרך להניח מקום התורף הרי הוא כותב סתם לאיזו שתבא ראשונה וככתיבת פרשת סוטה של ס"ת, איכא למימר שאני הכא דכתיב וכתב לה ספר כריתות בעינן שיהא ספר כריתות לשמה וזה אע"פ שכותב לשם מי שתבא אצלו תחלה כיון דלא א"ל בעל לאו לשם כריתות איכתוב, וזו היא שפירשו בשמועה ראשונה שבמס' שחיטת קדשים משום דאיתתא לאו לגירושין קיימא כו'.

וא"ת כיון דכל הסברא שיועיל סתמא הוא מכח ברירה, א"כ מאי דחי לקמן ג' א' דילמא שאני התם דאין ברירה, והרי אם אין ברירה פשיטא דלא מהני סתמא, וי"ל דשאני התם שמכוין בהדיא לשם אחת משתי אלו, ונמצא שיש לכל אחת מהם זכות בכח ברירה, ואם אין ברירה לא מהני ברירתו להפקיע זכות

לשם קדושת ס"ת, וחזר ונתן עור אחר סתמא, לא אמרינן עד"ר, דדעת ראשונה נאמר כשהשני השלמה של הראשונה, אבל מפני שנתן עור אחד לשם קדושת ס"ת, אטו גם השני לס"ת נתנו.

אין להקשות דנידוק איפכא מדנקט לשם פסח ולשם שלמים אלמא סתמא ולשם שלמים ככולו שלא לשמו דמי, דודאי אית לי' לאשמועינן רבותא דאפי' לשם פסח בהדיא פסול באמר נמי לשם שלמים, אבל במקום לשם שלמים הוי רבותא טפי לשנות דסתמא נמי כשלא לשמו דמי.

שם דילמא שאני התם דאמרינן יוכיח סופו על תחלתו, יש לעי' מה שייך יוכיח סופו לכהן בעצמו שידוע ששחט סתמא וקיבל לשמו או סימן אחד סתמא וסימן שני לשמו, ולא נאמר בעלמא אלא לדידין דמסופו אגלאי כונתו מעיקרא, אבל איהו ידע כונתו מתחלתו, ואפשר דהי' מקום לומר דזה שהצריכה תורה לכוין בהדיא לשמה, סגי כשמחשב כן במקום שבדרך כלל מוכיח על כולו, ואמנם בדבר שאינו סתמא לשמה לא מהני סופו לקבוע לשמה למפרע, אבל כאן חידוש התורה להצריך כונה בהדיא וסגי בסופו כיון שסתמא הר"ז מוכיח על תחלתו, וכמו שאפשר להבין דאמירה תוכ"ד לאחר המעשה ג"כ מהני, ובשתי עבודות הדבר מחודש יותר, ואפשר דרק בדרך דיחוי נאמר ד"ז, ומה"ט מסיים עלה באי נמי אידי כו', ולמסקנא א"צ לזה, וכ"מ בגיטין דפ"נ חציו אחרון לשמה לא מהני.

ג. **שם** קיימי ב"ד ומתני מילתא כו' הקשו בתו' דטפי הו"ל לאתווי מעיקר דברי ר"י שאמר דכשר אע"פ שלא הי' בלבו והיינו סתמא, וצ"ע מאי קושיא הרי ר"י אומר דבריו מכח התנאי ב"ד דכיון שהתנו שלא יאמר ש"מ שא"צ שיהא בלבו, ושפיר ראוי לגמ' להקשות על התנאי ב"ד, (ועוד) דאם בקדשים

נראה דאם אומר הריני שוחט לשם מה שהוא הקרבן הזה, הר"ז עדיף מסתמא, שהרי פירש לשם קדושה בהדיא, וסתמא היינו שלא ייחד במחשבתו כונה לשמה כלל, דהיינו שחיסר תוספת קדושה בייחוד הכונה בהדיא, וס"ד דבכה"ג הלשמה נעשה מכח קדושת הקרבן, וכן בגט אגלאי מילתא דלשמה נכתב, ומשני דכמחשבה בהדיא חשיב, דמעשהו מתייחס לסתמא.

ב. **שם** הא לשם פסח וסתמא כשר, הקשו בתו' דהאי סתמא כמפרש דמי שהרי א"צ לדבר כ"ז השחיטה, ובפשוטו כונת הגמ' באופן שידוע בהדיא שגמר שחיטתו סתמא, ואמנם בדרך הרגיל הר"ז כמפרש, אבל אם הי' התנא שונה לשם פסח וסתמא פסול, הוה ידעינן לפרושה באומר בהדיא סתמא, או בניכר בהדיא שכונתו היתה רק לתחלת שחיטה, כגון שאמר הריני שוחט הוושט לשם פסח, ומשני כיון דסתמא כי האי עד"ר הוא עושה, מש"ה קתני לשם שלמים.

ותירצו בתו' דמשתי עבודות מייתי ראי', ואין להקשות דבמנחות ט"ז א' אמר רב דלכו"ע כל העושה עד"ר הוא עושה, והיינו בקומץ ולבונה דתרויהו הקטרה נינהו, אבל בשתי עבודות משמע במתני' כ"ט ב' דשחט חול"ז וקבל והלך וזרק בשתיקה לא חשיב כולו חול"ז, ולא קושיא היא דשאני מחשבת חול"ז שהיא מחשבת עבירה, ומחשבה נוספת ולא רק בכונת העשייה הוה ולא אמרינן עד"ר להוסיף במחשבת עבירה, תדע דלשמואל ור' יוחנן לא אמרינן עד"ר אפי' בקומץ ולבונה וכן לר"ל אליבא דרבנן, וע"כ דעד"ר דהכא שאני.

ונראה דאין ללמוד מכאן אלא לעד"ר במקום שסתמא לשמו, דנהי דלא סגי לן בסתמא מ"מ בדאיכא עד"ר שפיר דמי, אבל לא אשכחן כאן דנימא עד"ר לחדש מחשבה בדבר שאין סתמו כך, כגון הנותן עור לסיד

מהני מכח תנאי ב"ד לא שייך להקשות מזה לגיטין, ולכן הוצרכו לבאר דלא התנו לעקור דבר מה"ת, אלא דמזה מוכח שסתמא כשר.

ותירצו דמילתיה דר"י מתפרשא אף מי שלא הוציא בשפתיו אבל ה' בלבו בעינן,

וזהו התנאי ב"ד שלא יוציא בשפתיו אבל יהא בלבו, אלא שהי' להם לחוש שמא גם בלבו לא יהא כיון שלא מוציא בשפתיו, ומזה דייקנן דאף בלא מחשבה כשר, ופשטות הלשון משמע דס"ל דלקושטא דמילתא כך מתפרשים דברי ר"י, וזה תמוה שיאמר ר"י אף מי שלא הי' בלבו ותהא כונתו דוקא כשהי' בלבו, ועו"ק מ"ט קאמר לשון כשר הול"ל ר"י אומר לא יוציא בשפתיו (או לא יהא בלבו) שכך התנו ב"ד לכתחלה, ועוד כיון דקושטא הוא דסתמא כשר אף כשלא הי' במחשבתו כלל, למה לא נפרש דג"ז בכלל דברי ר"י, ועו"ק דאכתי נחוש שיטעה במחשבתו אם במחשבה בעינן, וצ"ל דכונתם רק דאי מדרי"י הו"מ למדחי דכונתו שלא הוציא בשפתיו, [ואמנם ג"ז קשה איך תיסק אדעתין לפרש כן], אבל ודאי דלקושטא דמילתא כונתו כפשוטו שלא הי' בלבו כלל, וכ"מ ברמב"ם דאפי' לא חשב בלבו כשר, עפ"ד ממעה"ק ה"י י"א.

ומבואר מדבריהם ז"ל דבחשב בלבו לא מיקרי סתמא, ואע"פ דבמחשבת קדשים הוזכר דיבור, [עתו' פסחים ס"ג א' ב"מ מ"ג ב'], אפשר דהיינו דוקא מחשבות פגם מחודשות כפיגול ושל"ש אבל להכשר הובח סגי במחשבה, וש"מ מדבריהם דבגט סגי במחשבה, וכן בס"ת, ויש לדחות דרק במידי דסתמא לשמה סגי במחשבה, דאמנם קיימינן השתא לצד דלא סגי בסתמא לשמה, מ"מ סגי במחשבה לחזק הסתמא, [וסתמא היינו דומיא דגט שאינו יודע מי תתגרש ואין בלבו לשמה], אבל היכא דלא הוי סתמא לשמה י"ל דבעינן דיבור, והדברים מיושבים לפמש"כ דדבריהם רק בדרך דחיה נאמרו

דהו"מ לשנויי הכי, אבל אם לקושטא דמילתא מתפרשים דברי ר"י במחשבה צ"ע מאי קמ"ל ר"י, דאם בעלמא בעי דיבור וכאן סתמא לשמה א"כ מחשבה נמי לא בעי, ואם בעלמא סגי במחשבה א"כ מאי רבותא הכא.

ויש ללמוד משמעתינ דאי לאו תנאי ב"ד היו אומרים בפירוש לשמה, דבזה תיקנו דילמא אתי למימר שלא לשמה, אבל לא תיקנו שלא יחשוב כלום דילמא אתי למחשב שלא לשמה, שהרי ר"י לא אמר דלכתחלה ראוי שלא יהא בלבו, אלא שאם לא הי' בלבו כשר, דמדתקנו ב"ד שלא יאמר בפיו ש"מ שא"צ כונה בלב, דבכל דוכתא דבעי כונה בלב הצריכו לומר בפה, [וכ"מ לפרתו', ודברינו לכל הפירושים], וכן בסברא שלא תיקנו על המחשבות אלא על הדיבור, ואמנם אין להוכיח מזה דלא מהני מחשבה בלב, בגט וס"ת, [עי' מנחת ברוך ה' ציצית שהוכיח כדעת הרמב"ם דסגי במחשבה, אלא דבכל דוכתא נדחית להוציא בשפתיו אין הולכין אחר מחשבת הלב, וכן דחה בתו' הרשב"א פסחים שם עי"ש ובשטמ"ק ב"מ מ"ג ב'], אבל יש ללמוד מזה דהנהגה הראויה היא להוציא בשפתיו, ואף במקום דסתמא לשמה, שהרי אי לאו דחששו דילמא אתי למימר שלא לשמו היו מניחין אותם בהנהגת אמירה בפירוש, ואע"פ שסתמא לשמן. — (שו"ר דהחשש שמא יאמר במזיד של"ש כמש"כ להלן).

יש לשאול כיון דבאומר בפירוש לשם מה שהוא הר"ז כמפרש לשמה, [כמש"כ סק"א], למה לא תיקנו שיאמר כן, וי"ל דאין זה דבר הגון לתקן שיאמר בפירוש איני יודע מה שהוא, ועוד דמי שידע יאמר מה שהוא בפירוש וחזר החשש, אבל עתה שתיקנו שישתוק אין לחוש שמא יחשוב שלא לשמה, ואע"פ שבמחשבה סגי [לדעת הרמב"ם], דמי שלא ידע בודאי לא יחשוב כלום, משא"כ מתחלה שע"כ הוצרך לומר לשם מה שחטו,

וגם בדרך כלל לא יקבע מחשבתו באופן שתפסול, ויהא עיקר דעתו כפי מה שהוא, - עי' להלן דשור דמוכת שהחשש שיזיד ולא שיטעה.

ד. גי' תוד"ה כתב, וי"ל דס"ד כו', פי' דדעתו לכל הני ששמותיהן שוות, ושלא לשמה היינו בלא נמלך, [או בלא כתב שם האשה וכתב שם הבעל והזמן והרי את מותרת לשם רחל ועכשיו כתב בו לאה], ובלא נמלך ליכא למימר אגלאי מילתא דלשמה נמי נכתב, ומסתברא דרק כדי לברורי מתני' לפי סדר נקט גם דיוק זה.

שם תוד"ה הכותב, ותימה דלא קתני בהך יתר על כן כו', לפמש"כ סק"א דהיא דהי' מקום לומק דסתמא מהני בגט היינו בכח ברירה, י"ל דלקושטא דמילתא כיון דאין ברירה אף סתמא פסול, ונהי דבעי תלמודא לחלק ביניהם וכמשנ"ת סק"א, מ"מ לא מצי תנא למיתני יתר על כן כיון שבאמת סתמא פסול גם מדין ברירה וגם מדין סתמא, (שאם סתמא הי' כשר ע"כ הי' הטעם משום דסתם אשה לגרושין קיימא, וא"כ היו כל הנשים בספק שזה כמו השתי נשים דמתני', וא"כ הרי"ז בדין ברירה), ועתו' גיטין כ"ד ב' ד"ה לאיזו.

שם גמ' תו רמי מילתא אחריתי כו' ואפי' לשם עכו"ם כו' לכאורה ביאור הדברים דכמו שבקדשים אין מגרע מחשבת חולין דפטומי מילי בעלמא הוא, ה"נ בג"ט כיון דגוי לא שייך בזה הרי מעשיו מבטלין מחשבתו, וע"כ כונתו לצורך ישראל ככל כותב סתמא, ומסיק דאה"נ אף בגט הו"ל פטומי מילי אלא דאכתי חסר בלשמה דהו"ל סתמא.

ויש לתמוה כיון דקי"ל עקירה בטעות לא שמה עקירה כמ"ש הרמב"ם פט"ו מפסוה"מ ה"א, [וכ"נ סוגית הגמ' מנחות מ"ט א' פסחים ע"ב א', ועי' או"ז ה' פסחים סי' רכ"ג, ועתו' מנחות שם דקושיא דר"ז דלא

ככולהו אמוראי, ועוזרו"א בזה ולע"כ, וכן אוקמו בגמ' שם באומר מותר, ודברי האו"ז צ"ע דבגיטין נ"ד ב' עסקינן בסוגיא בנאמנותו עי"ש ולע"כ], א"כ מה בכך אם יטעה ויאמר שלא לשמו, ובתו' ד"ה אתנו מבואר דהחשש הוא רק שמא יטעה, ובפשוטו כשקבעו ב"ד משום חשש, היינו שמא יגרם פסול, ולא משום דעדיף שלא יאמר עקירה אפי' בטעות, שלא היו קובעים הנהגה לכל העולם משום זה, מיהו שוב שמעתי מאמור"ר שליט"א דאפשר לומר דמשום יתרון זה תיקנו שלא יאמרו (שזה כשר לכתחלה), ואינו נאות כל שיאמר הפוך וגם יבאו לידי ספיקות, שור"ר שכבר הק' כן בקר"א וברש"ש, ובקר"א כתב דצ"ל שהחשש שיאמר במזיד של"ש, ואפשר דהחשש התחיל בשינוי בעלים דאפשר שיזיד הכהן להפסיד לבעלים, וכיון שמזכיר שם הבעלים עלול טפי ליכשל, א"נ בכל לשמה כשמזכיר בפיו פעמים דניחא לי' לשנות לשם קרבן אחר, ולפ"ז אין כאן חשש טעות, וניחא דבמחשבה לא חששו, דכיון שלא נצטוה לומר בפיו הרי הוא מסיח דעתו מלקבוע הקרבן בענין אחר, (הרמב"ם השמיט התנאי ב"ד, ואם הי' טעמו משום דעקירה בטעות היא ניחא, ועפיה"מ סופ"ד ובמש"כ בזה ס סק), וצ"ע. ולפמש"כ מאמור"ר שליט"א דמשום יתרון לכתחלה תיקנו כן, ניחא טפי שלא הזהיר ר' יוסי שלא יאמרו כלום, שב"ד רק ביטלו הצורך בהידור לומר בפירוש, אבל לא קבעו תקנה גמורה בזה.

ה. הא דסתמא לשמה בקדשים מתפרש בפשוטו דאף כשאינו מתכוין בהדיא מ"מ דעתו כפי המציאות, שהרי א"צ שהוא יקבעם לשמן, משא"כ בגט וס"ת שדעתו מחליטתן לשמן, אבל לפ"ז הדין נותן שאם טעה וכסבור שזה קרבן אחר ואמר בעולה לשם שלמים וקרבן של ראובן לשם שמעון, יפסל גם בקדשים, דלא אמרו אלא שסתמא כלשמן אבל לא דחשב בהדיא איפכא ג"כ

[ואפשר דחטאת שזרק דמה של"ש הו"ל כנשפך דמה לר"י דתרד, ולע"כ בזה], ולפ"ז ניחא דכל עניני של"ש שווין אלא דהמציאות של הקרבן אינה משתנית כי אם בעקירה חיובית.

ו. במנחת ברוך ה' ציצית תמך בדעת הרמב"ם דאף לפיגול סגי במחשבה, ועתו' שאנץ בשטמ"ק ב"מ מ"ג ב' ובפסחים ס"ג א' ש' דיש לדחות כל הראיות שהצריכו דיבור דוקא, ויש כאן לבאר דאם חשב שיאכל כזית למחר ולא שחט ע"מ לאכול כזית למחר נראה דאף להרמב"ם לא הוי פיגול, ואפי' בדיבור אם אמר הריני שוחט סתם אבל בדעתי לאכול כזית למחר, ג"כ י"ל דלא הוי פיגול, דבעינן שיקבע באופן שיוחלט במחשבתו דומיא דתרומה ניטלת במחשבה, דלא במחשב לעשות כן, אלא שרוצה להחיל במחשבה חלות תרומה, ובזה ניחא דבכל דוכתא מיירי בדיבור דוקא, כיון שאין דרך להחיל חלות גמורה במחשבה לחוד, כמו שסתם תורם אומר בפיו, ולכן יש לדון על דיבורו כפי מה שאמר, כיון שלא הי' דעתו שיחול אלא מכח דיבורו.

ואפי' אם נימא דבפיגול בעינן דיבור דוקא אכתי יש לדון דבגט

ופי' לא בעי דיבור, דפיגול מחשבה מחודשת היא, אבל גט סתמו קאי לאיזו אשה, ושפיר מברר במחשבה לחוד איזו אשה, ולאיזה צורך מעבד הקלף, וכנראה זהו שנסתפק בסה"ת וש"פ אי לתרומה מדמינן להו או לפיגול, ובזה א"צ להחיל חלות במחשבתו אלא סגי שמוחלט בדעתו לשם ס"ת ולשם פלונית, ולפי מה שתמך במנחת ברוך בדעת הרמב"ם כש"כ דבכל מילי סגי במחשבה.

ב' תוד"ה סתם, כתבו דמילה מהני בגוי כיון דסתמא לשמה היא, ולכאורה נראה דמילה עדיפא מסתמא דקדשים, דבקדשים איכא עולה ושלמים ושייך לכוין לאחד מהם,

כשר, ואין הדין כן דקי"ל עקירה בטעות לא שמה עקירה כמשנ"ת לעיל סק"ג, וקושיא זו הקשה במנחת ברוך ה' ציצית, והוכיח מזה דבקדשים כיון דסתמן לשמן מפרשינן דדרשא דלשמן אתאי רק לאפוקי שלא לשמן ולא להצריך לשמן, והיינו דמפרשינן בשמעתין החילוק מ"ט בגט דרשינן להצריך לשמן ממש, דכיון שאין סתמא לשמה מתפרש הפסוק שיכוין לשמה, ובאמת כבר נתבאר דבכמה מקומות מוכח דפסול שלא לשמה הוא פסול חיובי שקובע בקרבן מחשבת פסול ולא רק שלא חישוב לשמה, כמו שהוכיח אאמו"ר שליט"א מהא דמנחת העומר שלא לשמה כשרה, דכיון דקודם העומר פסולה לא שייך בה מחשבה שלא לשמה, והיינו דתני במתני' לשם פסח ולשם שלמים ולא אמרו ושלם לשם פסח, דבעינן חלות שם קרבן אחר דוקא, וכ"מ מדשחטן לשם חולין, ולשם גבוה מהן אליבא דשמעון אחי עזרי' כשרין, וכן בשינוי בעלים דבעינן מחויב כפרה כמותו, ועוד מוכח כן בסוגיות דפסחים, כמשנ"ת לעיל ס"ק י"ז, עי"ש דכח פסול של"ש הוא כפסול דחול"ז וחול"מ שהוא כמערכ בקרבן ממין אחר, וזהו גם הנדון בעקירה בטעות אם נקבע כח השל"ש בקרבן בטעות, וה"ה מחשבת פיגול לפי פשטות הגמ' מנחות מ"ט א' דמדמינן להו.

וגדול"ה מזו מבואר פסחים ס' ב' דאפי' חשב רק של"ש הר"ז כלשמו ושל"ש, כיון דסתמא לשמו קאי, מיהו נראה דגדר הפסול כשמחשב של"ש הוא מפני שלא עשאו לשמו, אלא שאין סתמו נעקר כי אם בכח חיובי של שלא לשמו, [מיהו גם שלא לשמה שם עבודה עליה ונקבע פסול בקרבן עי"ז, ולא מהני שיחזור ויקבל בהכשר], ולעיל ס"ק כתבנו נפ"מ דלר"י כ"ט ב' אפי' קדמה מחשבת הזמן לשל"ש פסול ולא פיגול, דשלא לשמה מגרע העבודה ולא רק פסול מחשבה, וכדאשכחן נפ"מ לענין קידוש הלחם, ופסולו נקבע מיד,

המעשה עתה הוא רק רגע, ועי' בספר מרן זללה"ה שם סק"י שביאר דהא דמהני הוא משום דסתמא לשמה קאי אחר שהתחיל חלק ממנו לשמה, וגט שאני שעומד לפיוס אף באמצע כתיבתו, ובעינן כח ציווי הבעל לכל משך זמן הכתיבה, ולכן לא נעשה סתמא לשמה.

ולכאורה אפשר לומר דבעיבוד לס"ת שענינו הזמנה בלבד, בזה אין הגוי משתף דעתא דנפשיה כלל, שהרי יודע שהעור הזה מזומן לצורך שקבע לו הבעלים או הלוקח, אבל בגט וס"ת יש בענין הלשמה כונה מסוימת, ולא רק ידיעת המציאות, שהכותב גט לכריתות יודע שגט זה פועל חלות מסוימת, וכן בס"ת מבין ענין הקדושה שבו, ובה משתף דעתו לחשוב כרצונו וכהבנתו, אם לשם ע"ז או לענין כריתות דגויים, וכיו"ב, דכל שמחשב בענינים, תו לא היא מחשבת גוי כלום, אבל כשיודע ההזמנה בלבד, בזה ודאי אדעתא דישאל עביד, וצ"ע בכ"ז.

יעוי' בבה"ל סי"א ס"ב ד"ה וישאל, ולכאורה בטויה יש שני נדונים א' שנמשך זמן רב ב' דכל חוט וחוט כעור בפ"ע דמי, ולזה לא מהני שיעשה בזמן מועט, דלא אשכחן דמהני מעור אחד לחבירו, וכנראה כונתו בנמשך לחוט אחד אורך ונמצא שהי' תחלתו לשמה, וק"ק דהזכיר שם טויה הנמשכת כל היום וודאי שבזה החוטין נפרדין, ולא משמע דהיינו מפני שמחשב על הפקעת שלפניו, דיש לתלות הכל בחוט ולא בפקעת, ואפשר שהצמר כולו מסודר כעין חוט אלא שהוא בדרגת שוע עד שיהגלגלו ויהא החוט טווי, ולכן חשיב תחלה וסוף בדבר אחד, ועי' בספר מרן זללה"ה שם שרצה לדמות טויה לעיבוד עורות דנעשה סתמו לשמה ולכאורה הינו רק באותו חוט, וגם בזה הדבר מחודש טפי מעור שכבר נשתנה כולו מעור למצה או מליח, וכמש"כ לעיל.

אבל מילה אין בה שני מינים, ואמנם יכול לכוין לשם הר גריזים, אבל אין הדבר בעצמו תלוי, אלא שקלקלו הכותים, ואפשר דמה"ט רק נרמז דרשא דלד' המול, (וכדדחי לר' יוסי), כיון דאם הי' כתוב בהדיא הי' משמע כונה מיוחדת, שהרי אי לאו שנתקלקלו מבני"י או כותים הדבר פשוט דמילה היינו ברית לד'.

הרא"ש בה' ס"ת ס"ג כתב ללמוד מדכשר גוי ללשמה במילה ש"מ דדבר שנשלם מיד הרי הוא עושה אדעתא דישאל, [ושאני גט שכתבתו נמשכת], ולמד מזה לעיבוד העור כיון דסגי שיאמר לשמה בתחלת העיבוד כשישים העור בסיד, ויש לעי' אם העיבוד כולו נגמר מאליה בסיד או שצריך עוד עיבוד ביד"א, וודאי משמע שיש עוד עיבוד, דאל"כ לא הי' צריך אומנות לענין הלשמה, דיכול הישראל להשליכו לסיד, [עבי' ביו"ד סי' רע"א שהק' כן], ועי' בספר מרן זללה"ה או"ח ס"ו סוס"ק י"א דלרצועות סגי בסיד אבל לקלף יש עיבוד נוסף בחמרים אחרים, אבל אין מזה ראי' לעיבוד שבזמן הראשונים ז"ל ולפ"ז הוא דמהני המשך העיבוד הוא משום דעד"ר הוא עושה, וקשה א"כ בגט וס"ת נמי נימא שיאמר לשמה על אות ראשונה ומשם ואילך עד"ר הוא עושה, ולכאורה נראה לחלק דכיון שע"י עיבוד הסיד נקבע העור במצב חדש ועתה הוא מעובד לס"ת, מעכשיו הרי הוא סתמא לשמה שכבר נקבע בו מצב זה, משא"כ בגט שאין ההמשך תיקון של האות הראשונה, ולא נקבע כל הגט במצב של תחלת לשמה, ואמנם יש מקום לומר גם בגט דהשלמתו ע"ד תחלתו, מ"מ יש לחלק כיון שבעור הרי העיבוד הנוסף הוא באותו חלק שכבר עיבדו, והו"ל סתמא לשמו ועדיף מעד"ר, אבל לפ"ז אין ראי' ממילה דהא ודאי סתמא לשמה קיימא, ונראה דעת הרא"ש דבגט דאמרינן ל' לעשות מעשה נמשך אינו עושה לשמה אפי' ברגע ראשון, משא"כ כשכל

ציצית לכו"ע חשיבא אמירה להכשיר לכתחלה, וכן אם אמר לשם מצות ציצית בהטלה ראשונה כתב בבה"ל שם דאמרינן עד"ר הוא עושה וכולה כשרה אף שהפסיק ביינתים ואפי' כמה ימים, [באותו אדם דוקא], ואם אמר אחר ההטלה קודם הקשירה החמיר במ"ב ועבה"ל שם, ומרן זלה"ה בס"ק חלק ע"ז, ובצירוף כל הנ"ל ודאי יש להכשיר לכתחלה, כ"נ, ולמעשה צ"ע, - לכתחלה ראוי לומר לשמה אף בסתמא לשמה כדמוכח בגמ' ע"י לעיל סק"ג.

בד"ץ תפילין כתב בסה"ת סי' קצ"ב דלכאורה ה"י נראה דסתמא לשמן קיימי ואפי' מחשבה לא צריך כ"ז שאינו עוקרן מלשמן כמו זבחים, מיהו ל"ד דזבח כיון שהוקדש לעולה או לשלמים ע"כ בסתמא נמי לשמו קאי שאסור לשנותו לזבח אחר, אבל העור והקלף שעבדן לשם לכתוב בהן דבר קדושה אינו אסור לכתוב בו שטרי הדיוטות כו', ונראה ללמוד מזה דאחר שכבר הוחלטה קדושתן אמרינן שפיר סתמא לשמן, כגון שבא לצבוע הרצועות שבתפילין ישנות שכבר חל קדושתן וא"א לשנות, דיש לדמותן לקדשים, שוב שמעתי מאמור"ר שליט"א דהכי מסתברא, (וגם יש בזה סברא דעד"ר הוא עושה, אלא שבדרך כלל לא צבען הוא עצמו, ואם יתנה שכל מה שיצבעם לעולם יהא לשמן שפיר דמי, אלא די"ל שאין תנאי מועיל לענין מה שלא בא לעולם, דעכשיו כבר נשלמה השחרתן, ואין דעתו לכשתרד השחרות ויחזור ויצבע, ומ"מ צריך ראי' דלא מהני, ולפי מה שתמך המנחת ברוך דבמחשבה סגי, הרי ודאי דיש מחשבה שיודע שצובע תפילין, וא"צ כונה טפי מזה, [ובמקו"א כתבנו דברצונות לכו"ע מהני לשמה ע"ג של"ש, וא"כ אם יחזור ויצבעם לשמה בפירוש אהני טפין], ואם הזכיר בלשונו שהולך לצבוע התפילין או שביקש צבע לתפילין לכאורה הו"ל כמפרש, כמו האומר לאשה טווי לי בסי' י"א ס"א,

בד"ץ הטלת ציצית לבגד בסתמא, באמת לא מצאנו מי שפוסל בזה, כמ"ש תו' מנחות מ"ב א' דציצית כמילה דסתמא לשמן, ולדעת הרמב"ם שמכשיר שלא לשמה אפשר דהיינו אפי' מכוין בהדיא של"ש, (וס"ל דבגוי אפי' בסתמא פסול דאדעתא דנפשיה עביד היינו שלא לשמה, ולא רק שאינו מכוין לשמה), ואפשר כונתו משום דסתמא לשמה, ואולי מפני שכבר נקבעו בטויה, וזה ג"כ מדין סתמא, ועכ"פ בסתמא מכשיר, והרא"ש שהביא דברי רב דבעינן עשייה היינו בהני שלא נטוו ולא נתלו לשמן כלל, אלא מאליהן יוצאין מהבגד, אבל בטוואן לשמן ותלאן סתמא אין מקור לפסול, וכבר העיר בבה"ל סי"ד ס"ב ד"ה הטיל דלו"ד הב"י אין מקור לעשות מחלוקת בין הרמב"ם והרא"ש, וציין לדברי הגרע"א ז"ל בתשו' ושם כתב דלדברי הרא"ש אין מקור בגמ' להכשיר שלא לשמה, אבל אכתי מסברא יש לקיים דסתמא לשמן נינהו, ועוד דכ"ז לדעת הב"י אבל לפי קו' הדגמ"ר והגרע"א על הב"י א"כ אף להרא"ש מוכח בגמ' דא"צ לשמה, שהרי הטלת ציצית נמשכת, ויש לדחות דלא חשיב נמשך כגט, ובאמת ציצית עדיפי מסתמא דקדשים, שהרי אין בהם שתי אפשרויות, משא"כ בקדשים דשחיטה אחת לעולה ולשלמים וזריקה אחת לראובן ולשמעון, וכבר הזכיר בבה"ל ד"ה לא להצדיק המנהג שלא נהגו ליזהר בזה מה"ט דבטליות שלנו לכו"ע סתמא לשמן קיימי, ולענין הלכה כתב בבה"ל ד"ה בלי, שאם נתכוין לשמה אע"פ שלא הוציא בשפתיו יכול לברך, ונראה דלעולם חשיב שנתכוין לשמה כיון שאין שתי אפשרויות בציצית, ול"ד לקדשים דכשאין בדעתו שזו עולה בעינן לדין סתמא כיון דאפשר ששוחט שלמים, אבל במעשה שאין שתי אפשרויות לעולם כמכוין דמי, וכמו מילה דכשרה בגוי לר"י ובבה"ל שם ל"מ כן, ואם הזכיר שהולך להטיל ציצית בבגד או שאמר לחבירו עשה או הטל לי

לשמה, וכמדומה שהדבר פשוט להסה"ת דזה כתיקון הקלף, ויש לדון דאף עשיית הבתים מהעור [המעובד לשמה], דג"ז לאו בכלל עיבוד דבעינן לשמה, דכל שהעור מעובד לשמה סגי, [שור"ר ברמב"ם פ"ג ה כתב דגוי פסול לעשותן מפני השי"ן, משמע קצת כמש"כ], אבל אפשר דזוהי עיקר עשייתן, וכנראה היינו טעמי' דהבה"ל דס"ל שעשיית עור לרצועות ג"כ עשייה מיקרי, וזה מחודש, מיהו עשיית השי"ן ודאי ככתיבה היא, [שור"ר שכ"מ ברמב"ם], ויישור הריבוע י"ל דדמי לתיקון הקלף ושרטוטו, ולע"כ בכ"ז.

שו"ע סמ"ב ס"ב אם התנה עליהם מתחלה אפי' לבשן אדם יכול לשנותם אפי' מש"ר לש"י ד"ז מקורו ברי"ו [ועב"י בשם מהרי"א] ולא מצאתי מי שמיקל בזה, דודאי פשטות הגמ' ל"ד ב' דרך בחדשים שרי, דאי מהני תנאי בישנים הו"ל לפרושי לכו"ע בדאתני, א"ו תפילין ששמשו בגוף הקדושה לא שייך תנאי בזה, דאינם תשמישי קדושה אלא גוף הקדושה, ול"ד לצר ב' ולא אזמניה שקדושתו תלויה בייחודו, אבל תפילין ש"ר לא שייך שישמשו בקדושת ש"ר למצותן ויהא חסר בשלימות קדושתן לענין הורדתן לש"י, ולא אמרו בגמ' אלא בהזמנה דכשמתנה לאו הזמנה היא, וכמש"פ מרן זללה"ה באו"ח ס"ו ס"ק דאין צריך להזכיר בלשמה לשם תפילין ש"ר, ולכן גם יכול להתנות, וצ"ל דעת הרי"ו ג"כ מה"ט כיון שאין זו קדושה אחרת אלא ענין כבוד, בזה מהני תנאי אף בישנות דשוב אין בזה זלזול, וצ"ע, (לא קאימנא בעיון בסוגיות דס"ת תו"מ וציצית, ורשמתי לפו"ר).

[וכן בגט כותב הסופר ע"פ ציווי הבעל והו"ל כמפרש ומשמע שא"צ לומר בפיו כ"ג בסוגיא ו' א' בדנפק לשוקא, מיהו ע"י בפוסקים בזה], ולכאורה ה"ה בתיקון ס"ת, דהס"ת מיירי לענין כתיבה. — בפסול מתעסק ע"י מנחת ברוך ה' ציצית, ולכאורה י"ל דפסול מתעסק בקדשים הוא מפני שזוהי עבודה לפני המלך, והמתעסק אינו עובד את המלך, אבל משום לשמה כיון שא"צ דעתו ה"נ לא הוא עקירה ע"י שהוא מתעסק, ומסתברא דזרק הדם במתעסק יכול לזרוק כוס אחר בהכשר, ואילו בשלא לשמה אינו חוזר וזורק, דמתעסק חסר במעשה, וכן צידד מרן זללה"ה באו"ח ס"ו סק"י דאפי' גמר קוף שפיר דמי כיון דסתמא לשמן, ולע"כ בד"ז כלל.

בסד"ת סי' קצ"א נסתפק אם צביעת הרצועות בכלל תיקון הקלף ושרטוטו שא"צ לשמה ונהגו לעשותו ע"י גוי, או דהוי כצביעת תכלת דבעינן לשמה, והיינו משום דתכלת צבעו זה מהותו דבלא זה הו"ל לבן, אבל צבע הרצועות אינו עיקרן ולא חשיב כעושה הרצועות בצביעתן, וסיים והמחמיר תע"ב, ובמפתחות וכן בסי' קצ"ה סתם להחמיר, וענין תיקון הקלף שכ' שם נראה דהיינו מה שמגרדים השער ולצד הבשר עמ"ש שם בדיני הקלף אם הוא כגויל או דוכסוסטוס, ומרן זללה"ה בס"ו סק"י צידד כן בגירוד השער, ולא נסתייע בלשון הסה"ת בזה, ובכלל דבריו גם יישור הקלף והכנתו לכתיבה, וכש"כ דחתיכת העור לרצועות דלא חשיב עשייה כלל, וצ"ע בבה"ל סל"ג ס"ד ד"ה אבל, שדימה חתיכת הרצועות להשחרתן, דבעינן

סימן ב

בדין כשרין ואין מרצין

- א. ד' ב' אימא היכא דשחיט כו' ה' א' רמי כו' א"ל ר"א כו', שם תוד"ה אשם דלא כו', תוד"ה אשם לא ליתי כו', תוד"ה הא, שם גמ' אשם ארצויי כו' שם ב' מאי חזית.
- ב. שם א' א"ל ר"א מצינו בבאין כו' ברש"י ד' ב' דשינוי בעלים לאח"מ היינו למי שאינו יורש, ובסוגית הגמ' שם.
- ג. ה' ב' יתיב ר"ה כו' יש לעי' הרי המותרות עולה כו' שם חטאת אע"ג דקרבה כו'.
- ד. שם לימא ליה ר"ל הני נמי ליתי ולירצו כו' שם מתקף לה ר"א כו'.
- ה. ד' ב' א"ל ר"א לר"פ בדר"א דוקא כו' ברש"י ורמב"ם, בתו' ד' א' ד"ה וישנן ה' א' ד"ה הגה,
- ו. הא דמדמינן ה' א' לאח"מ ללא עלו, בדין חטאת לשם חולין לאביי מ"ו ב' אם נפסלת בשל"ש.
- ז. ר' א' איבעיא להו כיפרו כו'.
- ח. מנחות פ"ט ב' אר"י אשם מצורע כו' שם בשלמא הנך עולות כו' בקר' תו' מכבשי עצרת.
- ט. מנחות ד' א' א"ר מנחת העומר כו' שם ב' ואם איתא ליתני כו' שם האשה שהביאה כו' שם והא עולה ושלמים דנזיר כו' ה' א' תיובתא דרב.
- י. בשטמ"ק ה' א' מ"ט לא אמר רב משום ממשקה ישראל.
- יא. שם ה' א' אלא ר"פ הכי קא קשיא ליה כו' שם ב' והא דר"ל לאו בפירוש כו'.
- יב. ה' ב' ורבא אמר מנחת העומר כו' בדין מחשבת פיגול, שם תוד"ה ובדבר.

- א. ד' ב' אימא היכא דשחיט להו שלא לשמה ליפסלו, הקשו בתו' דהא לא שנה עליו הכתוב לעכב, ואפשר דלא מסתבר לומר דדין לשמה נאמר למצוה בעלמא, שהרי אין מצוה לחשוב לשמו דהא סתמא לשמו קאי, ואף בחשב לשם חולין נשאר בסתמו לשמה, וא"כ מה שחידשה תורה הוא דמחשבת שלא לשמה היא פסול חיובי, שמערב בקרבן מחשבה פסולה, וכעין פסול דחול"ז וחול"מ, וכיון שאין כאן מצוה איך לנהוג בקרבן, לא מסתבר לפרש שגילתה תורה שד"ז פוגם, ואין פגם זה מגרע בו כלום, אבל אם הי' עיקר דין לשמה מצוה חיובית לחשוב
- לשמה, הי' ניתן לקיים שזה רק הידור לכתחלה.
- ובזה מיושב הא דבעי ר"א ה' א' למימר דכשרין ואין מרצין כדאשכחן בבאין לאח"מ, וכן למסקנא דממעטינן כל הקדשים מאותה, ולא מפרשינן דגלי דלשמה אינו מעכב וכשר ומרצה, ומ"ט הבינו שכאן שונה מלמצוה דאמרינן בעלמא, ומייתו מקרא דמוצא שפתיך, ולמש"כ נחא דכיון דגלי קרא שמחשבת שינוי קדש ושינוי בעלים פוגמת בקרבן, ראוי להבין שהפגם הזה מגרע בהכשרו, ואי לאו דרשא דאותה הו"א דפסולין, והשתא דשמעינן מאותה שהקרבן

כשר, טרחנין לקיים שיהא הקרבן כשר ופגום, ור"א מדמי ל' לבאין לאח"מ, ור"ל סבר דבלא פסוק א"א להמציא קרבנות שאינן מרצין בהני שאין באין נדבה, שו"ר שכבר הקשו כן תו' ה' א' בסוד"ה הגה.

שם ואיצטריך זאת התורה כו' לכאורה לא דוקא נקט זאת התורה, אלא דאיצטריך קראי דשלמים דבעינן לשמה, דאף בלא זאת התורה אי הוו קראי דשלמים בעו לשמה, הוה מוקמינן מוצא שפתיך בשלמים, והיינו נמי דאמרין לא ידע במאי, - (ומ"ש תו' ולק"מ דמוצא שפתיך לא משמע שינוי בעלים כונתם דלא הוה ידעינן לאוקומיה בשינוי בעלים כל זמן שלא מצאנו דבעינן לשם בעלים, אבל לא משום שיש משמעות בלשון שינוי קדש).

ה' א' רמי ר"ל כו' אם כשרים הם ירצו כו' למאי דמפרש אביי דסמיך אקרא דאותה למעוטי שאר קדשים, לכאורה ראוי לפרש דד"ז ידע מעיקרא, והיינו דקשיא ל' כיון דע"כ כשרין הם מגלן לחדש דאינן מרצין, ולא הקשה אם למצוה הוא ירצו ואם לעכב יפסלו, וביאור הדברים כמש"כ לעיל דודאי משמעות הפסוק דשלא לשמה פוגם בקרבן, אבל כיון דע"כ כשר מקרא דאותה, אין לחדש דבאין ואינן מרצין, עכ"פ בהני שאינן באין בנדבה, דאין לנו להמציא אשם נדבה בלא פסוק, ועל כרחנו יש לנו ללמוד מאותה דכשר ומרצה.

שם א"ל ר"א מצינו כו' מודינא לך בעולה כו' זה שאומרים עליו אדם גדול כו' ביאור הדברים דכו"ע מודו שאם מצינו סוג קרבן שכשר ואינו מרצה, ראוי לפרש שגם בשלא לשמה הדין כן, והטעם כמשנ"ת דיש כאן סתירה בפסוקים שכתוב אחד אומר דבכל הקדשים שלא לשמה אינו פסול, והיינו קרא דאותה, וכתוב אחד אומר דשלא לשמה פוגם בקרבן, וסבר ר"א דכיון שמצינו בעולה כשר ואינו מרצה מפרשין כונת הפסוק דבכל

הקרבנות מלבד חטאת יהא דין זה, ועל כרחנו מדשינה הכתוב דין אשם מדין חטאת להכשירו ש"מ דשייך כשר ואינו מרצה, [וכן מצינו דאתי לאחר מיתה בנדבה ואילו חטאת למיתה אזלא, עי' לק' ב'], ור"ל סבר דאין להמציא אשם נדבה בלא ראיה מפסוק, וא"ל ר"א דר' אליעזר קאי כוותך, וביאור הדברים דכו"ע מודו שכל המתמעטין מקרא דאותה דינם שוה, [מק"ו דאביי או מהיקישא דרבא כדלקמן], ולכן ר"א דלא רצה לחדש אשם נדבה סבר דלא ממעטינן ל' מאותה דבכלל חטאת הוא, [ועי' תמורה כ' ב' דר"א סבר אשם נמי למיתה אזיל], והיינו דמייתי ל' ר"א מפלוגתא דר"א ורבנן דנחתו לנדון זה אם עדיף לכלול אשם בהדי כל הקרבנות ולחדש אשם נדבה, או לדרמותו לחטאת, ור"ל פליג דאכתי לא הו"ל לרבנן לחדש אשם נדבה והו"ל להשוות כל הקרבנות לאשם וללמוד מזה דכשר ומרצה, (וכ"כ תוד"ה אשם דאי לאו קרא דאותה הוה משוינן כל הקדשים לאשם דפסולין, ועי' להלן מש"כ בדבריהם).

תוד"ה אשם דלא אתא כו' וי"ל דאדרבה הו"א כו' צ"ב למה הוצרכו לזה הא בלא קרא דאותה הו"א מסברא דליפסלו כדלעיל ד' ב', וכל הענין דמחדשין כשר ואינו מרצה הוא מכח קרא דאותה או ממוצא שפתיך, אבל מסברא לא היינו מחדשים ד"ז אע"פ שמצינו כן בבאין לאחר מיתה שהרי התם אין שום פסול בקרבן, משא"כ בשלא לשמה, ונראה דכונתם להקשות לפי הבנת ר"ז וריב"א דסברי דאר"ל מודינא לך בעולה בלא דרשא דאותה, ולדבריהם י"ל דמשוינן אשם לפני בהיקישא, ותירצו דאדרבה, אבל לקושטא דמילתא לא אר"ל מודינא אלא מכח דרשא דאותה וכמש"כ לעיל.

תוד"ה אשם לא ליתי כלל כו' וי"ל דהשתא הדר ב' כו' יש לדקדק מגלן דהדר ב' ומקשינן עליה, נימא דלא הדר ב' ואתי קרא לאשם ואפשר לומר דלישני' דר"ל משמע

לאו היקישא הוה ממעט אשם מאותה, ועמש"כ בסמוך ע"ד התו'.

תודייה הא, וא"ת ל"ל אותה כו' לכאורה י"ל דאי לאו אותה הוה ילפינן אשם מחטאת, דצד כרת איכא גם באשם תלוי כמ"ש תו' י"ב ב' ד"ה מה, והוה ממעטינן שאר קדשים מדאיצטריך לרבויה פסח, או דהוה ממעטינן רק קק"ל, ולפי תירוץ זה נראה דר"א לא צריך אותה.

שם גמ' אשם ארצויי נמי לירצי, אמר אביי כו', מה להצד השוה שבהן שהן באין בנדר ובנדבה, הנדון אם עדיף לחדש אשם נדבה או דמרצה טפי מעולה ושלמים, ואמר אביי דלא מסתבר שירצה טפי מעולה, וע"כ דקרא כייל כל שאר קרבנות, ובגמ' דחו דדילמא הני דבאין בנדר ובנדבה נקבע בהן שם נדבה בקל, ומינתקי למהוי נדבה בשלא לשמה, משא"כ אשם, ונמצא חומרו קולו כמ"ש"כ בשטמ"ק אות ד', דכיון שאם אינו מרצה יפסל ע"כ קבעה תורה שמרצה א"נ אפשר דריצוי דכפרה מהני אף בשל"ש, אבל דורון דעולה ושלמים לא הוי בפגם זה, דדורון פגום עדיף שלא להביא, משא"כ אשם שע"כ צריך לכפר עליו, ולכן פגם בדורון עוקרו מענינו ופוסלו, ועד"ז אפשר להסביר פירכא דכליל ושאר פירוכות, דקרבתן שמצותו בשלימת מיוחדת נפגם יותר בשל"ש, אע"פ שריצוי קל כלפי אינן.

שם ב' מאי חזית דאקשת לשלמים אקיש לחטאת כו' יש לעי' מאי קושיא הא חטאת גופה ילפא בהאי קרא דבעינן לשמה והדר ילפא לעיכובא מקראי דחטאת, כדאמר ח' א', וא"כ הדין נותן דבפסוק זה נקיש כולהו לשלמים ולא לחטאת דהא חטאת גופה למידה בפסוק זה משלמים, ואפשר דרבא לטעמיה אמר כן דס"ל ח' א' דילפא מחטאת מצורע, ולמסקנא אה"נ דלא שייך להקשות כן, א"נ י"ל דלישנא בעלמא הוא וה"ק נהי

דבמאי דפתח לנפשיה לא איצטריך לדר"א, (גם כאן כונתם לפי הבנת ר"ז וריב"א קודם דרשא דאותה, אבל בעיקר הדברים אי לאו קרא דאותה הרי לא היינו מחדשים דכשרין כלל, וממילא קרא דמוצא שפתיך אין לך בו אלא חידושו באלו שבאין בנדר ובנדבה, אלא דלבתר קרא דאותה יש לשאול בהא דאמרינן דאשם ליתי ולירצי אמאי הא עיקר קרא לאשם איצטריך, וג"ז ל"ק דהא לר"ל אי לאו קרא דמוצא שפתיך הוה משוינן כל הקרבנות לאשם דכשרין ומרצין, ולכן יש לשאול נהי דאשכחן בבאין בנדר ונדבה שאין מרצין, אכתי א"א לחדש מזה אשם נדבה, ומיהו בלא"ה נמי י"ל מסבירא דאיצטריך קרא לבאין בנדר ונדבה דכשרין ואין מרצין, אף דבדוחק אפשר ללמדס מבאין לאח"מ, דנהי דאר"ל מודינא לך שכך הבינו חז"ל ללמוד מבאין לאח"מ, אבל ודאי שיש מקום לפרש דהיינו דאתי קרא לאשמועינן, ולא שייך לומר שזה פסוק מיותר ואתי לאשמועינן אשם, ואפשר שזו כונתם במ"ש דהשתא הדר ב' כו' דלבתר דאשכחן קרא דאין מרצין ראוי לומר דמקרא ילפינן לה ולא מבאין לאח"מ.

יש לעי' לר"א דלא דריש אותה למעט אשם מנ"ל דכשרין ואין מרצין, ולמסקנא י"ל דמוצא שפתיך יליף, אבל לס"ד דלא ידע דרשא זו, קשה לפמש"כ דאי לאו אותה הוה פסלינן כולהו, ובשטמ"ק בהשמטות כתוב דההיא סוגיא דלעיל אתיא כר"א דלא דריש אותה, ואפשר דאף ר"א דריש אותה למעוטי שאר קדשים, אלא דס"ל דלא אלים מיעוט זה שלא יצא אשם מן הכלל, מאחר שמצינו דפסח יוצא מן הכלל, ולפ"ז אפשר דאף למסקנא אי לאו אותה לא הוה מכשרינן שלא לשמה אף לבתר קרא דמוצא שפתיך, דפשטא משמע דשלא לשמה הוא פסול בקרבן, ולא הוה מפרשינן דהיינו דכתיב ואם לא כמו שנדרת יהא נדבה, ועתו' י' ב' ד"ה הרי, דאי

דכולהו הוקשו בהאי קרא לשלמים אכתי גם חטאת כתיבא בהאי קרא ומעכבא, ואכתי מצינן לדמויי אשם לחטאת כיון שאינו בא בנדבה, וכקושיין דלעיל, דמההיקש אמנם למדנו דאשם אינו מרצה ואכתי י"ל דפסול, ומשני מיעט רחמנא אותה.

ב. שם א"ל ר"א מצינו בבאין לאח"מ שכשרין ואין מרצין, יש לעי' אם הראי' מהא דאין מרצין על המת לפי שאין כפרה למתים, או מהא דאין מרצין על היורשים, ואמנם לענין הקושיא אם אין מרצין למה באין, איכא ראי' מבאין לאח"מ, אבל אם הקושיא אם כשרים הם ירצו י"ל דהכא אין על מי, והנה לפי המסקנא קושיא דר"ל היא כיון דידעינן מאותה דכשרין הם, למה לא ירצו, דאין להמציא כשרין ואין מרצין, ולכאורה אין להוכיח ע"ז מקרבן שהוא כשר אלא שאין בעלים, דכיון שאין חסרון בהכשר הקרבן הר"ז כקרבן שבא נדבה ואין לו על מה לרצות, דכיון שאם הי' על מי לרצות הי' מרצה אין להקשות אם כשרים הם ירצו, אבל אם הראי' היא מזה שאינו מרצה על היורשים אע"פ שהוא יכול לרצות עליהם פריך שפיר אם כשרים הם ירצו, ומדהתם אינן מרצין ה"נ בשלא לשמה, [מיהו י"ל דסגי בהא דחזינן דאין מרצין ובאין] שו"ר דזה אינו דהא אמרינן לקמן אם היא ילדה בניה מי ילדו והיינו דאין מה לרצות עליהם בקרבן זה, ואפ"ה מוכח מזה דכשרין, ואין מרצין ועי' לק' סק"ד.

כתב רש"י ז' ב' דלר"פ דשינוי בעלים פוסל לאח"מ, היינו ששינה שלא לשם כפרת היורש, וכ"נ בגמ' שם דלענין כפרת היורש בעא מיני' אי דוקא קאמר עיי"ש, כיון דאי איכא כמה עשה כו' והיינו לגבי יורש, וכן בגמ' ה' ב' קאמר הני נמי לייתי ולירצו איורשין.

ולפ"ז משמע דבעלות הקרבן הוא של היורש בלבד שאין בעלות למתים, וענין השעבוד מנכסי המת הוא מפני שהמזבח זכה בקרבן שנתחייב המת, וד"ז יש ללמוד מדיוורש סומך ומביא נסכים ומימר כדתנן מנחות צ"ג א', ומדאיצטריך למעוטיה מבל תאחר ר"ה ב', וכ"מ לקמן ק"ג א' דעולת גר שמת ואין לו יורשים לא חשיבא עולת איש וש"מ בדאית לי' יורשים חשיבא דיוורשים, כן הוכיח אאמו"ר שליט"א, [מיהו לפמ"ש אאמו"ר שליט"א בס' דטעמא דאימעטא עולת גר לפי שנתנית העור היא ממצות הבעלים וכאן ליכא בעלים. לפ"ז י"ל דסגי בבעלות פורתא של היורש, וכמו שמימר וסומך], מיהו ע"כ עיקר הקרבן הוא של המת שהרי רק מכה חיובו הוא בא כדאמרינן אם היא ילדה כו', והחיוב רק מנכסי המת, וכן אמרו לק' ב' למימרא דקניא להו כו' ומבואר דנשאר של המת, ועוד שהרי אף בגר שאין לו יורשים קרבנו קרב, ועוד שהרי שינוי קדש פוסל בו ולא עלה לשם חובתו וחזור ומקריב מנכסי המת, ומכ"ז נראה דחשיב קרבנו של המת ולא כדיו מותר, [ולפ"ז אם לא הפריש אשמו ומת י"ל דאין מפרישין מנכסיו לנדבה, דכיון שאי אפשר להקריב לחובתו פקע השעבוד, ואין מפרישין תחלה למותרות, ורק בהני שבאין לאחר מיתה לחובתו מהני השעבוד], וצ"ע מהו ענין זה של שיתוף המת ויורשיו.

ומחזורתא דמילתא דלמאי דא"ל ר"פ לר"א ז' ב' דוקא קאמינא, פי' דלשונו שאמר יש בעלים לאח"מ הוא כפשוטו היינו שיש בעלים לאחר מיתה ממש, שהרי המת הוא המקדיש ונכסיו משתעבדין, והיינו דבעא מיני' ר"א אם כונתו לבעלות היורשין שהשינוי מגרע בכפרת עשה שלהם, ולפ"ז לא יפסל הקרבן כלפי המת, (דהו"ל כקרבן גר), דשותפות היורשין אינה מגרעת כח המת, או דדוקא קאמר ששייך בעלות המת לענין שינוי בעלים, וממילא יפסל הקרבן, וא"ל דוקא

דסתמא בהכי מיירי, וכדאמרין דבשאיין לו יורשים תליא, ואפשר דד"ז נלמד מדחזינן שהבן מגלח על נזירות אביו, נזיר, וכן חביתי כה"ג באין משל יורשין לר"י מנחות נ"א ב', וס"ל לרבנן דאתי קרא לרבויה לתמורה.

ויש להסתפק אם ר"פ פליג אדר"א ור"ל וס"ל דהבאין לאח"מ ג"כ כמרצין חשיבי, או דס"ל דמ"מ חשיב מצב זה כאין מרצין, כיון שאין כפרה גמורה למתים, כדחזינן שחטאת ואשם אין באין לאח"מ, והא דס"ל ששייך שינוי בעלים היינו כמו ששייך שינוי בעלים בקרבן שכבר נפסל בשינוי קדש, דסו"ס בעלים הוא לדרגא זו של כפרה, ולכאורה ראוי שלא יחלוק על אמוראי קמאי אבל מהא דא"ל רב אשי או"ד דאי איכא כמה עשה גביה מכפרא, משמע שלא חש לומר שהוא חולק על ר"א ור"ל, דהא לפי צד זה כשר ומרצה על היורשין, כדאמר ה' ב', [מיהו י"ל דהו"מ לאקשוויי ל'י אלא דא"ל דוקא קאמינא], והטעם י"ל משום דדבריהם נאמרו קודם קרא דמוצא שפתיך, ואמנם ר"ל הו"מ למימר ל'י דהתם נמי מרצין, אלא דעדיפא מינה פריך ליה, [דבאמת גם מסברא לחוד ל"ק כ"כ בהני דאתו בנדר ונדבה], ולפמש"כ לפרש דראי' דר"א מהא דלא מרצה איורשין, ניחא בפשיטות אף לר"פ, וביאור הדברים דמצינו קרבן שמוטל על היורש להביאו ואינו מרצה עליו, ותו ליכא לאקשוויי הכא אם כשרים הם ירצו.

במש"כ בס"ק זה עי' לק' סק"ד ה' ולפמש"כ שם אף לר"פ הבעלים הוא המת, לשני הצדדים דרב אשי, ומ"מ שפיר פשיט מינה ר"א דבאין בלא ריצוי, וזה כמש"כ אאמו"ר שליט"א ליישב דאף בגר איכא שינוי בעלים לר"פ, ועי"ש עוד בכ"ז.

ג. ה' ב' יתיב ר"ה ור"ג כו' לימא ל'י ר"א אשם נמי קרב לאח"מ א"ל ר"ש אשם למאי קרב למותרו כו' יש לעי' היכי

קאמינא, דס"ל לר"פ דבמדה שנשאר החיוב על המת קרינן ב'י נמי לכפר עליו, ולפ"ז מודה ר"פ דלא מכפרא איורשין מקיבעא, [ויתכן דאף לצד דטעמי' משום דמכפרא כמה עשין היינו רק מקופיא, ומגרע השינוי בעלים שלא יכפר אפי' מקופיא, אבל יותר נראה דלצד זה מכפרא נמי איורשין מקיבעא כלישנ' דר"א ה' ב', ולענין זה מגרע השינוי בעלים, וכלפי המת הו"ל כקרבן גר שאין שינוי בעלים מגרע אבל הדבר מחודש לחלק שני דינים בקרבן, וע"כ צ"ל דמקופיא קאמר עסק"ה], ובעלים היינו המת, ועתו' פסחים ס"א א' ד"ה וישנו שכ' דהא דאין שינוי בעלים לאחר מיתה שמא הטעם משום דכתיב לכפר עליו ולא על חבירו ומת לאו בר כפרה גמורה הוא אלא שנתחייב להביאו, ור"ל דלכאורה ה'י ראוי להשוות חיוב הבעלים להביא עם דין שינוי בעלים, וע"ז כתבו דמ"מ בענין כפרה אין חבירו מאותו ענין של כפרת המת, וזהו טעמו של ר"פ דלא מחלק בהכי.

והנה עצם הדין שהקרבן קרב י"ל דסברא הוא דבמאי תפקע קדושת עולה מקרבן זה, ואפשר שנלמד מהלל"מ דחטאת שמתו בעליה תמות, ואשם יפול לנדבה, וש"מ דשאר קרבנות בקדושתיהו קיימי, והיינו ששייך להקריבם כדורון בלי בעלים, אבל לא פקע זיקתם לבעלים המת לגמרי, דסו"ס מכחו ומחובתו הם באין, אבל לפ"ז צ"ב מנלן שיש ליורשים חלק בקרבן, הרי מצינו דגם עולת גר שמת קריבה וש"מ דמכח המת לחוד אפשר להקריבה, וא"כ מנלן לתת ליורשים חלק בה, והתירוץ ע"ז דילפינן מקרא דיורש ממיר וסומך, וש"מ שיש לו חלק בקרבן, וכן לר"י דאתי קרא שאינו ממיר ואינו סומך, ג"כ יש ללמוד שיש לו שייכות בקרבן מדאיצטריך למעוטיה, אלא דצ"ב מנ"ל לחז"ל שצריך מיעוט או ריבוי ליורש, והרי לא מרבין הזוכה בנכסי הגר לסמיכה ותמורה, כדמוכח ק"ג א' דלא מיקריא עולת איש, אע"פ שזכה בה אחר

מייתו ממותרות הא הני קריבין עולות, ובעולות מודה ר"ל דשייך לאח"מ, ונהי דמכח קדושת אשם אתיא הך עולה, אבל אכתי לחדש אשם שאינו מרצה מנלן, ור"ש נמי מחטאת פריך להו, ולא אמר דמותרות עולות נינהו, ואפשר דר"ה ור"ג ס"ל לחלק בין אשם לחטאת כדחזינן דחטאת שמתו בעליה תמות, ואשם קרב עולה, וחזינן מזה דאשם שייך טפי לאח"מ מחטאת ומזה גופא חזינן דאין העולה שמכח האשם כעולה מעיקרא, דא"כ לא הי' מקום לחלק בין חטאת לאשם, וכיון דחזינן דאשם שייך טפי לאח"מ מחטאת שפיר מדמינן ל' לכל הקדשים וכשרין ואין מרצין, [ולפמ"ש"כ לעיל סק"א זהו באמת טעמי' דר"א אליבא דרבנן דס"ל להשוות אשם לכל הקדשים עי"ש].

ור"ש א"ל דכיון דגם בחטאת מצינו שקריבה למותרה יש ללמוד מזה דמותר שאני, ולא מהני ללמוד מזה שיקריבו אשם בלא ריצוי, ובאמת יש לחלק דמותר דלאחריות שאני כדחזינן דיש חילוק בין חטאת שמתו בעליה לאשם שמתו בעליו, אלא דלא נחתו לזה בגמ' כיון שר"ש ביאר טעמי' דר"ל ור"א.

ולפ"ז כו"ע ס"ל דלא משכח"ל בחטאת כשרה ואינה מרצה, ועי' לק' מ"ו ב' בשחטה לשם חולין, ואאמו"ר שליט"א כתב די"ל דלבתר קרא דמוצא שפתיך חידשו כן גם בחטאת, ועי' לעיל ס סק ועי' בסמוך.

שם חטאת אע"ג דקרבה מותרה כו' בתו' כתבו דגרסינן וחטאת כו' אבל הלשון קשה דאם הכל מדברי ר"ש הול"ל חטאת נמי מיקרב קרבה מותרה ואפ"ה פסולה, וכל אריכות הלשון, וזה שהביא הגזיה"כ דמיני' ילפינן לפסול חטאת אינו מיושב לפ"ז, ויותר משמע דגמ' הוא דדחי דאין רא' מחטאת וכמ"ש בתחלת דבריהם, ואמנם לפ"ז נשארה קושית ר"ה ור"ג, אבל אינה צריכה יישוב דממילא מובן שיש לחלק בין מותר שקרב

עולה לבין אשם שכשר ואינו מרצה, ולפי גרסא זו לא חילקו ר"ה ור"ג בין חטאת לאשם אלא סברי דבכל הקרבנות שייך להקריבן בלא ריצוי, אלא דחטאת אימעטא מגזיה"כ, ור"ש פליג דמהא דחטאת פסולה יש ללמוד שכל שאינה קריבה לאחר מיתה אינה קריבה בלא ריצוי, וכן מתפרש לגרסת תו', וזה דלא כמ"ש"כ לעיל דטעמייהו דר"ה ור"ג מדאשכחן חילוק במתו בעלי' בין חטאת לאשם, (אלא דלגרסא דידן י"ל דתלמודא סתים לה לפי שלא נדחו דבריהם).

(בעיקר הדברים באמת יתכן שאם הי' אפשר לשנות קרבן אחר שחיטה הי' דין האשם שנשחט של"ש שיקרב עולה כדין מותר).

ד. שם לימא ל' ר"ל הני נמי לייטי ולירצו, הקשה (בקרן אורה וכן הק' מרן זללה"ה דאכתי תיקשי ל' ממנתי' דשקלים פ"ז דקתני שמקריבין קרבנות הגר לאח"מ, וש"מ דמקריבין אע"פ שאין מרצין, ואפשר לומר דלא קשיא ל' לר"ל מקרבן בלא בעלים למה הוא בא, דכי היכי דאשכחן מותרות שקריבין ה"ג הם עצמם קריבין, ולא קשיא ל' אלא בשלא לשמה דמכח הבעלים הם קריבין, תדע שאם מתו הבעלים של האשם קודם זריקה הר"ז ישרף, וכיון דמחייבת לבעלים להביאו ירצו ואם אין מרצין למה באים, ולפ"ז פשיטותי' דר"א מהא דהקרבן של היורשים מדסומך ומימר ומביא נסכים ועוד, וחייבתם תורה להביא קרבן אע"פ שאינו מרצה, אבל מקרבן גר ל"ק ליה, (וכבר כתבנו לעיל סק"ב עד"ז, אלא ששם כתבנו דכשהקרבן מכפר כל מה שיכול ל"ק ל' לר"ל, וז"א מקו' הגמ' בניה מי ילדו), מיהו אין זה פשטות הדברים כ"כ.

ותירצו דהקושיא היא על ר"א דמבואר בדבריו דאף בדאיכא יורשין אין מרצין, אבל לשון הגמ' לימא ל' ר"ל כו'

למסקנא דאהדר לי' לר"א דוקא קאמינא, לפמ"ש"כ לפרש דשינוי בעלים היינו המת, ואף אם איורש קאי מ"מ צ"ל דלא פליג אדר' יוחנן, דהא לא משמע דלדידי' הניח מנחה לשני בניו לא תקרב.

ה. זי ב' א"ל ר"א לר"פ בדר"א דוקא קאמר מר כו' או"ד דאי איכא כו' פרש"י שאם לא שינה בה מכפרא אעשה דיוורש, אבל השינוי אינו פוסל את הקרבן, ויש לעי' מאחר שהקרבן כשר מנלן שכפרת היורש נגרעת ע"י מחשבת השינוי בעלים, הא לא מצינו פסול בקרבן לחצאין וראוי לומר דכ"ז שהקרבן כשר ועלה לחובת בעליו הרי הוא מרצה על היורשים [וברש"י משמע דלשני הצדדים הנדון רק על חיובו של היורש, אבל כלפי המת אין שינוי בעלים מגרע אפי' אי דוקא קאמר, ול"ד לשינוי קדש], ובפשוטו משמע דלפי צד זה קמ"ל ר"פ דאיכא בעלים שמתכפרין דהיינו היורש, אבל אין מחשבת השינוי פוגמתו כיון שהבעלים הוא המת ואין בעלים לאחר"מ, ולפ"ז אף בשינוי בעלים יתכפר היורש, וק"ק שיתכפר היורש מקיבעא ואין מחשבת שינוי מגרעת, דמכח המת קאתי, ואפשר דלצד זה רק כפרה מקופיא קאמר, ולישנא בעלמא הוא דקא מוסיף על רבא לומר שיש קצת בעלים המתכפרין בו, אלא דכיון שאין זו כפרה גמורה אין שינוי פוסל בזה, והא דנקט כמה עשין היינו כדלעיל ה' ב' בניה מי ילדו, אבל לאו משום דמכפרא מקיבעא כקו' דר"א שם, ועי' סק"ד דמקופיא לכו"ע מכפר עליה, וה"ה איורשים.

ברש"י מבואר דלשני הצדדים הבעלים הוא היורש, דפשיטא שאין המת בעלים וגם לא קרינן ביי' ונרצה לו, כמבואר ה' א' ב' דאין ריצוי למתים, אבל אפשר לפרש לאידך גיסא דהא פשיטא שאין בעלות היורש גמורה, וכמבואר בסוגיא ה' ב' ו' א', וא"כ שינוי מבעלות היורש לא פסלה, אבל אי דוקא קאמר ס"ל דמחשבת שינוי בעלים פוסלת במת

משמע דעי"ז תדחה ראית ר"א, ולא רק קושיא צדדית מ"ט מיייתית ממתני' דיוורשים הוה לך לאתויי ממתני' דגר, ואמנם יש מקום להקשות על ר"א אבל אין זה מענינו של ר"ל בכאן, וזו כונת אאמו"ר שליט"א בקושיתו, וביאר אאמו"ר שליט"א דכיון דקושית ר"ל היא מנ"ל לחז"ל כן, ע"כ דתשובת ר"א היא דמצינו בקרא דבאין לאחר"מ ואע"פ שאין מרצין, והיינו מקראי דיוורש בתמורה וסמיכה או מהלל"מ דחטאת מתה, ועי' פרכינן דלימא לי' ר"ל הני נמי מנלן לחדש שבאין ואין מרצין נילף מהאי קרא דמרצין, וזהו הלשון לייתו ולירצו, דהיינו לשון קושית ר"ל אם כשרין הם ירצו, וידע שפיר שאין הדין כן אלא שיקשה לו גם על משנה זו, ואמנם אם נאמר כן נצטרך לומר דגר אין מביאין קרבנו, שהרי ד"ז אינו מפורש בפסוק.

שם מתקיף לה ר"א ומאן לימא לן דאי איכא כמה עשה כו' נראה דמקופיא ודאי מכפרא אכמה עשין, וכדאמרין גבי חטאת ז' א', ובזה מיושב הא דמכפרא איורשין מקופיא, דהא בכל העולות היורש מימר וסומך, וש"מ דמכפרא עלי' מקופיא אף בעולת יולדת.

והנה דברי ר"א נאמרו בקושיא, ומשמע דר"ג ור"ש וראב"מ פשיטא להו דלא מכפרא עלה מכמה עשין, ויש לדחות דפשיטא להו שאין הקרבן בא כדי לרצות על היורשין בשאר עשין, בזמן שעיקרו ליולדת הופרש וזה אינו שייך ביורשין, ולכן אף אם האמת ששייך לומר שגם היורשין מתכפרין בעשה, מ"מ חזינן דמקריבין אע"פ שאינו מרצה לעיקרו, וממילא אין להוכיח מדבאין שירצו על היורשין.

ולקושיטא דמילתא כו"ע מודו שאינה מכפרת מקיבעא על היורשין, דאתקפתא דר"א היא רק דלימא לי' ר"ל כו' אבל למסקנא נקטינן הדברים כפשוטן דבאין ואין מרצין, וגם בדברי ר"פ ז' ב' לא מצינו כן,

כמו בחי, דכפי החיוב שיש לו בקרבן שינוי פוסל בו, ואמנם אין במת ריצוי מ"מ קרינן ב' לכפר עליו ולא על חברו, דקרבנו של מת הוא, ובאמת אף בקרבן שלא עלה לבעלים שיין פסול שינוי בעלים, ויתכן שחטאת ששחטה לשם חולין לאביי מ"ו ב' דלא עלתה לבעלים אם חזר וחשב בה שינוי בעלים פסלה, ע"י, ומיושב בזה דשפיר פשט ר"א מבאין לאח"מ דאין מרצין, ואף לר"פ דהמת חשיב כבעלים לענין פסול שינוי בעלים, דמ"מ ריצוי ליכא במת, והו"ל דומיא דכשרין ולא עלו, [וכדחזינן שחטאת ואשם אין באין לאח"מ, וש"מ דלאו בר כפרה וריצוי הוא, אבל מ"מ אותן שבאין חשיב המת בעלים], ותדע שאף נדבה שלא באה לכפר כלום כגון שהביא שתי עולות זא"ז, מ"מ שינוי בעלים פוסל בשני, דכל קרבן לפי ענינו שינוי בעלים פוסל בו, וה"נ בקרבן של מת.

הרמב"ם פסק דלא כרב פנחס ואע"ג דבתרא הוא, היינו משום דבכל דוכתא נאמרו דבריו כיחידאה כלפי סתמא דתלמודא, [ואע"פ שאמרו בלשון שוה דתיתי לאו דוקא, מ"מ חדא פרכינן מסתמא דגמ' וחדא ולר"פ מאי איכא למימר, ועתו' פסחים ס"ב ב' דפירכא דפסולו בגופו רב אשי הוא דאמר לה ע"ש, ודברי ר"א נשנו בסתמא, והיינו משום דנקטינן כותי', וקצת משמע דרב אשי לא ס"ל הא דר"פ, מדא"ל דוקא קאמר מר כו', ומשמע שלא הי' רוצה לחדש כן], אבל מסוגיא ה' ב' דיורשים לא מכפרי מקיבעא אין סתירה לדברי ר"פ דאיהו נמי מודה לכ"ז לפמשנ"ת, מיהו אם נפרש דר"פ פליג אדלעיל פשיטא דלא קי"ל כותי'.

בתי' ד' א' ד"ה וישנן ה' א' ד"ה הגה מבואר דאם המת לא הניח נכסים אע"פ שהקרבן נפסל בשינוי קדש אינו חוזר ומביא קרבן אחר, [וערש"י ז' ב'], וכן הדין נותן דהיורש אינו מחויב כלום ובדליכא שעבוד נכסים מהיכא מיייתי, ברם לפמ"ש אאמו"ר

שליט"א במנחות ס סק שאפשר להתנדב עבור המת חיובו, כמו שאפשר לשלם חובו, דחיובו אינו תלוי בנכסים, אלא שא"א לחייב אחר בזה ולכן בעינן נכסים, לפ"ז י"ל דכשהכהן פסל קרבנו חייב להביא אחר עבורו מדינא דגרמי, [עי' גיטין נ ולע"כ, ואפשר גם דבכה"ג חשיב דאיכא שעבוד נכסים כיון שחייב לשלם על הקרבן שפסל, אלא די"ל שתשלום זה כמטלטלין, וצ"ע בזה בדיני חוב כשהזיק אחד קרקע של המת דהו"ל מזיק שעבודו של חברו], ועוד דראוי ליורש לתקן את אשר נתעוות על ידו, ומקו' תו' ד' א' וכן הקשו בפסחים ס"א א' דאי שעבודא לאו דאורייתא ליכא נפ"מ בפסול שינוי קדש לאחר מיתה, משמע דס"ל שלא יועיל אם יפריש ורק כשנשארו נכסים חשיב שלא פקע חיובו של המת, וצ"ע בזה בסוגיא דמנחות גבי יורשי כה"ג בשלא השאיר הכה"ג נכסים עי' תוי"ט ובמש"כ אאמו"ר שליט"א שם, ולע"כ.

בגמ' ה' א' מדמינן קרבן דאתי לאח"מ לכשרין ולא עלו, אבל באמת לא דמו, דקרבן לאח"מ מכפר איורשין מקופיא, ובכשרין ולא עלו לא מצינו שמכפרין כלל, [וערש"י ז' ב' דע"י השינוי בעלים יפסידו היורשין כפרתן, ומשמע דאין שום ריצוי בכשרין ולא עלו, מיהו י"ל דאיהו סבר דאיכא כפרה מקיבעא ליורשים, ע"י לעיל בזה], וכן מתפרש הפסוק דמוצא שפתיך ואם לא יהא נדבה, דהיינו קרבן שאינו אלא נדבה ואם מרצה אינו נדבה, וכבר העירו תו' ה' א' ד"ה הג"ה דהני דלאח"מ עלו לבעלים המת לשם חובה, וכתבו דמ"מ דמיא קצת להדדי ע"ש, וכן בסברא דכיון שנפסל הקרבן ואינו מרצה מנלן לחד דמקופיא מרצה, משא"כ ביורשין שהקרבן ברשותו אלא שזכותם בו קלושה ומכפר מקופיא.

יש להסתפק חטאת ששחטה לשם חולין לאביי מ"ו ב' דכשרה ואינה מרצה, אם חשב בה אח"כ שלא לשמה אם נפסלת בכך,

דקרבן כשר, שהרי חזינן דאילו הי' נפ"מ הי' גם במחשבה זו כח לפסול, אלא דבלא"ה כבר נפסל, דבלשם חולין או לשם גבוה מהן ואח"כ חשב של"ש בעולה ושלמים, מסתבר דשלא לשמה דידהו כמו בחטאת, אלא דבחטאת נפסל בכך, אבל בעיקר הדברים חזינן ששייך להוסיף מחשבת של"ש בקרבן שלא עלה, וממילא ה"ה בשל"ש אחר של"ש, וכ"מ בגמ' עכ"פ מקרא דנדבה מי שרי לשנויי בה, ועמש"כ בזה אאמו"ר שליט"א במנחות ס"א סק"ב.

ו. ו' א' איבעיא להו כיפרו על מה שבאו כו' יש לעי' למה נסתפקו בזה בגמ', הרי ר"ל הוה פשיטא ל' דאין מכפרין שהרי הקשה ואם אין מרצין למה באין, ומה נתחדש עתה להסתפק אם מכפרין על מה שבאו, ונראה דודאי אם מסברא אמרינן דלא עלו אין לנו מקור לחדש שני קרבנות על חיוב אחד, וע"כ דשני עיקר, אבל עכשיו דאשמועינן קרא דאם לא כמו שנדרת עשית תביא עוד אחד כמו שנדרת, יש להסתפק אם גם הראשון נתקבל כאשם, ואז ודאי דמכפר עיקר הכפרה, או שנתחדש כאן אשם נדבה ואינו מכפר כלל, ומקום הספק עיקרו באשם כמ"ש תו' דהא השתא נמי אינו כקרבנות נדבה, תדע שאם מתו בעליו, או שנזרק דמו של שני לשמה, קודם שנזרק דמו של ראשון, הרי הראשון יוצא לבית השריפה כדין אשם שמתו ונתכפרו בעליו, ואם הי' נעשה נדבה גמורה הי' אפשר להקריבו בלא בעלים.

וביאור קרא דמוצא שפתיך אם נימא דכיפרו הוא כך, דאם לא כמו שנדרת עשית הרי אתה חייב עדיין להביא קרבן שלם כמו שנדרת, דהיינו שהיתרון שבלשמה על שלא לשמה סגי לחייבו להביא קרבן אחר, אבל גם הראשון קרבן כשר הוא, ואין להקשות מדתניא מנחות ה' א' דצריך אשם אחר להכשירו, דודאי לא נשלם הכשרו כ"ז שמוטל עליו חיוב אשם אחר, וכן מדתנן שם ע"ח ב' דשחטה

מי אמרינן סו"ס חטאת היא בכל דיניה, או"ד בחטאת נדבה כיון שאינה מכפרת לא נאמר פסול דשל"ש, והנה מהא דאסור לשנויי בקרבן שנשחט של"ש כדאמר ב' א', מבוואר דהפגם של שלא לשמה שייך גם בקרבן שכבר נפסל מלרצות, וצריך ראי' לומר שחטאת שאינה מרצה לא שמה חטאת לענין של"ש, דאין לנו סוג קרבן אחר וע"כ חטאת היא, תדע דלבן עזאי דעולה של"ש פסולה, והרי לשם חולין בכל הקרבנות שוה כדמוכח מ"ו ב', ואטו עולה שאינה עולה לשם חובה לאו עולה היא, וה"ה חטאת.

וכעין זה יש לדון לשמעון אחי עזריה למאי דמספק"ל י"א ב' דלשם גבוה כשרין ולא עלו, איך הדין אם חזר וחשב בהם לשם נמוך מהן אם נפסלו, וודאי דפשטות הדברים דפסולין הן, וכל הרגשת הספק היא בחטאת דכיון שאינה מכפרת חסר בדין חטאת, אבל, ע"כ יש להשוות חטאת לכל הני דאף בשל"ש נשארו בשמם הראשון לכל דבר וכ"מ בבעיא דגמ' ו' א' אם כיפרו על מה שבאו, והרי לצד דכיפרו ודאי נפסלין. — ויש להסתפק פסח לשם חולין אם נאכל רק למנוייו ורק בלילה וצלי, והאחרונים ז"ל הקשו דכיון שנפסל מלרצות בטלו מנוייו, ויפסל משום שלא למנוייו, ותירצו דרחמנא אפשריה בהכי, ולפמש"כ נפסל בשלא לשמו, מיהו צע"ק לחדש דיני פסח כשאינו מרצה, דענין חבורות וצלי ונא ומבושל במים ואכילתו על מצות ומורורים אין שייך אלא בפסח שזוהי מצותו, ואם בא בטומאה מסתברא דאינו נאכל, כיון שאין בו מצות פסח, וא"כ מסתברא דנאכל ליום ולילה כמותר פסח, ואמנם זה מסייע לומר דאביי אמר כן בדרך דיחוי, ולקושטא דמילתא אין בפסח וחטאת כשר ואינו מרצה, ועמש"כ לעיל ס סק , והרמב"ם פסק בפסח דלשם חולין פסול.

ויש ללמוד מזה דהא דאסור לשנויי בקרבן שנשחט של"ש הוא בכל חומר האיסור

דע"כ הכשרו מכח לשמו קאתי, וא"א לחדש בו דין אשם אחר כיון שאינו בא בנדבה, וכן גזירי עצים ומנחתו כפולה לא שייכי אלא בתמיד דחובה ובכבש שעלה לשם חובה.

שם רבא [כגרש"י ותו'] אמר בשלמא הנך עולות נינהו כו' אשם נדבה מי איכא יש לעי' אכתי אין לחלק בין אשם להנך, דנהי דשייך בהני נדבה, מ"מ יש ללמוד מדגלי רחמנא באשם שלא לשמו דכשר, ש"מ דכל קרבן של"ש במילתי' קאי, דמהיכי תיתי לחלק בפסול דשל"ש בין אשם להנך, ואפשר דר"י טעמא דקרא קאמר דבאמת לקושטא דמילתא אין אשם של"ש טעון נסכים, אלא דע"כ הצריכתו תורה נסכים מפני שהכשרו תלוי בזה דבמילתי' קאי, וכיון שרצון התורה שלא יפסל הקרבן השאירתו במילתי' ונתחייב בנסכים משום דבמילתי' קאי, אבל אם הי' אפשר שיהא אשם נדבה היו קובעין גם דין אשם זה כנדבה, לפטרו ממצות דלא שייכי ב', ובהנך דחזו לנדבה עבדינן הכי, ולפ"ז שאם אי אתה אומר כן פסלתו זהו עיקר הטעם ולא רק גילוי בכונת התורה, והדבר מחדש, וגם צריך ראי' לחלק כן בפסוקים, ואמנם אביי פליג מה"ט וס"ל דאין לחלק ביניהם.

ואפשר דקרבן שיש כמותו בנדבה נקטינן שזהו עיקר הקרבן, ומה שנוסף בחובה זהו תוספת מצוה, כגון שני גזירין ומנחה כפולה, ושפיר מקיימינן ל' במילתי' כמו שהוא בנדבה, אבל קרבן שאינו בא בנדבה א"א לנו להמציא לו דפוס אחר ככה"ג כשלא עלה לשם חובה, שו"ר בספר אאמו"ר שליט"א זבחים ס"א סק"ה דכיון דקרא קרי ל' נדבה יהבינן ל' דין קרבן נדבה, ורק אשם שאינו בא בנדבה ע"כ במילתי' קאי, (דממיעוטא דאותה והיקישא ילפינן שגם אשם בכלל זה) ועי' בסמוך דבקרב אשמו ע"כ נעשה מותר ובטל ממנו דין אשם, ואילו בעולת התמיד והעומר ישארו בדין עולה.

שלא לשמה לא קדש הלחם אין ראי' שהראשון אינו מכפר, דאף תודה בלא לחם אפשר שמכפרת, (אם הי' שייך בה כפרה), דנעשית שלמים ותודה קרויה שלמים אלא שהיתרון של הלחם מחייב להביא אחרת, [ויש להסתפק בתודה שנשחטה לשמה שכבר נתקדש הלחם אם נותר בזריקה שלא לשמה, מי אמרינן כל של"ש אינו גורר הלחם עמו, או"ד דוקא בקידוש דשחיטה בעינן לשמה, ולכאורה היינו פלוגתא דרבי וראב"ש מנחות מ"ז א' גבי כבשי עצרת כה"ג, ולע"כ].

וא"ת א"כ מאי פשיט רשבדר"א שני למה קרב, הא היינו דקמ"ל קרא דשני קרב בשביל היתרון של לשמה שבו, וי"ל דמסתבר ל' שאין לחדש אשם שאינו נצרך לכפרה אע"פ שיש בו יתרון של לשמה, דסו"ס אשם לא דורון הוא, ועדיף טפי לומר דשלא לשמה מכח לשמה קאתי, - במשה"ק תו' דהיינו קו' דר"ל כבר כתב אאמו"ר שליט"א דצ"ע כונתם שהרי ר"ל הק' מנ"ל לחז"ל כן, והשתא דיינינן בטעמא דקרא למה צייתה תורה להביא ראשון אם אינו מרצה, שו"ר שכבר הק' כן הגרע"א.

לכאורה יש לדקדק משמעתיך דאשם מצורע ששחטו של"ש טעון מתן בהונות, דלצד שאשם זה מכפר ראוי להצריך מתן בהונות, אע"פ שאינו מכשירו כדנתיא מנחות ה' א', ובפשוטו לא נסתפקו בגמ' בדיני אשם של"ש, וא"כ גם לצד שאינו מכפר יש בו מתן בהונות, וכ"מ ברש"י וריטב"א יומא ס"א ב' עי"ש.

ז. מנחות פ"ט ב' אר"י אשם מצורע ששחטו של"ש טעון נסכים שאם אי אתה אומר כן פסלתו, ביאור הדברים דאשם שבא להכשיר ולא הכשיר הדין נותן שלא יהא טעון נסכים דהנסכים שנתחדשו באשם מצורע הם מפני חשיבות הכשרו, ולכן בשל"ש או בשלא נתן ממנו לבהונות הדין נותן שלא יהיו טעונין נסכים, אלא שאם אי אתה אומר כן פסלתו,

יש לעי' לאביי אם קדם זורק דמו של התמיד השני לשמו אם עדיין צריך הראשון שני גזירין, והכבש מנחה כפולה, או"ד שלא לשמה רק מכח לשמו קאתי, ואחר שנתכפר, ראשון למה בא, עי' זבחים ו' א', ומהא דפריך שאם אי אתה אומר כן פסלתו נראה דאף בכה"ג טעון שני גזירין, שאין הקרבן משתנה אחר שחיטה לקרבן אחר, אבל הדבר קשה שיהא עדיף מאילו שחטו מעקרא לשמו, והרי באשם, ודאי דככיפרו בעליו דמי ופסול, וא"כ ע"כ מחלק אביי בין הני לאשם, מיהו מצינו דשלא לשמה עדיף לעיל מ"ח א' בשחט ד' כבשים ויותר נראה דלאביי אם קרב התמיד לשמו יצא השלא לשמו לבית השריפה, ונמצא דפסלתו ממשי, מיהו שו"ר בתו' מ"ט ב' ד"ה תלמוד (ציינו בגהש"ס ונדפס בטעות ד"ה תדיר) שכ' דהכא י"ל שרק הקדים השחיטה, ומשמע דאף שיאחר הזריקה מ"מ פריך דניבעי שני גזירין, וצ"ע.

בתו' הקשו מכבשי עצרת לרבא שאין שלמי ציבור באין בנדבה, ולכאורה נראה דשלמי ציבור לא דמו לאשם, שאם הקדימו הציבור ונתכפרו באחרים עדיין יכול לזרוק דמן של אלו, ונמצא שאלו באין בנדבה, משא"כ באשם, כ"נ לפו"ר בסוגיא מ"ח א'.

בקו' תו' מכבשי עצרת שאין הלחם קדוש וש"מ דלא קאי במילתי, יש לבאר דהא ודאי אין שייך להקשות דליבעו לחם, שהרי כל עיקר הא דאין לחם, הוא משום דשחיטה שלא לשמה לא מקדשא להו, ואין כאן קושיא לימר שיתקדשו, אבל אכתי יש לשאול כיון דלאו במילתייהו קיימי יפסלו, ואי קים לן מקרא שכל הקרבנות כשרין שלא לשמה, או מדקאמר קרא שאין מקדשין הלחם ש"מ שהקרבן כשר, ולכך מכשרינן כבשי עצרת, אכתי ש"מ דאע"ג דלא קיימי במילתייהו כשרין, וזוהי קו' תו' (וכמש"כ אאמו"ר שליט"א), ולפמש"כ דנתחדש כאן דין כבשי עצרת שלא לשמן, ואף אם כבר קרבו הלשמן

נשארו אלו בדין כבשי עצרת של"ש, נמצא דשפיר קיימי במילתייהו אלא שזה מהלכות כבשי עצרת דנעשין שלמים בלא לחם כששחטן שלא כמצותן וכמו בתודה בלא לחם דנעשית שלמים, ול"ד לתמיד וכבש הבא עם העומר דמדין מותר הוא דבעינן לעשותן עולת נדבה, [ולכאו' אם כבר הקריבו התמיד שוב אין מקום להצריכן שני גזירין] ובוה ס"ל לאביי דבמילתייהו קיימי, שאין הקרבן משתנה אחר שחיטה, ואם כבר קרב התמיד יצא זה לבית השריפה, והו"ל דומיא דאשם מצורע דמכח לשמו קאתי [מיהו לעיל דקדקנו מדברי התו' מ"ט ב' לאחר זריקת התמיד במילתי' קאי, וצ"ע], אבל בכבשי עצרת הדין נקבע כן מעיקרא דשלא כמצותן לא מקדשי ללחם וקרבי בלא לחם, ולרבא נראה דאף לאחר שהקריבו ציבור הכבש והתמיד נשארו הני בדין קרבן נדבה.

שוב נראה דאף לאביי יקרבו בלא שני גזירין כמו השוחט שני תמידין לשמו לאחריות וזרק דם אחד מדין שהשני קרבן מדין מותר עולה, והשלא לשמו מכח לשמו קאתי, כלומר כמו שהלשמו כה"ג הי' בדין מותר בלא שני גזירין ה"ה שלא לשמו, וכל שדין השלא לשמו כמו לשמו הר"ז במילתייהו קאי.

ח. **מנחות ד' א' א"ר מנה"ע** שקמצה של"ש פסולה הואיל ובאה להתיר ולא התירה וכן אתה אומר כו' פי' דרב סבר כקו' דר"ל זבחים ה' א' אם אין מרצין למה באין, ומקרא דמוצא שפתיך לא שמעינן אלא הבאין בנדר ובנדבה, וממיעוטא דאותה שמעינן רק מכפרין, ששייך להוסיף עוד קרבן של"ש מכח לשמו, אבל במכשירין אין שייך להוסיף וכיון שאינו מכשיר ומתיר למה בא [שו"ר בספר אאמו"ר שליט"א שפי' דלרב מקשינן להו לחטאת כדפריך זבחים ה' ב', ולפ"ז ג"כ דוקא הני שאין באין בנדבה שייך לאקושיניהו, מיהו לפמש"כ לעיל סוסק"א גם קושיא דהתם מסתברא].

ולפ"ז אפשר דדבר שהוא מכפר וגם מכשיר, שפיר קרב בשל"ש, דשייך להוסיף קרבן מפני שהוא מכפר, ושאינו אשם נזיר ומצורע דעולות נינהו, [ע"י זבחים ט' ב' שאמרו כן בחטאות], אבל אין נראה כן דעולה נמי מכפרת וכ"ש אשמות, אלא דקרבן שגם מכשיר יש לו קשר טפי עם החובת גברא ואין לחדש שלא לשמו מכח לשמו, וכ"מ לקמן דחטה"ע דיולדת חשיבא מכשיר, ובפשוטו ודאי גם מכפרת [ע"י נדה ל"א ב'] מיהו עי"ש ברש"י ובשטמ"ק דנראה שפי' דחטאת דיולדת רק מכשרת ומשמע שאם היתה גם מכפרת אתיא לאח"מ.

הא דפתח במנה"ע היינו מפני שיש בה חסרון דממשקה ישראל, וקמ"ל לא זו אלא אף אשם נזיר ואשם מצורע, ולפמ"שנ"ל לק' סק"ט מדברי השטמ"ק נראה איפכא דאי הוה נקט וכן אתה אומר במנה"ע הי' מקום לומר דגם פסול דמשקה ישראל יש בה, אלא נקט וכן אגב אשם אבל השתא דפתח במנה"ע מתפרש דרק פסול זה יש בה, והעיקר נראה דלא זו אף זו קאמר.

שם ב' ואם איתא ליתני נמי חוץ ממנה"ע כו' ליתני נמי חוץ מאשם נזיר כו', לכאורה נראה דעיקר הטעם דלא תני להו תנא בחוץ, הוא משום דהני לא חמיר בהו הפסול דשלא לשמה כבפסח וחטאת, אלא דכיון שאין מרצין למה באין, ואף בשחטן לשם חולין לאביי זבחים מ"ו ב' דבחטאת כשרין ואין מרצין הרי בקרבנות אלו פסולין, דלאו משום כח הפסול דשל"ש פסלינן להו, אלא דכיון שאין מתירין ומכשירין למה באין, וכיון דלאו מאותו טעם פסלינן להו לא ניחא לי' למיתנינהו בהדדי, אלא שא"א לסתום איפכא דמשמע דכולן כשרין, וע"ז משנינן דלא חשיב שסתם איפכא כיון דלא קתני אלא דיחיד ובגלל עצמה, וכן באשמות לא רצה להאריך בריבוי דחוץ.

שם א"ר ירמי' מצינו שחלק הכתוב כו' דתנן כו' יש לעי' מגלן דטעמא דלא יביאו חטאתה משום דמכשרת, הא כל חטאת לא אתיא לאחר מיתה, ועשטמ"ק אות כ"ח דאף חטה"ע לא אתיא לאח"מ, ומרש"י משמע דחטאת יולדת אי לאו דמכשרת הוה אתיא לאח"מ, דכעולה דמיא, אבל הדבר קשה היכי מוכח מינה הא בפשוטו כל החטאות שוין, ולכאורה נראה דלא מייתי אלא דמכפרין מצינו דאתו לאח"מ אבל מכשירין לא מצינו, ואמנם אין מכאן ראיה דמכשירין לא אתו, אבל כיון דמכפרין אתו אין לנו ללמוד ממכפרין למכשירין, ולפ"ז עיקר החילוק מסברא דמכשירין חשיבי טפי חובת גברא ולא שייכי בלא ריצוי דהכשר, ומסייעינן לה מדמביאין עולתה לאח"מ אע"פ שעולתה מכפרת, ובוה מיושב דלמסקנא לא מחלקינן בין מכפרין למכשירין ומ"מ אין מביאין חטאתה.

ומרן זלה"ה בקמא ס סק הוכיח דחטאת יולדת חשיבא מכשיר שאינו קבוע, דהאשה שיש עליה חמש לידות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים והשאר עליה חובה כדתנן בפ"ק דכריתות, הרי חזינן שמביאה החטאת אע"פ שכבר הוכשרה לאכול בזבחים, והוכיח מזה דראי' דר"י רק מהא דעולה באה לאח"מ, וכמש"כ.

יש להקשות מאי מייתי מעולה דאתיא לאח"מ לאשמות, שאני עולה דבאה בנדר ובנדבה, ובוה לא פסל רב כלל, [ד"ז אינו מבואר בדבר אבל כן פירשנו לעיל עיקר מילתי דרב], ולאו קושיא היא דלאו מעולה ילפנין לאשם, אלא דע"כ ממעטינן מאותה שיש אשם דכשר כדאמרין בזבחים שם, וע"ז אמרינן דליכא למילף מיני' לכל האשמות, דיש לחלק דדוקא מכפרין מייתי בלא ריצוי כיון שענין כפרה מצינו קצת בעולה לאח"מ, ולקמן פריך דא"כ גם מכשירין מצינו גבי נזיר דבאין לאח"מ, ואין יתרון במה דאשכחן עולה ביולדת ואין

שלקושטא דמילתא יש חילוק בעולה ושלמים בין לשלא לשמה ללאחר מיתה, או"ד אף מכשירין אתו בדין מותר, דאם נימא כצד הראשון אתיין דברי ר' ירמ' בפשיטות טפי, ומ"מ מסתבר טפי דכל עולה ושלמים קריבין לאח"מ.

הקשה בשטמ"ק כריתות כ"ז א' אות כ"ה בהשמטות אשם נזיר מאי מכשיר הוא, הא אמרינן התם אר"י משום רשב"י דאשם נזיר לבטלה אתי, ותרצו דאתיא דרב כר"י בנו של ריב"ב דס"ל דאשמו מעכבו, [ואין להקשות דלדידי' אף עולת מצורע מעכבת כדאמר פסחים נ"ט א', דעולה ושלמים שפיר קרבי דדרשינן בהו ואם לאו יהא נדבה, מיהו לאחר מיתה אפשר דלדידי' לא קרבי אלא מדין מותר, וצ"ע בזה], והק' אאמור"ר שליט"א דסתמות הגמ' משמע דרב לכו"ע קאמר, וכדפרכינן ליתני חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע, ולא שייך להקשות על תנא דמתני' אלא אשם מצורע [ועי' זבחים צ' ב' במתני'], וביותר קשה לפמש"פ לעיל דכונת הגמ' דלא ניחא ל' לתנא להאריך בחוץ בהרבה פרטים, ואם איתא שזה רק אשם מצורע הו"ל למתנייה בחוץ, [ועו"ק דבספרי לפנינו משמע דר"ש סבר דאשם נזיר לכפר אתי ולכך מעכב, עי"ש דגרס ר"ש בתרויהו], ותירץ דאף לרבנן דאשם נזיר אתי לבטלה מ"מ דינו כמכשיר ופסול של"ש, דכמו שבמכשירין אמרינן דאין שייך קרבן נוסף כשאינו מכשיר, ה"ה בקרבן שבא לבטלה, דרק במכשירין מצינו ששייך להוסיף כיון דבאין לאח"מ.

ויש להקשות עולה ושלמים דנזיר בגונא דלאו מכשירין ניהו הא אתו לבטלה, ולאו קר' היא דכיון דאתיין אף כשאין מכשירין ש"מ שבאין לדורון ולכפר, אבל אשם נזיר שאינו בא לדורון ולא לכפר דאין אשם דורון ואין הנזיר חוטא, אין לנו לחדש בו קרבן שלא עלה לשם חובה.

זו קושיא לרב היכי מייתי שלמים אח"מ, אלא דא"כ לא מצינו חילוק בין מכשירין למכשירין, מיהו אכתי קשה אם איתא דמודה רב בעולה ושלמים א"כ הדין נותן דעולה המכשרת ג"כ אתיא לאח"מ, ומאי מייתי מעולת יולדת דרק מכשירין אתו לאח"מ, הרי גם אם היתה מכשרת אתיא לאח"מ, וי"ל דהוה אתיא לאח"מ כדין מותר ולא מחיובי המת, ובעולת יולדת משמע דמחיובי המת ניהו וש"מ דשייכא מכשירין גם בלא כפרה גמורה, וכן בעולה ושלמים דנזיר מחיובי המת ניהו, והא דמודה רב בעולה ושלמים היינו משום דדריש בהו ואם לאו יהא נדבה, ועי' להלן.

שם האשה שהביאה חטאתה ומתה כו' יעוי' בתו', ויש להסתפק בלא הביאה חטאתה אם מביאין עולתה, דכיון שמחיים אינה ראויה להקריב העולה עתה, לאח"מ נמי לא מייתינן עולתה קודם לחטאתה, או"ד ל"ש, [ולפי צד זה הא דנקט התנא לשון שהביאה חטאתה הוא לאשמועינן דביולדת מיירי ובדאיכא עולה וחטאת מדידה או שעבוד נכסים], ובסברא נראה דלעולם מייתינן עולה לאח"מ, וצ"ע ועתו' זבחים צ' א' ובשטמ"ק שם ועתו' פסחים, שו"ר ברמב"ן וברשב"א קדושין י"ג ב' דדוקא בהביאה חטאתה מקרבן עולתה.

שם והא עולה ושלמים דנזיר דמכשירין כו' כבר נתבאר לעיל שאין הקושיא על רב היכי מייתי להו, דודאי עולה ושלמים דאתו בנדר ונדבה באין אע"פ שאין מכשירין, ורב דוקא באשם קאמר או במנחה"ע שהיא מן החדש ושעורים, אלא הקושיא על ר' ירמ' דהיכא אשכחן יתרון במכשירין, בעולת יולדת, הא דכוותה אשכחן במכשירין בעולה ושלמים דנזיר והיינו דמשני ר"פ ה"ק ר"י, ולא קאמר התם היינו טעמא כו', מיהו יש להסתפק למסקנא דמשנינן הא דר"י, אם לפ"ז מכשירין לא אתו לאח"מ לרב כלל, ושלא לשמה שאני דדרשינן ואם לאו יהא נדבה, ונמצא

ואפשר עוד דבאמת אשם נזיר מכשיר הוא ואמנם אינו מעכב מנין הנזירות טהרה, אבל מ"מ האמת דמכשיר הוא, וכדאמר רב הואיל ובאו להכשיר ולא הכשירו, וה"נ אמרינן זבחים מ"ד ב' לכל אשםם לרבות אשם נזיר ואשם מצורע סד"א להכשיר קאתו כו' ומסיק דאשם נזיר לחוד קאי עי"ש, וש"מ דקרי ל' מכשיר, [ומסתברא דראוי להביא מיד, ועכ"פ אין ראוי להשלים נזירות טהרה כ"ז שלא הביא אשמו, ואע"פ שאינו מעכב כדמוכח בכריתות כ"ז א' דקרי ל' לבטלה, מ"מ י"ל דזהו התירוץ על הקשיא דמסיק התם, והיינו דנהי דעיקוב גמור ליכא, מ"מ ראוי שימתין מלהשלים נזירותו כ"ז שלא הביא אשמו], ויתכן גם לדון שאם לא הביא אשמו עד שהשלים נזירות טהרה הו"ל כמת הנזיר ושוב אינו מביא אשם, אבל הדבר מחדש וצריך ראי', מיהו ק"ק אם מביאו אף לאחר שהשלים נזירותו אין שייך לקראו אז מכשיר, ואפשר דבאת מה"ט הו"ל מכשיר שאינו קבוע, ומ"מ פסול דבכה"ג אתי לבטלה שלא יהא חוטא נשכר שלא הביאו בזמנו, ול"ד לעולה ושלמים דנזיר טהור דאתו לדורון.

ה' א' תיובתא דרב, יעוי' בתו' דהו"מ למימר רב תנא הוא ופליג, ואפשר דקים ל' לתלמודא דאי הוה שמע רב להך ברייתא הוה הדר ב', דהא באמת סתמות המשניות דלא כרב, אלא דסבר רב דפשיטא ל' לתנא דהני שבאו לצורך מסוים ולא הועילו פסולין, דלא שייך בהו הבאה בלא היתר או הכשר, ולגודל הפשיטות סתם הדברים דלאו בהני מיירי, אבל אם איתא דאיכא תנא דסבר דהני נמי כשרין, שוב א"א לסתום ולסמוך שנבין שהדבר פשוט דלא מיירי בהני, וממילא גם סתמות המשנה מפורשת כהאי תנא, ולכך הוה הדר ביה.

ט. בשמ"ק ה' א' בהשמטות הקשו מ"ט אמר רב טעמא דמנה"ע של"ש פסולה משום שבאת להתיר ולא התירה תיפו"ל משום דרב ס"ל עומר מתיר ופסולה

משום ממשקה ישראל, [ונכתבו דרב סבר עומר מתיר מסוגיין לקמן ב', ולכאורה גם בהא גופי' דאמר דפסולה מפני שבאת להתיר מבואר כן], ויש לעי' מאי קושיא הא טעמא דבאת להתיר חשיב טפי פסול גמור דלא שייך בה של"ש, ואילו טעמא דממשקה ישראל מהלכות הקטרה ואכילת שירים, וראוי שרב יזכיר טעם זה, [ויותר מזה אפשר לומר דאי טעמא משום ממשקה ישראל אפשר להכשיר הקמיצה וימתין מלהקטיר עד שיביא מנחה אחרת כדאר"ל באכילת שירים, אבל לטעמא דבאת להתיר הרי הקמיצה עצמה פסולה, אבל אין זה נראה אמת דאף לטעמא דממשקה ישראל יש לפסול קמיצה במצב שאין המנחה ראויה להקטרה, אע"פ שבידו להקטירה בהכשר, דכל עבודות המנחה צריכין ליעשות בשעה שהמנחה כשרה להקטרה, וכמבואר בגמ' לקמן בסמוך דאם יש מחו"ז לבו ביום אף שחיטה דלאו עבודה היא פסולה, וכ"ש קמיצה, מיהו בקידוש כלי לחוד אפשר דלא מיפסיל בו ביום, עי' בספר אאמו"ר שליט"א מנחות ס דאם הביא פסול דקתני היינו משעת קידוש כלי, וצ"ע ביום הבאת העומר מאין], וי"ל דמדקאמר וכן אתה אומר באשם נזיר כו' משמע דפסול שניהם שוה, ובלא"ה לא הו"ל להעלים טעמא דממשקה ישראל אם גם טעם זה אמת, דמפני טעם זה חשיבא עיקר המנחה כאינה ראויה, אף קודם העבודות, כמו כל מנחה קודם לעומר שאין להזכיר בה פסול העבודות כיון דכל עיקרה לא חזיא לעבודה, וכדרבא לק' ב'.

ותירצו דרב סבר דאי לאו פסולא דבאת להתיר היתה של"ש כשרה ונאכלת, דבמילתה קיימא להתיר עצמה כמו שכל מנה"ע מתרת עצמה, דהא ילפינן מקרא להכשיר שלא לשמה בתורת נדבה, ומתרת את עצמה כמו לשמה, וביאר אאמו"ר שליט"א החילוק דלר"ל דהאיר מזרח מתיר א"כ אין במילתה דמנחה להתיר חדש ולכן לא אמרינן

במנה"ע, דסו"ס כשרה היא, אבל אם חשיבא מחו"ז ואנו באין לפסלה משום של"ש, הרי הפסוק דואם לאו יהא נדבה מלמדינו שלא נפסול מנחה משום שלא לשמה, וע"כ דאיהי שריא נפשה, וזה מבואר בשטמ"ק דלא קשיא להו רק למאי דמסיק ר"פ דטעמי' דר"ל משום דסבר האיר מזרח מתיר.

מיהו ר"א בדר"י שהק' ואם איתא במנחות נמי משכח"ל דהותרו כו' ע"כ סבר דמנה"ע כשרה לא חשיבא הותרה מכלל איסורה כיון שמיד עם הקטרתה נותר החדש, אלא ד"ל שרוצה להוכיח מזה כרב דשל"ש פסולה, [ולפ"ז נחלק בין מתיר למכשיר], אבל אם היא כשרה מדין של"ש ע"כ הכשירה הכתוב גם מדין ממשקה ישראל.

י. שם ה' א' אלא ר"פ הכי קא קשיא ל' כו' שחיטה לאו עבודה היא, פי' בשטמ"ק אות י"ב דמשמע ל'לר"פ דהקדים דקתני סתמא משמע דאף בשחיטה לחוד מיפסל, דאם דוקא משום קבלה מיפסל לא הוה שתיק מלפרש, ויש לשאול הא בהדיא קתני שלא יהא אחר ממרס בדמה כו' והר"ז מבואר בדבם שבכוס מיירי, ולא קושיא היא דאף קודם קבלה נקטינן לשון זה, כיון שצריך להמתין אח"כ עם הדם עד שיזרקנו וצריך למרס בדמו, וה"ק לא יקבל הדם ויתן לאחר למרס בו, וכן בדר"פ הזכירו יהא אחר ממרס בדמה כו' והכונה יקבל ויתן לאחר למרס, אבל בתו' נקטו דאי שחיטה לא פסלה אף קבלה לא פסלה משום דלא כתיבא בהאי פרשה, וצ"ע איזה קבלה לא כתיבא, דאי קבלה דאשם מיכתב כתיבא ולקח הכהן מדם האשם והיינו קבלה ביד, וקבלה בכלי ילפינן מכחטאת האשם הוא ואי קבלה דחטאת האשם שחיטה נמי לא כתיבא, וא"כ למה התייחס ר"פ בדבריו לשחיטה דלאו עבודה היא, והול"ל אימא ה"מ בהני דכתיבי בהדיא בפרשה.

במילתה קיימא להתיר שירים באכילה, אבל לרב דעומר מתיר הר"ז ממילתה דמנחה ובדין הוא דשל"ש מתיר כלשמה, ולכאורה ה' מקום לדון דבזה אין ללמוד מלשמה, דאף בלשמה לא אשכחן דמתרת עצמה אלא בב"א עם היתר חדש לכל ישראל, ונמצא שלא קרבה באיסור כלל, משא"כ של"ש שעדיין חדש נשאר באיסורו עד שיביא מנחה אחרת, [ועי' להלן דזוהי קושיא דר"א בדר"י ואם איתא כו'], וראי' לזה דהא לרב אדא בר אבהו אע"ג דס"ל עומר מתיר ומפרש טעמא משום דאין מחו"ז לבו ביום ס"ל דאינה מתרת עצמה ושיירה אין נאכלין, וש"מ דלא אמרינן במילתה קיימא להתיר איסור חדש דידה, וה"נ לרב אף לאיסור ההקטרה, אבל באמת בדברי רב לק' ב' מפורש דמנחת העומר אסורה להדיוט ומותרת לגבוה עי"ש, וש"מ דלא חשבינן להיתר החדש כבאין כאחד עם מנה"ע, דאחר הקטרה הוא דשריא חדש, אבל היא עצמה באה קודם היתר חדש, [תדע דהקטיר קומצה פעמיים כשרה, ואע"פ שהחלק הראשון נקטר קודם היתר חדש, וגם מהא דכל עבודותיה כשרין בזמן שאינה ראויה להדיוט חזינן דלגבוה שרי טפי מלהדיוט, מיהו במנה"ע עיקר האיסור מפני שלא הקריב עדיין מנחה לגבוה, והיינו דדחי התם שכן מצותו בכך, וכה"ג מייתי התם מקטרת אע"פ שעיקר האיסור מפני שאין לעשות להדיוט כלגבוה], וכיון שכן ודאי ראוי לומר דה"ה של"ש במילתה קיימא להתיר את עצמה.

וממילת' דראב"א אין קושיא [אפי' אם נימא דלא פליגי רב ור"ל בנדון זה, דלקושטא דמילתא לענין מצוה שלא לאכול קודם העומר ס"ל לר"ל דאזלינן בתר העומר המתיר דוקא, וא"כ ה' אפשר לומר דלראב"א נמי פליג בהאי טעמא, ועמש"כ לעיל מדברי אאמור"ר שליט"א בזה], דודאי אם מנה"ע של"ש כשרה משום דאין מחו"ז לבו ביום שפיר מתקיים הפסוק דואם לאו יהא נדבה גם

שם ב' והא דר"ל לאו בפירוש איתמר כו' יעוי' בשטמ"ק שהקשו דמאי אולמיה דהאי מדר"ל דשמעתין [ומ"ש בזה לא נתפרש, דאטו שייך ללמוד מהאי כללא דמנה"ע של"ש כשרה], וי"ל דבדר"ל מבואר שאפי' לא הביאו אח"כ מנה"ע ביום ט"ז ג"כ כשרה, מדאמר ט"ז דומיא די"ד וט"ו, וגם סתמא מתפרש כן, ואם טעמו משום דאין מחו"ז לבו ביום לכאורה נראה דהיינו דוקא כשהקריבו העומר דבזה אמרינן שכאילו כבר קרב העומר תחלה, דכיון שכולן קריבין ביום זה אין הסדר מעכב לחשבו מחו"ז, אבל אם לא הקריב כלל לכאורה נראה דחשיב מחו"ז, ועוי"ל דביכורים כיון דלאו להקריבה סלקי אין בהם שריותא דאין מחו"ז לבו ביום, והי' ראוי שיפסלו אי לאו דהאיר מזרח מתיר.

יא. שם ה' ב' ורבא אמר מנה"ע שקמצה של"ש כשרה כו' שאין מחשבה מועלת כו' הלשון משמע דהאי כללא שאין מחשבה מועלת כו' לא חידשו רבא, אלא הוא כלל ידוע ואמר רבא דמה"ט אין מחשבת של"ש פוסלת בעומר, דאיך יסתייע רבא בכלל שהוא חידשו וגם הול"ל רבא אמר אין מחשבה פוסלת בעומר לפי שאינו ראוי לעבודה, ובאמת הדבר מפורש בתוספתא סופ"ה זה הכלל אין הפיגול נוהג אלא בדבר הראוי לעבודה ובמקום הראוי לעבודה, [וכ"ה בתו"כ פי' צו, וערש"י זבחים ל"ב א' דיליף כן מקרא דהמקריב אותו], ושם בה"ח איתא לבריתא דמיינתין בתלמודן נ"ט ב' עד שלא ליקט את הלכונה חישב עליה בין חול"ז בין חול"מ כו' ומבואר מזה דאין מחשבה מועלת כלל בדבר שאינו ראוי לעבודה, [ושם בה"ז כה"ג בנתפזר הקומץ על הרצפה כו' ולכאורה הכונה בנתפזר מעט מן הכלי והוליק שאר הקומץ קודם שאספו, דבעינן שיהא כולו ראוי בזמן הולכת והקטרת הקומץ, וצ"ע בזה], ולפ"ז נראה דאין חולק בכלל הזה והנדון אם לכלול מנה"ע בהאי כללא, דעיקרו נאמר

בההיא דער שלא ליקט לבונתה ובנתפזר הקומץ, ויעוי' בתו' זבחים כ"ז א' ד"ה ור"ל, ולפמש"כ אף בכללא דדבר הראוי לעבודה ס"ל כותי', אלא דס"ל שאין מנה"ע בכלל, וכמשי"ת להלן.

והנה כל הני דאינן ראויין היינו שאינן ראויין כלל, ולכן כו"ע מודו בזה, אבל מנה"ע ראויה למצותה, ורבא חידש דלענין של"ש חשיבא אינה ראויה ובזה פליגי עליה, והא דגרסינן בגמ' במי שראוי לעבודה לאפוקי כו' מחקו בשטמ"ק, וכ"נ ברש"י ותו', וערמב"ם פי"ד מפסוה"מ ה"ג ובראב"ד שם, ושם כלל גם ההיא דתוספתא דלעיל בדבר שאינו ראוי לעבודה, ועוד אופנים במי שאינו ראוי ובמקום שאינו ראוי.

הוספה, בגמ' נ"ט ב' אמרו דפסול ואין בו כרת, ופרש"י משום דלא קרב המתיר כמצותו ובתוספתא אמרו טעם דאינו ראוי לעבודה, וא"כ לא הי' נפסל כלל, והרמב"ם בפט"ז ה' העתיק כבגמ' וציין לסתירה זו במל"מ שם, ולע"כ

יש להסתפק אם רק פסול שלא לשמה ליכא במנה"ע או שאין מחשבה פוסלת בהן כלל, והאי כלל אדרבא מבואר בזבחים כ"ו ב' דקאי אכל פסולי מחשבה, וכ"מ לק' נ"ט ב' ובתוספתא הנ"ל, והכי משמע לישנא שאין מחשבה מועלת [או פוסלת], וכן בסברא דכיון שאין ראוי לא חשיבא עבודה, ולא חיילא מחשבה, ברם לענין מנה"ע הי' נראה בסברא דלא שייך לומר שאינה ראויה לעבודה לענין חול"ז וחול"מ, דכיון שראויה לעבודה לשמה, אם חושב לאכול שייריה למחר היכי חשבינן לה אינה ראויה, הרי ראויה לעבודה זו שעובדה לשמה, והדין נותן שמחשבתו פוסלתה.

והפברא דלענין שלא לשמה חשיבא אינה ראויה, היינו משום דלפסולא דשלא לשמה בעינן שיחשוב לשם קרבן אחר, כדתנן

למנה"ע אלא לענין שלא לשמה, וכנראה טעמו משום דלא משתמיט בשום דוכתא לומר שאין פסול חול"ז וחול"מ במנה"ע, וכן בסברא שכתב שאינו ראוי לשאר קרבנות, וזה לא מהני לחול"ז, אבל בתו' נ"ט א' וכן ברש"י זבחים כ"ו ב' מבואר דאף מחשבת פיגול אינה פוסלת, וצ"ע, ועי' בסמוך בדברי התו' בשמעתין, וראיתי בקרן אורה שצידד כמש"כ דרק לענין של"ש קאמר רבא.

שם תוד"ה ובדבר, ונראה לפרש כו', באמת הדבר קשה לומר דמשום שעורים חשיב אינו ראוי לעבודה, דכל מנחה יש לה הלכות בפ"ע, ואטו שייך לומר דכל המנחות אינן נעשות במרחשת או במחבת, ואמנם רוב המנחות מן החטין, אבל שפיר גם שעורים בכלל מנחות, אבל אם הטעם משום איסור חדש שזה פסול מטעם אחר, בזה שייך לומר דחשיב אינו ראוי לעבודה כיון שיש בה איסור חדש.

שם בא"ד ולפי' הקונטרס יש קצת לדחוק כו' לכאורה משמע דאמנם שינוי קדש ליכא אף במנחת קנאות אבל אכתי שייך בה של"ש בשינוי בעלים, משא"כ במנה"ע דאין שייך של"ש כלל, ודברים אלו מובנים לפמש"כ לעיל דרק לענין חלות מחשבה של קרבנות אחרים חשבינן לה אינה ראויה לעבודה, וזה דלא כמ"ש תו' נ"ט א' דאף בחול"ז וחול"מ ס"ל לרבא דלא פסלה בה מחשבה, מיהו עיקר הדבר לומר דבמנחת קנאות אין פסול דשינוי קדש תמוה, דלשון המשנה מנחת חוטא ומנחת קנאות כו' כיצד לשמן כו' כמפורש דיש שינוי קדש במנחת קנאות, וכן סתמות המשנה והגמ' כולה.

בדעת תו' דאף מחשבת חול"ז לא פסלה במנה"ע ביאר אאמו"ר שליט"א דגם פסול דחול"ז וחול"מ הוא סוג קרבן חיובי, ואותו קרבן אינו יכול לבא מן החדש, [אבל לטעמא דבא מן השעורים לא מהני סברא זו,

ב' א' כיצד לשמן ושלא לשמן לשם מנחת חוטא ולשם מנחת נדבה ולא סגי שיאמר שאינו חושב לשמן, וביאור הדברים מפני שהפסול הוא חיובי בזה שמערב כח אחר בקרבן זה, וכמשנ"ת לעיל ס סק מסוגיות דפסחים ס' ב' ס"ב ב', אבל אם רק חושב שלא יהא לשמה נשאר כח הלשמה במקומו, ולא נכנס כח אחר בקרבן, ובזה חידש רבא דכיון דלשאר קרבנות אין החדש ראוי לעבודה כלל, א"א לקבוע מחשבת שלא לשמה במנחה זו, כיון ששאר מנחות לא שייכי בחדש, והו"ל לגבי דידהו דבר שאינו ראוי לעבודה שאינם יכולים ליקבע בה באופן חיובי, [ואם הי' דין שינוי בעלים במנה"ע הי' שייך גם של"ש, אלא שאין פסול שינוי בעלים בציבור, ועי' להלן בדברי התו' בזה], וזה אינו שייך בחול"ז וחול"מ בדבין מנה"ע מחשבתן פוסלת.

ובאמת כבר כתבו תו' נ"ט א' ד"ה דבגמ' שם מבואר דפיגול פוסל במנה"ע (ואף לחיוב כרת), אלא שכתבו דהיינו דלא כרבא, וזה דוחק, דלמה הוצרכו בגמ' לעיולי נפשין בפלוגתא ולמיחשב נמי פיגול, ובפרט אם הלכה כרבא, ועו"ק דלא משתמיט בשום דוכתא למיחשב מנה"ע, בהדי דברים שאין חייבים עליהם משום פיגול, ובזבחים מ"ד ב' גבי הא דתנן כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליו משום פיגול מיתנין קראי דלוג שמן של מצורע שייריו נאכלין ובתור הכי מיתי נמי קרא למנה"ע מלכל מנחתם דשייריה נאכלים אע"פ שבאה להכשיר, וודאי דסתמות הדברים שהיא ג"כ בכלל הני דמתני'.

והרמב"ם בה' פסוה"מ שם דקדק לפרש דבמנה"ע מיירי בשל"ש שאינה ראויה לשאר קרבנות, ובקודם ליקוט לבונה כתב שאין המחשבה מועלת, ואמנם דרכו ז"ל שלא לפרש יותר מן האמור בהדיא בגמ', אבל עכ"פ מבואר מדבריו דאע"פ שסיים רבא ע"ז שאין המחשבה כו' מ"מ אין ללמוד מזה

שם בדעת הרמב"ם וכ"כ באו"ש דטמא שפיגל חשיב אינו ראוי לעבודות ציבור ונעשה אינו ראוי לעבודה).

מיהו עי' לק' ס סק"ה נתבאר דאמנם חלות פסול שלא לשמה הוא דוקא באופן חיובי כחול"ז וחול"מ וכמשנ"ת אבל הגדרתהווא טפי מפסול מחשבה והר"ז כחסרון בגופו שנפגמה כל העבודה מפני שחסר בלשמה, וכאילו החסיר העבודה חשיב [מיהו לא מהני יחזור הכשר ויקבל, דחל שם עבודה פסולה], ונפ"מ לר"י דאם קדמה מחשבת הזמן לשלא לשמה פסול ואין בו כרת, [וכן הדין בשלא לשמה דישירף מיד אף קודם זריקה, דלא בעינן כהרצאת כשר לענין פסול של"ש, וכ"מ פסחים ע"ג ב' דשלא לשמה חשיב פסולו בגופו וכן בזבחים ד' א' בשינוי קדש ועתו' מנחות מ"ח ב', מיהו זה אינו ענין לנד"ד דבעיקר הפסול דאף חול"ז וחול"מ ישירף מיד דודאי מיקרו פסולו בגופו כדאמרינן האי תנא דרב"א דאפי' פיגול בעי עיבור צורה, אלא הנדון אם מיד בשחיטה ישירף תלוי בדר' אבא מעילה ג' ב' דס"ל התם שפסול פיגול נחלט רק בזריקה, ולדידי' כ"ז שלא נזרק טעון עיבור צורה, וה"ה חול"מ כמש"כ אאמו"ר שליט"א שם, ולמסקנא שם משמע דנפסל מיד, ואאמו"ר שליט"א כתב שם דאין הכרע אם למסקנא בטלו דברי ר"א, דאפשר דקים ל' ד"ז אף בלא קושיא דר"פ, ועי' לק' ס ס"ק י"א בדין מחשבה בקרבן פסול, דאם בחול"ז לא נחלט פסולו קודם זריקה, א"כ פשוט דמהני מחשבה, מיהו ג"ז אינו פשוט דודאי אף לר' אבא נקבע פסול בקרבן, ונפ"מ רק לענין ע"צ כמש"כ אאמו"ר שליט"א שם].

דבכל קרבן יש סוג של חול"ז וחול"מ, ורק בפסול חדש שייך לומר דכיון שאינם מתירין לא נתחדש בהם היתר חדש אף לא לענין פסול], ועי"ש בזבחים ס"ז סק ובמש"כ בזה לעיל ס ס"ק, ולפי מש"כ בדעת הרמב"ם באמת לא מצינו דלא חל מחשבת חול"ז וחול"מ בקרבן כשר.

וכתב אאמו"ר שליט"א דיש ללמוד משמעתין דשל"ש הוא פסול חיובי ולא רק העדר הלשמה, דאל"כ נהי דלא חל מחשבתו"ש, מ"מ סו"ס לא חשב לשמה, ולכאורה י"ל דהא ודאי דבעינן מחשבת קרבן אחר כדי לפסול, דאל"כ במילתי' קאי דסתמא לשמו, ורק כשחושב לשם אחר חשיבא מחשבה גמורה לעקור מסתמו, דאל"כ אמרינן דמעשיו עוקרין מחשבתו שהרי יודע שמקריב קרבן ובקדושתו קאי, [כי היכי דבעינן מחויב כפרה כמותו], וא"כ במנה"ע דלא שייך קרבן אחר הר"ז כאומר שקומץ שלא לשמה בלי לייחד שם אחר, ובוה מחשבתו בטלה, אבל אכתי י"ל דהחסרון משום שאינה לשמה, מיהו למ"ש תו' דחול"ז וחול"מ כשל"ש משמע דהכל ענין אחד, ובלא"ה כבר נתבאר לעיל ס ס"ק י"ז מסוגיות דפסחים ועוד, דשל"ש הוא פסול חיובי לערב בקרבן קדושה נוספת, וגם בשמעתין מיושב טפי עד"ז וכמשנ"ת לעיל ד"ה והסברא.

(קרבן ציבור הבא בטומאה כהן הטמא לכאורה חשיב ראוי לעבודה ומהניא מחשבתו, כיון שראוי הוא עתה לשאר קרבנות ואע"פ שבקרבן זה לא עשה שליחותם, ולע"כ מיהו עי' תו' כ"ו ב' וכ"כ בקרן אורה

סימן ג

בדיני חולכה

א. ז' א' איתמר תודה ששחטה לשם תודת חבירו כו' ר"ח אמר פסולה לשום שלמים ידידה בעינן, נראה דס"ל לר"ח דשמו של קרבן תודה הוא תודת שלמי פלוני, מדלא כתיב תודת השלמים, ולכן תודת שלמי חבירו הו"ל שינוי קדש, ונראה דאי הוה כתיב גם תודת השלמים הי' מודה ר"ח, ורק מפני שמצינו שתי פעמים תודת שלמיו ולא מצינו תודת השלמים חזינן דשמו של הקרבן בהתייחסות לבעליו, ובוה מיושב דבשלמים ג"כ כתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו, וכן באיל נזיר אמרינן ד' ב' דלכתוב יעשה זבח שלמיו [כ"ה בשטמ"ק ובילקוט], אלא כיון דכתיב נמי שלמים לא מפרשינן דעיקר הקרבן בהתייחסות לבעליו, ועוד תודת שלמיו מייחס טפי הקרבן לשלמיו.

א. ז' א' איתמר תודה ששחטה לשם תודת חבירו כו' ר"ח אמר פסולה לשום שלמים ידידה בעינן, נראה דס"ל לר"ח דשמו של קרבן תודה הוא תודת שלמי פלוני, מדלא כתיב תודת השלמים, ולכן תודת שלמי חבירו הו"ל שינוי קדש, ונראה דאי הוה כתיב גם תודת השלמים הי' מודה ר"ח, ורק מפני שמצינו שתי פעמים תודת שלמיו ולא מצינו תודת השלמים חזינן דשמו של הקרבן בהתייחסות לבעליו, ובוה מיושב דבשלמים ג"כ כתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו, וכן באיל נזיר אמרינן ד' ב' דלכתוב יעשה זבח שלמיו [כ"ה בשטמ"ק ובילקוט], אלא כיון דכתיב נמי שלמים לא מפרשינן דעיקר הקרבן בהתייחסות לבעליו, ועוד תודת שלמיו מייחס טפי הקרבן לשלמיו.

ויש להקשות לפרש"י מסוגיא דלק' ט' ב' דמסקינן באיכא דאמרו דחטאת ששחטה לשם חטאת נחשון פסולה משום דחטאת נחשון עולה היא, ומשמע דאם שחט לשם חטאת חבירו כמותה כשרה, ומעיקרא נמי מרבינן לה מתורת החטאת ומשמע ג"כ דאותה חטאת אע"פ שהיא של נחשון פשיטא דכשרה, (ולא משמע דמיירי בנחשון גופיה ששחט חטאתו לשם חטאת דנשיאים ידידה), ואם איתא דבכל הקרבנות פסל לשם קרבן חבירו, א"כ תיפו"ל משום דחטאת דחבירו היא, וצ"ל דההיא סוגיא סברה כרבה, דחטאת חבירו קיל טפי מחטאת חלב וחטאת דם או כי הדדי נינהו ערש"י סוד"ה תודה, וכיון דההיא סוגיא סברה דחטאת חלב לשם חטאת דם כשרה, ומספק"ל בחטאת חלב וטומו"ק, כ"ש דמכשרא בחטאת חבירו, נאולי זהו מקור

ולפ"ז אין להקשות דנילף כל הקרבנות מתודה, כיון שאין זו חומרא דילפינן להצריך לשם תודה וגם לשם תודה ידידה אלא דחזינן דשם הקרבן הוא בהתייחסות לבעלים תודת שלמי פלוני, ובשאר קרבנות שאינו כן ממילא אין זה בכלל שנוי קדש, (וממילא גם אין לשאול אשכחן זביחה שאר עבודות מנין דגלי קרא שזהו שינוי קדש), וזה כדעת תוד"ה אמר וד"ה הגהה.

אב"י ברש"י מבואר דה"ה בשאר קרבנות, ונראה מדבריו ז"ל דפי' כן הא דאר"ח לשם שלמים ידידה בעינן, ולכאורה הול"ל לשם תודה ידידה בעינן, אלא אתא לאשמועינן דאף בשלמים כן, וה"ה בשאר קרבנות, וזהו שפרש"י ע"ד ר"ח והאי דאיפלוג כו' שהוצרך לבאר כן כיון דר"ח אמר שלמים א"כ למה נחלקו בתודה, וע"ז כתב הטעם דרבה מתודה

חידוש, - בתודת חבירו דפסול היינו אף כשלא הביאה על ענין מסוים, ואע"פ שאין לייחס השינוי למעשה הנס שאירע לזה, (והרי לפרש"י הדין כן בכל הקרבנות), וכן במת ומביאה היורש חשיב שינוי אם ישחוט לשם תודת חבירו, אע"פ שליוורש לא אירע נס ולא בא להודות כלל, מיהו בגר שמת דלא מתכפר הזוכה כלל, א"כ א"א לייחסה לזוכה, וע"כ דמביאה לשם תודת הגר, וא"כ י"ל דאף ביוורש שם הקרבן מתייחס למת וליוורש, וצ"ע בזה. - לשם תודת חבירו היינו אף כשלא הביא חבירו תודה דענינו שינוי קדש ולא תלוי בחיובו של חבירו, ולהטעים הדברים פרש"י כשגם חבירו מביא תודה.

ב. שם שאין לך אדם בישראל שאינו מחויב עשה, לספרים דגרסי עולה ששחטה כו' מבואר דאי לאו טעמא דמחויב עשה לא חשיב שינוי בעלים, ויש לעי' אמאי הרי עולה דורון היא וכיון שחבירו ראוי לדורון שפיר חל שינוי לשמו, וגם משמע שאם הביא עתה עולה באופן דידענין שלא נתחייב עוד בעשה אם שחט לשמו כשר (ועמש"כ בסמוך ע"ד תו' בדין זה), ואמאי הרי הוא ראוי לדורון, ונראה דל"ק דהרי בהדיא מפורש בפסוק גבי עולה לכפר עליו, [וועי' יומא ל"ז א' דמתוודין עליה], וכיון דכתיב לכפר עליו ולא לכפר על חבירו א"כ כשחבירו א"צ כפרה א"כ דורון דחבירו לאו מיניה הוא ולא מחריב ביה, ואמנם אם הוא עצמו מביא העולה לשם דורון כגון שהביא זה עתה עולתו לכפר על העשה שעבר, הו"ל שפיר חבירו כמותו וחשיב שינוי בעלים, [דהו"ל עולה זו כשלמים דלא אתו לכפרה], אבל כשהוא מביא לכפרה ע"כ היינו דקמ"ל קרא, - [ויעוי' בסוגיא ה"א ב' דמוכח שם דעולת נדבה לא מכפרא אעשה דהא אמרינן מקרא דמוצא שפתיך דאם לא כמו שנדרת יהא נדבה ומבואר שם דכשרין ואין מרצין אף אעשה בעלמא אינן מרצין, וא"כ פי' דעולה נדבה היינו שאינה מרצה כלל, ולא

הרמב"ם שהשמיט הא דר"ח], אבל לפרתו' שזהו דין מיוחד בתודה נחא בפשיטות, וכ"מ בתו' שפר"ת מימרא דרבא דבסמוך אליבא דר"ח וקמ"ל דבחטאת לכו"ע כשרה לשם חטאת חבירו.

שם תודה קרויה שלמים כו' לכאורה נראה שאם אמר בהדיא לשם שלמים הנאכלין לשני ימים פסולה, דתודה ושלמים קרבנות חלוקין הם, וגם שלמים אין קרוין תודה, ולפ"ז מתפרשא ברייתא כיון דפסול מחשבה תלוי בדיבור, אם אמר תודה לשם שלמים לא חשיב שינוי, אבל אם הוה סגי במחשבה הי' נפסל כשדעתו לשם שלמים דעלמא, ואפשר דסתם שינוי קדש דעתו שיפעל הקרבן הריצוי של קרבן פלוני, וקמ"ל שאם חשב שהתודה תפעל ריצוי של שלמים לא חשיב שינוי, אבל אם חשב לשם קרבן שלמים דעלמא פסולה.

שם ליתני תודה לשם תודה וכ"ש שלמים לשם תודה, יש לעי' אם איתא דשלמים לשם שלמים דחבריה כשר היכי נילף שלמים לשם תודה בק"ו מתודה לשם תודה, וי"ל דבאמת שלמים לשם תודה הוי טפי שינוי מתודה לשם תודה מחבריה (דדמי לחטאת חלב וחטאת דם), ושלמים לשם שלמים שאני שאין שם קרבן שלמים מתייחס לבעליו ליחשב שינוי קודש וכמש"כ לעיל, ונראה דרבה סבר שאין חידוש בשלמים לשם תודה דפסול, ולכן כשבא התנא לשנות דבר והיפוכו הו"ל למיתני הא דתודה לשם תודה פסולה, ובפרט אם זה דין מיוחד בתודה שנלמד מפסוק זה, ודחי תלמודא דלא נחית התנא לנדרון זה אלא לחילוק שבין תודה לשלמים, שתודה קרויה שלמים, ולא איפכא.

רש"י ד"ה לא ידידה כו' בגרסת השטמ"ק מבואר כוונתו דבעינן לאשכוחי חידוש בהא דתודה לשם תודה ידידה כשרה, ולכאורה אין לזה הכרח שהרי אין כאן דין מיותר, ומתפרש שפיר שהדיוק אמת אף בלא שום

חשיב מחויב כפרה כמותו בזה שיכול להביא נדבה].

שם למימרא דבת מינה היא והאומר רבא כו' יש לעי' [לגרסא הנ"ל] מאי קושיא הא אפי' בחטאת חלב על חטאת דטומו"ק מספק"ל ל'ק' ט' ב', ושפיר י"ל דבחייבי עולה פשיטא לן דלא חשיב מחויב כפרה כמותו, ועוד שהרי אינו יכול להביא חטאת לכתחלה על עשה משא"כ בטומו"ק, וגם משמע דעל שמיעת הקול פשיטא לן דכשר, וכ"ש עולה דלא חמירא כ"כ, ואפשר דכיון דחטאת מכפרת גם על עשה מלבד החטא שבאה עליו, א"כ חבירו ראוי להצטרף עמו לכפרה אחת, והו"ל חבירו דומיא שהי' ראוי להתכפר בקרבן זה על עשה, וזה עדיף מחטאת אחרת שאין חבירו ראוי להצטרף לקרבן זה אלא שהוא מחויב כפרה כמותו, [ומה"ט ל"ד לעולה על מי שאינו מחויב כלום דכשאינו מחויב עשה כשר, דהתם אין חבירו ראוי להצטרף עמו לשם דורון כשהוא עצמו מביאו לכפרה, מיהו בלא"ה י"ל דעשה כיון דבעי כפרה חשיב טפי בת מינה מדורון, אע"פ שחבירו ראוי להביא דורון ואינו ראוי להביא חטאת על עשה שלו], ולגרסא דידן מבואר כן לקושטא דמילתא שהמחויב עשה חשיב כפרה גבי חטאת, טפי מחטאת דשמיעת הקול וטומו"ק, שו"ר בשטמ"ק אות ח' שכ' דהו"מ לשנויי דעולה לא גרע מטומו"ק אלא דלא בעי למפשט בעיא דלקמן, וצ"ע דמגלן לחדש דרק מקופיא מכפרא, הרי מהק"ו משמע דלגמרי מכפרא כמ"ש תו', ואדרבה מבעיא דלקמן יש לפשוט דבעולה לא מיבעיא לן, ואפי' בשמיעת הקול דלאו כרת לא מיבעיא לן, ואפשר דכונתם כיון דרבא לא תלי לה בסוגיא דלקמן משמע לגמ' דלא שייכא כפרה זו ליחשב כפרה גמורה.

בתוד"ה חטאת כתבו דמיירי כשעדיין לא הפריש עולתו, דאל"כ כבר נתחייב בעשה שלאחר הפרשה ולא יתכפר בעולתו, ויש לעי' אטו שייך לומר שבזמן מועט

שמשעת הפרשה עד שעת הקרבה, (או קודם לכן בזמן הקרבת חטאתו של זה), ודאי עבר על עשה, ומי שעבר על עשה ונתכפר בעולה שוב אינו נקרא מחויב עשה, כדחזינן שאם הוא מחויב עולה כשרה, ומשמע מזה דהתו' נקטו דמשמעות מימרא דרבא שאף בשעה מועטת אמרינן שנתחייב בעשה ואמנם מימרא דרבא נשנית סתמא, אבל א"כ לאוקומה בשלא הביא עולה, (ואפשר שזה מרומז במ"ש שאינו מחויב כלום ולא קאמר על מי שאינו מחויב עולה, דהיינו שלא הביא כפרה מעולם, ולא במחויב שנתכפר), וצ"ע. – ומשמע מדבריהם דחטאת מכפרת מקופיא גם על עשה דלאחר הפרשתה, דאל"כ הו"מ למימר שהפריש העולה אחר הפרשת החטאת, דלכאורה הא דחשבינן חיוב עשה כמחויב כפרה דחטאת, היינו רק מפני שבאמת ראוי להתכפר באותה חטאת וכמ"ש"כ לעיל, ול"ד למחויב חטאת שאפי' נתחייב אחר הפרשת חטאת זו חשיב מחויב כמותו, כיון שמחויב בכפרה דומיא ידידה ממש, מיהו י"ל דאף בעשה סגי בזה ששייך בכפרת החטאת, אע"פ שלא שייך שיתכפר בה עתה.

בעיקר חידושיה דרבא יש לעי' מאי אתא לאשמועינן, דלכאורה אין בדבריו חידוש דין אלא הגדרת המציאות, שראוי לחוש שכל אדם בישראל חייב עשה, וממילא לא עלה הקרבן לבעלים לשם חובה, ובפשוטו גם אין הפסול מוחלט, אלא שראוי להחמיר להביא קרבן אחר לחובתו, [ונכונן לבן עזאי דעולה כפסח וחטאת אפשר דצריך לדון לפי הענין], וק"ק דלפ"ז הו"ל כעין הלכתא למשיחא דאשמועינן שראוי לחוש שכולם חייבין עשה, ואפשר דדינא קמ"ל דבמצב זה חשיב מחויב כפרה, אע"פ שלא חייבוהו להביא עולה במצב זה, דהא עולה גופה לאו חיוב גמור הוא, וכ"ש דלא מחייבין ליה במסתמא כי האי, וא"כ לא הוי דומיא ידידה, והי' מקום לומר דבחיוב למעשה תליא מילתא,

אחד אפי' כמה עשה ואין חיוב קרבן על עשה, מתכפר שפיר בריצוי זה, ולמסקנא דמכפרא מקופיא נראה דה"ה דמכפרא אחייבי כריתות מקופיא.

ג. **פ' ב' ר"א ברי' דרבא** מתני כולהו לפסולא מ"ט ושחט אותה כו' לכאורה משמע דדוקא חלב לשם דם פסולה, אבל הפריש על חלב שאכל אמש והקריבה לשם חלב שאכל היום כשרה, ולדעת הרמב"ם פ"ג משגגות ה"ג דבדיעבד אם שינה מחלב לחלב מהני השינוי וכיפר, ניהא דשינוי כזה אינו פוסל, אבל אם נימא דהתם נמי פסול כפשטות המשנה כריתות כ"ז ב', דיליף כולהו מחד קרא, עי"ש בלח"מ, צ"ע מה סברא יש לחלק ביניהם, דבפשטו יש לפרש טעמיה דר"א ברי' דרבא דבעינן לשם אותה חטאת שהופרש עליה הקרבן, דכיון שאם שינה והביאה על חטא אחר לא כיפר, חשיב נמי שינוי השם לענין שלא לשמה, וא"כ אין לחלק בין חלב וחלב לחלב ודם, וצ"ל דאה"נ ה"ה חלב וחלב, ונקט חלב ודם לבאר דבריו, ומכאן סייעתא קצת לדעת הרמב"ם הנ"ל.

ל"ה"א ברי' דרבא צ"ל כל"ב דרב משמיה דמבוג, דלל"ק מדנקט רב חטאת נחשון ש"מ דחטאת חלב ודם כשרה, וכן מימרא דרבא ודר"י בר אמי ג' ב' ז' א' הויא דלא כר"א, ולכאורה נראה מזה דסתמא דגמ' לא נקטה כותיה ואע"ג דר"א א"ל בעיא דרבא היכי מתניתו לה אין מזה רא' לפסוק כותיה, ובעלמא כשנשנה לשון אחד בסתמא דגמ' ולשון שני בשם אמורא חשבינן ל' כיחיד נגד רבים.

הא דתניא כריתות כ"ז ב' דחטאת שהפרישה על החלב והביאה על הדם לא כיפר אינו ענין לשלא לשמה דשמעתין, דשלא לשמה היינו שמביא הקרבן על החלב ומכיון בעבודות לשם חטאת דם ואינו ענין לכפרתו כמו שוחט עולה לשם שלמים, ואין חילוק

דבזה מחשבתו על חבירו מחשבה גמורה כיון שהוא מחויב ג"כ בעולה זו, וקמ"ל רבא דסגי בזה שכלפי שמיא גליא שעבר על עשה.

לגרסא דידן דחטאת על מי שאינו מחויב כלום פסולה קשה מסוגיא דלק' ט' ב' דפשיטא לן דעל מי שמחויב חטאת נזיר וחטאת מצורע עולות נינהו וכשרה כדפרש"י, ונהי דעולות נינהו אכתי לא עדיפי מחטאת לענין כפרת עשה, דמסתברא דכיון דשם חטאת עליהם לא מכפרי מקיבעא, וכבר הקשו כן בתו' שם ד"ה על בבעיא דרבא, [ולפנינו בתו' הגרסא מיהו גרע כו' ואולי צ"ל תימה מי גרע כו'] (ועמ"ש"כ לעיל בעיקר הא דאינו מחויב כלום גרע מחטאת דטומו"ק), ובאמת התם קשה טפי דהא חטאת גמורה היא ולא מכפרא אעשה מקיבעא, מיהו איכא לאקומה במחויב ג"כ עולה, דהנדרון אם חטאת זו משוי ל' מחויב כמותו, ואפשר שזו כונת תו' דלענין חטאת זו גרע ממי שאינו מחויב כלום שאין כאן כפרת קופיא כיון שצריך להביא חטאתו, ולא קשיא להו משום שאינו מחויב כלום דאיכא לאקומה במחויב נמי עולה, א"נ בדל שמביא שתי תורים אחד לעולה, מיהו זה דוחק לאקומה בכ"ה ג, ובפרט בהני עולות נינהו דלא משמע לאוקומי בדמיית נמי עולה, מיהו י"ל דנזיר ומצורע בלא"ה מיתו נמי עולה, וברמב"ם מבואר דגרס עולה, [אלא דאפשר דגרס נמי חטאת עי' בכ"מ שם, ופי' הטעם לאו משום עשה, וא"כ לעניננו ל"ק מזה], וכ"כ בשטמ"ק, וכן יש סיוע מקו' תו', וע"ע משה"ק אאמו"ר שליט"א לגרסא דידן.

שם ואמר רבא חטאת מכפרת על חייבי עשה מק"ו כו' יש לעי' מנ"ל דמכפרא אחייבי כריתות הא לא אשכחן אלא חטא שבאה עליו ומזה לא שייך למעבד ק"ו, ונראה דענין כפרה הוא ריצוי פני המלך כענין אכפרה פניו במנחה, וממילא הויא כפרה כללית, אלא דחייבי כריתות שחייב עליהם חטאת אינו נפטר בכפרה זו, אבל עשה דמתכפר בקרבן

ויש לעי' לדעת הרמב"ם דבדיעבד מחלב על חלב כיפר איך הדין בהפריש שתי חטאות על חלב אחד ונתכפר באחת מהן, והי' חייב על חלב אחר אם השני' בדין מותר חטאת או"ד כיון ששייך שיתכפר בה על חטא השני עדיין ראויה היא לחטאתו, ולכאורה פשוט הדברים שמיד עם הקרבת האחת נעשית השני' בדין מותר, ואפשר לומר דכיון דלכתחלה לא יביאנו על חטא אחר חל מיד דין נותר, ולפ"ז לא משכח"ל דיני' דהרמב"ם אלא כשהקדים להקריב על חטא האחר, ואפשר דבעינן שיפרישנה על החטא האחר קודם שנעשית מותר, ואז יכול להקריבה אח"כ, וצ"ע, ומזה ק"ק לדעת הרמב"ם דלא משמע שיש אופנים שלא חל דין מותר.

יעו"י בספר אאמו"ר שליט"א ס"ב סק"ד שנסתפק בשמיעת הקול וביטוי שפתים אי דמו לחלב וחלב כיון שעיקר האיסור הוא השבועה, ואמנם אם באנו ללמוד מחלב ודם איכא למימר, דעד כאן ל"פ אלא בהני שחלוקין לגמרי, אבל אם נימא דטעמא דחלב וחלב משום דבדיעבד מהני לשנות הקרבן מזול"ז, וכמ"ש הרמב"ם הובא לעיל, לכאורה נראה דאין לך בו אלא חידושו דדוקא חלב וחלב קרינן בי' חטאתו, אבל שמיעת הקול וביטוי שפתים סו"ס לאו אותו חטא הוא, ולכאורה על חטאתו דכתיב בהני מתפרש על חטאתו המיוחדת מהני תלתא דכתיבי יחד.

ד. שם אמר רב[א] חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם לשם חטאת עבודת כוכבים כשרה, נראה דחטאת חיצונה לשם פנימית או פנימית לשם חיצונה פסולה, דעד כאן לא דנו אלא בשכולן חיצונות שעבודתן שוה, אבל פנימית וחיצונה שתי קדושות הן, וחטאת עכו"ם דנקט הכא היינו דיחיד שהיא חיצונה ונאכלת, כמ"ש הרמב"ם והראב"ד פ"א ממעה"ק הט"ו ט"ז ולפי שלא הוזכרה באותה פרשה נקט לה בהדיא כדלעיל ח' ב', ולפ"ז

אם הוא חייב בחטאת דם או לא, שענין הקרבן ידוע והוא רוצה לשבש בעבודות, אבל בסוגיא דכריתות מיירי שרוצה להביא הקרבן לשמו לחטא אחר, וז"פ, [וצ"ע בכ"מ שהביא זה כמקור לרמב"ם ואפשר דכוננו כקו' תו' נזיר כ"ז ב'], והקשו תו' נזיר כ"ז ב' ד"ה דאכתי אמאי לא כיפר על החלב, ובתירוצ' בתרא כתבו דאמנם על החלב כיפר, ובתירוצ' קמא כתבו דכיון שחייב גם על הדם הויה עקירה טפי, ואין כונתם לחדש דענין שלא לשמו בכה"ג גרע, דלא מצינו חומר שלא לשמו בדאית לי' חיוב אחר, אלא כונתם כמ"ש אאמו"ר שליט"א, וכן תירץ בלקוטי הלכות עד"ז, דכיון שאינו רוצה להתכפר עתה על החלב בקרבן זה אינו מתכפר, דבעינן דעת בעלים להביא הקרבן עתה על חטא זה, ונראה דד"ז יש לדון בו מסברא, אבל בבריייתא מתפרש רק שלא כיפר על הדם דומיא דקרבן אביו ודומיא דמעו"ש ע"ש, ובפשוטו איכא לאוקומה כשכבר הביא חטאתו על החלב, דומיא דקרבן אביו שבטלה כפרתו, ואם הי' הדין שיכול להתכפר בקרבן חלב על הדם, לא הי' חל דין מותר חטאת על זו אע"פ שנתכפרו בעליה באחרת, כיון שהוא עדיין מחויב בחטאת על הדם ויכול להתכפר בזו, וגם הי' הדין שאף קודם שנתכפר על החלב יכול לשנותה לדם, ושפיר נקט התנא לשון לא כיפר לומר שלא מועיל שינוי זה לדם, ואמנם אם לא נתכפר על החלב יתכן שיתכפר עתה, כיון שאמרנו שהשינוי אינו מועיל, אבל לא מיירי התנא בזה.

(יעו"י בכריתות דאר"א שאם אינו בא על חטא זה הרי הוא בא על חטא אחר, ומשמע דמשנשחט נודע לו מודה ר"א דישרף דאחר שחיטה לא משנין לחטא אחר וש"מ דכיון שבשעת שחיטה כיוון לחטא זה לא מהני לאחר, ואפי' שניהם חלב, ויש לדחות, ולע"כ, עי' או"ש פ מפסוה"מ שהק' כן).

אף אם מהני טעמא דכרת לחשבה גם בת מינה דחטאת חלב, ולא נסתפק לאידך גיסא כמש"כ, וצ"ע .

ויש להסתפק חטאת בהמה דטומו"ק לשם חטא"ע או לשם מנחה דטומו"ק מאי, מי אמרין כולהו לשם חטא אחד הם, או"ד בהמה לשם עוף או מנחה חשיב שינוי הפוסל, ולכאורה יש להביא רא"י ממחבת לשם מרחשת דפסול כדאמר מנחות ג' ב' ואע"ג דתרויהו נדבה נינהו, וכש"כ בהמה לשם מנחה, [ועי"ש דלרבא מכשר ר"ש במנחות ופסל במנחה לשם זבח], אבל יש לדון בזה כיון שמצינו כריתות כ"ז ב' דהפריש כשבה או שעירה ונסתאבו יכול להביא בדמיהם עוף או עשירית האיפה, ומשמע דחשיבי חד קרבן ממש, שהרי מחלב לחלב א"א לשנות, מיהו לאו קושיא היא דאפשר שאף בנדבה אם הפריש בהמה זו לעולה ונסתאבה יכול להביא בדמיה עוף או מנחה, [ואאמו"ר שליט"א במנחות ס"א ס"ק נסתפק בזה ובדיעבד נראה שם דשפיר דמי, ולע"כ עי"ש], וכן ממחבת למרחשת אם אין בדמים אלא כדי השני , ועכ"פ בדיעבד י"ל דכשרה, והיינו דאשמועינן קרא בחטאת דעולה ויורד, או שזהו ריבוי מיוחד בחטאת דעו"י, אבל לענין שינוי קדש חשיב שינוי כשאנו חושב לאותו קרבן שמקריבו עתה, כמו במחבת לשם מרחשת אע"ג דתרויהו נינהו, תדע דעולת בהמה לשם עולת העוף או מנחת נדבה יש לפסול, ולא מסתבר דביולדת ומצורע נכשיר עולת בהמה לשם עוה"ע כיון דאתיא בדלות, [מיהו בעשיר ועני ודאי חשיב מחויב כפרה כמותו, ואפי' עני לעשיר שאם הביא קרבן עני לא יצא, דבר מיניה הוא בכפרה זו], ועוד דהא זבח קודם לעופות ועופות למנחות כדתנן בפ' כל התדיר, והדין נותן שיחשב שינוי קדש, עי' י"א ב'.

דין אשמות מסתברא דדמי לחטאת לענין שינוי קדש, דהא תנן מ"ו ב' והחטאת והאשם לשם חטא, ופי' הרמב"ם בפ"ד

לכו"ע לא בכל מילי אמרין חטאת לשם חטאת נשחטה , ואפי' במחויב כפרה כמותו, דרק כשעבודתן שוה שייך לומר דלשם חטאת כמותה נשחטה וכשר.

שם הני עולות נינהו, מיהו פשוט דעולה ששחטה לשם חטאת נזיר ומצורע פסולה, וכן חטאת נזיר ומצורע לשם עולה, וניחא בזה הא דאמר רבא ז' א' חטאת ששחטה לשם עולה פסולה אע"ג דגם חטאת לשם חטאת איכא דפסולה, משום שזה כלל בכל החטאות, דלשם עולה פסולין.

ולר"א בד"ר נראה דאף חטאת נזיר לשם חטאת מצורע פסולה, דלא מהני טעמא דעולות נינהו, אלא כלפי חטאת חלב, שו"ר שכ"כ מרן זללה"ה בקמא סכ"ז סק"ב.

שם בעי רבא חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דטומו"ק מהו מי אמרין כרת כמותה כו' משמע דלשם חטאת דשבועת ביטוי פשיטא לי' דפסול, (וכבר הק' הגרע"א ז"ל ע"ד הרמב"ם לענין שינוי בעלים שהשוה דטומו"ק לכל הני שאינן קבועין עי' להלן), ומבואר מזה דאפשר שתחשב חטאת דטומו"ק כחטאת חלב, אע"ג דכיילינהו קרא בחדא, היינו מפני שדינן שוה אבל אין קדושתן שוה, ולפ"ז הי' נראה דחטאת דטומו"ק לשם חטאת דשבועת ביטוי ג"כ פשיטא לי' דפסול, דכיון דלאו כרת כמותה אע"פ שאינה קבועה כמותה לא מהני, דאין הספק אם הא דאינה קבועה קובע כל הני שאינן קבועין יחד, דהא ודאי חטאת מצורע שאינה קבועה אינה בכלל, וה"נ הני דלית בהו כרת, והספק הוא רק אם הא דאינה קבועה מגרע לחשבה כחטאת אחרת, אבל ודאי שכל שאינה כרת כמותה לא חשיבא בת מינה, אבל אאמו"ר שליט"א נסתפק אם ג"ז בכלל בעיא דרבא או דבזה פשיטא לי' דכשר, וכתב דמסתברא (עי"ש שכ"כ לענין שינוי בעלים ומבואר שם דהכל נדון אחד), דכיון דכיילינהו קרא בחדא חשיבא בת מינה

ה. שם חטאת חלב ששחטה על מי שמחויב חטאת דם כו' מבואר בזה דאע"פ שלענין שינוי קדש לא מיקרי כפרה כמותה, מ"מ לענין שינוי בעלים כיון שמחויב כפרה כזו פסול, ויש להסתפק לפ"ז בחטאת דטומו"ק ששחטה על מי שמחויב חטאת חלב מאי, דכיון שמחויב כפרה יתירה ממנו וקרבת חטאת ראוי לכפרה זו, אפשר דחשיב בר מיני' לפסול, ורק מחלב על טומו"ק מספק"ל כיון שאינו מחויב כפרה בדרגא זו, והו"ל לגבי קרבן זה כאינו מחויב כפרה, או"ד לא שנא וג"ז בכלל בעיין, ונראה דסתמות הדברים דבעינן כפרה כמותו ממש, ולא מהני זה שהוא צריך כפרה טפי מיני', ואע"פ ששייך להתכפר בקרבן זה, דחטאת נזיר על מי שמחויב חטאת חלב מסתברא דלא חשיב בר מיני', ותו לית לן לחלק דטומו"ק שאני.

שם בעי רבא חטאת חלב ששחטה על מי שמחויב כו' לפי מה שצדדנו דה"ה דמיבעיא לן בטומו"ק על מי שמחויב חטאת חלב, נראה דאם הוא עני ומביא עוף על מי שמחויב חטאת חלב כשר, דאינו ראוי לכפר על חלב, אבל אם שניהם חייבין על טומו"ק אפי' עני ששחט עוף על עשיר פסול, ובדין חטאת דטומו"ק על מי שמחויב חטאת דשבועת ביטוי, עי' לעיל סק"ד.

ל"א ברי' דרבא ע"כ דדין מחויב כפרה כמותו ל"ד לשינוי קדש, דהא חלב ודם הוו שינוי קדש ופוסל בשינוי בעלים, ויש מקום לדון דלדידיה ע"כ הכי משמע קרא, דהא חלב וחלב נמי שינוי קדש הוא לפי מה שצדדנו לעיל סק ונמצא דכל כפרת חבירו בשינוי קדש היא, אבל לסתמא דגמ' דחלב ודם לאו שינוי קדש הוא אפשר דבעינן מחויב כפרה כמותו ממש, מיהו לפ"ז אף עני שהביא עוף דטומו"ק וחישב בו על עשיר לא פסול, ולא מסתבר כן, ויש לדחות דעשיר ג"כ שייך בעוף אם יעני.

ממעה"ק לשם אותו חטא שבאו עליו, וכן פרש"י לשם חטאו שהוא מביאו עליו, וכיון ששמענו בחטאת דלשם אותו חטא הוא דין בקדושת הקרבן, יש להשוות אשם לחטאת, שהרי למצוה בחטאת ילפינן משלמים כדאמר ח' א', וה"ה אשם, וכן לר"א ב' א' דמשהו חטאת ואשם לענין פסול של"ש מסתברא דה"ה לענין אותו חטא, ואין לחדש פלוגתא נוספת בדין אשם, ועוד דהא חזינן בגמ' דאף בלא דרשא דלחטאת ס"ל דחטאת נזיר ומצורע חשיבי שינוי קדש, [וכן חטאת דשבועת ביטוי עי' בזה לעיל], וכן מספק"ל בטומו"ק, וד"ז יש לקיים מסברא זו אף באשם, וממילא גם דברי ראבד"ר יש לקיים אף באשם, ונלמד במה מצינו מחטאת, מכיון דחזינן ששם החטא באשם קובע במהות הקרבן. — באשם נזיר עי' כריתות כ"ז א'.

ויש להסתפק אשם מעילות לשם אשם תלוי או איפכא מאי, למאן דמכשר חטאת חלב לשם חטאת דם, מי אמרינן כיון דלאו כרת כמותו פסול, או"ד כיון דאשם תלוי אינו לכפרה גמורה לא חשיב כבא לכפר על כרת, מיהו יש לדון משום הא גופא דאשם תלוי הוא סוג קרבן אחר שלא בא לכפר כפרה גמורה אלא להגן מן היסורים, והוא בא על הספק.

וב"ז בחטאת ואשם דבעינן מחשבה לשם חטא, אבל בעולה ושלמים דלא בעינן מחשבה לשם יולדת או נזיר, לא הוי ד"ז בכלל שם הקרבן למהוי שינוי קדש.

שם תוד"ה ושחט, ושמא הכא דריש כו', בקרא כתיב וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט אותה לחטאת, ולכאורה הו"ל ושחט אותה לשמה, דאין נאות לחזור עוד על שם חטאת, ופליגי אם בא לומר דהעיקר לשם חטאת, או לאידך גיסא דאתי למימר לחטא זה.

דשמי' לך כשרין היינו דוקא לשם גבוה מהן,
וניחא לי' למועט בהאי לישנא כדכתיב בקרא
דאשר ירימו הוא דאין מחללין.

ולפ"ז ניחא דקראי דכשרין ולא עלו קיימי אף
לשמעון אחי עזריא, וקרא דולא יחללו
קאי בתר קראי דבעינן לשמה ושינוי קדש
מגרע, וקמ"ל דבמורם אינו מחלל כלל או
דבנמוך מתחלל לגמרי, אבל אם נימא דאי
כשרין ועלו ליכא דין כשרין ולא עלו נמצא
דהכל מהאי קרא לחודי' שמעינן ולא מסתבר
כן, וה"ה בשינוי בעלים דאף לדידי' כשרין
ולא עלו, וכ"כ אאמור"ר שליט"א בזה.

ונתפסק אאמור"ר שליט"א בשלמים ששחטן
לשם עופות ומנחות מאי, אם ג"ז
בכלל קק"ל ששחטן לשם ק"ק, או דכיון דזבח
קודם לעופות אינם בכלל זה, ועי"ש מש"כ
בזה, (שו"ר בתוספתא פי' דאר"ש טעמא
משום דמעשר יש בו אימורין ק"ק וכדאמרין
בגמ' פ"ט ב' ולע"כ אם זה משנה לנדר
בסו"ס הקרבן קק"ל), ולכאורה נראה דנהי
דשלמים קודמין לעופות, מ"מ לא הוו בכלל
נמוך מהן כיון שהם ק"ק, ומ"מ יש לדון
ולומר דשלמים ששחטן לשם עופות אינם
מרצין, (את"ל דשחטן לשם גבוה מהן מרצין),
וטעמא דמילתא משום דבשינוי שמזבח
לעופות ולמנחות יש נדון נוסף מלבד שינוי
קדש, וכמש"כ לעיל סק"ד דאף חטאת בהמה
דטומו"ק ששחטה לשם חטה"ע ומנחת חוטא
דטומו"ק אפשר דפסולה ואע"פ שהכל חטא
אחד וקרין ב"י שפיר לשם אותה חטאת,
דשינוי במהות הקרבן ג"כ חשיב שינוי
וכדאמרין במחבת לשם מרחשת דפסולה
ואע"פ ששניהם נדבה, ומסתברא דמילתי'
דשמעון א"ע לא מיירי אלא בשינוי קדש
כשהכל מין זבח, דבזה החסרון בדרגת
הקדושה ואיכא לפלוגי בין גבוה לנמוך, אבל
כשהשינוי במציאות של הקרבן לא תועיל
סברת גבוה לומר ששינוי כזה אינו מגרע,

הרמב"ם פט"ו מפסוה"מ ה פסק בעיין
לחומרא דפסול, וכתב דע"מ שמחויב
עולה כשר והשמיט הא דחטאת נזיר ומצורע
כשר, וכבר תמה בזה הכ"מ, ומלשוננו מבואר
דאף בחטאת חלב על שבועת ביטוי פסול
אע"ג דלאו כרת כמותה וכבר תמה בזה
הגרע"א ז"ל, וקרוב הדבר שהכריע כן מסוגיא
ז' א' דאמר רבא חטאת ששחטה ע"מ שמחויב
חטאת פסולה ע"מ שמחויב עולה כשרה וכיון
שלא הוציא מן הכלל אלא עולה, משמע דנקט
בכל חטאות דפסולה, ובחטאת נזיר ומצורע
י"ל דהני עולות נינהו ולכך סתם בזה
הרמב"ם, מיהו בפשוטו רבא נקט התם עיקר
הענין דלאו מינה לא מחריב בה כמ"ש תו'
שם, ולא נחית לפרטי הדינים אם כל חטאות
מין אחד הם.

ו. י"א ב' בעי ר"ז כשרין ואין מרצין כו'
נראה דדין שוין ג"כ תלוי בבעיא
זו, דאם כשרין ואין מרצין קאמר א"כ שוין
פסולין לגמרי, ואם כשרין ומרצין קאמר א"כ
שוין כשרין ואין מרצין, וטעמא דמילתא מקרא
דולא יחללו, שאם הפסוק בא להכשיר אשר
ירימו הכשר גמור, שפיר יש לקיים דכשאינו
נמוך מהם לא מתחלל ולא מתכשר, אבל אם
הפסוק בא לדיוקי דנמוך מתחלל ולא בא
לחדש דין במורם מהם, ע"כ דאתא למימר
שרק המורם אינו מתחלל, וא"כ שוין מתחללין
כנמוך.

ובזה מיושב נמי לישנא דמתני', דאם לשם
גבוה כשרין ועלו, איצטריך שפיר
למיתני גם דלשם גבוה כשרין, וגם דלשם
נמוך פסולין, דאשמעינן תרתי, וגם דיוקא
דרישא ורסיפא קושטא נינהו לענין שוין דלא
כשרין לגמרי ולא פסולין, אבל אם לשם גבוה
כשרין ולא עלו א"כ בבא דלשם גבוה כשרין
מיותר, והול"ל רק דלשם נמוך מהן פסולין,
אלא ודאי האי בבא לדיוקי אתיא דרך לשם
גבוה כשרין אבל שוין פסולין, דהבבא
המיותרת לדיוקא נשנית, וה"ק לת"ק הא

דכשרין ואין מרצין קאמר, עי' לעיל), מ"מ איכא נפ"מ במעשר לשם בכור אם חשיב גבוה.

ולא דבעו למפשט בגמ' מדנקט בכור ומעשר דלא בעו ריצוי דכשרין ואין מרצין קאמר, י"ל דנקט תרתי לומר דנקטינהו לגלות על הכלל, דאי הוה קתני רק בכור הי' אפשר לפרש דאשמועינן דחשיב נמוך לגבי שלמים אע"פ שנאכל רק לכהנים, ולהכי נקט מעשר בהדיה לומר דמשום דתרוייהו א"צ ריצוי נקטינהו, אבל לצד דנקטינהו לאשמועינן גבוה ונמוך בקק"ל, צריך טעם מ"ט קתני מעשר, וצ"ע, ובאמת אין לתנא עוד משל בקק"ל וקק"ל אלא הני, דהא תודה לשם שלמים כשרה כדלעיל ז' א', ופסח בכל ענין פסול, וכן בק"ק לא מצי למיתני חטאת ועולה דבלא"ה פסולה, ועולה ואשם לבן זומא ור"א בלא"ה פסולין, וגם אין המשל מבורר אם נימא דדם אשם קודם, עי' פ"ט ב', אף דמסתבר דבקדושת הקרבן חשיבא עולה גבוה מאשם.

ואפשר דלהכי נקט בכור ומעשר כדי שנלמוד בדדוקא שייריה לפסח לומר דאפי' בקק"ל לשם ק"ק פסול, דבכור ומעשר בפסח בני ביקתא נינהו דתננין להו בחדא בפ' איזהו מקומן, [שדינן במתנה אחת ואינן טעונין סמיכה ונסכים], וכיון דקתני בכור ומעשר ניכר דשייריה לפסח, ואי כשרין ואין מרצין קאמר שייריה לומר דמיירי רק בהני ולא בעו ריצוי, ואי כשרין ומרצין קאמר שייריה לומר דאפי' לשם גבוה ממנו פסול, וטעמי' דלא יליף מהכא לפסח וחטאת, משום דעיקר קרא אתא לפסול, לומר שלא יחללו את הקדשים, שאם לא ירימו יחללו, ובהני בלא"ה פסולין, ואף לצד דכשרין ומרצין קאמר, מ"מ עיקר קרא לפסול אתא, דזהו לשון חילול, אלא דממילא שמעינן דהרמה מעליותא היא ואיכא למימר דאף מרצין.

והר"ז דומיא דשינוי בעלים שמגרע אף בקק"ל לשם ק"ק, (ובלשם חולין לא שייך ענין זה).

ולפ"ז עופות שמלקן לשם שלמים פסולין, דבשינוי מעופות לבהמה, וכן מנחות איכא תרתי, וכשזה גם נמוך מהן פסולין.

ולא אמור יש לפרש ק"ק ששחטן לשם קק"ל בדאמר בהאי לישנא ששחטן הקק"ל לשם ק"ק, אבל יש ק"ק שהשחטן לשמן לא עלו, או דמתני' לא מיירי בעופות ומנחות כלל, דסתם שינוי לא מיירי במשנה מהות הדבר לגמרי, ומיירי בנשחטין לשם נשחטין.

בדין בכור ששחטו לשם מעשר ומעשר לשם בכור אם חשיב גבוה ונמוך או דכהדדי נינהו, יש מקום לדון מכא לישנא דמתני' דקתני הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרין ושלמים כו' ולא יזהו צורך שנה מעשר בהדי בכור, הרי מעשר הוי נמוך טפי מבכור וכ"ש דפסל לשלמים ומתכשר בשלמים, וזה מספק לן לומר דמעשר ובכור כי הדדי נינהו ולכך שנאו התנא יחד, וכן צידד אאמו"ר שליט"א, אבל בסברא נראה דבכור לגבי מעשר מיקרי טפי ירימו, משלמים לגבי בכור, שהרי בכור אינו נאכל אלא לכהנים, ודמי טפי לענינא דקרא דאשר ירימו דמיירי בתרומה, ואדרבה הי' מקום לדון מה"ט דשלמים לא הוו גבוה מבכור, והיינו דאיצטריך לאשמועינן, וכיון דאי לאו יתורא דמתני' הי' הדבר ברור לן דחשיבי גבוה ונמוך נראה דא"א לחדש מכא זה דשיון הן, ועוד דאף שיון לחד צד בגמ' פסולין לפמש"כ לעיל, וכבר כתב אאמו"ר שליט"א דבגמ' נראה דכל הקודם בההיא דכל התדיר מיקרי גבוה, דאל"כ מאי פריך מאי קמ"ל תנינא כו' הא איצטריך לאשמועינן דשלמים ובכור חשיבי גבוה ונמוך אע"ג דבכור ומעשר כשיון דמו, וכן הק' הגרע"א ז"ל מ"ט לא קתני במתני' גם חלוקה זו, ואף אם נימא דשיון כנמוך דמו, (לצד

שם גמ' הא נמי תנינא כו' הא עיקר כו' לכאורה קשה דאע"ג דתנינא דשלמים קודמין לבכור, אכתי כיון דתרויהו קק"ל הי' מקום לומר דלא מיקרי אשר ירימו, ושפיר איצטריך לאשמועינן ואפשר דכיון דקתני גבוה ונמוך וכיצד, ע"כ דאיכא עוד גונא מלבד ק"ק וקק"ל, דאל"כ הול"ל רק בבא דק"ק וקק"ל בלא גבוה ונמוך, וכיון דאיכא עוד גווי ממילא נדע דהקודמין בפ' כל התדיר הם הגבוה, ועכ"פ שלמים ובכור דמתן דמם מרובה י"ל דפשיטא לן דהוה בכלל גבוה, מיהו נראה דבכלל הא דמשני הא עיקר כו' היינו לומר דהכא איצטריך למתנייה דחשיבי גבוה ולא רק דקדמי.

ז. מ"ז ב' אר"י א"ר חטאת ששחטה לשם עולה פסולה לשם חולין כשרה, יש לדקדק מ"ט נקט חטאת ולא אמר כל הזבחים שנזבחו לשם חולין כשרין ומרצין, ואם נימא דכשרין ולא עלו קאמר נחא, ואפשר דקרא דולא יחללו בפסול גמור מיירי דזהו לשון חילול, ומש"ה פתח רב בלשם עולה פסולה כמשמעות הפסוק דכתיב ולא יחללו והיינו קדשים לשם קדשים ומינה דלשם חולין כשר, [גם י"ל דנקט הכי לפרושי דלא מיירי במשום חולין אלא לשם חולין דומיא דלשם עולה], ולפ"ז אמנם משמעות הפסוק שחולין אינם פוסלין את הקדשים, אבל שפיר יש ללמוד מזה דכשרין ומרצין, דכיון דאין מחשבת חולין מחללת ש"מ דלאו מינה לא מחריב בה והו"ל כסתמא כדאמר ג' א', וכ"כ תו' ב' א' ד"ה לשם דלשון חילול דקרא משום פסח וחטאת הוא, והגרע"א ז"ל תמה בדבריהם דהא מסיק אביי דכשרין ואין מרצין, ובפשוטו כונתם מדרכה דמותיב ארב [וע' בזה בסמוך] ומרבא ג' א' דמשמע דלא ס"ל כאביי, [וע"ע מש"פ אאמו"ר שליט"א בדבריהם ז"ל].

שם אר"א מ"ט דרב ולא יחללו כו' אפשר דבפסוק זה שמעינן דקדשים מחללין קדשים, דהלשון משמע ששני קדשים מתחללין

והיינו ע"י עירוב קדש בקדש, (דהי' מקום לומר שאין קדש מחלל קדש ורק ע"י חולין מתחללין), ובתור הכי קאמר רב מסברא דא"כ אין לנו ללמוד דלאו מינה מחריב בה, שו"ר ברש"י דמפרש דהאי קרא קמ"ל דדבר אחר אינו יכול לחלל את קדשי בניי, ונראה כונתו דלשון זה שייך לומר כלפי חולין שלא יוכלו לחלל את הקדש וקראי דשלא לשמה בקדשים מוקמינן להו.

שם מתיב רבה כו' הא הי' בלבו לשם חולין פסול, יש לעי' היכי משמע הא ר"י לכתחלה קאמר שהתקינו ב"ד שלא יחשב כלל כדאמר ב' ב', ואין שייך לדייק מזה דלשם חולין פסול גמור, ולכאורה נראה מזה דרבה סבר דרב כשרה ועלתה קאמר, ואביי הוא דקאמר דילמא כשרה ולא עלתה קאמר, אבל לישני' דאביי משמע דרק בדר"י קאמר דילמא כו' דאל"כ הול"ל דילמא רב כשרה ולא עלתה קאמר, ור"י נמי ה"ק, שהרי דברי ר"י ודאי מתפרשין דכשרין ועלו שהרי לכתחלה מורה לעשות כן בכל הקדשים, ואפשר לומר דרבה לשון כשר קדייק דמשמע שעיקר ההכשר איצטריך לאשמועינן, וס"ל דנקט ר"י לשון זה משום חטאת, וא"כ משמע דלשם חולין פסול גמור, ודחי אביי דילמא כשר גמור קאמר, ולפ"ז גם רבה סבר בדרב דכשרה ואינה מרצה.

ויותר נראה דרק אביי חידש אפשרות דרב כשרה ואין מרצה קאמר, אבל ודאי סתמות הגמ' דרב כשרה לגמרי קאמר, וכן סבר רבה, ואביי קיצר בלשונו דהאי ודילמא כולל נמי דמימרא דרב כשרה ולא עלתה קאמר וכדפרש"י, ולפ"ז נראה דסתמו בגמ' כאן וסמכו על מש"פ רבא ג' א' דלאו מינה לא מחריב בה והו"ל כסתמא, והיינו דר"י דסתמא כשר ועלה, דהא סתמות מימרא דרב ודאי הכי מתפרשא ורבה נמי סבר הכי ואביי דילמא קאמר, [ויתכן דאביי לשיטתו י"א ב' דפשוט ממתני' דשמעון אחי עזרי' כשרין ולא

לחדש יותר מזה, וא"ל אביי דאה"נ, אבל אכתי י"ל דכיון שלא היתה מחשבת פסול לא פסלה, ור"י מיירי בהכשר גמור ולזה רק לא הי' בלבו כשר.

אב"י רבא סבר דאף בחשב בהדיא מחשבה אחרת אכתי איכא כח הסתמא לשמה, דכיון שיודע שהוא קדש אף שחושב לשם חולין איכא נמי מחשבת לשמה, דיודע שמציאות הקרבן אינה משתנית, וזהו שאמר רבא פסחים ס' ב' דאף בחושב רק שלא לשמו הו"ל בדין לשמו ושלא לשמו כיון דסתמו לשמו קאי, וא"כ בלשם חולין הו"ל כלשמו ולשם חולין דכשר, דאין מחשבת חולין פסול חיובי, והו"ל כלאוכליו ושלא לאוכליו בפסח דכשר כדאמר שם ס"ב ב' דקיל פסול זה, וכ"ש חולין דקיל טפי, ועמשנ"ת לעיל סי סק, ולרבא ליכא לדיוקי מדר' יוסי מידי כיון דס"ל דסתמא לשמה היינו בעצם הקרבן, ואף כשחשב מחשבת פסול וכ"ש בחשב רק לחולין, (גם אם הי' דיוק בלשון, הי' אפשר לומר דבלא הי' בלבו כשר לכתחלה כמו בחשב לשמה, ובלשם חולין כשר ומרצה בדיעבד, אלא שלא הוזכרה אפשרות זו בגמ', דלא מסתבר שיסתמו בגמ' לשון כשר ואינו מרצה ויתפרש כשר ועלו, שהרי בכולה מכילתין משמעוהו שלא עלה).

ויש לעי' מאי קסבר אביי בשינוי בעלים כששחטו לשם מי שאינו מחויב כפרה כמותו, דלכאורה הי' נראה דנהי דלאו מיניה לא מחריב בה, אבל אכתי הו"ל בשלילה שלא לשמה דסו"ס לא חשב לשם בעליו, וגם בדברי ר"י אפשר לומר כן דלא הי' בלבו קאי אלשם זבח ולשם זובח, אבל א"א לומר כן דהא קרא דונרצה לו לכפר עליו חבירו דומיא ידי' כתיב גם גבי עולה, והתם אף בשל"ש כשר ואינו מרצה, וע"כ דקרא אתי למימר דכשר ומרצה, וכן מבואר בגמ' ז' א' בגרסא דעולה ששחטה על מי שאינו מחויב כלום, וכן בחטאת ששחטה על מי שמחויב עולה

עלו קאמר, וא"כ מבואר דדריש ולא יחללו דלא עלו, ולכן צידד דגם רב דריש הכי, מיהו נראה דלא דמי דלרב לא אתי קרא לאשמועינן פסול בנמוך מהן, ולכן מתפרש שאין מחללין כלל, דלאו מינה לא מחריב בה, אבל לשא"ע מספק"ל דילמא לא אתי קרא אלא לפסול בנמוך, ועוד דבחולין שייך לומר דכיון דחזינן דלא פסלו ש"מ דלאו מינה לא מחריב בה כלל, אבל בקדשים אין ללמוד מדלא פסל דכשרין ומרצין], וכ"נ מדברי התו' ב' א' כמש"כ לעיל, וכן הביא הגרע"א ז"ל דברי הרמב"ן במלחמות פ"ג דר"ה דחטאת לשם חולין כשרה ועלתה לבעלים, וכבר כתב מרן זללה"ה בקמא סי' מ"ב דשמעתי דרבא דכשרה ועלתה, וכ"כ הגרא"מ הורוויץ ז"ל ג' א' וכ"מ בסוגיא ה' ב' דבחטאת ליכא כשרה ואינה מרצה, ואאמור"ר שליט"א דחה בזה דאפשר שזה נתחדש לבתר קרא דמוצא שפתיך, וצ"ע.

ביאור הנדון אם במחשבת חולין כשרה ועלתה או לא עלתה נראה דהנדון כמה גדול כח הסתמא, דלכו"ע אין עירוב מחשבת חולין כמחשבת פסול, אבל יש בזה לגרע כח הסתמא כיון שחשב בהדיא לשם חולין, ולפ"ז מסתברא דאם חשב לשם חטאת ולשם חולין לכו"ע כשרה ועלתה, דהפסול דלשמו ושלא לשמו הוא רק בפסול חיובי, אבל לשם חולין דרך כלא חשב לשמו דמי, א"כ סגי בלשמו להכשיר, [והי' אפשר להגדיר הנדון אם של"ש הוא פסול חיובי או דסגי בשלילה שלא חשב לשמה, אלא דנראה דודאי יש בשל"ש פסול חיובי, והנדון אם סגי בפסול השלילה שלא חשב לשמה, וזה ג"כ תלוי בכח הסתמא לשמן], וס"ל לרובה דעד כאן לא שמענו בדרי"א אלא בדלא הי' בלבו אמרינן שדעתו על הסתמא, אבל הי' בלבו לשם חולין גרע, ולא מדיוק לישנא דר"י מייתי, דאין מקום לדיוקי מחשבת חולין, אלא מסברא מייתי דאין בדברי ר"י אלא חידוש זה דלא הי' בלבו כשר, ואין

אבל אם חשב שיקטיר כבבא אין זו מחשבה חיובית, שאין כבבא סוג קרבן אחר, והר"ז כחולין או כמחשבת שלילה לחוד, ועוד שהמקטיר כבבא אינו עובר איסור אלא שחיסר מצוה, ולא מיקרי שם אחר אלא שחיסר מצוה זו.

ולפ"ז באמת צריכין לחשב בכל העבודות שיהא קרבן זה לאשה ריח ניחוח, כפשטא דמתני' אלא שאין שייך בזה פסול חיובי דשלא לשמה, [וכן בחטאת ואשם אינו נפקע מלשם חטא אלא ע"י שינוי קדש אחר שאינו לחטא], ומסתברא דאשה וריח הם ענינים בקרבן כמו לשם עולה, אלא שאם צלאן ועשאן כבבא ביטל ענין זה, ולכן שייכא מחשבה זו בכל העבודות, משא"כ אכילת הבשר במקומו ובזמנו וכן הקטרתו במקומו ובזמנו לא אשכחן שצריך לחשב ע"מ כן, וכן שאר הדינים לא חשיב הזבח נזבח לשמן, ובזה מיושב הא דהוזכר כמה פעמים אשה ריח ניחוח שאם זה סדר בהקרבה יש ללמוד ממקו"א לכולם, אבל אם זה מכוונת הקרבן הר"ז מוזכר כמו השם עולה ושלמים, ויש לברר אם בחטאת ואשם לשם שבעה או דחטא לאו ריח ניחוח הוא.

מ"ז ב' מתני' אר"י אף מי שלא כו' בפשוטו לא נחלקו ת"ק ור"י, דת"ק שנה עיקר הדין, ור"י הוסיף דסתמא כשר שתנאי ב"ד הוא לשחוט בסתם, וכ"מ ברמב"ם פ"ד ממע"ה"ק ה"י י"א שפסק דסתם כשר, מיהו צ"ע שהשמיט התנאי ב"ד שישחטו בסתמא, ובפיה"מ פי' התנאי ב"ד שהמחשבה אחר העובר, ולפ"ז שפיר העתיק המשנה כצורתה, דאי לא תנאי ב"ד מתפרש דבדיעבד אם לא הי' בלבו כשר, אבל זה דלא כסוגיא ב' ב', (ושמא סבר דסוגיא דגמ' מ"ו ב' לא משמע דהתנאי שלא יאמר לשמה, דא"כ מאי פריך רבה טעמא דלא הי' בלבו כו' הא שפיר נקט האי לישנא משום דהכי אתנו ב"ד, והרי הרמב"ם פסק כסוגיא דגמ' אמתני' במקומה,

דמתפרש כשרה לגמרי ולא אשכחן פלוגתא בזה, וכן בסוגיא ט' ב' עי"ש, וכ"מ בפסחים ס"ב א' דבאינו מחויב כפרה כמותו הפסח כשר, וכל הסוגיא מתפרשת דכשר ומרצה, ועוד דא"כ משכח"ל של"ש בצבור בשינוי בעלים, כגון לשם גוי, א"ו בכה"ג כשר.

ולפ"ז אף לאביי מבואר בשינוי בעלים דסתמא לשמו קאי אף כשחשב בהדיא לשם אחר, וצ"ב א"כ למה נחלק בשינוי קדש דלשם חולין מגרע בסתמא לשמו, ואפשר דלשם חבירו פתיכא בדעתו טפי מחשבת בעליו ג"כ, והו"ל כלשמו ולשם חולין דכשר, [ויתכן לפ"ז דבזרק לשם חולין ג"כ מרצה לאביי כיון שאין ענין זריקה בחולין, ודוקא בשחט קאמר כיון שיש גם שחיטה בחולין, וצ"ע בסתמות הדברים] והרמב"ם פט"ו מפסוה"מ ה כתב גם בשינוי בעלים דלא עלתה לבעלים, ועמ"ש בזה מרן זללה"ה בסי"ב ס"ק ומה שחילק בין פסח לחטאת כתבו שזה ע"פ ירו', עי' מאירי פסחים, ונקט דבדוקא נקט רב רק חטאת, וכבר האריכו האחרונים ז"ל, ולע"כ בזה, ועי' קרן אורה בפתיחה לזבחים ובמנחות ברוך סכ"ו.

ח. ב' א' מתני' כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כו' יעוי' בתו' אם שלא לשמן כולל שינוי בעלים, והנה הדבר פשוט שכל דיני שלא לשמן השנויים במתני' היינו אף בשינוי בעלים, וא"כ לא יתכן לומר דמתני' רק בשינוי קדש, אבל לעומת זה הדבר סתום שבכל המשניות הוזכר רק שינוי קדש, [ועי' לעיל ס סק בטעמא דמתני' י"ג א' דקתני כיצד בשינוי קדש], ואפשר דבאמת כל השנויין במתני' מ"ו ב' דלשמן הזבח נזבח מיקרו שמו, דהתנא כיילניהו ביחד ומתפרש שהדברים שהזבח נזבח לשמן זהו לשמו, ועלה קאי בפ"ק דלא לשמן לא עלו, אלא דכיון דלא סגי בחשב שלא יעשה לשמן, אלא בעינן מחשבה חיובית לשם מי שאינו שמו, ד"ז לא משכח"ל אלא בשינוי קדש או שינוי בעלים,

ולא כסוגיא דלעיל דמשמע דלשם חולין כשרה ועלתה, אבל זה רחוק מן האמת, וצ"ע, ובלקוטי הלכות נקט דהרמב"ם פסק כת"ק ולית לי' תנאי ב"ד, וקשה דהא עיקר חידושו דר"י דא"צ הי' בלבד, ואם ת"ק פליג היינו דבעינן שיהא בלבד, והרי הר"מ פסק דסתמא כשר, (וכ"כ בפיה"מ דהלכה כר"י, ועי' עירובין מ"ו ב' בזה), ויתכן כן טעמו דהרמב"ם משום דקי"ל פט"ו מפסוה"מ ה"א דעקירה בטעות ל"ש עקירה ולכן אין לחוש לשלא לשמו, ולפ"ז סבר ר"י כר"א פסחים

ע"ב א' דשמה עקירה, ולא מסתבר כן, ועי' מש"כ לק' ס סק"ג.

שם שאין המחשבה הולכת כו' מש"פ רש"י בזה צ"ב, דהא אפי' למ"ד בעלים מפגלין, מודו דכהן לחודי' מפגל, וא"כ בלא"ה אין מחשבת הבעלים מועלת להכשיר, ובפשוטו נראה שזה ענין בפ"ע כמו ועוד אר"י שאין המחשבה כו', ובשטמ"ק גריס ברישא שמעתי שאף כו' ומתפרש שפיר ועוד שמעתי שאין המחשבה כו', וזה כמו שאפר כירה מוכן הוא ביצה ב' א', ועוד מקומות עי"ש בשם הגר"א.

סימן ד

מחשבין מעבודה לעבודה

לשמה (אם הי' דין לשמה באכילה), לכו"ע מהני, או דאף אם לא היתה הזריקה מתרת כלום, מ"מ אין כח במחשבת שלא לשמה אלא לפסול המעשה שעושהו שלא לשמה ולא לחשוב על ד"א כלל, דהנה בחשבת פיגול מצינו שני הדברים דמהני מחשבה על זריקה שהיא עבודה ומהני מחשבה על אכילה והקטרה שאינם עבודה המתרת, ויש להסתפק אם הלימוד הוא מכל עיקר מחשבת פיגול או מהא דאשכחן מחשבה על זריקה, ואם נימא דהלימוד מהא דאשכחן דמהני מחשבתו על הזריקה המתרת, יש לחלק דשאני פיגול שאין פסולו דוקא מפני שזריקה זו מתרת שהרי אף אם חשב על שירים מפגל, ולא מגרעין מחשבתו במה שהזריקה ג"כ מתרת, משא"כ בשלא לשמה שכל פסולו מחמת המתיר שבעבודה השני, וברש"י מבואר דאמנם היינו טעמיה דר"ל דלא יליף מפיגול, [שו"ר ברש"י חולין ל"ט א' ד"ה מפנים משמע דלאו דוקא מזריקה יליף] ויש לעי' א"כ למה אמרו בגמ' טעמא שכן כרת ולא אמרו דלאו מדין עבודה מפגלת אלא מדין אכילת מזבח, וי"ל דס"ל לגמ' דהא דמהניא מחשבת השוחט על אכילת אדם ומזבח היינו מפני שגם השחיטה מתירתן, ואם אין מחשבין מעבודה לעבודה היינו שאין בעבודה זו דין מתיר על עבודה אחרת, וא"כ בדין הוא שלא תועיל מחשבתו על הזריקה. ואין להקשות דזריקת דמה והקטר חלבה לע"ז אינה עבודה המתרת, דגם השחיטה אינה כמתיר שתועיל מחשבתה על החלב והדם, וכל עבודה ענין בפ"ע, ודמי למעבודה לעבודה, וערש"י חולין ל"א א'.

ואם נימא כצד השני דהנדון אם מהני מחשבתו על ד"א כלל, מיושב בפשיטות

א. מ"ב איתמר שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה כו' וילפינן ממחשבת פיגול, יש לעי' היכי יליף ממחשבת פיגול הרי בפיגול חושב לעשות מעשה המפגל דהיינו לזרוק למחר וכן חוץ למקומו, אבל בשלא לשמה דהמעשה כשר אלא שיחשוב שלא לשמה מנלן דמהני מחשבה לחשוב, ואם נימא דבפיגול אפי' חשב לזרוק דמו בכונת פיגול ג"כ מהני, כגון שחשב בשעת שחיטה שיחשוב בשעת זריקה לאכול כזית למחר, ניחא, אבל אם נימא דבכח"ג כשר וכמו שכתב הגר"א ז"ל, יש לשאול היכי ילפינן מחשבה לחשוב ממחשבה לעשות, וי"ל דכשחושב לזרוק שלא לשמה אין בזה חסרון של מחשבת מחשבות חדא מפני שאינו צריך לחדש במחשבתו, וסגי בזה שלא תהא מחשבתו לשמה, ואמנם אינו נעקר אלא במחשבה שלא לשמה אבל א"צ שיחול השלא לשמה, ועוד דאפי' נימא שחל כאן קדושת שלא לשמה הרי נמצא שחושב לעשות זריקה אחרת והו"ל מעשה, משא"כ כשחושב שיחשוב בה לאכול כזית למחר, נהי דעי"ז הזבח מתפגל, מ"מ אין זה אלא בגדר דברים שבלב בעלמא, כיון שצריך לחשוב דבר נוסף במעשה הזריקה, אבל שלא לשמה זהו עצם מעשה הזריקה לשם כך או לשם כך, ולא אמרינן דמחשבת חוץ לזמנו ג"כ חשיב כלשם פיגול, אע"פ שאפשר להגדיר הפסול כך, ועי' לק' סק"ג, וכן צ"ל בע"ז שצריך לחשב מחשבה חיובית לע"ז.

יש לעי' מהו הנדון אם מחשבין מעבודה לעבודה האם החסרון מפני שהזריקה ג"כ עבודה המתרת היא ואין מחשבת השוחט עליה אלא פטומי מילי, שאין עבודת הזריקה כניתרת מהשחיטה, אבל לאכול כזית שלא

דאין לנו אלא מחשבת המעשה שעושה עתה ולא מחשבה על מה שעתיד לעשות, וואמנם כל עיקר חוץ לזמנו וחוץ למקומו הם מחשבה על העתיד לעשות, ולא ילפינן מיניהו משום דהו"ל כרת ונוהג בכל הזבחים], - שוב שמעתי מאאמו"ר שליט"א דפשיטא לי' כצד השני, אלא שאין נראה לו שני הצדדין לדון בהם דאין הנידון אם מחשבתו על העתיד ראויה עתה לקבוע בעתיד, דאפי' אם נימא שהיא ראויה להחליט את העתיד, מ"מ י"ל שאינה פוסלת אם השחיטה כיון שהיא לשמה, ואמנם אף למש"כ אין כאן נדון של להחליט העתיד אלא אם השחיטה כמתיר את כל העבודות הרי מחשבתה עליהם שייכת לשחיטה, או"ד דכל חד בפ"ע מ"מ ס"ל שאין לסבך הדברים בחילוקים אלו, [ועי' לק' סק"ב בטעמיהו דהתו' שחילקו כן מחשבה על קבלה למחשבה על זריקה], וק"ק לפ"ז הדורון לפיגול, דאם הנדון בכח מחשבות השחיטה על שאר עבודות שייך לדמות, אבל אם הנדון אם יש פסול שלא לשמה בכח"ג מה ראי' מפיגול שמצותו בכך.

ויש לעי' מ"ט לא מייתי משינוי בעלים כק"ו דרב אשי, ולא משמע דאה"נ וטעמיה דר"ל מקרא בדלק' בגמ', דהא רבה הדר ביה מק"ו דר"א, ומעיקרא מאי קסבר, והרי דרשא דר"ל היא לבתר ק"ו דר"א כדאמרינן בגמ', ולא משמע דלא ידע ד"ז דבשנוי בעלים מהני מעבודה לעבודה, וי"ל דשאני שינוי בעלים דילפינן מקרא ד' א' שתהא זביחה ע"מ לזרוק לשם בעלים, וכיון שצריך זביחה בכונה זו פסלה נמי שלא לשמה, וכדתנן מ"ו ב' לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זבחה, והיינו שצריך כונה זו בזביחה, [שו"ר בתו' ב' א' עי"ש], אבל בשינוי קודש י"ל דא"צ לכיון על הזריקה אלא על השחיטה, וממילא אף אם כיוון שלא לשמה לא פסלה, והדר ביה רבה דמצות התורה יש ללמוד דמהניא מחשבת השחיטה על הזריקה וממילא ה"ה בשינוי

קדש, ולכאורה לפ"ז צריך לחשוב בשחיטה לעשות גם הזריקה לשם אותו קרבן כמו בבעלים, אלא דסתמא הכי הוא, וכן בבעלים. [שוב שמעתי מאאמו"ר שליט"א די"ל דבשינוי קודש כיון ששוחט לשמה אין מחשבת שלא לשמה דזריקה מגרעת, דכח הלשמה דשחיטה אלים טפי, משא"כ בשינוי בעלים דאין דין לשמה אלא בזריקה, א"כ אין כאן כח הלשמה שבשחיטה לאפוקי מינה וגם מחשבת הזריקה עיקר, לכאו' י"ל דפסלה טפי משינוי קדש].

יש להסתפק בעבודה אחת מאי כגון שחשב בתחלת שחיטה לגמור השחיטה שלא לשמה מאי, ולכאורה ע"כ ל"פ אלא מעבודה לעבודה אבל באותה עבודה מודה ר"ל, אבל אם נימא דאין מחשבת שלא לשמה מועלת על העתיד ה"נ לא מהניא, והנה בגמ' י' א' מדכרינן מחשבת חוץ לזמנו על השחיטה עצמה דכשר, ופרש"י הטעם משום דבעינן מחשבת אכילה, ובס"א פ"י משום דפטומי מילי בעלמא הוא דהא קמן דשחיט בזמנו, וכן גבי חוץ למקומו כתב שני הטעמים, ואם נימא דמהניא מחשבה על חצי השני של השחיטה משכח"ל שלא יהא פטומי מילי כגון ששוחט סמוך לשקיעה"ח ע"מ לגמור השחיטה בלילה, ובתו' ד"ה מחשבין באמת פ"י כן דהמקבל לגמור הקבלה שלא לשמה פסול וע"מ לגמור חוץ לזמנו כשר [ועי' לק' סק"ב דאין נראה לגרוס כן בתו'], מיהו זה נפ"מ רק לר"מ דלרבנן דאין מפגלין בחצי מתיר לא מתפגל במחשבתו, בחצי הראשון של השחיטה ולא במחשבתו על חצי השני, ועי' מש"כ מנחות ס"ב ס"ק ט"ו.

ב. שם תוד"ה מחשבין, אבל משחיטה לקבלה לא כו', דעתם ז"ל דאם אמר הריני שוחט ע"מ לקבל שלא לשמה כשר כיון דבפיגול אין המחשב מפגל אלא במידי דאכילה ובשינוי בעלים ג"כ דוקא בזריקה, וכבר כתב בליקוטי הלכות דשפיר יש ללמוד מפיגול עיקר הדבר דמהניא מחשבה מעבודה

דוקא מעבודה לעבודה אלא ה"ה באותה עבודה לר"מ דמפגלין בחצי מתיר, ע"י בזה לעיל סוסק"א).

שם בא"ד ותימה דלקמן כו' אמאי לא משני כו' למסקנא באמת משני הכי בפיגול, דחושב על קבלה חוץ לזמנו כשר (ובקבלה) ועל זריקה פיגול, וכוונתם להקשות למאי דסבר התם, (כ"פ בקושייתם) דמהני מחשבה בקבלה ע"מ לזרוק שלא לשמה ולא מהני ע"מ לזרוק חוץ לזמנו, וע"ז הקשו דא"כ הול"ל דעדיפא דלא מהני מחשבה בשחיטה על הקבלה שלא לשמה, ותיצרו דלמאי דמחלקינן בין פיגול לשלא לשמה הכונה בקבלה עצמה שלא לשמה, אבל לחשוב בקבלה על זריקה ס"ד דאינו פוסל לא בחשב לזרוק חוץ לזמנו ולא בחשב לזרוק שלא לשמה, וכיון שכן אין קושיא על הס"ד ולמסקנא פיגול ושלא לשמה היינו הך, וזהו שכתבו דלקמן מיירי שחישב בעבודה עצמה פ"י שקיבל שלא לשמה פסול וקיבל חוץ לזמנו כשר כדאמרינן בשמעתין גבי שחיטה, ול"ג מה שנדפס תיבות לגמור הקבלה ולגמור חוץ לזמנו, דמתפרש בכל הקבלה כדמתפרש בכל השחיטה, אבל בזריקה משכח"ל שחשב לזרוק חוץ לזמנו ג' מתנות או שירים, (ולא ידע כלל דמחשבתין על עבודה אחרת אפי' הקטרת אימורין), וזה שסיימו דליכא לפרושי דמחשבת שלא לשמה דקאמר בקבלה היינו שחשב לזרוק שלא לשמה וכמ"ש בקושייתם, דכיון דסבר התם דאין מפגלין בקבלה, ה"ה דלא מהני מחשבת שלא לשמה בקבלה על הזריקה, דכל עיקרה של מחשבה זו מפיגול ילפינן, [מיהו הו"מ למימר בשינוי בעלים דלא ילפינן לה מפיגול, וזהו מ"ש בסוה"ד], וע"י לק' סק"ה נתבאר דכוונתם לפרש לפי המסקנא ג"כ וכקושיית השטמ"ק י"ג א'.

בגמ' שם אמרינן דיקא נמי דקתני שהזבח נפסל ולא קתני מתפגל, [ולכאורה אין טעם לשנות שם מתפגל, אלא יש לפרש

לעבודה, ואוקי באתרה כל חד כדיניה, דאין חילוק בין פסול שלא לשמה דזריקה שלא לשמה דקבלה, מיהו מאי דנקט שם דאי ילפינן משינוי בעלים אין לנו אלא זריקה, לכאורה נראה דה"ה דמשינוי בעלים ילפינן דמהניא מחשבה וזה שאין דין שינוי בעלים בקבלה והולכה אין זה קובע שלא יפסול בהם שינוי קודש כיון שפוסל בהם שלא לשמה, וע"י פסחים ס' א', ואין רא"י משם כיון דמשכח"ל שפיר בכל הג' עבודות על זריקה.

מיהו אם נימא דהשחיטה חשיבא כמתיר האכילת מזבח של הזריקה, ולכך מועלת מחשבתה על הזריקה יש לדון דקבלה והולכה לא שייך בהם היתר, ולכן ליכא למילף דמהניא מחשבה עליה, אבל בע"ז מצינו מחשבה משחיטה לזריקה והקטרה אף בלא סברת מתיר, [מלשון ע"מ לזרוק דמה שלא לשמה אין הכרח, די"ל דבאמת הזכירו כן מטעם דבפיגול מיירי כה"ג ואי הוי נקטי לקבל ה"י משמע דבזריקה כו"ע מודו וגם אורחא דגמ' להזכיר זריקה ע"י ב' א']. וע"י לק' סק"ד דדעת רוב"א חולק ל"ט א' דלא כתו' ובכל עבודות פוסל שלא לשמה מעבודה לעבודה וסוגית הגמ' מיושבת טפי לפ"ז. — וע"י קרן אורה דכ"נ בירו' פסחים פ"ה.

ויש ללמוד מדבריהם שאם חשב בשחיטה ע"מ לזרוק דמו במחשבת חוץ לזמנו לא פיגול, והטעם משום דמחשבה לחשוב לאו כלום היא, דאל"כ משכח"ל פיגול גם בקבלה כגון ששחט ע"מ לקבל במחשבת חוץ לזמנו דפיגול הוא כדלק' י"ג ב', וכן משכח"ל פיגול גם בקבלה כגון ששחט ע"מ לקבל במחשבת חוץ לזמנו דפיגול הוא כדלק' י"ג ב', וכן משכח"ל בשינוי בעלים שחשב בשחיטה לחשוב בקבלה לזרוק שלא לשם בעליו, שו"ר בספר מרן זללה"ה ס"א ס"ק י"ב דאמנם העיר ע"ד התו' כמ"ש"כ וסיים דלפ"ז משכח"ל כה"ג, ולכאורה נראה דפשיטא להו להתו' דלא מהניא מחשבה כזו, וכ"כ הגרע"א ז"ל, (ולאו

לשמו, ומחשבת שלילה מנלן שמגרעת במעשה השחיטה, ואפשר דכיון שאין פסול שלא לשמה אלא כשעוקר לדבר אחר, נהי דהפסול הוא בחסרון דלשמה, מ"מ כבר ניכרת מחשבה זו במעשה השחיטה שתהא הזריקה לשם שלמים, ועדיין צ"ע.

ולפי"ז מובן טפי סברת תו' דלא מהני מחשבה על קבלה והולכה, דלשתף השלמים מובן טפי במעשה הזריקה כמו בע"ז, מיהו ל"ק דכל שמשותף שם שלמים במתירין של הקרבן, הו"ל כשותף בקרבן ובשחיטה גם לשם שלמים.

לשון הרמב"ם פט"ו מפסוה"מ ה"י שכ' דהו"ל כחישב בזריקה צ"ב דודאי הפסול נחלט בשחיטה, וכדחזינן בע"ז שנאסרת משום זבחי מתים והתם אין פסול ע"י זריקה כלל, וגם חייב על השחיטה מיתה כדאמר סנהדרין ס"א א'.

ג. בדין חשב בשחיטה ע"מ לזרוק דמה בזמנו בכונת חוץ לזמנו, יש ג' אפשרויות, א' דהיינו פלוגתיהו, ב' דבהא ר"י מודה לר"ל, ג' דבהא ר"ל מודה לר"י, טעם א' משום דפלוגתתן אם ילפינן שלא לשמה שהוא מחשב לחשוב מפיגול שהוא מחשב לעשות, וא"כ חשב לחשוב חוץ לזמנו דמי לחשב לחשוב שלא לשמה, טעם ב' משום דחשב שלא לשמה הר"ז חושב איך לעשות הזריקה עצמה ואין זו מחשבה נוספת, משא"כ כשחושב לחשוב בה כונה נוספת, טעם ג' דכל מחשבת פיגול שוין, ובגמ' לא דנו אלא אי ילפינן שלא לשמה מפיגול דפסולו קיל טפי, אבל לא חילקו בין מחשב לחשוב או מחשב לעשות.

ונראה דודאי פשטות הגמ' דלא פליגי אלא בשלא לשמה, דלא הו"ל להסב פלוגתיהו אי ילפינן שלא לשמה מפיגול בזמן שפלוגתתם בפיגול גופיה, וכן עבדינן צריכותא אי ילפינן חוץ מפנים ולא מדכרינן דבפנים

מדאשמועינן תנא ד"ז גבי פסול וטפי הו"ל לאשמועינן בדין פיגול, שו"ר דעיקר מתני' מתפרשת כבבא בפ"ע הזבח נפסל כו' דאין דרוש הלשון כנתינת טעם, ולכן הו"מ למיתני' הזבח מתפגל ולא שהזבח, ולמסקנא לא קאי האי דיוקא כמ"ש תו' שם, ואם נימא דבמחשב בשחיטה לקבל שלא לשמה פסול ולקבל חוץ לזמנו כשר, אפשר לקיים הדיקא נמי למסקנא, דהא מתני' אשמועינן בלשמו ושלא לשמו דמחשבין מעבודה לעבודה כדאמר פסחים ס' א', [כ"נ לכאורה דלצד דמחשבין פשיטא לן דהיינו דקמ"ל מתני'], ועלה מסיים שהזבח נפסל בד' דברים, וכיון שהוא נפסל בחשב על קבלה והולכה שלא לשמה ואינו מתפגל בחשב עליהם חוץ לזמנו מש"ה נקט נפסל ולא מתפגל, ועי' לק' ס"ק י"ח.

עיקר הדבר דמחשבין מעבודה לעבודה בשלא לשמה לכאורה מתפרש כמו בע"ז, שחושב לשתף הע"ז במעשה השחיטה כיון שהחלב והדם לע"ז, ואמנם כשהוא אינו חפץ בהקטרה לע"ז כלל אף שיודע שכך יהי' לא חשיב כעבודה במעשה השחיטה, אבל כששוחט ורצונו ע"ד כן הרי הוא משתפה במעשה השחיטה שעושה ע"מ שיהא לע"ז חלק ממנה, [ויש לעי' אם עושה ע"מ להקטיר לע"ז אבל מפרש שלא תחול מחשבה זו במעשה השחיטה אם זה מהני, או שזה תרתי דסתרי דסו"ס שוחט ע"ד כן, ומדברי אאמו"ר שליט"א סנהדרין ס' ב' נראה דבכה"ג אינה נאסרת, וכן בפיגול אם שוחט ע"ד לאכול בשרה למחר אבל מפרש שלא תחול המחשבה במעשה השחיטה, ולפו"ר הי' נ"פ דהיינו פיגול, וצ"ת, אבל אם יודע שיאכלוהו הבעלים למחר והוא אינו מחשב ע"ד כן ודאי לאו פיגול הוא, דבעינן שיהא רצונו בשחיטה ע"ד כן], ולפי"ז הדבר מובן אם שלא לשמה זהו פסול חיובי שעושה הפסח לשם שלמים ושתף השלמים במעשה השחיטה, אבל אם החסרון שלא שחט לשמו הרי כאן שחט

כונתו דג"ז בכלל פלוגתתם, אבל בפשוטו ל"מ דמפרש דפליגי אף בפיגול ובשינוי בעלים, וזה כמסקנת אאמו"ר שליט"א, (וע"ד פלפול אפשר ליישב בזה מ"ש הראשונים חולין ל"ט א' דמשכח"ל מחשבת פיגול בחושב על קבלה והולכה).

אב"י הגרע"א ז"ל נקט דבזה מודה ר"י לר"ל דלא פסלה, וכן יש ללמוד מדברי התו' כמ"ש סק"ב, וכ"כ באו"ש ע"ש, ובאמת אם באים אנו לדון אם כבר חשב בקרבן זה לאכול למחר הרי ודאי דלא חשב עדיין, ואינו בדין שכבר נקבע בו פסול דואם האכל יאכל כשעדיין אינו חושב שיאכל, ואמנם חושב לעשות הזריקה בכונה הפוסלתה אבל עדיין אין ע"ז שם אכילה למחר, משא"כ בשלא לשמה דסגי לן בכל פסול שבזריקה לפסלה מעתה, ולחדש דבכה"ג פסול הוא ולא פיגול, זה ודאי לא מסתבר, ולכן ע"כ דבכה"ג כשר, ולעיל שם הוכחנו כן ממחשב לזרוק שלא במקומו דאמרינן כ"ז א' שאין בו פיגול והיינו משום דזריקה כזו לא שריא בשר באכילה, ופי' מרן זללה"ה דהיינו דוקא כשחשב לעשות מעשה הזריקה שלא כדין, אבל אם חשב לזרוק שלא לשמה שלא במקומו לא יתכן שתתכשר החטאת, ע"ש, ולפי"ז ה"ה בחשב ליתן במחשבת חוץ לזמנו, ואם איתא דבכה"ג הקרבן פיגול א"כ משכח"ל פיגול במחשבת זריקה שלא במקומו, ובגמ' מבואר דלא מפגלין בה, א"ו דלא מפגל במחשבה כזו, [ועוד דלפי"ז משכח"ל מחשבת פיגול בשחיטה עצמה בשוחט סימן אחד ע"מ לחשוב מחשבת פיגול בשני, ובגמ' אמרו ק"ו שלא לשמה מפיגול משום דלא משכח"ל פיגול בשחיטה עצמה, ע"י לעיל סוסק"א וסק"ב ברש"י ותו' אם כונת הגמ' במחשב לגמור בפסול].

ועוד דלפי"ז משכח"ל שינוי בעלים בג' עבודות, אם יחשוב בשחיטה לחשוב בקבלה מחשבת שינוי בעלים, ואמנם המחשבה היא על הזריקה אבל הגדרת הפסול הוא

מפנים אין הנדון כלל אי ילפינן מפיגול אלא הנדון בפיגול גופיה אי מדמינן מחשבה לחשוב למחשבה לעשות, וכ"מ בגמ' דדחינן ק"ו דפיגול שכן כרת, ואם איתא דר"ל פליג אף בפיגול א"כ כבר זכינו לדין בק"ו זה, ולשון הגמ' מתפרש דפלוגתתם כדקיימא קיימא, וכ"מ בגמ' בסיעויה דר"ל דאייתור קרא דמחשבת שלא לשמה בזריקה לומר דאין מחשבין, הרי בהדיא דכי איצטריך קרא לשלא לשמה.

ויינוי בספר אאמו"ר שליט"א ס"ב סק"ט ושם נסתפק רק באפשרות א' וג', אבל לא ס"ד כלל דבזה מודה ר"י לר"ל, משום דנקט דשלא לשמה ג"כ חושב לחשוב הוא, (וכ"ש לטעמיה דשלא לשמה הוא פסול חיובי דהו"ל כחושב לחדש בזריקה פסול שלא לשמה או פסול פיגול, ועוד דפסול פיגול ג"כ רק מחשבה הוא שיקבע הזריקה במחשבה זו אע"פ שאין דעתו לעשות כן, כמ"ש בספר סנהדרין שם, ובזבחים ס"ז סק, וא"כ נמצא דמחשבת שלא לשמה ומחשבת פיגול שוין), והכריע כצד ג' מדאמרינן בגמ' גבי ע"ז דר"ל לא יליף חוץ מפנים, ומשמע דבפנים אית ליה כה"ג דע"ז דאל"כ אין להזכיר החסרון דחוץ מפנים כשגם בפנים ליכא כה"ג לר"ל, אבל אם בפיגול יש גם כה"ג שייך שפיר לדון, חוץ מפנים, וע"ז דמי לשלא לשמה ממש, (ודלא כמ"ש"כ לעיל ס סק דר"ל דע"ז הויא מחשבה לחשוב כמחשבה לחשוב חוץ לזמנו, דלא נחית כלל לאפשרות זו ושם כתבנו אפשרות דע"ז חשיבא טפי מעשה משלא לשמה כיון שאין הבהמה של חולין עומדת לזריקה כלל), מיהו ל"ק כ"כ דשפיר אמרינן דלא יליף חוץ מפנים כלפי ר"י דיליף, וכאילו נאמר ולא יליף חוץ מפיגול כדלא יליף שלא לשמה מפיגול, וכבר הוכחנו דאם הנדון הוא אי פליגי נמי בפיגול, יש לנקוט דבהא כו"ע מודו, ובהכרעת אאמו"ר שליט"א בזה, ובספר מרן זללה"ה ס"א סק"י"ב אין הכרע אם

שמחשב לחשוב, אלא הנדון אי גמרינן מפיגול, ומהא דלא מדכרינן אפשרות דמודה ר"ל בע"ז, ש"מ דאף באופן שע"ז במעשה מ"מ דמי לשלא לשמה, (ועשטמ"ק אות ג'), וכמש"כ. – ויש להוסיף דבסנהדרין ס"א א' אמרינן דאף לר"ל חייב מיתה משום ע"ז וכמ"ש תו' ומבואר מזה דמחשבה גמורה היא ואין חסרון בהחלטותה, וכל הנדון אם מחשבה כזו אוסרת הבהמה.

שם ולא ילפינן חוץ מפנים, ע"י לעיל סק"ג דלר"ל א"צ להגיע לזה שהרי אף פנים מפנים לא גמר, ואה"נ דזה אגב דר"י, ועמהרש"א חולין ל"ט א'.

חולין ל"ט א' תוד"ה פנים, לכ"נ דליכא לאוקמי ק"ו כו', צ"ע כונתם דהא אנן לר"ל קיימינן ואיהו סבר דלא גמרינן שלא לשמה וע"ז מפיגול, ומ"ש תו' דשאני פיגול ושינוי בעלים שאינו באותה עבודה, זהו ק"ו דילף מיניה ר"י לשלא לשמה וע"ז בזבחים י' א', וא"כ לר"ל שפיר מפרשינן דמוקדשין עדיפי שמחשבת פיגול פוסלת בהן מעבודה לעבודה ולא חייש ליתרון זה של שלא לשמה וע"ז, ואולי ס"ל דאף ר"ל מודה לק"ו אלא דממעט לה מקרא כדמותיב ר' אילא בזבחים שם, ודוחק דסו"ס גלי קרא דלא ילפינן מפיגול, כיון דמחשבה שפוסלת בע"ז פוסלת אף בקדשים, ויש יתרון עוד בקדשים דשאר מחשבות פוסלות בה שפיר עבדינן ק"ו, ושאר הראשונים ז"ל מסקי כגו"ח, וע"י להלן דלר"ל צריך לזה אף למסקנא, וכעת ראיתי במהרש"א שהק' א"כ לילף ר"ל בהאי ק"ו, ולא הביא שק"ו זה מפורש בגמ', שו"ר ברש"ש שכ"כ, אבל הקושיא על תו' וכמש"כ.

חולין שם גמ' הוא מותיב לה והוא מפרק לה בארבע עבודות כו' בתו' הרא"ש בשם ריב"א פ"י דשתי עבודות דחולין היינו שחיטה עצמה, וע"מ לזרוק, ובמוקדשין היינו שוחט שלא לשמה, ושוחט ע"מ לקבל ולהוליק

שחשב לפסול הקבלה במחשבת שינוי בעלים, אבל אם ננקוט דמחשבה לחשוב לאו כלום היא לכו"ע מיושב, וכבר כתבנו לעיל ריש סק"א דל"ד לשלא לשמה, ונלפמ"ש כאן הענין מבואר יותר דכשחושב לזרוק שלא לשמה הר"ז כחושב לזרוק לע"ז, שכבר שיתף את הע"ז בשחיטה ע"י שיהא לה הדם והחלב, וכן בשלמים ופסח עסוסק"ב, אבל בחשב לחשוב למחר עדיין אין כאן מחשבת מחר כלל, ואע"פ שהגדרת פסול הזריקה בכונה זו מיקרי פיגול, מ"מ א"א לומר שכבר שוחט ע"מ לאכול למחר.

ויש להוסיף דבע"ז כה"ג מסתברא שאינו חייב משום עו"ע"ז כשחושב בשחיטה שבזריקה יחשוב להקטיר חלבה לע"ז, דכיון שלא החליט ממש חלק הע"ז עתה פטור, [ומשכח"ל בקדשים שגם הזריקה מתרת וחשב כן לע"ז, א"נ בסימן ראשון לחשוב בסימן שני], ובסנהדרין ס"א א' אמרינן דאף לר"ל חייב משום עו"ע"ז, וש"מ דלא פליגי בכה"ג וע"י ירושלמי גיטין פ"ו ה"ו [ציינו באו"ש, ועי"ש], דמשמע שפי' פלוגתתם אם המחשבה מוחלטת בכה"ג, ובהוכיח סופו על תחלתו אפשר שיפסל אף לר"ל, ובאו"ש פי' דהירו' מדמה לזרוק לע"ז לחושב לחשוב מחשבת פיגול עי"ש.

ד. י' א' דאיתמר השוחט את הבהמה ע"מ לזרוק דמה לעכו"ם כו' נראה דאפי' במחשב לזרוק הדם על מזבח של ע"ז וכן להקטיר החלב שם, דהו"ל מעשה הניכר, פליגי, דלא חילקו בשמעתין משום דשלא לשמה הו"ל מחשבה ופיגול מעשה, וגם אפשר דכל זריקת דם של חולין ע"ג מזבח הו"ל מעשה המוכיח שכונתו לזריקה, וכן הקטרת חלב, וכבר נתבאר דגם מחשבת לזרוק שלא לשמה חשבוה כמעשה זריקה במחשבה פסולה, [אף אם שלא לשמה הוי מחשבה חיובית דכ"ה בע"ז], וה"ה במחשב לזרוק דם הקרבן לע"ז, דבכל הני אין החסרון משום

לעבודה איכא רק בקדשים, והיינו מחשבת פיגול כג"ח.

לכאורה הי' מקום לדון דהא דמהני מחשבת בעלים בקרבן היינו דוקא במחשבה על העתיד, כגון ע"מ לאכול למחר, שהעובד כמחשב ע"ד הבעלים, אבל במחשבת ההוה אם הבעלים חושבים ששחיטה זו תהא לשם ע"ז, הר"ז כמחשבין על השתחואה של ראובן שתהא לע"ז, והיינו דקתני שחטה שיאכל נכרי מחצר כבד שלה שחושב על מנתו לשם ע"ז, אבל א"א לומר כן דהא לר"ל אין מחשבין מעבודה לעבודה כלל בחולין, וע"כ דמחשבת נכרי דמהני לר"א היינו שחושב על מעשה השחיטה שנעשה בשליחותו שיהא לע"ז, ובאמת גם כשחושב על אכילה למחר פסולו במעשה השחיטה, אבל מ"מ הי' מקום לחלק דמחשבתו על ההוה הוא פטומי מילי משא"כ על העתיד.

בתורע"א הק' ע"ד הראשונים ז"ל שכ' דמהני מחשבה בשחיטה ע"מ לקבל חוץ לזמנו, ממתני' זבחים כ"ז ב' דקתני השוחט את הזבח לזרוק דמו כו' להקטיר כו' ולא קתני נמי לקבל ולהוליך למחר, ואפשר לדחות דכיון שרוצה לסיים זה הכלל כל השוחט והמקבל כו' נחא לי' למיתני מידי דשייך בכולהו, וצ"ע למה לא הביא מדברי הגמ' י"ג ב' דאמרינן בהדיא בשוחט ע"מ לקבל דמה למחר דלא הוי פיגול, (ועי' גהש"ס שם שצ"יין לתו' ט' ב', אבל לכאורה דבריהם על דברי רבא בע"א, וצ"ע, ועי' לק' סק"ה).

ומרן זלה"ה בהוספות לקדשים כתב לפרש דברי הראשונים ז"ל דמהני מחשבה בד' עבודות, אבל המחשבה היא לזרוק ולהקטיר ולאכול, ולפ"ז לא הוו ד' עבודות ושתי עבודות בענין אחד, דבחולין היינו זריקה והקטרה, ובקדשים לא חשיב כלל על מה הוא מחשב אלא באיזה עבודה הוא מחשב, וגם לא הוי ריבוי דפסולי מחשבה בשחיטה דומיא

ולזרוק, והקשה ע"ז דבמוקדשין ג"כ לא פסל אלא שוחט ע"מ לזרוק שלא לשמה, וקו' זו היא כשיטת תו' זבחים ט' ב' דלא פסלה מחשבת שלא לשמה משחיטה לקבלה, ויש ללמוד מזה דדעת ריב"א דבכל העבודות פסלה שלא לשמה, וכמש"כ לעיל סק"ב, ולפי' זה מיושב הכל בשלא לשמה דומיא דמחשבת חולין, ושתי עבודות היינו שחיטה וזריקה.

ועד"ז אפשר לפרש הגמ' כולה מעבודה לעבודה וכפי' הראשונים ז"ל דגם הקטרה בכלל עבודה כמו בחולין, משכח"ל פסולי מחשבה בד' עבודות מהם שלא לשמה ומהם חוץ לזמנו כל חד כדאיתיה, דהיינו אם חשב בשחיטה לקבל ולהוליך ולזרוק שלא לשמה או לזרוק ולהקטיר חוץ לזמנו, ובוזה הרווחנו דד' עבודות שבקדשים היינו ג"כ בשחיטה דומיא דחולין דחשיב מחשבת השחיטה לשתי ההקטרות שתי עבודות, ולפ"ז מבואר בגמ' דמחשבין לכל העבודות שלא לשמה, וגם דברי הראשונים ז"ל שכ' חוץ לזמנו בד' עבודות יתפרשו לאו דוקא חוץ לזמנו לחור, אלא בקבלה והולכה היינו שלא לשמה, [והר"ן כתב בפסול סתם ולא פירש איזה פסול עי"ש], מיהו לפי' ריב"א מיושב טפי דד' עבודות מתפרש כבעלמא, ואין הקטרה בכלל עבודה, עי"ש שכ' דמה"ט לא חשיב הקטרה דלאו עבודה המעכבת כפרה היא, וכולהו מיירי בשלא לשמה, וכולהו בשחיטה גופה, חדא שלא לשמה דנפשה וג' מעבודה לעבודה, ולעומת זה לפי' הראשונים ז"ל מיושב דלא קאמר ג' בחולין, דנהי דהקטרה לאו עבודה היא בקדשים, אכתי בחולין מחשבה פוסלת בה והויא כזריקה ממש, אבל אי מיירי במחשב בשחיטה על קבלה והולכה וזריקה והקטרה נחא, ולפ"ז הו"מ נמי למימר אכילת אדם דמהניא בה מחשבה כקדשים.

ולפ"ז לר"ל ליכא לאוקומה בד' עבודות, אלא דלדידיה כל עיקר מחשבה מעבודה

עצמה שחטו ע"מ לזרוק דמו חוץ לזמנו פסול, ואין צריך לדקדק מה היתה כונתו כשאמר הריני שוחט חוץ לזמנו, דכונת הגמ' שאין שייך חוץ לזמנו בשחיטה, ובתו' חולין ל"ט א' כתבו שאמר הריני שוחט לשם חוץ לזמנו, והיינו דאין שייך שיחול פסול חוץ לזמנו אפי' נתכוין לכך, ואדרבה אם הי' שייך פסול כזה ולא הי' פסול, הי' אפשר לעשות ק"ו אע"פ שהוא בכרת, לומר ומה פיגול שאע"פ שהוא בכרת אם אמר הריני שוחט חוץ לזמנו כשר, אבל לפי שאין שייך פסול כזה משו"ה ליכא למילף מיניה, וכן בשינוי בעלים ג"כ הטעם משום שאין שייך פסול בעלים בשחיטה שרק בכפרה אם משנה אינו מכפר עליו, [ואמנם שייך שלא לאוכליו ושלא למנויו אבל אין זה חסרון בלכפר עלין].

ולכאורה ה"ה אם אמר הריני זורק חוץ לזמנו, דכיון שמחשב על הזריקה שעושה ולא על מה שעתיד לעשות, לא חל פסול כלל, ולפ"ז לא הו"ל לרש"י להזכיר הטעם משום דבעינן שיחשב על מידי דאכילה, דאף בזריקה הדין כן, ובתו' כתבו דבזריקה משכח"ל כשחשב לגמור הזריקה חוץ לזמנו, והיינו בזרק מתנה אחת ע"מ לזרוק שאר מתנות (צ"ע בד"ז) ולשפוך שירים למחר, ולכאורה ג"ז לא חשיב בזריקה עצמה, אלא דכיון שנשלמה כפרתו בנתינה ראשונה, הרי הכל כשיריים, ול"ד לשלא לשמה דהמחשבה על החלק שזורק [מיהו למ"ד מפגלין בחצי מתיר יש חילוק דבשחיטה לא מהני לחשוב מסימן על חבירו משא"כ בזריקה, אבל אין לפרש כאן מדין ח"מ, ועי' לעיל סוסק"א וסק"ב], מיהו תו' כתבו כן על ההיא דלק' י"ג א' דמחלק בין קבלה לזריקה, ועדיין אין זה מיישב כה"צ, כיון דסו"ס הטעם משום שהשאר כשירים.

שם בתוד"ה מחשבינן, ותימה דלקמן דפריך כו', לעיל סק"ב פרשנו קושיהם למאי דס"ד דמשני כאן במחשבת שלא לשמה כאן

דע"ז, ולפמ"ש"כ לעיל להגיה גם שלא לשמה נוסף לחוץ לזמנו וחוץ למקומו נחא, דמתפרש כל ענינים הפוסלין ובקבלה והולכה היינו שלא לשמה ובקטרה היינו חוץ לזמנו, ומ"ש הרמב"ן לחלק בין קדשים לחולין שהד' עבודות הם המתירין של הקרבן, ר"ל כלפי מ"ש רש"י דהזריקה אוסרת בהמת חולין, וע"ז קאמר דדוקא בקדשים שכולן מתירין מחשבה פוסלת בהן את כל הבהמה כשחיטה בחולין, ואמנם ק"ק לפ"ז דד' עבודות שבגמ' ר"ל הולכה וקבלה וזריקה והקטרה וד' עבודות המתירין הם שחיטה במקום הקטרה, ולשון המשנה דקתני בקדשים העובד ובחולין השוחט מסייע לפי מרן זלה"ה דר"ל בד' עבודות, (מיהו עי' זבחים מ"ו ב').

בתו' שם ב' פ' דזריקת הדם בחולין אוסרת את הדם, ולכאורה ר"ל דהדם שנשאר ג"כ נאסר דחל ע"ז דין שיירי הדם שנזרק לע"ז, כיון דאשכחן בקדשים דין שירים, ויש לדון דכוס אחר אינו נאסר כיון שנעשה דחוי ולא שירים, משא"כ בחלב שאין הקטרת מקצת החלב קובעת הנותר בדין שירים, ועמהרש"א בזה, מיהו עיקר דבריהם מחודשים ובפשוטו אין הנותר נאסר בדין שירים בדם, אא"כ נאמר שניעור הדם לזריקה ג"כ עבודה היא כשזרק חלקו.

בגמ' שם ב' דנו בדין הוכיח סופו על תחלתו, והגרע"א ז"ל הקשה דבפשוטו בעינן בע"ז דיבור כמו פיגול [וכ"מ בתו' שם א' ד"ה], וא"כ אפי' יהא מוכח תחלתו הרי לא דיבר בשחיטה, ולכאורה נראה דכיון שהטעם דבעינן דיבור הוא משום דהו"ל דברים שבלב, א"כ כשתאה מחשבתו ניכרת לבסוף לא הו"ל דברים שבלב, ואי משכח"ל כה"ג בפיגול ג"כ הוי פיגול.

ה. י' א' ומה במקום שאם אמר הריני שוחט חוץ לזמנו שהוא כשר כו' שיעור הדברים ומה חוץ לזמנו שלא שייך בשחיטה

במחשבת פיגול, וכמבואר בהדיא בתחלת דבריהם, אבל לפ"ז צ"ב מה שסיימו ואי במקבל ע"מ לזרוק חוץ לזמנו הוה פיגול, וד"ז הוא למסקנא דהתם, ובשטמ"ק שם אות ז' משמע דהקושיא למסקנא, וצ"ע דלמסקנא באמת לא מחלקינן בין פיגול לשלא לשמה, ואמנם בשטמ"ק שם מבואר דלר"י ה"ה דהו"מ למימר בשלא לשמה, ולפ"ז כונת השטמ"ק להקשות על סתמות לשון הגמ' דשביק שלא לשמה ומפרש החילוק בפיגול כדאמרינן אלא ל"ק הא דאמר הריני שוחט ע"מ לקבל דמה למחר כו', וקשיא ל' כיון דמתני' בשלא לשמה מ"ט שביק לה ומפרש החילוק בפיגול, וע"ז תירצו דניחא ל' למנקט מידי דאתיא אף כו"ל, מיהו עיקר הדבר ל"ק כ"כ כיון דבריתא דמותבין מינה מיירי בפיגול מפרש לה שפיר בפיגול.

ולפ"ז צ"ל דגם כונת תו' בשמעתין כן, והביאו תחלת הסוגיא דמחלקינן בין שלא לשמה ופיגול ומדמפרשינן לבסוף חילוק בין מחשב על הקבלה למחשב בקבלה, והכל בפיגול, משמע להו דהחילוק בין שלא לשמה לפיגול כדקאי קאי, דלא הדר ביה ממ"ש דשלא לשמה מהני אף בקבלה, וע"ז קשיא להו לשיטתם דאף שלא לשמה לא פסל במחשב על הקבלה, וע"ז תירצו דלס"ד לא מיירי במחשב מעבודה לעבודה ובזה באמת נשאר חילוק בין שלא לשמה לפיגול, דמקבל שלא לשמה פסול וחוץ לזמנו כשר, וע"ז קשיא להו אי בעבודה עצמה הרי אף בזריקה חוץ לזמנו כשר, וע"ז תירצו דבזריקה משכח"ל בעבודה עצמה, [ואמנם לא דמי לשלא לשמה, מ"מ ניחא להו לקיים חילוק בין קבלה לזריקה באותה עבודה, ולפ"ז ל"ג לגמור הקבלה, דכונתם עיקר החילוק דלא משכח"ל חוץ לזמנו בקבלה עצמה, וכדמחלקינן בשמעתין, ואמנם אף בזריקה עצמה שייך לחלק כן וכמש"כ לעיל], מיהו פשטות הגמ' דלס"ד החילוק דבזריקה מהניא

מחשבת מעבודה לעבודה לענין פיגול, והיינו דמותבין עלה דה"ה בקבלה, אלא דהתו' ניחא להו לקיים במסקנא חילוק בין שלא לשמה לפיגול, וגם חילוק בין זריקה לקבלה באותו אופן, וזה שייך רק בעבודה עצמה, ואולי זו כונתם במש"ש בתוד"ה דיקא, ויש לפרש במסקנא כו', ותו"ד דלס"ד לא מתפגל כלל בד' עבודות, ולמסקנא אמנם משכח"ל פיגול, אבל אכתי ניחא דנקט נפסל משום דבעבודה עצמה נפסל בד' עבודות, ואינו מתפגל אלא בזריקה וכדבריהם דהכא, [ובאמת יש לדחות דגם בזריקה לא מיקרי עבודה עצמה, כיון שהכשר העבודה נשלם במתנה ראשונה, וכמש"כ לעיל].

תוד"ה מקום, וי"ל דל"ד כו', עתו' פסחים ס"א א' דע"מ לזרוק לערלים פסול וזריקה לערלים כשר, ועיי"ש ס"א ב' ד"ה עבה בזה, ועיי"ש בתו' הרשב"א, ועי' בסמוך תוד"ה לא.

ו. פסחים ס' א' תוד"ה אבל, וי"ל דמתני' מיירי כגון דקיימי קמיה טמאים וטהורים כו' התו' הקשו מטמאים וטהורים דקתני טמאים ברישא, וה"ה דקשה מכולהו דמתני' מתפרשא דאהני מה שחשב גם שלא לאוכליו, ואם הטעם משום תפוס לשון ראשון, א"כ לא אהניא מחשבתו מידי, ולא אתיא מתני' לאשמועינן הכא דין תפוס לשון ראשון, ולפ"ז כולה מתני' בדקיימי קמיה מולין וערלים כו'.

אבל הדבר תמוה איך סתמו בגמ' ד"ז, דכל עיקרה דסוגיין דיינינן אי מתני' כו"מ או כו"י ולא דייקנין היכי מיתוקמא סיפא כו"מ, ובפרט שזוהי אוקימתא רחוקה ואינה בפשטות הגמ' והמשנה, וביותר קשה דא"כ גם רישא איכא לאוקומי כו"מ בעבודה אחת ובדקיימי קמיה פסח ושלמים ואמר הריני שוחט לשם אלו, ובזה י"ל דכיון דקתני נמי לשם שלמים ולשם פסח, ע"כ בדאמר תרויהו ששייך

וערלים, אלא דאכתי לא שמענין אי אינה לשחיטה אלא לבסוף מאי, ולכאורה האוקימתות שבגמ' שם לא סלקי אי אינה לשחיטה אלא לבסוף, וע"כ דלפ"ז אף למסקנא צ"ל דדין מולים וערלים תלוי בדין תפוס לשון ראשון, [וראיני בקרן אורה [זבחים ל' א'] שצידד לומר דלא קאי למסנא מה"ט שכתבנו, אבל לא מצינו בגמ' יישוב אחר אי אינה אלא לבסוף, דלא שייך לדון בסימן אחד וסימן שני, ועי' בסמוך], שו"ר מנחות ט"ז ב' שאמרו דקי"ל דבחצי מתיר פליגי.

מיהו לפרתו נמצא דסוגיין אתיא אי אינה לשחיטה אלא לבסוף, דבישנה למתחלה ועד סוף חיילי לכו"ע אפי' בעבודה אחת, וזה קשה להסוברים דהלכתא ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, וגם לשון הגמ' סתום דלא תלו לבעיין בד"ו, ובפרט דר"פ בתרא הוא והו"ל לפרושי דס"ל אינה לשחיטה אלא לבסוף, אבל אם נימא דדוקא במולים וערלים לא תליא בתפוס לשון ראשון ואפי' אינה אלא לבסוף חיילי תרוייהו לכו"ע, ניחא, דסוגיין סברה שפיר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, ואפ"ה פליג ר"מ בעבודה אחת כיון דפסח ושלמים לא שייכי בב"א, אבל במולים וערלים לא פליגי בין אי ישנה למתחלה ועד סוף בין אם אינה אלא לבסוף, אלא דאי אינה אלא לבסוף אין פירוש אחר לברייתא דאחרים וע"כ נפרש דאף במולים וערלים פליגי, וולפ"ז גם אם ישנה מתחלה ועד סוף פליגי, ויותר נראה דאי ישנה מתחלה ועד סוף ע"כ חיילא מחשבת מולין וערלים דכששוחט חצי האחרון ואומר לשם מולים, א"א לומר דלא מהניא מחשבתו, ועי' להלן בזה], אבל לקושטא דמילתא נקטינן כסברת רבה ואביי דבהא לא פליגי, וגם רבא מודה בזה דהא מסקנת הגמ' כותיהו, [בקצרה, דאין החילוק אם ישנה מתחלה ועד סוף או לא, אלא החילוק בין מולים וערלים לשאר מחשבות הסותרות זא"ז, והא דאמר רבה ס"ג א' דסברי ישנה לשחיטה

להזכיר סדרן איזה תחלה, ובלא"ה ל"ק כמש"כ לק' סק"ז עי"ש], ובטמאים וטהורים ה' אפשר ליישב דכיון שכולם מנויים בכה"ג משכח"ל בפשיטות כגון שאמר לשם כל מנוייו, א"ג כיון שהם מנוייו לא אמרינן תפוס לשון ראשון להוציא שאר מנוייו, דאטו בהמת שותפין שאמר הריני שוחט לשם השורף הראשון והשני נימא תפוס לשון ראשון, אבל אכתי בלמנוייו ושלל למנוייו קשה, דמתני' מתפרשת שהועילה מחשבתו לשניהם.

והגרא"מ הורוין ז"ל כתב דבכה"ג שאין הלשון האחרון סותר את הראשון לא אמרי' תפוס לשון ראשון, דאפשר לקיים שניהם שתהא שחיטתו גם לטמאים וגם לטהורים כמו ששוחטין הפסח לכמה שותפין, ולא אמרי' תפוס לשון ראשון אלא בתמורת עולה ושלמים שא"א שיהא עולה ושלמים כאחת, וכן בחוץ לזמנו וחוץ למקומו שאם הוא פיגול תו לא נעקר פיגולו ע"י כזית חוץ למקומו, ואע"פ שאפשר לקיים שניהם שיאכל כזית למחר וכזית בחוץ, מ"מ כיון שא"א שיהא הקרבן פיגול ופסול, ע"כ מחשבתו לקבוע הקרבן בחוץ לזמנו סותרת את החוץ למקומו ושייך תפוס לשון ראשון, אבל בטמאים וטהורים אפשר שיהא הקרבן של שניהם וכ"כ אאמו"ר שליט"א במנחות ס"א סק"א.

אב"י הדבר קשה דבהדיא אמרינן לקמן גבי מולין וערלים ס"ג א' דלרבא דאמר עדיין היא מחלוקת הקדים מולין לערלים מולין חיילי ערלים לא חיילי כו' ועי"ש בתו' דאי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף חיילי שפיר תרוייהו, [אלא דדעתם שאף בלשם פסח ושלמים חייל, ול"ד לתמורת עולה ותמורת שלמים], ורק אינה לשחיטה אלא לבסוף אמרינן דלא חיילי תרוייהו, ולפ"ז אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ניחא מתני' כפשטה, וכן מוכח מסקנת הסוגיא שם דאף לר"מ מהני אם יוסיף לומר למולין אחר שאמר

מתחלה ועד סוף, היינו משום דבע"א לא מתפרש שחשב להוציא מפיו ולא הספיק, דגם מולים אינו מספיק, דהכל צ"ל מתחלה, וגם משום דס"ל הכי לקושטא דמילתא].

(ואפשר הי' לאוקומי בריתא דאחרים כגון שהערלים מרובים ואין כזית למולים ולכן מחשבת ערלים ומולים סתרי אהרדי, אבל לפ"ז אין חילוק בין ישנה למתחלה ועד סוף או לא, וגם צ"ב היכי חיילא לרבנן בכה"ג, ואם משום דערלים לא אכלי ונשאר כזית למולים, השתא נמי נימא הכי, ואם תלוי מי נמנה תחלה כדלק' ע"ח ב', א"כ לא מהניא מחשבתו למולים, וגם מתפרשא הבריתא כמתני' בדאיכא כזית לכולם).

ונראה דע"כ לקיים דברי התו' דאם ישנה למתחלה ועד סוף אפי' הקדים ערלים למולים כשר, מדתלו בגמ' האוקימתא כדרכא אי אינה אלא לבסוף, והטעם משום דמולים וערלים לא סתרי אהרדי, (וכ"כ בשטמ"ק זבחים ל' ב' אות דבדלא סתרי מודה רבא), אלא דאי אינה אלא לבסוף הי' מקום לדחוק דמדאמר בהאי לישנא ערלים ומולים ש"מ שרוצה שיחולו ערלים תחלה, וכיון דזמן שחיטה אינו אלא משהו לא חייל אלא זה שהזכיר ראשון, וזהו שתלו בדרכא דאף כשאומר תחלה שניהם, כונתו כבזא"ז, אבל אי ישנה למתחלה ועד סוף חיילי תרוייהו כיון דלא סתרי אהרדי, ולפ"ז אם אמר לראובן ושמעון המנויים אע"פ שהראשון ערל חיילי תרוייהו אף לס"ד דגמ', ורק מפני שהזכיר בלשון ערלים ומולים יש מקום לפרש דר"ל ערלים תחלה ואח"כ מולים אליבא דרבא, ולקושטא דמילתא נקטינן דישנה למתחלה ועד סוף ובכל גונא חיילי מולים וערלים אף למ"ד אינה לא"ל, אלא דאחרים סברי ישנה למתחלה ועד סוף, [וכש"כ בלאוכליו ושלא לאוכליו דחיילי תרוייהו בכל גונא, ורק בערלים הי' מקום לדחוק לפי הס"ד דכונתו גרועה כיון דפסול ערל ידוע בפסח].

נמצינו למידין דלפרתו' כולה סוגיין אי אינה לשחיטה אלא לבסוף, אבל אי ישנה למתחלה ועד סוף אף לר"מ חיילי תרוייהו, ובתמורה שאני כיון דפשטה קדושה בכולה וע"י לשון הראשון נעשית כולה עולה, ואי אינה אלא לבסוף אף במולין וערלים תפוס לשון ראשון לר"מ, ולהסוברים דקי"ל ישנה למתחלה ועד סוף יש לפרש סוגיין אף אי ישנה למתחלה ועד סוף ועיקר החילוק הוא בין מולין וערלים לשלמים ופסח דסתרי אהרדי, ולפ"ז סוגיין כפשטה שלא דקדקו בסיפא דמתני' דלכו"ע חיילי תרוייהו, ורק למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף לס"ד דגמ' ס"ג א' הי' מקום לדון אף בסיפא, וג"ז אפשר דרק במולין וערלים, וכשהזכירם בלשון זה, ואילו מתני' מתפרשא שפיר כשאמר לפלוני ופלוני ואחד מהם ערל.

ולפ"ז יש ללמוד מסוגיין וממסקנא דלק' ס"ג א' דקי"ל ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, והרמב"ן חולין כ"ט ב' הביא בשם ה"ג דהלכה אינה אלא לבסוף מסוגיא ס"ג א', וכנראה נקט דרבא פליג אאביי ורבה ומוקים לאחרים כותיה, וכדס"ל זבחים ל' א', ועי' מנחות ט"ז ב' שאמרו דקי"ל דבה"מ פליגי, וצ"ע. — הראשונים ז"ל שם העתיקו דרבא אמר לאביי מי סברת, אבל כפי הגרסא שלפנינו דאביי אמר לרבא, קרוב לקיים דלכו"ע קי"ל ישנה למתחלה ועד סוף וקיבלה רבא מיניה, שו"ר בח' הרשב"א שאמנם כ"כ די"ל דקיבלה מאביי.

ז. שם ס' א' גמ' אי נימא בשתי עבודות כו' שלא לשמו ולשמו מיבעיא, יעוי' בתו' בשם ר"י, והלשון אינו מבואר כה"צ, וכוונתם דכששוחט שלא לשמו ע"מ לזרוק לשמו אין שייך להגדירו כלל כשתי עבודות במחשבות חלוקות, דמה שחושב לעשות לשמה אין זה בגדר מחשבה הקובעת בשחיטה, דגם כשאינו חושב סתמא לשמה קאי, ונמצא שיש כאן רק מחשבת השלא לשמה שבשחיטה, משא"כ

ולא מסתבר לי' דרישא דוקא בשתי עבודות וסיפא דוקא בעבודה אחת.

שם ת"ש לאוכליו ושלא לאוכליו כשר ה"ד אי נימא בשתי עבודות כו' והא קי"ל כו', כבר כתב מהרש"א לעיל בתוד"ה אבל, דהו"מ להוכיח בפשיטות מלמנויו ושלא למנויו דלא מיירי בשתי עבודות שהרי שלא למנויו הו"ל שינוי בעלים ולכו"ע בפסח פסול, וכן הקשה הגרע"א ז"ל, והק' גם מטמאים וטהורים דהו"ל שוחט לטמאים, ובעלמא אמרינן בכה"ג דניחא לי' לאוכליו מרישא, ונראה דבדוקא הוכיחו משלא לאוכליו כדי שיתפרש דומיא דרישא ממש, דבהא דמוכחינן אלא לאו בעבודה אחת פרש"י אף בעבודה אחת, דהוי כמו ברישא לר' יוסי דלשמו ושלא לשמו מיירי אף בעבודה אחת, והיינו דמיייתינן משלא לאוכליו דכשר בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות, ואי הוה מיייתי משלא למנויו דפסול בשתי עבודות, תו לא הוי דומיא דרישא, - הא דאמרינן וטעמא דחשיב כו' הא בעבודה אחת כו' לאו ממתני' דייק לה, אלא הכל מהוכחת המקשן דליכא לאוקומה בשתי עבודות דוקא, דומיא דרישא לר"מ, ונימא דבעבודה אחת פסול, דהא קי"ל דכשר, ונתעורתי לזה, וכ"נ מפרש"י, ובאמת ממתני' ליכא למידק, דבעבודה אחת פסול דאפי' קתני בהדיא בשתי עבודות י"ל דלרבותא קאמר דאף בשתי עבודות כשר, ולאפוקי מר"ח ס"א ב' כמ"ש תוד"ה אילימא.

בתוד"ה אילימא כתבו דשמעתין דלא כר"ח, והיינו לשיטתם ס"א א' דר"ח פליג אף בשלא לאוכליו, אבל למ"ש בתו' הרשב"א לצדד דרק בערלים פליג ר"ח, אתיא שפיר אף כר"ח, דהא לכו"ע בשלא למנויו בשתי עבודות פסול, וה"נ לר"ח בערלים, מיהו מה דנקטו בגמ' דכיון דאין מחשבת אוכלין בזריקה ממילא בחשב ע"מ לזרוק כשר, זה דלא כר"ח לפרתו דמודה ר"מ דאין מחשבת ערלים בזריקה ומ"מ ע"מ לזרוק פסול, ולתו'

בלשמו ושלא לשמה, ולכן לא הוו דומיא דהדידי כלל, אבל בעבודה אחת איכא עירוב מחשבות בכל ענין.

ומשני בדין הוא דלא איצטריך ליה ואידי כו' ולכאורה דוחק הוא אלא דטרחינן לאוקומה כר"מ, מיהו לפמ"ש תו' ד"ה אבל דסיפא דמתני' מיירי באמר הריני שוחט לאלו, א"כ גם רישא מצינן לאוקומה בהכי כגון דקיימי פסח ושלמים ואמר הריני שוחט לשם אלו, ויש לדחות דבעלים שייך לשנות כן בסתמא, אבל בבהמות אין דרך לומר הריני שוחט לשם אלו, אבל לפמ"ש סק"ו מדקתני או שלא לשמו ולשמו מוכח דלא אמר לאלו, דבזה אין שייך סדר מי תחלה, ונמצא דבהא דקתני או שלא לשמו ולשמו, ביאר לנו התנא דמיירי בשתי עבודות לר"מ, ומיושב דלא מייתרא סיפא לגמרי, ואף אם לא נפרש סיפא בכה"ג דקאמר לאלו, מ"מ בהאי לישנא ביאר לנו התנא דמיירי בהקדים הלשמו לשלא לשמה, ולא באמר לתרוייהו.

ובזה מיושב טפי סתמות הגמ' דבעבודה אחת ניחא, דכיון דנחית התנא לבאר דאף בהקדים לשמו לשלא לשמה פסול, קאמר בסיפא דה"ה איפכא, דע"י הסיפא מתברר טפי דברישא בסדרא מיירי, אבל אי מיירי בשתי עבודות לא מיירי בעניני סדר כלל ולא שייך אידי, [אלא דנקטיה לבאר דמיירי בזא"ז ולא באמר לאלו וכמש"כ].

שם הכא פשיטא בעבודה אחת, פרש"י דהא חדא מחשבה הוא דאיכא, וצ"ע א"כ איך שייך לדיוקי מדסיפא בעבודה אחת כו', ואטו מרישא דהפסח ששחטו שלא לשמו שייך לדיוקי דמיירי בעבודה אחת, וע"י הגרא"מ ז"ל שהק' כן, ונראה דכיון דאי מתני' ר"מ הויה רישא בשתי עבודות ולא בעבודה אחת, שפיר דייקנן מסיפא לאוקומי רישא בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות, כיון דבסיפא בשתי עבודות כשר דאין מחשבת אוכלין בזריקה,

אבל דר"פ מיירי בשינוי קודש, שו"ר בספר מרן זללה"ה סי' קכ"ד לרף ס' ב' שנסתפק דשמה אף בשחיטה מספק"ל עי"ש ועס"ק ט"ז (בזה).

ח. פ"א א' מתני' שחטו שלא לאוכליו ושלא למנוייו לערלים ולטמאים פסול, פי' תו' לעיל ס' א' שהיו מנוין עליו אוכלין ושאינם אוכלין וכן מולים וערלים, והוא שחט לשם אלו שאינם ראויין לאכול, אבל אם מנויין עליו רק שאינם אוכלין וערלים הרי הפסח פסול מפני שאין לו אוכלין, ומתני' מיירי בפסול דכונת השוחט, ולא בפסול בעיקר הקרבן, וכמו שלא למנוי דודאי איכא מנוין, והנה נתחדש בפסח פסול דשלא לאוכליו בשחיטה, ואין זה בכלל שלא לשמה כיון ששוחט לשם המנוין עליו, [וק"ק דבמתני' זבחים ל"ו א' קתני שאין המחשבה פוסלת אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו והפסח והחטאת שלא לשמה, והא איכא נמי הא דמחשבת אוכלין בפסח, וי"ל דכיון דלאוכליו ושלא לאוכליו כשר לא דמי לאינך, דהתם מחשבת הפסול יוצרת פסול בקרבן, ולכך פוסלת בכל ענין, ובפסח אינה פוסלת אא"כ לא הזכיר כשרים עמהם, ועי' לק' ס"ק י"ז, שו"ר בתוספתא זבחים פ"ג ה"ג בגרסת הגר"א ע"ש], ובלא"ה אין פסול שינוי בעלים בשחיטה, ועוד דזרקו שלא לאוכליו כשר, וכמש"פ תו' ד"ה ואיתקש.

ויש להקשות מ"ט שחטו שלא לאוכליו פסול כשמונין עליו גם הראויין לאכילה, הרי בעלמא קרבן השותפין שזרקו לשם אחד מהן כשר, ולא חשיב שינוי בעלים מה שלא הזכיר השני, ואפי' אמר בהדיא שאינו זורק לשם שותף זה אלא לשם זה, וכמו שהוכיח אאמו"ר שליט"א בזבחים ס"ב סק מהא דאמרינן שם א' שאין שינוי בעלים בקרבן ציבור מפני שכולם בעלים, אלמא אע"פ שזורק לשם אחד מהשותפין כשר, וכ"מ בשמעתין דאין מחשבת אוכלין בזריקה, דאע"פ שזורק לשם האינך

הרשב"א ג"ז ניחא, ובאמת ממה דנקטו בשמעתין סברא זו בפשיטות דכיון דאין מחשבת אוכלין בזריקה אין מחשבה על הזריקה פוסלת, אף לצד דמקצת אוכלין בשחיטה פסול, כדאמרינן הא בעבודה אחת כו', מזה יש להוכיח כדעת הרשב"א דר"ח דפסל בע"מ לזרוק ודאי פסל בזריקה עצמה.

בעיא דר"פ לא איפשיטא, אבל לכאורה מדאמרינן בסמוך איבעיא להו פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו ושלא לשמו כו' משמע דנקטינן האי לישנא על כונת לשמו ושלא לשמה בשחיטה עצמה, ואפשר דאף בשתי עבודות מיבעיא לן, דאף בשחט ע"מ לזרוק שלא לשמה הרי הפסול הוא בשחיטה, וכיון שיש בשחיטה פסול דשלא לשמה שפיר יש לדון דלהוי עקירה, ולפ"ז מתפרשא הבעיא בכולהו גווני דחשיב עירוב מחשבות, לר"י בין בעבודה בין בשתי עבודות ולר"מ רק בשתי עבודות או בשאמר לאלו דחיילי תרויהו, וכן מצאתי בהגהות הגר"מ ז"ל, ולע"כ בזה, ובתו' פי' הגמ' בשחיטה לכו"ע, מיהו עיקר בעיא דר"פ לא אתיא כר"י ור"ל [ורבה] ואביי כמ"ש תו' נ"ט ב', דר' יוחנן סבר דרק בתמורת עולה ותמורת שלמים פליג ר"מ, ובתו' הרשב"א צידד דה"נ קתני לשם פסח ולשם שלמים, אבל מהא דמדמינן לאוכליו ושלא לאוכליו משמע דלא דייקנן האי לישנא, וגם אפשר שאין זה לשון השוחט אלא ביאור תיבת לשמו דקתני, ולאביי מיתוקמא שפיר בלחצות, ולר"ל אין מחשבין מעבודה לעבודה, וכש"כ למ"ש תו' דעיקר הבעיא למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, ולפ"ז שפיר סתמו בגמ' לשמו ושלא לשמה על כונת עירוב מחשבות, אע"פ שלרבא צריך לאוקומה אליבא דר"מ באמר לאלו או בשתי עבודות, ועי' ס"ב ב' מה בין לשמו ושלא לשמו כו'.

(בעיא דשינוי בעלים בפסח ע"כ היינו מעבודה לעבודה, אלא דמודה ר"ל בשינוי בעלים דמחשבין ואתיא שפיר ככו"ע,

אוכלין כשר, ולא חשיב שינוי בעלים מה שלא שחט לשם האוכלין, וכן בכל מקצת ערלה פליגי ומתפרש דבמולים אע"פ שלא הזכיר כל החבורה כשר, [וצ"ע בירו' בדין שיתכפרו חצי חבורה דפסול], ורק בשלא למנויו פסול כמ"ש תוד"ה שחטו, [ופרש"י לק' ב' ד"ה שחטו צ"ע, שוב נראה דדעת רש"י דהשתא ס"ל דלא אמרינן הואיל, וא"כ לא חשיב שינוי בעלים בערלים לכו"ע, וערש"י ס"ב א' וכונתו כאן לפרש החילוק בין ההו"א למסקנא דר"א, ולפ"ז מתו' משמע דהשתא לכוון אמרינן הואיל או דלא נחתי דכונתם דמיירי בגונא דלא תלוי בנדון זה], וא"כ גם בשחיטה נימא דגם האוכלין המנויין בכלל.

ונראה דהא דזורק לשם אחד מן השותפין כשר היינו משום דסתמא לשם כל הבעלים קאי, ואין המחשבה על אחד מהם עוקרת סתמותו של השני, [שהרי אם אמר הריני שוחט שלא לשם בעליו ולא הזכיר לשם אדם אחר כשר, כמ"ש מן זולה"ה או"ח סי' קכ"ד לר"ף ס"א, וכ"מ מההיא דציבור שאין מחשבת בעלים בציבור, ואע"פ שחושב שלא לשם כל ישראל, וכ"מ בגמ' ס"ב א' דבעינן חבירו המחויב כפרה כמותו ולא סגי בזה שחשב שלא לשם בעלים, ובשינוי קודש ג"כ איכא כה"ג בחטאת לשם חולין זבחים מ"ו ב', וע"ע לק' ס"ב ב' דלשם פסח שלא בזמנו, ועוד], דבפסול שלא לשמה בעינן מחשבה חיובית לשם דבר אחר, וכ"מ במתני' דקתני כיצד לשמו ושלא לשמה לשם פסח ולשם שלמים ולא אמרו ושלא לשם פסח, וכיון שחשב על אחד מהבעלים אין כאן מחשבת פסול, ומה שלא חשב על השני ג"ז אינו פסול, אבל אם חשב על אדם נוסף שאינו בעלים הרי עירב כאן מחשבת פסול, ולכך פסול [וכ"כ בלקוטי הלכות דלשמו ושלא לשמה פוסל בשינוי בעלים בשם ספר הישר].

וב"ז דוקא בזריקה שכבר נקבעו הבעלים וסתמא לשמן קאי, אבל בשחיטה דליכא

סתמא אבעלים א"כ כששחט שלא לאוכליו לא שחט לאוכליו כלל עד שיזכירם בהדיא, [ודוקא בפסח דיכול למשוך ידו, אבל בכל הזבחים כבר נקבע בהקדש], ולכאורה הדבר מבואר בגמ' ס' ב' דהיינו דפריך ל' ראב"א לרבא מ"ט שלא לאוכליו פסול הרי סתמא לאוכליו קאי והו"ל לאוכליו שלא לאוכליו, ומשני דכיון דנמנין ומושכין את ידיהם ממנו עד שישחט לא הו"ל סתמא להני, ומינה דבזריקה שכבר נקבעו הבעלים הו"ל סתמא לשמן אף כשהזכיר רק חלק מהן, [ושלא לשמן דפסול היינו משום דלשמן ושלא לשמן נמי פסול, דעירוב מחשבת שלא לשמן פוסלת], ואפי' לר"ש דמושכין עד זריקה מ"מ סגי בזה שאין נמנין אחר שחיטה, [שו"ר דיש לפרש הגמ' דוקא בלאוכליו דסתמו לאכילה, או יתכן דסתמו למנויו ועי' בזה לק' ס"ק י"א].

ודאתאן עלה נמצא דבר חדש דלא משכח"ל זריקה לערלים ושתהא הזריקה כולה לערלים, שהרי ע"כ מיירי בדאיכא מנויין גם מולים, דאל"כ הזבח פסול בעצמותו בלא מחשבת הזורק וכמ"ש תו', וא"כ אף אם זורק רק לערלים חשיבא הזריקה גם למולין, דבזריקה אמרינן סתמא לשמן, ונמצא לפ"ז דמאן דמכשר מקצת ערלה בזריקה, בכל גוני מכשר, [אא"כ חשב שלא למנויו, וזה בלא"ה פסול מדין שינוי בעלים], אבל אין הדבר כן דמבואר בגמ' דשייך כולה ערלה בזריקה, ויתבאר בזה עוד לק' ס"ק י"א בס"ד.

שוב נראה דהא דאין מחשבה על אחד מן השותפין פוסלת היינו משום דרק מחשבת פגם פוסלת, וכשחושב על שותף אין כאן פסול חיובי, משא"כ בערלים ושלא לאוכליו שיש בהם פסול חיובי ולכן המחשבה לשמם פוסלת, והא דלאוכליו ושלא לאוכליו כשר זוהי קושיית הגמ' ס"ב ב' מה בין זה ללשמו ושלא לשמו, ובשאר קרבנות אין פסול בבעלים אלא כשאניס מנויו, ואמנם האמת

דבכל הקרבנות כל השותפין מתכפרין בלא כונה מפורשת, אבל א"צ לזה דרגת סתמא לשמו שאמרו גבי פסח, דהתם בעינן שיהא כאילו פירש לאוכליו, וזה ליכא בעלמא, וכמש"כ ס"ק י"א.

שם גמ' מנה"מ דת"ר כו' תכוסו הכתוב שנה עליו לעכב כו' איתקש אוכלין למנויין, יעו' בתו' דרבי לא פליג, ובאמת תכוסו על השנה ודאי מתפרש תתמנו מדלא כתיב תכוסו השנה, אלא רמז דהפסול בשחיטה, מיהו אפי' אם נימא דהכונה לשחוט ג"כ איכא שנה עליו הכתוב לעכב, דאותם שאינם מנויין הוו בכלל שלא לאוכליו שהרי הם אסורין לאכול מחבורה אחרת, והיינו שנה עליו הכתוב לעכב דדין שלא למנויין כתיב תרי זימני, במכסת ואיש לפי אכלו, והא דאיצטריך להקיש אוכלין למנויין היינו בהא דשנה עליו לעכב, דעיקר אוכלין כתיב בהדיא איש לפי אכלו, ונהיינו דאמרין זבחים כ"ג א', דוקני דרום לא מקשי, ומ"מ מודו דלמצוה בעינן, ועי"ש בתו' דפליגי אמתני', ויתכן דמפרשי פסול שאסור לזרוק הדם לכתחלה, דאע"פ שאם זרק על טמא בשר בדיעבד, מ"מ לכתחלה אף מחשבה לטמא פוסלת, כיון שלכתחלה אסור לו לשחוט, וצ"ע בדין טומאת זיבה לזקני דרום, ובירו' פסחים אמרו דמודו דפסול, ולע"כ], ואפשר דלרבנן ילפינן דהפסול בשחיטה משום דנמנין רק עד השחיטה, שו"ר ברש"י לק' ב' דסמך ליה ושחטו אותו.

ט. פ"א ב' שחטו למולין ע"מ שיתכפרו בו ערלים בזריקה ר"ח אמר פסול כו' יש מחשבת ערלים בזריקה כו' פי' תו' דה"ה דפליגי בשחטו לאוכליו ע"מ שיתכפרו בו שאינם אוכליו, ונקטי ערלים משום דקרא דמייתי בערלים כתיב, ואם חשב בזריקה עצמה לשם ערלים או שלא לאוכליו כשר, אבל בשחיטה על הזריקה גרע, דלא חידשה תורה פסול מחשבת שלא לאוכליו אלא בשחיטה, וגם המחשבות על הזריקה מכלל

מחשבות הפוסלות בשחיטה, דקי"ל מחשבין מעבודה לעבודה, ולכן נהי דחשב בזריקה לערלים כשר דמגזיה"כ ילפינן דאין מחשבה פוסלת בזריקה, מ"מ בחשב על הזריקה פסול, אבל הדבר מחודש טובא שיפסל הקרבן כשחושב לעשות דבר שאינו פסולו, נמצא האומר בפיו חמור מן העושה מעשה, ול"ד לפיגול דהחלק שחושב עליו למחר או בחוץ הרי הוא פסול גמור למצותו, וכאן זריקה זו עצמה תכשיר הקרבן, ואם חושב לעשותה יפסל, וכבר תמה כן הרשב"א לפני ר"י, והרשב"א חילק בין ערלים לאוכלין, אבל נשאר בקושיא דמשמע דלגמרי מדמינן להו, ועוד הקשו בתוד"ה וכ"ת, אמאי איצטריך מיעוטא לזריקה, דלא דמיא לשחיטה, ממילא ידעינן דשחיטה גרע, כיון דקי"ל דבזריקה עצמה אין מחשבה פוסלת, ועוד הק' הרשב"א דמשמעות הסוגיא שבדקדוק נקטו ערלים בפלוגתתם, ואמרו יש מחשבת ערלים בזריקה, וכשאמרו אין מחשבת אוכלים בזריקה דקדקו לנקוט אוכלין, וגם רבה נקט זה כדבר ידוע, ועו"ק דבסוגיא לעיל ס' א' נקטו בפשיטות דכיון שאין מחשבת אוכלין בזריקה ה"ה דכשר בחשב ע"מ לזרוק שלא לאוכליו, וכבר כתבו תו' דההיא סוגיא כרבה, וקשיא להו דלמסקנא דר"א כו"ע כר"ח], אבל גם אם ההיא סוגיא כרבה לא הו"ל למינקט כדבר פשוט דמהכלל הידוע שאין מחשבת אוכלין בזריקה ידעינן דאף בחשב על הזריקה כשר, ומשמע דזוהי סברא פשוטה, וטעמיה דר"ח משום דסבר יש מחשבת ערלים בזריקה כדאמרין בהדיא בשמעתין, (והתם אף לצד דלאוכליו ושלא לאוכליו בשחיטה פסול פשיטא לן דע"מ לזרוק כשר, ובאמת ד"ז פשוט יותר), גם לשון הגמ' דאר"ח יש מחשבת ערלים בזריקה אינו מובן, דטפי הול"ל ר"ח אמר פסול אע"פ שאין מחשבת ערלים בזריקה מ"מ בשחיטה פוסל, ועוד הק' במנחת ברוך סי' דלפתו' כוליה קרא איצטריך

לענין מחשבין מעבודה לעבודה והיכי לא משתמיט בגמ' לומר דאיכא קרא דמחשבין מעבודה לעבודה, ועתו' זבחים י' א' ד"ה מקום ובשטמ"ק י"ג א'.

ובתוד"ה ר"ח הקשו מ"ט גרע שחטו למולים ע"מ לזרוק לערלים משחטו למולים ולערלים, ותירצו דכיון דמחשבת הזריקה כולה לערלים גרע, וכבר תמה במהרש"א דהא לר"ח אף במקצת ערלים בזריקה פסול כדאמרינן בגמ', וכתב לפרש דברי התו' למסקנא דרב אשי, ובקרני ראם כתב דלס"ד דפסל במקצת ערלה ל"ק ממקצת ערלה בשחיטה כיון דמקרא דוכל וזאת דרשינן שמכשיר מקצת ערלה בשחיטה ופוסל בזריקה, אבל באמת אין זה מיישב דכיון דלדעת תו' אם חשב בזריקה עצמה לערלים כשר, א"כ ע"כ דהפסול משום שחיטה הוא, ואיך יתכן שבשחיטה עצמה לאוכליו ושלא לאוכליו כשר, ובשחיטה על הזריקה לאוכליו ושלא לאוכליו פסול, ומה"ט גם תירוצ' התו' אינו פשוט כיון דהפסול הוא מכח השחיטה, ועכ"פ לסוגיין קודם מסקנת ר"א תמיהת מהרש"א במקומה עומדת, - ועי' לק' ס"ק י"ב דלאוקימתא דרב אשי ג"כ מתפרש דדוקא בערל פסל ר"ח.

ולפי הרשב"א כ"ז מיושב, דמחלק בין אוכלין לערלים, ואמנם לר"ח אף מחשבת ערלים בזריקה עצמה פוסלת, ומה"ט מחשבת השוחט ע"מ לזרוק פוסלת, וכיון דס"ל דבזריקה עצמה אף מקצת ערלה פוסלת, ה"נ דמחשבת השוחט לזרוק בפסול זה פוסלת, אבל בשלא לאוכליו דאין מחשבת אוכלין בזריקה עצמה פוסלת, כש"כ דבשחיטה על הזריקה לא פסלה, והיינו דאמרינן יש מחשבת ערלים בזריקה לומר דבזריקה עצמה נמי פליגי, [וכ"ה דעת הרמב"ם פ"ב ה' וכ"נ דמודה בזה הראב"ד עי"ש], מיהו טעמא בעי מנ"ל לחלק בין אוכלין לערלים.

ולכאורה הי' נראה לפרש דהא דפשיטא לן שאין מחשבת אוכלין בזריקה, היינו משום דמשכח"ל שהיו ראויין לאכילה בשעת שחיטה ואינן ראויין בשעת זריקה, ובהני א"א לפסול הזריקה מקרא דבמכסת נפשות, כיון שהיו ראויין לימנות ובשעת שחיטה קרינן בהו איש לפי אכלו, וגדולה מזו מצינו לק' ע"ח ב' דלר"א אליבא דר"נ אם היו ראויין בשעת שחיטה ונטמאו [או נעשו חולין] זורקין עליהם את הדם, ואע"ג דגברא דחזי בעינן מ"מ סגי בזה שהי' ראוי בשעת שחיטה ונשחט עליו כדין, וה"נ לרבנן אין לפסול הקרבן במחשבה על אלו שנפסלו אחר שחיטה, דכל המקור לפסול מחשבת זריקה הוא משום דהני לא הוו במכסת נפשות בשחיטה, וגם הזריקה המשך של השחיטה, אבל בהני שהיו ראויין בשחיטה אין לפסול, דהני כאחריני נינהו ואינו אותו פסול שפסלנו בשחיטה, וכיון דאשכחן דחולים וטמאים אין מחשבה פוסלת בהם בזריקה, תו לא מחלקינן לומר דדוקא הני שהיו כשרים בשעת שחיטה, אלא אמרינן דאין מחשבת אלו פוסלת בזריקה.

אבל בערלים שאף בשחיטה אינם ראויין, י"ל דמחשבה פוסלת בהן אף בזריקה, דיותר פוסלת מחשבה בזריקה מבשחיטה, והיינו דאיצטריך זאת למעוטי ערלים בזריקה לרבה, ולרב אשי משוינן להו לשחיטה, ולר"ח אתי קרא למימר דערלים כאינן מנויין שפוסלין בזריקה במקצת, ואמנם דוקא בזריקה דמכפרת דיינינן דומיא דשינוי בעלים, אבל בקבלה והולכה לא (עי' ס"ב ב' אינו בד' עבודות) מיהו ה"ה בחשב בקבלה והולכה על הזריקה.

[שו"ר דאף בערלים משכח"ל שקנה עבד בין שחיטה לזריקה וכן בזכריו משכח"ל בסוגיא דיבמות עי"ש, ומסתברא דאינו זורק דמם לר"נ, וא"כ חזינן דיש חילוק אחר בין ערלים לאוכלין, ועי' לק' ס"ק י"ד].

הוא בין בכולם ערלים בין במקצת דשלא לשמו פוסל אף במקצת, וכמש"כ סק"ח, מיהו לר"א בלא"ה ניחא כיון דאיכא לזרוק דמו לערלים מנוייו דלכו"ע פסול, ומש"ה נקטי שיתכפרו בו לומר דהגדון משום שינוי בעלים ולא משום שלא לאוכליו.

ובזריקה גופה נמי פליגי בין בחשב לערלים לחוד או למולים ולערלים, וכמש"כ דהכל נדון אחד, והיינו דקאמר רבה אין מחשבת ערלים בזריקה כלל.

תוד"ה וכו', תימה לריב"א כו' יעוי' בתו' הרשב"א דצ"ל לריב"ס, אבל לריב"א לשיטתו ל"ק דהא ס"ל שיש מחשבת כפרת אוכלין בזריקה, וכן לשיטת הרשב"א ל"ק כמשנ"ת לעיל, והקושיא רק לפר"י.

יא. יש להקשות היכי משכח"ל כולה ערלה בזריקה הרי ע"כ מיירי במנויין גם מולין דאל"כ הזבח פסול כמ"ש תו' ס' א' ונימא דסתמא לשמו קאי וכל המנויין בכלל, דהא לעיל ס' ב' קאמר רבא דטעמא דלא אמרינן סתמא לאוכליו היינו משום שיכולין לימשך, וזה אין שייך בזריקה, וי"ל דלא אמרינן סתמא אלא לאוכליו דכיון דלאכילה קאי סתמו לאוכליו, אבל במולים וערלים דאפשר שיאכלוהו הערלים לא אמרינן דסתמו למולין נמי קאי, וכן משמע בתו' שם שהקשו דנימא סתמו לאוכלין דעלמא, ותירצו דבעינן סתמו לאוכליו המנויין שהם יאכלוהו, ועכ"פ מבואר שפי' הטעם משום דסתמו לאכילה קאי, ובעינן הראויין לאכילה, ואכתי יש להקשות לשיטת תו' דחשב לזרוק דמו שלא לאוכליו פסול לר"ח, ואמאי הא בזריקה סתמו לאוכליו, וי"ל דכיון דמחשבתו בזמן השחיטה עדיין לא נקבעו אוכליו ואף לגבי הזריקה עדיין ליכא סתמא [ובזה אפשר להטעים עיקר פרתו' דמחשבה על הזריקה פוסלת מפני שבשחיטה גם לערלים וטמאים יש חלק, אבל בזמן הזריקה כבר נתברר שאינם בכלל ולכן

י. לשון הגמ' ע"מ שיתכפרו בו ערלים בזריקה צ"ב מ"ט לא אמרו לזרוק דמו לערלים, כדאמרינן לעיל ס' א' שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו ולק' ע"ח ב' לגרסת תו' שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו, ובתו' בשם ריב"א חילקו דבזריקה פוסלת רק מחשבת כפרה ובשחיטה רק מחשבת אכילה, ואמנם כן הדברים דאין מחשבת כפרה בשחיטה ומה"ט אין שינוי בעלים בשחיטה, ובזמן זריקה כבר נקבעו הבעלים בשחיטה, מ"מ קשה לפרש מ"ש בגמ' דאין מחשבת אוכלין בזריקה היינו אם חשב לענין האוכלין לאכילה אבל אם חשב לכפרה פסול, דודאי סתם זריקה מתפרשת במחשבה הראויה לזריקה דהיינו כפרה, וכשאמרו ע"ח ב' לזרוק דמו שלא לאוכליו הר"ז מתפרש ככל זריקת דמים דעלמא דהיינו שיתכפרו בו שלא לאוכליו, וביותר בסוגיא ס' א' דמפרשינן בשתי עבודות דומיא דרישא והיינו שוחט ע"מ לזרוק שלא לשמו דודאי מתפרש ע"מ לזרוק לכפרה שלא לאוכליו, ואמרינן דכשר משום שאין מחשבת אוכלין בזריקה, ולכן קשה לחדש חילוק בין חושב לכפר או להאכיל, [אלא דריב"א מפרש שזהו פירושא דשלא לאוכליו לענין אכילה אבל בפשוטו חדא מהני דמתני' נקט], ובלא"ה לפי רשב"א הרי חילקו בגמ' בין מחשבת ערלים למחשבת אוכלין, ומחשבת שיתכפרו שאמרו בערלים ליכא באוכלין, ולפ"ז צ"ב לשון הגמ'.

וגר"א דלשון זה מדוקדק לומר דבין במולים וערלים ובין בכולם ערלים פליגי, שאם הי' אומר לזרוק דמו לערלים הי' משמע דלמולים וערלים מודה ר"ח דכשר, ואי הוה אומר למולים וערלים הוה משמע דבכולם ערלים מודה רבה דפסול, ולשון זה סובל שני האופנים, ומש"ה פשיטא לן בגמ' דאף במקצת ערלה פסל ר"ח, ובמהרש"א דקדק מ"ט לא הזכירו זה בפלוגתתם ולמש"כ ניחא, ומדוקדק גם לאוקימתא דרב אשי דהגדון בשינוי בעלים

ואם נימא דכשזורק שלא למנויו אף מנויו בכלל מכח דסתמא לבעליו קאי, הוה ניחא דכשזורק לערלים שאינם מנויו הו"ל כלמולים ולערלים, ומשום מקצת שלא לאוכלין לא פסל כדמסיק רב אשי, משא"כ כשכולן מנויין דבזה אין הכרח לומר דסתמו לכל המנויין וכמש"כ סק"י, מיהו לא מצאנו מקור לד"ז.

ועיני דהשתא פליגי בזורק ע"מ שיתכפרו מולים וערלים, דמשום שינוי בעלים פוסל כמש"כ סק"ח דלשמו ושלא לשמה פסול, אבל משום שלא לאוכליו לא פסלה מקצת ערלה, אבל פשטות הגמ' מתפרשא בכל גוונא בין במקצת ערלים בין בכולן.

ועיקר הקושיא אפשר דל"ק לפי הרשב"א דאין מחשבת אוכלין בזריקה לכו"ע ואף בשוחט ע"מ לזרוק, ורק בערלים פליגי וכמש"כ סק"ט, דלפ"ז י"ל דאף מחשבת שלא למנויו ליכא בזריקה, ורק פסול ערלים הוא דאתרבי, דרק המנויין שייך לדון בהם בזריקה כהמשך דיני השחיטה, ולכן גם ערלים שאינם מנויין לא הוו בכלל פסול זה, ורק משום שינוי בעלים יש לדון בהם, ולפ"ז הא דאין מחשבת אוכלין בזריקה כולל כל הפסולין, ורק במנויין שהם ערלים יש לדון לפסול, וכ"נ לפמש"כ לק' סק"י דפסול ערל נאמר בתורה בכל העשיות ולפי אכלו נאמר רק בשחיטה, דה"נ אין פסול שלא למנויו בזריקה אלא מדין שינוי בעלים, דגם שלא למנויו נאמר רק בשחיטה, [ובטמא יש להסתפק כמש"כ שם].

לכאורה נראה דעד כאן לא פ"ל אלא בערל הואיל ואי בעי מתקן נפשיה, אבל טמא וחולה וזקן לכו"ע לאו בני כפרה נינהו, (אע"פ שפסולם נראה קל יותר), דהא לא מצו לתקוני נפשיהו ויש ללמוד מזה דכששנו פלוגתתם בערל דוקא הוא, אבל בשלא לאוכליו וטמא כשר לכו"ע, ועי' לעיל סק"ט,

אין המחשבה פוסלת], (ובשאר קרבנות ליכא ענין סתמא דלאוכליו כיון שכולם ראויין לאכלם).

ויתכן עוד דהיכא דחושב שלא למנויו אמרינן דסתמו למנויו, ורק בששנהם מנויין וחשב לאחד מהם לא אמרינן דסתמו גם לשני, ואם נימא דלפ"ז אף בשלא לאוכליו לא אמרינן סתמו לאוכליו כיון שהאינם אוכלין ג"כ מנויין, נצטרך לומר דרבא נקט טעמא דמושכין את ידיהם רק משום שלא למנויו, ולא משמע כן, וכיון שע"כ לפרש דסתמו לאוכליו אע"פ שגם השלא אוכליו מנויין, א"כ אין לנו מקור בגמ' דאמרינן סתמו למנויו, אע"פ שיש בזה סברא, [שו"ר דלמ"ש תו' שם ד"ה ה"נ בלא"ה לא פריך אלא מאוכליו, ועי' לעיל סוסק"ז בשם הגרא"מ ז"ל ועי' בחדושי שם, ולע"כ], ועי' לק' סק"י מה שיש ליישב עפ"ז.

יב. ס"ב א' בהאי קרא קמיפליגי כו' פרש"י דבערלים מנויין לכו"ע פוסל, כי פליגי בשאינם מיניו ומדין שינוי בעלים, וכבר תמהו בתו' דיותר יש לפסול כשאינם מנויים, והגרע"א ז"ל הוסיף לבאר הקושיא דכשאינם מנויים יפסלו מדין שלא למנויו בלא פסול ערלים כלל, ואפשר דטעמא דאינו ראוי לכפרה לא חשיב שינוי בעלים הוא משום שהמחשבה אודותיו לאו מחשבה גמורה היא, שהרי יודע שאין קרבן זה ראוי לחול לכפרת פלוני, (וכמו מנחת העומר שקמצה שלא לשמה, עי' מנחות) וכיון שאין כאן מחשבה גמורה שלא לשמה לא מיפסל, דהא לא סגי בלא חשב לשמו אלא בעינן מחשבה חיובית של שם אחר, ולפי טעם זה י"ל דגם משום שלא למנויו אין כאן מחשבה לפסול, ורק כשהוא כבר מנוי יש כאן מחשבה גמורה, דסו"ס הוא שותף בקרבן, ונהי דשינוי בעלים ליכא מפני שזה שלו, מ"מ מיפסיל משום שלא לאוכליו.

סתמה הברייתא דפוסל בני חבורה הבאים עמו בשותפותו לחוד, וממילא הר"ז דומה לפיגול, מיהו יתכן דאה"נ אם יאמר שאינו שוחט לשמו שפיר דמי, אלא דהברייתא לא מיירי בכה"ג ששוחט שלא לשם כל החבורה, ולשון רש"י ד"ה בני חבורה ושחט לשם כולם, ומשמע דמהני אם יאמר שאינו שוחט לשמו וערש"י ס"ב ב' ד"ה א"א לברר, [ועי' להלן בלימוד מטומאה].

וב"ז בשחיטה, דשייך לדון שמציאות זו סתמה לכל בני החבורה, אבל בזריקה כיון דהאמת שהערל אינו מתכפר, אין כאן פסול אלא מצד מחשבתו שיתכפר בו הערל, ולכן אין לדון שמציאות השותפות של הערל פוסלת, וכן למאי דמסקינן דמקצת ערלה לא פסלה בשחיטה, הרי הפסול רק במחשבת השוחט. — עיקר הדבר דפסול דשלא לאוכליו ושלא למנויו הוא בכונת השוחט, י"ל דפשוט מסברא, דהא לא איצטריך קרא שלא ישחט קרבן בלא בעלים או שאין בעליו ראויין לאכלו.

שם מה טומאה לא עשה בה מקצת כו' לקמן אמרינן דהיינו מטומאת בשר, פי' דנעשה חלקו של הערל בבשר כנטמא אותו מקצת, וכענין שאמרו ס"ב ב' דאפשר לברר איסורו דהיינו חלקו של הערל בבשר כדפרש"י שם, וזה מיושב לפמ"ש"כ לעיל דאף אם יחשוב למולים לא יועיל כיון שיש כאן חלקו של הערל, אבל אם הפסול רק במחשבתו, השתא נמי ידעין דחלקו של הערל אינו פסול, ורק מפני מחשבתו דיינינן לפסול, שו"ר בתו' ס"ב א' סוד"ה מ"ש שכתבו דהו"מ למימר דדנין פסול מחשבה מפסול מחשבה עי"ש.

שם ואל תוכיח טומאה שהותרה מכללה, כבר הקשו תו' ס"ב א' ד"ה מ"ש דמ"מ נילף דמקצתן טמאין לא פסלה, ולכאורה נראה דכיון דהא דילפי טמאים מטומאת בשר ולא מפיגול היינו משום דגם טמאים הותרו מכללן,

(מיהו אפשר דחשיבי בני כפרה לר"א אליבא דר"נ ע"ה ב' כיון שאם נטמאו אחר שחיטה זורקין את הדם), שו"ר בזה במנחת ברוך סי' כ"ה סוף ענף ב' עי"ש, וכ"ה סוף ענף ב' עי"ש, וה"ה אם כבר הביא פסחו דג"כ חשיב לאו בר כפרה שאינו יכול להתחייב עוד.

ובשחטו לערלים שאינם מנויים ודאי משמע דלכו"ע פסול, דעד כאן ל"פ אלא בזריקה שאין מחשבת אוכלין בזריקה, והטעם דערלים ראויין לימנות על הפסח הואיל ואי בעי מתקן נפשיה, ואפי' אינה בידו מ"מ שייך שיפריש פסח לענין שאם יודמן לו הכשר יקריבנו, וכן טמא חיילא הפרשתו לפסח שני עכ"פ, וכן חולה זקן אם יבראו, והרי כולה מתני' מתפרשא במנויין עליו, וכיון דבני מינוי ניהו אם שחט לשמן פסול, אבל אינו בר כפרה עתה כיון שהפסח שנשחט עליו פסול, אע"פ שיוכל אח"כ, ואפשר דרק בדין שינוי בעלים דכפרה בעינן מחויב כמותו, אבל בשחיטה אפי' אינו יכול להתחייב פוסל בשחט לשמו, ואף בזרק למנויים שאינן בני כפרה אפשר דפסול מדין שלא לאוכליו, אם יש מחשבת אוכלין או ערלים בזריקה, ורק בדין שינוי בעלים דרשינן חבירו דומיא דידיה.

יג. **ס"א** ב' יכול יפסול בני חבורה הבאין עמו כו' משמע שהי' פוסל מפני שותפותו לחוד, ואע"פ שהשוחט לא כוון לשמו, דסו"ס הוא ג"כ מנוי ונמצא שיש לערל חלק בפסח, אבל מהא דמדמי לה לפיגול משמע דרק משום מחשבת השוחט דיינינן למיפסל, וכ"נ דלר"ח דפסיל במקצת ערלה בזריקה היינו דוקא בזרק לשמו אבל שותפותו לחוד לא פסלה, ואפשר דכיון שהערל מנוי לא מהני אם יאמר שאינו שוחט לשמו, דכיון ששוחט לצורך בעליו אין בכח כונתו לשנות המציאות, ול"ד לכל הקדשים שכל הנדון תלוי במחשבתו לאכול למחר או בחוץ או שלא לשמו, ונמצא דכיון שהערל משותף עם בני החבורה הרי השוחט שוחט לשמו ג"כ, ושפיר

א"כ לא מצו ערלים למילף מינייהו, ואכתי נשאר הספק בערלים מאי, ולכן הקשו תו' אהא דאמרינן מ"ש טומאה כו' דבזה י"ל דטומאה פשיטא לן משום שהותרה מכללה, ואפשר דפשיטא לגמ' דדין טומאה וערלה שוין, כיון שהנדרון בביאור קרא דוכל ערל אם הי' הדין דמקצת ערלה פסלה ה"ה דמקצת טומאה נמי הוה ילפינן מערלה, ולפ"ז ביאור הדברים כקושיית תו' דאף אם הי' הדין דטומאת גברי ילפינן מטומאת בשר אכתי לא הוה ילפינן ערל מינייהו, כיון שהמקור לטומאת גברי אינו יכול ללמד לערל, וכיון דהוה מפרשינן קרא דוכל ערל במקצת ערלה, תו לא הוה ילפינן טומאת גברי מטומאת בשר. בקצרה, דפשיטא לגמ' דערלה וטומאה שוין, וכיון שהמלמד של טומאה אינו יכול ללמד לערלה, נשאר ספק בערלה וילפינן מקראי, וממילא גם נשוה טומאה לערלה, לבתר דילפא ערלה מקראי.

שם אלא לאו ה"ק ת"ל וכל ערל כו' מבואר בדרכה ור"ח דכיון שלא הוכרע אם למילף מטומאה או מזמן לחומרא ילפינן ויפסל, ומש"ה איצטריך קרא להכשיר, [וכן ראיתי בתוספתא פ"ד דאבא שאול פוסל והדין נותן שיהא פסול כו' כבריתא זון], אבל ברב אשי משמע דאיצטריך קרא למיפסל, ואפשר דבאמת הכלל הוא דלחומרא מקשינן כדאמרינן בעלמא, אלא דכיון דאיצטריך למכתב וכל ערל לאתויי ערל ישראל שמתו אחיו מחמת מילה [ע"י מכילתא ורש"י בחומש], הוה מפרשינן דמשמעוטיה מקצת ערלה, ולא משום דמייתר אלא דלחומרא מקשינן, ולשון וכל יכול להתפרש אף מקצת, ומש"ה איצטריך זאת להכשיר מקצת, וזו כונת תוד"ה כתב, ולפ"ז ל"פ במשמעותיה דוכל ערל דאי מייתר אתי למימר כולה ערלה, כיון דאי לאו קרא הוה משמע מקצת, וצ"ע בתוד"ה דלכאורה התם פלוגתתם איך מתפרש אי לאו כל, ולכו"ע כל יכול להתפרש מקצתו או כולו.

יד. **שם** וכ"ת ה"ה לזריקה כו' הקשו בתו' מ"ט ס"ד להשוות שוחט לזרוק דמו לערלים לשחיטה הא חזינן דזריקה קילא שאין מחשבת אוכלין בזריקה, ולפי' הרשב"א הקושיא מנלן לחלק בין אוכלין לערלים, ולכאורה נראה דקרא דממעט ערל מעשייה כדאמר יבמות ע"א א' מתפרש בין בשחיטה בין בזריקה, ולכן בערלה אין לחלק בין שחיטה לזריקה, אבל מיעוטא דלאוכליו בשחיטה הוא דכתיב, והקונה עבד ערל בין שחיטה לזריקה הרי הוא ג"כ באיסור עשייה, ומסתברא דאף לר"נ אין לזרוק דמו, אף לאוקימתא דר"א דנטמא בעלים בין שחיטה לזריקה יזרוק, מ"מ ערל גרע שיש איסור בעשייתו, [ומה"ט ליתא לחילוק שכתבנו סק"ח כיון דאף בערל משכח"ל שהי' כשר בשחיטה ונפסל, ומסתברא דפסולו גרע], וכעת ראיתי בספר מרן זללה"ה זבחים ס"ד סק"כ שנסתפק אם מילת זכריו ועבדיו משוו ליה כערל לענין פלוגתא דר"ח ורבה, ועי"ש, [ועי' יבמות ע"א ב' דכשאינו יכול למולן אינו מעכב, וזה מוכיח שהפסול קל].

ואפשר דנפ"מ לדינא בנעשו חלק מהבעלים חולים בין שחיטה לזריקה באופן שאם היו כולם חולים כאלו לא הי' זורק את הדם, דמ"מ במקצתן חולים זורק את הדם לשם כולם ואם לבסוף נעשו ראויין יצאו יד"ח, אבל בשחיטה אסור להם לימנות על הספק כיון שלפי מצבם לא קרינן בהו איש לפי אכלו, [ומצינו כע"ז ע"ח ב' דאי מימשכי הני חזי להני ופי' תו' אם יחלו או ימותו, אלא דהתם גברא חזי אלא שאין לו כזית ואם נימא דהמיני הועיל לזקנים וחולים שיהיו רשאים לאכול הפחות מכזית מסתברא דיצאו ככה"ג, שו"ר בספר מרן זללה"ה זבחים ס"ד סק"כ כתב דרשאיין לאכול הפחות מכזית מכח מינויים], ואילו בערל הרי הוא נפסל מעשייה ואף אם ימול עבדיו אח"כ לא יצא יד"ח, ולפ"ז ניהא בפשיטות דאין מחשבת אוכלין

בטהרה ויצאו יד"ח, גם בגמ' ס"ב ב משמע דשלא לאוכליו הוי פסול מוחלט ואינו יכול להתכפר בשום ענין, דאלא"ה לא הי' דומה לשלא לשמה כלל, ולכאורה לפ"ז ר"נ ע"ח ב' דסבר זורקין כשנטמאו בעלים ע"כ סבר שו"ז על ט"ש, דאם מיעטתו תורה הי' ראוי שיתמעט אף מזריקה, וקשה אי רב סבר כותיה ע"ח ב' וסבר א' אין שו"ז על ט"ש, מיהו י"ל דרב לא סבר כר"א אליבא דר"נ, ואם נטמאו אין זורקין, דבעינן גברא דחזי, עי' בסוגיא שם ברש"י ותו' דר"א פליג אדלעיל, [ועי' בספר מרן זללה"ה סי' קכ"ד מ"ט במתני' לא יזרוק], וגם י"ל דלר"נ דחתו תורה רק משחיטה שהרי אף בפ"ע זורקין עליו, ועוד יש לדון בדרך רחוקה אליבא דר"ש דרחמנא דחייה, ואם דינו כטמא לא תועיל לו הזריקה, [גם יש לדקדק לפ"ד דהו"מ למיתני השוחט לרחוקים פסול דהו"ל דומיא דטמא, והלום ראיתי בירו' פ"ה ה"ג הי' נתון בדרך רחוקה ושחט לשמו פסול], וצ"ת בכ"ז ולא קאימנא כעת בסוגיות].

ואפי' נימא דלא יצאו יד"ח כיון שהיו חולים וגברא לא חזי, ולא מהני לומר דכפרתן מיתלא תליא, מ"מ אין איסור בזריקת הדם עליהם, משא"כ בערל דמסתברא שעובר על עשה דואז יקרב לעשותו, ויש לעי' קנה עבד בין שחיטה לזריקה, וא"א למולו קודם שיזרק הדם, [כגון דלא קאי בביהמ"ק או שאין רוצים להתעכב], כיצד יעשה שלא יעבור על ואז יקרב לעשותו, הרי אינו יכול למשוך ידיו אחר שחיטה, ואפשר דבדגברא לא חזי יכול למשוך ידו, ועירו' דר"ש הוכיח ממת דאפשר למשוך ידו אחר שחיטה, ורבנן לא חשו לזה ויתכן דלדבריהם פקע זכותו, (כמו בנטמאו מקצת בני חבורה שהטהורים אוכלים חלקם כמ"ש הרמב"ם פ"ד ה"ג מירו'), מיהו לכאורה אינו נדחה הקרבן כיון שיכול לתקן, ולפ"ז זכותו נפקעת רק עם הזריקה ובכה"ג אפשר שחשיב כמנוי עדיין, ואפשר דכיון שאינו רוצה

בזריקה כיון שמותר לזרוק גם לאותם שאינן ראויין לאכילה, [נורק כשכולם חולים פסול מפני שאין לו אוכלין כמ"ש תו' ס' א'], ובטמאים אפשר שהדבר תלוי אם שו"ז על ט"ש, דמדאמרו אין שוחטין וזורקין משמע שאפי' נטמא בין שחיטה לזריקה אין זורקין, דמ"ד שו"ז לא הוצרך לומר זורקין, דאם שוחטין כ"ש זורקין, ומ"ד אין שוחטין הוסיף לומר אין זורקין דרחמנא דחייה שיש חסרון בטמא בעשייה דומיא דערל, [וכ"ה לשון הבריתא ע"ח ב' אין שוחטין וזורקין לומר דאע"פ ששחטו אין זורקין עי"ש], ולכן אפי' נטהר אח"כ והיו גם טהורים בחבורתו לא יצא יד"ח, ולפ"ז להאי מ"ד פליגי אף בשחטו לטהורים ע"מ שיתכפרו בו טמאים בזריקה, [ועירו' הוינן סברין מימר מזין על הערל כו', ולכאורה ר"ל דזורקין הדם, ואמרו דו"א משום דאימעיט מעשיה].

(ולענין לצאת יד"ח מסתברא בפסול דאף אם נפסל בין שחיטה לזריקה אינו יוצא יד"ח, כגון שהי' חולה בשעת זריקה ולא הי' ראוי אח"כ כלל, ואף באופן שהי' מותר לזרוק הדם מפני שאר המנויין, וכ"מ ברמב"ם פ"ה מק"פ סוף ה"ט דדוקא בנטמאו אחר זריקה מכשר, ואמנם להרמב"ם דאין שו"ז על ט"ש הדין נותן שטמא כערל, ובהני ודאי נראה דכיון שפסלה תורה עשייה דידהו אף כשהיו ראויין לאכילה, (שהערל ימול והט"ש יטבול), פשיטא דלא מהני עשייתן עם בני החבורה, ורק בחולים וזקנים או בטמא למ"ד שו"ז על ט"ש שייך לדון שיתכפרו בזריקת דם הקרבן שהם מנויים עליו, [ועי' בספר אאמו"ר שליט"א פסחים ס' לדף שהביא מירו' דבזריקה תליא, וצידד לדקדק דתלמודן פליג, ואף לפ"ד נ"פ דבערל לא יצא יד"ח וכמ"ש כ], ועי' בגמ' ע"ח ב' דלענין טומאת ציבור תליא בזריקה, [ובירו' פ"ה נסתפקו בזה], ואם איתא דזורקין על טמא עם הטהור כשנפסל אחר שחיטה, א"כ משכח"ל שיהיו רוב ציבור טמאין ויביאו

להתכפר אינו עובר, שהרי אין כפרה בע"כ דבעינן לרצונו, ולפ"ז כשזורק לערלים עובר האיסור, ומש"ה ס"ל דאף בזריקה יש לפסול כבשחיטה, [מיהו מסתברא דבכונת המתכפר תליא מילתא, וצ"ע דגדר האיסור בזה כמו המקריב קרבן למומר, אלא שכאן משכח"ל שאין הקרבן נפסל ע"י שותפותו, ועי' בזה לעיל ס"ק י"ג בדאיכא מנויין מולים וערלים אם מועיל מה ששוחט רק לשם המולים לר"ח], ועדיין צ"ע בעיקר הדבר אם יש איסור להקריב לערל, [ומרן זללה"ה בזבחים ס"ד סק"כ נסתפק אם מעוכב מחמת מילת זכריו ועבדיו מיקרי גברא לא חזי, כיון שאין הפסול בגופו, ובאמת מצינו דבהי' אנוס מלמולן מביא פסחו, ואילו ערל בגופו אפי' אנוס פסול, עי' יבמות ע"א ב', ומ"מ לא יתכן שיתכשר בעשיית פסח אף אם הקרבן כשר ע"י שאר בני החבורה, אף אם נימא דבחולה וזקן יצא יד"ח כשהי' יכול לאכול בערב, [ובריתא ע"ח ב' מיירי בכל הבעלים דכיון שאינם ראויים א"א להביא, אבל אם ידעינן שיהיו ראויין לערב אע"פ שעתה אינו ראוי פשיטא דכשר], ולכן מסתבר דלא עדיף מחולה וזקן], ועכ"פ לענין פירושא דשמעתין החילוק מפני שבערל נאמר הפסול בכל עשיות ואף זריקה בכלל, ובלאוכלין נאמר רק בשחיטה.

טו. יש להסתפק לס"ד דפליגי בדין ערל מנוי, מאי קסברי בדין ערל שאינו מנוי, ולכאורה פליגי בזה רש"י ותו', דרש"י פי' ע"מ שיתכפרו בו ערלים מנויין ושאין מנויין, ובתו' כתבו דשאין מנויין הוי שינוי בעלים, וקצת משמע דמתיב והבדר"י דלקמן לא נאמר אאוקימתא דרב אשי בהדיא, מדלא נקטו מילתיהו הכא, ואם נימא דלס"ד פשיטא לן דשלא למנויו פסול, הקשו שפיר לכו"ע, וערמב"ן במלחמות פ"ג שהסביר ענין ההואיל דר"ח וקו' דרהבדר"י עי"ש.

פשטות הסוגיא משמע דיש להשוות פסול ערלים בזריקה כבשחיטה, ולס"ד

אשכחו ר"ח ורבה ראיות מדרשא לחלק ביניהם, ולמאי דמסיק ר"א דאין ראוי מהפסוק נשאר דין זריקה כשחיטה, ולפ"ז פשיטא לן דמהני מינוי דערל אף בשעת זריקה שלא יהא בו חסרון דשינוי בעלים, ושיהא בו חסרון דלערלים, והיא הנותנת דכיון שהוא שייך בקרבן זה הרי המחשבה לכפרתו מחשבה גמורה היא, ולעומת זה אינו שינוי בעלים כ"כ מה"ט, וכמשנ"ת ס"ק י"ב, ולפ"ז לא אמר רבה מנא אמינא לה, וביאור קושיא דרב אשי הוא דאם פלוגתתם בשינוי שבין זריקה לשחיטה בערלים אין כאן מקום לסברות וע"כ דבקראי פליגי [מדפסל ר"ח אפי' מקצת וכן מדחילק רבה בין שחיטה לזריקה], וע"ז קשיא ליה דלא יתכן שיחלקו מכח בריתא זו שאין בה משמעות לחלק בין זריקה לשחיטה, וע"כ דבסברא פליגי.

ויתכן לפ"ז לומר דמודה רב אשי דפליגי נמי בדין לערלים אף במנויין, ואף בכולה מכשיר רבה, אלא שלא התחילה פלוגתתם בדרשא אלא בסברא, וביאור הדברים דערלים ששחטו עליהם נהי דבזמן השחיטה חשיבי מנויין כיון שרק עם השחיטה נקבע פסולן, דכ"ז שלא נשחט הי' יכול למול וחל מינויו, אכתי בזריקה י"ל שדינו כאינו מנוי כיון שכבר הוחלט פסולו ולא יתכן שיתכפר בזריקה בשום ענין, ופקע זכותו מקרבן זה, [ובקנה עבד אחר שחיטה, לפ"ז יחשב כמנוי אף בזריקה כיון שיכול לתקן ע"י שימולו].

ולפ"ז למסקנא אף מקצת ערלה פסלה לר"ח, ומ"ש ר"א ל"ש שחיטה ל"ש זריקה היינו דמכח הפסוק אין חילוק בין שחיטה לזריקה, אבל מכח הסברא כיון דבזריקה הו"ל כאינו מנוי הרי הוא פוסל במקצת כדין שינוי בעלים במקצת, [עסק"ח], ורבה אמר מנא אמינא לה דכיון דמשמעות הבריתא שאין שום פסול במקצת ערלה, דקרא בכל עשיות מתפרש ומשמע שבשום ענין אינו פוסל בני חבורה הבאים עמו, ש"מ דלא חשיב בר כפרה

וכמש"כ ס"ק י"ג, [שו"ר שכ"ה בתוספתא דאבא שאול פוסל משום דיליף מפיגול ולא מטומאה], וד"ז נשאר בלשמו ושלא לשמו כיון דמהפסוק שממעט ערל ליכא למעוטי שלא לשמו, ולפ"ז סגי בחילוק אחד שלא נוכל ללמוד שלא לשמה מאוכלין, וזהו שכתבו תו' דבשינוי בעלים ג"כ איכא חילוק אחד דא"א לברר איסור, ולא שייך לומר דבכל שאר החילוקים דמי שינוי בעלים לשלא לאוכליו, דאין הנדון דנראה למי דומה, אלא כיון שיש חומר בשינוי בעלים תו לא מצי למילף מיניהו לקולא, וצ"ע בלקוטי הלכות שכ' כיון דאיכא רק טעם אחד יש לדמות שינוי בעלים לשלא לאוכליו, מיהו מסיק שם בשם ספר הישר לר"ת דלשמו ושלא לשמה בשינוי בעלים פסול, כ"מ בתו' ד"ה פסולו, [ועמש"כ בדבריהם להלן בס"ד], ומבואר בדבריהם דסגי בטעם אחד, ומה דנקט בליקוה' חילוק אחר דשינוי בעלים שייך בכל העבודות לחשוב על הזריקה משא"כ בשלא לאוכליו, זה אינו מיישב דבערלים איכא נמי פסול בזריקה ואפ"ה למולים ולערלים כשר לס"ד דר"ת, וע"כ לומר רק כחילוק תו' דחשיב א"א לברר איסורו, ועי' מהרש"א ובמש"כ בזה להלן.

בעיקר הנדון אם שינוי בעלים פסול בלשמו ושלא לשמה, יש מקום לפרש דהיינו דאיצטרך תנא לאשמועין כיצד לשמו ושלא לשמו לשם פסח ולשם שלמים לומר דרק בשינוי קודש פוסל לשמו ושלא לשמו, ובתור הכי מפרש דין לאוכליו ושלא לאוכליו ולמנויו ושלא למנויו לומר דשינוי בעלים כשר וזה כולל בין בשחיטה בין בזריקה, והר"ז כמשנה מפורשת שאין לשמו ושלא לשמה אלא בשינוי קודש, [ועי' לק' ס"ק י"ז], ועפ"ז מיושב בגמ' כמה דברים, חדא הא דא"ל ר"י הרבה חילוקים וכל אלו החילוקים נשנו בעלמא בין שינוי קודש לשינוי בעלים, מלבד הא דא"א לברר איסורו, וגם בזה יש לדון כמ"ש מהרש"א דהא למנויו ושלא למנויו בשחיטה

וממילא אף בכולה ערלה לא פסל, ור"ח אמר דבריתא מיירי בפסולי פסח מדין ערל, אבל מדין שאינו מנוי שפיר פסל, ולא דנו בבריתא אלא בבני חבורה הבאין עמו כ"ז שהוא בדין מנוי והיינו בשחיטה, ויתכן דלר"ח דאמרינן הואיל לא פקע המינוי, דכיון דחשיב בר כפרה דינו כמנוי ג"כ, אע"פ שכבר נקבע פסולו, ולפ"ז לר"ח במנוי מקצת ערלה לא פסלה ובאינו מנוי אף מקצת פסלה, ולרבה בכל ענין אף כולה לא פסלה, [ואפשר דנפ"מ בקנה עבד בין שחיטה לזריקה, עי' לעיל].

והרמב"ם בפ"ב ה פסק כס"ד דגמ' אליבא דר"ח והשיגו הראב"ד דר"א פליג, ולפמש"כ י"ל דר"א ביאר דיסוד פלוגתתם בסברא זו, אבל לדינא באמת פסל ר"ח אפי' במקצת, דכל ערל בזריקה כאינו מנוי דמי וכמש"כ, ושלא לאוכליו לפ"ז י"ל דכשר משום דלאו בני כפרה ניהו, [וכמש"כ ס"ק י"ב], וכל פסולי זריקה אינם ענין לבריתא אלא מסברא דשינוי בעלים בעלמא קים לן הכי, ולפ"ז מבואר דשינוי בעלים פוסל אף בהוסיף אחר עם הבעלים, [ויתכן לאידך גיסא דבשינוי בעלים סבר דכשר, ומכא סברא דרב אשי ס"ל לר"ח דזאת אתי למעוטי זריקה דאף מקצת פסלה, וזה דין מיוחד בפסח, ולפ"ז קיים כל הס"ד למסקנא אלא דפלוגתתם הואי באינן מנויין, ובמנויין פליגי בקרא].

טז. פ"ב ב' מה בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו כו' יעוי' בתו' דבעי אמאי לא גמרינן לשמו ושלא לשמו מלאוכיו ושלא לאוכליו דכשר, מדפסלה תורה שלא לשמה אע"ג דסתמו לשמו, ש"מ דיש לחלק בין אמר בפירוש וכראב"א ס' ב', ונראה דהמקור לפסול לשמו ושלא לשמו הוא באמת מאותו טעם דדיינינן בברייתא ס"א ב' יכול יפסול בני חבורה הבאין עמו, ומספק"ל אם יש לדמות זה לפיגול או לטמא ומסקינן דמקרא אימעט מקצת ערלה, ומבואר דאי לאו קרא הוה מקשינן להו לחומרא דלהוי כפיגול

מתפרש אפי' מקצת ערלים, מדלא קאמר לזרוק דמו לערלים, וזה יש לקיים אף למסקנא דר"א דבדין שינוי בעלים פליגי.

והחילוק בין שינוי בעלים לשלא לאוכליו פי' תו' משום דשינוי בעלים א"א לבר איסורו, והק' מהרש"א הא בשוחט למנויו ושלא למנויו חשבינן ליה אפשר לברר איסורו, וביאור דבריו דאם כונת תו' דבמנויין שייך לחלק לכל אחד חלקו לפי מינויו, אבל בשינוי בעלים שאינם מנויו ע"כ שיתפס בחלק של כולם ולכן א"א לברר איסורו, א"כ גם בשוחט שלא למנויו יש חסרון זה, ואם ע"י שלא יתן להם חלק נתברר שאין כאן איסור עפרש"י, א"כ גם בשינוי בעלים נאמר כן, ונראה דכונת תו' לחלק בין מחשבת אוכלין בפסח שהפסול באכילת הפסח לבין שינוי בעלים שהפסול בכפרה, דפסול אוכלין בפסח הוא במנויי הקרבן שמקבלים חלק ואינם ראויין למצותו, וד"ו אפשר לברר חלקם, אבל כפרה אינה שייכת באכילת הזבח כלל, וגם אין לבעלים מצות אכילה בשאר זבחים כפסח, ולכן אין חלוקת הבשר מבררת בענין הכפרה כלום, והרי השינוי בכפרה מעורב בכל הזבח כמו שינוי קדש, וא"ת הרי גם בזריקה לערלים מצינו חילוק בין מקצת ערלה לכולה לעיל ס"א ב', והרי נדון זריקה לכפרה הוא, וי"ל דשאני מחשבת זריקה של מנויו של בפסח, שהרי לענין שינוי בעלים לא חשבינן להו שלא לשמה, וש"מ דבכלל הבעלים הן, וא"כ הפסול הוא בהכשר הקרבן לאכילה כפסול דשלא לאוכליו בשחיטה, ולכן גם חשיב אפשר לברר איסור, כללא דמילתא כל הפסולים המיוחדים בפסח שאינם בכל הזבחים קילי, וחשיבי אפשר לברר איסורו כיון שפסולן מדין אכילה דפסח, נועתו' זבחים ד' ב' ד"ה מחשבה, ולקושטא דמילתא שלא לאוכליו כיון דלאוכליו ושלא לאוכליו כשר ש"מ דלא נקבע פסול במחשבה זו אלא דחסר ההכשר דלאוכליו, אבל בשלא לשמו ע"כ נקבע פסול

כשר, ואם איתא דאף בשינוי בעלים פסול, א"כ הדק"ל ולא משני ליה מדי, ועוד דבתו' הקשו מ"ט לא אמר דלאוכליו נוהג רק בפסח ולמה נקט החילוק בין ציבור ליחיד, אבל אם החילוק גם בין שינוי בעלים לשינוי קודש ניחא, ועוד דלעיל ס"א ב' אר"ח חומרא דזריקה מפני שקובעת הפיגול ודקדק מהרש"א מ"ט לא אמרו דשינוי בעלים פוסל בזריקה, אבל אם שינוי בעלים גופיה במקצת כשר, א"כ אין שייך לתפוס החומרא מכח זה, וע"ע לעיל ס"ק ט"ו בדעת הרמב"ם, ועי' מנחת ברוך סכ"ה ענף ג' דנקט כן, והעיר מהנ"ל ועוד, עי"ש.

אבל פשטות הדברים דדין שלא לשמה בשינוי קדש ושינוי בעלים שוה, וכסתמות הגמ' בפ"ק דזבחים דמשמע דפסולן שוה, ולא מצינו הכשר במקצת אלא במס' פסחים, וש"מ דרק במה שנתחדש פסול בפסח ילפינן להכשיר במקצת, וכ"נ לעיל ס' ב' דמיבעיא לן אם שינוי בעלים מכשיר בפסח שלא בזמנו, ואם איתא דשינוי בעלים לשמו ושלא לשמו כשר א"כ הול"ל בפשיטות דקיל פסולו מה"ט, שהרי שינוי קודש אף לשמו ושלא לשמה מכשיר שלא בזמנו, אבל מהא שאין שייך פסול בעלים אלא בזריקה ולכן אינו בד' עבודות ואינו בציבור ואין פסולו בגופו י"ל דס"ד שאין זו ראי' דפסולו קל, אבל מהכשר לשמו ושלא לשמה ראי' גמורה היא, נולכאורה מה"ט לא מיבעיא לן בשחטו שלא לאוכליו שלא בזמנו, דבזה פשיטא דפסול כיון דל"ד לשלא לשמה, מיהו י"ל דאין שייך פסול אוכלין שלא בזמנו, וצ"ע בספר מרן זללה"ה סי' קכ"ד לדף ס' ב' בזה, וכן פשוט לתו' דלא מכשרינן אלא פסול לאוכלו שאינו נוהג בכל הזבחים, וכן אמרו בירו' אמתני' לחלק מה"ט בין לשמו לאוכלין, וכ"כ בליקו"ה בשם ר"ת בספר הישר, וכ"מ בתו' זבחים ד' ב' ד"ה מחשבה, ועמש"כ לעיל סק"י דלישנא דגמ' ס"א ב' ע"מ שיתכפרו בו ערלים בזריקה

בקרבת ע"י המחשבה, ונמצא דאף שינוי בעלים חשיב פסולו בגופו].

ובירוי אמרו החילוק דפסול שלא לאוכליו אינו בכל הזבחים, וטעם זה מהני אף לשינוי בעלים, והא דלא אמרו כן בתלמודן כמשה"ק תו', שמה י"ל משום דשלא למנוי איכא בכל הזבחים בשינוי בעלים בזריקה, ומ"מ כשר למנויין ושלא למנויין אבל בציבור ליכא כלל, [ועוד דשלא לשמה ג"כ אינו פוסל אלא בפסח וחטאת], ומ"מ לענין שינוי בעלים מהני חילוק זה, דשינוי בעלים יש בכל הזבחים בזריקה וכל הני ליתנהו בשחיטה אלא בפסח.

והא דאמרו כל החילוקים האלו אע"פ שאינם בשינוי בעלים, נראה דהיינו מפני שהגדון כללי אם לפרש דקרא זאת הוי גילוי מילתא דמחשבות שינוי במקצת אינם פוסלין, או שזה דין מיוחד בפסולים שנתחדשו בפסח, וכיון דלענין שינוי קדש לא מצינן למילף מיניה, ממילא משוין שינוי בעלים לשינוי קדש, ואף אם הי' אפשר לברר איסורו י"ל דלא הוה ילפינן מיניה כיון שפסול שינוי בעלים בכל הזבחים, והענין כמשנ"ת דפסולי אכילה דפסח אינם פסול חיובי אבל שלא לשמה חמיר פסוליה והו"ל כחוץ לזמנו וחוץ לזמנו וחוץ למקומו.

(בביאור הירו' פ"ה ה"ב ע') קרן אורה זבחים ט' ב', ומה שאמרו שם שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמה בשאר ימות השנה ע"ד דר"י כשר כו' יש לפרש דהיינו כיון שאמרנו שהפסול בשחיטה לכן גם מתכשר דהויא עקירה כדרכא ס' ב', אבל אם היתה השחיטה נחשבת כתקינה אלא דמהניא מחשבה כמו פיגול י"ל דלא הויא עקירה, ומ"ש שם בסוף ההלכה מכיון שאין לו שם כו' יש לפרש דאחר שנעשה מותר א"צ עקירה כמ"ש תו', ולכן אפי' שחטו לשם פסח נעשה כלשמו ושלא לשמה בזמנו דפסול וה"נ כשר.

ומ"ש בה"ג אר"א מתניתא בששחטו לאוכליו ונתכפר בו כו' אפשר דר"ל דדוקא כשהאוכלין ושאינן אוכלין מנויין אבל זרקו שלא לאוכליו שאינם מנויין חשיב שינוי בעלים ופסול, ועי' ס"ק ב' דלתמודן בזה לכו"ע אינו פוסל, גם יתכן לפרש דבנפסלו אחר שחיטה נשאר מנויין בזריקה אבל בשחט מתחלה כשלא היו ראויין פקע מינוים עי' לעיל ס"ק ט"ו בזה, ומש"ש דשחטו שנתכפר בו חצי חבורתו פסול דנעשה כמתפס כפרת אלו לאלו והו"ל שינוי בעלים לגבי החצי, לא נתבאר אם דוקא בפסח אמרו כן, ובתלמודן מבואר דאתנו בציבור כביחיד וש"מ דלא מיפסיל בכפרת חצי חבורה, ואף בפסח מכשיר רבה זריקה כולה לערלים וכ"ש למולין ולא אמרו דמיפסיל משום מקצת חבורה, גם יש לדון שחטו שלא לאוכליו לזרוק דמו לאוכליו אם מהני להכשיר, ולתלמודן דאין מחשבת אוכלין בזריקה מסתברא דלא מהני.

שם פ"ח ה"ו ישראל ערל מזין עליו לכאור' צ"ל שוחטין עליו, או זורקין עליו כשקנה עבד בין שחיטה לזריקה.

שם פ"ט סוף ה"א, בין שחיטה לזריקה, עי' בתלמודן ע"ח ב' בנטמא ציבור בין שחיטה לזריקה, ועירו' לעיל בזה.

כ"ז לפו"ר, יש להסתפק נאבד כזית בשר בין שחיטה לזריקה ועכשיו אין כזית לכל המנויין וכולן נמנו כאחת איך יתכשר קרבן כזה, ואם נימא דבאינו רוצה להתכפר יכול לפרוש א"כ יתכשר לאחרים, וצ"ע בזה בירו' במת אחד מהן, ועי' לעיל ס"ק י"ד).

יז. זבחים י"ג א' מתני' כיצד לשמן ושלא לשמן לשם פסח ולשם שלמים, יש לעי' מ"ט נקט כיצד בשינוי קדש, הרי הדין כן אף בשינוי בעלים, כמ"ש תו' פסחים ס"ב ב' ד"ה פסולו וכמשנ"ת לעיל ס"ק ט"ז, וטפי הוה נוחא למיתתם ככריש פרקין דקתני שנזבחו שלא לשמה והיינו אף שינוי בעלים

שינה לשם קרבן אחר, וכן בלאוכליו ושלא לאוכליו בעינן שיחשוב על חולה וזקן ועל חבורה אחרת ולא סגי בחושב שלא לבני חבורה זו, וכן הדין בשינוי בעלים דבעינן שיחשוב לשם אדם אחר מסוים, ולא מהני אם יאמר שלא לשם בעליו, או שיאמר לשם ערלים בעלמא דהיינו שיהא בפסח פסול של ערלים, אא"כ נתכוין לשם כל הערלים שבישראל, וזה תלוי בדר"ח ורבה פסחים ס"ב א', ובעינן שיהא אותו אדם מחויב כפרה כמותו, לאפוקי את כבר הביא פסחו או שהוא חולה וזקן וטמא דלית בהו הואיל, לפמ"ש"כ סק דבזה כו"ע מודו, וכ"מ מהא דבציבור ליכא שינוי בעלים וכ"כ מרן זללה"ה באו"ח סי' קכ"ד לדרך ס"א, הובא לעיל סק"ח עי"ש.

ועדיין יש לדון אם הפסול דשלא לשמה הוא מפני שחסר הלשמה או שזה פסול חיובי שנקבע בקרבן מחשבת שלא לשמה כמו מחשבת פיגול וחוץ למקומו, דמהא דבעינן מחשבה חיובית לשלא לשמה יש ללמוד דלא היא מחשבה גמורה עד שיתכוין לדבר מסוים וראוי לכפרה, ובלא זה נשאר בדין סתמא, אבל עדיין י"ל דהפסול הוא מפני חסרון הלשמה, וכמו בשלא לאוכליו דהחסרון כשלא חשב לשמה ומ"מ בעינן מחשבה חיובית כ"נ בבריתא פסחים ס"א א' כיצד שלא לאוכליו כו', וכן במנחת העומר שקמצה שלא לשמה דכשרה ועלתה לבעלים י"ל דכיון שאין שייך כעת מנחה מן החדש הר"ז כחשב על דבר שאינו, וכן בחשב על מי שאינו מחויב כפרה כמותו.

מיהו העיקר נראה דשלא לשמה הוא פסול חיובי כחוץ לזמנו וחוץ למקומו, וזהו החילוק בין לאוכליו שלא לאוכליו דכשר ללשמו ושלא לשמו דפסול, ומפרשין טעמא שם ס"ב ב' משום דלא חמיר פסול שלא לאוכליו כשלא לשמה, ולכן אין חלק השלא לאוכליו פוסל את הקרבן, אבל בשלא לשמו לפינן מפיוגול כ"מ שם ס"א ב' וכמשנ"ת

כדמשמע בגמ' ועי"ש בתו', ומה"ט גם הא דקתני קיבל והלך וזרק שלא לשמה מתפרש שפיר אף בשינוי בעלים, כמו שהנזכרו דריש פרקין מתפרש שחשב לזרוק דמו שלא לשמה, ואמנם בשינוי קדש מיושב טפי שהפסול במחשבת השחיטה והקבלה עצמן, אבל ע"כ קושטא הוא דשניהם פוסלין בכל הד' עבודות, וראוי לתנא לכלול שניהם.

ונראה דכל עיקר החידוש דלשמו ושלא לשמו או איפכא אתא לאשמועינן בשינוי קדש שהמחשבות סותרות זו את זו, אבל בשינוי בעלים שאפשר שיהא גם לשם ראובן וגם לשם שמעון אין חילוק אם הזכיר ראובן תחלה או שמעון, ולא מיבעיא אי מתני' בשתי עבודות דלא שייך כלל לפרושי שלא לשמו ולשמו בשינוי בעלים דהיינו שוחט שלא לשם בעלים ע"מ לזרוק לשמו דבזה הדין באמת דכשר, שאין מחשבת בעלים פוסלת בשחיטה, ואפי' אי מתני' בעבודה אחת ור"י היא אי הוה מיירי בשינוי בעלים כיון דבשינוי בעלים אף ר"מ מודה דבכל ענין הוי עירוב מחשבות כמש"כ סק"ו עי"ש, לא הוה ידעינן דמתני' ר"י היא, וגם אין חידוש, להזכיר אם לשמו תחלה או שלא לשמה לומר דאע"פ שחשב לשמו פוסל עירוב מחשבת שלא לשמה, דשפיר חיילא המחשבה השני' כדין קרבן שותפין, אבל בשינוי קדש ה' מקום לומר דכיון שחשב לשמו תו לא מיפסיל בכונת שלא לשמה, דלא יתכן תרווייהו, וכבר נכשר הקרבן בזה שחשב לשמו, (עיקר ענין שינוי קדש כבר שמענו בריש פרקין בדשמעון אחי עזריה וגם ביוסי בן חוני).

ועוד קמ"ל מתני' דשלא לשמו היינו דוקא במחשבה חיובית אחרת, ולא סגי במה שחושב שלא לשם פסח, [עי' ג' א'] ואפשר גם דבעינן שיפרט איזה קרבן ולא סגי אם אמר לשם אחד משאר קרבנות חוץ מפסח, ואפשר עוד שאפי' אמר לשם עולה ושלמים כאחת כשר, כיון דליכא קרבן כזה, נמצא שלא

דבעינן שתחול המחשבה שלא לשמו, דהא ודאי לא חשב למולים, וכ"מ פסחים ס' ב' דהשלא לשמה מכשיר את הפסח שלא בזמנו ומשוי ליה עקירה, (ואע"פ שפירש לשמו ושלא לשמה), וכ"מ בחטאת לשם חולין דכשר כדאמר מ"ו ב' וכן בשחטן לשם גבוה מהן והנשחטין לשם פסח ולשם חטאת ב' א', מבואר דחלות השלא לשמה פוסל בקרבן, וכ"מ מהא דעקירה בטעות לא שמה עקירה מנחות מ"ט א', [כ"כ במנחת ברוך ה' ציצית].

וכן מבואר מהא דשלא לשמה פוסל בהולכה ולא מהני שיחזיר ויוליך לשמה כיון שכבר נקבע הפסול דשלא לשמה בקרבן, וכן במהלך במקום שא"צ להלך, ולא מצינו מי שחילק בזה בין שלא לשמה לפיגול, ומה"ט נראה שאם קיבל כוס אחד שלא לשמה לא מהני אם יקבל כוס אחר לשמה ויזרוק, רק ממנו על המזבח, דבפיגול מבואר כן במתני' ל"ב א' דקתני שאם הפסולין קיבלו חוץ לזמנו וחוץ למקומו מהני אם יחזור הכשר ויקבל, וש"מ דאם הכשר חשב חוץ לזמנו וחוץ למקומו לא מהני מה שיחזור ויקבל בהכשר אע"פ שיזרוק מדם הכשר, שכבר נקבע הפסול בקרבן, וה"ה בשלא לשמה, וכמו בזריקה דלא מהני שיש דם בכוס אחר ויזרקנו לשמו, וכ"ה בתוספתא פ"ג ה"ד זה הכלל כל הנפסל במחשבה בין שעל הראשון חישב בין שעל האחרון חישב אע"פ שיש דם הנפש בכוס אחר פסול, עי"ש דמשהו שלא לשמה ופיגול, וכללו ש"ד דבכל העבודות אע"פ שיש שני כוסות וחשב על הראשון בקבלה או בהולכה או בזריקה לא מהני שיזרוק השני בהכשר וכן איפכא אם חשב על השני [קודם שזרק הדם בהכשר] נפסל גם הראשון, וכ"כ מין זללה"ה בס"א ס"ק י"ב ועי"ש שכ' דכל שיעור קבלה לא חשיב חצי מתיר.

וכ"מ מהא דמחשבין מעבודה לעבודה ומדמינן לה למחשבת פיגול ט' ב', ואינו בדין שיחשב חסרון בלשמה דשחיטה מה שחושב

לעיל ס"ק ט"ז], דחלק הפסול פוסל את כל הקרבן, ומבואר מזה שיש כאן חלק שחל בו מחשבת שלא לשמו, אבל מצד חסרון הלשמו ליכא כיון שחשב לשמו ושלא לשמו, וגם סתמא לשמו בין בקדש בין בבעלים, [וירק בפסח דשייך מינוי ומשיכה אמרו דליכא סתמא שם ס' ב', מיהו התם נאמר הסתמא רק לענין לאוכליו, עס"ק י"א], ועי' לעיל סק"ח כתבנו דמה"ט לא הוזכר מחשבת שלא לאוכליו במתני' ל"ו, א' דהתם מיירי בפסולין חיוביים שע"י המחשבה ואילו שלא לאוכליו החסרון הוא רק כשלא הזכיר אוכליו, מיהו האמת נראה דגם שלא לאוכליו הוא פסול חיובי אלא דלא חמיר פסוליה לקבוע כל הקרבן בפסול, וכמו שאמרו שם דאפשר לברר איסורו, וכללו התנא בלשון שלא לשמן שנאמר גבי פסח, ולא רצה לפרט יותר משום דלא דמו לגמרי דהא לאוכליו ושלא לאוכליו כשר, ובתוספתא פ"ג ה"ג כגרסת הגר"א קתני גם פסולא דלערלים ולטמאים.

ואם ה' חסרון דשלא לשמה רק מפני שחסר לשמה ה' ראוי לפסול במנחת העומר שקמצה לשם מנחה אחרת, דסו"ס לא ה' בדעתו לשמה, [נאאמו"ר שליט"א בס סק הוכיח מזה דגם פסול חוץ לזמנו וחוץ למקומו הוא סוג קרבן חיובי במחשבה זו מדמכשרינן במנה"ע אף חוץ לזמנו חוץ למקומו כמש"ש מדברי התו', ולע"כ בזה, [ולק' ס"ק י"א כתבנו בדעת הרמב"ם דרך לענין שלא לשמה נאמר דברי רבא, וכבר כתבו תו' דכ"מ בגמ' נ"ט א'], ודברנו הם רק להשוות שלא לשמה לחוץ לזמנו וחוץ למקומו שהפסול הוא ביצירת חלק בקרבן בפסול זה, ולא רק העדר הלשמה, ועמש"כ בזה לעיל], וכן במחבת לשם מרחשת מנחות ג' ב' דה' חסר רק בשופרא דלישנא דודאי כונתו היתה למנחת מרחשת כמ"ש אאמו"ר שליט"א בסי"ב שם, וכן בחשב שיתכפרו ערלים פסחים ס"ב א' דמצרכינן בר חיובא לכפרה כמותו, מבואר

על הזריקה, אלא דמהני מחשבתו בשחיטה לקבוע פסול דשלא לשמה גם כשחושב על עבודה אחרת, ועי' פסחים ס"א ב' דאפי' בשוחט למולים שיתכפרו ערלים בזריקה פסול ר"ח, ואע"פ שהשוחט למולים ולערלים כשר, ועי' לעיל סק"ב.

ולא אמור נראה דכמו שאין מפגלין בחצי מתיר לרבנן ה"ה שאין פסול שלא לשמה בחצי מתיר, שהרי פסול דשלא לשמה הוא ג"כ פסול חיובי שיחול כח שלא לשמה בקרבן, ובחצי מתיר לא חל כלום לרבנן, תדע דבקיבל במחשבת שלא לשמה וחזר וקיבל בכוס אחר רק לשמה אמרינן שפסול וכמש"כ לעיל, לא יתכן לפסול אלא מפני שהשלא לשמה קבע פסול בקרבן כפיגול, שהרי אין חסרון לשמה בכוס שקיבל לשמה, אלא שנקבע מחשבת פסול בקרבן, ובזה הדבר מובן דבחצי מתיר לרבנן לא נקבע מחשבת פסול, וממילא אין לנו מקור לחדש דיש עוד פסול בשלא לשמה דסגי בהעדר הלשמה לפסול, ונהרי בכל שלא לשמה נשאר גם כח הלשמה כדאמר פסחים ס' ב' וכח זה מכריע, וכן בדין עקירה דפסח פסחים ס' ב' הדין נותן שעבירת חצי מתיר אינה מכשירתו, ומבואר בגמ' שם דעקירה המכשרת שלא בזמנו והפוסלת בזמנו דינם שוה עי"ש, ונלפ"ז אפי' חשב בחצי ראשון לשם עולה ובשני לשם שלמים ג"כ לא נפסל הפסח כיון דלא חיילא מהמחשבות כלום].

ובאמת הדבר מפורש בגמ' פסחים ס"ג א' דבחשב בסימן אחד למולים ובאחד לערלים מיקרי חצי מתיר וכשר לרבנן, אלא שבאור שמח פט"ז מפסוה"מ ה"ז כתב בזה דלמולים ולערלים הנדון להתיר בשר באכילה לאוכליו, ולכן דמי לחצי מתיר דעלמא, משא"כ בשלא לשמה שהפסול בהעדר הלשמה בקרבן וסגי בזה שחסר לשמה בחלק מהעבודה, אבל באמת גם בשלא לשמה הענין מפני שיש חלק שיש בו פסול דשלא לשמה בקרבן, וזהו הטעם שכל הקרבן נפסל עי"ז דמדמינן ליה לפיגול,

אבל אם הי' הנדון מפני שחסר בלשמה א"כ אינו ענין לאוכליו ושלא לאוכליו, ובגמ' שם ס"ב ב' בעו מה בין זל"ז, ואם איתא הול"ל בפשיטות שלא לשמה חסר בהכשר הקרבן, א"ו נראה בגמ' דענינם שוה אלא דפסולי דפסח קילי ולא פסלי לכל הקרבן, וכמשנ"ת ס"ק ט"ז, וכל פסולא דלשמו ושלא לשמה הוא מה"ט דשלא לשמה מחשבת פסול היא אבל משום הקרבן הוה סגי בלשמו להכשירו, עי"ש ס' ב' דלעולם נשאר גם הלשמו, וכ"נ דעת מרן זללה"ה ס"א ס"ק י"ב, ועתו' ב' ב' ד"ה הא ובשטמ"ק אות א' והתם הנדון אם לא הי' סתמא לשמה דהי' צריך כונה להכשיר הקרבן, ובזה באמת אף בחצי עבודה סגי למיפסל, אבל לפי האמת דסתמא לשמה ופסלה תורה לשמו ושלא לשמה היינו רק מפני שזוהי מחשבה חיובית להכניס גם השם האחר בקרבן, ונע"י זבחים מ"א ב' בשינוי דרב אשי, והתם לאו מדין שלא לשמה דוקא דה"ה סתמא, וכעת ראיתי בליקוטי הלכות זבח תודה י"ג ב' כתב דשלא לשמה פוסל בחצי מתיר וכנראה כונתו להא דרב אשי].

וכ"ז מדאורייתא אבל מדרבנן י"ל דפסלו גם בשלא לשמה, ועי' לק' ס"ק י"ח בדין מחשבת מעבודה לעבודה בחצי מתיר.

ועי' מנחות ס"ב ס"ק י"ד נתבאר דבפחות מחצי עבודה הוי פיגול טפי ממתיר אחד, וא"צ לחשוב במשך כל זמן העבודה.

ומשה"ק תו' זבחים מ"א ב' מ"ט מכשרי רבנן בשחט סימן אחד לערלים ובעלמא פסלי בחצי מתיר מדרבנן, לכאורה י"ל דכיון דלמולים ולערלים כשר לא ראו צור לפסול בחצי מתיר, דהא דפסלו בחצי מתיר היינו משום שנראה כמחשב לשניהם, ולכן בפיגול ושלא לשמה שפסלה תורה במחשב לשניהם, ה"ה בזא"ז בחצי מתיר מדרבנן אלא הכא דהקילה תורה במחשב לשניהם לא גזרו במחשב בזא"ז, ולפ"ר מוכח כן ל' א' דאף

לרבנן פסול בס"ר חוץ לזמנו וכ"ש חוץ למקומו, מיהו י"ל דהתם מצטרפין המחשבות כדאמר מנחות ט"ז ב' דמלינהו מאותה עבודה, וכדלעיל כ"ט א' דמחשבות מצטרפין, ועמשנ"ת בזה לק' סק"י.

ועוד קמ"ל מתני' דפסח לשם שלמים פסול אע"פ שאין השינוי גדול, דלמאי דסברי רבא ורב אשי מנחות ג' ב' כל שניכר השינוי פסול יותר, וכיון דפסח שלא בזמנו כשר לשלמים ומותר פסח לשלמים ה' מקום לומר שאין שינוי זה פוסל, נוגם הוי לשם גבוה מהן, אלא דמשמע שאף לשמעא"ע פסול בפסח וחטאת לשם גבוה מהן, וכן במנחת חוטא לשם מנחת נדבה מנחות ב' א' בפשוטו מתפרש לשם מנחת סולת נדבה דהוי דומיא דמנחת חוטא אלא שאין בה שמן ולבונה, (וק"ק מ"ט לא אשמועינן רבנותא בחטאת דבעינן לשם אותו לשם אותו חטא כדמסיק ט' ב', וה"ה במנחת חוטא, ומה"ט קשה גם בחטאת העוף דלא קתני כיצד, ובפשוטו משמע שם משום דלא משכח"ל אלא עוה"ע, אבל כל לשם חטאת כשרה, אבל אכתי הו"מ לאשמועינן דבעינן לאותה חטאת ולכאורה מנחה לשם עוף ובהמה, ועוף לשם בהמה אפי' באותו חטא פסול, מיהו י"ל דאותו חטא תהא קדושה היא שהרי כבש לשם שור פשיטא דכשר, אבל לעומת זה בנדבה מנחה ובהמה תרי מילי נינהו, ומנחת חוטא לשם חוטא עשיר יש לדון אי מיפסיל, ובפשוטו מיפסיל אע"פ שאינו ראוי להתכפר בזה, ול"ע בכ"ז), ופסח לשם מנחה נמי פסול כמבואר מנחות ג' ב', ולא אמרינן דפטומי מילי בעלמא הוא, והיינו משום דבכל שינוי קודש פטומי מילי נינהו, אלא שרצונו לשנות פוסלתו.

יח. שם גמ' אמר רבא ל"ק כאן במחשבת פיגול כאן במחשבת שלא לשמה כו' ומחשבת פיגול לא פסלה כו', הדבר תמוה לומר דמעיקרא סבר רבא שאין מחשבת פיגול בשעת קבלה פוסלת, דהא קתני סופ"ב זה

הכלל כל השוחט והמקבל והמהלך כו' חוץ למקומו כו' חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת, וכן קתני בפ"ק דמנחות, ועוד תנן ל"א א' וכולן שקיבלו את הדם חוץ לזמנו או חוץ למקומו כו' וש"מ דכשר שקיבל חוץ לזמנו תו לא מתכשר, [ובגמ' הביאו הבריתא משום דמפרשא הדרשא, וכן ההוא מרבנן לק' ב' הביא מבריתא אע"ג דמתני' היא בפ"ב], ולא מסתבר לומר דסבר רבא שנפסל ולא מתפגל, דמנ"ל לחדש חילוק זה, ולכן נכון לקיים תירוציה דרבא למסקנא, ובאמת ברש"י ושטמ"ק ל"ג אלא ל"ק, ומתפרש שזהו תירוץ נוסף ליישב הא דרבא עם הך ברייתא, וגם בגמ' דא"ל ההוא מרבנן לרבא משמע דידע הך ברייתא ולא הזכירו אלא אמר רבא, ולפמשנ"ת לעיל סק"ב ה' דמחשבין מעבודה לעבודה אף משחיטה על קבלה שלא לשמה מיושב שפיר דזהו החילוק שמחשבה על זריקה בפיגול פוסלת אבל על קבלה לא, ומחשבת שלא לשמה פוסלת אף על קבלה, ובאמת בפסחים ס' א' מפרשין למתני' דלשמו ושלא לשמה במחשבין מעבודה לעבודה, ועי"ש ברש"י דאף אי מתני' ר"י ובעבודה אחת מתפרשא אף בעבודה אחת וה"ה בשתי עבודות, וא"כ לפי שני צדדי הבעיא נקטינן דגם דינא דמחשבין מעבודה לעבודה בכלל מתני', ושפיר קאמר רבא דד"ז הוא רק בשלא לשמה, והיינו נמי דיקא נמי דאמרינן, והיינו משום דמפרשין דשהזבח נפסל קאי אכל דיני הרישא והר"ז כמבואר דגם הא דמחשבין מעבודה לעבודה קושטא הוא בד' עבודות, ואמנם משכח"ל בשלא לשמה ולאו דוקא בזריקה, מיהו בשחיטה לא משכח"ל במציאות, אלא אליבא דר"מ דמפגלין בחצי מתיר, וה"נ מהני אם יחשוב בסימן הראשון לשחוט הסימן השני שלא לשמה, ויש להסתפק לרבנן דר"מ דפסלי מדרבנן פיגול בחצי מתי ובפשוטו ה"ה שלא לשמה, אם פסלו גם במחשב מחצי עבודה על חציה השני, וא"כ אף לרבנן

משכח"ל פסולא בד' עבודות, ועתו' מ"א ב' אם פסלו בשחיטה בח"מ, ולפז"ר נראה דאף אם בחשב בחצי עבודה על עבודה אחרת פסול מדרבנן, אבל על אותה עבודה דניכר שזה חצי מתיר י"ל דלא גזרו, ולע"כ [ועתו' ט' ב' ד"ה סק"ה בדברי השטמ"ק כאן וכתו' ט' ב'.

קיצור תוכן הענינים

בענין מחשבין מעבודה לעבודה

א. ט' ב' איתמר שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה כו' וילפינן ממחשבת פיגול, יש לעי' דפיגול הוי מחשבה לעשות מעשה, ויש לעי' אם הנדון מפני שאין עבודה כמתרת עבודה ולכן אין מחשבתה עליה פוגמת, (וכמו שחט כבש לאכול מחבירו למחר), או דשמא פסול דשל"ש קיל ואף אם הוה משכח"ל של"ש בבשר הנאכל הוה בכלל פלוגתתם, ובלמוד מפיגול לפ"ז, ובדמיון לע"ז, ויש לעי' מ"ט לא פ"י בגמ' משינוי בעלים ומ"ט דר"ל, וי"ל דבזה המצוה לחשוב בשחיטה על הזריקה לשמה ולכן גם של"ש פסול, וד"ז ילפינן מקרא, ויש להסתפק בעבודה אחת שחשב מחציה על חציה, וברש"י ותו' בזה.

ב. תוד"ה מחשבין, בעיקר דבריהם כבר העיר בליקו"ה ובספר מרן זללה"ה די"ל דכיון שקבלה של"ש פסולה אף מחשבה פוסלת עליה, וכ"ג פריב"א בחולין ל"ט, ויש ליישב בזה שינויא דרבא י"ג א', ובביאור דבריהם עי' לק' סק"ה.

עיקר ענין מעבודה לעבודה הוא כההיא דע"ז שמשתפה מיד במעשה השחיטה, וכדאמר' שחייב מיתה, וזה מיושב טפי אם בשל"ש הפסול חיובי ולא רק שחסר לשמה, ועס"ק י"ז בזה, ומובן טפי סברת תו' דרק בזריקה פליגי.

ג. בדין חשב בשחיטה שיזרוק ע"מ לאכול כזית למחר, ג' אפשרויות א' דבאה פליגי ב' דר"ל מודה ג' דר"י מודה, ועיקר נראה דר"י מודה, וכ"מ בתו', וכ"כ הגרע"א ז"ל, ומסתברא דבע"ז כה"ג פטור ממיתה דלא חשיב שעבד כבר, וה"ה דלא חשיב שחשב כבר.

ד. י' א' לזרוק דמה לע"ז כו' אף כשיהא ניכר המעשה שהוא לע"ז פליגי, חולין ל"ט א' תוד"ה פנים, במהרש"א ורש"ש והק"ר על תו' לא על מהרש"א, שם גמ' הוא מוטיב לה, בתו' הרא"ש בשם ריב"א ביאור דבריו דלא כתו' בזבחים ט' ב', ובזה מיושב הגמ', ובפ"י הראשונים ז"ל, ובתורע"א שהוכיח ממקו"א, ובפ"י ובהגהת מרן ז"ל, וע"ד ריב"א הו"ל יש להוסיף בדבריהם של"ש, בתו' שם ב' שהדס נאסר, ובדברי הגרע"א ז"ל איך מהני הוכיח סופו, י"ל דהוכחה הניכרת כדיבור דמיא למפרע.

ה. י' א' הריני שוחט חול"ז כו' פ"י דלא משכח"ל פסול חול"ז בשחיטה, וה"ה בזריקה כה"ג, וברש"י שכ' דהחסרון בשחיטה משום מידי דאכילה, וכתו' שכ' דמהני לחשוב על סוף זריקה, בביאור דבריהם ד"ה מחשבין ובשטמ"ק י"ג א' דנראה דאמסקנא דהתם קיימי.

ו. פסחים ס' א' תוד"ה אבל, במה דנקטו לאוקומי מתני' בדקיימי קמיה, וצ"ע מסתמות הסוגיא, ותירץ הגרא"מ הורוויץ ז"ל דבבעלים אין סתירה אם מוסיף ואין כאן לשון ראשון, אבל קשה ממולים וערלים ס"ג א', וי"ל דלמסקנא לא נקטינן הכי, ובעיקר דברי התו' דאי ישנה לשחיטה מתוע"ס מודה ר"מ.

ז. שם גמ' אי נימא בשתי עבודות כו' מיבעיא, בביאור תו' בשם ר"י, ובבבא דשלא לשמו ולשמו ביאר התנא דמירי בשתי עבודות, דאם באמר אלו לא שייך לחלק מי קודם, שם הכא פשיטא כו' צ"ב מאי מייתי ממחשבה אחת לשתי מחשבות, שם ת"ש לאוכליו בקו' מהרש"א ורעק"א מ"ט לא הוכיחו מלמנויו ושלא למנויו, בתוד"ה אילמא דסוגין דלא כר"ח היינו לשיטתם ועתו' הרשב"א ובמשנ"ת להלן סק"ט.

ת. ס"א א' מתני' שחטו שלא לאוכליו כו' בדין שינוי בעלים אם שחט רק לשם אחד מהשותפין, ואם שחט לשם כל הבעלים, וגם לשם אדם אחר, ואם אמרין סתמא לבעלים קאי בזריקה.

ט. ס"א ב' שחטו למולין ע"מ שיתכפרו כו' בקושיים לפרתו, ובתו' הרשב"א פי' דרך בערלים פליגי ואף בזרק לערלים וזה המיושב, ובמקור לחילוק ה"י מקום לומר משום דלא משכח"ל שיעשה ערל בין שחיטה לזריקה אבל חולה וזקן משכח"ל, מיהו גם בערל משכח"ל שקנה עבד ערל, ועי' לק' סק.

י. לשון הגמ' ע"מ שיתכפרו כו' בא לכלול בין מקצת ערלים בין כולן, אבל פריב"א קשה.

יא. אם אמרין סתמא למנויו קאי בזריקה, י"ל דמ"מ בששניהם מנויו אין סתמא למולים, מיהו בתו' משמע דרך סתמא לאוכליו אמרין שמתחלתו לאכילה בא.

יב. ס"ב א' בהאי קרא קמיפלגי, בקר' הגרע"א ז"ל שיפסלו משום שאינם רואיין לאכילה, ואם נימא דמחשבה על מי שאינו ראוי לאו מחשבה גמורה היא ניחא, וכן אם נימא דסתמא למנויו בזריקה, וגם י"ל דנפ"מ למולים ולערלים דפסל רק משום שינוי בעלים, וכ"ז לפרתו אבל לפי' תו' הרשב"א שנקטנו לעיל ניחא דערלים שאינם מנויים אינם פוסלים בזריקה, ורק כשהם מנויים שייך לדון מקרא דוכל ערל, ובדין זקן וטמא דליכא הועיל, ואם כבר הביא פסחו, ובשוחט לערלים שאינם מנויים ודאי פסול.

יג. ס"א ב' יכול יפסול בני חבורה כו' אם ה"י פוסל גם כשהשוחט לא כיון לשמו, ערש"י בזה, ובזריקה מאי כיון שאין כפרה לערל, שם מה טומאה כו' בתו' ס"ב א' דהו"מ למימר דפסול מחשבה ממחשבה ילפינן, שם ואל תוכיח טומאה בקר' תו' הנ"ל, אם אפשר ללמוד מטומאה שלמדה ממלמד שאינו יכול ללמד לעולה, מבואר בדרכה ור"ח דאי לאו קרא לחומרא מקשינן, ופלוגתא דכל אי משמע מקצת היינו איך ה"י מתפרש בלא הפסוק, אבל לשון כל משמע הכי והכי.

יד. שם וכ"ת ה"ה לזריקה, בקר' תו' מה"ת להשוותם, י"ל דקרא דוכל ערל מתפרש בכל העשיות ואז יקרב לעשותו ולכן זריקה ושחיטה בערל שוין, ואפשר דנפ"מ שאם שחט ואח"כ נעשה אחד מהם חולה וזרק עליו הדם והבריא, ובערל ודאי פסול, ועוד בדינים אלו בלשון שו"ז על ט"ש לומר דאף אין זורקין לחוד.

טו. יש להסתפק לס"ד דפליגי בדין ערל בזריקה מאי קסבר בדין שינוי בעלים בערל, ולכאור' פליגי בזה רש"י ותו', פשטות הסוגיא דהערל נשאר בדין מנוי אף בשעת זריקה ואע"פ שבדאי לא יתכפר בקרבן זה אף אם ימול עתה שכבר נפסל בשחיטה.

טז. ס"ב ב' מה בין לשמו ושל"ש כו' כבר נתבאר לעיל דאי לאו מיעוטא דזאת הוה ילפינן ממחשבת פיגול לחומרא שיפסל הכל, וכיון דשל"ש גרע משלא לאוכליו נשאר דינו לפסול כדילפינן מפיגול, וסגי בחומרא אחת שלא נוכל ללמדו מלאוכליו, ולכן גם שינוי בעלים בכלל של"ש, וכמ"ש תו', ובעיקר הגדון נראה דשינוי בעלים כשל"ש, וכמה ראיות לזה, ובביאור דברי התו' ובמהרש"א בזה, ואיך מתיישבים הראיות דלאידך גיסא.

יז. זבחים י"ג א' כיצד לשמן כו' מ"ט נקט שינוי קדש כיון שהדין כן גם בשינוי בעלים, וי"ל דסדר מי קודם אין שייך בשינוי בעלים לא מיבעיא בשתי עבודות אלא אף בעבודה אחת כיון ששייך להוסיף עוד בעלים, משא"כ בקודש כיון שהוחלט כפסח אינו נעשה שלמים, וקמ"ל דפסול.

ועוד קמ"ל מתני' דלא סגי בחושב שלא לשם פסח עד שיחשוב בשם אחר, ונראה דפסול של"ש הוא פסול חיובי כפיגול ולא מהעדר הלשמה דסתמא לשמה ובפרט באמר בפירוש לשמה, וכמה ראיות ופרטי דינים לפ"ז, ושחט חצי מתיר של"ש כשר מדאורייתא לרבנן, וכמבואר פסחים ס"ג א' ושם אפשר דלא גזרו מדרבנן משום דעירוב מחשבת שלא לאוכליו כשר, ועוד בחידושא דמתני'.

יח. שם גמ' אמר רבא ל"ק כו' בכמה משניות נראה דיש פיגול בקבלה, ולכן צ"ל דרבא ידע לה מעיקרא, וברש"י ושטמ"ק ל"ג אלא, ולפמ"ש"כ לעיל קמ"ל רבא דמחשבין על קבלה שלא לשמה דק"ל מחשבין מעבודה לעבודה, אבל אין מחשבין עליה מחשבת פיגול, ועי' פסחים ס' א' דבכלל מתני' דין מחשבין מעבודה לעבודה.

סימן ה

בדיני הולכה

דפסול אם לא חזר והולין מעומד, וכ"ה האמת דמ"ד ט"ו א' אפשר לתקונה בהחזירו כהן וחזר והולכו ע"כ מפרש דהאי פסול היינו כשלא החזירו והולכו בהכשר, [ועי' לק' סק"ב בהא דדייקין מדעולא דא"א לתקונה], מיהו בשמעיתן אפשר לומר דלא ניחא ל' להוכיח מיושב גופיה דהו"מ למימר טעמא דפסול משום שלא אפשר לתקונה, ולכן עדיפא ל' לדיוקי מהא עומד כשר, (מיהו בראי' דיחזיר לכשר משמע דסבר דאפשר לתקונה).

שם דנייד פורתא, מבואר דאע"פ שנייד רק פורתא ורוב ההולכה נעשית ע"י הושטת ידו מ"מ חשיבא הולכה ברגל, דכיון דנייד הרי הוא עוסק בהילוך של הקרבה וכל ההקרבה מתייחסת להילוכו תדע דאף במהלך כדרכו הדבר מצוי שתקדם ידו לגופו ואטו נימא דהולכה שלא ברגל היא.

שם נתנו לחברו וחברו לחברו, לכאורה כשנותנו לחבירו הו"ל כמקום שא"צ להלך, דדרך הושטה הוא שלא ברגל, ואפשר דאה"נ, דלא דמ"מ לא קיים מצות הולכה כיון שעם שחיתתו במקום זה נקבעה כאן מצות הולכה.

שם התם נמי דניידי פורתא, לשון זה מתפרש שכולן ניידים ולא סגי במה שאחד מהן נייד, ואמנם מהלשון אין הכרח, אבל כן נראין הדברים שכל הדרך במצות הולכה, ולא מהני אף מקצת שלא ברגל, ול"ד לנייד פורתא דחשיב הכל ברגל וכמש"כ לעיל, וכ"מ בגמ' ל' א' דאר"א דמשכח"ל בפסיעות וש"מ דכל פסיעה בכלל מצות הילוך ולכן פוסלת בה מחשבה, דאם הוה סגי במקצת הולכה א"כ כבר קיים מצותו, ועשטמ"ק ט"ו א' אות א'

א. י"ד ב' איבעיא להו הולכה שלא ברגל שמה הולכה כו' הכא מיירי בשוחט רחוק מן המזבח שצריך להולין ברגל, [ולק' ט"ו א' מיירי במקום שא"צ להולין ברגל], והגדון אם מקיים מצות הולכה שלא ברגל, דהא פשיטא שיש מצות הולכה כששוחט רחוק מן המזבח דילפינן ל' מקרא דוהקריבו, לא מיבעיא לבתר דפשטין דהולכה בזר פסולה דודאי מבואר שיש מצוה בהולכה, אלא אף לס"ד דהולכה בזר כשרה, מ"מ פשיטא לן דהולכו קוף פסול, דאל"כ לא יתכן שתפסול מחשבה בהולכה, והשתא מיבעיא לן אם מקיים מצות הולכה בהושטה דרך הבאת דורון הוא בהילוך כשצריך להלך ונמצא שעדיין לא קיים מצותו, ומבואר בגמ' דאם השב"ר לאו הולכה היא הרי"ז כנתקרב מעצמו, ולא חשיב בהולין זר דפסול טפי, ויש לפרש הטעם דכ"ז שהכהן לא נייד לא חשיב שהוא עוסק בהולכה וממילא הו"ל כמעצמו שעדיין לא הקריבו כהן כהבאת דורון, (לשון הרמב"ם פ"א מפסוה"מ הכ"ג צ"ל דמיירי בשוחט ברחוק המזבח דצריך שילך ברגל, ועי' מל"מ שם).

ובשטמ"ק אות ל"ד העיר על פרש"י דמשמע דאי לא שמה הולכה ולא פסלה בה מחשבה נשארה ההולכה בהכשר, אבל פשוט דגם כונת רש"י דלאו הולכה היא כלל וצריך לחזור ולהולין אם אפשר לתקונה וכמש"פ רש"י בבעיא דלקמן, וכ"מ בתו' שפי' כן בדעת רש"י.

שם הא עומד דומיא דיושב כשר, בתו' דקדקו מ"ט לא פשיט מעיקר הא דקתני יושב פסול אלמא עבודה היא, ותירצו דהו"מ למימר

בהשמטות ובמש"כ בזה לק' סק"ב, ועי' מל"מ פ"א מפסוה"מ בזה.

שם ת"ש קיבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר אימא יחזור הכשר ויקבלה, פרש"י דייחזיר לכשר משמע במקום שהי' עומד הכשר לכתחלה, ולפירושו קשה הא דאמרינן ט"ו א' ונהי נמי דייחזור הכשר ויקבלנו דאיפכא מיבעיא לי', ובשטמ"ק שם בהשמטות נדחק בזה, ועו"ק דאטו יחזיר לכלי קדש מתפרש דוקא אותו כלי שהי' תחלה, וה"נ יחזיר לכשר מתפרש שפיר שיחזירנו לידו של כשר, ועוד דאטו יחזור הכשר ויקבלנו לא משמע שיחזור למקומו הראשון ויקבלנו, ועוד דמדסתמו בגמ' משמע דהאי ראי' הויא דומיא דאינך דמשמע דהולכה היא, ועכ"פ הו"ל לגמ' לפרושי מאי משמע ואיך, ולכאורה אפשר לפרש דייחזיר לכשר משמע לכל כהן כשר ולכן הר"ז מתפרש בכל מקום שיעמוד הכהן, ומשני יחזור הכשר שנתנו לו למקומו הראשון ויקבלנו, ולפ"ז אתיא בפשיטות הא דאמרינן לק' ונהי נמי כו', ואין להקשות אמאי לא משני דנייד, משום דעדיפא מינה משני, וכן בבעיא דאפשר לתקונה הו"מ לשנויי הכי, ועי' לק' סק"ב, שו"ר בחדושי הגרא"מ ז"ל שפי' דייחזיר לכשר משמע שהפסול מושיט ידו אל הכשר וא"כ מוליך בהושטת ידו, ומשני שהפסול אינו מוליך אלא עושה מעשה איצטבא והכשר חוזר ונוטלה ממנו, וזה מיושב טפי ממש"כ, ועיקר, ויש לשאול איך הבין המקשן מ"ט הושטת יד הכשר כשרה, ואפשר דבאמת הו"מ לאקשוויי לאידך גיסא אלא דלא בעי תלמודא להאריך בזה כיון דבאידך בעיא לאוקומה בדקאי זר בראי, וממילא ג"ז מיושב, וגם הו"מ לאוקומה בדנייד, ולכן סתמו הדברים.

ב. **הייזי** אי אפשר לתקונה או לא אפשר לתקונה, הך בעיא מתפרשא למ"ד בהולוכו זר דא"א לתקונה דכיון דהואי הולכה גמורה בפסול פסלה, אבל היכא דלא שמה

הולכה י"ל דאפשר לתקונה, וכבר כתב במל"מ פ"א מפסוה"מ ה בסוה"ד דמה"ט פסק הרמב"ם כמ"ד דא"א לתקונה, ומבואר בגמ' דאף בנותנו לחבירו (וחבירו לחבירו) אפשר לתקונה כמו בנשפך על הרצפה, ולכאורה בסברא הי' מקום לדון דבכה"ג הולכה גמורה היא אלא שאינה כמצותה ולא תועיל חזרה, משא"כ בנשפך או שלא ברגל דלא חשבינן הקרבתו כהקריב הדורון אצל המזבח ולכן שייך טפי לתקונה, ומצינן למימר דמה"ט א"ל מי סברת דקאי זר גואי כו' כלומר דאף לצד דאפשר לתקונה מ"מ בכה"ג א"א לתקונה, אבל אין הדברים נראין דיש לנו לומר דע"כ ל"פ אלא בהולוכו זר דהולכה גמורה היא, דגם בזה איכא למ"ד דאפשר לתקונה, אבל כל גוויי דלא חשיבא הולכה אפשר לתקונה כדחזינן דר"נ מוטיב מנשפך להולכה שלא ברגל, ואם יש חילוקי דינים אף בהולכה פסולה הו"מ לחלק בין מוליך בכונה בידו לנשפך.

שם ונהי נמי דייחזור הכשר כו' כבר הקשה בשטמ"ק בהשמטות דאיפכא מיבעיא ליה [ומ"ש רש"י בזה אינו מבואר דלמ"ד השב"ר הולכה היא באמת אין ראי' דאפשר לתקונה בנשפך וכיו"ב, וא"כ אין טעם להזכיר צד זה], ולשון התירוץ משובש קצת, ולכאורה כונתו דאף אם השב"ר לא שמה הולכה מ"מ י"ל שאם גומר אצל המזבח בהולכה ברגל מתכשר הכל, ולפ"ז אפשר לפרושי מתני' שנוטל הכשר ממקומו של הפסול ומוליכו ברגל מעט ולכן כשר, וא"כ אין ראי' דאפשר לתקונה כשיחזור ויליכנו בהכשר, [ולעיל לא משני הכי משום דניחא לאוקומי מתני' אף כשהפסול אצל המזבח], וע"ז אמרו בגמ' דאף לצד זה איכא ראי', דכל הצד לומר שמועיל שילך מעט ברגל אצל המזבח היינו רק אם אפשר לתקונה, דאז שייך לומר שההליכה ברגל בסוף מתקנת, אבל אם כבר נקבעה הולכה זו בפסול, לא תועיל הליכה דבסוף, מיהו עיקר

הדברים מחודשים שתועיל הליכה לבסוף להכשיר, שהרי היתה מצות הולכה גם במה שהולך שלא ברגל ואילו הולך שם במחשבה פסולה פסל, וכן זר, וא"כ מה"ת לחדש דמ"מ היכא דלא הוה שמה הולכה כשר, ול"ד לניידי פורתא כמש"כ לעיל, ועוד דכיון דלמ"ד א"א לתקונה לא מהני הליכה ברגל לבסוף, אין לחדש פלוגתא בזה, ולעיל סק"א צדדנו לפרש הגמ' איפכא דיתחזור הכשר ויקבלנו היינו למקומו הראשון, וזהו פשטות הגמ' כאן, ועי' מל"מ פ"א מפסוה"מ שו"ר בחדושי הגר"מ ז"ל שפי' דיתחזור הכשר ויקבלנו היינו דהפסול אינו מושיט ידו אלא עושה מעשה איצטבא, וזה מיושב יפה, (וכ"כ רש"י ד"ה דקא'), ונתבאר לעיל סק"א עי"ש.

שם אי ס"ד לא אפשר לתקונה איפסלא לה, לכאורה הו"מ לשנויי דנייד פורתא, אלא דעדיפא מינה משני, ואפשר דאכתי הוה פריך ליה מקיבל בימינו ונתן לשמאלו דלכאורה בזה לא מהני נייד כיון שאין הליכתו לכוון מסירתו מימין לשמאל, וגם דוחק לאוקומה בזה בדנייד, וע"כ לומר דקאי שמאלו בראי, או דסתם שמאל וימין מתפרשים שלא נתקרב אצל המזבח כלום, וגם לא נתרחק, אע"פ שבמציאות בדרך כלל מתקרב או מתרחק, ולכן פי' דנתן לפסול ג"כ בכה"ג שלא נתקרב.

שם לא דקאי זר בראי, לפ"ז דוקא אם הכשר קיבל מהפסול במקומו של הפסול אבל אם יחזיר לכשר במקומו של הכשר יפסל בהולכה זו דהא צריך לאמטוייה למאי דמסיק רבא לקמן, ולפרש"י דיתחזור לכשר משמע למקומו של הכשר ק"ק, דנהי דמפרשין יחזור הכשר ויקבלנו היינו דא"צ שיקבל במקומו הראשון, אבל דבעינן שדוקא יקבל במקומו של הפסול לא משמע הכי, ואם נפרש דיתחזור לכשר היינו בכל מקום שהוא ניחא טפי דמתפרש שיחזיר לכשר במקומו של הפסול, מיהו למסקנא דאפשר לתקונה מתפרש שפיר

שם איתמר אמר עולא אר"י הולכה שלא ברגל פסולה, יעוי' בשטמ"ק בהשמטות דמלשון פסולה לא שמעינן דלא אפשר לתקונה, ומוכח כן בבריתא דקתני גבי זר פסול ואיכא למ"ד אפשר לתקונה, [ועי"ש הוכחה אחרת ובשטמ"ק מנחות י"ג ב' הניחו בקו], אלא מדקאר"י תרי מימרי שמעינן דהאי אתאי למימר דא"א לתקונה, ואמנם מוכח כן מדאיצטריך ר"י למימר תרתי, אבל נראה דאי הוה ידעינן דבהולכי זר א"א לתקונה, הוה סגי שיאמר ר"י דהולכה שלא ברגל פסולה, דלשון פסולה משמע שדינה כהולכה פסולה, וממילא הוה ידעינן נמי דלא שמה הולכה, דאל"כ מ"ט פסולה, ולפ"ז הא דאיצטריך שתי המימרות היינו כדי שנדע דס"ל א"א לתקונה בהולכה פסולה, ואשמועינן דעדיפא מינה דאף שלא ברגל א"א לתקונה, ומיושב טפי סתמות הגמ' דבלשון פסולה לחוד מבואר דא"א לתקונה, (למאי דנקטינן השתא דבהולכי זר א"א לתקונה).

שם איתיביה ר"נ לעולא נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר, לר"נ ג"כ צריך להוסיף שיחזירנו למקום שנשפך ממנו, אלא דלא נחית תנא לדיני הולכה, ולכן לא חשש עולא לאוקומה כשא"צ להחזיר הדם למקומו, דמתפרשא כשאין חסרון משום הולכה, וגם יש בזה יתרון בסתמות המשנה, ובאמת גם קושיא דאיכפל תנא ל"ק כ"כ, דע"כ צריך התנא לאשמועינן ד"ז שנשפך מן הכלי על הרצפה לא נפסל, ורק בצירוף הוועוד שייך להקשות כן, דהו"ל לתנא לפרושי דמיירי בהני גווני.

ולאזורה משכח"ל נמי בשהרחיק הכלי מהמזבח ואח"כ נשפך, ויש לדקדק קצת מדלא משני הכי, דאף בכה"ג א"א לתקונה כיון דצריך לאמטוייה.

ולפ"י נראה דהולכה שלא בכלי שרת פסולה, דכיון דילפינן הולכה דלא נפקא מכלל קבלה הר"ז בכלל והקריבו דאמרינן י"ג א' דבעינן כהן כשר וכלי שרת, מיהו התם מיירי בבגדי כהונה ונפ"מ דאף בחפניו של כהן פסול ול"ד להולכה אברים, [וטבילת אצבע אפשר דבעינן דוקא סמוך כשא"צ הולכה ברגל, מיהו יתכן דאצבע עדיף], וכן נפ"מ בהולכת הקומץ שלא יטלנו בידו וצ"ע בזה, מיהו קודם קידוש כשר עי' מנחות ט"ז ב', (מיהו אם דחף הכהן הכלי לכוון המזבח לא עדיף מהולכה שלא ברגל, וכ"ש בנשפך אפי' בכוונה לכוון המזבח), ועתוספתא מנחות פ"ה ה"ז נתפור הקומץ על הרצפה דחשיב אינו ראוי לעבודה וכן בכלי חול, וזה מבואר כמש"פ, ועי' מנחות כ"ו א' ובקרבן אורה שם ולע"כ.

שם לבראי נפיק לגואי לא עייל, וא"ת יאסוף רק מה שיצא לחוץ, וי"ל דהו"ל דם פסול מעורב בו וכולו נפסל מדרבנן.

שם אבע"א בגומא, משמע דאע"פ שהדם נע בגומא לא חשיב כנתקרב למזבח, [דאע"פ שנשפך מהכלי בקצה הגומא, מ"מ סתמא דמילתא אם מיירי שנתמלאה הגומא יש חלק מהדם שנתרחק עד קצה הגומא וחזר ונתקרב], והטעם משום דהגומא חשיבא מקום אחד לכל הדם, וכמו שדם שבכלי אע"פ שנע ממקום למקום כשר, מיהו כלי עדיף דאע"פ שאינו מלא חשיב חד מקום, ושמעתי להעיר מהא דר"י ס' א' דממילא כוס מדם התערובת ואע"פ שהדם פירש ממקום למקום, ובזה באמת איכא חידוש טפי מגומא, מיהו למסקנא נראה דהי' מוליך לאחוריו ואח"כ זורק.

שם ועוד כו' לפלוג בדידיה בד"א כשיצא לחוץ כו' תיובתא, לכאורה אין ענין הפלוג בדידיה דמי להא דפליג תנא, דהתנא מיירי בדיני קבלה ואין פרכינן דפלוג בדיני הולכה, ולפמש"כ לעיל כולה חדא קושיא היא דכיון דההכשר דנשפך מן הכלי מיירי באופן מיוחד הו"ל לתנא לפרושי דרק בכה"ג כשר, והוסיף בועוד דאחר שמצינו שהתנא שנה כאן דבר והיפוכו בדינים השנויים כאן להכשר וכאן לפסול, טפי הו"ל לפרושי ד"ז, דהא דנשפך מן הצואר פסול מצינן לדיוקי מקתני נשפך מן הכלי דמשמע דוקא מן הכלי, [וגם קתני לה בפ' דם חטאת נשפך על הרצפה ואספו אין טעון כיבוס].

ג. שם הוליכו זר והחזירו כהן וחזר והוליכו, נראה דהחזירו כהן ל"ד, אלא לפי שנעשה בפסול אמרינן שבא כהן והחזירו וחזר והוליכו, אבל בהוליכו כהן אין ענין שיחזירו הזר כדי להוליכו ומש"ה נקטו בהחזירו כהן, וזו כונת רש"י שכ' והחזירו כהן שהעבודה עליו מוטלת כו'.

שם מ"ס אפשר לתקונה, [עי' לעיל סק"ב דסוגיא דלעיל כמ"ד א"א לתקונה], דוקא בזר, וכדמייתי רש"י מכולן שקיבלו כו', אבל במחשבה שלא לשמה פסל כמו במחשבת חול"ז וחול"מ כמשנ"ת לעיל ס' סק. – אם הולך הפסול כוס אחד הר"ז קיבל כוס אחד, ולכו"ע השני כשר, וערש"י. – ומסתברא דא"צ להחזיר דוקא למקום שהלך בו הזר אלא כל שנתרחק מהמזבח כשיעור שהי' רחוק קודם הולכת הזר מהני תיקון זה.

שם אמר רב שימי ב"א לדברי המכשיר כו' ואם חזר והוליכו כהן לכו"ע כשר, אבל לרבא נראה דאף בכה"ג פסול, דצריך לאמטוייה משוי ל"י במצות הולכה לכל דבר.

ולאזורה לדברי הפוסל אם מכשיר לא משכח"ל מהלך במקום שא"צ להלך שיפסול, דכל שמכשיר בזר, ה"ה בקוף,

דר"א משום שאין זר פוסל בו, וכן יש לפרש דעתו בהוליוכו לחוץ למסקנא.

שם א"ל אי תניא תניא, פרש"י דלפ"ז ל"פ רבנן ור"א, אלא ר"א משיב לר"ש דבהא מודינן לך, אבל כשקיבל רחוק חשיב צריך להלך, [ואפי' שחט קרוב והרחיק הבהמה וקיבל בתר קבלה אזלינן, וזהו שהזכיר רבא לשון קבלה, ור"ש הזכיר לשון שוחט, ועי' להלן], ובאמת סוגיא דשמעתין משמע שאין בהולכה לחוץ דין הולכה, כמ"ש במל"מ בדעת הראב"ד פ"ג מפסוה"מ ה"ט מהא דאמרינן דקאי זר בראי, ואפי' נימא דהתם דשלא ברגל היא שאני, אכתי מדר"ש בר אשי מוכח דלא פליגי רבנן ור"א, דהא לדידיה אם הוליוכו כשר תו לא מיפסל בהולכת זר (לדברי הפוסל), וממילא גם אין מחשבה פוסלת בו, ולא משמע דרק אליבא דר"א אמר כן, דהו"ל לפרושי, ובסברא ג"כ קשה לומר דהמרחיק הדם מן המזבח הרי הוא בכלל והקריבו, וכל שאין בו משום מצוה אין זר פוסל בו, וממילא גם מחשבה אינה פוסלת בו, אבל אכתי לשון הגמ' סתום דמשמע שזה דבר פשוט דר"א ורבנן פליגי, ולמה לא פי' בגמ' דלא פליגי, ולא משמע לחלק דנפ"מ בשחט בצד המזבח והרחיק הבהמה וקיבל רחוק פליגי, כיון דר"א הזכיר בבריתא קבלה.

ואפ"ר לומר דנפ"מ בשחט בצד המזבח והוליוך הדם לצד אחר במזבח וזרק, דאם הוליוך זר הולכה זו מסתברא דפסול, דסו"ס למקום זה הגיע בהולכת זר, וכן בהולכה מקרן לקרן אחר מתנה ראשונה ומ"מ י"ל דמקום שא"צ להלך הוא, עכ"פ בבכור מעשר ופסח שיכול ליתן בכל מקום אבל סתימת הגמ' לא משמע לכונה זו, ומסתברא דלכו"ע מחשבה פוסלת בהולכה זו, ולכאורה יש להביא ראי' לזה מדרבא י"ד א' דרק לר"ש אי ס"ל כר' יהודה אין הולכת בזיכין פוסלת אבל לרבנן אע"פ שהי' יכול להקטיר כאן מ"מ כשמוליך למזבח מחשבה פוסלת וה"ה במזבח

וממילא אינו בדין שתפסול מחשבה, ולדידיה ע"כ דלא פליגי רבנן אר"א במתני', או דקיי"ל כר"א, וכמ"ש הראב"ד פ"ג מפסוה"מ ה"ט, וכאן א"א לחלק דהשב"ר שאני, דהכא ברגל קיימינן.

שם מ"ט דהא צריך לאמטוייה, יש לעי' לרבנן דאין מפגלין בחצי מתיר אם מפגלין בהולכה זו דצריך לאמטוייה, דלכאורה בהולכה ראשונה ודאי הוי פיגול אע"פ שהחזירו, דאפי' למ"ד אפשר לתקונה היינו דוקא בהולכה פסולה ולא במחשבת פסול, וזה מבואר בגמ' לק' ב' דמחשבה פוסלת בהולכה זו, ונמצא דבר חידוש שמחשבה פוסלת בכל הולכה בפ"ע, (וכן הדין בשתי כוסות), ואולי נאמר דאף הראשונה בחצי מתיר, דאגלאי מילתא שלא נשלמה ההולכה בראשונה, אבל הדבר מחודש שאפשר לתקן פסול מחשבה דפיגול, [ומדאורייתא גם י"הא כשר לרבנן], שו"ר דבהולכה אפי' פסיעה אחת מפגלת לא מיבעיא לר"י מנחות ט"ז ב' אלא אף לר"ל, עי' לק' סק"ט.

שם ב' הא צריך לאמטוייה מחלוקת ר"א ורבנן, מבואר דמדמינן פסול מחשבה ופסול זר, דלכאורה הי' מקום לומר דבזה מודה ר"א לר"ש דכיון שא"צ להלך אין מחשבה פוסלת בו, אבל זר פסול בו כמו לר"ש, ולפ"ז אתיא דרבא ככו"ע אף למאי דסבר דפליגי אם כהילוך הצריך לעבודה דמי, דזוהי רק סברא לענין חשיבות העבודה, אבל עבודה היא ובעינן כהן כשר, אבל ל"מ כן דמשמע דר"י מדפתי מייתי מדרבא, ויש לפרש הא דרבא לעיל משום דסבר כרבנן, או לבתר דאותביה אביי, [וק"ק דלא מייתי מבריייתא לאותובי לדברי הפוסל מכשיר, ושמא הוה דחי דיוקא דהא חזר והכניסו], והטעם משום דלית לן להמציא צד שלישי בין ר"ש ורבנן, דכיון דסברי רבנן דכל שהוא במצות הולכה פוסל במחשבה, ראוי להשוות דכל שזר פוסל בו מחשבה פוסלת בו, ולכן מסתברי דטעמיה

החיצון ודלא כר"ש, והיינו דקאר"ש דמכשיר אני הילוך דפסל ר"מ, אבל מ"מ ר"מ לא פי' איזה הילוך פוסל, ור"א פי' דבעינן שעבודה צריכה לו, וצ"ע.

ד. מ"ז א' אתמר הולכה שלא ברגל מחלוקת ר"ש ורבנן, הכא מיירי בשוחט

בצד המזבח דאין מקום ההולכה ברגל, וכיון דאורחיה שלא ברגל לא שייך לפסול מפני שלא עשה ברגל, (ומזה מוכח דר"י דאמר לעיל השב"ר פסולה לא מיירי בכה"ג), מיהו יש לדון אם הולכה זו עבודה חשובה היא לפסול בה מחשבה, [ונכבר כ"כ בשטמ"ק בהשמות ע"ש], ומיירי כשהולך בידו וקירב הדם אצל המזבח באופן שאין הולכה זו חשובה זריקה, דהא פשיטא דזריקה לאו הולכה היא, ויש להסתפק אי מיירי דוקא באופן שהי' יכול לבטלה ע"י שיעשה כל ההולכה במעשה הזריקה, או דאף כשאינו יכול לבטלה, מ"מ לאו עבודה חשובה היא כיון שא"צ הילוך וסגי בהושטת ידו, ופשטות הדברים דאין שום הילוך שלא ברגל פוסל, ולכאורה יש להביא רא"י לזה מחטאת בהמה דאף כששוחט ע"ג המזבח [כ"ה בתוספתא פ"א ה"ד בגרסת אור הגנוז שוחט בצד המזבח או ע"ג המזבח, והיינו משום חטאת שאינו יכול ליתן מלמטה], מ"מ ע"כ צריך להושיט ידו לקרן דחטאת בנתינה, מיהו יש לדחות דהושטת היד לקרן אחר שטבלה בדם, הרי היא בכלל הנתינה ולא בכלל הולכה, ולכאורה בחטה"ע ע"כ ההזאה ע"י שמנער גופה לצד המזבח, וכ"ז שלא יצא מן הגוף לא מיקריא הזאה אלא הולכה, [אבל רש"י פי' דלספרים דגרסי דכו"ע לא פסלה הטעם משום דכולה צורך זריקה היא וחטה"ע דפסלה משום הזאה היא, ומשמע שאף בחטה"ע אפשר לחשבה בכלל הזאה, מיהו לאו רא"י היא דרק לענין שאינה חשובה הולכה כתב כן, אבל באמת אין שם זריקה עלה כדפרכינן בגמ' דכ"ז דלא נפיק דם לאו כלום הוא, ומ"מ אין להוכיח

ממקום למקום, ויש לדחות דלרבנן סגי בזה שלכתחלה ראוי ע"ג המזבח ורק ר"ש לא חייש לזה, ועי' לק' סק"ו, [והא דחשיב לה ר"ש אפשר לבטלה אע"פ שצריך להוליך למתן סביב צ"ל דבהולכה מקרן לקרן כבר נתכפר], וצ"ע.

והרמב"ם והראב"ד פי' דרבנן פליגי אר"א ופסלי אף במוליכו לחוץ, ובתו"כ ג"כ משמע כן דקתני רישא בשם ר"מ, ולפי"ז מיושב לנקוט כדעת הראב"ד דסוגיין כר"א, ועדיין לא נתיישב מ"ט דר"מ, ואפשר דמיירי כשיש לו צורך בהולכה זו כגון שא"א לזרוק עתה ומניחו במקום המשתמר, וכענין שמצינו בפר יוהכ"פ נתנו למי שהי' ממרס בו על הרובד הרביעי שבהיכל, וכיו"ב, ובהא סבר ר"מ כיון דצורך הדם הוא מחשבה פוסלת בו, ושמא כל שנוטלו עמו מפני שאינו רוצה להניחו ע"ג קרקע בכלל זה, וביאור הדברים דכ"ז שנוטלו בידו חשיב כעוסק בהולכה ומחשבה פוסלת בו, שהוא מחזיק הדורון בדרכו למלך, (ואף בשעה שעומד הי' מקום לומר שפוסל במחשבה אלא דאז לא חשיב כעוסק), ולפי"ז אם נטלו לצאת עמו לחוץ יש לדון שאין זו הולכה כלל, (כשאין דעתו לזרוק על מזבח שבחוץ), שו"ר בתוספתא פ"א ה' ושם שאל ר"י לר"ש הילוך דפסל ר"מ מה היא, וא"ל מכשירו אני, [כ"ה באור הגנוז], ור"א אמר כל הילוך שעבודה צריכה לו כו', ולפי"ז אפשר לקיים דר"א מפרש דברי ר"מ, [ועי"ש באור הגנוז דגרס שוחט בצד המזבח או ע"ג המזבח והיינו משום חטאת דבעינן מתן דמים למעלה].

ובאמת ל"ק כ"כ לומר דר"א מפרש דברי ת"ק כיון שגם ר"ש מודה דהילוך פוסל בפנימיות ומתפרש ר"ש מכשיר בהילוך ולא בכל הילוך, ור"א נמי לא פסל בכל הילוך, ומתפרש שפיר דהרישא אתיא ככו"ע שהזבח נפסל בד' דברים, ונחלקו איזה הילוך פוסל, ואמנם מתני' מתפרשא בניתנין על מזבח

זה להיכא דצריך הולכה גמורה להושיט היד ואח"כ לזרוק, דסו"ס כאן ההולכה צורך זריקה היא, כדפרש"י.

ויש להסתפק אם הולין ברגל במקום שאין צריך להולין ברגל אם פוסל במחשבה, וולדעת הרמב"ם מצינו דהולין לחוץ ברגל פוסל ושלא ברגל אינו פוסל, ולכאורה יש להביא רא"י מרבא י"ד א' דאמר שאת"ל השב"ר ל"ש הולכה לא פסלה מחשבה כלל לר"ש ואע"פ שמולין ברגל, אבל לאו רא"י היא דודאי למסקנא דבהולכה רבתי לא פסל ר"ש כיון שאפשר לבטלה, ה"ה דלא פסל כשהולין ברגל מה שאפשר שלא ברגל, ואנן מספק"ל לס"ד דבהולכה רבתי לכו"ע פסלה, ואע"פ שהיה יכול לבטלה, אלא דהתם משעת קבלה אינו יכול לבטלה, וכאן יכול לעשותה שלא ברגל, ומ"מ בסברא נראה דאם הוליכו זו שלא ברגל כשר ה"ה ברגל, דכל שאין כאן מצות הולכה אין הולכת זו מגרעת, מיהו יתכן דבעינן שיוליך כהן כשר שלא ברגל דמקום שא"צ רגל לרבנן הו"ל כהולכה רבתי לר"ש דזר פסול ומחשבה אינה פוסלת, וצ"ע בזה.

שו"ר בשטמ"ק בהשטות דמפרש שמעתין בעשאה ברגל, ותוכן דבריו ז"ל דבין בהושטה בין בעשאה ברגל פליגי, אלא דניחא ל' לפרושי הולכה זוטרת אף ברגל, וכמ"ש שם, (ועי' בדרבא י"ד א' דאי השב"ר לש' הולכה אף בעשאה ברגל כשרה, אלא שיש לדחות דרבא למסקנא כמ"ש"כ) ולפ"ז ה"ק ר"ש מכשיר בהילוך כששחט אצל המזבח, דהילוך זה הי' יכול לבטל עתה, משא"כ הולכה רבתי שרק קודם הקבלה הי' יכול לבטלה.

ומבואר בגמ' הכא דר"ש קאמר שהשוחט בצד המזבח אין מחשבה פוסלת בהילוכו, ולכאורה ד"ז יש לקיים במסקנא, דלא מסתבר לפרש דר"ש מכשיר בהילוך רבתי ופוסל בהילוך זוטרת, דא"כ אינו מכשיר בהילוך.

ה. שם אלא חטה"ע דפסלה בה מחשבה לר"ש היכי משכח"ל כו' יש לעי' מה בין חטה"ע לשאר זבחים, הרי בכולם מלבד הולכה מחשבין בזריקה, ועתו' ושטמ"ק, ועוד דאף שחיטה אם אינה אלא לבסוף הרי השיעור במשהו אחרון, ואם אמר תוכד"ד שפיר דמי, ועוד דאם השב"ר הויא הולכה מי ניחא הרי כ"ז שלא יצא הדם לא הולין דם, ועוד דמתני' קתני דמחשבין בהזאתה ולא בהולכתה, ואין ג' עבודות בעוף.

והנה החילוק בין חטה"ע לשאר זבחים פ"י בשטמ"ק בשם השר מקוצי דכשהדם בכלי חשיבא זריקה משמתנועע לצאת, וביאור הדברים דבעוף א"א לחשוב הזריקה כשהדם בגוף אע"פ שבאמת פעולת ההולכה בכח זריקה היא, מ"מ כיון שאין כאן דם בעין לא שייך לקראה זריקה, וע"כ דהולכה מיקריא, אבל אכתי צ"ב מאי קשיא לגמ' על מציאות המחשבה דבפשוטו שפיר חושב על מעשיו אף כשנעשין בזמן מועט, ואפשר שאם הי' הדם מגיע מיד עם יציאתו מהגוף למזבח בלא הפסק אויר לא הוה קשיא לן דשפיר חשיב אהזאה זו, ואם אינו מספיק לומר מחשבתו יאמרנה בתוכד"ד מתחלה, אבל כיון שמצות ההזאה נשלמת כשהדם על המזבח ואז אין האדם עושה דבר, ס"ל לגמ' דעיקר מחשבתו ראוייה לקבוע במעשה שעושה, ואם באנו לדון מהו עיקר המעשה של המזה הרי עיקרו הולכה, דפרישת הדם אינו מעשה חשוב בעשיית המזה, ולפ"ז ניחא דמיצוי דעוה"ע והקטרת קומץ כיון שעושה כל המעשה שפיר מהניא מחשבתו, וכן למסקנא אף בחטה"ע מתייחסת ההזאה למזה גם בשעה שמגיע הדם למזבח, ובכל זריקה ג"כ י"ל דכשהניצוק מחובר לכלי שבידו חשיב המעשה מידו, ורק בהזאה ניתק הקשר מידו כשמגיע למזבח, או דכיון שמשעה שנעזר בכלי חשיב מעשה ההזאה, מהניא שפיר מחשבתו כיון שעושה מעשה גמור בהזאה.

מיהו אין חילוק זה ברור דשפיר י"ל דמהניא מחשבתו על מעשה פרישת הדם כיון שזוהי מצותו, ומ"מ י"ל דכיון שצריך לחשוב על הגעת הדם למזבח שאז עיקר הזריקה, ס"ל לגמ' שאם חושב קודם ההזאה הו"ל כלפני דלפני, דכל עיקר דמהני מחשבתו בשעה שפירש הדם הוא ג"כ ע"ש העתיד שיגיע למזבח.

עוד בביאור הדברים, בגמ' אמרו דקודם דפריש דם אין מחשבתו כלום, ובתור דפריש איתעבידא מצותו, וסתמות הדברים משמע מפני שאינו המציאות לבטא בשפתים מחשבתו בשעה זו, וזה צ"ע דהא איכא עוד עבודות שהזמן שהמחשבה מועלת הוא במשהו, כגון מיצוי עוה"ע, [אם נימא דסגי במשהו דם לכפר כדנקט מרן זללה"ה בס סק בחד תירוצא וכמש"כ לעיל ס סק], וכן במשהו אחרון של השחיטה, וזה קשה אף למסקנא דבחסה"ע חשיב משעה שפירש עד שמגיע למזבח, דמשמע דקודם לכן אינו יכול לחשוב, וא"כ עוה"ע כשמקיף בית מליקתה למזבח שעם פרישת הדם נוגע במזבח היכי פסלה בה מחשבה, [וזה קשה אף לפי מרן זללה"ה דכיון שאין הדם בעין לא מהניא מחשבה דמעיקרא], ובפשוטו בכל הני מהני כשאומר תוכ"ד לעשייה הריני שוחט או ממצה ע"מ להקטיר חול"ז או חול"מ, ויש להבין מ"ש חטה"ע שאמרו בגמ' דלא מהני מחשבה דמעיקרא.

והנה יש שני חילוקים בגריעותא דחטה"ע, א' דבחסה"ע אין מעשה ההזאה נשלם על ידו, [ודאי פשטות הדברים דידע המקשן דבעינן שיגיע דם למזבח, ואף ר"י לא בזה נסתפק בנקטעה ידו של מזה, ולמאי דפשיט ליה חשיב כל המעשה כנעשה על ידי המזה], ב' דבחסה"ע יש השב"ר קודם שיוצא הדם, ואינו יכול לכוין מעשה הוצאת הדם בפ"ע אלא הכל מעשה אחד, משא"כ במיצוי עוה"ע שמעשה המיצוי הוא דבר בפ"ע, וכן בשחיטה,

ולעיל נקטנו לחלק ע"פ טעם ראשון, וכעת נראה חילוק שני עיקר, דבהני שעושה המעשה המכשיר בפ"ע ודאי מהני אמירתו הריני עושה לשם כך בתוכ"ד, אבל בחטה"ע אם נימא דמה שמכוין על נייעור העוף לאו עבודה היא, ורק מדנפיק תתחיל עבודת ההזאה, צ"ל שמחשב על העתיד כעין מחשבין מעבודה לעבודה, ולא דמיא מחשבה זו לכל מחשבות שאומר סמוך למעשה, ולכן סבר המקשן דעיקר המחשבה היא במעשה ההולכה, ואינו מחשב בהזאה משום דלא אפשר.

ויש להסתפק למסקנא דיכול לחשב בשעת ההזאה אם מהני שיחשוב בזמן ההולכה, או דבעינן דוקא שיחשוב מדפריש עד דמטא למזבח, (ולכאורה למאי דס"ד דמחשב בשעת הולכה סבר דא"א לחשב גם על ההזאה דהא לא אשכחנ ג' עבודות בחטה"ע, ויש לדחות דבכה"ג חשיבא עיקר המחשבה בהולכה כמו בכל מחשבין מעבודה לעבודה, מיהו בלא"ה לס"ד לא שייך כאן מחשבה על ההזאה דלא שייך שיחשוב לעשותה למחר שהרי מזה עתה, ולחשוב שיחשוב בה למחר לאו מחשבה היא כיון שאינו יכול לחשוב בשעת יציאת הדם, [ועי' לעיל ס סק"ג אם מהני מחשבה כזו], מיהו באמת אין נד"ד דומה למחשבין מעבודה לעבודה דאנן דיינינן אם מהני מחשבה תוכ"ד להזאה כשמחשבתו בזמן עשיית עבודה אחרת), ובפשוטו משמע בגמ' דלא מהני מחשבה כזו שהרי זוהי עיקר קו' המקשן, אלא דיש לדחות שהמקשן רצה להוכיח מזה דהולכה עיקר, אבל לבתר דידעינן דהזאה עיקר יש לדון דגם מחשבה דמעיקרא מהניא, ומ"מ סתמות הדברים דלא מהניא מחשבה מעיקרא, ועי' בסמוך כדברי רש"י בזה.

ורש"י פי' דאי גרסינן דכו"ע לא פסלה היינו משום דכל הולכה זו צורך הזאה היא, וכיון דלא חשב על ההזאה אלא על ההולכה לא פסל, ומשמע שאם יחשוב בזמן ההולכה על ההזאה יפסול, אבל אין נראה כן אלא

זריקה פשיטא דלא שייכא בהזאה, והשב"ר אינה הולכה.

הא דחשבינן השב"ר שא"א לבטלה כמ"ש רש"י היינו שא"א לשחוט בסמוך יותר, ואע"פ שאפשר לבטלה מדין הולכה ולעשות כולה זריקה, מ"מ הולכה זו הכרחית היא, ולכן עדיפא מהולכה רבתי, וכך מתפרש לגרש"י למסקנא דפסלה, אבל לגרסא דלא פסלה חשיבא אפשר לבטלה טפי מהולכה רבתי, כיון דהשתא נמי א"צ לעשותה הולכה בפ"ע, ולכן לר"ש ודאי דלא פסלה, ומסיק דאף לרבנן לא פסלה, ולעיל נסתפקנו היכא דאינו יכול לבטלה ולעשות כולה הזאה מאי, ונפ"מ בליקוט לבונה וכיו"ב, ופשטות הדברים דכל דיני השב"ר שוין, ועי"ש מש"כ בזה, וצ"ע.

יש להסתפק למסקנא חטה"ע שמלקה רחוק מהמזבח אם הולכה פוסלת בה, ולכאורה חטה"ע שמליקתה בכל מקום בעזרה דינה כשאר קק"ל, ואפ"ה אם שחטן רחוק מהמזבח הולכה פוסלת בהן, וא"כ ה"ה חטה"ע, ואמנם חטה"ע דרך הראוי למלקה סמוך למזבח, אבל מ"מ אין זה קובע דינים, [ולפ"ז ממתני' פ"ו דלא קתני בחטה"ע אלא שתי עבודות מוכח דהשב"ר לא שמה הולכה, למאי דפשט ר"ז דעד דמטא למזבח חשיבא כמידון], והי' מקום לתלות זה בבעיא דר' אבין צ"ב ב', אבל כבר כתבו בתו' דל"ד לבעיא דר"א, וכ"מ בגמ' דמשום הולכה שפיר מחשב אף קודם דנפיק דם, ולכאורה הטעם משום דמצות הולכה של חטה"ע היא בגופה ובוה לא שייך חסרון דלא מיקרי דמה שהרי זוהי מצותה, (וגם מצינו ענין הולכה באברים), משא"כ בנכנס לכפר דו"ל דבעינן דם דוקא, ולגרש"י דלכו"ע פסלה מבואר דקיימא הכי למסקנא, ולא מצינו רמז דהדרי בגמ' שלא יחשב הולכה.

ולפ"ז יש לקיים לקושטא דמילתא דמשכח"ל ג' עבודות בחטה"ע במקל רחוק

אדרבה פשיטא ליה שאין מחשבה על ההזאה מהניא בהולכה, [והיינו דקאמר לא פסלה ולא חילק מה חשב בהולכה זו], דאל"כ קושיא הגמ' מעיקרא ליתא, אלא שאין על הולכה זו שם הולכה בפ"ע אע"פ שא"א לבטלה כיון דצורך הזאה היא, ובהזאה עצמה לא חשב, מיהו לפ"ז אי גרסינן דכו"ע פסלה נמצא שיש ג' עבודות בעוף, וע"כ צ"ל דפסלה כשמחשב על ההזאה בהולכה, דכחלק מן ההזאה חשיבא, אבל זה תמוה דודאי מתפרשא סוגיין דהשב"ר משום הולכה פסלה, וכדמוכח בדורבא לעיל י"ד א' ובמנחות י"ג ב', ובשמעתין ע"כ התפרש כן מעיקרא ולא נשתנה ד"ז למסקנא, וגם ברש"י משמע דאי פסלה היינו משום הולכה, וכיון דלא אשכחן ג' עבודות בחטה"ע, ע"כ דגרסינן דכו"ע לא פסלה, וכן נראין הדברים דהא בדור"ש נראה דלא פסל הילוך כלל כדעת הגמ' מעיקרא דר"ש ורבנן פליגי בזה דבמתני' מכשיר לגמרי פסול הילוך והיינו לכל הפחות בשוחט בצד המזבח, ודברי רבנן לא נתפרשו מאי סברי בזה, וא"כ מה"ת לומר דלמסקנא מודה ר"ש דפוסל משום הילוך, נמצינו למידן דודאי למסקנא אין השב"ר פוסלת משום הילוך, אלא שיש לדון אם פוסלת משום זריקה בחטה"ע, ובעלמא שאינה חלק מהזריקה לכאורה פשוט שאין לחשבה כזריקה, וגם בחטה"ע אין מקור לחדש כן, שהרי בגמ' אהולכה זוטרת דבהמה קיימינן, ובאמת מה"ט קשה לומר דחלק מהזריקה היא אלא כשזורק ממש, ואז חלק מוליך בידו, [וצ"ע בכונת רש"י בגרסת דכו"ע פסלה דנמצא ג' עבודות בעוף, מיהו בלא"ה יש לשאול כן למ"ד השב"ר שמה הולכה אם נימא דסבר כן גם בחטה"ע].

שו"ר דמ"ש רש"י דהולכה זוטרת שייכא בזריקה יש לפרש דהיינו דוקא במעשה ההזאה והזריקה כזורק מצד המזבח דע"כ מוליך תחלה מעט קודם שתתחיל ההזאה, אבל אם הולך בידו וקירב למזבח בלא מעשה

מהמזבח, וכן בעוה"ע אם מלק ע"ג המזבח וצריך להלך עד הקיר כדי למצות דמה, מיהו אפשר דדוקא בהילוך דהזאה אמרו כן בגמ' דודאי לא גרע הילוך זה מהילוך דזריקה מכלי, אבל הולכה העוף י"ל דלא שמה הולכה, ואמנם מפשטות הגמ' כאן הי' נראה דשייך הולכה בעוף אבל מסתמות הדברים בשאר דוכתא משמע לחלק כן, וצ"ע.

לכאורה נראה דלמאי דמסקינן דכו"ע לא פסלה, ה"ה דהולך זר כשר, דהא לרבנן לא מצינו שפסול בזר ואין מחשבה פוסלת בו, [מיהו עי' י"ד א' בטבילת אצבע בחיצונות], ואפי' הולך זר ברגל כשר דהא בהולך כהן ברגל מסתברא דלא פסלה מחשבה כיון שלא נצטוו להולך, וכ"מ בשטמ"ק בהשמטות דמפרש הולכה זוטרתי ברגל ואפ"ה מסקינן דכו"ע לא פסלה, ופסול זר ופסול מחשבה לרבנן שוין.

ו. י"ד א' אמר רבא את"ל ר"ש סבר לה כבריה כו' הי' מקום לומר דכיון שההולכה שבהיכל עבודה שפוסלת בה מחשבה, ה"ה דמהעזרה ג"כ בכלל אותה עבודה היא, והיינו דאתא רבא לאשמועינן, והו"מ למימר שאין מחשבה פוסלת אלא מכנגד המזבח למול הפתח, אלא דעדיפא מינה נקט באת"ל, ובהולכת בזיכין אשמועינן דאע"פ שכבר התחיל בעבודת ההולכה המעכבת מ"מ אין מחשבה פוסלת מפתח אולם ולחורץ, וגם אשמועינן דאע"פ שודאי ראוי להקטיר על המזבח, מ"מ לענין עבודה הפוסלת בעינן שא"א לבטלה, שהרי אף בחיצונות אין ראוי לשחוט על המזבח, ומ"מ חשיב אפשר לבטלה.

שמעתי מהרד"ל שליט"א להקשות הרי יכול לסלק הבזיכין לצד חוץ באופן שאם השלחן בפתח האולם, עם גמר הסילוק יהיו הבזיכין בחוץ, וא"כ אפי' אי השב"ר ש"ה לא תפסול מחשבה אפי' כדי הושטת ידו, ואם

נימא דמעשה הקמיצה צריך ליעשות בהיכל ניחא, עכ"ר, ויתכן שמעשה הקמיצה צריך ליעשות ברשות אחת עם השירים, וצריך ראי' לזה, ואפשר דבמציאות צריך להגביה הבזיכין תחלה, כי הם מונחים בתוך הלחם ויש דפנות מהצדדין, ומהצד יש סניפין, ואי מסגרתו למטה לאבא שאל, אפשר שהזר זהב מעכב מלמשוך לצדדין, ואם נימא דכל מחשבת סילוק משום הולכה היא ניחא, אלא דלפ"ז אין לתלותה בהשב"ר, מיהו גם לנקוט לבונה תלו בגמ' בד"ז, וצ"ע.

שם אין מחשבה מועלת בהולכת סילוק בזיכין כו' מדשביק דין חטאות הפנימיות יש ללמוד דמחשבה פוסלת עד שיגיע כנגד הפרוכת, ואינו יכול להזות מפתח ההיכל, ואע"פ שעומד חוץ למזבח בפרים ושעירים הנשרפין, מ"מ אינו יכול להתרחק יותר דתו לא חשיב פני הפרכת, (מיהו בפר ושעיר של יוהכ"פ שנכנס לפני ולפנים הדבר פשוט, ומ"מ לא הו"ל למשבק חטאות), אבל מתנות שעל המזבח הפנימי, לכאורה אפשר שיעמידנו אצל הפתח כמו את השלחן, וצ"ע ובירור בדין מזבח הפנימי, שוב נתעוררתי ממזבח שנעקר מקטירין קטרת במקומו נ"ט א' משמע דמקדש מקומו, וא"כ א"א לקרבו אצל הפתח, [ואחי הר"י נ"י העיר דאמנם אפשר לקבוע מקומו בכל מקום בהיכל ואחר שנקבע מקדש מקומו, ונראה דמ"מ חשיב א"א לבטלה כיון שמקומו הראוי לו קבוע, ואפשר דאינו מקדש מקומו אלא במקום הראוי לו אבל בשאר מקומות חשיב עראי ואינו קובע מקום, וצ"ע בכ"ז], ולכאורה מקור הדברים מדאמרינן חגיגה כ"ז א' דאיתקוש מזבחות להדדי דגם מזבח הפנימי מיקרי מזבח אדמה, ולכן מקדש את מקומו, ולפ"ז אין ראי' לדין פרכת, ויש להסתפק היכא דסגי בהושטת ידו דהו"ל השב"ר, אבל הכהן צריך לעמוד בהיכל דוקא, אם זה חשיב דבעינן הולכה ברגל או דכיון דמצד הדם א"צ הולכה לא פסלה, ואם נימא שיכול לעמוד

בפנים ולהושיט אצבעו לדם שבחוץ לכאורה היינו השב"ר, אבל אם הכלי עם הדם צריך להיות בפנים כיון שהכהן והדם צריכין להיות במקום זה, ל"ד להשב"ר שע"י ההזאה והזריקה, שאין שייך שם להוליך ברגל דעיקר ההולכה בהושטה, אבל כאן הסדר הראוי להוליך ברגל, וצ"ע.

ויש להסתפק הי' צריך להזות כנגד הפרוכת והוא סגי ליה בסמוך עשר אמות ונכנס עד שמונה אמות לרבנן מאי, מי אמרינן השתא מיהא ממקום זה מזה, או"ד מקום שא"צ להלך הוא [כר"א דמתני'], והנה היכא דהוליך הדם במזבח ממקום למקום כתבנו לעיל סק"ג דמחשבה פוסלת לרבנן, וראי' משמעתין דאע"פ שיכול להקטיר הבזיכין במקומם אם הוליכין למזבח פוסל, אבל אחי י"ל דהיינו דוקא כששינה מקום נתינתו במזבח דלמקום זה צריך להוליך עד כאן, וכש"כ במזבח ורצפה דודאי ראוי במזבח טפי, אבל כשמוזה כנגד הפרוכת לא הי' צריך לקרב הדם יותר ורק מפני שהוא עומד שם צריך להכניסו עד מקומו, ואינו במצות והקריבו בני אהרן את הדם, ולפ"ז משכח"ל מקום שא"צ להלך דשייך בו פלוגתא דר"א ורבנן, ואף בחוץ משכח"ל כשנותן באותו רוח במזבח אלא שפנה לימינו או לשמאלו, וצ"ע.

מיהו לפ"ז נמצא דה"ק בהולכה זוטרת דכו"ע פסלה ואע"פ שהשב"ר דכו"ע לאו הולכה היא, ולשון הגמ' ל"מ כן אלא הולכה זוטרת והשב"ר היינו הך.

מבואר בשמעתין דכי היכי דפליג ר"ש בהולכת דם ה"ה בהולכת מנחה דהיינו כבזיכין, וכ"כ תו' מנחות ב' ב' שלא הביאו פלוגתא דר"ש במנחה משום שדינה כזבח, [ולרבנן דמנחת כהנים וכה"מ טעונין הגשה ע"כ צריך להוליכה למזבח אחר ההגשה, אלא דר"ש לטעמיה שם דא"צ הגשה יכול לקדשם ע"ג המזבח, ובשאר מנחות יכול לקמוץ ע"ג

המזבח], והקשו תו' שם מ"ט לא פליג ר"ש בנתינת המנחה בכלי למאי דס"ל שם כ"ו א' דיכול לעובדה בימין בלא כלי, ונראה דלר"ש אין הנתינה בכלי קבלה, דמסתברא דנשפך על הרצפה ואספו לכלי כשר, דכיון שבימין א"צ קידוש כלי ע"כ לא נפסל בנפילתו וממילא ראוי שיועיל קידוש, וכיון כן אינו בכלל קבלה כלל, [שו"ר דזה אינו, ונראה בסוגיא מנחות שם דנפסל בנשפך לר"ש, וכמש"כ שם], וא"צ בזה לטעמא דאפשר לבטלו ע"י עבודה בימין, דאף כשעובד בשמאל בקידוש כלי, לא דמי לקבלה, ונפ"מ דאף מאן דסבר הכא כרבנן דר"ש אם יסבור שם כר"ש לא יפסול במחשבת קידוש כלי, ומ"מ צ"ע כיון דסו"ס מעכב הקידוש כשעובדה בשמאל, מיהו נראה דפסול העבודות נקבע בשעת העבודה ואינו תלוי בעתיד, ואם באנו לפסול בקידוש הקומץ צריך לפסול אף אם לבסוף עשאו בימין, [כמו שהמקבל מקצת דם פוסל במחשבה אע"פ שנטל דם אחר (שקיבל אח"כ) לזריקה], ולפ"ז מסתברא דלא פליגי ר"ש ורבנן בזה, ואמנם אפשר לר"ש פסול כיון שקדושה זו שנקבעה בקומץ עבודה היא, אבל אם לר"ש ל"ד לקבלה ה"ה דלרבנן דהכא ג"כ לא יפסול, (נתעוררתי קצת לכ"ז), וצ"ע.

שו"ר בתו' זבחים פ"ג ב' ד"ה ומשמע דלר"ש א"צ קידוש קומץ אף בעובדה בשמאל אלא בסדר ההקטרה, מיהו ערש"י מנחות כ"ו ב' ושטמה שם י' ב', ונראה דכונת תו' רק לענין אע"י וכמש"כ מנחות ס"א סק"ו.

והעיקר נראה דמחשבה פוסלת לר"ש בקבלה כשעובדה בשמאל, ולא חשיב אפשר לבטלה כיון שחסר בקדושת הקומץ, ומה שאפשר להקטירו בימין בלא קדושה זו לא חשיב אפשר לבטלו, כיון שהקידוש הוא מציאות בקומץ קבלה בדם, ואם עבדה בשמאל ודאי דהוא כן עבודה, ואפי' אם

לבסוף עבדה בימין אפשר שכבר נקבע הפסול וכמש"כ.

קוף פסולה, אלא דס"ל דפסול זר ופסול מחשבה שוין.

ז. שם ארשב"ל מודה ר"ש בהולכת חטאות כו' יש לעי' מגליה לר"ל ד"ז הרי עיקר דין לשמה דבעינן למצוה משלמים ילפינן לעיל ח' א' והתם ליכא פסול בהולכה, ואמנם איכא פסוק דבעינן לשמה בחטאות הפנימיות כמ"ש תו' ח' ב' סוד"ה הנך, אכתי ליכא למיגמר לעכב כיון דבשלמים ליתא, ועו"ק כיון דחזינן בשלמים דהולכה לא הויא בכלל קבלה לענין של"ש מגלן דבחטאות הויא בכלל, [מיהו בזה י"ל דבפנימיות כיון שא"א לבטלה ילפא משאר עבודות דרק בדאפשר לבטלה מדרבנן ד' א' טעמא דהולכה בכלל קבלה], ואפשר דמודה ר"ש דבעינן כונה לשמה בכל הולכה למצוה, אלא דס"ל מסברא שאין המחשבה פוסלת הקרבן כיון שאפשר לבטלה, דהו"ל כעבודה שאינה מעכבת כפרה, ולפ"ז אמנם יליף דהולכה לא נפקא מכלל קבלה לכל מצוותה, ושנה עליה הכתוב לעכב בחטאת, מיהו הדבר ק"ק לומר כן כיון דשל"ש הוא פסול חיובי כחול"ז וחול"מ וכיון שאין הולכה עבודה חשובה ולא חל הפסול בקרבן כשחושב בהולכה, אין כאן פסול של"ש כלל אפי' למצוה, ומה"ט גם עלו לשם חובה, וי"ל דמ"מ כיון דעבודה היא אף בשלמים נהי דכיון דאפשר לבטלה לא פסלה, מ"מ שפיר ילפינן דכל העבודות בעינן לשמה, וזה שאפשר לבטלה אינו חסרון בחשיבות עבודה כזו, אלא במציאות דכל שאפשר לבטלה חזינן ליה כביטלה, אבל ראוי להצריך בה לשמה ככל העבודות, וכדחזינן מדאפקיה רחמנא לקבלה בלשון הולכה, וממילא בחטאות הפנימיות שא"א לבטלה פסלה, ויש לעי' לרבה ור"י דאמרי לק' ב' דלר"ש הולכה כשרה בזר דכל שאפשר לבטלה לאו עבודה היא מאי איכא למימר, דלא משמע דפליגי אדר"ל, וי"ל דמ"מ עבודה היא שאם עשאה

ובאמת זוהי קושיית תו' י"ג ב' ד"ה תהי בה כו' דגם אדר"ל יש לשאול מנ"ל כיון דמשלמים למדנו, ולפמש"כ יש לחלק דהולכה עבודה היא בשלמים ושפיר ילפינן להצריך לשמה בהולכה, אלא דלא פסלה, אבל טבילת אצבע דליתא בשלמים כלל, אפשר לשאול דסוג עבודה כזו לא תפסול כלל, ואף בשלא לשמה כיון דהכל משלמים למדנו למצוה.

שם והאר"ש כל שאינו כו' יעוי' ברש"י ושטמ"ק, והגרע"א ז"ל כתב דהמקשן גם אשלא לשמו קבעי מגלן, וכמשה"ק תו' ח' ב' ד"ה הנך, מיהו לישנא דריב"ח משמע דאמר דבריו הכא והו"ל לפרושי טעמא דשל"ש מגליה, ולכאורה נראה דשלא לשמה אינו ענין למיעוטא דפיגול, דהתם כתיב שלמים בקרא למעוטי, כדאמרינן מ"ד א', אבל שלא לשמה דמרבין מהיקישא דזאת התורה אף לחטאת פנימית, ממילא יש להשוות פנימית וחיצונה לענין עיכובא, דכיון דחזינן דמחשבת שלא לשמה פוגמת בפנימית אין סברא לומר דפנימית כשרה ולא עלו, ומה"ט יש ליישב משה"ק תו' דנימא מה לחיצונה שיש בה פיגול דסברא זו יכולה להכשיר פנימית לגמרי אבל לא לשווייה כשרה ולא עלתה, וכיון דהמיקישא שמעינן דבכל הקרבנות חל פסול דשל"ש תו משוינן כל החטאות לפסול, וגם מסתבר שזו סברא כללית בחטאת דלא שייך בה נדבה להכשירה, ומיושב בזה שלא הוצרך ריב"ח לפרש של"ש מגליה.

ולפ"ז אפשר דמה שאמרו גבי טבילת אצבע כלום למדו פיגול אלא משלמים היינו פיגול דוקא, אבל שלא לשמה מדנפשיה שמעינן, כדחזינן בדרי"ש דממעט רק מפיגול מדומיא דשלמים, וכ"כ מרן זללה"ה בס סק, אבל כשאמרו בגמ' דלא מפגלת דקתני היינו כר"ש או למסקנא דמוקמינן לה בחטאת

חיצונה מתפרש דשלא לשמה ג"כ כשר, שאינה עבודה חשובה לקבוע הפסול בקרבן, וכך מתפרש ראי' דרב מרי, כדחזינן דמיייתי דכוותה לענין פסול זר במנחות י"ג ב', ובסברא ג"כ כיון דידעינן דטבילת אצבע פוסלת בשלא לשמה, ה"ה דפוסלת בחול"ז וחול"מ, וא"כ חול"ל דכיון דעבודה חשובה היא לפסול, ה"ה לפיגול, ועי' לק' סק"ח.

שם ומה שלא לשמן שהוכשרו בשלמים כו' לפמשנ"ת לעיל ס סק דשלא לשמו הוא ג"כ פסול חיובי כחול"ז וחול"מ מבואר טפי הק"ו, דכיון דחזינן דכח דשלא לשמו נקבע בחטאת לפסלה ה"ה דכח דחול"ז וחול"מ, והא דאינו נעשה פיגול, זהו דין בקרבן, ולא משום דלא אהניא המחשבה, אבל אם הי' הפסול משום דחסר בכונה לשמה, א"כ אין זה ענין לחלות פסול דחול"ז.

מישה"ק תו' מה לשל"ש שכן פוסל בד' עבודות, לכאורה י"ל דלא אמרו כן אלא לגבי שינוי בעלים דג"כ ענינו של"ש והי' יכול לפסול בכלום, אבל פיגול אין המחשבה בעבודות דוקא, שהרי דם על אכילת אדם והקטרת אימורין חשיב פיגול, ולא חשיב חסרון מה שהמושג פיגול הוא בחושב על אכילת אדם ומזבח, מיהו לעיל י' א' אשכחן דחשבינן של"ש טפי מפיגול מפני שפוסל בעצמו, התם לענין מעבודה לעבודה אמרינן דכל שפוסל באותה עבודה ראוי יותר לפסול גם מעבודה לעבודה, ול"ד לדלעיל ד' א' כלל דודאי אין לחדש שיפסול שינוי בעלים בד' עבודות כיון שאין פסולו בעבודה עצמה משא"כ שינוי קדש שישנו בד' עבודות עצמן, ועי' מ"ש הגרא"מ ז"ל עד"ז.

ח. י"ג ב' אר"י בדר"ח שמעתי שטבילת אצבע מפגלת, עיקר החידוש הוא דטבילת אצבע היא עבודה חשובה ועדיפא מהולכה שלא ברגל, ומחשבה פוסלת בה, ואין החידוש בפיגול טפי מבשלא לשמה, וכן

כשאמרו כלום למדנו פיגול אלא משלמים היינו דעבודות דאשכחן בשלמים חשובים יותר מטבילת אצבע ולית לן מהיכא לרבוויינהו, ובחטאות חיצונות אימעטא טבילת אצבע אף משלא לשמה, וש"מ דמפגלת ולא מפגלת דקתני היינו לרבותא דמפגלת או אגב דלא מתפגלת אבל לא חילקו בין פיגול לשלא לשמה, וכן ראי' דרב מרי לענין חשיבות העבודה נאמרה, ובסברא ג"כ אין נראה לומר דקושיהם דנימא דרק מחשבת פיגול ליכא בטבילת אצבע, דהא לרבנן לא חילקו במחשבת פיגול בין פסול לחיוב כרת, וכיון דכרת ליכא פסולא נמי ליכא, ולחדש דרק פסול של"ש איכא ולא פסול דחול"ז וחול"מ ל"מ כן כלל, [ונדחזינן דריב"ח גופיה דאמר אין הכל משלמים למדנו פשיטא ל' דאף לר"ש משוינן של"ש וחול"ז], ועוד דאין מהיכן למילף פסול חול"ז אלא משלמים, וכ"מ ברש"י [עי' ד"ה מצדה], ותוד"ה תהי ובשטמ"ק אות ט' דאף פסולא דשל"ש באצבע לא קים לן, דכשדנו בשמעתין פסול של"ש דחטאת פ"י רק בד' עבודות ולא באצבע גופיה.

אב"י קשה דלפ"ז מבואר בשמעתין דשלא לשמה ג"כ משלמים למדנו, ומהיכא פשיטא לן לר"ש דשלא לשמה פוסל בחטאות הפנימיות אף דלא הוו דומיא דשלמים, ולעיל כתבנו מדברי התו' ח' ב' דאיכא קרא לפנימיות, או דיש להשוות פנימיות וחיצונות ולא לומר דפנימיות כשרין ולא עלו עי"ש, ועכ"פ לא מדמינן להו לשלמים בשלא לשמה, ובתר הכי ילפינן ק"ו לפסול בחול"ז, וא"כ קשה מ"ט הכא אמרינן דשלא לשמה נמי משלמים ילפינן, ולא קושיא היא דכשהנדון לפסול בחטאת טפי ממה דאשכחן בשלמים, ודאי אמרינן דהכל משלמים למדנו, דעיקר הפסול מהיקישא דזאת התורה ילפינן, אבל כשהנדון אם בעינן קרבנות הדומים לשלמים בזה לענין שלא לשמה לכו"ע א"צ דומיא

סבר בכולהו דמפגלי, ולפ"ז לא גרסינן לעיל בחטאת פנימית, [א"נ י"ל דסבר דאפי' רמי קוף אידיה כשר, כס"ד דמקשה פשיטא, עי' [מיהו בר פדא ורשב"ל ידעי שפיר דרק בפנימית קאמר, ומ"מ קשיא להו דמכח קרא דוטבל אין לחדש ד"ז, אם אין מהיכן למילף.

ויש לשאול דלכאורה דבר זר הוא שתחשב טבילת אצבע בכלל הולכה, והולכת האצבע לאו הולכה היא, וי"ל דהולכת האצבע נטפלת להזאה, ואף באופן שאינה חלק מההזאה, מ"מ אינה חשובה לעצמה מה"ט, אבל טבילת אצבע ענין בפ"ע הוא, שאין הגדרתו קירוב הדם למזבח, ומ"מ בכלל הולכה הוא כיון שמביא הדם למקום שממנו הולך להזאה, וכ"כ רש"י ט"ו א' ד"ה אלא דהולכה זוטרת כולה צורך זריקה היא, ומ"ש שם בשטמ"ק אות ח' דהאי שמעתא סברה הושב"ר שמה הולכה צ"ע דהא ברייתא היא ויש לקיימה אף למסקנא דהשב"ר ל"ש הולכה.

ברם סתמות הגמ' במנחות י"ג ב' ט"ז ב' משמע דיש הולכה שלא ברגל דחשיבא הולכה במנחה, דמימרא דר' ינאי נשנית בסתמא ומיירו בה ר' ירמיה ורב מרי דמיירו בשמעתין דטבילת אצבע, ולא משמע דלמסקנא דזבחים ליקוט לבונה בזר כשרה, וכן הרמב"ם פסק דפסולה.

ועוד אמרו שם ט"ז ב' דהילוך דמתן כלי פוסלת בו מחשבה, והיינו הילוך מהקמיצה עד לתוך הכלי כדפרש"י שם, ובפשוטו היינו שלא ברגל, דדוחק לאוקומה כשהי' הכלי רחוק והוצרך לילך ברגל לשם, וגם נראה דאין ענין הילוך ברגל למתן כלי, כיון שאין זו הליכה של הקרבת דורון כהילוך אצל המזבח, ולכן אין יתרון כשהולך ברגל לכלי, ולפ"ז מבואר בגמ' בפשיטות דיש הילוך שלא ברגל הפוסל במנחה ולא תלו לה בדין השב"ר.

דשלמים דעיקר קרא לאקשווי כל הקרבנות לשלמים אתא, אבל בפיוגול לשון שלמים מיותר למעוטי, וממעט מינ' ר"ש דומיא דשלמים במזבח החיצון.

שם אמר רב מרי אף אנן נמי חנינא כו' יעוי' בשטמ"ק אות י' דלפי טעמיה דרב מרי ה"ה דבחיצונות טבילת אצבע מפלגת, [וק"ק דלקמן פריך פשיטא ועי' להלן], והתו' במנחות י"ג ב' דקדקו מ"ט לא אמרינן הכא דקסבר הולכה שלא ברגל שמה הולכה, [נע"י להלן בזה], ועכ"פ יש לדקדק מסוגיא דהתם דרב מרי סבר שמה הולכה שהרי הביא ע"ז אף אנן נמי תנינא, ובמסכתין לא הביאו דבריו לענין השב"ר כיון שכבר נדחו.

וביאור הדברים דודאי סוגיין אזלא אף למאי דמסקינן דהשב"ר לא שמה הולכה, [כגרסא דלא פסלה ט"ו א', ואף לגרש"י מדלא פשטינן מבריתא דטבילת אצבע ש"מ שאין ראייה מזה], דמקרא דוטבל שמעינן שזוהי עבודה חשובה לעצמה, וכיון דלאו מסברא אתינן עלה דהא בחיצונות לא פסלה, מצינן שפיר למימר דהשב"ר ל"ש הולכה, וטבילת אצבע ענין בפ"ע הוא, ואמנם יש גם סברא איפכא דאף אי השב"ר שמה הולכה מ"מ טבילת אצבע ל"ש הולכה, וכן הדברים דלמאי דס"ל ט"ו א' השב"ר ש"ה מ"מ בחיצונות לא פסלה טבילת אצבע, מ"מ לקושטא דמילתא נקטינן דהשב"ר לש"ה וטבילת אצבע מפלגת, אבל ר' ינאי במנחות שם שאמר מסברא דליקוט לבונה הולכה היא ע"כ סבר דהשב"ר ש"ה, ויש בזה חידוש דליקוט לבונה ל"ד להולכה שאין זו פעולת קירוב למזבח אלא הכנה להולכה, [ומ"ש רש"י שם שמוסרו לחבירו צ"ע דזה באמת פסול מדין השב"ר כדמסיק עולא י"ד ב'], ואין ללמוד מר' ינאי לטבילת אצבע דזה גרע מליקוט לבונה דדמי טפי להולכה, ונפ"מ דמודה בחיצונות דלא מפגלא, אבל רב מרי

מתפגלין, ואם שם נשנית טבילת אצבע ל"ק מ"ט קתני ולא מתפגלת.

שם לא הא רבנן והא ר"ש, בפשוטו מאן דמשני הכי לא ידע לדרשב"ל לקמן, וסבר דחטאת משלמים ילפא.

שם אי ר"ש מאי איריא טבילת אצבע כו' אי הוה קתני לא פוסלת הוה ניחא, אלא דלר"ש אין ראוי לשנות לשון פיגול אע"ג דנפ"מ לענין פסול ולענין של"ש.

י"ד א' חטאות החיצונות פשיטא, יש לעי' מאי פשיטותא הא שפיר י"ל דחטאת חיצונה ילפא מפנימית, [וכדמסתבר דפר ושעיר של יוהכ"פ ילפי מפרים ושעירים הנשרפין אע"ג דלא כתיב בהו וטבל, ואפשר דמדרשא דכאשר עשה לדם הפר ילפינן לה, עי' לק' מ' א' וברש"י ותו' שם ולע"כ, ועכ"פ לשון הגמ' כמפורש דדינם של כל הפנימיות שוה].

ואפשר דהמקשן סבר דאפי' נתן קוף על ידיו כשר מדלא כתיב וטבל, וממילא פשוט דלא מפגלת, ובאמת גם בדברי רב מרי דמסייע לדין טבילת אצבע ממתני', (ולא שמע לי' הברייתא) ע"כ צ"ל דסבר דבחיצונות אפי' יהיב קוף מהני, או דסבר דאף בחיצונות מפגלת, דאל"כ הרי מצינו בחיצונות עבודה חשובה דלא סגי בלא"ה, ואינה מפגלת, ולפ"ז אפשר דלמסקנא באמת מקרא דוטבל יש לדקדק דטבילת אצבע מפגלת, אם נימא דרק לענין זה יש נפ"מ בין פנימית לחיצונה, שו"ר במנחות כ"א א' דמחלק ביניהם לענין דם שקרש, ועי' זבחים צ"ב ב' וטבל ולא מספג, ולפ"ז אפשר דלקושטא דמילתא אין דין טבילה בחיצונות אלא שיטול מן הדם באצבעו ואפי' מספג או שישפוך על אצבעו [עי' לשון הגמ' בקוף], ורק לאפוקי קוף אתא, וכיון דלא אחשבה רחמנא לטבילה זו שיבא הדם על אצבעו בטבילה דוקא לא הוה עבודה חשובה דגריעא מהולכה וכמו שביאר אאמו"ר שליט"א בס"ג סק [ושם מתפרש דצריך טבילה], עי"ש,

ולכן נראה דנהי דטבילת אצבע וליקוט לבונה והילוך דמתן כלי מדין הולכה נגעו בהם, מ"מ לכו"ע אין בזה חסרון דהשב"ר כיון שזהו ענין בפ"ע ולא משום קירוב אצל המזבח הוא, וסוגיא דזבחים דמיירי בהשב"ר היינו דומיא דהולכה ברגל שענינו הקרבתו למזבח, ובזה אמרינן דהיכא דסגי בהושטה לאו הולכה חשובה היא, מיהו הולכה דצורך זריקה והזאה שמולין בכח ה' מקום לדון דעבודה חשובה היא, וזהו שכ' רש"י זבחים ט"ו א' דאי גרסינן דלא פסלה הטעם משום דבכלל זריקה היא, ולפ"ז צ"ל דמ"ש בגמ' דטעמיה דר' ינאי משום דסבר השב"ר שמה הולכה, לאו למימרא דכלל הוא דבכל דוכתא סבר הכי, אלא לומר דמהא דהולכה בור פסולה יליף לה, אבל הושטת דם שאצל המזבח י"ל דבור כשרה, דרק בהושטה שבכח דהיינו זריקה יש לדון שתחשב עבודה, [ועמל"מ פ"א מפסוה"מ ה"א, ומה שנסתפק אם יש חסרון דשלא ברגל במנחה מבואר ד"ז בדרכא י"ד א' גבי בזיכין], וטבילת אצבע גריעא כדחזינן שבחיצונות לא פסלה וכמשנ"ת לעיל.

ט. **שם** ותניא אידך לא מפגלת ולא מתפגלת, יש לעי' פשיטא דלא מתפגלת שהרי הולכה גמורה ג"כ אינה מתפגלת, ואפשר דבא להשמיענו דעבודה היא ופסולה בקוף ובור, אלא שאינה חשובה לפגל, ואם ה' שונה אינה מפגלת לחוד ה' מקום לומר משום דלא בעינן טבילה בכהן כלל, [עי' בסמוך בהא דפריך פשיטא], אבל כששונה ולא מתפגלת מבואר דעבודה גמורה היא אלא שאינה מתפגלת מפני שאין מפגלין בהולכה, וגם קמ"ל שאין מחשבין עליה מעבודה לעבודה שלא לשמה, דכיון דאימעטא מפיגול אף אינה נפסלת (ועי' מ"ד א' במתן בהונות), ובתוספתא פ"ג ה"ה שנינו יש מהן מפגלין ולא מתפגלין מתפגלין ולא מפגלין מפגלין ומתפגלין לא מפגלין ולא

סימן הוא רק חצי דבר, וכ"מ לק' ל' א' דמפגלין בפסיעות ולע"כ בסוגיא דחצי מתיר.

י. י"ד א' כשרה ומקרא מסייעני כו' נראה דר"ח פשט בכל הולכות דכשרה בזר, ואע"פ שהמקרא בהולכה שאפשר לבטלה, מ"מ לרבנן אין לחדש חילוק בהולכה שאפשר לבטלה, ויש לעי' מ"ט דר"ח כיון דחזינן דפסלה בה מחשבה ודרשינן דהולכה לא תפקה מכלל קבלה מסתבר לומר דפסולה בזר.

ושמא ס"ל דמשה"ה לא הזכירה הכתוב בפירוש משום דכשרה בזר.

שם ב' היכא דגלי גלי כו' יש ליתן טעם בזה משום דהאברים כדורון ולכן הולכתם בעיא כהונה, אבל בדם עיקרו זריקה וענינו כפרה, ולכן י"ל דכשרה בזר.

במ"מ פ"א מפסוה"מ הכ"ז דקדק ממשמעות הרמב"ם דאברים שהוליכן זר לא נפסלו, והקשה משמעתין דאמרין דהולכת אברים פסולה בזר ומשמע דמדמינן להולכה דדם שפסולה בזר, ואפשר דנהי דביטל מצות הולכה כשהוליכן זר מ"מ לא נפסלו האברים מלהקטירן, דכיון דלא מעכבי כפרה לא חל בהם פסול כשביטלו מהם מצות הולכה, ומ"מ שפיר מדמינן לפסול הולכה בזר בדם, דבהני דמעכבי כפרה אם ביטל מצות הולכה ג"כ פסול, כגון שהוליך שלא ברגל, שלא נעשית עבודת הדם כמצותה, משא"כ באברים שרק ביטל המצוה, וכן פשוט למרן זללה"ה בסי"ט ס"ק ל"א עי"ש שכ' דאפי' הקטירן זר והורידן חוזר הכהן ומקטירן וכשרין.

מ"שון זו הולכת אברים לכבש אפשר לדקדק דדע"ג המזבח אין דין הולכה, שכבר הקריבן למזבח והם ברשות גבוה, ואמנם י"ל דלרבותא נקט לכבש, וכ"ש מהכבש למזבח, אבל יש גם סברא לומר דע"ג המזבח כבר נתקיימה המצוה, ונפ"מ לגבי הא דתנן תמיד

והיינו דקאמר פשיטא כיון דלקושטא דמילתא א"צ טבילה.

שם ואי אתי קוף רמי להו אידיה [מלשון זה משמע קצת דלא בעינן טבילה וה"ה רמי אידיה], כו', נראה דה"ה זר, ונקט קוף משום דאכתי לא פסיקא ליה דין זר בהולכה כדלקמן, שו"ר בלקוטי הלכות שהניח בקושיא מ"ט לא אמרו זר.

לכאורה נראה דאם טבל אצבעו בחטאת חיצונה ע"מ להזות למחר יכול להזות בה בו ביום בהכשר ולא אמרינן דאין זו טבילה לשם הזאה דכל שחושב להזות מטבילה זו לשמים בין חול"ז בין חול"מ שם טבילת הזאה עליה, [ואף אם יש דין טבילה בחיצונה], ולפ"ז ה"ה דבפנימית הוי פיגול בכה"ג דחשיבא טבילה לשם הזאה ואם חזר והזה מטבילה זו מיד הו"ל קרב המתיר כמצותו, וצ"ע בספר אאמור"ר שליט"א שם סק"א, (ובנמלך שלא להזות פשיטא דהוי פיגול אף לדעת אאמור"ר שליט"א, ועיקר כונתו שם דטבילת אצבע אינה מעשה עבודה אלא בצירוף הכונה, משא"כ הולכה שזוהי מציאות שהקריבו למזבח), ורש"י נקט ע"מ להקטיר משום שאין דרך לחשוב על ההזאה בכה"ג.

בלקוטי הלכות דין בטבילת אצבע משום חצי מתיר ולכאורה תליא בדר"י ור"ל מנחות ט"ז ב' אם בהולכה נמי פליגי בחצי מתיר, ולר"ל צריך לאוקומה שחישב בכל הטבילות, ומשמע דלכו"ע סגי בחשב מחשבת פיגול במקצת הולכה דהא טבילת אצבע מקצת הולכה היא, ול"ד למקצת שחיטה דחשבינן כל סימן בחצי מתיר, [ואף לר"ל דלא תליא מילתא במתיר דוקא], וצ"ל הטעם משום דכל פסיעה הויא הולכה שלימה, דאין חילוק בין פסיעה ראשונה לאחרונה, אלא שבקרבן זה צריך כמה פסיעות, משא"כ בשחיטה דכל

כיון שכבר הובא כל הדם לפני המלך, ומ"מ מסתברא דפוסל, ואם כבר הגיע במקום הראוי להזות על הפרכת ונתקרב עוד פסיעה אחת, יש לדון אם זה כמקום שצריך להלך.

ב. מחשבה פוסלת אפי' בפסיעה אחת בין בתחלה בין בסוף ולא חשיבא כחצי מתיר, לא מיבעיא לר"י מנחות ט"ז ב' דהולכה לאו מתיר היא, אלא אפי' לר"ל משמע דכל פסיעה מעשה בפ"ע הוא, ול"ד לשחיטת סימן אחד. – הולך מקצת דם בחטאות הפנימיות ואין בן כדי כל המתנות באנו למחלוקת ר"י ור"ל שם. – מפגלין בטבילת אצבע כדלהלן דין ד', ואם חשב בטבילה אחת הר"ז כהולך מקצת, ועי' לקוטי הלכות שצידד בדעת הרמב"ם שזה כהזה מקצת.

הול"ך מקצת הדם במחשבת פסול, אע"פ שזרק אח"כ מדם אחר כבר נפסל הקרבן. – הולך זר או פסול מקצת הדם יכול להולך ולזרוק שאר הדם בהכשר. – הולך הדם שלא ברגל אין מחשבה פוסלת בו. – הולך הדם בכלי חול או בחפניו לכאורה נראה דלא שמה הולכה, וא"א לתקונה אם הולך כן ברגל. – הולך גוף הבהמה קודם קבלה לאו כלום הוא, וא"צ לתקונה.

הול"כה בזר פסולה, וכן בשמאל, וא"א לתקונה ע"י שיחזיר ויולך כהן בהכשר, אפי' הולך כהן והחזיר, וחזר והולך זר והחזיר, כבר נפסל בהולכתו ולא מהני שיחזור ויוליכנו כהן. – הוליכו זר לאחוריו לכאורה תלוי בפלוגתת רש"י והרמב"ם דלעיל, ואפשר דאף להרמב"ם כשר.

הול"כיו זר שלא ברגל אפשר לתקן שיחזור ויוליכנו בהכשר. – הי' עומד סמוך למזבח במקום שא"צ להלך והושיטו זר משמע דא"צ לתקן, ואפי' נייד ברגליו, – נתן הדם בקרן זו והוליכו זר לקרן אחרת אע"פ שכבר נתכפר במתנה ראשונה, מ"מ הולכת הזר

פ"ז דהראשון מושיט לכהן גדול הראש והרגל והשני מושיט לראשון שתי הידים והוא נותן לכה"ג, ולא הוזכר דבעינן נייד, ואם נימא דע"ג המזבח אין דין הולכה ניחא טפי, מיהו אפשר דהולכת אברים שלא ברגל כשרה כי היכי דלא בעינן ימין, וש"מ דלא בעינן בזה שירות חשוב, – וקודם הפשט וניתוח אפשר שאין לחוש להולכת זר, שהרי הפשט וניתוח כשרין בזר ולא הזהירו שלא יקרבום לצד המזבח, מיהו למש"כ דלא מיפסלי, י"ל דלא חששו כ"כ, דודאי אינם מכוונים להולכה, רצ"ע.

יא. דינים העולים

א. מחשבה פוסלת בהולכה ממקום קבלה עד המזבח, החזירו לאחוריו לדעת רש"י והראב"ד ושטמ"ק אין מחשבה פוסלת בו, ולדעת הרמב"ם גם בזה מחשבה פוסלת, חזר והוליכו למזבח לכו"ע מחשבה פוסלת בו, ואפשר דלדעת הרמב"ם ג"כ בעינן שיהא הילוך זה בזמן עיסוקו בהולכה, כגון שנוטלו לשמרו שם, ולאפוקי אם מהלך עמו לכוון חוץ לעזרה וכיו"ב.

הגיע אצל המזבח במקום הראוי לזרוק, והולך הדם לרוח אחרת לזרקו שם, כגון בפסח שכשר במתנה אחת בכל מקום שכנגד היסוד, מסתברא דמחשבה פוסלת בו כיון שלמקום השני הי' צריך להלך, (מיהו יש לדון בזה כיון שכבר השלים ההולכה, אבל אם מתחלה הלך בארוכה פשיטא דהכל בכלל הולכה).

הגיע אצל המזבח וחשב בהושטת ידו לזריקה אינה חשובה הולכה למאי דק"ל השב"ר לא שמה הולכה, וקודם שנעזר הדם לצאת לא חשיבא זריקה, ואפי' נייד ברגליו לש"ה.

בחטאות הפנימיות לכאורה מחשבה פוסלת אף בחזרה מהפרכת למזבח, וכן מקה"ק, מיהו יש לדון שאין זו עבודת הקרבה

לפנים, ואם נימא דבהיכל יכול לטבול רחוק מסתברא דמחשבה פוסלת בהולכה זו.

בחטאות חיצונות אין טבילת אצבע עבודה הפוסלת במחשבה, ויש להסתפק אם צריך טבילה דוקא, או דסגי שישפוך מהכלי על אצבעו, ועכ"פ בקוף וזר שנתנו על אצבעו פסול, (אפי' טבלו אצבעו בכלי באופן שאין מעשה הטבילה מתייחס אליו), הולך הדם שעל אצבעו ברגל במקום שצריך להלך הר"ז תלוי בנדון דלעיל, מיהו אפשר דע"ג המזבח אינו בכלל הולכה, עי' דין ז'.

ה. **חטאת** שמלקה רחוק מן המזבח לכאורה נראה דמחשבה פוסלת בהולכתה ברגל, אבל מסתמות הדברים שלא הוזכרה הולכה בעוף משמע קצת שאין בה עבודה זו, ואמנם בדרך הרגיל אין בה הולכה ולכן לא הזכיר התנא אלא הזאה ומיצוי, מ"מ זה מספק לן שלא החשיבו בגמ' אלא ההולכה של ההזאה עצמה, והטעם מפני שאין הדם בעין, ועתו' דלא תליא בבעיא דר' אבין, וצ"ע.

מחשבה פוסלת בחטאת"ע משעה שפירש הדם עד שיגיע למזבח, ויש להסתפק אם מהני כשיאמר בשעה שמוליך בכח להזאה שתהא ההזאה במחשבת חול"ז, דבגמ' משמע דלא מהני אמירה דמעיקרא.

בעוה"ע שאין מעשה קודם למיצוי מסתברא דאם אומר תוכ"ד למיצוי מהניא מחשבתו, וכן בזריקה.

ו. **במנחה** ג"כ בעינן הולכה ברגל, כדאמרין בבזיכין, מיהו בהולכת הקומץ לכלי מחשבה פוסלת, ובפשוטו היינו שלא ברגל, ואפשר גם שאין ענין הולכה ברגל אל הכלי, וכן מחשבה פוסלת בליקוט לבונה, [וצ"ע דבגמ' תלו לה בדין השב"ר], - לכאורה אחר קידוש כלי צריך הולכה בכלי דוקא.

ז. **הולכת** אברים לכבש בזר פסולה, אבל בשמאל כשרה, ויש להסתפק

פסולה, ואם הדם נפסל אפשר דתלוי בדין הולכת אברים, עי' דין ז', ועי' לעיל בדין הולכה אחר שכבר נתן מקצת דמים.

ג. **הולכה** שלא ברגל פסולה, במקום שהדרך להוליך ברגל, אבל אם שחט בצד המזבח דא"צ להלך, אע"פ שביטל ההולכה ברגל כשר, ולשון הרמב"ם בזה צ"ע, עי' מל"מ, ואפשר דכוונתו בשחט רחוק מהמזבח וזרק הדם משם, דגם בכה"ג יש לפסול כיון שלא הלך במקום שצריך להוליך, וכ"כ במל"מ סוף הכ"ג.

הולכה שלא ברגל היינו שנטל מצד זה ונתן לצד אחר והוא עומד במקומו, או שמסרו לחבירו וחבירו לחבירו, או שנשפך על הרצפה לכוון המזבח, (או שהולכו קוף), ובכל הני יכול לתקן ע"י שיחזירנו למקומו הראשון ויוליכנו בהכשר, ונראה דא"צ מקומו הראשון דוקא אלא כל שהרחיקו באופן שבטלה תועלת ההולכה הראשונה, ונראה דבעינן שיוליך הכל ברגל ולא סגי אם מוליך מעט שסמוך למזבח ברגל, ועי' שטמ"ק ומל"מ.

אם נייד פורתא ברגליו אע"פ שעיקר ההולכה היתה בידי כשר דחשיב שעוסק בהולכה ברגליו וכמו בכל מוליך כדרכו שאין מדקדקין אם קדמה ידו לגופו, ובנתנו לחבירו וחבירו לחבירו צריכים כולם לנווד פורתא.

ד. **טבילת** אצבע בחטאות הפנימיות מפגלת, ופר' ושעיר של יוהכ"פ בכלל זה, אע"ג דלא כתיב בהו וטבל, ולכאורה נראה דאפי' חשב להזות מטבילה זו חול"ז או חול"מ פיגל ופסל, ועי' לעיל דין ב' דדינה כהולכה וסגי בטבילה אחת לפגל.

הולכת האצבע מהכלי עד ההזאה אינה מפגלת, דהו"ל הולכה שלא ברגל, ויש להסתפק אם יכול לטבול אצבעו רחוק ממקום ההזאה ולהוליך הדם שבאצבעו ברגל, ונראה דחוי' להיכל פסול דבעינן והביא את הדם

וההולך, דקיי"ל א"א לתקונה, ומרן זללה"ה כתב במקו"א דאפי' הקטירן זר מורידן הכהן וחוזר ומקטירן בהכשר.

הולכת אברים מהכבש למזבח אפשר שאינה ממצות הולכה אלא מענין ההקטרה, שהרי כבר קלטן המזבח, ונפ"מ שאם צריך הולכה ברגל עד הכבש מ"מ מע"ג הכבש א"צ ברגל, והכי משמע בפ"ז דתמיד.

הפשט וניתוח בזר כשר, וא"כ אפשר דהולכתן קודם ניתוח לא חשיבי הולכה.

בהולכה שלא ברגל מאי, ובפשוטו בתרויהו כתיב והקריבו ויש למעט שלא ברגל, מיהו אפשר דגם שלא ברגל החסרון בחשיבות ההולכה וכי היכי דא"צ ימין א"צ ברגל, (והרמב"ם כללם יחד בפ"א הכ"ב כ"ג עי"ש).

יש להסתפק אם האברים נפסלו מהקטרה ע"י הולכת הזר או שביטל מצות הולכה, ואמנם בגמ' מדמינן ל' לדם, אבל אפשר דבהני דלא מעכבא כפרה אין חל פסול ע"י ביטול עבודה, ובגמ' מדמינן רק שהעבודה בטלה, מיהו אין מצוה להחזיר לאחוריו

קיצור תוכן הענינים

א. י"ד ב' איבעיא להו הולכה שלא ברגל כו' הכא מיירי כשדרך להולך ברגל ולק' ט"ו א' מיירי כשא"צ הילוך ברגל, והנדרון אם דרך הולכה בכך, ומסיק דלא קיים מצות הולכה, אבל לא גרע ליחשב כמוליך זה, אלא כנתקרב מאליו דמי, דלא חשיב הכהן כעוסק בהולכה.

שם הא עומד דומיא דיושב כשר, בקו' תו' מ"ט לא פשיט מעיקר פסול יושב, י"ל דלא נחית השתא להוכיח מדאפשר לתקונה.

שם דנייד פורתא, דכיון שנייד הרי הוא עוסק בהולכה וכל ההקדבה מתייחסת להליכתו אע"פ שעיקרו נעשה ביד, כמו שבכל הילוך אין חוששין אם ידו הקדימה לגופו מעט, שם נתנו לחברו כו' לכאורה בכה"ג הדרך להושיט שלא ברגל, אלא שכבר נקבעה מצות הולכה, שם דנייד פורתא פי' כולו, ולא סגי בדנייד חד מינייהו, וכ"מ בגמ' ל' א' דכל פסיעה במצות הולכה ומחשבה פוסלת בה, ועמל"מ פ"י מפסוה"מ, ועסק"ב.

שם ת"ש קיבל הכשר ונתן לפסול כו' יעוי' פרש"י, וקשה מלקמן ט"ו א' וכמשה"ק בשטמ"ק שם ואם נפרש דיחזיר לכשר משמע לכל כהן כשר, ויחזור הכשר משמע הראשון מיושב טפי, שו"ר שהגרא"מ ז"ל פי' דיחזיר לכשר משמע שהפסול עושה מעשה הושטה לכשר, ומשני יחזור הכשר דעביד רק מעשה איצטבא, וזה מיושב טפי, וא"ת אכתי הו"ל לאקשו"י ממסירת הכשר לפסול, וי"ל דהו"מ לאוקומי בדנייד, וגם לא ניחא ל' לבאר עתה נדון דאפשר לתקונה כיון דבעי לה בסמוך.

ב. ט"ו א' אפשר לתקונה או לא כו' הך בעיא היינו לצד דבהולכה גמורה א"א לתקונה, וכבר כתב במל"מ דמה"ט פסק הרמב"ם שם דא"א לתקונה, והנה בהוליכו קוף או נשפך מבואר ענין התיקון כיון שלא נקרב כדורון, אבל בנתנו לחבירו ולא נייד ה' מקום לומר שכבר נתקרב הדורון בפסול ולא יועיל תיקון, אבל בגמ' מדמי להו, ואמנם יש לדחות דמש"ה קא"ל מי סברת כו' כלומר דהתם ע"כ לאוקומי בראי אף אם אפשר לתקונה בהשב"ר, אבל ל"מ כן, ויש לנקוט דע"כ ל"פ אלא ברגל.

שם ונהי נמי דיחזור הכשר כו' יעוי' בשטמ"ק, בהשמטות, ולכאורה כונתו לתרץ דאף השב"ר לא ש"ה מ"מ אם הולך ברגל מעט אצל המזבח ה' אפשר לומר דנתקנה ההולכה, וא"כ אף אם מסר לפסול יכול לתקן, ואין רא"י מזה שאפשר להחזירו לאחוריו ולתקן כיון שמתקן רק בהולכה להלן אצל המזבח, וע"ז אמרו בגמ' דאם א"א לתקוני להחזיר ולאחוריו הדין נותן שלא יועיל לתקוני אצל המזבח, וא"כ ממ"נ איכא רא"י דאפשר לתקוני, מיהו עיקר הדבר דמהני פסיעה לבסוף מחודש, ויש ללמוד ממ"ד דא"א לתקוני דלא מהני, ואין לחדש פלוגתא ביניהם בזה, וביאור הגמ' נתבאר לעיל מדברי הגרא"מ ז"ל.

שם אי ס"ד לא אפשר לתקונה כו' הו"מ לשנויי בדנייד, אלא דעדיפא מינה משני, ואפשר דאכתי הוה פריך לי' מקיבל בימינו ונתן לשמאלו דלא מהני נייד, וע"כ לאקומי כשלא נתקרב למזבח עי"ז, שם לא דקאי זר בראי כו' לפ"ז אינו יכול להחזיר לכשר כדמעיקרא ובעינן דוקא שיחזור ויקבלנו ממקומו של הפסול, וזה מיושב לפי' הגרא"מ ז"ל, מיהו למסקנא מיירי שפיר בדקאי זר גואי.

שם איתמר אמר עולא אר"י השב"ר פסולה, יערי' בשטמ"ק שאין להוכיח מלשון פסולה, וכ"מ בבריתא דקתני פסול ואיכא למ"ד אפשר לתקונה, מיהו נראה דמדנקט פסולה מוכח דכהולכה פסולה היא וממילא שמעינן דלא שמה הולכה, והא דאיצטריך שתי המימרות היינו לאשמועינן דא"א לתקוני בהולכה פסולה. שם איתיבה ר"ג לעולא אף לר"ג צריך לאוקומה במחזורו למקומו הראשון, ולא נחית התנא אלא להשמיענו בדיני קבלה, ומה"ט ל"ק כ"כ דאיכפל תנא כו' כיון דצריך להשמיענו ד"ז.

לכאורה נראה דבעינן הולכה בכלי שרת ולא מהני בחפניו של כהן, ובאצבע צ"ע אם יכול לטבול אצבעו רחוק ולהלך עם הדם שבאצבע, ואם הכלי חוץ להיכל מסתברא דלא מהני וכן בקומץ אחר שקידשו אפשר שצריך להוליכו בכ"ש.

שם לבראי לא נפיק, והכל נפסל כיון שגם הא דלגואי מעורב בו, שם אבע"א בגומא ומה שנע בגומא ממקום למקום חשיב חד מקום, וכמו בכלי מיהו כלי עדיף, ואחי הר"ש שליט"א העיר מהא דאר"י כוס ה' ממלא מדם התערובות ולא חיישינן שנע ממקום למקום, מיהו למסקנא גם שם י"ל דחזור ומוליך, שם לפלוג וליתני בדידה כו' לכאורה אין זה מאותו ענין כלל, אלא הקושיא בצירוף איכפל תנא דבכה"ג ראוי לשנות החידוש הזה, דהא דנשפך מיותר דמדיוקא שמעינן דפסול.

ג. שם הוליכו זר והחזירו כהן, ה"ה החזירו זר, וזו גם כונת רש"י, שם מ"ס אפשר לתקונה, בהולך במחשבת פסול לכו"ע א"א לתקונה, הולך כוס אחד לכו"ע השני כשר, ומסתברא דסגי בנתרחק שיעור שהי' קודם וא"צ לילך למקום שיצא משם דוקא.

שם לדברי המכשיר כו' ואם חזר והוליכו כשר נראה דלרשב"א לכו"ע כשר ולרביא ג"ז פסול, ולכאורה לדברי הפוסל אם מכשיר בזר בכה"ג א"כ לא משכח"ל מהלך במקום שא"צ להלך דפוסל במחשבה, שהרי כבר נכשר ולא נפסל יותר.

שם דהא צריך לאמטוייה, ופוסל בהולכה זו כדלקמן, ובהולכה כל פסיעה פוסלת ולא חשיבא חצי מתיר, עי' לק' ל' א' ובמנחות ט"ז ב', ולק' סק"ט.

שם ב' הא צריך לאמטוייה מחלוקת כו' לכאור' אפשר לומר דלכו"ע זר פסול, ורק אם מחשבה פוסלת באמטויי פליגי, כמו לר"ש דזר פסול ואין מחשבה פוסלת, אבל בגמ' משמע דר"י מדפתי לא פליג ארבא ולפ"ז צ"ל דרבא דלעיל לבתר דאותביה אביי או דפסק כר"א, והטעם משום דלית לן לחדש אליבא דרבנן חילוק כדר"ש דלדידהו הכלל הוא שפסול מחשבה זר שוין.

שם א"ל אי תניא תניא, פרש"י דלא פליגי ת"ק ור"א, וכבר כתב הראב"ד דסוגיין משמע דבהילוך לחוץ אין מחשבה פוסלת, עמל"מ ולעיל הוכחנו כן מדר"ש בר אשי, וכן בסברא דלא קרינן ביה והקריבו, אבל לשון הגמ' סתום, ולא משמע דבשחט סמוך והרחיקה וקיבל רחוק פליגי, ואפשר לומר נפ"מ בהולך מקרן זו לקרן אחרת והי' יכול לזרוק כאן, דלגבי המקום שזרק בסוף נמצא שהי' צריך להלך, ובזר מסתברא דפסול, ומ"מ א"א לחשבו צריך להלך, ויש להביא רא'י מדרבא י"ד א' דמה שמוליך עד המזבח את הבזיכין מחשבה פוסלת בו אף לר' יהודה שנתקדשה כל הרצפה, אבל אין נראה שסתמו בגמ' וסמכו דנוקים בכה"ג, ונראה מסתמותן של דברים דאף לר"א פוסל, וע"כ צריך לדחוק דר"א השיב לר"ש דאנן נמי לא פסלינן אלא כשא"א לבטלה עתה, ועי' בתוספתא דשאלו לר"ש באיזה הילוך פוסל ר"מ, ושפיר י"ל דר"א ביאר דעתו, והרי גם ר"ש מודה דשייך פסול הילוך בפנימיות, ודעת הרמב"ם והראב"ד דפליגי, ופסק הר"מ כרבנן והר"א כר"א, וצ"ל דמיירי ר"מ כשיש לו תועלת בהולכה זו לשמרה או דכיון שעוסק בהולכה חשיב כ"ז שהוא בידו כמחזיק הדורון ובכלל הולכה היא, ולפ"ז אם מוליכו לחוץ או שרוצה להרחיקו מהמזבח אף לר"מ אין זה בכלל הילוך.

ד. ט"ו א' אתמר הולכה שלא ברגל כו' הכא מיירי כשא"צ הליכה ברגל, והנודן אם ההושטה מעשה חשוב, ובפשוטו מיירי אף באופן שצריך לקרב הדם בהושטה, ויש להסתפק הולך ברגל כשא"צ רגל

אם נעשה עי"ז הולכה, ולמסקנא דכשאפשר לבטלה לא פסלה, אע"פ שא"א לבטל ההושטה דמ"מ אפשר לעשותה בלא הילוך, וכ"מ ברבא י"ד א', ונפ"מ לדינא בהוליך זר ברגל במקום שא"צ רגל, ובפשוטו נראה דכשר כיון שלא ניתנה כאן מצות הולכה.

ה. שם אלא חטה"ע דפסלה בה מחשבה לר"ש היכי משכח"ל כו' יש להבין איך מחשבין בכל זריקה, ואיך מחשבין בשחיטה אם אינה אלא לבסוף, ומ"ט חשיבא הולכה כשהדם בגוף העוף, ומ"ט נקטו במתני' דהמחשבה בהזאה ומיצוי ולא אמרו בהולכה, ועו"ק למסקנא דמחשב משעה שפירש הדם עד שמגיע למזבח אחתי תקשי בעוה"ע שממזה סמוך למזבח מאי איכא למימר, ובפרט לפמש"כ לעיל ס' סק כחד תירוצא דמין זללה"ה דסגי במשהו דם לכפר.

והנה פשוט הגמ' שאינו מספיק לחשוב בזמן מועט שאינו ניכר ומבורר, ולכאורה בעלמא יכול לומר בתוכד"ד הריני מזה ע"מ לאכול כזית למחר, ואפשר דאה"נ כשעושה מיד המעשה יכול לחשוב תוכ"ד, ושאיני חטה"ע שקדמה הולכה שלא ברגל למעשה ההזאה, וסבר המקשן דמחשבתו שקודם ההולכה אינה מועלת על הזריקה, וג"ז מעין מחשבין מעבודה לעבודה, ועכ"פ ל"ד לכל זריקות שמבורר הרגע שעושה המעשה ושפיר מודיע מחשבתו עליו, ולפ"ז משמע דאף למסקנא לא תועיל מחשבתו על ההזאה קודם ההשב"ר או באמצע ההולכה, ורק מדפריש מהני, דלא מצינו דהדר מזה בגמ', ואפשר גם לפרש דכיון שאין מעשה ההזאה נשלם על ידו, ס"ל לגמ' דעיקר מחשבתו צריכה להיות במעשה שעושה, ולמסקנא חשיב שעושה כל הזריקה.

גרסא דידן דלכו"ע לא פסלה מיושבת יותר, דהא בס"ד פשיטא לן דלר"ש אין השב"ר פוסלת, והיינו משום דמתני' מתפרשא שאין הילוך הפוסל לר"ש, ואין מקור לשנות ד"ז למסקנא, אלא יש לקיים מתני' כפשטה דמודו רבנן לר"ש דאפשר לבטלה, אלא דהשתא מיהא לא ביטלה, ומ"ש רש"י דהולכה זו בכלל זריקה היא היינו כשבאמת זורק בהולכה זו, אלא דע"כ מוליך מעט תחלה בכח עד שהדם פורש ליחשב כזריקה, אבל אם מושיט בידו בנחת אין זה ענין לזריקה, וצ"ע בכונת רש"י בגרסא דפסלה דהא לא מצינו ג' עבודות בחטה"ע, ואולי ר"ל דפסלה מדין זריקה, והיינו במעשה ההזאה ולא בהושטה בנחת שאינו מזה, ול"מ כן בגמ', וצ"ע, ויש לעי' מאי קסבר ר"י דבעא מר"ז, אם סבר לפי צד זה דהשב"ר שמה הולכה, ועי' מנחות י"ג ב'.

הא דחשבינן השב"ר דא"א לבטלה, היינו משום שע"כ מוליך מקום זה אחר המליקה והקבלה, אבל שפיר יכול לבטלו מתורת הולכה שיהא הכל בכלל הזריקה.

ויש להסתפק למסקנא חטה"ע שמלקה רחוק מהמזבח אם מחשבה פוסלת בהולכתה, דאם משום שברוך כלל מבטלה, אין זה גורם שלא תחשב הולכה, וכמו ק"ל שחייטתן בכל מקום ומ"מ הולכה פוסלת בהן, אבל לעומת זה סתמות הדברים דלא משתמיט להזכיר עבודה זו בעוף מספקת לן ד"ז, ואמנם בדרך הרגיל אין הולכה בעוף, מ"מ יש להסתפק בזה, ומקום הספק הוא מפני שאין הדם מכונס בכלי ואיכא למימר דאין שם הולכה ע"ז, אבל בסוגיין לא חששו לזה בס"ד, וכמ"ש תו' דלא דמי לבעיא דר' אבין כיון דסו"ס מוליך הדם באופן הראוי להזאה, והרי מצינו הולכה אף באברים, מיהו יש לדחות דרק במעשה ההזאה אמרו כן, אבל לא במוליך גוף העוף למקום ההזאה.

למסקנא הוליך זר שלא ברגל י"ל דכשר דכל שאין מחשבה פוסלת בו אף זר כשר לרבנן, ולפ"ז אפי' הוליכו ברגל דכיון שא"צ להלך ואין מחשבה פוסלת בו, אין לחדש שאם עשה הילוך זה ברגל יפסול, וערמב"ם פ"א מפסוה"מ ה'.

ו. י"ד א' אמר רבא את"ל ר"ש ס"ל כבריה כו' קמ"ל דלא אמרינן שהכל בכלל הולכה כיון שע"כ צריך להוליך בהיכל, וד"ז הי' יכול להשמיענו בשחט במזרח העזרה דאינו פוסל אלא מכנגד המזבח אלא דעדיפא מינה נקט, ובבזיכין אשמועינן דאע"פ שכבר התחיל בהולכה לא חשיב הכל המשך אחד, ואע"פ שהראוי להקטיר על המזבח מ"מ חשיב אפשר לבטלו.

שם בהולכת סילוק בזיכין, מדשביק חטאות הפנימיות משמע דבדידהו פוסל בהיכל עד שיגיע אצל המזבח, ואפשר הטעם שאם מזה כנגד הפרכת מרחוק פסול שביטל הולכה במקום הראוי להוליך, כדין

הזורק מרחוק למזבח, ואפי' בפריס ושעירים הנשרפין שצריך לעמוד מן המזבח ולחזק מ"מ בפתח ההיכל לא מצי קאי, וגם לא יגיע עם הדם, אבל המזבח לכאורה יכול להעמידו בכל מקום כמו השלחן, שוב נתעוררתי ממ"ש דמזבח שנעקר מקטיר במקומו, ש"מ שיש לזה מקום, וכ"נ בשלהי חגיגה שדינו כמחומר, ואפשר שאמנם אם יעמידנו בכל מקום קדוש אבל אינו מקדש מקומו אלא במקום שמעמידו בקביעות והוא מקומו הראוי לו, ולכן א"א לבטלה, כיון שחייב לקבוע לו מקום, טפי משלחן שיכול לטלטלו עד פתח ההיכל עם הלחם, ויש להסתפק בהוליק' בהיכל עד הפרכת אבל הוה סגי ליה בכמה פסיעות קודם לפרכת, אם זה מקום שצריך להלך, ועסק"ג בדיון נתן במזבח במקו"א דלמקום השני הוצרך להלך, אבל כאן הכל במקום אחד, וכע"ז משכח"ל במזבח שפנה לימינו או לשמאלו ונתן באותו רוח.

בתו' מנחות ב' ב' הקשו מ"ט לא פליג ר"ש בנתינת קומץ ככלי לשטתו דאפשר לבטלו, ונראין הדברים דאף כשדעתו להקטיר בשמאל ל"ד ד"ז לקבלה לר"ש כיון שאין קידוש זה הכרחי, ואם נפל על הארץ לא נפסל כיון שיכול להקטירו בימין, ונמצא שאין זה ענין ליכול לבטלו אלא דל"ד לקבלה כלל, וא"כ אין זה תלוי בדר"ש דהכא.

ג. י"ד א' ארשב"ל מודה ר"ש כו' יש לעי' מגלן, נהי דא"א לבטלה אבל אכתי עיכובא משלמים למדנו, ועוד כיון דחזינן בשלמים דאין הולכה בכלל קבלה מגלן דבפנימיות היא בכלל, ובאמת זוהי קו' תו' י"ג ב' ד"ה תהי בה, וצ"ל דהולכה עבודה היא בשלמים ופסולה בזה, משא"כ טבילת אצבע דאינו אלא מכשיר ולא מצינו עבודה קלושה כע"ז שתפסול, וביאור הדברים דאף בהולכה שאפשר לבטלה יש להצריך לשמה לר"ש, אלא דאין הקרבן נפסל ע"ז כיון דחזינן ליה כאילו ביטל אותה עבודה, ולכן בחטאת שא"א לבטלה שפיר נפסל הקרבן.

שם והאר"ש כל שאינו כו' כתב הגרע"א ז"ל דכונת המקשן לשאול גם על של"ש, וכקו' תו' ח' ב', ולכאורה ל"ד של"ש לפיגול דהתם מיתר שלמים למיעוטי, ואילו בשלא לשמה נתרבו כל הזבחים ולא אייתר שלמים, אלא דאין לנו אלא דומיא דאשכחן בשלמים, ולכן מסתבר דיש להשוות פנימיות וחיצונית, ובסברא ג"כ הטעם משום דאין נדבה בחטאת, ולא שייך לומר אם לאו כמו שנדרת יהא נדבה, ומה"ט אין לפרוך מה לחיצונית דיש בה פיגול כמשה"ק תו', דלא מסתבר שתהא פנימיות כשורה ולא עלו, ולכן ע"כ להשוותם, ואיך מתפרש בטבילת אצבע עסק"ח.

שם ומה של"ש שהוכשרו בשלמים כו' מכאן ג"כ נראה דשל"ש הוא פסול חיובי שנקבע בקרבן ולכן דומה לחול"ז וחול"מ, עי' לעיל ס סק.

בקו' תו' מה של"ש שפסול בד' עבודות, י"ל שאמרו כן רק לגבי שינוי בעלים שהי' יכול לפסול בד' עבודות, אבל פיגול א"צ לחשוב על העבודות אלא על אכילת אדם ומזבח, ואין חסרון אם אין ההולכה אכילת מזבח, ול"ד לענין מחשבה מעבודה לעבודה דשייך טפי פסול בכל עבודה בשל"ש, וממילא ה"ה על עבודה אחרת.

ת. י"ג ב' שמעתי שטבילת אצבע מפגלת, החידוש דחשיבא עבודה ולכן ע"כ דגם לענין שלא לשמה איצטרך לאשמועינן, ובחטאות חיצונות אף משל"ש אימעטא, וכ"מ בראי' דרב מרי, וכן הא דתהו בה בגמ' לא מסתבר שרצו לחלק בין פיגול לשל"ש, ובפרט אם נימא דגם חול"ז פסול, מיהו לזה לא מצאנו מקור ללמוד ק"ו משלמים, וכ"מ ברש"י ותו' ושטמ"ק, אבל לפ"ז קשה דכיון דמבואר בשמעתין דשל"ש ג"כ משלמים למדנו, א"כ היכי עביד ריב"ח ק"ו לפסול פנימיות בחול"ז, ולא קושיא היא דלענין מיעוטא לא נכתב שלמים למעט בשלא לשמו, אבל עכ"פ א"א ללמוד משלמים אלא כעין דאשכחן בשלמים, משא"כ בפיגול שנכתב שלמים למיעוטא.

שם א"ר מרי אף אנן נמי תנינא, בענין חיצונות אליבא דרב מרי, עסק"ט.

בתו' מנחות י"ג ב' דקדקו מ"ט לא אמרינן דמ"ד טבילת אצבע מפגלת, סבר השב"ר ש"ה כדאמרינן בליקוט לבונה שם, והרי מדרב מרי חזינן דשניהם נדון אחד, וי"ל דכיון דחזינן דבחיצונות אינה מפגלת ע"כ דלאו משום השב"ר אתינן עלה אלא מקרא דוטבל, משא"כ בליקוט לבונה דמסברא קא"ל, וכ"ה

פשטא דשמעתין דד"ז דטבילת אצבע מפגלת בריתא היא וקי"ל הכי אף למאי דמסקינן דהשב"ר לש"ה, וא"ת היכי עדיפא טבילת אצבע מהולכת אצבע, וי"ל דהולכת האצבע נטפלת להזאה, וצ"ע בשטמ"ק ט"ו א'.

מיהו במנחות י"ג ב' סתמו בדרי' ינאי ומשמע קצת דהלכתא הכי, והרמב"ם פסק כותיה, וכן שם ט"ז ב' מבואר דהילוך דמתן כלי פוסל ואע"פ שהוא שלא ברגל, ואף אם ילך ברגל נראה שאינו מענין הולכה למזבח, שאינו מקריב הדורון לכלי, ולכן צ"ל דליקוט לבונה ל"ד להשב"ר ואע"פ שאמרו לשון זה בגמ' לאו כלל הוא להושטת יד למזבח, אלא לומר דבכלל הולכה הוא לענין פסול זה, וצ"ע.

ט. שם לא מפגלת ולא מתפגלת, אפשר דנקט ולא מתפגלת לומר דעבודה היא דאם לא היתה עבודה לא הי' מקום להזכיר דאינה מתפגלת ואמנם הטעם ככל הולכה, ואיצטריך זה לומר דפסולה בקוף [וזר] כדאמרו בסמוך, וה"ה דבשל"ש לא פסל, ובוזה גריעא מהולכה דעלמא, ובתוספתא פ"ג שונה יש מהן מפגלין כו'.

שם הא רבנן והא ר"ש, לכאור' מאן דמשני הכי לא ס"ל דרשב"ל בסמוך.

י"ד א' חטאות החיצונות פשיטא, יש לעי' מאי פשיטותא, כיון שמצותן בטבילה, והרי פר ושעיר של יוהכ"פ מסתברא דילפי מהני ואע"ג דלא כתיב בהו וטבל, עי' מ' א' וברש"י ותו, ואפשר דהמקשן סבר דאף בנתן קוף כשר, מיהו בדברי רב מרי ק"ק כמשה"ק בשטמ"ק דלפי מה דסייע ממתני' הי' ראוי שגם בחיצונות יהא הדין כן, ולא משמע דמכח קרא דוטבל ילפינן דמפגלת, ואפשר דבחיצונות אין דין וטבל דאפי' נקרא כשר עי' מנחות כ"א א', וכן במספג אפשר דכשר, עי' לק' צ"ג ב' וברמב"ם, וקצת משמע כן מלשון ואי אתי קוף רמי להו אידיה, מיהו אין לפשוט מזה, ולפ"ז ניחא דמרא"י דר"מ אין לפשוט בחיצונות, ומ"מ יש בזה חידוש דאינה מפגלת, ואמור"ר שליט"א ביאר הדברים עי"ש.

שם ואי אתי קוף, ה"ה זר, אלא דאכתי לא פשטו בגמ' דין זר.

לכאורה נראה דאם טבל אצבעו ע"מ להזות למחר בחיצונות יכול להזות בה היום, ומה"ט ראוי שיפגל בפנימית.

בלקוטי הלכות דין בטבילת אצבע משום חצי מתיר, ועי' מנחות ט"ז ב' דלר' יוחנן אין חסרון דחצי מתיר בהולכה, ולר"ל אמנם צ"ל דחישב בכל הטבילות, מיהו בפסיעה אחת סגי, ול"ד לשחיטה שחצי שחיטה אינה מעשה שחיטה, אבל הולכה כל פסיעה מעשה גמור.

י. י"ד א' א"ל כשרה ומקרא מסייעני, משמע דאף בפנימיות קאמר דלרבנן אין לחלק ביניהם, וק"ק כיון דדרשינן לענין פסול מחשבה דהולכה בכלל קבלה מ"ט לענין זר שאני, ושמא מכח הפסוק למד דלכך לא הזכיר הכתוב הולכה כיון שכשרה בור.

שם ב' היכא דגלי גלי, י"ל דאימורין הוו טפי כדורון, אבל דם אין בקירובו משום הקרבת דורון, ולכן גם בור יש להכשיר.

במל"מ דקדק במשמעות הרמב"ם דהאיברים אינם נפסלין, והק' דבשמעתין מדמין להו לדם, וי"ל דאמנם ביטל מצות הולכה אבל באימורין דלא מעכבי כפרה לא חל פסול ע"י שביטל אחת מהעבודות, משא"כ בדם, וכמו אם הולכת שני גזירין היתה טעונה כהונה דמסתבר שאין גזירין נפסלין, וכן פשוט למרן ד"ל שאפי' הקטירין זר לא נפסלו וחוזר ומעלן הכשר.

ויש להסתפק אם בהולכה מהכבש למזבח ג"כ זר פוסל, די"ל שכבר נגמרה מצות ההקרבה, כדחזינן לענין אעל"י שכבר קדשו, ונפ"מ אם צריך הילוך ברגל, עי' תמיד פ"ז דמושיטין לכה"ג ולא אמרו דנייד, ולכאורה השב"ר פסולה באיברים כבדם.

סימן ו

קבלה בכלי

חשיב אויר, ונראה דמיירי בידו מונחת על שפת הכלי ואין הפסק אויר מידו לכלי, והמים נגררין ע"ג היד ואין בהם שפע שאז אינם מתייחסים ליד, וכן במזרק המונח תחת צואר הבהמה אם אין זינוק והדם שותת מהצואר לכלי חשיב מהפר, אע"פ שיש ורידין למעלה ושותתין על עובי הצואר עד הכלי, דכל כה"ג ודאי חשיב מהפר, אבל אם יש הפסק אויר אע"פ ששותת לכוון הכלי בלא זינוק לרחבו הר"ז בדין אויר כלי, ובדאיכא זינוק אע"פ שאין הפסק אויר אין הקילוח מתייחס לצואר או לידו, שהוא שופע בפ"ע, ורק בשותת מעט טיפין טיפין שנגררין על הצואר והיד ומשם לכלי חשיב מהפר והיד לתוך הכלי, ובזה מובן הא דא"ל תרדא דיעברו לא משמע שמנטפין מעט באופן שנגררין על היד, וכל שעוברין בשפע אע"פ שאין מזנקין לרוחב באויר חשיב כבאין מן האויר כיון שאין הקילוח מתייחס ליד, ורק בשותתין שאין בהם קילוח ונגררין ע"ג היד חשיב כבאין מן היד.

ויש לעי' הי' הדם מתזו למרוחק מאי מהני שעובר ע"ג אויר הכלי הרי אין סופו לנוח כאן ואינו מתייחס לתוכו של הכלי במקום זה, דנראין הדברים שאם הניח שני כלים אחד תחת הורידין ואחד בסוף הקילוח, לא מהני כלי הראשון מידי, ואם הי' הכלי השני חול או על הרצפה פסול, דהא מהני אויר כלי היינו כשהדם מתייחס לתוכו אלא שעדיין לא נח, אבל בפורח מע"ג הכלי לאו כלום הוא, ואף בתוך חלל הכלי יש לדון שלא יועיל בכה"ג, וכדמספק"ל ב"מ י"ב א' בזרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר, [וכ"כ אאמור"ר שליט"א בסו"ק סק"ד דל"ד לחצר ופשיטא דלאו כמנוח דמי מיהו בספר שם

א. כ"ה א' אר"ח אריב"א השוחט צריך שיתן ורידין לתוך הכלי איתמר נמי כו' שיראו אויר כלי, פי' דלא סגי שיעמיד הכלי בסוף הקילוח ויקבל כל הדם אלא בעינן שמקום מוצא הדם מגוף הבהמה יהא מכוון כנגד תוך הכלי, ויש להסתפק אם זה מעכב בדיעבד כ"ז שלא נשפך הדם על הרצפה, דאפשר לומר דכיון שלא נח ע"ג ד"א קרינן ביה שפיר דם מהפר, [ועסוסק"ד], ומהא דמוכחין ממזרק דאויר כלי ככלי דמי משמע דמעכב, דאל"כ נימא דעיקר קרא שלא יאספנו מדבר אחר, ולכן סגי בקולט מאויר אע"פ שאינו ככלי, מיהו י"ל דאם א"א לקבל הדם מהפר ממש לא הוה מפרשין קרא הכי, ורק לבתר דאיכא לפרושי קרא כפשטיה דם מהפר, מקיימין מסברא דכ"ז שלא נח ע"ג ד"א נמי שפיר דמי, ועיקר הדבר דגם במקבל מאויר י"ל דחשיב דם מהפר מבואר בגמ' לצד דאויר כלי לאו ככלי דמי, ור"י גופיה מהדר לאוכוחי ד"ז, אלא דכ"ז דלא קים לן דאויר כלי ככלי ע"כ כונת התורה שלא יפסיק ד"א בינתים, דהא בתוך הכלי לא אפשר כדפרש"י, ופשטא דמתני' משמע דרק על הרצפה פסול, אלא די"ל דלרבותא דמן הכלי על הרצפה כשר, ועוד דסתמא דמילתא מניח המזרק תחת הורידין לאחר שחיטה ונמצא שהדם הראשון כנשפך על הרצפה וע"כ מקבלו בכלי, [ואי משום אויר רצפה נראה דאין לדמות אויר רצפה לאויר כלי, דאין חשיבות לרצפה לתפוס אוירה, ול"ד לכלי ולמזבח], אבל אם בדיעבד כשר ניחא.

שם ב' אויר כלי ככלי דמי, מבואר בסוגין דבשותת ובלא זינוק לא הוצרכנו לדין אויר כלי ככלי דמי, ויש לעי' ה"ד שותת דלא

שור"ר בספר מרן זללה"ה ס"ה סק"ו שפי' שאוחז בורידין ומעכב הדם עי"ש, ובפשוטו הי' נראה שאחר שחיטה תוחב המזרק תחת הצואר, דאחר שחיטת רוב שנים עדיין כל הראש מחובר ואינו יכול לעקם בית השחיטה לכוון הכלי אלא נותן הכלי מלמטה והדם מקלח ושותת לתוך המזרק, ואי משום דמיעוט הראשון פסול י"ל דבטל ברוב, או כמו שצדדנו לעיל דבדיעבד כשר, או דכ"ז שמקלח על הצואר קרינן ב"י דם מהפר, ויש לעי' דבכה"ג הכלי ע"ג הרצפה ואפשר שמגביהו מעט וסגי באלכסון אף שקצהו נשען ע"ג קרקע, ואולי הכלי רחב ודפנותיו נמוכים והטבעות תופסין פה הבהמה וראשה נשען ע"ג קרקע ועי"ז יש ריוח בין הצואר לקרקע כי הראש גבוה וכן הגוף ונמצא הצואר באויר, ולע"כ כה"צ בכ"ז.

ב. שם בעא מיניה ר"א מר"י היה מקבל ונפחתו שולי מזרק כו' לכאורה הו"ל למיבעי בנטל המזרק קודם שנכנס לתוכו ולא בגונא רחיקא שנפחתו שוליו, אלא דבכה"ג שנתחדש אח"כ דבר המעכב חשיב אויר שסופו לנוח, דהעתיד אינו משנה את העבר, והיינו נמי ברייתא דחבית, שקיבל אח"כ בכלי אחר ולא נחו בחבית, כי קמיבעיא ל"י בדיענין מתחלה שלא יתקיים הכלי כשיכנס לאוירו, ומבואר בגמ' דאם כבר נכנסו לאוירו תוך הדפנות פשיטא דנתקדש, ויש לעי' כיון דידענין שכלי זה אינו ראוי לקבל הדם לפי ששוליו עתידין ליפחת אמאי חשבינן ל"י כלי הראוי לקידוש, ואף בתוך חללו י"ל דכלי שאינו עתיד להתקיים לאו כלי הוא, [עי' כלים פ מ שאינה יכולה ליטלטל כו'], ואפשר דמיירי בכלי בריא אלא שהיתה סיבה חיצונית מזומנת להפחית שוליו, ואם נתחדשה הסיבה אח"כ, אין חילוק בין נפחת הכלי לנטלו למקו"א, וכל הנדון מפני שנודע שמעיקרא הי' אויר שאין סופו לנוח, ועכ"פ הספק שבגמ' מובן דהנדון בכלי שאם היו נחין בתוכו או

מיירי מעל הדפנות, אבל בתוכו אפשר דחשיב טפי כנכנס לכלי ויצא, כעין דאמרינן התם מתגלגל קאמר], וא"כ יש לשאול נהי דנח באותו כלי, סו"ס מאויר קאתי, ואותו אויר לאו ככלי דמי, ואפשר שיש להוכיח מזה כמש"כ לעיל דכ"ז שלא נח חשיב שפיר מהפר ולכך לא חיישינן לזה, מיהו י"ל דכיון שמקלח לתוך כלי זה מתייחס כל הקילוח אל תוך הכלי, ובחצר כה"ג קונה משעה ראשונה כיון שכניסתו לאויר זה ע"מ לנוח בתוכו, וה"ג בדם חשיב מיד כאויר שסופו לנוח, [והי' מקום לפרש דזהו כל הנדון בסוגיין באויר כלי, אבל בקילוח היורד למטה פשיטא לן דכלי דמי, אף כשהוא באויר, והיינו שותת דפשיטא לן דכלי דמי, וכן בלא זינוק, אבל אין נראה כן אלא כמש"כ לעיל, ואע"פ שמתשיבים בזה כמה דברים יותר], ויתכן דקילוח שמזנק בכח חשיב כפר גופי' אף כשמקבלו בסוף הקילוח, שכח זה מתיחס לפר וקרינן ביה דם מהפר.

כתב אאמו"ר שליט"א דנותן הכלי תחת הורידין קודם שחיטה כדי שכל הדם יתקבל מהפר לכלי, וכ"ה בלשון הרמב"ם כמש"ש, ולכאורה לפ"ז המזרק חוצץ בין הצואר לרצפה דבפשוטו נותן המזרק תחת עורף הבהמה ומקבל הדם ששותת, [ומ"מ איכא זינוק, אע"פ שכותלי בית השחיטה מעכבין], דבע"א לא ידענא איך יתן הכלי קודם שחיטה, אבל קשה איך תופסו בידו באויר, ולשון הרמב"ם [בהלכות ובפיה"מ] שתופס הסימנין והורידין ושוחט לא הבנתי היכי עבד, שהרי הבהמה מוטלת על הרצפה וראשה וצוארה תופסין בטבעת, אבל אחר שחיטה יכול לעקם הצואר לכוון הכלי, [ומסתברא דר"ל שמעקם הצואר מעט לצד חוץ שיהיו הסימנין כנגד המזרק שמונח בצדו], ושמא כונתו שתופס בהן ומעכב הדם אחר שחיטה עד שמכניסין לתוך הכלי, וג"ז כמדומה שא"א לעכב הדם, וצ"ע ובירור,

והמים נכנסין מן ההר לחבית פשיטא דשבחוזה לה כשרין, שהרי אין אויר החבית כחבית אלא כנגד פיה למעלה, אבל רש"י פ"י מפני שעדיין לא פירשו מן הצינור, ולכן נראה דמיירי שהחבית ביושר ויש קילוח כנגד אורה, ומ"מ כ"ז שהקילוח נסמך על ההר אינו חשוב כאויר החבית, ורק באויר ממש הרי הוא מתבטל לחבית, וה"ה בקטפרס שאינו נסמך על קרקעית ההר.

הופפה לפו"ר ואחי הר"ר מאיר נ"י העיר דיש לפרש צירף פיה לזינוק שהעמיד פיה כנגד הקילוח שבאור, ולא מיירי לקילוח שבצינור אלא שיצא לצינור, וכשהחבית למטה פסול, וכשהחבית לכוון הזינוק כשר, ומיושב בזה דקאי על אותן מים שבלא צירף פיה פסולין ובצירף כשרין, ומש"ה נקט זינוק ולא צינור, דעל הקילוח שחוץ לצינור מיירי.

שם תרתי קבעי מיניה כו' אויר שסופו לנוח מאי, יש לעי' א"כ מ"ט לא פשט ליה ממתני' כדמייתי לקמן, וכבר דקדקו כן בתו', ועו"ק א"כ מאי מהני הא דורידין רואין אויר כלי, ואפשר דמיבעי ל' דוקא כשלא נח שם בסוף כההיא דחבית, אבל בנח כההיא דנתן ידו או רגלו ידע שפיר ממתני' דאויר כלי ככלי דמי, ולפ"ז ג' חילוקין בדבר אויר שנח בסוף ושראו לנוח ושאין ראוי לנוח.

מיהו לרבה דבעא מיניה חבית ופשט ליה מזרק ע"כ ס"ל דאין חילוק בין נח בסוף או לא, ושפיר פשט ליה מזרק לומר דאפי' לקולא חשבינן ל' ככלי, ור"א סבר דהא דבעינן שורידין יראו אויר כלי היינו מפני הדם ששותת, וסבר שרובו שותת כיון שכותלי ביה"ש מעכבין הזינוק, וסבר נמי דכ"ז שלא נח ע"ג ד"א כשר בדיעבד, אבל א"א לומר שמכניס הורידין בתוך הכלי כמ"ש רש"י דזה א"א, ועוד דבזה אף הזינוק בתוכו ולא חשיב אויר, ועי' רמב"ם פ"ד ממע"ה ה' שכ' דמכניסין לתוך המזרק.

באורו ונפחת מיד אח"כ הי' מקדש, אע"פ שלא היה מתקיים בתוכו, ומספק"ל אם גם לאויר חוצה לה מהני כה"ג, דאיכא למימר דאגלאי מילתא שזיקת האויר לכלי הוא בטעות, ול"ד לתוך הכלי שא"צ ההמשך כלל, או"ד אויר כלי ככלי ממש דמי, שו"ר בספר מרן זללה"ה ס"ה סק"ו שפי' כן, אבל יותר נראה לו לפרש דסופו שנח בכלי בעינן עי"ש, ועי' בסמוך.

בעיקר הא דנקטינן דאויר שסופו לנוח כמונח דמי ומשמע דמקדש הדם, תמה אאמו"ר שליט"א דהא אפי' בבירוצי מדות פליגי תנאי אם מתקדשין וכ"ש אויר בעלמא דאין ראוי שיקדש, ומרן זללה"ה רצה לפרש דמיירי בקיבל בכלי אחר עי"ש, ואאמו"ר שליט"א צידד לומר דאע"פ שלא נתקדש מ"מ מהני שיחשב כנשפך מן הכלי ואספו, וכבר כתבנו לעיל ס"ב ס"ק י"ח דע"כ מצינו במזבח דאוירו מקדש ויש לפרש דכוותה באויר כלי, ואין תימה איך אויר מקדש, דענין הקידוש בכ"ש ומזבח הוא שכבר נכנס לרשות גבוה ומשלחנו קאתו, ולכן שייך לדון כאן מסברת רשויות דלא בעינן מעשה קידוש אלא הנדון אם נמסר הדבר לרשות המזבח והכלי, ובדאיכא דעת נותן שכונתו להכניסו לתוך הכלי שפיר זוכה בו הכלי משבא כנגד אוירו וסופו ליכנס בתוכו, [משא"כ בבירוצין שנשאין בחוץ], והיינו דמייתנין מחבית ששייך רשות הכלי אף למעלה מדפנותיו וסגי בכח זה לקידוש מזבח וכ"ש.

שם מים שבתוכה ושבחוזה לה פסולין, היינו אותם המכוונין כנגד חללה, אבל המים שבאויר שלא כנגד פיה אע"פ שסופן לנוח בתוכה כשרין, ומסתברא דאפי' הניח החבית באלכסון כנגד שיפוע הזינוק לא חשיב אורה אלא כנגד פיה בקו ישר למעלה, ולא מהני אחיזתה בצורה זו לייחס אליה המים שבשיפוע, ולפ"ז בצירף פיה לזינוק דהיינו שהפך החבית על צדה ופיה מצורף להר

ואפשר דמש"ה קאמר שיגביה סכין למעלה שלא יקנחנו בצדדין אם ימשכנו לחוץ, מיהו בלא"ה י"ל דלמעלה עדיף שממהר להוציאו מכל רוחב הצואר, מיהו כ"ז שהסכין תחוב בבית השחיטה והדם שוטף עליו אין כאן דם שנתבטל לסכין, ועי' בסמוך בההיא דשפת מזרק.

שם ודם סכין במאי מקנח ליה, צ"ב מה לנו לקבוע הלכות במה יקנחנו כיון דדם פסול הוא יקנחנו במה שירצה או ישטפנו במים, ועוד דלמה באמת יקנח הדם הפסול בשפת המזרק שהדם הכשר בתוכו, ואמור"ר שליט"א פי' דדם שעל הסכין לא נפסל וכמש"כ לעיל שהדם ששותת עליו אינו קובע מקום לעצמו כע"ג רצפה, ולפ"ז שפיר קבעי כיון דדם זה כשר נהי דלכתחלה לא זרקין ליה, מ"מ ראוי שלא לאבדו, ועי' קאמר דמקנח ליה בשפת מזרק שישאר שם וכשישפוך השירים ליסוד ישפך גם דם זה עימו, וביותר מיושב כן לק' צ"ג ב' דדם שבאצבע מקנח ליה בשפת מזרק כיון שלא נפסל אלא להזאה והו"ל שפיר שירים, ולכן יש לשמרו בשפת מזרק ולשפכו עם כל הדם ליסוד או לשריפת הפרה, ולפ"ז השאלה והתשובה מחוורין יפה.

אב"י ברש"י ותו' מבואר דמקנח ליה בחוץ שלא יפול בתוך המזרק, ומשמע ששותת ויורד על דפנות המזרק מבחוץ, ואמנם אף לדעת אמור"ר שליט"א אינו שותת לפניו שהרי זה פסול להזאה, אלא דנקט ששפתו רחבה ונשאר עומד על עובי הדופן למעלה, וכשטובל אצבעו אינו מתערב אבל כשישפוך השירים ישפך עמהם, אבל קצת דוחק לכוין כן, דסתמא ינטף מהשפה לפניו, ובפרט בפר ושעיר של יוהכ"פ שמערה מזה לזה קודם שנותן לשירים, וע"כ יתערב הדם הפסול להזאה בפנים, ולא הי' ראוי להנהיג כן, ונהי דרש"י ותו' לטעמיהו דדם הסכין פסול ע"כ לפרושי שמקנחו מבחוץ, מ"מ יש ללמוד מדבריהם דהקינוח כפשוטו שמנטף לחוץ על

ג. כ"ה א' אר"י א"ש השוחט צריך שיגביה סכין למעלה כו' בתו' מבואר דדם שעל הסכין כדם שעל הרצפה, ולכן צריך לסלקו שלא ינטף לתוך המזרק, ופי' דדרשא נוספת היא דם הפר לאפוקי שע"ג סכין, ולכאור' דם שעל הסכין דם הפר הוא, ורק חסרון דמהפר איכא, וגם מש"פ דעל הסכין חשיב שנתקבל בפסול צ"ב, דאם חשיבא קבלה הר"ז כשר, וגם אין דעתו לקבלה, ואם באנו לפסול דם שע"ג סכין הר"ז כרצפה ממש, ועו"ק דלא הול"ל ולא מדם הפר וד"א, אלא מדם הפר ולא שע"ג סכין דתערובת פסול וכשר אין להזכירה בעיקר הדרשא דכיון שנדע שדם הסכין פסול, ממילא מובן שאין לערבו, מיהו אפשר דה"ק ולא מדם הפר שעלה ע"ג ד"א, ולפי שגם שעל הסכין מן הפר הוא, ניחא ליה לפרושי הדרשא בהאי לישנא, אבל ל"מ כן בתו', דמשמע שפי' האי לישנא תערובת.

וכתב אמור"ר שליט"א דמדקדוק לשון הרמב"ם נראה דטעמיה דשמואל לאו משום דדם דעל הסכין כנשפך על הרצפה, אלא שלא יעבור הדם מהפר ע"ג דבר אחר, דנהי דהדם ששותת ויורד לא חשיב כמונח ע"ג הסכין וכיון שאין לו אחיזה במקומו הר"ז כאויר, ומתקדש שפיר כאויר כלי שתחתיו, מ"מ יש בזה פגם בדם מהפר דסו"ס מקלח הוא ע"ג ד"א, ולפ"ז כל הדם הוא מהפר וד"א, ומסתברא דבדיעבד כשר דשפיר קרינן ביה דם מהפר, ועי' לעיל סק"א דבלא קילוח פשיטא לן דאף ששותת על צואר הבהמה חשיב מהפר, וה"נ לענין דיעבד שהדם שנישוף ע"ג הסכין לא בטל לסכין וקרינן ב' דם מהפר.

ברם אחר שהגביה הסכין ויש דם הנדבק ע"ג סכין לכאורה דינו כע"ג רצפה, [אם הסכין אינו מקדשו כדן כ"ש, כיון שאין לו תוך, ולא חשיבא קבלה בטופח ע"ג סכין, (א"נ דבטל לסכין)], דדם זה קבוע במקומו,

בספרי, ועוד דלא מצינו כלי שרת בחוץ, ולא הזכירו כלי חול בפרה, וכפורי זהב דקדש היו, ועכ"פ מבואר לפ"ז דדם שע"ג האצבע נשרף עם הפרה, [ואפשר דמקנח אצבעו בידו שהיא המזרק שבכאן, ובגמ' סתמו דחדא דאית ביה תרתי משני], ומ"מ י"ל דלגבי שירים ליסוד נפסל, ולכך משליכו, וכדין דם שע"ג סכין.

ד. צ"ב ב' בעי רבי אבין נשפך על הרצפה כו' בשטמ"ק גריס חטה"ע, ולכאור' בעוה"ע דדינה במיצוי פשיטא דפסול, מיהו בשיירי חטה"ע דמתמצה על היסוד מתקיים שפיר בשירים שבכלי שהזה ממנו, [ורא' מל"ד ב' שו"ר בספר אאמו"ר שליט"א ס"ט סק"ח בזה, - נקט נשפך לרבותא דכשר, וה"ה דמיבעי לי' בנתנו לתוך כ"ש.

שם דהא אפסיל לה באויר כלי, אפשר דנקט לשון אויר כלי כלפי מדביק כלי בצוארה דליכא אויר, וה"ק תיפו"ל דנפסל באויר קודם שהגיע לכלי, ואמר רהבדר"י בדליכא אויר, ורבא סבר דאשר יזה מדמה לא מתפרש במדביק בצוארה, א"נ מפשטות הבריתא דייק דמשמע שבניתו כדרכו איצטריך קרא למעוטי.

והקשה אאמו"ר שליט"א דמשכח"ל כגון שהזה ע"ג המזבח וקודם שהגיע למזבח הכניס הבגד בינתיים דדם זה ה' ראוי כ"ז שלא נגע בבגד, [ואמנם קרא מתפרש בניתו סתמא, אבל מיעוטא דעוף שפיר איצטריך משום כה"ג, וכמו באוקימתא דרהבדר"י], ותיריך דמשהגיע סמוך לבגד וכבר הוחלט שיעבד בבגד כבר נפסל באויר הבגד דאגלאי מילתא שלא יעלה להזאה, ויישב בזה הא דקאמר אויר כלי, ויש להסתפק בהזה וקודם שהגיע למזבח נתן מחיצה בין הדם למזבח וחזר וסלקה אם הזאתו כשרה, וכן בהזה כשהיתה המחיצה וחזר וסילקה, דאפשר כיון שהכשרה תלוי בסילוק המחיצה נפסלה, ולפ"ז מיד שנתן הבגד בינתיים נפסלה, [עי' ט"ו א' דנקטעה יד המזה בינתיים הזאתו

דפנות המזרק ולא שישאר בשפתו, וכן לדעת הרמב"ם שאין אויר שחוץ לדפנות מקדש כמש"פ אאמו"ר שליט"א, ע"כ דם סכין פסול הוא, ומקנחו מבחוץ, וכבר כתבנו דדם הנדבק ע"ג סכין לכאורה לכל הפירושים כרצפה דמי, וממילא אחר שהגביה הסכין ובא לקנחו הו"ל דם פסול, וע"כ מקנחו מבחוץ, וכן לשון כפורי זהב מתפרש משום קינוח ולא משום מאורע שצריך לשמור הדם, (וערמב"ן פ' וישלח דבלשון ארמי קורין למזרק כפור).

וע"כ נפרש דאביי אתא לאשמועינן האמת שהמזרקות נעשו לקנח בהם הסכין והאצבע דילפינן מהפסוק שרשאי לעשות כן, וגם חשיב דרך כבוד, ולא אמרו שיכנס בבלאי בגדים ויקנח אצבעו בקה"ק ובהיכל, וכן בסכין הוצרך להזכיר הקינוח לפי שהדרך לשחוט בסכין אחת פעמים הרבה, והדם שעליה פסול ויתערב בקרבן השני, והו"ל כקינוח אצבע בין הזאה להזאה, וקמ"ל הסדר הראוי לקינוח זה, ולא ימלאו העזרה בבלאי בגדים, וגם קמ"ל דסגי בקינוח זה אף שנשאר שמנונית (משא"כ מקינוח בבגד), וכן בסכין סגי בקינוח זה וא"צ להדיחו במים.

והנה בההיא דפרה צ"ג ב' ה' מקום לומר דדם שע"ג האצבע פסול לגמרי ולכך אינו מקנחה בגופה של פרה דאפי' מדין שירים נפסל, ולפ"ז הו"ל ממש כדם שעל הסכין שנפסל, אבל בסברא אין נראה כן דלא גרע מפירשה שנשרף עמה וא"צ לזה חלות דין שירים [אבל בפנים יש לדון כן], וכ"מ ברש"י ותו' שהדם כשר לקנחו בפרה, וכ"ה ברמב"ם פ"ג מה' פרה אדומה ה' ? שמקנח אצבעו ג"כ בפרה, ועשטמ"ק מנחות ז' ב' דגריס בגמ' דלא גמר מקנח אצבעו והיינו בפרה, והדר קבעי בפנים במאי מקנח ואמר אביי בשפת מזרק, וזוהי גרסא מיושבת דכלפי שבחוץ אמרו במה מקנח, קבעי בפנים מאי דע"כ צריך לקנח [ול"ד לסכין], ומיושב בזה דמקבל הדם רק בידו כמש"ה הרמב"ם וכנראה

פסולה], מיהו היכא דהמחיצה מסתלקת מאליה פשיטא דאין מעכב מה שאינו רואה המזבח. שם גמ' אי אוספו וכשר כו' אם הי' הטעם דנקטינן אוספו כשר משום דבעינן שהדם הבלוע יהא ראוי להזיה, הי' מוכח דחטה"ע כשרה אף בכ"ש שהרי משנבלע אינו ראוי, [או דנימא דאף בבגד טמא בב"א כשר], אבל באמת הנדון משום דאינתיק למצות כיבוס, וזה ודאי אינו ענין לבגד טמא, דרק אחר חלות מצות כיבוס אמרינן דאוספו פסול, וזה אינו יכול לגרע בחשיבות הדם שנבלע.

צ"ג א' ניתז מן הצואר על הבגד כו' כשניתז על הבגד הו"ל כקבלו פסולין שהרי נתקבל בפסול וכתבו תו' דמרישא לא שמעינן לה דהו"א דהכא שאני משום דבב"א, ואמנם ברישא קתני חטאת פסולה אבל אין נפ"מ

אלא בפסולו של הדם שניתז בין אם הקרבן פסול או כשר, ויש לעי' היכי משכח"ל בב"א אם אויר כלי ככלי הרי נתכשר הדם באויר, ואם לא הי' באויר כלי הרי נפסל קודם שיגע בבגד, וי"ל במדביק כלי בצואר בהמה, אבל לשון ניתז לא משמע כן, וכבר הק' כן אאמו"ר שליט"א וכתב דלדעת הרמב"ם דכל שלא נח ע"ג ד"א כשר ניחא, ולעיל צדדנו דאף לפרש"י כשר בדיעבד בכה"ג, וע"ע מש"כ אאמו"ר שליט"א ע"ד התו', ועמלא"ש שהביא מתור"פ בזה. (ואפשר שאם ניתז למרחוק מעל חלל הכלי אע"פ שסופו ליפול בכלי אינו מתקדש באויר, אלא שאם נכנס בכלי אגלאי מילתא דמעיקרא נתקדש, ואם הכניס בגד באמצע הקילוח נמצא שהבגד גורם בב"א, נרשם לפו"ר).

קיצור תוכן הענינים

א. כ"ה א' השוחט צריך שיתן וירדין כו' פי' שמיד עם היציאה מהפר יהא באויר הכלי, ויש לעי' דהא מספק"ל אי אויר כלי ככלי דמי, וי"ל דלצד דלאו ככלי דמי ע"כ דכ"ז שלא נח על ד"א קרינן ב' שפיר מהפר, ויש להסתפק לקושטא דמילתא אם ד"ז מעכב, דלשון המשנה משמע דרק נשפך על הרצפה פסול, אבל מדפשטינן חבית ממזרק משמע דמדאוריתא בעינן אויר כלי, מיהו י"ל דמ"מ כ"ז שלא נח ה"ז נקרא מהפר, אלא דמסתבר לן לפרושי קרא דמשכח"ל מהפר ממש, והיינו ע"כ באויר כלי כמ"ש רש"י שא"א להכניס הצואר לתוך הכלי ממש, ועי' להלן ובסק"ד.

שם ב' אויר כלי ככלי דמי, יש לבאר מה נקרא אויר ומה נקרא בלא אויר, דהא מבואר בגמ' דבשותת ובלא זינוק לא חשיב אויר, ולא מיירי בתוך דפנות הכלי כדפרש"י דזה א"א, ונראה דכל ששותת בלא קילוח גדול אלא נגרר על הצואר או על ידו, אם ידו והצואר מונחין על שפת הכלי חשיב בלא אויר, אבל אם הקילוח גדול אע"פ שאינו מזנק לרחבו באויר, מ"מ חשיב אויר כיון שאין לו זיקה ליד ולצואר, ובזה מיושב הא דא"ל תרדא כו' דזה ודאי משמע שהמים מקלחין ולא שותתין, אבל שיהא הקילוח מזנק ברוחב, זה אינו פשוט כ"כ והיינו נמי דקאמר שא"א בלא זינוק.

והנה קילוח המנתז למרחוק אע"פ שעובר ע"ג כלי אין לחשבו אויר כלי ורק כשיורד לתוך הכלי יש לרדן דמאויר סגי, ויש לעי' אם מקלח לרחבו אמאי חשיב מהפר לכלי הרי הקילוח הראשון אינו מתיחס לכלי שתחתיו, ואילו הי' במקום זה כלי אחר לא הי' מקדש, וי"ל דכיון שנפול בכלי זה חשיב מעיקרא באויר כלי זה, ובחצר כה"ג קונה מתחלת כניסתו לחצר, דכניסה זו חשיבא לרשות החצר כיון שסופו לנוח, ואפשר דקילוח שבא מכח הפר חשיב כולו מהפר, ואם נימא דכשר בדיעבד י"ל דלא חששו לקילוח הרחוק, דרובו יורד למטה, אף שאינו בדין שותת וכמש"כ.

כתב אאמו"ר שליט"א דנותן הכלי קודם שחיטה, וכ"ה בלשון הרמב"ם, וצ"ע במציאות שהרי צואר הבהמה סגור בטבעות, ואיך יתחוב הכלי וגם יחצוץ בין הבהמה לרצפה וגם א"א לאחזו באויר והו"ל ע"ג קרקע, אבל אחר שחיטה יכול לתחוב הכלי ולהגביה הצואר מעט ואפשר דסגי באוחז הכלי באלכסון

באור, ולשון הרמב"ם שתופס בסימנים ובורידים צ"ב, ושמא כונתו שמעכב הדם עד שיתחבם לכלי, וג"ז צריך יישוב במציאות, וצ"ת.

ב. שם הי' מקבל ונפתחו שולי מזרק כו' בפשוטו הו"ל למיבעי בנטל המזרק קודם שנכנס לאוירו ולא בגונא רחיקא כי האי, ונראה מזה דמיירי בהיו עתידין ליפתח אבל אם נתחדש המאורע אח"כ פשיטא לי' דככלי דמי, דאם אויר כלי ככלי הר"ז כבתוך דפנותיו דמקדש מאוירו, ולפ"ז אף בידע שיפתח פשיטא ליה דמתקדש בתוך דפנותיו דא"צ שיגע בשולי הכלי, ואפשר דדוקא כשהכלי בריא והיתה סיבה חיצונית שגורמת לפחת זה.

בעיקר הסברא דאויר כלי מקדש מצינו כן באויר מזבח, ונראה הענין דהקידוש שלהם אינו תלוי בנגיעה אע"ג דכתיב כל הנוגע, אלא ה"ק קרא דמזבח וכ"ש נעשו כשלחן של גבוה וכל הניתן על גביהם כנכנס לרשות גבוה, ולכן שייך לדון שאף משנכנס לאוירם לצורך קידוש כבר נעשה ברשות גבוה.

שם מים שבתוכה כו' פי' מים שכנגד פיה, אבל המים שבאויר באלכסון והולכין לחבית לאו כחבית דמו, ואפי' עיקם פי' החבית כנגד האלכסון מסתברא דאויר החבית מודדין בקו ישר למעלה, ולפ"ז צ"ב בצירוף פי' החבית לזינוק מאי קמ"ל דשחוצה לה כשרין הרי החבית מוטה על צדה ואינה תופסת האויר שכנגדה, וי"ל דאפי' עומדת ביותר והמים שבצינור כנגד אוירה כיון שהם נסמכין על קרקע ההר אינם בכלל אוירה.

שם תרתי קבעי מיניה, אפשר דבנח בכלי בסוף לא קמיבעיא לי' דמשעת שהייתו באויר כבר נתקדש, וניחא בזה הא דמהני ורידין לתוך הכלי, וניחא דלא פשט ממתני' דנתן ידו או רגלו, אבל רבה דפשט חבית ממזרק משמע שאינו מחלק בזה, לר"א דבעי סבר דהא דבעינן שיראו אויר כלי היינו להדם ששותת וסבר דרובו שותת, או דכ"ז שלא נח כשר.

ג. כ"ה א' אר"י א"ש השוחט צריך שיגביה סכין כו' בדם שעל הסכין יש שני אופנים א' בעוד הסכין בין כותלי ביה"ש והדם המונק נפגש בסכין וחוזר ושותת לארץ, ב' אחר שהוציא הסכין ויש עליו דם, ובתו' פי' דדם שעל הסכין היינו כאופן השני שהדם נדבק לסכין, אבל ברמב"ם נראה דמיירי באופן ראשון, ובכה"ג אין הדם בטל לסכין וכשר, אלא דמ"מ כיון שנפגש בדבר אחר קודם הגעתו לכלי יש בזה פגם דהו"ל מהפר וד"א, ולכן צריך להגביה הסכין שהדם יקלח בלי להפגש בד"א.

ולפ"ז אחר שהגביה הסכין למעלה הרי הדם שעליו פסול וצריך לקנחו לאיבוד, אבל אאמו"ר שליט"א נקט דדם שעל הסכין כשר אלא שאינו מהודר כיון שהוא ד"א, אבל לא נפסל כיון שהוא באוירו של כלי ואינו כלי קיבול ולא ראוי לקבל בצורה זו כלל, ולכן לשירים כשר לכתחלה, ועפ"ז פי' דמקנח לי' בשפת מזרק כדי שישאר הדם על השפה וישפך עם השירים, אבל קשה ליהרר שלא ינטף לפנים, ובפר ושעיר של יוהכ"פ מערה מזל"ז קודם השירים, וברש"י ותו' מבואר שמקנחו לאיבוד חוץ למזרק, וכן לשון כפורי זהב מתפרש לקינוח ולא לשמור הדם, וצ"ל דהוצרך להשמיענו סדר העבודה שאין מקנחין בבלאי בגדים בעזרה, ובהיכל ובקה"ק, ומקרא ילפינן שריותא לקנח אצבעו במזרק, וגם שזה דרך כבוד ללכלך המזרק מבחוץ.

גבי פרה מבואר ברמב"ם שהדם שבאצבעו נשרף עמה, וכ"מ בגרסת השטמ"ק מנחות ז' ב', והדבר מוכרח למ"ש הרמב"ם דמקבל בידו ובאמת לא מצינו שיוזכר בפרה כ"ח, וכן בסברא לא גרע מפירשה, אבל אכתי בפנימיות י"ל דלא מתכשר לשירים.

ד. צ"ב ב' בעי ר' אבין נשפך כו' בעוה"ע דבעינן מיצוי פשיטא דשייך רק מהעוף עצמו, מיהו שיירי חטה"ע מסתברא דאף מהכלי שהזה ממנו כשר, דאל"כ נחתנין לדין כוס עושה חבירו שירים, ויש לדחות דגוף העוף עדיף, עיקר הבעיא בנתנו לכ"ש אלא אשמועינן רבותא דאי מהני כ"ש ה"ה נשפך שם אפסיל לה באויר כלי, הק' אאמו"ר שליט"א הא משכח"ל שהזה וקודם שהגיע למזבח הכניס הבגד בינתים, וצידד דמשהגיע סמוך לבגד והוחלט שיבלע בבגד כבר נפסל באויר הבגד קודם שיגע בו, ויש להסתפק אם בגד שנכנס בין המזבח לדם פוסל ההזאה אע"פ שחזר וסלקו, ואמנם בפרח באויר וא"צ מעשה לסלקו פשיטא דכשר, אבל בשצריך מעשה מחודש י"ל דפסול, עט"ו א' בנקטעה ידו של מזה,

ואם נימא דפסול, ניחא, אבל אין לתרץ דמשמעוטיה דקרא אשר יזה דלא משמע בשעה שהזה כבר, דמשמעוטיה דקרא משום בהמה, ושפיר איצטריך למעט עוף משום האי גונא, שם גמ' אי אוספו וכשר, הנדון משום דאינתיק למצות כיבוס, ולא מפני שנפסל בבליעתו מליקרא דם אם יסחטנו, ובבגד שא"צ כיבוס לכו"ע כשר, ולכן לא דמי לבגד טמא.

צ"ג א' ניתז מן הצואר כו' יעוי' בתו', וע"כ לפרושי בנגע בצואר ולא ניתז ל"מ כן, ואם נימא דכשר בדיעבד כ"ז שלא נח על ד"א ניחא, ועי' מלאכת שלמה בשם תו' ר"פ, ובמ"ש אאמו"ר שליט"א בכ"ז.

סימן ז

בסוגית שלא במקומו

זוטרא טעמא דמי שפיגולו גרם לו אפשר דאף קרב המתיר כמצותו נמי לא חשיב, כגון ששחט ע"מ להקטיר אימורין למחר או לזרוק דמו למחר במקומו, ואח"כ זרק דמו שלא במקומו, [ערש"י שם שכ' במחשבת שחיטה על זריקה שלא במקומו, או בזריקה שלא במקומו על הקטרה, אבל אופן זה לא כתב, משום דמייירי בפיגול דאותה זריקה], דסו"ס לא פיגולו גרם לו, ועי' לק' ס"ק י"ב בזה, אבל אכתי לענין נותר וטמא משמע דמהניא הך זריקה, וצ"ע במעילה ו' ב' בכ"ז ולע"כ.

כ"ז א' אלא לר"י מאי אין בו כרת קשיא

כ"ז א' אלא לר"י מאי אין בו כרת קשיא, אם לכו"ע איכא תנא דשלא במקומו כמקומו דמי, הרי לשון זה דאין בו כרת מוכיח לפרש מתני' כותיה, דלא רק היתור קשה, אלא דלדידיה נתחדש כאן דין דלענין פיגול בעינן מקומו דוקא, וראוי לתנא לבאר ד"ז, ובכה"ג אין דרך התנא לשנות שלא לצורך לשון אין בו כרת שזה שייך להזכיר רק לפי תנא אחר, אבל אי ר"י סבר דלכו"ע לאו כמקומו דמי, אין כ"כ קו' דשנה שלא לצורך לשון זה, שעדיין לא שנה דיני חוץ לזמנו וחוץ למקומו, וגם רמז בזה דמחשבה ליתן שלא במקומו לא הוי פיגול כדתניא בברייתא, ולפ"ז נחא טעמיה דשמואל דע"כ סבר דלר"י כמקומו דמי דהא לא פליג אר"י ור"ש דבסמוך, וכ"ה בתו"כ פ' אחרי.

ועוד יש חידוש בדרי"י דאע"פ שהועילה הזריקה שלא במקומו שיהא הבשר אם עלו לא ירדו, מ"מ עדיין מהני דם הנפש להכשיר הקרבן, ואם שמואל פליג על ד"ז וס"ל דכיון דקלטתה מזבח ונכשר הקרבן מעט,

כ"ז ב' אמר שמואל פסול בשר אבל בעלים נתכפרו

א. כ"ז ב' אמר שמואל פסול בשר אבל בעלים נתכפרו, בפשוטו אף אימורין בכלל בשר, דאם רק הבשר אינו נאכל לא הו"ל למיתני סתמא פסול, וכן קרא דלכפרה נתתיו ולא לדבר אחר מתפרש כן, וכ"כ בל"ה, [שו"ר שכ"מ ברמב"ם פ"ג מפסוה"מ ה"ז וערש"י ותו' כ"ז ב' דמשמע דאף למ"ד כמקומו האימורין בדין אם עלו לא ירדו ואין עולין לכתחלה], ויש לעי' הא קי"ל כר"י מנחות כ"ו א' דאם אין בשר [ואין אימורין] אין דם, וי"ל דכיון שהאימורין קיימין ואם עלו לא ירדו [כדלק' כ"ז ב'], חשיב שפיר יש בשר, ויש להסתפק באבדו אימורין ואיכא רק בשר לאכילה מאי, ובפשוטו אף בכה"ג הורצה, דבכל ענין שזריקה כתקנה הורצה ה"ה שלא במקומו, ולכאורה נראה מזה דא"צ שהבשר והאימורין יהיו ניתרין ע"י זריקה זו, אלא דכיון שהם קיימין ואיכא מצות זריקה, מהני נמי שלא במקומו כמקומו, [ובפשוטו לא מהניא הזריקה לאפוקי בשר מידי מעילה, ולע"כ].

שו"ר בספר מרן זללה"ה ס"ז סק"א שכ' דגזיה"כ הוא דמהני, ור"ל כמש"כ דכשיש מצות זריקה נאמר הדין דשלא במקומו נמי מכפר.

ולכאורה נראה בגמ' דזריקה כזו בדין הוא שתהא חשובה קרב המתיר כמצותו לקבוע הבשר בפיגול דהא פרכינן כ"ז א' האי פסול הוא פיגול הוא, ואע"פ שאין הבשר והאימורין ניתרין, וכדאשכחן בשיריים שחסרו הובא בתו' כ"ז א', מיהו לבתר דמשני מר

אלא אפי' גופיה דמזבח שלא כנגד היסוד, ואפי' כנגד היסוד שלא ששינה מלמטה למעלה, ואפי' מלמעלה למטה דראוי להכשיר טפי, כדאמרינן כ"ז ב' וכש"כ כו', ואת הניתנין בפנים בחוץ היינו מתנות המזבח בקרנות, ואמנם מסתבר דחוץ ופנים הוי שינוי גדול יותר, מ"מ שייך לשנותם בסוף דנתנן במקומם הראוי במזבח ולא שינה מלמטה למעלה, ולא מיירי בהזאות דפרוכת דלא שייכי במזבח, ובכל הני השנויים איכא דין קליטת מזבח, דאל"כ יאספנו, ולשמואל בעלים נתכפרו, ולכן שייך לשנותם בסדר לא זו אף זו דפסול.

ע"כ מתני' או ע"ג המזבח שלא כנגד היסוד קאמר, דהא כל הכבש שלא כנגד היסוד ואם היה שונה נתנו שלא כנגד היסוד ה' פשוט כן, אלא שלא חזר לומר נתנו בדלא הדר באינך, רק בתחלת דין הניתנין, וצ"ע ברמב"ם שהעתיק לשון המשנה כמות שהיא, [ופשטות המשנה דשלא כנגד היסוד וכבש שוין וכ"מ בגמ' ל"ו א' עיי"ש], ויש להסתפק אם בעינן קיר הכבש, ואם בעינן הר"ז מרומז בלשון התנא דקתני חד נתנו לתרויהו, ועתו"כ דקרקעו של מזבח לא הוי בכלל האי קרא דשמואל, כן משמע פשטות הדברים וא"כ ה"ה קרקעות של כבש דנתינת דם בקירות דוקא.

שם ב' תוד"ה אמר

שם ב' תוד"ה אמר, אבל אניתנין ע"ג הכבש לא קאי כו', באמת צריך טעם אם נימא דע"ג הכבש מכפר מגליה לתנא הא, דלענין הקטרה משמע דכבש לאו כמזבח, דאפי' ע"ג הסובב פליגי תנאי ס"ה א' אם עושין מערכה ע"ג הסובב, וסובב חשיב גופיה דמזבח כדאמר נ"ח א', ובפשוטו אין הכבש בכלל מזבח לענין שחיטה, דחצי המזבח דקאמר ריבר"י שם היינו מזבח ממש, ודכוותה דר"י, ואי משום דכבש מקדש פסולין, הא סובב נמי מקדש כמבואר פ"ז ב'.

שוב אין מועיל זריקה נוספת לכפרה גמורה, א"כ לא מצי לשנויי מתני' אהדדי כדר' יוחנן.

פיגול בשלא במקומו

לכאורה מהא דתנן אין בו כרת יש להוכיח דלא משכח"ל פיגול בשלא במקומו, ויש ללמוד מזה דאף בקרבן פסח אינו נאכל אם נתן הדם שלא במקומו, דאם נאכל אינו מתמעט מקרא דואם האכל יאכל, ומה שהוכיח מרן זללה"ה ס"ז סק"א מההיא דלק' ס' א' דנשפוך אדוכתיה והיינו שלא במקומו, כבר כתב אאמו"ר שליט"א בס"ז סק דע"כ אם רצפה מקודשת לדמים ה' דינה כגג המזבח כיון שמקטירים עליה, ולא בעינן כנגד היסוד אלא בצידי המזבח, וצ"ל דעדיף ממן הקרנות ולפנים במזבח דפסול, דסו"ס אין זה עיקר מקום מערכה, או דס"ד דר"י פליג ומכשיר בכל מקום, [מיהו ק"ק דבפשוטו לר"י כל העזרה מקודשת אף צידי המזבח והכבש שאין בהם יסוד, וכדנקטו תו' פ"ז א' דכבש כרצפה לר"י, וא"כ מהא דנתנו ע"ג הכבש ושלא כנגד היסוד פסול יש להוכיח דמודה ר"י בדמים, ושמא לא מצינו כן מפורש בשם ר"י ועדיפא ל' ההיא ברייתא, א"נ י"ל דהוה ס"ד שלא קידש אלא מקום הראוי להקטרה כמשמעות הפסוק וכבש וצידי המזבח לא נתקדשו טפי מקדושתן דמעיקרא, והכי מסתברא, ולעיל ס"י סק"א צדדנו דלדרום המזבח לא קידש אף לר"י, וכ"ה פשטות הדברים דלכפרה נתתיו ולא לדבר אחר היינו דלא אלימא זריקה כזו להתיר בשר באכילה, ולכן אף אם לא יועיל לכפרה בפסח כה"ג, אין ללמוד מהאי קרא דע"כ יכפר וממילא גם יתיר הבשר, [והאימורין (כ"מ מקו' הגמ' ס' א' הנ"ל דאם אינו מתיר אימורין מאי פריך)].

כ"ו א' מתני' נתנו ע"ג הכבש

ב. **כ"ו א' מתני'** נתנו ע"ג הכבש שלא כנגד היסוד, מתני' מתפרשת לא זו אף זו לא מיבעיא כבש דלאו גופיה דמזבח הוא

כ"ח ולע"כ], וכמש"כ סק"א דלא שינה בהלכות המזבח עצמו ולא קידש אלא מקום הראוי להקטרה.

לענין קמצים לא מצינו דין שלא במקומו דקרא בדם כתיב, ואם אין עושין מערכה ע"ג סובב והקטיר שם פסול, וכן ע"ג הכבש, וכן קטרת חשיבא קטרת זרה במזבח החיצון, וקומץ כשר שעלה על הפנימי דין הוא שירד, [מיהו הרמב"ם פ"ג הי"ח כתב דה"ה כשר ואפשר לטעמיה דאיכא סברת ל"י אף בכשרין] ואם הקטירו פסול, ולפ"ז מצינו חילוקי דינים דרצפה כשרה להקטרה ואינה כשרה לדמים וכן במזבח שנעקר, ולענין שלא במקומו כבש כשר לדמים ואינו כשר להקטרה.

שם בא"ד ומיהו מצינו למימר דבעינן נמי שיהא המחשבה במקום משולש, צ"ב כונתם דהשושט ע"מ ליתן את הניתנין בפנים בחוץ הרי מחשבתו בחוץ ונתינתו בחוץ, אלא יש לפרש דעל מזבח החיצון לא חשיב חוץ כיון שאינו משולש באיסור האימורין והבשר, שהרי אימורי הפנימיים נקטרין בחוץ, ואפי' שיירי הדם עצמו ניתן שם, והיינו טעמיהו דרבנן דלא חשיב חוץ למקומו מבפנים לחוץ, וה"נ לר"י אין מחשבה פוסלת בכה"ג.

שם בא"ד ומיהו כיון דפרישית לעיל דלענין דמים לא הוי כבש כמזבח לא קלטיה ויאספנו, צ"ע דהא ר"י קאמר גם על כבש דלא יאספנו, וודאי דלא פליג שמואל אר"י בזה להחמיר טפי, אלא דסמכו אמ"ש בתר הכי ומיהו ע"כ כו' דהיינו הך דכיון דר"י משני אכבש דלא יאספנו לכל הפחות הכי סבר שמואל אלא דכתבו דעדיפא מינה דמשמע דלשמואל נוחא לגמרי.

יש לעי' מנליה לר' יוחנן דאיכא מ"ד לא יאספנו בכבש, הא מדנחלקו בלמטה ולמעלה ש"מ דבכבש כו"ע מודו דיאספנו, ואפשר לומר דלרבותא דר"י דאף בלמטה למעלה קאמר דיאספנו, אבל לר"ש בכל

והנה אף לר"י דקלטיה מזבח יש לשאול מנלן דכבש קולט, ואמנם שמעינן מקרא דכבש מקדש פסולין אבל אכתי מנלן שחל ע"ז שם זריקה לענין שלא יאספנו ולר' יהודה שלא יחשב כנשפך דמה, ואותו פסוק שמוכיח לר"י דקלטיה מלמדנו אליבא דשמואל דמכפר, ולכן אין להוכיח מקושיא זו דשמואל לא קאי אכבש, דלענין שלא יאספנו לכו"ע קאי נמי אכבש.

ונראה הדברים דנלמד מקרא דאל המזבח לא יעלו דדרשינן מיניה מנחות נ"ז ב' שהמעלה שאור ודבש ע"ג הכבש חייב, ובשאר קדשים פליגי ר"י ור"א שם, דמדכתיב שלא יעלו לריח ניחוח ע"ג הכבש ומיקרי נמי אל המזבח ש"מ שהכבש בכלל מזבח, ובתו"כ וכן הגרסא בדפו"י בגמ' פ"ז א' כמ"ש בשטמ"ק ילפינן מהאי קרא דכבש מקדש פסולין, [ובפ' פקודי כתיב וקדשת את המזבח, ושמא הו"ל למכתב וקדשת אותו ומיניה דרשינן], ואמנם לענין הקטרה לא עדיף מסובב ויסוד, אבל היכא דמרבין כל מקום במזבח הרי גם כבש בכלל מזבח, ואפשר דכו"ע ילפי מקרא דעל המזבח לכפר דקלטיה מזבח, אלא דפליגי אם אתא לאשמועינן כפרה גמורה או דקלטיה מזבח לדם, ולמ"ד יאספנו מוקים ליה לשלא כמצותן, וכיון דאשכחן פסוק שמרבה כל מקום במזבח סתמו כולל אף כבש הנקרא אל המזבח.

ולר"י דרצפה מקודשת להקטרה ולא לדמים, וכבש וסובב לדמים ולא להקטרה, ע"כ דהקטרה ודמים שני ענינים הם, [נוכחו מקום המערכה לפנים מן הקרנות דאינו ראוי לדמים, מיהו אפשר דלשמואל אף מקום המערכה מכפר דסו"ס מזבח הוא], ומה"ט י"ל דאף לאחר שקידש רצפת העזרה לא שינה בקדושת הכבש והסובב לענין הקטרה והכי מסתברא, דלא משמע דלר"י המעלה כל קדשים על הכבש חייב, וכן במליקה תחת הסובב, עי' ס"ה א', [ועי' בספר מרן זללה"ה סי"ט ס"ק

שו"ר דעיקר הא דכבש כמזבח מוכח גם לק' ל"ו א' דר"י מכשיר ליתנו ע"ג הכבש משום שלא במקומו.

כ"ז א' הכל מודים בניתנין למעלה

ג. כ"ז א' הכל מודים בניתנין למעלה שנתנן למעלה כו' שלא כמצותן לא יאספנו, פרש"י כגון במחשבה או בשמאל, ולכאורה במחשבה אינו ענין ללא יאספנו דהא מרצה לפיגולו, ובשמאל יש לדון מנלן דלא יאספנו הרי כל הפסולין אינם עושין שיריים אלא טמא כדלקמן ל"ד ב', והרי לר"י בשאר פסולין ירדו כדלק' פ"ד ב' ובסמוך מיתנין דלא יאספנו מדלר"י לא ירדו, ועתו' כ"ו ב' ד"ה הב"ע, ולמ"ש מרן זללה"ה בלקוטים ס"א סק"ו דכל הפסולין שנתנו במקומו פסלו את הדם הזה ולא יאספנו אע"פ שאם עלו ירדו לר"י, נחא, [אבל אכתי יש לדון דזה רק מדרבנן, דמדאורייתא ניתנין למעלה שנתנן למטה חשיבי טפי נתינה מפסולין שנתנו, ומנלן לקבוע פסול בזה שנתנוהו במקומו, ואם משום דפסול פוסל הדם מדין היסח הדעת זה אינו ענין לפלוגתתם. מיהו נראה דעת מרן ז"ל דפסול גמור הוא מדאורייתא, ולפ"ז צ"ל דלא איצטריך לזה קרא דעל המזבח לכפר, ועסק"ו], שו"ר דאי מפרשין מתני' כפשטה בכל הפסולין הרי הדבר מפורש במתני' דלא יאספנו עסק"ח.

ולכאורה יש לפרש שלא כמצותן דהניתנין בשפיכה נתנן בנתינה והניתנין בכלי נתנן ביד או איפכא, ועכ"פ ודאי ג"ז בכלל דלא יאספנו, ולפי מה שצדדנו לעיל סק"ב דכו"ע ילפי מקרא דעל המזבח לכפר דקלטיה מזבח, א"כ משמע כאן דיש ללמוד מהאי קרא דבכל אופן שהגיע למזבח כיפר למ"ד שלא במקומו כמקומו, וכ"מ בתו' כ"ו ב' ד"ה ואי שהקשו דכשנתן למעלה את הניתנין למטה כבר נתכפר לשמואל, ואע"פ שהניתנין למטה בזריקה ולמעלה באצבע, מיהו לק' ס"ו ב'

דוכתא לא יאספנו, ויש להסתפק לר"ח דפליגי בפנים בחוץ, מאי קסבר ר"י בכבש, ומסתברא דיאספנו, מיהו בשלא כנגד היסוד צ"ע דהא הניתנין למעלה היינו אף בקרן דרומית מזרחית דליכא יסוד וקאמר דניתנין למטה שנתנן למעלה לא יאספנו, ואפשר דלמעלה שאני דמקום דמים הוא, אבל למטה בעינן יסוד דוקא.

יש לדקדק בברייתא דר"ש לק' כ"ז ב' וכן בברייתא (דר"י) לק' ק"ט א' מ"ט לא קתני נתנו ע"ג הכבש ושלא כנגד היסוד בהדי אינך כדקתני להו במתני', ואפשר דבהני פשיטא דלא גרע מנשפך דמה, אבל בששינה לקרבן אחר ה' מקום לומר שנעשה פסול חיובי וירדו, וכיון דר"ש קתני לה לא מצי למיתני דבר שאין לו מוכן אלא אליבא דר"י, ובברייתא ק"ט א' דלא קתני שנשפך דמה ומשמע לכאורה דכר"י אתיא, [שו"ר שכ"כ תו' ק"ח א'], ולדידיה ה' ראוי לבאר דאף ע"ג הכבש קלטיה מזבח ולא ירדו, י"ל דהתנא דהתם שנה רק דברים ששנו ר"י ור"ש, ואם ה' שונה נתנו ע"ג הכבש ה' מתפרש בהדיא דלא כר"ש וכמש"כ דפשיטא דלא גרע מנשפך, (ואם ה' נשמט רק כבש, ה' מקום לדון מכח זה דלא אמרינן קלטיה בכבש, אבל במזבח שלא כנגד היסוד לא משמע לדון שלא יחשב כשלא במקומו דסו"ס מזבח הוא, אף דודאי ה' מוכן אם נימא דהפסוק מרבה רק מקום הראוי לכפרה, אלא שאין זה מקומו של קרבן זה, אבל מסתמות הדברים יש לקיים דע"ג המזבח שלא כנגד היסוד ודאי דינו כשלא במקומו לשמואל, ומה"ט מסתבר דה"ה כבש דא"א לחלק ביניהם במתני', דגם התו' כשחילקו הזכירו דקאי אניתנין למעלה שנתנן למטה, וכן בגמ' אמרו מאי קמ"ל תנינא הניתנין כו' משמע שדינן שוה, [אבל מהא דקתני פסול במתני' אין רא' דלא ירדו לר"י, די"ל דמדרבנן לא יאספנו], וצ"ע).

נימא דשלא במקומו דמקומו היינו דוקא
בנתנן כדרך שצריך ליתן במקומם, ע"כ דלא
מיירי אלא במזבח ובנתינה דקרנות, [מיהו
ערמב"ם ה' עיוהכ"פ פ' ה' דמשמע דעתו שאף
בקרנות מזה], וכ"כ מרן זללה"ה בס"ז סק"ב,
ועי' לק' סק"ד ו'.

הנתינתן בפנים שנתנן בחוץ אם כיפר למ"ד שלא במקומו כמקומו דמי,

ד. בדין הנתינתן בפנים שנתנן בחוץ ובחוץ
שנתנן בפנים אם כיפר למ"ד שלא
במקומו כמקומו דמי, ברמב"ם פ"ב מפסח"מ
ה' מבואר דגם בזה כיפר, ובתו' נסתפקו בדבר
ומשמע במסקנתם דכל פסולי דמתני' דינם
שוה לשמואל, [וכ"כ כ"ז ב' ד"ה לאו, ועי"ש
בשטמ"ק אות ט"ו], ומהא דקלטיה מזבח
לענין שאם עלו לא ירדו כדלק' כ"ז ב' יש
לסייע דעת הרמב"ם דג"ז בכלל מזבח
לפמ"ש"כ לעיל דמהאי קרא ילפינן לה, [ועי"ש
בתו'] ואמנם לר"ח דפליגי בזה אם יאספנו
מבואר דמ"ד יאספנו סבר דלא מהני פנימי
לחיצונה ולא איפכא, אבל אנן קי"ל דלא
יאספנו, ופרכינן נמי אדר"א כ"ז ב' מאי קמ"ל
תנינא כו' וש"מ דנקטינן בפשטות דבמתני'
מבואר דקלטיה מזבח לדם וקדשו, ויש ללמוד
מזה דסתמא דמתני' דתרויהו בדין מזבח לכל
דבר, [ויש להטעים הדברים דהא בפנים גופיה
מקרנות לשאר מקומות מסתברא דזה בדין
שלא במקומו, וכיון דאפיקתי' מקרנות תו ל"ק
כ"כ אם בחוץ נמי ש"ד].

בסוגיא ל"ו א' מוכח דהפסול דוקא בחטאת

ולכאורה הדבר מוכח בסוגיא ל"ו א' דמאי
דפרכינן דליפלוג בחוץ שנתנן בפנים
דהיינו אחטאת וכדפרש"י, דהא מיייתינן בתר
הכי ברייתא דר"י פסל בחטאת שחישב להכניס
דמה, ומשמע דהפסול רק משום דחטאת היא,
ואם איתא דחוץ ופנים לא הוו בדין שלא
במקומו כמקומו, א"כ כל הקרבנות נפסלין,
וזה מוכח דדוקא בחטאת קאמר כדקתני

ד"ה ואלא כתבו דאם שינה ממיצוי להזאה
לא מסתבר שיתכשר מדין שלא במקומו
כמקומו, כיון ששינה בצורת העבודה, ואפשר
לחלק דמעשה שע"י גוף העוף חשיב טפי
שינוי, אבל בפשוטו אם מקרא שמעינן דבכל
אופן שהגיע על המזבח כיפר בין ביד בין
בזריקה ושפיכה, ראוי לומר דגם מיצוי והזאה
בכלל, [מיהו עשטמ"ק ס"ו א' אות כ"ה
דציידו דהאי קרא לא נאמר בעוף, ולענין לא
יאספנו שייך לדון רק בחטת"ע שמיצה דמה
ולצד דבעי ר"א צ"ב ב' דמהני אסיפה], ומרן
זללה"ה בס"ח סק"ד תמה ע"ד התו' דודאי
לא כיפר כששינה מיד לכלי או איפכא.

ואאמו"ר שליט"א בס"ט סק"ח הביא מדר"ע
ל"ז א' דמשמע דנתינתן בזריקה שנתנן
בשפיכה ואיפכא לא נתכפרו הבעלים, ולכאורה
היינו מדאמרינן בדרי"ש יצא, וכן לרי"ש
בנתינתן בשפיכה שנתנן בזריקה דלא פליגי בזה,
ומצינן למימר דלישנא דתלמודא הוא (דסבר
כו' יוחנן דלא כיפרו), אבל אליבא דשמואל
נופל לשון כשר ופסול, דפלוגתתם אם הבשר
נאכל, ועוד דאם נימא דבפסח שלא במקומו לא
יצא, שייך נמי לשנות יצא בשאר קרבנות.

שו"ר בספר ס"ח סק"ד דדייק שאם נתכפרו
הבעלים בדין הוא שתועיל ברכת הפסח
לזבח ואיפכא, וכיון דלא פטר ש"מ שלא
נתכפרו כלל, מיהו י"ל דסגי בזה שהקרבן
פסול בשרו ואימוריו שלא יפטרו בברכתן
זא"ז, ועי"ש סק"א, ולע"כ (ועתוספתא זבחים
פ"א ה"ח, ומשמע קצת דשינה בחטאת מיד
לכלי וכן שלא כנגד היסוד כשר, אבל בנתינתן
למטה מכלי ליד פסול, ומשמע שדינו כשלא
כנגד היסוד, ועתו' מנחות ב' ב' ד"ה זריקה,
ולק' ל"ח א' סוד"ה וכפר).

הזה את הנתינתן בחוץ בין הבדים ובפרכת

הזה את הנתינתן בחוץ בין הבדים ובפרכת י"ל
דיאספנו, לפמ"ש"כ דהכל מריבויא דמזבח
ילפינן [וכמ"ק בתו' ל"ו א' ד"ה וקי"ל] ואם

דעדיף שישפוך הדם, ויביא אחר שתהא כפרתו שלימה, ולצד דממשך כפרתו נראה דנותנו בקרנות בפנים, דמשום דשני בה חדא זימנא אין לו לחזור ולשנות.

ונראין הדברים דלמ"ד שלא במקומו כמקומו נתחדש בפסוק זה דכל מקומות שקבעה תורה למתן דמים אינן מעכבין הכפרה דהעיקר הוא שיגיע למזבח, והמקומות הידור ועיכובא להכשר הברש והאימורין, ולפ"ז כשקבעה תורה ד' מתנות בחטאת לכתחלה וקבעתן בקרנות, אמרינן דהמקומות אינן מעכבין וצריך ליתן ד' מתנות לכתחלה, ואף כשכבר נתן אחת שלא במקומה, מוסיף עוד ג' מתנות בקרנות, וראיה לדבר מב"ש דשתי מתנות מעכבות, וא"כ אם נתן אחת שלא כתקנה עדיין צריך ליתן אחת נוספת, ואע"פ שהד' מתנות בד' קרנות נאמרו, [ונראה דלכ"ש אם נתן ב' בקרן אחת מיקרי שלא במקומו, דצריך ליתן לכה"פ על שתי קרנות], וה"נ לדין אע"פ שאינן מעכבות, מ"מ אם נתן אחת למטה נותן עוד ג' למעלה בקרנות, ועמ"ש בזה מרן זללה"ה בסי"ב סק"א.

ועי"ש עוד בדין שפיכת שיריים ליסוד שצידד ז"ל לרמות זה לאימורים, ולכאורה השיריים אף אם ניתרין ע"י זריקת הדם מ"מ אינם דבר נפרד מהנתינה, אלא זה שהם שיריים של הנתינה קובע בהם דין שיריים ליסוד, ולכן כיון שנתכפר בנתינה זו איכא נמי מצות שיריים, ועוד דכיון שאחר שנתן הראשונה שלא במקומה חוזר ונותן ג' במקומן בין בפנימית בין בחיצונה, מסתברא שנשאר הדם כדין אחר נתינה ראשונה במקומה, [וכן פשוט לאאמו"ר שליט"א בס"ז סק"ה ד"ה יעוי' ברש"י, דהשיריים ראויין ליסוד לכתחלה].

במתנות דיוהכ"פ

ובמתנות דיוהכ"פ כתב מרן זללה"ה שם דחוקה כתיב בהו ובעינן מקומו דוקא, והיינו אף לר"י דלא קאי חוקה אמתנות

בברייתא, וגם מדפריך בגמ' מדר"י דאם הכנים שוגג כשר עי"ש, [בגמ' שם מיירי לצד דלא בעינן מקום משולש ומ"מ רק חטאת פסולה], ואפשר לדחות דנקט חטאת שאפי' נתכוין ליתן גם בחוץ פסולה במחשבה זו, אבל אם חשב ליתן רק בפנים בכולן פסול, ולכך לא הוכיחו התו' מזה, ומ"מ יש ללמוד מזה דפשטות הגמ' כפרש"י [וכ"נ שנקטו שם בתו' ד"ה וקי"ל], וגם בברייתא דר"י דנקט דבר רע רק במחשבה דחטאת משמע דבמחשבה ליתן בפנים ליכא גונא דמיפסל, ולפ"ז אף למסקנא מצינו תנא אליבא דר"י דסבר שלא במקומו כמקומו דמי, דאל"כ אמאי רהיט לאוקומי קרא בחטאת דוקא, הא בכל הקרבנות מיפסיל אם חשב ליתן רק בפנים, ועי' לק' סק"י דקו' הגמ' אפשר דסברה דפנים וחוץ לר"י לאו כמקומו דמי, ולמסקנא תנאי היא.

בדברי החזו"א דניתנין בפנים שנתנן בחוץ לא מיירי במתנות דפרכת

כתב מרן זללה"ה בס"ז סק"ב דניתנין בפנים שנתנן בחוץ מיירי רק במתנות דקרנות המזבח, אבל דפרכת לא, והנהא פשיטא דבחוץ שנתנן בפרכת לאו כלום הוא דדרשא דשמואל מקרא דמזבח, והאי לאו מזבח הוא, וזה מוכיח דפנים וחוץ במתנות שמזבח מיירי, וכ"ה פשטות הדברים דפנים דומיא דחוץ, ועוד דאם נימא שאף במתנות הפרכת שנתנן במזבח כיפר, א"כ אם נתן י"א (ומ"ג) מתנות בפנימי כיפר אע"פ שלא נתן בפרכת, ול"מ כן, דאין לנו אלא דשלא במקומו כמקומו, אבל מתנות דלא שייכי במזבח אינם ענין לשלא במקומו שזהו דין במזבח דכל המקומות שבו שוין לכפרה, [ועתו' ל"ו א' ד"ה וקי"ל].

נתן בחוץ מתנה אחת מן הניתנים בפנים אם ימשיך או ישפוך

ויש להסתפק בנתן אחת מן הניתנין בפנים בחוץ אם ראוי להמשיך ג' מתנות או

ודלא כמו שכתבנו במקור"א להשוות דיניהם, וצ"ת.

לשמואל יש להקשות מחטאת דלכו"ע בפנים פסולה

ה. ק"ק לשמואל הא דקתני ניתנין בחוץ בפנים דומיא דפנים בחוץ, ומשמע דמיירי אף בחטאת, דהא בפנים איכא רק חטאת והרי אם נתן חטאת בפנים פסולה ולא כיפר אף למ"ד כמקומו דמי וכדלק' ל"ו א', [והתם חזינן דסתמא מיירי אף בחטאת דהא מינה פריך לר"י, ויש לדחות], וי"ל דמשכח"ל אף בחטאת בהכניס בדרך משופש, אם נימא דבכה"ג כשר, עי' לק' פ"ב ב', א"נ ר"י לטעמיה פ"ב א' דבהכניס שוגג כשר אע"פ שכיפר, א"נ אם הכניס שלא ע"מ לכפר אפשר דלכו"ע כשר. – (עי' גליין הגמ' כ"ז ב' בשם צ"ק וקושיתו אליבא דר"ע אבל לרבנן מיירי בשאר קרבנות).

וה"נ יש להקשות לר' יוחנן בהא דתנן נתן את הניתנין כו' אם יש דם הנפש כו' והיכי מתכשרא בדם הנפש הרי נפסלה בכניסת הדם, וע"כ דלא מיירי בחטאת, או כמש"כ לתרץ בדשמואל, וכן יאספנו דקאמר ר' יוסי כ"ז ב' בניתנין בפנים שנתנן בחוץ, ע"כ לא מיירי בחטאת.

אח"ז ראיתי בתוספתא מנחות פ"ה ה"ה ו' דביתר ניתנין בפנים בחוץ ובחוץ בפנים קתני בבא בפ"ע לחטאת, וש"מ שאין חטאת בכלל זה עי"ש.

ק"ק לר"י דיאספנו משום דחשיב ל' כרצפה, הא חזינן דחטאת שנכנס דמה לכפר נפסלה, וש"מ דמזבח הפנימי לאו כרצפה, וי"ל דהתם אף בפרכת הדין כן ואע"פ שהיא כרצפה, ועוד דמשעת כניסה נפסל הדם, וע"כ שזהו דין מיוחד בחטאת, אבל בשאר קרבנות מזבח פנימי כפרכת וכרצפה, [ועשטמ"ק כ"ז ב' אות ט"ו שהוכיח מזה דלא יאספנו].

דמזבח, מ"מ מוכלה מכפר יש ללמוד דבעינן שיכלה לכפר כדכתיב, ויש להביא רא' לזה מדתניא בתוספתא דיומא פ"ג הקדים מתן ז' למתן קרנות יחזור ויזה מתן ז' לאחר מתן קרנות, ואם איתא דשלא במקומו כמקומו א"כ כבר יצא יד"ח מתן ד' בד' הראשונים שהזה על טהרו, ובזה מיושב שאם נתן דקרנות במזבח החיצון לכאורה אינו יכול להמשיך על טהרו בפנימי, דנהי דבעלים נתכפרו אבל מ"מ לגבי הפנימי הו"ל הקדים מתן ז', וכדדרשינן יומא נ"ט א' וטהרו וקדשו מקום שקדשו שם טהרו, אבל להאמור דביוהכ"פ ליכא ד"ז ניחא, ועוד דשם נאמר סביב וע"כ שזה דין מתנה בכל קרן.

ומיושב בזה ג"כ הא דלר"א ור"ש שם ס"א א' אמרי' דממקום שפסק מתחיל, ואם שלא במקומו כמקומו א"כ אם נתן מתנה אחת דמזבח בחוץ ונשפך הדם מביא קרבן אחר וממשיך בפנים, ואיך מביא קרבן שלא יכשיר אימוריו ולא תתקיים בו מצות שריפה, שהרי כולם יחד מצטרפין להכשיר האימורין כנראה בסוגיא דזבחים מ"ב ב', וכאן כבר נקבעה נתינה זו דשלא במקומו, שלא יהא הקרבן נותר, וכיון דממקום שפסק מתחיל אינו יכול לחזור ולתקן אותה נתינה, ועוד דדרשא דחטיטוי אחד לא שייכא כשלא נתן בקרן זו כלל, ולהאמור דביוהכ"פ לכו"ע בעינן מקומו ניחא.

וייש להוכיח מזה כמש"כ מרן זללה"ה או"ח סי' קכ"ו סק דבפר הע"ד ש"צ ופר כה"מ לא אמרינן דכל חד כפרה בפ"ע, דאל"כ אכתי תקשי לר"א ור"ש איך מתחיל ממקום שפסק בנתן שלא במקומו, אא"כ נאמר דר"ש לטעמיה דשלא במקומו לאו כמקומו, וגם מעיקר הא דמהני שלא במקומו חזינן דבהני אין הענין כפרת המזבח, אלא ככל מתן דמים,

ואמנם ר"י גופיה סבר דמקומו דמי, אבל מדר"ש שמעין דאף אם ה' ר"י סובר דלאו כמקומו דמי, ה' מודה בהני, כן ביאר אאמו"ר שליט"א.

ואפשר דלמאי דמסקינן ל"ו א' דתרי תנאי אליבא דר"י, נקטינן דר"י דמתני' סבר דלאו כמקומו דמי, וס"ל דבעינן מקום משולש, ור"י דברייתא דלא ס"ל מקום משולש ומחשבת הכנסה בחטאת פוסלת, הוא ניהו דס"ל כמקומו דמי, שהרי מוכח מדבריו דרק חטאת נפסלת במחשבה זו, נייש לדחות דחטאת נפסלת אף אם חשב ליתן גם בפנים וגם בחוץ, ושאר קרבנות רק אם יתן בפנים ולא בחוץ, אבל פשטות הברייתא דלא משכח"ל דבר רע אלא במחשבת חטאת בפנים], ולפ"ז ניהא דמייתי רנב"י מר"י גופיה דג"כ ס"ל שלא במקומו פסול ומ"מ קלטיה מזבח, ולא מוקים לה כתנא דסבר כמקומו דמי, דלפי דבריו א"צ להזכירו בהדי פסולין דפשיטא דלא ירדו.

נתן שלא במקומו וחזר ונתן שלא במקומו

ו. יש להסתפק נתן שלא במקומו דקי"ל לא יאספנו, וחזר ונתן שלא במקומו אם קלטיה מזבח לנתניה שניה, מי אמרינן כיון שעדיין דם זה ראוי לזריקה כשרה קלטיה מזבח, [ומשכח"ל נמי בחזר וקיבל], או"ד קליטת המזבח שלא במקומו מענין זריקה כשרה היא, ולא קלט טפי מזריקה אחת, ולפמש"כ סק"ב דלכו"ע ילפינן ד"ז מקרא דעל המזבח לכפר, יש להשוות לא יאספנו לזריקה המכפרת למ"ד כמקומו דמי, ולפ"ז מובן טפי הא דמהני לענין אם עלו לא ירדו ולא יאספנו חדא מילתא היא, שהרי גם הא דלא יאספנו הוא מדין כפרה מסוימת, ולא משום דזרקו לשם זריקה והגיע למזבח, שהרי בפעם שניה לא קלטיה בכה"ג, מיהו י"ל דכיון שכבר זרק זריקה כזו הר"ז מוכיח שהזריקה השניה לא לכפרה ניתנה.

כ"ז ב' לאו משום דקלטיה מזבח וש"מ לא יאספנו

כ"ז ב' לאו משום דקלטיה מזבח וש"מ לא יאספנו, פי' ר"ח שבתו' הוא כסדר הגמ' ל"ו א', דפרכינן לר"י מניתינן למעלה כו' ודחינן דסבר כמקומו דמי והדר פרכינן מניתינן בפנים כו' ומתפרש משום שנפסל בכניסתו, וכפרש"י שהביאו תו' כ"ו ב', וקיצרו בגמ' כאן דהו"מ למידחי מרישא ולאתויי מסיפא, מיהו לכאורה לא דמי דלקמן שפיר דייקנין ממתני' דלא משכח"ל שום פסול לר"י, דהא קתני סיפא שאין המחשבה פוסלת אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו, וה"ה לר"י להניח למחר או להוציאו לחוץ, אבל בענין אחר לא נפסל, ולכן ע"כ דאף בחטאת שחשב להכניסה לפנים לא נפסל, אבל הכא כברייתא כיון דבכל הקרבנות נתן את הניתנין בחוץ בפנים לא ירדו, סגי בהכי שלא יחלוק ר"י בסיפא, תדע דהא דקבלו פסולין וזרקו את דמו לר"י היינו דוקא בהני דחזו לעבודת ציבור כדלק' פ"ד ב', ולא פליג ר"י, ועוד דמתני' ל"ב א' דקתני אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל נמי מתפרשא לבר מחטאת, ולפמש"כ לעיל דמשכח"ל גוני דלא נפסל בכניסתו, ה"נ לר"י לא ירד בכה"ג.

ורש"י פי' דודאי האי ברייתא סברה דשלא במקומו פסול, דאם נתכפרו הבעלים א"צ למנותו בהדי הני דלא ירדו, ואמנם נתבאר לעיל סק"א דהאימורין ג"כ פסולין, [וכ"ה ע"כ לדעת הרמב"ם כמבואר בשמעתין דלר"י לא ירדו וש"מ דלא יעלו], מ"מ משמעות הברייתא דבהדי פסולין גמורין קתני להו, דאל"כ הרי הני דנתכפרו בעלים הם היותר פשוטים דלא ירדו, וכל הני לר"ש לא איצטריך דלא גרע מנשפך דמה וע"כ דמשום ר"י קתני לה לומר דאף החולק בנשפך דמה מודה בהני, וש"מ דאף למ"ד דשלא במקומו פסול מודה דלא ירדו משום דקלטיה מזבח,

נמי למ"ד לאו כמקומו לענין שאם עלו לא ירדו.

פסול מהו שיעשה שיריים

ז. ל"ד ב' בעא מיניה ר"ל מר"י פסול מהו שיעשה שיריים א"ל אין עושה שיריים אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו הואיל ומרצה לפיגולו, אפשר לפרש הבעיא בשני אופנים, א' אם נעשה הדם הנשאר בדין שיריים ואינו ראוי לכפר, ונפ"מ אם חזר כשר וקיבל וזרק או שנשאר דם בכוס וזרקו כשר, ב' אם הדם הנשאר בכוס דינו כשיריים לשפכו ליסוד או דדם פסול הוא ואזיל לאמה, ולפ"י ראשון קשה למאי איצטריך לפרושי בחוץ לזמנו וחוץ למקומו דלא מתכשר אם יזרוק הכשר השאר, פשיטא שכבר חל על הקרבן דין פיגול, ועו"ק דמדנקט חוץ לזמנו וחוץ למקומו משמע דשלא לשמה בחטאת אינו עושה שיריים, וא"כ חטאת שזרק דמה שלא לשמה לא נקבעה בפסול עד שיכלה דם הנפש, ואם חזר וזרקה בהכשר כשרה, ול"מ כן דבכל דוכתא חשיבא שלא לשמה בהדי חוץ לזמנו וחוץ למקומו שהמחשבה פוסלת את הקרבן, ולא רק שחסר הלשמה, כדחזינן דלשמה ושלא לשמה ג"כ פסול, ואם ה"י רק שחסר הלשמה הדין נותן דיתכשר בכה"ג, [ועי' פסחים ס"ב ב' בזה], ועי' מנחות ה' ב' במנחת העומר שקמצה שלא לשמה דכשרה ונאכלת ובספר אאמו"ר שליט"א שם ס"א סק"ו, [מיהו בזה יש לדחות דכיון שאין שייך מנה"ע שלא בהכשר הרי מעשיו מוציאין מידי מחשבתו, וחשיב כעושה לשמה, ולע"כ], וכ"מ בתוספתא פ"ג ה"ד דכל הנפסל במחשבה אע"פ שיש דם הנפש לא מהני שיחזור כשר ויקבל, ומבואר שם דאף שלא לשמה בכלל זה, עי"ש, ועו"ק דחוץ לזמנו וחוץ למקומו פוסל בכל העבודות ואינו ענין לשיריים דוקא, ובעיא דר"ל הואי בהני דבקבלה ודאי לא פסלי כדתנן וכולן שקיבלו כו' יחזור הכשר ויקבל, ומבע"ל בזריקה מאי.

מיהו בנתנו פסול במקומו למ"ש מרן זללה"ה בלקוטים ס"א סק"ו דאע"פ שלא הועיל בזריקתו כלום והאימורין ירדו, מ"מ הדם שזרק נפסל ולא יאספנו, [וכ"ה ברש"י דבשמאל לא יאספנו כמש"כ סק"ג], דכל נתינה בפסול פוסלת את הדם, לפ"ז אפשר דאפי' חזר ונתן אותו פסול כמה פעמים לא יאספנו, דכיון שהדם שזרק בשניה ראוי לזריקת כשר וזרקו פסול פסלו, [ולא מסתבר לחלק בין זרק בראשונה זר ובשניה אונן ובשלישית טבוי' לבין זרק ראובן הזר ואח"כ שמעון, וממילא ה"ה בזרק ראובן ב"פ], ולפ"ז נראה דהא דפסול במקומו לאו מקרא דעל המזבח לכפר ילפינן, אלא מסברא קים לן דזריקה פסולה חל עליה שם פסול, ולא רק שלא נתכשרה, וכי איצטריך קרא לשלא במקומו הוא דאיצטריך, [ולפ"ז אף בהזה פסול על הפרכת פסל את הדם כשהוא מקומו, אבל שלא במקומו דוקא מוזב פסל, וכמש"כ סק"ג], ולפי מה שצדדנו לקמן הדבר מבואר במתני' דקתני יחזור הכשר ויקבל, והיינו דזריקת הפסול לא יאספנו, לא מיבעיא לשמואל דמיירי בפסול אלא אף לר"י סו"ס גם פסול בכלל, וש"מ דאפי' תרתי לגריעותא פסול ושלא במקומו לא יאספנו, ומינה דבמקומו אפי' למ"ד יאספנו הכא לא יאספנו, אלא דלפרתו כ"ו ב' דמוקמינן לה בטמא אין רא' משם ועסק"ח.

לפמ"ש"ב דהא דקלטיה מזבח לענין שאם עלו לא ירדו ילפינן מקרא דלכפר על המזבח, הדבר פשוט דלא סגי בהזאות דפרכת, מיהו יש להסתפק אם סגי בהזאות דמזבח הזהב לענין שאם עלו לא ירדו, אף בנותן כמצותו אלא שלא נתן בפרכת עדיין, ועי' בספר אאמו"ר שליט"א ס"ז סק שנסתפק בזה, ויתכן גם דסגי במתנה אחת דסו"ס כבר הגיע דם למזבח, וכ"ז צריך רא' דבפשוטו אין לנו אלא דמה שמכפר למ"ד כמקומו דמי מהני

במה דנקטו דבשלא לשמה ליכא דין שיריים ליסוד

ברם במה דנקטו רבותנו דבשלא לשמה ליכא דין שיריים ליסוד דדוקא חוץ לזמנו וחוץ למקומו קאמר, יש לדון דחוץ לזמנו וכל דדמי ליה קאמר שהקרבן נפסל במחשבה זו, [וכ"כ אאמו"ר שליט"א במנחות ס"א סק"ו וכ"כ בשפת אמת ועי"ש דציין לתו' מנחות ע"ט א'], דכיון שזריקת השלא לשמה קובעתו בפסול הדין נותן שיהא לזה דין שיריים כמו בחוץ למקומו, ואשכחן בכמה דוכתי דנקטו חוץ לזמנו וחוץ למקומו הואיל ומרצה לפיגולו וה"ה חטאת שלא לשמה כדלק' פ"ד ב' ובמעילה ב' א', ואמנם בתו' פ"ד ב' כתבו טעמא דשלא לשמה הואיל וכשר בשאר קרבנות, אבל ממ"נ יש ללמוד דעושה שיריים, או משום דכשר בשאר קרבנות ודמי לטמא דכשר בק"צ, או שהוא בכלל חוץ לזמנו שקובע דין הקרבן במחשבתו בחיוב, ולא רק בהעדר כשאר פסולין, [ואאמו"ר שליט"א במעילה ה' א' כתב לחלק בין טמא דמרצה בק"צ לשלא לשמה דכשר בשאר קרבנות, דפגם דטומאה שוה בציבור כביחיד אלא דמהני זכות הציבור שיתקבל הקרבן בהכשר, וש"מ דפסול טומאה קיל, אבל שלא לשמה דכשר בשאר קרבנות היינו משום שא"צ כ"כ לשמה כבחטאת, ולכן אין ללמוד מזה דשלא לשמה קיל, עי"ש, ולפי טעם זה הא דאמרינן דלר"י אם עלו לא ירדו בשלא לשמה היינו משום דמרצה לפיגולו כחוץ למקומו וחוץ לזמנו, ונמצא דממ"נ יש לקיים דשלא לשמה עושה שיריים], וכ"מ בתוספתא פ"ג ה"ד לענין יחזור הכשר ויקבל דכל שנפסל במחשבה לא מהני יחזור ויקבל ומשמע דלכל מילי פסולי מחשבה שוין, ע"ש, ובזה מיושב סתמות הגמ' דמשמע שהכל נדון אחד דע"י קביעת השיריים בדין שיריים נקבע הדין שאין הכשר יכול לחזור ולזרוק, ואמנם בשלא לשמה גם בקבלה

אבל לעומת זה הדבר מפורש במעילה ה' ב' דמתשובת ר"י שאין פסול עושה שיריים שמענין שיכול הכשר לחזור ולזרוק והקרבן כשר, וע"כ דג"ז בכלל בעיא דר"ל, ועוד דאם אפשר לזרוק השיריים ויתכשר הקרבן הרי הדבר פשוט שאינן בדין שיריים ליסוד, ולא משמע לפרושי בעיא דר"ל דוקא בהני שהקרבן נפסל וא"א לזרוק השיריים בהכשר, וכן בעיא דכוס פסול משמע שיש כוס כשר הראוי לזריקה וא"כ פשיטא שאינו בדין שיריים, [ורש"י ותו' שפי' שיריים שבצואר ודאי שאינם בדין שיריים לזריקה אף בחוץ לזמנו וחוץ למקומו, ודבריהם ע"פ סוגיא דמעילה].

וביאר אאמו"ר שליט"א בס"ז סק"ב דהכל נדון אחד אם זריקה קובעת את הנשאר במצות שיריים ליסוד ממילא גם לא יועיל שיחזור כשר ויקבל, שהשיריים הם השלמת מעשה הזריקה ואפי' לכתחלה יש מקום לומר שישפכם ליסוד, כפי' הר' אפרים ועכ"פ אם עלו לא ירדו וישפכו ליסוד, ואם אין פסול עושה שיריים היינו ששיריים זוהי מצוה נוספת, ואיכא למימר דרק בזריקה כשרה איכא מצוה זו, אבל בפסול השאר דחוי ואף אם עלה ירד, ונפ"מ בטמא דחוי לעבודת ציבור שעושה שיריים, דה"ה שנקבע בהם דין שיריים ליסוד, דזהו מה ששייך להזכיר בחוץ לזמנו וחוץ למקומו שעושין שיריים, דלענין שאין הקרבן מתכשר בזריקה נוספת הדבר פשוט וכמשנ"ת, ועיקר הדין דבחוץ לזמנו חל דין שיריים מבואר בדין פיגול של פרים ושעירים הנשרפין למ"ד שיריים מעכבי דבעינן שיפגל אף בנתינת השיריים וע"כ שהם בדין שיריים, [מיהו לענין לכתחלה אכתי לא שמענו], וכ"ד מרן זללה"ה בסל"ט ס"ק ל"ד, [ועי' בגמ' כ"ו ב' דכשנהדון רק לפסול השיריים שלא יזרקנו כשר משמשינן בלשון דחוי].

הדין כן, מ"מ בזריקה יש להשוות הדברים וכדאמרינן בחוץ לזמנו וחוץ למקומו.

ונראה דלצד שפסול עושה שיריים ה' הדין דאם עלו לא ירדו לר"י, והא דאמרינן פ"ד ב' דדוקא בפסולין דחזו לעבודת ציבור היינו לבתר דפשט ר"י דפסול שאינו ראוי לעבודת ציבור אינו עושה שיריים, ומיושב בזה דאיתא דר"י ור"ל אף כר"י וכדמשמע דהכי ס"ל לר' יוחנן פ"ד ב', ועי' בספר מרן זללה"ה שם בזה.

ולפ"ז מיושב טפי הא דלא הזכיר ר"י טמא שעושה שיריים דממתני' דזרקו פסולין ל"י לר"י שמעינן דאהני זריקתן וממילא עושין שיריים, [ול"ד לשלא במקומו], ואמנם גם חוץ לזמנו וחוץ למקומו שמעינן מהא מתני' אבל בהני הפסול גדול יותר דלא חזו לק"צ, ומש"ה נקט הני, כדאמרינן במעילה שם, מיהו גם ממתני' ל"ב א' שמעינן לר"ל דאיכא פסול שעושה שיריים מדנקט דוקא בנתנו שלא במקומו וכמ"ש תו' כ"ו ב' ובשטמ"ק ל"ב א', ובעיא דר"ל היתה אם לפרש מתני' דבכל הפסולין דוקא שלא במקומו, או דמשום טמא נקטיה, ועי' לק' סק"ח בזה.

בתו' כ"ו ב' ד"ה הב"ע

ח. בתו' כ"ו ב' ד"ה הב"ע פ"י דהא דטמא עושה שיריים היינו דוקא במקומו, דכיון שנוסף עוד פסול נגרעה זריקתו ואינה עושה שיריים, וכמו פסולין גמורין דלא עבדי שיריים, ולפ"ז ה"ה בטמא שחשב חוץ לזמנו וחוץ למקומו דהא מבואר בגמ' דאפי' זרקו יחזור הכשר ויקבל, וע"כ דכיון שנוסף פסול דחוץ לזמנו וחוץ למקומו אינו עושה שיריים, וד"ז יש לקיים אף לר' יוחנן שהרי לא נחלקו בדין טמא במחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו, והנה עצם הדבר דמצרפינן שני פסולין לקבוע זריקת הטמא בפסול גדול יותר, מחודש, דסו"ס שם זריקה עלה, ועשטמ"ק שם, וביותר

קשה לשמואל דכמקומו דמי, ובזה י"ל דלא נתתו תורה אלא לכפר ובפסול שאינו מכפר לא חשיבא זריקה כלל, אבל קשה דמסתברא דלר' יוחנן אפי' נתן פסול את הניתנין בפנים בחוץ כו' קלטיה מזבח, כפשטא דמתני' דקתני יחזור הכשר ויקבל, ולא מבעיא דלא יאספנו אלא אפי' אם עלו לא ירדו לר"י כטמא, ולפמ"ש סק"ב הכל נלמד מקרא דעל המזבח לכפר, ויש להשוות כן אף לשמואל, ואאמור' שליט"א הק' דכיון דמחשבת פסול לאו כלום היא לא חשיב שנוסף כאן פסול דחוץ לזמנו וחוץ למקומו ובדין הוא שיעשה שיריים כאילו נתן בלא מחשבה, [ולפ"ד כשר שזרק שלא לשמה בחטאת הרי השיריים דחויין, עי' סק"ז, וטמא שזרק שלא לשמה השיריים ראויין ליסוד אם עלו, ועי' בספר מרן זללה"ה ס"י סק"ד], ול"ד לשלא במקומו דסו"ס נתניה גרועה היא, [מיהו בהרגשה יש כאן חסרון דסו"ס נתן באופן שאילו נתנו כשר ה' פסול, ואין לתת יתרון לטמא, ומ"מ אין להתחשב בהרגשה זו, דסו"ס הקרבן לא נפסל במחשבתו, מיהו עי' בספר אאמור' שליט"א סי' סק"יג באורך, ולע"כ].

ולכאורה ה' נראה לפרש שמעתא דגמ' כ"ו ב' בשאר פסולין לבר מטמא, ואמנם טמא שזרק שלא במקומו עשה שיריים ולא יחזור הכשר ויקבל, וכן בחוץ לזמנו וחוץ למקומו, דלענין שיריים טמא ככהן כשר דמי, ומוקים שמואל למתני' דיחזור הכשר ויקבל בפסולין השנויין ברישא לבר מטמא דחוי לעבודת ציבור, ודכוותה יש לפרש מתני' דוכלן שקבלו את הדם חוץ לזמנו כו' ופריך בגמ' דש"מ דכל הפסולין עושין שיריים שלא יוכל כשר לחזור ולקבל, (ולשון דחוי משמע לכאורה דאף אין השיריים בדין אם עלו לא ירדו, ועסק"ז בזה), ודחי דה"ה זרקו, ולא מצי למדחי דנקט קבלו משום דטמא שזרק לא יחזור הכשר ויקבל, דע"כ סיפא לא מיירי בטמא, אבל לר' יוחנן י"ל דנקט קבלו משום

כ"ז ב' לא משום דפסיל במחשבה, לכאורה תמוה שיפסול במחשבתו בזריקה, ולא יקבע הנותר בדין שיריים כשנתן שלא במחשבה, דחזור הכשר וזורק ומכשיר הקרבן, ונראה דאמרו כן רק כדי להביא הא דרבא ולפרושי קמ"ל כדרבא, ולא דס"ד הכי.

ברש"י ותו' ל"ד ב'

ט. ברש"י ותו' ל"ד ב' פ"י הנדון אם פסול עושה שיריים לענין שיריים שבצואר בהמה, וכ"ה לשון המשנה ל"ב א' יחזור הכשר ויקבל, ומשמע דהדם שכבר נתקבל ודאי נעשה שיריים ונפסל, ולא נתפרש טעם בדבר, ולשון רש"י ותו' אפשר לומר דלבאר הענין דלאו מדין דיחוי אתינן עלה נקטו שיריים שבצואר, [שו"ר דרש"י פ"י בקיבל פסול ולכן ע"כ דיחזור ויקבל כשר] אבל לשון המשנה צ"ב, וכן הרמב"ם בפ' מפס"מ כתב דשיריים שבכלי ישפכו לאמה.

וב"ש"ן המשנה אפשר דניחא ל"י לתנא לשנות לשון זה אגב רישא מפני שבלשון זה מפורש שלא יאספנו, שאם הי' שונה יחזור הכשר ויזורק הי' מתפרש אף ביאספנו, ולא ניחא ל"י למיתני אם יש דם בכוס, דהוה משמע דוקא שבכוס, ועוד דפעמים שהדם שבכוס נפסל ביד הפסול כגון בטמא, ע"י טומאה או היסח הדעת, [ואפשר שיש עוד פסולין שפוסלין בהה"ד], ואף לר"י מיירי מתני' גם בפסול כדקתני יחזור הכשר, ואשמועינן דלא יאספנו אף בפסול.

עיקר הדבר דלא נפסל הדם שכבר נתקבל מבואר בדברי ריה"ג פ"ב א' דהכניס כוס אחד לפניו החיצון כשר והיינו בשכיפר, וש"מ דאע"פ שנתן שלא במקומו הכוס השני כשר, ועד כאן ל"פ רבנן עליה אלא בחטאת, ובתוספתא פ"ג ה"ד קתני אם יש דם הנפש בכוס אחר יחזור ויקבל כשר, וקתני כן בג' בבי ע"ש, וכנראה נקט לשון כולל לאופנים

דאף טמא בכלל, ואם זרק לא יחזור הכשר ויקבל, וסיפא מיירי אף בכשר.

והא דנקט שלא במקומו לשמואל חדא לאשמועינן דלא יאספנו אף בכל הפסולין, ולאשמועינן דבכשר שנתן שלא במקומו לא מהניא זריקה נוספת להתיר בשר באכילה כדאמרינן בשמעתין, ושמעין מינה נמי דשלא במקומו מכפר דאל"כ הי' מועיל שיחזור ויתן הכשר, וכבר כ"כ אאמו"ר שליט"א, אלא שכתב דההכרח לשיטת תו' הוא מבעיא דר"ל אם פסול עושה שיריים, וש"מ דסבר ר"ל דאפשר שכל הפסולין עושין שיריים וא"כ איך יפרש מתני' דיחזור הכשר ויקבל, וע"כ לחלק דכיון שנתן שלא במקומו גרע ואינו עושה שיריים, אם לא דנימא דאז הוה מוקים למתני' כמ"ד דלאו כמקומו דמי, ובאמת רא' אלימתא היא, אבל עדיין יש מקום לידחק בזה, דבאמת לצד דכל הפסולין עושין שיריים אף לפרתו קשה, דבשלמא אם נתחדש דטמא קיל פסוליה ועושה שיריים, שייך לומר דכשנוסף עוד פסול הרי הוא ככל הפסולין, אבל אם כל הפסולין עושין שיריים לא מסתבר לומר שאם נוסף בהן עוד פסול דשלא במקומו (או חוץ לזמנו וחוץ למקומו) אינן עושין שיריים, דלפ"ז אמרינן דכל מעשה זריקה פוסל הקרבן, וכמו שזר שהוא אונן וטבוי ומחור"כ וערל וכו' עושה שיריים אע"פ שנוספו בו כמה פסולין, ה"ה בשלא במקומו, וע"כ לומר דלצד זה הי' מפרש למתני' כמ"ד דלא כמקומו דמי, דהכא לא קתני פסול ואין בו כרת, או שהי' מפרש דזוהי סברא מיוחדת בשלא במקומו דרך כשמכפר עשאתו תורה כמקומו, אבל פסול דאינו מכפר לאו כמקומו דמי ואינו עושה שיריים, ולא משום דכל שנוסף עוד פסול גרע.

ולפ"י זה למדנו במתני' דכל הפסולין שזרקו לא יאספנו, ואפי' שלא במקומו, וכמ"ש מרן זללה"ה אף לפרתו, עסק"ג ו', ולעולם טמא דחזי לעבודת ציבור עושה שיריים ככשר.

שהקבלה פסולה, ומבואר דאף בדאיכא בכוס אחר כשר.

ל"ו א' קסבר ר"י בעינן מקום שיהא משולש

י. ל"ו א' קסבר ר"י בעינן מקום שיהא משולש כו' מקום משולש דאמרינן לרבנן לענין דלא חשיב מפנים לחוץ ומחוץ לפנים חוץ למקומו כמ"ש תו', בפשוטו לא דמי למקום משולש דאמרינן הכא לר"י, דהתם הנדון אם המחשב להקטיר או לזרוק את הדם בפנים דינו כמחשב חוץ לעזרה, ונפ"מ שאפי' חשב רק על מקצת דמו ואימוריו פסול אע"פ שחשב שהשאר יזרוק בהכשר, וע"ז אמרינן דפנים ועזרה אינם בדין חוץ למקומו, דמקום זה אינו גורם פסול מפני שאינו כחוץ לגמרי, אבל לר"י צריכין לחדש דמקום משולש אין מחשבה פוסלת בו אף כשהפסול אינו מדין המקום, כגון שחשב שלא יזרוק דמו בפנים כלל, דהפסול אינו מדין המקום אלא שחשב שלא ישלים הכשרו של הקרבן, דלכאורה אינו ענין למקום משולש דהו"ל כלהניח דפסול לר"י, ומ"מ בחשב ליתן את הניתנין בחוץ בפנים אף בחטאת שפסלה מכשרינן משום מקום משולש, ולכאורה הי' ראוי לפסול ולא משום מה שחושב ליתן בפנים אלא על מה שחושב שלא ליתן במקומו בחוץ, [וצ"ע בתו' דמדמו להו, ואפשר שזו כונתם בתירוצם], ואפי' אי דריש ר"י שלישי כרבנן אכתי לא ידע כה"ג, דהא איצטריך ליה היכא דחשב ליתן ברצפה מקצת דם ומקצתו כדינו ע"ג המזבח.

וי"ל דס"ל לר"י דסתם מחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו היינו שחושב ליתן רק חוץ למקומו, ולא במחלק כפרתו בשני מקומות, ושני זמנים, וכשמיעטה תורה מקום שאינו משולש ממילא אימעט גם ממחשבת פסול שלא זרק כדינו, כ"כ מרן זללה"ה בס"ח סק"ה, [וכ"מ בגמ' כ"ז א' דסתם מחשבת נתינה היינו כולו, דקתני למחר פסול והיינו

כשחשב ליתן רק למחר דהא פסלינן ליה משום מחשבת הינוח, מיהו במנחות י"ח א' אמרינן דר"י גזר אף במקצת דמו], ולפ"ז מיעוטא דמקום משולש הוא כמו לרבנן, דכונת הקטרה במקום זה אינה חמורה כהקטרת חוץ ולא פסלתו תורה.

חשב לאבד הדם בעזרה

והאמור נראין הדברים דדוקא בחשב לזרוק הדם לשם כפרה במקום שאין משולש, כגון בהיכל או במזבח בשינוי מקום, בזה ס"ל לר"י דאע"פ שנמצא שחשב שלא לכפר כדינו מ"מ מיעטתו תורה, דסו"ס חשב לכפר אלא שחשב לכפר בשינוי, אבל אם חשב לאבד הדם בעזרה לא מהני מה שהמקום אינו משולש, דרק מחשבת זריקה מיעטה תורה, וכמו מחשבת הינוח למחר דאע"פ שמינחו בעזרה פסול, והא דאיצטריך לחדושיה דרבנ"י כ"ז א' דדמי למחשבת הינוח, היינו משום שמחשבתו לזרוק למחר, וס"ד שמיעטתו תורה לגמרי אף ממחשבת הינוח, כמו במקום שאינו משולש דמימעט נמי ממחשבת פסול דלהניחו בלא כפרה, [מיהו מהתם אין ראי' לגד"ד, די"ל דטעמיה דרבנ"י משום דחשבינן ל"י כשתי מחשבות א' להניח למחר ועוד לזרוק למחר, ולכן אין קולא במחשבת הזריקה משום מקום שאינו משולש, כיון דבמחשבת מחר בכל ענין פוסל].

שוב נראה שהדבר פשוט כן דכל שכונתו לאבד אין שום זיקה למקום שמאבדו, וכמו בהינוח למחר דפסול מפני שמחשבת מחר אינה תלויה במקום, וכן לערב דמו בדם פסולין, דהי' פסול אי לאו ר"י לטעמיה, ה"נ בלאבד אע"פ שחושב לאבדו בעזרה אין קשר לאיבוד עם העזרה, ורק בכונתו לזריקה שיין להתייחס למקום שנתכוין לכפר בו.

והיכא דכונתו לזריקה אפי' חשב לזרוק שלא במזבחות כלל ג"כ מימעט ממקום משולש, מיהו דוקא באופן שבחוץ כה"ג הי'

בשטמ"ק כ"ז ב' אות ב' תירצו דמשום מקום משולש נחא דלאחר כשר, ומבואר מזה דאע"פ שאין כפרתו כלום מ"מ לא מיפסל לר"י משום מחשבת הינוח כיון שנתנו לכפר, ועפ"ז כתב בשטמ"ק בשמעתין אות ח' דלבתר דידעינן טעמא דמקום משולש אפשר לומר דלר"י לאו כמקומו דמי, מיהו לפמ"ש"כ לק' ס"ק י"א לדייק ממשמעות הברייתא דר"י סבר כמקומו דמי, א"כ י"ל דלקושטא דמילתא, אין ליישב הברייתא בטעמא דמקום משולש, ורק לס"ד הו"מ לשנויי הכי, ואפשר דגם מהא דחשב לפסול הדם בכניסתו להיכל ג"כ יש ללמוד דכל מחשבות פסול דמקום שאינו משולש מכשיר ר"י, דסו"ס הרי חשב לזרוק דם פסול מלבד שלא במקומו, ואמנם הגדרת הפסול משום כניסה דהיכל נעשית, אבל לא חשב ליתן דם כשר, ולא דמי לחשב ליתן מקצת חוץ למקומו דאין כאן אלא הפסול החיובי שבחוץ למקומו ורק זה אימעיט, ומדחזינן דאף בחשב לזרוק דם שנפסל כולו אימעיט, ה"ה דממעטינן בחשב לזרוק כולו שלא במקומו אף דלאו כמקומו דמי.

שם וליפלוג בניתנין בפנים

שם וליפלוג בניתנין בפנים כו' לפמ"ש רש"י כאן ותו' כ"ז א' דהא דאשכחן לר"י דכמקומו דמי היינו בברייתא דחייב ליתן את הניתנין למטה למעלה כו' לפ"ז באמת לא שמענו אלא בכה"ג דכמקומו דמי, ואף דשמואל מוקים למתני' כולה דכמקומו דמי, מ"מ סתמא דגמ' סבר דכיון דלא אשכחן לר"י אלא בלמעלה ולמטה אין לנו לחדש יותר, שהרי מצינו לר' יוסי כ"ז ב' דבלמעלה למטה ס"ל לא יאספנו ובפנים בחוץ יאספנו, [ולעיל סק"ב פרשנו דמקרא דלכפר ילפי לה], וה"נ י"ל דר' יהודה רק בלמעלה ולמטה סבר דכמקומו דמי, מיהו בברייתא דמייטנין בסמוך מדלא אשכח ר"י דבר רע אלא בחטאת משמע דבכל הקרבנות חשב ליתן בפנים כשר, ואמנם בחטאת יש חומרא דסגי בנתכוין ליתן מקצת,

פסול משום חוץ למקומו, ותלוי בפלוגתא דר"י ור"ש ק"ח א', וכגון שעשה מזבח אחר בעזרה, ואפשר דאף בחשב להזות כנגד הפרכת חשיב כונת זריקה, אף דליכא כה"ג בחוץ, מיהו כנגד פתחו של היכל לא חשיבא לאחיובי משום זריקה בחוץ, אע"ג דבפרה מזה כנגד פתחו של היכל, ואפשר דמ"מ ג"ז מימעיט לר"י משום מקום משולש.

בעיקר הדברים שנקטנו דלר"י נתחדש כאן דבמקום שאינו משולש מלבד שאין פסול חיובי של חוץ למקומו גם אין פסול של מחשבת הינוח בזה שלא זרק הדם כמצותו, ה"י מקום לדון דלא נאמרו הדברים בגמ' אלא לר"י דשלא במקומו כמקומו דמי ונמצא שנתכוין לכפר כדין, ולכן אין כאן פסול משום הינוח, והקשו בגמ' דאכתי ליפסל משום שנתכוין לכפר בהיכל וחטאת נפסלת בכך, וע"ז תירצו דאין מחשבת חוץ למקומו פוסלת בהיכל, דלאו מקום משולש הוא, ובכלל זה שגם בחטאת אין מחשבה זו פוסלת, ונמצא שחשב ליתן בהיכל בלא פסול דנכנס לכפר בהיכל, ולכן אין כאן פסול אחר דהא שלא במקומו כמקומו דמי, וכחשב להכניס דרך מקום משופש וליתנו במזבח הפנימי דמכפר כיון שלא נפסל בכניסתו [צ"ע בזה ערמב"ם ובספר מרן זללה"ה (ס) (ק)] וכמקומו דמי.

ולפ"ז אין לנו בגמ' אפשרות להעמיד דר"י דסבר לאו כמקומו דמי, ומבואר בפשיטות הא דלזרוק למחר שלא במקומו אין בו קולא דמקום משולש כדרנב"י כ"ז א', דכל שנוסף פסול אחר בכל מקום פסול, ורק כשהגדון שהמקום יפסול מהני מקום משולש להכשירו.

אבל בס"ד דגמ' כ"ז א' מבואר דאפשר להעמיד הברייתא כר"י אף אם לאו כמקומו דמי, ואמנם בתו' שם כתבו דהו"מ למימר וליטעמין, אבל בתו' כ"ט א' וכן

בכניסה לחוד, וע"כ האי ברייתא דלא כמתני', וכיון דמוקמינן להו כתנאי אפשר לקיים דתנא דמתני' אליבא דר"י סבר נמי מקום משולש, דהא חזינן שבמתני' לא פליג ר"י בפסול דהכנסה לפנים.

ובתו' נראה לכאורה כפי' אאמו"ר שליט"א ס"ז סק"ו דכיון דאף כשנכנס ממש לא סגי במחשבת כפרה עד שיכפר ממש, [וזהו שכתבו דאפי' חישוב כו' ור"ל דאפי' חישוב בשעת הכנסה ממש ע"מ לכפר כשר עד שיכפר, אבל ממחשבת לכפר ל"ק דאף במחשב לזרוק בחוץ ולמחר בעינן שיחשוב לשם כפרה, וכמש"כ אאמו"ר שליט"א שם סק"י, וכן בחושב מעבודה לעבודה לזרוק הדם שלא לשמה בחטאת פסולה אע"פ שחשב [לחשוב], אינו בדין שתועיל מחשבת כפרה בלא ההכנסה, דלכל הפחות תהא מחשבת הכפרה בשעת ההכנסה כמחשבת הכפרה בזמן השחיטה, וע"כ דכאן הצריכה תורה כפרה ממש דוקא, וא"ת מי דמי הרי בשעת ההכנסה אין כאן מעבודות הפוסלות בהן מחשבה, [דהולכה לפנים לאו הולכה היא], משא"כ בשעת זביחה, וביאר אאמו"ר שליט"א דעיקר הפסול הוא בהכנסה ולא בכפרה כדכתיב אשר יובא וכדמעטינן דרך משופש, ולכן ה' בדין שתפסול כאן מחשבה בהכנסה אם לא שהצריכה כאן תורה כפרה דוקא, ובאמת ר"א סבר דסגי במחשבת לכפר, אלא דר"י סבר עד שיכפר, ואף למש"כ לק' ס"י סק"ד דלא מיפסיל למפרע משעת הכנסה מ"מ ה' ראוי שהדם שנכנס יפסל משעת הבאה (כמו יוצא) אלא דמחשבות פנים לא חמירי לפסול עד שיעשה מעשה.

ולפ"ז אפשר ליישב הא דמוכחינן מזה דאית ל' לר"י שלישי, דבאמת הכל טעם אחד, דהקילה תורה במחשבות של מקום שאינו משולש שלא יפסל עד שיעשה מעשה אף שחשב לעשות מעשה הפוסל, דלא חמיר פסוליהו כחוץ למקומו במקום משולש, וזה

מ"מ כיון דבברייתא לא הודגש מקצת ומתפרש שיתן דמה בפנים בלבד ואפ"ה דוקא חטאת, ועמש"כ סק"ד, ועי' להלן.

שם ומי אית ליה לר"י האי סברא

שם ומי אית ליה לר"י האי סברא, לפמשנ"ת מודה ר"י לדרשא דשלישי לענין מקצת דם שלא במקומו או ברצפה בעזרה ובהיכל, והנדון רק אם אית ל' האי סברא אף כשכל הדם נפסל, ונמצא שלא כיפר וכמחשבת הינוח דמי, וצע"ק בתו' ד"ה קסבר, (ואולי תלוי לפי הפירושים במקום משולש, עתוד"ה ומי, ולע"כ), ובלא"ה נפ"מ נמי לענין אכילת בשר והקטרת אימורין דבעינן מקום משולש.

שם ריבה כאן חטאת ששחטה כו' לכאור' נקט חטאת טפי מכל ק"ק אגב סיפא, וק"ק דבברייתא דמייתנין לק' נמי נקט חטאת. - הא דקאמר ריבה לאו לענין פסול קאמר אלא שחייב מלקות על שחיטתה במחשבה זו או בדרום כמ"ש רש"י לק' ב' יהא חייב מלקות.

שם ולית ליה לר"י שלישי

שם ולית ליה לר"י שלישי, לכאורה למאי דמייתנין שבמחשבת הכנסה לכפר לא מיפסל, א"כ סגי בטעמא דכמקומו דמי אכולהו, וא"צ לחדש דאית ל' שלישי, אבל אם נימא דס"ל לגמ' דבפנים בחוץ שלא במקומו דמי, מתפרש הכי, דע"כ איכא תנא דלא ס"ל אליבא דר"י כהאי ברייתא, והדרינן לשינויין דלעיל דטעמיה דר"י משום מקום משולש, ולפ"ז למסקנא ס"ל לתלמודא דבפנים בחוץ ודאי לאו כמקומו דמי לר"י דמתני', ואפשר דאף למעלה ולמטה לאו כמקומו, וברייתא דחישב כברייתא דחטאת ותנא אחרינא הוא אליבא דר"י, וכמש"כ סק"ה ע"ש, ועי' להלן ד"ה ולפ"ז.

שם השתא ומה התם

שם השתא ומה התם כו' ברש"י משמע שפי' כפשטה דבברייתא קתני שנכנס ומשמע

כולל מחשבת בחוץ בפנים ובפנים בחוץ והכנסה ע"מ לכפר דג"ז במקום שאינו משולש, ונע"י לק' פ"ג א' דזה נלמד מגז"ש, מ"מ שמענין מינה דפסולי מקום שאינו משולש קילין].

כ"ז א' ואי שלא במקומו כמקומו

יא. כ"ז א' ואי שלא במקומו כמקומו דמי כו' יעו"י בתו' וכבר נתבאר לעיל סק"י מדברי התו' לק' כ"ט א' ובשטמ"ק הנדפס כ"ו ב' אות ב' דלמ"ד לאו כמקומו דמי נחא דאימעיט משום שאינו מקום משולש, ועשטמ"ק ל"ו א' אות ח', מיהו נראה דלמסקנא ראוי לנקוט דהאי ברייתא סברה כמקומו דמי, דאי לאו כמקומו דמי וקמ"ל ברישא דלאלתר כשר כיון שלא חישב במקום משולש, אכתי קשה סיפא דלמחר פסול ל"ל פשיטא דלא גרע מלהניח למחר, וכ"מ בגמ' ל"ו א' דנקטו כן, ושם מוכח דאיכא תנא דסבר הכי אליבא דר"י כמשנ"ת לעיל.

ולפ"ז אין ללמוד מדמ"ז ור"א דסברי כשמואל מדרשי קראי למ"ד כמקומו דמי, דכיון דכו"ע מודו דר"י הכי ס"ל ע"כ לבאר טעמו של ר"י אף אי ס"ל דהלכה כר"י ור"ש דלאו כמקומו דמי, ולפמש"כ סק"ה דרנב"י סבר דר"י דמתני' סבר לאו כמקומו דמי, יש ללמוד גם מזה דמשני הכא לפי טעמא דכמקומו דמי דלאו משום דהלכה כן אלא דע"כ ר"י דהאי ברייתא הכי ס"ל, מיהו בזה י"ל דלכו"ע טעמא דברייתא משום הינוח כמ"ש בשיטמ"ק.

שם כאן שנתן בשתיקה כאן שנתן באמירה

יב. שם כאן שנתן בשתיקה כאן שנתן באמירה, פרש"י שחשב לאכול בשר חוץ לזמנו, והקשה בשטמ"ק הרי זריקה זו דלא שריא בשר באכילה אינה מפגלת ואינה פוסלת כדאקשינן לעיל דאיפסולי נמי לא ליפסול ומשנינן דאה"נ ורק משום הינוח מיפסלא, ובבשר אין מחשבת הינוח פוסלת,

וכן הקשה הגרע"א ז"ל, ותירץ בשטמ"ק כגון שחשב לשפוך שיריים למחר דגזרינן אטו להניח דם, וכתב שם דלא מצי למימר בחשב על האימורין, וצ"ב כונתם, דאם הדין לר"י דזרק ע"מ להניח מקצת דמו או להניח כל האימורין למחר פסול, כמו בשחט, וולא אמרינן דכיון שהוא זורק ליכא למגזר אטו כל דמו, אלא מדמינן כל מחשבות שיפסלו בכל העבודות], א"כ משכח"ל בין באימורין בין במקצת דמו דכל שחושב על מקצת דמו להניחו למחר הרי הוא חושב על דבר שאינו מעכב דהיינו מתנה שניה או שיריים, דאין לחלק בין זריקה זו לזריקה במקומו במחשבת להניח מקצת דמו או כל אימוריו, ואפשר דכונתם דבכל זריקה לא גזר ר"י אלא במקצת דמו ומ"מ צ"ע לחדש כן דאם גזרו גם בדם אטו להניח כולו, מסתברא שהשוו כל המחשבות בכל העבודות.

בזריקה שפסולה רק מדרבנן

מיהו צ"ע איך הדין בזריקה שפסולה רק מדרבנן דלכאורה א"א להצריכו להביא קרבן אחר כיון שכבר נתכפר, דהו"ל חולין בעזרה כמבואר 'במות צ' א' והתם אמרינן דפסול דקתני שאין הבשר נאכל, ולפ"ז בשלא במקומו לא נוסף שום פסול דבלא"ה אין הבשר נאכל, ור"ל קאמר פסול ממש שלא נתכפרו הבעלים, ולכן קשה לאוקומי בפסול דרבנן, ומה"ט גם יש לדון שבזריקה במקומו ע"מ להניח מקצת דמו או כל אימוריו ג"כ לא יפסול לר"י, כיון שע"כ לומר שנתכפרו בעלים דמדאוריתא מיחזא חזי, ועו"ק דא"כ מתני' כר"י דפסל בהינוח ול"מ כן דר"ל לא הזכיר בדבריו דר"י היא, ומשמע דרק בברייתא הוצרכנו לדר"י, [ואאמו"ר שליט"א ג"כ צידד לפרש דפסול מדרבנן דהוי כחוכא להכשיר שלא במקומו במחשבת פיגול דמשום דשני נוסף בו הכשר, וצ"ע בזה ג"כ מה"ט], - ועי' לקוטי הלכות דלהרמב"ם נחא.

בספר מרן זללה"ה קמא ס"ל סק"ד, אלא שלא פי' כן בעיקר הדרשא, עי' להלן]. —

זריקה במקומה שחשב לזרוק למחר ע"י פסולין אע"ג דלא שריא בשר באכילה אינה ענין לנד"ד, כיון דאכילת מזבח היא במקומו, ולא אמרו שריא בשר באכילה אלא לענין קרב המתיר כמצותו כשבאמת זרק שלא במקומו, ולא במחשבת הזריקה, אלא דמינה ילפינן דשלא במקומה זריקה גרועה היא וכמשנ"ת.

בדין שחט חוץ לזמנו ואח"כ זרק שלא במקומו שכתבנו דחשיב לא קרב המתיר כמצותו, כ"כ מרן זללה"ה שם, וכ"כ אאמור"ר שליט"א שם סק והוכיח מדברי התו' הנ"ל, נורש"י לא הזכיר אופן זה לפי שלא הוזכר בגמ' [מיהו לפמש"כ זוהי עיקר הדרשא דכשהחסרון במעשה הזריקה שאינה מתרת באכילה חשיב לא קרב המתיר כמצותו, ואין משמעות טפי אם הפיגול נעשה בזריקה זו או קודם לכן, אלא משום דאיכא הקטרה דלא שריא כמ"ש תו' ומ"מ מפגלת לכך ביארו בגמ' דהיינו כשהחסרון במעשה הזריקה, ומזה למד מ"ז דזריקה גרועה היא כמשנ"ת, אבל רבותנו לא פי' כן.

בדברי החזו"א שלא יתכן להכשיר שלא לשמה בשלא במקומו

במש"כ מרן זללה"ה דלא יתכן להכשיר שלא לשמה בשלא במקומו וכן במחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו דמחשבות פסולות הם העדר הקדושה ואיך יתכן דשלא במקומו יהא כשר בחסרון זה, יעוי' מש"כ אאמור"ר שליט"א דפסולי מחשבה הם קרבנות חיוביים במחשבות אלו, והוכיח כן ממנחת העומר שכשרה שלא לשמה [וה"ה בחוץ לזמנו וחוץ למקומו], וכבר הוזכרנו לעיל סק"ז לדון בראי' זו דכיון שאין שייך מנה"ע אלא לשמה הרי מעשיו מוציאין מיד מחשבתו, וכקומץ מחבת לשם מרחשת מנחות ב' ב' לר"ש, והכא

ופשטות הגמ' דבכל מחשבת הפוסלת בחול"ז וחוץ למקומו בעלמא נפסל גם כאן פסול גמור מדאורייתא וכפרש"י, והיינו אף בחושב על אכילת בשר למחר או בחוץ, [אם מחשבה מועלת בדבר שאינו ראוי לאכילה כה"ג], ומהא דקתני מתני' פסול ואין בו כרת ג"כ משמע דפסולא דאורייתא הוא, אלא שאין בו כרת.

והנה רש"י פי' דעיקר דרשא דיצא זה שאין פיגולו גרם לו היינו לומר שאם חשב בזריקה זו לאכול בשר למחר לא נעשה פיגול, ומינה שמעינן דאף אם חשב לזרוק שלא במקומו למחר אינו מפגל כיון שאין זו מחשבה בזריקה המפגלת, ולפ"ז אפשר לומר דהדרשא כפשוטו דכיון שאין הבשר נותר באכילה דינו כלא קרב המתיר כמצותו, אלא דא"א ללמוד זה מקרא דלא ירצה כיון שהבעלים מתכפרין, אבל עיקר הדרשא לומר שבקרבן כזה אין פיגול בשום צד אף אם שחט חוץ לזמנו ואח"כ זרק שלא במקומו בשתיקה, דבעינן שבלא פיגולו יהא ראוי לאכילה, וכ"מ בתו' סוד"ה יצא שהקשו היכי הוי פיגול לר"י, [מיהו דוקא כשהחסרון בזריקה ולא בשיריים כמ"ש תו' במנחה שחסרה], ומינה שמעינן דזריקה גרועה היא וכיון שגורמת שאין הקרבן מתפגל בגלל שזריקתו גרועה, ש"מ דלאו אכילת מזבח גמורה היא וה"ה שאין מחשבה על זריקה כזו בכלל מחשבה הפוסלת בין חוץ לזמנו בין חוץ למקומו, דלא מצינו מחשבה אלא על זריקה גמורה, (וערש"י ד"ה הכי קאמר).

ולפ"ז לא אמרו בגמ' דאיפסולי נמי לא נפסול אלא כשחושב על הזריקה הגרועה הזו, אבל כשחושב בשעת זריקה שלא במקומו על בשר או אימורין ודאי דמחשבה גמורה היא לפסול, ואף לפיגול ה' מועיל במחשבה זו, אלא דכיון שאין הבשר מותר בזריקה כזו הו"ל לא קרב המתיר כמצותו, [כ"ז מבואר

לכו"ע כיון שאין מנחה כשרה כזו כלל, וכקומץ חטים לשם שעורים, ובאמת הדבר תימה להכשיר מדאוריתא חטאת שלא לשמה כשזרק שלא במקומו, ואיך אפשר להוציאה מכלל הפסוק דבעינן וכפר עליו הכהן מחטאתו כדלעיל ח' א', וצ"ע דגם לפי' תו' שבשטמ"ק נמצא דמדאוריתא כשר, וצ"ל דשלא לשמה שאני, וצ"ע, ועמשה"ק לעיל בעיקר פסול בזריקה מדרבנן.

בדברי החזו"א בחשב בשחיטה ע"מ לזרוק שלא במקומו שלא לשמה בחטאת פסול

כתב מרן זללה"ה בס"ז סק"ה דאם חשב בשחיטה ע"מ לזרוק הדם שלא במקומו שלא לשמה בחטאת פסול, דרק בזריקה חוץ לזמנו או חוץ למקומו שהזריקה בעצמה פסולה בזה אמרינן דשלא במקומו לאו אכילת מזבח היא לפסול, דלא נתחדש דחשיבא זריקה לפסול אלא במקומו, אבל שלא לשמה דזריקה מעלייתא היא חשיבא שפיר מחשבה על אכילת מזבח ומהניא לפסול, ולפ"ז נראה דה"ה אם חשב לזרוק הדם במחשבת חוץ לזמנו או חוץ למקומו דג"כ פסול, [לפמש"כ אאמו"ר שליט"א בס"ב סק"ח דלכו"ע מחשבין מעבודה לעבודה, (ולפ"ר ה"י מקום לומר דבזה לכו"ע אין מחשבין, כיון שחושב לחשוב ולא חושב לעשות, וכענין שכ' מרן זללה"ה בדברי התו' ל"ו א' דמה"ט בעינן עד שיכפר, ואאמו"ר שליט"א הזכיר סברא זו, וסייע מהא דשוחט ע"מ לזרוק לע"ז דפסול, וכנראה נקט דלזרוק לע"ז כמחשב לחשוב דמי, ואפשר לומר דהתם מיירי בחושב לעשות מעשה המוכיח שזריקתו לע"ז, וכחושב לזרוק דמו למחר דמי, ועוד דבחולין כל מעשה זריקה מוכיח לכונה מסוימת, אבל אם חושב לזרוק הדם ע"ג המזבח בכונה לע"ז יש לדון שזה ככונת חוץ לזמנו, וגם י"ל דזה כשלא לשמה, שחושב לעשות כל המעשה בפסול, ואין ללמוד מזה לכונת אכילה והקטרה חוץ לזמנו או חוץ למקומו, ועי' בסמוך ולע"כ], דכיון

שהזריקה ראויה ורק המחשבה פוסלתה הו"ל כשלא לשמה, אבל קשה דא"כ משכח"ל פיגול במחשבה זו, ובגמ' אמרינן דאין פיגול בזריקה שלא במקומו, [דהיינו אם חשב בשחיטה לזרוק דמו לאלתר שלא במקומו במחשבת חוץ לזמנו, ואח"כ זרק במקומו דקרב המתיר כמצותו], וצ"ל דאף אי מחשבין מעבודה לעבודה במחשבת חוץ לזמנו מ"מ אין הקרבן נעשה פיגול אלא פסול, (או דאין מחשבין כלל מעבודה לעבודה ככה"ג), וצ"ע אם יש ללמוד מזה דאף בשלא לשמה לא פסלה. כעת ראיתי שהגרע"א ז"ל כתב דבחיוב בשחיטה ע"מ לקבל במחשבת חוץ לזמנו לא פסל לכו"ע.

שם ואי שלא במקומו במקומו דמי

יג. שם ואי שלא במקומו במקומו דמי כו' בתו' הקשו ואי לאו במקומו דמי לאלתר אמאי כשר, ובשטמ"ק כ"ו ב' אות ב' ובתו' כ"ט א' תירצו דכיון דלאו מקום משולש הוא אין מחשבת חוץ למקומו פוסלת בו, והנה משמע לכאורה דהא דנתינה שלא במקומו אין בה משום מחשבת חוץ למקומו למ"ד לאו כמקומו דמי נלמד מקרא דשלישי, ואמנם כן משמע דעת תו' עי' כ"ט א' ל"ו א' ד"ה קסבר, והכי משמע בגמ' פ"ב א' ועי"ש בתו', [אבל בשטמ"ק כ"ו ב' הקשה רק מדין מחשבת הינוח והיינו בכל דמו, ונפ"מ לדין במקצת דמו לרבנן דלא פסלי בהינוח], ויש לדון בדבר דנהי דשלא במקומו לאו כמקומו דמי מ"מ כיון דקלטיה מזבח לענין שלא יאספנו והאימורין לא ירדו אין לפסול בזה משום חוץ למקומו אף בלא דרשא דשלישי, ובפרט לפמש"כ סק"ב דלכו"ע איתרבי ד"ז מקרא דעל המזבח לכפר.

והא דמיייתנן פ"ב א' דרשא דביום השלישי היינו לחטאת שנפסלת בנתינה בפנים, וכן לר"י ל"ו א' שלא יהא בזה פסול דהינוח, ולפ"ז חטאת שנתנה לפנים לא אהניא זריקתו

כדאמר מנחות י"ז ב' גזירה אטו כל דמו, וכן בסברא דכיון דמיעטה תורה נתינה שלא במקומו כל הנתינות בכלל.

מיהו אפשר דלא נתחדש כלל דמקומו דמי לענין שיריים ואפי' נתן יאספנו ויחזור ויתנם ליסוד, ואמנם בג' שבחטאת מסתברא דמקומו דמי ואינו חוזר ונותן, וכן לא יאספנו, דקרינן בהו לכפר אע"ג דלא מעכבי כפרה, אבל בשיריים לא, ולפ"ז אם חשב על שיריים שלא במקומו לא פיגל כמו למ"ד לאו כמקומו דמי, ועל ג' שבחטאת לא פיגל משום דהטעם שכמקומו דמי הוא משום דקרינן בהו לכפר, וממילא צריך שתהא כפרתו באופן דשריא בשר באכילה במתנה ראשונה, דכל עיקר דמקומו דמי הוא משום דהו בכלל הזריקה המתרת, מיהו למ"ד שיריים מעכבין ע"כ גם שיריים בכלל לכפר, ועי' לק' ס"ק ט"ו בדין שיריים שלא כנגד היסוד.

רש"י ד"ה מי

רש"י ד"ה מי, ע"מ לאכול או להקטיר למחר, מבוואר דאף על הבשר מהני מחשבה ולא אמרינן דהו"ל דבר שאין דרכו לאכול, ובאמת גם האימורין אינם ניתרין ומ"מ מחשבה מועלת בהן, [ולדעת מרן זללה"ה אף שירי הדם כאימורין, עי' לעיל סק"ד], ובמנחות י"ב א' פרש"י דמספק"ל אי מהני מחשבה על שיריים שאסורין באכילה, ותירץ אאמו"ר שליט"א דשאני הכא דבב"א עם הזריקה הוא דנאסר הבשר, וצ"ע, ועמש"פ אאמו"ר שליט"א בגמ' דמנחות.

שם ר"י אמר אידי ואידי שנתן בשתיקה ושלא במקומו לאו כמקומו דמי, לפמשנ"ת לעיל כו"ע מודו דאיכא תנא אליבא דר"י דסבר כמקומו דמי, ולפ"ז פלוגתתם איך לפרש משנתינו, מיהו אפשר דר"י סבר דלכו"ע מבפנים לחוץ ואיפכא לאו כמקומו דמי, ועוד לפמש"כ סק"ה דר"י דמתני' סבר לאו כמקומו

שהאימורין לא ירדו, [וכמו יצא דמה דפליג ר"ן, והא דלא פליג ר"י כ"ז ב' משום דבכל הקרבנות מודה, מיהו בפר"ח שבתו' מבוואר דאף בחטאת לא ירדו, ועמש"כ בזה לעיל סק"ה, ועסק"י].

שו"ר דברש"י גבי ר' אלעזר ג"כ פי' דתנינא כו' הראיה מחטאת, ומשמע דנקט דבכל דוכתא הדין כן אף בחטאת, מיהו לענין הדם עצמו שלא יאספנו פשוט טפי.

שם האי פסול הוא פיגול הוא

שם האי פסול הוא פיגול הוא, אבל אי לאו כמקומו דמי אע"פ שחושב לזרקו למחר במקום דקלטיה מזבח ומהניא זריקתו מ"מ לאו פיגול הוא דלאו אכילת מזבח היא כדפרש"י, וכ"ש בחשב לזרוק למחר בחוץ דלאו אכילת מזבח היא, ונפ"מ לר"י אם בחשב לאכול כזית למחר בחוץ פיגול עי' ל' ב', דבזריקה למחר בחוץ פשיטא דלאו פיגול הוא, כ"כ הגרע"א ז"ל, ונפ"מ נמי בחשב לזרוק למחר על מזבח אחר בעזרה דלאו פיגול הוא, וכשר ג"כ לרבנן דר"י, ולפמשנ"ת לעיל מדברי מרן זללה"ה אף למ"ד כמקומו דמי, מ"מ לא חשיבא בזריקה גמורה דסו"ס לאו מקומו הוא ודמיא לחושב על אכילה שלא על המזבח.

ויש להסתפק חשב בזריקה במקומו ליתן מתנה שניה או ג' דחטאת [או שיריים] שלא במקומן למחר למ"ד כמקומו דמי אם פיגול, מי אמרינן כיון דעיקר הזריקה שריא בשר באכילה שייך כאן פיגול דזריקות אלו לא אתו להתיר בשר באכילה ושפיר חייל פיגול דכאימורין דמו, או"ד כיון דלעיקר הזריקה חשבינן לה כלאו אכילת מזבח לענין מחשבת פיגול, כ"ש דמתנה שניה לא תהא עדיפא מהראשונה, ופשטות הגמ' נראה דלא משכח"ל פיגול ע"י נתינה שלא במקומו, ועוד דלכאורה למחר דקתני כולל אף מקצת דמו למחר, דהא לר"י אף להניח מקצת דמו פסול

יש להקשות הני תרתי מתני' ל"ל, ונראה שהתנא שנה בפ"ב יסודי הפסולין ובפ"ג חזר ושנה פרטי דינים שאפשר להכשיר, ושנה זה לעומת זה דהכי עדיף טפי לסדר הדברים ולזכרון, ושנה וכולן שקבלו כו' וקבל הכשר כו' ונשפך מן הכלי כו' הכל כנגד השנויין בפ"ב, וה"נ שנה נתנו ע"ג הכבש, וכן דבר שדרכו לאכול, כלפי מה ששנה בפ"ב, (ולפרתו) כ"ו ב' אליבא דשמואל יש בזה חידוש מיוחד).

ל"ו א' מ"ט דר"י אר"א

יד. ל"ו א' מ"ט דר"י אר"א כו' לפ"ז פוסל ר"י אף בלהניח מקצת בשר למחר, ואין חילוק בין מקצת דם ואימורין לכולו דאיסור נותר אף במקצת, ולפ"ז ברייתא דתניא מנחות י"ז ב' דחכמים מכשירין בלשחות מדמו למחר, ע"כ חכמים דלא כר"י, והא דקתני סיפא להניח מדמו למחר ר"י פוסל היינו אליבא דר"א וכדס"ד בגמ' התם, והיינו תנא אליבא דר"א, ולמאי דמסקינן הכא מברייתא דר"י בכל דמו דוקא קאמר דפסול מדאורייתא, ומסברא, לא פסל ר"י בבשר כלל, אבל במקצת דמו גזר אטו כל דמו, וכן בכל האימורין אטו כל דמו, ויש לפרש הטעם משום שהאימורין מתירין הבשר ודמי לדם, כסברת תו', ועוד דאימורין נקטרין כדם, וברייתא דמנחות כמסקנא דהתם, ור"א לא שמיע ליה ברייתא דמיתנין בסמוך, דהא להאיא ברייתא אף להוציא פסול מדאורייתא, (ולא משמע דס"ל דר"י תרתי קאמר להניח ולהוציא כולו וגם להניח מקצתו), וטעמא דלהוציא יש לפרש מדרבנן, כיון דחוץ למקומו שוה לחוץ לזמנו במחשבת אכילה והקטרה, השווים נמי בלהניח.

שם ועוד טעמא דר"י סברא הוא

שם ועוד טעמא דר"י סברא הוא, יש לפרש דר"י יליף מחוץ לזמנו וחוץ למקומו דמחשבה פוסלת כמעשה, והא דכתיבי הני

דמי, ודאי מיושב טעמיה דר"י דמוקים למתני' ככולהו תנאי.

לענין הלכה

ולענין הלכה ה' נראה דק"ל כר' יוחנן דהלכתא כותיה לגבי ר"ל ושמואל, וגם ר"ח ואבימי משמע קצת דס"ל כותיה, וכן רנב"י, וסוגית הגמ' כ"ז ב' בדר' אלעזר דמזבח הפנימי מקדש פסולין נמי משמע דמשנתנו רק בקידוש פסולין מיירי, דאל"כ הול"ל פשיטא שהרי כשר לכפר ולא פסולין נינהו, [שור' דרש"י פי' דהראי' מחטאת שנפסל הדם], ובסוגיא ל"ו א' נמי אמרו ר"י לטעמיה והיינו דרבנן לא ס"ל כותיה, ולפי מסקנא דהתם אף ר"י דמתני' י"ל דלא סבר כמקומו דמי, וכ"ה פשטות הגמ' כ"ז ב' דרבנ"י סבר דלר"י לאו כמקומו דמי, וכן בגמ' נ"ב ב' מייתו ברייתא דמלמעלה למטה ואיפכא לא כיפר, [וכ"ה בתוספתא פ"ח הי"ב], וכן סתמות הגמ' בכמה דוכתי דפסול ממש, עי' ס"ו א' בתו' ובשטמ"ק, ועי' פ"ב א', [ושמואל ור"ל גופיהו אפשר דסברי שאין הלכה כמשנה זו אלא דלשון אין בו כרת קשיא להו, מיהו סתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כמתני'] אבל הרמב"ם בפ"ב מפסוה"מ ה"י פסק כשמואל ויתכן דסבר דמר זוטרא ורב אשי כותיה, ועמש"כ בזה לעיל ס"ק י"א, וצ"ע.

[הרמב"ם] השמיט הא דבמחשבה פסול ואין בו כרת, וגם פסק דבשחט ע"מ לזרוק למחר שלא במקומו לכו"ע פסול, והשיגו הראב"ד בפט"ז מפסוה"מ ה"ו, ואם נימא שפי' דנתנו במחשבה ר"ל אם חשב על נתינה כזו, וה"ק פסול ואין בזריקה כזו כרת אם חשב לעשותה חוץ לזמנו, [ומיושב בזה שלא הזכיר התנא חוץ לזמנו לר"ל דמתני' קיימא כשנותן שלא במקומו], ניחא דנקט דמתני' ככו"ע כפשטות הגמ', והשמיט חשב בזריקה זו דבאמת הוי פיגול].

היינו משום דחמיר פסוליהו דאף במקצת דמו ובבשר ואימורין נמי פסלי, אבל עיקר הדבר דמחשבה למעשה הפוסל זה פשוט טפי מהני לפסול, (ואין לומר שיהא פיגול בלהניח למחר כיון שאינו מתכוין לקרבן), ויעוי' מה שדחה אאמו"ר שליט"א בס"ז סק דאין לפרש טעמיה דר"י משום מתעסק דכיון שאין דעתו לעשות הקרבן באופן שיתכשר ע"כ אין כונתו בעבודה זו לקרבן, דא"כ אף במקום שאינו משולש יפסל, ועיי"ש עוד, ויש להוסיף דהא דלא חשבינן כל חוץ לזמנו וחוץ למקומו כמתעסק היינו משום שדעתו לעשות קרבן כזה, משא"כ להניח שאינו עושה כלום, אבל לפ"ז בחושב לזרוק למחר שלא במקומו הדין נותן שלא יהא בו משום מתעסק, ואפ"ה אמרינן לעיל כ"ז א' מידי דהוה אמחשבת הינוח, ועוד מדגורין מקצת אטו כולו יש ללמוד דפסול מחשבה הוא, וגורין בלהניח שיהא דינו כחוץ לזמנו וחוץ למקומו, אבל אם הטעם משום מתעסק הדבר פשוט דבמקצת לא שייך מתעסק ואין מקום לגזור, ועוד מדאיצטריך לאשמועין כל הני דמתני' דאע"פ שנתכוין לעשות איסור לא פסלה מחשבתו ג"כ מוכח דפסול מחשבה הוא וס"ד לדמותו למתכוין להקריב חוץ למקומו, אבל אם הטעם משום מתעסק פשיטא דלא שייך בהני.

שם לישנא אחרינא כל כמיניה, לכאורה נראה דלהכי חילקו בגמ' הקושיא בתרתי לומר דכל כמיניה קאי רק על ערלים אבל בטמאים יכול לטמאות עצמו, וכ"כ אאמו"ר שליט"א, ורש"י שפי' אף אטמאים י"ל דמפרש לה בור ששחט, או שחשב על הטמאים כבר.

חשב שיזרקו ערלים את דמו

ולכאורה יש ללמוד מהאי ל"א שאם חשב שיזרקו ערלים דמו ג"כ כשר משום דכל כמיניה, ובפשוטו אמרינן דכיון שמחשבתו אינה בידו הרי היא בטלה וסתמא בהכשרו קאי, ולא אמרינן שאם לא יזרקו הערלים יניח

הדם ומיפסיל משום להניח, ויש להקשות א"כ מ"ט שיזרקוהו ערלים למחר הוי פיגול כדתניא בתוספתא פ"ב ה"א וכ"כ ברמב"ם פ"מפסוה"מ ה", וי"ל דעיקר מחשבתו לזרוק למחר והמחשבה דערלים היא בטלה, דמה"ט לא אמרינן דלא קרב המתיר כמצותו אף בטמא שבידו כגון שחושב שהוא עצמו יזרקנו בטומאה, דאמרינן שעיקר מחשבתו לזרוק למחר ועוד מוסיף לחשוב שיזרקנו בטומאה, וכיון דאין מחשבתו השניה מציאות אלא מחשבה, אינה מגרעת את המחשבה לזרוק למחר, דרק מחידוש התורה מהני מחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו ולא שאר מחשבות, מיהו אכתי יש לשאול לר"י דגם מחשבת הפסולין קובעת הקרבן בפסול, א"כ אם חשב שיזרקוהו טמאים למחר (היכא דבידו) הו"ל כלא קרב המתיר כמצותו, ואפשר דאמנם ר"י לטעמיה ואם חשב שיזרקוהו פסולין למחר כיון שהקדים לחשוב על הפסולין תו לא הוי פיגול במחשבה דלמחר, [ועי' בסמוך ולהלן ב'].

ואפשר דאע"ג דפסל ר"י בלהניח ולהוציא דמו וה"ה לאבד דמו או שיזרקוהו בטומאה כמשנ"ת, מ"מ אין הפסול מפני המעשה שחשב לעשותו בחיוב, אלא מפני שחשב שלא לזרוק דמו בזמנו כהלכתו, והחלק השלילי של מחשבתו שפיר פוסל אע"פ שאת החלק החיובי אין אנו רואים מחשבה כמעשה, ולפ"ז אף בחשב שיזרקו טמאים את דמו למחר הו"ל כחשב שלא לזרוק היום ולזרוק למחר, ושפיר הוי פיגול כמו לרבנן דאמרינן שאין לנו להתיחס למה שחשב גם שהזורקים יהיו הטמאים, מיהו ביזרקוהו ערלים היום אם אמרינן כל כמיניה ובטלה מחשבתו נשאר בהכשרו.

שם ב' אר"א מודה ר"י

שם ב' אר"א מודה ר"י כו' יעוי' בשטמ"ק, ומרן זללה"ה בס"ח סק"ו פ"י דדוקא בלהניח קאמר שיכול להשלים מחשבתו דאחר

לשפוך שיריים שלא במקומו דכיון שקיים מצוה חשיבא שפיר אכילת מזבח, ועי' לעיל ס"ק י"ג ולע"כ.

ק"ח ב' ור"י אמר מחלוקת באבר אחד

ק"ח ב' ור"י אמר מחלוקת באבר אחד דמ"ס מוקטרי פנים כו' ביאור הדברים דר"י מודה דפחות מאבר אחד לא קרינן ב' אותו, ולכן בשחטי חוץ שהעלן בחוץ אינו חייב על אבר שחסר ממנו, ומתני' מיירי בשחטי פנים שבהם חייב אף אם חסרו, ומשכח"ל בין באבר שחסר בין בהעלהו ופקע וחזר והעלהו, ולשון העלה וחזר והעלה מיושב טפי על אותו אבר שהעלהו שלם ומשלה בו האור ופקע או שהורידוהו, וחזר והעלהו, ומש"ה לא ביאר ר"י שחילק את האבר, דכיון שהעלה כבר אותו אבר ונתחייב עליו ע"כ שמשלה בו האור ונתמעט והו"ל חסר.

שם ופליגא דעולא דאמר עולא הכל מודים

שם ופליגא דעולא דאמר עולא הכל מודים כו' בדברי עולא לא הוזכר היכי מוקים למתני', אם כדו"ל ופליגי אי אכולהו בהמה כתיב, או דס"ל שחייב על כל כזית, או דס"ל דדוקא באותו אבר שהעלוהו ופקע או הורידוהו פליגי, והיינו אם מחדשינן דין פוקעין גם בחוץ, ולפמ"ש"כ דסתמות דברי ר"י מתפרשים דמתני' באותו אבר שהעלהו וירד והעלהו, מסתבר לפרש כן גם בדעולא, ולפ"ז אף לעולא אבר של שחטי חוץ שחסר אין חייבין עליו בחוץ, אבל אבר דפנים אפי' חסר בלא הקטרה חייב, והא דלא פירש עולא דפליגי בפוקעין דחוץ, היינו מפני שלא נחת לפלוגתא דר"י ור"ל ומתפרש לכל חד כדאית ל', אלא דר"ל לא חילק בין פנים לחוץ, ור"י פירש דפליגי בדפנים, ועולא אמר דפליגי בדחוץ.

שם כמאן מהדרין פוקעין דלא כר"י, יש לעי' דילמא טעמי' דר"י משום דאיתר ל' דרשא למוקטרי פנים וכר"ש, וי"ל דמדפליגי בהעלה וחזר והעלה משמע דבדין פוקעין

שיניח למחר יזרקנו, אבל לא במחשבה מחודשת כלאכול כזית למחר שאין זו השלמה למחשבתו, וכן לא קאי אלהוציא לחוץ, ויש לעי' בברייתא דמותבין מינה שחשב לזרוק שלא במקומו למחר כשחוזר לחשוב שיזרוק במקומו מ"ט חשבינן ל' השלמת מחשבתו הרי זהו שינוי במחשבתו, (ובמדה מסוימת גרע ממחשבת כזית למחר), ויש לישב בדוחק, ומזה משמע דר"א בכל גונא קאמר דחוזר וקובעו לפיגול וכעין הכחשה תחלת הזמה דמחשבת פסול דלהניח עדיין שייך להוסיף בה פסול גמור ומוחלט ולא רק פסול שלילי, ולפ"ז אפשר דאף בחשב להוציאו קאמר, לפו"ר ולע"כ בזה.

ויש להסתפק בחשב חוץ לזמנו ובעבודה אחרת חשב להניח אם חשיב לא קרב המתיר כמצותו, [למאן דלית ל' תפוס לשון ראשון עי' כ"ט ב'], דאחר שקבעו בפיגול ע"כ דמחשבת להניח דוקא היא ולא שייך לחשבה כנטפלת למחשבת הפיגול, (וכהכחשה שאחר הזמה), או"ד אין מחשבת להניח בקרבן פסול כלום, ועי' בספר אאמו"ר שליט"א שם סק"ט שנסתפק בזה, אבל רק לאידך גיסא דשמא לא איתותב ר"א בכה"ג.

בדין שפיכת שיריים שלא כנגד היסוד אם קיים מצוה

טו. יש להסתפק בדין שפיכת שיריים שלא כנגד היסוד אם קיים מצוה, דגבי מיצוי חטה"ע מצינו ס"ג ב' דמיצה דמה בכ"מ במזבח כשרה ומפרש ר"א משום דמיצוי אינו מעכב, ומשמע שקיים מצוה כמשנ"ת לק' ס' סק"ט מרש"י ותו' וכ"כ מרן זלה"ה ס' סק", וא"כ דכוותה יש לנקוט בשיירי הדם של שאר קרבנות, ונפ"מ שאם א"א לו לשפוך כנגד היסוד ישפוך בכל מקום ע"ג המזבח, (בעוף כגון שעומד רחוק מהיסוד ויצא כל דם הנפש עד שיגיע ליסוד), ולפ"ז משכח"ל פיגול ע"י שפיכת שיריים שלא במקומו, כגון שיחשוב

פליגי, דאל"כ הו"ל למיפלג בחסר, ואתיא למוקטרי חוץ, ולכאורה לאבוה דשמואל פליגי דתרווייהו כר"ע, אלא דר"י לא איצטריך ל' ר"י אף אדר' יהושע ק"ט א' אם לא דנוקמה מיעוטא למוקטרי פנים, דאין לחלק ביניהם בחלב ובשר שאינן אבר, וצ"ע בזה. (לפור'ר)

קיצור תוכן הענינים

כ"ו ב' אמר שמואל פסול בשר אבל בעלים נתכפרו

א. כ"ו ב' אמר שמואל פסול בשר כו' בפשוטו אימורין כבשר, ויש לעי' הא קי"ל אם אין בשר אין דם, וי"ל דכיון שהאימורין בדין אם עלו לא ירדו ע"י זריקה זו חשיב דאיכא אימורין, אבל נראה דאפי' אברו האימורין חשיב יש בשר, כיון שבשעה שזורק הבשר קיים ויש כאן מצות זריקה, ובגמ' כ"ז א' משמע דזריקה כזו בדין ה' שתחשב קרב המתיר כמצותו לקבוע הבשר בפיגול, מיהו לבתר הפסוק דאינו פיגול, אפשר דאפי' חשב בשחיטה להקטיר אימורין למחר, ואח"כ זרק שלא במקומו ג"כ לא הוי פיגול ועס"ק י"ב בזה, וצ"ע לענין נותר וטמא אם זריקה זו קובעת, ומסתברא דלא נפקי עי"ז מידי מעילה, וצ"ע בכ"ז.

כ"ז א' אלא לר"י מאי אין בו כרת קשיא

כ"ז א' מאי אין בו כרת קשיא, נראה דהקושיא לא רק מהיתור, אלא דכיון דלר' יהודה נתחדש דין מיוחד דמכפר ואינו פיגול, א"כ כשהתנא שונה אין בו כרת הר"ז כאומר בפירוש דדברי ר"י הן, דבכ"ה אין לשנות אין בו כרת שלא לצורך, מיהו אי ר"י סבר דליכא תנא דסבר דמקומו דמי ל"ק כ"כ.

עוד יש חידוש בדר' יוחנן שזריקה שמועלת לקבוע האימורין באם עלו לא ירדו, מ"מ אינה עושה שיריים ויכול לחזור ולזרוק ולהכשיר הקרבן, ויתכן דשמואל פליג על חידוש זה, וא"כ לא מצי לאוקמי מתני' כר' יוחנן.

מין זללה"ה צידד דבפסח שאם אינו ראוי לאכילה לא יצא אמרינן נמי דהבשר יאכל, ולפ"ז הדין נותן שיהא פיגול דאין מהיכן למעט, ולשון המשנה דאין בו כרת ל"מ כן, ועוד דסתם לכפרה ולא לד"א מתפרש שאין כח בזריקה כזו להתיר, ואם ע"כ בפסח גם הקרבן יפסל לאו קושיא היא.

ומה שהוכיח מההיא דמודה ר"י בדמים ס' א' דמוכחין כן מדלא שפיק אדוכתיה, ופי' ז"ל דאז היה בדין שלא במקומו, כבר כתב אאמור"ר שליט"א דצ"ל דק' הגמ' שיהא כבמקומו, דהא רצפה עדיפא מכבש שאינו ראוי להקטרה, מיהו בתו' משמע דלר"י הכל נתקדש, וא"כ כל המקומות כרצפה, ושמא הו"מ לאוכוחי גם מזה, אבל אפשר דלר"י לא קידש אלא רצפה הראויה להקטרה, וכבש ויסוד בקדושתיהו דמצינא קיימי.

כ"ו א' מתני' נתנו ע"ג הכבש

ב. כ"ו א' מתני' נתנו ע"ג הכבש שלא כנגד היסוד, פי' או ע"ג המזבח שלא כנגד היסוד, ומילי מילי קתני ולא חזר לשנות נתנו, וכ"ה במילי דסיפא, וע"כ כ"ה שהרי הכבש אינו כנגד היסוד כלל, וצ"ע בלשון הרמב"ם שסתם ומתני' לא זו אף זו קתני, דבכל הני קלטיה מזבח או אפי' בעלים נתכפרו, וקמ"ל דמ"מ פסול, ולא מיבעיא כבש אלא אפי' מזבח ואפי' במקום הראוי לנתינה, ואפי' בקרנות דראוי לקרבן זה, מיהו בפנים בחוץ פשוט טפי לפסול, אבל בסדר צורת הנתינה שייכא בלא זו אף זו.

שם ב' תוד"ה אמר

שם ב' תוד"ה אמר, משה"ק מהיכן פשוט כאן דכבש בכלל מזבח צריך יישוב למאי דמסקו דמוכח בגמ' דאכבש נמי קאי, והקושיא אף לר' יוחנן דקלטיה כבש למהוי אם עלו לא ירדו, וכ"מ בסוה"ד שאם כבש לאו כמזבח הדין נותן דיאספנו, ונראה דהמקור דכבש כמזבח נלמד משאור ודבש דהנותן על הכבש חייב לכו"ע, מריבויא דאל המזבח, וכיון דקרי ליה קרא אל המזבח וקאמר שלא יעלו שם לריח ניחוח, ש"מ דכבש בכלל מזבח, ובתו"כ ובדפו"י בגמ' באמת ילפינן מהאי קרא דכבש מקדש פסולין, (וקרא דוקדשת את המזבח בפ' פקודי ושמא הול"ל וקדשת אותו), וכיון שכן כשמצינו ריבויא דעל המזבח לכפר לומר שכל מקום שהגיע למזבח אפי' שלא במקומו כיפר, הרי גם כבש בכלל, דכיון דאיכא דוכתא שהוא בכלל מזבח הרי הוא מתרבה כשמתרבה כל מקום במזבח.

ולענין הקטרת כשרין אין כבש כמזבח ק"ו מסובב דפליגי אם עושין מותרת ע"ג, ומשמע דביסוד לכו"ע אין עושין, וכן לענין שחיטת צפון מסתברא דכבש גרע מסובב, ולר"י דקדשו רצפה להקטרה ולא לדמים ע"כ דשני ענינים הם, וכמו ע"ג המערכה דאינו כשר לדמים, מיהו אפשר דשלא במקומו מיהא הוי, ולפ"ז יתכן דאף לאחר שקדשו הרצפה לא קדשו הכבש והסובב להקטרה.

שם בא"ד, הא דנתנין בפנים שחשב ליתן בחוץ לא חשיבי חוץ למקומו, היינו משום דבחוץ מקומו הוא לאימורין ולשייריים, ואיכא למימר דלר"י נמי אימעיט זה ממחשבת פסול, ולשונם ז"ל צ"ב.

שם בא"ד, מ"ש דלשמואל הדין הוא שיאספנו מכבש, אם לאו במקומו הוא, קשה מר' יוחנן דע"כ כולה מתני' לא יאספנו, ולא גרע דשמואל מדר"י, אלא שסמכו על הוכחתם בהמשך הדברים דעדיפא מינה. – הא דכבש כמזבח לענין שלא במקומו מבואר גם בגמ' ל"ו א' מדלא פליג ר"י ע"ש.

יש לעי' מג"ל דאיכא מ"ד לא יאספנו בכבש, הא מדנחלקו בלמטה ולמעלה משמע דבכבש לכו"ע יאספנו, וי"ל דלרבנותא דמ"ד יאספנו נקטי למעלה ולמטה, ומסתברא דאף לר"ח דלמעלה ולמטה מודו מ"מ בכבש פליגי, וה"ה למטה שלא כנגד היסוד, אבל למעלה א"צ כנגד היסוד דמקום הראוי הוא.

יש לדקדק בברייתא כ"ז ב' שלא הזכיר נתנו ע"ג הכבש שלא כנגד היסוד, וכן בברייתא ק"ט א', ואפשר דכיון דר"ש קתני לה א"כ פשיטא דלא גריעי מנשפך, אבל כששינה לקרבן אחר שייך להזכיר ד"ז, ובברייתא ק"ו א' צ"ל דנקטה מילתא דשייך לשנות לתרויהו, דלא לסתום כחד מיניהו, והי' מקום לדקדק מזה דע"ג הכבש ירדו לר"י, אבל פשטות הגמ' דכל הני דלא יאספנו לא ירדו, כדאמרינן בדר"א מאי קמ"ל תנינא הנתנין בפנים כו', וכ"מ ל"ו א'.

כ"ז א' הכל מודים בניתנין למעלה

ג. כ"ז א' הכל מודים בניתנין למעלה כו' שלא כמצותן לא יאספנו, פרש"י כגון במחשבה או בשמאל, וצ"ע דבמחשבה מרצה לפיגולו ואינו ענין ללא יאספנו, ובשמאל יש לדון למה לא יאספנו, ופסול דלעיל כ"ו ב' פי' תו' בטמא דחזי לעבודת ציבור, דבשאר פסולין ירדו לר"י וש"מ דלא קלטיה מזבח, וה"ה בשמאל, וא"כ מנלן דלא יאספנו, ולפמ"ש מרן זללה"ה דכל הפסולין שנתנו פסלו את הדם ניחא, אבל אכתי י"ל שזה מדרבנן, וברייתא דהכא יש לפרש מדאורייתא, מיהו לק' סק"ו ח' נתבאר דפסול מדאורייתא, וכל הפסולין בכלל כפרש"י.

ובפשוטו שלא כמצותו היינו ששינה מיד לכל בחטאת או משפיעה לזריקה, ולפמ"ש סק"ב דדינא דקלטיה נלמד נמי מקרא דעל המזבח לכפר, יש לדקדק מכאן דאם שינה משפיעה לזריקה כיפר למ"ד במקומו דמי, וכ"מ בתו' כ"ו ב' ד"ה ואי, ומרן זללה"ה הקשה ע"ד, ובאמת בתו' ס"ו ב' ד"ה ואלא, כתבו דבשינה ממיצוי להזאה לא מסתבר שיתכשר כדיון שלא במקומו, ויש לחלק קצת דהתם שנתן מגוף העוף חשיב טפי שינוי מהותי, מיהו אם השינוי בין זריקה לשפיעה נלמד מקרא דעל המזבח ראוי להשוות כל האופנים דכיפר, ואאמו"ר שליט"א דקדק מדארי"ש בניתנין בזריקה שנתן בשפיעה יצא ולר"ע לא יצא וש"מ דלא כיפר, ואי משום לישנא דיצא י"ל דתלמודא נקט הכי, ולשמואל צ"ל פסול וכשר, אלא דס"ל לאאמו"ר שליט"א שאם נתכפרו בעלים בדין הוא שיפטרו בברכתן זא"ז, ואפשר דכיון שהבשר והאימורין פסולין חשיבי שני קרבנות ולא פטור זא"ז.

שינה ממזבח לפרכת הרי שינה מנתניה להזאה, אבל א"צ לזה דרך במזבח נאמר ד"ז, אלא דנפ"מ אף לענין שיאספנו אם הזה שבחוץ על הפרכת, וצ"ע בזה.

הניתנין בפנים שנתן בחוץ אם כיפר למ"ד שלא במקומו במקומו דמי,

ד. בתו' כ"ו ב' נסתפקו אם בניתנין בפנים שנתן בחוץ ואיפכא אמרינן דמקומו דמי, ומסקנתם משמע דמקומו דמי, וכ"מ בדבריהם כ"ז ב' ועי"ש בשטמ"ק, וכ"מ ברמב"ם, ומהא דקלטיה מזבח לענין שאם עלו לא ירדו יש ללמוד דה"ה דמקומו דמי לשמואל, לפמ"ש סק"ב דהא דקלטיה נלמד מהאי קרא דשמואל, ויש להטעים דבמזבח הפנימי גופיה מקרנות למטה מסתברא דחשיב שלא במקומו במקומו, וכיון דאפיקתיה מקרנות ל"ק כ"כ דה"ה מבפנים לבחוץ, ולכאורה בסוגיא ל"ו א' ג"כ יש להוכיח כפרש"י שם דרך משום חטאת שהכניס דמה לפנים פריך, דהא בברייתא דר"י קתני בהדיא דפסל בחטאת שחשב להכניס דמה, ואם בכל הקרבנות לאו כמקומו דמי מאי איריא חטאת דנקט, וגם בגמ' פריך עלה מהכניס שוגג כשר, וש"מ דדוקא חטאת קאמר,

ולפ"ז אף למאי דמשני מקום משולש מ"מ מצינו תנא דלא בעי מקום משולש אליבא דר"י, ומ"מ פסל רק בחטאת, וש"מ דכמקומו דמי, ועי' בזה לק' סק.

דבריו החזו"א דניתנין בפנים שנתנין בחוץ לא מיירי במתנות דפרכת

כתב מרן זללה"ה דלא מיירי אלא במתנות שבמזבח אבל דפרכת לא, ויש להוכיח כן דבחוץ שנתנין בפרכת ודאי אין סברא להכשיר דבקרא מזבח כתיב, וש"מ דבפנים היינו מזבח, וגם דומיא דחוץ, ועוד דלפ"ז אם יתן י"א מתנות במזבח הפנימי כיפר, ול"מ, א"י אין לנו אלא דין במתנות המזבח שכל המקומות במזבח ובכל מזבח שוין.

נתן בחוץ מתנה אחת מן הניתנים בפנים אם ימשיך או ישפוך

ויש להסתפק נתן אחת שבפנים בחוץ, אם ממשיך נתינתו בפנים או שופך הדם, כדי שיביא כפרה שלימה, ועי' בספר מרן זללה"ה בחטאת חיצונה אם ממשיך ג' בקרנות אחר שנתן אחת שלא במקומה וכפר, והנה מצינו אליבא דב"ש דבעינן לכה"פ בשתי קרנות ואם נתן אחת שלא במקומה נותן השניה בקרן, וש"מ דאף כשאנו נותן סביב יש ענין בכל קרן נוספת, ובעיקר הדברים נראה דלא נשתנה דיני המתנות שלא במקומו אלא דאמרה תורה שהמקומות אינן מעכבין עיקר הכפרה דהעיקר שיתן במזבח.

ולכאורה שיריים דשלא במקומן אולי ליסוד דדין שיריים הוא בכל דם שכיפר במקצת, ואף אם הזריקה מתירתן מ"מ אינם חלק נפרד מכפרת הזריקה, עי' כע"ז בתו' ל"ד ב' בפי' הר"א ששיריים של פסול עולין לכתחלה, וצ"ע בספר מרן ז"ל בזה.

עוד כתב ז"ל דבמתנות דיוהכ"פ לא כיפר שלא במקומן דחוקה כתיב בהו, והיינו אף לר"י דלא מיירי חוקה בהיכל מ"מ מכלה מהכפר שמעינן דבעינן כדכתיב, ועתו' ל"ו א' ד"ה וק"ל, ובפיה"מ, ויש להביא ראי' לזה מדתניא בתוספתא דיומא הקדים מ' תן ד' למתן ד' יחזור ויזה מתן ד' לאחר מתן ד', וש"מ דלא סלקי ל' ד' ראשונות של מתן ד' מדין שלא במקומו, ועוד דאם נתן ד' בקרנות בחוץ, לא קרינן ב' וטהרו וקדשו דמקום שקדשו שם טהרו נאמר באותו מזבח, ועוד דביוהכ"פ כתיב בקרנות סביב, ומיושב בזה לר"א ור"ש דממקום שפסק מתחיל, ואם נתן אחת שלא במקומו, איך יכול להביא עוד להשלים במקומו בזמן שכבר הוחלט שלא יהא הבשר והאימורין ראויין, שהרי אותו שכיפר אינו חוזר עליו, ובעינן כולן להשלים הכשר האימורין כנראה בובחים מ"ב ב' וגם דרשא דחטיו אחד לא שייכא כ"כ שלא במקומו, וכ"ז מיושב אי ביוהכ"פ ליכא דין שלא במקומו, ויש ללמוד מזה דבפרים ושעירים הנשרפין ליכא דינא דכל מקום כפרה בפ"ע, דאל"כ אכתי תיקשי לר"א ור"ש, אא"כ נימא דר"ש לטעמיה דלאו כמקומו דמי, ומ"מ מהא דשייך שלא במקומו יש ללמוד דלא דמו, וכן למ"ד שיריים מעכבין דחוזר ומביא אחר שנתן במזבח שלא במקומו, וזוהי דעת מרן זללה"ה ודלא כמו שכתבנו במקו"א.

לשמואל יש להקשות מחטאת דלכו"ע בפנים פסולה

ה. יש לעי' בהא דקתני נתן את הניתנין בחוץ בפנים דומיא דבפנים בחוץ, ופנימים היינו חטאת ודכוותה בחיצונה שנכנסה כבר נפסלה, וקשה לשמואל דלא כיפר, וכן לר"י קשה איך מועיל דם הנפש, ואפשר דמיירי בהכניס שלא ע"מ לכפר או בהכניס שוגג לר"י או בדרך משופש עם מהני גם כשכיפר, או שנדחוק דלא קאי אחטאת ולא דמו לגמרי.

ק"ק לר"י דבחוץ שנתנו בפנים יאספנו דכונשפך על הרצפה דמי, הא חזינן דכפרת חטאת בפנים פוסלת וש"מ דלאו כרצפה דמיא, וי"ל דהתם אף בפרכת הדין כן, ומשעת כניסה נפסלה, וע"כ שזה ענין אחר.

כ"ז ב' לאו משום דקלטיה מזבח וש"מ לא יאספנו

כ"ז ב' לאו משום דקלטיה מזבח כו' פר"ח שבתו' דמחטאת שהכניסה לפנים פריך, מתאים עם הגמ' ל"ו א' דהתם נמי פרכינן מלמעלה למטה וכד משני דכמקומו דמי הדר פריך מחטאת כדפרש"י, וקיצרו בגמ' כאן, אבל לכאורה קשה דאף אם ר"י אינו מודה בחטאת לא ה"י צריך לחלוק על הא דקתני סתמא בניתנין בחוץ שנתנין בפנים לא ידרו, כיון דמודה בכל הקרבנות, תדע דהא דקתני קבלו פסולין וזרקו את דמה לר"י היינו דוקא בטמא דחזי לעבודת ציבור, ולר"ש בכולהו הדין כן, ולא פליג ר"י, ועוד מתני' דיחזור הכשר ויקבל נמי מתפרשא לבר מחטאת באופן שנפסלה, ודכוותה לר"י, ולא דמי להאיא דלקמן דמקשינן מ"ט לא פליג ר"י בחטאת, משום

דהתם קתני בסיפא שאין המחשבה פוסלת אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו ומתפרש דאף לר"י כן אלא דה"ה בלהניח ולהוציא, ואם איתא דמשכח"ל בחטאת שחשב להכניסה לפניו הו"ל למיפלג בזה.

ורש"י פ"י דבהאי ברייתא חזינן דלאו כמקומו דמי מדמני להו בהדי פסולין, ואמנם אף למ"ד במקומו האמורין פסולין וא"כ יש חידוש דלא ירדו, מ"מ משמעות הברייתא דככל הפסולין המנויים ניהו, דאל"כ הני פשיטא טפי מלן וטמא ויוצא ולא הוה צריך להוסיף ולמנותן, ולר"ש כל הני מיתרי וע"כ דאתא למימר דבזה מודה ר"י, וש"מ דאף אי שלא במקומו דמי מודה דלא ירדו, כן ביאר אאמו"ר שליט"א, מיהו לפ"ז אכתי לר"י גופיה לא איצטריך דהא ס"ל כמקומו דמי, ואפשר דלמאי דמסקינן ל"ו א' תרי תנאי אליבא דר"י נקטינן דר"י דמתני' סבר דלאו כמקומו דמי, ור"י דברייתא דפסל חטאת במחשבת פנים הוא ניהו דסבר כמקומו דמי, שהרי לא פסל אלא חטאת ולא ס"ל דבעינן מקום משולש, ועסק"ד בזה, ולפ"ז מיושב טפי דמר"י גופיה נמי מיייתי, שהרי לא נחלקו כאן בחומר הפסול דשלא במקומו, ומתפרש לתרווייהו דלאו כמקומו דמי.

נתן שלא במקומו וחזר ונתן שלא במקומו

ו. יש להסתפק בנתן שלא במקומו וחזר ונתן שלא במקומו אם קלטיה מזבח לנתינה שניה, דסו"ס דם זה ראוי ועומד לזריקה כשרה, או"ד הא דלא יאספנו הוא כדין כפרה וכיון שכבר קלט נתינה כזו אין נתינה אחר נתינה, ולפמש"כ דמקרא דעל המזבח לכפר ילפינן דקלטיה ולא יאספנו מסתבר דרק נתינה אחת קלטיה, מיהו בפסול שנתן במקומו שכ' מרן ז"ל דלא יאספנו, מסתברא דאף בחזר ונתן לא יאספנו, דדם זה ראוי לזריקה כשרה וזרקו פסול, ולפ"ז נראה דהא דזרק במקומו פסול דלא יאספנו לאו מקרא דעל המזבח ילפינן לה אלא סברא הוא דנתינה פסולה פסלתו וכי איצטריך קרא לשלא במקומו, ולפ"ז אף בהזה פסול על הפרכת כשהו מקומו לא יאספנו, ובלא הגיע דם למזבח אפשר לזון אף בכשר אם יאספנו, וע"י לק' סקח דאי מפרשינן מתני' דיחזור הכשר ויקבל בכל הפסולין הרי מפורש דנתינה פסולה פוסלת הדם, וכל הנדון לפרתו' דמתני' בטמא, יש להסתפק אם סגי במתנות דמזבח הפנימי בלא פרכת לענין שאם עלו לא ירדו, ואם סגי במתנה אחת ובפשוטו רק מאי דמכפר למ"ד במקומו דמי מהני לענין אם עלו לא ירדו.

פסול מהו שיעשה שיריים

ז. ל"ד ב' בעא מיני' ר"ל מר"י פסול מהו שיעשה שיריים כו', במעילה ה' ב' מבואר דהנדון אם מהני זריקה כשרה בדם הנפש הנשאר, וכפרש"י ותו', אבל לפ"ז צ"ב מאי מסיים דחוץ לזמנו וחוץ למקומו עושה שיריים פשיטא דהקרבן נפסל, ועוד דבכל ד' עבודות חוץ לזמנו וחוץ למקומו פוסל ובעיא דר"ל בזריקה בלחוד היא, דבקבלה תנן יחזור הכשר ויקבל, ועו"ק דמשמע לכא' דשלא לשמה בחטאת אינו עושה שיריים, והרי ודאי שהקרבן נפסל במחשבת שלא לשמה בד' עבודות, ולא מהני יחזור הכשר ויקבל, כדחזינן דלשמה ושלם לשמה פסול וש"מ שזה פסול אביי, ואפשר לדחוק דבאמת ל"ד חוץ לזמנו וחוץ למקומו לבעיא דר"ל ומ"מ נקטיה ר"י לומר דאין דין שיריים אלא בהני שקובעין דין הקרבן בזריקתם, מיהו לפ"ז קשה טפי מ"ט לא הזכיר טמא דשייך בבעיא ידידה, ונקט הני דלא שייכי, וביאר אאמו"ר שליט"א דהכל נדון אחד שאם השיריים נקבעו בדין שיריים ליסוד לא מהני תו זריקת כשר, ומבע"ל גם בכל זריקה פסולה כגון חוץ לזמנו ושלם לשמה אם חל דין שיריים על הדם שעכ"פ אם עלו לא ירדו וישפך ליסוד, וכמ"ש הר"א בתו' לענין לכתחלה, וכ"כ מרן זללה"ה, והא דחל דין שיריים בחוץ לזמנו מבואר מהא דפרים הנשרפין למ"ד שיריים מעכבי חשיבי פיגול בנתינת השיריים, ע"י מ"ב ב' ב'.

במה דנקטו דבשלא לשמה ליכא דין שיריים ליסוד

מיהו במה דנקטו דבשלא לשמה ליכא דין שיריים יש לדון בדבר, דאמנם ר"י הזכיר רק חוץ לזמנו וחוץ למקומו, מ"מ י"ל דכל שהקרבן נפסל בפעולתו בכלל, שהרי לענין שלא יחזור כשר ויקבל ודאי הדין כן, ויש להשוות כל דיני שיריים בכלל הבעיא והתשובה, וכן בסברא דכיון שזריקה זו קבעה הקרבן בפסול שלא לשמה הרי היא הועילה, וממילא חל השיריים דין שירי זריקה זו, וכ"כ אאמו"ר שליט"א בספר מנחות ס"א סק, ומצינו בגמ' פ"ד ב' שהזכירו רק חוץ לזמנו וחוץ למקומו בדברי ר"י, וה"ה שלא לשמה, וכן במעילה ב' א', ואמנם בתו' פ"ד ב' כתבו דשלא לשמה איכא נמי טעמא דמרצה בשאר קרבנות, א"כ ה"נ נימא הכא דמה"ט דמי שלא לשמה לטמא דחזי לעבודת ציבור ועושה שיריים, מיהו אאמו"ר שליט"א בספר מעילה כתב לחלק דטומאה פוגמת גם בציבור ומהני זכות הציבור להכשיר הקרבן, וש"מ שזה פסול קל, אבל שלא לשמה בשאר קרבנות

אינו פוגם וליכא למילף חטאת מינייהו, אבל לפ"ז ע"כ דבההיא דפ"ד ב' הוי שלא לשמה בכלל חוץ לזמנו וחוץ למקומו, נמצא דממ"נ שלא לשמה עושה שיריים.

לכאורה נראה דלצד דפסול עושה שיריים ה' הדין דאם עלו לא ירדו לר"י, דהוה מפרשין דבכל ענין קלטיה מזבח ולכן אין הכשר יכול לחזור ולזרוק, והא דאמרינן פ"ד ב' דר"י רק בטמא דחזי לע"צ היינו לבתר תשובת ר"י, ולפ"ז מבואר במתני' דיש פסול שעושה שיריים מלבד חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ול"ק שלא הזכיר זה ר"י בתשובתו, ולפרתו כ"ו ב' גם במתני' דקתני יחזור הכשר רק בשלא במקומו שמענין שיש פסול שעושה שיריים, ועי' לק' סק"ח בזה.

בתו' כ"ו ב' ד"ה הב"ע

ת. בתו' כ"ו ב' פ"י דהא דטמא עושה שיריים היינו דוקא במקומו אבל כשנוסף עוד פסול דשלא במקומו הו"ל זריקה גרועה ואינה עושה שיריים, וצ"ל דה"ה בזרק הטמא חוץ לזמנו וחוץ למקומו דהא גם בזה מבואר דיחזור הכשר ויקבל, וד"ז צ"ל דאף לר' יוחנן, והק' אאמור"ר שליט"א דכיון דמחשבת פסול לאו כלום היא הרי באמת לא נוסף כאן פסול דחוץ לזמנו, ומ"ט חשבינן לה זריקה גרועה, ואמנם בהרגשה י"ל דבמדה שזריקת טמא כשרה הרי חשב בה מחשבת פסול, ולא תפסין בשני ראשים לומר דעושה שיריים מפני שאין פסולו חמור ואינו עושה פגול ופסול מפני שהוא פסול, ולכן חשיבא זריקה גרועה, אבל מ"מ סו"ס אין בין זריקת טמא במחשבה לשלא במחשבה בדין הקרבן, [מיהו עי' בספר אאמור"ר שליט"א ס"י ס"ק י"ג אם מחשבת פסול מועלת], וגם עיקר הדברים דמצרפינן שני הפסולין חידוש הוא דסו"ס זריקת טמא ראויה לשיריים ואין לצרף לזה דיני פסול מחשבה שזה מהלכות הזריקה, ובשלא במקומו אפשר ה' לומר דכיון דמקרא דלכפר ילפינן לה הלכך טמא שאינו מכפר לא ניתנה בו קולא דמקומו דמי, אבל ג"ז ק"ק דלר' יוחנן מסתבר דקלטיה מזבח שלא במקומו אף בטמא ואם עלו לא ירדו, וה"ה לענין כפרה לשמואל.

ולכאורה ה' נראה לפרש דוקא בשאר פסולין אבל בטמא לא יחזור הכשר ויקבל, דלא מיירי אלא בהני שפסולין אף בציבור, ולא נצטרך לחדש דבטמא פעמים שאינו עושה שיריים, ואתיא שמעתא אליבא דשמואל בכל הפסולין לבר מטמא, אבל לר' יוחנן אפשר ליישב הא דקתני וכולן שקבלו ולא קתני שזרוק משום דמתני' כוללת אף טמא דחזי לע"צ בדרידיה דוקא קבל מהני יחזור הכשר, אבל לשמואל א"א לומר כן כיון דסיפא סתמא קתני ולא מיירי בטמא.

ומשה"ק תו' מ"ט נקט לה בשלא במקומו י"ל לאשמועינן דלא יאספנו ולאשמועינן דלא מהני זריקה נוספת אלא בזרק פסול, דזריקה דלא מכפרת לא שריא בשר באכילה דשלא במקומו במקומו דמי, וזה כתוספת ביאור למתני' קמייאת דקתני פסול במוחלט, ואאמור"ר שליט"א הוכיח כפרתו' מבעיא דר"ל דס"ד שכל הפסולין עושין שיריים ואיהו כשמואל ס"ל ואיך ה' מעמיד המשנה מ"ט מהני יחזור הכשר ויקבל, וע"כ דשלא במקומו אינו עושה שיריים, אבל באמת זוהי קושיא אף לפרתו' דלצד שכל הפסולין עושין שיריים ודאי לא מסתבר לומר שאם נוסף עוד פסול אינו עושה שיריים, ורק לצד דטמא קיל פסולו שייך לומר דכשנוסף עוד חסרון דשלא במקומו או חוץ לזמנו הרי הוא כשאר פסולין, וע"כ לומר דהוה מוקים מתני' כמ"ד שלא במקומו דמי דהתם לא קתני אין בו כרת, או דהוה מפרשין דין מיוחד בקולא דשלא במקומו דדוקא בכשר שמכפר ניתנה הלכה זו, ולפ"ז לקושטא דמילתא אפשר לקיים כמש"כ, וצ"ע, ועי' רמב"ם פ"י מפסח"מ ה"ב.

כ"ו ב' לא דפסול במחשבה, לכאורה תמוה שיפסול במחשבה ואינו עושה דיחוי אם נתן בהכשר, ונראה דה"נ ורק כדי לאתויי הא דרבא אמרו כן.

ל"ב א' מתני' נתנו ע"ג הכבש וברש"י ותו' ל"ד ב'

ט. ל"ב א' מתני' נתנו ע"ג הכבש כו' יחזור הכשר ויקבל, יש לדקדק מ"ט לא קתני אם נשאר דם בכוס, ומשמע לכא' דדם שבכוס ודאי נעשה שיריים, וכן רש"י ותו' ל"ד ב' ביארו דהגדון על דם שבצואר בהמה, וערמב"ם שם שכ' דהדם שזרק מקצתו ישפך לאמה, מיהו במתני' פ"ב א' מוכח בדברי ריה"ג דאף אם כיפר בכוס אחד בפנים עדיין שבחוץ כשר, ושי"מ דא"צ לחזור ולקבל דוקא, וכ"ה פשטות הדברים דרק אם יאספנו פליגי אבל שבכוס ודאי כשר, וצ"ל דניחא ל' לתנא לשנות כן לבאר דלא יאספנו, ואגב דקתני רישא הכי תנא נמי סיפא.

ל"ו א' קסבר ר"י בעינן מקום שיהא משולש

י. ל"ו א' קסבר ר"י בעינן מקום שיהא משולש כו' יש לעי' מנ"ל לר"י דמקום שאינו משולש נתמעט דגם פסול הינוח אינו פוסל, הרי לרבנן לא שמענו אלא דמקום שאינו משולש אינו עושה פסול דשלא במקומו שאינו חשוב חוץ למקומו כ"כ, וה"ה לר"י דבחשב להקטיר מקצת אימורים שם דכשר, אבל פסול דהינוח אין להכשירו במקום שאינו משולש, וי"ל דסתם מחשבת חוץ למקומו היינו שחושב רק חוץ למקומו ומ"מ מיעטתו תורה ש"מ דאף ממחשבת הינוח מיעטתו, כ"כ מרן זללה"ה, ולפ"ז נראה דרק כשחשב להקטיר חוץ למקומו בעינן מקום משולש אבל בחשב לאבד הדם אף במקום שאינו משולש פסול, דרק בזריקה חרשה תורה שאין זה כבחון לגמרי, אבל מחשבת הינוח אף אם מניחו בעזרה פסול.

שו"ר דבלא"ה פשוט דרק במחשבת זריקה שייך להתייחס למקום שכוונתו לזרוק, אבל באיבוד אין קשר לאיבוד עם המקום שמאבדו שם, ואם חשב לזרוק במקו"א בעזרה שפיר אימעיט אף ממחשבת הינוח, מיהו בעינן שיתכוין לזרוק במקום שבבמה כה"ג יצא עי' ק"ח א' ב', והא דהוי מחשבת הינוח בנתכוין לזרוק למחר שלא במקומו, אע"ג דלאו מקום משולש הוא, כדנב"י כ"ז א', היינו משום דההינוח עד למחר אין לו קשר עם מקום הזריקה.

בעיקר הדבר שנקטנו דבשמעתין מבואר דמהני דרשא דשלישי להכשיר אף ממחשבת הינוח לר"י, יש מקום לומר דלא אמרו כן בגמ' אלא לר"י לטעמיה דכמקומו דמי, דכיון שנתכוין לכפר אין בזה משום הינוח, ואי משום שנתכוין לפסולו בהכנסה להיכל לזה מהני מקום משולש שאין המקום פוסל, ולפ"ז מיושב טפי דלא נתחדש במקום משולש הכשר לפסול דהינוח, ורק פסול המקום אין בו כמו לרבנן, ולפ"ז אין בגמ' אפשרות לומר דלר"י לאו כמקומו דמי, מיהו בגמ' כ"ז א' מבואר דאי לאו כמקומו דמי ניהא הא דלאלתר כשר אף שלא נתכפר וכהינוח דמי, וע"כ משום דלאו מקום משולש הוא וכמ"ש בשטמ"ק כ"ו ב' ובתו' כ"ט א', ומבואר מזה דנכ"פ לס"ד דגמ' אהני מקום משולש שלא יהא פסול הינוח, וכ"כ בשטמ"ק בשמעתין אות ח' דלמאי דידעינן טעמא דמקום משולש אפשר לפרש דלאו כמקומו דמי, ואפשר דמהא דמכשרין פסולא דנכנס לכפר בהיכל משום דלאו מקום משולש הוא יש ללמוד דכל פסולין מתכשרין במקום שאינו משולש, ולא מהני לזה הסברא שכתבנו שהמקום גורם, כיון דמ"מ נתכוין ליתן דם פסול, ולא גרע מפסול הינוח, דכל הנתינות שלא במקומן חשיבי שהמקום גורם כמו הכנסת חטאת בפנים.

חשב לאבד הדם בעזרה

מה שאמרו בגמ' ומי אית ל' לר"י האי סברא זהו רק בחידוש שבמקום שאינו משולש מכשיר אף פסול הינוח, אבל ודאי מודה שאינו פוסל מדין חוץ למקומו כשאין פסול דמחשבת הינוח, כגון במחשבת בשר או מקצת אימורין, וכן במקצת דם מדאורייתא, וצ"ע בתוד"ה קסבר.

שם וליפלוג בניתנין בפנים

שם וליפלוג בניתנין בפנים כו' לפמ"ש רש"י ותו' דהא דאשכחן לר"י דסבר כמקומו דמי היינו בברייתא דחישב ליתן כו' א"כ באמת לא שמענו אלא בלמעלה ולמטה ומצינו תנא דמחלק ביניהם דהיינו ר' יוסי אליבא דר"ח כ"ז ב', ולפ"ז קו' הגמ' כפשטה מכל פנים וחוץ, וזה אף אם שמואל מוקים לתנאי' בכולהו, מיהו מברייתא דפסל ר"י רק חטאת משמע דבכולן כמקומו דמי, וכמ"ש סק"ד.

שם ריבה כאן חטאת ששחטה כו' צ"ע מ"ט נקט גבי שחיטה חטאת, ושמא אגב סיפא אבל אף בברייתא דבסמוך הוזכרה חטאת. — עיקר הריבוי הוא לענין חיוב מלקות בשחיטתו אבל הפסול מסברא קים ליה.

שם ולית ליה לר"י שלישי

שם ולית ל' לר"י שלישי, יש לדקדק דאדרבה כיון דאשכחן טעמא אחרינא שמחשבת פנים אינה פוסלת כיון דילפינן מקרא דבעינן וכפר ממש, א"כ סגי בטעמא דכמקומו דמי דהא עיקר הקו' הואי מחטאת כמ"ש רש"י, ועי' להלן בזה, ואם נימא דסתמא דגמ' מוקים לר"י דמתנאי' דס"ל לאו כמקומו דמי ור"י דברייתא תנא אחרינא הוא וכמ"ש סק"ה לפ"ז ה"ק כיון דע"כ איכא תנא דסבר דלא פסלה מחשבת הכנסה בחטאת תו הדרין לשינויין דלעיל ולא מחדשין אליבא דר"י דכמקומו דמי לא מיבעיא בפנים וחוץ דלא אשכחן דס"ל הכי, אלא

אפי' למעלה ולמטה, אלא טעמיה משום מקום משולש, וברייאת דחישב כברייתא דחשבת ותרויהו תנא אחרינא הוא.

שם השתא ומה התם

שם השתא ומה התם כו' ברש"י משמע שפי' ברייתא קמיתא דבנכנס לחדר קאמר וע"כ דפליגא אמתני', וכיון דע"כ איכא תנא דפליג מוקמינן למתני' כתנא דמתני' דבעינן כיפר, ובתו' נראה לפרש כפי' אאמו"ר שליט"א מדנפשיה דכיון דחזינן שהקפידה תורה לכפר דוקא ולא סגי במחשבה לכפר אף כשמכניס ממש ה"ה דלא סגי במחשבה לכפר בשעת שחיטה, וא"ת שאני שחיטה דעבודה היא והכנסה זו דלפנים לאו עבודה היא שהרי הולכה שלא לצורך מקומה היא, וי"ל דכיון שעיקר הפסול בהכנסה וכשמכפר אגלאי מילתא דמשעת הכנסה כיפר, אם איתא דסגי במחשבה ה' ראוי שבנכנס לכפר יפסל, כ"פ אאמו"ר שליט"א, וזהו שכתבו תו' דאפי' חישב ליתן בפנים כו' ור"ל בשעת הכנסה, וצ"ע בזה, אבל מש"פ מרן זללה"ה בכונתם דאין פסול מחשבה כשתלוי במחשבה שיעשה אח"כ צ"ב דהא קי"ל דהשוטט ע"מ לזרוק שלא לשמה בחטאת פסול, וכל זורק בחוץ או למחר בעינן שיכוין לכפרה דאל"כ הו"ל להניח, וצ"ע בזה, ולפמשנ"ת אפשר ליישב הא דמוכחינן מזה דר"י דריש שלישי דהכל מענין אחד דבמקום שאינו משולש לא חמיר פסוליהו ולא פסלתו תורה במחשבה עד שיעשה מעשה.

כ"ז א' ואי שלא במקומו כמקומו

יא. כ"ז א' ואי שלא במקומו כמקומו דמי כו' נראה דלמסקנא כו"ע מודו דהאי ברייתא דמקומו דמי דאל"כ מיותר הא דקתני סיפר למחר פסול, פשיטא דהיינו הינוח כיון דלאו כמקומו דמי, וא"צ לקר' דא"כ לאלתר אמאי כשר דזה כבר יישבו בשטמ"ק כ"ו ב' אות ב' ובתו' כ"ט א', ולפי"ז אין להסתייע ממ"ז ור"א דס"ל כשמואל כיון דאף ר"י מודה דר' יהודה הכי ס"ל והוצרכו לפרש טעמיה דר"י.

שם כאן שנתן בשתיקה כאן שנתן באמירה

יב. שם כאן שנתן בשתיקה כאן שנתן באמירה, הק' בשטמ"ק הרי זריקה זו אינה מראה לידי פיגול ואיפסולי נמי לא פסלה כדפרכינן לעיל ורק משום מחשבת הינוח פסלינן וכאן שזורק את הדם ליכא פסול הינוח, וכן הק' הגרע"א ז"ל, ותירץ בשטמ"ק דמיירי שחישב על שיירי הדם דבמקצת דמו נמי פסל ר"י דגזר אטו כל דמו, ולכאורה ה"ה בחשב על כל האימורין דבתרויהו פסל ר"י, ואמנם יש מקום לומר דלא פסל ר"י בזריקה כלל דתו לא שייך למיגזר אטו כל דמו, אבל אם ננקוט שלא רצה לחלק במחשבות הפוסלות בכל העבודות אין לחלק בין דם לאימורין, וצ"ע בשטמ"ק בזה, ושמא ס"ל דברם ראוי לגזור טפי.

בזריקה שפסולה רק מדרבנן

מיהו עיקר הדבר לפסול זריקה מדרבנן צ"ע דביבמות צ' א' אמרינן דפסול מדרבנן שייך רק שלא יאכל הבשר אבל להביא קרבן אחר אין כח ביד חכמים לחייבו להביא חולין בעזרה, וא"כ כאן שלא במקומו דבלא"ה פסול בשר, ע"כ דפסול גמור דקאר"ל היינו שלא נתכפרו הבעלים והיינו מדאורייתא ועו"ק שלא הזכיר ר"ל בדבריו דפסול דמתני' היינו כו"ר דפסח בהינוח, ורק כברייתא אמר כן ונב"י, ועיקר הדבר לומר שאין מחשבה פוסלת בזריקה שלא במקומו תמוה דמשום דשני ביה עדיף טפי, ואאמו"ר שליט"א כתב טעם זה לפסול מדרבנן, אבל זה קשה כמש"כ ע"ד השטמ"ק, ועוד דאיך אפשר שחטאת שזרק דמה שלא לשמה תתכשר אם זרק שלא במקומו והרי בקרא כתיב וכפר עליו הכהן מחטאתו כדאמר ח' א', והנה מרן זללה"ה כתב דמחשבות פסולות הם העדר קדושה ולא יתכן דשלא במקומו יהא עדיף, ואאמו"ר שליט"א הוכיח מהא דמנחת העומר כשרה שלא לשמה ועלתה לבעלים וכן חוץ לזמנו וחוץ למקומו דש"מ דכל הני מחשבות יוצרות קרבן חיובי בפסול זה, ולכן שייך לומר דשלא במקומו אינו יכול לעשות קרבן בזה, ולפ"ז יש לדון בראי' זו ולומר דהתם הטעם משום דמעשיו מוציאין מידי מחשבתו וכקומץ מחבת לשם מרחשת לר"ש, והכא עדיף דלכו"ע כשר כיון דליכא מנחה מחדש בהכשר, וכקומץ חטים לשם שעורים, (וחטאת לשם חולין דה' ראוי לומר שעלתה לבעלים וצ"ע ברמב"ם בזה), ויתקיימו הדברים כפשטן דשלא לשמה הוא העדר קדושה, וא"כ לא יתכן שיתכשר שלא במקומו.

ופשטות הגמ' דבכל מחשבה דחוץ לזמנו וחוץ למקומו פוסלתו אף בכזית בשר פסול כדפרש"י, וכבר ביאר מרן זללה"ה דרק כשחושב על הזריקה אמרינן דאיפסולי נמי לא מיפסלי דכיון שזוהי זריקה גרועה לא חשיבא

אכילת מזבח לפסול, וכמו למ"ד לאו כמקומו דמי שאין המחשבה לזרוק שלא במקומו פוסלת, ושם פ"י כן רש"י וע"י מה שלמד מזה הגרע"א ז"ל לענין הקטרה חוץ לזמנו וחוץ למקומו, אבל כשעושה זריקה זו דשלא במקומו כיון שהיא מכפרת שפיר פסלה בה מחשבה, וזה מבואר ברש"י דעיקר הדרשא נאמרה שבזריקה כזו אין מחשבת פיגול פוסלת ומינה שמעינן דמחשבה על זריקה כזו אינה מחשבה על זריקה המפגלת ולכן אינה פוסלת.

ולכאורה ה"י נראה לפרש בפשיטות טפי דעיקר הדרשא היא דכיון שאין הזריקה מתרת הבשר הו"ל לא קרב המתיר כמצותו, ונפ"מ שאם פיגל בשחיטה ואח"כ זרק שלא במקומו ג"כ בטל הפיגול דקרינן ביה יצא זה שאין פיגולו גרם לו, ורש"י לא הזכיר אופן זה שלא הוזכר בגמ', ועיקר הדין כתבו מרן זללה"ה וכן הוכיח אאמו"ר שליט"א מדברי התו', אלא שלא פ"י כן בעיקר הדרשא, ואמנם מצינו שיריים שחסרו דלא שריין באכילה והוי פיגול, שאני התם שאין החסרון במתיר וכמש"פ תו', ולכן אע"פ ששייך מחשבת פיגול בזריקה שלא במקומו, מ"מ אין פיגול בקרבן כזה דלא קרב המתיר כמצותו, וכיון שהחשיבה תורה זריקה זו שאינה כמצותה, לפיכך מזה שאם מחשבה על זריקה כזו אינו פוסל כלל, דזריקה דלא שריא בשר באכילה אינה חשובה לפסול במחשבה לעשותה, (שהרי אף אם יעשנה כדין פסול יש בה).

כתב מרן זללה"ה בס"ז סק"ה דאם חשב בשחיטה ע"מ לזרוק הדם שלא לשמה שלא במקומו פסול, דכיון שזריקה זו ראוייה לכפר פוסל בה מחשבה, ורק כשחושב לעשותה חוץ לזמנו או חוץ למקומו דהזריקה בעצמה פסולה לא נתחדש שתחשב אכילת מזבח לפסול הקרבן אלא במקומו, ולפ"ז הדין נותן שאם חשב בשחיטה שיחשוב בזריקה חוץ לזמנו ג"כ פוסל והוי פיגול, ובגמ' מבואר שאין פיגול במחשבת על זריקה שלא במקומו, ואפשר דאף אי מחשבת מעבודה לעבודה ככה"ג מ"מ לא חשיב פיגול אלא פסול, ועיקר הדבר דמחשבת כה"ג יש לדון בו דכשמחשב לזרוק שלא לשמה הר"ז כמחשב לעשות זריקה אחרת, אבל כשמחשב לחשוב חוץ לזמנו נהי דמיפסל בהכי מ"מ אין זה שינוי במהות הזריקה ויתכן דהו"ל כמחשבה לחשוב דלא פסלה למש"פ מרן ז"ל בדברי התו' ל"ו א' הובא לעיל סק"י, ול"ד לחשב לזרוק לע"ז ד"ל דמיירי לזרוק לפני ע"ז או דג"ז כשלא לשמה, ול"ע בזה ואאמו"ר שליט"א כתב בזה דלכו"ע מחשבת, ואפשר שיש ללמוד מזה דלא פסלה שום מחשבה על זריקה כזו, ואפ"י שלא לשמה.

שו"ר דהגרע"א ז"ל אמנם כתב דבחשב בשחיטה לקבל במחשבת חוץ לזמנו לכו"ע לא פסל.

שם ואי שלא במקומו כמקומו דמי

יג. שם ואי שלא במקומו כמקומו דמי כו' יעוי' בתו' כאן ולק' כ"ט א' ובשטמ"ק הנדפס כ"ו ב' אות ב', ולכאורה משמע דלמ"ד לאו כמקומו דמי הא דלא פסל בחשב ליתן דלמטה למעלה או בפנים בחוץ משום חוץ למקומו נלמד מקרא דשלישי, אבל אפשר דכיון דקלטיר מזבח ומהני שאם עלו לא ירדו לאימורין הרי הדבר פשוט דלא חשיב חוץ למקומו שהרי מתקבל על המזבח, ורק בחטאת שנפסלת בכניסה לפניו הוצרכנו לק' פ"ב א' ל"ו א' לדרשא דשלישי, ולפ"ז יש לדון דבחטאת לא תהני זריקת פנים לענין שאם עלו לא ירדו, בפר"ח שבת' כ"ז ב' מבואר דאם עלו לא ירדו.

שם האי פסול הוא פיגול הוא, אבל אי לאו כמקומו דמי אינו נעשה פיגול דלאו אכילת מזבח חשיבא כדפרש"י, וכ"ש בחשב חוץ לזמנו וחוץ למקומו דלא שייך פיגול אף בלא טעמא דלא קרב המתיר כמצותו, ונפ"מ לר"י דאולינן בתר מחשבה קמייתא לבעיא דלוי ל' ב', וכן נפ"מ בחשב לזרוק ברצפת העזרה או במזבח אחר.

ולפמשנ"ת לעיל ס"ק י"ב אף למ"ד דכמקומו דמי מ"מ הא דלא משוי פיגול היינו משום דלא הויא אכילת מזבח גמורה, ויש להסתפק אם חשב על ג' מתנות שבחטאת או על השיריים שיתנם למחר שלא במקומו אם פיגול מי אמרינן לא עדיפי הני מעיקר הכפרה, או"ד כיון שעיקר הכפרה נותן במקומו והקרבן נאכל לא בעינן בהני זריקה המתרת קרבן באכילה כיון שאין היתר האכילה תלוי בהם, ופשטות הגמ' נראה דלא משכח"ל פיגול ע"י נתינה שלא במקומו, וכן בסברא כיון דמיעטתו תורה כל הנתינות בכלל, וגם ברייתא דלמחר פסול מתפרשא אף במקצת דמו.

ולענין שיריים אפשר דלא נתחדש כלל דשלא במקומו כיסוד ואפ"י שפך שלא במקומו יאספנו וישפכנו ליסוד, דקרא רק בכפרה ריבה כל מקום במזבח, ולפ"ז אם באנו לומר דבג' שבחטאת מהני שלא במקומו ע"כ משום דבכלל לכפר ניהו, והיא הנותנת שלא יהא פיגול בהן דכנתניה ראשונה חשיבי.

ברש"י ד"ה מי, מבואר דאף בחשב על אכילת בשר שייך פיגול אע"פ שהוא אסור באכילה, וערש"י מנחות י"ב א', ואמור"ר שליט"א תירץ דכיון שנאסר בב"א עם הזריקה שאני.

שם ר"י אמר אידי ואידי כו' כו"ע מודו דפלוגתא דתנאי היא ופליגי אין לפרש המשנה, מיהו יתכן דר"י סבר דפנים לחוץ לכו"ע לאו כמקומו דמי, דר"י דבריייתא הזכיר רק למעלה ולמטה, וע"ע לעיל סק"ה.

הרמב"ם פסק כשמואל, ואפשר שסבר דמ"ז ור"א כותיה, ועמש"כ בזה לעיל ס"ק י"א, ובפשוטו קי"ל כר"י לגבי שמואל ור"ל, וגם ר"ח ואבימי ורנב"י אפשר דסברי כותיה, וכן פשטות הגמ' בדר"א כ"ז ב' דמתני' בקידוש פסולין, מיהו רש"י פי' בדם חטאת שנפסל, ובסוגיא ל"ו א' אמרו ר"י לטעמיה כו' ולמסקנא אף ר"י דמתני' אפשר דסבר לאו כמקומו, וכן סתמות הגמ' ס"ו א' פ"ב א' דפסול ממש, וצ"ע.

הרמב"ם השמיט הא דנתן במחשבה אין בו כרת, ופסק הא דליתנן למחר שלא במקומו פסול ואין בו כרת, ואם נימא שפי' מה שאמרו במחשבה דהיינו שחשב על נתינה זו בשעת שחיטה, מיושב הא בהא, אבל זה פי' קשה אא"כ דחקו קו' השטמ"ק דלעיל ס"ק י"ב.

יש להקשות תרתי מתני' ל"ל, וי"ל דבכל הפסולין השונים בפ"ב חזר ושנה דכותיהו בפ"ג בהכשר, וגם כאן יש בזה יתרונות וחידושי דינים, דלשמואל לפרתו' קמ"ל דפסול אינו עושה בזה שיריים, וקמ"ל דדוקא בפסול אפשר לחזור ולקבל, ועוד, ולר"י קמ"ל דאף בפסול לא יאספנו, ושכשר פסול גמור הוא, ואע"פ שקלטיה מזבח מהני יחזיר הכשר ויקבל.

ל"ו א' מ"ט דר"י אר"א

יד. ל"ו א' מ"ט דר"י אר"א כו' לפ"ז פוסל ר"י אף בלהניח בשר, ואין חילוק בין מקצת לכולו, ובריייתא דמנחות י"ז ב' דמכשרי רבנן בלשתות מקצת דמו ע"כ דלא כר"י, ופליגי תנאי אליבא דר"א כס"ד דגמ' שם, ולהוציא פסול מדרבנן אטו להניח, מיהו למסקנא פסל ר"י רק בכל הדם מדאורייתא, ובמקצת דמו וכל אימוריו משום גזירה, ובבשר ל"ג כלל, ובמקצת אימורין כ' בשטמ"ק מנחות דל"ג, ומסקנא דהתם ג"כ עד"ז.

שם ועוד טעמא דר"י סברא הוא, יש לפרש דר"י יליף מחוץ לזמנו וחוץ למקומו דמחשבה פוסלת כמעשה, ובהני איכא רבותא דאע"פ שאין בהם פסול, כגון שחשב רק על מקצת פסול, ואין לפרש משום מתעסק כמש"פ אמור"ר שליט"א, ויש להוסיף דבחושיב ליתן למחר שלא במקומו אין בו משום מתעסק כמו שבכל חוץ לזמנו אמרינן דמרצה לפיגולו וכן חוץ למקומו, ובגמ' אמרי' דגם בזה פסל ר"י משום להניח, וכן מדגור מקצת אטו כולו יש ללמוד דפסול מחשבה הוא, ושייך לגזור דומיא דחוץ למקומו וחוץ לזמנו, אבל במתעסק אין ענין למקצת עם כולו, וכן מדאיצטריך לאשמועין כל הני דמתני' שאין מחשבת איסור פוסלת יש ללמד דפסול מחשבה הוא.

שם ל"א כל כמיניה, לכאורה נפ"מ בין הלשונות בנתכוין שזרקו ערלים את דמו, דלל"ק פסול ולל"ב אמרינן כל כמיניה ובטלה מחשבתו וכשר, ול"ד לע"מ שזרקו ערלים למחר דהוי פיגול כמ"ש בתוספתא פ"ב, דהתם סגי במחשבת דזריקה למחר ורק התוספתא שחשב שיעשה ע"י ערלים בטל, אבל הכא אם תבטל מחשבה זו הקרבן בהכשרו, מיהו יש לעי' לר"י דמחשבה דזירקו טמאים פוסלת מה הדין בחשב שזרקו טמאים למחר דמכי חשב טמאים חייילא מחשבתו לפסול הקרבן ולא קרב המתיר כמצותו, ושמא אה"נ ותלוי מה הזכיר תחלה כבעיא דלוי ל' ב', ואפשר דאף לר"י אין מחשבתו מי יזרוק כמעשה כלל, והפסול הוא מפני שחושב שלא יזרקו כדין, ואף בלהוציא יהא הפסול מה"ט, ואין אנו מתחשבים בכונתו לפסולין אלא שכונתו כשרים לא, ומ"מ היכא דלאו כל כמיניה מחשבה גרועה היא ונשאר הקרבן בהכשרו.

שם ב' אר"א מודה ר"י כו' בבריייתא שחשב למחר שלא במקומו לא שייך שיחזור לחשוב חוץ לזמנו אלא כשסותר למחשבה מחודשת, ולכן א"א לומר דרק להשלים מחשבת ההינח למחר קאמר דמהני, וצ"ע בספר מרן זללה"ה ואם חשב תחלה חוץ לזמנו ואח"כ להניח י"ל דאף ר"א מודה וי"ל איפכא.

סימן ח

בדין תפוס לשון ראשון

א. אליבא דר"י נתחדש כאן דכיון דס"ל תפוס לשון ראשון יש יתרון ללשון הראשון אף בעבודה אחת, וחשבינן ל"י כחל תחלה החול"ז ואח"כ החול"מ, דלגבי כל מה שהלשון האחרון מגרע בלשון הראשון, חשבינן ל"י כמאן דליתיה, וכיון שהלשון האחרון מגרע דין פיגול מהראשון, תפסינן לשון ראשון לקבוע הפיגול ואח"כ חל החול"מ.

ויותר נראה לאידך גיסא דאף בשתי עבודות טעמיה דר"י משום תפוס לשון ראשון, דס"ל לר"י שאם בלשון ראשון נקבע הקרבן בדין חול"ז, אין מחשבת חול"מ מוציאה ממנו, דהגדון אם לקבוע הקרבן כפיגול או כפסול חשיב תרתי דסתרי, [ואע"פ שמציאות האכילה כזית וכזית שייכא דתהוי גם חול"ז וגם חול"מ], וס"ל לר"י דתפוס לשון ראשון וכיון שחשב בראשונה חול"ז לא חייל חול"מ, וכן איפכא, ולא דמי לההיא דאמרינן בפסחים שם דבשתי עבודות לא אמרינן תפוס לשון ראשון, דלענין שלא לשמה סגי בזה שעבודה אחת לא נעשית לשמה, דהא ילפינן מקראי דבעינן לשמה בכל העבודות, ולכן רק בעבודה אחת חשיב תרתי דסתרי ומחשבה ראשונה עיקר, אבל בפיגול חלות הפיגול הוא בכל הקרבן דבעינן קרב המתיר כמצותו, ולכן המחשבה בעבודה שניה נוגדת את המחשבה הראשונה, ואמרינן תפוס לשון ראשון, [ולק' סק"ג נתבאר המקור לד"ז מדאביי וע"י לק' סק"ח ראי' לזה עי"ש], - וענין תפוס לשון ראשון דכל דיבור שסותר דיבור הקודם דעת האדם שאם אין שניהם חלים יחול רק הראשון דהוא עיקר לגביה, וה"נ במחשבת חול"ז וחול"מ הר"ז חושב על חלות מסוימת בקרבן, וכיון דסתרי אהדידי לשון ראשון עיקר, [וכעת

א. כ"ט ב' אמר אילפא מחלוקת בשתי עבודות כו' ור"י אמר אף בעבודה אחת מחלוקת, לכו"ע פליג ר"י אף בשחט חול"ז וקיבל חול"מ, ולכאורה בזה לא צריכין לטעמא דתפוס לשון ראשון דבעבודה הראשונה חשב רק חול"ז, וכ"מ בפסחים נ"ט ב' דבשתי עבודות לא פליג ר"מ לומר תפוס לשון ראשון, [וכעת ראייתי במאירי פסחים שם שהביא בשם תו' שהקשו היכי נקטינן טעמי' ד"ה משום תל"ר, ותיירץ דבשתי עבודות באמת אין הטעם משום תל"ר, שו"ר בתו' הרשב"א ס' א' ג"כ מבואר כן], ולכאורה משמע דבעבודה אחת למ"ד, תפוס לשון ראשון לא חיילא אלא מחשבתו הראשונה, כדאמרינן לר"מ בתמורת עולה ושלמים, וכדאמרינן בפסחים שם לענין שלא לשמה דלשם פסח ולשם שלמים כשר לר"מ בעבודה אחת.

ויש לתמוה דלפ"ז לר' יוחנן דר"י פליג בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות לא שייכי שתי המחלוקות בענין אחד כלל, דמאן דאית ל"י תפוס לשון ראשון כיון דלא תפסינן אלא מחשבתו הראשונה, א"כ פשיטא דהוי פיגול, ולא שייכא בפלוגתא דר"י ורבנן, ואף בזה הכלל אין ענין להזכירה דלא חיילא מחשבת חול"מ כלל, ומאן דלית ל"י תפוס לשון ראשון אפי' יסבור ברישא כר"י, מ"מ בעבודה אחת יסבור דעירוב מחשבות הוי.

ולאז קושיא היא, דבאמת בכזית חול"ז וכזית חול"מ אף למ"ד תפוס לשון ראשון חיילי תרויהו, כיון שאין המחשבות סותרות זא"ז, ול"ד לתמורה ושלא לשמה, ולכן לרבנן דר"י פשיטא דאף בכה"ג פסול ואין בו כרת אף אם בעלמא ס"ל תפוס לשון ראשון, אבל

ראיתי במאירי שם כצד הראשון וכן בתו' הרשב"א וצ"ע.]

ויש להסתפק לפ"ז אם כל מ"ד תפוס לשון ראשון סבר כר"י, או דר"י תרתי קאמר תפוס לשון ראשון ואלים כח הראשון שלא תוציא מחשבה שני' ממנו, ולפ"מ שנראה לכאורה ברש"י במתני' דר"י לית לי' דרשא דמחשבות מוציאות זו מזו, לא מסתבר דלרבנן דדרשי ליה מוכח בהאי קרא דלא אמרינן תפוס לשון ראשון, אבל אם נימא דר"י מוקים לקרא באומר שיחולו שניהם או בכזית למחר בחוץ או דקמ"ל קרא שבהקדים חול"מ תו לא הוי פיגול, [ואפשר דגם כונת רש"י כן], לפ"ז י"ל דפלוגתתם רק בדין תפוס לשון ראשון.

ויש לעי' מ"ט דאילפא, ולפי' הראשון שכתבנו דבכזית חול"ז וכזית חול"מ חיילי תרוייהו, מיושב יפה דלא ס"ל דכח תפוס לשון ראשון משוי לי' כבזא"ז, וממילא הו"ל עירוב מחשבות, משא"כ בשתי עבודות דע"כ הו"ל בזא"ז, אבל לפי הצד השני שכתבנו דאף בשתי עבודות לא חיילא מחשבה שני' לר"י, א"כ כ"ש דבעבודה אחת לא תחול מחשבה שני', ואפשר דס"ל דבכל דוכתא לא אמרינן תל"ר שלא תחול מחשבה שני' שבאותה עבודה, ואפי' בלשם פסח ולשם שלמים דאמרינן בפסחים שם דלר"מ לא חיילא מחשבה דשלמים בעבודה אחת, היינו דוקא אליבא דר' יוחנן אבל לאילפא כל המחשבות שבעבודה אחת חלים בב"א, וניחא בזה דלא נצטרך לחלק בין מחשבת של"ש לחול"ז וחול"מ, מיהו יתכן דאילפא פליג ולא ס"ל כלל בטעמא דר"י משום תל"ר, ורק בשתי עבודות ס"ל שכבר נקבע פסול דחול"ז, וכפי' ראשון שכתבנו, ור' יוחנן סבר כפי' בתרא דהכל משום תל"ר, ועי' לק' סק"ג.

ב. י' א' איבעיא להו ה"ז תמורת עולה ושלמים מהו לחצות מהו, יעוי' בתו'

בשם ר"ח, ויש כאן לבאר דסוגיין דהכא בדאביי ורבא אתיא כרב דימי דפלוגתתם בדין תל"ר, ואמנם אביי הקשה לר"ד לק' ב' מדרבב"ח, אבל הכא קיימינן לפי מ"ד דפליגי בדין תל"ר, [והעירו בזה תו' לק' ב' ועשטמ"ק שם בהשמטות], והכי נקטינן בעלמא עי' פסחים נ"ט ב' ס"ג א' ועוד, ולפ"ז שתי הבעיות סתן אהרדי, דהא דמספק"ל בתמורת עולה ושלמים מהו, היינו דשמא רק משום ייתורא דתמורת תמורת פליגי וכדלקמן ב', ובעיא דלחצות היא לצד דבתמורת עולה ושלמים נמי פליגי, ואביי ורבא קיימי אבעיא דלחצות ועשטמ"ק בהשמטות שם, וראיתי בפר"ח פסחים ס"ג א' שהעתיק בבעיין רק ספק אחד הר"ז תמורת עולה תמורת שלמים לחצות מהו, וזו הגרסא מיושבת מאד, ועכ"פ אף לגרסא דידן אזלא סוגיין לפום בעיא דלחצות דרק ע"ז אמר אביי דבהא מודה ר"מ, וכמשנ"ת.

שם א"ל מי סברת אינה לשחיטה כו' ומשנתנו דאמר סימן ראשון חול"ז כו', כבר תמה הגרע"א ז"ל כיון דעיקר ראי' דרבא משום דאינה לשחיטה אלא לבסוף וחיילי תרוייהו בב"א כמו לחצות, א"כ למה הוצרך אביי לאוקומה בדין מפגלין בחצי מתיר, הא בלא"ה נמי ניחא דכיון דישנה לשחיטה מתוע"ס יש שהות לומר תרוייהו בזא"ז, [וכגון שחשב על כל השחיטה חול"ז וחול"מ ולא על סימן אחד], וזה מבואר בהדיא בדאביי דמשום חצי מתיר אתינן עלה, מדמפרש בקומץ ולבונה דוקא, ולא מפרש במנחת חוטא בהקטיר קומצה פעמיים, [ועתו' פסחים ס"ב ב' ד"ה דמייתי מזה דחצי קומץ לא חשיב חצי מתיר, ועי' מנחות ט"ז ב', בהקטיר שומשום, וכ"כ תו' בשמעתין ד"ה סימן מיהו במנחות ס"ב סק"א כתבנו ד"ל דנראה לגמ' דוחק לאוקומי סתם מתני' בהקטיר קומצה פעמים דבדרך כלל מקטירו בב"א ומ"מ נתבאר שם סק"יב מסוגיא ט"ז ב' כמ"ש תו', ובאמת בתו' כ"ט

וה"ה בחצי שחיטה, ולפ"ז בכל שחיטה צריך לחשוב מיד עם תחלת השחיטה, וק"ק דלפ"ז צריך לחשוב קודם תחלת העבודה שאם מתחיל לומר הריני שוחט עם תחלת שחיטתו נמצא שמסיים דבריו באמצע השחיטה, ושמא בכה"ג אמרינן הוכיח סופו על תחלתו כיון שהתחיל מיד באמירה זו, [אא"כ נאמר דבתוכד"ד לתחלת העבודה מהני אפי' האמירה היתה אח"כ, ול"מ כן, דמשגמר שחיטתו ודאי לא מהני אמירה תוכד"ד אפי' התחיל לדבר באמצע, ומה לי בסוף מה לי באמצע], מיהו בקבלה והולכה דלאו מתירין הם יכול לחשוב גם באמצע כמו בפסיעות דקאמר רב אשי וכדאמר מנחות ט"ז ב', אבל במתירין צריך לחשוב בכל המתיר דוקא, [ועי' להלן דבמנחות הדרי מזה ומהני מחשבה באמצע].

ולפ"ז מיושב הא דהוצרך אביי לאוקומה בסימן ראשון ושני וכמ"ד מפגלין בח"מ, דאל"כ נהי דישנה לשחיטה מתוע"ס אכתי אם אמר בתחלת השחיטה חול"ז ובאמצע חול"מ לא חיילא מחשבת חול"מ כלל, שהרי אפי' היתה מחשבה זו לבדה לא חיילא כיון שלא היתה מתחלת העבודה, וע"כ לאוקומה בחצי מתיר דשייכא מחשבה אף בסימן שני לחוד, וה"ה דמשכח"ל בהולכה לכו"ע בפסיעות, וכן בקבלה בקיבל כשיעור במחשבת חול"ז וכשיעור במחשבת חול"מ, [עי' בספר מרן זללה"ה ס"א ס"ק י"ב הובא לעיל ס"ק י"ז, ואפשר דאף בפחות מכשיעור, ולע"כ], ולפ"ז למ"ד אין מפגלין בח"מ אפי' ישנה לשחיטה מתוע"ס הו"ל כלחצות כיון שע"כ צריך לחשוב קודם תחלת השחיטה שתי המחשבות, ואביי ה"ק לי' לרבא מי סברת אינה לשחיטה אלא לבסוף ולא משכח"ל כלל, הא משכח"ל למ"ד מפגלין בח"מ משום דישנה לשחיטה מתוע"ס, ולפ"ז אין רא"י דרבא סבר אינה לשחיטה אלא לבסוף, די"ל דלא ניחא לי' לאוקומה כמ"ד מפגלין בח"מ, (ועי' פסחים ס"ג א' וכדרבא

ב' מבואר דהו"מ למימר אליבא דר' יוחנן בסימן אחד בתחלתו ובסופו, נר"ל כשחושב על כל השחיטה בלא טעמא דחצי מתיר], ונקט בחצי מתיר משום דאילפא, אבל הדבר קשה דהא עיקר רא"י דרבא הואי מדר' יוחנן, דלאילפא דמיירי בשתי עבודות לק"מ דלא דמיא לחצות, וא"כ למה הוצרך אביי לדחוקי אליבא דאילפא ולומר דלא פליגי במנחת חוטא, הא לאילפא שפיר פליגי בשתי עבודות, ולר"י שפיר פליגי אף בקומץ לחודיה, (ומה בכך אם לא משכח"ל עבודה אחת כעין שתי עבודות בקמיצה, סו"ס משכח"ל פלוגתיהו לכל חד כדאית ליה), וע"ע משה"ק מרן זללה"ה ע"ד התו' בס"ז סק"ט, ועשטמ"ק דכ"ז מהג"ה, ומ"ש מרן זללה"ה דאביי סבר כאילפא ג"כ קשה כמשה"ק ע"ד התו', דהא כל קושית רבא הואי מדר"י, ולפמ"ש"כ להלן למ"ד דאין מפגלין בחצי מתיר לא חיילא מחשבה אחרונה כלל כיון שלא חשב עליה מתחלת העבודה, ולכן ע"כ הוצרך אביי לאוקומה בחצי מתיר, וגם מחשבה ראשונה אינה מועלת אא"כ נימא דע"ד ראשונה היא עושה.

יש להסתפק למ"ד דאין מפגלין בחצי מתיר וישנה לשחיטה מתוע"ס איך הדין בשחט חצי הראשון בשתיקה וחצי האחרון חול"ז בין בסימן וסימן או בחצי סימן וחצי סימן, מי אמרינן כיון שלא חשב בכל המתיר לא חיילא מחשבתו, או"ד כיון שחשב באמצע העבודה סגי בהכי, והנה בחילק מחשבתו בסימן ראשון או אחרון היינו פלוגתא דחצי מתיר ולמ"ד אין מפגלין בח"מ כשר כדאמר פסחים ס"ג א' מנחות ט"ז ב', אבל אכתי יש לדון בחשב בסוף הסימן אי מהני לתחלתו, או"ד דאפי' למ"ד מפגלין בח"מ היינו דוקא בחשב בכולו, אבל בחציו אחרון לא מהני כיון שלא פיגל בכל המתיר, ולכאורה ה"י נראה פשוט דלא מהני מחשבתו לכו"ע, וכמ"ש תו' דמבואר בשמעתי דבחצי קומץ לא מהני מחשבתו,

כו' והתם אליבא דאחרים קיימין דהיינו ר"מ דס"ל מפגלין בח"מ).

ועוד דאף מחשבת חול"ז שחשב בס"ר לא מהניא למ"ד אין מפגלין בח"מ, אא"כ נימא עד"ר הוא עושה, ואכתי בקומץ ולבונה לשמואל [ור' יוחנן כגורסת שטמ"ק שם] לא אמרינן עד"ר הוא עושה, וגם כיון שאמר חול"מ י"ל דלא עד"ר, ולא סגי בתל"ר שחשב במחשבתו.

ברם מדברי רבותנו ז"ל משמע דאף אם הי' מתחיל לחשוב באמצע הסימן מהני, ואף אי אין מפגלין בח"מ כיון שחשב על כל השחיטה, כמ"ש תו' הנ"ל וכקו' הגרע"א ז"ל ומדברי מרן זללה"ה, רצ"ע מ"ט, הרי בסימן אחרון מסתברא דלא מהני למ"ד אין מפגלין בח"מ דלא עדיף מלמ"ד מפגלין דלדידי' כל סימן נדון בפ"ע, וגם דברי אב"י מיושבים לפמ"ש"כ, רצ"ע, [שו"ר דאפשר דכונתם שתועיל מחשבת חול"מ מדין עירוב מחשבות שהרי חול"ז וחול"מ מצטרפין זע"ז, ונמצא שחשב מחשבת פסול בכולה, ואי אמרינן תל"ר צ"ל דעד"ר הוא עושה דאל"כ חסר במחשבת חול"ז, אבל קשה דבקומץ ולבונה לא אמרינן עד"ר הוא עושה לשמואל ור"י מנחות ט"ז א', וגם בסימן ראשון אם אמר בהדיא ס"ר חול"ז, צ"ע אי אמרינן עד"ר הוא עושה, ועוד דכיון שאמר בהדיא חול"מ י"ל דלא אמרינן עד"ר כלל, ולע"כ כה"צ]. — בעיא דחצי זית חול"ז כו' לק' ל"א א' מתוקמא שפיר בשתי עבודות דקי"ל דמצטרפין מנחות י"ד ב' א"נ בפסיעות, אבל אם אמר מתחלה ע"מ לאכול חצי זית חול"ז וח"ז חול"מ וח"ז חול"ז לכאורה לכו"ע מצטרף אע"פ שאמרן בסדר הזה. — עוד יש לדקדק לעיל ט"ו א' חטה"ע דפסלה בה מחשבה היכי משכח"ל, ומשמע לכאורה דבכל מילי חושב בזמן העבודה, וש"מ דמהני אע"פ שאינו חושב מתחלה, מיהו ע"כ אי אינה לשחיטה אלא לבסוף, חושב מעיקרא, וכן בקמיצה,

ובהולכה וקבלה משכח"ל אף באמצע וכמש"כ לעיל, וכן בזריקה משעה שפירש עד שהגיע למזבח מסתברא דדמי להולכה כיון שעדיין לא התחילה עבודת המתיר, ול"ד לשחיטה מתוע"ס או לקומץ ולבונה, שוב זכינו ליישב הדברים בס"ד במנחות ס"ב ס"ק י"ד ואמנם סגי בחשב באמצע העבודה, אלא דבזה חיילי תרוייהו יתד עם גמר העבודה דהו"ל כלחצות, משא"כ בשני מעכבין.

ג. שם ומשנתנו דאמר סימן ראשון חול"ז כו' פ"י כמ"ד מפגלין בחצי מתיר והו"ל בעבודה אחת דומיא דשתי עבודות, דבכל סימן חיילא מחשבה בפ"ע, ואף למ"ד תפוס לשון ראשון חשיב כל חצי מתיר כעבודה בפ"ע, ולא אמרינן דתפוס ל"ר וחיילא רק מחשבה קמייתא, כמבואר פסחים ס"ג א' דבהקדים מולים לערלים כשר מפני שבסימן שני ג"כ חשב למולים, ורק אם אינה לשחיטה אלא לבסוף אמרינן דמולים חיילי ערלים לא חיילי למ"ד תל"ר, ע"ש, וכן בעבודה אחת שם נ"ט ב', אבל לא בסימן אחד למ"ד מפגלין בחצי מתיר, ולפ"ז בכה"ג דאב"י חיילי שתי המחשבות ומ"מ אר"י דתל"ר ואם מחשבת הזמן קדמה הו"ל פגול.

ומכאן למדנו מש"כ לעיל סק"א דאף בשתי עבודות טעמיה דר"י משום תל"ר, דהא אב"י ודאי מוקים טעמי' דר"י משום תל"ר, דזוהי קושית רבא ועלה קא משני, וכדאמרי' בסמוך ר"מ בשיטת ר"י ולא חלק אב"י דהכי שיטת ר"י, ואב"י דמוקים לכולה פלוגתיהו בכעין שתי עבודות ע"כ סבר דאף בשתי עבודות טעמיה דר"י משום תל"ר, וממילא יש לפרש כן לכו"ע וכמש"כ סק"א, וכן בפסיעות לרב אשי דכל פסיעה ענין בפ"ע כשתי עבודות ואפ"ה פליגי ומתפרש בתל"ר.

מיהו יש מקום לחלוק ולומר דלאב"י ל"פ ר"י ורבנן בדין תל"ר, אלא אם חיילא מחשבת חול"מ אחר שנקבעה מחשבת חול"ז,

אם דבריו בשתי עבודות ממש דקשה, (ויתכן גם שתיבות אלו הם גליון דלכאורה זה מיותר), ועמש"כ סק"ב בזה מדברי התו'.

יש לעי' לרבא מ"ט דאילפא, דלא מסתבר לומר דאילפא ס"ל דבלחצות לא אמרינן תל"ר, דא"כ מצינו מ"ד כסברא דאביי, ונראה דס"ל לאילפא דחול"ז וחול"מ כיון דלא סתרי אהדדי חיילי תרויהו והו"ל עירוב מחשבות, אבל בתמורה מודה דתל"ר והו"ל תמורת עולה, ויש להסתפק אם אילפא מפרש טעמיה דר"י משום תל"ר, ומ"מ ס"ל דדוקא בשתי עבודות אהני טעמא דתל"ר לקבוע כעבודה קמייתא, או דס"ל אליבא דר' יהודה דכיון שנקבע הפיגול בעבודה קמייתא לא פקע אף למ"ד דלא אמרינן תל"ר, ועסק"א.

יש להסתפק אם אמר בתחלת שחיטה הריני שוחט חול"ז וחול"מ למ"ד תל"ר אם חשיבא כל השחיטה בחול"ז, או דמפרשינן דבריו שסימן ראשון חול"ז ושני חול"מ, והדבר מבואר בתו' פסחים ס"ב ב' ד"ה ערלים דסתמא לא מפרשינן דבריו בסימן וסימן אלא אכולה שחיטה, ולפ"ז הו"ל פיגול אף אם ישנה למתוע"ס, ועמש"כ סק"ב דאמנם אין הכרח מדרבא דסבר אינה לשחיטה אלא לבסוף.

ד. כ"ט ב' אמר אילפא מחלוקת בשתי עבודות אבל בעבודה אחת כו' מבואר בגמ' דיותר פשוטים דברי ר"י בשתי עבודות, ואע"פ שטעמו של ר"י משום תל"ר, וא"כ בעבודה אחת מתבטלת יותר המחשבה השני', אפ"ה בפיגול כיון שאפשר לשתי המחשבות להתקיים שיאכל כזית חול"ז וכזית חול"מ, חשיב טפי עירוב מחשבות בעבודה אחת, כמ"ש תו' פסחים ס"ג א' לענין מולים וערלים, [הוצרכנו לבאר ד"ז לפמש"כ סק"א דאף בשתי עבודות פליגי בתל"ר ועי"ש, ועי' בגמ' דלוי נסתפק בכזית וכזית מאי אי ידי' דוקא].

כדמפרשינן בשתי עבודות (אם שם אין הטעם משום תל"ר), ורק רבא חידש דע"כ פליגי נמי בדין תל"ר כיון דבשחיטה דכלחצות דמיא לא שייך לומר שכבר חל מחשבת חול"ז, וע"כ דר"י סבר נמי תל"ר, וא"ל אביי דגם בשחיטה משכח"ל שכבר חל חול"ז, כגון בסימן ראשון ושני, ולפ"ז רב דימי כרבא אלא שאביי לא יכול להקשות לו ע"ז, ולכן הקשה לו דע"כ ר' יוחנן לא ס"ל ד"ז כיון שאמר דר"מ ור"י לא פליגי, ולפי' זה יתפרש כפי' ראשון שכתבנו, אבל סתמות הגמ' משמע טפי דכו"ע מודו דלר"י תל"ר, והלום ראיתי בתו' הרשב"א פסחים ס' א' שכ' דמ"ד דר"מ ור"י ל"פ בתל"ר סבר נמי דר' יהודה רק בשתי עבודות פליגי, עי"ש.

במעילה ד' א' מפרשינן שתי עבודות דאילפא בסימן ראשון חול"ז וס"ש חול"מ, וא"כ אביי דמפרש למתני' הכי סבר כאילפא, אבל הדבר תמוה דא"כ קושיא מעיקרא ליתא, דכל עיקר קושית רבא מעבודה אחת, והו"ל לאביי למימר דמתני' בשתי עבודות, ועוד דתיקשי לאביי מדר' יוחנן, ולכן נראה דסוגיא דמעילה דלא כאביי, ואביי סבר דעבודה אחת דר' יוחנן היינו בסימן ראשון ושני, אבל בעבודה אחת ממש אף ר"י מודה דלא שייך תפוס ל"ר, וסוגיא דמעילה כרבא דלר"י פליגי בעבודה אחת ממש, וא"כ י"ל דבסימן ראשון ושני אף אילפא מודה, ולכן ביאר שם רבינא לרב אשי בסימן ראשון ושני, לומר דלאילפא בעינן לכל הפחות כעין שתי עבודות, אבל בעבודה אחת ממש כו"ע מודו דלאילפא עירוב מחשבות הוי, ואם הכל חל רק בשעת הזריקה הו"ל עבודה אחת ממש, [ומשני שבשעת זריקה אגלאי מילתא למפרע עי"ש], ואליבא דאביי הו"מ לאקשוויי אף מר' יוחנן, דאם הכל חל בשעת זריקה הו"ל כלחצות, וכיון שהקשה רק מאילפא ביאר דבריו דאפי' נפרש דברי אילפא בכעין שתי עבודות אכתי קשה, וכ"ש

שם בשלמא לאילפא מדרישא בשתי עבודות כו' יש לעי' הא בעלמא אמרין איפכא דתרת' ל"ל וע"כ סיפא בעבודה אחת, וי"ל דלבתר דאשמועינן רישא דאפי' בשתי עבודות לא הוי פיגול, אין טעם לאשמועינן בעבודה אחת דפשיטא, ולא נשנו דברי ת"ק משום ר"י לחוד.

ואבתי קשה דכולה סיפא מייתרא דהויא ק"ו מרישא, וזה קשה בין לאילפא בין לר"י, דלא מסתבר שדברי ת"ק נשנו משום פלוגתא דר"י לחוד, ונראה דברי שא מיי' במחשבות הסותרות זא"ז שבשחיטה חשב לאכול חול"ז כולו או חלק מסוים ובקבלה חשב על אותו דבר חול"מ, וסיפא מיי' בכזית וכזית ששתי המחשבות יכולות להתקיים, א"נ אפי' כולה בכזית וכזית מ"מ ברישא חזר בו בעבודה שניה ובא לקבוע הקרבן במחשבה אחרת, ובסיפא מיי' שמעיקרא חשב שני הדברים, והי' מקום לומר דאף לרבנן לא יפקע פיגול ע"י מחשבת חול"מ בכזית נוסף, דמחשבות שאינן סותרות אינן מוציאות זו מזו, [נוראתי בחדושי הגר"מ הורוויץ ז"ל שכתב דרישא בכולו וסיפא בכזית, ונראה כונתו כמש"כ, דהא סתם מחשבת חול"ז מתפרשא אף בכזית כדתנן לעיל כ"ז ב' לאכול בשרו למחר או כזית מבשרו למחר, או כונתו דחשב על אותו כזית שחשב תחלה חול"ז, ובסיפא מיי' בשני כזיתים], ועי' להלן דהעיקר דמשום ר"י נשנה, אבל זה יש לקיים דהחילוק בין רישא לסיפא כמש"כ.

ובתוספתא פ"ב איכא תלתא בבי בקדמה מחשבת הזמן ופליג ר"י בכל חדא מיניהו, א' בשחט חול"ז סתמא ומתפרש כולו בין הקטרה ובין אכילה, ב' בחשב להקטיר למחר ולאכול בחוץ או איפכא, ג' בחשב לאכול כזית למחר וכזית בחוץ או להקטיר כזית וכזית.

ויותר נראה דכל הני לרבנותא דר"י נשנו, וכדדייקנן בגמ' ל' ב' מכזית וכזית דע"כ לרבנותא דר"י תנא הכי עי"ש, והא דאמרין מדרישא בשתי עבודות כו' ה"פ כיון דהחילוק בין הרישא לסיפא הוא בין כולו לכזית, וכמ"ש מהתוספתא, א"כ מתפרשא באותו ענין כמו הרישא, דכ"ה הסדר לשנות החילוק בין כולו לכזית באותו אופן, ור' יוחנן נמי מודה לזה, אלא דס"ל לקושטא דמילתא דאף עבודה אחת בכלל, והיינו דקאמר סיפא בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות, [וגם הי' מקום לומר דרבנן נמי סברי תל"ר, אלא דבשתי עבודות ס"ל דאין מחשבת עבודה ראשונה מפקעת מהשניה, ולפ"ז יש טעם להשמיענו דרבנן פליגי אף בעבודה אחת], ואילפא דייק דאין לנו בסיפא אלא דומיא דרישא ולית לן לחדש דר"י פליג אף בעבודה אחת.

א' בשלמא לר"י היינו דקתני זה הכלל אלא לאילפא מאי זה הכלל קשיא, פי' דר"י ג"כ מודה דאין להוכיח מסיפא אלא שתי עבודות ולכן הוסיף ר"י זה הכלל לאתווי עבודה אחת, ולפמשנ"ת בתוספתא ג' אופנים דפליגי ר"י ורבנן, יש ליישב לאילפא דקתני זה הכלל ואף שאין בזה חידוש טפי, דמ"מ שפיר שנה תנא דמתני' זה הכלל לאתווי כזית הקטרה וכזית אכילה, [ואף לר' יוחנן יש יוצא מן הכלל בכזית למחר בחוץ, כדלקמן ב', ולכן אין לפרש דהקושיא לאילפא היכי קתני זה הכלל שאינו כלל, דשפיר כייל כל אופני שתי עבודות השנויים במשנה, מיהו עי' בסמוך מדברי השטמ"ק].

ובתו' פי' דסיפא לאילפא קמ"ל עבודה אחת כעין שתי עבודות דהיינו ס"ר וס"ש, וכבר הקשו בשטמ"ק אות א' דנימא דהיינו דקמ"ל זה הכלל, ולכאורה כונתו לתרץ דלאילפא קשה מאי זה הכלל הרי לאו כלל

הוא, ובכה"ג שאין זה כלל לא אמרינן זה הכלל אלא כשמוסיף בכלל ולא דין פרטי.

יש להקשות לאילפא דמוקים סיפא בשתי עבודות הא קתני כחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר כו' והיא בעבודה אחת מיתוקמא, ואמנם איכא תנאי דסברי ושתי עבודות מצטרפין אבל אין לפרש סתמא דמתני' דלא כתנא לוי מנחות י"ד ב', ועכ"פ כיון דקושטא הוא דבעבודה אחת נמי מיירי, נלמד מזה דה"ה כזית וכזית, ולפמש"כ לעיל דבבא דסיפא נשנית בדומיא דרישא ניחא, דמתפרש כמו וה"ה כזית וכזית, והדר תני כחצי זית כו' וזהו ענין בפ"ע.

ה. כ"ט ב' מתני' אר"י זה הכלל אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום כו' ר"י הזכיר בדבריו בהדיא מחשבת המקום, ויש להסתפק בשלא לשמה מאי, מי אמרינן כל פסולי מחשבה שוין וכיון דחייל חול"ז תו לא פקע פיגולו, או"ד דוקא בחול"מ חשיבי שתי המחשבות מענין אחד ותפוס לשון ראשון, ונראה דבשלא לשמה מודה ר"י דחשיב לא קרב המתיר כמצותו, כיון שהחסרון בעבודה זו שלא נעשית לשמה ונמצא שהקרבן חסר עבודה אחת, ול"ד לחול"ז וחול"מ שהעבודה כתיקונה אלא שחישב בה דבר הפוסל, ואמנם נתבאר לעל ס סק דמחשבת של"ש זהו ג"כ פסול חיובי לקבוע כקרבן כח של קרבן אחר, אבל מ"מ בתורה מיקריא המצוה לשחוט לשמה, וכששחט באופן שחל השל"ש מיקרי שלא שחט לשמה, ולענין קידוש הלחם מצינו מנחות ע"ח ב' דחול"ז וחול"מ קדש הלחם ושל"ש לא קדש הלחם, והיינו משום דשלא לשמה חסר בעבודה עצמה ולא רק משום מחשבת השל"ש, (עי' ט' ב' בענין מחשבין מעבודה לעבודה ובדברי הגרע"א ז"ל שם),

וכיון שכן אין ענין של"ש שייך לחול"ז לומר תפוס לשון ראשון, דשני ענינים הם, בשלא לשמה חושב על המעשה שעושה עתה שלא יהא לשם הקרבן, ובחול"ז חושב על מעשה

שיעשה אח"כ, ותרוייהו חיילי, [כמו בזבחים שכשרין של"ש דחל פיגול עם של"ש], אבל חול"ז וחול"מ חשיבי שני עניני פסול, ואמרינן שפיר תפוס לשון ראשון דחל הפסול שקבע ראשון, אע"פ ששייך שיקיים גם החול"ז וגם החול"מ, דכיון שחל החול"ז תו לא חייל החול"מ, וכן איפכא.

וכן נראין הדברים בתוספתא פ"ב ופ"ז ובמנחות פ"ב דבכל המקומות נשנית פלוגתא דר"י ורבנן בחול"ז וחול"מ, ובאמצע שנה התנא שם דין של"ש דפוסל משום שלא קרב המתיר כמצותו, ולא הוזכרו דברי ר"י בזה, וגם הת"ק לא הזכיר בזה ענין הקדמה, כיון שביאר דהחסרון מפני שלא קרב המתיר כמצותו, ור"ל דבזה אין לדון מי קדם, עי"ש בסדר הדברים מוכיח כן.

ונראה דמה"ט נשנו דברי ר"י במתני' בלשון אמר ר"י ולא ר"י אומר (ערש"י), לומר שלא אר"י דבריו על כל המשנה דלעיל, אלא דבריו נאמרו בפ"ע דזה הכלל במחשבת הזמן והמקום, [ועי' לק' סק"ו דאף בשחט קבל והלך וזרק חול"מ לא פליג], וגם נשנה סמוך לדבריו רק דין כזית חול"ז וחול"מ, ועוד דבכחצי זית לא פליג, ולכן לא נשנו דבריו אדלעיל אלא מימרא בפ"ע, ומה"ט חזר ושנה דחכ"א זו"ז פסול ואין בו כרת, [כדי שלא נפרש דיש לקיים דברי ר"י שנשנו בלשון אמר ר"י], דכל פלוגתא זו נשנית כבבא בפ"ע ולא קיימא ארבנן דרישא, [ועתו' מנחות י"ב א', (ועוד דלר' יוחנן הוסיף ר"י בזה הכלל אף עבודה אחת ולא ה' מפורש ד"ז בדרבנן, דיש גם מקום לומר בזה תל"ר ולא חל השני, וכן לאילפא קמ"ל רבנן בתראי דאף בעבודה אחת פסול ואין בו כרת)].

ולכא"ו נראה דאם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן לא חיילא מחשבת הזמן לר"י, והיינו דקאמר תרתי ולא קאמר ואם לאו פסול ואין בו כרת, דאתא לאשמועינן

תנא לה רישא, אלא דבא לאפוקי בבא דשחט וקיבל והלך וזרק דבהא לא פליג אפי' קדמה מחשבת הזמן.

סיפא דמתני' בשלא לשמה לכאורה מיותר בשחט וקבל והלך וזרק שלא לשמה דכ"ש הוא, וכאן לא שייך הסברא דחול"ז עיקר, כיון ששל"ש וחול"ז שני ענינים הם, ומ"מ י"ל דאיכא רבותא כשמחשבתו שוה בכל העבודות, ועוד קמ"ל דדוקא בפסח ובחטאת לא הוי פיגול בכה"ג, אבל בכל הזבחים אפי' כל העבודות שלא לשמן הוי פיגול, ובתוספתא קתני לה בהדיא.

שם במשנה שחט בשתיקה כו' מכאן נמי משמע דמחשבה היינו דיבור, וגם מבואר דא"צ לחשוב לשמה (ולאכול בזמנו ובמקומו) דסתמא הכי הוא כר"י מ"ו ב', ויש לעי' שחט לאכלו בזמנו בהדיא מאי, ובשתי עבודות פשיטא דהוי פיגול, אבל באותה עבודה כגון שאמר הריני שוחט ע"מ לאכלו היום ולמחר או למחר והיום מאי, ובכזית היום וכזית למחר קתני בתוספתא דהוי פיגול, וז"פ דהא סגי בכזית לפיגול, אבל בחשב על כולו כך או על אותו כזית היום ולמחר יש לדון משום תפוס לשון ראשון או דמהדר קא הדר ב', או דהו"ל חצי חצי, ואפשר דמש"ה קתני שחט בשתיקה משום דאיכא גווני דבכונת בזמנו לא הוי פיגול, וצ"ע, מיהו מסתברא דבכל האופנים הוי פיגול.

ז. ל' ב' כזית כזית תנן או כזית וכזית תנן כו' תוכן הסוגיא דענין תל"ר הוא בדעת האדם, ואם מפרש דבריו שמתכוין לשניהם לכו"ע עירוב מחשבות הוי, וכשאומר כזית כזית גילה דעתו שהם שתי מחשבות ושייך לומר דכונתו שמחשבה ראשונה עיקר, אבל כשעירבן במחשבה אחת לא מחלקינן באותה מחשבה לומר תל"ר, ואפי' אמר לחצות יש לחלק באיזה לשון אמר כיון דשייך בכל ענין שיחולו שניהם, ואפי' מחשב

דטעמו משום תל"ר ואף בחול"מ כלפי חול"ז, [וצ"ע אם יש נפ"מ אם הפסול משום חול"מ או משום עירוב מחשבות], וחכ"א ז"ז פסול ואין בו כרת דתרוייהו הוו עירוב מחשבות, מיהו יתכן דמחשבת חול"מ אינה נוגדת לחול"ז ושפיר חיילי תרוייהו כיון שבמציאות אפשר שיאכל כזית וכזית, ולפ"ז ה"ק ר"י ואם מחשבת המקום קדמה מודינא לך דתרוייהו חיילי, וחכ"א דשניהם שוין.

ו. **שם** במשנה או ששחט קיבל והלך וזרק חול"מ, יעוי' בשטמ"ק בשם רש"י דר"ל או קיבל או הלך, אבל הדבר קשה דברישא דשחט בשתיקה קבל והלך וזרק חול"מ מתפרש ג"כ או או, וכמ"ש רש"י במתני' י"ג א', ועו"ק דבמתני' דעוף א"א לפרש כן דכבר קתני מלק ומיצה, כן הקשה אאמור"ר שליט"א, והגר"א בתוספתא הגיה חול"מ ולזמנו, ובאמת מבואר בתוספתא דר"ל חול"מ וחול"ז דמסיים עלה בין שהקדים מחשבת זמן כו' וזה קאי רק על בבא זו, מיהו א"צ להגיה דשפיר סמך התנא על הא דמסיים עלה בין שהקדים כו', וכן במתני' סתם התנא מפני שהדין אמת בין הקדים חול"ז ובין הקדים חול"מ, וכן מתפרש בשלא לשמה, ואיצטריך לאשמועינן דלא נימא דוקא כשהמחשבות סותרות זא"ז, דבשחיטה חשב חול"ז ובשאר עבודות חול"מ, אבל חשב ככולם אף חול"ז ה' מקום לומר דסגי במחשבה זו שיהא פיגול.

ולפ"ז מיירי האי בבא בעבודה אחת שחישב בה חול"ז וחול"מ, אלא שאין מבואר במתני' דין קדמה חול"ז בהדיא, וגם אין מבואר אי מיירי בכזית וכזית או באותו כזית חול"ז וחול"מ, ולפמש"כ סק"ד דרישא דמתני' מיירי בחשב חול"ז וחול"מ באותו דבר, א"כ מיירי מתני' בגונא דבעא מיניה לוי מרבי, ולמאי דפשיט ליה רבי מודה ר"י בבבא זו, ומיושב בזה הא דבתוספתא דפליג ר"י הדר מפרש כיצד קדמה מחשבת הזמן כו' וכבר

שיחולו בזא"ז אבל דעתו שיחולו שניהם דוקא, חשיב עירוב מחשבות, [עשטמ"ק אות ה' דלא דמי לתמורת עולה ושלמים שא"א לקיים שתי המחשבות, אבל כאן אפשר שיאכל כזית למחר וכזית בחוץ], מיהו ד"ז שכתבנו אינו מבואר בהדיא אליבא דר' יהודה, דאמנם ודאי אליבא דרבנן מבואר דאף שחשב בשחיטה חול"ז ובקבלה חול"מ חיילי תרוייהו, אבל אליבא דר"י י"ל דלא חיילא מחשבה שני' אף אם יפרש דבריו שיחולו שניהם, אבל אם טעמיה דר"י בשתי עבודות ג"כ משום תל"ר ע"כ הכי הוא, ולעיל סק"ג נתבאר דמאביי מוכח דאף בזא"ז משום תל"ר אתינן עלה, [ועיי"ש בזה], והענין דבכל שתי מחשבות סותרות נקטינן דעתו שאם לא יחולו שניהם תחול הראשונה, וכיון דחלות פיגול או פסול חשיבי סתירת מחשבות אמרינן תל"ר, ולפי ביאור זה אף בשתי עבודות אם יפרש דכונתו שיחולו שניהם שפיר חיילי, [כ"ז לפרתו' בלחצות, וערש"י לעיל א' ד"ה דכי לחצות דמי].

והוא כן בברייתא, [ועיי' לק' ל"ד ב' רי"מ מתני הכי ולא מתפרש ברייתא, וה"נ יתכן לפרש שהי' שונה סוגיא דתלמודא הדין וביאור המשנה כאביי], עוד תירץ דמיירי בחשב מעיקרא ובכזית כזית אמרינן שכונתו ס"ר חול"ז וס"ש חול"מ, ובקומץ ולבונה קשה לאוקומי בכה"ג, וצ"ע.

בתודיה כזית הקשו מאי פריך רבא לאביי משחיטה הא בכזית למחר בחוץ מודה ר"י, וצ"ע כונתם דהא ע"כ איכא גונא דפליג ר"י בשחיטה, ואי אינה לשחיטה אלא לבסוף ע"כ דבלחצות פליג, וכזית למחר בחוץ שאני דלא יתכן לחלק מחשבתו, ועשטמ"ק לעיל א' אות ד', ובקושיהם האחרונה כבר תירץ בשטמ"ק אות ה' עיי"ש, ונראה דקושיהם רק אבעיא דכזית כזית [וכנסא שלפנינו בתו', ולא כגליון], אבל כזית למחר בחוץ פשיטא להו החילוק, אלא דבכזית כזית לחצות ס"ל דכזית וכזית דמי, ולפמ"ש בשטמ"ק לעיל שם ניחא.

שם ת"ש דבעא מיני' לוי מרבי חישב לאכול כזית למחר בחוץ מהו, יש לעי' היכי, ס"ד דלא הוי עירוב מחשבות הרי לא חישב לאכלו אלא בחוץ, וי"ל דבעלמא אמרינן שאם חישב שיאכלוהו טמאים למחר הוי פיגול, וכן שזרקו טמאים דמו למחר דמחשבת הטמאים אינה עיקר כיון שלא נתחדש פסול מחשבה כזו אינה נקבעת בעבודה בתורת מחשבה אלא כמהרהר בלבו לאכלו בצורה זו או זו, והרי חשב לאכול ולזרוק למחר, ורק מפני שחזק למקומו ג"כ נאמר בו דין מחשבה, יש להתחשב במחשבה זו מדין עירוב מחשבות, וממילא אין כאן לדון אלא אם פרטא הוי או כלללא הוי, ועתוספתא פ"ב דמבואר ד"ז דחשב שזרקוהו טמאים למחר הוי פיגול, וכ"ה ברמב"ם פ' מפסוה"מ ה, ועיי' בסוגיא ל"ו א' ובספר אאמו"ר שליט"א ס"ז סק ועמש"כ לעיל ס סק.

ואי כזית וכזית תנן ע"כ דבעבודה אחת מיירי, דאין חיבור בשתי עבודות ע"י שיאמר וכזית, וכ"ש בבעיא דלוי כזית למחר בחוץ דמיירי בעבודה אחת, והא דאמרינן לעיל דלר"י מיירי בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות, היינו כמסקנא דסוגיין דכזית כזית תנן, ויש להקשות מסוגיין לאביי דמתפרשא בעבודה אחת ממש ולא בסימן ראשון ושני, דבעיא דלוי ודאי מתפרשא בב"א, וכן כזית וכזית מתפרש באותה עבודה, ולפמ"ש תו' כ"ט ב' דאליבא דר' יוחנן מתפרש שפיר אף לאביי באותו סימן, י"ל דסוגיין כר"י, דלכו"ע סוגיין כר"י לצד דכזית וכזית תנן, ואף למאי דמסקינן דכזית כזית תנן מ"מ נקטינן דבכזית וכזית נמי פליג ר"י, עכ"פ למ"ד פרטא הוי, ואע"ג דעבודה אחת היא, והיינו כר' יוחנן, ומרן זללה"ה כתב דסמכינן אהא דאיכא תנא כאביי דהא רשב"א מתני כאביי, ופרש"י

ר"י אף בכלל כה"ג לא יתכן לשייר ד"ו, ומזה מוכח דלוי נסתפק אם כזית למחר בחוץ ג"כ פרטא הוי, וכמשנ"ת לעיל.

שם א"כ מרתח רתח, פי' וע"י שרתח ידע תרתי, והנה קיבל לוי דירתח עליה רבי, והעיקר שלא יטריחנו למישאל תרתי, ואסתייעא מילתא דנחית רבי לכל כונתו ושיבח שאלתו, מיהו מסתברא דלאו ריתחא ממש הוא, עתו' ושטמ"ק, אלא ששיבנו בדרך טענה מאי ס"ד כו'.

ח. **ל' א' תנן** התם הר"ז תמורת עולה כו' פלוגתא דר"מ ור"י בדין תפוס לשון ראשון, הכי נקטינן בכל דוכתא, וזה כרב דימי דבסמוך, ודלא כרבב"ח וריב"י משמיה דר"י, ומיירו תרוייהו כגון שלכך נתכוין מתחלה ואמר תוכד"ד תרוייהו, וס"ל לר"מ דדעתו של אדם שיהא לשון ראשון עיקר אם א"א שיחולו שתייהם, והא דאמר תרוייהו היינו מפני שחשב שאפשר לשניהם לחול, ויהא הקרבן ראוי להקרבה, ולפ"ז אם אמר בפירוש מתחלה שדעתו אתרוייהו אף לר"מ דבריו קיימים.

שם אר"י אם מתחלה נתכוין כו' נמלך ואמר כו' בב"ק ע"ב ב' מפרש ר"פ דנמלך תוכד"ד וקמ"ל דלאו כדיבור דמי, וביארו שם תו' דלר"י אם אמר תמורת שלמים בתוכ"ד של שאילת רב לתלמיד דבריו קיימים בין נמלך בין נתכוין מתחלה, ואם אמר בתוכ"ד של שאילת תלמיד לרב בין נמלך בין נתכוין מתחלה אין דבריו האחרונים כלום, ויש להקשות הא ר"י קאמר בהדיא בנמלך דאין דבריו קיימים ומנלן לקיים דבריו בנמלך אפי' בתוכ"ד קטן, ולא קשיא היא דכמו שאם נמלך באמצע דבריו, שהתחיל לומר תמורת עולה, ובתיבת עולה נמלך להוסיף תמורת שלמים לא מיקרי נמלך, אע"פ שבאמת נמלך, דכ"ז שלא השלים דבריו בתמורת עולה הר"ז כנתכוין מתחלה, דהיינו שנתכוין קודם שנשלם תמורת עולה, ה"נ בתוכ"ד קטן חשיב שלא

ובפשוטו נסתפק לוי שמא כזית למחר בחוץ ג"כ פרטא הוי וזו שאלה כללית בהאי לישנא אף בעלמא כדמדמינן דינ' דרבי בקדושין מ"ז א' ובשבועות ל"ח ב', [ומתפרש דומיא דספק של כזית וכזית, וכ"נ מדאמרינן מדשייר לי לדידי כו' עי' להלן, ואין כאן נדון מיוחד בסברת עירוב מחשבות בכזית אחד], ולכאורה לא מסתבר להסתפק כן בכזית למחר בחוץ, שהרי חשב רק ענין אחד לאכול כזית באופן זה, אבל לפמ"ש"כ דחלות מחשבת החוץ היא ענין בפ"ע, שבא לקבוע בקרבן פסול דחול"מ, א"כ לקושטא דמילתא נמי הכי הוא דמחשבת החוץ אינה כמחשבה אחת עם הלמחר, דאף לצד דעירוב מחשבות הוי, הו"ל שתי מחשבות נפרדות אלא שחשבן כאחת באופן שא"א להפרידן לתפוס לשון ראשון, וכמו כזית וכזית לצד דעירוב מחשבות הוי, וכאומר הריני שוחט ע"מ לקבוע בקרבן פסול חול"ז וחול"מ ע"י אותו כזית, ואם תל"ר הו"ל מחשבת חול"ז עיקר.

שם לדידך דאתניתך תרתי, יש לעי' למה שנה לו תרתי הו"ל למיתני רק כזית וכזית, ואפשר כדדייקנן לעיל מדרישא בשתי עבודות סיפא נמי בשתי עבודות, ולפמשנ"ת לעיל סק"ד ה"פ דכששונה התנא חילוק בין חשב על כולו לחשב על כזית הרי הוא שונה אותו באותו אופן ששנה כולו, ולכן שנה רבי אף כזית כזית דמתפרש שפיר בשתי עבודות אבל כזית וכזית לא משמע אלא בעבודה אחת, א"נ כיון דרבנן פליגי עלי' דרבי וסברי דכזית וכזית כללא הוי, כדאמרינן בשבועות ובקדושין הא עני רבי היא ועי"ש, לכך שנה רבי גם הלשון שרבנן היו שונים והוסיף דעתו דה"ה כזית וכזית, ומה"ט נשאר במשנה רק כזית כזית דבהא כו"ע מודו.

שם ומדשייר לי לדידי כו' פי' דרבי לא פירש במתני' כל אופנים דפרטא הוי, וסמך שנלמד מבעלמא מה נקרא פרטא ובכל הני פליגי ר"י, אבל אם הי' חידוש מיוחד דמודה

נשלם התמורת עולה, כיון שיכול לחזור בו, ויכול נמי להוסיף, ולאחר כד"ד לא מהני אפי' נתכוין מתחלה כיון שדיבורו נשלם במוחלט, - קצת משמע דר"י שמע לר"מ דס"ל תוכ"ד כדיבור דמי, וכלפי זה אמר דבתוכ"ד מודה דלשון ראשון עיקר ולא מטעמיה דר"מ, א"נ אפשר לאידך גיסא דבא להשמיענו דתוכ"ד דרב לתלמיד כדיבור דמי, וה"ק דלאו דוקא בסמוך ממש הואיל וא"א לקרות שני שמות כאחת, אלא כל שלא חשיב נמלך שפיר דמי.

ולכאורה נראה דשינויא דר"פ היינו למאי דמפרשינן פלוגתיהו בתל"ר, אבל לרבב"ח וריב"י דפלוגתתם אי מיהדר קא הדר ב', מתפרשים דברי ר"י בפשיטות שבא לומר דהאי לאו נמלך הוא אלא שסבר דבשתי שמות כאחת לא תקרב, אבל בנמלך מודינא לך, ויש ליישב בזה הא דבתמורה נשנו דברי ר"פ אמתני' דהיא שלמים וולדה עולה, משום דהתם נקטינן כפירושא דריב"י, וא"כ אין מקום לדברי ר"פ אלא ברישא, מיהו קושטא הוא דכי היכי דמתפרש ברישא בתוכ"ד ה"ה בסיפא.

שם איבעיא להו כו' עמשנ"ת בזה לעיל סק"ב.

שם א"ל רבא לאביי כו' כי אתא ר"ד אמר ר"מ בשיטת ר"י אמרה, פשטות הסוגיא שאין חולק דר"י סבר תל"ר, ועמש"כ סק"ג דאפשר לדחות דלאביי ל"פ בד"ז, [וכן ראיתי בתו' הרשב"א פסחים ס' א' דמ"ד דר"מ ור"י ל"פ בתל"ר ה"ה ר"י ורבנן], ועמש"כ סק"ז בהא דקשיא לאביי משמעטא דלקמן בבעיא דלוי.

שם ב' דאריב"י אר"י הכל מודים כו' הקשו תו' בתמורה כ"ו א' הא נחלקו ר"מ ור"י גם ברישא בהיא שלמים וולדה עולה, ואם שם פליגי בתל"ר דאין שם ייתור לשון, יש לפרש כן גם בסיפא, וגם מבואר בשמעתין דאביי סבר דר"מ דלא כר"י, ותירצו דהיכא

דלא סתרי אהדדי ס"ל לר"מ דכונתו תחול זו ואח"כ תחול זו ופשטה קדושת שלמים גם על הולד, ורק בתמורה דהו תרתי דסתרי לא אמרינן דכונתו זא"ז אלא משום ייתורא דתמורת, [ויש להקשות א"כ כזית למחר כזית בחוץ לכז"ע תפוס לשון ראשון לר"מ דהו"ל כתחול זו ואח"כ תחול זו, ועי' להלן בזה].

שם ש"מ מיהדר קא הדר ביה, ויש לשאול הרי מיירי בתוכ"ד ויכול לחזור בו, דהא מיירי בגונא דלר"י חיילי תרוייהו, וי"ל דבאמת אינו חוזר בו מתמורת עולה אלא שרוצה להוסיף אף תמורת שלמים, ולאפוקי דלא נתכוין מעיקרא שיחולו תרוייהו, וכיון שכשאמר תמורת עולה נתכוין רק לעולה ולא חזר בו מזה, הרי פשטה קדושת עולה בכולה, והו"ל כתחול זו ואח"כ תחול זו, ובתמורה אמרינן בפשיטות דכיון דאמר תמורת תמורת הו"ל כאומר תחול זו ואח"כ תחול זו, [וגם מפרש בדר' יוסי דסבר אי אמינא תמורת עולה ושלמים קדושה ואינה קריבה, ועי"ש בשטמ"ק עוד נוסחאות בגמ'].

נמצינו למדין דלכו"ע באומר שיחולו תרוייהו מודה ר"מ דתרוייהו קדשי, ולכו"ע ס"ל לר"מ תפוס לשון ראשון כשאומר חציה תמורת עולה וחציה תמורת שלמים, או חצי' עולה וחצי' חטאת, כדנתיא בברייתות בתמורה שם, וכן באומר היא שלמים וולדה עולה, בכל הני ס"ל לר"מ תל"ר דכיון שסובר ששניהם יכולים לחול בזא"ז כונתו בזא"ז, [ושימשו בגמ' שם ע"ז בלשון תפוס לשון ראשון, דהכונה שראשון תפוס ראשון, אלא דלרב דמי הר"ז כפשוטו דכונתו שיהא לשון ראשון עיקר], ולא נחלקו רב דימי ורבב"ח אלא בתמורת עולה ושלמים דכיון דידע שא"א שיחולו בזא"ז ס"ל לרבב"ח דאף לר"מ כונתו שיחולו שתיהם, ורק בתמורת תמורת פליג, ור"ד סבר דאף בזה פליג ר"מ דכונתו שיהא לשון ראשון עיקר, ונקטינן בשמעתין כר"ד, ובאומר תמורת עולה תמורת שלמים לחצות

בהדי הדדי, כמו בכזית חול"ז וכזית חול"מ דחיילי תרוייהו לרבנן, ואפשר דבאמת היכא דחלות המחשבה בזמן אחד אין נפ"מ בבעיא זו, אבל משכח"ל בפסיעות או בסימן ראשון ושני למ"ד מפגלין בח"מ, או בקבלה כשקיבל כשיעור וחזר וקיבל כשיעור, עי' לעיל סק"ב משנ"ת בענין זה, וצ"ע, ומשכח"ל נמי בשתי עבודות למאי דקיי"ל כתנאי דמצטרפין עי' מנחות י"ד ב', ט"ז ב', (ועי' מעילה ד' א').

במנחות ע"ט א' פליגי ר"א ור"י אם במחשבת חול"מ קידש הלחם והדר ב' ר"א לגבי' ר"י דלא קידש, ויש להסתפק ח"ז חול"ז וח"ז חול"מ מאי, ונראה דקידש הלחם דכיון דאין שיעור פסול מחול"מ שפיר קידש הלחם, דאלת"ה לרבא אם בשחיטה חשב ח"ז וח"ז וחזר וחשב בקבלה עוד ח"ז האם עכשיו יתקדש הלחם למפרע, ובזה נראה דל"פ רה"מ דהא מודה שהח"ז בדין חול"ז.

שם אמר רבא ויקץ כישן הפיגול רה"מ אמר כו' אמר רבא מנא אמינא לה כו' ורה"מ התם איכא שיעורא כו' אמר רה"מ מנא אמינא לה כו' נראה דבחצי זית חול"ז וח"ז חול"מ וכזית חול"ז כו"ע מודו דפיגול הוי, ופולוגתתם היא רק בחצי זית שנצטרף ונעשה כזית אם הוא נגזר אחר חצי זית, וטעמא דמילתא דכי היכי דכל המחשבות מועילות בקרבן למהוי עירוב מחשבות, בכזית וכזית, וכן דח"ז וח"ז מצטרפין בעבודה אחת בזא"ז או אפי' בשתי עבודות, ה"ה דכל המחשבות הנוספות מצטרפין לקבוע איזה מחשבה עיקר, ולא אמרינן דרק עד שיהא כשיעור מצטרפין, ולפ"ז הדין נותן דכיון דיש כאן כזית חול"ז אין ח"ז חול"מ כלום, ולא אמרינן שכבר נחלט פסולו בח"ז וח"ז, דכ"ז שלא קרב המתיר לא נקבע הקרבן בפסול חול"ז וחול"מ.

ופעמיה דרה"מ מפני שהח"ז חול"ז נצטרף עם הח"ז חול"מ לפסול, וכיון שנעשו שיעור חשוב אינם נפרדים מחשיבותן להצטרף

נחלקו אביי ורבא אם כונתו שיהא לשון ראשון עיקר או דכיון שבחצות כבר נאמרו שתי הלשונות, חיילי ותרוייהו.

החילוק בין ר"ד לרבב"ח, דלרב דימי דעת האדם שאם לשון שני סותר לראשון שיחול רק הראשון, אף באופן ששייך שיחולו שניהם, דכיון שלשון שני אם יחול הרי הוא מגרע בראשון ראשון עיקר, ולרבב"ח דוקא מפני שהוא טועה וסבור שיכול לחול בזא"ז ס"ל דחל לשון ראשון, אבל באמת כונתו שיחולו שניהם, ובזה מיושב דכזית למחר כזית בחוץ לא אמרי' תל"ר לרבב"ח [כדמוכח מקושית אביי לר"ד], אע"פ שאפשר שיחולו שניהם, כההיא דחצי עולה וחצי חטאת אלא היינו טעמא כיון דלענין פיגול אף באומר תחול זו ואח"כ תחול זו הו"ל עירוב מחשבות, ורק כשאומר שלשון ראשון לחוד יחול בלא גירוע אז הוי פיגול גמור, ועי' דר"י פליג אף במחשבות דסתרי אהדדי כגון שאמר לאכול כולו חול"ז ואח"כ אמר חול"מ, ובזה לרבב"ח לא אמרינן תל"ר לר"מ, [ומכאן סייעתא ללשון שני שפרשנו לעיל סק"א ג' דאף בשתי עבודות הוצרכנו לטעמא דתל"ר לר"י, דשתי עבודות כתחול זו ואח"כ תחול זו דמי, ואם בכה"ג אפי' מכיון למחשבה שני' הוי פיגול לר"י, א"כ אף לרבב"ח אתיא דר"מ כר"י, שהרי מודה רבב"ח בהיא שלמים וולדה עולה ובחצי' וחצי' דתל"ר לר"מ כמ"ש תו', וכזית למחר כזית בחוץ דומה לד"ז, וא"כ מה הקשה אביי לר"ד, א"ו כל שרוצה שתחול מחשבתו השני' הו"ל עירוב מחשבות לר"י, וכל טעמו משום דתל"ר, וכונתו שמחשבה ראשונה עיקר, ולא תגרע בה מחשבה שני', ועדיין צ"ע בזה], - ולע"כ בסוגיא דתמורה כה"צ, ורשמתי לפי סוגיין.

ט. ז"א א' אתמר כחצי זית חול"ז וח"ז חול"מ וח"ז חול"ז, יש לעי' היכי דמי, אי בעבודה אחת כגון שאמר הריני שוחט ע"מ לאכול ח"ז חול"ז כו' הא כולהו חיילי

עם הח"ז, ובכה"ג הח"ז הנוסף בטל לכזית השלם, וזהו שהוצרך רבא כאן לטעמא דויקץ כישן הפיגול, דכיון דבעינן לצרף ח"ז שכבר נתאחד עם החול"מ, הוצרך לבאר שלא נתבטל למהוי עם החול"מ חד אלא חוזר וניעור משנתו, אבל היכא דאיכא כזית חול"ז בפ"ע ואינו צריך להקיץ הח"ז שנתבטל פשיטא דאין ח"ז במקום כזית כלום.

שם אמר רבא מנא אמינא לה כו', כבר תמהו בתו' דכאן החצי ביצה אוכל ראשון לא נתבטל ולמה לא יחזור ויצטרף, ולפמשת"ת אה"נ דאם יצרף לכביצה זו עוד ביצה ומחצה אוכל ראשון ויחזור ויחלקם יטמא כל חצי בפ"ע כדין שתי ביצים אוכל ראשון שנתערבו, דודאי הח"ז הראשון לא נתבטל, אבל כיון שנעשה שיעור חשוב ע"י החצי ביצה אוכל שני, כשנוסף עוד חצי ביצה הרי הוא מתבטל לביצה, ואינו מעורר החצי הראשון להצטרף עמו, [ונפ"מ שאם צירף חצי ביצה א"ר וח"ב א"ש וחסר מהם מעט דהשתא אין בהם כביצה, וחזר וצירף יותר מחצי ביצה אוכל ראשון דשפיר מצטרף הפחות מחצי ביצה אוכל ראשון, דכיון שאין כאן כביצה מצטרפין], והיינו דמייתי רבא דמצטרפין שני החציים, אע"פ שכל אחד מצורף עם חצי ביצה אוכל שני.

ורב המנונא דחי שאני התם דאיכא שיעורא, פ"י דהנוסף הוא ג"כ כביצה שלם, ובזה לא אמרינן שהכביצה מתבטל, ובכה"ג שפיר מצטרפי שני הביצים יחד, וכל חצי ביצה מצטרף עם מינו, משא"כ הכא דלא נוסף אלא חצי זית, אבל אם הי' נוסף כזית שלם דחול"ז ודאי דמצטרף עמו הח"ז דמעיקרא, כמו בטומאה אם הי' נוסף עוד כביצה ראשון.

שם אמר רה"מ מנא אמינא לה כו' אע"ג דהדר מלייה כו' יש לעי' היכי משמע ליה הכי, ואפשר דכיון דבסיפא דהא מתני' קתני בבא דחלקן ונפלו שניהם כאחת, משמע

ל"י לרה"מ דברישא אין חילוקים אלו דאפי' הוסיף לא נעשה ראשון, [והאי הדר מלייה היינו דוקא בחצי ביצה, דאם הוסיף כביצה א"צ למילוי], ואפשר דמעיקר דין צירוף דייק לה, דס"ל שאינם נעשין יחד כביצה אא"כ נתאחדו למהוי כחד ממש, וזה כסברתו בפיגול, אבל לפ"ז אין כאן דיוק ממתני', אלא דמפרש מצטרפין דנעשין אוכל אחד, וצ"ע.

מ"ש תו' דטעמיה דרה"מ מפני שאין ח"ז חול"מ מניחו ליפרד ממנו, משא"כ בדאיכא שיעור לתרוייהו, אין כונתם דבדאיכא כזית חול"ז נמי פליגי, דודאי כל הנדון כשהחול"ז צריך ליפרד ולהצטרף עם החול"ז הנוסף, אבל כשא"צ לצירופו אמרינן דאין ח"ז, במקום כזית כלום, וכונתם דהח"ז ראשון הנוסף יכול ג"כ להתאחד עם כזית זה למהוי כולהו שני, אלא שאם יתאחד עם הראשון נמצא שע"ז נעשה השני חצי שיעור, וכיון שאיחודו עם הראשון מחייב פירוד השני, חשבינן ל"י שהשני הוא המעכב, אבל באמת גם הראשון שנצטרף עם השני אינו נפרד ממנו ע"י פחות מכשיעור, וכמשנ"ת.

ברם עדיין לא נתשייבה קו' תו' כיון דלא נעשה שום ביטול בח"ז ראשון, מה בכך ששימש עם ח"ז שני לטמאות כקל שבשניהם, סו"ס לחודיה קאי אף אחר הצירוף, ועכשיו שיש כאן כביצה אוכל ראשון למה לא יטמא, וגם מה מונע צירוף הח"ז ראשון לבטל הצירוף הקודם, הרי שפיר יכול השני לטמא עדיין כקל שבשניהם, ואם מהני הצירוף לשני לטמא כראשון ג"כ שפיר דמי, דעכ"פ אין הצירוף של הח"ז הנוסף מפריד אלא מצטרף עמהם וקובע דינים לכל התערובת יחד.

וביותר תמוה דלכאורה נראה דאף בנפלו הח"ב ראשון והח"ב שני כאחת על ככר של תרומה פסלוהו, דהא מתני' סברה יש נוגע וחוזר ונוגע (חולין קכ"ד ב') כמ"ש תו' ד"ה נפלו דמה"ט נפלו שניהם כאחת עשאוהו

ראשון אע"פ שכל ח"ב בפ"ע, דסגי בזה שהטהור נוגע בשניהם כאחת, ואטו שייך בכה"ג לומר שאם יצרף עוד ח"ב ראשון לא יצטרף הרי אין שום קשר לשני החצאין, [ואמנם ה' מקום לדקדק מדקתני שבללן זב"ז דדוקא בכה"ג שנעשו יחד כביצה מטמאין, ונחלק בין דין כביצה בטו"א דבעינן שיעור חשוב, ואין נוגע וחוזר ונוגע אלא בנבילה ומת שטומאתן עצמית, ולפ"ז נחדש דהא דנפלו שניהם כאחת עשאוהו שני מפני שלכל אחד יש כביצה בצירוף השני, ואמנם אין כביצה ראשון במקו"א, אבל כל חצי ביצה ראשון מחובר לכביצה והו"ל אוכל חשוב, אבל אין נראה כן פשטות הדברים, דמצינו שאוכל פרוד מצטרף אף לענין טומאת אוכלין, ובתרווייהו נחלקו ר"ד וחכמים, ע"י חולין שם ועדיות פ"ג מ"ב (וערמב"ם פ"ו מטו"א הי"ז ובראב"ד וע"י להלן בזה), וכ"נ דפשוט למרן זללה"ה בטהרות ס"א ס"ק כ"ד שחילק בין המטמא לנטמא, ולא חילק בין טו"א לטומאת נבלה, שו"ר בספר מרן זללה"ה טבו"י ס"ד סק"ג ד' ש' דהרמב"ם והראב"ד שם סברי דאין מצטרף אלא בדבוקין המטמאין יחד, וצידד כן בדעת תו', וכתב דעת רש"י ותו' בשמעתין והרא"ש בטהרות [שפי' דאפי' נפלו בזא"ז אלא שעדיין הראשון נוגע בו], כהגר"א שם דעשאוהו שני מדין נוגע וחוזר ונוגע, ולהר"מ והר"א צ"ל דמיירי בדבוקין זב"ז עי"ש, ולדידהו כאחת היינו מדובקין], ועכ"פ ס"ל דלדעת הגר"א אין לחלק בין טו"א לנבילה וה"ה בנגע ככר של תרומה בח"ב אוכל ראשון ובח"ב אוכל שני דנפסל, אע"פ שהצאין נפרדין דיש נוגע וחוזר ונוגע, (וערמב"ן ורשב"א חולין קי"ח ב' שהק' ג"כ כקו' תו' דמאי נפ"מ ביד לפחות מכזית, והנה נקטו דהפחות מכזית טהור ובוה באמת לא מהני נוגע וחוזר ונוגע לטמאו כמ"ש מרן זללה"ה טהרות שם, מיהו קשה אמאי לא תירצו דהפחות מכזית טמא נפ"מ לטמא

אחרים בנוגע בעוד פחות מכביצה, וי"ל דקשיא להו מעיקרא איך נטמא אותו פחות מכזית, ולכן חיפשו אופן שיקבל טומאה, ולא ניחא להו לאוקומי בשהי' יותר מכביצה (ונתמעט), ולע"כ בכ"ז, עכ"פ לענין שמעתין אם נקטינן דמהני נוגע בח"ב ראשון ובח"ב שני קשה טובא מה שייך כאן ביטול, (ועוד צ"ב אם פחות מכביצה אינו מקבל טומאה למה לא פקעה טומאתו כשנחלק לשנים, וי"ל דעדיין שם אוכל עליו, משא"כ בעלמא שבטל שם כלי ובגד מיני' בפחות מכשיעור, אבל כאן שחסר רק בשיעור החשוב לא בטלה טומאתו, אבל לא משמע דמדאוריתא פקעה טומאה מפחות מכביצה והכל דרבנן, ואמנם לפ"ז ה' אפשר ליישב הענין יותר, אבל א"כ בכל קדש טמא כשחותך פחות מכביצה ואוכל פקעה טומאתו, ול"מ כן), שו"ר בתו' פסחים מתו"כ דאין שבירה באוכלין.

ועי"כ צ"ל דלדעה"מ באמת פקע דין ראשון מהחצי שנצטרף עם השני, ואינו חוזר וניעור למהוי ראשון בשום ענין, מיהו היינו דוקא כשלא נשאר אלא חצי זה, דכיון שאין לו שיעור מעצמו הרי הוא מצטרף עם השני צירוף גמור ונעשין אוכל אחד, אבל כשחציו השני קיים אמרינן דצירופו עם הח"ב אוכל שני צירוף עראי הוא, וחוזר וניעור בצירופו עם הח"ב אוכל ראשון, ולפ"ז הסברא ע"ד פרש"י דכיון שכבר ה' שלם וחלקו לא בטל כ"ז שחציו השני קיים, וההיא דח"ב א"ר וח"ב א"ש מיירי כשאין החצי השני קיים, [ולא צריכין למימר שנטמא חצי], ומיושב נמי קו' תו' דהול"ל התם הוה שיעורא, דבאמת בעינן עכשיו שיהא השיעור קיים, דאם אבד השני לא מהני הדר מלייה מאוכל אחר, ולפ"ז דברי רה"מ דוקא בכללו, ומיושב טפי אם נימא דבלא כלל לא מצטרפי אפי' כקל שבשניהם כיון דבעינן אוכל חשוב, ול"ד לנבילה שנטמאה מחמת עצמה וחסר בשיעור, וכמו שצדדנו לעיל, ולפ"ז יש לדון דאף בח"ב

לצרפו, [וערמב"ם שהעתיק בכזית וזה פשיטא דלא שייך צירוף בכה"ג].

שם רב אשי מתני הכי כו' (יתכן דר"א מתני בדרבין הכי, לפי שאין כ"כ חידוש בדרבין וכמש"כ) פרש"י דר"א כרבא ס"ל, וקמ"ל רבותא דאפי' כזית חול"מ וחול"ז דחשבינהו יחד מ"מ מצטרף הח"ז חול"ז למינו, וכנראה דעתו ז"ל דמדנקט כזית חציו חול"מ ברישא הו"ל כההיא דרבא דחול"מ באמצע, ולכאורה ה' נראה דרב אשי נמי פליג אדרבא ונהי דהזכיר חול"מ ברישא אבל כיון דכיילינהו בכזית אחד לא חייל חול"מ קודם חול"ז, ונמצא שעם חלות החול"מ חל גם החול"ז ומצטרף עם מינו, ואין כאן שהות ששייך לומר שנפסל קודם הפיגול, תדע מדלא אשמועי' רבותא דאפי' כזית חציו חול"מ וחציו חול"ז (או איפכא) וח"ז חול"ז ג"כ פיגול, א"ו בכה"ג שקדם הצירוף דחול"מ עירוב מחשבות הוי, ואפשר דבזה ס"ל לרש"י דאף לרבא לא הוי פיגול, וצ"ע, ובפשוטו לרבא בכל גונא הוי פיגול.

ח"ז חול"ז וח"ז חול"מ וח"ז חול"ז וח"ז חול"מ לכו"ע עירוב מחשבות הוי, [ואפשר דאף לר"י לא אמרינן תל"ר בכה"ג, מיהו אם טעמיה דר"י משום דכבר חל חול"ז עסק"א, יש מקום לדון בכה"ג אליבא דרבא], כזית חול"ז וח"ז חול"מ מסתברא דג"כ חשיב עירוב מחשבות, ואפי' ח"ז חול"מ וכזית חול"ז וח"ז חול"מ, דבכל ענין מצטרפין החול"מ לכזית.

י. כתב מרן זללה"ה בסי"ב סק"ה ויש לעי' בנתן מקצתן (דמתנות הדרם) במחשבת חול"ז ומקצתן במחשבת חול"מ אי מצטרפי לפסול כדין ח"ז למחר וח"ז בחוץ דתנן כ"ט ב' דמצטרפין לפסול, ונראה דגם עבודות מצטרפין כדאמר כ"ט א' יהי' מלמד שמצטרפין, עכ"ד, ונראה דהיינו דוקא בחשב על אותו כזית חול"ז וחול"מ, דבזה שייך

ראשון שבללו עם טהור לא יהני הדר מלייה, אבל פשטות הדברים דדוקא מפני שנצטרפו למהוי יחד כשני חשיבי כחד, דומיא דחול"ז וחול"מ שמצטרפין לפסול, והדברים צ"ת.

(יעו"י מעילה י"ז ב' בדברי רבא ור"א מ"ט אוכל ראשון ושני מצטרפין, ולפמש"כ אאמור' שליט"א שם דלרב אשי אין צירוף ביניהם אלא דלגבי שלישי חשיבי כביצה, י"ל דרב אשי כרה"מ ס"ל [כמש"כ להלן]), אבל בדינא דהדר מלייה פליג עליה, ולכן ביאר טעם אחר דלא דמי לחול"ז וחול"מ, אבל אין להוציא פלוגתא בזה, דהא רבא ורה"מ מודו דרמיא לההיא).

שם כי אתא ר"ד אמר ח"ז חול"מ כו' פרש"י ובשטמ"ק דטעמיה משום דתרי חול"ז גבי הדדי נינהו, וכרה"מ ס"ל בחול"ז וחול"מ וחול"ז דחשיב טפי עירוב מחשבות כשחול"מ באמצע, דבחול"ז וחול"ז חשבינן ל' כאמר כזית חציו וחציו תרוייהו חול"ז, ולכאורה יש גם סברא לומר דפתח בחול"ז וסיים בחול"ז משוי טפי חול"ז עיקר, ולפ"ז אתיא דר"ד כרבא ודרבין כרה"מ, ובאמת לפי מאי דיליף לה רה"מ מטומאה אין לחלק בין הא דרה"מ להא דר"ד, ושמא התם נמי דוקא כשהשני מפסיק בין שני חצאי הראשון, אבל בצירוף ראשון אצל ראשון אף לרה"מ הוי ראשון, עי' לעיל בגונא שאינן בלולין, וצ"ע, ומ"מ סתמות הדברים כפרש"י.

שם כי אתא רבין אמר ח"ז חול"ז כו' יש לעי' פשיטא, ולא מסתבר דרק לדיוקי אתא דבשאר גווני לא הוי פיגול, וצ"ל דס"ד דסגי בזה שהחול"מ יכול להצטרף לחול"ז, ואמנם החול"ז א"צ לו מפני שמצטרף עם החול"ז אבל החול"מ יכול להצטרף בהדי חול"ז, דתרוייהו חצי חצי, ובכה"ג לא בטל החול"מ לגמרי, והא גופא קמ"ל דאין חצי זית מועיל במקום כזית אף באופן ששייך

בשתי עבודות, להסוכרים דאין מפגלין בחצי מתיר, ולפמש"כ דבשני זיתים אף לדעת מרן זללה"ה אין מצטרפין, ע"כ דליכא ראי' מהכא דהא מיירי בשני זיתים כדתנן כזית כזית, מיהו עי' לעיל והדרי בי מזה, [ועי' לעיל סק"ז אם דברי אביי מקויימים לפי בעיא דלוי ל' ב'], ועתו' מ"א ב' ד"ה ממאי דבשחיטה לא פסול מדרבנן בח"מ, ולפמש"כ לעיל ס סק די"ל דרק במולים וערלים לא גזרו כיון דלמולים וגם לערלים כשר, א"כ הכא פסול מדרבנן לכו"ע, - וע"ע בספר מרן זללה"ה שם בדין חישב בכולן חול"ז ובאחרונה חול"ז וחול"מ, ולפור' הי' נראה דמחשבה שאינה מועילה בפ"ע אינה מגרעת, ולצד דראויה להצטרף עם השאר מסתברא דמינו עיקר.

יא. **אאמו"ר** שליט"א נסתפק בס"י ס"ק י"ג אם בקרבן פסול מהני מחשבה להוסיף פסול, כגון קרבן שמתו בעליו דדינו שתעובר צורתו כדתנן פסחים פ"ב א' בכל שפסולו בגופו ישרף מיד וכל שפסולו בדם ובבעלים תעובר צורתו, וזרק דמו במחשבת חול"ז וחול"מ או בחטאת של"ש אם מהניא מחשבתו שישרף מיד כדין חטאת כשרה שנשחטה של"ש, [כדאמרינן בכמה דוכתי דמיקרי פסולו בגופו, לעיל ד' א' פסחים ע"ג ב', ולענין חול"ז עי' מעילה ג' ב' אם למסקנא קי"ל דלא כר' אבא, ונתבאר בספר אאמו"ר שליט"א שם], ובהני פסולין דלא מהנו העבודות כלל פשיטא דלא כלום הוא, דהיינו דרבא כ"ו ב', אבל מצינו דאף בקרבן פסול מהניא הזריקה לענין שאעל"י לר"י פ"ד ב', דבנשפך דמה תרד ובזרקו פסולין לא תרד, וכיון דמהניא זריקה זו אף לגבי כל האימורין ש"מ שיש בזה משום קרבן בדרגת לא תרד וא"כ י"ל דאף מחשבה מועלת בו, או"ד כיון שהקרבן פסול ואין מצוה בעשייתו לא אלימי לקבוע בו פסולי מחשבה, וכדאמר רבא כ"ו ב' דאין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה ובדבר הראוי לעבודה.

לומר שכל המתיר שלו נעשה במחשבת פסול, אבל בחשב על שני זיתים נמצא שלא חשב על כל אחד אלא בחצי מתיר, ואפי' בחול"ז וחול"ז מסתברא דאם פיגל בקומץ ע"מ לאכול כזית סלת ובלבונה ע"מ לאכול כזית שמן לא הוי פיגול, וה"ה בשני זיתים סלת, וכן בשני כבשים ובכל אחד חישב על חלה אחרת, [עי' מנחות רי"א אותה החלה כו'], דלא חישב בכל המתיר, וכ"ש בחול"מ וחול"ז כה"ג דלא מהני, [שו"ר דו"א ואף בחשב על שני זיתים שונים מהני ואפי' בקומץ על כזית להקטיר ובלבונה על כזית לאכילה כמבואר ולפ"ז ליתא למש"פ], אבל באותו כזית ס"ל למרן זללה"ה דכיון שכל המתיר הי' במחשבת פסול לא מחלקינן במחשבות דהכתוב עשאן הויה אחת, והסברא בזה דחול"ז וחול"מ כעין ראשון ושני דמו, דחול"ז כמוסיף על חול"מ, וכדמדמינן להו בשמעתין, מיהו עדיין יש מקום לדון בזה דסו"ס מחשבות שונות הם, וקודם גמר העבודה כבר החליט שלא יאכלנו חול"ז, ובדין הוא שתבטל מחשבה זו, ולא אתיא חול"מ וחיללא ע"ז להצטרף יחד, וכן איפכא, ועי' בספר מרן זללה"ה סי"ט סק"ג בדין מחשבין על האבוד ובספר אאמו"ר שליט"א ס"ז סק ולפמש"ש מובן יותר, ועי'

ואחי הר"י נ"י הביא ראי' לזה מדאביי ל' א' דמפרש מתני' בדאמר סימן ראשון חול"ז וס"ש חול"מ, דלר"י פיגול ולרבנן פסול, ולרבנן אמאי פסול הרי לא חשב שלא בחצי מתיר חול"ז ובח"מ חול"מ, א"ו ש"מ דמצטרפין לפסול, דלא מסתבר לומר דכולה מתני' כמ"ד מפגלין בח"מ, אע"פ שדברי ר"י מתפרשים כן, ואיהו שדא ב"י נרגא דאם טעמיהו דרבנן משום צירוף א"כ אין זה ענין ללא קרב המתיר כמצותו דהא חסר במחשבת חול"ז שלא היתה אלא בח"מ, וע"כ דדברי רבנן בזה מתפרשים לצד דמפגלין בח"מ, ובאמת לא הוזכר ד"ז בדברי רבנן בהדיא, ועיקרו בזה הכלל דר"י, ודברי רבנן יתפרשו

ולכאורה עיקר ד"ז תלוי במתני' ל"ב א' דקתני וכולן שקיבלו כו' אם יש דה"נ יחזור הכשר ויקבל, ומפרש בגמ' כ"ו ב' דה"ה זרקו ואם נקטינן דמתני' כוללת אף טמא דחזי לעבודות ציבור כמ"ש תו' כ"ו ב' הרי מבואר דאע"פ שזריקתו מועלת לענין שאע"ל מ"מ אינו פוסל במחשבה, ואאמו"ר שליט"א צידד לחלק דכיון שעבודה זו גורמת הפסול גרע ואינו יכול לחשב בה, משא"כ כשהקרבן פסול ועבודה זו מכשירתו לענין אע"ל, ויש לדון לפ"ז במתו בעלים וזרק טמא הדם דאע"פ שמעשיו גורמין רק הכשר, מ"מ לא תועיל מחשבתו כיון שיש בו ג"כ פסול, דלא מסתבר דטמא בקרבן פסול יועיל יותר מבקרבן כשר, מיהו עי' בקרן אורה כ"ו ב' ובאו"ש שפי' בדעת הרמב"ם ותו' דלא מיקרי טמא ראוי לעבודת ציבור בפסול מחשבה, ולפ"ד לא תהני זריקתו זו לענין שאע"ל, וה"נ מסתברא דכל שזריקתו מועלת הרי הוא עושה שירים, ובמתני' קתני דיחזור הכשר ויקבל, וא"כ אכתי לא שמענו בזריקה דמהניא לאע"ל אם מחשבה פוסלת בה, ואדרבה ה' נראה מדברי התו' שם דשייכא מחשבה בטמא ולכן חשיב תרי פסולי עי"ש בתו' ובשטמ"ק ובספר אאמו"ר שליט"א ס"ז סק"ג שהקשה הא לא מהניא מחשבתו, ועי"ש שכ' דמוכח כן בגמ' וכו' ברמב"ם.

ואם נחדש דסוגיא כ"ו ב' דאמרינן ה"ה זרקו היינו לבר מטמא, דמהניא זריקתו לענין שאע"ל ועושה שירים [כדאמר מעילה ה' ב'], בכל ענין אפי' שלא במקומו ובמחשבה, וכמשנ"ת לעיל ס' עי"ש, לפ"ז לא מצינו כלל דזריקה המועלת לאע"ל לא פסלה בה מחשבה, ברם לפ"ז נמצא דבר מחודש דבפשוטו מתני' דולכן שקיבלו מפרשינן אף אטמא, דהא דטמא עושה שירים היינו רק בזריקה כמ"ש הראב"ד פ"א מפסוה"מ הכ"ח ועי"ש בכ"מ, והטעם דקבלת פסול כלא קיבל דמיא ואינה קובעת פסול בקרבן, משא"כ בזריקה דמהניא להכשיר דהדם והאימורין לא

ירדו, וכיון שקבעה דינים בקרבן, עושה שירים שא"א לזרוק עוד בהכשר, [ועי' לעיל מש"כ שם לצד דכל פסולין עושין שירים לר"ל ל"ד ב', ולע"כ], והשתא קשה הרי קבלת הטמא מהניא לענין אע"ל, שאם לא קיבל כשר וזרקו דם זה אע"ל, וא"כ הדין נותן שאם חשב חול"ז מהניא מחשבתו, והדבר מחודש לחלק בין אם לבסוף אמנם זרקו דם זה דאז גם מחשבתו הועילה, ובין אם לבסוף זרקו דם אחר דאיגלאי מילתא דהאי לאו קבלה הוא, דפסולי מחשבה נקבעים מיד במוחלט, מיהו אין הדבר קשה לקיים כן כיון דכל קבלתו מיתלא תליא, שא"א לו להחליט את הקרבן בקבלה פסולה, כיון שאפשר לקבל דה"נ בהכשר.

ולפ"ז אפשר לקיים דלא מיקרי אינו ראוי לעבודה אלא כשאין עבודתו מועלת וכדאמר מנחות ה' ב' לאפוקי בע"מ ומנה"ע, אבל כל שעבודתו מועלת, במדה זו גם מחשבתו מועלת, וטמא בזריקה אפשר דגם מחשבתו מועלת, או דכחושב בפסול אין זריקתו מועלת כלום לענין אע"ל כדתנן יחזור הכשר ויקבל, ולפ"ז מבואר בפשיטות ענין כהרצאת כשר וענין לא יערב בו מחשבות, דעדיין שם קרבן עליו אף לענין מחשבות, ומיושב נמי מתני' דקתני בחול"מ וחול"ז וכן בשל"ש וחול"ז טעמא דלא קרב המתיר כמצותו דמשמע שהמחשבה דחול"ז מועלת אלא שיש חסרון דלא קרב המתיר כמצותו.

ובזה מיושב הא דאמר רבא בח"ז חול"ז וח"ז חול"ז וח"ז חול"ז ויקץ כישן הפיגול, דכיון שעדיין שם קרבן עליו מהני נמי מחשבה זו לקבוע דאין ח"ז במקום כזית כלום, אבל אם קרבן שנפסל תו לא חיילי ב' מחשבות, מנלן דמהני מחשבה נוספת לקבוע בפיגול, והרי הפסול כבר מוחלט קודם שחשב על ח"ז אחרון חול"ז, ולא שייך לומר דמיתלא תלי שהרי האמת שהוא פסול מעכשיו, [אא"כ נימא דקיי"ל כר' אבא מעילה ג' ב' דכל פסולי פיגול נקבעין בזריקה דוקא, אבל

פשוט הגמ' דלמסקנא לא צריכין לדר' אבא ונפסל מיד, והכי משמע מדבר המנונא כמ"ש תו', ועמ"ש"כ אאמו"ר שליט"א במעילה שם שאין הדבר מוכרע אם בטלו דברי ר"א למסקנא, ועי' שלהי תמורה כל הקדשים שנשחטו חול"ז וחול"מ הרי אלו ישרפו, ובפשוטו ישרפו מיד אע"פ שלא קרב המתיר אח"כ, ואמנם אין להוכיח מזה שהרי לס"ד דר' אבא ע"כ סבר דתעובר צורתו, ועי' לעיל סק"ט דבח"ז חול"ז וח"ז חול"מ אין דינו כחול"מ לענין שלא יקדש הלחם, אבל מ"מ לענין שתועיל מחשבת חול"ז סגי בזה שהקרבן פסול שלא תועיל מחשבה, ואמנם יש לדון דכשהפיגול יצטרף הר"ז כפקע הפסול למפרע ובכח"ג מהני מחשבה, אבל אין נראה כן דבאמת אין הפסול פוקע למפרע, אלא דלכלל הקרבן מהני נמי מאן ולהבא שלא יהא ח"ז במקום כזית כלום, ואאמו"ר שליט"א כתב [דאפשר לאוקומי מימרא דרבא בעבודה אחת, ולעיל שם כתבנו דע"כ מיירי כשכבר חל פסול דח"ז וח"ז, דאל"כ פשיטא דהוי פיגול, ועי"ש מש"כ] לדחות ראי' זו דכיון שבח"ז חול"ז שייך ריצוי לפיגולו יכול להוסיף פסול מחשבה ג"כ.

מיהו אם ננקוט דטמא אינו פוסל במחשבה אף במקום שעבודתו מועלת לענין אע"ל, נראה דיש להשוות כל הפסולים שאין מחשבה פוסלת בהן, ורק חול"ז הואיל ומרצה לפיגולו מהניא ב' מחשבה, ואולי גם חול"מ אם נאמר שדינם שוה, [מיהו למ"ד מנחות ע"ט א' דאע"י לא מסתבר שתועיל בו מחשבה], אבל שאר פסולים לא מיבעיא הני שפסולן במעשה, אלא אפי' של"ש שפסולו במחשבה יש לדמותו לכל הפסולין, דכלא נשחט בהכשר דמי, ואין לחלק בין פסול שמאל וטמא לפסול שלא לשמה.

שוב הערוני דמצינו בגמ' כ"ז ב' דזרק את הדם שלא במקומו מהניא זריקתו לענין

שאעל"י ועדיין יכול לחזור וליתן הדם בהכשר כדתנן יחזור הכשר ויקבל, ועי' כ"ו ב' דלמ"ד לאו כמקומו דמי אף בנתן כשר שלא במקומו יכול לחזור וליתן במקומו, וא"כ חזינן דתועלת הזריקה לענין שאעל"י אינה קובעת דינו של כל הקרבן, וא"כ י"ל דאף לענין מחשבה לא אלים כח דקרבן כזה לקבוע בו פסולי מחשבה, ואמנם עדיין אפשר לחלק בין פסול דשלא במקומו לשאר פסולין דכיון שהכשרם משום עבודה הרי הם פוסלין במחשבה, משא"כ שלא במקומו שזהו כסוג קרבן קלוש שאפשר להוסיף עליו, ונפ"מ דכל פסול שמועיל לאעל"י יעשה ג"כ שירים, ולא נילף משלא במקומו שנלמד מקרא [כ"נ לצדד עי' לעיל ס סק], דבכל מקום במזבח קלטיה, ולפ"ז כל זריקה שעושה שירים תפסול בה מחשבה, [עי' לעיל שם סק שצדדנו דכל שמועיל לאעל"י עושה שירים, ולע"כ בסוגיא שם], אבל מאחר שראינו דהמועיל לאעל"י אין זה מחייב שתחשב זריקה זו מעבודות הקרבן, שהרי שלא במקומו חוזר וזורק וכשר, שוב אין לנו ללמוד מריצוי זה שתפסול מחשבה בקרבן פסול ע"י עבודה המועלת לריצוי דאעל"י, וגם לא מסתבר דלר"ש נחלק בין זר לטמא לענין פסול מחשבה, דלא מצינו לדידי' חילוק זה, וזר ודאי אינו ראוי לעבודה כדרבא כ"ו ב' ואין לחדש מחלוקת בין ר"י ור"ש בד"ז, (ועי' ס"ט א' לר"ש במליקת זר).

ודא"תאן עלה כיון דחזינן שהתועלת של אעל"י אינה מחשיבתו כקרבן כשר בדרגא זו לענין פסולי מחשבה, אין לנו אלא מה שמצאנו בהדיא וזה בחול"ז הואיל ומרצה לפיגולו, ומקרא דלא יערב בו מחשבות שמעינן שאף מחשבה פוסלת בו, ובההיא דח"ז חול"ז צ"ל כמ"ש אאמו"ר שליט"א דכיון שהח"ז יש בו דין כהרצאת כשר לא הוחלט פסולו ואם יהא לו צירוף יחשב כחול"ז, [מיהו לכאורה לא פקע למפרע אלא כצירוף עראי חשבינן ל' וצ"ע].

בחטאת אפשר דהוי דיחוי במתו אע"פ שכבר אינתיק ממצותו, ואע"י ושמ' דעדיין הקרבן תלוי קצת בבעלים], וגם מסתברא דאין הולכתו עבודה, דרק משעלה לא ירד, אבל כונת ההולכה [שלא כדין] אין להחשיבה עבודה, ול"ד לקבלה שמקדשת את הדם.

פ"ט ב' לא יערב בו מחשבות, פי' שאם שחט חול"ז וקיבל חול"מ לא הוי פיגול, ויש לעי' ל"ל קרא תיפול"ל דלא קרב המתיר כמצותו, ואם נימא דקרבן פסול אין מחשבה פוסלת בו, עי' לעיל בזה, אשמועינן קרא דמ"מ מגרע מחשבת חול"מ שלא יהא פיגול, דלא חשיב קרב המתיר כמצותו, [דמבואר במתני' דלקושטא דמילתא הפסול משום שלא קרב המתיר כמצותו, דגם בפיגול מגרע מחשבת חול"מ כמו בקרבן כשר והול"ל כלא קיבל], אבל אם בכל קרבן פסול מהניא מחשבה א"כ תיפול"ל דלא קרב המתיר כמצותו, וי"ל דכי איצטריך קרא לחול"מ דכיון דחול"ז וחול"מ מצטרפין זע"ז כדלעיל א', הו"א דחול"ז חייל אחול"מ שזהו רק חומר באותו פסול, כענין שדימו רבא ורה"מ ל"א א' דחול"ז כראשון וחול"מ כשני, ושפיר חייל ראשון אשני, ולפ"ז אי לאו קרא הו"א דאפי' שחט חול"מ וזרק חול"ז הוי פיגול, מיהו העיקר דקרבן פסול אין מחשבה פוסלת בו.

ובאמת יש לשאול קרבן שנפסל בלינה איך שייכא ב' מחשבת חול"ז הרי גם עתה חול"ז הוא וזהו זמנו לאעל"י, וכדאמרינן פ"ז ב' עוה"ע דפסלה במחשבה היכי משכח"ל כו', והיינו דכל שעושה כדינו אין זו מחשבת פסול, וכשחושב שתאכלהו אש היום או למחר הרי"ז מחשבה נכונה שמצותו בשריפה היום או למחר, וכן בשר שיצא חוץ למחיצתו וחשב לשרפו בחוץ [ואמר שתאכלהו אש] הרי ג"כ מצותו בכך, ואף דיש אופנים ששייכא מחשבה מ"מ יש ללמוד מזה לסתמות הדברים שאין דינם שוה, ועוד דכיון שאין במחשבתו חול"ז וחול"מ ביטול מצוה כיון שהקרבן בלא"ה פסול ג"כ אין לחדש דנעשה פיגול ופסול, ולפ"ז הא דמשכח"ל פיגול ביוצא היינו ע"י שבפנים [מיהו הערני אחי הרי"י נ"י משירים שחסרו בין קמיצה להקטרה מנחות י"ב א', ופרש"י דהספק כיון שאינן ראויין לאכילה הו"ל כדבר שאין דרכו לאכול, ולכאורה גם מזה נראה כמש"כ דודאי פסולין גריעי ולא מספק"ל בהו, מיהו עמש"כ אאמור"ר שליט"א שם בביאור הספק, ולע"כ] וכן בשל"ש בחטאת דכיון שאין זה מכפר אין כאן שינוי קדש הפוסל, וכ"ש דליכא שינוי בעלים שאינם מתכפרין בו, וענין אעל"י אינו מזכות הבעלים דאף במתו ואין יורשים איכא קרבן זה, [מיהו

קיצור תוכן הענינים

א. כ"ט ב' אמר אילפא מחלוקת בשתי עבודות כו' ור"י אמר כו' לכאורה יש כאן שתי מחלוקות נפרדות א' תל"ר בעבודה אחת ב' אם חל חול"מ אחר חול"ז, וי"ל דאף בעבודה אחת חיילי תרווייהו כיון שאפשר לקיים שניהם גם כזית חול"ז וגם חול"מ, וסברת תל"ר משוי' לי' כשתי עבודות שחל הראשון תחלה, ולפ"ז טעמיה דר"י רק מפני שלא חל חול"מ אחר חול"ז, אלא דבעבודה אחת אי לאו תל"ר הו' חיילי תרווייהו.

ואפשר לאידך גיסא דטעמיה דר"י רק משום תל"ר, ואף בשתי עבודות שייך תל"ר בפיגול, ול"ד לשל"ש דאמרינן בפסחים נ"ט ב' דל"ש בשתי עבודות תל"ר, דבשל"ש הנדון על העבודות עצמן, ובפיגול הנדון על כלל הקרבן, וחשיבא מחשבת העבודה השניה סותרת לראשונה, ואם דעתו של אדם שיחול הראשון עיקר ולא יגרע ע"י השני, הדין נותן שישאר החול"ז אף בשתי עבודות, ועסק"ג ראי' לזה.

ויש להסתפק לפ"ז אם כל מ"ד תל"ר מודה לר"י, ונראה דר"י נמי דריש שלא יערב מחשבות, ויש לעי' לפ"ז מ"ט דאילפא דס"ל דל"פ ר"י בעבודה אחת, ותלוי לשני הפירושים.

ב. ל' א' איבעיא להו ה"ז תמורת עולה כו' לחצות מהו, יעוי' בתו' בשם ר"ח, ולפ"ז שתי הבעיות סותרות זא"ז, דאי מודה בתמורת עולה ושלמים א"כ ל"פ בתל"ר, ולא שייך להסתפק בלחצות, ובר"ח פסחים גרס רק בעיא אחת ה"ז תמורת עולה תמורת שלמים לחצות מהו, וזה מיושב, ועכ"פ סוגיין מתפרשת לפום בעיא דלחצות ואחיא כרב דמי וכאת"ל דאף בתמורת עולה ושלמים פליגי.

שם א"ל מי סברת כו' ומשנתנו דאמר ס"ר כו' כבר תמה הגרע"א ז"ל למה הוצרך להעמיד כמ"ד מפגלין בח"מ, הא בפשוטו ניחא כיון דישנה לשחיטה מתוע"ס יש שהות לחשוב בכל השחיטה, ולא הוי כלחצות, ובאמת כבר כתבו תו' דלא הוצרך כן אלא ואילפא, אבל קשה דהא כל קו' רבא רק מר"י, דבשתי עבודות ל"ד ללחצות כלל, ולפמ"ש"כ בסמוך דא"א להתחיל המחשבה באמצע עבודת המתיר ניחא.

יש להסתפק למ"ד אין מפגלין בח"מ ושחט סימן שני במחשבת חול"ז וס"ר בשתיקה, וז"פ דבחילוק הסימנים היינו דאמרינן אין מפגלין בח"מ, אבל אחתי יש לדרון בסוף הסימן אי מהני לתחלתו, והי' נראה פשוט דלא מהני שהרי כבר קרב חלק מהמתיר בלא מחשבה, ואמנם לפ"ז בכל הקטרה צריך לחשוב בתוכד"ד קודם תחלת ההקטרה, וכן בשחיטה, מיהו בהולכה וקבלה דלאו מתירין נינהו א"צ לחשוב בכולה, ועי' בסוגיא ט"ו א' חטה"ע דפסלה בה מחשבה היכי משכח"ל כו', ומשמע דבכל העבודות משכח"ל עם העבודה.

ולפ"ז לא הרויח אביי בישנה למתוע"ס אלא למ"ד מפגלין בח"מ, דאי אין מפגלין ע"כ לחשוב מתחלה והו"ל כלחצות, אבל מדברי רבותנו שלא כ"כ מוכח דס"ל דמהני לחשוב באמצע העבודה אף למ"ד אין מפגלין, וצ"ע מ"ט, עי' במנחות ס סק נתבאר בס"ד.

ג. שם ומשנתנו דאמר ס"ר כו' כאן מוכח דאף בשתי עבודות טעמא משום תל"ר, דהא אביי מוקים לה בעבודה אחת דומיא דשתי עבודות, ומפרש טעמא משום תל"ר דהא ל"פ ארב דימי בטעמיה דר"י, אא"כ נדחוק דאביי ס"ל דאף טעמיה דר"י לאו משום תל"ר, אלא שלא יכול להקשות על ר"ד אלא מר"מ.

במעילה ד' א' מפרשינן שתי עבודות דאילפא בס"ר וס"ש, וא"כ אביי כאילפא, וקשה דתיקשי לאביי מר' יוחנן, וגם הו"ל לאביי לשנויי בפשיטות דמתני' בשתי עבודות ול"ד לחצות כלל, ולכן נראה דסוגיא דמעילה כרבא, אבל אביי מוקים עבודה אחת דר' יוחנן בס"ר וס"ש, ורבינא במעילה שם שהק' רק מאילפא הוצרך לבאר שם דכרבא ס"ל, דאי כאביי הו"ל לאקשויי אף מר' יוחנן.

יש לעי' לרבא מ"ט דאילפא, דלא מסתבר דכאביי ס"ל.

ד. כ"ט ב' אמר אילפא מחלוקת כו' אם טעמי' דר"י רק משום תל"ר א"כ בעבודה אחת פשוט יותר דלא חיילא מחשבה שני', ולמה פשוט לגמ' טפי בשתי עבודות, ולאו ק"ו היא דהכא אף בעבודה אחת אפשר שיתקיימו שתי המחשבות שיאכל כזית חול"ז וכזית חול"מ, ובכה"ג בשתי עבודות אלים טפי כח הפיגול שלא נתערב בו מחשבת חול"מ.

שם בשלמא לאילפא מדרישא כו' יש לעי' דבעלמא אמרינן איפכא דסיפא מייתרא לאשמועינן עוד גונא, ואפשר לומר דלח"ק הוי עבודה אחת כ"ש משתי עבודות וכיון דרישא קמ"ל בשתי עבודות דלא הוי פיגול סיפא ל"ל, מיהו העיקר נראה דסיפא לרבנותא דר"י נשנית, ובתוספתא קתני בדר"י ג' בבות, א' הקטרה ואכילה חול"ז ואח"כ חול"מ, ב' הקטרה חול"ז ואכילה חול"מ, ג' אכילה חול"ז ואכילה חול"מ כזית כזית, וכך גם נשנית משנתנו ברישא מיירי כשחזר בו בעבודה שני' לחשוב מחשבה אחרת על אותו דבר שחשב תחלה חול"ז או חול"מ, ובסיפא מיירי במחשבות שאינן סותרות זא"ז, והיינו דקאמר לאילפא דכיון שהחילוק בין רישא לסיפא הוא באופן המחשבה ראוי לפרשם בחד גונא, ור"י נמי מודה לזה והיינו דקאמר סיפא בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות.

ל' א' אלא לאילפא מאי זה הכלל קשיא, ע"פ התוספתא יש ליישב דר"י אמר זה הכלל לג' אופנים הנ"ל, אלא דאין בזה חידוש כ"כ, ומש"ה מסיק בקשיא.

יש להקשות לאילפא דבבא דכחצי זית מיירי בעבודה אחת, וי"ל דאיהו מוקים מתני' דלא כתנא דבי לוי מנחות י"ד ב', וס"ל דעבודות מצטרפין.

ה. כ"ט ב' מתני' אר"י זה הכלל כו' יש להסתפק אם ר"י פליג אף בשל"ש, ונראה דבשל"ש מודה דחסר בעיקר העבודה ולא קרב המתיר כמצותו, וכ"מ בתוספתא דבזה החסרון בכל גונא משום שלא קרב המתיר כמצותו, ואין שייך בזה תל"ר שזה עניני פסול שונים, ולפ"ז לא קאי ר"י אלא אסיפא דכזית כזית, וניחא דהדר תנא ל' לומר דר"י חולק רק ע"ז, ויותר מזה דבריו ר"י נשנו כמימרא בפ"ע דאל"כ הול"ל ר"י אומר, אלא שר"י לא אמר דבריו בסיפא דהאי מתני', דהא אכחזי זית לא פליג, וכן אשלא לשמה, ומה"ט הדר תני וחכ"א כו' כיון שדבריו ר"י נשנו כאילו אינו חולק, וגם אשמועינן דפליגי רבנן על כל הכלל גם עבודה אחת שנוסף בזה הכלל לר' יוחנן, ועסק"ו דאף אבבא דשחט קבל והלך וזרק חול"מ ל"פ, ומיירי בחשב תרוייהו, ויש להסתפק אם גם במחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן אר"י תל"ר.

ו. שם במשנה או ששחט קבל והלך וזרק חול"מ, יעוי' בשטמ"ק בשם רש"י דאו או קאמר, וצ"ע דגם ברישא מתפרש או או כמ"ש רש"י י"ג א', ועוד דבעוף כבר תנא כולהו ברישא, והגר"א בתוספתא הגיה חול"מ ולזמנו, וכן מוכח שם דמיירי בתרוייהו דמסיים עלה בין שהקדים מחשבת זמן כו' ותנא דמתני' סתם משום שהדין אמת בין הקדים חול"ז בין הקדים חול"מ כדמפרש בתוספתא, ואיצטריך לאשמועינן דאף כשהשוה כל העבודות בתרוייהו לא הוי פיגול, דלא נימא דוקא כשעבודה אחת רק חול"מ קאמר.

והנה אין מפורש במתני' אי מיירי באותו כזית חול"מ וחול"ז או בכזית וכזית, אבל לקושטא דמילתא לפמשנ"ת דרישא דמתני' מיירי בחשב על כולו חול"ז ואח"כ חול"מ א"כ מתפרש הכא באותו כזית, והיינו בעיא דלוי מרבי ל' ב', ומודה בה ר"י, וכן מדוקדק בתוספתא שר"י פ"י שם דלא פליג אהאי בבא, ע"ש.

בסיפא דשל"ש לכאורה אין חידוש, ושמא לדיוקי דכשאר קרבנות שכשרין של"ש בכל ענין פיגול שם שחט בשתיקה, יש להסתפק אם אמר בפירוש לאכול כולו היום ולמחר, אם אמר' תל"ר.

ז. ל' ב' כזית תנן או כזית וכזית תנן כו', תוכן הסוגיא דענין תל"ר הוא בדעת האדם שכוונתו לתת יתרון ללשון ראשון שלא יגרע ע"י הלשון השני, וכשגילה דעתו שהם שתי מחשבות שייך תל"ר, אבל כשהכל מחשבה אחת ואפשר לקיים שתיהם אין סברא לחלקה ולומר תל"ר, וכ"ז תלוי בדעת האדם ולא בדין, שאם חושב שיחולו שתיהם דוקא, בכל ענין הוי עירוב מחשבות, מיהו ד"ז תלוי בשני הפירושים דלעיל סק"א, והנה כזית וכזית מתפרש בעבודה דחיבור הוא"ו לא שייך בשתי עבודות, אבל למסקנא דכזית כזית תנן ניחא סוגיא דלעיל דאמרינן לכו"ע דמיירי בשתי עבודות, וצ"ע מסוגיין לאביי, דהא בעיא דלוי ודאי בב"א מתפרשא, וכן לשון וכזית לא משמע בשני סימנים, ומרן ז"ל כתב דתנאי היא, ועי"ש תירוצ' אחר, ולפרת"ו הקושיא רק לאילפא, וצ"ע. – בתוד"ה כזית הקשו מאי פריך רבא לאביי, ולכאורה נהי דמודה ר"י בכזית למחר בחורף, אבל כיון דחזינן דפליג ע"כ דבלחצות פליג, ונראה דקושיאם אכזית כזית ולא אבעיא דלוי.

שם ת"ש דבעיא מיני' לוי מרבי כו' בעיא דלוי היא שאלה כללית מתי הוי פרטא ומתי כללא, כדחזינן בעלמא דמייתי רבי לטעמיה כו', ואין כאן נדון מיוחד בסברת עירוב מחשבות לר"י, ויש להבין מה הספק הרי ודאי חשב שתיהם כאחת, ואיך ס"ד דשייך בזה תל"ר, הרי לא חשב למחר אלא בחורף, ויש כאן ע"כ עירוב מחשבות, ונראה דמחשבתו איך לאכלו למחר לא מעלה ולא מוריד כדאמרינן בעלמא בחישוב שיאכלוהו טמאים למחר, ורק משום דיש דין מחשבה בחורף מהניא גם מחשבתו זו, ולכן אין כאן לדון אלא משום כח מחשבה שני' של חול"מ, והרי בעיא דלוי כנדרון דכזית וכזית, אלא דאם ג"ז פרטא לא משכח"ל לדון אלא בהאי לישנא דקאי אאותו כזית, אבל באמת שני ענינים הם ולא מצרפינן מפני שחשב שהלמחר יהא בחורף.

שם לדידך דאתניתך, יש לדקדק למה אתנייה תרתי, לשמועינן כזית וכזית וכ"ש הא, וי"ל כיון דנשנה כלפי רישא וכמשנ"ת סק"ד והתם מיירי בשתי עבודות מש"ה תני תרתי, א"נ כיון דרבנן פליגי עליה לא השמיט דבריהם ששנו ד"ז רק בכזית כזית. – שם ומדשייר ל' כו' משורא דרבי יש ללמוד שזה

נודן כללי וסמך על כללא דשבועות (וקידושין) בעלמא, אבל אם זה חידוש מיוחד בדרי"י דהכא, אין סברא שישיר.

ת. ל' א' תנן התם הר"ז תמורת עולה כו' נקטינן בכל דוכתא כר"ד דפלוגתתם בדין תל"ר, וזה דלא כאמוראי דל' ב', ואם אמר בפירוש שדעתו שיחולו שניהם כאחת לכו"ע תרוייהו חיילי אלא דר"מ סבר שדעתו של אדם לשון ראשון יהא עיקר ולא יגרע מחשיבותו ע"י לשון שני.

שם אר"י אם מתחלה כו' יעוי' בתו' ב"ק ע"ב ב' דלר"י אפי' נמלך בתוכ"ד קטן מהני, ובתוכ"ד גדול אפי' לא נמלך לא מהני, ואין להקשות הא ר"י אמר דבנמלך מודה, וי"ל דכמו שכשומר תמורת ונמלך קודם שאמר עולה לא מיקרי נמלך, ה"ה בתוכ"ד כלא גמר דיבורו חשיב ולא מיקרי נמלך, ולאחר כד"ד קטן דינו כנמלך, ולכאורה לריב"ז ורב"ח נחא בפשטות דר"י קאמר דהאי לאו נמלך הוא, ואולי מה"ט במס' תמורה אמרו דברי ר"פ ארישא דסוגיא דהתם כריב"ז, שם איבעיא להו כו' נתבאר סק"ב, שם א"ל רבא כו' כי אתא כו' פשטות הסוגיא שאין חולק דר"י סבר תל"ר, ועסק"ג.

שם ב' דאריב"י כו' הקשו תו' בתמורה הא ברישא לא שייכא האי פלוגתא, ותירצו דהיכא דלא סתרי אהדדי ס"ל לר"מ דכונתו תחול זו ואח"כ תחול זו, ורק בדסתרי הוצרכנו ליתורא דתמורת, שם ש"מ מיהדר קא הדר ב"י, יש לשאול הרי בתוכ"ד יכול לחזור בו, וי"ל דבאמת אינו חוזר בו שלא תהא תמורת עולה אלא שרוצה להוסיף, ומיהדר קא הדר בזה ששינה דעתו להוסיף עוד.

נמצינו למידן דלכו"ע באומר שיחולו תרוייהו חיילי, ובחצי' וחצי' או בהיא שלמים וולדה עולה דשייכי תרוייהו לכו"ע ראשון עיקר דכונתו שיחולו זא"ז, כי פליגי בתרתי דסתרי כתמורה, דבזה לר"ד תל"ר ולריב"ז דוקא באמר תמורת תמורת, פלוגתא דר"ד וריב"ז באופן שהשני מגרע בראשון אם כונתו דראשון לא יגרע ע"י השני, או דרך מפני שטועה אומר שיחולו בזא"ז, ולכאורה כזית וכזית דמי לחצי' וחצי', וא"כ אתיא שפיר דר"מ כר"י אף לריב"ז, וקשה מאי פריך אביי, וי"ל דבפיגול אף בכונתו שיחולו זא"ז הו"ל עירוב מחשבות, ומכאן סייעתא למש"כ סק"ג דאף בשתי עבודות בעינן לטעמא דתל"ר.

ט. ל"א א' אתמר כח"ז חול"ז כו' יש לעי' ה"ד אי בעבודה אחת הא כולו חיילי בב"א ולא שייך לומר שכבר נפסל בח"ז וח"ז, ולכאורה לא משכח"ל אלא בפסיעות או בקבלה וקבלה או בס"ר וסימן שני או בשתי עבודות למאי דקי"ל דמצטרפין, ועי' לק' ס"ק י"א בהא דמהניא מחשבה בקרבן פסול. — במנחות ע"ט א' איכא מ"ד דבחול"מ אע"י, ונראה דח"ז חול"ז וח"ז חול"מ ל"י, וגם הלחם נתקדש דאם בשעת שחיטה לא נתקדש איך יחזור ויתקדש לרבא כשיקץ כישן הפיגול.

שם אמר רבא ויקץ כישן הפיגול כו' מנא אמינא לה כו' נראה דפלוגתתם רק כשצריך לצירופו של הח"ז הראשון, אבל ח"ז חול"ז וח"ז חול"מ וכזית חול"ז לכו"ע הוי פיגול ולא אמרינן שכבר נפסל בח"ז חול"מ, דכו"ע מודו שלענין פיגול כיון שיש הרצאה ככשר לא נקבע דינו אלא לבסוף וכיון דאיכא כזית חול"ז אין ח"ז במקום כזית כלום, וזה מבואר מדהוצרך רבא לויקץ כישן, וכן בראיות מטומאה, ומהראיות שהביאו מתבאר דהנודן שאחרי שנעשו יחד אוכל חשוב לא מתבטלי לח"ב שאינו חשוב.

בקו' תו' מאי ראי' מטומאה הא התם לא נתבטל הח"ז ראשון אלא שחסר בשיעורו אבל הכא חל שם פסול על הקרבן מכח הצירוף, ה"י נראה ע"פ הסברא שכתבנו דשיעור אינו משתנה ע"י ח"ש, והיינו דאמר רה"מ התם איכא שיעורא שהנוסף הוא ג"כ כשיעור, ובכה"ג אפשר שישתנה דין התערובות ויקבע מחדש, אבל עדיין לא נתיישב דסו"ס האי לחודי' קאי, והרי אילו ה"י ח"ב א"ר וח"ב חולין ה"י מצטרף לכו"ע, וא"כ במה גרע שזה ח"ב א"ש, וביותר תמוה דהרי א"צ שיבללו למאי דס"ל למתני' יש נוגע וחוזר ונוגע כמ"ש תו', ואטו ע"י שנגע טהור בח"ב א"ר וח"ב א"ש ישתנה דינו של הח"ב א"ר ולא יצטרף עם ח"ב א"ר, וה"י נראה בזה לחלק בין אוכלין דלא אמרינן בהו נוגע וחוזר ונוגע, ויתבאר בזה הא דקתני שבללן, וסיפא שאני שיש שיעור חשוב בכל אוכל, אבל בחצי ביצה כפידורין דמו ולא מהני נוגע בתרוייהו, אבל לא מצאתי חילוק זה, עי' בספר מרן זללה"ה טבוי"י ס"ד סק"ג ד' בפלוגתת הראשונים בזה, אבל בדעת רש"י ותו' והגר"א נקט דמהני נוגע וחוזר ונוגע, מיהו עי"ש בדעת תו' חולין קי"ח וכ"ה ברמב"ן ורשב"א שם, ויש ליישב דל"פ.

סימן ט

דמים שנכנסו לכפר

בשבועות י"ז ב' גבי בית המנוגע, [ומש"פ רש"י במצדד אצדודי היינו כדי שתחשב דרך ביאה והחסרון שאינו אל פני הכפרת, ודרך אחוריו בלא"ה אימעט], וכ"ש דלא מהני אם הכניס בדם לחוד ולא נכנס עמו, וכ"ה לשון יובא מדמה והובא את דמה, מיהו במתני' קתני נכנס אחד מהם לפנים ומתפרש על הדם, רצ"ע.

ויש לברר בדם כשר אם מעכבת כניסה כדרכה, אבל אכתי ד"ל דאינו מעכב, ורק לענין פסול וחיוב בעינן שינהג כדרך הראוי, והכי מסתברא, אע"ג דכתיב אשר הובא את דמם לכפר ומתפרש דרך הבאה, (ועי' חולין י' ב' דילפינן מציאת כה"ג).

בעיקר דברי התו' שחילקו בין אדם לדם יש גם סברא איפכא דבדם בכל גונא אורחיה, אבל באדם יש פנים ואחור ולא אורחיה, ואפשר לומר דבהא פליגי אביי ורבא, אבל באדם מודו, ויתיישב בזה פרש"י עם ההיא דשבועות, והא דלא מוקים הכא בדרך משופש כדפרש"י במנחות, דבזה לכו"ע הוי דרך ביאה, היינו משום דקרא מתפרש בדרך הרגיל, ול"ד לאדם הנכנס דשפיר איצטריך קרא לפטרו בכה"ג, מיהו לפ"ז ע"כ ל"ד דרך משופש דשמעתין לההוא דמנחות, ועוד שהרי כתבנו דהכהן נכנס עם הדם, וע"כ מיירי אביי בדרך ביאה לגבי אדם ואפ"ה מיעטיה רבא לגבי דם.

לשון אלא אמר אביי ק"ק, דהא אביי מקיים שינויא דרבה אלא דאשכח גונא שיהא פנימה בלא היכל, וכ"מ ברש"י, וי"ל כיון דרבה לא ס"ל הכי [וכ"ש אי גרסינן רבא] שייך שפיר לשון אלא, [דהא דלא אמרינן אלא

א. פ"ב ב' תוד"ה לא נצרכא, תו"ד ז"ל דכניסה דרך גגות הויא לכו"ע שלא כדרך אבל דרך משופש חשיב שפיר דרך ביאה, אלא שאינה הדרך המכובדת, ולגבי אדם לכו"ע חשיב דרך ביאה, אבל לגבי דם נחלקו אביי ורבא, ויש לפרש הטעם משום דהבאת דם מתפרש כדרך הבאת דורון, ודרך משופש אינו כדרך דורון, (והיינו דקאמר הבאה כתיב ביה), אבל באדם אימעט רק דרך שלשול אבל כניסה דרך פשפש חשיבא שפיר דרך ביאה, וה"ה בבית המנוגע אם נכנס דרך חלון חשיבא כניסה לפ"ז, ויש להביא ראי' לזה מדאמרינן לעיל ל"ג א' דאי ביאה במקצת ל"ש ביאה ליעבד פישפש, אלמא שלמ"ד שמה ביאה מיחייב אף דרך פישפש, ולא משמע לחלק דרך למקצת חשיב דרך ביאה, וכתיב בעד החלונים יבאו כגנב, [מיהו מש"פ תו' דדרך לולין דקה"ק חשיב דרך ביאה צ"ע דסו"ס דרך שלשול הוא, וגם פשיטא דבריתא מתפרש דכל דרך גגין פטור, ואין חילוק אם נעשה לול לצורך זה].

ולפמשי"ב רש"י במנחות שעשה פתח בכותל מערבי צ"ל דגם בזה קאמר רבא דלא חשיבא הבאה כדרך בדם, דדרך דורון בכניסה הרגילה היא, מיהו י"ל דלא מוקמינן האי קרא במאורע שפרץ בכותל, דבסדר כפרה הרגיל מיירי, אבל דיניה דהנכנס לקדש פנימה חייב מיתה שייך לבאר בו שאם נכנס באופן אחר פטור.

מדממעטינן דרך משופש משמע קצת דבעינן שיכנס הדם בידיו אם כניסתו כדין מוליך דם הכשר בפנים, ואם נכנס דרך אחוריו לא קרינן ביה אשר יובא, כדאמר

והא דלא אוקמו קרא בהכי י"ל דכיון דע"כ האי פנימה הוא אחר שבא אל הקדש, ס"ל דבכה"ג לא אמרינן דטרה וכתב קרא מילתא דאתיא בק"ו, דבשלמא אם שי"ך לפרשו הן לא הובא אל הקדש ולא פנימה ניחא, אבל לפרש דפנימה דקאמר היינו שמא הובא אל הקדש בפטור ושאל אם נכנס פנימה בחיוב, ל"מ כן, דסו"ס חד גופא הוא ולא מתפרש קרא הכי, ועוד אפשר דאמנם לבתר שינויא דרבא הו"מ לשנויי נמי הכי, אבל אם היה הדין דהנכנס לכפר בפנים נפסל בהיכל, ה"י הדין גם לענין פטור שאם נכנס שלא כדרך תו לא מיפסל בכניסה לפנים.

ולכאורה בהיכל גופיה ע"כ לקיים חילוק מרן זללה"ה דאם הכניס במזבח דרך גגין וחזר והכניסו עד לפרכת יש לחשבה כחדא הכנסה, ורא"י מדרבא דהנכנס לכפר בפרכת נפסל מיד בהיכל, דהכי משמע קרא שיש חילוק רק בקדש ופנימה, אבל אין שני חילוקים בקדש, ואילו בחטאות שמזין מהם על הפרכת נסתפק רבא דשמא חשיבא הכנסה ממזבח לפרכת, וש"מ דהני שכאן זהו מקומן חשיבא ההכנסה ממקומן ולפנים, ובהני שאין זה מקומן חשיבא כולה חדא הכנסה, (ולא משמע דלצד דמספק"ל לרבא במזבח ופרכת ה"ה דמספק"ל אם נפסל בכניסה להיכל קודם שיעבור המזבח), ונראה דאפי' הכניס דרך משופש למזבח וחזר והכניס לפרוכת ג"כ בכלל בעיא דרבא, לפי מה שצדדנו לעיל סק"א דבכשר אפי' הכניס דרך משופש כשר [ומשכח"ל בנשפך הדם שמביא פר אחר למזבח והכניסו דרך משופש, או כגון שהוציא וחזר והכניס], דכיון שזהו מקומו אין לנו ענין איך הגיע לשם, וכיון שהכניסו לפנים ממחיצתו י"ל דפסול.

נמצא להאמור כל שהכניס לפני ולפנים כדרך הבאה פסל, ואע"פ שנכנס להיכל בפטור ואם הכניס למזבח בפטור ומשם לפרכת כדרך הבאה לא פסל, אבל בקרבן

היכא דקאי שינויא קמא היינו מפני שהוא מפרש דברי הראשון, אבל כאן שאמר לרבה ולא פי' דבריו כן שי"ך שפיר אלא, ורבה לא חש לקושיותו], ואם נימא דאביי מפרש דהאי קרא אתא לרבוויי דרך משופש, הוה ניחא, אבל למ' כן, ועי' קדושין ד' א' כע"ז.

ב. הקשה מרן זללה"ה בסי"ח סק"ב דאכתי משכח"ל בפנים בלא היכל כגון שהכניס להיכל דרך גגין ומשם לפנים דרך הפתח או שהכניס להיכל שלא ע"מ לכפר ומשם לפנים [לשון מרן ז"ל בזה בהיכל, ועי' להלן], ע"מ לכפר, ולמד מזה דבכה"ג כיון שכניסתו להיכל היתה שלא כדרך ביאה לא פסלה הכנסת פנים דכיון שאין מקומו של דם זה בהיכל הוי לדידיה היכל ופנים כחדא הכנסה, ורק בפר הע"ד ש"צ דמקומן בהיכל, לדידהו הוי פנים מקו"א וחשיבא הכנסה, לפי בעיא דרבא, והנה לכאורה בשינויא דרבא מבואר דהכנסה דלפנים לחוד היא הכנסה, אלא דכנראה דעת מרן זללה"ה לפרש דמההכנסה להיכל קרינן ביה אשר יובא אלא שלא נשלם עד שיכנס לפני ולפנים, ולכן אם הכניס שלא ע"מ לכפר כלל גרע, [מרן זללה"ה כתב בד"ז שהכניס שלא ע"מ לכפר ואח"כ הכניס בהיכל ע"מ לכפר, ובפשוטו צ"ל בפנים במקום בהיכל, אף דיש מקום לפלפל דכונתו דוקא בהיכל מהמזבח לפרוכת, אבל מהיכל לפנים לא מספק"ל דהיינו דינא דרבא], ואמנם כדי ליישב השמטת הרמב"ם צידד ז"ל לומר דלקושטא דמילתא אף בדרבא משנכנס להיכל פסל.

ובמברא ה"י נראה דודאי חשיבא הכנסה לפנים לפסול, וכפשטות מימרא דרבא דהכנסת פנים לחוד הכנסה היא, ואמנם אי לאו מימרא דרבא ה"י מקום לומר דהכל חד מקום, אבל השתא יש לפרש דהכנסה דפנימה לחוד היא הפוסלת, ועי' להלן, ואולי גם כונת מרן זללה"ה קודם שינויא דרבא.

שצריך ליתן ממנו במזבח לצד דהכניסו לפרכת פסול, אין לנו ענין איך נכנס למזבח כיון שהוא כשר שם בכניסה זו.

ג. שם אלא אמר רבא כל מידי כו' למ"ד דא"צ לכפר מיירי כשבסוף לא כיפר, וכן לריה"ג נפ"מ דהכוס שנכנס להיכל לא נפסל, אבל לר"ש דבעינן עד שיכפר מאי נפ"מ הרי כ"ז שלא כיפר לא נפסל וכשאמנם כיפר הרי נכנס מדמה לפנים, [ובלקוטי הלכות סייע מזה דעת הרמב"ם לפסוק אע"פ שלא כיפר], וי"ל דלבסוף נתן בהיכל ולא בפנים ואי מיפסיל בהיכל הי' פסול, ועכשיו הר"ז ככיפר בלא הכנסה וכשר, ואם נימא דאם כיפר לבסוף איגלאי מילתא דמשעת הכנסה הי' פסול ניהא בפשיטות, דמיירי בכיפר לבסוף וקמ"ל שלא נפסל אלא משעת כניסתו לפנים, (ואם קודם שכיפר בפנים כיפר במזבח החיצון אע"פ שאח"כ כיפר בפנים לא מיפסלא כפרתו, דחשיב שלבסוף לא כיפר, כיון שנתן בפנים רק שירים אחר שכבר כיפר בחוץ).

וכן יש להקשות בדאביי דקאמר כיון דאיפסל בהיכל לפני ולפנים מאי בעי, ואי בשכיפר הרי לא נפסל עד שנכנס לפני ולפנים, [וכן הק' בל"ה שם], וצ"ל דכיון דסגי בהכניס וכיפר בהיכל, ולפנים לא גרע מהיכל, אין להזכיר ההבאה לפנים, וכמו שמובן דבנתכוין לכפר בפרכת אין להזכיר הפרכת אע"פ שע"כ לא יפסל עד שיכפר בפרכת, ונמצא שכבר הכניסו במזבח, דכיון שכולו חד מקום הרי כבר נכנס במקום זה.

ולכאורה נפ"מ בין אביי לרבא בהכניס להיכל דרך ביאה ע"מ לכפר בפנים ואח"כ הכניס לפנים דרך גגות ושלא ע"מ לכפר וכיפר, דלאביי סגי בהכנסה דהיכל לפסול, ולרבא בעינן שיכניס כדרך הבאה לפנים ע"מ לכפר, בעיא דר"א צ"ב ב' נמי מתפרשא שפיר בשוזה מן העוף בפנים, ונשאר בו דם והוציאו לחוץ, ועי' מנח"ח מצוה קל"ט.

לריה"ג דלא דריש קרא דוכל חטאת לחטאת שנכנס דמה לכאורה אם הכניס לכפר אע"פ שלא כיפר פסול, דהא לא כתיב בהאי קרא לכפר, [מיהו יש לדחות דע"כ הובא דקאמר לכפר ותו לא ידעינן אם כונתו הן לא הובא לכפר וכיפר], ולפ"ז מיושב טפי סתמות הגמ' בדרשא דהאי קרא שלא הזכירו לכפר, כיון דלריה"ג דדריש מהאי קרא לא מיירי בלכפר, (ואם היינו מחלקים שתי הדרשות דקרא דאת דמה מיירי אף בלא כיפר, וקרא דמדמה מיירי דוקא בלכפר הוה ניהא סתמות הגמ', דהדם שנכנס כולו פסול לכו"ע אע"פ שלא כיפר, אבל בנכנס מקצתו בעינן שיכפר דוקא, [ויתכן דגם המקצת שבפנים אינו נפסל עד שיכפר כיון שיש דם כשר בחוץ], ויתיישב בזה שנשנו דברי ריה"ג באמצע, כיון שפלוגתתם רק על גונא דריה"ג, אבל זה נגד הפשטות, וגם ריה"ג פסל דם שבפנים אע"פ שיש דם בחוץ, ועי' לק' סק"ו דברמב"ם משמע עד"ז).

ד. פ"ג א' נכנס לכפר תניא רא"א כו' רש"א כו' נראה דלא מצי למכתב אשר יכפר בדמה כיון שאפי' נתן לא כיפר וא"כ אין לנו אלא זה שעשה בדמה מעשה כפרה, ומ"מ אי לאו דאשכחן קרא דאשר הובא את דמם לכפר והכונה בשכיפר, הוה מפרשינן הכא דסגי בהובא לכפר אע"פ שלא כיפר, והא דאיצטריך ר"א גז"ש דבבואו לכפר היינו לאפוקי מגז"ש דר"ש, ואפשר דאי לאו דאשכחן שזמן הביאה לכפר יש בה משום כפרה קצת לא הוה מפרשינן דסגי בהבאה, ומש"ה איצטריך בבואו לכפר לומר שכבר התחילה הכפרה.

ובפשוטו נראה דלר"ש דעד שיכפר אפי' כיפר בסוף לא אמרינן דאיגלאי מילתא שמשעת הבאה נפסל, ונפ"מ שאם ניתן מדמה בפנים על הבגד ואח"כ כיפר הר"ז טעון כיבוס, שהרי באותה שעה הי' ראוי לכפר, (תדע דאל"כ אף דם שבחוץ לרבנן דריה"ג

לר"י כ"ז א' שלא במקומו כמקומו דמי ואם איתא דאף בידע שזו חיצונה ודינה בחוץ לא פסל ר"י א"כ כבר כיפר שלא במקומו, דבכסבור שזו פנימית כתב מרן זללה"ה דלא כיפר משום דחשיב מתעסק, [וצ"ע בזה], ולפ"ז דוקא בכסבור שהיא פנימית, מיהו לכאורה ה"י נראה דמודה ר"י בכל גונא שאין חיצונה מתכפרת בפנים אף כשלא נפסלה בכניסתה כגון שלא ע"מ לכפר וברוך משופש דראוי ללמוד מפסוק זה דבטטאת לא אמרינן כמקומו דמי, ולא רק מפני שנפסלה בכניסתה.

פ"ג א' הא מזיד פסול בשכיפר או בשלא כיפר, לכאורה נראה דפשיטא לגמ' דשוגג כשר אפי' בשכיפר דמהיכא דממעט הובא שוגג ה"ה כיפר שוגג ולכן הוצרכו למיבעי במזיד, [ועי' להלן בזה], מיהו יש לעי' הכנים שוגג וכיפר מזיד מאי, מי אמרינן כיו שהבאתו בפטור תו לא מיחייב וכדין הביא שלא ע"מ לכפר או בדרך משופש, או"ד כיון דהביא כדרכו לכפר סגי במזיד דכפרה, ובפשוטו נראה דבכל ענין שוגג כשר, וראיה מדלא קתני אם כיפר שוגג כשר כיון דבכפרה תליא מילתא, שו"ר בספר מרן זללה"ה סי"ח סק"א שכ' דפסול.

ויש להסתפק הכנים מזיד וכיפר שוגג מאי, כגון שבא כהן אחר וכסבור דפנימית היא, מי אמרינן כפרה עיקר וכיון דשוגג הוא כשר, או"ד הבאה עיקר אלא דבעינן שאמנם תתקיים מחשבתו, והשתא איגלאי מילתא שהובא לכפר וכיפר, [ולפי צד זה מיושב מ"ט לא קתני אם כיפר שוגג כשר, אם נימא כדעת מרן זללה"ה דכיפר מזיד פסול, כיון דכיפר שוגג ג"כ פסול], ולפמש"כ סק"ד דלא מיפסיל משעת הבאה מסתברא דגם כפרה במזיד בעינן, כדמסתבר שאם חזר בו ורצה להוציאו ואח"כ טעה יש לדונו כשוגג.

ברם מלשון הגמ' נראה קצת דהנדון מאי קסבר ר"י בשכיפר או לא זהו נפ"מ

אם ניתז על הבגד לא יהא טעון כיבוס, והרי בו לא נעשה כלום, מיהו אין זו קושיא דאה"נ אם הקדים לעשות בחוץ הרי איגלאי מילתא שלא כיפר וכמש"כ לעיל), ויש לדקדק א"כ מ"ט כתיב אשר יובא מדמה, ואמנם לא מצי למיכתב אשר יכפר וכמש"כ, אבל משמעותיה דקרא שההבאה גורמת, וי"ל דבעינן שיביא הדם שבכלי (צ"ב ב' פ"ב ב') וע"מ לכפר וברוך הבאה אבל אם הביא באופן אחר אע"פ שכיפר לא פסל, ועמש"כ בזה לעיל ס סק"י מדברי אאמור"ר שליט"א בס"ז סק"ו בההיא דר"י ל"ו א', ואם נימא דנפסל למפרע מיושב טפי סוגיא דאביי ורבא דלעיל, עסק"ג.

ה. פ"ב א' מתני' ר"י אומר אם הכנים שוגג כשר, בפשוטו שוגג היינו שסבר שזו חטאת פנימית, אבל ודאי מיירי דהכנים ע"מ לכפר, (דבהכנים סתם לכו"ע לא חשיב הכנים לכפר), ואם אומר מותר לכפר בחיצונה בפנים ולחזור ולהזות בחוץ, מסתברא דאין זה בכלל שוגג דסו"ס כיון במזיד לשנות וא"צ שיתכוין לעבור עבירה, ואם טעה וכסבור שדינה בחוץ וכ"ש בפנים דעדיף טפי, ה"י נראה ג"כ דלאו בכלל שוגג הוא, וראיתי להראב"ד בתו"כ שכ' ואני מסופק מה השוגג אם נאמר שוגג שהוא סבור שהוא ראוי לפנים או נאמר שוגג שהוא סבור שהמשנה חוץ לפנים אינו פסול, [וצד הראשון ר"ל שהחליפה בפנימית וצד השני היינו כשני אופנים אחרונים שכתבנו], ואם נימא דדוקא בכסבור שהיא אחרת י"ל דמדמה דריש עד שיתכוין להכניס מדמה של זו, [ובזה מיושב היכי חדשינהו משה לבני אהרן למזידים לק' ק"א א', דלא בעינן מזידים לעבירה, כן הק' ותיירן בשפת אמת]. – ומסתברא דה"ה אם נתכוין להכניס מדם עולה והכנים מדם חטאת דסו"ס לא נתכוין מדמה של זו אע"פ שנתכוין לדם שאינו ראוי לפנים.

שו"ר שהדבר מוכח מדאר"י אם הכנים שוגג כשר והיינו שחזור ומזה בחוץ, והרי

נתפרשה דעת ר"מ ור"י בזה נקט דר"ש שנאמרו דבריו בהדיא.

ו. מלשון הרמב"ם פ"ב מפסוה"מ הט"ז משמע שפי' אם הכניס שוגג דר"י הכנסה בלבד, ודייקינן הא מזיד פסול בהכנסה לחוד, וכנראה מתפרש פלוגתא דר"א ור"ש רק בנכנס מדמה דבהאי קרא כתיב לכפר, אבל בנכנס כל דמה אפי' לא כיפר פסול לכו"ע, [וכמו שהזכרנו לעיל סק"ג אפשרות זו דבזה מיושב הא דנקט דברי ריה"ג באמצע קודם פלוגתא דר"א ור"ש כיון דפלוגתתם רק אגונא דריה"ג, עי"ש], ולכן בהט"ו כתב דבנכנס אחד מהן לפניו בעינן דוקא שהזה ממנו כדי לפסול החיצון, ומיבעיא לן מאי קסבר ר"י בפלוגתא דר"א ור"ש ופשטינן דבזה בעי כיפר, ופסק כר"י בכל דבריו, שו"ר באו"ש עד"ז עי"ש.

ופי' סוגיא דאביי ורבא בקרא דהן לא הובא את דמה בכל דמה ובזה בהכניס לחוד פסול, ובהט"ז דקדק לכתוב דם חטאת שהכניסו לכפר בו בפנים והיינו כל דמו ומדלא קאמר בהיכל ש"מ דבקה"ק קאמר, וכאן שנה דיניה דרבא דמידי דחשיב עליה בפנים לא מיפסיל בהיכל, ובהי"ג גבי היכל מיירי ברישא בכיפר ובסוף סתם דבריו דבהבאה לחוד מיפסל, ואפשר דמספק"ל אם לרבא פוסל בהיכל בהבאה לחוד או"ד לא מיפסל בהיכל לגמרי קאמר דבמחשבה לא מיפסל בהיכל, או דדוקא בחשב בפנים קאמר דלא מיפסל בהיכל ולכן כתב לשון שסובל שני הפירושים, ופשטות דבריו דבהבאה לחוד נפסל, ובהי"ד מיירי בפנים ובזה בהבאה לחוד נפסל.

והא דלא פי' בעיא דרבא כפרש"י י"ל דלא משמע ליה דאחר שכיפר בפנים חזר והכניסו ע"מ לכפר, דלא מצינו ע"מ לכפר אלא כשלא כיפר שם כלל, ולכן פי' דמיירי כשלא גמר הזאות שבפנים, וממילא הוצרך

בהגדרת טעמיה דשוגג כשר, (דאל"כ הו"ל למיבעי סתמא איבעיא להו ר"י כר"א או כר"ש), ומתפרש דאי ר"י בשלא כיפר הרי דבריו רק בהכניס ולא כיפר ואפשר לפרש בדרך זו דאי ר"י בשלא כיפר מתפרש טעמיה משום דבעינן שתהא הכנסה לכפר ודאי, ואם הוא שוגג אפשר שיוודע לו ולא יכפר, וה"ק ר"י לר"ש בהכניס שוגג מודינא לך דכשר עד שיכפר, אבל במזיד סגי בהכנסה, [והא דנקטו הא מזיד פסול היינו כדי שנדע דאף במזיד פשטינן דבעי כיפר], אבל אם ר"י מצריך נמי כיפר נאמרו דבריו אחר דברי ר"ש דאע"פ שכיפר אם היתה הכנסתו שוגג כשר, והיינו כמש"כ דבעינן מדמה שידע שמכניס דמה של זו.

ולפי"ז נראה דאע"ג דמסקינן לעיל ל"ו א' דתרי תנאי אליבא דר"י ואיכא מ"ד דלר"י לא בעינן כיפר, מ"מ מתני' כמ"ד דבעינן כיפר, דאין לחדש בהא דלר"י שוגג כשר שני ענינים, דאי ר"י דמתני' בשלא כיפר הרי דבריו מתפרשים ע"ד ר"ש דבהא מודינא לך, ואין להמציא כן כיון דע"כ לאידך תנא דר"י אית ליה לר"י מיעוטא לשוגג ומתפרש דלגמרי ממצט ליה, וכיון דבמתני' נשנו דברי ר"י אחר ר"ש אין לפרשם כדעת ר"א בלי להתייחס לר"ש, דא"כ הו"ל לשנות דבריו תחלה קודם ריה"ג, וכמש"פ דהכי מתפרשא בעיא דגמ', הלכך ע"כ דמתני' אחיא כמ"ד דלר"י עד שיכפר, מיהו אין פי' זה מוכרע ואפשר לפרש כמש"כ לעיל דבשוגג פשיטא לן דאפי' כיפר כשר.

שם ור"י לכפר לא משמע ליה מ"ט כו' יש להסתפק אם לר"מ ע"כ כר"א ס"ל, או דאע"ג דדריש לכפר לגז"ש מ"מ משמע ליה מייתורא דכולה מילתא שזה כלל דכל אשר הובא לכפר כך דינו. — הא דתני לה רבי דר"ש ולא בדר"י י"ל משום דתרי תנאי נינהו אליבא דר"י כדאמר ל"ו א', ואי ר"מ כר"א ע"כ למיתני ר"ש, אבל אפשר דמפני שלא

הלכות שכ' ליישב בנתן סתמא, ור"ל דבנתן לשם מים כשר.

ברם טעמא בעי מ"ט חשבינן ליה כנכנס לכפר, ומ"ש בשטמ"ק ליישב דכיון שנותנו עם דמים הפנימים לכפר קרינן ב' נכנס לכפר, לא נתיישב בזה אם באמת צריכין כונה לכפר, ולכאורה ע"כ צ"ל דמדרבנן הוא דפסלוהו מה"ט שהרי מכניסו ע"מ ליתנו ע"ג המזבח ויהא לו כונת כפרה בנתינה זו וראוי לפסול בכה"ג, וכיון שאם נכנס ונתן בפנים פסלו הדם, ע"כ גם לקבוע שאם נתן בחוץ הקרבן פסול, ונהי דבעלים נתכפרו מדאורייתא ולא מצו לחייבו להביא קרבן אחר כמבואר יבמות צ' א', מ"מ כל מה שאפשר לפסול מדרבנן פסלוהו, ולא יקטיר אימוריו ולא יאכל את בשרו, ובעולה ושלמים לר"ע אף יביא קרבן אחר, (וכן לר"א דמתנדב אדם אשם תלוי), - ומשמע דאף אם יחלק הדם בשני כוסות פסול לרבנן דריה"ג, אע"פ שיש מקום להקל בגזירה דרבנן בכה"ג, ולריה"ג אמנם יש עצה זו.

שם גמ' כשם שמצוה להקדים כו' צ"ב כיון דאם לא יקדים חוץ לפנים ישפכו לאמה, א"כ נמצא דפנימית לאו להקרבה קיימא, ולמה לא יזרוק עתה החיצונה, (ויעוי' ברש"י לקמן שהק' כן בחטאת דנתיב בפנים, ולא הקשה כאן והכא עדיף דהכא אינו פוסל בידים), ואפשר דכיון שהם מעורבין יחד ניכר טפי פגם דפנימית כשזורקה לשם מים עם החיצונה שמכפר בה, והעדיפו חז"ל לפוסלן בשוא"ת [ע"י פסחים פ"ד משום הפסד קדשים] ולפ"ז אפשר דבנתערכו כוסות זה בזה יתן בחוץ תחלה.

פ"ב א' משה"ק רש"י דנפסלינהו לחיצונים כדי להכשיר הפנימים, לכאורה נראה דהמכניס לכפר איסורא נמי איכא, וא"כ אין הנדון משום הפסד חיצונים לחוד, ואמנם לפמ"ש"כ הפסול מדרבנן, מ"מ מה"ט יש

לפירושו דכיון דנפק לא מהדרין ליה, והיינו דקאמר מקומן הוא שצריך להזות עתה, [והא דתליא באת"ל היינו משום דאי קה"ק והיכל חד מקום הוא בפר הע"ד ה"ה דלא חשיב יוצא בפר יוהכ"פ].

והא דהשמיט בעיא בתרייתא דרבא, עי' לח"מ, אפשר דלשיטתו בה' עיוהכ"פ פ' ה כשנותן מתנות המזבח לא נפיק מכוליה מזבח, ורק בפר הע"ד ש"צ וכה"מ נפיק מהמזבח, לפי מה שהעיר אחי הר"י נ"י דמפרש החילוק שביניהם במתנות המזבח ולא במתנות הפרוכת, עי' בספר אאמור"ר שליט"א שם, א"כ לא שייכא בעיא דרבא בהוציאן למזבח בפשוטו, דהא ודאי חד מקום ניהו, וע"כ לפרש בפר הע"ד ש"צ וכה"מ, אך לפי שהדבר סתום דהא מיתנין קרא דויצא אל המזבח לכך לא העתיק ד"ז, והעתיק מה שנראה ברור בגמ' דחוץ להיכל ודאי מיפסיל, והר"ק והכ"מ אפשר שפי' בגמ' הוציאן למזבח החיצון ועפ"ז כתבו דפשוט בעיא לחומרא, וזה מיושב ע"פ שיטת הרמב"ם וכמש"כ אבל בגמ' מיתני קרא דויצא אל המזבח דהיינו פנימי, וכן אמרו דחד מקום ניהו, וכבר תמה לח"מ בדבריהם.

מ"ש בכ"מ בשם הר"ק דבריתא דמצריך ר"י כיפר לא אתיא כמתני' דכל הפסולין, לכא' מבואר שם איפכא, וצ"ע, ולפמ"ש"פ הא דאמרו התם וקי"ל בשכיפר היינו בנתן מקצת, וסגי בהכי לומר דתרי תנא ניהו, וק"ק דהתם מתפרש בכל דמה.

ז. פ"א ב' תוד"ה נתן, כגון שנתן הפנימים בחוץ לשם מים כו', בפשוטו הכי הוא דלמה יפסול קרבנו מאימורין או מבשר, ועוד ראי' מר"א דאמרין בגמ' דלהכי לא פליג משום דלא פסיקא ליה בחטאת ואשם ואם איתא דבנתן לשם מים כשר הול"ל שיתן לשם מים, וסתמא הכי הוא, [שור"ר מזה בחדושי הגרע"א ז"ל עיי"ש], וצ"ע בלקוטי

לאסור ג"כ מדרבנן דמיחזי כמכניס חטאת לכפר.

שם גמ' לא פסיקא ליה, פי' דלא רצה התנא להאריך אבל הדין אמת דבשאר קרבנות נותן בפנים וחוזר ונותן בחוץ.

ח. פ"ב א' אר"י א"ש משל למה"ד כו' תוכן הדברים דהשתא מתפרש אפי' בחמין וכ"ש בצונן, דס"ד דחטאת לא תפסל בכניסה לפניו כדפרש"י, והענין כמו מיעוט אחר מיעוט לרבות, אלא לפי שכאן אינו ממעט כלום (שהרי לא הזכיר שני פעמים חטאת) מתפרש דנקט חטאת לומר דה"ה שאר זבחים ואפי' חטאת, דמדהוצרך לומר חטאת ש"מ דשאר זבחים ידעין, ומהא גופא הוא דשמעין לה, וצ"ע בתו' ולכא' כונתם דחמין מיותר, ומשמע דפליגי ארש"י וסברי דאפי' צונן.

תוד"ה מכדי תימה כו' צ"ע דכיון דעד השתא עסיק בכל ק"ק שפיר איצטריך חטאת למעוטינהו, שו"ר דקושיתם על פרש"י שפי' דהקו' דאף אי לא כתב חטאת ידעין כל הקדשים כדין מו"ש, ומ"מ י"ל כמ"כ דחטאת למעוטי כל ק"ק אתיא. – (וגרסתם צ"ג א' ר' יעקב).

שם גמ' אלא טעמא דר"ע כו' ור"י א"ש סבר כיון דסליק קרא מכל זכר בכהנים יאכל אותה דמיירי בחטאת חשיב כמוזג בחמין, [מיהו אי סבר דרק ק"ק טעונין מו"ש א"כ י"ל דהאי קרא ג"כ כולל כל ק"ק, ולגרסא דידן ר"ע ניחא].

למסקנא ג"כ צ"ל דנקט חטאת לרבותא כדפרש"י לעיל, דאל"כ למה נקט חטאת, ועשטמ"ק אות ו'.

שם אין לי אלא חטאת יחיד כו' כלפי לייא כו' ברש"י מבואר דמהא דכתיב לשון נקבה ליכא למידק דבחטאת יחיד נקבה איירי, ונראה הטעם משום דמצינו גבי שער ר"ח

דקאמר בלשון נקבה הן לא הובא את דמה וגו' תאכלו אותה, דקאי על הקרבן חטאת שזה לשון נקבה, וכן תשחט העולה, ופרש"י ידיעין חטאת יחיד משום דבפרשיות דיחידים כתיבא, ולכאורה י"ל דאכתי לא הוזכרה חטאת ציבור הנאכלת וקאי אחטאת דפ' ויקרא דהווי חטאת יחיד, מיהו הא דמרבין חטאת נקבה קודם זכר י"ל דהיינו משום דכתיב בלשון נקבה, ולפ"ז לאו כלפי לייא הוא כ"כ.

עיקר הא דאיצטריך ריבויא לחטאת זכר אפשר דהיינו משום דדרשין י"א א' מדמה למעוטי אשם, וס"ד דממעט נמי חטאת זכר, ובזה ניחא הא דמרבין חטאות הציבור קודם חטאת זכר דיותר יש סברא לדמות חטאת זכר דיחיד לאשם ושאר זבחים, מלדמות חטאות הציבור לשאר קרבנות יחיד, דהא חזינן הכא דהחטאת היא הסיבה לפסול, והי' גם סברא לומר דרק זכרים איתרבו בין דציבור בין דיחיד, ומש"ה נמי איצטריך וכל, ואע"ג דאמרין כלפי לייא, מ"מ ג"ז אמת, ועתו'.

יש לשאול כיון דבקרא לא תאכל הוא דכתיב מנלן דפסולה לגמרי, הא אשכחן למ"ד שלא במקומו כמקומו דמי דמכפר ואינו נאכל כדלעיל כ"ז ב', ודבר פשוט הוא דפסול דקתני היינו לגמרי, ודומיא דיוצא ומחשבת חול"מ, וגם ראי' מדר"ע פסל עולה שאין בה אכילה ש"מ דלא תאכל לאו דוקא, (דאין בכלל לא תאכל הקטרת אימורין כדחזינן לריה"ג דמוקים לה בפרים ושעירים הנשרפין שאימוריהן נקטרין) ובעיי דרבא בחטאות שאינן נאכלות, וגם דבר פשוט הוא דדם פסול אינו מכשיר ולא מצינו אלא בדם כשר שזרקו שלא במקומו, ולא קושיא היא שהרי כ"ז שלא חזר ונתן בחוץ א"א להכשירו כלל, והפסוק מתפרש דמשהכניס דמו לפניו כבר נפסל שלא יהא ראוי לאכילה, וממילא הר"ז קרבן פסול שצריך הכשר להתיר זריקת דמו, ועוד דכיון שהפסול בדם אין לחדש בו שמכפר, ועוד

שאינן להמציא סוג קרבן חדש משנכנס והרי סתמו כפירושו שהקרבן פסול, אלא דאפשר שהענין הוא מפני שנעשה כפרים הנשרפין שאינן נאכלין ושוב אינו ראוי למצותו בחטאות הנאכלות, מיהו בבעיא דרבא חזינן דאף באינן נאכלות בעי למפסל.

ולמ"ד שלא במקומו כמקומו דמי הרי אי לא האי קרא הי' הדין כן דלא תאכל, וע"כ דאתי קרא לומר שהקרבן נפסל, שם אמר להם הן לא הובא כו', יעוי' ברש"י לק' דבהא תליא פלוגתא אם כוס אחד פוסל את חבירו, דכיון דלית ליה קרא דמדמה ע"כ רק כולה פוסל, ויעוי' פסחים פ"ג א' ובירו' פ"ז ה"ט דע"כ ריה"ג סבר דאף פסול מכשיר ישרף מיד, ונמצא דרבנן דסברי דטעון עיבור צורה ע"כ ס"ל דהא חשיב פסול בגופו כיון שע"י מקצת דם כולו נפסל, ונמצא דהא דדרשי מדמה מוכרח גם מהא דהן לא הובא, מיהו עתו' פסחים שם דהו"מ למימר שלא הודה להם בשריפת מיד.

שם תוד"ה ותהא תימה כו' י"ל דעיקר הק"ו שתהא מחשבת דם חטאת לכפר בפנים פוסלת, ובשר אכתי לא קים לן מה דינו בפנים.

שם ב' תוד"ה דמה, עי' לק' צ"ב ב' דממעטין מינה דם הכניס הדם בצוארה, נמיהו אם קבלה דחטאת פסולה בפנים דלאו צפון הוא א"כ ליכא נפ"מ בבהמה ותליא בבעיא דר' אבין דהא בעינן הכניס לכפר, מיהו משה"ק צ"ב דהא איצטריך למעוטי דלא נילף מק"ו ומה במקום שלא פסל דם שבחוץ כו', וי"ל כמ"ש הגרע"א ז"ל דאיכא למיפרך מה לחוץ שכן מחשבה פוסלת בו.

ט. פ"ב ב' פר ושעיר של יוהכ"פ שהזה מדמן על הברים והוציאן להיכל והכניסן מהו, (אבל אם הוסיף לכפר בין הברים בלא הוצאה והכנסה פשיטא דכשר, דהבאה בעינן

וכ"מ יומא נ"ז ב'), נראה דהספק משום דתנן יומא ס' א' שכולן כפרה בפ"ע הן ומביא פר ושעיר ומתחיל במתנות שבהיכל, ולכן שייך לדון דבכפרה זו הו"ל כפר הע"ד ש"צ, אבל אם היתה הכל כפרה אחת לא הי' נראה להסתפק בזה, - למ"ד שירים מעכבין וגמר במזבח ויצא חשיב ראוי בפנים כיון דשיירי פנים ניהו ואינם מתנה בפ"ע ואף כשנשפך מתחיל מבפנים כדלעיל נ"ב ב'.

והרמב"ם כנראה פשיטא ליה דכשר בכה"ג, ועוד דנכנס לכפר לא משמע בשכבר כיפר במקום זה.

שם הזה מדמן על הפרכת והוציאו למזבח והכניסן מהו, אפשר דבעינן הכניסן לפנים מהמנורה והשלחן, וא"כ כשמכפר במזבח סביב לא חשיב נכנס כלל, ועי' בספר מקדש דוד ס' שהעיר בזה אלא דבלא"ה לא חשיב ע"מ לכפר, - הכניס למזבח בדרך משופש לפמש"כ דבקרבן כשר י"ל דלא מעכב, ומשכח"ל כשמעיקרא הכניס במשופש או שנשפך הדם ומתחיל במזבח נראה דאפ"ה י"ל דקרינן ביה יובא בהכנסה לפרכת, ועסק"ב.

במנח"ה מצוה קל"ט כתב דבפר הע"ד ש"צ לא קמיבעיא לן דודאי לא חשיבא הכנסה כיון דמעיקרא עומד חוץ למזבח ומזה ולא קרינן ביה ויצא, והדברים צ"ע דאמנם ודאי במתנות דפרוכת לא פסל אם נכנס אבל בדקאי במתנות המזבח כיון דגלי קרא דויצא דשני מקומות הן מה סברא יש להעדיפן משל יוהכ"פ ובפשוטו דינן שוה אע"ג דבהני לאו מקומן הוה כלל, ושמא מכח הציווי דויצא קמיבעיא ליה דוקא בדיוהכ"פ דכנגד זה אם חזר ונכנס הוי כניסה בקדש, אבל באמת חד מקום הוא, (ונתעוררתי קצת לזה).

עוד צידד שם דבעינן כיפר כל ההזאות שצריכות בפנים, ונראה דודאי סגי בכל כפרה בפ"ע וכמש"ש מרש"י ל"ו ב', אלא שיש לדון אם צריך לכפר כולה כיון שאם

עוד נסתפק בהכניסוהו פסולים ע"מ לכפר וכתב דאפשר שפסלו למ"ד אע"פ שלא כיפר, ובפשוטו כונת פסולים לאו כלום הוא, ועי' לעיל סק"א אם בעינן הכנסה הכשרה להולכה, ועתוספתא דכוס פסול אינו פוסל הכוס השני, כ"ה גירסת המנחת ביכורים.

פסחים פ"ג א' אף ריה"ג, יעוי' פרש"י ותו' ובירו' ה"ט מבואר דלריה"ג שרק הכוס שנכנס פסול הו"ל פסול מכשיר שחסר דם כשר, והיינו בדם ובבעלים, אבל לרבנן שהכל נפסל בכניסת כוס אחד הו"ל פסול הגוף.

נתן מקצתה ונשפך לאו כלום הוא בפנים, או דסגי בכל דהו, והספק בכונה דע"מ לכפר, ואת"ל דבעינן כונה לכפר כולן אכתי י"ל דסגי בהתחיל לכפר, אבל בזה פשטות הדברים דבעינן משכיפר כל מה שצריך בלכפר, מיהו נראה דודאי סגי בנתכין לכפר בפנים מה שצריך עתה בחוץ, אלא דהנדון אם גמר בין הבדים וחזר והכניסן אם צריך לכפר ז', אבל חטאת חיצונה ודאי סגי בלכפר בפנים מתנה אחת, ובמנח"ח שם לא נקט כן (וקשיא לי' בחטה"ע ע"ש).

קיצור תוכן הענינים

א. פ"ב ב' תודה לא נצרכא, תו"ד ז"ל דדרך גגות היא לכו"ע שלא כדרך, אבל דרך משופש היא שפיר דרך ביאה לגבי אדם, אלא שאינה דרך כבוד, ונחלקו אב"י ורבא בדם, וס"ל לרבא דלשון הבאה בדם משמע דדרך הבאת דורון ואימעיט נמי משופש, וכתבו תו' כמה אופנים בדרך משופש, דעדיפא מדרך גגות, ובפשוטו ה' נראה דכל דרך שלשול אפי' בלולין המיוחדים לכך לא חשיב דרך ביאה, אבל דרך פשפש וחלון מיקרי שפיר דרך ביאה לגבי אדם, וראי' לזה מדאמרין ל"ג א' דאי ביאה במקצת ל"ש ביאה ליעביד פשפש, וש"מ דאי שמה ביאה אף דרך פשפש חייב. - למש"פ רש"י במנחות דרך משופש שפרץ בכותל מערבי צ"ל דג"ז בדם לאו דרך דורון שבא בשער המלך ולא בעקיפין, מיהו י"ל דלא מוקמינן האי קרא דדם במאורע שפרץ, משא"כ חיוב הנכנס דאיצטריך לאשמועינן הדין בכה"ג.

יש גם סברא איפכא דבדם כל גונא אורחיה משא"כ באדם כדאשכחן ביה מיעוטא דדרך אחוריו, ולפ"ז פליגי בדם לאידך גיסא, וניחא דנקט רש"י גגין, אבל לפ"ז ל"ד דרך משופש דשמעתין לההיא דמנחות, וצ"ל דלא משמע לי' לאוקומי הכא כגונא דמנחות, ודוחק, ועוד דבפשוטו גם בדם מיירי במכניסו אדם וע"כ מיירי בדרך ביאה דאדם.

יש להסתפק אם צריך שיכניסנו האדם עמו כדרך הבאת דורון, או דסגי שמכניסו הדם לחוד דרך הפתח, ולשון המשנה נכנס לכפר מתפרש על הדם כמו נכנס אחד מהם לפנים, ולשון הפסוק יובא והובא ג"כ אינו מכריע, [ועי' צ"ב ב' בפרסכה], אבל מ"מ אם האדם נכנס דרך אחוריו י"ל דמקלקל גם הבאת הדם, ובפשוטו אם מוסרו לחבירו שבפנים שפיר דמי וא"כ לא בעינן שיכנס עמו, ואפשר דבעינן באופן הכשר להולכה, והכי מסתברא, וצ"ע, ויש להסתפק בדם כשר מאי, ולכאורה התם אפי' דרך משופש כשר בדיעבד, אע"ג דכתיב אשר הובא את דמם.

ב. שם אלא אמר אב"י כו' ק"ק לשון אלא דהא לא הדר ביה משינויא דרבה, ועי' כע"ז קדושין ד' א'.

הקשה מרן זלה"ה דמשכח"ל שלא נפסל בהיכל ונפסל בפנים כגון שהכניסו להיכל דרך גגות ומשם לפנים דרך הפתח, או שהכניס להיכל שלא ע"מ לכפר, ולמד מזה דתו לא פסלה הכנסת פנים דלגבי דם דחיצונה פנים והיכל חד מקום הוא ולא חשיבא הכנסה מחודשת בפנים, ויש לעי' דהא בבא קאמר דבהכניסו ע"מ לכפר בפנים לא מיפסיל בהיכל, ובפשוטו בהבאת פנים תליא מילתא, ושמא דעת מרן זלה"ה דחשיבא ההבאה מכניסתו להיכל אלא דבעינן עד שיכנס לפנים, ובסברא ה' נראה דהיינו דיניה דרבא דכל שבא לכפר בפנים כלא ע"מ לכפר בהיכל דמי, ובכל הני בתר כניסה דפנים אזלינן.

ובישוב הקושיא אפשר דגם בכה"ג חשיב חד גופא ול"ד לתושב ושכיר כיון שע"כ נכנס גם בקדש תחלה ולא טרח וכתב מילתא דאתיא בק"ו בכה"ג אע"פ שיש בזה אופן של פטור א"נ קודם שינויא דרבא באמת ס"ד דהכל חד מקום ואין כאן הכנסה שניה, ולבתר שינויא דרבא אה"נ דהו"מ לשנויי אף בכה"ג והכל בכלל, ואולי גם כונת מרן ז"ל להקשות רק קודם שינויא דרבא ע"ש.

מ"ש מרן זללה"ה לחלק בין פר הע"ד וכה"מ דמיפסלי בפנים משום דלדידהו לאו חד מקום הוא, משא"כ בחיצונה דהכל לאו מקומה הוא, יש להוכיח חילוק זה ממזבח ופרוכת דהא אף לבתר שינויא דרבא אם נכנס ע"מ לכפר בפרוכת נפסל בהיכל מיד, ואילו ביצא אל המזבח מספק"ל, ועי' לק' סק בהכניס למזבח במשופש ומשם לפרוכת בבעיא דרבא.

ג. שם אלא הכא כיון דאיפסל בהיכל לפני ולפנים מאי בעי כו' אלא אמר רבא כל מידי דחשיב עליה לפני ולפנים כו' בלקוטי הלכות סייע מזה לפסוק דנכנס לכפר אע"פ שלא כיפר פסול, דאל"כ אכתי לא נפסל בהיכל, וגם מאי קמ"ל רבא בלא"ה אינו נפסל עד שיכפר בפנים, ואם נימא דאחר שכיפר נפסל למפרע משעת הבאה ניהא, ועי' בזה בסק"ד, ובדברא י"ל דנפ"מ כשבסוף כיפר בהיכל דכשר כיון שלא נכנס לפניו ולא נפסל בביאה דהיכל, ובדאביי י"ל דכי היכי דבנתכין לכפר בפרוכת א"צ להזכיר פרוכת אע"פ שלא יפסל קודם שיכפר בפרוכת, ה"ה דאין להזכיר קה"ק, דסו"ס הבאה קמיתא היא הפוסלת אלא שצריך תנאי דכפרה, והרי אם כיפר בהיכל נמי מיפסיל.

מיהו סתמות הגמ' צ"ב, ואפשר דכיון דבקרא דפנימה קיימין ושם לא הוזכר לכפר לא רצו להאריך בזה, דלכאורה לריה"ג דיליף רק מהאי קרא א"צ שיכפר, [מיהו כונה לכפר מסתברא דצריך, וא"כ י"ל דה"ה כיפר], ויתכן דהאי בריתא ריה"ג היא דלרבנן איכא קרא אחרינא לקדש, ועכ"פ כיון דקרא לא נחית לזה הר"ז מתפרש דההבאה היא הפוסלת כשנתקיים התנאי דכיפר, ושפיר יש להקשות דא"צ להזכיר פנימה בהבאה, והי' מקום לחלק הדרשות לשנים דבקרא דכתיב מדמה דאפי' מקצת בעינן לכפר, ובקרא דאת דמה סגי בהבאה, ויתיישב שנשנו דברי ריה"ג באמצע כיון שפלוגתא דר"א ור"ש רק בכה"ג דמקצת, אבל אין נראה כן, שו"ר ברמב"ם משמע עד"ז עסק"ו.

לכאורה נפ"מ בין אביי ורבא בהכניס דרך ביאה להיכל ומשם לפניו דרך גגות, דלאביי סגי בהכנסה דהיכל.

בעיא דר"א צ"ב ב' מתפרשא שפיר בשכיפר לבסוף, דאם אין הכנסת העוף הבאה לא מיפסיל אף כשכיפר.

ד. פ"ג א' נכנס לכפר כו' נאמר כאן לכפר כו' יש להקשות אי בשכיפר מ"ט לא כתיב אשר כיפר בדמה בקדש, וי"ל דכיון שבאמת אין כפרתו כלום לא מצי למיכתב כיפר, מיהו אי לאו דאשכחן לכפר כשכבר כיפר לא הוה מוקמינן קרא הכי, וגז"ש דר"א רק לאפוקי מדר"ש, א"נ אף לר"א אי לאו דאשכחן דביאה לכפר מילתא היא לא הוה מוקמינן הכי.

והנה לישנא דקרא משמע שההבאה היא הפוסלת, אבל אכתי אין ללמוד מזה דנפסל למפרע ונפ"מ שאם ניתז דם חטאת קודם שכיפר טעון כיבוס אף כשלבסוף כיפר, דכבוס שבחוף ודאי מסתברא דחשיב ראוי להזאה, (מיהו אם הקדים להזות מאותו שבחוף בחוף הר"ז כלא כיפר אע"פ שחזר ונתן מאותו שבפנים דשירים בעלמא ניהו), והא דתלי לה קרא בהבאה משום דהבאה קובעת החיוב דבעינן הבאה כדרך וע"מ לכפר ולא סגי בכיפר, מיהו בסוגיא ל"ו א' יישב אאמו"ר שליט"א הגמ' שם דנפסל למפרע, הובא לעיל ס סק וצ"ע, ועסק"ג.

ה. פ"ב א' מתני' רי"א אם הכניס שוגג כשר, בפשוטו שוגג היינו כסבור דפנימית היא, ואפשר דמקרא דמדמה משמע ליה דבעינן שידע שמדמה הוא מכניס, והראב"ד בתו"כ נסתפק דשמא אף כשחשב שאינו פוסל ג"כ חשיב שוגג, ולכאורה אם ידע שאין מועיל נתינתו בפנים וחשב ליתן גם בחוף חשיב מזיד, ורק אם סבר דה"ה דכשר בפנים יש לרון בזה, ומסתברא דג"ז מזיד, ועי' שפת אמת שיישב בזה דלא חשד מרע"ה לבני אהרן כמזידים, וה"ה בנתכין להכניס עולה לפמ"ש דמדמה דריש.

ולכאורה יש להוכיח כן מדארי' אם הכניס שוגג כשר והיינו שחזר ונתן בחוף ואמאי הרי כבר כיפר שלא במקומו בפנים לר"י דמקומו דמי אליבא דשמואל כ"ז א', ותירץ מרן זללה"ה דכיון שכסבור

פנימית היא הו"ל מתעסק ולא כיפר, וש"מ דרק בשוגג כזה מיירי, מיהו עצם הדבר דנקט מרן זללה"ה דבשוגג דכשר לר"י מכפר אף בחטאת שלא במקומו, בפשוטו ה"י נראה דמדגלי קרא דחטאת נפסלת בכפרת פנים פשיטא דאינה מכפרת, ואף באופן שלא נשלמו התנאים לפסול הדם לגמרי.

פ"ג א' הא מזיד פסול בשכיפר או בשלא כיפר, מהא דלא בעי בשוגג משמע דפשיטא ליה דאפי' כיפר כשר, דמהיכא דמימעט שוגג מימעט נמי כיפר, אבל ק"ק לפ"ז מ"ט לא בעי בלשון אחר ר"י כר"א או כר"ש, ועי' להלן אפשרות אחרת, ויש לעי' הכניס שוגג וכיפר מזיד מאי, מי אמרינן כיון דההכנסה קובעת הרי נכנס בפטור או"ד ה"מ כשיש חסרון בהכנסה, אבל כאן החסרון רק בדעתו וכבר גילה דניחא ליה, ולכאורה מדלא קאמר אם כיפר שוגג כשר יש ללמוד דאפי' מזיד כשר, מיהו אם נימא דהכניס מזיד וכיפר שוגג פסול, לא מצי למיתני הכי, והסברא לומר דכיפר שוגג פסול היא משום דהכנסה עיקר וסגי בנתקיימה מחשבתו בכל ענין, כגון שכהן אחר כסבור שזו פנימית, ומ"מ לפמ"ש"כ סק"ד מסתברא דכשר, מיהו מרן זללה"ה כתב דהכניס שוגג וכיפר מזיד פסול.

ואפשר לפרש דמספק"ל בין בשוגג בין במזיד אי בעינן כיפר, דאי ר"י בעי כיפר מתפרשים דבריו כהמשך לדעת ר"ש, אבל אם ר"י כר"א ס"ל ה"י לו לתנא לשנות דבריו תחלה קודם ריה"ג, ומדשנאו כאן הר"ז מתפרש דהא דמכשר ר"ש בלא כיפר קאר"י דהיינו דוקא בשוגג דבזה הכניס לחוד כשר, ונקטו בגמ' הא מזיד פסול לומר דבתרתייהו מספק"ל, ולפי צד זה טעמיה דר"י משום דבעינן הכנסה ודאית שיכפר וכיון דשוגג הוא יש לחוש שיוודע לו ולא נקבע הפסול בהבאתו, ולפי' זה מיושב משמעות הגמ' דבעיא דכיפר או לא כיפר תליא בהבנת עיקר דברי ר"י, ולא כנדון נוסף מאי קסבר ר"י בפלוגתא זו, ולפי"ז נראה דלבתר דאשכחן תנא אליבא דר"י דבעינן כיפר כבר הוכרע דמתני' כהאי מ"ד, דאף אם התנא השני דלעיל ל"ו א' ג"כ שונה דלר"י שוגג כשר, מ"מ לא פליגי בהבנת ענין השוגג ששנה ר"י, ולתרתייהו מתפרש דשוגג אימעט לגמרי מפסול זה, ולא רק כ"ז שלא כיפר, וזה מוכיח לפרש מתני' כצד זה.

שם ור"י לכפר לא משמע ליה מ"ט כו' יש להסתפק אם מוכח מזה דר"מ כר"א, או דשפיר משמע ל'י מייטורא הכי.

ו. ברמב"ם פ"ב מפסח"מ הט"ז פי' לישניה דר"י הכניס שוגג הכנסה לחוד, ופי' דבגמ' דייקן הא מזיד פסול בהכנסה לחוד, דאל"כ מה הוצרכו לדיוקא הרי ידוע שלכו"ע פסול, ובהט"ו פסק בשני כוסות דבהזה ממנו בהיכל פסל, ונראה מזה דמפרש פלוגתא דכיפר דוקא בשני כוסות דלכפר כתיב רק בקרא דמדמה, ובה מביעא לן אי לר"י בעינן כיפר ומסקינן דר"י כר"ש ופסק כותיהו, ובה מיושב סתמות הסוגיא דאביי ורבא לעיל דמיירו בקרא דאת דמה ובה א"צ שיכפר, וכבר הזכרנו אפשרות כזו לעיל סק"ג, ע"ש, שו"ר באו"ש ע"ז. — מ"ש בכ"מ מסוגיא ל"ו א' צ"ע דשם מבואר איפכא דמתני' כמ"ד בשכיפר.

ובזה מיושב גם שלא השמיט דיניה דרבא שהרי בהט"ז הביא דהכניס דמו לפנים פסול ומתפרש דרק בפנים דקה"ק מיפסיל, דבפנים כאן לאו היינו היכל, והיינו דרבא, ואם גם בהיכל פוסל בהבאה לחוד בכולו אינו מוכרע ברמב"ם, דבה"ג מיירי בכיפר, אבל סוף לשונו דבהבאה פסל, והא דהשמיט בעיא בתרייתא דרבא, כמ"ש בלח"מ והכ"מ והרי"ק כנראה פי' למזבח החיצון אבל זה לא יתכן בלשון הגמ', צ"ל דלשיטתו בה' יהיכ"פ לא נפיק מכוליה מזבח ולכן לא ברירא ל'י בעיא דרבא אלא בפר הע"ד וכה"מ, ולפי שאינו מבואר בגמ' סתם, והעתיק דין חוץ להיכל דמוכח מבעיא זו.

ז. פ"א ב' תוד"ה נתן, כבר כתב הגרע"א ז"ל דמדור"א מוכח דאפי' לשם מים פסל בכניסתו, דהא אמרינן אליבא דר"א דלא פסיקא ליה משום דבהני פסול, ור"א מיירי במתני' דלעיל שיתן התחתונים לשם מים, וע"כ כמ"ש תו' דאף בכה"ג פסול, וצ"ע בלקוטי הלכות בזה, ברם טעמא בעי למה באמת פסול, ומ"ש בשטמ"ק לא נתיישב בזה, ולכאורה נראה דמדרבנן פסלו הדם שלא יכפר בו דיש לגזור אטו דם שהכניסו לכפר, וכיון שפסלו את הדם ממילא אף בדיעבד פסול הקרבן, מיהו בעלים נתכפרו דלא מתקני שיביא חולין לעזרה כמבואר יבמות צ' א'.

שם גמ' כשם שמצוה כו' צ"ע כיון שעומד לשפכו א"כ לא הו' בכלל דיני קדימה, וי"ל כיון דמעורבין ניכר טפי הפגם בפנימי שניתן לשם מים עם כפרות החיצון, ועדיף לפסולן בשוא"ת, ולפ"ז אפשר דבנתערבו כוסות זב"ז יתן בחוץ תחלה לר"א.

משה"ק רש"י פ"ב א' שיכניס בפנים ויכפר ויפסול חיצונים צ"ע דבפשוטו יש איסור להכניס לכפר בפנים, ואמנם למש"כ הפסול כאן מדרבנן, מ"מ מדרבנן מיחוץ כנכנס לכפר בפנים.

ת. פ"ב א' משל למה"ד כו' הענין כמו אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, אלא דכאן לא ממעט מידי, ומתפרש דנקט חטאת לרבותא כדפרש"י, ומדאיצטריך לאשמועינן חטאת ש"מ דה"ה שאר זבחים, ובתו' לכאורה צ"ל דחמין מיותר, וצ"ב כונתם.

שם תוד"ה מכרי, תימה כו' צ"ע קושייתם דאפי' אי מו"ש בק"ק לחוד איצטריך מיעוטא דחטאת, ונראה דקיימי אפרש"י שפי' דלרובי כל הזבחים לא איצטריך למיכתב חטאת דבדין מו"ש כבר נתרבו כולן ועלייהו קאי, וע"ז הקשו דאכתי איצטריך לרובי קק"ל, מיהו מ"מ התירוץ ע"ז כמש"כ בהשגחה מתפרש חטאת למעוטי, ורק מעיקרא דמפרשינן דקאי רק אחטאת אמרינן האי משל למה"ד, ור"י א"ש סבר דקרא דכל זכר בכהנים אחטאת כתיב ועליה קאי וכל חטאת וגו'.

למסקנא ג"כ צ"ל דלרבותא נקט חטאת, ועשטמ"ק.

שם אין לי אלא חטאת יחיד כו' ברש"י מבואר דמהא דכתיב בלשון נקבה ליכא למידק מידי, והטעם משום דבפ' שמיני כתיב גבי שעיר הן לא הובא את דמה תאכלו אותה, דשם הקרבן הוא חטאת, וכמו תשחט העולה אף דזכר הוא, והנה עדיין לא הוזכר חטאת ציבור חיצונה, וממילא קאי אחטאות דפ' ויקרא, והא דאיצטריך ריבויא לחטאת זכר היינו משום דמדמה ממעט אשם כדלעיל י"א א' ס"ד דחטאת זכר כאשם, דהא חזינן דאיצטריך ריבויא לדציבור, והא דמרכינן דציבור ברישא היינו משום דיותר יש לדמות שעיר נשיא דיחיד לאשם וזבחים מחטאות הציבור.

יש לשאול כיון דבקרא כתיב לא תאכל מנלן דפסול לגמרי הא אשכחן בשלא במקומו כיפר ולא תאכל, וי"ל דהפסוק מיירי קודם שנתן בחוץ שכבר נקבע בפסול דהכנסה לפנים, וממילא פשוט שאין להתיר זריקת דמו של קרבן פסול וע"כ דלגמרי פסלותו תורה, ועוד שהדם נפסל ולא מצינו הכשר בדם פסול, וגם אין להמציא סוג קרבן חודש משנכנס, מיהו אפשר שענין הפסול דכפרים ושעירים הנשרפין הו' ולכן תלה הכתוב פסולן באכילה.

שם תוד"ה ותהא, י"ל דהק"ו קאי אמחשבת חטאת בדם לכפר.

שם ב' תוד"ה דמה, לק' צ"ב ב' דרשינן ומשה"ק דלכפר כתיב אכתי איצטריך דלא מיניה שאם הכניס הדם בצוארה לא פסל, נילף ק"ו, ועי' בהגרע"א משה"ק על הק"ו. שם אמר להם הן לא הובא את דמה, יעו' ברש"י להלן דבהא תליא פלוגתתו במתני' דכיון דלא דריש מדמה לענין זה א"כ אין לו דרשא למקצת דמה, ויעו' ירו' פסחים פ"ז ה"ט דלריה"ג פסול מכשיר הוא כיון שאם נשאר כוס בחוץ הרי הוא כשר א"כ החסרון שאין דם ולרבנן הו' פסול הגוף, ולפ"ז רבנן דסברי בפסול מכשיר דטעון ע"צ, ע"כ דהא דהן לא הובא את דמה שנשרף מיד פסול הגוף הוא וממילא מקצת פוסל, נמצא דרבנן לטעמיהו מוכרחין לפ"ז, וערש"י ותו' פסחים פ"ג א' שנתקשו בזה ולהיר' מבואר.

ט. פ"ב ב' פר' ושעיר של יוהכ"פ כו' נראה דהספק משום דכפרה בפ"ע היא ויכול להביא פר אחר לכפרה זו, ואיכא למימר דכפרת ההיכל כפר הע"ד ש"צ דמיא, ומה"ט שייך נכנס לכפר אע"פ שכבר כיפר בפנים. שם הוזה מדמן על הפרכת כו' אפשר דבעינן שיכניסין לפנים מהמנורה והשלחן, ומיושב מ"ש במקד"ד שהרי מקיף המזבח ונכנס לפנים ממנו, הכניס למזבח דרך משופש ג"כ י"ל דמיפסל בפרכת לפמש"כ דבכשר אף בהכניס משופש כיפר.

במנח"ח מצוה קל"ט כ' דבפר הע"ד ש"צ לא קמיבעיא לי' כיון שגם מתנות הפרכת נותן חוץ למזבח, וצ"ע כיון דגלי קרא דויצא דשני מקומות הן נהי דבמתנות הפרוכת לא פסל אבל במתנות המזבח לא עדיף מדיוהכ"פ, ומסתברא דלא גרע. — עוד שם נקט דבעינן כיפר כל הכפרה דבפנים, ולכאורה א"צ

אלא כדין הכפרה דבחורין, אלא דבהכניס קודם דהיכל בפנים יש לדון אי בעינן כיפר ז' בפנים, ובפשוטו כל דבעינן בכונה לכפר בעינן בכיפר, אף דיש סברא דסגי בהתחיל לכפר. – עוד שם בהכניסוהו פסולים, ובפשוטו כונת פסולין לכפר לאו כלום היא, ועסק"א אם בעינן שיכניס כהולכה הכשרה, ועתוספתא בדם פסול.

סימן י

אם עלה לא ירד

פתח האולם הי' קדוש, אבל אכתי אפשר דרק את הסמוך למזבח קידש כדכתיב תוך החצר, אבל בבית המטבחים ולדרום המזבח י"ל דלא קידש, וכ"ש אחורי בית הכפורת וצידי ההיכל, וניחא בזה למ"ד אין הפשט וניתוח בראשו של מזבח, דא"כ הי' ראוי שלא יקדש בית המטבחים בקדושת מזבח, מיהו ע"כ קדושתה פחותה ממזבח, דהא כתיב ולא תעלה במעלות על מזבחי, ומעלות האולם בקדושת מזבח למאי דאמרי' שם דלא פסלה מחשבה מפתח האולם, ועוד שהרי הי' בית הדשן לשריפת פסולין בעזרה כדלק' ק"ד ב' וע"כ ששם לא הי' קדושת מזבח, – משה"ק תו' פ"ז א' ד"ה כבש למאי איצטריך קרא לכבש דמקדש, כבר כתבו בהג"ה י"ד א' דאיצטריך קרא קודם קידוש שלמה דמעיך הדין הכבש מקדש, ועוד דהכבש חוצץ אם קידש הרצפה, מיהו י"ל דכרצפה חשיב (עי' כ"ז ב'), ועוד דדרום המזבח י"ל דלא קידש וכמש"כ, ועוד אי מזבח אינו מקדש אלא מדעת, עי' מנחות ז' א' וירו' סופ"ד דסוכה נחא בפשיטות דדוקא בהעלה ע"ג המזבח קדשי, כיון שדעתו לשם העלאה ע"ג המזבח, [אע"פ שהוא שוגג], משא"כ ברצפה שאין דעתו להקטיר כאן, וחשיב שלא מדעת.

תודיה פרט, לא צריכי מיעוטא לר"י כו', אפשר לפרש הטעם דלר"י דאיכא ג' מיעוטי וע"כ אף הני דפסולין בקדש מימעטי, הר"ז מלמדנו דלא נילף מתורת לכל שפסולו בקדש, ומרבינן מיני' רק הני שפסולין קל, וממילא לא צריכין מיעוטא להני שאין פסולין בקדש דלא איתרבו כלל מתורת, אבל לר"ש דאיכא חד מיעוטא מסתבר לרבויה מתורת כל שפסולו בקדש.

א. פ"ד א' תוד"ה זאת וא"ת הא ר"י סבר רצפה מקדשת כו' לק' פ"ז א' ד"ה כבש נסתפקו אם רצפה מקדשת פסולין, ובמנחות נ"ז ב' תירצו דאינה מקדשת פסולין, וביאור הדברים דבדין אם עלה ל"י יש שני ענינים א' דהמזבח מקדש את הפסולין וכמו שכ"ש מקדשין, ועוד דכיון דקיימי בקדושתן על המזבח לא ירדו, וכעין נעשו לחמו של מזבח, ולכן י"ל דאין הרצפה מקדשת את הפסולין אע"פ שהם במקום ההקטרה, [ואפשר דנפ"מ שאם עלו על המזבח וירדו לרצפה המקדשת שפיר מקטירן במקומן, כיון שכבר נתקדשו ע"ג המזבח ולא יצאו ממקום ההקטרה], ונראה דאם אפשר להפריד קדושת ההקטרה מקידוש פסולין, ודאי עשו כן, שהרי אסור להעלות הפסולין ולמה יקדשו העזרה באופן שכל הפסולין עולין שלא כדין, אלא דשמא סגי בקדושה הראויה להקטרה לקדש הפסולין, וכפשטיה דקרא דזאת תורת העולה שדין כל העולין שוין, וכיון דבכשרים קרינן בהו על מוקדה דמקיים כאן מצות הקטרה, י"ל דה"ה פסולין.

ויש להסתפק אי משלה בהן האור ברצפה מהני, ועס"ק י"א בזה, – ויש להסתפק בבמה אם יש דין אעל"י כיון שהמזבח אינו קדוש, שו"ר בתו' י"ב א' ד"ה יום דפשיטא להו דגם בבמה אעל"י, ולכאורה יש לדמות רצפה לבמה דהא רצפה קדושה טפי, ועס"ק י"א. – יש לברר בבית שני אם נשארה הרצפה בקדושתה, (והא ודאי נראה דלא קדשה עזרה), שו"ר בגמ' ס' א' נשפוך אדוכתיה, ודברי ר"י בבית שני נאמרו.

בתו' נקטו דלר"י קידש שלמה את כל העזרה, ומקור דבריהם מדאמרינן י"ד א' דעד

והא דאמרינן ס"ו ב' דמתני' מיירי במיצוי, היינו רק לומר דבבא דכמעשה חטאת לשם חטאת לענין מליקה אינה בכלל, כיון דבזה נחלקו בסיפא, וגם בסברא מיושב שלא לכלול ד"ז דהא מתני' בפסולי קמ"ל שאין מטמאין ומועלין, ואילו האי דינא דחטאת משום הכשרא דידה אין מועלין דממשכא למהוי חטאת, ולא משום דמליקת פסול מפקא מידי מעילה, והו"ל כחטאת לשם חטאת ובכלל חוץ דסיפא היא, וע"ע מה שביאר בזה אאמו"ר שליט"א שם, - מהא דמועלין לר"א אין ראי' דלאו כמאן דחנקינהו דמי, דלרבה היינו מדרבנן, דומיא דק"ק ששחטן בדרום דמייתי מינה ר"א ראי' לדבריו, ובהדיא אמרו מעילה שם דלרבה היינו מדרבנן, ועי' בספר מרן זללה"ה ס סק.

ל"ב יוסף אליבא דר"י איכא מעילה מדאורייתא אף בהניד תרד, והיינו דמייתי ר"א משחטן בדרום דמועלין בהן, וכן מתני' דריש מעילה לא מוקמינן לה מדרבנן אלא אליבא דרבה, וכבר ביאר בזה אאמו"ר שליט"א בספר מעילה, - ק"ק לרבה דבדרום אין מעילה מדאורייתא, ובששחטן בחוץ איכא מעילה כדמשמע קדושין נ"ז ב' ב"ק ע"ו א' דאסורין בהנאה מדאו', שוב נתבאר במעילה ס סק"ב ג' דכולהו אסורין בהנאה מדאורייתא ואין מועלין בהן.

ג. פ"ד ב' תוד"ה ומוציא בסוה"ד ומיהו קשה לר"י יצא דמה ליתכשר כו' לכאורה נראה דבאמת אי לאו מיעוטי דזאת היא העולה הוה מרבינן נמי דם מה"ט, דמתורת מרבינן כל הני שפסולין קל דאשכחן להו הכשירא, וקראי ממעטי מהני כללל ג' מיעוטי, וס"ל לר"י דיוצא חמור מלן ודם חמור מאימורין ולכן אית לן לאוקומי מיעוטא ביצא דמה, ואדרבה כיון דאי לאו מיעוטא הוה ילפינן נמי הא, להכי איצטרך קרא, משא"כ בהני דלא הי' פסולין בקדש דלא

שם בא"ד וא"ת ק"ק ששחטן בדרום כו' קושייתם למאי דמסקינן התם כר"י דלר"ש אם עלו לא ירדו, וש"מ דפסולין בקדש מיקרו, ולפ"ז ק"ק מה שתירצו דכעין שחוטי חוץ דמי, דזהו טעם לחשבן כמאן דחנקינהו ואין פסולין בקדש, נולענין מעילה בשחוטי חוץ עי' רש"י קי"א ב', וערש"י ותו' קדושין נ"ז ב' ב"ק ע"ו א', ובספר אאמו"ר שליט"א מעילה ב' א', ולכאור' נראה דר"י סבר דשחטן בדרום ושחיתת לילה מחד קרא מימעטי, דשקולין הן בזה שלא נשחטו כראוי.

ב. שם תוד"ה הניתנין, ומיהו צ"ע כי שמא בנשפך הדם כו', כבר תמהו בזה מלק' ק"ח א' קי"א ב' דמבואר דקבלה בכ"ח לר"ש ל"ת.

שם כדמשמע בריש מעילה שאפי' שחט בצפון וקבל בדרום כו' מהא דאמרינן התם ב' ב' ו' ולעולם דשחט וקבל דמן בצפון אין ראי', דשפיר נקטינן קושטא דמילתא דפסולין הי' רק בנתניה ע"ג המזבח, ועי' להלן, ולפי דבריהם בשחיטה לחוד אף לרב יוסף אליבא דר"ש תרד, דהא לא פליגי אלא בדין דרום, אבל בלא קיבל דמה כלל ליכא פלוגתא ביניהו.

ויש לתמוה דהא בההיא דמותיב ר"י מבואר דכל שאינו מטמא בבית הבליעה לא ירד, והרי זה פשוט דכל שנמלקה בהכשר שוב אינה מטמאה בבית הבליעה, דמיצוי הדם אינו גורם הכשר לענין טומאה, וכיון דלר"י סגי במליקה לחוד יש נלקוט דה"ה לרבה דהא לא פליגי בזה, שו"ר שכבר תמה כן אאמו"ר שליט"א בסי' סק"ד, ומה"ט נראה דמתני' דקתני וכולן אינן מטמאין בבית הבליעה ע"כ אמליקה קיימא, דאמיצוי אין ענין להזכיר טומאת בית הבליעה, ומיושב בזה הא דמותיבין לרבה ממתני' דלא שייך לשנויי דאמיצוי לחוד קיימא דבזה אין לשנות טומאת בית הבליעה.

מתרבו מתורת ולא איצטריך קרא למעוטינהו, ועמש"כ לעיל סוסק"א ע"ד התו'.

יש לעי' קומץ שיצא לר"י מאי, מי מדמינן ל' לדם כיון דמתיר הוא, או"ד שאני דם דלאו מידי דהקטרה הוא ונפסל בקל, (והא דאין מנחה בבמה לר"י, לא מהני הכא מיד), וכן יש להסתפק בקמיצת לילה דפסולה כדתנן מגילה כ' ב' אי מדמינן ל' לנשחטה בלילה, [דלכאורה קמיצת לילה מהניא לפסול], ונראין הדברים שדינם שוה דבמנחה רק מצינו גריעותא דאפי' לר"ש בזר תרד כדלעיל ס"ט א'.

ד. פ"ב א' אמר עולא אימורי קדשים קלים שהעלן כו' נעשו לחמו של מזבח, פשטות הגמ' דקמ"ל עולא דאע"פ שעדיין אינן ראויין להקטרה קודם זריקה מ"מ חשיבי ראוי למזבח והמזבח מקדשן, כדמפרשי' עלה לעיל פ"ג ב', והיינו דנקט קק"ל שאין בהם מעילה קודם זריקה דחסר בעיקר הקדושה ומ"מ חשיבי ראוי למזבח, ומשמע דבק"ק לא איצטריך לאשמועינן, דודאי חשיבי ראוי למזבח כיון דאין זריקה מקדשתן, וכ"מ מסוגית הגמ' באף אנן נמי תנינא דקאמר ר"ז, ובזה מיושב הא דלא נחית עולא לפרושי אי מילתי' אף כר"י או דוקא כר"ש, דנדון זה שייך אף בק"ק, דכיון דלר"י נשפך הדם תרד י"ל דבעינן זריקה דוקא, ואי ר"י מודה בק"ק כיון דעומד ליזרק ה"ה בקק"ל, ועולא אתא לאשמועינן דדין קק"ל כדון ק"ק אע"פ שלא נתקדשו עדיין, ומתפרש לכל חד כדאית ל' בק"ק.

ויש לפרש בפשוטו והעלן על המזבח והנדון כשנפסלו אם ירדו ומשכח"ל שיצאו האימורין קודם זריקה והעלן, אם ירדו, דאי לא קלט' מזבח יש לו להורידן מיד דאין להניח פסולין על המזבח, וגם אסור לזרוק עליהן דע"ז מעלה אותם, וכן אם נטמאו ע"ג המזבח או קודם שהעלן, יש לו להורידן, וכן

נפ"מ בנשפך הדם לר"ש אם קולטן מזבח לאימורין עתה דהוי קודם זריקה, (ואולי אף לר"י, מהני הא דעלו בזמן שהיה ראוי לזריקה, עי' להלן).

ויש לעי' למאי איצטריך טעמא דנעשו לחמו של מזבח, מ"ש מכל דינא דאעל"י שלא הוזכר שם טעם זה, ואפשר דס"ל לעולא דאין מועלין בהן, ונמצא שעדיין אינן ראויין למצות הקטרת אימורין ואף שקדשו ע"י המזבח לא נעשו קדשי השם, ומש"ה איצטריך שם אחר למצות הקטרת דנהי דאינם בדין אימורין הרי המזבח מקדשן בדין לחמו של מזבח, והכי משמע בדר"י לק' ב' דקאמר טעמא דלא מספק"ל דלא ירדו משום שנעשו לחמו של מזבח, ומשמע דר"ל דלענין שלא ירדו א"צ שיהיו בדין אימורין שמועלין בהן אלא בדין לחמו של מזבח ואין בהן מעילה.

בתו' פ"ג ב' ד"ה למעוטי נקטו בתירוקן בתרא דמימרא דעולא אתיא ככו"ע ומש"ה נקט קודם זריקה ולא בנשפך, ואמנם אף לר"ש איצטריך לאשמועינן בקק"ל דאכתי לא קדשי, מ"מ מדנקט קודם זריקה כשיש לו לזרוק, ש"מ דאתא לאשמועינן אף לר"י, (דע"כ נחית לחידושא דיש לו לזרוק עדיף וקושטא הוא דלר"ש ה"ה נשפך כמבואר בראי' דר"ז, וממילא צריך ראי' דלא מהני ד"ז לר"י), ויש לעי' אם נשפך הדם אח"כ לר"י מאי, ומקום הספק דכיון דנעשו לחמו של מזבח ולא מדין אימורין קדשי דהא לית בהו מעילה, א"כ י"ל דתו לא תליין בדם הקרבן, אבל אין נראה כן דלא שמעינן בדעולא אלא דקק"ל קדשי ע"ג המזבח כאימורי ק"ק, אבל לא נתחדש בהם כח מחודש למהוי קרבן בפ"ע, ולא עדיפי מכל אעל"י דשייכי בעיקר הקרבן, וכ"נ במעילה ז' ב' דמיייתין לדעולא גבי ההיא דהפריש שני אשמות, והתם מבואר דעדיין הקרבן תלוי בזריקת הדם, ואם איתא דע"י שנעשה לחמו של מזבח א"צ לדם, לא הי' נדחה בזריקת הדם של האשם השני.

אין לנו לחדש דאם נשפך הדם לא ירדו, שהרי הם עדיין תלויין בזריקת הדם. – לשון לחמו של מזבח לפי מרן זללה"ה וכן לפי אאמו"ר שליט"א נאמר למעלותא שכבר נקבעו כלחמו, ולפמש"כ זהו הסבר מכח מה הם קריבין שהרי לא נקבעו בדין אימורין קודם זריקה, אבל לא נתחדש בהן כח מחודש בהעלאה זו, וכל עיקר חידושו של עולא הוא דמזבח מקדשן אף שאינן ראויין לו כ"כ, ובזה הטעם משום שאין החסרון בגופו כדאמר פ"ג ב' והרי הן כאימורי ק"ק לענין קליטת מזבח, אבל אין לנו מקור לומר שנתחדש בהם כח טפי מאימורי ק"ק ע"י שהעלן.

ולפמשי"ב אין לנו בדעולא אלא חידוש אחד דקק"ל לפני זריקה חשיבי ראויין למזבח, והוצרכנו לחידוש זה בין לר"י בין לר"ש, [וגם בק"ק יש קצת חידוש כיון דמצותן לאחר זריקה, מ"מ כיון דיש בהן מעילה וחשיבי קדשי ה' פשוט טפי שהמזבח מקדשן בדין אעל"י, ולפ"ז הו"מ לאקשווי מנשפך הדם לדיני דר"פ פ"ג ב' ולא מצי לשנויי דמתני' בק"ק, כיון דקמצים שלא נתקדשו בכלי מועלין בהן, ודמו לק"ק, וי"ל דכיון דמועלין בכל המנחה אין כאן חלק מבורר לגבוה ושפיר ירד, משא"כ בק"ק שהאימורין ניכרין לעצמן, ולכן עדיף ל' לאקשווי מדעולא דגריע טובא, וגם כי עולא נחית לחידושא בנדון זה], ולא שמענו מדבריו מידי בדין כשרים שלא ירדו [אא"כ נאמר שהדין כן, עי' סק"ה], ולא חידוש אליבא דר"י בנשפך דמה, ולא בדין דעלו ע"ג המערכה שאני, ובין כשרין בין פסולין אין מקטירין אותן קודם זריקה בין לר"י בין לר"ש, [ואפי' העלן ע"ג המערכה ירדו עד שיזרוק הדם].

נראה דכל שהמזבח מקדש בק"ק לר"י ה"ה בקק"ל, דבחילוק שבין ק"ק לקק"ל אין לחדש מחלוקת בין ר"י לר"ש, ולפ"ז אם ננקוט פשוט הגמ' דבק"ק אפי' קודם קבלה המזבח מקדש, ה"ה בקק"ל, [ואאמו"ר

ואאמו"ר שליט"א בס"י סק"ב פי' דמיירי באימורין כשרין, וקשיא ל' אמאי לא ירדו הא בכשרין מבורר בסוגיין דיכול להורידן כיון שיעלו אח"כ, ועוד דלמה לא ימתין עד שיזרוק הדם, ולכן פי' דמיירי שהעלן ע"ג המערכה, עי"ש, [וק"ק מהא דמייתנין מעלתה חיה דמשמע שהנדון בשחוטין במקום שעלתה חיה, וכן בעיא דר"י במעילה לק' ב', וכן מדר"ז ומדריבנא משמע דהנדון ככל אעל"י וצ"ע], ולפמש"כ דמיירי בפסולין בין שנפסלו קודם שהעלן בין שנפסלו ע"ג המזבח, וקמ"ל דקידשן מזבח וא"צ להורידן עתה ורשאי לזרוק עליהן את הדם ניחא, והא דנקט שהעלן ולא קאמר שעלו, י"ל דאמנם איצטריך לאשמועינן בהעלן כשרין דג"כ אין בהם מעילה ומ"מ קדשן מזבח שלא ירדו, וכמו בבעיא דר"י לק' ב' לענין מעילה דודאי אף בכשרין מיירי, ומ"מ הנדון דמהו שירדו מתפרש שפיר בפסולין דסתם לשון ירדו מתפרש באלו שיורדין ואינם עולין, (ועסק"ה), מדלא קאמר מהו שימתין עד שיזרוק הדם, (מיהו לפי אאמו"ר שליט"א ניחא ג"כ), וכיון שהעלן בהכשרן שייך שפיר לשון העלן, ולעיל מ"ג א' נקט לשון שהעלו משום דמיירי בירד, ומשום דמיירי ע"ג המערכה (כמש"פ אאמו"ר שליט"א הכא), שו"ר ברש"י מ"ג א' שכ' לשון נעשו לחמו ש"מ אמשלה בהן האור (ולק' פ"ה ב' כתב בזה לחמו של אש).

שו"ר בספר מרן זללה"ה סי"ט ס"ק מ"ז דנקט דאף אם נשפך הדם לא ירדו, [וכן צידד בלקוטי הלכות], ונראה דהיינו לטעמיה דמפרש שמקטירין קודם זריקה כמ"ש שם ס"ק ט"ו ומפרש כן הא דנעשו לחמו של מזבח דשוב אין להם קשר עם הדם ומדין לחמו ש"מ הם קריבין, וממילא ה"ה בנשפך הדם, דהא א"צ להמתין על זריקת הדם, אבל למש"כ דצריך להמתין לזריקה אם היא בכשרות, דאף לענין מעילה זריקה מועלת לפסולין אלו דיוצא וטמא, וכ"ש בכשרין, א"כ

שליט"א נסתפק בזה ופשטות הגמ' דלא בעינן עומד לזרוק אלא יכולת לזרוק וכ"מ בגמ' פ"ה א' דשחוטין לא ירדו והיינו קודם קבלה מיהו יש לדחות דאתיא כר"ש, וכן אם כבר נפסל הדם בלינה, כיון שאם זרקו אף האימורין אצל"י, ה"ה קודם זריקה, [וכ"כ בלקוטי הלכות בדעת הרמב"ם דאף שהדם נפסל בלינה כ"ז שלא נשפך קלט המזבח לאימורין], כללא דמילתא כל ששייכא זריקה דינו מתחלה כמו לבסוף אחר הזריקה, דחשיב ראוי למזבח כיון שאין חסר מעשה בגופו, ומרן זללה"ה שם סק"כ הוכיח ממתני' דבקבלו פסולין בעינן נמי וזרקו את דמו, וכ"ז לשיטתו דבאימורין קק"ל משהעלן לא תליין בדם ואפי' נשפך לא ירדו, אבל לפמש"כ דירדו [וכ"ד אאמו"ר שליט"א] ל"ק ממתני' דלעולם בעינן לר"י זריקת הדם ואף בכשרין.

בתוי"ט פ"ג ב' ד"ה למעוטי כתבו בתירוצו בתרא דה"ה דהומ"ל דלר"ש פשיטא כו', והנה דאי דלאו פשיטא הוא כמ"ש בתירוצו קמא דאתיא רק כר"ש, וכ"מ מדר"ז, אלא כונתם דלמאי דאתיא כר"י עיקר חידושו הוא דביכול לזרוק עדיף מנשפך הדם, מיהו מדר"ז חזינן שלא פ"י כן, ולכאורה עיקר חידושי' דעולא בין לר"י בין לר"ש דעדיפי מקמצים שלא נתקדשו כיון דלא מיחסר מעשה בגופן, אלא דלר"י לא משכח"ל נפ"מ אלא ביכול לזרוק, ובאמת אין בזה חידוש כ"כ לר"י, כיון דהגדון נקבע בכשרים אם המזבח מקדשן במצב זה, וכדבעא ר"י לענין מעילה, ובזה יש להשוות ר"י ור"ש, דבנשפך הדם אח"כ ג"כ ירדו לפמש"כ לעיל, וקצת משמע מדבריהם אלו דלר"י תו לא ירדו אף אם נשפך הדם, וזה באמת חידוש גדול אליבא דר"י, ומתפרש דהיינו דקאמר נעשו לחמו של מזבח כמש"כ לעיל, וא"כ זהו באמת עיקר חידושי' דעולא.

ה. שם תנן וכולן שעלו חיין כו' השתא ס"ד דנקטה מתני' חיין לדיוקי דשחוטין לא ירדו, ויש לעי' הני שחוטין ה"ד אי

בכשרין מ"ט לא ירדו הרי עתידין לחזור ולעלות, וכדפרש"י להלן בד"א פשיטא, ואי בפסולין היכי דייקנן להו מחיין דמיירי בכשרין, למאי דס"ד השתא דלא אתיא כר"ע, וברש"י מבואר דמיירי בכשרין, ויש ללמוד מזה דאף בכשרין שייך ענין אצל"י, אבל קשה א"כ מאי פריך פשיטא, הא בשחוטין אפי' כשרין אצל"י ושפיר איצטריך לאשמועינן בחיין דירדו, וי"ל דודאי בכשרין לא חמיר כ"כ אם מורידן, ולכן בחיין דלא מיחוזו כדורון פשיטא לן דירדו, ועוד דאכתי לא הול"ל וכולן דאין בזה חידוש, דודאי כולן שוין בד"ז, מיהו קשה מדאמרינן בסמוך ומאי קמ"ל דיש הפשט וניתוח כו' ואמאי לא אמרינן דקמ"ל דאף בכשרין אין ראוי להורידן, וכן משמעות הלשון יפשיט וינתח במקומה דראוי לעשות כן, וי"ל דמדלא קאמר לא תרד משמע דהא אתא לאשמועינן, ועוד דמדקתני חיה תרד ש"מ דשחוטא ל"ת, וע"כ דבא להשמיענו חידוש נוסף, וכ"מ ברמב"ם פ"ג מפסוה"מ ה"ג דדינא קתני שלא יוריד אף בכשרין, וה"נ מסתברא דלכתחלה לא הי' ראוי להפשיט ולנתח ע"ג המזבח, אי לאו דאין ראוי להוריד, [ועוד דמשמע דכדי שלא יורידן אינו רוחץ הכרעים במים, מיהו אפשר שרוחצן ע"ג המזבח], ועי' להלן בדברי תוד"ה ומאי דאמנם משמע דמה"ט כשהבהמה בראש המזבח לכו"ע מפשיט ומנתח במקומו.

אב"י אאמו"ר שליט"א שם הוכיח משמעתינ דאין דין אצל"י בכשרין, והיינו מדאמרינן פשיטא ומדאמרינן ומאי קמ"ל, ולפ"ז יש לפרש דיוקא דהא שחוטין לא ירדו כשהעלן כדעולא, ולפי' אאמו"ר שליט"א היינו ע"ג המערכה ולפי' מרן זללה"ה ע"ג המזבח וקמ"ל אפי' נשפך הדם ומקטירין קודם זריקה, ומיושב שפיר כפרש"י דמיירי בכשרין, [אבל מכאן קשה לפי' אאמו"ר שליט"א דהא מתפרש דומיא דעלתה חיה דלא מיירי על המערכה, וכן שחטה דדייקנן מינה ל"ת, וכן

נדרן דמעילה לק' ב' שייך אף ע"ג המזבח, וכן פשיטותי' דר"ז ממתני' הויא מע"ג המזבח], מיהו למש"כ סק"ד צ"ל דה"ק הא שחוטין קדשן המזבח, ונפ"מ לענין פסולין שלא ירדו, דבאמת אף כשרין מקדשן המזבח אלא שאין נפ"מ בקדושתן לענין שלא ירדו, [ולצד דמועלין בהן איכא נפ"מ טובא אף בכשרין].

ועיקר הנדון אם כשרין שעלו ראוי שלא להורידן אם באנו לדון מסברא הי' נראה לדקדק מהא דמזבח מקדש ליקרב [וכלים מקדשין ליפסל] דהטעם הוא מפני שאין להוריד מן המזבח דבר הראוי לו אחר שקדשו המזבח, ומה"ט אם ירדו לא יעלו, דעיקר המשך הקטרותן הוא מפני שאין ראוי ליטול לחמו ממנו, וסברא זו שייכא גם בכשרין, ואמנם דעתו להחזיר מקיל על הענין, מ"מ לאו דרך כבוד הוא, ולכן היכא דמפני כבודו ראוי להורידו להפשט וניתוח ולהדחה מהני הא דדעתו להחזיר להתיר, דמשימושי המזבח הוא, משא"כ באין דעתו להחזיר דלא מהנו הני טעמי כיון דלא לצורך ההקטרה מסלקן, והיינו דאמרינן בגמ' פשיטא דראוי להורדה ולשחטה למטה ואין בזה שום פגם בדעתו להחזירה, דמחייין אינה תקרובת ראוייה עד שיתקננה, אבל עיקר הענין דלא ירדו שייך אף בכשרין אפשר שהי' פשוט לגמ', דבעיקרו אין לחלק בין כשרין לפסולין, ולפ"ז אתיא נמי מימרא דעולא כפשוטה שלא ירדו אף בכשרותן, ואמנם צריך להמתין עד שיזרוק הדם, אבל מ"מ אין לו להורידן שלא לצורך, וכללא דקדשן מזבח ולא ירדו שוה בכשרין ופסולין ולכן שפיר סתם הדברים, ועתו' יומא מ"ה ב' ד"ה סודרן, ועדיין צ"ע.

שם ובדוקין שבעין ואליבא דר"ע, לעיל פ"ג ב' ממעטינן חייין מקרא, ולפרתו' אתיא כר"ע, ואף לר' יהודה איצטריך קרא למעוטי חייין, דלאחר שחיטה כיון שאם בא לקבל ולזרוק זורק קלטיה מזבח, ועוד דעולה ממעט

עד שיהא ראוי לעלות ואיכא למימר דהיינו אחר זריקה לר"י, ואיצטריך קרא לאפוקי ממשמעותי' דכבשים דמשמע אפי' חייין, ולר' יהושע דדם אע"י לא איצטריך מיעוטא, כ"מ בספר מרן זללה"ה בסי"ט ס"ק כ"ב, ואפשר דכיון דקלטיה מזבח לכולה בהמה ממילא נתקדש גם הדם והרי הוא בדין אעל"י להכי איצטריך קרא למעוטי חייין, ולפ"ז יש לדון בהעלה הבהמה קודם קבלה לר"י, ובפשוטו משמע שאין זריקת דם לר"י בפסולין, ואחר שחיטה שהדם שותת י"ל שאינו מתקדש עם הבהמה.

שם תוד"ה ומאי קמ"ל כו' תימה כו' בפשוטו מתפרש בגמ' דהקו' היא רישא בפסולין וסיפא בכשרין, וס"ד מדסיפא בכשרין רישא נמי בכשרין, ודחי סיפא אתאן לכשרה, וזוהי הקו' שלא הי' יכול להקשות בלאו הכי, אבל אה"נ דהקושיא למ"ד אין הפשט מאי איכא למימר הי' יכול להקשות בלא"ה, אבל תו' נקטו דכולה חדא קושיא היא.

ומש"פ תו' דבשחטה בראש המזבח לכו"ע יפשיט וינתח במקומו צ"ע דלא נזכר רמז לזה בגמ', ובגרסת השטמ"ק מבואר דמ"ד אין הפשט מדמי ל' לשלחן, ולפ"ז בכל כשרין אין להתיר הפשט וניתוח, [ועוראב"ד תו"כ שהביא מהגמ' דמדמי לה לבית המטבחים, בפסוק דונתח אותה, והגרסא מוכחת על עצמה שאינה ממגייה ספרים, ויתכן דתו' נמי גרסי לה, ומ"מ ס"ל דבעלה לא ירד אפי' בכשרין ולכך יפשיט וינתח במקומו ועי' לעיל בזה], גם קשה לאחר שירדו מ"ט דמ"ד יש הפשט, וצ"ל דבשחט ע"ג המזבח וירדו יש סברא להעלותו, ודוחק, דלמה יעלהו להפשט וניתוח, ולשון אין הפשט משמע דליכא כלל, וכמדומה דמכח קושיתם לא הי' ראוי לחדש כולי האי וכמש"כ לעיל דל"ק כ"כ, ואפשר דמשמע להו פשטא דמתני' דיש הפשט ולכן ניחא להו דתיקום למסקנא ככו"ע,

וצ"ע, ועי' להלן בדברי הרמב"ם ואיך מתפרשא מתני' למסקנא.

שם גמ' אותה כשרה ולא פסולה, בתו"כ מסיים בה ופסולה שעלתה ע"ג המזבח קריבה כמות שהיא, וכ"ה בתוספתא דיקטירנה ע"ג עורה, [כ"ה בר"ש שם, ולפנינו בט"ס העזרה], — בלא הפשט ליכא בזיון אם אינו מדיח הקרבים כיון שאינן ניכרין, שו"ר שכ"כ בלקוטי הלכות.

שם ואלא דקתני כיצד עושה כו' לפנינו בתוספתא קתני דחזור ומעלה אותן, ולפרתו' איכא לאוקומה בכשרין [ומה"ט ק"ק לפרתו' מ"ט לא אמרו בגמ' דאכשרין קתני הכין], וכ"ה ברמב"ם פ"ג מפסוה"מ ה"ב ג', וכנראה פסק כמ"ד יש הפשט משום דקי"ל דלא כראב"ש, עי' לקוטי הלכות, מיהו לפרתו' אתיא ד"ז ככו"ע, מיהו מבואר ברמב"ם שם דרק מפני שהם ע"ג המזבח לא ירדו, ולפרתו' אתיא כמ"ד אין הפשט, — בתוספתא קתני כן גם גבי זבחים, וכ"ה ברמב"ם שם, ולפ"ר צריך ביורו דהקרבים אינן קריבין אלא בעולה, ושמא החלב שעל הקרב ג"כ צריך להדיח. — הדחת הכרעים לא הוזכרה, ובקרא כתיב וקרבו וכרעיו ירחץ במים, ושמא מדיחן ע"ג המזבח, וצ"ע.

שם דאי מתרמי כהן כו' צ"ע דהול"ל דהטעם כדי שלא יהיו קדשי שמים מוטלין כנבילה, ועי' הו"ל לאקשוויי ודילמא מתרמי כהן דלא ידע כו' ולשנויי דאפ"ה הא עדיפא, אבל איך עשו מהקושיא תירוצן, ובלשון הגמ' הי' אפשר לדחוק דהכל המשך הקושיא, אבל רש"י לא פי' כן, ושמא ס"ד דכיון דההורדה אינה ראויה כיון שקדשן מזבח ושוב לא יעלו, מחתינן להו באופן שלא הוחלטה ירידתן, וגמ' לא ס"ל הכי, — יש להסתפק למ"ד יש הפשט ובריתא בכשרין א"כ ג"כ מדיחן בפסולין לראב"ש, ופשטות הגמ' דמילתא דסברא היא וכו"ע מודו בה.

פשטות הגמ' דכל הך סוגיא קימא למסקנא אף דאיתא לדעולא, דאל"כ הול"ל דמ"ד אין הפשט סבר כעולא, דהא אמוראי בתראי נינהו כמבואר בשטמ"ק, ולמה להו לדחוקי מתני' כדי שלא תהא ראי' לדעולא הא קי"ל כותיה ור"י נמי אמר הכי, א"ו לדידי' דאין הפשט כלל בראשו של מזבח, ע"כ מתני' בפסולין, וכבר נתקשינו לעיל בפרתו', וצ"ע, ודעת רש"י והרמב"ם נראה, דבכל גונא סבר האי מ"ד דאין הפשט, ובהורידן לכו"ע אין הפשט.

ו. בתו' פ"ד א' ד"ה זאת כתבו דהיכא דאיכא דבר חוצץ בין הרצפה לבהמה אינה מקדשת, ויש לעי' הרי הדבר מונח על הרצפה ואויר מזבח כמזבח דמי כדאמר פ"ח א', ולכאנ' הי' נראה דלענין שלא יחשב ירוד סגי באויר מזבח אע"פ שיש דבר חוצץ, דעדיין ברשות המזבח קאי, אבל להתקדש ככה"ג אינו מתקדש, [ויש להסתפק באויר שסופו לנוח מאין], ולפ"ז האוחז קומץ בידו ועולה עמו ע"ג המזבח לא קדשו מזבח עד שיניחנו עליו, וכל הני דאמרינן בגמ' פ"ז ב' מיירי שנגעו, [אי סגי בנגיעה מיהו מליקה ע"ג המזבח אפשר דעדיף], או שעלו ע"ג המזבח, וצ"ע בזה, ובסברא ודאי הי' נראה שאין המזבח מקדש מה שביד באדם וכתיב הנוגע במזבח, שו"ר בתו' פ"ז ב' משמע דמחלקי אם מגולה מלמטה כלפי המזבח היינו אויר המזבח, ואם מונח בכלי או בתוך ידו היא חציצה, ולפ"ז לא מחלקינן בין עולין לדין ירוד ובאמת עיקר החילוק אין לו רמז בסוגיא, ולע"כ, ומרן זללה"ה בסי"ט סק וכן אאמו"ר שליט"א בסי" סק"א פשיטא להו שאפשר להעלות קומץ בידו ומתקדש, ויש לפרש כונתם כשתלאו בידו כלפי אויר המזבח כההיא דתליא בקניא, אבל כשידו חוצצת אין זה אויר המזבח כמבואר בתו', וצ"ע בסוגיא.

פ"ג ב' אר"פ למעוטי קמצים שלא קדשו בכלי לפמש"כ לעיל דהאוחז קומץ בידו אין

המזבח מקדשו ע"כ מיירי שהניחו ע"ג המזבח, וכ"ה פשטות הדברים, וא"כ מיד נפסל, כדאמר מנחות כ"ו ב' דהו"ל כנשפך דמה מצואר בהמה, ונשמא אם נוגע הקומץ במזבח ועודו בידו קדוש ועדיין ראוי לקידוש כלי, אבל בסברא לא סגי בהכי, אע"ג דקרא נוגע כתיב, ומ"מ פשטא לאו בכה"ג מבעי, מיהו אם יחזור ויכניסנו לכלי אפשר דמהני ל"י ליחשב כקמצים שנתקדשו ואעל"י, כמו שדקדקו מרן זללה"ה ואאמו"ר שליט"א מסוגיא דמנחות ז' א' דמבואר התם דלענין דלא מהני חזרה מהני קידוש הקומץ אע"פ שהניחו מידו, וא"כ י"ל דה"ה דאעל"י, ודלא כמו שנקטו בשמעתין דתו לא מהני ל"י קידוש כלל, מיהו לכאור' בדם שנשפך על הרצפה ואספו תו לא מהני לקבעו בדין אעל"י אף אם חזר ונתנו בכלי, דהא משמע ק"ח א' ק"א ב' דקבלה בכ"ח קובע בפסול כמו נשחטה בלילה, מיהו יש לדחות דמיירי בלא נתן לכ"ש, שו"ר בספר מרן ז"ל סי"ט סק"ד בכ"ז, ואאמו"ר שליט"א דקדק ממתני' צ"ג א' דקתני נשפך על הרצפה ואספו דש"מ דמהניא האסיפה לענין אעל"י, דאל"כ משנה שא"צ היא.

ולמאי דנקטו דתו לא מהני ל"י קידוש כלל, קשיא א"כ מאי מדמי לה לאימורי קק"ל דהתם אם בא לזרוק זורק, ואיכא למימר דמכח ר"ש פריך דאף בנשפך הדם אמרינן דלא ירדו אבל אכתי ממימרא דעולא ל"ק, דע"כ נחית לטעמא דיכול לזרוק וכמ"ש תו' דאתיא כר"י, וגם עיקר דינא דקמצים דלא כר"ש, מיהו נראה דנדון קמצים שלא קדשו הוא מפני שחסר כקדושתו ואין המזבח מקדש אלא בדרגת קדושה הראויה לו, כדאמרינן כ"ז ב' האי רצפה והאי כלי שרת, ולענין זה דמי לאימורי קק"ל קודם זריקה, וזהו עיקר חידושו של עולא שהמזבח מקדשן כמשנ"ת לעיל, ובזה לא מהני מה שבידו לקדשן דסו"ס אכתי לא קדשי, והא דבעינן לר"י ראוי לזרוק אינו

ענין לקדושתו, דבנשפך הדם אפי' בק"ק ירדו לר"י, וכלפי זה בעינן ראוי לזרוק שלא יהא בדין נשפך הדם, והא דהתם ירד ענין אחר הוא, דאף אחר שקדשן המזבח אם נשפך הדם ירדו לפמש"כ סק"ד, נמצא לפ"ז דבין לר"י בין לר"ש המזבח הי' מקדש אימורי קק"ל אף בנשפך הדם, אלא דכיון דאף אחר שקדשו ירד לא שייך שיקדשו במצב זה לר"י, ולכן בקומץ אם חסרון הקידוש הי' דומה לחסרון זריקה בדין הוא שיקדשו המזבח ולא ירד לכו"ע, דאין בקידוש קומץ חסרון נוסף כנשפך הדם שדינו לירד, וזהו דהזכירו בגמ' פ"ה א' ק"ו מנשפך להיכא דיכול לזרוק הוא לרווחא דמילתא, כ"נ, דהא פשיטא לן דלעולא ה"ה נשפך לר"ש].

ואם נימא דקומץ שנתפזר מהני לקדשו ניחא בפשיטות כמש"כ, ולא מיבעיא אם באימורין שנפסל הדם בלינה ג"כ לא ירדו, דודאי ה"ה קומץ שנפסל, דסגי בקידוש שאעל"י, אלא אפי' אם נימא דפסולין לא חשיב יכול לזרוק, מ"מ אם עלה הדם על המזבח שדינו לזרוק ודאי דחשיב כיכול לזרוק דכשר, ודכוותה בקמצים שעלו אם לא היינו קובעין שדינם אע"י הרי הי' צריך לקדשם כיון שכבר עלו. — ואם נימא דבהעלן בידו המזבח מקדש וגם יכול עדיין לקדשן כיון שלא הניחם מידו, צ"ל דהנדון כשנפסלו בידו, דאי בכשרים למה לא יקדשם בכלי, דכל לצורך ודאי ירד בכשרים, ועוד דיכול לקדשו בכלי ע"ג המזבח דלא גרע כלי מאדם המחזיק בקומץ. — שו"ר בתו' פ"ז ב' משמע דבעינן שיהא גלוי לאויר המזבח בלא חציצה, ולאפוקי אם הכלי או ידו חוצצת.

ז. פ"ז א' בעא מיניה ר"ל מר"י כ"ש מהו שיקדשו את הפסולין, פ"י בשטמ"ק בשם תו' דנפ"מ בקמצים פסולין שנתקדשו בכלי, דאם כ"ש מקדשין את הפסולין אעל"י, ואם אין מקדשין הו"ל כקמצים שלא נתקדשו דירדו, ואפשר דנפ"מ נמי במנחה טמאה

וחייב לזרוק, וסתמא הי' מתפרש שזרקו, [אבל השתא דאין מקדשין לכתחלה ליקרב צריך התנא לבאר דמיירי כשזרקו הדם, דאל"כ הו"ל נשפך דמו דירד לר"ן], ודחי דאה"נ כשקבלו סתמא זרקו, וכשזרקו דקתני היינו או קבלו כשרין וזרקו פסולין, דהי' מקום לומר דקבלו פסולין וזרקו כשרין עדיף כיון שכ"ש קדשוהו וכדין זרקוהו, [אבל למאי דנקטינן דאין מקדשין ליקרב כיון דקיבלו פסולין ממילא גם הזריקה בפסולין].

ח. פ"ד א' מתני' ואלו אם עלו ל"י הלך כו' וזרקו את דמו, מבואר במתני' ובברייתא לק' ב' דאף לר"י דנשפך דמה תרד, מ"מ אם נזרק הדם אפי' בפסול לא ירדו, כגון לן בדם וזרקו, וכן חול"ז וחול"מ וזרקו פסולין, ורק יצא דמה ממעט שלא יעלו האימורין, דמתני' עיקרה, אימורין קיימא, כדמתפרש בנשפך דמה ובזרקו פסולין, מיהו ה"ה לענין הדם דבנשחטה כלילה וביצא דמה ירד, ולפ"ז מצינו לר"י דדם שהוא בדרגת אעל"י מכשיר אף את האימורין שלא ירדו, ודם שירד אינו מכשיר.

מיהו נראה דהיינו דוקא לר"י דממעט הני מפני שפסולין חמור, דמעיקרא לא מרבה מתורת אלא הני דמצינו להם הכשר במקור"א ומג' מיעוטי מוסיף למעט הני דחמירי, ולכן אינן מכשירין את האימורין, אבל לר' יהושע דממעט דם ונסכים וכן לריה"ג ור"ע בעופות ומנחות, אין הטעם משום דחמיר פסוליהו אלא שלא החשיבתן תורה שלא ירדו אם עלו, ולכן שפיר יש לקיים דאף לר' יהושע אם זרק הדם הפסול, דהאימורין לא ירדו, דנהי דדין אעל"י לא נאמר בדם אבל זריקה מיהא חשיבא כמו לר"ג, וה"נ מסתברא דדין אעל"י אף אם מקדש ומטהר הפסולין אבל אינו מחדש להם קשר עם הקרבן, וכיון דחזינן דלר' יהודה מהניא זריקת הדם לאימורין ע"כ הטעם משום דזריקה פסולה ג"כ קשורה עם האימורין לענין שאעל"י, ומיושב בזה דר'

שקדשה בכלי וקמצה, ומיושב בזה דאף אם נימא דקמצים שלא קדשו בכלי לא ירדו, ה"מ כשעיקר המנחה נתקדשה בהכשר, אבל אם מעיקרא היתה פסולה שמא אין כ"ש מקדשין, וכן נפ"מ ליפסל כדאמר מנחות ז' א', ואפשר דנפ"מ לענין דם שאם היתה הבהמה פסולה כגון שנשחטה בלילה או נטמאה ויצאה וקיבל הדם בפסול ועלה, דאם אין כ"ש מקדשין י"ל דירד, וכן בנשפך על הרצפה ואספו אם נימא דמהני לענין אעל"י, ופשיט ליה בכל הני דמקדשין.

שם א"ל לכתחלה ליקרב קמיבעי לי, פי' דבלא שעלה על המזבח להוי בדין אעל"י, אבל הקרבן ודאי פסול דלא עדיפי כ"ש ממזבח דאע"פ שאעל"י מ"מ הקרבן פסול, דאלת"ה אין לך קרבן פסול שכולן עולין על המזבח תחלה, ונפ"מ לענין דם, ואף לענין אימורין אם נתנן בכ"ש, אע"פ שא"צ קידוש מ"מ י"ל דמתקדשין, וכן לענין קומץ פסול שנתנו בכ"ש שיעלהו, והרי הוא בדין אעל"י על המזבח דאע"פ שהמנחה פסולה מקטירין אותו.

והקשו תו' מלן ויוצא כו' והתם י"ל דאמנם הדם ל"י והנדות על האימורין, והקשו עוד מנתערב בדם פסולין, ואיכא לאוקומה בפסולין שאע"י כגון שנמצא טרפה ובע"מ, ומנחות שנטמאו י"ל דמיירי קודם קמיצה ואינו מחויב לקמץ להכשיר הפסולין, ושפיר יש לדון דמהני פדיה, ועוד כיון דדין פדיון קתני ניחא בפשיטות בעירן לכלי חול, ובמנחת העומר שנטמאה י"ל שמקריב הטהורה לחובתו, ואח"כ מקריב זו מדין אעל"י ולא כעיקר הקרבן, ואם נפסלת מדין מותר ג"כ ל"ק דשפיר רשאי לגרום שתפסל ותהא בדין אע"י ע"י שיקריב טהורה.

שם הא נמי תנינא ושקבלו פסולין כו' לפרתו' הכי פי' דמתני' משמע זרקו דיעבד, דאל"כ ל"ל למיתני שזרקו, הרי כ"ש מקדשין

יהודה מצי סבר כר' יהושע דדם ירד, ומ"מ לן דמה ונזרק האימורין לא ירדו, וכבר כ"כ אאמור'ר שליט"א בסי' סק, וכ"ד מרן זללה"ה ע"י להלן, וכן בלקוטי הלכות צידד בדעת הרמב"ם שפסק כר' יהושע בדם, ומ"מ פסק כר"י בכל דיניו.

ברם יפה הקשה אחי הר"י נ"י דמדאמרינן כ"ז ב' דממתניתא דנתן את הניתנין בחוץ בפנים שמעינן דמזבח הפנימי מקדש פסולין מבואר דדין ריצוי בדם שזרקו לענין שהאימורין ל"י ודין אצל"י הא בהא תליא, דאל"כ מאי ראי', ואם איתא דלר' יהושע דם פסול מרצה לענין האימורין ומ"מ אע"י, א"כ שפיר קמ"ל ר"א דמזבח הפנימי מקדש פסולין שאעל"י דזה לא שמעינן ממתני', א"ו פשיטא לגמ' דהכשר פסולין שהקטירן ג"כ נלמד מיקדש, ולר"י דלא קאי אדם אין לנו מקור להכשיר דם פסולין כלל והו"ל כנשפך דמה, ואמנם שייך לחלק ולומר דיקדש דכלי שרת שייך לכו"ע אף בדם, ורק לקדש לכתחלה ליקרב ליכא בדם לר"י, ולענין הכשרו אם כבר קרב בדיעבד סגי בקדושה בכלי שרת, אבל אין לנו מקור לחדש כן, וע"כ נאמר דר"י לא סבר כר' יהושע, שו"ר בספר מרן זללה"ה סי"ט סק"ג שפי' בדעת תו' פ"ז ב' דלר"י אם זרק הדם מתקבל לענין שאעל"י, ואמנם כתב דצ"ע מנ"ל לר' יהושע ד"ז, ולפי דבריו באמת בעינן לדין אצל"י גם בכפרת פסולין שזרקן, אלא שיש לר"י איזה ריבוי בדם, ומיושב בזה דלענין מזבח הפנימי פשיטא לגמ' דהא בהא תליא, מיהו הדברים מחודשים דהא לא אשכחן לר"י ריבוי בדם, וגם במ"ש לדקדק מהתו' כן, הקשה אחי נ"י דהא ראית התו' מחטאת העוף דליכא שום נפ"מ באימורין, ולכן לא מצו בגמ' לומר דלענין זה נאמר אצל"י בחטאת העוף, וע"כ כונת תו' כפשוטו שא"צ לקנח הדם מעל המזבח, כדין דם פסול המונח על המזבח, אבל מ"מ קצת משמע כן מדבריהם כיון דאם האמת דדם פסול צריך

לקנחו, כגון יצא דמה לר"י, ע"כ לחדש דין קלטיה מזבח לר' יהושע טפי מיצא דמה לר"י, וא"כ י"ל גם דהאימורין לא ירדו, ושמא כונתם דה"ה ביצא דמה לר"י דא"צ לקנחו. ו**האמור** נראה דאדרבה עיקר דין אצל"י הוא שהמזבח מקדש את הפסולין ובזה ס"ל לר"י דאימעטו דם ונסכים, והא דלא ירד זהו דין נוסף דכל שנתקדש על המזבח אין ראוי להורידו ממנו וע"כ יקטירנו, ועסק"ה בזה, ולכן דם פסול שנזרק לא קלטיה מזבח כלל לר' יהושע דאם אין המזבח מקדש א"א לקלוט הפסולין כלל.

מיהו לפ"ז נמצא דר' יהושע ע"כ כר"ש ס"ל, דמשמע במנחות ע"ט א' מההיא דמעילה דר' יהושע סבר בחול"ז שאעל"י, ואם איתא דהדם אינו מתקבל כלל א"כ הו"ל כנשפך דמה, א"ו כר"ש ס"ל, וזה דוחק שיהא מוכרח מדר' יהושע דלא כר"י, כן הק' אאמור'ר שליט"א, ובאמת ע"כ מודה ר"י דחשיבא זריקת פיגול כהרצאת כשר, וש"מ דא"צ לזה שיהא המזבח מקדש ושפיר מהניא זריקה זו אף לקבוע האימורין באצל"י והיינו דאמרינן דמרצה לפיגולו, ובאמת אשכחן סברא זו בגמ' מ"ג א' אם אינו מתקבל היאך מביא אחרים לידי פיגול, וחול"מ תלוי אם איתקש לחול"ז ע"י מנחות שם, ושלא לשמה אפשר דלא גרע מחול"ז שהוא סוג קרבן כזה, ולפ"ז אמנם סבר ר' יהודה דלר' יהושע לן וטמא בדם אע"פ שנזרק ירד, אבל חול"ז ושל"ש לא ירד, ואפשר דאם עלה הדם על המזבח ירד ומ"מ בזרק הורצה, אך לפ"ז חזרנו לחילוק בין אצל"י לריצוי, והדק"ל, וי"ל דאף אצל"י דכל דבר שראוי למזבח סברא הוא שלא ירד, וכיון דדם זה א"צ קידוש מזבח א"כ ראוי הוא ולא ירד, שו"ר דבגמ' פ"ג ב' ג"כ מבואר דלר"י חד קרא ללא היתה לו שעת הכושר והיינו חול"ז וחול"מ כדתנן בר"פ דם חטאת, ואי ס"ל כר' יהודה א"כ מוכח מהאי קרא דאהני זריקת הדם שהאימורין לא ירדו, וגם דוחק

לומר דפליג ר"י בלן בדם דפשטות הגמ' דמתני' דואלו אם עלו ל"י ככו"ע.

ושמא יש לדחות הראי' מההיא דר"א כ"ז ב' דהא דמקשינן מאי קמ"ל תנינא הנתנין בפנים כו' ה"ק כיון דמהניא זריקה במזבח הפנימי להכשיר האימורין שלא ירדו ע"כ שגם הפנימי בדין מזבח לעולה, וממילא הרי הוא מקדש פסולין מקרא דתורת העולה על מוקדה על המזבח, דנהי דקרא בחיצון מיירי, מ"מ הא חזינן דלענין דם דינו כמזבח, וה"ה לכל העולין, והיינו דאמרין דדילמא דוקא לדם דחזי ליה, אבל אם היו מקטירין עליו עולות ה' פשוט דכל שמצות ההקטרה מתקיימת עליו אף שזה לענין אע"ל בלבד, הרי הוא בכלל ריבויא דתורת העולה להשוות כשרין ופסולין, ומ"מ בלא ראי' גמורה אין לפרש כן, וצ"ע, ועי' לק' ס"ק י"א.

ט. פ"ג א' מתני' רש"א הזבח כשר כו' אפי' זו"ז פסולין, יש להבין מאי אפי', בשלמא בתרי בבי דרישא קמ"ל דזבח כשר אינו גורר עמו הנסכים, וזבח פסול כיון שא"צ נסכים קמ"ל דמ"מ לא הו"ל כנסכים הבאין בפ"ע, [ועי' בספר מרן זללה"ה סי"ט ס"ק כ"ה דבנפסל בשחיטה באמת הו"ל כבאין בפ"ע], אלא זו"ז פסול מאי קמ"ל ומאי אפי', ואפשר דס"ד דכי אימעיט נסכים כשניתקו מן הזבח דכיון שבאין בגללו וניתקו ממנו לא אלימא קדושתן וירדו, אבל בזו"ז פסולין דהיינו שפסול אחד גורר את שניהם כגון חול"ז וחול"מ ושל"ש ס"ד דיחשבו כזבח ויעלו עמו, [מיהו לרבנן דר"מ מנחות ט"ו ב' אין זו סברא כ"כ], א"נ לאידך גיסא דבשניהם פסולין ניתק טפי הקשר ביניהם והו"ל כבאין בפ"ע.

רש"י הזכיר דר"ש ס"ל בנסכים של זבח כר' יהושע, ולכאורה כיון דר"ש כולל בדבריו גם מנחת נסכים, ובבאין בפ"ע ס"ל כר"ג, א"כ לגמרי כר"ג ס"ל, דמה שחולק

בבאין עם הזבח הוא אף בראוי לאשים דהיינו מנחה, - ברמב"ן עה"ת ריש פ' צו נקט בפירושו כר' יהושע וכתב בנסכים דכש"כ זו"ז פסול דירדו, ור"ל דלר"י ה' מקום לומר בזבח כשר שיטפול עמו הנסכים, אבל לר"ש קתני במתני' אפי' זו"ז פסול.

ואפשר עוד דנפ"מ לענין אויר מזבח דלכאורה ה' מקום לחלק דעלו לאויר לא חשיבא עליה אבל אם כבר עלו ע"ג המזבח כ"ז שלא ירדו מאויר המזבח לא חשיבא ירידה, וקמ"ל דכ"מ דחשיב עלו חשיב לא ירדו, וכל דלא חשיב עלו חשיב ירדו, ומש"ה לא מחלקינן בזה בגמ' פ"ז ב'.

י. פ"ד א' מתני' כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו, ביאור הדברים דהא דהמזבח מקדש פסולין אינו מטהרן מפסולן, אלא דכל הנוגע במזבח נמשך עליו מקדושת המזבח ועי"ז נעשה כחלקו של מזבח, [כעין כל הנוגע יקדש דכתיב בקדשי קדשים שע"י הטעם היתר מצטרף לאיסור], וקדושה זו מועלת ליפסל כענין קדוש שע"י כלי שרת, אלא שהבינו חז"ל דכיון שתפסו המזבח לחלקו אינו ראוי להורידו, וע"כ יקטירנו דלהכי אמרה תורה יקדש, ואפשר דאי לאו תורה אחת לכל העולין לא הוה ידעינן דע"י שיקדש יקריבנו, והוה דיינינן למזבח ככלי שרת, וכיון דהא דלא ירדו הוא מפני הנהגת כבוד במזבח, ממילא אם ירדו שוב לא יעלו.

ויש לדקדק מאי כשם דקתני, ואפשר שזה במקום וכולן שאמרו לא ירדו אם ירדו כו', לומר דכולן בכלל הזה, עי' מ"ג א' דמיייתנן מינה לקומץ שירד, ולפי מה שהוכיח אאמור"ר שליט"א דליכא דין לא ירד בכשרים וכדפרש"י פ"ה א', י"ל דבהא דלא ירדו מבואר דאם ירדו לא יעלו, וכאילו אמר ומפני מה לא ירדו לפי שאם ירדו לא יעלו, ואפשר שהתנא רמז בזה דיניה דעולא וה"ק במקום

חציו השני פסול, א"ו גם החצי השני נטהר ע"י שנתקבל חציו ע"ג המזבח, דכיון שפסול אחד על שניהם ע"כ משנתקבל חציו פקע הפסול מכולו, [ואפשר דבנותר וטמא ליכא ד"ז, עי' מ"ג ב' ואיכא לאוקומה בחד אבר], אבל באותו חלק שמשלה בו האור פשיטא ליה שאם אינו מתקבל למה הוא קרב, ופשיטא ליה שאין דבר פסול קרב וע"כ שנטהר עם הקרבנות, וזוהי ג"כ סברת לחמו של מזבח ולשון רש"י כאן לחמו של אש, דלאחר שנתקבל כלחמו אין לנו ענין בפסולו דסו"ס הרי קיבלו המזבח ללחמו ומצוה להחזיר לחמו למקומו, (ואפשר לומר דכולה מילתא מפיוגול גמר לה, ואע"ג דלענין אעל"י לא ילפינן מפיוגול מ"מ הכא יליף טעמא דנעשו לחמו של מזבח מפיוגול וממילא קים ליה דה"ה בכולהו).

במ"מ פ"ג מפסוה"מ נסתפק אם גם בהני דאע"י איכא דינא דמשלה בהן האור, והגרע"א ז"ל דקדק מדאמרינן מאן דמתני ארישא אבל אסיפא לאו בני הקטרה נינהו ומשמע דבמידה דבר הקטרה כו"ע מודו, והרי לפרש"י ס"ל למתני' דגידין ועצמות אם לא עלו ירדו כרבי, ולכאורה יש לדחות דשאני גידין ועצמות דבזמן שהם מחוברין יעלו, ואיכא לפרושי דעלה קאי משלה בהן האור יעלו, כגון שהעלן עם הבשר ונתעכל הבשר, ועתה העצמות בפ"ע, ולא מיירי כלל בהעלן בפ"ע, ואפי' נימא שהעלן בפ"ע יש לחלק דהני איכא שריותא בהקטרותן משא"כ הני דאע"י, ולפמש"כ דעולא גמר לה מדאמרינן לא ירדו ש"מ שמתקבלין בהקטרותן, א"כ בהניד ירדו אין מקור לד"ז, וכ"מ ברש"י יומא מ"ו א' ד"ה לפסולין ע"ש, וצ"ע בתו' ק"כ א' ולע"כ.

מיהו בקומץ לריה"ג ור"ע פ"ג ב' דמנחה תרד ע"כ איכא האי סברא מהוכחה דעולא שאם אינו מתקבל איך מביא אחרים לידי פיוגול, ויש לפרש החילוק כמש"כ סק"ח

שאמרנו לא ירדו אם ירדו לא יעלו, לאפוקי על המערכה משמשלה בהן האור דלא נאמר ע"ז לא ירדו דהא כבר נעשית מצותן, או משום דנטהרו (ומותר להורידן כמ"ש אאמו"ר שליט"א בכשרין, מיהו מהמערכה גרע), או דאף אלו שאם עלו ירדו נטהרין במשלה בהן האור, עי' לק'.

בתוספתא פ"ט ה"ג קתני כשם שאעל"י כך אם ירדו לא יעלו ואם עלו ירדו, ולא משתמיט בשום דוכתא ד"ז, ואמנם בסברא יש מקום לומר שע"י שעלו נעשו ראויין ושירדו נדחו, כיון שעדיין פסולין הן, ונראה ונדחה גרע דאע"י, כדמשמע קי"ב א' דהכוס הדחוי אין חייבין עליו בחוץ מפני שהוא דחוי וש"מ שדינו אע"י, דכל שהקדש מקבלו חייבין עליו בחוץ, מיהו עי' לעיל ס"א סק דאין רא' משם, אבל ברמב"ם מבואר הטעם דלא יעלו דהא פסולין הן וש"מ דלאו מדין דחוי הוא, ובגמ' פ"ה א' נמי משמע שאם יעלה הקרבים שירדו אינו אלא כמחזיר למצב הקודם עסק"ה, דאם נעשה חמור שם פסולו שאע"י לא הוה ס"ד שיניחום באופן שאפשר להעלותן ע"ש, ובסברא נמי יש לדון דלא חשיב נראה ונדחה כיון שלא נטהר פסולו ע"ג המזבח, אלא שאין דרך כבוד להורידו, ולכן יש לקיים סתמות הדברים שאם חזרו ועלו לא ירדו.

יא. פ"ה ב' אמר עולא לא שנו אלא שלא משלה בהן האור כו' לעיל מ"ג א' הוכיח עולא דפקע פיוגול ע"י ההקטרה, שאם אינו מתקבל איך מביא אחרים לידי פיוגול, ולכאורה ר"ל דכיון דבעינן כהרצאת כשר לחלות דין פיוגול, ע"כ דחשיבא הקטרה ראויה, אבל כאן בשמעתינן לא הזכיר רא' לדבריו, ואפשר שלא הוצרך להווא טעמא אלא גבי קומץ דמיפרת ולא שלטה האור אלא בחלק אחד, ובזה אמרינן דע"כ נעשה כולו ראוי להקטרה, דאל"כ לא הי' בדין שיתכשר לחצאין, דבשעה שקרב חציו האחד עדיין

בפיגול בעינן דין מזבח, מיהו גם בבמה מצינו דין פיגול, אלא שבתו' י"ב א' מבואר דגם בבמה יש דין אצל"י, ולפ"ז ק"ק לחלק בין רצפה לבמה, ועסק"א, מיהו הרי לא למדנו מק"ו דעולא דמזבח מקדש, וש"מ דלא בעינן לדין קידוש מזבח כדי שיתקבל.

שם גמ' מאן דמתני אסיפא כ"ש ארישא, יש לעי' מאי כ"ש הא בעצמות הטעם משום שאינו דרך כבוד ואיכא למימר דכיון שמשלה בהן האור הר"ז חזרה לשלחן לחמו, אבל בפסולין מנלן דפקע פסולין עי"ז, ואפשר לומר דסמ"ך אמימרא דעולא מ"ג א' דפקע פיגולו ממנו, א"נ כיון דפסולין אצל"י ועצמות לרבי ירדו ש"מ דפסולין עדיפי, ועיקר הסברא היא דמשמשלה בהן האור כבר זכה בהן המזבח ולא הקטרה דידן חשיבא, אלא השבה למזבח את שלו ואין לנו ענין מה נטל המזבח לחלקו, ואם בעצמות שאין בהן מה להקטיר אמרינן האי סברא, כ"ש בפסולין, וביומא מ"ו א' מצינו ענין משלה בהן האור אף בכשרין דאיכא לישנא דרק הני שכבר משלה בהן האור מקטירן בשבת, והיינו מה"ט דמשמשלה בהן האור שוב אין מתייחסת ההקטרה לקרבן שבאין ממנו אלא זה מתיקוני המזבח, ול"ע כה"צ בכ"ז.

יב. פ"ז א' תוד"ה וכולן, בסוה"ד כתבו דאם היינו מפרשים דלא קאי אפסולין לא היינו מתרצים בזה כלום, דמ"מ הוה קשה למאן דמתני לה אסיפא, מיהו לכאורה מיושב טפי לפרש כן, דהא ממעטינן בביתא לעיל שאי אתה מחזיר עיכולי גידין ועצמות, ובלא מתני' יש לשאול היכי מיירי, וע"כ למאן דמתני לה ארישא הרי מיעוט זה כולל בין שנתעכלו הרבה בין שמשלה בהן האור, ולמאן דמתני אסיפא מיירי בנתעכלו דוקא, והיינו מתני' דקמ"ל האי מיעוטא, נולכאורה מתני' מתפרשא דומיא דגחלת, והתם במשלה בה האור ראוי להחזיר כ"ז שיש תועלת בה, מיהו בגמ' גבי איברים לא דייקו דומיא דגחלת ועי'

דמנחה ועופות ודם ונסכים דאימעטו לאו משום דחמיר פסוליהו אלא שלא החשיבתן תורה להתקדש ושלא להורידן, ולכן היכא דהקטירן שפיר נעשו לחמו של מזבח, ומה"ט דעולא ראוי לומר כן אף בדם שאם אינו מתקבל איך מביא אחרים לידי פיגול, ולפ"ז מצינו כעין משלה בהן האור בהגעת הדם על קיר המזבח, נומסתבר שזו כונת תו' פ"ז ב' שלא יקנחנו, ואמנם דינו כדם כשר אבל לא מצינו איסור קינוח בדם כשר, וצ"ע, ועי' לעיל סק"ח].

ודאתאן עלה הדינן לדינא שכתבנו לעיל סק"ח דאף לר' יהושע מהניא זריקת הדם לקבוע האמורין שאצל"י, כדין קומץ לריה"ג, ולענין משלה בהן האור משוינן שאר פסולין לפיגול או דסברא היא וכדאשכחן בדעולא לענין אם ירדו יעלו, והא דמייתנין כ"ז ב' מניתינן בחוץ יש לפרש דמדמהני קליטת מזבח הפנימי ש"מ שהוא בדין מזבח לקדש וכמש"כ שם, ולפ"ז מוכח דלא אמרינן משלה בהן האור בפסולין חמורין דאע"י דאל"כ מ"ט לא מהני זרק דם דיצא לר' יהודה, כדמהני בדם פיגול לר' יהושע, א"ו בפסול חמור ליכא קליטת מזבח כלל וכ"ש בהני דלא ה' פסולין בקדש ובהני דמצותן באכילה.

ועוד יש לשון ברצפה למה שציידו תו' פ"ז א' וכ"כ מנחות נ"ז ב' דאינה מקדשת פסולין מה הדין אם משלה בהן האור, ולכאור' מהוכחת עולא בקומץ יש ללמוד דמהני, שהרי מקטירין קומץ על הרצפה לר"י, נכדאמרינן י"ד א' בבזיכין, וכן מבזיכין גופיהו דפגלין את הסדרים], ואם אינו מתקבל איך מפגל אחרים, ומבואר מזה דלא בעינן בזה לדין המזבח מקדש, ומ"מ אין ללמוד מזה להני דאע"י, דדין משלה בהן האור שייך רק בדאיכא קצת מצות הקטרה, ואז י"ל דא"צ קידוש מזבח, (גם יש לדון להוכיח מזה דרצפה מקדשת פסולין אם נימא דלקבוע

בגמ' דאמליקת עולה כשרה קאי, אבל ודאי פרתו' מיושב טפי, שאין ראוי לשאול על הקרב לגבוה שמא טמא הוא, (ולפי פרש"י איכא למימר דאחטאת נמי קאי וכגון שאכלה זר, וכ"כ הראב"ד בתו"כ, ולפ"ז ה"ק נהי דאכילה והקטרה דמצוה אשתרי ולא כטמאין חשיבי, אבל אכתי שלא כמצותן מנלן, אבל הדבר תימה שיהא הכהן טהור והזר טמא, ומה"ט לא מסתבר שיהא הקרב על המזבח מטמא), ועי' להלן, שו"ר בנוסחאות רש"י מכת"י מבואר כפרתו' ומסתמות התו' משמע דאמנם הי' לפנייהם נוסחא זו, [וכ"מ בתו' ובשטמ"ק בשם רש"י בפי' פסולו בקדש, וכ"מ בשטמ"ק ס"ט א' אות א'.]

מיהו מש"פ תו' דמתרת את האסור ר"ל דאעל"י, לכאורה אפשר לפרש בזה כפרש"י, דסתם מתרת את האסור משמע היתר לכתחלה, וה"ק כיון דמליקת פנים מתרת את החטאת לאכילה ואת העולה להקרבה הו"ל כשחיטה בחוץ, ולכן אף בפסולין לא חשבינן הפסול כאילו מולק חולין, אלא זה מהלכות הקרבן שיפסל בכה"ג, ומ"מ שם מליקת פנים עליה לטהרה מידי נבילה, והא דגמרינן חדא מגו חדא דכל שאינו מטמא בבית הבליעה אעל"י, היינו רק לר"ש דאשכחן דס"ל כל שפסולו בקדש הקדש מקבלו, וכל שאין פסולו בקדש אין לחשבו כמליקת פנים, אבל לר"י דמצינו אם עלה ירד אף במליקה כשרה כגון שנשפך דמה ויצא דמה, ע"כ דלאו חדא כללא לתרוייהו, וממילא אף בנמלקה בלילה י"ל דמודה ר"י דחשיבא מליקת פנים אף דתדר, [וכל זה יש לקיים אף אם נפרש דמתרת את האסור לענין אעל"י כפרתו', דר"ל מליקת פסולין באופן כללי, ולא בעינן שמליקה זו תתיר], וראי' לזה מרבה מעילה ג' א' דסבר דלר"ש מליקה שלא במקומה תרד ואינה מטמאה בבית הבליעה, וע"כ דלא הוצרך בזה שתהא מתרת את האיסור דאעל"י במליקה זו.

בסמוך בזה], אבל בעיכולי פסולין לא אשכחן מיעוטא, ועוד דהא פקע פיגול מהן כדאמר מ"ג א', והדין נותן שפוקעין דידהו כפוקעין דכשרין, ונראה דבגמ' סתמו הדברים ושאלו היכי דמי רק באיברים, משום דהא דוכלן תליא בפלוגתא דלישני, וסתמא דגמ' סברה דבכל ענין שפקעו לא יחזיר, ורק באיברים מיירי בשרירי, [ולכאורה ה"ה גחלת, וצ"ע דשמא אינו דרך כבוד להשיב גחלת שרופה אף שיש בה תועלת, ואפשר דסתם לשון גחלת מתפרש בשרירי מדלא קאמר וכן עץ שפקע מע"ג המזבח].

ומי"ש תו' דאי מפרשינן דא"צ להחזיר ניחא צ"ע דביזמא מ"ו א' אמרינן דפסולין שמשלה בהן האור מחזירין למערכה בשבת, וזה לא יתכן ברשות, ועוד דכיון שפקע פיגול מהן הרי הן במצות הקטרה, ועיקר פרש"י צ"ב דבפשוטו הא דאי אתה מחזיר עיכולי גידין ועצמות דינא קתני שאינו דרך כבוד, וודאי דבכלל פוקעין דמתני' אף בשרירי דומיא דאיברים, ולל"ה דעולא דוקא בשרירי, ולמה נפרש קרא דא"צ להחזיר, וכן מתפרש בגמ' דבסיפא לא יעלו כדין פירשו לא יעלו דאסור להעלותן, וכנראה ס"ל לרש"י דהא דאחר חצות לא יחזיר אין סברא לאסור העלתן, מיהו י"ל דאין זה דרך כבוד, או שכבר נקבעו בדין דשן ואין להעלות דשן ע"ג המערכה.

קצרון ש"ד, לא יחזיר בפשוטו משמע איסור, ובפשוטו אין חילוק בין פקעו להורידן, ובפשוטו פסולין שמשלה בהן האור דינן ככשרין לכל דבר, וא"כ מתני' בגידין ועצמות, ותירוצם הראשון פשוט דהא ממעטינן מקרא עיכולי גידין ועצמות, וע"כ דלישני פליגי אם גם במשלה בהן האור אינו מחזיר או רק בשרירי וכל חד מפרש מתני' כדעתיה.

יג. פ"ח א' תוד"ה מלק, לכאורה כולה מתני' ר"ש היא כו' דמליקה המתרת את האיסור פי' דאם עלה לא ירד כו' רש"י פי'

דכללא דפסולו בקדש קאי רק אפסולי דגוף העוף כיבשה גפה או אמקומות דיש לדון דלא הוו בקדש כלמעלה ודרום, אבל שמאל ולילה וזר חשיבי תמיד בקדש והגדון במעשה המליקה, ואיכא למימר דבזה לא אזלינן בתר כללא דפסולו בקדש די"ל דשם מליקה עלה וכשוחט קדשים בפנים דמי, דודאי תרד, כדלק' קי"א א', (וכמו לרב דמטמא בבית הבליעה אע"פ שהוא בקדש, מיהו י"ל דזה לא חשיב בקדש דע"י המליקה נכנס בקדש, וכן יש לדון בסכין דאין החסרון מפני שאינה בקדש).

ואפשר דר"י מספק"ל אף בדין טומאת בה"ב, והא דנקטו תרד משום קמיצה, ובריתא לא שמיע לי' או דסבר דפליגי אבריתא, ובזה מיושב הא דמספק"ל ולא פשט כדחזקיה, דיש סברא לומר דנהי דילפינן מבמה שיהא הקדש מקבלו, אבל לענין טומאת בה"ב בעינן שיהא ראוי בפנים לכתחלה, והיינו דס"ד שיש עדיפות לקמיצה ממליקה, דבמליקה אין כח בזר לטהרה וממילא תרד דטמאה תרד, או"ד מליקה ל"ת ואינה מטמאה ועדיפא מקמיצה כדחזקיה, ותלמודא סתים לה לבתר דידעינן מבריתא דאינה מטמאה וממילא יש להכריע כדחזקיה, ועד"ז כתב אאמו"ר שליט"א, (וכן יש לדקדק מדמדכרינן אין עופות בבמה, ולצד דלא ילפינן מבמה אף מטמא בבית הבליעה, וכמ"ש תו' ס"ח ב' ד"ה ונילף, ואמנם קושטא הוא כמ"ש בסוה"ד, וכדחזינן דלר"י תרד ואינה מטמאה, מ"מ קצת סמך יש בזה דגם נדון דבה"ב בכלל הספק).

כתבו תו' דהא דלא תרד היינו לר"ש, והדבר מוכח דהא נמלקה בלילה בפשוטו דינה כנשחטה בלילה, (אם לא נחדש כתי' בתרא בתו' דעוף שאני, ועתו' פ"ד ב' שכ' דראוי לומר דעוף גרע), וכיון דנמלקה בלילה תרד כ"ש מליקת זר דלרב מטמאה בבה"ב, וכבר תמהו על הרמב"ם שפסק דלא תרד, (ועי' לקוטי הלכות פ"ד א' דסבר כתיורין בתרא

בעיקר דבריהם כבר תמה אאמו"ר שליט"א דע"כ מתני' דלא כר"ש דלדידיה מלק בחוץ אינו מטמא בבית הבליעה דהא מיחייב עלה כרת, ובכה"ג אמר רבא ס"ט א' דאינו מטמא בבית הבליעה, ועי' לעיל ס"א סק בדין זה אם ר"ש מחייב כרת אף על המליקה, ועוד דר' יוחנן כר"י ס"ל ומ"מ אמר דזר ולילה אינן מטמאין בבית הבליעה, ועוד דבמעילה ג' א' מבואר דמהא דאינו מטמא בבית הבליעה אין רא' שלא תרד, עד דמייתי לה ממתני' דכל שפסולו בקדש אעל"י, ואם איתא דבעינן שתהא מתרת שאעל"י, א"כ מהא דאינו מטמא מוכח דלא ירד, וודאי סתמות הגמ' בזה כמפורשת דאתיא ככו"ע, וכ"מ ברמב"ם שפסק כמתני' וכר"י.

יש לדקדק בהא דמותבינן לרבה מעילה ג' א' מהא דכל שפסולו בקדש אינו מטמא בבית הבליעה ואעל"י לדין שחיטת דרום, הא אשכחן לר"ש קי"א ב' דמלק בחוץ אינו מטמא בבית הבליעה ואע"י, וה"נ נימא בשחיטת דרום, וי"ל דהא דמולק בחוץ אינו מטמא היינו משום דאהניא מליקתו לחיוב חוץ ומה"ט אסור בהנאה מדאורייתא ולא כמאן דחנקינהו דמי, וחייבין על העלאתו, אבל בדרום דמכאן דחנקינהו דמי לרבה אין מקור שלא יטמאו בבית הבליעה אלא מכח דפסולו כקדש חשיב, וכיון שאע"י ואין חייבין עליו בחוץ ואין מועלין בו דין הוא שיטמא בבית הבליעה, דהו"ל כמולק בחוץ לרבנן דר"ש דמטמא בבית הבליעה, ועתו' ס"ט א' ד"ה לאתויי כעין זה.

יד. פ"ט א' אר"י שמעתי שנים כו' ולא ידענא, יש לעי' לצד דמליקת זר תרד מה הדין בטומאת בית הבליעה, ופשטות הגמ' דלבתר דשמעינן מבריתא דאינו מטמא מספק"ל אם תרד, והק' אאמו"ר שליט"א בסק א"כ תפשוט ליה חדא מגו חדא כדאמר' מעילה ג' א' דכל שפסולו בקדש לענין בית הבליעה ה"ה לענין שלא תרד, ואפשר לומר

דתו, ודוחק), ולפ"ד התו' דכולה שמעתין כר"ש ניחא סתמות הגמ', אבל אי שמעתין כר"י הו"ל לגמ' למימר דהכא אליבא דר"ש קיימין, וי"ל דסמכו אקו' דנשחטה בלילה תרד, ועי' לעיל ס"א סק אי מתני' ק"ט א' הויא סתמא כר"ש ונהרמב"ם העתיק מתני' דהתם אף לר"ן, ואי הלכתא כר"ש ל"ק שסתמו כן, מיהו ר' יוחנן כר"י ס"ל כדלק' פ"ד ב' ומש"ה נקט זר אין מטמא ולא אשמועינן רבותא דלא תרד.

טו. פ"ט א' וליטעמין כו' פי' ואנא אמינא דסיפא לאתויי מליקת זר, אלא כל חד מתרין לטעמא רישא לרב לאתויי שחיטת קדשים וסיפא לר"י לאתויי מליקת חולין, א"נ ניחא להו לאוקומי רישא וסיפא בחד ענינא, ובאמת לרב דרישא לאתויי שחיטת קדשים ע"כ לא דמיא לפסולו בקדש דאמרינן בעלמא, דהא אם עלתה תרד, ולכך הוצרך לפרושי סיפא דומיא דרישא בקדשים וחולין, ולא כפסולו בקדש דאמרינן בעלמא, ולר"י מיתוקמא מתני' בפשיטות בנרבע ומוקצה ואינך כ"ש בשטמ"ק וברש"י כת"י, ותלמודא לא נחית להאריך כיון דמסיק מבריתא כר"י, ועדיין צריך יישוב מתני' לרב, וכמשה"ק אאמו"ר שליט"א ועי"ש מש"כ ליישב, ולפמש"ש דבעינן בזה הכלל דומיא דרישא דמתני', ניחא דלא מיייתנן לרב חול"ז וחול"מ כמשה"ק תו', ולכן בעינן או דומיא דשמאל ולילה שהחסרון במעשה המליקה, או קדשים וחולין בשחיטה ומליקה, אבל כל הני הפסול בעוף או בכונה ואין הכונה מגרעת בטומאת בה"ב, מיהו אכתי הו"מ"ל לאתויי טמא שכשר בעבודת ציבור, אלא דניחא ל' לאוקומי כללא דרישא וסיפא בענין אחד.

פ"ח ב' אמר רב שמאל ולילה כו' לכאורה שמאל ולילה דתנן במתני' מיותר, דאי כל הפסולין כולל כל השנויים בפ"ב גבי קבלה וכדתנן פ"ג גבי שחיטה, א"כ כ"ש שמאל ולילה דאית להו הכשירא, ואמנם יש

לדחות דתנא כל הפסולין אגברי ושמאל ולילה לאו פסול גברא הוא, מ"מ משמע לגמ' דלא הו"ל לתנא למיסתם החידוש ולפרש הפשוט ביותר, [וכעין שכ' תוד"ה אלא], ויותר מיושב אם גם ר"י מודה דפסולי דלא מתכשרי בבמה מטמאין בבית הבליעה, וכדנקטו תוד"ה וליטעמין בקושיתם, וכיון שהדבר פשוט דכל הפסולין לא קאי אכולהו ממש, שפיר נחלקו רב ור"י אם זר כשר, וכו' מודו דטמא שכשר בעבודות ציבור אינו מטמא בבה"ב, ואולי אף אונן דמתכשר בכה"ג, ובור ומחור"ב ולא ריור' ויושב ועומד ע"ג כלים פליגי, דכל הני מתכשרי בבמה, ובאמת לחדש דר"י יליף משחיטה ל"מ כן בגמ' דהא מסקינן דשחיטה לאו עבודה היא, אבל בלימוד מבמה מצינו דקיימא הכי למסקנא בדחזקיה, וכבר כ"כ אאמו"ר שליט"א עי"ש, אלא דשמא ס"ל דכל הפסולין שם מליקה עליהו בפנים כמו שחיטה בעלמא, ולא אימעית אלא סכין, ולא צריכינן להכשרא דבמה אלא סברא הוא דשם מליקה עלה, ומ"מ פשטות הגמ' דמבמה ילפינן ולא מסברא לחוד, [תדע דדינא דאעל"י לכאו' מבמה ילפינן דלא סגי בסברא כדחזינן בדחזקיה, וק"ל מעילה ג' א' שדינם שוה, ונתעוררתי לזה], וכ"נ מדלא נחלקו בפשיטות דר"י אמר דכל הפסולין הני דתנן בפ"ב ובפ"ג, ולא פסלו אלא סכין, אבל אי כולהו מודו דבעינן הכשרא דבמה ניחא.

והרמב"ם פסק דזר וכל הפסולין דינם שוה, ומקורו מהביתא דקתני סתמא מלקה זר מלקה פסול, ולא מפרשי בגמ' מידי, וכ"כ ברש"י כת"י דמלקה פסול היינו בע"מ.

יש לעי' למ"ד אין עופות בבמה אם מטמאין בבה"ב במליקת זר, ובתו' ד"ה ונילף נקטו בקושיתם דבאמת למ"ד אין עופות בבמה לכו"ע מטמאין, ומיהו כתבו דשמא למאן דיליף מבמה מכשיר זר בכל מלי, ויש לעי' למאי דנקטו בתירוצם דלכו"ע אין מטמאין, מ"ש קמיצת זר דתרד נהי דלא אשכחן מנחה

בכ"ש בבמה מ"מ נילף מבמה דמעשה זר חשיבא עבודה, וי"ל דמיעוטא דקמיצת זר סבורא היא דכיון דהא דאשכחן דזר מקריב הוא רק בזמן שא"צ קדושת כ"ש, י"ל דבמקום כ"ש אף כהונה מעכבת, כמו שכ"ש מעכב, דמעשה זר ככלי חול דמי, משא"כ במליקה דליכא האי טעמא אף אם אין עופות בבמה ושפיר י"ל דילפינן מבמה דמעשה זר בכלל עבודה ולא כסכין דמי.

הא דקתני מתני' כל הפסולין לרב, י"ל דעיקרה לומר דמליקתן פסולה, ומסיים עלה דמ"מ אין זה מחייב שיטמאו בבית הבליעה, ואיכא דאין מטמאין כגון שמאל ולילה וטמא הכשר וק"צ, - יש להסתפק בזמן היתר הבמות אם מליקת זר מטמאה לרב, דשמא לא גרע בפנים מבחוץ, [מיהו ודאי דתדר].

טז. כ"ז ב' אר"א מזבח הפנימי מקדש פסולין כו' בשטמ"ק בשם תו"ח הקשו וכי יפה כח מחמת פסולין הא בכשרים לא מקדש כו' ותירצו דקרא מייירי לכתחלה אבל דיעבד יקדש, ולכאורה משמע דאף בכשרים אם העלן על מזבח הפנימי יקרב, אבל אין נראה כן דכיון שאף אם ירדו יעלו על מזבח החיצון אין בהורדתן פגם ואינן בדין אצל"י כמש"כ אאמו"ר שליט"א מסוגית הגמ' פ"ה א' וכמשנ"ת סק, ובזה ודאי אינו בדין שידחה לאו דלא תעלו עליו, ודוקא פסולין יש בהם דין אצל"י בפנימי, ומשה"ק וכי יפה כח פסולין היינו משום דליכא מצוה בכשרין כלל אינו בדין שיהא מצוה בפסולין, מיהו אין זה מוכרע דכיון שלא יחזרו למזבח זה אפשר דגרע וחשיב כנוטלו שלא ע"מ להחזיר, ולא מסתבר כן, אלא דעיקר הא דליכא דין אצל"י בכשרין אינו פשוט כמשנ"ת לעיל שם, ואם נימא דאף בכשרין כן הא דחייב המעלה עולה ומנחה על מזבח הפנימי היינו כגון שהעלה מיד ע"ג האש אבל אם העלה ע"ג המזבח תחלה קדש ומצוה להעלותו, אלא שעבר

עבירה בהעלאתו, כמו בכל הפסולין שיש איסור בהקרבתן ואם העלן לא ירדו, ולפמש"כ דבכשרין ליכא דין אצל"י אפשר דחייב אם העלהו, ואפשר דאף לפ"ז פטור דסו"ס קדשו המזבח [כגון לענין קידוש קומץ], ואע"פ שלא הורידו לא חשבינן ל' שהוא המביאו אלא לחמו של מזבח הוא מקריב עליו, וצ"ע אם אין ללמוד מזה שהמזבח מקדש אף כשרין, שו"ר בספר מן זללה"ה לקוטים סק שכ' דבכשרין באמת חייב ובהכי מיתוקם חיובא דלא תעלו עליו.

בעיקר הנדון אם הפנימי מקדש קומץ ליקרב פשטות הגמ' כתירוצן קמא דמקדש ליקרב, דמשמע ממיתבי דה' ראוי שקטרת זרה לא תרד ממזבח הפנימי, דאל"כ מאי מקשה מבריתא נהי דקדש ליפסל אכתי שפיר תרד והכי קתני שאין לך מקדש ליקרב אלא מזבח החיצון, ואי משום דפנימי נמי מקדש דמים, הו"מ לשנויי דתנא במיד דהקטרה קאמר, [מיהו אם קטרת שנפסלה אינה בדין קטרת זרה, א"כ גם פנימי מקדש להקטרה], ועכ"פ לא הו"ל לגמ' למיסתם בקו' ובתירוצן דמשמע דמפנימי לא תרד, אם איתא דלעולם תרד לכו"ע, ועוד דא"כ באמת יש חילוק דבדם דחזי ל' לא ירד ובקומץ ואינך ירד, ולשון הגמ' משמע שדינם שוה, ואי משום דכתיב לא תעלו עליו, הא כל הפסולין יש איסור דאורייתא או לאו בהקטרתן עתו' פסחים, ואפ"ה אהני יקדש להקטירן, ואע"פ שלא פקע פסולין, דנעשו לחמו של מזבח, וה"נ נעשו לחמו של פנימי, תדע דלר"ל פ"ז א' דכ"ש מקדשין ליקרב ודאי משמע שהדין שמקריב על הפנימי, וש"מ דלא חש ללאו דלא תעלו היכא דעלו, ויש לדחות דאף לר"ל נוטלן בכ"ש מע"ג הפנימי ונותנן ע"ג החיצון. — [מהא דנקטו בגמ' קומץ משמע כתירוצן בתרא, ויש לדחות דקטרת זרה קאמר ואורחא דמילתא נקט שאין דרך להעלות איברים על הפנימי, ואמנם עיקר הדבר חידוש שאם עלו

פסולין על הפנימי מתקן להם מערכה ומקטירן, אבל ע"כ מיירי בהכין.

מיהו למאי דמסיק דהאי כלי שרת שמא סמכו בגמ' דנדע שדינו רק ככ"ש וכדפשט לי' ר"י לר"ל פ"ז א', וזה כתירוץ בתרא, ויתיישב בזה פשטא דלא תעלו עליו, ושא"צ לסדר מערכה על מזבח הפנימי להקטיר עליו הפסולין, דכ"ז מחודש טובא, [מיהו י"ל שמקטיר על הגחלים של הקטרת], אבל בתו' לפנינו כתבו דעדיף מכ"ש דמקדש פסולין ליקרב, ויש לדחוק ולדחות דאדם קאמרי, אבל לא הו"ל למיתסם דבריהם כ"כ.

שם גמ' תריץ כו' לכאז' קטרת זרה דמיא לדמים דחזו למזבח פנימי, וא"כ אף בלא ר"א קשיא ממתני', ומש"ה קאמר תריץ כו', מיהו יש לדחות דקטרת זרה כעולה ומנחה, ואין ראוי לו, ואפשר דכל קטרת אפי' שנפסלה משל שחרית חשיבא קטרת זרה לפנימי.

יז. בדין צורם אוזן הפר ואח"כ קיבל דמו דפסול כדלעיל כ"ה ב' יש לדון אם דינו כבע"מ דירד אף לר"ש, וכעין שכתבו תו' ק"ט א' גבי קומץ ואינך שחסרו, [ובאמת גם שם הדברים מחודשים, ועוד דהתם החסרון בגופו טפי, ואמנם אם חסרו שירים אף למ"ד פסול י"ל דהקומץ אעל"י], ובפשוטו כיון דלר"ש קבלה לא מעכבא לאעל"י, ה"ה אם נעשה אינו ראוי לקבלה אחר שחיטה אבל אאמו"ר שליט"א נסתפק דשמא אם קודם שיצא שיעור הזאה צרם אזנו גרע, דאין הפר ראוי לקבלה, אבל אחר שיצא שיעור הזאה כבר נקבע דינו כנשפך הדם דלא תרד, שהרי ה' יכול לקבל ד"ז, ולכאורה יש להוכיח חדא מגו חדא דאעל"י כדאמרינן מעילה ג' א', דהא ודאי אם חיסר איבר מהעוף אחר המליקה לא יטמא בבית הבליעה שכבר נקבע הכשרו ע"י המליקה, וכל שאינו מטמא בבית הבליעה אעל"י, [מיהו הערני אחי הר"י נ"י דמשכח"ל אם עלה ירד אחר מליקה כגון שזרק הדם

שלא מכ"ש ועוד, ולית לן למימר כללא מחדא דגו חדא אלא כשהפסול בשעת מליקה, מיהו אנן נמי הכי קאמרינן דמה"ט יש להבין שפסול זה לא דמי לבע"מ ופסולו בקדש קרינן ביה], מיהו בלא"ה הני שהחסרון בדרך הקטרתן לא דמו כלל, והכא בעיקר הקרבן קיימינן שבשום אופן אין לו הכשר, ואמנם כתב אאמו"ר שליט"א בס' סק דאפשר דבעוף ליכא לדינא דצורם אוזן הפר אם נימא שאפי' נשפך על הרצפה כשר ותלוי בבעיא דר' אבין צ"ב ב', מ"מ לצד דנשפך על הרצפה בעוף פסול יש להוכיח כן, ואין דין טומאת בית הבליעה משתנה בבעיא זו, ויש מקום לדון היכא דעם גמר שחיטה עברה שנתו, דאמנם השחיטה היתה בהכשר אבל לא היתה ראויה לזריקת דם בהכשר, וגם בזה לענין טומאת בית הבליעה מסתברא דלא מטמא, דאין נפקע שם מליקת קדשים ע"ז, וחשבינן הא דאינו יכול להזות כפסול דמכאן ולהבא, וממילא אעל"י, [מיהו לכאז' בני יונה שעבר זמנן אינו תלוי בזמן אלא בתחלת הציהוב, וזה אינו שייך אחר מליקה].

ויש מקום לדון דאף לר"י לא גרע מום דאחר שחיטה מלן דמה, דלא ממעטינן מקראי אלא פסולין חמורין, ומום אחר שחיטה אין בו פגם כ"כ, וכן עברה שנתו, ושייך לומר בזה שכן מום ועברה שנתו כשר באימורין, כדאמרינן לן בדם כשר שכן לן באימורין כשר, וכ"ש בעברה שנתו דכשר בשאר קרבנות, ואני מסופק כעת בעברה שנתו קודם שחיטה אם ירד, דכי היכי דאשכחן לר"ע בבע"מ דאעל"י, [וחייבין עליו בחוץ כדאמר בכורות ט"ז א'], אע"פ שהקרבן פסול וצריך לפדותו ומסתברא דהבעלים לא יצאו יד"ח, ה"נ י"ל לכו"ע בעברה שנתו, כ"ז שלא כיפרו הבעלים, אף בחטאת וכ"ש באשם דנעשה עולה ופסח דנעשה שלמים, וקצת משמע כן מדלא קתני לי' בפ' פרת חטאת גבי הני דאין חייבין עליהם בחוץ, מיהו בענין מחודש וצ"ע

ובירור, [שו"ר שאמו"ר שליט"א כתב דמסתברא דירד], מ"מ לענין עברה שנתו אחר שחיטה ודאי יש מקום לקיים דאע"ל, שו"ר בתו' הרא"ש נדה מ"ז ב' מבואר דאף בעברה שנתו אחר שחיטה ירד, [כ"כ בשם ר"מ וצ"ע אי פליג עליה], ועי' תמורה י"ט ב' פלוגתא דר"ש ורבנן ובתו' שם, ולע"כ.

המעלה בע"מ למערכה ע"ג האש חייב לכו"ע, אבל אם העלה על המזבח פטור דלאו שמה הקטרה, ואמנם גורם עי"ז שתהא בהן מצות הקטרה, מ"מ א"א לחייבו על מעשה זה לחוד כ"ז שלא הקטירו ע"ג המזבח, ואפי' חזר הוא עצמו והקטירו פטור דהקטרה דהשתא מצוה היא, ודכוותה מתפרש הלאו או האיסור להקטיר פסולין מקרא דלא ירצה עתו', כפיגול ונותר וטמא, דאם העלן ע"ג המזבח עדיין לא עבר וכשהעלן על המערכה בלא הנחה ע"ג המזבח עובר, מיהו אם נימא דהמעלן בידו ע"ג הכבש חשיב עלו כנראה בסוגיא פ"ז ב' פ"ח א' א"כ סתמא דמילתא עולה ע"ג הכבש ואינו זורק מלמטה, וא"כ בדרך כלל כשמעלה כדרכו פטור שמשעלה ע"ג הכבש חשיב עלו, ואינו מתחייב אלא בהקטרה ע"ג האש, ואמנם ה"ה בכל הפסולין, ושמא כשעושה הכל בהמשך אחד חייב.

יח. פ"ז ב' אור מזבח כמזבח דמי או לא, יש להבין הא בקרא כתיב כל בנוגע במזבח יקדש, ומה"ת לחדש דאור נמי מקדש, ולעיל כ"ה ב' דאמרינן דאור כלי מקדש הק' אאמו"ר שליט"א בס"ו סק"ד מי עדיף אור כלי מבירוצי מדות שאינן מתקדשות, וצידד לומר דלא מהני אור כלי לקידוש גמור ורק שלא יהא כנשפך על הרצפה מהני אור כלי לחשבו כנשפך מן הכלי, והנה הדברים מחודשים שיועיל הכלי לענין שלא יחשב נשפך על רצפה ואע"פ שלא נתקדש הדם כלל, ועוד דבפשוטו יש להשוות דין אור מזבח לדין אור כלי דתרויהו מיקדש לפינן, וכיון דאור מזבח מקדש ה"ה אור

כלי, ולכן יש לפרש ענין קידוש כלי ומזבח דענינו משנכנס לרשות גבוה נתקדש לחלקו ושוב לא ירד, ואור שסופו לנוח כברשות גבוה דמי, ונראה דמיירי בנותנו מדעתו ע"מ שיכנס לתוך הכלי או ע"ג המזבח, וכיון שסופו לנוח חשבינן ל' כנכנס לרשות גבוה דאיכא דעת אחרת מקנה שנתנו שם לרשות גבוה, ולא הנגיעה מקדשת אלא הכניסה לרשות גבוה משוי ל' לחמו של מזבח, ושוב אין ראוי ליטלו משם.

מש"כ דבעינן דעת נותן לכאו' הדין כן בכל אע"ל דאין המזבח נותן חלקו מעצמו בפרט בפסולין, והכי משמע מנחות ז' א' דכ"ש אין מקדשין פסולין אלא מדעת, ובנפל מאליו דנעשה כנתנו קוף ודאי לא מהני עי"ש, ונדון קדוש כ"ש ומזבח בפשוטו שוין כדתנן כשם שהמזבח והכבש מקדשין כך הכלים מקדשין, וכן מיייתנן התם הא דבעא מיניה ר"ל מר"י כ"ש מהו שיקדשו כו', ובירור' סוכה פ"ד ה"ז אמרו מה המזבח אינו מקדש אלא בדעת אף הכלים לא יקדשו אלא בדעת, והכי משמע בתלמודן כ"ז ב' דכ"ש עדיפי ממזבח, וכן צידד מרן זללה"ה בס"ק והוכיח כן מהא דלא קלטיה מזבח לדם שנשפך מן הכלי על הרצפה לר"י ס' א' [מיהו י"ל דלדין זריקה בעינן טפי דעתו, מדין אע"ל], ושוב דחה מדאמרינן עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד, ומשמע ל' עלתה מעצמה, ולכאו' כל אם על"י נאמר בלשון עלו ולא בלשון העלו, וי"ל דכיון שאפשר שתעלה מעצמה הי' לו לתנא לדקדק בלשונו, שוב הערוני דר"ל דהעלאה דמחיים לאו העלאה היא ולאחר שחיטה נעשית כעלתה ממילא, מיהו אפשר דשחטה בראש המזבח חשיב מעשה כהעלאה, (דוגמא לדבר קצצן בסוכה י"א ב'), ולפ"ז ענין המזבח והכלים שמקדשין דקדושתן החשיבתן רשות גבוה, וכל שהכניסו לרשות גבוה אין מן הראוי ליטלו, אבל אין רשות גבוה זוכה בדברים הנכנסין לרשות שלא

דם בזריקה אף בשר בזריקה, ולפמש"כ
אאמו"ר שליט"א דבכשרין ליכא דין אצל"י
ניחא, ומכאן ראי' לזה, מיהו לפמש"כ
דבכשרין פשיטא לן דאור כמזבח אין ראי'
מכאן דבכשרין ליכא דין אצל"י, דכשרין לא
חשיבי ירוד באור.

שם רובו לכבש ככבש כו' יש לעי' רובו
באור מאי איכא למימר, דהא האור גדול
וניכר שהוא לצורך אור כמ"ש תו' ס"ב ב',
ובדבר קטן הרי רובו באור, ואמנם אין
מהמשנה ראי' דבכה"ג בכבש לא יהא ירוד,
אבל בפשוטו נראה דאף בכה"ג ל"י, וקו' זו
קשיא רק לרבא ב"ר חנן אם נימא דס"ל
למסקנא דאור מזבח לאו כמזבח, וי"ל ככל
שמונח ע"ג דבר חשיב עיקר מקומו שם אף
שורבו באור, ולפ"ז לעולם חשיב או ככבש
או כמזבח ותלוי איפה מונח חלק גדול יותר.

שם מתקיף לה רבא בר"ח כו' היכי משכח"ל
כו' יש להבין מאי קושיא הא סתמא
דמילתא החושב להקטיר למחר אין דעתו
לישאר עומד ע"ג הסובב עד למחר וע"כ יפסל
בלינה וא"צ מחשבה מיוחדת להורידה, ונראה
מזה דכיון דבמצב זה אפשר להקטירה למחר
בעינן מחשבה מפורשת להורידה ולא סגי
בסתמא, והיינו דקשיא ל' לרבר"ח דפשטות
המשנה משמע דסגי במחשבת הקטרה למחר
סתמא, שו"ר בספר מרן זללה"ה סי"ט סק"ל
(שכ' דאמנם כיון דמשכח"ל פיגול בכה"ג
מפרשינן דסתמא זו כונתו ויישב בזה דעת
הרמב"ם).

פ"ח א' חטאת העוף פסולה היכי מזה מדמה,
פרש"י במלקה בראש המזבח, ולכאור'
משכח"ל נמי בדקאי ע"ג היסוד, דמליקתה
בקרבן דרומית מערבית, ומ"ש תו' פ"ז ב' ד"ה
עולת י"ל כונתם משום דעוה"ע בקרבן דרומית
מזרחית אבל יסוד מקדש, שו"ר בספר אאמו"ר
שליט"א דחטה"ע אינה נמלקת ע"ג המזבח
אלא אצל הקרבן, וא"כ אינו עומד על המזבח

מדעת נותן, וכ"מ מנחות ק' ב' גבי שולחן
דסידרו קוף לא חשיב עלה עי"ש. – בסברא
יש לחלק בין כלים למזבח דכלים הם רק
הכנה לשלחן גבוה ואין גנאי בנטילה משם,
אבל משעלה על שלחן גבוה ממש אין ראוי
ליטלו.

יש לעי' לבתר דפשטינן כ"ה ב' דאור כלי
ככלי דמי מ"ט מספק"ל הכא באור מזבח,
ולא מסתבר לומר דכח כלי אלים ממזבח
כדאמרי' כ"ז ב' דכ"ש מקדשין אף שאינו
ראוי להן, דלענין אור יותר קרוב להחשיב
אור מזבח כמזבח מאור כלי ככלי, דמזבח
חשיב טפי רשות שתופס אור, מכלי שכל
שחוצה לו אינו מתייחס אליו, [וכבר כתבו
תו' שם דצ"ע בשמעתין], ולכאורה יש לחלק
בין כשרין לפסולין דכשרין שראוין למזבח סגי
באור לחשבן כברשות מזבח, אבל פסולין כל
כמה דלא סלקי ע"ג המזבח למיעקר קיימי
וגם אין המזבח חפץ בהן, י"ל דאין אור
מקדש, מיהו ק"ק דלפ"ז אחר שכבר קדשן
המזבח ראוי לומר שלא יחשבו כירוד באור,
שהרי אור מקדש כשרין, וכיון שעתה מצוה
להקטירן כבר נעשו לחמו של מזבח, וכ"ז
שהם באורו בדין הוא שלא יחשבו ירוד,
ובגמ' מדמינן דין ירוד לדין קידוש מזבח,
וצ"ל דכיון דסו"ס פסולין נינהו ולא פקע
פסולן עי' קידוש המזבח, סגי בירידה כל דהו
שלא יהא מצוה להחזירין למזבח, ובדוחק י"ל
דכלי כיון שיש לו דפנות אלים כחו טפי
ממזבח וכבש, [ואף שזו גם סברא איפכא
וכמש"כ], אבל אין לפרש דכח כלי שרת
עדיף, דבגמ' שם מבואר דה"ה בכלי הממלא
לחטאת, ואפשר דאור שסופו לנוח פשיטא לן
דמקדש וכי קמיבעיא לן דנשאר באור, כגון
דנקיט ל' בידיה או דתלי בקניא, וד"ז לא
מצינו בכלי שמקדש, ועי' להלן.

שם היכי מסיק ל' מכבש למזבח הו"ל ירוד
דנגד ליה, יש להקשות הא כל עיקר
האור שבין כבש למזבח גמרינן ס"ב ב' ממה

ושפיר ביאר רש"י בעומד בראש המזבח, [עיי"ש בספר סו"ט ולע"כ], - מהא דפרכינן בסתמא מדם יש ללמוד דקי"ל כר"ג דדם אעל"י, (וכן עופות), דאל"כ הול"ל לר"ג מא"ל.

שם אמר רב אשי אי דנקיט ל"י בראש המזבח כו' לפ"ז אויר מזבח ראוי לקידוש, אלא דמספק"ל אם דינו כמזבח ממש או דבעינן שיתחס לרצפת המזבח, וא"כ מסתברא דבסופו לנוח כההיא דאויר כ"ש כ"ה ב' פשיטא לן דמקדש, ואפי' בנקיט ל"י בידיה וקאי ע"ג המזבח, כי קמיבעיא לן באויר שאין סופו לנוח, ואינו מתיחס לרצפת המזבח.

בתו' פ"ז ב' פ"ד א' מבואר דאם יש דבר חוצץ בין האויר למזבח אינו מקדש, ולפ"ז כשמעלה האיברים מן הכבש למזבח צריך ליוזר שלא תחצין ידו בין האבר למזבח, ובחציצת רוב האבר סגי למיפסל כדאמרינן רובו לכבש ככבש, ואפשר דכל שמונח ע"ג ידו הו"ל ידו עיקר כלפי האויר אף שכולט לחוץ טפי מרובו, דעיקר הנחתו ע"ג ידו, אבל הדבר קשה דלא אשכחן שיפרשו כן, ועוד דדם ע"כ עולה במזרק ואינו חוצץ, [ובתו' דנו שם בכלי ע"ג המזבח], ואיכא נמי שאר איברים שמעלין אותן בכלי כקרבנים ואימורי פרים הנשרפין דקתני נתנן

במגיס, ולכאורה נראה דכל שדרכו בכל אינו חוצץ, ולכן אף האדם שבא להקטיר מכבש למזבח אינו חוצץ, אף שאינו בטל כלל, ודברי התו' יתפרשו בהני שאין דרך להעלותן בכלי.

מיהו אכתי בסברא ה' נראה דאדם המעלה איברים לכבש כ"ז שהם בידו לא נתקדשו, ורק משנתקדשו לא חשיבי ירדו בדנקיט ליה בידיה, דזה משימושי ההקטרה, ומעיקרא ס"ד דאויר אינו מקדש כלל ולכן הו"ל כירוד, אבל השתא דתלוי בזיקת הדבר למזבח כדפרש"י, ה"נ י"ל דלגבי שלא יחשב ירוד סגי בדנקיט ליה בידיה בראש המזבח, וצ"ע, ומ"מ אם אין דעתו לקדש בעליתו עד שיניחנו ע"ג המזבח אינו מתקדש כמש"כ לעיל דבעינן דעתו לקדש, ומסתברא דסתמא דמילתא הכי הוא, ומיושב בזה דהמעלה פסולין ע"ג המערכה חייב, ולא אמרינן דמשעלה עמהם ע"ג הכבש נתקדשו דבעינן דעתו לקדש בהעלאה זו, ול"ד לחטה"ע ועוה"ע שמביאין לרשות המזבח למליקתן או הזאתן ויש בזה הכנסה לרשות המזבח, אבל בעולה עמהם ברשותו קאי עד שיניחם ע"ג המזבח ואינו מקדש בידו, מיהו אם רוצה שיחשבו כעלו בתוך ידו י"ל דמתקדשי [ונפטר בהעלאתו ע"ג המערכה], וזה תלוי אם נחלק בין עליה לירידה.

קיצור תוכן הענינים

א. פ"ד א' תוד"ה זאת וא"ת הא ר"י סבר רצפה מקדשת, לק' פ"ז א' נסתפקו אי מקדשת פסולין, ובמנחות נקטו דאינה מקדשת, וביאור הדברים דלענין אעל"י בעינן קידוש המזבח, ושהיה במקום ההקטרה דאז לא ירדו, ונהי דלענין זה שכבר עלו ואין ראוי להורידן שייך בכל מקום המקודש להקטרה, אבל אכתי י"ל דחסר בקידוש המזבח, ונראה שאם שייך לקדש רק לענין כשרין היו מחלקין הקדושה דלגבי פסולין ירדו, אלא דאפשר דהא בהא תליא, וכדרשינן מזאת תורת העולה בין כשרין בין פסולין, וכל דקרינן ב' מוקדה לכשרין ה"ה לפסולין, ויש להסתפק אי מהני משלה בהן האור ברצפה, ויש להסתפק אי בבמה יש דין אעל"י שהרי המזבח חול, וגרע מרצפה לר"י, ובתו' י"ב א' מבואר דאיכא, ועי' מש"כ ק"ח ב' בפוקעין בחוץ. — בתו' נקטו שקידש כל העזרה, ולכא"ל לא קידש אחורי בית הכפורת, וא"כ י"ל דלא קידש אלא תוך החצר כדכתיב, והיינו לצפון המזבח עד כנגד פתח האולם, כמבואר י"ד א' דהוה קדוש, ובבית שני אפשר דפקעה קדושתה וודאי דלא קידושה הם, ומעלות האולם

קדשי, וש"מ דאין זה בכלל לא תעלה במעלות על מזבחי. - משה"ק פ"ז א' מכבש, כבר יישבו י"ד א', וכן מיושב אם לדרוש לא קידש, ועוד.

שם תוד"ה פרט, לא צריכי מיעוטא לר"י כו', אפשר לפרש הטעם דלר"י דאיכא ג' מיעוטי ע"כ לא ריבה תורת כל שפסולו בקדש, ולכן מפרשינן דתורת מרבה רק פסולין קלין, וממילא הני שאינן פסולין בקדש לא אתרבו כלל, מיהו אף בפסולין הקלין ממעטינן יצא דמה ואינך, ולא אמרי' ש"מ דכללא אחרינא איכא דתורת ריבה, אלא דהני חמירי טפי, אבל לבטל כללא דפסולו בקדש שמעינן מדאיכא ג' מיעוטי.

שם בא"ד וא"ת ק"ק כו' לכאור' נראה דלר"י דרום ולילה מחד קרא מימעטי, ומה שדימו לשחוטי חוץ צע"ק דהא דבריהם למאי דמסקינן דלר"ש אעל"י.

ב. שם תוד"ה הניתנין, מה שדנו לענין שחיטה לחוד לר"ש, כבר תמחו האחרונים ז"ל מגמ' ק"ח א' קי"א ב' דקבלה בכ"ח לר"ש ל"ת, והנה לפ"ד אף לרב יוסף אליבא דר"ש שחטה בדרום תרד, דלא פליג ר"ש אר"י אלא בזריקה, וקשה דמתני' דאינן מטמאין בבית הבליעה ע"כ נקבע דינן במליקה, וא"כ מבואר דכל שנמלקה שלא במקומה וכן ק"ק בדרום הרי הם בדין אעל"י מזמן השחיטה והמליקה, ולפ"ז יש לפרש מ"ש ס"ו ב' דמתני' במיצוי היינו לומר דבבא דעולה כמעשה חטאת לא קאי עלה כללא דכולן, והרי היא בכלל חוץ מחטאת לשם חטאת, דהא לר' יהושע באמת הטעם משום דהו"ל כחטאת, וכיון דהא דאין מועלין הוא מפני שנעשית חטאת, ע"כ אין זה מענין מתני' דאתאי לאשמועינן דע"י הפסול לא פקעה מעלתו, והאי מענין הכשר הוא, ועוד דממילא מוכן דהמחלוקת של הסיפא אינה בכלל הרישא, ומיהו מצאו בגמ' דלענין מיצוי הויא שפיר בכלל וכולן. - מעילה דק"ק בדרום לרבה היינו מדרבנן, וה"ה מליקה לשם חטאת דילפא מיניהו, וקצת קשה דלרבה בדרום אין מועלין מדאורייתא, ובשחוטי חוץ משמע דמועלין, מדהויא שחיטה שא"ר.

ג. שם ב' תוד"ה ומוציא, משה"ק דליליף ר"י יצא דמה מאימורין, לכאור' אה"ג, ומש"ה איצטריך מיעוטא, דאם אינן בכלל פסולין הקלין א"כ מעיקרא לא איתרבו מתורת, וס"ל לר"י דהני חמירי טפי. - לא נתבאר דין קומץ ר"י, ובפשוטו דמי לדם ואם יצא או קמץ בלילה ירד.

ד. פ"ה א' אמר עולא אימורי קק"ל שהעלן כו' מבואר בגמ' דקמ"ל דחשיבי ראויין למזבח אע"פ שרק ע"י הזריקה מיקרו קדשי ד', מ"מ כיון דלא מיחסרא מעשה בגופן המזבח מקדשן, ומשמע דבק"ק לא איצטריך לאשמעינן כיון דאית בהו מעילה ולא חל בהם ע"י הזריקה קדושה נוספת ודאי המזבח מקדשן, וכן מתפרש בבעיא דר"י לק' ב', ובזה ניחא שלא הוצרך להזכיר ר"י ור"ש כיון דפלוגתא ר"י ור"ש שייכא אף בק"ק, ועולה קמ"ל דקק"ל כק"ק לכל חד כדאית ליה, מיהו באמת אף בק"ק יש קצת חידוש, דהא קומץ שלא נתקדש מועלין בו ומ"מ חשיב אינו ראוי למזבח.

ונראה דנדון אם עלו לא ירדו מתפרש בכל דוכתא בפסולין, דירידתן קובעת שלא יקרב, וע"ז אמרינן דלא ירדו, [ועי' לק' סק"ה], ודכוותה יש לפרש בדעולא דמיירי שנפסלו קודם זריקה, קודם שהעלן או ע"ג המזבח, ואי לאו דקלטינהו מזבח הי' חייב להורידן חדא דאין להניח פסולין על המזבח, ועוד דע"י הזריקה הרי הוא כמעלה הפסולין, וקמ"ל עולא דלא ירדו וזורק הדם ומקטירן, והא דנקט שהעלן ולא קאמר שעלו יש לפרש משום דמיירי אף בעלו בהכשרן, דגם בזה איצטריך לאשמועינן דקלטינהו מזבח שהרי אין בהם מעילה, וכן בעיא דר"י לק' ב' מתפרש בעלו בהכשר אם יש בהן מעילה, ודין אעל"י נקבע גם בהכשרן אם המזבח מקדשן ליעשות לחמו של מזבח או לא, ולשון העלה מתפרש בהעלאה בכונה ולא בטעות, והני דכשרין נינהו אמרי' העלה אלא שהקדים לפני, ובפסולין קתני עלו דעיקר העלאתן בטעות אלא שעלו, ואמור' שליט"א כתב לפרש לשון זה בהעלן ע"ג המערכה, ועי' לעיל מ"ג א' מ"ו ב' דמתפרש כן, ועי' להלן.

לשון נעשו לחמו של מזבח צ"ב מאי אתא לאשמועינן, וזה משתנה לכל פי' כדאית ליה ובוזה תלוי כל החילוקי דינים, לפי' מן זללה"ה קמ"ל בזה דאף אם נשפך הדם אח"כ לא ירדו לר"י, וקמ"ל דמקטירן קודם זריקה, דכבר אינתיקו מהזיקה לדם ונעשו לחמו של מזבח, ולפי' אאמור' שליט"א ג"כ מתפרש כן אלא דס"ל חידוש זה דוקא משעלו ע"ג המערכה, אבל ע"ג המזבח ירדו לר"י, וימתין עד

שזרק הדם, והנה מצינו לשון זה לק' ב' בדר' יוחנן דא"ל ר"א ותיבעי לך ירידה א"ל ירידה לא קמיבעי לי דנעשו לחמו של מזבח, ונראה מזה שלשון זה נאמר כטעם למה לא ירדו אם אינן נעשין קדשי ד' ע"י שהעלן, וע"ז אמרו דאע"פ שלא נתקדשו כדן אימורין מ"מ המזבח מקדשן בדין לחמו של מזבח, ולפ"ז אמר עולא לשון זה רק משום דס"ל דאין בהן מעילה, ודאיתאן עלה מתפרש שפיר כמש"כ דהגדון לענין אימורין שנפסלו דקדשן מזבח ולא ירדו, ולא נאמר בלשון לחמו של מזבח קולא נוספת, ולכן אם נשפך הדם ירדו לר"י, וגם צריך להמתין מלהקטירן עד שיזרקו הדם, וכמ"ש אאמור"ר שליט"א דבכשרין לא נאמר כלל דין אע"ל, עי"ש, כללא דמילתא למש"כ לא נתחדש בדעולא אלא דקק"ל ראויין למזבח כק"ק.

ונראה דלית לן לשוויי פלוגתא בין ר"י ור"ש בחידושי' דעולא בקק"ל, וכ"כ בשטמ"ק אות, וכ"מ בראי' דר"ז, ולפ"ז כיון דלר"ש אף קודם קבלה קידשן מזבח ה"ה לר"י, וכ"מ בגמ' דדייקנן הא שחוטין לא ירדו, והיינו קודם קבלה, וכן בנפסל הדם ואינו עומד לזריקה מ"מ כיון שאם זרק לא ירדו, המזבח מקדשן אף לר"י, ויש להסתפק אי מורינן ל' לזרוק הדם כדי שלא ירדו, עי' לקוטי הלכות, כללא דמילתא כל ששייכא זריקה דינן קודם זריקה כלאחר זריקה, ומרן זללה"ה הוכיח דבעינן דוקא זרקו פסולין את דמו, והיינו לשיטתו דנעשו לחמו של מזבח ומקטירן קודם זריקה ואף אם ישפך הדם, אבל למש"כ שעדיין תלי בדם אין רא' ממתני', דשפיר איצטריך זרקו כדי להקטירן.

בתו' פ"ג ב' כתבו דעיקר חידושי' דעולא לר"י, וקצת משמע מזה דס"ל, דתו לא ירדו אפי' נשפך הדם, דאל"כ אין זה חידוש כ"כ, מיהו דבריהם צ"ע דהשמיט עיקר החידוש דאיתא כר"י, ומ"ש קק"ל דנקט, וכן בדר' יוחנן חזינן דהגדון דוקא בקק"ל ולכר"ע, וכן בגמ' ל"מ כן כדדייקי תו' מקו' דרבינא ומדר"ז.

ה. פ"ה א' תנן וכולן שעלו חיינן כו' בנדון אם יש בכשרין ענין אם עלה לא ירד, בסברא אפשר ללמוד מדין אע"ל"י דפסולין ששייך ענין זה, שהרי המזבח לא קידש וטיהר הפסולין לגמרי שהרי אם ירדו לא יעלו, וע"כ דכ"ז שהם על המזבח אין ראוי ליטול לחמו ממנו, וסברא זו שייכא אף בכשרין, אלא דכעושה כן לצורך אין בזה פגם כשדעתו להחזיר, ולכן לצורך שחיטה או הפשט וניתוח למ"ד שאין זה ראוי ליעשות ע"ג המזבח יכול להורידן, אבל לכתחלה אין ראוי להוריד כלל, דאל"כ לכר"ע ה' ראוי שלא להפשיט ולנתח ברש"מ, ולשון המשנה והתוספתא משמע דדינא קתני, ואמנם כ"ה ברמב"ם, וכ"כ תו' יומא מ"ה ב', אלא דהתם כבר הוקטרו אלא שלא נתאכלו, ורש"י בשמעתין דאמרינן פשיטא פ' דכיון דהדר מסיק להו יכול להורידן, אבל בחידושא דהא שחוטין לא ירדו פ' דמיירי בכשרין, ואם נפרש מימרא דעולא בכשרין ומקטירן קודם זריקה, נחא, אבל אם בכשרין ממתין לזריקה ע"כ כונת רש"י דיש ענין שלא ירדו אלא דלצורך שחיטה פשיטא דתרד דלא חמירא הורדה דכשרין כשמורידן לצורך העלאתן, ואאמור"ר שליט"א הוכיח מקושית פשיטא, ומדאמרינן ומאי קמ"ל כו', דאין ענין שלא ירדו בכשרין, והראיות חזקות ויש ליישב, ובתוד"ה ומאי ג"כ משמע דיש ענין שלא להוריד אף בכשרין, ולכן מודו כו"ע דמפשיטן בראש המזבח, וצ"ע.

שם ובדוקין שבעין ואלבא דר"ע, אפשר דאף לר"י דם ירד מ"מ אם ה' המזבח קולט מחיים ה' גם הדם מתקדש עם כל הבהמה ואף לר"י זורקו, מיהו קודם קבלה לא משמע דקולט הדם, ויש לחלק, ומיושב בזה דאיצטריך קרא למעוטי חיים כדאמר פ"ג ב'.

שם תוד"ה ומאי, תימה כו' צ"ע היכא מוכח דבלא"ה ל"ק, דהא דפריך במאי אוקימא כו' היינו משום דלפ"ז צ"ל רישא בפסולין וסיפא בכשרין, אבל המשך הקושיא באמת קשיא בלא"ה, וכן משמעות הגמ' דאף למאי דק"ל כעולא קאי הך שינויא, דאל"כ הול"ל דמ"ד אין הפשט סבר כעולא, דהא אמוראי בתראי נינהו כמבואר בשטמ"ק, ומדדחיק לאוקומה כראב"ש וכו' ש"מ דקושטא הכי הוא, וכ"נ דעת רש"י והרמב"ם, ובאמת תירוצם סתום מאד בגמ' ובגוסת השטמ"ק מבואר דמ"ד אין הפשט מדמי ל' לשלחן, והיינו דבשום ענין אין הפשט, וגם קשה אחר שירדו איזה טעם יש שיעלה אותם להפשט, וצ"ע.

שם גמ' אותה כשרה ולא פסולה בתו"כ ובתוספתא מתבאר שמקריבה ע"ג עורה, שם כיצד עושה כו' בתוספתא וברמב"ם העתיקה קתני שמעלה אותן, וצ"ע למ"ד אין הפשט, גם צ"ע שם דמשמע אף בשאר זבחים מוריד הקרבים להדיחן ומעלה אותן, ולכאור' קרבים נאכלין, והדחת כרעיו יתכן שנעשית ברש"מ.

שם דאי מתרמי כהן כו' צ"ע מאי ס"ד דמתרין הכי, והי' אפשר לומר דכולה קושיא היא, אבל רש"י ל"פ כן, ושמא ס"ד דאין להורידן באופן מוחלט כיון שהם בדין אעל"י, ודוחק.

ו. פ"ג ב' למעוטי קמצים שלא קדשו בכלי, בפשוטו מיירי שהניח הקומץ על המזבח, ותו לא מתכשר ע"י קידוש כלי כדאמר מנחות כ"ו ב' ויש לעי' א"כ ל"ד לאימורי קק"ל שיכולין להתכשר ע"י הזריקה וי"ל דקומץ ג"כ מהני לי' קידוש לענין שאעל"י, וכן באימורין גם כשנפסלו ודינן שעאל"י המזבח מקדשן קודם זריקה, [עכ"פ אם גם הדם עלה, וקומץ דמי לדם שעלה, שהרי כולו על המזבח], ונמצא שדין שניהם שוה, מיהו עיקר הדין בקומץ אינו ברור, דבמנחות ז' א' כתבו מרן זללה"ה ואאמור' שליט"א דמשמע בגמ' דמהני קידוש לענין שאעל"י, וכאן בשמעתין נקטו דלא מהני, וכבר רמז מרן ז"ל במנחות שזה צלי כמ"ש בזבחים, ולפ"ד כאן קשה הא לא דמו, ונראה דלענין הסברא של ראוי למזבח לא מהני הא דיכול לזרוק, שהרי הנדון מפני שאין המזבח כלי שרת ואינו מקדש דבר שאינו בדרגת קדושה הראויה לו, ואם מקדש קודם זריקה ה"ה דבנשפך הדם ג"כ מקדש, וכדחזינן דפשיטא לן דלעולא אליבא דר"ש ה"ה נשפך הדם, והא דלר"י בעינן שיהא הדם ראוי לזריקה ענין אחר הוא ולא משום חסרון קדושה, שהרי אפי' עלו כשהיה הדם ונתקדשו ואח"כ נשפך ירדו, לפמשי"כ לעיל סק"ד, ולכן בעינן נמי שיהא הדם וזה מהלכות הקרבן ולא מדרגת הקדושה שאין בכח המזבח לקדש.

אם אוחו הקומץ בידו ועולה עמו על המזבח הי' נראה בסברא שאין המזבח מקדשו, דבעינן הנוגע במזבח, ואין סברא שיקלוט המזבח דברים שביד האדם, ובתו' פ"ד א' פ"ז א' פשיטא להו דבדאיכא חציצה אין המזבח מקדש, ואין לך חציצה גדולה מיד האדם, אבל בגמ' פ"ח א' משמע דבדנקיט לי' בידיה אירי מזבח כמזבח, ואפשר דהתם לענין שלא יחשב ירוד אמרינן כן, וזה מסתבר דאכתי ברשותיה דמזבח קאי, ואפשר שיכול להחזיקו בידו באופן שהוא גלוי כלפי המזבח וכעין תלוי בקניא וג"כ יתקדש, אבל עכ"פ כשהוא מונח בידו לא מסתבר שיחשב הנוגע במזבח, שו"ר בתו' פ"ז ב' דאמנם משמע דמחלקי הכי, מיהו יתכן שתלוי בדעתו וכל שמעלהו לשם העלאה מתקדש בידו, אבל העולה לאיזה צורך על המזבח אין הפסולין שבידו מתקדשין, וצ"ע בסוגיא בכ"י, ולענינינו נפ"מ דע"כ לא מיירי בקומץ כשר שיכול לקדשו, וכן בסברא דלמה לא ירד יקדשנו ויעלנו, מיהו יתכן לאוקומה כגון שנפסל בידו, וכגון שמחזיקו גלוי כלפי אירי המזבח, וצ"ע.

ז. פ"ז א' בעיא מיניה ר"ל מר"י כ"ש מהו שיקדשו כו' פ"י בשטמ"ק דנפ"מ אם חשיבי קמצים שנתקדשו בכלי לענין שאעל"י, ואפי' נימא דלא כר"פ פ"ג ב' י"ל שאם קידוש כל המנחה הי' בפסול לכו"ע תרד אם אין כ"ש מקדשין פסולין, וכן נפ"מ ליפסל כדאמר מנחות ז' א', וכן לענין קבלת הדם דבלא קידוש כלי ודאי ירד, שם א"ל לכתחלה ליקרב כו', פ"י דלהוי בדין אעל"י אבל לא להכשיר הקרבן, דהא בעלה על המזבח לא נתכשר הקרבן אלא שמה שעלה לא ירד, משה"ק בתו' מלן ויוצא איכא לאוקומה לענין האימורין אבל הדם שהוא בכ"ש יעלה, ונתערב בדם פסולין איכא לאוקומה בהני שאע"י, ובמנחת העומר אמנם י"ל שיקריב גם הטמאה אבל אם מקדים להקריב הטמאה הרויח שזוהי לחובת היום והטמאה מדין אעל"י, גם אפשר דנדרחית ותרד, שם הא נמי תנינא כו' לפרתו' הדיוק מורקו דיעבד ואי מקדשין לא הו"ל למיתני זרקו כלל דכיון שקיבלו ודאי זורקין, אבל אם א"צ לזרוק שפיר הוצרך התנא לבאר שזרקו ולא הו"ל כנשפך דמה, ודחי דאה"נ ושזרקו גוגא אחרינא קתני.

ח. פ"ד א' מתני' ואלו אם עלו לא ירדו כו' לר"י דנשפך דמה תרד מ"מ מהניא זריקת הדם של פסולין אלו להכשיר האימורין שלא ירדו, אבל יצא דמה לא מהניא זריקתו לאימורין, ויש לשאול לר' יהושע שכל דם ירד אם דינו כיצא דמה, ונראה דלא דמי דלר' יהודה ממעטינן יצא דמה ואינן דחמיר פסוליהו ולכן אפי' זרק לא מהני, אבל לר' יהושע אימעטו דם ונסכים משום דלא חשיבי ולא נתנה בהם תורה דין אעל"י, אבל אם הקריבן שפיר מהגו לחשוב האימורין שזרק דמן, תדע דהא אף לר'

יהודה אינו בדין שיעזיל טעמא דעאל"י לקשר הדם עם האימורין, דלא משוי ל'י אלא לחמו של מזבח אבל לא הכשר הקרבן, א"ו אף בלא דין אעל"י מהניא הזריקה, וה"ה לר"י, ברם יפה הק' אחי הר"י נ"י דבגמ' כ"ז ב' מוכחין דמזבח הפנימי מקדש פסולין מדמהני נתן את הניתנין בחוץ בפנים, וש"מ דקליטת מזבח בדיעבד ואעל"י חד דינא הוא, דאל"כ הול"ל דהיינו דקמ"ל ר"א, ויש ללמוד מזה דבלא קידוש מזבח אין פסולין מכפרין כלל, ועיקר מיעוטיה דקרא שאינו מקדש דם ונסכים, והא דלא ירדו זה מקיימין מסברא, מיהו קשה דהא מבואר בגמ' פ"ג ב' מנחות ע"ט א' דלר' יהושע אף בלא היתה לו שעת הכושר דהיינו חול"ז אעל"י, ודוחק לומר דאתי רק כר"ש, ויש לדחות דהא דמדמינן הניתנין בחוץ בפנים היינו דכיון דחיונן שהוא בדין מזבח לקלוט דם החיצון פשיטא שהוא בדין מזבח לאעל"י, דקרא דתורת העולה מתפרש דכל הכשר לכשרים מקדש פסולין, ועי' לק' ס"ק י"א דמהני כדן משלה בהן האור. ומרן זללה"ה פ"י כן בדברי התו' פ"ז ב' שו"י דלא יקנחנו, אבל התם מיירו בחטה"ע דליכא נפ"מ לענין אימורים, ומ"מ נראה דכונתם דקליטה מזבח כדן משלה בהן האור וכמש"כ ס"ק י"א.

ט. פ"ג א' רש"א כו' אפי' זו"ז פסולין, צ"ב מאי אפי', בשלמא בזבח כשר קמ"ל שאינו גורר עמו הנסכים, ובפסול קמ"ל דאע"פ שהנסכים כשרין, אבל זו"ז פסול פשוט טפי דירדו, וערמב"ן ר"פ צו שאמנם כתב וכש"כ זו"ז פסול, אבל דבריו אפשר ליישב דאליבא דר' יהושע אמר כן עי"ש, ואפשר דס"ד דהא דגריעי באין בגלל זבח משום דצרכי לכת הזבח לקדשן, ובזו"ז פסול דלא ניתק הקשר כ"כ, [ובפרט כשנפסלו באותה מחשבה, מיהו ז"א אלא לר"מ מנחות ט"ו ב'], ס"ד דנגרר עם הזבח, א"נ לאידך גיסא דס"ד דכבאין בפ"ע חשיבי, מש"פ רש"י דר"ש כר' יהושע צ"ב דהא ר"ש אף במנחה הניתנת ע"ג האישים קאמר, וע"כ דלא אתי כר"י כלל.

י. פ"ד א' מתני' כשם שאעל"י כו' פ'י דהמזבח אינו מטהר הפסולין, אלא דכיון דכתיב שהנוגע במזבח יקדש שמעינן שחלה קדושת מזבח על הבאין ברשותו, ומסברא קים לן דכיון שנטלו המזבח אין מן הראוי ליטלו ממנו, מיהו מסתברא דאתורת העולה סמכו בזה, ומה"ט חילקו בין מזבח לכלי שרת, וכיון שהמזבח אינו מטהר ממילא אם ירדו לא יעלו, ויש לעי' מאי כשם דקתני, ואפשר שזה במקום וכולן, ועמ"ג א', א"נ טעמא קאמר דהא דאמרנו לא ירדו משום שאם ירדו לא יעלו, וכמ"ש אאמור"ר שליט"א דבכשרין ירדו כיון שיעלו, עסק"ה, ואפשר דרמז דינ' דעולה דרק במקום שאמרו לא ירדו אמרו לא יעלו, משא"כ על המערכה שכבר נעשית מצותן, בתוספתא קתני שאם חזרו ועלו ירדו, ובסברא יש מקום לומר כן דהו"ל נראה ונדחה ודחויין אפשר דירדו, עי' קי"ב א', אבל אין לזה רמז בגמ', ועי' פ"ה א' דקצת משמע דהקרבנים שיעלו לא גריעי מכל אעל"י, וכ"מ ברמב"ם דהטעם משום דפסולין הן, וגם בסברא לא חשיבי נראו כיון שלא נטהר פסולין.

יא. פ"ה ב' אמר עולא לא שנו כו' כאן לא הזכיר עולא טעם לדבריו, ומשמע דכששלטה האור בכלול פשיטא ליה דנעשו לחמו של מזבח ונטהרו, דכל דבר שנאמרה בו מצות הקטרה ע"כ שהוא מתקבל, ואין דבר פסול מתקבל, דכיון שהמזבח מקבלו ללחמן זהו הכשרו, דפסול פירושו שאין המזבח מקבלו, ורק בקומץ שנטהר כולו ע"י שמשלה האור בחלק ממנו הוצרך להוכיח מדמרצה לפיגולו, דע"כ כשנקטר מקצתו נכשר כולו דאל"כ נמצא שאין הקומץ ראוי להקטרה וכשמקטיר חציו השני כבר נשרף הראשו בפסול, והסברא בזה דכיון שנתקבל חלק ממנו ע"כ נתבטל פסול זה, שהרי א"א שיהא חלק כשר וחלק פסול באותו קומץ בפיגול, מיהו בנותר וטמא יתכן דכל חלק נדון לעצמו.

במל"מ נסתפק אם גם בהני דירדו מהני משלה בהן האור, והגרע"א ז"ל הוכיח מפרש"י בעצמות וגידין דירדו ומ"מ מבואר בגמ' דמהני משלה בהן האור, ויש לחלק דהני מחוברין יעלו, וגם אפשר דדינא דמשלה בהן האור באמת מיירי כשעלו בהכשר דהיינו מחוברין, ואין ללמוד מזה להניד דירדו שאין בהם הכשר כלל, וכמ' ברש"י יומא מ"ו א', וצ"ע בתו' ק"כ א', מיהו בקומץ לריה"ג ע"כ מהני מהוכחת עולא מ"ג א', ויש לפרש החילוק משום דלא חמיר פסוליהו אלא שלא החשיבתן תורה ליקלט ע"י המזבח, אבל משמשלה בהן האור שפיר נעשין לחמו ש"מ, ולפ"ז ה"ה בדם מהוכחת עולא, וכנראה זו כונת תו' פ"ז ב' דלא יקנחנו, ודאיתאן עלה הדרינן לדינא שכתבנו סק"ח דאף לר' יהושע מהני זריקת הדם שלא ירדו האימורין לר' יהודה, ולא בעינן לזה דינא דאעל"י, ודאמרינן כ"ז ב' היינו

דמדהני קליטת מזבח להכשיר כש"כ דמהני לאעל"י דלזה בעינן טפי כח מזבח, אבל ודאי דלאו כללא הוא לענין דם ומנחה שיהא בהן דין אעל"י, ומכאן יש ללמוד דהני דירדו לא מהני משלה בהן האור, מדלא מהני לר"י זריקה ביצא דמה. עוד יש לדון ברצפה למה שצדדו תו' פ"ז א' דאינה מקדשת פסולין דלכאורה יש בה דין משלה בהן האור מק"ו דעולה מ"ג א', וש"מ דלא בעינן קידוש פסולין לדין משלה בהן האור, או דנוכח מזה הרצפה מקדשת פסולין.

שם גמ' מאן דמתני' אסיפא כ"ש ארישא צ"ב מאי כ"ש הרי הם שני ענינים ושייך לומר דפסולין גריעי מעצמות שאינן דרך כבוד להקריבן, ואפשר דאין הכונה דיליף ק"ו אלא סמך אההיא דעולא מ"ג א', ואפשר דפשיטא לן שא"צ קידוש מזבח לדין משלה בהן האור שענינו שנעשה לחמו של מזבח והחזרתו אינה כהקטרה מדידן אלא השבת חלק גבוה למקומו, ומצינו אף בכשרין חילוק דבמשלה בהן האור מחזירין אותן למערכה בשבת, עי' יומא מ"ו א', וגו' מה"ט דעי"ז הו"ל מדיני מזבח ולא כהקטרה דידן.

יב. פ"ו א' תוד"ה וכולן, בעיכולי גידין ועצמות מצינו מיעוטא לעיל, ומסתברא דהיינו מתני', וע"כ מאן דמתני' לה ארישא מפרש דמיעוטא דקרא כולל אף משמשלה בהן האור, ולכן לא ביארו בגמ' ה"ד אפוקעין כיון דתלוי בלישנא דעולא, וגם משום דסתמא דגמ' סברה כל"ק, ולפ"ז אין כאן קושיא, אבל לפרושי נמי אפסולין קשה דלא אשכחן מיעוטא, וראוי לומר דמשמשלה בהן האור הו"ל ככשרים וכדאמר עולא דפקע פיגול מהן, ומש"פ רש"י דלא יחזיר יכול להחזיר אם ירצה, צ"ע דקרא דממעט דינא קתני, וכן פשטות הגמ' דבסיפא לא יעלו כדין ירדו דקתני.

יג. ס"ח א' תוד"ה מלק, התו' מפרשים דמתרת את האסור דפסולין אעל"י, אבל ברש"י לפנינו מפרש לה בכשרין, אבל ז"פ שלא יטמאו, ושמא לזר איצטריך וגו' דוחק, וברש"י כתי' מבואר כבתו, מיהו נהי דהנדרון להכשיר פסולין, אבל מתרת את האסור אפשר לפרש כיון דמהניא בכשרין ש"מ דשם שחיטה עלה בפנים וסברא זו מועלת שאף בפסולין לא תחשב כחניקה, ובפשוטו כללא דכל שאעל"י אינו מטמא בביה"ב שייך רק לר"ש, דלר"י אם נשפך דמה אחר שהוכשרה במליקה תרד ולא מטמאה, וכבר הק' אאמור"ר שליט"א דע"כ מתני' דלא כר"ש דמחייב מלק בחוץ, ועוד ראיות עי"ש.

לר"ש מצינו מולק בחוץ דאינו מטמא בביה"ב ותרד, ויש לשאול א"כ ה"נ נימא לרבה מעילה ג' א' במלק שלא במקומו, וי"ל דהכשר מליקה בחוץ משום דשם מליקה עלה לחיוב בחוץ, והא דתרד בפנים משום שאין שם מליקה עלה וכמאן דחנקינהו דמי, ולכן אין לדמות זל"ז.

יד. ס"ט א' אר"י שתיים שמעתי כו' ולא ידענא כו', יש לעי' אם גם לענין טומאת ביה"ב מספק"ל, ואאמור"ר שליט"א הוכיח מההיא דמעילה דכל שתד מטמא בביה"ב, ובדוחק יש לדחות דלא איצטריך האי כללא בהני דודאי פסולין בקדש, ורק בהני שהנדרון אם פסולין בקדש נאמר כלל זה, מיהו יותר מיושב דבריתא לא שמיע ליה, ואף שסתמו הדבר בגמ', וניחא בזה דלא פשט ר"י דחזקיה, דסבר דליכא למילף מבמה לטהרה מידי נבילה, ולכן קמיצה עדיפא, כתבו תו' דהא דלא תרד היינו לר"ש, ולדבריהם דכל הסוגיא כר"ש ניחא סתמות הדברים, ואי שמעתין אף כר"י צ"ל דסתמו בכאן דממילא מוכן דלר"י תרד מק"ו דנשחטה בלילה דשחיטה כשרה היא ותרד.

טו. ס"ח ב' אמר רב שמאל ולילה כו' לכאורה שמאל ולילה דמתני' מיותר דכ"ש הוא מכל הפסולין דקתני ברישא דהני לית להו הכשרא במקו"א, וזה מוכיח דכל הפסולין באמת אינו כולל הני דתנן בפ"ב ובפ"ג, ורב קאמר דתנא והדר מפרש, וביותר מיושב אם נימא דאף ר"י מודה דכל הפסולין שמלקו לא קאי אהני דפ"ב, כיון דלית להו הכשרא במקו"א, ורק אור פליג, ובאמת דחו בגמ' הלימוד משחיטה, ולית לן למילף אלא מבמה, מיהו אפשר דטעמיה דר"י מסברא בעלמא דכל מליקת קדשים בפנים שם מליקה עלה, אבל פשטות הגמ' דמבמה יליף. - שייך להלן הא דקתני כל הפסולין אפשר דעיקרו לומר שמליקתן פסולה ויש מהן שאינן מטמאן בביה"ב, יש להסתפק בזמן היתר הבמות מליקת זר בפנים אם מטמאה לרב ע"כ להלן. - ברמב"ם מבואר דזר וכל הפסולין שוין, וכן פשטות הבריתא וכן בפרש"י כתי'.

בתוד"ה כתבו דשמא אף למ"ד אין עופות בבמה מ"מ למאן דיליף מבמה ילפינן אף לעופות, ויש לעי' א"כ גם בקמיצה נימא הכי דנהי דלא אשכחן כ"ש בבמה אבל אכתי י"ל דזר כשר בכ"ש, ולא קו' היא דסברא היא דבמקום כ"ש אף כהונה מעכבת וליכא למילף מבמה וזר ככ"ח דמי.

טז. כ"ז ב' אר"א מזבח הפנימי מקדש פסולין כו' יעוי' בשטמ"ק בשם תו"ח, ובתירוץ קמא כתבו דקרא מיירי לכתחלה, ולכא' משמע דאף בכשרין יקרבו, וזה קשה דהא ליכא דין אעל"י בכשרין, כמ"ש אאמו"ר שליט"א מסוגיא פ"ה א', וצ"ל כונתם וכי יפה כח פסולין במקום דלא שייך כשרין, אבל ודאי רק משום דאם ירדו לשריפה אזלי יקרבו, ולפ"ז מיתוקם קרא דלא תעלו בכשרין, מיהו בלא"ה משכח"ל כשנתנן מיד על המערכה דחייב, ויש להסתפק אם בכשרין שנתנן על המזבח יש חיוב בהעלאתו, דשמא נהי דליכא דין לא ירדו מ"מ אם לא הורידן לא חשיב שהוא המעלה, שו"ר דמין זללה"ה נקט דחייב.

פשוט הגמ' דפנימי מקדשין ליקרב, כדמקשינן דקטרת זרה מן הראוי שלא תרד, וגם משמע דאין חילוק בין דם לקטרת, והיינו ליקרב, ואי משום לא תעלו הרי בכל הפסולין יש איסור בהקרבתו, וכ"מ בתו' שכתבו דעדיף מכ"ש, אך לעומת זה מחודש לומר דמסדרין מערכה על מזבח הפנימי, ושמא סמכו בגמ' דלמסקנא דינו לגמרי ככ"ש, ואף לר"ל דמקדשין ליקרב י"ל שצריך להורידן לכ"ש אחר ולהקריבן על החיצון.

יז. בדיון צורם אוזן הפר אחר שחיטה קודם קבלה אם ירד, יעוי' מש"כ אאמו"ר שליט"א, ויש מקום לומר דאף לר"י לא חמיר פסול זה וחשיב כיש לו הכשר באימורין, דזה ענין בשלימות הקבלה ולא פסול בע"מ גמור, תדע דודאי חשיב פסולו בקדש, ול"ד לבע"מ, וראי' לזה מדאמרין כל שאע"י מטמא בביה"ב, וודאי שפסול שאחר מליקה לא יגרום טומאה למפרע, ואמנם משכח"ל עוד אופנים שאע"י אחר שהמליקה היתה בהכשר, התם החסרון בצורת ההקרבה אבל לא נקבע כל הקרבן בשם פסול, ועכ"פ לאו כהביא בע"מ דמי, ועיי"ש עוד בדיון עברה שנתו קודם שחיטה ואחר שחיטה.

המעלה בע"מ למערכה חייב אף לר"ע ואמנם אם נתנן תחלה ע"ג המזבח וחזר ונהעלן פטור, שכבר קדשן מזבח, ועל שהעלן למזבח לחוד אין לחייבו, מ"מ בהעלן מיד למערכה חייב, ואף בשאר פסולין שיש איסור להקטירן ע"כ מקטירן משהעלן למזבח, ואיסורא עבד בהעלאתו ע"ג המזבח, ועס"ק י"ח בדיון העלה בידו ע"ג הכבש אם נתקדשו.

יח. פ"ז ב' אויר מזבח כמזבח דמי או לא, וכן מסקינן באויר כלי כ"ה ב', ומשמעות הפסוק דשניהם ענין אחד, ואפשר דאין זה מענין נגיעה אלא דנעשו כשלחן גבוה וכל הניתן לרשותם נעשה לחמו של מזבח ואין ליטלו משם, ולכן שייך לדון לפי מה שנראה רשות המזבח, ונראה דמיירי בנותנן מדעתו לחלקו של מזבח, דאין המזבח תופס פסולין ומקדשן, ולכא' הדין כן בכל אעל"י אף ע"ג המזבח ממש, עי' מנחות ד' א' דכ"ש אין מקדשין אלא מדעת ובנתנו קוף ודאי לא קדוש, וכ"ש ומזבח שוין כלשון המשנה כשם שהמזבח כו' וכ"מ ביר' סוכה פ"ד ה"ז וכ"נ בתלמודן כ"ז ב' וכן בשמעתין מבעיא דר"ל ועי' בספר מרן זללה"ה בזה, ומ"ש מעלתה חיה דמהני שחטה, י"ל דשחיטתה כנתינתה מדעת דמי.

יש לעי' אמאי מבעיא לן באויר מזבח לבתר דפשיטין דאויר כלי ככלי, ויש לחלק בין כשרין לפסולין דכשרין שהם לחלקו סגי באויר, אבל לפ"ז הפסולין שנתקדשו מן הראוי שלא יחשבו יורד באויר דהשתא דינן ככשרין, וי"ל דמ"מ לא פקע פסולן וסגי בירידה כל דהו, ואפשר דאויר שסופו לנוח פשיטא לן אף במזבח ומיבעיא לן בתלוי באויר או ביד האדם, ובה בכלי י"ל דפשיטא דאינו קדוש, וכ"נ למסקנא דרב אשי דאויר שסופו לנוח עדיף מנקיט ל' בדידה.

שם גמ' היכי מסיק ל' מכבש למזבח, וא"ת אמאי לא פריך מכשרין שזורקן מכבש למזבח, וש"מ דבכשרין ליכא דין אעל"י, שם רובו לכבש כו' יש לעי' באבר קטן שרובו באויר מא"ל, ושמא כשמונח ע"ג דבר חשיב זה עיקר מקומו אף כשהוא מקצת, שם מתקיף לה רבא כו' יש לעי' הא סתמא כשחושב להקטיר למחר אין דעתן לעמוד על המזבח עד למחר וממילא מורידן, ונראה מזה דכיון

דבמצב זה לא ירדו צריך מחשבה מפורשת להקטירן באיסור, והיינו דקשיא לי' דסתמא קתני בחישוב למחר.

פ"ח א' חטה"ע כו' יעוי' ברש"י שמלקה בראש המזבח, ולכאור' סתמא נמי דנקטרת למטה עומד ע"ג היסוד, שו"ר בספר אאמו"ר שליט"א דאינו מולקה ע"ג המזבח אלא סמוך לקרן, וק"ק למה הרכובה של פסולי חטה"ע ע"ג הכבש, ושמא לאחר הזאה מיירי, עי' בספר אאמו"ר שליט"א כריתות ס סק.

בתו' פ"ז ב' פ"ד א' נקטו דאם יש דבר חוצץ בין האויר למזבח אינו מקדש, ולפ"ז כשמעלה איברים מן הכבש למזבח צריך ליוזהר שלא תחצוץ ידו, אבל לא אשכחן שיזהירו כן, וגם הדם והקרבים מעלן בכלים, וע"כ דבאורחיה בהכי אינו חוצץ, כמו כל לנאותו וכיו"ב, דכך הוא סדר העלאתו.

ובעיקר הוא דנקיט ליה בידיה מקדש, יש מקום לדון דהיינו דוקא אחר שנתקדשו, דאין אחיזתו כירידה, אבל המעלה איברים בידו אין המזבח תופסן ממנו לקדשם עד שיתנם ע"ג, דנהי דעולה ע"מ להעלותן אבל דעתו להעלותן כשיתנם ע"ג המזבח, ול"ד למולק שכבר נתנן לחלקו של מזבח, ולפ"ז המעלה פסולין בידו ע"ג הכבש ונתנן על המערכה חייב בהקטרתן שעדיין לא נקבע בהם דין אעל"י, אף אם נימא דאם ירצה יכול לכוין שיתקדשו מתוך ידו, מ"מ סתמא אינן מתקדשין עד שיניחם ע"ג המזבח.

סימן יא

כיבוס דם הטאת

ניחא דמספק"ל שמא בכלל זה דאידיחי ממצותו, או שזהו רק רשות כנשפכין שא"צ לטפח.

שם בעא מיניה לוי [מרבין] ניתו מבגד לבגד כו' יש לעי' אם ספיקה דלוי היה אם אוספו כשר או לא, מ"ט קבעי בניתו ולא בעי באוספו אם כשר, ואם סבר אוספו כשר מה סברא יש שאם ניתו פטור מכיבוס הר"ז דם העומד לזריקה וקרינן ביה אשר יזה, הגע עצמך כשבסוף ה' הכשרה של החטאת מדם זה וכי שייך לומר בו גריעותא במצות כיבוס, ואפשר לומר דקסבר אוספו פסול ומספק"ל דאפשר דר"ע מודה בזה כיון שפסולו משום דאינתיק למצות כיבוס תו לא מיחייב, וה"נ מסתברא דידע לוי דרבי כר"ע ס"ל, ומיושב בזה פסק הרמב"ם כיון דלוי פשיטא ליה דאוספו פסול, וממילא למאי דקי"ל דדם פסול א"צ כיבוס ניתו מבגד לבגד א"צ כיבוס.

ויותר נראה דודאי גם אם אוספו כשר או פסול בכלל בעיא דלוי, כדמשמע לישניה דקאמר אידחי ליה לכיבוס או לא ומשמע דהנדון אם נדחה ממצותו, ועוד דלא מסתבר שרבי חידש כאן ספק דפשיטא ל' ללוי, וגם מלשון ממ"נ דקאמר משמע דמשום שני צדדי הבעיא קאמר, אלא לוי חדא דאית ביה תרתי קבעי מיניה, [כדאמרין לעיל ל' ב' שהיו מדקדקין לשאול כן], ולפ"ז משמע דאף אי אוספו וכשר מספק"ל, ונראה לפ"ז דדוקא בניתו מן הבגד מספק"ל דכיון דבמצב זה לכיבוס קאי ואינו חייב לאספו י"ל דלא קרינן ביה מדמה אשר יזה, אבל אם כבר אספו פשיטא דחזר למצותו שהרי עתה הוא במצות זריקה, ורבי אהדר ליה דקודם שאספו ג"כ

א. צ"ב ב' אי אוספו וכשר כו' נראה דאף אי אוספו כשר מ"מ אינו חייב לאוספו דנתקיה קרא למצות כיבוס, ואף בלא מצות כיבוס מצינו בתו' מעילה ז' א' שאין מצוה לאסוף הדם הנשפך ומ"מ אם אספו כשר לזריקה, וביאר אאמו"ר שליט"א הטעם כענין ששינו פ"א דתרומות דאין מחייבין אותו להיות יושב ומטפח, ומ"מ אם ישב וטפח הר"ז תרומה כרתנן התם הרכינה ומיצה הר"ז תרומה, והכא ודאי מתפרשת מצות כיבוס אף בזמן הראוי לזריקה ורשאי לכבס כדרכו, ויש להסתפק למ"ד ל"ד ב' דכוס עושה חבירו שירים אם גם הבלוע בבגד נעשה שירים, די"ל דהשתא למצות כיבוס קאי, ובנשפכין דמעילה שם כתב אאמו"ר שליט"א שדינן ככוס אחר, וכן יש לדקדק מדממעטינן ל"ד ב' רק דם שבצואר בהמה, ומ"מ בבגד יש לדון בזה, (וגם י"ל לאידך גיסא דלאו דיחוי הוא כיון שאינו ראוי לזריקה וכרהבדר"י יומא נ"ז ב', מיהא לא מסתבר כן כיון שיכול לטרוח ולאסוף).

ועוד נראה דאי אוספו וכשר היינו אפי' הוציאו דרך כיבוס ע"י מים, מ"מ כ"ז שלא נתבטל מראה דם הר"ז כשר, ולא דוקא בסחטו דומיא דניתו מבגד לבגד.

ומשמע בגמ' דנדון אוספו אם כשר הוא דוקא בדאיכא מצות כיבוס, אבל בבגד שאין בו גע"ג [למ"ד דאינו טעון כיבוס או כשאנו ראוי למטלית], או בדם עולה אם אספו כשר, וה"נ מסתברא דבבלא מצות כיבוס הרי הבלוע בבגד לא גרע מנשפכין, דאע"פ שאינו חייב לאספן מ"מ אם אספן כשרים, ולפמ"ש כ' דבמצות כיבוס מבואר שא"צ לאספו

דינו כדם כשר וטעון כיבוס, ולפ"ז אף לר"ע אפשר דאם אספו פשיטא ליה ומיבעיא ליה רק בניתו, ולשון הבעיא משמע דכרבנן ס"ל וה"ק אוספו מאי ואת"ל כשר ניתו מאי, ומשמע דאי בעיא קמיתא לפסול פשיטא לי' דא"צ כיבוס, ורבי הוא דאהדר ליה ממ"נ דאנא כר"ע ס"ל, [ואפשר גם לומר דאי אוספו פסול פשיטא לי' דאף לר"ע א"צ כיבוס, כיון דחזינן שמצות כיבוס דוחתו לפסול, אלא דלפ"ז פשיטא לי' דלא כפשיטותיה דרבי, וטפי מסתבר לומר דרק מספק"ל במאי דפשיט רבי].

ב. שם תיפול"ל דהא איפסיל ליה באויר כלי, הק' אאמו"ר שליט"א דאכתי משכח"ל משיצתה ההזאה מתח"י קודם שהגיעה למזבח דראויה למצותה והכניס בגד בינה למזבח וקלטה, והוכיח מזה דכיון שהי' הבגד חוצץ בין הדם למזבח נפסלה ההזאה קודם שיגיע דם למזבח, ועמש"כ לעיל ס סק דהיינו דוקא כשצריך מעשה לסלק הבגד אבל אם נפל בגד בין הדם למזבח כיון שלא הי' עתיד להתקיים ולחצוץ אינו פוסל, מיהו אכתי קשה דמשכח"ל שנפל בגד מלמעלה ע"ג הדם ולא חצץ ולא היתה הטיפה באוירו, ולכאורה נראה להוכיח מזה דדם שבאויר באמצע ההזאה אע"פ שלא הגיע למזבח לא קרינן ביה אשר יזה דלא נפל על הבגד דם שראוי להזאה שאין הכשרו אלא ע"י שכבר הוזה, מיהו דוקא בחטה"ע לצד דפסל בה כ"ש, דכשהטיפה נפגשת עם הבגד אינה ראויה להזאה, אלא שראויה להשלים מצותה ע"י שתגיע למזבח, אבל המזה מכלי שרת שאם לא תגיע הטיפה למזבח יכול לאספה ולחזור ולהזותה קרינן בה שפיר אשר יזה, ואין מגרע מה שהיא עכשיו כבר הוזה, כיון שעדיין ראויה להזאה מתחלה, וה"ה בחטה"ע אם לא אצריך בה רחמנא כ"ש.

שם ארהבדר"י במדביק כלי בצוארה, יש לעי' אכתי תליא בבעיא דרמב"ח בבגד טמא

שהרי בב"א נפסל הדם, ולא משמע דהיינו למאי דמסקינן דטעון כיבוס, דאכתי לאביי דלר"א אין טעון כיבוס תפשוט, ובפשוטו כו"ע דרשי זאת למעוטי חטה"ע, ולא דמי לאוספו ופסול שמצות כיבוס קובעתו בפסול וממילא ע"כ קדמה המצוה, ונראה דבמדביק כלי בצוארה נעשה הפסול רק אחר שנבלע בבגד אבל בנגיעה הראשונה עדיין לא נפקע הקשר של הדם עם הצואר, משא"כ בטומאה דסגי במגע לחוד, ואמנם המצב הזה של המגע מוגדר כבב"א עם הבליעה, אבל מ"מ בבגד טהור נעשה הפסול אחר הבליעה, ואפשר לומר דכל שהפסול נגרם מכח הבליעה שפיר חיילא מצות כיבוס דחשיב שנבלע דם כשר, מיהו יש לדון בזה דודאי אם הבליעה גורמת הפסול דנעשה בלוע הרי מצותו בכך, אבל כאן הניתוק לאויר פוסל ולאו דוקא הקשר עם הבגד.

הא דלא אוקמו האי בריתא כר"ע, י"ל דפשיטא להו דלכו"ע אייתר זאת, ולמעוטי חטה"ע אתי, וכן פשטות התו"כ דד"ז לכו"ע, [וכ"נ בתוספתא שרישא דחטה"ע כו"ע שנאוה], אבל ודאי דחשיב שעת הכושר כיון שדם זה בעצמו אם הי' נוגע בו בצואר הי' טעון כיבוס, אבל אאמו"ר שליט"א כתב דאפשר דתליא בבעיא קמיתא דר"א, שאם העוף ככ"ש חשיב היתה לה שעה"כ, ואם כונתו לרבא דלא ס"ל מדביק כלי בצוארה דנמצא שלא הי' שעת הכושר לכיבוס בדם זה, בזה שפיר י"ל דמ"מ אם העוף ככ"ש חשיב שעת הכושר, אבל אין נראה כן דהא רבא נמי מודה דמשכח"ל במדביק כלי בצוארה אלא דלא ניחא לי' לאוקומי קרא (או בריתא) בכה"ג, וא"כ שפיר הו"מ לאוקומי כר"ע, וצ"ל דכיון שמגוף העוף יצא בפסול כיון דכבשר דמי הרי לא הי' בתורת דם בהכשר, ומ"מ פשטות הדברים דבכושר לכיבוס סגי, (עי' להלן אנא כר"ע ס"ל), והרי אם הי' הדין שלא אצרכיה רחמנא כ"ש, ודאי

שליט"א בס"ו סק בדברי התו' שכתבו דהו"א בב"א שאני, ועמלא"ש בשם תו'.

ד. שם בעא מיניה רמב"ח כו' ארהבדר"י מדקמיבעיא ליה הכי ש"מ כו' יש לעי' פשיטא דהכי קמיבעיא ליה, ושמא בא לאפוקי שלא נפרש דמספק"ל בדין הבגד, שיהא ראוי לכיבוס בפנים או להיות בפנים, ואם נימא דרהבדר"י פ"ב א' סבר כר"ע, [וגרסינן הכא ר' יעקב, עתו' שם ובלקוטי הלכות כאן], מיושב טפי דנקט בהאי לישנא ש"מ [קסבר] כו', דאל"כ הול"ל הכי קמיבעיא ליה הא דנטמא א"צ כיבוס המ' כו', [ועי' להלן דאמרינן ר"ש לטעמיה כו' ומשמע דלדידן דקק"ל צריכין מו"ש, ע"כ כר"ע ס"ל], ואפשר דהי' מקום לומר דאליבא דר"ע נמי קמיבעיא ליה דבגד זה כלא היתה לו שעת הכושר דמי, שגם כשהדם הי' כשר לא הי' בדין כיבוס על בגד זה, ולפ"ז אף בדם טמא על בגד טמא הו"מ למיבעי, וארהבדר"י דבטהור על טמא קמיבעיא ליה ואליבא דרבנן, וצ"ע. – (בדרך השערה יתכן שהרמב"ם גרס ש"מ קסבר היתה לה שעת הכושר ונפסלה דמה טעון כיבוס, ור"ל דרמב"ח דלא כהלכתא, וטעמא דכיון שהבליעה בבגד גורמת הפסול גרע, או משום דלגבי בגד טמא אין שעת הכושר, אבל לרבנן פשיטא דאין טעון כיבוס, ומסקנא דאף לר"ע אין טעון כיבוס דל"ד בב"א לבזא"ז).

שם ה"מ בזא"ז אבל בב"א לא, כתב אאמו"ר שליט"א דאע"פ שהמשהו הראשון של הטיפה נוגע תחלה ונטמאת כל הטיפה, מ"מ חשיב לגבי כל הטיפה כבב"א, כענין שמצינו יבמות ל"ג א' דחשיב טומאה ובע"מ בב"א בחתך אצבעו בסכין טמאה, ויש להוכיח כן דהא לעולם הטיפה מתפשטת בבגד ולא חשבינן לה כנিতה מבגד לבגד אע"פ שהחלק שנבלע כאן הוא נתפשט דרך החוטין, מיהו לכאורה נראה דעל כל הטיפה חל דין כיבוס

מסתברא דנשפך על הרצפה חשיב היתה לו שעה"כ, אף לצד דבעיא דר"א קמיתא דכבשרה דמי, וש"מ דאע"פ שכשיצא מן הגוף הי' פסול, מ"מ סגי בשעת הכושר לכיבוס, (מיהו בסתם נשפך לא הי' נפסל, אלא באופן שנפסל עם יציאתו, דחשבינן לי' כהי' בכ"ש).

ג. צ"ג א' תוד"ה ניתו מרישא לא שמעינן כו' לכאורה ברישא כל הקרבן נפסל בזריקת הפסולין כדתנן חטאת פסולה כו' [עשטמ"ק במתני'], וקמ"ל מתני' דאף דם שנתקבל אח"כ בהכשר אינו טעון כיבוס, וכן בחול"ז וחול"מ מיירי שהדם אח"כ נתקבל בהכשר ומ"מ אינו טעון כיבוס מפני שהקרבן פסול, ואין ללמוד מזה לקרבן כשר, ותדע דבמתני' דלעיל יש יתרון לדם שאע"ל כדין הפסולין ואפ"ה אין טעון כיבוס, וכאן איצטריך לאשמועינן במן הצואר אע"פ שאע"י כ"ז שלא נתקדש בכלי א"ו שאני ברישא שיש פסול בכל הקרבן, ונראה דכוונתם מקבלו פסולין לחוד כפי דבריהם לעיל צ"ב א', [וסיפא בזרק פסולין, מיהו עשטמ"ק דזה חשיב היתה לו שעת הכושר, והרמב"ם כתב שנפסל בשחיטה או בזריקה], ולכאורה יש לחלק דבקבלו פסולין חל פסול חיובי בדם משא"כ בנייתו מן הצואר שלא נשלמה קדושתו, וכן מתפרש חידושא דסיפא דנשפך על הרצפה ואספו, ופי' אאמו"ר שליט"א דקמ"ל אע"פ שע"י אסיפה זו אע"ל מ"מ אין טעון כיבוס, ולכאורה כל החטאות דרישא אע"ל [מלבד ביצא דמה וג"ז אפשר דהדם אע"ל], אלא דאיצטריך לאשמועינן הכא כשלא נפסל הדם אלא שלא נשלמה קדושתו, ואפשר דבאמת מתרי קראי ילפינן להו דחטאת אימעט מדמה ולא נתקבל אימעט מאשר יזה, ואיכא למימר בכל חד טעם דלא ילפי מהדרי, ומסתברא דגם כונת תו' דעיקר החסרון משום דלא נתקדש בכלי, וכמו שסיים בתור"פ אהיהא דבגד טמא. – ועמ"ש אאמו"ר

עם נגיעת הקצה דקרינן בכולה אשר יזה, טיפה המונחת ע"ג בגד ועומדת ליבלע הרי היא בטלה לבגד, וכמש"כ אמו"ר שליט"א דמה"ט א"צ בליעה ממש, ונפ"מ דאי אוספו ופסול כבר נפסלה הטיפה קודם שנבלעה, ולפ"ז א"צ כאן לההיא דיבמות לפי שכאן נקבע חיוב הכיבוס מיד על כל הטיפה השוכנת על הבגד, [ועמש"כ בזה לק' סק"ו], ונראה דבטיפה השוכנת ע"ג הבגד ונבלעת לאט אף דעת אמו"ר שליט"א כן, וכונתו להקשות מראש הטיפה קודם שכל הטיפה שוכנת דבזה אינה מתבטלת עדיין לבגד, ולפ"ז נראה דהא עדיפא מההיא דיבמות וכמו שבכל הזאה וזריקה חשבינן כל הטיפה כמטהרת ומכשרת ולא אמרינן שהמשהו הראשון שנגע טהרו והכשירו [ונפ"מ שיוכל לאספו בזרק שלא במקומו כ"ז א'] דודאי הכל מעשה אחד ולא מחלקינן הטיפה לשנים ואף בזריקת כוס מלא כן, דחשבינן ל' כגוש אחד וכך היא הנחתו, ול"ד לההיא דיבמות דהתם באמת הוי בוא"ז אלא דלענין אחע"א חשבינן ל' כבב"א כמש"פ אמו"ר שליט"א בכתובות ס"ו סק"י.

שם אליבא דרבא וכדקא מתרין אביי, כבר כתב רש"י דהול"ל אליבא דאביי אלא שרבה הסכים עמו והי' תלמיד במקום הרב, ויש לשאול יותר דהא לרבה לכו"ע לא ילפינן טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה וא"כ ס"ל בבעיא דרמב"ח דלכו"ע טעון כיבוס, ואפשר דאף לרבה אליבא דר"ע כבר נפסלה הטיפה באויר כיון שעומדת ליפול על בגד זה והו"ל כטומאה קדומה, מיהו דוקא בניתו מלמעלה דכמונח על הבגד שלמטה דמי, אבל בניתו מלמטה לכו"ע טעון כיבוס דבב"א שאני, ומ"מ האמת כפרש"י דכונתו כאביי בלבד, דלא מצינו חומרא זו אלא במי חטאת. ה. צ"ה א' דאר"נ ארב"א דם חטאת ומראות נגעים צריכין שבעת סממנין, בנדה ס"ב ב' מבואר דאפי' דם נדה ודאי אפשר

שלא יעבור בז' סממנין כדתני ר"ח התם בהדיא, והא דקתני מתני' לא עבר הר"ז צבע פי' הרמב"ן דהיינו ספק צבע, ועבר או שדיהה הר"ז ודאי כתם, ומ"מ אם לא עבר כלל בז' סממנין מטבילו וטהור דבלוע כי האי בטל, בדלא קפיד עליה עי"ש בגמ', (ועתו' סנהדרין מ"ט ב' שהק' ע"ד רש"י מסוגיא דנדה), ונראה דה"נ קאמר שאף אם לא עבר הדם בז' סממנין א"צ להעבירו ע"י צפון, ואפי' לא נשתנה מראיתו, ואם עבר בפחות מזה יצא, אלא דכ"ז שלא העביר עליו ז' סממנין לא נפטר ממצות כיבוס, וה"ה דרשאי להעבירו ע"י צפון כמ"ש תו'.

ויש להסתפק אם צריך להעבירו כולו עד שלא ישאר רושם דם, או דסגי שידהה דם באופן שאילו הי' נבלע בתערובת כזו לא הי' טעון כיבוס, דהיינו בשיעור הראוי להזאה כדתנן ע"ז ב' דם שנתערב במים כו', ובפשוטו נראה ללמוד ממראות נגעים דמאי דכתיב אשר תכבס וסר מהם הנגע היינו שכהה למראה שלישי שאינו בדין נגע כמ"ש הר"ש פ"א מ מהתו"כ וכ"ה ברמב"ם פ"ב מטו"צ ה"א, והא בדין הוא דסגי שיסור מראה הדם, אבל הרמב"ם בפ"ח ממעה"ק ה"י כתב דמכבסין אותו במים יפה יפה עד שלא ישאר לו רושם, ואפשר דהרמב"ם לטעמיה גבי נגעים שמעביר ז' סממנין ומסגירו ובסוף שבוע רואה אם הלך, ולפ"ז י"ל דאע"פ שהלך עתה מעביר הז' סממנין, אבל לדעת הראב"ד בתו"כ דאם הלך הנגע ע"י כיבוס אינו חוזר להסגירו, [עי' בספר אמו"ר שליט"א נגעים ס סק"א], ודאי דסגי אם כהה למראה שלישי בלא ז' סממנין, וה"ה בדם חטאת, ואף לדעת הרמב"ם יתכן שאם עבר בלא ז' סממנין מסגירו וא"צ ז' סממנין דוקא.

ונראה שהרמב"ם לשיטתו בההיא דנדה דדם ודאי עובר בז' סממנין, וא"כ לא מצינו שיכול להשאיר הדם בבגד כלל, וע"כ דו' סממנין לבטל הרושם לגמרי, (וכן בההיא

דנגעים מכבסו בכל ענין בז' סממנין), אבל לדעת הרמב"ן שם ותו' בסנהדרין שם מתפרש דקמ"ל דאע"פ שלא עבר כלל סגי בכיבוס זה, ולפ"ז אין לחדש דצריך להעביר הדם עד שלא ישאר רושם כלל, דאין לחלק בין תחלת דינא לסוף דינא, דהא השתא אין מראה דם בבגד, וכיבוס דקרא מתפרש להסיר הדם, ורושם דם לאו דם הוא, [מיהו במ"מ פ"ט מא"ב ביאר דאף להרמב"ם אפשר שלא יעבור בז' סממנין, אלא דסגי בהכי להכריע שזה צבע, ולע"כ בכ"ז, ועוד שהרי אף להרמב"ם מבואר במתני' דפעמים שדיהה בלבד, וא"כ יש ללמוד מזה דסגי בדיהה, ולכן אין להכריע דהרמב"ם לשיטתו, ומ"מ יש לדון כנ"ל], ואין לומר דהא חזינן שאחר שנתחייב בכיבוס אפי' נפסל הדם ונטמא ויצא חייב כיבוס, וגם אפשר דלעולם אוספו ופסול, וש"מ דשאני תחלת דינא מסוף דינא דלא בעינן ראוי להזאה, דלענין כשרות הדם ודאי משנבלע לאו להזאה קאי, אבל עצם הדבר שיהא בו מראה דם שפיר יש להצריך, [ואפשר דאף להרמב"ם סגי בזה שאין רישום דם ניכר, אע"פ שלא נתלבן הבגד מהלכלוך לגמרי], וכן אין לדקדק מהא דס"ד שיהא מצוה לכבס את כל הבגד דהתם אפי' בבגד נקי לגמרי הי' הדין כן, (וכמו במו"ש דאפי' נקי הדין כן).

ולכאורה לדעת הרמב"ם אם נבלע דם בבגד ואח"כ נבלע דם חולין, אע"פ שנבלע בעודו לח ונתבטל מראה דם מהחטאת, מ"מ כיון שכבר נתחייב הבגד בכיבוס תו לא פקע עד שיכבסנו באופן שלא ישאר רושם, ואין לחלק בין נבלע דם לנבלע מים וביטלו כח הדם, (דבמים ודאי אין להמציא חילוק בין כיבסו בעודו לח או לאחר שנתיבש), ועי' בזה לק' סק"ו.

ו. צ"ח א' אמר רבא פשיטא לי דם חטאת למטה כו' יש לעי' מה מקום הי' לומר שהדם שלמעלה יגרע דאיצטריך רבא לאשמועינן, וי"ל דכיון שדם החטאת אינו

נראה והוא כבלוע ס"ד שאין מצות כיבוס אלא לסלק מראה הדם, ובאמת יש להסתפק אם הי' הבגד עבה וע"י הכיבוס אין נראה דם בחוץ אבל עדיין יש דם בלוע בפנים, אם חשיב שנסתלק מראה דם, דבנגע כה"ג מסתברא דחשיב שסר הנגע, ולענין טומאה נמי דינו כבלוע שאינו מטמא, כשאינו מקפיד לר' יוחנן נדה ס"ב ב', אע"פ שיכול לצאת, ואם העביר עליו ז' סממנין ולא עבר אע"פ שבילונו גרם לו [שאם הי' מבחוץ הי' עובר] מסתברא דא"צ יותר, אבל אם כיבס רק מבחוץ צ"ע מה דין הפנימי, (ואם מתמעט מעליה ולא בתוכה), מיהו הכא פשיטא דהדם העליון אינו מבליע התחתון ולכן טעון כיבוס, [וצ"ע בצבע הבגד בשחור והשתא הדם בלוע ואינו נראה דכיון שבטלו לבגד שפיר מבליעו או"ד ל"ש], ואמור"ר שליט"א כתב דמיירי באופן שאם הי' לח הי' רבה על הדם חטאת ומבטלו, וקמ"ל דכיון שהוא יבש ומונח עליו אינו מבטלו, [וצע"ק דפשיטא], ונקט דאף לדעת הרמב"ם דבעינן שלא יהא רישומו ניכר מ"מ אם נפל דם עולה על הדם חטאת כשהוא לח מבטלו, דרק במצות כיבוס נתחדש שאע"פ שנבטל צריך לכבס כולו, וצ"ב דסו"ס כבר נתחייב בכיבוס ומה לי מים מה לי דם.

שם ב' בעי רבא דם עולה למטה ודם חטאת למעלה מהו משום נוגע הוא כו' והא לא בלע, נראה דמיירי באופן דסגי ליה בגירוד לסלק הדם חטאת ולצד דטעון כיבוס צריך להעבירו ע"י מים דוקא, דאין דין גירוד בתורה, ואפשר דעי"ז קרינן בכלול אשר יזה עליה שהרי הוא מקום הדם, ועמש"כ סק"ה, [מיהו אפשר דדוקא בכה"ג שדרכו בכיבוס מפני הדם התחתון, אבל אם אין מעבירין דם זה ע"י מים, כגון שנפל יבש מעט והבגד לא בלע כלל, כיון דאינו עומד לכיבוס לא נתחדש מצות כיבוס, ולפ"ז דוקא נקט דם מלמטה, וי"ל דכל שעובר ע"י כיבוס הרי הוא במצות כיבוס], ואפשר שאם הי' הדין דדם שעל כלי

כיון שמיד עם נגיעת דם לח בבגד נבלע מעט באופן שלא בר גירוד הוא, ועי' לעיל סק"ד.

צ"ד א' הבגד והשק מכבסו הכלי והעור מגררו כו' לכאורה הול"ל טעונין כיבוס ואין טעונין כיבוס, אלא דאז הי' מתפרש דמשום דלאו בגד ניהו ממעט להו, וקמ"ל דמשום דלאו בר כיבוס הוא, וגם אין מדויק לכתוב אינו טעון כיבוס בדלאו בר כיבוס כלל, ואאמו"ר שליט"א דקדק מזה דכ"ז שהוא לח ראוי לגררו ולהחזירו למזרק, ולפ"ז אי אוספו וכשר אף בבגד כן, ועמש"כ לעיל סק"א דאין מצוה לאסוף אף אם הוא כשר.

ז. הרמב"ם בפ"ח ממעה"ק פסק כר"ש דדם פסול אין טעון כיבוס, ובאמת כ"ה הכלל דסתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם מתני' [וכמ"ק לישני דרבי צ"ב ב' דרבים כר"ש וכסתם מתני', אלא דאיהו כר"ע], אבל קשה דבגמ' צ"ג א' צ"ו ב' תלי לה בר"ש לטעמיה דקק"ל אינן טעונין מו"ש, ולמאי דמפרש רבא סתם מתני' צ"ז א' כר"ש, יש לנקוט דגם בזה הלכה כר"ש, ועפ"ז פי' בגמ' דהא בהא תליא, ולכך הוצרך רבי לחזור ולסתום כר"ש, משום דבדין קק"ל נקט לר"ש כיחידאה, וגם מחלוקת דר"ט ורבנן דלא כר"ש דגיעול דשלמים רק דוחה זמן המו"ש ולא פוטר לגמרי, ויש לדחות דלאחר הרגל לא הקילו, אבל הכל משום חטאת, אבל הרמב"ם פסק בזה כרבנן, וכבר תמה בזה בתו"ט ועלח"מ ורש"ש.

תניא בתוספתא פ"י ה דמו"ש דקק"ל במקום אכילתן, וה"נ מסתברא דלמה תהא מצות מו"ש חמורה מאכילתן בקדושה, וגם אין ראוי לאסוף כל הקדירות לעזרה, ואטו בזמן היתר במות אספו מכל א"י למשכן, ומקום קדוש דקרא בחטאת (גבי דם) כתיב, ומתפרש כל אחד דבמקום קדושתו לאכילה שם תהא מו"ש, ולא נתפרש מ"ט תמה מרן זללה"ה בזה כ"כ, ואי משום סתמות המשניות

עץ צריך גירוד במקום קדוש, הוה פשיטא לי' דה"ה דם חטאת זה, אלא דכיון שדם שע"ג כלי לאיבוד אוזיל ונתחדש בדם שע"ג בגד דצריך כיבוס במקום קדוש, אפשר לפרש דהחילוק הוא בין בגד לכלי דלא מסתבר שהבלוע דוקא קדוש, או"ד כיון דמצות כיבוס הוא דכתיב האי דבגירוד סגי ליה אינו בכלל המצוה. — ענין הנגיעה בלא בלוע הוא כמו טיט שעל בגדו דסגי ליה בכסכוס אע"ג דודאי נגע מ"מ לסמיכותו אינו נבלע, וה"נ הרי גם דם הבלוע חלקו יוצא ע"י כסכוס לחוד בלא מים, וכשכבר נבלע דם העולה הרי כל דם החטאת יוצא בלא מים אע"פ שנוגע, ואפשר דסגי שהדם יהא במצב של סריך וא"צ שיהא יבש ממש, דכמו שהוא חוצץ בפני המים כ"ש שחוצץ בפני הדם, עי' מנחות כ"א א'.

ויש להסתפק דם חטאת למטה וחזר וניתז דם חטאת למעלה אם רשאי לגרד את העליון, ואת"ל דינו כחטאת ע"ג עולה, אכתי יש לשאול בנפל דם מרובה בב"א ולא נבלע כולו אם רשאי לגרד את העליון, באופן שהדם העליון קרינן ביה נוגע (דומיא דדם חטאת למעלה), דאפשר שבכה"ג קרינן בכל הדם אשר יזה, כיון שחלקו מובלע ועי"ז נעשה כולו בר כיבוס, שהרי לא יועיל אם יגרד העליון, ולפ"ז כ"ש דטיפה שנפלה ועתידה ליבלע לאט דקרינן בכולה אשר יזה, משנבלע מקצתה כיון שחלק ממנה מובלע ונעשית כולה בר כיבוס, ואאמו"ר שליט"א כתב דטיפה שנופלת ועתידה ליבלע אע"פ שעדיין לא נבלע ממנה כלום טעונה כיבוס דקרינן בה אשר יזה, ולא מיעט רבא אלא בנפל באופן שאינו נבלע כלל דבר גירוד הוא, אבל כשנבלע לאט הרי כולו נפל על בגד דבר כיבוס הוא, ואף קודם שנבלע דינו בכיבוס, ויישב בזה הא דנפל על בגד טמא חשיב בב"א, ולפמ"ש"כ אף אם נימא דבלא נבלע ממנה כלום עדיין אינה טעונה כיבוס, מ"מ בנבלע חלק ממנה חשיב שפיר הכל בר כיבוס, וניחא נמי ההיא דבגד טמא

שאינן להתיר להכניס שם טומאה, וקרוב הדבר שיש בזה פגם מדאוריתא שזה נגד רצון התורה, אע"פ שלא חייבה עליו.

צ"ה אי אגב אביהן חשיבי, אם הא דבהכניס גע"ג חייב הוא משום דכמאן דפסיק דמי, יש לדקדק היכי עבדינן תרתי כמאן דפסיק ואגב אבוהון, וי"ל דהא דגע"ג דעבין לא חשיבי הוא משום דמשליכן לאשפה, וסגי באגב אביהן דחשיבי ליה, וכיון דאינו משליכן הרי יש בהן שיעור בגד בפנים, והרי אילו היו בגדים נפרדים לגמרי הוה סגי אם משמשין לאיזה צורך להחשיבין, דרק משום שאין בהם שימוש בטלי, וכאן הרי הם משמשין עם הגדול להשלים הבגד.

מ"ש תו' דבבגד לא אמרינן ביאה במקצת שמה ביאה, ה"ה בכל כלי אע"פ שאין ראוי לחתכו, ורק באדם שייך לומר שמקצתו ג"כ חשיב שהוא נכנס, (א"נ בבע"ח ג"כ).

בהא דמצינו דהכנסת גע"ג מבגד גדול חשיבי הכנסת טומאה והיינו משום דחשיב כבגד בפ"ע, יש לעי' מגלן דאמרינן כמאן דפסיק כשאינו תפוס בידו להפריד הבגד במקום תפיסתו, ועבהגרא או"ח סי' תרנ"ח ס"ו, ובב"מ ז' א' אשכחן רק בדתפיס ביה גע"ג, ולפמ"ש הרמב"ם שם דהיינו דוקא בטלית הי' נראה דכח התפיסה בטלית אלים להפריד החלק השני ממנו, אבל בכלי שהוא קשה אין כח תפיסתו משפיע על מקום זה וממילא לאו כמאן דפסיק דמי, ולכאורה משמע מזה דלענין טומאה שאני דכמו שבחתיכת בד שארכה מאה אמה הדבר מובן שבית שמונח בו ארבעים אמה יש בו שיעור בפ"ע, והטעם מפני שהחיבור לשאר הבגד אינו עושה את הארבעים כחצי בגד, דאין זה אלא חיבור ולא שינוי במהות, ה"נ בכל גע"ג לא בטלה חשיבות בגד בפ"ע שבו, אע"פ שיש שינוי במהות בחיבורו למעיל, מ"מ סגי בחשיבותו בפ"ע לחשבו כמכניס טומאה, וזוהי

הרי באמת רישא דמתני' כר"ש דקק"ל אין טענינן מו"ש, והיינו דקתני זה חומר בחטאת מבק"ק, וכל נדון טומאה הוא רק בעזרה, וגם מתני' מתפרשת שהוציא באיסור, ואין קק"ל בכלל זה, ועתו' פסחים מ"ט א' דשריפת קק"ל מדאוריתא בכל מקום, ולפ"ז אפי' במקום אכילתן לאו דאוריתא הוא, וזה צ"ת.

ח. צ"ד ב' מתני' נטמא חוץ לקלעים קורעו כו' הא דאינו מטבילו תחלה בחוץ משום דשרייתו זהו כיבוסו, ובעינן מקום קדוש, כ"כ המל"מ פכ"ג מה' כלים הי"א, ולפ"ז אם שראו בפנים ולא עבר ונטמא וצריך להעביר עליו ז' סממנין, יכול להטבילו תחלה בחוץ דשוב לא יעבור ע"י שרייה, ואפשר דלכתחלה לא שרינן כיון שכל שרייה מוספת בכיבוסו, העירוני לדון מדרבנן משום חציצה ולע"כ ונפ"מ מדאוריתא בהותז דם על רובו.

ובזה יש ליישב במעיל שנטמא במת או במשכב הזב איך יכבסו הכהן הרי הוא נטמא ממנו, ולפמ"ש יכול לשפוך עליו מים בלא נגיעה באופן שלא יתכבס יותר בטבילתו, ויוציאו ויטבילו, ויכול להסתייע בפשוטי כלי עץ, אבל אם צריך בדוקא הכל בפנים קודם טבילה, לא יוכל לכסכס בז' סממנין, (ומיושב בזה שאינו טורח גדול לכבס כן).

ומהא דלא אמרו להכניס הפחות מגע"ג ללשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש שאין חייבין עליהן משום טומאה כדאמר לעיל נ"ו א', [ועי' ל"ג א' דהכל בכתב ולא מצי למעבר פשפש, אבל אפשר דנקב שרי, או שהי' שם חלון], יש ללמוד כמ"ש במשך חכמה דאינם ראויין לכיבוס כיון שאינם ראויין לעבודה ודם היוצא לשם נפסל, דאל"כ הי' ראוי להורות להכניס המעיל לשם, ויש לדחות דאה"נ אלא לפי שזו הלכתא למשיחא לא האריכו בדבר ונקטו עיקר הדין וגם נפ"מ במשכן דלא הוו לשכות, אבל מהא דלא אמרו להכניס כולו בלשכות אלו אין ראוי, דפשיטא

לגבי טומאה נאמר כן) בחצי שביד חבירו, והא דאשכחן בבגד המנוגע דסגי בכזית לטמאות צ"ע מ"ט, וצ"ל דבכל דבר דיינינן לפי ענינו, דהתם מטמא בכזית אף בלא דין בגד, דקצצו ועשאו מוכין נמי טמא, ולגבי טומאה דמוכין אמרינן כמאן דפסיק בשיעור טומאה, כיון דסו"ס יש כאן שיעור טומאה ולפ"ז אין שייך רוב כזית כיון שאין בו חשיבות בגד אלא המציאות של הטומאה מטמאה כשאין בה חסרון אלא חיבור לבגד, וצ"ע, ולע"כ בד"ז, ועי' בספר אאמו"ר שליט"א ב"מ ס"ט סק"ב נגעים סי"א סק"ה ו'.

סברת כמאן דפסיק דחזינן לחיבור כשני דברים מחוברין ולא כגוף אחד, ולכן אפשר להחזיק בהן באופן נפרד, והא דבעינן התם תפיס היינו כדי להפריד מתפיסת חבירו, ולא מפני שעיקר כמאן דפסיק בהא תליא, [ולא אמרינן כמאן דפסיק כשאין בו חשיבות בגד דזה שינוי במהות הדבר שא"א לומר שהקשר שלו עם שאר הבגד הוא כחיבור שני בגדים כיון שע"י החיבור משתנה מהותו מחוטים לבגד, נולעומת זה בכלי שאחזיתו בצד אחד גוררת כולו שהוא שולט בתפיסתו על כל הכלי י"ל דלא מהני כמאן דפסיק להפריע כח המוחזק שלו (אף אם

קיצור תוכן הענינים

א. צ"ב ב' אי אוספו וכשר הא כשר, נראה דאין חיוב לאספו דנתקיה קרא לכיבוס, ובלא"ה מבואר בת"י מעילה ז' א' דדם הנשפך שצריך לטפח ולאספו א"צ לאספו ואם אוספו כשר, כן ביאר אאמו"ר שליט"א שם, ויש להסתפק אם הבלוע נעשה שירים, ונראה דבכלל אוספו וכשר אף כשאינו יכול לסחוט הדם לבדו אלא ע"י מים מועטים באופן שראוי להזאה, ונדון אי אוספו פסול היינו דוקא משום מצות כיבוס, אבל בדם עולה שאינו חייב בכיבוס הו"ל כנשפכין דמעילה שם דמבואר דכשר.

שם בעא מיניה לוי כו' יש לעי' אם עיקר בעיא דלוי מהו דין אוספו, א"כ לא הו"ל למיבעי מבגד לבגד, ואי פשיטא ל' דאוספו כשר מה סברא יש לדון שיגרע דם זה מדם אחר, הגע עצמך כשאספו ונתן ממנו מתנות המזבח ואין דם אחר, (או למ"ד שירים מעכבין ושירים אלו ניתזו על הבגד, עי' לעיל ל"ח ב' בד"ז), ואפשר הי' לומר דמספק"ל אי אוספו ופסול ואלביא דר"ע דידע דרבי כותיה ס"ל, והנדרון כיון דחזינן דע"י מצות כיבוס נדחה מזריקה, י"ל דנדחה נמי מכיבוס בגד אחר דאינתיק למצותו, ומיושב בזה פסק הרמב"ם דאין טעון כיבוס כיון דלוי פשיטא ל' דאוספו פסול, אבל יותר נראה דודאי אי אוספו כשר או פסול בכלל בעיא ידידה, כלשונו אדחי ל' לכיבוס, וגם מתשובת רבי ממ"ג, וגם לא מסתבר דרבי חידש לו ספק דהוה פשיטא ל' לחד גיסא, מיהו מספק"ל ל' נמי דאפי' אי כשר מ"מ כ"ז שלא אספו לא קרינן ב' אשר יזה כיון שאין מצוה לאספו ואינו עומד לכך, וזה יש להסתפק לר"ע אף אי פסול, אבל אם אוספו ועומד לזריקה פשיטא ל' דטעון כיבוס, ורבי פשט ליה בבעיא זו דטעון כיבוס, ומדכלל הכל בלשון אידחי ל' לכיבוס יש ללמוד דבנשפך מן הכלי על הרצפה אף כשאין מצוה לאספו הוה פשיטא ל' דחייב כיבוס.

ב. שם תיפו"ל דהא אפסיל ל' באויר כלי, הק' אאמו"ר שליט"א דאכתי משכח"ל בהזה מן העוף למזבח והכניס בגד באמצע דדם זה ראוי למצותו, ותיריך דכיון שחצץ הבגד בין הדם למזבח נפסל הדם, ועי' לעיל ס סק"ד דהיינו דוקא כשצריך מעשה לסלק הבגד אבל לא בבגד הפורח ממקום למקום, מיהו כיון שנתפס בו הדם איגלאי שהי' חוצץ, מיהו אכתי קשה דמשכח"ל שנפל בגד מלמעלה ע"ג הדם ולא חצץ בינתים, ונראה לתרץ דבחטה"ע כיון שכל ההכשר של הדם באויר זה הוא מפני שהוא באמצע ההזאה לא קרינן ביה אשר יזה, דבמצב זה אינו כשר להזאה אלא מפני שכבר הוזה, ול"ד לדם בהמה שאע"פ שכבר הוזה, אם לא הגיע למזבח נוטלו וחוזר ומזה בו.

שם ארהבדר"י במדביק כלי בצוארה, יש לעי' אכתי תליא בבעיא דניתז על בגד טמא, ולכאורה נראה דבמדביק כלי נפסל הדם רק אחרי שנבלע בבגד דכ"ז שהוא תלוש הרי הוא קשור לצואר, משא"כ

בטמא שנטמא מיד עם נגיעתו, ואין לומר דכיון שהפסול מכח הבליעה הר"ז כמו אוספו ופסול דכך היא מצותו, דשאני פסול שמחמת הבילוע שמצות כיבוס פוסלתו, אבל כאן אף אם הי' אויר הי' נפסל, ולא שייך לומר מצותו בכך.

הא דלא אוקמו ברייתא כר"ע, י"ל דפשיטא להו דמיעוטא דזאת לכו"ע להכי אתא, והכי משמע בתור"כ, ואמור"ר שליט"א כתב דאפשר דתליא בבעי' קמיתא דר"א, ואמנם אם לרבא לא משכח"ל במדביק י"ל כן, אבל אחר שהי' ד"ז ראוי לכיבוס איך אפשר שלא יחשב שעה"כ, והרי רבא מודה לדינא, וי"ל דכיון שמגוף העוף יצא בפסול גרע דרק משיצא קיבל תורת דם ואז הי' פסול, ומ"מ פשטות נראה דחשיב שעה"כ, שהרי לצד דא"צ כ"ש ודאי מסתברא דנשפך על הרצפה חשיב שעה"כ, אע"פ שחשיב כבשרה.

ג. צ"ג א' תוד"ה ניתז, לכאורה ברישא כל הקרבן נפסל ואין ללמוד מזה לקרבן כשר ודם פסול, דכאן מהני אם קיבל דם אחר בהכשר, וצ"ל כונתם למ"ש במתני' דמיירי בקיבלו פסולין לחד, מיהו ע"כ התם בנפסל כל הקרבן, ועוד יש לחלק דהתם יש פסול חיובי בדם משא"כ במתני' שלא נתקדש כראוי, תדע דחול"ז וחול"מ אע"י וניתז מן הצואר ולא נתקדש ירד, ומ"מ איצטריך לאשמועינן במתני', וסיפא דנשפך על הרצפה איצטריך לאשמועינן דאע"פ שאע"י א"צ כיבוס כמש"פ אמור"ר שליט"א וע"כ דרישא שנפסל כל הקרבן ובפסול חיובי גרע, ופסול דניתז הוא משום דלא נתקדש הדם ולא משום דבב"א כבזא"ז, עמלא"ש בשם תר.

ד. שם ארהבדר"י מדקמביעיא ליה הכי כו' צ"ב איך אפשר לפרש בע"א, ושמא ס"ד דכונתו שבגד כזה א"צ כיבוס כיון שאינו ראוי להיות במקום קדוש, או דאפי' לר"ע חשיב כלא היתה לו שעה"כ לכיבוס שיהא הדם כשר בבגד זה, ואם ס"ל להבדר"י הלכה כר"ע ניחא קצת הלשון, וצ"ע.

שם ה"מ בזא"ז כו' יעוי' מש"כ אמור"ר שליט"א, ויש כאן שתי שאלות א' אף לאחר שהדם שוכן על הבגד עדיין לא נבלע רובו, ב' שהטיפה עגולה ומשהו הראשון נוגע תחלה, ובשאלה א' ביאר אמור"ר שליט"א דמיד עם נפילת הדם על הבגד קרינן ביה אשר יזה וטעון כיבוס אף קודם שנבלע, ונפ"מ דאי אוספו פסול כבר נפסל קודם שנבלע, ובשאלה ב' כתב דהא נמי חשיב בב"א, כדאשכחן ביבמות ל"ג א' בחתך אצבעו בסכין טמאה דחשיב בע"מ וטומאה בב"א, ובאמת לא מצאנו דבכל הזאה אמרינן דהמשהו הראשון הוא המטהר והמכשיר, ונפ"מ דיאספנו לנשאר בזרק שלא במקומו, וע"כ דחזינן להו כגוש אחד, ואם לענין ההזאה סגי בזה שקצה הגוש מונח ה"נ חשיב כולו כמונח, ועמש"כ לק' סק"ו.

ה. צ"ה א' דם חטאת ומ"נ צריכין שבעת סממנין, בנדה ס"ב ב' מבואר דאפשר שדם ודאי לא יעבור כלל בז' סממנין, וקמ"ל דא"צ יותר אע"פ שנשאר כל הדם, ולפ"ז אפשר דבכל כיבוס סגי שעבר מראה הדם באופן שאילו מתחלה נבלע כזה לא הי' טעון כיבוס, דדם שנתערב במים ואין בו מראה דם כיון שפסול להזאה א"צ כיבוס, וה"נ בנעשה כזה אחר הכיבוס, והרמב"ם שכ' שלא ישאר רושם כלל אפשר דלשיטתו שדם עובר בז' סממנין, מיהו במ"מ פ' דאף להרמב"ם אינו עובר ודאי אלא דסגי לתלות בצבע ע"י שלא עבר, ויש לדמות למראות נגעים דסגי שעבר ע"י הכיבוס למראה שלישי וא"צ שלא ישאר רושם נגע, ותלוי קצת בפלוגתא הרמב"ם והראב"ד אם כשכבסו עבר הנגע טעון הסגר או לאו, דלהרמב"ם שטעון הסגר י"ל שצריך להעביר כל הסממנין אע"פ שלא נשאר רושם כלל, מיהו זה מיוחד להצריך כן, ועכ"פ מדברי הראב"ד יש ללמוד לדם חטאת דא"צ שיעבור כולו, ואף לדעת הרמב"ם מסתברא דרק רושם דם צריך להעביר אבל לא צריך להלבין הבגד כדמעיקרא. - במראות נגעים נראה דאסור להעביר צפון, ול"ד לדם חטאת. - אחר שנבלע דם חטאת אם נפל עליו דם חולין לדעת הרמב"ם אינו מבטלו, ועסק"ו בזה.

ו. צ"ח א' אמר רבא פשיטא לי כו' יש לעי' פשיטא, וי"ל דס"ד כיון שהדם בלוע ואינו נראה אין מצות כיבוס אלא להסיר מראה דם מן הבגד, ובאמת יש להסתפק בבגד עבה שעבר מראה דם כולו מלמעלה אבל עדיין בעומק יש בלע של דם גמור שלא כיבסו אם חייב להוציאו, דבנגע כה"ג מסתברא דסגי בהכי, וכן בטומאה כשאנו מקפיד, ואם העביר ז' סממנין כדין אע"פ שבילועו גרם לו שלא יצא

מסתברא דסגי בהכי, וקמ"ל הכא דלא משוי ל' כבלוע, ואמור"ר שליט"א תירץ דקמ"ל שאינו מבטלו, ונקט שאם ה' לח ה' מבטלו, וצ"ע מ"ט אחר שכבר נתחייב בכיבוס, ותלוי בנדון דלעיל סק"ה, ועוד דכיון דיבש הוא פשיטא.

שם ב' בעי רבא דם עולה למטה כו' נראה דמיירי באופן דסגי ל' בגירוד להסיר כל הדם חטאת, ולצד דטעון כיבוס חייב להעבירו ע"י מים דוקא, ואפשר דחשיב מקום הדם גם במקום הדם עולה, ואפשר דדוקא בכה"ג שדרכו בכיבוס מפני הדם עולה, אבל אם ה' הבגד נקי וסגי בגירוד להסיר כל הדם י"ל דפשיטא ל' שא"צ כיבוס, ומשכח"ל כשה' הדם קצת יבש, ואפשר שאם ה' הדין דמכלי חייב בגירוד, הוה פשיטא ל' דסגי בגירוד, אבל השתא דבכלי יכול להשליכו י"ל דהחילוק בין בגד לכלי ולא בתכונה הבליעה, - ענין הנגיעה בלא בליעה היא כטיט שע"ג בגדו דסגי ל' בכסכוס דכשנבלע בתכונה זו אע"פ שהוא נוגע ממש סגי ל' בגירוד, ואפשר דכשהתחתון סריך ע"י מנחות כ"א א' כבר אין העליון נבלע וסגי ל' בגירוד אע"פ שנוגע ונדבק.

ויש להסתפק דם חטאת למטה ואח"כ ניתו עוד ד"ח למעלה אם רשאי לגרודו, ואת"ל דרשאי, נפל דם מרובה בב"א ולא נבלע כולו אם רשאי לגרד העליון, ואפשר דכיון שמקצתו בלוע נעשה כולו בר כיבוס, ומיושב בזה הא דבבגד טמא חשיב בב"א כיון שמקצתו נבלע, דבנגיעת דם לח בבגד נבלע מיד מעט, ומדברי אמור"ר שליט"א משמע דאפי' עדיין לא נבלע כלום קרינן ביה אשר יזה כיון שעתיד ליבלע בבגד זה, ורק במקום שאינו יכול ליבלע חשבינן ל' כנפל על כלי דבר גירוד הוא.

צ"ד א' הכלי והעור מגרור, לכא' הול"ל טעון כיבוס ואינו טעון, ואמור"ר שליט"א דקדק מזה שיש מצוה לגרורו ומוקים לה בלח, ולמש"כ סק"א מדברי התו' אין חיוב לאסוף הנשפכים, וי"ל דהוה משמע שהחסרון משום דכלי לאו בגד הוא לכך ביארו דהטעם משום דבר גירוד הוא, וגם אין נכון לומר אין טעון כיבוס בדבר שאינו בר כיבוס.

ז. הרמב"ם פסק דפסולה אינה טעונה כיבוס, וכללל הוא דסתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כמתני', אבל בגמ' תלו לה דר"ש לטעמיה דקק"ל אין טעונין מו"ש, ובזה שנו דברי ר"ש כיחידאה במתני', וגם דר"ט לכא' דלא כותיה, מיהו למאי דמסיק רבא צ"ז א' הו"ל מחלוקת ואח"כ סתם כר"ש, ולכן שפיר תלו לה בגמ' בהדדי, אבל הרמב"ם פסק בזה דלא כר"ש.

תניא בתוספתא דמו"ש דקק"ל במקום אכילתן, וה"נ מסתברא דלא יהא חמור מאכילתן, ולא מסתבר שיאספו כל הקדירות מירושלים לעזרה ובזמן היתר הבמות מכל א"י, וסתמות המשניות באמת אתיין כר"ש ומיירו בק"ק דוקא.

ת. צ"ד ב' מתני' נטמא כו' יש להסתפק אם נטמא אחר ששראו במים בפנים אם רשאי להוציאו ולהטבילו ששוב לא יתכבס במים, ובה יש ליישב דמעיל שנטמא במת אם יגע בו הכהן יטמא, ויכול להכניסו ולשפוך עליו מים ולא יגע בו או שיגע מעט בפשוטי כלי עץ ואח"כ יטבילנו בחוץ, ויחזור ויכניסנו ויעביר עליו ז' סממנין, וער"ש בתו"כ בענין כיבוס בג"כ, ומהא דלא הורו להכניס הפחות מגע"ג בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש משמע כמ"ש במשך חכמה דדם הנכנס לשם פסול ואין לכבס שם, אבל להכניס כל המעיל לשם פשיטא דאסור ואף מדאוריתא יש בזה קצת איסור.

צ"ה א' אגב אביהן חשיבי, ק"ק אם הגע"ג כמאן פסיק היכי חשבינן ליה בשני כחות יחד, וי"ל דסגי בזה דאינו משליכו לאשפה אגב אביהן, ותו הו"ל בגד גע"ג. - בעיקר הא דאמרינן כמאן דפסיק אף כשאינו תפוס בבגד, יש לבאר דבאמת לגבי דין מוחזק בעינן שיהא תפוס כדי לבטל החזקת חבירו, ובכלי מתכת אפשר דאין תפיסתו מבטלת החזקת חבירו כיון שחבירו יכול למשוך ולהוציא מידו ע"י תפיסתו, אבל לגבי טומאה סגי בזה שיש חשיבות בגד בבית זה ואין חיבורו מגרע, וכמו שמוכן בבד ארוך מאה אמה שארבעים ממנו סגי לטמאות הבית, ולא חשבינן ליה כמיעוט אלא שאין ערך לחלק שבבית בפ"ע, כגון פחות מגע"ג או אוחן כלי וכיו"ב.

סימן יב

בדיני הגעלה

מפתחות

- א. זבחים צ"ו ב' בעא מיני' בישל במקצת כלי כו' א"ל אינו טעון מידי דהוה אהזאה כו' ובתוד"ה חומר.
- ב. שם בישל בה תרומה לא יבשל בה חולין כו' ותרומה לא בעיא מריקה ושטיפה כו' אמר אביי לא צריכא כו' במים ולא ביין כו' ולא במזוג כו' הא אפי' בחמין ובתוד"ה לא. - רמב"ם פט"ו מהלכות תרומות הי"ט, קדירה שבישל בה תרומה כו' ואם בישל בנו"ט.
- ג. צ"ז א' מ"ט דרבנן מידי דהוה כו' ורבי אמר לך כו' ורבנן א"כ לכתוב קרא או מורק כו' לומר לך מריקה כמריקת הכוס כו'.
- ד. שם מ"ט דר"ט כו' אלא כדר"נ אמר רבה בר אבוה כו' וחכ"א עד זמן אכילה כו' מאי קאמר כו' מנהני מילי אר"י כו' הא כיצד ממתין לה כו'.
- ה. ע"ז ע"ה ב' מתני' ללבן באור ילבן באור כו' מה ענין קדשים כו' סוף סוף כי קא פליט כו' אלא אמר רבה מאי הגעלה נמי שטיפה כו' א"ל אביי מי דמי מריקה ושטיפה בצונן הגעלה בחמין כו' אלא אמר אביי יגיד עליו רעו.
- ו. שם אלא אמר רבא קדשים היינו טעמייהו כו', בהא דתנן זבחים צ"ז א' בישל בו קדשים וחולין או ק"ק וקק"ל אם יש בהם בנו"ט כו' מריקה ושטיפה היכי מתפרש ואם אף בשלמים של אמש ושלמים של היום הדין כן, ובמ"ש תו' דאוקמיה אדאורי' דמן במינו ברובא בטיל, ואם יש חילוק בין חולין לקדשים.
- ז. זבחים צ"ו א' תוד"ה ואם.
- ח. בדברי הרשב"א בתוה"א שהוכיח מדינא דכל יום נעשה גיעול לחבירו דאף דאין גיעול כהגעלה
- גמורה מ"מ מהני להקליש הטעם שלא יחול עליו נותר, וה"נ בבב"ח, ובדברי הראשונים ואחרונים ז"ל בזה. - בדברי החו"ד שכתב לפרש דדין גיעול הוא רק בדאיכא ס'.
- ט. חילוקים בדין התירא בלע, ואם יש לחלק בין כ"ח לכל הכלים.
- י. פסחים ל' ב' וכי מאחר דאיתותב רב"א אמאי קאמר רב קדירות בפסח ישברו כו' התם תנור של מתכת. - ל' א' תוד"ה לשהינהו.
- יא. טור סי' צ"ג ואני תמה כו' דאפי' הגעלה לא מהני לכ"ח כו', והר"פ כתב כו', ובב"י שם.
- יב. טור סי' צ"ד ואם יש לבטל הכף כו' הכף אסור בין עם בשר כו'.
- יג. בהגהת סמ"ק מעשה בא לפני מורי הר"י מקדירה חדשה כו' אם בישלו בה בשר אח"כ אפי' בו ביום כו' ומה"ט נמי אך לאחר מעל"ע כו' מותר להשתמש בקדירה לכתחילה בבשר כו' ואם היא של חרס כו'.
- יד. ע"ז ע"ו א' וכיצד מגעילין כו' יורה גדולה מאי ת"ש דההוא דודא כו' שם ב' ומלאה מיא וארתחה. - בסוגיא זבחים צ"ו ב' לא הוזכר ענין המתכת אלא ענין הבישול ובפשוטו הוא גם בחרס. - בבהגר"א סי' צ"ב ס"ק כ"ו הביא בשם ר"י דבישול מפעפע במקצת ומתפשט מעט יותר ממקום בישולו הלכך החמירה בו תורה לעשות מריקה ושטיפה בכל הכלי.
- טו. בדברי הרשב"א במ"ה שצייד לומר דמתכת ע"י חם מקצתו בולע כולו וצריך כולו הגעלה ולא מהני הגעלה באותו מקצת שבלע, ודוקא בהתירא

שרינן דהוקלש ע"י הגעלת מקצת, ובהא דבעינן הגעלה לקתא דסכיני פסחים ל' ב'. - ובמ"ש הרא"ה דליבון במקצת מתכת לא מהני להפליט משאר הכלי וא"כ איך מהני גיעול בשפור במקצת הכלי שצלה בו, ולמה לא יצטרכו מריקה ושטיפה בכל הכלי להני אמוראי דס"ל דבעי ליבון בקדשים, ואם יש לחלק בין חם מקצתו ע"י האור או ע"י בישול.

טז. רא"ש ע"ז פ"ה סל"ד ויראה שיספיק אם ילבן חודו של סכין כו'. - טור סו"ס קכ"א ומיהו אפי' לא ליבן כו' ובש"ך ובגליון הגרע"א.

יז. ע"ז ע"ו ב' קסבר כבולעו כך פולטו כו'. - או"ח סי' תנ"א סי"ב בגליון הגרע"א ז"ל שהקשה ע"ד המג"א דמדמה ידות הכלים לבישול במקצת כלי, הא האיבעיא במקצת כלי היא אם הרוטב מפעפע אבל במקום רוטב פשיטא.

יח. טור סי' צ"ב טפת חלב שנפלה על הקדירה כו' ובב"י.

יט. בדברי תשו' ראב"ן שבמרדכי סי' תרע"ט.

כ. שו"ע סי' צ"ב ס"ה בבהגר"א ס"ק כ"ו ולכן אם נפלה נגד הרוטב ממ"נ מותר כו' אבל במקום

הריקן כו' ובט"ז ס"ק י"ט, ובש"ך ס"ק י"ט, כ', בדברי האו"ה סי' ל"א ד"ג דאם בישל מים בקדירה ונפלה טיפת חלב על הדופן מבחוץ כנגד הרוטב וחזר ובישל בה בשר מותר ממ"נ. - ש"ך ס"ק כ"ו.

כא. שם ס"ו בהגה ואם בשלו בקדירה תבשיל אחר דינו כמו בפעם ראשון, ובש"ך ובהגר"א.

כב. שם ס"ז יש מי שמתיר בשעה"ד כו' ובש"ך ובבהגר"א, ובגליון הגרע"א, ופ"ת דינים העולים.

כג. בדברי הסמ"ק בדין תחב מקצת הכף, אם מה שלא נכנס אוסר ואם צריך הגעלה. - טור סי' צ"ד והר"פ כתב שאם הכף של מתכת כו'. - שו"ע ס"א בהגה וסברא ראשונה עיקר. - בדברי הפמ"ג מ"ז סק"א דמה שנבלע בזיעה נפלט בזיעה דכבולעו כך פולטו.

כד. טור סי' צ"ד ואם תחב הכף ב"פ כו'. - חולין ק"ח ב' תוד"ה אמאי.

כה. ש"ך סי' צ"ד סק"ד דכיון דכבר נאסר הכף לא נ"נ אח"כ. - ש"ך סק"ו ואע"ג דקיי"ל התם לחומרא כו'. - שו"ע ס"ו בצלים או ירקות.

ביאור הבעיא במה שנתקשו בתו'

א. זבחים צ"ו ב' בעא מיני' בישל במקצת כלי כו', יעוי' בתו', וכבר ביאר בהגהות ח"נ דודאי מיירי בכה"ג דאינו מפעפע, והא דקאמר בישול מפעפע, היינו דלא דמי לדם, כיון שלבישול יש כח דמפעפע, ואיכא למימר שהחמירה תורה בו, אבל היכא דמפעפע היינו בילוע בלא בישול דפשיטא לן לעיל צ"ה ב', [ובאמת מצות שטיפה כשטיפת הכוס דהיינו מבחוץ, היינו בלא בילוע, דהא קיי"ל בעלמא כבולעו כך פולטו מבפנים, ומבחוץ חיישינן רק לניצוצות כדאמר בע"ז ע"ו ב', מיהו מצינן למימר דמאי דנבלע מבפנים נפלט בפנים אף אם נבלע בכל

עובי הכלי, ומ"מ חזינן במצות מריקה ושטיפה דבעינן יותר משאר איסורין כדאמר בסמוך גבי תרומה, ומש"ה מיבעי ל' בבישל במקצת כלי], ונראה דאליבא דרבי פשיטא ל' דלא בעינן הגעלה אלא מקום בישול, דרק אמריקה ושטיפה שנתחדש בקדשים טפי מבתרומה קמיבעיא ל', ולרבי היינו בצונן.

ופשטות הגמ' משמע דאף כשהכלי חם א"צ מריקה ושטיפה אלא מקום בישול, [ומ"ש בתו' ואי בשכל הכלי חם פשיטא דמפעפע בכלי, ובעי מריקה ושטיפה, אין כונתם דבזה פשיטא דמפעפע, דהא מסיימי בתר הכי דאפשר דקמיבעיא ל' אי מפעפע, ושיעור דבריהם דאי בכלי חם וס"ל דמפעפע

בכולי' כדקאמר בסמוך א"כ פשיטא דבעי מריקה ושטיפה], דלישנא דבישל במקצת כלי משמע בכל גווני שנתבשל הבשר במקצת כלי, ואמנם אין להוכיח כן מדלא משני דברייתא מיירי בחם כולו, ומשום דמפעפע, דודאי אם מפעפע לא חשיב חומר במריקה ושטיפה, דהו"ל כניחו על מקום אחד בבגד, ונתפשט לכל הבגד, דצריך כולו כיבוס, (וכן בתרומה כה"ג צריך כולו הגעלה), מ"מ לא חשיב עי"ז בישל בכל הכלי, אלא בלוע בלא בישול, ולפ"ז הא דקאמר בישול מפעפע לאו למימרא דאיכא גוונא דמפעפע במקצת כלי, אלא דכיון שבישול תכונתו לפעפע בעלמא, החמירה בו תורה אף בכלי, א"נ מפעפע כמו מבעבע שמעלה רתיחות, והיכא דאיכא כיסוי ההבל מבליע בכל הכלי, ואפשר לומר דאמנם מפעפע אלא דאמרי' כבולעו כך פולטו בעלמא וסגי בהגעלה דומיא דבליעה, א"נ נבלע טעם קלוש מאד שאין בו כדי לאסור בעלמא והוא כעין ריחא.

בתשובת רמב"ח, ואם ר"י מתחלה כבר ידע הברייתא

שם א"ל אינו טעון מידי דהוי אהזאה והא לא תנא הכי א"ל מסתברא כו', מפשטות הגמ' משמע דר"י כד בעא מיני' כבר ידע הברייתא, דמשמע שבאותו מעמד מייתי לי' הברייתא, ולפ"ז צ"ל דבכונה בחר בשאלה זו להראות לרמב"ח שיפה עשה שהלך לר"ש, ותוכן הסוגיא דרמב"ח א"ל שהוא מכוין בסברא לברייתא, והשיב לו ר"י דלא תנא הכי וכונתו לברייתא דבסמוך, וא"ל רמב"ח דמ"מ הסברא כמו שאמר דיש לדמות לבגד, (ואפשר לומר דמתחלה סבר ר"י דכונתו לדמות מריקה ושטיפה להזאה במה מצינו, וא"ל דמצינו חומר בזה מבזה, וליכא לדמויינהו, והיינו והא לא תנא הכי בעלמא דידוע דלא דמו להרדי, לענין קק"ל וחטאות הפנימיות, וא"ל דמ"מ לענין זה יש לדמותם בסברא, ועי"ז השיבו דלא דמו בסברא, ומ"מ פי' קמא נראה יותר

דמעיקרא נמי היתה כונתו להאי ברייתא, ורמב"ח לא הניחו לסיים אלא ביאר לו תחלה דמ"מ הסברא כמו שאמר), ואהדר לי' ר"י דאין הסברא מוכרחת, וחזינן מברייתא דס"ל שיש לחלק בין בגד לכלי, וא"כ לא כוון רמב"ח לסברא דברייתא, דנחי דגם ר"י הי' מסתפק בזה מסברא וכמשנ"ת לעיל דהא לא מפעפע בבישול זה, מ"מ בברייתא חזינן דס"ל סברא זו עיקר, א"ל אי תניא תניא וטעמא מאי כו' פי' דלענין הברייתא דמייתי אין לו תשובה, אבל אין הטעם כדברין משום דבישול מפעפע דבסברא ודאי יש לדמות לבגד, ורק משום גזיה"כ מחלקינן בין כלי לבגד, ולפ"ז לא איתותב רמב"ח בסברא מן הברייתא, [ובטעמא דקרא אפשר דלאו משום דבבישול יש תכונת פעפוע, אלא דבבישול אף כשהבשר במקצת כלי חשיב כל הכלי כמבשל את הקדשים, משא"כ כשניחו על הבגד, דאין ליחס לזה את שאר הבגד כלל, מיהו לפ"ז נצטרך לומר דעירה למקצת כלי, דודאי מסתברא דצריך כולו מריקה ושטיפה, אגב בישול הצריכו גם בזה כולו], ויותר נראה דוטעמא מאי סתמא דגמ' מפרש לה, ודברי ר"י ורמב"ח נסתיימו באי תניא תניא.

בישל במקצת כלי חרס אי טעון שבירה כולו בפשוטו דין כ"ח שוה לכלי מתכת ואם בישל במקצת כלי טעון כולו שבירה, דלטעמא דמפעפע לא משמע לחלק בין כ"ח לכ"מ משום דמתכת חם כולו, דאי בשאר הכלי צונן א"כ לא מהני הא דחם כולו כיון דעדיין צונן הוא [ועי' באחרונים סי' צ"ד שלא כ"כ, ועמש"כ שם], וגם בכ"ח משכח"ל היכא דחם כולו, אם נימא דהבעיא אף בחם כולו, ונראה דהא דנקט בכל דוכתא מריקה ושטיפה [כגון במתני' דאחד שעירה כו'], היינו משום דבמריקה ושטיפה יש חידוש טפי מדיני הגעלה דעלמא, אבל כ"ח דטעון שבירה היינו משום דאינו יוצא מידי דפיו לעולם, [שו"ר שכ"כ הגרע"א ז"ל במשניות], והיינו דדרשינן

חומר, מיהו אכתי צריכין לתירץ תו' דטעמא דלא חשיב חומרא דמריקה ושטיפה נהוג אף לבתר גמר זריקה, דלא חשיב חומרא אלא מה שאינו תלוי בכפרה, דהיינו מפני שהוא חומר ומיד מצריך כיבוס, אבל מה שנמשך אחר זריקה אינו מפני חומרו דמריקה ושטיפה, אלא דליכא חשיבות לדם אחר הזאה.

לא יבשל בה חולין, אי לכהן שדעתו לאכול בטהרה מותר לכתחלה

ב. שם בישראל בה תרומה לא יבשל בה חולין כו', פי' הגרע"א ז"ל בתשו' סי' פ"ג דהאיסור משום דאין מבטלין איסור לכתחלה, ולכאור' לפ"ז לכהן מותר לבשל, שהרי אין זה איסור לגבי, מיהו י"ל דמבטל לה לימי טומאתו, אבל קשה ממתני' דתרומות פי"א מ"ו ומ"ח דקתני מגורה שפינה ממנה חטי תרומה אין מחייבין אותו להיות יושב ומלקט אחת אחת כו' המערה מכד לכד ונוסף שלש טיפין כו' הרכינה ומיצה ה"ז תרומה, ולא גרע הבלוע בכלי מנוסף ג' טיפין שנשאר עדיין בעין בדפנות הכלי, וכיון שהבינו חז"ל דא"צ לשמר תרומה יותר מחולין, כל שהוא בדרך הרגיל, לא חשיב ביטול איסור, ואמנם גם לדברי הגרע"א ז"ל מותר להגעיל הקדירה ואין בזה משום איבוד תרומה, מ"מ הרי בנוסף ג' טיפין איכא גם משום ביטול איסור, ויש לעי' לר"י דמב"מ לא בטיל, היכי שרינן לכד שנשאר בו בדפנות הכלים, בשלמא בחיטים מצינן למימר דמודה ר"י ביבש ביבש כמ"ש תו' מנחות כ"ב ב' בכל ביטול תרומה אליבא דר"י, ולע"כ, מיהו לרבנן ודאי דבמין בשא"מ נאסר ע"י התרומה אף שנהג בה כדרך שנהג בחולין, וכדחניא בקדירה, ובפשוטו ה' נראה הטעם דאין סומכין לערב לכתחלה על סמך טעימה, דכיון שהדבר מדובר בטעם של א' מששים שהוא צריך הבחנה יש לחוש לטעות, ורק בדיעבד שכבר בישל שרינן בטעימה, (שו"מ בעיטור שער ראשון הכשר בשר דף ט"ו ע"א אות פ"ט של שער החדש עיי"ש),

אותה בסמוך למעוטי בדיני מריקה ושטיפה כיון דהתם חידשה תורה טפי מדיני הגעלה בעלמא, והיינו דמספק"ל אם חידשה תורה גם דבישל במקצת כלי טעון כולו מריקה ושטיפה, ולמאי דמסיק דכולו טעון מריקה ושטיפה, ה"ג גמרי' כ"ח מינ' דאית לן לדמויי' לכלי טפי מלבגד, ויש לעי' בהחזרת כבשונות אי בעינן כולו ועי' לעיל א' תוד"ה אלא, - לכאור' נראה דתלה באויר תנור גרע מבישל במקצת כלי, ששם כל התנור משתתף בצלייה שהוא מוסיף חום ומגין מפני האויר, משא"כ בבישל במקצת כלי דלא מתייחס הבישול אלא לחלק שבישל בו, ולכך ס"ל לרמב"ח דא"צ מריקה ושטיפה אלא מקום הבישול, ובתלאו באויר תנור מספקא ל'.

וכפי הנראה מדברי הרמב"ם בפ"ח ממעה"ק שפירש מתני' כפשטן, הא דקתני זה חומר בחטאת מבק"ק דהיינו על שבירת כ"ח וגם על דין מקום קדוש בכלי נחושת, והדר קתני אחד קק"ל טעונין מריקה ושטיפה פירש דהיינו דוקא מריקה ושטיפה, והיינו אף בכ"ח, שדין שבירה הוא מיוחד בחטאת, וצע"ע בכל דבריו, אלא דעכ"פ חזינן שדקדק לשון מריקה ושטיפה דמתני' למעוטי שבירת כ"ח, ורק במקומות שהדבר מוכח בגמ' שנה הדין גם בחטאת].

תוד"ה חומר

תוד"ה חומר, משא"כ בהזאה, עי' בסוגיא ל"ח ב' דמבואר דחטאת שנתן מתנה אחת אע"פ שכיפר מ"מ הניתז מדמה טעון כיבוס כיון דצריך להזות עוד ג' הזאות, ולפ"ז איכא גונא דטעון כיבוס וגם מריקה ושטיפה שהרי אם בישל מן החטאת אחר הזאה ראשונה טעון מריקה ושטיפה, כיון שראוי לאכילה, וניחא טפי הא דקאמר חומר בהזאה שישנה לפני זריקה, אבל אם הזאה ומריקה ושטיפה היו דוקא בזמנים נפרדים, א"כ הא כדאית' והא כדאית', ודוחק קצת למיקרי'

והיינו דקאמר לא יבשל בה היכא שיצטרך לסמוך אטעימה לברר היתר הבישול, אבל אם דעתו לאכול החולין בטהרה לכהן, אפשר דלכתחלה נמי שרי לבשל, ונהשתא הוי לא יבשל בתרומה דומיא דלא יבשל דבב"ה, (וצ"ע אם יש איסור בישול בב"ה כשאין דעתו על הטעם שבקדירה, ועי' גליון הגרע"א ז"ל בשו"ע יו"ד סי' פ"ז).

שו"ר ברמב"ם פט"ו מה' תרומות הי"ט ועיי"ש בכ"מ ועמש"כ בזה להלן ועי' בראשונים ב"ב פ"ז ב'.

יש לעי' בעיקר ההשוואה דהא מצות מו"ש היא חיובית, משא"כ הגעלה

שם ותרומה לא בעיא מריקה ושטיפה והתניא כו' אמר אביי לא צריכא כו', יש לעי' הא בקדשים המריקה ושטיפה מצוה לביעור הנותר ואף אם אינו רוצה להשתמש בכלי מצוה לעשות מריקה ושטיפה, [עי' ר"ן שלהי ע"ז], והול"ל דאותה למעוטי תרומה מעיקר המצוה, אבל דין הגעלה לא שייך לייחסו למצות מריקה ושטיפה, דזה ענין פשוט בכל האיסורין, ואינו נלמד מדין מריקה ושטיפה, ונראה דאי לאו דאשכחן הלכות מחודשות במריקה ושטיפה, אית לן לפרושי דאותה למעוטי תרומה מעיקר דין הגעלה ולא רק ממצות מריקה ושטיפה, וניגמר מזה שאין איסור בתרומה אחר שנבלעה בכלי, והיינו מהאי טעמא גופי' דכיון דבתרומה ליכא נותר, וע"כ דליכא מצוה במריקה ושטיפה דתרומה, ומדמעטי' קרא ע"כ מעיקר הדין מעטי', ואפשר דבלא"ה נמי אין לפרש מיעוטי' דקרא במצוה לחוד, שהרי פשטי' דקרא מתפרש שהמריקה ושטיפה היא להוציא הבלוע, להכשיר הכלים, אלא דכיון דכתיב באוריייתא הו"ל ג"כ מצות עשה, ונהטעם כעין ביעור נותר אבל אין פשטות הפסוק מתפרש רק במצות ביעור, ועמש"כ להלן דנפ"מ גם קודם

שנעשה נותר ולאחר שנעשה נותר איכא גם מצוה], הלכך יש לפרש המתמעט מן הפסוק הזה לומר דיכול להשתמש בכלי בלא מריקה ושטיפה, (והיינו נמי דלא קשיא לן אמתני' דאמר ר"ש קדשים קלים אינם טעונים מריקה ושטיפה, דכיון דלא אימעטו מקרא בהדיא, פשיטא שהם בכלל דיני הגעלה דעלמא, דהא דכתיב קדש קדשים לא חשיב מיעוט כיון דאכתי לא איתרבו קק"ל, אבל תרומה אימעטא בהדיא כיון דמפרשינן לקדש קדשים דקרא לרבויה כל שהוא קודש), וע"ז משנו אמוראי דלא אימעטא תרומה אלא מהדינים שנתחדשו במריקה ושטיפה טפי מהגעלה דעלמא, וזה לא בעינן בתרומה כלל אף שזה הידור בהוצאת הבלוע.

בדין מו"ש קודם שנעשה נותר

ויש לעי' כיון דמצות מריקה ושטיפה היא רק לבתר שנעשה נותר, וכמ"ש תו' לק' צ"ז א' ד"ה ממתין, א"כ מה שייך מריקה ושטיפה בתרומה, [שו"ר שכבר הק' כן בר"ש על תו"כ פ' צו פרק ז' ה"ב], ואפשר דאף בקדשים קודם שנעשו נותר אם בא לבשל בהם חולין להאכילם לזר, (וכן בבישל ק"ק אם בא לבשל קק"ל להאכילן לנשים ועבדים), טעון מריקה ושטיפה, דמצות מריקה ושטיפה היא הידור בהוצאת הבלוע דקדשים, ואמנם אם בא לאכול החולין בקדושת קדשים (וכן הקק"ל בקדושת קדשי קדשים) מותר לבשל אף בלא מריקה ושטיפה, [ובהכי נוקים לסוגיא דע"ז ע"ו א', ואפשר שלכך פרש"י שם שלמים דהאידנא חזה ושוק לומר שמבשל אדעתא שיאכלוהו כהנים, כקדושת החטאת, (מיהו קשה אמאי שרי הא אין מביאין קדשים לבית הפסול ונתבאר לק' בכ"ז)], אבל כל שרוצה להוציא הבלוע מקדושתו טעון מריקה ושטיפה, וה"נ בתרומה אם בא לבשל בה חולין לזר, הוה בעיא מריקה ושטיפה אי לאו מיעוטא דאותה.

מה אימעוט מ"אותה" לרבי

לכאוי נראה דאליבא דרבי ל"ק כלל, דהגעלה לא שייכא במריקה ושטיפה ולא אימעטא תרומה אלא ממריקה ושטיפה, אבל מה שפשוט מגיעולי נכרים ה"ה בתרומה, ורק לרבנן פריך דמשמע דאימעטא תרומה ממריקה, והיינו דמהדרו אביי ורבא לאוקומי בשינויי אחרוני, דלא ניחא להו לאוקומי משום שטיפה יתירא דפשטא דקרא משמע דמעטי לתרומה מכל מצות מריקה ושטיפה, וכמשנ"ת לעיל, והיינו דאשכח אביי מיעוטא במריקה ושטיפה של שאר הכלי דאף מריקה א"צ, ורבא לא ניחא לי' לאוקומי באופן מיוחד, ומוקי לה בכל הגעלה דמהניא אפי' ביין ובמזוג, [ואביי משמע לי' דאימעט ממעשה המריקה ולא רק ממין המזרק, ועי' גירסת השטמ"ק דמחליף להו, ועמש"כ להלן מדברי הרמב"ן חולין ק"ח], מיהו אפשר דאף לרבי ה"י מקום למעט מאותה גם הגעלה, דלרבי מתפרש שהפסוק בא להוסיף הידור בהוצאת הבלוע נוסף על הדינים הידועים, אבל הכל בכלל מצות מריקה ושטיפה שענינה להוציא הנותר שבכלי, [וכ"כ מרן זללה"ה בקמא סי' ל"ז דאף לרבי בעינן הגעלה במקום קדוש, ואין הספר תח"י], וא"כ אפשר ה"י לפרש דאותה מיעט תרומה שא"צ הכשר לבלוע שבכלי, וכמשנ"ת לעיל דס"ד לפרושי שבתרומה אין איסור משנבלע בכלי, ולישני' דרב"ע ודברי הגמ' שם, מיושב טפי לפ"ז, ואביי ורבא שלא תירצו כן, י"ל משום דניחא להו לשנויי בגונא דאף אליבא דרבנן לא בעינן מריקה, א"נ אף לרבי ניחא למעוטי טפי גם הגעלה מאותה וכדסלקא דעתך.

במה שיעדר הרמב"ן דלרבא אף בתרומה לא

מהני ביין ובמזוג בד' הרשב"א ע"ז

שם במים ולא ביין כו', נראה דכל החידושים במריקה ושטיפה הם הידורים בהוצאת

ולאמור מיד שבישל בכלי חל עליו ענין מריקה ושטיפה, אלא דכ"ז שלא נעשה נותר, יכול להשתמש בכלי בקדושת הבלוע, ומשנעשה נותר צריך מריקה ושטיפה לכל מילי, ולפ"ז ניחא מה שדקדק ברא"ש שלהי ע"ז למה הצריך הכתוב מריקה ושטיפה בחטאת למ"ד נטל"פ מותר הרי מיד שנעשה נותר הו"ל נטל"פ ומותר מן התורה לבשל בו, ועיי"ש שם דאם חל עליו מצות מריקה ושטיפה קודם שנפגם, שוב לא פקע אף אחר שנפגם, וא"כ למש"כ ניחא דבכל גווני חל עליו מיד מצות מריקה ושטיפה לענין חולין אם בא לנהוג בהם מנהג חולין, - ועמשנ"ת בכ"ז לק' סק"ו ולפמש"כ שם אין מצות מריקה ושטיפה קודם שנעשה נותר, וכן מותר לבשל בשל ק"ק קק"ל אף לאכלן בקדושת קק"ל, אבל חולין אסור עד שיעשה מריקה ושטיפה, ולדעת הרמב"ן ורע"מ אף קק"ל אסור, מ"מ לענין חולין היינו טעמא וכמש"כ.

שו"ר בספר אאמו"ר שליט"א פסחים ס"ו ס"ק י"ג בכ"ז, ואף לפי המבואר שם נמצא שאם בא לבשל חולין בכלי הקדשים נוהגין כל דיני מריקה ושטיפה אף קודם שנעשו נותר, דהא קדשים לא אימעטו מאותה, ורק מצות מריקה ושטיפה ליכא קודם שנעשו נותר.

לכאוי דקיי"ל נטל"פ מותר לכאוי הו"מ לשנויי דנפ"מ דבקדשים בעינן מריקה ושטיפה אף משנפגם, משא"כ בתרומה, אלא דלפמשנ"ת בדברי הראשונים ז"ל דחלות דין מריקה ושטיפה הוא קודם שנפגם, ורק דאח"כ לא פקעה מצותו א"כ יש לפרש מיעוטא דאותה בעיקר חלות דין מריקה ושטיפה, ועמש"כ לעיל, מיהו מהגמ' אין ראי' דניחא לי' לאוקומי מיעוטא דאותה אף למאן דס"ל נטל"פ אסור.

בפת"ח דהיינו בהמים הידועים לאפוקי מזוג אף דרובו מים, ולא הוה מימעט מבמים, אלא מדכתיב המים דמשמע המים הידועים דהיינו הם עצמם בלא מזוג.

ולפי"ז מיושב משה"ק תו' לעיל כ"ב א' ד"ה נתן, מ"ט גבי כיור מכשרין מזוג אע"ג דכתוב מים וגבי קרב וקרעים דרשין במים ולא במזוג, ולמש"כ נחא דגבי כיור כתיב מים ולא במים, וגבי טבילה [כגרסת השטמ"ק], אע"ג דכתיב במים התם מתפרש בתוך המים וא"כ ליכא למידק מינה דבעינן המים המיוחדים שאין מזוגין.

ברמב"ן חולין ק"ח צידד לומר דרבא פליג אאב"י [לפי גרסתו דגרס כבשטמ"ק] וס"ל דתרומה נמי במים דוקא, וצ"ב מהי"ת לחדש כן הא רב"ע ודאי לא פליג ארבא, דבהדיא אמר' דבישל במקצת כלי גזיה"כ הוא דבעינן מריקה ושטיפה בכולו, ולא משום דמפעפע, וא"כ אין לחדש כן בתרומה, וא"כ גם אין ראי' דרבא פליג אדאב"י, וי"ל דמשמע לי' תירוצא דבישל במקצת כלי דחוק טפי מאוקימתא דאב"י ביין, דבזה מתפרש מיעוטא דאותה בכל מריקה ושטיפה, משא"כ במקצת כלי דמיירי בגונא מיוחד, ולא הוה נאיד רבא מאוקימתא דאב"י אי לאו דפליג עלי' בדינא, [ועמש"כ בזה לעיל, ולפנינו באמת הגרסא איפכא, ועמש"כ להלן בדברי הראב"ד ה' תרומות], מיהו ודאי פשטא דשמעתין דבמים ולא ביין חידוש הוא בקדשים, ולא אתא אב"י לחדושי דבתרומה ליתא, וכן שאר האוקימתות, וכן הפסוק מיושב יותר אם זה חידוש בקדשים, ולא דין ידוע בגיעולי מדין, [נא"כ נימא כמ"ש אאמו"ר שליט"א דקרא אשמועינן אף בדאיכא ס' - ובטעמי' דאב"י כתב דשמא דוקא יין ומזוג ס"ל שדומים לתכונת מים, ובתירוצ' קמא כתב דאב"י לענין מריקה ושטיפה דצונן קאמר, ומשמע שר"ל דלאב"י בעינן מריקה ושטיפה בצונן בתרומה אלא דסגי ביין, וצ"ע מה"ת להצריך מריקה

הבלוע, דהדבר פשוט שהיין נסרך ונדבק יותר ממים, וכן הבלוע ע"י בישול במקצת כלי יוצא יותר ע"י הגעלת כולו, [אם נימא דמפעפע בכולו], וכן המריקה והשטיפה בצונן יש בה תועלת להסיר הבלע שיצא ע"י החמין ונדבק על הדפנות מבחוץ דלא משמע כלל שהצריכה תורה מריקה ושטיפה בלא שום תועלת לבליעה, ולפ"ז נחא מה שכתב הרשב"א סי' תק"ג שדקדק הרמב"ן משמעתין דהגעלה במים דוקא, ור"ל דבשמעתין מוכח שיש עדיפות להגעלה שע"י מים, ואמנם מבואר בשמעתין דלתרומה מהני ביין, ע"ז איכא לשנויי כרשני הרמב"ן חולין ק"ח, אבל עכ"פ מבואר דהגעלת מים עדיפא, וערשב"א [בתשו' שם ובמ"ה בית ד' ש"ד [דף ל"ג ע"א] שכתב להקשות ע"ד הרמב"ן איך הי' מוכיח משמעתין דבעינן דוקא מים, הא אדרבה מבואר דבשאר איסורין מהני, וע"כ צ"ל דההוכחה היתה כמש"כ דחזינן שיש עדיפות למים, אלא שלא ראה הרשב"א דברי הרמב"ן בחדושו שיישב מה שקשה מתרומה], ולפ"ז י"ל דאין לך בו אלא חידושו דמשכח"ל הגעלה לתרומה ביין, אבל אכתי איכא לאוקומי בדאיכא ס' ביין דוקא, אבל בדליכא ס' בעינן דוקא מים דעדיפי מיין, [כ"כ אאמו"ר שליט"א בפסחים ס"ו ס"ק י"ג ליישב ע"פ הרמב"ן], ונמצא דהכל מוכח משמעתין גם פסול יין, אף דמוכח נמי הכשרו בדאיכא ס', ובקדשים אף בדאיכא ס' דוקא מים, ועי' להלן.

שם במים ולא במזוג, נראה דבאמת ב' דרשות הן, דהו"ל למיכתב במים בשו"א, דהיכא דכתיב במים בפת"ח דרשין מיני' בתוך המים, [ועי' חגיגה י' א' ובמש"כ אאמו"ר שליט"א שם], והכא הרי א"צ להכניס הכלי במים, וא"כ הו"ל למיכתב ומרק ושוטף במים דהיינו עם מים ולא במים דמשמע בתוך המים, ומש"ה דרשין מיני' תרתי חד למעוטי יין דהיינו במים ולא ביין, ותו דרשין מבמים

ושטיפה נוסף להגעלה, [וערמב"ם פט"ו מה' תרומות הי"ט].

רמב"ם פט"ו מותרות הי"ט קדרה שבישל בה תרומה כו' ואם בישל בנו"ט

רמב"ם פט"ו מה' תרומות הי"ט, קדרה שבישל בה תרומה כו' ואם בישל בנו"ט, ואם שטף הקדירה כו', אלמלי תשו' רבנו שהביא בכ"מ, אפשר הי' לפרש דמ"ש מותר לבשל בה היינו משום איסור איבוד התרומה, דכלפי שכתב ברישא דלא יבשל והיינו משום איבוד התרומה, מפרש בסיפא דאם שטף הבעין יכול לבשל [מיהו צ"ע למה מותר לשטוף שהרי מאבדה במים], וזה למד מק"ו ממתני' דהמערה מכד לכד, [וכמש"כ לעיל ע"ד הגרע"א ז"ל], וכמו שביאר בתשו', ואפי' שטיפה לא הי' צריך אלא דהתם איירי להשתמש בצונן שאינו מבטל אלא הבעין, אבל הכא כשבא לבשל לא שרינן לבטל כל הבלוע עם בעין, ולכך בעינן מיהא שטיפה לבעין, אבל ודאי דאף לאחר שטיפה אם בישל בנו"ט, דלא באו חכמים להתיר איסור תורה דכל שיש בו טעם תרומה לא בטל, [מיהו י"ל דהרמב"ם לשיטתו דטכ"ע דרבנן], ולא דמי למתני' דהמערה מכד לכד דהתם במינו איירי ומדאורייתא ברובא בטיל, אבל בתשו' רבנו מבואר דלגמרי מדמי לה להיא דהמערה מכד לכד, ואף דהכא באינו מינו איירי כדקאמר בנו"ט, וכ"נ שפירש סוגיא דזבחים לענין שטיפת צונן ומייתי לענין זה כל הסוגיא דיין ודמקצת כלי, ושמא ניחא לי' לפרושי הסוגיא לאיסור ביטול התרומה דומיא דמריקה ושטיפה דקדשים משא"כ דין הגעלה שענינו בנו"ט לאסור אכילת החולין ולא בקדושת התרומה, ואפשר שפירש איסור הבישול אף לאכילת כהן בטהרה וכענין שפירש במריקה ושטיפה, ועפ"ח ממעה"ק הט"ו, וצ"ע בכ"ז, - מה שהצריך הראב"ד שטיפה בצונן נוסף להגעלה צ"ע דהא בהדיא ממעטין שטיפה בתרומה, ושמא ס"ל דרבא פליג ארב"ע וקיי"ל

הא דמאן הרמב"ן בתירוצי' דאמו"ר שליט"א לאוקומי מיעוטא דתרומה בדאיכא ס', י"ל דס"ל ששאר משקין מבליעין וא"כ אפי' ששים לא מהני, דנהי דבתר דנייה הדר פליט, מ"מ אין זה מועיל להכשיר הכלי שאין הפליטה מוחלטת להפליט כל מה שבתוכו, כיון שאין מתכונת שאר משקין להפליט, א"נ כיון דמשמע לי' מריקה ושטיפה דקרא בלא ס' וכמו שהקשה מפשטות הדברים ומיורה גדולה בגיעולי מדין, א"כ יש לפרש מיעוטא דאותה אמריקה ושטיפה דקרא, ואף שהדין אמת דבקדשים אף בס' בעינן מים דוקא, מ"מ מיעוטא דקרא מתפרש דאף ביורה גדולה א"צ מים בתרומה.

שם הא אפי' בחמין, נראה דנקט לשון זה אגב אביי ורבא, אבל הכונה דבהא סגי כמה שצריך בחמין וא"צ להוסיף מה שהצריכה תורה בצונן, וכ"מ מפרש"י, (אבל לא מתפרש דבתרומה אפשר לעשות המריקה ושטיפה בחמין ועי' להלן בדברי הראב"ד בהל' תרומות), ונראה דנקט לשון זה משום דשוה לרבי ולרבנן, [ועמש"כ לעיל ד"ה לכאו' נראה], דלתרוייהו מה שצריך בצונן אימעט בתרומה, והיינו דקאמר שטיפה יתירתא, דהיינו שהשטיפה שהיא בצונן יתירה בקדשים על התרומה, (אבל לא קאמר כי איצטריך לשטיפה כיון דלאו לרבויה שטיפה בחמין אתא), ונראה לדקדק מלשון הגמ' דלא מהני מריקה לרבי ושטיפה לכו"ע בחמין (אף לבתר הגעלה), דיש תועלות שמועיל רק בצונן, [וכמ"ש במים אחרונים חולין ק"ה א' דחמין מפעפעין את הידים ואין מעבירין את הזוהמא, וה"נ במה שנשאר ע"פ הכלי מפליטת ההגעלה].

תוד"ה לא, א"צ לשוטפן בצונן כו', אבל מבואר מיהא שיש עדיפות בשטיפת הצונן וכמש"כ לעיל דכל הענין הידור בהוצאת

כרבא, עי' רמב"ן חולין ק"ח א', א"נ ס"ל דלרבי אימעטא תרומה ממריקה בצונן, לומר דאפי' בחמין, אבל בעינן מריקה ושטיפה, וס"ל דהלכה כרבי, וצ"ע.

שו"ר ברמב"ן ב"ב פ"ז ב' ומשמע דעתו דמחלק בין הבעין לבלוע מפני ששיעור הבעין מועט, משא"כ הבלוע דאפשר שנבלע הרבה ושיעור גדול אסור לבטל, והרשב"א שם הזכיר תשו' הרמב"ם לחכמי לוני"ל עיי"ש, ואמנם מדברי הירוש' משמע כדבריהם דהחילוק ביין הבלוע שנעלל ע"י האור הרבה, אבל צריך לדקדק אמאי לא חילקו בין מינו לאינו מינו, וע"ד הירוש' ל"ק, די"ל דמשמע לי' ברייתא דמגעילה ג"פ אף למינו, אבל ברייתא דמיתנין בבבלי קתני בהדיא בנו"ט ומפרשין בגמ' דטעים לה קפילא, וצ"ע, שו"ר עוד בכ"ז בתה"א ובד"ה ומ"ה בית ד' ש"ד בדיני הכשר כלים [דף ל"ז ע"א] עיי"ש.

בפולגתת רבי ורבנן במו"ט, וברעת רש"י והרמב"ם בעינן מריקה בחמין

ג. צ"ז א' מ"ט דרבנן מידי דהוה כו' ורבי אמר לך כו' ורבנן א"כ כו', מבואר מזה דהפשטות כרבי ואע"ג דמחדש שצריך גם הגעלה וגם מריקה ושטיפה בצונן, מ"מ עדיף טפי לפרושי ומרק ושוטף באותן מים ולא חד בחמין וחד בצונן, ולמאי דמפרשין קרא דגיעולי מדין דכתיב וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים דהיינו בצונן, א"כ ודאי דפשטי' דקרא דבמים היינו צונן, דחמין קרי לי' קרא תעבירו באש, ואף אי במים כולל גם הגעלה, [ערש"י בשמעתין וערמב"ן עה"ת מהספרי, ועמש"כ אאמו"ר שליט"א בזה, ועי' לק' סק"ה], מ"מ אין לפרש מורק ושוטף במים בתרי גווני, והיינו דבעי ברישא מ"ט דרבנן, שדבריהם הם נגד הפשטות, ואף לבתר דמשני טעמא דגיעולי עכו"ם משמע דאכתי אית לן טפי לפרושי כרבי, מדהדר בעי ורבנן כו', וכמ"ק לישני' דרבי הגעלה לא קאמינא

כי קאמינא למריקה ושטיפה דבתר הגעלה כאילו הדבר פשוט לאוקומי הכי, [והי' אפשר לומר דרבנן נמי מודו דבעינן הגעלה, וכל המחלוקת במריקה ושטיפה דבתר הגעלה, דרבנן אמרי בחמין ורבי אמר בצונן, ויתיישב טפי לישנא דרבי, וגם מאי דהוצרכו רבנן לאותובי טעם אחר, אבל בסוגיא לעיל צ"ו ב' מבואר דלרבנן בעינן מריקה בתרומה, ואי לבתר הגעלה למה לי תו מריקה], ועי' להלן.

שם ורבנן א"כ ליכתוב קרא או מורק מורק כו', צ"ב תשו' רבנן, ודוחק לומר דס"ל שממילא נבין דא"צ לחזור על פעולת מריקה ב' פעמים, ונפרש חדא הדחה וחדא שטיפה, ואפשר דרבנן משמע להו שהמריקה והשטיפה תעשה ע"י המים לבדם, ובשלמא אי מריקה בחמין שפיר מתמרק הכלי ע"י המים לבדן, אבל שפשוף ביד לא כתיב, א"כ היכי מיתוקם מריקה ושטיפה תרויהו בצונן ע"י המים לחוד, וכיון דע"כ ע"י המים יהא רק אותה פעולה ב"פ לכתוב קרא או מורק מורק או שוטף שוטף, וג"ז דוחק, ויותר נראה דבאמת אין כאן נתינת טעם לרבנן מ"ט לא אמרו כרבי, דודאי תשובת רבי פשוטה, אלא דבעל הגמ' מסדר טעמי' דרבי בקושיא ותירוצו, וכאילו אמר בשלמא לרבנן מש"ה כתיב מורק ושוטף, אלא לרבי מאי מורק ומאי שוטף, ומפרש דמורק בהדחה ושפשוף, ושוטף בשפיכה בעלמא, ולפ"ז ניחא נמי מה שנתקשינו מאי הדר תו פסיק מ"ט דרבנן, הרי תשובת רבי אינה פשוטה כלל, וטעמייהו דרבנן מוכן דלא ניחא להו לפרושי שלא הזכיר קרא הגעלה, ולפ"ז ניחא דבאמת אין כאן קו' ונתינת טעם מ"ט פליגי רבנן ארבי, אלא הוא ביאור דברי רבי.

שם לומר לך מריקה כמריקת הכוס כו', דעת הרמב"ם דמריקה היינו שפשוף ושטיפה היינו שיתן מים לכלי בלא שפשוף, ובזה כו"ע מודו, אלא שלדעת רש"י צריך מריקה מבפנים ושטיפה מבחוץ, ולדעת הרמב"ם וכ"ד

הרשב"א בתוה"א ב"ד ש"ד [דף ל"ג ע"ב] והביא כן במ"ה בשם הראב"ד דתרווייהו במקום אחד תחלה שפשוף והדחה ואח"כ שטיפה, ופי' זה מיושב יותר, דלפרש"י קשה מי סני לי' למימר מריקה מבפנים ושטיפה מבחוץ, ועוד דאטו כוס של ברכה מבואר טפי מדין מריקה ושטיפה דניתלי בי' ביאור דמריקה ושטיפה, ועוד דהתם הדחה קתני, והול"ל מריקה כהדחת הכוס, ועוד דכיון דע"כ מריקה היינו שפשוף א"כ מנ"ל לחדש עוד ולחלק דמריקה מבפנים ושטיפה מבחוץ, הא פשטי' דקרא מתפרש באותו מקום מורק ושוטף, והענין מובן דתחלה לשפשוף ואח"כ לשטוף, ומה מכריחנו לעקור הפסוק מפשטי', ועוד דאי פשיטא לן שא"צ הגעלה מבחוץ, א"כ אין לחדש דבעינן שטיפה מבחוץ, הרי הפסוק לא איירי אלא מבפנים, [ועי' להלן דבפשוטו מבחוץ לא גרע מבישל במקצת כלי], ועוד דכיון דלרבנן מתפרש מורק ושוטף בחד דוכתא, מנ"ל לחדש דרבי פליג בזה, ועו"ק דקאמר רבי לרבנן דמשמעות דמורק ושוטף משמע לי' חד מבפנים וחד מבחוץ והיכי משמע ושוטף מבחוץ טפי מתרי זימני מורק או תרי זימני שוטף, אדרבא אז הי' קרוב יותר לפרושי חד מבפנים וחד מבחוץ ועוד דהו"ל לגמ' לפרושי הכא לומר לך חד מבפנים וחד מבחוץ, כיון שזהו עיקר מה שהוצרכנו, [ועוד יש לעי' לפרש"י בשפור, היכא עבדינן מריקה והיכא שטיפה, דהא בישל במקצת כלי טעון כולו מריקה, וכן יש לעי' בסכין שנבלע בו].

והנה מה שדחקו לרש"י הוא לישנא דכמריקת הכוס וכשטיפת הכוס, וכי הדבר ידוע איך מורקין ושוטפין הכוס, [וערשב"א בשם הראב"ד ש"כ בכוס של איסור, וצ"ע], ולכך פירש דהכונה כוס של ברכה, וניחא לי' לתנא למינקט הכי טפי מלמימר מבפנים ומבחוץ כדי לפרושי דצריך הדחה מבפנים ולא סגי

בשטיפה כמבחוץ, ולכא' נראה דל"ק דכיון דרבנן מקשו לי' לרבי מה שייך מריקה ושטיפה בצונן, הרי בצונן בכל גוויי חשיב אותה פעולה, וע"ז קאמר כמו בכוס שתשמישו ע"י צונן יש ענין מריקה וענין שטיפה, ה"נ הכא מתפרש מריקה ושטיפה בצונן, וה"נ מתפרש במתני' מריקה כמריקת הכוס, שידוע שתשמישו בצונן, וא"כ מתפרש בשפשוף, ושטיפה כשטיפת הכוס ותרווייהו בצונן, ונראה דיש לנקוט עיקר כפי' הרמב"ם והראב"ד והרשב"א.

ונראה דלרבנן דמורק ושוטף בחד דוכתא אף לפרש"י, וכן לדעת ש"פ אף לרבי, היינו בין מבפנים בין מבחוץ, ואע"ג דבגיעולי עכו"ם לא בעינן הגעלה ממש מבחוץ, מ"מ הכא לא עדיף בחוץ מבישל במקצת כלי, שכולו טעון מריקה ושטיפה, וכ"ש בכל עביו דנבלע בו טפי, [ואף הגעלה לרבי דלא כתיבא מסתברא דצריך מבפנים ומבחוץ, דהמריקה ושטיפה מתפרשת לבתר הגעלה בכל מקום שהגעיל, וגם לא מסתבר להצריך מבחוץ מריקה ושטיפה ולא הגעלה].

הרמב"ם בפ"ח ממעה"ק כנראה פירש דמריקה אינה הגעלה ממש אלא שפיכת מים חמין [ושפשוף], וזהו ש"כ דבשפור ואסכלא מגעיל תחלה ואח"כ ימרק וישטוף, וכ"ה בפיה"מ, ומשמע דבשאר כלים א"צ הגעלה, ומשמע לי' מתני' דלא כרבי מדמצריך רק בשפור ואסכלא הגעלה, ולרבי כולו בתר הגעלה, וס"ל דכמריקת הכוס ושטיפת הכוס אף לרבנן נאמר, ולענין שצריך לשפשוף כמו שמשפשוף הכוס (ולא יותר עי' פיה"מ), אבל קשה איך התירו בקדשים בלא הגעלה, וכנראה הכל לשיטתו שזו מצות מריקה ושטיפה קודם שנעשה נותר, וכ"מ בדבריו הט"ו דבכלי אבנים ואינך סגי בהדחה, ואע"פ שבלעו ברותחין, וצריך עוד להתיישב בשיטת הרמב"ם בכל הענין, ועי' פט"ו מה' תרומות הי"ט.

אי בעיקר הדין כו"ע מודו לר"ט, ועד כמה הקילו שלא לעשות מו"ש בדין

ד. שם מ"ט דר"ט כו' אלא כדר"ג אמר רבה בר אבוב כו', משמע דדינ' דר"ג ארב"א קושטא הוא לכו"ע, דהא לא אמר למילתי' אדברי ר"ט, וכן בע"ז ע"ו א' מייתי לה כדין מוסכם, דהול"ל הא מני ר"ט היא, ועוד דבבריתא דר"ג מבואר דטעמי' דר"ט משום ופנית בבקר, דאי משום גיעול מאי ס"ד להתיר לענין פיגול ונותר, ואפשר דבאמת לכו"ע אם חזר ובישל בו נעשה גיעול, דכיון דהתירא בלע ומגעילו בזמן ההיתר תו לא חייל עלי' שם נותר, אלא שאסור לעשות כן, דכיון דחזינן שהחמירה תורה גבי קדשים להצריך מריקה ושטיפה, במים דוקא, ובכלי הכלי, ונלמש"כ לעיל אף מבפנים ומבחוץ], ובחמין וצונן, כשעושה גיעול ע"י בישול אחר, הו"ל טצדקי להפקיע מצות מריקה ושטיפה, וגורם שלא לקיים המצוה כתיקונה, שהרי ע"ז ישאר הבלוע בכלי, יותר ממה שהי' נשאר אחר מריקה ושטיפה, וקאמר ר"ט דברגל הקילו שלא להצריך מריקה ושטיפה, ואסמכי' אקרא דכאילו לא חל איסור נותר על הבלוע לענין זה, וא"כ א"צ מריקה ושטיפה, ואפשר דהטעם שלא רצו להטריח ברגל, או שסמכו דע"י שברגל עושים הרבה בישולים נפיק הכל כמו ע"י מריקה ושטיפה, ומ"מ בלא סמך מן התורה לא היו מתירים להפקיע מצות מריקה ושטיפה, נותקן דדוקא בקק"ל שרי ר"ט, אבל לא שרינן לבטל מריקה ושטיפה דחטאת ע"י שלמים, ועמש"כ להלן על סוגיא דע"ז, ולפ"ז מיושב טפי סדר המשנה, מיהו ברש"י ל"מ כן, אלא דע"כ הכונה ע"י שלמים, דבחטאת לא משכח"ל היתר ע"י גיעול, ושפיר שנאו התנא גבי מריקה ושטיפה דקק"ל, (ונראה דמתני' היא כסתמא דקק"ל טעונין מריקה ושטיפה, דמתני' בקרבנות הרגל מתפרשא שלא החמירו להצריך מריקה ושטיפה לר"ט, והלכך שפיר פסק הר"מ דקק"ל טעונין מריקה

ושטיפה, אף דמתני' דבישל בו קדשים וחולין כו' כר"ש אתיא וכאוקימתא דרבא, וכ"מ בע"ז ע"ו דאיכא מריקה ושטיפה בקק"ל, א"ו דלא הוי מחלוקת ואח"כ סתם כר"ש כיון שקדם לזה סתמא דאתיא כרבנן).

ומל'שני' דרבה ב"א נראה דאמר למילתי' אמתני' דאם בישל בו כל הרגל כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו, אלא שלא אמרו כטעם לר"ט דבעיקר הדין גם רבנן מודו, וטעמי' דר"ט הוא רק בהיתר לבשל בו כל הרגל וכמש"כ, והא דקאמר אלא כדר"ג כו', היינו משום דהדר מפשטות המשמעות בדרשא כאילו אין נותר ואין פיגול ברגל, אבל ע"כ דהטעם משום ופנית כדמוכח מבריתא דר"ג, וגם במתני' משמע שהטעם משום גיעול דקתני אם בישל בו מתחלת הרגל יבשל בו כל הרגל, ולמה לי בישל בו מתחלת הרגל, וגם מאי יבשל בו כל הרגל, ואמנם אפשר לפרש דה"ק אפי' בישל מתחלת הרגל יכול להמשיך ולבשל כל הרגל, מ"מ הלשון אומר דרשני, דאם איתא דהטעם משום ופנית בבקר, ואף בלא גיעול, הול"ל בלשון פשוט דכל הרגל כיום אחד למריקה ושטיפה, וע"כ דאף ר"י [כ"ה בשטמ"ק] נתכוין נוסף לטעמא דגיעול וכמשנ"ת.

והא דמפרש רבא ע"ז ע"ו א' טעמא דמתני' דסגי לשפור ואסכלא בהגעלה משום דנעשה גיעול, ומשמע דאתיא אף לרבנן ואף שלא ברגל, לכאו' קשה למש"כ דאסור לעשות גיעול להפקיע מצות מריקה ושטיפה, ודוחק לפרושי מתני' כגון שעשה גיעול, דמתני' הכשר השפור אתיא לאשמועינן, ונראה דדוקא מריקה ושטיפה אסור להפקיע אבל ליבון דלא כתיב בקרא מותר, ומתפרש מתני' דעביד גיעול להפקיע הליבון, ועביד נמי מריקה ושטיפה, וכ"ה פשטא דמתני' דמגעילין בחמין לא אתא לאפוקי מריקה ושטיפה, וכן י"ל דהדין קודם שנעשה נותר, דאי בעי למיעבד הגעלה ומריקה ושטיפה שפיר עביד, ורק

וא"כ היכי שרי רבא בע"ז ע"ו א' ע"י גיעול, ממ"נ היכי דמי אי דמגעיל קודם שמשתמש באחר, אסור משום איבוד, ואחר הבישול דשלמים דהאידינא אינו יכול להגעיל משום שלמים אלו, ולכא' מוכח מזה דמותר לעשות מריקה ושטיפה גם קודם שכלה זמן אכילה, אלא שמצות מריקה ושטיפה היא כשנעשה נותר, והיינו דקאמרי רבנן שעד זמן אכילה יכול להמתין מלעשות מריקה ושטיפה, טפי לא, ועי' להלן, שו"ר בראב"ד תו"כ פ' צו פ"ז ה"ב שפירש דממתין משום דאם יגעיל לא יצטרך מריקה ושטיפה וטעמיהו דרבנן משום דחיישינן שמא לא יגיע הבישול השני למקום הראשון, א"נ כדי שלא יקל במריקה ושטיפה ועיי"ש בהמשך הדברים דלר"ט ה"ה כל ימות השנה וזה צ"ע מדרשא דופנית.

שם מנהני מילי אר"י כו' הא כיצד ממתין לה כו', לפמש"כ דמותר לעשות מריקה ושטיפה קודם סוף זמן אכילה, קמ"ל קרא דקודם זמן אכילה ליכא מצוה במריקה ושטיפה, ונראה דיש בזה שני חידושים, א' דליכא מצוה קודם שנעשה נותר, ב' דליכא חובה במריקה ושטיפה דוקא, דכל ההיתר דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו נראה שהוא רק מכח דרשא זו, דכיון שלא נתחדשה מצות מריקה ושטיפה כ"ז שלא נעשה נותר, תו לא מחדשינן ב' מצוה זו אחר שנגעל, אבל אם דין מריקה ושטיפה ה' מיד אחר הבישול, לא שייך להפטר בגיעול, אף דהיתירא בלע, שהרי זוהי המצוה להדר בהוצאת הבלוע דוקא ע"י מריקה ושטיפה ודיניהם, ואיך אפשר להקל ע"י גיעול לחוד, וולפ"ז מיושב מה שדקדק הגרע"א ז"ל ע"ד התו' ד"ה ממתין, דאיך שייך לומר שמצות מריקה ושטיפה קודם שנעשה נותר, דא"כ כל מריקה ושטיפה היא גיעול, ולמה לי טעמא דגיעול בשלהי ע"ז לענין שלא להצריך ליבון, ולמש"כ ניחא דודאי אם היתה מצות מריקה ושטיפה סמוך לכלות זמן אכילה, לא ה' מועיל גיעול בשעה זו ואף דהיתירא

בגונא דמתני' שאינו רוצה לעשות מריקה ושטיפה, אסור, וולפ"ז ניחא דשרינן התם אף בשלמים אחר חטאת, כיון דעביד מריקה ושטיפה, ועמש"כ בכ"ז לק' סק"ו, ועי' בסמוך.

שם וחכ"א עד זמן אכילה כו' מאי קאמר, יש לעי' מאי קבעי, הא מתני' מתפרשת כפשוטה, דר"ט שרי לבשל בו כל הרגל, ורבנן לא שרו אלא עד זמן אכילת הקרבן שבישל בו ראשון, דס"ל שמשעבר זמנו טעון מריקה ושטיפה, ולפמשנ"ת לעיל דגם רבנן מודו שאם בישל בו נעשה גיעול לחבירו, ניחא, דע"כ לא אמרו חכמים שיבשל בו עד זמן אכילה, דא"כ הו"ל גיעול וא"צ תו מריקה ושטיפה, והיינו דקבעי א"כ מאי קאמר, אר"נ אמר רבה בר אבוא [דהוא מרא דשמעתתא דלעיל, שאמר דאף לרבנן נעשה כל יום ויום גיעול, ואי לאו מימרא זו מתפרש בפשיטות דרבנן שרו לבשל רק עד זמן אכילה וכמש"כ, ואע"פ שבישל טעון מריקה ושטיפה דלא ס"ל שנעשה גיעול], ממתין לה עד זמן אכילה והדר עביד לה מריקה ושטיפה, ובפשוטו נראה שזה רשות דא"צ לעשות מריקה ושטיפה כ"ז שהבלוע בתוך זמן היתר אכילה, ולאחר מכאן יש מצות ביעור נותר, ואפשר דדינא קתני משום איבוד הבלוע, דכ"ז שראוי לאכלו, אין לאבדו.

ברם אם נימא דבאמת אסור לעשות מריקה ושטיפה כל זמן היתר אכילת הבלוע, ה"נ דאסור לבשל חולין בכלי קדשים אף אם רוצה לעשות מריקה ושטיפה קודם הבישול, ויש לעי' דא"כ אפי' קדשים אסור לבשל, דקודם הבישול אסור לעשות מריקה ושטיפה, ובשעה שיעשה הראשון נותר אינו יכול לעשות מריקה ושטיפה מפני שלא כלה זמן אכילה דשני, [דאי לאו האי טעמא הוה שרי לבשל אם יחמיר לעשות מריקה ושטיפה בזמן שכלה אכילת הראשון, דבכה"ג אינו מפקיע המעלות שבמצות מריקה ושטיפה, וצ"ע],

הוא, ואמנם צ"ל דאף לצד זה לא היתה מצות מריקה ושטיפה מיד אחר הבישול, אלא סמוך לכלות זמן אכילה, וכן מוכיח לשון ממתין דאין מצוה מיד, ולכך שפיר מהני אם יעשה גיעול קודם שעה זו, מיהו לכאור' בלא"ה לק"מ דהתם בעינן גיעול ע"י האור שמשמש בשפוד לצלות שלמים דהאינדא, והו"ל גיעול שע"י ליבון, ומאי מהני לזה גיעול שע"י הגעלה בחמין, וצ"ע בכונת הגרע"א ז"ל, ועי' לק' סק"ו שדעת הרשב"א כהגרע"א ז"ל.

כ"ה הסוגיא פרשנו לפמש"כ דרבנן מודו דין גיעול, ועתו' לעיל צ"ו א' ד"ה ואם ועמש"כ לק' סק"ו ז', [שו"ר בבהגר"א סי' צ"ד ס"ק י"א שפי' דרבנן פליגי אר"ט עיי"ש].

במתני' ילבן באור, בלימוד מקראי

ה. ע"ז ע"ה ב' מתני' ללבן באור ילבן באור, בסוגיין מבואר דמדאורייתא בעינן ליבון, דהא גמרין מיני' דאפי' כלים חדשים במשמע, ואם נפרש דכל אשר יבא באש היינו ליבון, וכל אשר לא יבא באש היינו הגעלה, א"כ מפורש בפסוק דין ליבון, [וכ"ג בספרי לגירסא דידן וכ"כ אאמו"ר שליט"א פסחים סוס"ן], אבל רש"י והרמב"ן והביא כן מספרי פירשו דתעבירו באש כולל ליבון והגעלה, וכנראה לא ניחא להו לפרושי דכלי בישול חשיב אשר לא יבא באש, שהרי האור מהלכת תחתיו, [וגם אפשר דתעבירו במים משמע הדחה, ולעומת זה י"ל דאדרבה הדחה לבעין לא איצטריך קרא, ועמש"כ לעיל סק"ג בדרשא דומרק ושטף במים], ולפ"ז אין מוכרח בקרא להצריך ליבון, אלא דסדר המקרא מתפרש דכבולעו כך פולטו, וכל חד לפי תשמישו יבא באש, (ועכ"פ אין מקום לפרש דהליבון מדרבנן, אלא דאי כולי' קרא לליבון אתא איכא למימר דגזיה"כ הוא, אבל אם גם הגעלה בכלל, ע"כ שהבינו חז"ל דמשפודין לא נפיק בהגעלה), ועי' תורי"ד מהדו"ב בשם ספרי זוטא.

ע"ז א' רמי לי' רב עמרם כו', לפי פרש"י והרמב"ן שכ' לעיל לא מצי למיפרך מקרא כיון שלא הוזכר ליבון בהדיא והו"מ למימר דתעבירו באש היינו הגעלה, א"נ הו"מ לשנויי דאשר יבא באש לאו היינו שפוד ואסכלא שהבשר מגין עליהם, אלא קרא איירי בדבר המתפעפע הרבה באש ורק הוא צריך ליבון.

שם מה ענין קדשים כו'

שם מה ענין קדשים כו', לכאורה נראה שאם בא לצלות חולין בשפוד של קדשים צריך ליבון דלגבי זה איסורא בלע, (וכן מחטאת לשלמים), דמה שיש היתר לזכרי כהונה אינו מועיל ליחשב היתירא בלע לגבי חולין, ואין זה דוחק לאוקמי שריותא דשיפוד רק לקדשים דהא באוקימתא דרבא דמוקים לה ע"י גיעול, ודאי לא מהני להתיר חולין, שהרי בישל בהם קדשים, וגם במתני' אין דוחק לפרושי הכי, דכלי המקדש לעניני המקדש הן, וכמו אם בישל בו מתחלת הרגל יבשל בו כל הרגל דהיינו שלמים, ה"נ מסיים דהשפוד והאסכלא מגעילין בחמין כדי לחזור ולהשתמש בהן במקדש.

שם סו"ס כי קא פליט כו'

שם סוף סוף כי קא פליט איסורא קא פליט, נראה דאפי' עביד הגעלה קודם שנעשה נותר, נמי חשיב לי' איסורא, דמה שנבלע בעומק השפוד במקום שנתפעפע בשעת הצליי', לא נפיק ע"י הגעלה כלל, וגיעול לא מהני אלא בגיעול שכבולעו, והיינו ע"י שיצלה באותו שפוד, (וה"נ מתפרש בדרבא לק'), אבל אין הטעם משום דחייל עלי' איסורא אגב הנפלט ע"י הגעלה שהוא מרובה וחשוב להקרא עלי' שם איסור.

מ"ישנא דקאמר כי קא פליט, וכן רב אשי אמר בעידנא דקא פליט, משמע דמודה דכיון דהיתירא בלע, המעט שנבלע בעומק פעפוע הברזל לא חייל עלי' שם

איסור, כ"ז שהוא בלוע, דחשיב כגוף הכלי, וכמו נ"ט בר נ"ט, ורק כשנפרד ממנו ובא לצאת, דתו לא שייך לחשבו כגוף הכלי, ע"כ איסורא חשיב, וכ"מ הלשון סוף סוף, דנהי דמהני בשעה שנעשה נותר סוף סוף הרי יאסור כי קפליט, והיינו דמשני רב אשי דלא שייך לחול איסור בשעה שנפרד מן הכלי, כיון שאין זו שעת האיסור, ואם לא חל נותר בשעה שניתותר, לא שייך שיחול אח"כ.

שם מאי הגעלה נמי שטיפה

שם אלא אמר רבה מאי הגעלה נמי שטיפה כו', פי' דקמ"ל שאע"פ שליבנן דכחדשים דמו, אכתי בעו מריקה ושטיפה, והא דנקט בחמין היינו לרבותא דרבנן דמריקה בחמין, וקמ"ל דאע"ג דדין מריקה בחמין מגיעולי מדין גמרינן, והכא אחר שליבנן ליכא משום בלוע, מ"מ כיון שמריקה מתפרשת בחמין, כמו שצריך שטיפה בצונן אע"ג דכחדשים דמו, ה"ה דצריך לחזור ולהגעיל, [ועמש"כ להלן דנראה עיקר דל"ג בחמין, ומ"מ נקט לשון הגעלה לרבותא דרבנן], ויש להסתפק אם זה מגזיה"כ, או דאכתי אפשר שיפלט ע"י ההגעלה והשטיפה מאי דלא נפיק ע"י הליבון, והטעם משום דהגעלה מפלטת, וליבון אינו מפליט אלא שורף, ושמא לא כלה כולו בליבון, ומדברי אב"י דבסמוך משמע דשייך להצריך הגעלה אף לאחר ליבון.

וכתב אאמו"ר שליט"א בפסחים ס"ו ס"ק ט"ו דיש להסתפק למאי דאיתותב רבה דליכא לפרושי למתני' הכי, אי איתותב נמי לדינא, וא"צ מריקה ושטיפה אחר ליבון דכחדשים דמו, או דרבה קים ל"י הדין מסבא, דמצות מריקה ושטיפה איכא בכל ענין, וכתב להוכיח מהא דאמרי' בזבחים צ"ו א' נהדרינהו לכבשונות, ולא משני דאכתי בעו מריקה ושטיפה, וזה לא מהני בכ"ח, וש"מ דבתר ליבון הו"ל כחדשים ולא בעינן מריקה ושטיפה, אם לא נחלק דכבשונות עדיף טפי

מליבון וחשיב פנים חדשות, ולכאורה י"ל דהא בהא תליא, לרבה דס"ל דשפודין בעו ליבון ע"כ שניתנה מצות מריקה ושטיפה אף לבתר ליבון, דהא ודאי שהפסוק מתפרש בכל אשר תבושל בו, וכן לאב"י, וכדאמר רבי זבחים צ"ז א' כי קאמינא למריקה ושטיפה דבתר הגעלה, ה"נ לדידהו ע"כ מצות מריקה ושטיפה לבתר ליבון ניתנה, [דלא מסתבר כלל למימר דבאותן שנתבשלו ע"י צליי' ליכא מצות מריקה ושטיפה, דאם אין עצה להוציא הבלוע אא"כ עביד להו כחדשים, הו"ל ישר כמו בכ"ח, ובתרווייהו יהני פנים חדשות], אבל למסקנא דא"צ ליבון בשפוד, א"כ אין מבואר בפסוק להצריך מריקה ושטיפה בתר ליבון, ואיכא למימר דכחדשים דמו לגמרי.

מיהו קושטא דמילתא משמע דס"ל לרבה ואב"י דשייך ענין הגעלה אף לבתר ליבון, דהא אב"י מצריך הגעלה בגיעולי מדין אף עם ליבון, ואפשר שזה מדרבנן מדחזינן בקדשים ששייך הגעלה אחר ליבון, וש"מ שיש בזה תועלת להפליט, ברם בקדשים גופא צ"ע מנ"ל, בשלמא לרבנן כתיב הגעלה בקרא, אבל לרבי דלא כתיב הגעלה, קשה הגעלה למה לי, ופשטא משמע דאב"י מוקים למתני' דקדשים כולה כרבי דהא קאמר מריקה ושטיפה בצונן והיינו כרבי, וכ"מ ברש"י ד"ה אלא אמר אב"י דבעינן מריקה ושטיפה אחר הליבון וההגעלה, ומצינן למימר דס"ל דענין מריקה ושטיפה בצונן שייך רק אחר הגעלה ולא אחר ליבון, דהגעלה מפליט הבלוע ואיכא למימר שנדבק ע"פ הכלי, אבל ליבון שורף לגמרי החיצון, ואינו מפליט שיהא שייך להצריך מריקה ושטיפה בצונן, אבל בדרכה ל"מ כן, שהרי הצריך מריקה ושטיפה אחר ליבון.

ואפשר דמדאורייתא נמי קאמר, ואע"ג דבקרא תעבירו באש כתיב, י"ל דקרא מתפרש כבולעו כך פולטו וצליית בשר על השפוד יש בה עדיפות על ליבון, כיון שהבשר גם שואב

שהי' כלי קודם שהכניסו לכבשן אינו מעלה ולא מוריד דאף טיט נעשה כלי בכבשונות הלכך בטל לגמרי מציאותו הקודמת, משא"כ ע"י ליבון, וצ"ע, ועי' להלן ד"ה ולכאורה.

שם א"ל אביי כו' מריקה ושטיפה בצונן כו'

שם א"ל אביי מי דמי מריקה ושטיפה בצונן הגעלה בחמין, עי' תו' זבחים צ"ז א', ומ"מ אי לא גרסינן במתני' מגעילין בחמין מיושב טפי לשון הגמ', דרבה פירש דמגעילין היינו שצריך לנקות הכלי מגיעוליו, [ולאו היינו ליבון שהוא שורף ולא מפליט], ומפרש דהיינו ע"י מריקה ושטיפה, לרבי כדאית לי' ולרבנן כדאית להו, וא"ל אביי דלשון הגעלה אינו מתפרש על פעולה שבצונן, וכמש"פ רש"י דכל הגעלה רותחין משמע שכופין להקיא הכלי מה שבלע, הלכך לא דמיא נקיות הכלי שע"י מריקה ושטיפה דצונן, להגעלה שענינה להפליט הבלוע, ולא שייך למיקרי נקיות הכלי הגעלתו, אבל אי גרסינן בחמין הו"ל לאביי למימר בלשון פשוט יותר, ואם רבה נתכוין אליבא דרבנן לא השיב לו אביי מידי, והול"ל מדרישא רבי סיפא רבי, ותו שטיפה מא"ל, ועוד כיון דהאמת דלשון הגעלה מתפרש על חמין וכמש"פ רש"י, א"כ למה לי' לתנא למיתני בחמין, וכן במתני' ע"ה ב' קתני להגעיל יגעיל ולא קתני בחמין דהדבר פשוט שהגעלה פירושה בחמין, [ורבה סבר דמשום רבנן נקט זה, וגם מפני שלא הוזכר ליבון במתני' רמז התנא שצריך להפליט הכל וגם לעשות מריקה ושטיפה], מיהו י"ל דכיון ששנה ברישא מריקה ושטיפה בצונן מסיים הגעלה בחמין, אבל אין בזה כדי יישוב [אלא שזה סיבה למה שהגיהו לשון חמין במתני'], ובפיה"מ להרמב"ם ג"כ משמע דלא גריס בחמין וכן בפרש"י בשמעתין, ואפשר דבגמ' שפיר גרסינן בחמין שדרך הגמ' להוסיף ביאור בלשון המשנה, ומכאן הגיהו למשניות בזבחים, ובריטב"א בשמעתין העתיק גם בלשון הגמ' מגעילין בלא בחמין, וכ"נ עיקר.

טעם מן השפור, משא"כ אש שרק שורף, וס"ל לאביי דמשום כבולעו כך פולטו בעינן שתי הפעולות גם ליבון וגם הגעלה, [והא דקאמר ר"נ ארב"א לעיל ע"ה ב' דישנים וליבון כחדשים, היינו לענין שאין שייך לפרש הטבילה משום נקיות כעין שטיפה צונן דקדשים, דבתר ליבון לא שייך שתועיל שטיפה צונן, ולענין זה כחדשים דמו, שהרי זהו הנדון אם לאסור חדשים דהיינו שלא בלעו, אבל פשיטא שאם חדשים א"צ טבילה ה"ה אם נשתמש בהם לבישול בלא בלוע, דלצד זה אין שימוש העכו"ם גורם אלא בליעת האיסורין, וע"ז קאמר דליבון כחדשים, מיהו לפי האמת לא ס"ל כאביי וס"ל דאין להצריך הגעלה אחר ליבון כיון דליבון כחדשים ממש, א"נ לאביי כיון דבעינן גם הגעלה וגם ליבון, אי עביד ליבון בתר הגעלה הו"ל כחדשים, ואפ"ה הצריכה תורה טבילה, וש"מ דאפי' חדשים, מיהו אכתי צריך טעם למריקה ושטיפה בצונן דקדשים, דממ"נ אם יש בזה תועלת א"כ מנ"ל להצריך טבילה לחדשים, ומצינן למימר דאמנם בכה"ג עבדינן מריקה ושטיפה מכח גזיה"כ, ולא דמי לגיעולי מדין דכתיב ליבון בהדיא, דבשלמא בקדשים דכתיב רק מריקה ושטיפה, נהי דאין לנו עצה אלא בליבון, מ"מ שפיר אמרה תורה באופן כללי להדר לעשות מריקה ושטיפה נוסף להוצאת הבלוע, ולא מתפרש זה כגזיה"כ כיון דביסוד הדברים הי' שייך כזה ליבון שיועיל כמו הגעלה לכלי בישול ולא יחשב כחדשים, משא"כ בג"מ שהתורה אמרה אופן הוצאת הבלוע שיהא כחדשים, ומ"מ אמרה טבילה, מזה מוכחנין שהטבילה אינה מענין נקיות, מיהו ברש"י מבואר שהמריקה ושטיפה גזירת מלך בקדשים עיי"ש], ולפ"ז מסתבר לנקוט דהטעם משום דליבון לא הוי ממש כחדשים כמו כבשונות, משום דסגי בליבון שתשיר קליפתן, [מלבד הסברא שבכבשונות פנים חדשות באו לכאן היינו משום דבכבשונות מה

שם אא"א כו' תנא ליבון כו'

שם אלא אמר אביי יגיד עליו רעו תנא הכא ליבון כו', יש להבין וכי כך היא המדה לשנות באופן המטעה, ומה ראה התנא לסתום הביאור בזה, בשלמא אי תנא כולהו בחדא כדאמר רבא, מצינו שמקצר התנא וסומך על המפורש במקו"א, (וגם זה דוחק קצת בכה"ג שא"צ להאריך), אבל מאי קסבר אביי, ונראה דמתני' קשיתי' כיון דקתני ללבן באור ילבן באור למה לי תו למיתני השפוד והאסכלא מלבנן באור, וע"כ דאתא לאפוקי ממשמעות שיש במקו"א לענין שפוד ואסכלא, ואמנם מצינן למימר דאשמועינן דלא מהני הגעלה כמו בקדשים וצריך ליבון, וכדמתפרש למסקנא, אבל אין דוחק לפרש שבא לומר דאף לאחר התיקון שאמרו בשפוד, צריך ליבון, והיינו יגיד עליו רעו דכיון דהתנא שונה דבריו לבאר על המשתמע ממתני' דזבחים, מצינן לפרושי דכוונתו שיגיד עליו רעו, ובמתני' דזבחים מיושב יותר, דקתני מגעילן, ולכאורה קשה פשיטא, דכולהו נמי בעו הגעלה כדאמר רבי התם הגעלה לא קאמינא, וע"כ דאשמועינן דאע"פ שמלבנן בעו נמי הגעלה, [מיהו למסקנא מתפרש דסגי בהגעלה].

ולכאורה נראה דבין מלבן תחלה בין מגעיל תחלה שפיר דמי, מדסמך התנא דיגיד עליו רעו בכל חד אע"פ שלא יגיד הסדר, (ומצינן למימר דמש"ה לא קתני כולהו בחדא), מיהו אפשר דאם הדבר מוכרע בסברא, לא הוצרך התנא לחוש, דפשיטא דעביד הגעלה ברישא, ולפ"ז י"ל הטעם דבעינן תרווייהו, דצריך להוציא הבלוע כמה שאפשר, דע"י ליבון אפשר דחשיב כנשאר אפרו בפנים, ומ"מ הכי מסתברא דמגעיל תחלה ואח"כ מלבן, - יש לעי' לאביי הא דקתני ללבן באור ילבן באור במאי מיתוקמא, דלא משמע לפרושי שגם ילבן באור נוסף להגעלה, ושמא יש לחלק בין שפוד שצולין עליו בשר ואיכא רוטב מלחלוחית הבשר,

ומתני' מיתוקמא באותן שצולין ביבש, ובהני א"צ הגעלה, וצ"ע.

שם אא"ר קדשים היינו טעמייהו כו'

ו. שם אלא אמר רבא קדשים היינו טעמייהו כו', בפשוטו משמע מתני' דמגעילן בחמין בשעת מריקה ושטיפה, דקאמר מריקה ושטיפה בצונן, והשפוד והאסכלא בעו הגעלה, וכן מתפרש לכל שאר האוקימתות, ואם איתא דרבא בא לפרש דהגעלה דמתני' בשעת היתר אכילה הוא, הו"ל לפרושי מילתי', וגם אין סברא שיזכיר התנא ענין הגעלה שאינו מענין המשנה דמיירי בהלכות מריקה ושטיפה, וקתני רישא ממתין עד זמן אכילה והדר עביד כו' דקודם זה ליכא מצות מריקה ושטיפה, ובסיפא יסתום ענין הגעלה לצורך בישול, ולפ"ז מבואר בדברי רבא שחזור וצולה בשפוד של חטאת, שלמים קודם ההגעלה, ומשמע שהדבר מותר לעשות כן, ואין השלמים נאכלין לזכרי כהונה, ויש לעי' למש"פ לעיל סק"ד דטעמייהו דרבנן דר"ט משום דס"ל שאסור לעשות גיעול להפקיע מצות מריקה ושטיפה, א"כ מ"ט הכא שרי רבא לצלות שלמים דלמחר, ואם נימא דעביד הגעלה ברישא הוה ניחא, אבל לבתר גיעול כבר בטלה מצות מריקה ושטיפה, ונראה דדוקא כשרוצה לסמוך על הגיעול לבטל המריקה ושטיפה אסור, אבל אם עושה מריקה ושטיפה בזמנו, אין מניעה לעשות גיעול בינתיים, שהרי טעמא דאסרינן גיעול הוא מפני שע"י שמפקיע המצוה נשאר הבלוע יותר הלכך אם עושה אח"כ מריקה ושטיפה שפיר דמי, ולפ"ז אפשר דהיינו טעמא דבעינן הגעלה, [ועמש"כ לעיל שם דליבון מותר להפקיע], והא דפריך הגעלה נמי לא ליבעי אפשר דס"ל לתלמודא דממ"נ אי סמכינן על הגיעול דצליי' טפי מהגעלה מה שייד להצריך הגעלה, ואי משום דכתיב בקרא, לזה סגי במריקה ושטיפה בצונן, ורבא סבר דכיון דבכל מריקה ושטיפה דקרא בעינן הגעלה ברישא, ה"נ אין לסמוך על גיעול

במקום ההגעלה, אף דאין הגעלה מפורשת בקרא, דמ"מ ע"י הגעלה נפיק טפי, דנהי דע"י גיעול נפיק גם הבלוע ביותר דאותו לא נפיק בהגעלה, [שהרי זהו עיקר מימרא דרבא, דה"נ מהני כבולעו כך פולטו ע"י שצולה בשפוד], מ"מ החלק שיוצא בהגעלה נפלט לגמרי ע"י הגעלה, משא"כ ע"י גיעול, שו"ר בראב"ד תו"כ פ' צו פ"ז ה"ב שפירש דענין ההגעלה להשלים החשש שחששו חכמים ולא התירו כדר"ט [והובא לעיל שם] וכנראה לא גריס הקושיא א"ה הגעלה כו' וכמ"ש הרמב"ן, ועי"ש, וזה ע"ד מש"כ.

נראה דאם עשה הגעלה לשפוד קודם שנעשה נותר לא מהני שלא יחול שם נותר על הבלוע, דכל ההיתר של גיעול הוא מפני שהטעם שנבלע בכלי דינו כנ"ט בר נ"ט כיון דנפיק לצלי וחוזר ונבלע בכלי, ועל טעם זה לא חייל איסור נותר, אבל בשפוד שצריך ליבון לא נפיק הטעם הבלוע היטיב מכח האור ע"י הגעלה, וא"כ אותו טעם לא נחלש כלל, ושפיר חייל עלי' איסור נותר, והא דשרי רבא ע"י גיעול היינו ע"י צלי דכבולעו כך פולטו גם מה שיוצא ע"י ליבון, וכבר נתבאר בכ"ז לעיל, ולפ"ז צ"ע משה"ק הרשב"א דיהני הגעלה לחטאת האידנא כדי לבשל בה חטאת למחר ע"י שנקלש בהגעלה, ולכאורה לא נקלש הטעם שיצא מחר בצליית החטאת ע"י הגעלה דהאידנא, ושפיר חייל עלי' נותר, והכי משמע כולה שמעתין, וכן צ"ע במשה"ק הרשב"א ע"ד הרמב"ן למה לי שלמים בתר חטאת כיון שמגעיל אחר החטאת שוב לא יאסר, ולכאורה קשה דנהי דאין בו בנו"ט אחר הגעלה ולכך לא נאסרו השלמים, מ"מ שפיר חייל איסור נותר על הבלוע, כיון שלא נקלש, וצריך ליבון, [ועי' להלן], שו"ר שכ"ה בריטב"א, [וכנראה טעמיה דהרשב"א דכיון שהבלוע המועט שאחר ההגעלה אין בו כדי ליתן טעם, לא מסתבר לחדש בו מצות מריקה ושטיפה, אבל לכאורה מצות מריקה ושטיפה

ניתנה לפי חזק הטעם, ולא לפי הכמות, ומשמעות הבנת הרשב"א בשמעתין דגיעול דצלי אינו מוציא יותר מגיעול דבישול, אלא שיש לחוש דנפיק ע"י צלי כמו דחיישינן שיוצא לאחר הגעלה גם מה שצריך ליבון דמ"מ נפיק מעט מעט, וא"כ לא הועיל גיעול דרבא טפי מהגעלה, ויש לזה כמה משמעויות בחדושי הרשב"א, ולפ"ז מובנת שיטתו, [ועי' לעיל סק"ד דכ"מ מקו' הגרע"א ז"ל בתו' זבחים צ"ז א' עיי"ש], וצ"ע]. - והריטב"א קשיא ליה כי היכי דאסור לבטל הנותר אע"פ שאין בו בנו"ט, ה"נ יש לאסור בקדשי קדשים וקק"ל, ולכאורה החילוק משום דבנותר איכא מצות מריקה ושטיפה המחייבת שלא לבשל בו קודם מריקה ושטיפה, משא"כ בק"ק וקק"ל, ומשום ביטול איסור ליכא כיון שאינו מתכון לבטל, או משום דהיתרא חשוב, לענין זה.

ואפשר דאף אם נאסרו השלמים לנשים ועבדים מטעם החטאת שבשפוד, מ"מ אהני גיעול זה לענין השפוד שלא יצטרך ליבון, דמה שחוזר ונבלע הוא לפי ערך, ושיעור החטאת שחוזר ונבלע קלוש, ולא חייל עלי' איסור נותר, אף שעל התבשיל יחול איסור נותר כשל חטאת, ואפשר שזוהי דעת רש"י שפירש שלמים דהאידנא חזה ושוק של כהנים, דבאמת יאסרו אף לנשים ועבדים, ומ"מ הוי שפיר גיעול, מיהו קשה דאסור לעשות כן משום דאין מביאין קדשים לבית הפסול, וסוגיין מתפרשת במילי דהיתירא, ועי' להלן מש"כ במתני' דבישל בו קדשים וחולין.

בדברי הרמב"ן דסוגיין מיירי דעביד הגעלה

והרמב"ן פירש דבאמת נאסרין השלמים משפוד של חטאת, והכא מיירי כגון דעביד הגעלה ברישא, והנה הרמב"ן הק' כן גם בשלמים ושלמים, ולכאורה בזה מוכח ממתני' דאינם נאסרים, דדוחק גדול לאוקומי מילתי' דר"ט דאם בישל בו מתחלת הרגל

שאינן בשלמים בנו"ט מן החטאת כו' והיינו כמש"כ].

במתני' דבישל בו קדשים וחולין כו' אם אף בשלמים של אמוש ושלמים של יום הדין כן

הא דתנן זבחים צ"ז א' בישל בו קדשים וחולין או ק"ק וקק"ל אם יש בהם בנו"ט כו' מריקה ושטיפה, מתפרש סתמא במב"מ, ובנו"ט היינו בכדי נתינת טעם, ונראה דאף בשלמים של אמוש ושלמים של היום דינא הכי, דהא פירושא דמתני' במבשל כאחת בשר קדשים עם בשר חולין, ובכה"ג ליכא שריותא דנ"ט בר נ"ט אף בהיתירא, ואמנם הי' מקום לומר דדרשא דיקדש נאמרה רק בתוספת קדושה, אבל שלמים ושלמים שקדושתן שוה, ורק נפ"מ לענין נותר לא קרינן בי' יקדש, מ"מ מסתברא כמש"כ דהא ה"נ דרשינן שאם פסולה היא תפסל, [ומתפרש בבשר חטאת ובשר חטאת ובמנחה ומנחה כדאמר זבחים צ"ח א' עיי"ש], וה"נ לענין נותר, ולפ"ז מפורש במתני' החילוק בין טעם ראשון לטעם שני, דהא מתני' דר"ט ודאי מתפרשת בלא הגעלה, הן מצד דרשא דופנית בבקר, והן מצד פשטות המשנה, וכן בגמ' מבואר דטעמא משום גיעול ולא קאמר הגעלה, [וגם מתפרש בפשוטו בנו"ט, דהא לא בשפורד קיימינן, וסתם כלי אין בו ס' כנגד הכלין, וע"כ דטעם ההיתר משום דהו"ל נ"ט בר נ"ט, אלא שאם באנו לחלק בין זה לחטאת ושלמים צ"ל דהאי חשיב היתירא, ואע"ג דלענין יקדש חשבינן לי' כאיסורא דמשוי לשלמים דהאידינא כמוהו, [והטעם משום דבקדשים ענין הנותר בקרבן הוא ולא בימים, משא"כ בחמץ שפסח גורם אבל אין על החמץ דין שיאסר, אבל כנותר מציאות הקרבן לפי הזמן שנשחט גורם שיפסל, ולכך שייך מיד יקדש להיות כמוהו, (מיהו יש גם סברא איפכא וכמש"כ הרמב"ן, מ"מ חזינן דלא פשוט לחשבו היתירא)], ע"כ היינו טעמא משום דאין דין יקדש בנו"ט בר נ"ט.

יבשל בו כל הרגל דהיינו ע"י הגעלה (וכן בגמ' דריש ע"ז מופנית בבקר), ועו"ק דא"כ למה לי גיעול דבישול אחר בהגעלה קמייטא כבר נותר, ואפי' לא בישל בו שלמים כלל, [שו"ר דזוהי קו' הרשב"א ולעיל כתבנו לתרץ דבשפורד בעינן דוקא גיעול, אבל במתני' איירי בבישול וכן למסקנא אליבא דרב אשי לא קתני הגעלה בשלמים ושלמים ברגל, ושמא ס"ל להרמב"ן דלזה אהני דרשא דופנית בבקר שלא יאסרו השלמים בבישול, וצ"ע], וע"כ דבשלמים חשיב נ"ט בר נ"ט דהיתירא, [אם לא נימא טעמא שכ' תו' דאוקמוה אדאורייתא], אלא דאכתי קשה בחטאת ושלמים, ברם מה שתירץ הרמב"ן דהיינו מגעילן דקתני, מחודש מאד, וכמשה"ק לעיל דמתני' מתפרשת בזמן מריקה ושטיפה ולא בהגעלה שבא לבטל נתינת טעם, ועוד דלמש"כ דשלמים ושלמים נחא א"כ מגעילן בחמין רק בחטאת ושלמים, ול"מ כן במתני' ובגמ', דהא הגמ' נחא לי' טפי שלמים ושלמים ולא משמע דע"ז קשה הגעלה למה לי, וגם מתני' דוחק גדול לאוקומה מחטאת לשלמים דוקא, דפשטא דמתני' מתפרשת בשל אתמול ולא בהגעלה על מה שבישל היום, אלא דהרמב"ן שהק' גם משלמים לדידי' נחא, ועמשה"ק עוד לעיל דמגעילן אליבא דרבא שונה מההגעלה לשאר האוקימתות ול"מ כן, ולכאורה אפשר לקיים יסוד דברי הרמב"ן לומר דמיירי כגון שאין בשפורד כדי ליתן טעם בשלמים, וכגון שיש ס' בבשר כנגד השפורד, [א"נ במקדש לא מחמירנן לשער בכולו, אלא לפי האומד דנפיק מיני', ובזה ודאי איכא ס'], ואמנם אם רוצה לצלות בשר שאין בו ס', יגעיל תחלה, אבל אין זה מדין המשנה דמגעילן, אלא מסברא שראוי לדקדק שלא יביא קדשים לבית הפסול, והגמ' לא נחית לזה, בפרט למש"כ דאפי' הביא השלמים להיות כחטאת מ"מ אהני הגיעול לשפורד, [ועראב"ד תו"כ פ' צו פ"ז ה"ב שכ' וכיון

היינו לבשל שלמים שהם בקדושה שוה, ועתה נאסרו משום נותר.

ודאתאן עלה מיושב הענין, דכיון דנחתה תורה לכל פרטי הדינים של טעם ושל הכלים, ופירשה תורה דין יקדש במב"מ, וגם מיעטה דין יקדש מנ"ט בר נ"ט, כ"ז שהטעם מותר באכילה, ואח"כ פירשה איסור בנ"ט בר נ"ט לאחר זמן אכילה, אין טעם שיגזרו כאן חכמים בנ"ט בר נ"ט של היתר לענין חמור וקל, שהרי התורה נחתה בהדיא לחלק חילוק זה, ולכך לא הצריכה מריקה ושטיפה קודם זמן זה, ובפרט אם נימא כהדרשא דתו"כ מבושלה שמבשל ושונה ומשלש באותו כלי כ"ז אכילה, [ניתכן דאפי' באינו מינו אינו אסור מדאורייתא בקדשים כ"ז אכילה, כיון דאף מב"מ אסור בקדשים].

אם יש חילוק בין חולין לקדשים

ונראה דכ"ז נאמר רק לענין קדשים, אבל לענין חולין אע"ג דליכא דין יקדש בנ"ט בר נ"ט, מ"מ אין בזה שריותא דקראי, ובמין בשא"מ אסור מדאורייתא בחולין, ובמב"מ מדרבנן, ולענין זה ה' שייך מצות מריקה ושטיפה גם קודם זמן אכילה, דלגבי חולין כאחר זמן אכילה דמי, אלא דכיון שיכול לבשל בו קדשים, לא ניתנה מצות מריקה ושטיפה לחצאין, ויתכן גם דכמו שאסור מדאורייתא לבשל בלא מריקה ושטיפה, ה"ה דאסור לבשל בו חולין (באופן שהטעם מתבטל) אף בתוך זמן אכילה, ואם יעשה מריקה ושטיפה יהא מותר, דכיון שההיתר לבשל בו רק לענין קדשים נאמר, אבל החולין נאסרין בנו"ט, ה"ה שאסור לבשל בהם כשיבטל בהם הטעם, וזה גרע מביטול איסור לכתחילה, כיון דחזינן שמצות מריקה ושטיפה כדי שלא יתבטל הטעם בבישול אף במב"מ, [וגם נאסר הבישול השני בכדי נ"ט, וער"ש תו"כ דאם בישל אחר הגעלה ג"כ נאסר כ"ז שלא עשה מריקה ושטיפה בצונן,

ויעוי' בספר אאמו"ר שליט"א פסחים ס"ט ס"ק י"ט שהוכיח דבקדשים מב"מ אסור מדאורייתא בכדי נתינת טעם, מדין יקדש, וכתב ליישב הא דאין נאסרין השלמים מהחטאת משום דאין דין יקדש על נ"ט בר נ"ט, ולמש"כ הדבר מוכח כן ממתני', לענין שלמים ושלמים גופיהו, אף אם נאמר דבחטאת בעינן הגעלה תחלה, [נועיי"ש שהוכיח כן מהא דממעטין במבשרה עצמות וגידין דלא מקדשי, ובפשוטו היינו אף שנתבשלו עם החטאת, ויש בהם בנו"ט, וצידד לומר דמהאי קרא גופי' גמרינן דבנ"ט בר נ"ט לא אמרי' יקדש], ולפ"ז ניחא בפשיטות משה"ק תו' זבחים צ"ו א' ד"ה ואם מרקיך שנגע ברכיק, דהתם איכא טעמא דיקדש ומדאורייתא אסור.

במ"ט תו' דאוקמוה אדאורייתא דמב"מ ברובא בטיל

ולפ"ז אפשר להטעים יותר מ"ש תו' דאוקמוה אדאורייתא דמב"מ ברובא בטיל, דכיון דלא הוצרכו לגזור בקדשים במינו אטו אינו מינו, כיון דמדאורייתא אסור, ורק בנ"ט בר נ"ט ה' שייך לגזור לא חששו לגזור בזה, ואפשר דמן התורה מוכח דלא מקדש, דהא בתו"כ דריש מיתורא דבושלה שמבשל ושונה ומשלש באותו כלי עד זמן אכילה, ואי בקדשים שקדושתן כיו"ב מה"ת לאסור בישולן, וע"כ דבא לומר שמותר לבשל שלמים בשל חטאת, ואינו נאסר עד שיעשה נותר, ואפשר נמי דמקרא דדרשינן שזמן מריקה ושטיפה הוא בשעה שנעשה נותר, גמרינן לה, דמתפרש שקודם זמן זה אין שום דינים על הכלי, ואם כשבא לבשל שלמים בישראל חטאת צריך להגעיל מדאורייתא א"כ יש דין הפלטת הכלים גם בזמן אכילה, ופשטא דקרא ל"מ כן, דהא ענין המריקה ושטיפה בהצעת הפסוקים הוא רק להפליט הבלוע [שלא יאסור], ולא משמע שכל מה שהוצרכנו לזה

וזה מגזיה"כ, ול"ע בזה], ולפ"ז מיושב הא דבעינן קרא למעוטי תרומה שלא יבשל בה חולין, אע"פ שאין בתרומה נותר, וכבר נתבאר בכ"ז לעיל סק"ב, [וצ"ע בשלמים שנאכלין לזר אם דינם כחולין, ואפשר שלכך פרש"י חזה ושוק של כהנים דוקא].

זבחים צ"ו א' תוד"ה ואם

ז. זבחים צ"ו א' תוד"ה ואם, וע"כ י"ל משום דמב"מ דאורייתא ברובא בטל ובכלי המקדש ברגל [ולכאורה רבא דשרי בסוף ע"ז היינו אף שלא ברגל וצ"ע] כו', נראה דכונתם דוקא בטעם הראוי לאכילה שלא החמירו לדקדק בכלי המקדש מה בישלו בו תחלה, כיון דכולו היתר, אבל דבר איסור אין צורך להתירו בכלי המקדש, דשפיר ידעו ליוזר מכלים אסורים, ועוד שהרי התורה אסרה כלי המקדש משנעשו נותר, ואף למב"מ אסורים, א"ו כונתם רק במותרין לאכילה, ומשה"ק מריק שנגע בריק, היינו מפני שהדין אמת אף בריק דהיתירא וכמבואר בגמ' שם, [ובאמת במתני' אין הוכחה דאיירי בפסול דאסורין מתפרש כחמור שבהן, אלא שרש"י פי' כן משום דמיושב טפי לשון אסורין], וע"כ הוצרכו להשמיע החילוק הנכון בין כלי לאוכל, (והחילוק הוא בין נ"ט בר נ"ט לטעם ראשון כמש"כ לעיל סק"ו), ועוד דבישל בו קדשים וחולין מתפרש סתמא במב"מ והתם בכשרים איירי, [וכן פירש הש"ך בנה"כ, וצ"ע בחו"ד סי' צ"ג סק"ב שהוכיח מזה דאף שפסולים ס"ל דאוקמוה אדאורייתא ועוד הוכיח מפסול יוצא ועמש"כ בדבריו לק' סק"ח], - [אע"ג דאיכא רוטב דחשיב אינו מינו מ"מ גם ברוטב איכא רוב טעם מן הבשר שמתבשל עתה].

ולפי מה שהוכיח אאמו"ר שליט"א דבקדשים מב"מ אסור מדאורייתא בכדי נו"ט, א"כ מדאורייתא חלוק אוכל מכלי, וכבר נתבאר בכ"ז לעיל סק"ו עיי"ש.

וכ"ז לענין להתיר המתבשל בכלי, אבל לענין שלא יחול דין נותר על הכלי, ע"כ הטעם משום דגיעול מקליש הבלוע דהיתירא ולא חייל ע"ז איסור, דאל"ה מה הועיל הגיעול דלית בי' ס' או מפני שהבשר שבשפוד לאו בר הגעלה הוא, נהי דהבשר לא נאסר מ"מ ראוי לחול דין מריקה ושטיפה, א"ו משנקלש לא חייל דין מריקה ושטיפה, וזהו כדעת הרשב"א ע"י לקמן סק"ח.

שם בא"ד ותימה אי נתבשלו כו', לכאורה י"ל דנותר גרע, כיון שא"צ מעשה ליאסר, וגם האיסור בבשר עצמו ולא חשיב דהיתירא, וגם בשלמים ושלמים ההיתר מכח דאוקמוה אדאורייתא, ועמשנ"ת בכ"ז לעיל סק"ו, מיהו בעיקר מאי דנקטו דרבנן פליגי על דינא דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו, עמש"כ לעיל סק"ד להוכיח דלא פליגי, וכ"כ הראב"ד בתו"כ.

בדברי הרשב"א בתוה"א שהוכיח מדינא דכל יום נעשה גיעול דאף דאין גיעול כהגעלה גמורה מ"מ מהני לענין שלא יחול עליו דין נותר ח. הרשב"א בתוה"א בית ד' ש"ד [דף ל"ח ע"א] הוכיח מדינא דכל יום נעשה גיעול לחבירו, דאע"פ שאין גיעול כהגעלה גמורה מ"מ מהני להקליש הטעם שלא יחול עליו איסור נותר, וה"נ מהני בבשר וחלב כ"ז שהם היתר, ואע"ג דרבא שרי אף בחטאת ושלמים, ע"כ הטעם משום דחטאת שרי באכילה, שהרי הגיעול בא למנוע שלא יחול איסור נותר, אבל משחל לא מהני, והריטב"א בע"ז כתב דלפי' הרמב"ן אין ראי', דס"ל דמיירי בהגעיל תחלה, והיינו לדעת הרמב"ן דאף בשלמים ושלמים איירי בהגעלה דוקא, [אבל פירוש צ"ע וכמשה"ק לעיל סק"ו עיי"ש, וצ"ל לפי"ז דאף לרב אשי מיירי בהגעלה, וטעמיה דר"ט דמתפרש משום גיעול לחוד, הוא מקרא דופנית בבקר וכמש"כ לעיל

[שם], מיהו אף לידידי' מהני הגעלה בשפור דבלע היתירא, וכדמסיק ר"א.

והנה המיוחד בדין זה הוא דאע"פ שתבשיל לאו בר הגעלה הוא מ"מ מהני להקליש, דאף להמכשירין שאר משקין להגעלה, מ"מ בעינן דוקא משקה, ולענין גיעול מהני אף אוכל, וכדחזינן דמהני צליי' בשפור, ואע"פ שהבשר הנצלה לאו בר הגעלה הוא, מ"מ לענין להקליש הטעם אמרי' כבולעו כך פולטו, ואפשר דאם בישל החלב בחום שהיס"ב, סגי לעשות גיעול ע"י חום זה, וא"צ רותח, דלענין גיעול סגי בכבולעו כך פולטו, אבל ודאי דצריך לבשל עד מקום שבישל בבשול ראשון, וכן עכ"פ שיהא באותו חום של בישול ראשון [ע"י בנה"כ], ואם בישל מים הדבר פשוט יותר דמהני, לא מיבעיא להרמב"ן דלא בעינן ששים במים, אלא אף להמצריכין ס' במים, מ"מ הו"ל נ"ט בר נ"ט, אלא דאם נימא שא"צ אלא כחום שבישל תחלה יש חידוש גם במים, [ועי' בב"י סי' צ"ג שדקדק למה הזכיר הרשב"א ירקות, ולמש"כ זהו עיקר החידוש, דמהני הגעלה ע"י ירקות], ולפ"ז ע"כ טעמיה דהסה"ת שהזכיר מים, אינו משום דפליג על הרשב"א, דבמים ליכא למ"ר, ועי' להלן, שו"ר בהגהת סמ"ק סי' קצ"ח שכ' דבבשר או חלב מותר להגעיל בן יומו בדליכא ס' משום נ"ט בר נ"ט וכתב כן בדעת הסה"ת, ועי"ש דס"ל דאין לגרום נ"ט בר נ"ט לכתחלה, ומיהו משמע מזה דדוקא במים סבר הכי.

וכ"ז בחולין, אבל בקדשים יש חידוש יותר דמהני גיעול במקום מריקה ושטיפה, והיינו דמהני ביין, ובמקצת כלי, ובלא מריקה ושטיפה בצונן, ובאמת בגמ' לא הוזכר חידוש זה לענין חולין, דעיקר החידוש הוא בקדשים דאיכא מצות מריקה ושטיפה, והגיעול מהני שלא יחול ע"ז דין מריקה ושטיפה.

בנה"כ סי' צ"ג בט"ז סק"ב, כתב דדעת תו' כהרשב"א וכבר נתבאר לעיל, וכתב

ליישוב דברי הסה"ת דבקדירה של חרס קאמר, וזה ע"פ דברי הב"י, וכן הרשב"א בתוה"א כתב קדירה של מתכת, ברם מפשטות הדברים הי' נראה דדין הגמ' דגיעול אף בחרס נאמר, חדא דהא מקרא דופנית בבקר גמרינן לה, ומשמע דבכל הכלים מותר, והא דאיירינן בגמ' במריקה ושטיפה כבר נתבאר לעיל סק"א דהיינו משום דבדיני מריקה ושטיפה יש חידושים בקדשים, ועי' לק' סק"ט י"א.

עוד כתב דמיירי שלא הוחמו מים בכל הקדירה, וכ"כ הט"ז, וצ"ע דמ"מ מבואר בסה"ת דאיירי על החלק שנתבשל בו, דע"ז בא לומר שלא נעשה חנ"נ, ואם איתא דאדרבא במקום זה היתר גמור הוא, לא הו"ל למיסתם, [ועי' להלן דאין כונתם דהסה"ת מיירי בכה"ג דוקא אלא דלא נחית לזה כיון דאיכא נפ"מ בדין זה גם באופן שלא יהא ניתר משום גיעול].

עוד כתב שהוחמו המים ולא העלו רתיחה, וצ"ל דמיירי שבישול ראשון הי' ברתיחה, דאם מבשל כחום בישול הראשון צדדנו לעיל דאמרי' כבולעו כך פולטו.

ועמ"ש"כ לעיל דעיקר החידוש בדברי הרשב"א דאף בתבשיל הוי גיעול, אבל במים פשיטא, ולפ"ז יש ליישב בפשיטות דאם איתא שהי' דין חנ"נ בהיתירא ג"כ, הי' מתפרש דינא דגיעול בדאיכא ס' בתבשיל, ובדליכא ס' אף מים לא מהני, ואמנם מקור הדין דלא אמרי' חנ"נ בהיתירא, נלמד מהא דנ"ט בר נ"ט בהיתירא שרי, (ואף לרב דאסר, מ"מ לענין חנ"נ מודה), וא"כ לא שייך להקשות דלימא טעם ההיתר משום נ"ט בר נ"ט, שהרי זהו גופי' טעמא דקאמר, והא דלא קאמר דמותר לכתחלה, בזה י"ל דלא מיירי אלא בדבר הנהוג, שאין מבשלין חלב בכלי בשר, ואפי' ע"י הגעלה אינו לכתחלה כמ"ש בהגהת סמ"ק, כ"ש ע"י גיעול, א"נ לא נחית לזה ומשום דנפ"מ בכל התירוצים שכ' האחרונים

ז"ל, אבל אין הכונה דמיירי בכה"ג, דזה דוחק וכמשה"ק לעיל, אלא דלא נחית לפרש כן כיון דאיכא נפ"מ דלא מהני, ועיקר כונתו לבאר דין חנ"נ.

ומ"ש בנה"כ דאפשר בדבר דבעי הגעלה, בעינן הגעלה גמורה דוקא, צ"ע כונתו, דהא עיקר דינא דגיעול לענין כלי בישול נאמרו, דהיינו דינ" דר"ט, [וכבר נתבאר לעיל דרבנן מודו לר"ט בעיקר הדין, וכ"כ הראב"ד בתו"כ, ואפי' אי פליגי היינו בחומרא דקדשים, וכ"נ בתו' זבחים שם], ודין הגיעול דמייתי לליבון היינו גיעול שע"י צליי' וכמשנ"ת לעיל דבעינן כבולעו כך פולטו, אבל גיעול דבישול לא מהני, [ואפי' הגעלה גמורה לא מהני לרבא וכמשנ"ת לעיל], ואפשר דאף למסקנא דרב אשי לא מהני גיעול דבישול לשפוד, אפי' קודם זמן איסורו, ואף דמהני הגעלה גם לאחר איסורו, היינו משום דהגעלה מפלטת יותר, אבל בכעין בישול בעינן דוקא כבולעו כך פולטו, [ולענין דמהני הגעלה גמורה לשפוד בהתירא בלע זה אינו ענין לדברי הרשב"א ואין חולק בדבר כדמפורש בגמ', [דאף הריטב"א ש"כ דאין רא' לשריותא דגיעול מודה בד"ז], אלא שהרמב"ן מחלק בין חמץ לנותר וכמש"פ הראשונים ז"ל].

בדברי החו"ד דדין גיעול רק בדאיכא ששים

בחו"ד ביאורים סק"ב כתב לפרש דדין גיעול הוא רק בדאיכא ס', והדבר מפורש בתו' ובכל הראשונים דאיירי בדאיכא טעם, שהרי זוהי קו' תו' שיאסרו השלמים, ועוד הק' הגרע"א ז"ל דסתם כלי אין בו ס', ועמש"כ לעיל סק"ו, - עוד הק' מרמיק שנגע ברמיק דאיירי בפסול, וכבר נתבאר לעיל סק"ז דאף בכשר מיירי, - עוד פירש קו' תו' מיוצא דהיינו שהוציא הכלי חוץ לעזרה, וצ"ע מנ"ל להתו' דמיירי בכה"ג, דילמא באמת אסור, וה"נ מסתברא, וכן רש"י פירש שבישל חזה ושוק של כהנים, ומשה"ק דיוצא הוי היתרא

כ"ז שלא יצא, אפשר דאה"נ והתו' מונים קדושת החטאת ולא נחתי לזה, גם אפשר דיוצא עדיף מנותר, שאינו תלוי בזמן, ולא חשיב היתירא, [דאף בנותר אין זו סברא פשוטה דחשיב היתירא, דאף דחשיב היתירא לגבי דיד', כ"ז שלא נעשה נותר, אבל לענין תעורבותו י"ל דחשיב איסורא וכדס"ל להרמב"ן וכמשנ"ת לעיל סק"ו, וא"כ ביוצא י"ל דכו"ע מודו], מיהו י"ל דיוצא גרע כיון שתלוי במעשה ודמי טפי לבכ"ח, ועכ"פ נראה ברור דכונת תו' פסול יוצא, אבל להוציא הקדירה אפשר דבאמת אסור, וכ"ה לדעת הנה"כ, והכי מסתברא עפמש"כ לעיל סק"ו, - ומ"ש החו"ד דאף אם בישל בלא מריקה ושטיפה מותר, עי' בתוספתא דקתני בהדיא דנאסר, וער"ש בתו"כ מש"כ בזה, וכ"נ בראשונים סוף ע"ז שדנו משום דבלא"ה הו"ל נטל"פ ומשמע דמצות מריקה ושטיפה הוא מפני טעם הנותר האוסר, ואפשר דאף באינו אוסר כיון דבקדשים גם במינו טכ"ע, אלא דקושטא הוא שמצות מריקה ושטיפה נשארת אף באופנים שאינו אוסר אחר הגעלה קודם מריקה ושטיפה דודאי אין בו כדי לאסור, וכן בכ"ח אחר הגעלה, [ועי' בזה לק' סק"ט], ועי' ר"ש בתו"כ שם.

ולענין הלכה נראה דיש להקל כדעת הרשב"א לענין דיעבד, אבל לכתחלה אין לבשל על סמך גיעול, שהרי אפי' בהגעלה גמורה לא שרינן לכתחלה.

חילוקים בדין היתירא בלע

ט. בענין היתירא בלע מצינו שני חילוקים, א. היכא דבעידנא דפליט היתירא הוא, ב. דבלע היתירא ופליט בזמן איסורו, והנה הדין הראשון מקילינן בי' טפי, דהיכא שמגעיל בזמן ההיתר נקלש הטעם ולא חייל ע"ז איסור, ואילו לא הי' מקלישו הי' הכל נאסר, אבל בדין השני כיון דמגעילו בשעת האיסור, אין הטעם מפני שמה שנשאר אחר ההגעלה

קלוש, אלא דהחלק דלא נפיק בהגעלה בטל לכלי היכא דהיתירא בלע, ולכך מאן דלית לי' טעמא דרב אשי, אסר אפי' הגעיל השפור בזמן ההיתר, דמ"מ הטעם שיוצא ע"י ליכון לא נקלש כלל, ושפיר חייל עלי' איסור נותר וכמשנ"ת לעיל דדוקא בגיעול דצליי' שרי רבא.

אם יש לחלק בין כלי חרס לכל הכלים

והנה בכלי חרס אע"ג דהיתירא בלע, לא מהני הגעלה, אף לרב אשי, דזהו דין התורה בכ"ח שישבר, ויש להבין אמאי הרי החזרת כבשונות מהני בכ"ח, ואמאי לא נדמה כ"ח דבלע בבישול ועבד הגעלה, כשפור שבלע באור ועבד הגעלה, ולפמשנ"ת ניחא, דהא דשרינן בשפור אחר הגעלה היינו מפני שהחלק שבלוע בתוך פעפוע הברזל ואינו יוצא בהגעלה, בטל, וחשיב כגוף הכלי, וכמו בכל נ"ט בר נ"ט דהיתירא שהבשר הבלוע בדגים דינו כדגים, אבל אין הטעם מפני שכל בלע מועט דינו כנקלש, אלא דוקא מפני שבילועו בגוף הכלי, והאי טעמא לא שייך בכ"ח דמה שאינו יוצא מידי דפיו, אין הטעם מפני שיש חלקים שבלועים בתוך הכלי יותר, שהרי מעיקרא נבלע בבישול, וההגעלה מפעפעת כמו הבישול, אלא דכיון שנוח לבלוע ובליעתו מרובה, הו"ל כמו אוכלין דאין הגעלה לאוכלין, כיון שחוזר ומתמצה מגופו אפי' אחר הגעלה, וכיון שאין חילוק בין הבליעות שבכלי לא שייך לחלק ולומר דמה שלא יצא בהגעלה ראשונה הרי הוא כגוף הכלי, דמה שיצא ומה שנשאר שניהם בלועים בתכונה שוה.

ובי"ז בדין דבלע היתירא והשתא איסורא, אבל באיקלש קודם זמן איסורו אפשר לדמות כ"ח לכל הכלים, דמ"מ נקלש הבלוע ואין ראוי לחול עליו איסור נותר, מיהו יש לחלק דבגיעול דכלי מתכות נתפשט כל הטעם ומה שחזר לכלי הו"ל כנ"ט בר נ"ט כיון שחוזר

מן התבשיל לקדירה, אבל בכלי חרס יש חלקים שלא יצאו כלל, ולא הוקלשו, ודמי לחלק שנשאר בשפור שלא הוקלש כלל ע"י הגעלה, ולפ"ז יש ב' חומרות בכ"ח, דהבלע שאינו יוצא בהגעלה, אינו כגוף הכלי, ולא מהני ב' היתירא בלע, ומ"מ אינו נקלש בהגעלה, ועדיין יש להביא סמך להיתר בכ"ח, דאף בכלי מתכת ע"י גיעול אין הטעם משום דנקטינן שודאי שהכל נפלט דהא לא מהני הגעלה ע"י תבשיל, וא"כ י"ל דמה שנשאר לא נפלט, ומ"מ אמרי' דהוקלש ומותר, ע"י שנתערב בו מן הבישול השני, וה"נ בכלי חרס אע"פ שנשאר מעט מ"מ לא חייל עלי' איסור, ומ"מ כלי מתכת עדיף דהסברא של כבולעו כן פולטו מועלת בו להוציא רוב הטעם, משא"כ בכלי חרס.

והנה הרשב"א בתוה"א [דף ל"ח ע"א] בדינא דהוקלש הזכיר בהדיא קדירה של מתכת ומשמע דבחרס אסור, אלא שבתוה"ק לא הזכיר תיבות אלו, וכן בטור סי' צ"ג נראה שהבין דדין זה דוקא במתכת, שהרי בכ"ח ס"ל דאפי' מים לא מהני, וכמו שהקשה ע"ד העיטור, [נדחק לומר דכונתו דהגעלה לא מהני באיסורא, אבל בהיתירא מהני], וכ"כ בב"י בדעת הטור דמפרש דברי הרשב"א בקדירה של מתכת, ופי' הב"י טעמיה דהרשב"א משום דבכ"ח אף לאחר הגעלה נשאר טעם מרובה ולא חשיב קלוש, והיינו כמש"כ לעיל דאע"ג דבכלי מתכת נמי שרינן בלא הגעלה, מ"מ הסברא דכבולעו כן פולטו מהניא ב' טפי, [ועי' לק' סוס"ק י"א בדעת הטור].

ברם ברמב"ן פסחים ל' א' מבואר דכלי חרס לאחר הגעלה אינו פולט אלא משהו, ולפ"ז מסתברא דחשיב טעם קלוש כמו לאחר גיעול, ולא יחול ע"ז איסור נותר, וכן יש לדקדק מסוגיא דזבחים צ"ז א' דמפרש טעמיה דר"ט מקרא דופנית בבקר, ולפי טעם זה אין לחלק בין כ"ח לכלי נחושת, ואמנם למסקנא

מה שנשאר בלוע בו הוי רק טעם, דדוקא
בחרס נבלע ממשו, ועי' להלן.

ויש לעי' אכתי אמאי כל הפת כולה אסורה,
הרי אין בשומן הנשאר בנו"ט לאסור כל
הפת, וזה מבואר בהדיא דאסרה לריפתא
לעולם, ולא רק דאסר לאפות משום ביטול
איסור לכתחלה, (וגם היתירא הוא), וכן בדבר
לא משני דפירושא דברייתא משום דהוי משהו
וביטול, ואפשר דענין טישת התנור היא למקום
שנדבק הפת בתנור שלא יחרך [ועפרש"י שלא
כ"כ, מיהו אף אי לטעם עביר י"ל שאינו
מתפשט], ואיכא למיחש שיבלע משהו מן
הממש בחד דוכתא ולא יתבטל כיון שאין כל
הפת מצטרפת לבטל, ולפ"ז י"ל דאפי' הי'
הבלוע רק טעם אסור [לרב דנ"ט בר נ"ט
אסור], דדוקא בקדירה שרינן כיון שהמשהו
בטל בתבשיל משא"כ בטיחייא דפת, [והא
דאינו מתפשט הוא כענין דאמרי' בפסח שסכו
בשמן של תרומה לק' ע"ז א' דמתפשט רק
בקליפה], והא דקתני כל הפת כולה אסורה
היינו מדרבנן כיון שצריך לקלוף וחששו שמא
לא יקלוף, [וזה אפשר שקיים רבא בר אהילאי
מסברא דאין להתיר בקליפה, כיון שהמכשול
מצוי, דבמתכוין טחים התנור, ולא במאורע
של איסור, ועוד דכיון שאין ידוע המקום
שנבלע השומן, יש לחוש טפי למכשול], ולפ"ז
ניחא טפי דאף בתנור של מתכת (לרב) אסור
אי לאו דנפיק כולי'.

ואפשר דשאני הגעלה מהיסק, שהרי היסק
אינו מפליט הבלוע אלא שורפו
[וכמ"ש בבד"ה דף ל"ז ע"ב], הלכך אם לא
יצא הכלי חרס מידי דפיו ע"י ההיסק נשאר
בו טעם גמור שלא נקלש, משא"כ ע"י הגעלה
דמ"מ מתפשט הטעם בכל הקדירה וכשהבלוע
מועט אין בו בכדי נ"ט לעולם, שאם יבשל
דבר מועט לא יצא אלא מעט כנגדו, [וגם
בבליעה דמעיקרא מתפשט בקדירה כולה,
משא"כ טיחת התנור], והגעלה לא מהניא
לתנור, שבליעתו ע"י האור, [ויתכן דע"י

מפרש טעמא דגיעול אבל ע"כ נסמך על
טעמא דופנית וכמשנ"ת לעיל סק"ד, ודוחק
לחלק בדרשא זו בין כלי נחושת לכ"ח, [ומהא
דהוזכר מריקה ושטיפה אין ראי' וכמשנ"ת
לעיל סק"א דבכל הסוגיא נקט מריקה ושטיפה
משום דבזה יש חידוש בקדשים, וכ"כ הגרע"א
ז"ל במשניות, אבל ה"ה בכ"ח], ואין להקשות
א"כ קדירות במקדש אמאי ישברו ליעבד להו
הגעלה קודם זמנן, דהו"ל טצדקי לבטל מצות
שבירה, שהרי ע"י הגעלה לא נפיק כולי',
ואפילו לבשל בו קדשים ס"ל לרבנן דאין
לעשות גיעול לבטל מצות מו"ש, וגם ר"ט
לא קאמר אלא ברגל, וכמשנ"ת לעיל סק"ד,
וכ"ש אם רוצה לבשל חולין בכ"ח שאין
לסמוך על ההגעלה וכמשנ"ת לעיל סק"ו, ועי'
לק' סק"י י"א.

ל' ב' א"ל רבינא לר"א וכי מאחר דאיתותב

י. פסחים ל' ב' א"ל רבינא לר"א וכי מאחר
דאיתותב רבא אמאי קאמר רב
קדירות בפסח ישברו, יש לעי' הא אף
בקדירות מודה רב דבאינו מינו מותרין, ורק
משום גזירה אסר להו, והכא כיון דהפת אינו
מינו יש להתיר, דהתנור אחר היסק, כקדירה
אחר הגעלה, [שכ' הרמב"ן דמהני, א"נ כפי'
תו' דאיירי שלא בלעה הקדירה כי אם מעט,
מ"מ אחר היסק התנור י"ל שנשאר רק מעט],
ובאמת אין הקו' על רבינא דבדרבא בר
אהילאי גופי' מוכח דלא דמי לקדירות, דליכא
למימר דפליג גם בקדירות, דהא הגמ' פריך
לה לעיל מכח סברא פשוטה, ול"מ דאיכא
מאן דפליג על היתר הקדירות באינו מינו,
ולמ"ש תו' לעיל א' ד"ה דילמא דבשומן שעל
החרס נשאר ממש ולא טעמו, ואף לאחר
ההיסק מה שנשאר הוא ממשו, (ועי' ברש"י
מו"ק שצ"י הגרע"א ז"ל), י"ל דבממשו אסור
אפי' משהו, והא דשרינן לבטל בקדירה היינו
דוקא טעם, [ולפ"ז בתנור של מתכת איכא
תרתו למעליותא דנפיק כולי', ואפי' לא נפיק,

הגעלה והיסק שרי, אלא דקשה להגעיל התנור, (וה"נ אשכחן לאביי ע"ז ע"ו א' דמצריך בשפור הגעלה וליבון, שהם שתי פעולות בתכונות שונות), ואמנם אף לפ"ז צריך לקיים מש"כ לעיל דהנדרון שמא יהא בקליפה הנדבכת ע"פ התנור בנו"ט, אלא דמיושב טפי דבקדירה אפי' לבשל מעט מותר, ואף לבשל בלא רוטב כצלי קדר.

ואכתי קשה אם נימא דבמידי דהיתירא מהני גיעול אף בכ"ח, וכמו שצדדנו לעיל סק"ט, נהי דאפיית הפת והיסק התנור לאו בר הגעלה נינהו, אכתי להוי גיעול וכיון דהיתירא הוא לישתרי, וי"ל דאח"כ אם הבליעה בתנור הואי ע"י הפת, הוה מהני כבולעו כך פולטו למהוי גיעול, אבל טיחת התנור נבלעת ע"י האור בלא פת, ובעינן היסק בלא פת, ובלא תבשיל אחר לא חשיב גיעול, דסברת גיעול היא שנקלש ע"י שנבלע טעם החדש, וגם התבשיל החדש שואב מן הטעם, אבל ע"י היסק לחוד לא נפלט כלום וכמש"כ לעיל, וע"י פת לא תהא פליטתו כבולעו, דבליעתו הואי ע"י האור, [ואפי' ה' התנור רק חס בלא אור, בשעת הטיחה, מ"מ ע"י פת זה אופן אחר, ולא חשיב כבולעו כך פולטו, גם י"ל שהטיחה נבלעת יותר בשעת אפי' גופה].

שם, התם תנור של מותכת כו'

שם א"ל התם תנור של מותכת כו', יש לעי' א"כ אמאי איתותב רבא בר אהילאי, ולמ"ש תו' לעיל דדוקא בשל חרס נבלע ממשות השומן, א"כ בשל מותכת למאי דקי"ל נ"ט בר נ"ט מותר, בקינוח סגי, ובפשוטו רבא סבר כהלכתא דנ"ט בר נ"ט מותר, וע"כ דבשל חרס מיירי, אבל רב לשיטתו דאסור נ"ט בר נ"ט מוקי לה שפיר בשל מותכת.

שם הסיקו מבחוץ הוא ואסור, צ"ב הלשון דהול"ל הואיל והסיקו מבחוץ אסור, והי' אפשר דה"ק הלכך האי בוכיא אע"ג דהסיקו מבחוץ ואסור מ"מ אי מליי' גומרי שפיר דמי

כיון שאינו חס עליו, אבל בזבחים צ"ה ב' לא מייתי הא דאי מליי' גומרי, ואפשר דבוכיא ע"י שמחממין תחת החרס שהפת דבוקה בו, ס"ד דעדיף טפי מתנור כיון ששורף עיקר החרס, והשתא קאמר דהאי בוכיא הסיקו מבחוץ מיקרי ואסור אע"פ שחומו גדול משל תנור, [ובשו"ע סי' תנ"א גרס הסיקו מבחוץ אסור ור"ל שאם הסיקו רק מבחוץ אסור, וצ"ע במ"ב שהגיה שם ואסור, דהא בגמ' נמי קשיא לן האי לישנא, ולמה לי' למגרס הכי בשו"ע], ולע"כ בכ"ז.

פסחים ל' א' תוד"ה לשהינהו

ל' א' תוד"ה לשהינהו ור"י מפרש דכיון דהקדירות של חרס כו' משום דהתם בלע איסור הרבה כו', מפינכא דר' אמי חולין קי"א ב' דתברה, מוכח דלא מהני הגעלה, ואף דע"י הגעלה לא ישאר אלא משהו וכמ"ש הרמב"ן, מ"מ ס"ל להתו' כיון שכבר חל עליו שם איסור כשבלע הרבה, לא שרינן לי' ע"י הגעלה, ויעוי' בר"ן שחילק דהכא היתירא בלע, ולפ"ז מיושב טפי דהיכא דבלע היתירא והשתא נמי אינו מתכוין לבטל אין לאסור, דטעמא דדיינינן למיסר הכא אע"פ שאינו מתכוין לבטל, פירש אאמור' שליט"א בס"ו סק"ז דקדירה שעיקרה לבישול, כשנותן בה את האיסור יודע שעתיד לבטלו בהיתר, וחשיב כאילו כונתו לבטל, והאי טעמא לא שייך בבלע היתירא שבשעה שהבליע היתירא הוי ולא עשה מעשה להבליע איסור במקום שעתיד לבטלו, וגם עתה אינו מתכוין לבטל, [ועתור"פ הנדמ"ח], וכ"כ אאמור' שליט"א שם ע"ד התו'.

ואין להקשות כיון דבהיתירא בלע שרינן בכ"ח לבשל לכתחלה גם אחר שנעשה

איסור, ע"י הגעלה [וכפי' הרמב"ן], א"כ קדרות במקדש אמאי ישברו, להוי כ"ח אחר הגעלה, כשפור אחר הגעלה דשרינן בהיתירא בלע, דאין ההיתר בשפור מפני שאין בו כדי

מהני הגעלה להתירו, ואף בבלע מעט דוקא אם יצטרך לשוברו מותר, אבל כאן שיכול להשתמש בו שאר מילי לא דמי לקדירות בפסח, ברם מאי דפשיטא ל' להטור דאף בהיתירא שלא נאסר לא מהני הגעלה בכ"ח, לאו מילתא דפשיטא היא, דסברא דגיעול אפשר דמהני אף בכ"ח, וכמשנ"ת בכ"ז לעיל סק"ט י', ולפ"ז נחא הא דשרי לבשל בה חלב.

בדעת העיטור

ואמנם בעיטור [דף י"ד בדפוס] נראה בהדיא שלא התיר אלא חלב, [ואף שיש כמה ט"ס בעיטור הדבר ניכר להדיא דכונתו כמש"כ וא"צ לפנים], ונראה שיש ט"ס בהעתקת הטור דבעיטור כתב דבבישל חלב אחר בשר מותר לבשל חלב, ואח"כ מסיים דאם בישל ירקות אחר הבשר יכול לבשל בה איזה מין שירצה, וקטע זה חסר בטור (שהושמט בהשמטת הדומות מלבשל בה עד לבשל בה) וכצ"ל וכתב הוא מותר לבשל בה חלב, ואם בישל ירקות אחר הבשר יכול לבשל בה איזה מין שירצה, ועל שניהם הקשה הטור מ"ט שרי חלב, והעיטור כתב בטעם ההיתר דהו"ל כמשהו ע"י תערוכת דרבנן, והיינו לשיטתו דמפרש [שם להלן בהמשך הדברים] טעמא דשרינן לרב קדירות שלא במינן משום דהו"ל משהו בתערוכת דרבנן, וכ"ש הכא דאכתי היתירא הוא, [ולכאור' צ"ל דס"ל דפינכא דר' אמי חשיב דאורייתא אע"ג דהוי דם שמלחו, דבעה"ע לשיטתו דאיסורא איכא או שנאמר רק בקדשים, שו"ר בתוה"א הובא בב"י סימן קכ"א עיי"ש], והטור לשיטתיה דס"ל כפרתו' וכמשנ"ת.

הגרע"א ז"ל בתשו' סי' פ"ג כתב לפרש דעת העיטור כדמשמע בטור לפנינו, וכתב דס"ל דע"י משקין בקדירה מפלט פליט מבלע לא בלע, ואמנם מצינו כן דעת הרמב"ן בהגעלה דמים, אבל במשקין ס"ל שגם מבליע,

לאסור, דמצות מריקה ושטיפה ניתנה להוציא כל הבלוע שחל עליו דין נותר, אף כשאין בו כדי לאסור, תדע שאחר הגעלה קודם מריקה ושטיפה דצונן ודאי שאין בו כדי לאסור, (דהא בעלמא שרי לכתחלה בלא שטיפת צונן), ואפ"ה בעינן מריקה ושטיפה, ושריותא דבלוע בשפור מפני שנעשה כגוף הכלי ולא חל עליו דין נותר, וזה לא אמרי' בכ"ח וכמשנ"ת לעיל סק"ט, שו"ר שכ"כ הרמב"ן (עיי"ש שכ' שאסור להשהות הנותר הבלוע).

אין להוכיח משמעתין דכלי חרס שבלע חלב והגעילו במים, שיהא מותר להשתמש בו לבשר, מק"ו דאפי' באיסורא שרינן בשמעתין, דהא טעמא דשרינן הוא מפני שאין לו תקנה וכמ"ש תו', אבל הכא יש לו תקנה להשתמש בו חלב וירקות, מיהו יש לדון להתיר כיון דאכתי היתירא הוא, ומהני בזה טעמא דהוקלש קודם שנעשה איסור, וכמשנ"ת לעיל סק"ט.

בדברי הטור סי' צ"ג דאפי' הגעלה ל"מ לכ"ח כו'

יא. טור סי' צ"ג ואני תמה כו' דאפי' הגעלה לא מהני לכלי חרס כו', מבואר מדברי רבנו דאפי' בדבלע היתירא לא מהני הגעלה לכ"ח, והיינו הגעלה במים, דאם איתא דבמים מודה דשאני היתירא מאיסורא לא שייך למיפרך מהגעלה דאיסורא, דזה מהני בהיתירא, וצ"ע בד"מ (אות ד') שכ' ע"ד הבי"י שחילק דחלב כיון שהוא אסור בבשר אינו בדין שיהא הוא הגורם היתר לקדירה של בשר, דטעם זה עיקר, ולכך לא הק' הטור על הרשב"א כמו שמקשה על בעה"ע, והרי בטור מבואר בהדיא דאף במים לא מהני וכמש"כ, ועמש"כ להלן סוס"ק זה.

והנה הא דלא מהני הגעלה לכ"ח בדבלע איסורא מבואר בפינכא דר"א חולין קי"א ב', ואף בדבלע היתירא דעת תו' פסחים ל' א' ד"ה ולשהינהו דאם בלע הרבה לא

קתני רישא לא יבשל בה, ואפשר דעיקר חידושא דברייתא הוא לומר דבהיתירא בלע נמי אסר טעם ראשון, ונשנה ד"ז כלפי טעם שני דמותר, וכיון דנחית להכי הו"ל לפרושי דלא מהני הקלשה, מיהו יש לדחות דגם קדירה של מתכת בכלל הברייתא, ולכך לא נחית לדין הקדירה דבמתכת שרי, ולעיל סק"ט צדדנו כדעת העיטור מגמ' דזבחים עיי"ש.

שם בטור והר"פ כתב כו', לכאורה צ"ע בדברי הר"פ בדליכא ס' מיירי כמבואר בדבריו וגם סתם קדירה אין בה ס' ובדין תחיבת כף בדאיכא ס' באמת תמה הר"פ למה אסור, [ועי' מה שיתבאר בכ"ז לק'], ועמש"כ בסמוך דגם כונת הטור בדליכא ס'.

שם בב"י ד"ה ואיכא למידק כו' וגם אין לומר דלא שרי הרשב"א אלא בכלי שטף כו', כ"ה בהדיא בתוה"א שהביא הב"י לעיל, ועמשנ"ת בכ"ז לעיל סק"ט.

שם ד"ה ורי"ו, ונראה מדבריו דמר אמר חדא כו' מדלא חילק בין מתכת לחרס, ובאמת גם ע"ד הטור קשה שהעתיק דברי הר"פ שאוסר אף במתכת ואח"כ העתיק דברי הרשב"א, ומשמע מדבריו דלא פליגי, אמנם אין לומר בדעת הטור, דלא מחלק בין חרס למתכת, דבהדיא הק' על בעה"ע גם מהגעלה והיינו במים וכמש"כ לעיל [וכן מוכח לפי מש"כ לעיל דהושמט בדברי הטור], וע"כ ששני החילוקים אמת בדעת הטור, דאין סברא שחלב יעשה הגעלה משא"כ ירקות ומים, ובחרס אף מים לא מהני, [ובד"מ כתב בדעת הטור כמ"ש ב"י בדעת רי"ו והיינו משום דמשמע לי' גם בטור דלא פליגי הר"פ והרשב"א], ובאמת בר"פ גופי' בהגהת סמ"ק סי' קצ"ח מפורש דמהני הגעלה לכלי בשר במים לבשל בו חלב אף בדליכא ס' משום דהוי נ"ט בר נ"ט, [ועכ"פ מוכח מזה דהס"ת לא פליג דהא במים איירי דהר"פ אזיל ע"ד הס"ת שבסמ"ק], נמצא לפ"ז בדעת הטור

וגם לדידי' אין ענין דפליט ולא בלע מפני שטורד לפלוט, אלא שתכונת המים שלא להבלע, דבשלמא מה שמצינו סברא דמבלע בלע מיפלט לא פליט, זוהי סברא פשוטה שטבע הדבר שצמא לבלוע שאינו פולט, אבל איפכא לכאורה אין לזה סברא, שתחלה יפלוט הכל ורק אח"כ יבלע, ועוד דמסתמא כששבע מלפלוט שפיר בלע ומנ"ל השיעור שיהא מותר ברתחת החלב, ואף רשב"ם שפי' דלא פליט כלל פשיטא לי' דלעולם בלע תחלה וכמ"ש תו' ומשמע דר"ל שלעולם אינו בולע אף כששבע מלפלוט וזה צע"ג לומר שאין הקדירות בולעות לעולם ברותח, ועוד דבעיטור מבואר דס"ל כפר"ת [עיי"ש דף ט"ז ע"ב] מיהו בלא"ה כבר נתבאר דט"ס הוא בטור בהעתקת העיטור וגם כתב שם בהדיא דהבלוע בקדירה, לא נאסר לפי שאין בו בנו"ט עיי"ש, (ומה שהזכיר דחלב כדם עי' סה"ת ותוה"א על ההיא דטפת חלב), מ"מ מבואר גם במהלך הגרע"א ז"ל שם דמתיר מטעם דאיקליש בהיתירא, וזה ע"ד שכתבנו. - (במ"ש שם בתשו' סי' פ"ד בענין קדירה שבישל בה חלב, [עמש"כ לעיל סק"ב, ועי' בעיטור בשם ר"ת], אין להקשות לפי הצד שכ' דהוי ס"ס, א"כ למ"ש הש"ך דבספק מותר, אמאי אסור לבשל בתרומה הא הוי ספק שמא יתן טעם, דדוקא בספק אם יש כאן איסור שרינן, דכשכל האיסור מסופק אין בזה חומר דביטול איסור כ"כ, אבל בודאי איסור וספק ביטול הו"ל ספק עביד עבירה דודאי אסור).

בעיטור שם כתב לדקדק ממשמעות הברייתא דקתני ואם בישל בנו"ט ולא קתני דין הקדירה, ומשמע דבדליכא נ"ט הכל שרי, וסתם קדירה של חרס היא, ואפשר דהדיוק משום דאם איתא שעתה אסורה גם בבשר וגם בחלב, הו"ל לתנא לפרושי, אבל עיקר הדין אם איתא דלא מהני הגעלה לכ"ח פשיטא דלא מהני בבישול זה ולא הו"ל לפרושי, דהא

דבחרס לא מהני הגעלה אף במים, ובמתכת מהני אף בתבשיל חוץ מחלב לבשר.

ברם עיקר הדבר תמוה דבר"פ מתפרש בדליכא ס' עיי"ש, וכך מתפרש גם ברי"ו, עיי"ש, וכן כתבו דסתם קדירה ליכא ס' כנגדה, ובה פשוט דחלב אסור, ואמנם בזה חלוקים ירקות מחלב, אבל בדאיכא ס' כתב הר"פ בהדיא דיש להחיר אף בהגעלת חלב לבשר, מעיקר הדין, ועיי"ש הטעמים שיישב למה לא התירו, [ואמנם במתכת מיירי התם, אבל עכ"פ זה מוכיח לדבריו דהכא], ולכן נראה דגם כונת הטור כן ולא קאי ע"ד בעה"ע אלא ארישא דמילתי' שחילק בין בת יומא ללאו ב"י, ע"ז מסיים דלענין הקדירה כתב הר"פ דבכל ענין אסורה, וכן משמע לשון הטור, ואמנם איש בו בנו"ט קאי דבהכי איירי בריש הסימן, ולפ"ז נתיישב הכל שפיר, וכן בשו"ע העתיק דינ' דהר"פ בנו"ט, [מיהו לענין הקושיא מנטל"פ שפיר קאי הב"י ועמש"כ לק' ס"ק י"ב הטעם בזה].

שו"ר בתשו' הגרע"א ז"ל ס' פ"ג דאמנם פירש דבדאיכא ס' במתכת מהני אף בחלב, וע"כ דפי' דברי הר"פ בדליכא ס', אלא דבחרס אף בס' ע"כ למיתי משום הקלשה ובה איכא חסרון דע"י חלב, עיי"ש.

שם בב"י א"נ דדוקא במים הוא דקאמר הרשב"א כו', צ"ע דבהדיא מבואר ברשב"א דאף בצלי ע"ג השפוד, ואדרבא כל עיקר חידושי' דהרשב"א הוא לומר דאף במידי דלא חשיב הגעלה מהני משום גיעול, אבל במים שרי אף בלא גיעול משום נ"ט בר נ"ט.

שם בב"י ומיהו מדברי התו' כו' טעמא משום דמב"מ כו', כבר נתבאר לעיל סק"ז דטעם זה מהני רק שלא יאסר התבשיל, אבל לענין הכלי ע"כ דההיתר משום דגיעול מקליש הבלוע, וכיון דקיי"ל דכל יום נעשה גיעול לחבירו, דמהני הקלשה בזמן ההיתר, ה"ה בבשר וחלב.

וכעת ראיתי בסה"ת סי' ע"ו שכ' בטעם ההיתר שבשילוש מים בכלי של חלב, או משום דהוקלש או משום נ"ט בר נ"ט, ואמנם לא ביאר דלפ"ז מותר אף בב"י אבל אין רא"י מדבריו שאינו מתיר.

בטור סי' צ"ד ואם יש ס' לבטל הכף כו' הכף אסור בין עם בשר כו'

יב. **טור** סי' צ"ד ואם יש ס' לבטל הכף כו' הכף אסור בין עם בשר כו', בסה"ת סי' מ"ט סיים ואין סברא לומר שנגעלה כשנתחבה בקדירה של בשר ופלטתה החלב, וכ"כ בסמ"ג, ולא פירשו הטעם, וסתם לשון זה מתפרש כמ"ש בב"י סו"ס צ"ג דכיון דחלב אסור בבשר אינו בדין שיהא הוא הגורם היתר, אבל אין מובן מה בכך הרי מ"מ האמת שאין כאן טעם בשר, והיכן מצינו שגזרו מדרבנן לאסור בזה, [ועי' לעיל בשם תשו' הגרע"א ז"ל דגם הב"י מודה בכף], ובאמת כבר תמה כן הר"פ בהגהות סמ"ק, והובא בב"י סי' זה, והעולה מדבריו דבאמת מעיקר הדין שרי, אלא דגזרו דילמא אתו למיטעי בתחב מקצתה, או כשאין הקדירה ורתחת דלא חשיב הגעלה, ולפ"ז מ"ש הסה"ת דאין סברא לומר כו' ר"ל דלא מסתבר לומר שבאמת נגעלה בתחיבה זו, דכיון שלא דקדק להגעיל חיישינן (וגם קרוב לומר) שלא רתחה הקדירה בשעת התחיבה, ואמנם אם ידעינן בודאי שרתחה הקדירה ויהיב דעתי' שתהא הגעלה, י"ל דמהני.

ולפ"ז הא דאסרינן בכף שאב"י בין בבשר בין בחלב הטעם פשוט דלא הוה כאן הגעלה, ובאיסורי' קאי, וגם סברא דגיעול לא מהני דשמא הבליעה הראשונה היתה ברותח, אבל בבישל בכלי שאב"י דודאי רתח בכלי, יש לדקדק אמאי לא מהני הבישול של עכשיו להקליש הבלוע, [ואמנם בדאיכא ס' אף בב"י אמרינן דקליש, ורק בחרס פליג הטור וכמשנ"ת לעיל ס"ק י"א, אבל באב"י וליכא

ס' יש לבאר אמאי לא חשיב היתירא], ונראה דכיון דהי' ראוי שיאסר ע"י בישול זה, וטעם ההיתר הוא רק מפני שהוא פגום, א"א להשתמש בזה ולחשבו היתירא, דזהו גופא האיסור באב"י כאילו הי' ב"י, ואפשר להוסיף בזה דברי הב"י בסו"ס צ"ג דכיון דחלב אסור בבשר אינו בדין שיהא הוא הגורם היתר, והיינו שאם נבא להתיר הבשר הבלוע מפני שנקלש ע"י תערובת חלב, אין ראוי להתירו בכך, דכיון דמחמירין ב"י משום דחשבינן לי' כב"י, א"כ יותר הוא חמור ע"י תערובת חלב, דהא ביש בו בנו"ט עסקינן, (אבל בס' אין זו סברא כיון דבמציאות בטל הבשר מכאן, מאיזה גורם שיהי'), - וכ"ז לדעת הרשב"א, אבל אי לא מהני גיעול לכאורה לק"מ, מיהו אם נימא דמהני הגעלה במשקין וה"ה בחלב, א"כ נפלט כל טעם הבשר בחלב, וכי הדר לקדירה הו"ל נ"ט בר נ"ט, וע"כ דחומר דאב"י משוי לי' כנ"ט בר נ"ט דאיסורא אע"פ שהתבשיל מותר, דמ"מ א"א לשמש בהיתר דאב"י לענין הקדירה עצמה.

בהגהת סמ"ק סי' רי"ג בדין נ"ט בר נ"ט לכתחילה

יג. בהגהת סמ"ק ריש דיני ביטול (לפנינו סי' רי"ג) מעשה בא לפני מורי הר"ח מקדירה חדשה כו' אם בישלו בה בשר אח"כ אפי' בו ביום כו' ומה"ט נמי אם לאחר מעל"ע כו' מותר להשתמש בקדירה לכתחילה בבשר כו', הנה דעת הר"פ דלא שרינן לכתחילה נ"ט בר נ"ט, גם אותו נ"ט בר נ"ט שמותר לכו"ע כגון עלו או נתבשלו וכמ"ש בהגהות סי' קצ"ח, והיינו דלא שרינן לכתחילה לגרום נ"ט בר נ"ט, מיהו באינו ב"י מותר אפי' לכתחילה, דכל הטעם דילמא מיחלף בשאר איסורין, ובאינו ב"י גם בשאר איסורין מותר, ומשמע דגם כאן רוצה לאסור לכתחילה לבשל בשר בקדירה הבלועה מנ"ט בר נ"ט, ולכך ביאר הדין בבן יומו בלשון דיעבד, ובאב"י לכתחילה, והיינו נמי דכתב מותר

להשתמש בקדירה לכתחילה בבשר, והיינו כ"ז שהוא ב"י מנ"ט בר נ"ט של הבשר, ברם צ"ע דהכא כבר נעשה הנ"ט בר נ"ט שלא ע"מ לבשלו בבשר ולמה נאסור הבשר לכתחילה, הרי כל מה שאוסר שם הוא במתכוין לכתחילה להתיר ע"י נ"ט בר נ"ט, עיי"ש [שהרי אינו אוסר מן הדין אלא משום הנהגה], ונראה דאה"נ וכוונתו דמה"ט מותר לגרום לכתחילה תחיבת כף חולבת ע"מ לבשל בה בשר באינו ב"י, ואפשר דכיון דיודע שאין דעתו להשתמש בקדירה זו לחלב לעולם, אסור לו לתחוב הכף לכתחילה, ובאינו ב"י מותר, מיהו קשה דלמה לי בישול מים וכף של בשר הול"ל מותר לבשל בשר, וצ"ל דאה"נ וכוונתו רק לצייר כההיא עובדא דהוה לפני הר"י, - שם ואמנם אמת הוא כאשר פסק הרב בפנים כו', ר"ל דבסמ"ק כתב בדין הב' דבבלועה מפגם בב"ח אסור, ואולי צ"ל וכ"כ בפנים, ובש"ך ס"ק ט"ו לא גרס בפנים, - שם ואם היא של חרס אין לה תקנה להשתמש בה לא בשר ולא חלב, הטור בס' צ"ג כנראה גרס כאן אין לה תקנה אלא שבירה, וכבר כתבו הפוסקים לדינא כגרסא שלפנינו.

ויעזי' בש"ך ס"ק ט"ו, ולכאורה נראה דעת הר"פ דאם עדיין בתוך מעל"ע מתחיבת כף החלב אין עדיפות לבשר דטעם שניהם שוה, ולא אמרי' דהוקלש טעם החלב כיון דאיירי לפי מאי דנקטינן שאין כאן רתיחת הגעלה, ומילא גם אפשר שלא הוקלש, כיון שהבליעה היתה ברותח, [מיהו בסברא הי' נראה יותר גם בכה"ג להעדיף הבשר כיון שהחלב הוקלש עכ"פ מעט, אבל באותן מים אין עדיפות לאחרון], ולכך צייר בב"י לבשר ולא לחלב, ואמנם לא נתפרש למה החמיר לכתחילה בכה"ג, הרי בהל' הגעלה סי' קצ"ח התיר גם בכלים כה"ג, אם לא דנימא שתחיבת הכף חולבת בקדירה שעתידי לבשל בה בשר אסור לכתחילה, וכדי שלא יעבור על איסור הלכתחילה ממתין לאב"י.

לכאורה ירתיח מים כדרכו וכבולעו כך פולטו

יד. ע"ז ע"ז א' וכיצד מגעילן, פי' אי סגי בכבולעו כך פולטו להרתיח מים בתוך הכלי, ואי משום שפת הכלי כי היכי דבלע בניצוצות יפלוט עתה, אמר רב הונא דלא סמכין אניצוצות דבישול אחד בלא גרנפא וכמש"פ רש"י לק' ב'.

ואפשר דדינא קאמר דיורה קטנה שעלול להכניסה לתוך היורה צריך מן הדין הגעלה לכולה, ועמ"ש במג"א סי' תנ"ב ס"ק י"א בשם מהרי"ל, והדר קבעי יורה גדולה מאי משום שפת הכלי, שיש לחוש שהכניסה הכלי ליורה, וכן יש לחוש שישראל יכנסנה.

שם יורה גדולה מאי

שם יורה גדולה מאי ת"ש דההוא דודא כו' (ע"י ב"מ ע' א' דודא דמר עוקבא דהי' של נחשת וכנראה הי' מיוחד בגדלו), אפשר שלא הי' הדוד פתוח במלואו למעלה, אלא הכלי עצמו כפוף כלפי פנים, והכיסוי אינו כנגד כל רוחב הכלי, ואפשר דסתם דודא הכי הוא כדי שישמר החום יותר, וכמו שמצוי היום בקומקומין, ולפי"ז נחא משה"ק אאמו"ר שליט"א שיכניס השפה לבד לתוך כלי אחר, דאפי' הי' הדוד גדול הרבה יכול להכניס השפה בתוך כלי קטן, ותיירץ דאפשר שהי' מרובע, ולמש"כ נמי נחא דבשפה רחבה א"א להגעיל כן.

שם ומליה מיא וארתחה

שם ב' ומליוה מיא וארתחה, פי' דמליוה עד שפת הכלי, אבל הגרנפא אינה יכולה להחזיק המים, ובשעת רתיחה מתפשטים המים לחוץ ע"י בועות הרתיחה, וכיון דאיכא גרנפא חוזרים הם מיד לכלי, וכיון שהכלי במלואו חוזר ומתפשט, אבל אי לאו הגרנפא מה שנתפשט מהרתיחה הי' נופל לחוץ, ושוב לא היו מתפשטין ניצוצות כיון שאין הכלי מלא יפה יפה, וגם א"א למלאות כ"כ יפה בלא

גרנפא, וכ"מ בפרש"י וכ"כ אאמו"ר שליט"א, ולפי"ז הגרנפא היא מבחוץ סביב השפה, ובאמת בכה"ג מסתברא שאינה יכולה להחזיק מים, ויתכן עוד לפרש שעשה גרנפא ע"ג השפה, ומילא מים מעל דפנות הכלי ומחזיקין ע"י הגרנפא, אלא שבשעת רתיחה נפרץ החיבור של הגרנפא לכלי, והמים בוקעין ויוצאין על שפת הכלי, והו"ל כניצוצות כיון שאינם מתעכבים שם, מיהו לשון אהדר לי' גרנפא משמע שפה סביב לכלי (ע"י סוכה כ' ב') ואם כפי' זה הוסיף עוד בגובה הכלי ולא מיקרי שפה לכלי.

והא דחשיב לי' ניצוצות אע"פ שהאש תחת כל הכלי, וכשהמים על השפה הם ג"כ בכלי שע"ג האש, מ"מ במצב זה אין האש שולטת להרתיח המים שע"ג השפה, דהמים שנתפשטו שע"ג השפה אינם במצב של רתיחה, אלא כעין עירוי מרותח, ועדיף מיני', כיון שכל הכלי חם והוא ע"ג האש, ואפשר דאין החסרון מפני שאין המים רותחין, אלא מפני שאינם קבועים במקומם, ודרך העברה לא פליט כ"כ, אע"פ שהם במדות חום של רתיחה, וזהו לשון ניצוצות דאתי ואזיל, וכן נראה יותר בחכימותי' דר"ע דבמדות החום הדבר ידוע דכבולעו כך פולטו וכאן נתחדש דגם בצורת ההפלטה מהני.

יעוי בפוסקים או"ח סו"ס תנ"ב שכ' עצה להשליך אבן מלובנת לתוך היורה, ולכאור' הי' נראה מדלא עבד הכי דס"ל שאין הדבר ברור שיתפשטו המים על כל גדותיו דאפשר שיצאו מצד אחד, משא"כ בגרנפא דמבעבעין וחוזרין ומבעבעין עד שמסתבר שפשטו בכל השפה, מיהו לאו ראי' היא דאפשר שיותר הי' לו בקל לעשות גרנפא מלהשליך אבן מלובנת, מ"מ מצד המציאות קשה קצת, וצ"ע.

ומבואר בסוגיין דאף בבליעת איסור לא אמרי' דמתכת חם מקצתו חם כולו לענין

שלא תועיל ההגעה במקום שבישל, [ומבואר דבליעת ניצוצות אלימא מבליעת חם מקצתו חם כולו, דמה שנבלע ע"י ניצוצות אינו יוצא ע"י הגעת מקצתו, מיהו י"ל דהיינו רק לענין הסברה של כבולעו כך פולטו, דאותן שנבלעו מן המקצת נפלטין דרך בליעתן, משא"כ בליעה מכח אחר, אפי' רק בניצוצות, אין מועיל לה הגעתו המקצת], וזה מוכח מהא דלא בעינן הגעלה מבחוץ, וגם מדרגה בניצוצות לשפת הכלי, ודוחק לומר דבתוך הכלי מתפשט יותר ע"י חם מקצתו, משא"כ בחוץ דמצטנן מהאור, שהרי האמת דאותו חלק שכנגד הבישול מבחוץ מתחמם תחלה (אף כשעירה לתוכו ורתח).

ויש להבין במה שדנו הראשונים ז"ל לאסור מתכת כולו, משום דאמרו בגמ' דחם מקצתו חם כולו, ואמאי לא דנו בכלי עץ ובכלי אבן (ובכלי חרס), דודאי הצד שרואה את האש חם כולו, והרי הדבר ברור שאם נפל שם איסור הי' נאסר, דחום כזה בולע, ואי בשאר הכלי צונן א"כ מה שייך לומר חם כולו, דהא קמן שהוא צונן, ואפשר דכונתם דכיון דחזינן שבמתכת יש כח המעביר את החום ממקצתו לכולו, אפשר נמי שאותו כח מעביר הבליעה, דמה"ל לומר שלענין חום יש כוחות מיוחדים המפשטים במתכת ממקצתו לכולו, דילמא ה"ה לבליעות, או דעכ"פ עם הכח המפשט את החום מתפשטים גם הבליעות, [ולפ"ז יתכן דאף אם עדיין לא נתחמם שאר הכלי בחום שהיס"ב, מ"מ עם המעט חום שנתפשט, נתפשטו עמו הבליעות], מיהו ודאי שאין זו סברה פשוטה תדע שמתכת שנוגע במתכת ג"כ מתחמם כולו, ולענין בליעות אינו יוצא מכלי לכלי אפי' מתכת.

בסוגיא דזבחים צ"ב ב' לא הוזכר ענין המתכת, אלא הבישול, ובפשוטו הוא גם בחרס

והנה בסוגיא דזבחים צ"ו ב' לא הוזכר ענין המתכת, אלא ענין הבישול, ובפשוטו

ד"ז הוא גם בחרס, [ועי' לעיל סק"א], ובאמת גם בלא טעמא דחם מקצתו חם כולו יש לדון אי מפעפע הבישול בכולו, כשאנו רואים לפנינו שהוא חם, אמנם ודאי מוכח בסוגיא דאי לא קרא דקדשים וכן בתרומה מהני הגעלה ממקום שפעפע, אבל אפשר דהיינו משום כבולעו כך פולטו, ויסוד הנדון הוא מלשון בישול מפעפע שהוזכר בגמ', ולעומת זה מצינו דרמב"ח מדמי בישול לדם, וגם האמת כן במסקנא דדוקא משום גזיה"כ אסור, ואמנם יש לדחות דהגזיה"כ הוא לענין שלא יועיל כאן כבולעו כך פולטו, מ"מ משמעות הגמ' דאי לא קרא היינו מדמין בישול לדם, ואם איתא דמפעפע, לא דמו כלל, אע"פ שאפשר להפליט ע"י כבולעו כך פולטו, (ואם בשאר כלים לכו"ע אין מפעפע ורק במתכת ס"ל דמפעפע, א"כ כו"ע מודים שאין בישול מפעפע וע"כ דלא קאי הא דקאמר בישול מפעפע), וע"כ שבא לחלק רק משום דתכונת בישול יש בו פעפוע, אבל אינו מפעפע את הרוטב ממקצתו לכולו, [ועמש"כ לעיל סק"א בטעם הגזיה"כ דואם בכלי נחשת בושלה דהבשול מתייחס לכל הכלי משא"כ בבגד, ואפשר דהחמירה תורה מפני שעלול להתפשט בכל הכלי ע"י ניצוצות הרתיחה או כשמערה מתוכו, וזה מחומרות דקדשים, ואולי יתכן גם שנבלע טעם קלוש כעין ריחא, מיהו מרמב"ח ל"מ כן], ועי' בסמוך בפר"י, ועי' בכ"ז לק' ס"ק כ"ג.

בבהגר"א צ"ב ס"ק כ"ו הביא בשם ר"י דבישול מפעפע במקצת ומתפשט מעט, לכן החמירה תורה לעשות מו"ש בכל הכלי

ובבהגר"א סי' צ"ב ס"ק כ"ו הביא בשם ר"י דבישול מפעפע במקצת ומתפשט מעט יותר ממקום בישולו הלכך החמירה תורה בו לעשות מריקה ושטיפה בכל הכלי, ונראה דאף רמב"ח הי' מודה דבעינן מריקה ושטיפה למקום שפעפע, אלא דריב"ר השיבו דלא דמי לדם, דע"כ בבישול מתפשט יותר ממקום

[בחידושי זבחים שם] דא"כ למה לו קרא בקדשים דבישל במקצת כלי טעון כולו מריקה ושטיפה, הא מצות מריקה ושטיפה היא משנעשה נותר, והו"ל איסורא וצריך מן הדין הגעלה בכולו, ולא משמע דאף בהיתירא בלע ונעשה איסורא שרי הרשב"א, דומיא דמהני הגעלה לשפור כדמסיק רב אשי ע"ז ע"ו א', דהא בחמץ בפסח אסר, וי"ל דכונתו כדעת הרמב"ן דחמץ כיון ששמו עליו לא חשיב היתירא, אבל בנותר אי לאו קרא דמעט"י בהדיא הוה שרי, מיהו ודאי שהדברים דחוקים, ואב"י ורבא לא ס"ל שינויא דרב אשי, ותיקשי לדידהו קרא למה לי, וגם נראה דלא דמי לההיא, דמה שיוצא רק ע"י ליבון אפשר לחשבו כגוף הכלי, משא"כ המתפשט בכל הכלי שיוצא ע"י הגעלה אלא שלא הוגעל כולו, מיהו בזה אפשר דהרשב"א לשיטתו בסוגיא דע"ז ע"י לעיל סק"ו], ועו"ק מכל הגעלת כלים דסגי בהגעלת פנים כדאמר בע"ז ע"ו ב' וכמשנ"ת לעיל, א"ו לענין כבולעו כך פולטו ליכא למ"ד דלא מהני דאפי' נתפשט בכולו נפלט כולו, לבר מליבון וכמ"ש הרא"ה, וכ"כ בתה"ד פסקים סי' קנ"א דלענין כבולעו כך פולטו ודאי יש לנקוט דמהני.

בהא דבעי' הגעלה לקתא דסכיני פסחים ל' ב'
ולפמ"שנ"ת דמה שנבלע ע"י מקצת נפלט ע"י הגעלת מקצת, ע"כ הא דבעינן הגעלה לקתא דסכיני פסחים ל' ב' היינו משום דקתא גופי' נוגע בחמץ [וכמ"ש הרשב"א במ"ה שם בתחלת הדברים], וזה מוכח מהא דמסיים אידי ואידי ברותחין, ואמאי לא סגי בהגעלת הסכין לחוד, אבל מהא דמצריך ליבון לסכין והגעלה לקתא אין ראיה, דנהי דבלע הקתא ע"י חם כולו, מ"מ אין זו בליעה שע"י האור, דחם כולו שבתוך הקתא, אינו חם יותר מחם שע"י בישול, (עכ"פ בכה"ג שהקתא מגיז), ולכך סגי בליבון הסכין, והגעלת הקתא ממה שבלע מן הסכין, אבל מהא דמסיק

הבישול מעט, וא"כ כבר אין לנו הגבול של מקום הבישול כמו בדם מקום הדם, אבל עדיין אין הכרח להצריך מריקה ושטיפה לכולו, וזה נלמד מקרא, ואפשר דענין הפעפוע דקאמר יותר ממקום בישול, ר"ל דבדם שנבלע בבגד אין הבלוע טעם דם אלא זהו גופי' הדם, משא"כ בבישול שמתפשט מכח הבישול טעם לתוך הכלי, וזה הנקרא פעפוע, ועכ"פ אין בדבריו חידוש לומר שיש פעפוע בגוף הכלי, דא"כ תו לא ידענין שיעור לדבר, אלא כונתו דכח הבישול מבליע בכלי, ואף מפעפע משהו יותר בגובה הכלי מכנגד מקום הבישול דכמו שמפעפע הרוטב לעובי הכלי ה"נ מפעפע לצדדין, הגע עצמך טפה שנפלה לזוית הכלי כשם שהיא נבלעת בצד התחתון כך נבלעת בצד הדפנות, וה"נ בכל בישול, משא"כ בדם דאף שטפה הנופלת במקו"א ג"כ מתפשטת בבגד, מ"מ אין זה התפשטות מן הטיפה, אלא זוהי הטפה עצמה, ולפ"ז ג"כ מתפרש בישול מפעפע שתכונת בליעת בישול הוא פעפוע, אבל לא בא להשמיע דבישול מפעפע יותר מהשטח שמובן שנבלע בבישול מקצת, [ולפ"ז צ"ב מ"ש הגר"א שם דגם דם מפעפע מעט, הא היינו קושית ריב"ר דדם אינו מפעפע, ואפשר דכונתו כמ"ש"כ וה"ק ריב"ר מי דמי בישול ההתפשטות היא פעפוע, משא"כ בדם שזהו הדם עצמו ולא חשיב כבא מכח המקצת, וקצת משמע דכונת הגר"א ליישב טעמי' דרמב"ח, אבל קשה מאי קסבר ריב"ר].

בדברי הרשב"א במשמח"ב דבמתכת כיון דחם מקצתו חם כולו בעי הגעלה בכולו ולא סגי במקצת שבלע

טו. הרשב"א במ"ה בית ד' ש"ד [דף ל"ז ע"ב] צידד לומר דמתכת ע"י חם מקצתו בולע כולו וצריך כולו הגעלה ולא מהני הגעלה באותו מקצת שבלע, ודוקא בהיתירא כגון בב"ח ותרומה שרינן דהוקלש ע"י הגעלת מקצת, וכבר הק' הגרע"א ז"ל

דאידי ואידי ברותחין, מבואר שהקתא עצמו נגע בחמץ, וא"כ אין מזה סייעתא לומר דמתכת בולע כולו ע"י מקצתו, ועי' בר"ן פסחים שם ש"כ להוכיח מדסגי לפרזלייהו בנורא, ש"מ דלא בלע בכולו, (ולכאור' י"ל כמש"כ), [נסיים דאחרים פירשו דצריך להכשיר כולו, וסמכין אהגעלה דבסוף, משמע שר"ל דאם בלע כולו צריך להכשיר כולו כאחת דוקא, וצ"ע אמאי תליא הא בהא, ולכאור' היינו משום דחזור הסכין ובולע בזמן הגעלת הקתא, ובפשוטו אף הסוכרים דבלע כולו מודים דמהני הגעלה לחצאין, דמ"מ ההגעלה מפלטת מאותו חלק, ואם מתפשט ע"י רוטב ההגעלה היתירא הוא דמתפשט, וצ"ע].

במ"ש הרא"ה דליבון במקצת מתכת לא מהני להפליט משאר הכלי

יש לדקדק למ"ש הרא"ה דליבון במקצת מתכת אינו מועיל להפליט משאר הכלי, א"כ היכי מהני גיעול בשפור במקצת הכלי שצלה בו, הרי ס"ל להרא"ה דנתפשט בכל הכלי, ונראה דבאמת ליבון במקצת לא הי' מועיל, אבל גיעול שנכנס הטעם של הצלי השני, עדיף מליבון, דמ"מ נקלש הטעם הראשון ע"י התפשטות הטעם השני, וגם נשאב קצת לחוץ, מיהו דעת הרשב"א דגם ע"י ליבון נקלש הטעם שבכל הכלי, דנהי דלא נתלבן שאר הכלי עד שתשיר קליפתו, מ"מ רוב הטעם נשרף ע"י חם כולו, [ומ"מ לא מהני אלא בהיתירא, אבל באיסורא בעינן הגעלה נוסף להקלשה שנעשה ע"י הליבון וכמ"ש במ"ה שם, וער"ן פסחים שם], ועי' גליון הגרע"א סי' קכ"א בש"ך ס"ק י"ז בשם הפמ"ג ובמש"כ שם.

לפי הרא"ה הנ"ל איך מהני גיעול בשפור במקצת הכלי שצלה בו ולמה לא יצטרכו מו"ש בכלי לאמוראי דס"ל דבעי ליבון בקדשים

ויש לעי' א"כ בשפור להני אמוראי דס"ל דבעי ליבון בקדשים, א"כ בישל במקצת

כלי טעון כולו מריקה ושטיפה מעיקר הדין, דליבון החלק שבישל בו לא מהני לכל הכלי, ונהי דליבון לא כתיב בקרא, מ"מ הו"ל כבלוע בלא בישול דטעון מריקה ושטיפה, וגם לא אימעטא תרומה מזה, אבל אם נימא דלא בלע בכולו ניחא, וכן פשטות הסוגיא בזבחים דאם מתפשט בכולו הול"ל מי בעי מריקה ושטיפה כדין בילוע בלא בישול, או"ד כיון דכבולעו כך פולטו סגי במריקה ושטיפה במקום שבלע, ועוד דאם נימא דבלע בכולו, א"כ אם הגעיל במקום שנתפשט צ"ל שיצא הבלע משם, וטעון מריקה ושטיפה בצונן כולו מעיקר הדין, ורק כשהגעיל מקצתו שבלע, דנפיק הבלע רק משם בזה א"צ מריקה ושטיפה אלא במקום שנפלט, אי לאו גזיה"כ, דענין השטיפה בצונן היא להעביר מה שנשאר ע"פ הכלי אחר ההגעלה, וכמ"ש הראשונים ז"ל, [ומה"ט נראה דלא מהני מריקה ושטיפה קודם ההגעלה].

אם יש לחלק בין חם מקצתו ע"י האור או ע"י בישול

ולכאור' נראה דאין לחלק בין חם מקצתו ע"י האור או ע"י בישול, דנהי דאשכחן בגמ' דין דחם מקצתו חם כולו בשפור של פסח, מ"מ ודאי קושטא הוא אף בבישול, וגם עיקר הנדון הוא כשהכלי אמנם חם כולו, באופן שאם הי' נופל איסור על הצד השני ודאי הי' נאסר, ומה לנו אם נתחמם בכח דחם כולו או בכח אחר, מ"מ אם נקטינן דבישול מפעפע אסור ואם אינו מפעפע אין לחדש דחם מקצתו חם כולו גורם להבליע, [ועי' הסברא שכתבנו בזה לעיל, אבל כיון דע"כ אין ראי' מן הגמ' דמיירי בבישול אין להמציא כזאת כלל], וצ"ע בש"ך סי' קכ"א ס"ק י"ז ש"כ לחלק בין ע"י האור לע"י בישול, ולכאור' אדרבא ע"י בישול שייך טפי התפשטות ע"י רוטב, וכ"מ בר"ן פסחים שם דה"ה בליבון, וכ"נ ברשב"א וברא"ה שאין חילוק בזה, שהרשב"א בתחלה כתב גם על שפור וסכין דלא בלע כולו, וגם נסתייע מסכין דפסחים

רב אשי מעיקרא סמך על הא דהתירא בלע, תדע שהרא"ש אינו מתיר לצלות בסכין, ומרב אשי משמע שהותר כולו, אבל הרשב"א דס"ל דסכין דחמץ לא חשיב היתירא, הוכיח מזה [במ"ה בית ד' דף ל"ח ע"א] דבאמת סגי בהפלטה שע"י ליבון מקצתו עם הגעלה דבסוף, ולדידי' מותר גם להשתמש בצלי בסכין, (מיהו עיי"ש במ"ה שכ' ועוד כו'), ואפשר דהרא"ש לא פסיקא לי' דבלע כולו כעין בליעה שע"י האור, ולכך סמך על ההגעלה דעביד לכולי', ובצירוף ליבון חודו דנפיק משם עיקר הטעם, וגם דאפשר שנפלט מעט ע"י ליבון המקצת וכדעת הרשב"א דס"ל כבולעו כך פולטו גם בשפור ע"י ליבון, ויעוי' בש"ך סי' קכ"א ס"ק י"ז דמודה הרא"ש דע"י הגעלה אמרי' כבולעו כך פולטו ע"י המקצת ורק ע"י ליבון ס"ל דלא מהני וכדעת הרא"ה.

טור סו"ס קכ"א ומיהו אפי' לא ליבן כו'

טור סו"ס קכ"א ומיהו אפי' לא ליבן כו', יש לדקדק אמאי לא ביאר רבנו דאסור מיהא לצלות בסכין זה אפי' בחודו כדמשמע ברא"ש דרק לחמין הותר, ונראה דהטעם מפני שאין ישראל רגילין בכך, ולא חשש לפרש, (ובאמת לא הזכיר בהדיא אלא היתר חמין), ועבהגרא ס"ק י"ח דהמחבר חשש גם בליבן חודו, דמ"מ פליט מעט מעט בחמין, [ורק בחמץ התיר מפני שהישראל לא נשתמש בו באור כמ"ש הרא"ש בסתמא שהישראל לא ישתמש בו באור].

בש"ך ס"ק ט"ז י"ז ובגליון הגרע"א

ש"ך ס"ק ט"ז ולפ"ז הי' לו להרב לכתוב בלשון וי"א כו', עי' בטור שכ' ונ"ל דוקא כו' ומשמע שרוצה לפרש כך גם בדעת הרשב"א, אף דל"מ כן בתוה"א ובמ"ה, מ"מ מלשונו בתוה"ק [נדרס דף ל"ה ע"א] אין הכרח דפליג, (ולא הי' לפני הטור אלא תוה"ק), והמחבר לא כתב יותר מהרשב"א, והרמ"א כהטור.

לכל בישול במקצת, וגם לא מסתבר דלא אימעטא תרומה מאותה לענין שפור, ובעיקר שאין להמציא כזאת בלא הכרח, דאם יש סברא שבישול מפעפע היינו בשיעור חום שבולע, וזה איכא גם בבישול, ועכ"פ הנדון מיהא בבישול גם בכה"ג, וגם הראשונים ז"ל כתבו בהדיא דהא דאמרי' חם מקצתו חם כולו אינו לענין בליעה ולמה לא אמרו דהא דאמרי' התם היינו בשפור, [וע"ע במ"ה בתחלת הדברים], שו"ר בפר"ח שכ' ע"ד הש"ך שאין סברא זו מחוורת בש"ס [והביאו בב"מ, וכן הק' בחו"ד סי' צ"ב], [וראיתי בריטב"א שלהי ע"ז דמשמע שמחלק כהש"ך], וצ"ע, - שו"ר באחרונים ז"ל שכ' לחלק דבכלי חם לכו"ע בולע ועמש"כ בכ"ז לק'.

רא"ש ע"ז פ"ה סל"ד ויראה שיספיק אם ילבן חודו של סכין כו'

טז. רא"ש ע"ז פ"ה סל"ד ויראה שיספיק אם ילבן חודו של סכין כו', אע"ג דחם מקצתו חם כולו ונתפשט האיסור בכולו, מ"מ כיון שאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור סגי בהכי, מבואר דעת רבנו דהבלע שמתפשט ע"י חם מקצתו שע"י האור, דינו כנבלע ע"י האור, ולא מהני לי' הגעלה, וכ"מ בר"ן פסחים ל' ב', [מיהו התם גרע די"ל שהקתא מגין עליו], ולכאור' הי' מקום לדון דנהי דחם כולו אבל אינו מתפעפע כברזל שרואה את האור, וכ"ה האמת בסכין שהופכין בו הצלי, שאין כולו רותח כ"כ, ועמש"כ לעיל ס"ק ט"ו.

והנה התיר רבנו אע"פ שנשאר בלע בשאר הסכין, והרא"י שע"י האור אוסר להשתמש בסכין, מ"מ יש להקל כר"ת בכה"ג שאין זה עיקר הבליעה, [שו"ר בט"ז סי' קכ"א ס"ק ז' אבל ע"כ מבואר ברא"ש שנשאר איסור לענין אור], ולכאור' היינו דינא דרב אשי דפרזלייהו בנורא וקתייהו ברותחין, אלא דלמאי דמפר"ת דהתם היתירא בלע י"ל דגם

מה מכריחנו להמציא כן, בזמן שכולם פירשו דמאי דאמרו חם מקצתו חם כולו גם בשפוד הוא רק לענין חום ולא לענין בליעה, וכמ"ש מהר"ם מ"ץ וש"פ שהביא הש"ך, וצ"ע, [ועבהגר"א ס"ק י"ז שכ' ומשמע דוקא שבישל במקצתו, ואין כונתו לאפוקי צלי, אלא רצונו להביא מקור דלא מהני חם כולו להפליט דרך המקצת וז"פ וזה מוכח גם בשלהי ע"ז].

שם מוליך פליטתו בכולו, וכ"מ ברא"ש שאינו מתיר להשתמש באור אפי' בחודו של סכין, שמא יפלוט משאר הסכין, [ועי' גליון הגרע"א ז"ל, וכ"כ בחו"ד סי' צ"ב ביאורים סוס"ק ט"ז].

בגליון הגרע"א ז"ל בשם הפמ"ג כ' דמה שהלך הבלע בשפוד מצד לצד הוי נ"ט בר נ"ט, וברשב"א ורא"ה מפורש דרק ע"י הקלשה מותר, ועמש"כ לעיל ס"ק ט"ו בדעת הרא"ה דאפי' ליבון מקצתו שבלע לא מהני ודוקא צליי' שהטעם השני מוסיף להקליש, ולדעת הרשב"א גם ליבון מועיל להקליש, אבל בלא זה לא התיר, וצ"ל כונת הפמ"ג (ואינו תח"י) דוקא לפי הש"ך דמחלק שאין בליעת חם מקצתו פשוטה כ"כ, בזה י"ל דאף דבאור בלע מ"מ זה בכח שני, אבל אין לזה מקור, וגם אין סברא להמציא כן, וצ"ע, שו"ר בפמ"ג שם שכתב כן על סכין שנגע ברוטב ולא באור, דמעיקר הדין נקטינן שלא נתפשט כלל, ובזה כתב דאפי' נחוש דפליט מעט מעט מצד השני, [כענין כלי הטעון ליבון שהוגעל, דמ"מ חיישינן דפליט מעט מעט, וה"נ יפלוט מעט מעט מצד זה לצד זה, כ"נ לפור' כונתו ז"ל], אותה פליטה באה בכח שני כנ"ט בר נ"ט, וצ"ע שהגרע"א ז"ל העתיקו על שפוד.

האחרונים ז"ל באו"ח סי' תנ"א (מג"א ס"ק כ"ד) חולקין על הש"ך, וס"ל דאף להרמ"א מוליך בליעתו בכולו, רק שאינו מפליט דרך מקצתו, ולכך לא משערין בתחיבת כף אלא כנגד מה שנתחב, ומ"מ

שי"ך ס"ק י"ז, ודלא כעט"ז שהכניס בדברי הרב כשמגעיל או מלבן כו', יעוי' ברמ"א סו"ס ז' דהכשיר בליבון הסכין בלא הגעלת הקתא, ומשמע כהעט"ז, אלא שהרמ"א סמך דס"ל בעיקר הדין דחם מקצתו אין מבליע כלל בכולו, וכמ"ש בבהגר"א סק"ל, [ונהי דמבואר בגמ' דחיישינן שנכנס גם הקתא בתבשיל מדמצריך ל' רותחין, מ"מ לא יפלוט כשמשתמש רק בסכין, ועי'].

שם מיהו כ"ז לסברתם דאע"ג דלא נשתמש כו', עמש"כ לעיל ס"ק ט"ו דמ"מ מוכח שהקתא ג"כ נאסרה מהתבשיל עצמו ולא ע"י הסכין, דהא מצריך להכניס גם הקתא ברותחין, (ואם הי' המקור לבליעה ע"י חם מקצתו מסוגיא זו, ע"כ לומר דאינו מפליט ע"י מקצתו).

שם אבל מהר"ם מ"ץ כו', בגליון הגרע"א ז"ל הק' לפ"ד הש"ך דל"ק שבאור מבליע בכולו א"כ חום הליבון יפשט הבליעה בכולו קודם שישרפנו, וכתב דצ"ל שהבלע שבכלי אינו מתפשט אפי' ע"י האור, כ"נ כונתו ז"ל, ועי' גליון הגרע"א ז"ל סי' צ"ב בש"ך ס"ק כ"ז.

עוד בגליון הגרע"א ז"ל לענ"ד א"צ לדחוק כו', משמע שר"ל דכשהכלי באמת חם כולו לכו"ע בולע, ורק הנדון אם בכח חם מקצתו לחמם כולו כדי לפשט הבליעה, אבל אין כן דעת הש"ך וכ"נ דעת הגר"א וש"פ דאף כשבאמת הכלי חם ביותר אינו מתפשט, שו"ר בגליון הגרע"א ז"ל או"ח סי' תנ"א במ"א ס"ק כ"ד שכ"כ בהדיא עי"ש ועמש"כ בכ"ז לק', - והפר"ח והגר"א כתבו דלרווחא דמילתא כתב הרמ"א טעם זה, ונראה דהיינו מפני שרצה שיתפרש כן גם בדעת המחבר וכמש"כ לעיל מד' הטור.

שם בש"ך מיהו י"ל דהיינו דוקא בחום שע"י בישול כו', עמש"כ לעיל ס"ק ט"ו דצ"ע

נבולע דרך מקצתו כבולעו כך פולטו דרך אותו מקצת.

לכאורה כשם שיוצא כל הבלוע בעובי הקדרה ה"נ יוצא משפת הכלי

יו. ע"ז ע"ו ב' קסבר כבולעו כך פולטו כו', יש לעי' הא בעלמא נקטינן דבכל עובי דופני הקדירה משערין, אלא דנפיק כולי, וא"כ ממילא נפיק גם משפת הכלי, שהוא רק גב הדופן, וי"ל דרק לחומרא משערין בכולי, דאפשר שנתפשט בכל עובי הדופן, [ומ"מ בעלמא מהני הגעלה מבפנים, דכבולעו כך פולטו], אבל מה שנבלע בשפת הכלי אפשר דלא נפיק דרך תוך הכלי.

והנה לא נתנו חז"ל שיעור בעובי הדפנות עד כמה משערין בכולן, ואף אם לא מפעפע בעלמא בישל במקצת כלי לכל הכלי, מ"מ בכל עובי הדפנות משערין, ונראה דאין הטעם מפני שבדפנות שכנגד הבישול מפעפע בכולן, דמה"ת לומר כן, (דאין נראה לומר ששם הדפנות חמין יותר, דבפשוטו אף בכלי חם ביותר אמרי' דלא מפעפע, דכללל כייל בובחים צ"ו ב' בישל במקצת כלי בתרומה א"צ אלא מקום בישול, ומשמע אפי' כולו חם, וכ"ה אורחא דמילתא שכל הכלי חם, וגם אין נראה שכובד המים גורם שיבלע, דאף בעירה ע"ג כלי באופן שאין המים קבועים בכלי אמרי' כן, וכן בשפור שהבשר תלוי למטה, וגם בסברא במעט מים אין לייחס חשיבות לכובד המים, שו"ר דהגרע"א ז"ל מחלק כן וס"ל דרק לענין לפעפע למעלה מיבעיא לן, ועמש"כ בדבריו להלן), אלא ביאור הדברים כמש"פ ר"י [הובא בבהגר"א סי' צ"ב ס"ק כ"ו מאגודה בשם רשב"א מהר"י עיי"ש הובא לעיל ס"ק י"ד], דבישול מפעפע מעט, והרי ע"כ כ"ה האמת שהרי נבלע מעט בדופני הכלי, והמעט הזה אין לו שיעור ברור, וזה תלוי במין המתבשל, ובעוד סיבות, הלכך כמו שקבעו דבכולי כלי משערין משום דלא

ידעין כמה נפיק מיני' [אף דודאי ידעין דטפי מחצי לא נפיק מיני', מ"מ קבעו חז"ל לשער בכולי, וטעמא דמילתא נראה דהוא מפני שגדר התקנה דבכולי' משערין הוא ע"י שתקנו דכל היכא דלא ידעין כמה נפיק נתנו לזה דין נבילה, וכדאמרי' חולין צ"ז ב' גבי כחל, וכיון שכן לא מצו לחלק ולומר דבפלגי' דכלי משערין], ה"נ משערין בכל הכלי משום דלא ידעין כמה נבלע בו, אבל בבישול במקצת כלי לא תיקנו לשער בכולו, דלגמרי אינו מכלל הבישול.

והכא נראה דהא דחיישין לבליעה שבשפת הכלי, אין החשש שמא יפעפע מעט מעט משפתו לתוכו, דכיון דלא נפיק בהגעלת תוכו, ש"מ שאין נקבים פתוחים משפתו לתוכו, ואין לחוש שיבלע במשך הזמן, דכיון דידעין שאין בישול תוכו משפיע על שפתו אין לחוש לזה כלל, תדע דבישול במקצת כלי אפי' הרבה פעמים לא חיישין שמפעפע, וכן בבישול במקצת ולא הגעילו וחזר ובישול כמה פעמים בצד השני, להסוברים דאינו מפעפע, לא חיישין שיפעפע במשך הזמן, אלא היינו טעמא דחיישין הכא שבבישול הישראל יעלו הרתיחות על שפתו ויחזרו לכלי.

וא"ת מ"ש מכלי הצריך ליבון והגעילו דנקטו הפוסקים דלא מהני אף להשתמש בו בחמין, משום דחיישין שיצא מעט מעט אע"פ שלא יצא בהגעלה, וכמ"ש תו' חולין ה' א' וברא"ש ע"ז פ"ה סל"ד, [וחלקו על ר"ת שכתב כן], וי"ל דשאני התם דהבליעה שע"י האור ג"כ היתה באותו צד, אלא שע"י האור נתפעפע הברזל, ונבלע בתוך גוף הברזל, משא"כ הבליעות שבחמין שהם כמכונסין בתוך חלל הברזל, וכדמוכח סברא זו בסוגיא לעיל גבי היתירא בלע וכמשנ"ת לעיל סק"ז עיי"ש, ועמשנ"ת בזה בסק"ט, הלכך שפיר יש לחוש דמ"מ יצא במשך הזמן ע"י חמין, [וכן בכלי חרס מה"ט לא מהני לי' הגעלה, ובאמת נראה דבכלי חרס פשוט טפי לאסור מליבון,

ויעזיז בספר מרן זללה"ה יו"ד סי"ט וצ"ע בעומק כונתו ז"ל שכ' דמכל עובי הדופן מהני שפיר הגעלת פנים להפליטו, וצ"ב א"כ למה צריך שיעלו ניצוצות על השפה הרי השפה היינו עובי הדופן, וכיון שנגעל צד הפנימי נפלט הכל, ואולי פירש דהשפה היא כעין זר מבחוץ, וצ"ע.

ועפ"ז תליא ביאור כל דבריו בסי' הנ"ל, גם מש"כ דהמג"א מפרש באחורי הכלי, צ"ב הכונה, דבפשוטו מתפרש שאין המים שוהים על השפה, (והכל תלוי בפירושא דשפה), וצ"ע, וכתב עוד דדוחק לומר דלא התירו גדנפא אלא בגדולה שאין לחוש שישאב בה, ולעיל ס"ק י"ד צדדנו דהיינו דקמ"ל ר"ה דיורה קטנה לכתחלה יש ליתנה בתוך יורה גדולה, שמא ישאב בה, ואולי גם חיישינן ששאב בה הגוי, ורק בגדולה עבדינן גדנפא, וכן מש"כ ע"ד המג"א בשם מהרי"ל נסמך על הפירוש דס"ל בענין השפה, אבל למש"כ מיושב בפשיטות דברי המג"א, וכן דברי הפ"ת ביו"ד סי' צ"ב סק"ג, שהק' שם, והנה ביסוד הדברים נסמך מרן ז"ל על הקושיא אמאי לא הגעילו דפנות הכלי מבחוץ, וע"כ שהועיל בכה"ג גם לבלע שמבחוץ, ועמש"כ בזה לעיל, [ואאמור"ר שליט"א בפסחים ס"ו ס"ק כתב הטעם דאזלינן בתר רוב תשמישו, ולא חששו למה שניתז על הדופן מבחוץ, שאינו מצוי כ"כ, משא"כ על השפה, וכ' בטעמא דאזלינן בתר רוב תשמישו, דהטעם משום דבנטל"פ הקילו, וכ"כ במ"ב סי' תנ"א ס"ו, ועיי"ש בפמ"ג, וצ"ע למ"ד נטל"פ אסור יורה גדולה מאי, ובפשוטו ענין רוב תשמישו, הוא מפני שזה רק משהו ולא החמירו בבליעת כלים כולי האי, כיון דלעולם אין בו כדי לאסור, וכדאשכחן בקדירות בפסח לרב פסחים ל' א' דמותרין באינו מינן, ועמש"כ לעיל ס"ה סק"ט בענין זה, ועדיין צ"ע בזה].

דמאי דלא נפיק בכלי חרס בהגעלה אחת אינו מפני שבליעת הנשאר בעומק יותר, אלא דתכונת כ"ח דמיא לאוכלין דלא שייך בהו הגעלה, הלכך ודאי יש לחוש שיצא בבישול שני, אבל בליבון י"ל דלא חיישינן שיתפעפע מן הברזל מעט מעט להוציא הבלוע, וכמשנ"ת לעיל סק"ט בחילוק הסברות בזה עיי"ש, ולפ"ז ניהא שיטת ר"ת דלא גמר ליבון מכלי חרס], אבל היכא דכל הבליעה שוה, ואינו מעורב בגוף הדבר כבכלי חרס, ע"כ הא דלא נפיק בהגעלה קמייא היינו מפני שאין הבישול שבחלק זה משפיע על חלק החיצון, וה"נ אין לחוש אפי' בכמה פעמים.

ולאמור מיושב הא דלא חיישינן בשמעתין אלא לשפת הכלי, ולא חששו לכל הדופן מבחוץ (ובפשוטו משמע דד"ז אפי' בכלי דק ביותר), אף דודאי כשהכלי עובר על גדותיו לפעמים נשפך על הדפנות, וגם קרוב לומר דבכל פעם שניתזין ניצוצות הרתיחה על השפה, חוזרים ונמשכין ממנה גם לאחריו הכלי, ולמש"כ ניהא דאמנן אם ירצה להשתמש בדופן החיצון צריך הגעלה [בניצוצות], מ"מ לענין השימוש מבפנים סגי בהגעלה שמבפנים, ומה שלא יצא בהגעלה, לא הדר נפיק בבישול, ועט"ז סי' צ"ב סק"יט, ובמש"כ בזה לק' סק"כ, ועפ"ת שם סק"ג.

ואפשר שזו כונת הרשב"א שהביא הגר"א בסי' צ"ב סק"כ כ"ו דס"ל לדמות הטפה שנפלה על הדופן מבחוץ לשתי קדרות אחת של בשר ואחת של חלב שנוגעות זב"ז, דמה שנבלע בדופן ולא נתפשט מיד לתוך הקדירה הו"ל חלק הדופן המפריד ביניהם כב' קדרות, ולא חיישינן שחזור ומפעפע מעט מעט, וזה דמי ממש להגעלת פנים דמה שלא נבלע בפעם ראשון לא יבלע יותר, וה"נ מה שלא נבלע מן הבישול, לא יחזור ויבלע, ועמש"כ שם הגר"א, ועי' לק' סק"כ ב.

הכלי מבחוץ, וה"נ היד כחלק החיצון של הדופן, ותסגי ל' בהגעלת הכלי, (אא"כ נימא כמש"כ לעיל דלכתחלה עדיף להגעיל גם מבחוץ), א"ו דעת הטוש"ע דלא חשיב כדופן הכלי, ואמנם זה קשה ע"ד הרשב"א מנ"ל דבכל הדופן אמרי' כבולעו כך פולטו וכמשה"ק לעיל, אבל ע"כ לחלק בין דופן הכלי דזה נלמד מפשטי' דקרא דכבולעו כך פולטו מדכתיב כל דבר אשר יבא כו', משא"כ הנוספים על הכלי או המתפשט לכל הכלי, דלא חשיב שעושין עתה הגעלה לחלק זה, וא"כ אינו בכלל כבולעו כך פולטו, וה"נ ידות הכלים אינם כגוף הכלי לענין זה.

טור סי' צ"ב טפת חלב שנפלה על הקדירה כו'
 יח. **טור סי' צ"ב טפת חלב שנפלה על הקדירה כו'**, ובס"ה כתב הב"י דדעת הר"מ דאף שלא כנגד הרוטב בענין ס', וזה מבואר מדלא הזכיר שיעקר האיסור הוא כשיערה דרך המקום שנפלה שם הטפה, וגם בעינן שיהא ס' גם בשעת העירווי, ולפ"ז מבואר לדעת הר"מ דאף אם מפעפע מן הדופן לקדירה, מ"מ נעשה תחלה מה שבתוך הדופן נבילה, דדמי לחתיכה שכולה חוץ לרוטב דנעשית נבילה, ואמנם התם לא נאסר הכל בלא נייעור, וכאן בעינן למיסר כל התבשיל, אף כשהקדירה באותו מצב של שעת הבליעה, מ"מ א"א לדמות קדירה לחתיכה שבתוך הרוטב, שהרי האמת שאין הרוטב מלחלח את הקדירה כמו את החתיכה, [ויש להוסיף ביאור דבחתיכה שבקדירה חזינן החתיכה כעין שפופרת לגבי מה שמתפשט בכל הקדירה, משא"כ בכלי שאפי' אם מתפשט בכולו יש כאן ב' כוחות של בליעה והפלטה, דבליעת הכלי אלימא טובא, ולא שייך שתתפשט החתיכה דרך הכלי כעין התפשטות בתוך חלל השפופרת], ולדעת סמ"ק אמרי' ממ"נ, אי מפעפע היינו דחשבינן ל' כחתיכה שבתוך הרוטב, ובטל בס', ואם אינו מפעפע לא נאסר התבשיל.

או"ח סי' תנ"א, בגליון הגרע"א הקשה ע"ד המג"א דמדמה ידות הכלים לבישול מקצת כלי, הא האיבעיא בבישול במקצת כלי אם מפעפע שלא במקום הרוטב, אבל במקום רוטב בודאי מפעפע בכל עובי הדופן

או"ח סי' תנ"א סי"ב, בגליון הגרע"א ז"ל הקשה ע"ד המג"א דמדמה ידות הכלים לבישול במקצת כלי, הא האיבעיא בבישול במקצת כלי אם צריך הגעלה בכולו היינו אם מפעפע למעלה שלא במקום הרוטב, אבל במקום רוטב בודאי מפעפע בכל עובי הדופן, וא"כ היד ג"כ בכלל עובי הדופן, כו' עיי"ש, הנה ביאר ז"ל הטעם דמשערין בכל עובי הקדירה משום דמפעפע בכולו, אלא דלענין הגעלה מחמירין דלא נפיק מכולי', דאם כנגד הרוטב גם נפיק מכולי', א"כ למה לי גדנפא לשפה, וכמשה"ק לעיל, אבל למש"כ לעיל דאף בעובי הדופן אינו מפעפע בכולו, אלא שקבעו כן חז"ל דבכולי' משערין, ניחא דודאי אין יד הכלי בכלל הכלי לשער בה, [ובאמת צ"ע לשיטת הרשב"א דבלע במקצת כלי נאסר כולו ואין מועיל הגעלת מקצתו, א"כ אמאי מהני הגעלת כלי לכל עובי הדופן, (הרי למה שנבלע מגבו לא מהני)].

ולפ"ד הגרע"א ז"ל לכאור' ה"ה דמפעפע למטה, ולפ"ז משכח"ל בישול במקצת כלי, שכולו טעון מריקה ושטיפה, כגון שבישול בקרקעית הכלי מבחוץ, וכגון שיש שם בית קיבול, ולמש"כ נראה דבכה"ג אין משערין אלא בחלק הכלי המשמש את הבישול, [ולפ"ד גם בעירה על דופן הכלי כולו נאסר עד למטה, ול"מ כן], וכן נראה דבתחיבת כף אפי' תחבה מן הצד, באופן שא"צ לפעפע למעלה, מ"מ לא חשיב כל הבולט לחוץ כדופן הכף, כיון שאינו משמש את הבישול כלל, ואף בכה"ג לא משערין אלא במה שנתחב.

ובעיקר דברי הגרע"א ז"ל יש לעי' דא"כ ל"ל להגעיל הידות אפי' לכתחלה, אף לדעת המחבר, הא בעלמא א"צ הגעלה לדופן

ונראה דיש כאן מחלוקת יסודית בסוגית הגמ', דלדעת הסמ"ק קיימא מסקנא דתלמודא בספק אי בישול מפעפע, [והיינו משום דמפרשי שלא הוכרע בפלוגתא דרמב"ח ורב יצחק, וקרא דואם בכלי רמב"ח דריש לה, ולרב יצחק אפשר דמסברא קיים לן, והיינו משום דמפעפע מיהו משינויא דאביי משמע דהכי קאי למסקנא ועי' ס"ק כ"ג דסמ"ק מפרש שינויא משום דתרומה היתירא בלע], ולפי הצד דמפעפע היינו שכל הקדירה דינה כחתיכה שברוטב, ומפעפע בכולה ממש, ולצד שאין מפעפע אין נבלע בקדירה כלל אלא כדי קליפת משהו, והא דאסרינן בעלמא כנגד כל הקדירה היינו משום הצד דמפעפע בכולה, [ויותר נראה דבבישול גמור מודה דאפשר שיתפשט בכל עובי הדופן, אבל טפה הנוספת אם אין מפעפע ה"נ אין לחוש שנבלע בכל עובי הדופן, וגם סמך עצמו שאם נבלע לא גרע מלצד המפעפע ועי' לק' סק"כ], ולפי"ז ניחא הא דפשיטא ל' דלצד המפעפע משערינן בכל התבשיל, דס"ל שלא הוכרע בגמ' כלל נדון זה, ולצד דמפעפע היינו כפשוטו, ככל חתיכה שבקדירה, ולצד דאינו מפעפע הרי לא נתחדש איסור כלל בעומק הדופן, וא"כ אינו נבלע בתבשיל, ויש להבין לפ"ז אמאי ניחוש שלא כנגד הרוטב, ממ"נ אי מפעפע בכל הקדירה, א"כ מתבטל בתבשיל, ואם אינו מפעפע לא אסר כלל, וצ"ל דס"ל לחוש שמא אף לצד דמפעפע אין הדבר ברור דמפעפע בכולו, אלא דאפשר שיפעפע בכולו, ומ"מ כנגד הרוטב לא שייך לאסור, דממ"נ אם מפעפע ונכנס בתבשיל, בטל בס', ואם אינו מפעפע עד כדי ליכנס בתבשיל, א"כ למה נאסור, (ולא מסתבר כלל שיפעפע בדופן שלא כנגד הרוטב קודם שיפעפע לכיוון הרוטב, ויאסר אח"כ בזמן העירוי), ואפשר לומר דהיינו טעמ' דה"ר יחיאל שהתיר אף שלא כנגד הרוטב בס', דלצד דמפעפע א"כ מפעפע משלא כנגד הרוטב לכנגד הרוטב ולתבשיל,

דחשיבא כולה כחתיכה שבתוך הרוטב, ולצד שאינו מפעפע אינו אוסר כלל, - ואם יש ס' כנגד ס' מן הטפה ג"כ מהני, ממ"נ, דאפי' נ"נ ס' מן הטפה, מ"מ כשמערה הו"ל כנגד הרוטב, ואע"פ שבסוף העירוי כבר אין ס' בתבשיל, מ"מ אמרי' ממ"נ דאם לא נפיק בתחלה, גם עכשיו לא יצא.

אב"ד דעת הר"מ דבישול אינו מפעפע וכמ"ש מהרשב"א בתשו' בשם ר"י, אלא דמ"מ נבלע בדופן הקדירה, ובכל עובי הדופן משערינן, כמו בכל בישול, דכנגד מקום בישול משערינן בכל עובי הקדירה, [דידעינן שבישול מפעפע מעט, ומעט זה אין לו שיעור קבוע, דתלוי בכמה סיבות, וכיון דלא ידעינן כמה בלע משערינן בכל עובי הדופן, וכמשנ"ת לעיל ס"ק י"ז עיי"ש], וכיון דפשיטא לן שבישול אינו מפעפע, אף שיש לחוש דנפיק מאידך גיסא ע"י בישול, [דכ"ז שלא הגעיל חיישינן דנפיק מה"ג לה"ג, ורק לאחר הגעלה אמרי' דמאי דלא נפק לא יצא עוד, וכמש"כ לעיל שם], מ"מ לא שייך לחשוב הקדירה כחתיכה שבתוך הרוטב, דזה דבר פשוט שאינו כן, דהא קי"ל דאינו מפעפע, הלכך נקטינן דהבלוע בדופן נ"נ תחלה, ואח"כ אוסר בקדירה אם אין ס' כנגד כל הבלוע שנ"נ.

בביי הביא תשו' מהר"ם שבמרדכי, [ועבהגר"א ס"ק כ"ו שהשלים ע"פ האגודה מה שחסר מתשו' הרשב"א], דר"י הוכיח מפ' דם חטאת דלמסקנא נקטינן שבישול אינו מפעפע, מדאיצטריך קרא לבישול במקצת כלי, ודעתו דאף בכלי חם הדין כן, וכמ"ש הרשב"א בתשו' [שבכהגר"א] דמזה שדימה ר"י המעשה להא דשמעתין ש"מ דס"ל דאיירי בכל הכלי חם, וכ"ה הלשון בתשו' מהר"ם אלמא דאינו מפעפע בכולו אע"פ שהכלי חם, ותו"ד ז"ל בתשו' שם, דאם ה"י מפעפע בכל הקדירה ה"י נותר מחמת הבלוע שבקדירה לחוד, דלגבי הקדירה שהיא חתיכה אחת ליכא למימר חנ"נ, אבל התבשיל

שבתוך הקדירה אינו מבטל, וכמש"כ לעיל
הכלי דינו כחתיכה שחוץ לרוטב דמה שנבלע
בו נעשה תחלה חנו"נ, [וכאן משמע דאף לצד
דמפפפפ היינו דוקא בתוך הכלי, אבל לגבי
חוץ לכלי לא חשבינן ל' כחתיכה שברוטב,
ואפשר דלרווחא דמילתא קאמר שהי' בטל גם
בקדירה לחוד], אבל כיון דקמ"ל שאין מפפפפ
א"כ לא נתפשטה הטיפה בכל הקדירה, ויש
לשער בעובי הדופן כיון דבעלמא נמי חיישינן
שמפפפפ בכל עובי הדופן, [ונראה דגם מעט
סביבות הטפה, דבישול מפפפפ מעט כמ"ש
הרשב"א בשם ר"י [עבהגר"א], והיינו כפי
ערך השיעור שמתפשט לעומק, דלא מסתבר
שהטפה מתפשטת רק לעומק, [מיהו במה
שמתפשטת לצדדין אינה מתפשטת לעומק
הצדדין, ועמש"כ בכל זה לעיל סק], מיהו
י"ל דאותו שמתפשט לצדדין אינו נכנס
בקדירה, כיון שלא נבלע בעומק.

ולכאוי נראה בתשו' ר"י דמיירי ידיעין שיעור
הטיפה שנפלה, ומ"מ משערין בכל
הבלוע בעובי הדופן, דמה שנבלע ג"נ מן
הטיפה, ולא ידעין כמה נבלע שם [מן הבשר
קודם שנפלה הטיפת חלב], וא"צ לשער בס'
כנגד הטפה, דאדרבא עובי הדופן הוא פחות
מס' מן הטיפה, שהרי אין הטפה מתפשטת
כלל, ועובי הדופן שכנגד הטפה בד"כ הוא
פחות מס', אלא דהי' מקום לשער בטפה לחוד
דידעין כמה נפל, וע"ז קאמר דמ"מ לא
ידעין כמה רוטב יש בקדירה שני' מחמת
הטפה, ולפ"ז צ"ב מאי דמסיים הר"מ
דמשערין בכל הקדירה, הרי בתשו' ר"י
מבואר דאינו מפפפפ בכל הקדירה, וכן מאי
קאמר דבלא ידיעין כמה נפל הוא דבעין בכל
הקדירה, ולכאוי בתשו' ר"י מיירי בדידעין
כמה נפל ומ"מ משערין בעובי הדופן, שהוא
פחות מס' מן הטפה, ולעולם לא משערין
בכל הקדירה כולה, וכן מפורש בדברי ר"י
דמיירי כשיש בכל הבלוע שבקדירה לבטל את
הטיפה, וע"כ ידיעין כמה נפל ודלא משערין

בכל הקדירה, וע"כ צ"ל דמהר"ם פליג ע"ד
ר"י, וכ"כ הרמ"א בגליון המרדכי, ואפשר
דחשש לדברי הסמ"ג דאכתי ספק הוא שמא
מפפפפ בכולו, ולכך משערין בכולה קדירה,
היכא דלא ידעין כמה בלעה, לשער בס'
פעמים ס', [שו"ר בתפארת למשה שכתב
להגיה בדברי ר"י ס' פעמים ס' כנגד עובי
הדופן, וצ"ע דלר"י אין מפפפפ כלל, וגם
מבואר בדבריו בהדיא כמש"כ, וכנראה פי'
שהכל תשו' ר"י ולא הפסיק בתיבות ע"כ שזה
להרמ"א], וצ"ע.

ומי"ש וכן אנו מורין היכא דאיכא הפ"מ כו'
נראה דקאי על תשו' הר"ש שצוה
להעתיק לו [והיא בבהגר"א עיי"ש] ושם כתב
דדעת הר"ש להתיר בכל ענין, היכא דאיכא
הפסד או לצורך שבת, וע"ז כתב דכן נראה,
וכן אנו מורין כהר"ש לצורך שבת, אבל בס'
פעמים ס' פשיטא דמותר, וכמ"ש הטור בשמו,
וכ"כ המרדכי לעיל, ובב"י פי' דכאן התיר רק
במקום הפסד או לצורך שבת בס' פעמים ס',
[וכנראה לא ראה תשו' הרשב"א שבאגודה],
שו"ר בספר מרן זללה"ה סי"ז סק"ד שפירש
כן עיי"ש.

בדברי תשו' ראב"ן שבמרדכי סי' תרע"ט

יט. **תשו' ראב"ן** שבמרדכי סי' תרע"ט לכאוי
פירושה דס"ל שאף בקדירה עצמה
שייך לומר חענ"נ ואע"פ שאינה אוכל, וע"ז
כתב דבדאיכא ס' בקדירה לא נאסרה הקדירה,
[ולגבי הקדירה עצמה ליכא שריותא דאינו
בעין שהרי הקדירה עצמה בעין], ועמשנ"ת
בזה להלן, והדר בעי דמ"מ נימא שהבלוע
בקדירה נאסר מן החלב, וכיון דלא ידעין
כמה נבלע יש לאסור עד ס' מן הטפה, ואח"כ
נצטרך בקדירה ס' כנגד ס' מן הטפה לרבנן,
ולר"י לא יתבטל כלל, וע"ז כתב דעל הבלוע
לא חל דין חנו"נ ואינו נאסר כלל, ולא מפני
שמקושר לקדירה, אלא שאין דין בב"ח
[וממילא גם לא חנו"נ בשאר איסורין] על

הבלוע, הלכך כי הדר נפיק הבלוע של הבשר וגם החלב לתוך הקדירה מצטרף הכל לבטל את החלב כיון שגם הרוטב שבקדירה לא נ'נ, ומ'מ הקדירה עצמה אסורה, דמה שיש ס' בקדירה אינו מבטל את הטיפה, דקדירה אין מבטלת את הבלוע בה, אלא דמהני הס' שלא תעשה הקדירה עצמה נבילה, והו'ל קדירה שבלועה מבשר וגם חלב, נואפשר דשאר מינין מותר לבשל בה, א'נ חיישינן שכשיצא בלע הבשר והחלב יהא בהם כדי נ'ט זב'ז ויאסרו ועי' להלן].

ובתה'ד ס' קפ"ג פי' דברי הראב"ן שבמרדכי דההיתר משום דהרוטב הנבלע מקושר לתבשיל, וכתב דבש'ד בשם ראב"ן כתב הטעם משום דבבלוע לא אמרי' חנ'נ, ולמש'כ גם בראב"ן שבמרדכי מתפרש כן, ומ'ש דהרוטב שבקדירה מצטרף עם התבשיל לבטל, היינו דכיון שלא נאסר בזמן שהי' בלוע, שפיר מצטרף עם הקדירה, כשיצא הטעם חלב לתוך הקדירה, והנה הא פשיטא דאם חד מינייהו בעין ודאי אמרי' דגם הבלוע נאסר כמבואר בתחלת תשו' ראב"ן שהקדירה היתה נעשית חנ'נ אם לא הי' בה ס', וכיון שהבשר נאסר, ממילא גם החלב שבו נאסר, דזה כלל בבב'ח וכמ'ש הרמב"ן בסוגיא דנ'ט בר נ'ט, וכ"ה גם בסברא דמילתא שמחלק בין בלוע לבעין, דהדבר הבלוע בטל למה שנבלע בו, ואין מייחסים לו חיבור עם הבלוע השני, (וכענין דמדמה לה לטומאה), אבל טפה שנפלה על החתיכה זהו ממש בב'ח אע"פ שע"י ההתמזגות נבלעת הטפה בחתיכה, וכי הדר נפיק החלב מהחתיכה הו'ל חלב נבילה, ומה'ט נחא משה'ק התה'ד מדברי התו' דודאי כיון דלענין איסור הבשר חשבינן לחלב שנתערב בבשר, ה"ה דלענין איסור החלב מטעם הבשר יש לחשבו כבעין, שאין כאן שני כוחות, דזהו גופא שאוסר את הבשר, ממילא מוטעם גם החלב.

ולכא'י יש לחלק בסברת מקושר בין הנבלע בבישול זה, להנבלע בשאר בישולים, דאע"ג דבכל הבישולים נבלע דרך דופן זה, מ'מ כיון שסיבות שונות גורמים את הבליעה, אין לדמות בישול לחבירו, הלכך קדירה שבישל בה בשר ומבשל בה חלב, החלב שנבלע מקושר לכל החלב, וכן אם באנו לאסור החלב שנבלע עתה, ע"י טפה של בשר שנפלה אח'כ ג"כ יש להתיר משום דמקושר, דכל בבישול זה מקושר חשיב, אבל אפשר שתתערב טפה שנופלת מן החוץ עם מה שבלוע בקדירה מבישול קודם דאותו אפשר שאינו מקושר לקדירה, [ועי' בספר מרן זללה"ה סי'ז סק"ז].

ועוד יש לחלק דברגע הבליעה בודאי מקושר החלב לכל הקדירה, וכשיש בקדירה ס' מתבטל הטעם הבלוע מיד ברגע הבליעה, ולא חיישינן שיחזור ויאסר מן הבלוע אח'כ, כשיפסק הקשר עם הקדירה, דנקטינן שנתבטל כל הטעם מן המקום שנבלע בו, ושוב אינו מתפשט למקו'א, ולפ'ז אפשר שהכל יאסר ע"י טיפה מבחוץ, דכיון שעדיין לא נתבטלה, שפיר מתערבת עם כל הבלוע שכבר נפסק הקשר בינם לקדירה, - כתבנו כ"ז ליישב להסוברים חנ'נ בבלוע, ולא ס"ל היתר דמקושר, א"כ תיקשי להו מקדירה שבישל בה בשר, וכמשה'ק הראב"ן.

והנה נתבאר דלדעת הראב"ן אפשר שתעשה הקדירה עצמה נבילה, אם אין בה ס' כנגד הטיפה, וע"כ דהטעם משום דחשבינן לקדירה כאילו היא בשר לגבי חלב, וצ"ב מה'ת להמציא כן, הא לא בלע איסורא דנימא חנ'נ, וגם באיסורא עיקר הטעם מפני הבלוע, ודעת הראב"ן שאין הבלוע נ'נ, ואפשר דבאמת רק לענין הסברא דבבלוע ל"א חנ'נ, בזה מחלק שאם נחשוב כל הקדירה כבשר, לא חשיב תערובת בבלוע, דכיון דלענין חלב בכולה משערין, ה"ה לענין טיפת חלב

דסגי בס' ברוטב לחוד וכמ"ש בהדיא, ומ"ש דאם אין מפעפע אז לא יאסר, מתפרש בפשוטו שלא יכנס הבלע לתוך התבשיל כלל, דהא מספקא לן בגמ' אי מפעפע, ועמשנ"ת לעיל ס"ק י"ח, ועי' להלן.

שם אבל במקום הריקן אמרי' דאינו מפעפע בכל הדופן כו', לכאור' ודאי מסתבר כן דאין שום סברא לומר שהטיפה תפעפע בקדירה כולה, שהרי היא מועטת ביותר ואין בה כדי להתפשט, משא"כ כנגד הרוטב דאיכא הרבה לחלוחית ומתפשטת בכל הקדירה, ברם א"א לומר כן, דהא בנפלה כנגד הרוטב משערינן גם בחלק הכלי שאינו כנגד הרוטב, והטעם משום דלצד דמפעפע הרי רוטב התבשיל ג"כ נתפשט בכל הקדירה אף שלא כנגד הרוטב ושפיר איכא לחלוחית בכל הדופן, וא"כ מה"ט גופי' אין לחלק בין נפלה כנגד הרוטב לשלא כנגד הרוטב, ואמנם נראה דהיינו טעמ' דה"ר יחיאל בשם ריצב"א להתיר בכל גווני היכא דאיכא ס', והא דאסר הסמ"ק היינו משום דחיישינן שמא אינו מפעפע בכל הקדירה אע"פ שמפעפע מעט, אבל כנגד הרוטב ממ"נ אם הפעפוע הגיע עד התבשיל א"כ בטל בתבשיל, ואם לא הגיע למא יאסר, (ולחוש שמא פעפע בדופן למעלה, וכשיערה יפלוט, זה רחוק להמציא כן, דאפי' נימא שמפעפע למעלה לא מסתבר דבחלק שלמעלה יפעפע עד לצד פנים הקדירה באופן שבשעת העירו יפלוט, ובחלק שלמטה לא פעפע לפנים), וכבר נתבאר כ"ז לעיל ס"ק י"ח, ועש"ך ס"ק כ"ג.

ונראה דמהלך הב"י והאחרונים מיוסד ע"פ מה דידוע לכ"ע דבכולה קדירה משערינן, אלמא דבעובי הדופן ודאי מפעפע עד התבשיל, אף לצד שבגמ' דבישול אינו מפעפע, [ואמנם כ"מ בתשו' ר"י שהביא מהר"ם], וע"כ דגם ההיתר באינו מפעפע הוא מפני שמתפשט בתבשיל, וכיון שכן ע"כ הא דקאמר דאם מפעפע בכל הכלי הרי נתבטלה

שנפלה עלי', חשבינן לה כבשר בעין, לענין חנ"נ, וכ"ה האמת שאם תאסר הקדירה ע"י החלב תחשב כולה נבילה כיון דלא ידעינן כמה בלעה, הלכך גם לתחלת האיסור אפשר דחשבינן לה כבעין, והדר בעי דנשער ברוטב הבלוע לחודי', וע"ז תירץ דכיון דלא חשבינן הקדירה כנבילה, הו"ל בלוע, ולא חנ"נ בבלוע, ולפ"ז גם על הקדירה עצמה הו"מ לשנויי דכיון דכל איסורה מפני הבלוע, אין לחדש דחשיבא כבעין כשאין בה ס' נגד החלב וצ"ע, ועש"ך וט"ז סי' צ"ח ס"ה אם שייך לומר על החרס עצמו חנ"נ, [ובאמת דעת הרא"מ שם אפשר דאין כונתו לדין חנ"נ אלא דכאילו כולה איסור שגזרו חכמים לשער בכולה, אבל אין זה חלות נבילה כמו בב"ח וחנ"נ בשאר איסורים, וצ"ע,

שו"ע סי' צ"ב ס"ה

כ. **שו"ע** סי' צ"ב ס"ה בבבגרא ס"ק כ"ו, ולכן אם נפלה נגד הרוטב ממ"נ מותר כו' שבכל הכלי יש ס', וכ"פ בב"י, וצ"ע שלא הוזכר בסמ"ק שיהא בדפנות הכלי ס' מן הטיפה, ועוד דמי ידעינן כמה בלע שנוכל להתיר בס', [ומה שהוזכר בראב"ן ס' בקדירה היינו לצד שנשער בכולה וכמשנ"ת לעיל ס"ק י"ט], מיהו בתשו' הר"מ מבואר דאפשר לבטל טיפה בכל הבלוע שבקדירה, ונראה דהיינו דוקא בשעה שמבשל דבזה אמרי' דודאי מכל הכלי נבלע יותר מס' ממה שנבלע מן הטיפה, דכיון שמקום הטיפה בכלי היא אחד מכמה מאותו מקום התבשיל בכלי יש לנקוט בסתמא שאם במקום אחד נבלע כך, במאה כ"ב נבלע לכה"פ ס', אבל לאחר הבישול אין להתיר שמא נתייבש, וגם אין לשער בשום בישול דודאי בלוע שיעור ס' טיפות, דהכא רק משערינן לפי ערך שאם נאמר שאין ס' טפות בקדירה, א"כ מסתבר גם שלא נבלע מן הטיפה כ"א מעט, [שו"ר בט"ז ס"ק י"ט דלרווחא דמילתא כתב כן עי"ש], וכ"ז לדעת הר"מ, אבל בסמ"ק ודאי מתפרש

ש"ך ס"ק י"ט

ש"ך ס"ק י"ט, אבל הקדירה מ"מ אסורה, לפמשנ"ת לעיל זהו מעיקר הדין ככל קדירה שבלעה איסור ולא הוגעלה, דלצד דמפעפע אם לא הגעיל כדין י"ל דפליט והדר פליט, מיהו לצד שאינו מפעפע מותר לבשל בצד הפנימי, אבל אם נפלה הקדירה לתוך היורה נאסר מן הצד החיצון שהוא בלוע באיסור ולא נגעל, ועש"ך ס"ק כ"ו.

ש"ך ס"ק כ

ש"ך ס"ק כ דאין לבטל איסור לכתחלה, ע"י לעיל בש"ך ס"ק ח, והתם האי טעמא גופי' דחשבינן כל הקדירה בספק לענין שלא יהא חנ"נ, מועלת להתיר הניעור, דכיון שהוא מועיל הרי הוא מותר, ולע"כ, ועי' תשו' הגרע"א ז"ל סי' פ"ד (ועמש"כ לעיל ס"ק י"א).

באו"ה דאם ביטל מים ונפלה טיפת חלב על הדופן מבחוץ כנגד הרוטב, וחזר וביטל בה בשר, מותר ממ"נ

כתב באו"ה כלל ל"א ד"ג דאם ביטל מים בקדירה [של בשר, לכאן] לאו דוקא ש"ב אלא העיקר מפני שביטל בשר אח"כ] ונפלה טיפת חלב על הדופן מבחוץ כנגד הרוטב, וחזר וביטל בה בשר, מותר ממ"נ, ויש לעי' אם כונתו בכה"ג שהמים עשו הגעלה לכלי נחא, דאין לחוש שמה שלא יצא בהגעלה זו יצא אח"כ, וכמשנ"ת לעיל ס"ק י"ז, אבל אם רק חימם בו מים, או שהי' תבשיל אחר דלאו בר הגעלה, א"כ י"ל דלא נפיק בתחלה, ויצא בבישול השני, מיהו אם החלב עדיין דהיתירא [כיון שהקדירה לאו ב"י, או כגון שנפלה על קדירה של מים תחלה], שייך להתיר מטעם דהוקלש החלב, כיון שנבלעה בטפה כחום התבשיל וכמ"ש הטור סו"ס צ"ג בשם הרשב"א [ועי' לעיל בכ"ז] אבל בלא זה צ"ע להתיר, וצ"ע, שו"ר שהובא בט"ז ס"ק כ"ד, ועי' להלן בדברי הרמ"א ס"ו

היינו מן הכלי עצמו וכמש"פ בב"י, דאי תרוייהו מהתבשיל לא הו"ל לפלוגי בינייהו, ברם כבר כתבנו של"מ כן בסמ"ק וכ"מ בטור וכמו שדקדק בב"י, דטעם ההיתר אם מפעפע היינו ע"י התבשיל, ואם לא פעפע לא נאסר כלל, ואע"ג דבעלמא חיישינן שמפעפע מיהא בכל עובי הדופן, י"ל [דפשיטא לי' דלצד דאינו מפעפע ה"ה שאין כח בטיפה לפעפע בכל עובי הדופן, עד לתוך התבשיל, או דס"ל דהא דמשערין בעלמא בכל עובי הדופן, הוא לחומרא מספק, ואפשר עוד] דאמנם הכל בכלל דלצד שאינו מפעפע יש לחוש שלא פעפע בכל עובי הדופן, וע"ז קאמר דא"כ לא יאסר, ואם נימא דאף לצד שאינו מפעפע, מ"מ בעובי הדופן מפעפע, ה"נ מותר כמו לצד דמפעפע, שו"ר לשון או"ה שבט"ז ס"ק י"ז מבואר כמש"כ, ועט"ז ס"ק י"ט שכ"כ.

ט"ז ס"ק י"ט

ט"ז ס"ק י"ט, בדרך זו נתבאר לעיל, (ועמש"כ ס"ק י"ח), מיהו מ"ש הט"ז להתיר את הקדירה בנפל כנגד הרוטב צ"ע דנהי דלצד דאינו מפעפע י"ל שלא יאסר התבשיל לעולם, מ"מ לצד דמפעפע אכתי לא הויא הגעלה לטהר הכלי לגמרי, [וכ"מ באו"ה], שו"ר בפמ"ג במ"ז ס"ק י"ז, מיהו אם הורתח הכלי באופן המתיר משום הגעלה, יש להתיר מכח זה, וכמשנ"ת לעיל ס"ק י"ז דהינו טעמא שלא הצריכו גדנפא לניצוצות שמבחוץ, ועמשנ"ת שם, — ומה שדקדק בט"ז על לשון עד סמוך לרוטב, בפשוטו נראה דכונתו דבכלי מלא שאין בדופן שלא נגד הרוטב הרבה שטח, א"כ לא נאסור ס' פעמים ס' כיון שאין כ"כ הרבה בכלי [דהא לא חיישינן שמתפשט לכל הצדדין שלא כנגד הרוטב, מדשרי לשפוך בצד שני] ע"ז בא לבאר דאפשר שמתפשט עד סמוך לרוטב ממש, (וע"ד הט"ז לכאן) קשה מהסמ"ק גופי' שכתב סמוך לרוטב וכתב (התקנות).

שׁוֹעֵר סִי עִבֹּב סִי בַּהֲגָה וְאֵם בִּישׁוּל כּוֹ

כא. שם סִי בַּהֲגָה וְאֵם בִּישׁוּל בַּקְדִּירָה
תבשיל אחר דינו כמו בפעם ראשון,
באמת לפי' הב"י ודעימ' אין כ"כ סברא
לאסור הקדירה, דבין אי מפעפע בין לא
מפעפע בטלה הטפה, אבל לפמשנ"ת לעיל
דלא שרינן כלל משום ביטול ע"י הבלוע
שבקדירה, דלא ידעינן כמה הוי וכמ"ש בט"ז
ס"ק י"ט, וכל ההיתר הוא דאם מפעפע נכנס
בתבשיל ונתבטל, ואם לא מפעפע נשאר
במקומו, והא דאסרו בשלא כנגד הרוטב היינו
שמה מפעפע רק מעט, א"כ ה"נ הא דשרינן
כנגד הרוטב היינו מכח ממ"נ דאם המעט
שפעפע לא הגיע עד הרוטב, א"כ לא נאסר,
ואם הגיע הרי נתבטל, אבל אכתי לענין בישול
שני יש לחוש שפעפע מעט, ואסר ס' כנגדו,
וכיון שעדיין לא הוגעל הכלי יפלוט מעט
מעט, וא"ת בבישול ראשון נמי נחוש
דבתחלה אינו מפעפע לתוך התבשיל ולכך
אוסר ס' כנגדו, ואח"כ מפעפע מעט מעט
דמ"ש בישול ראשון מבישול שני הרי
כשזוהה התבשיל בקדירה היינו בישול שני,
[ואמנם מה"ט כתב הרמ"א שלא להשהות
התבשיל בקדירה], וי"ל דבאמת כ"ה דעת ר"י
ומהר"ם אבל דעת הסמ"ק ודעימ' דחשבינן
הקדירה עם התבשיל כחד, הלכך כל מה
שמפעפע באותו בישול חשבינן ל"י סופו
להתפשט ולא חייל ע"ז דין חנ"נ, ואע"פ
שמתפשט מעט מעט, מ"מ כל שבאותו בישול,
חשבינן ל"י כמתפשט והולך, למה"ד לטפת
חלב שנפלה על החתיכה שברוטב, דמסתברא
שם הוציאה מיד כשנפלה הטפה, אסורה
החתיכה, דנהי דה"י סופה להתפשט, מ"מ כיון
שלא הספיקה להתפשט נאסרה, וה"נ הקדירה
לענין כל מה שמתפשט בתוכה, חשבינן ל"י
כסופה להתפשט, אבל לאחר שעירה את
התבשיל, חיישינן שעדיין לא הושלמה

ובמש"כ שם דתליא בנדון זה עי"ש, שו"ר
בפמ"ג ע"ד הט"ז עי"ש, והט"ז לשיטתו בס"ק
י"ט ועמש"כ ע"ד הט"ז לעיל, שו"ר דגם ע"ז
העיר במ"ז ס"ק י"ז.

ש"ך ס"ק כ"ו

ש"ך ס"ק כ"ו, באמת הדבר קשה לסמוך על
היתר דנשרף מחמת האש דלא אשכחן
שריותא כזו בגמ', ומנ"ל לסמוך ולומר דודאי
נורא משאב שאיב ל"י, ובפרט דחזינן שנשאר
דבוק ע"פ הכלי מן הטפה, וא"כ מנ"ל שהאש
הספיק לייבשה קודם שתבלע, ולכאור' ה"י
נראה דגם בזה דוקא בדאיכא ס' שרינן, דכמו
שהתיר ריצב"א לכבוד שבת, מטעם ממ"נ
שאם מפעפע א"כ גם פעפע עד שלא כנגד
הרוטב וכמשנ"ת לעיל, ה"נ מקילינן בצירוף
הטעם דנשרף מחמת האש, בכל ענין, אבל
היכא דליכא ממ"נ ולצד שפעפע בפנים נאסר
כולו, קשה להקל בסברא דנשרף לחוד, ברם
בד"מ הביא בשם מהר"א והאור"ה דאף
בדליכא ס' מותר, ואפשר שסמכו בזה על
הטעם האחרון שכ' בתשו' הרשב"א [שהביא
בבהגר"א ס"ק כ"ו, וכ"מ בתשו' מיימוני בשם
תו' בזבחים והועתק בהגש"ד כלל נ"ה סוסק"ב
דלפי טעם האחרון ה"י מותר הכל בלא ס'],
וס"ל דסגי בצירוף טעם זה להתיר כנגד האש,
ומ"מ אף לפי טעם זה הקדירה מיהא אסורה,
וכ"נ שאין להקל לענין הקדירה, ואף לענין
התבשיל צ"ע להקל בדליכא ס', בפרט דלא
בקיאינן בשיעור מעט ומה נקרא כנגד האש,
וצ"ע.

ואם היינו אומרים דכנגד האש היינו דוקא
בשולי הקדירה מתחת' הוה ניחא קצת,
דהתם שאיב ל"י נורא טובא, אבל ע"כ
מדכתבו כן לענין שלא כנגד הרוטב, ש"מ דגם
הדפנות למעלה חשיבי כנגד האש, כשרואין
את האש, וצ"ע.

התפשטות הטפה, ונעשה הבלוע חנ"נ, ושוב אוסר בס' כנגדו.

ברם צ"ע שהאו"ה אף שמפרש כמש"כ לעיל בסברת ההיתר שכנגד הרוטב, מ"מ ס"ל ג"כ להקל כאן לענין התבשיל, ולכאור' משמע דעתו ז"ל דבאמת מודה לחשש זה אלא דס"ל דהא דלא בעינן ס' היינו משום דלא אמרי' חנ"נ בבלוע כלל, ומ"מ שלא כנגד הרוטב החמירו, [והיינו מצד המנהג דמן הדין מותר דלא נ"נ בבלוע], כיון שאין צד לומר שנבלע בתבשיל ונתבטל, דמה שהקלו כנגד הרוטב הוא בצירוף דאפשר שנתבטל לגמרי, אבל עיקר הטעם הוא משום דאפי' אם לא נתבטל ומפעפע מעט מעט, הא לא אמרי' חנ"נ ואיכא ס' נגד כל הטפה, ולפ"ז למאי דסבירא לן חנ"נ בבלוע יש להחמיר, [דו"ל בדין ב' וז"ל הא"ז אבל אם נפלו בריקן אע"פ שיש צד היתר, מ"מ נהגו העולם לאוסרו, שהיינו אע"פ שאף בכ"ח לא אמרי' חנ"נ, כדאיתא לעיל, מ"מ נהגו העולם לאוסרו, ואין להקל, עכ"ל, והיינו דמפרש טעם ההיתר שהזכיר הא"ז דהיינו משום דלעולם אין להצריך ס' פעמים ס', ומ"מ נהגו להחמיר, ובדין ח' כתב בטעם ההיתר של בישול שני דאם עברה הטפה בבישול ראשון א"כ כבר נתבטלה, ואם לא עברה מתחלה א"כ גם עתה לא עברה, ואע"פ שהתורה העידה על כ"ח שאין יוצא מידי דפיו לעולם, אלא כל פעם ופעם פולט מעט, הרי יש ס' נגד כל הטפה, מה תאמר מטעם איסור הכ"ח שנ"נ, הא לא קיי"ל כר"י וסמ"ג ואף בכ"ח לא אמרי' חנ"נ דאם נ"נ א"כ גם המאכל הראשון הי' אסור, דהא אין בשום תבשיל ס' נגד הקדירה שלו, ומבואר מזה דאם הי' חנ"נ בכ"ח הי' נאסר, אלא דקשיא לי' א"כ גם בבישול ראשון יאסר, [עד דאיכא ס' פעמים ס', אבל משה"ק דבעינן ס' כנגד כל הקדירה, צ"ע דבס' פעמים ס' סגי, אלא דכ"ז לשיטתו בדין א' עיי"ש], ולפמשנ"ת לעיל יש לחלק בין בישול ראשון דחשיב סופו

להתפשט ולא נעשה חנ"נ משא"כ בבישול שני, וכל יסוד הדברים דפשיטא לי' דלא אמרי' חנ"נ בבלוע, והוצרך מכח זה לומר דחומרא דשלא כנגד הרוטב, הוא בלא טעם אלא שנהגו, צ"ע, ובפשוטו החומרא משום דאמרי' חנ"נ בבלוע, וטעם ההיתר שהזכיר מא"ז הוא כמשנ"ת לעיל דגם שלא כנגד הרוטב י"ל ממ"נ דאם מפעפע א"כ נתפשט הרוטב לשם, וא"כ אין לנו היתר לבישול שני, וע"ע מש"כ לעיל ע"ד האו"ה שבט"ז ס"ק כ"ד], שו"ר בפמ"ג במ"ז ס"ק כ"ד שכבר הק' ע"ז, ולמש"כ נתבאר שיטת האו"ה, אבל מ"מ לדין לפי הבנת האו"ה והט"ז צ"ע להתיר בבישול שני.

ש"ך ס"ק כ"ז

ש"ך ס"ק כ"ז דאם איתא דנתפשט ברוחב נתפשט בכל עד ס' כו', כ"ז לשיטתו לעיל דאם מפעפע מתבטל בס' שבכלי עצמו, ואם אינו מפעפע נכנס בתבשיל, הלכך אין לחוש לטפה שני' עד ס' כנגדה שאם נתפשטה להתערב עם הרוטב שבכלי נתפשטה לגמרי, וע"כ דחיישינן רק שמא נשאר טפה שלא נתפשטה כלל, הלכך אין להצריך אלא נגד הטפה, [ועי' בהגהות אמרי ברוך שהק' דמ"מ במקום שנבלע בלא שום התפשטות אכתי יש שם מעט בלוע ונעשה נבילה].

ומי"ש אם נפלה כנגד הרוטב בפשוטו מתפרש שבשעת נפילה היתה כנגד הרוטב, אבל בבישול שני אפי' המקום מכוון כנגד הריקן, מ"מ סגי בס' כנגד הטיפה כשיערה, והגרע"א ז"ל בגליון פ"י הכונה דגם בבישול שני בעינן שיהא כנגד הרוטב, ולכאור' אם מתפרש כן, הוא מפני שהענין מתפרש שנאסר בבישול ולא רק כשיערה, [והגרע"א ז"ל פ"י כונת הש"ך דאם בבישול שני הוא שלא כנגד הרוטב אמרי' דמתפשטת הטפה, כמו בנפלה בבישול ראשון שלא כנגד הרוטב, ואוסרת עד ס' כנגדה, ובעינן ס' פעמים ס', וקשיא לי' א"כ

גם בבישול ראשון אחר שעירה שפיר י"ל דמתפשטת ואוסרת כנגדה ס' כיון שהכלי עדיין רותח, ולפמשנות לא חייש הש"ך להתפשטות, דאם מתפשט לכדי ס' כמותו מתפשט בכל הכלי ובטל, וחשש רק שמא אינו מפעפע ואז אמרי' שנכנס לתבשיל וכמ"ש הש"ך בס"ק י"ח, ובזה חיישינן שמא עדיין לא נכנסה בתבשיל ראשון, ותכנס בבישול זה].

בבהגר"א ס"ק ל"א ל"ב

בבהגר"א ס"ק ל"א ל"ב, לכאור' הכא אף בכלי מתכת כן כיון שלא הוגעל עדיין, וכ"מ באו"ה, ונראה דכונת הגר"א להוכיח דלא אמרי' מאי דלא פלט בפעם זו לא יפלוט עוד בבישול כזה, וע"ז מיייתי מכ"ח דאינו יוצא ידי דפיו ולא שרינן לי' ע"י הגעלה להשתמש בו חמין, וכדהוכיחו מזה הראשונים דחיישינן שיפלוט מעט מעט, וה"נ הכא כיון שלא הוגעל, חיישינן שיפלוט מעט מעט.

שו"ע ס"ז יש מי שמותר בשעה"ד בו'

כב. **שו"ע ס"ז יש מי שמותר בשעה"ד בו'**, לא נתפרש בהדיא טעם המתירין, ומה שהביא בבהגר"א ס"ק כ"ו דהרשב"א דימה זה לב' קדרות שנגעו זב"ז, לפי טעם זה יש להתיר אף בלא ס', ומצאתי בתשו' מיימוני הל' מאכלות אסורות הובאה בהגש"ד כלל נ"ה, שהעתיק מסקנת תו' בזבחים דשני קדרות שנגעו זב"ז מותרת וטפה שנפלה על הדופן יש לי להתיר בס' כאלו נפל ברוטב ולא נשאר בעובי הדופן ובלבד בשעה"ד כגון שבת ואורחים ועני בדבר חשוב, אבל בענין אחר לא מלאני לבי להתיר מפני שיצא מפי הקדוש ואף בלא ששים הי' ראוי להתיר לפי טעם אחרון אלא שיש להחמיר, ע"כ, ונראה דזהו מקור הדברים שבסמ"ק בשם ריצב"א, והן הן דברי הרשב"א בתשו', ואמנם כתב דלפי טעם אחרון גם בפחות מס' יש להתיר, אבל החמיר שלא לסמוך על טעם זה, וטעם הראשון לא נתפרש, אבל מתוך הלשון שכ'

יש לי להתיר כאילו נפל ברוטב ולא נשאר בעובי הדופן, משמע כמ"ש"כ לעיל דהיינו מכח מ"מ"נ אם מפעפע א"כ נתפשט גם משלא כנגד הרוטב לתוך הקדירה, ואם אינו מפעפע א"כ לא נכנס בתבשיל כלל, ויתכן גם שלא ס"ל להרשב"א כלל לחלק בין כנגד הרוטב לשלא כנגד הרוטב, שהרי ר"י בתשו' אסר אף כנגד הרוטב, והיינו משום דס"ל דהקדירה נעשית נבילה תחלה, וע"ז חולק הרשב"א וס"ל דמה שמתפשט באותו בישול חשיב סופו להתפשט ולא אמרי' דנ"נ, ושוב אינו מחלק בין כנגד הרוטב לשלא כנגד הרוטב, ולפ"ז אין בדבריו הכרע לנדון של שלא כנגד הרוטב, אלא דמ"מ סמכינן בשעה"ד על סברתו שאין לחלק בין כנגד הרוטב לשלא כנגד הרוטב, (ויתכן דמה שנהגו להחמיר שלא כנגד הרוטב היינו מפני שי"ל שעדיין לא נתערב כאן איסור, וכיון שיש לו עצה לצנן או לערות מצד שני, נמצא שהוא גרם האיסור בידים, ובזה נהגו להחמיר).

ובבהגר"א ס"ק ל"ד כתב טעם המתירין משום דלא אמרי' חנ"נ בכלוע, וזה ע"ד האו"ה, וכמ"ש"כ לעיל ס"ק כ"א, וצ"ע דבסי' צ"ח ס"ח לא הוזכר להקל עי"ש ברמ"א, וגם לשון תשו' מיימוני משמע כמ"ש"כ, וצ"ע בההיא דסי' צ"ח, ונפ"מ לבישול שני למש"כ לעיל ס"ק כ"א, להחמיר טפי מבישול ראשון, דלטעמי' דהגר"א מותר בשעה"ד, ולטעם שכתבנו לא מהני לבישול שני.

ברם יש לדקדק למש"כ דטעם ההיתר משום דמפעפע משלא כנגד הרוטב לתוך התבשיל, מ"מ כיון דבבישול שני אסרינן, משום דלא ידעינן כמה פלט, ובעינן ס' פעמים ס' מן הטפה, א"כ גם בשעת העירוי להוי כבישול שני דבמקום זה לא נתבשל, וצ"ל דכיון דנקטינן שמפעפע לתוך התבשיל א"כ כל מה שנמשך ומתחלק בתוך התבשיל יש לחשבו כסופו להתפשט דלא נ"נ, וכמשנ"ת לעיל ס"ק כ"א, הלכך לא מחלקינן אם מתפשט דרך הדופן למטה לתוך התבשיל או

שמתפשט ע"י שהגיע הרוטב כנגד מקום נפילת הטפה, דמ"מ לצד דמפפפע הרי מתפשט כל הזמן לתוך התבשיל, אף משלא כנגד הרוטב שמתפשט למטה ונכנס לתבשיל, וכ"ז שמתפשט לא נ"נ, משא"כ משעירה דפסק כח ההתפשטות, דעושה נבילה בס' כנגדו ואוסר בבישול שני, ומ"מ יש בזה סמך לטעם שאסרו שלא כנגד הרוטב, דיש מקום לדמות שלא כנגד הרוטב כשמערה שם כבישול שני, [בלשון קצרה לפי טעם זה אין חילוק בין התפשטות מכנגד הרוטב לשלא כנגד הרוטב, וזה פשוט א"צ לאריכות כ"כ].

בבהגר"א ס"ק כ"ז

ויעוי' בבהגר"א ס"ק כ"ז משה"ק ע"ד הרשב"א דמדמה טפה שנפלה על הדופן לב' קדירות, מד' הסה"ת שכ' דהתם הטעם משום דאין בלוע יוצא מחל"ח בל"ר, ואין זה מדברי הסה"ת, אלא שמהר"ם כתב ע"פ ד"ז דאין בלוע יוצא בל"ר, דכ"ש בשני קדירות, הובא בהג"א ק"ח א', ולכאור' אין זה פשוט דהא חתיכה שחצי' ברוטב יוצא הבלוע ממנה אף מהחלק שחוץ לרוטב, כי היכי דחשיבא בתוך הרוטב לענין טפה שנפלה עלי', לפרתו' צ"ו ב', וה"נ הקדירה בתוך הרוטב, ועוד דאכתי לצד דמפפפע [דאז חשיב ממש כבתוך הרוטב], ודאי יש לדקדק אמאי שרינן ב' קדירות, וע"כ דלעולם אינו מפפפע מצד לצד, וה"נ לא יפלוט לתוך הקדירה, מיהו י"ל דלצד דמפפפע באמת אסור, וקרוב הדבר שבתשו' הרשב"א עצמה הוזכרה דחי' זו דב' קדירות דמי לב' חתיכות, כיון שמהר"ם כתב דנ"ל כתשו' הרשב"א ולא דחאה בפשיטות, דדמי לדין אין בלוע יוצא בל"ר כמ"ש הגר"א, והרי המקור לסברא זו הוא במדרכי בשם מהר"ם גופי', [מיהו י"ל דהסכמתו רק על ההיתור שכ' בשיש ס' דתבשיל], וזהו באמת הטעם שכ' דיש להחמיר ולא לסמוך על הדמיון לב' קדירות, אע"פ שבקדירות פסק להיתירא, עי' בתשו' מימוני שהובאה לעיל, [ועי' בשו"ע סי'

ק"ה בהגה דמכלי לאוכל מפפפע אף בל"ר, וגם לפ"ז אין פשוט דמכלי לכלי דמי להא דב' חתיכות, מיהו בסברא נראה כן דהתם טעמא בצירוף דתכונת האוכל לבלוע (שהרי אין הכלי מפליט ע"י חום לחוד), וזה ליכא בשני כלים, ועדיין צ"ע], וכן יש לדקדק למ"ש בשו"ע שם דבדבר המפפפע אסור אף בל"ר, א"כ בכלי שיש בו דבר שמן יאסר אם יגע בכלי אחר, ול"מ כן, וצ"ל דדבר שמן אינו מפפפע בכלי, וכיון דע"כ לחלק בין התפשטות של כלי לאוכל, זהו מקורו של הרשב"א להחמיר אף בטפה, מיהו עי"ש בבהגר"א סק דדעת מהר"ם דאף דבר שמן אינו מפפפע בל"ר.

ש"ך סק"ל, בפשוטו מתפרשים דברי המחבר ודברי המתירים, כגון שכבר עירה מצד נפילת הטפה, דאיירי בכה"ג שבעלמא כבר הי' נאסר מחמת הטפה, אבל במה שנהגו לאסור בכל גווני אפשר להקל בצורך קצת דהיינו ע"י שיניח עד שיצטנן [או שיערה מצד שני], דבש"ך ס"ק כ"ד הקיל בזה אף בלא שעה"ד, ואף המחבר אפשר שמודה בצורך קצת, כיון דמדינא שרי, אבל לערות לכתחלה לצורך שבת או לצורך אורחים ודאי אסור, דרק בהפסד כל התבשיל הקילו, אבל לא בהפסד זמן של צינון, מיהו לענין לערות בצד השני, שפיר יש להקל כיון דמעיקר הדין מותר, [שו"ר בספר מרן זללה"ה סי"ז סק"ח עי"ש].

ונראה דבכל האופנים צריך לערות הכל בב"א שלא ישאר מעט בקדירה דשמא לא יהא בו ס' לבטל הטפה, שהרי אנו חוששים שמפפפע כל הזמן.

בגליון הגרע"א אם בלוע יוצא באותו כלי בל"ר בגליון הגרע"א ז"ל דן אם בלוע יוצא באותו כלי בל"ר, וכנראה כונתו משום דכלי מפליט לאוכל בל"ר, אבל באוכל מבואר דעת תו' חולין צ"ז א' דהיינו טעמא דאין קליפה אוסרת חברתה משום דאין הבלוע שבקליפה

פעמים ס' כנגד הטפה [עש"ך סק"כ דבעינן ס"א ועחוו"ד שם], מותר, ואם אין ס' פעמים ס' והניחה עד שתצטנן יש להקל בשעת הצורך, ואם עירה בעודו חם בצד השני מנפילת הטפה חמיר טפי שמא נענע הקדירה ונגע במקום הנפילה, מ"מ לא חמיר כ"כ ואפשר שיש להקל בשעת הצורך, דאף אם עירה על מקום הטיפה מקילינן לכבוד שבת או אורחים או עני בדבר חשוב או בהפסד מרובה, [אם יש כיוסי [ומעלה רתיחות] חשיבא כולה כנגד הרוטב, רמ"א סוס"ז], - ואם נפלה כנגד האש צ"ע להקל בדליכא ס', ועמש"כ לעיל סק"כ בש"ך ס"ק כ"ו.

וב"ז לענין היתר התבשיל, אבל הקדירה צריכה הגעלה בכל האופנים, ואם חזר ובישל בלא הגעלה כתבו הפוסקים דדינו כבישול ראשון, ויש לחוש להחמיר ולהצריך ס' פעמים ס' בכל האופנים, [מיהו יש סמך קולא מן הפוסקים דל"א חענ"ג בבלוע], מיהו אם היתה רתיחה גמורה בבישול ראשון באופן המועיל להגעלה [ע"י אור"ח ס' תנ"ב בזה], יש להקל (אפי' בלא ס').

פ"ת סק"ג דא"כ צד החיצון לא נגעל כו', יעוי' מש"כ לעיל ס"ק י"ז דסגי בהגעלת פנים [וכ"כ מרן זללה"ה בס"י י"ט לענין טיפה מטעם אחר], ולא משום דמהני להפליט הכל אלא דלא חיישינן שיפלוט יותר לצד פנים, ואם בא לתחוב הכלי בתוך יורה צריך להגעיל גם צד החיצון, עיי"ש.

בדברי הסמ"ק בדין תחב מקצת הכף אם מה שלא נכנס אוסר, ואם צריך הגעלה

כג. **כתב הסמ"ק** ריש דיני ביטול דהתוחב כף חולבת בקדירה של בשר משערין במה שתחב, אבל מה שלא נכנס ברוטב אין אוסר ואפי' בכלי מתכות, אבל לענין הגעלה צריך להגעיל כולו כדאמר' פ' ד"ח בישל חטאת של איסור במקצת כלי צריך הגעלה בכל הכלי, ע"כ, משמע מדבריו שמפרש

מתפשט, אפי' באותה חתיכה, ולפ"ז מסתברא דה"ה בכלי, דהא מכלי לכלי נמי שרינן משום דאין בלוע יוצא בל"ר, מיהו יש לחלק בסיבת מניעת ההתפשטות תחלה, דאם מפני שהבלע מועט ודאי שלא יתפשט יותר בל"ר, אבל טפת חלב שעל הדופן שלא נבלעה יפה, י"ל שלא השלימה עדיין פעולת ההתפשטות דחיישינן שכל הזמן מפעפעט והולכת, ומ"מ עיקר הסברה מבוארת במ"ש הרא"ה שליבון אינו מפליט אלא שורף ומכלה, והיינו דלא מהני חום האש לגרום שתתפשט הבליעה בכלי, וממילא גם תצא לחוץ ותשרף, דכל חום בל"ר הוא שורף ואינו מפשט, וכן הזכיר בזה הגרע"א ז"ל בס"י קכ"א בגליון הש"ך ס"ק י"ז עי"ש, ומה שהזכיר מבליעה דכ"ק בתנור לכאור' התם אין בכמות הבליעה כדי להתפשט יותר וכדאמרו פסחים ע"ו א' שאני סיכה דמשהו בעלמא הוא, ועמשנ"ת בכ"ז לעיל ס"ז ס"ק י"א ועוד, ולע"כ כראוי בזה.

דינים העולים

טפת חלב שנפלה על קדירה של בשר כנגד הרוטב סגי בס' בתבשיל כנגד הטפה, ואם נפלה שלא כנגד הרוטב, והכלי אינו ב"י מבישול בשר, הו"ל כקדירה חדשה, דלא נ"נ ס' כנגד הטפה, וג"כ מותר בס' כנגד הטפה, דלענין הבלוע מבישול זה מקילינן דחשיב מקושר, כ"מ בספר מרן זללה"ה ס"ז סק"ז, ועש"ך ס"ק כ"ג, ומ"מ לכתחלה ימתין עד שתצטנן, ועכ"פ יערה מן הצד השני, [ואם הוציא מן הכלי בכף ולא נשאר ס' כנגד הטפה יזהר שלא לערות עד שתצטנן, ואם הוציא עד שלא נשאר ס' והוסיף לבשל דינו כקדירה ישנה שנפל שלא כנגד הרוטב], ואם אין בה ס' כנגד הטפה בין כנגד הרוטב בין שלא כנגד הרוטב אסור [וכמשנ"ת לעיל דההיתר בשלא כנגד הרוטב הוא משום דמעיקר הדין לא מחלקינן בינייהו], - ובקדירה ישנה שיבשלו בה בשר בתוך מעל"ע (מלבד הבישול של עכשיו), ונפלה שלא כנגד הרוטב, אם יש ס'

ממקצתו לכולו אפשר דמפשט גם הבליעות, ול"מ כן, ולכא' משמע דאה"נ דהר"פ חולק אף בשל עץ ואבן כשהם חמין, והזכיר מתכת דכיון דחם מקצתו חם כולו אפשר דאף באופן הרגיל שאוחז הכף בידו, דאינו חם כ"כ, מ"מ יש לחוש במתכת דעם הכח המפעפע את החום מתפשט גם מן הבליעות, [ואפשר דבשאר כלים אפי' נשתהו זמן הרבה ונתחממו לא חשיבי כחום כ"ר, ורק בכלי מתכות יכול כל הכף להתחמם כחום כ"ר, מיהו דעת הסמ"ק לא כן], ובאמת צ"ע דהסמ"ק סתם דצריך הגעלה בכולו אף דבסתמא אין כל הכף חם, ועי' להלן.

טור סי' צ"ד והר"פ כתב שאם הכף של מתכת כו'

טור סי' צ"ד והר"פ כתב שאם הכף של מתכת כו', דעת הטור בסי' קכ"א דבשול במקצת מפעפע בכל הכלי, ומ"מ מהני הגעלה למקצת דכבולעו כך פולטו, וכמ"ש שם בש"ך ס"ק י"ז, ולפ"ז בכף חם כולו פשיטא דצריך לשער בכולו, דפליט דרך המקצת, וע"כ דהטור הביא חילוק דהר"פ לענין צונן, ויש לעי' מה"ת לחדש כן, הא לא אמרו בגמ' אלא שעתידי להתחמם כולו, אבל לחוש לבליעה בעודו צונן מנ"ל להמציא כזאת, ועמש"כ לעיל, ויותר מיושב לומר דאמנם במקום שבודאי הי' צונן כו"ע מודו דלא משערינן בי', ולא אמרו אלא דבמתכת יש לחוש שנתחמם כולו, ונפ"מ דצריך לשער בכל החלק שאינו יודע בודאי שהי' צונן, או כגון שלא אחז את הכף בידו כל הזמן ואינו יודע בבירור שלא נתחמם כולו, ובכה"ג בשל עץ ושל חרס לא חיישינן שנתחמם ומשערינן רק במה שנתחב.

שו"ע ס"א בהגה וסברא ראשונה עיקר

שו"ע ס"א בהגה וסברא ראשונה עיקר, במג"א סי' תנ"א ס"ק כ"ד כתב לפרש דכלי מתכת בולע בכולו אבל אינו מפליט מכולו

שריותא דתרומה משום דהיתירא בלע, וכמ"ש הרשב"א במ"ה (דף ל"ח ע"א), אבל באיסורא צריך הגעלה לכולו, ונראה דמיירי בכולו חם דבצונן אין הבישול מפעפע, וביותר דדברי הסמ"ק מתפרשים גם בכלי עץ ואבן והתם ודאי לא בלע בצונן, ומבואר בדבריו חידוש גדול דנהי דבישול מפעפע לכל הכלי, מ"מ אינו מפליט מכל הכלי, אפי' לחומרא לשער בכולו, וכנראה נדחק בזה מסוגיא דשלהי ע"ז דמוכח התם דסגי בהגעלת פנים לכל הכלי, ובשפת הכלי סגי בניצוצות, ואם איתא דהמפעפע ממקצת כלי ע"י בישול טעון הגעלה כולו גם אם מבשל רק מבפנים, א"כ אמאי מהני ניצוצות, וגם ניוחש לבליעות הדופן מבחוץ, וע"כ מבואר מזה דהגעלת פנים מהניא לענין השימוש מבפנים, וכדי לקיים שני הסוגיות ע"כ דאע"פ שבישול מפעפע מ"מ אינו פולט, ואמנם ע"ז איכא לשנויי משום כבולעו כך פולטו, אלא דדעת הסמ"ק דלצד דמפעפע מבואר בגמ' דבאיסורא בעינן הגעלה בכולו, וא"כ מפורש דלא אמרי' כבולעו כך פולטו, [ועי' בכ"ז לעיל ס"ק י"ד י"ז].

ויש להבין לפ"ז מ"ש הר"פ בהגהות דמתכת כיון דחם כולו פולט נמי מכולו, הא אפי' בחם ממש קיימינן ומ"מ שרינן משום דלא פליט בכולו, [וגם בסמ"ג מסיים על הא דאפי' בכלי מתכת דאע"ג דחם מקצתו חם כולו מ"מ אינו מוליך בליעתו בכולו, ולמה לי' להזכיר ענין המתכת הא אפי' בחם קיימינן, ומפשטות דברי הסמ"ג משמע דבכה"ג אינו מפעפע כלל, גם לענין הגעלה, ואפשר דהטעם משום דהכף צונן, או דס"ל דדוקא בכלי שעל האור הבישול מפעפע, אבל לא בכף הנתחבת, עי' בלשוננו לעיל גבי דופן קדירה, אבל בסמ"ק מסיים עלה דהגעלה צריך כולו, ומשמע דבהאי עובדא דכף גופי' צריך הגעלה לכולו, והיינו ע"כ בחם], ולעיל ס"ק י"ד צדדנו דכונתם דאותו כח שמעביר החום במתכת

וכן הביא שם דברי האו"ה דדוקא ע"י האור מבליע בכולו, ובסי' קכ"א כתב דהרמ"א לרווחא דמילתא הביא טעמא דכבולעו כך פולטו, ואם איתא כדבריו באו"ח א"כ הוצרך לזה הרמ"א דאף אם יתחוב הצד השני לא יאסור, וש"מ דהדר ב"י וס"ל דאינו מבליע כלל].

והנה בתה"ד סי' קל"ב הדבר מפורש כמ"ש בש"ך סי' קכ"א ס"ק י"ז דאינו מוליך בליעתו בכולו, ופסקו של הרמ"א הוא מדברי מהרא"י, וכבר ביאר בתה"ד שם דה"י מקום לומר דהא דמהני הגעלה במקצת היינו משום כבולעו כך פולטו, אבל בתשו' ר"י מבואר דלא בלע כלל בכולו, וצריך ליישב ההיא דסי' צ"ב ס"ה, ואמנם בסמ"ק שם מבאר הטעם משום דמספק"ל אי מפעפע בכולו, וא"כ הו"ל להרמ"א להגיה דלמאי דקי"ל שאינו מפעפע בכולו אין לחוש, אלא דבתשו' ר"י שהביא מהר"ם במרדכי (פג"ה סי' תרע"ט) מבואר דאף למאי דס"ל להלכה דבישול אינו מפעפע מ"מ צריך ס' כנגד המקום שנבלע, דבישול מפעפע מעט, וזה באמת ברור לכו"ע דבעובי הדופן מיהא מפעפע וגם משהו לצדדין, וכיון דלא ידעין שיעור זה ממילא בדרך כלל בטפה יש להצריך עד ס' כנגדה, ולכך שפיר סתם הרמ"א שם, [ובאמת כבר נתקשינו לעיל ס"ק י"ח בביאור דברי מהר"ם בתשו' שם דמסיים ע"ד ר"י דמשערין בכל הקדירה, וז"א לפר"י, ועמש"כ שם, דבאמת פליג מהר"ם על ר"י, ואם לא פליג על עיקר הדין דקי"ל שאינו מפעפע א"כ מבואר בדבריו דהתם גרע, וצ"ע].

והגרע"א ז"ל באו"ח שם כתב לפרש דעת הרמ"א דבעלמא קי"ל דבישול מפעפע בכולו כשהכלי חם, ומ"מ מהני הגעלה במקצת משום דכבולעו כך פולטו, ומ"ש דעיקר כסברא הראשונה היינו דלא אמרי' שמפליט מכולו כשהכלי צונן מכח דחם מקצתו חם כולו, ולפ"ז ניחא ההיא דסי' צ"ב ס"ה משום דמיירי בחם כולו, ובההיא דסי'

דרך מקצתו, דאינו מוליך בליעתו שכתבו היינו שאינו מוליך מה שבלע להוציאו דרך המקצת, ויש לזה מקום בסברא דלהחזיר הבלוע בעינן רוטב גמור, משא"כ לפשט ע"י שהרוטב מרובה במקום המקצת, שפיר מפעפע לכל הכלי, ובאמת חילוק זה מפורש בסמ"ק בדין זה וכמשנ"ת לעיל, ושפיר כתב המג"א דהרמ"א שהכריע כאן כהסמ"ק נגד הר"פ, אין בדבריו הכרעה דמתכת אינו בולע בכולו, ברם מדברי הרמ"א בסי' קכ"א ס"ו מוכח דאי בלע בכולו ה"נ דפליט, דקאמר התם הטעם משום כבולעו כך פולטו, ולפ"ד המג"א הול"ל משום דלא פלט ואפי' בלע בכולו, ואין לחלק בין בלע דרך כולו לבלע דרך מקצתו, לענין לשער בכולו, דודאי יש לחוש אף בבלע בכולו שיפלוט דרך מקצתו, דרק לענין שאין ההפלטה ברורה דרך המקצת יש לחלק במקום הבליעה, אבל לחומרא אם כשמתפשט דרך המקצת משערינן בכולו ואמרי' דפליט ג"כ מכולו ע"י מקצתו, ה"ה נבלע דרך כולו שיש לחוש שיפלוט דרך מקצתו (תדע שהרי המבשל בכולו מבשל גם במקצתו ומנ"ל שנבלע רק דרך החוץ ולא דרך המקצת), וגם מבואר דאם תחב הצד השני ג"כ מותר להרמ"א משום כבולעו כך פולטו, ומדברי הגר"א שם סק"מ [שכ' ודלא כש"ך] וס"ק מ"א [שכ' ודלא כמ"א] משמע דס"ל לחלק לענין פליטה שאם נבלע דרך המקצת נפלט ג"כ דרך המקצת, וצ"ע דא"כ הי' בדין שנאסור בכף כנגד כולו, דיש לחוש שהכניס ממנה מעט בתבשיל ואז נבלע בכולו וגם יפלט מכולו, וכן בסברא צ"ע לחלק כן לקולא שלא נחוש שנפלט כלל דרך המקצת, [ומדברי הגר"א ביו"ד סי' צ"ב סק"ו וסי' קכ"א נראה שחזר בו ומפרש דאינו מבליע בכולו כהש"ך, דבסי' צ"ב כ' דהרא"י שאין מבליע בכולו הוא מדמהני בתרומה הגעלה למקצת כלי, ואם התם הטעם מפני שפולט ע"י המקצת אדרבא מהתם יש ללמוד לחוש לאסור כנגד כל הכף,

ס"ל להחמיר דבישול מפעפע, ועמש"כ בדבריו לעיל.

ודעת הפמ"ג בסי' זה, כשיטת הגרע"א ז"ל, וכ"ה בחו"ד סי' צ"ב ס"ק ט"ז, ועפ"ת סק"ג.

ולענין הלכה בתחיבת כף שאוחזה בידו, משערין רק במה שתחב שהרי השאר צונן, וכן לענין הגעלה סגי בהגעלת מה שתחב, ווגם נראה דאם נפל איסור על החלק שחוץ לרוטב אינו נאסר דאף במתכת הצד הצונן אינו בולע, רצ"ע בפמ"ג שפי' כונת מהר"ם מ"ץ דהצד הצונן בולע].

ובדין אם בישול במקצת מפעפע בכולו כשחם כולו, מקבלת תה"ד נראה להקל, וכ"ד הש"ך בשם כל הפוסקים שהביא, וכ"מ בתשו' הרשב"א בשם ר"י הביאה מהר"ם במרדכי, ומ"מ קשה להקל דבטפה שנפלה על הדופן החמרנו, וכן חששו רוב הראשונים להחמיר, ואמנם סוגית הגמ' משמע כהמקילין וכמ"ש ר"י וכ"ד הר"ן בפסחים, וכ"נ דעת הגר"א ביו"ד, מ"מ דעת הרא"ש והטור והרשב"א והרא"ה (וסמ"ג וסמ"ק) דבולע בכולו, מיהו הגעלה במקצת ודאי מהני, אף בחם כולו דכבולעו כך פולטו, מיהו צ"ע דאפשר דבעינן נמי שיהא חם כולו בשעת ההגעלה, כמו בשעת הפליטה, (ונדון זה שוה בכל הכלים, דהא בחם קיימין), ומדברי הרמ"א באו"ח סי' תנ"א שהיקל בהגעלת הכלי אע"פ שהיו הידות חמים בזמן הבליעה מבואר דסגי בזה, דלא משמע שצריך להמתין עד שיתחממו הידות, וכן בגמ' משמע סתמא דמהני מריקה בחמין למקצת כלי ולא הצריכו להמתין שיהא חם כולו, ובמטה יהונתן כתב דצריך שיהא חם בשעת ההגעלה ע"ש.

ונראה דכלי שבישל במקצתו טעון כולו הגעלה, ולא סגי בהגעלת מקצת אף בדיעבד, וכן בבישל במקצת משערין בכל הכלי לאסור התבשיל, ובהפסד מרובה אפשר

קכ"א ס"ו מהני סברא דכבולעו כך פולטו אף בחם כולו, [וכמ"ש הגרע"א ז"ל גם בגליון שם], והנה ודאי דסוגית הגמ' דבישל במקצת כלי מתפרשת אף בכלי חם, דלא יתכן למסתם דא"צ להגעיל כולו בזמן שבדרך כלל כל הכלי חם, ואמנם איכא לאוקומי התם טעמא משום כבולעו כך פולטו, אבל בדברי הראשונים ז"ל בההיא דטפת חלב סי' צ"ב ס"ה מבואר דלצד שאינו מפעפע אינו מתפשט כלל אף בכלי חם, מיהו אין מזה קו' לדברי הגרע"א ז"ל דכונתו רק דלחומרא חיישינן דהלכה כצד דמפעפע ולכך אסרינן בכלי חם, ברם בתה"ד מבואר בהדיא דבכל ענין אינו בולע כלל, ובאמת טעמו משום דקיי"ל דאינו מפעפע כלל, ודברי הרמ"א מתפרשים כדעת התה"ד, ובפרט למש"כ לעיל דלא חדשו כלל דאף בצונן בולע, ולא אמרו אלא שיש לחוש שנתחמם כולו ובלע ופליט, וכ"נ בבהגר"א או"ח שם סק"מ, וא"כ ע"כ דפסק הרמ"א דאף אם נתחמם לא פליט, וכבר כתבנו לעיל דבסמ"ק גופי' מבואר בהדיא דאף בחם גמור פליג ומתיר בכלי מתכת, וכן מפורש בדברי מהר"ם מ"ץ שבש"ך סי' קכ"א ס"ק י"ז דאירינן בכלי חם, וגם עיקר הא דאמרו דלא אמרי' שמוליך בליעתו בכולו מתפרש בהדיא דאף שנתחמם אינו מוליך בליעתו, דאי כשהוא עדיין צונן הול"ל מ"מ אינו מוליך בליעתו בצונן, ומיהו י"ל דכונת הגרע"א ז"ל דכל שהחום בא מחמת חם מקצתו אינו חום גדול לענין שיבלע ויפלוט, ואמנם כ"נ בש"ך בשם או"ה שם שכ' לחלק בין חום שע"י האור לחום שע"י בישול, אבל כבר השיגו עליו הפר"ח וכן בב"מ ובחו"ד סי' צ"ב ס"ק דבמהר"ם מ"ץ גופי' מבואר דבההיא דשפוד אינו מוליך בליעתו בכולו, וכ"מ בסמ"ג וש"פ שאמרו דבריהם על ההיא דשפוד, וע"כ דאין הטעם מפני שהחום מועט, אלא שאינו מפעפע בכולו, מיהו בדברי הסמ"ג לא נתיישב דהא

באותה כף ב"פ ס', [ואמנם דעת הטור גופי' דאפי' נודע אמרי' חוזר וניעור, מ"מ לא חשש להאריך כאן בזה, והעתיק הדברים ככתבן], מיהו התה"ד סי' קפ"ג לא פי' כן, ואחריו כל הפוסקים, שו"ר הלשון בהגהות מרדכי סי' תשמ"ה ע"ש, [מ"ש בש"ך סי' צ"ד סק"ד לפנינו הגרסא ובסמ"ק ב"פ ס'].

חולין ק"ח ב' תוד"ה אמאי

חולין ק"ח ב' תוד"ה אמאי, מ"מ מדרבנן החלב עצמו נאסר כשאר איסורין כו' ולמסקנא דחלב נמי אסרה תורה א"כ החלב ג"כ נאסר מדאורייתא, ויש לעי' א"כ כזית בשר שנפל ליורה שיש בה ס' זיתי חלב יאסור כיון שהחלב הנבלע בבשר נ"נ, וחוזר ונפלט עד שס' זיתי חלב נעשו נבילה, ואפי' נימא דחוזר ונבלע מן החלב לפי ערך, מ"מ רוב החלב נ"נ ע"י שנבלע בבשר, וכבר הק' כן הר"ן בשם הרמב"ן, ותיירץ דקמא קמא בטיל ולא אמרי' דחוזר וניעור, כיון שאינו נו"ט בקדירה, משמע שר"ל דהחלב כיון דמב"מ הוא ומדאורייתא ברובא בטיל אמרי' קמא קמא בטיל, אבל לכאור' היכא שחזר החלב האסור ונעשה רוב, ודאי חוזר וניעור, דהוכר האיסור ואין זה ביטול כלל, [כ"נ בסברא, ולע"כ בסוגיות בזה], וצ"ל דפשיטא להו שאין נפלט מן הבשר כולי האי עד שיהא רוב, וכענין שכתב הרמב"ן בתירוץ שני, שאין נפלט יותר מכנגד הבשר לעולם ע"ש.

ולכאור' נראה דהטעם דפשיטא לן בגמ' שיש חלב שנעשה נבילה אע"פ שהוא מקושר ליורה גדולה, הוא מפני שהדבר פשוט שהחתיכה קיבלה טעם חלב, ואותו חלק מן החלב שהטעים את הבשר ע"כ שהוא בלוע בבשר, הגע עצמך כזית בשר שנפל לתוך יורה של מי מלח הרי הבשר נעשה מלוח, ואותו חלק מלח שהטעים את הבשר ע"כ הפך להיות חלק מן הבשר וכיון שהבשר גוש ולא נתבטל ביורה, גם מה שבלוע בתוך תוכו נעשה כגוף

שיש להקל, ולענין ידות הכלי אפשר להקל כמ"ש הרמ"א באו"ח שם דסגי בהגעלת הכלי, אבל אם לא הגעיל הכלי נאסר ע"י תחיבת הידות, וכ"כ במ"ב שם, וכף שתחבה אפי' נתחממה קצת סגי לשער ולהגעיל רק מה שנתחב, [ואין לחלק בשום דבר בין בליעה לפליטה לחומרא, אבל לקולא לא מהני הגעלה במקצת כשבלע בכולו].

בפמ"ג דמה שנבלע בזיעה נפלט בזיעה דכבולעו כן פולטו

בפמ"ג מ"ז סק"א כתב בשם הפר"ח דמה שנבלע בזיעה נפלט בזיעה דכבולעו כן פולטו, ולכאור' לאו בכל מילי אמרו כבולעו כן פולטו, דזיעה שעל הכלי חם היינו בליעה גמורה, ומה שמוזע אח"כ בזמן ההגעלה אין בזה כח המפליט כלל, אלא כח שמבליע גם מים ורתחין בכלי, והא לא חשיב הגעלה, ולא דמי לפולטו בניצוצות שיש שם שפע מים המפליטים אלא שאינם מתעכבים שם, ולזה מהני כבולעו כן פולטו, [ובאמת יש לדקדק שם אמאי חשיב ל' בולעו בניצוצות הרי בדרך כלל נשאר מעט לחלוחית באופן קבוע, ואותה נבלעת בליעה גמורה, וצ"ל דבאותן כלים שנשאר לחלוחית קבוע גם בשעת הגעלה משתהים שם המים יותר, וצ"ע], - ובמ"ש בשם הכר"י עפ"ת בשם חת"ס, וכ"נ.

טור צ"ד ואם תחב הכף ב' פעמים כו'

כד. טור סי' צ"ד ואם תחב הכף ב' פעמים כו', לפנינו בסמ"ק הגירסא ואם תחב ב' פעמים ולא נודע כו', ומתקבל מאד לומר דכוונתו שתחב ב' כפות של חלב, אלא שבא להשמיענו דאף בזא"ז אם לא נודע בינתיים אסור, ודעתו כהפוסקים דבנודע לא אמרי' חוזר וניעור, וע"ז מיייתי ממס' תרומות, דמ"מ בעינן נודע, ולא סגי במה שנתחב זא"ז לומר דכבר נתבטל בראשונה, ואף לשון הטור שכתב הכף נראה לפרש כן, וכוונתו הכף החולבת, אבל לא נחתי כלל לנדון שאפשר שיצריכו

הבשר, אבל אין זה כלל שכל חלב שעובר דרך החתיכה, נפסק הקשר עם החלב שביורה, ונעשה נבילה, דודאי שפע החלב שבחתיכה מקושר עם כל החלב, ורק החלב שהטעים את הבשר נ"נ.

והיינו דאמרי' חלב נבילה הוא, שכשיוצא טעם מגוף הבשר יוצא תערובת בשר בחלב שהרי אין כאן טעם בשר לעצמו, וחלק החלב שיוצא עם הבשר נבילה הוא, (ולע"כ בסוגיא דחנ"נ ונרשם לפו"ר).

ולפ"ז נראה דאין שייך שיהא חלב נבילה יותר מהכמות שיכולה להבלע בבשר בפעם אחת, דאחר ששבע הבשר מבליעת החלב, שוב אין נפלט חלב לחוד מן הבשר, דחלב שנפלט לחוד אותו לא נאסר מעולם, כיון שהי' מקושר לכל הקדירה, והחלב שנפלט מעורב עם הבשר נפלט עמו מן הבשר כפי הערך שהוטעמו יחד בשעת בליעה, והחלב שחוזר ונבלע בחתיכה אינו נפגש עם בשר אחר שיכול להטעימו, שכל הבשר כבר בלע כדי שבעו, ואם חוזר ומתערב עם חלב אותו חלב מקושר עם כל הקדירה, דרך מה שנבלע בגוף הבשר נ"נ.

ולפ"ז בשר שנתבשל בחלב וחזר ובשלו בקדירת חלב שיש בה ל' כנגד הבשר חוזר ואוסר אותו בשר ע"י טעם בשר שמתפשט בכל החלב, ונאסר מדאורייתא כדין בב"ח, אבל אם הי' ס' באותה קדירה לא נאסר מן החלב כלל דאין כאן חלב שנ"נ ע"י שנבלע בגוף הבשר, והו"ל כל החלב מקושר לס' שבקדירה ומותר.

ולפמשנ"ת דבחלב הבלוע בבשר גופי' יש חלק שחשוב כמקושר לכל הקדירה, ורק אותו שנעשה גוף אחד עם הבשר נעשה נבילה, ניהא הטעם דבקדירה עצמה לא נעשה נבילה כלל, שאין הקדירה מקבלת טעם בעצמה, והכל כמכונס בקדירה חשיב, וכמו שבבשר כל מה שמכונס חשיב

מקושר לקדירה, ה"ה בקדירה עצמה, ועכ"פ כל מה שיוצא בבישול זה יש לחשבו כעתיד להתפשט ולא חייל ע"ז שם נבילה, משא"כ בבשר עצמו שאינו נמחה ונשאר באיסורו, וה"נ בקדירה אם הי' הנדון על הקדירה עצמה, לא חשיבא כמקושרת לכל מה שבקדירה, אבל הבלוע שנכנס ויוצא, אפשר שהוא מקושר ממש, או שדינו כעתיד להתפשט.

ואפשר שזו כונת התה"ד סי' קפ"ג במה שחילק בין אוכל לכלי לענין מקושר, אבל מה שהוצרך לזה בסברת בלוע צ"ע דודאי טפת חלב שנפלה על החתיכה גם החלב נעשה איסור אף כשהוא בתכונת בלוע ולא מעורב, דכל הסברא בבלוע הוא משום שאין התמזגות בין הבלועים ליחשב חתיכת נבילה, אבל בעין ובעין שנתמזגו, אע"פ שנבלע זב"ז אינו כדין בלוע, ונעשה נבילה, וכבר נתבאר בזה לעיל ס"ק י"ט ע"ש, ולפמשנ"ת שם ה"ה באוכל דשני בלועים שנתערבו לא נ"נ, ורק לענין ליבלע באוכל הבעין בעצמו נ"נ.

ולכאז"ל מוכח ממ"ש התה"ד דחשיב כלי שני, דדבר גוש ג"כ חשיב כלי שני, דכ"ש כלי שחזמו רב, ויש לחלק דנהי דחשיב ככ"ר לענין שאם יפול ע"ג דבר שיבלע, אבל לקשר בין שני בליעות לענין זה אין לו כח של כ"ר, מיהו יש ג"כ סברא איפכא דהכא א"צ לחמם הבליעות שבתוכו, ולכך הי' אפשר לומר שנבלעים אף לאחר שהסיר הכף מן הקדירה, ועי' גליון הגרע"א ז"ל סי' צ"ב בש"ך ס"ק כ"ז.

ש"ך סי' צ"ד סק"ד כיון דכבר נאסר הכף לא נ"נ אח"כ כו'

כת. ש"ך סי' צ"ד סק"ד כיון דכבר נאסר הכף לא נ"נ אח"כ כו', יעוי' בתה"ד סי' קפ"ג דפשיטא ל' שלא יתכן להצריך ב"פ ס' מאותו איסור, ולכאז"ל קשה דאיהו ס"ל חנ"נ בשר איסורים, וא"כ יש לאסור לעולם, ואף למאן

דלית ל' חנ"נ אלא בבב"ח, מ"מ הכא אפשר שנתערב טעם חלב בבשר כל פעם לפי ערך אחד מששים, ואם תחב פעמים רבות משכח"ל שיאסר עד ס' מן החלב הבלוע, ובאמת זוהי קו' הרמב"ן והר"ן בההיא דאמרי' חלב נבילה הוא, דה"נ יש לחוש שנעשה הרבה חלב נבילה דכל פעם נבלע בחלב מן הבשר בכדי נ"ט, ותירצו דקמא קמא בטיל ואינו חוזר וניעור כיון שאינו ניכר בטעמו, ולפ"ז ניחא נמי הכא דבכל פעם שתחב הכף נתבטל טעם הבשר בקדירה, ואינו חוזר וניעור אלא לפי ערך טעם החלב שבו, וכן בשאר איסורים אע"ג דס"ל חנ"נ, מ"מ קמא קמא בטיל, ואינו ניעור אלא לפי ערך האיסור, [ובכף עדיף דיש לנקוט שרוב הטעם יצא מדין גיעול כשתחבה בחום שבלעה].

ומבואר מדבריהם דאע"פ שכבר נאסר הבשר משום בב"ח, חוזר ואוסר את החלב שנבלע בו, דלא משמע שכונתם רק למ"ד חנ"נ בשאר איסורין, וכן פשוט בסברא דקודם שבלע הבשר חלב כדי שבעו, אע"פ שנאסר מן החלב בנו"ט, מ"מ כל שמרבה טעם חלב בבשר דרך בישול זהו איסור בב"ח, וכיון דשייך להוסיף איסור בב"ח אחר שנאסר, ה"נ יש לאסור כשנוסף טעם בשר לחלב, וכ"כ בחו"ד כאן לדבר פשוט שאע"פ שנאסר חוזר ואוסר, [ועש"ך ס"ק כ"ב].

ויש לעי' בדברי הרמ"א סי' צ"ח ס"ד דמדמה חתיכה לכף לענין שאם נפלה חתיכה בקדירה ויש בקדירה ס' והגביהה וחוזר ותחבה אפי' לא נודע בינתיים מותר, וצ"ב שהרי התה"ד מחלק בין אוכל לכלי, ובאוכל מודה דהבלוע נ"נ, ולפמשנ"ת מדברי הראשונים ז"ל ניחא דבאוכל אין לחלק בין שהה הרבה, לנתחב כמה פעמים, דפליט ובלע פליט ובלע, וע"כ דשריותא משום דקמא קמא בטיל, ואע"פ שלא נודע בינתיים, דהא אף בכזית בשר שנפל לס' של חלב לא נודע עד דפליט והדר פליט, ומ"מ מותר, דאין בזה סברא של חוזר וניעור כיון שאין כאן שיעור מגוף האיסור, ובבהגר"א שם

כתב הטעם דאוקמוה אדאורייתא דמב"מ ברובא בטיל, דהכא ליכא למיגזר אטו אינו מינו דבאותה קדירה קיימין, ולכאור' אף לפ"ז ע"כ למיתי מטעם דקמא קמא בטיל, ואינו חוזר וניעור כיון שאין בו ממין האיסור, דהא אם תחב פעמים רבות הו"ל רוב איסור דאף במינו אוסרו, ועמש"כ לעיל ס"ק כ"ד, וצל"ע בסוגיא דקמא קמא בטיל, ובאו"ה כלל כ"ד דין ב' כתב טעם ההיתר שלא יהא המיחוי חמור מגוף האיסור, וכתב דליכא למימר משום דבטיל ואינו חוזר וניעור, דכיון שלא נודע בינתיים מצטרף הכל לאסור, וצ"ע דזה אינו מיישב בבב"ח שהחלב עצמו נאסר ולא שייך לומר שלא יהא חמור מן הבשר, ולעיל ס"ק כ"ד פירשנו דאף באוכל חשיב הרוטב מקושר, ורק חלק מסוים שנבלע תחלה בגוף הבשר לא חשיב מקושר עיי"ש, וצ"ע היטיב בכ"ז, שו"ר בש"ך סק"ה, ו', ובמש"כ בזה מרן זללה"ה סט"ז סק"ג וסי"ח.

ט"ך סק"ו ואע"ג דקי"ל התם לחומרא כו'

ש"ך סק"ו ואע"ג דקי"ל התם לחומרא כו', ונפ"מ למ"ש הש"ך בסק"ט דאסור עם שאר דברים, דלדעת הסוברים שלא נ"נ בבלוע, לא נאסר אלא בבשר או חלב, ולפמשנ"ת לעיל ס"ק כ"ד בכונת הסמ"ק אפשר שגם דעת הסמ"ק כן.

שו"ע ס"ו בצלים או ירקות כו'

שו"ע ס"ו בצלים או ירקות כו', יעוי' בגליון הגרע"א ז"ל, ולפמש"כ לעיל ס"ק כ"ד דגם באוכל חשיב בלוע לענין עירוב בלוע בבלוע, ורק לגבי האוכל הבעין אמרי' דנ"נ גם הנבלע בו, א"כ ה"נ לא נ"נ טעם הבלוע בבצל, מיהו אפי' נימא דנ"נ ככה"ג, מ"מ לא עדיף טעם הבשר מחתיכת בשר שנפלה ביורה של חלב שאינה אוסרת ביותר מס', וכמש"פ הראשונים ז"ל דאמרי' קמא קמא בטיל, וה"נ כשמתפשט טעם החלב שנ"נ לתוך הבצל הוא מתבטל ע"י החלב שבלוע בבצל ומקושר לקדירה.

סימן יג

בענין הגעלה ומריקה ושיטיפה לפו"ר

מפתחות

ז. שם הא אפי' בחמין, קשה דלרבי הא קושיא מעיקרא ליתא. מ"ט לרבנן קרי להגעלה יבא באש.

ת. ע"ז ע"ה ב' ע"ס המשנה.

ט. צ"ע דחום השפוד אינו יותר מהבשר עצמו. היאך שפוד של רימון אינו נשרף בצליית הפסח.

י. היכי ילפינן מחד קרא הגעלה וליבון. למאי דקי"ל נטל"פ מותר אם צריך ליבון מדאורייתא.

יא. ע"ו א' ועד כמה מלבנן כו', בביאור עד שתשיר קליפתו.

יב. ע"ו א' רמי ליה כו' רבואת דשפוד ואסכלא. שם הכא היתירא בלע כו', החילוק בין היתירא לאיסורא ובדין נותר בבלוע. שם אמר רבה כו', אם רבה פליג בהא דהיתירא לא חל בבלוע. לרבנן דרבי אמאי לא קשה בשפוד ואסכלא. שם אלא אמר אביי כו', קשה דהא קתני רישא ילבן באור ומתפרש רק ליבון. שם אלא אמר רבא כו', ענין הגיעול שהטעם הבלוע מאתמול מתבטל.

יג. ע"ו א' וכיצד מגעילן, הנדון בשפת הכלי ולא מבחוץ. שם יורה גדולה מאי, היכי מיירי ביורה גדולה. שם ב' מה בולעו בניצוצות כו', מה חשיב ניצוצות.

א. צ"ו ב' מתני' רט"א כו', בקו' תוס' אמאי אין נאסרין שלמים של יום ב' משלמים של אמש. שם יבשל בו כל הרגל, רבותיה דר"ט שמותר לבשל אחר זמנו של ראשון. שם וחכ"א כו', אם רבנן מודים לר"ט דמותר לבשל עד זמן אכילה של ראשון. אשמעינן קרא דרשאי לבשל כל דבר עד זמן אכילה.

ב. צ"ז א' מ"ט דר"ט כו', ביו"ט ראשון מהני אף לפסח וחגיגה. שם וכי אין פיגול כו', אם ר"י נמי מודה בזה. שם והתניא כו', אשמעינן דלא הקילו בסברת גיעול אלא בקדושתן שוה. שם אלא כדר"ג ארבב"א כו', אם אמר כן בטעמיה דר"ט. שם כל יום ויום כו', החסרון שלא עשה מו"ש ורבנן נמי מודו בהגעלה. אם בכ"ח מהני הגעלה לפטור משבירה.

ג. שם מאי קאמר, מה שאר"ט כל הרגל לחכמים הוא עד זמן אכילה. שם ממתין כו', אם יש איסור לאבד הבלוע ואם מצוה להשאירו לקיים מו"ש.

ד. שם מנה"מ כו', אע"פ שנאמר ומורק ושוטף מ"מ אין בזה כדי לבטל מצות אכילה.

ה. ביאור ענין בישל במקצת כלי צריך הגעלה בכולו. צ"ו ב' על סדר הגמ'. אם שייך דין מקצת וכולו בצד החיצון.

ו. במיעוטא דתרומה ממז"ש.

ומבשל שלמים של יום ב' ביום ב', וזה עושה גיעול לשלמים של יום א', ומותר להשתמש בכלי עד יום ג', וכן בכל יום, והקשו תו' לעיל צ"ו א' למה לא נאסרין השלמים של יום ב' בנו"ט משלמים של יום א', כדתנן צ"ז

צ"ו ב' מתני' רט"א כו', בקו' תוס' אמאי אין נאסרין שלמים של יום ב' משלמים של אמש
א. זבחים צ"ו ב' מתני' רט"א אם בישל בו מתחלת הרגל יבשל בו כל הרגל, מסקנת הגמ' שאם בישל שלמים ביום א' חוזר

התירו, וכמו שהבין ר"י ודרש לה מבוקר אחד, מיהו אין לדייק מדלא קאמר אם בישראל בה שלמים היום יבשל שלמים למחר, דזה באמת מותר אף לרבנן, ועיקר חידושו של ר"ט שמותר לבשל אף לאחר זמנו של ראשון וזה חידוש מסבירא שהגיעול נקבע לפי קרבן אחרון, ויתכן שלא אמר כן ר"ט אלא כששניהם קרבנות שגבר כח בתרא לקבעו כמותו, אבל בקדשים וחולין שאין בכח הבלע השני לחייב מו"ש ידידה, נשאר דין מו"ש של ראשון, מיהו ע"י ע"ז ע"ו א'.

אם רבנן מודים לר"ט דמותר לבשל עד זמן אכילה של ראשון, ובדרשא דכל זכר בכהנים כו'

שם וחכ"א עד זמן אכילה מו"ש, יש לעי' מה ענין חכמים להזכיר כאן מתי זמן מו"ש, הרי גם ר"ט מודה בזה, והכי הול"ל וחכמים אוסרין, ונראה מזה דרבנן מודו לר"ט דשרי לבשל בו שלמים אחרים עד זמן אכילה של ראשון, והיינו דקאמרי שמה שאר"ט כל הרגל אנו אומרים עד זמן אכילה, ונפ"מ שלא יאסרו השלמים בנו"ט של ראשון, ואפ"ה לא נפטר הכלי ממו"ש בהגיע סוף זמן אכילה של ראשון.

ולפ"ז מתפרשת הדרשא בגמ' דכל זכר בכהנים יאכל אותה, שעד זמן אכילה אין להקפיד על הבליעות שבכלי ומותר לאכלן, ולא חיישינן שתאסור הבליעה את הקרבן השני, והטעם דהו"ל נ"ט בר נ"ט, ובתו"כ יליף לה מבושלה, וכמש"כ לעיל, וזה מיושב יותר מלפרש ממתין לה עד זמן אכילה שא"צ מו"ש קודם זמן איסורו, שזה פשוט דלמה ישבור ויגעיל בלע המותר, הרי יכול לבשל בו מים ולאכלו, אבל אם הפסוק השמיענו שרשאי לבשל בו כל דבר ניחא טפי, ואיצטריך קרא לזה שלא נלמד מיקדש שאף הבלע מקדש, ואמנם לכאורה לשון הגמ' סתום, אבל אם האמת שיש כאן חידוש בהיתר

א' אם יש בהם בנו"ט הרי הקלין נאכלין כחמורין, ותירצו שהקלו בקדשים במב"מ ברגל ואוקמוה אדאורייתא דברובא בטל, והדברים סתומין בגמ', דהא תנן צ"ז א' דאזלינן במב"מ בנו"ט, ועוד דלפמ"ש אאמו"ר זללה"ה בסוגיא דטכ"ע ס"ק י"ט מבואר בגמ' דמדין יקדש הרי בקדשים מב"מ אסור מדאורייתא בנו"ט, וכ"כ בשם הרמב"ן.

ותירין אאמו"ר זללה"ה דמה שנתחדש מדין יקדש להיות כמוה היינו דוקא בטעם ראשון, אבל בנו"ט בר נ"ט ליכא כח של יקדש, ויש להוסיף דכיון דנחתה תורה לאסור הטעם כשנעשה נותר, אף הבלוע בכלי, והקילה בו קודם שנעשה נותר שא"צ מו"ש, אין לחכמים לגזור כאן מב"מ בנו"ט, שהרי התורה חילקה דבטעם גמור אף מב"מ אוסר, ובנו"ט בר נ"ט שרי, ועוד דבתו"כ דריש מבושלה שמבשל ושונה ומשלוש באותו כלי, הרי שבהדיא התירה תורה את הבישול, וזה כמפורש שלא יאסר הקרבן השני מן הראשון, ולכן לא גזרו בזה רבנן.

ויתכן עוד דמה שאמרו חכמים עד זמן אכילה מריקה ושטיפה, ודרשינן ליה בגמ' מקרא דכל זכר וגו', בכלל הדרשא שיהא מותר לבשל בכלי עד זמן אכילה, ולא רק שממתין ופטור מן המצוה של מו"ש, אלא שיש לנהוג היתר בכלי עד זמן אכילה, והיינו דקאמרי רבנן לר"ט מודינא לך דשרי לבשל בו עד זמן אכילה, ואעפ"כ מזמן אכילה ואילך צריך מו"ש ולא מהני הגיעול לפוטרו ממו"ש, ולפ"ז מפורש בגמ' טעם ההיתר של הבשר השני שנלמד מקרא, וניחא שסתמו ד"ז בגמ'.

שם יבשל בו כל הרגל, רבותיה דר"ט שמותר לבשל אחר זמנו של ראשון

שם יבשל בו כל הרגל, למסקנא דטעמא משום דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו, אין לחלק בין רגל לכל השנה, אבל מדנקט כל הרגל משמע שבשאר ימות השנה לא

ישראל בכל הרגל המשך כיום אחד עד הבוקר של איסור חג, ולמד מזה ר"ט לפטור ממו"ש ושבירת כ"ח, ומתקיף לה ראב"א דהו"ל תרתי דסתרי דכיון שהבלוע פיגול איך אפשר להתיר להשתמש בו, ור"י סבר שהבלוע בכלי לא חמיר כ"כ, כדחזינן לרבנן שאינו אוסר המתבשל עמו עד זמן אכילה.

שם והתניא כו', אשמעינן דלא הקילו בסברת גיעול אלא בקדושתן טוה

שם והתניא רנ"א לא אמר ר"ט אלא זו בלבד, יש לעי' ממה בא ר"נ לאפוקי, ולא מסתבר לומר דאתא לאפוקי מדרשא דר"י, שאין לתנא לשנות דבריו בסתמא שמא ימצאו דרשא כזו, ובתוספתא הגרסא אלא בקק"ל בלבד, וא"כ בא לומר שלא התירו לבשל שלמים אחר חטאת, שלא הקילו בסברת גיעול אלא בקדושתן שוה, שחזר דינו של כל הבלוע כשל שלמים דהאידינא.

וא"ת הרי בע"ז ע"ז א' שרינן נמי בשפוד לצלות שלמים אחר חטאת, וי"ל דנהי דשרי לצלות בתוך זמן אכילה ואינו נאסר כדין חטאת, אבל מה שחידש ר"ט לחלוק על רבנן ולפטור ממו"ש בסוף זמן אכילה, ד"ז לא חידש ר"ט אלא בקדושתן שוה, אבל בקק"ד אף לר"ט צריך מו"ש בסוף זמן אכילה של הקק"ד.

ור' יצחק מפרש דקמ"ל שרק לענין מו"ש התיר הכתוב, ולא לענין נותר ופיגול, וכקושית ראב"א, אלא דס"ל שאין זו סתירה להקל במו"ש אע"פ שהבשר נותר וכמשנ"ת לעיל.

שם אלא כדר"נ ארבב"א כו', אם אמר כן בטעמיה דר"ט

שם אלא כדר"נ ארבב"א כו', בעלמא מפרש בגמ' והיכא איתמר דר"נ, דהא משמע כדאמר במקום אחר, וממילא גם משמע שאמר כן גם אליבא דרבנן, וכ"נ מדלא קאמר קסבר

הבישול בכלי שיש בו קודש ואינו אוסר, א"כ ראוי לגמ' לפרש כן במתני', וממילא גם דרשא דכל זכר מתפרשת כן.

צ"ז א' מ"ט דר"ט כו', ביו"ט ראשון מהני אף לפסח וחגיגה

ב. צ"ז א' מ"ט דר"ט [א"ר יצחק] דאמר קרא ופנית בבקר כו', פ"י שהכתוב עשה לכל ימי הרגל בקר אחד, ובמקום עשאו צ"ל עשה, [ויש גרסאות עשאו דהיינו לבוקר של איסור חג], שבבקר של כל הרגל שהוא איסור חג תפנה לאהליך, ולפ"ז ביו"ט ראשון בבקר עדיין לא הגיע בוקרו של הרגל, ולכן מהני אף לפסח וחגיגה אע"פ שנעשו קודם הרגל, שהרי ע"ז נאמר ופנית בבקר, מיהו בדר"ט הוזכר רק מתחלת הרגל, ולמסקנא באמת דברי ר"ט לא שייך בפסח וחגיגת י"ד שנאכלין ליום ולילה בלבד.

והביאו בגמ' תחלה יישובו של ר"י אע"פ שרבב"א קודם לר"י, ע"י תענית ה' ב' בעובדא דר"נ ור"י, מפני שפשטות המשנה כדר"י שיכול לבשל בו כל הרגל, ולא שחייב לבשל בו כל יום, ואז יוכל להמתין עד סוף הרגל, אבל למסקנא מתפרש יבשל בו כל הרגל בחיוב שיעשה כן, ואז יהא כל יום גיעול לחבירו.

שם וכי אין פיגול כו', אם ר"י מודה בזה

שם מתקיף לה רב אחדבוי בר אמי וכי אין פיגול כו', נראה פשוט דר"י ג"כ מודה בזה, תדע דבהדיא תנן שהפסח נאכל עד חצות וקרא בפסח מיירי, וכן חגיגת י"ד נאכלת ליום ולילה, וכן פשוט בכל דוכתא זמני הקרבנות בלי יוצא מן הכלל, אלא דסבר שיש רמז בפסוק לנהוג בכל הרגל כיום אחד, ובאיסור חג יחשב הבוקר של החג, ונפ"מ שלא להגעיל הכלים באמצע ולא לשבור כלי חרס, וזה נרמז בהאי קרא דכתיב ובשלת ואכלת וגו' ופנית בבקר, דנהי דלא שינתה תורה זמן אכילת הקרבנות, אבל רצון התורה שירגישו

אם בכ"ח מהני הגעלה לפטור משבירה

ולענין שבירת כ"ח מסתברא דלא מהני הגעלה או גיעול לפטור מן השבירה, דרחמנא אמר ישבר ואם איתא דמהני הגעלה קודם זמן איסורו לא היתה תורה מחייבת בשבירה, והול"ל שימהר להגעילו, [ולא דמי לכבשונות דהו"ל ככלי חדש], ואפי' למ"ש הרמב"ן פסחים ל' א' דיש אפשרות להגעילו כמה פעמים עד שלא ישאר נו"ט, מ"מ לא מהני לפוטרו משבירה כפשטא דקרא, ולפ"ז פליגי ר"י ור"נ ארבב"א אם דברי ר"ט רק במו"ש או גם בשבירת כ"ח, ולשון המשנה מיושב שפיר דלא מיירי אלא במו"ש כדמסיימי רבנן עד זמן אכילה מו"ש.

שם מאי קאמר, מזה שאר"ט כל הרגל לחכמים הוא עד זמן אכילה

ג. שם מאי קאמר, פ"י שאם היו אומרים רק עד זמן אכילה, ה"י מתפרש שפיר על דברי ר"ט דלא שרינן אלא עד זמן אכילה, אבל עד זמן אכילה מו"ש, אין זה מובן, ומשני שרבנן פירשו כאן דזמן מו"ש הוא רק לאחר זמן אכילה, ולפמשנ"ת ה"ק דמה שאר"ט כל הרגל אומרים חכמים עד זמן אכילה, ואח"כ צריך מו"ש, וקמ"ל שאין הקרבן השני נפסל בנו"ט של ראשון, ולשון ממתין עד זמן אכילה קאי על מצות מו"ש, אבל ממילא מתפרש שהסכימו עם ר"ט עד זמן אכילה.

אם יש איסור לאבד הבלוע ואם מצוה להשאירו לקיים מו"ש

שם ממתין עד זמן אכילה, פ"י שרשאי להמתין, אבל אין שום ענין להשאיר הבלוע שיהא נותר, ואמנם אין ע"ז דין בל תותירו, אבל ודאי אין מעלה להותיר, ומה שיש לדון בדעת חכמים הוא רק שלא לסמוך על הגעלה קודם הזמן, כיון שגורמת להשאיר משהו שלא חל עליו דין מו"ש, אבל אם יעשו מו"ש כדינה, יכולין לכתחלה לעשות כן קודם

ר"ט, וכן רבא ע"ז ע"ו א' מייתי מינה אף לרבנן, מיהו נראה דהכא אדר"ט איתמר, וכמבואר בלשון כל יום ויום דהיינו מימות הרגל, ומה שלא אמרו שלא אר"נ, היינו מפני שר"נ לא אמר דבריו לבתר שנדחו דברי ר"י, דהא רבב"א קדים לר"י, ולכן לא אמר אלא אר"נ, דמשמע שאמר כן לבתר דברי רבב"א, אלא סתמא דגמ' אמר שאין לך לפרש כדר"י [וכפשטות המשנה ע"י לעיל], אלא כדאר"נ בטעמיה דר"ט.

שם כל יום ויום בו, החסרון שלא עשה מו"ש ורבנן נמי מודו בהגעלה

שם כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו, פ"י דהשלמים של היום עושין הגעלה לשלמים של אמש, ונחשב הבלוע כולו של שלמים של היום, והנה אם עשה הגעלה ומו"ש קודם זמן איסורו פשיטא דמהני, וא"כ החסרון כאן שלא עשה מו"ש, וגם ההגעלה אינה מושלמת שאין כאן מים המפליטין, אלא שומן הנבלע בכלי, כמו שלמד רבא ע"ז ע"ו א' מכאן לצלי שמבטל טעם צלי של אמש, ואע"פ שאין הגעלה בבשר, אלא שנכנס טעם הצלי החדש ומבטל טעמו של ראשון, ותו לא חל נותר מכח של ראשון, שלא נשאר אלא מעט שנתבטל בשני, וכיון דלאו הגעלה גמורה היא, לא שרו רבנן, וחייבו לעשות מו"ש בזמן שנשלם קרבן ראשון.

ולפי טעם זה מודו רבנן לר"ט בהגעלה גמורה קודם זמן איסורו דמהני שלא יחול נותר על הכלי, ולא יצטרכו לעשות מו"ש, מיהו אפשר דרבנן לא פטרו ממו"ש בשום ענין, ואפי' אם נימא דמדאוריתא לא חל איסור נותר לאחר הגעלה, מ"מ מדרבנן לא התירו לסמוך על הגעלה בלי מו"ש, ואמנם אם יעשה הגעלה ומו"ש קודם זמן איסורו שרי לכתחלה, אבל לא שרינן למעט בהוצאת הבלוע על סמך שלא חל איסור נותר, וא"צ להוציא הבלוע טפי משאר איסורין.

ביאור ענין ביטול במקצת כלי צריך הגעלה בכולו

ה. ענין ביטול במקצת כלי צריך הגעלה בכולו, וכן הספק אם ביטול בלא בילוע אוסר, יש לפרש שצויה תורה שתהא הנהגה קבועה שכל כלי שבישלו בו לא ישתמשו בו בלא תיקון גמור, והשוו כל הכלים באותו תיקון, כמו שמוכן שבגד שנתלכלך מעט שייך לצוות לכבסו כולו, שכבר נפגם במעט הזה, ה"ה כלי שנפגם מקצתו בבליעה גמורה, או בריחא בעלמא כשצלה בתוכו, ראוי לנהוג בו ככלי פגום שכולו צריך תיקון, מיהו קודם זמן איסורו סגי בהגעלת המקצת, שלא יחול כלל איסור נותר, דמצות מו"ש ניתנה בכח לא פלוג, שכל כלי נותר ינהגו בו כנאסר כולו, אבל קודם שחל דין מו"ש, סגי בהגעלה כגיעולי נכרים, וגם מה שמפעפע יוצא בביטול מקצת דכבולעו כך פולטו, מיהו בביטול בלא בילוע אם לא הגעיל נאסר ומתחייב במו"ש, דכיון שלא עשה שום תיקון לביטול חל עליו הלא פלוג של מצות מו"ש, אבל אם עשה לו תיקון דהגעלה הר"ז מועיל שלא יחול דין מו"ש, ואע"פ שזו הגעלה שלא לצורך, מ"מ המצוה היתה לנהוג בו כאילו בלע, וכ"ז שלא עשה תיקון זה, חל עליו דין מו"ש, שהמצוה היתה לא לסמוך על זה שלא בלע כיון שסו"ס ביטול בו, וגם איכא ריחא דבלע ולפעמים נבלע יותר, לכן אין לסמוך על מסתמא בלא תיקון, אבל אם עשה תיקון שפיר מהני.

צ"ו ב' על סדר הגמ'

צ"ו ב' א"ל בעי מינאי מילתא דאיפשיט לך כי מתניתא, פרש"י מסברא איפשוט לך וכי תידוק במתניתא תשכח כוונתי, ולפ"ז צריך לפרש והא לא תניא הכי דאשכחן דתניא איפכא, דאם השאלה שלא מצא ברייתא כמותו לק"מ, שהרי לא נתחייב למצא ברייתא לכל

זמן איסורו, שאין איסור לאבד הבלוע בכלי, מדין איבוד קדשים, ואין מצוה להשאיר הבלוע שיהא נותר, כדי לקיים בו מצות מו"ש, וגם קודם צריך מו"ש בפנים, אף כשבלא"ה נפסל ביוצא.

שם מנה"מ כו', אע"פ שנאמר ומורק ושוטף מ"מ אין בזה כדי לבטל מצות אכילה

ד. שם מנה"מ [פי' מנלן שא"צ למורק ולשוטף מיד לאחר הביטול קודם שמבשל בו קרבן אחר או חולין] כו' וכתוב כל זכר בכהנים יאכל הא כיצד כו', הדיוק מהא דנכתב כאן כל זכר בכהנים יאכל, והרי כבר נכתב תחלה הכהן המחטא אותה יאכלנה, והו"ל להסמיק לפסוק זה כל זכר בכהנים יאכל אותה, והשתא שנכתב לבתר ומורק ושוטף הר"ז מתפרש דאע"פ שנאמר ומורק ושוטף מ"מ אין בזה כדי לבטל מצות אכילה, שאף הבלוע בכלי נשאר בהיתר אכילה כל זמן אכילה, ואם ביטול מים בכלי ויצא הטעם למים שייך גם לקיים מצות אכילה במים אלו, ואם זה טעם חשוב אסור לאבדו.

שו"ר בספר אאמו"ר זלה"ה סט"ז ס"ק י"ג שכתב שהמים במצות אכילה, ונסתפק אם רשאי לעשות מו"ש קודם זמן איסורו דלשון ממתין לה אפשר לפרשו כציווי שחייב להמתין, מיהו לא נתיישב בסברא שיהא ראוי להשאיר הנוותר שיחול בו איסור נותר, שהרי רשאי לאכלו אם ירצה להוציאו במים, וא"כ לא יתכן שתהא מצוה להשאירו, ובלא"ה עדיף לבער קודם שיבא לידי נותר.

שם א"ל רבי הגעלה לא קאמינא, לכאורה גם רבנן צריכין לומר כן לענין ליבון שפוד ואסכלא דלא סגי במריקת חמין, [מיהו אפשר דלמסקנא א"צ מו"ש לאחר ליבון], ולמסקנא דסגי בהגעלה ניהא.

מדלא כתיב וכלי נחשת אשר תבושל בו, וכתב בכלי נחשת משמע בתוך הכלי אפי' במקצתו, ובכלי חרס לא איצטריך לאשמועין דממילא נשבר כולו בשבירת מקצתו.

אם שייך דין מקצת וכולו בצד החיצון

יש לעי' מה הדין בצד החיצון של הכלי אם צריך מו"ש כדין מקצת וכולו, או שרק החלק הפנימי שמשתתף בבישול צריך מו"ש, ולפרש"י דשטיפה לרבי מבחוץ, א"כ צ"ל שנחלקו רבי ורבנן אם צריך שטיפה מבחוץ, אא"כ נימא דלרבנן בעינן גם מריקה מבחוץ, ולמאי דנקטינן עיקר כהרבה ראשונים דמריקה היינו הדחה ושטיפה בנתינת מים לחור, נראה שא"צ כלום מבחוץ, והצד החיצון לא נחשב מקצת כלי, ואמרינן כבולעו כך פולטו, כמו בשאר איסורין.

במיעוטא דתרומה ממו"ש

ו. שם יכול שאני מרבה את התרומה כו', יש לעי' הרי תרומה אין בה זמן איסור, ובקדשים גופיהו ליכא דין מו"ש אלא לאחר זמן אכילה, וי"ל דאי הוה מרבין תרומה הי' הדין כן בכל זמן שבא לבשל חולין אחר קדש שצריך מו"ש, ולא הי' מתפרש מצות ביעור נותר, אלא שלא ליהנות זר מן הקדש, ולא מנותר של הקדש, והבנת המצוה עם דרשא דכל זכר נקבעה לבתר שנתמעטה תרומה.

שם מדאיצטריך אותה, בתו' כתבו דהוי מיעוט אחר מיעוט, ולעיל בברייתא אמרינן דקדש קדשים הוי ריבוי שלא רק חטאת, ואי לאו אותה הו"א דלא מרבה אלא ק"ק, וממילא לא איתרבו קק"ל, וכיון דכתיב אותה למעוטי תרומה, ש"מ דקדש קדשים מרבה כל קדש, וכתב קדש קדשים הוא מפני שהחטאת קדש קדשים.

שם ותרומה לא בעיא מו"ש והתניא כו', יש לעי' מאי ס"ד דמקשה, ושמא ס"ד דקרא דמיעוט תרומה ממעט לה לגמרי מדיני הגעלה,

דין שישאלנו, אלא א"ל אם תמצא ברייתא בד"ז תמצאנה כוותי, אלא ודאי מעיקרא הקשה לו מברייתא דמייתי לבסוף, וצ"ע בפרש"י.

שם א"ל מסתברא כבגד, יש לעי' מה הוסיף כאן על מה שאמר תחלה מידי דהוה אהזאה, ומה יישב על הקושיא והא לא תנא הכי, ויעוי' ברש"י שכתב דמתני' היא, ואפשר דרמב"ח סבר שהתנא ששנה שצריך מו"ש בכל הכלי פליג גם בהזאה, והיינו דקמ"ל מסתברא כבגד, וא"כ תנא דמתני' שאמר כבגד דא"צ לכבס אלא מקום הדם, ס"ל דה"ה במו"ש, עד דמייתי ליה לשון הברייתא דקתני בהדיא חומר במו"ש מבהזאה, ואז א"ל אי תניא תניא.

שם בישול מפעפע, הא דבישל במקצת כלי טעון מו"ש כל הכלי היינו אף במקום שלא פעפע, אלא דלא דמי לבגד שמקום הדם מוגדר, ובכלי אין מקום הבליעה מצומצם לפי הבישול, ותו לא דמי לבגד דנימא מה מצינו בהזאה, ושפיר י"ל דכיון שאין מקום הפעפוע ידוע, צייתה תורה מו"ש בכולו.

שם וישנה לפני זריקה, צ"ע מה שייך להזכיר ד"ז בחומר דהזאה, הרי כל ענין הכיבוס בדם הראוי לזריקה, וכמו שלא שייך לומר במו"ש שישנו לאחר הזריקה, [נועי' תו' בזה, ובמשה"ק דהזאה אינה לאחר זריקה, י"ל דאכתי בחטאת לאחר זריקת מתנה אחת יש דין כיבוס וגם דין מו"ש], ואפשר דאה"נ שבא רק לרמוז דמו"ש אינה לפני זריקה, ואמנם אם בישל לפני זריקה ואח"כ זרק הדם הרי הותר גם הבלוע ונתקדש כמו הבשר, אבל אם לבסוף לא נזרק הדם אין בו דין מו"ש, ומתפרש חומר בהזאה שישנה באינן נאכלות וקודם שהותרו באכילה, משא"כ במו"ש שישנה רק בנאכלות ובשעה שהותרו.

שם וטעמא מאי, נראה דסתמא דגמ' קאמר לה, אמר קרא ואם בכלי נחשת בושלה,

דקילא ממאכלות אסורות, ומצינו קולות בתרומה בקניבת ירק וכיו"ב שמותין לזרים, וה"נ שפטרה תורה תרומה ממצוה זו יש מקום לפרש שהכלי א"צ תיקון כלל.

ומשנו אביי ורבא שלא מיעטו מהגעלה אלא מהחומרות של הגעלת קדשים, ואביי ורבא ניחא להו לשנויי במריקת חמין לרבנן דהיינו הגעלה שגם מזה מתמעטת תרומה, וידע אביי דאיכא לפרושה למעוטי שטיפת צונן, אבל לפי האמת דילפינן מקרא מקצת כלי, ניחא ליה לפרושי מיעוטא במקצת כלי, ורבא ניחא ליה טפי בכל הכלי ולמעוטי יין,

שו"ר דגרסת השטמ"ק וכ"ה ברמב"ן ורשב"א דאביי הביא הא דולא ביין, ודעת הרמב"ן דרבא פליג וס"ל דבתרומה ג"כ מים דוקא, ולכן תירץ במקצת כלי, ויש לדחות דמודה לאביי אלא דניחא ליה לאשכוחי שא"צ מו"ש כלל בתרומה ולא רק בשינוי שממים ליין.

שם הא אפי' בחמין, קשה דלרבי הא קושיא מעיקרא ליתא

ז. **שם** רבה בר עולא אמר לא צריכא אלא לכדאמר מר מריקה ושטיפה בצונן הא אפי' בחמין, יש לתמוה הרי למ"ד מו"ש בצונן והגעלה לא קאמינא, לא קשיא לן מידי מעיקרא, דכל מצות מו"ש נתחדשה לאחר הגעלה, ומזה נתמעטה תרומה, ואין להזכיר בזה צונן וחמין, ואמנם בתו' כתבו ליישב דהיינו דקאמר הא אפי' בחמין, אבל קשה דהא לרבי קושיא מעיקרא ליתא, ואין מקום להזכיר חמין, אלא כפשוטו דמו"ש לבתר הגעלה היא, ובתרומה א"צ מו"ש כלל.

והנה יש לדקדק בלישני' דרב"ע דקאמר הא אפי' בחמין, ובכל דוכתא ידעינן דחמין עדיפי, ואמנם י"ל דחמין מפעפעין כדאשכחן חולין ק"ה א' לענין מים אחרונים, אבל לענין זה סגי בשטיפה אחרונה, ועוד דלא משמע

דרבא הוסיף יין ורב"ע הוסיף חמין, ולכן צ"ל דלישנא בעלמא קאמר הכי, אבל כונתו לומר דאתיא כרבי ואפי' כרבנן בשטיפה יתירתא, דכמו ששינוי קק"ל אין טעונין מו"ש היינו כסתם מתני' דא"צ כלל, ה"ה דמיעוטא דתרומה מתפרש כן, ואין לנו לטרוח לפרושה כרבנן דרבי, והמיעוט של הפסוק יתפרש לרבנן בשטיפה לחוד.

ולפ"ז י"ל דאפשר לעשות מריקה ושטיפה בחמין, דמתני' מתפרש אפי' בצונן, ואפי' לרבי שכבר קדמה הגעלה בחמין, מ"מ הגעלה לאו כמריקת הכוס היא, דבהגעלה כח המים של הרתיחה מפליטין, אבל בהדחה בעינן שפשוף הדפנות, ואף דיכולין לעשותה בחמין, אבל צריכין לעשותה מלבד ההגעלה, מיהו לרבנן דמריקה היינו הגעלה, א"כ בא הכתוב למרק בליעתו, וא"צ הדחה כמריקת הכוס.

ובפשוטו נראה דלרבי סגי בהגעלה במקצת הכלי ואפי' ביין, שלא נתחדש דין כל הכלי ובמים אלא לענין מו"ש, ואמנם י"ל ק"ו שאם מו"ש שא"צ באיסורין דעלמא בעינן במים ובכולו, הגעלה שצריך בעלמא לא כל שכן, אבל אין מקור לחדש כן, דכיון שסמכה תורה בהגעלה על דיני שאר איסורין, אין לנו לחדש בה דיני מו"ש, מיהו בפנים ודאי בעינן, דאיבוד הבלוע כאיבוד הדבוק בחוץ, ועוד דודאי מקצת מריקה נעשה ע"י הגעלה, כמו שהטבילה אסורה בחוץ בכלי שנטמא מפני שנעשית מקצת מריקה ושטיפה במי המקוה, ה"ה דבעינן הגעלה בפנים, ומרן זללה"ה בקמא סל"ז סק"ד הזכיר שני צדדים בזה, שו"ר בספר אאמו"ר זללה"ה סט"ז ס"ק י"א שכבר ביאר בכ"ז.

מ"ט לרבנן קרי להגעלה יבא באש

יש להקשות לרבנן דמורק במים היינו הגעלה, מ"ט בגיעולי מדין קרי להגעלה יבא באש, לפרש"י והרמב"ן דאשר לא יבא באש תעבירו

דקתני ילבן באור שיכניסנו לאש עד שיתלבן דהיינו שיטהר מכל בלע, ומשהורגלו בלשון ליבון באש, משתמשין בזה לכל ברזל רותח, כדאמר חולין ח' א' ליבן סכין ושחט בה חידודה קודם לליבונה, דהיינו שחיתוך חודו קודם לשריפת הסכין את הבשר מכח חום ליבונה, וכן בכרייתא קתני מלבנן ולא הזכיר באור, שכבר הורגלו בלשון דברזל מלובן היינו שנתח באש, ובגמ' שאלו עד כמה מלבנן, דהיינו באיזה חום נטהרין ומתלבנין.

ט. שם השפוד והאסכלא מלבנן באור, רש"י פירש דהיינו פירושא דרישא דאת שדרכו ללבן באור ילבן באור כדמפרש ואזיל דהיינו שפוד ואסכלא, וגם בכרייתא אמרו כגון השפודין והאסכלאות, וצ"ב מה ראה התנא לפרש כאן כגון השפוד והאסכלא, ולא פירש כגון בכולה מתני', ועו"ק דהא לא קתני כגון, ומשמע שזה דין נוסף, והאמת נראה דכונת התנא להדגיש דאיסורא שאני מהיתירא, וכיון ששנה בזבחים השפוד והאסכלא מגעילין פירש בהם כאן שמלבנן, שאם הי' שונה רק בזבחים מגעילין, היינו טועים לומר דאת שדרכו ללבן באור דמתני' אינו שפוד ואסכלא, אלא כלי אחר כגון שהאש עוברת דרך הכלי לבשר כצלי קדר וכיו"ב, [שוב ראיתי בבד"ה דצלי קדר א"צ ליבון, כיון שתוך הכלי אינו רואה פני האש, ב"ד ש"ד ד"ה שהמחבת דינו כאסכלא], וע"י שפרט התנא שפוד ואסכלא למדנו דיש חילוק בין היתירא לאיסורא, (שו"ר בנמו"י בשם הרשב"א דשפוד ואסכלא איצטריכא ליה, עי"ש).

צ"ע דהום השפוד אינו יותר מהבשר עצמו

כבר נתבאר שהשפוד אינו מתלבן באור בזמן הצליה, אלא שהוא מתחמם יותר מבישול במים, ולכן צריך ליבון לשרוף הבלוע בו, ומ"מ צ"ע למה השפוד מתחמם כ"כ, הרי השפוד מובלע בבשר והחום מגיע מהבשר לשפוד, וכיון שהבשר עצמו אינו נשרף באש,

במים היינו הדחה, וי"ל דאשר יבא באש הכונה מבשלין בו על האש, ובוזה הדבר פשוט שתבשיל נקרא באש, שהרי הכלי נוגע באש בשעת בישול, וממילא תעבירו באש מתפרש ג"כ שפיר על הגעלה, אבל בקדשים דמייירי לאחר בישול כשבא להכשיר הכלי, ובוזה שפיר מכשירו בתוך יורה גדולה עם מים רותחין, ושפיר מיקרי ג"ז במים, ושפיר סתם הכתוב חד במים על המריקה והשטיפה, וסמך שנבין מלשון מורק, ורבי סבר להשוות במים למו"ש ותרויהו בצונן.

ע"ז ע"ה ב' ע"ס המשנה

ח. ע"ז ע"ה ב' מתני' את שדרכו להטביל יטביל להגעיל יגעיל ללבן באור ילבן באור, לשון המשנה צ"ב, דהול"ל ככבריייתא את שדרכו בצונן יטביל או ידיח, בחמין יגעיל, באור ילבן, אבל לשון המשנה שדרכו להגעיל אינו מיושב, דהא בדרכו לבלוע קיימין שצריך להגעיל ולהפליט, אבל תוכן המשנה ודאי ככבריייתא, אלא שהלשון במשנה מתפרש כל כלי שיוציא בליעתו בהדחה ידיח ובהגעלה יגעיל ובליבון ילבן.

שם ללבן באור, לשון הכרייתא שנשתמש בהן ע"י האור מלבנן, ובאמת בזמן השימוש אין השפוד מתלבן, אלא שבליעתו חזקה מבליעה שע"י מים, ולכן צריך ליבון לשרוף הבלוע, שחום המים אינו מפעפע הכלי להוציא מה שנבלע כשנתפעפע ע"י האור.

שם ילבן באור, נראה דלשון ליבון של כלי באש, הוא מושאל מלשון ליבון של בגד במים, וענינו לטהרו מכל סיג ובלע, [כמו לצרוף מתכת באש, אלא ששם מנקוה מהמעורב בו בעיקר מחצבתו וכן איתא בדניאל פ"א לצרוף בהם ולברר וללבן, יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים שם פ"ב, מיהו מצינו סוטה ט"ז ב' דכלי חרס שנתאכמו כשמחזירן לכבשן האש מתלבנין, ומשמע שנאכל השחרורית ע"י האש וצ"ע], והיינו

אפשר שהשפוד בולט הרבה לתוך התנור, ואפ"ה אינו נשרף.

היכי ילפינן מחד קרא הגעלה וליבון

י. יש לעי' היכי ילפינן מחד קרא הגעלה וליבון, שהרי לפרש"י והרמב"ן בשם הספרי יבא באש כולל הגעלה וליבון, והרי שני ענינים הם שהגעלה מפליט הבלוע, וליבון שורך הבלוע, וי"ל שהפסוק מתפרש שכל דבר לפי דרך שימוש, ומסברא קים לן שדבר שתשמישו ע"י האור לא סגי ליה בהגעלה, אבל דבר שתשמישו במים חמין סגי ליה בהגעלה, שכך משמעות הפסוק דכפי אשר יבא כך הכשרו, ואמנם ליבון באש אפשר לקיים מסברא דסגי, אבל הגעלה למדנו מדכתיב אשר יבא באש תעבירו באש, דמשמע כל דבר לפי דרכו, ומזה למדנו ענין הגעלה ע"י מים, שיש לסמוך שמפליט הבלוע כפי בליעתו.

למאי דקי"ל נטל"פ מותר אם צריך ליבון מדאורייתא

ויש לעי' למאי דקי"ל נטל"פ מותר ולא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא, לר"פ ע"ו א' דהיכא דלא קריד נפיק בהגעלה, נמצא דבאמת א"צ ליבון מדאורייתא כלל, ול"מ כן, שלא היו חכמים מחדשים ענין ליבון אם כונת התורה תעבירו באש רק הגעלה, אלא ודאי התורה אמרה כבולעו כך פולטו, ואשר יבא באור תעבירו באור, ומזה למדו דכלים חדשים צריכין טבילה כדאמרין בגמ' דישנים וליבון כחדשים דמו, וצ"ל דגיעולי נכרים לא עשו הגעלה כלל, ולכן גם הבלוע החדש מתערב עם הישן, ונעשה הכל קריד ולא נפיק בהגעלה, אבל בקדשים עושין הגעלה ונפיק כמעט כל הבלוע, ותו לא קריד הבלוע החדש, ונפיק בהגעלה.

בביאור עד שתשיר קליפתו

יא. ע"ז א' ועד כמה מלבנן [לעיל נתבאר דליבון אין הכונה ברזל שהאדימו

ממילא גם חום השפוד אינו יותר מהבשר עצמו, וחלק השפוד שבולט חוץ לבשר ורואה את האש, הרי אינו בולע מהבשר, כיון שהוא חוצה לו.

ואפשר שמתכת חם מקצתו חם כולו וע"י החלק שרואה את האש מתחמם כולו גם החלק הפנימי, ואמנם כן ס"ל לרבנן דמה"ט אין צולין את הפסח בשפוד של מתכת, אבל ר"י אמר פסחים ע"ד א' כשם ששפוד של עץ אינו נשרף כך שפוד של מתכת אינו מרתיח, וי"ל שאינו מרתיח לצלות הבשר מחמתו, אבל מתפעפע לבלוע באופן שלא יפלוט ע"י הגעלה, ועוד שהחלק החיצון שרואה את האש מתחמם ובולע מן הבשר, וגם נוטף עליו רוטב מן הבשר, וכל הני לא פלטי בהגעלה.

היאך שפוד של רימון אינו נשרף בעליית הפסח

יש לעי' איך צולין את הפסח בשפוד של רמון ואינו נשרף, והי' מקום לומר שהפסח שוכב ושני ראשי השפוד תולין למעלה חוץ לתנור, אבל בפסחים ע"ד ב' פרש"י שבית שחיטתו למטה וזהו שאמרו שם שהדם זב דרך בית שחיטתו, וכ"כ תו' חולין צ"ו ב' ד"ה אפי', ושם נראה שהשפוד נכנס דרך פיו בצד הדק של הענף, והצד הרחב נשאר בפיו ואינו יכול לעבור בנקב בית הבליעה, וע"ז נסמך הכבש שאינו נופל לתנור, ולפ"ז יתכן שהשפוד אינו רואה פני האש, ומ"מ חששו לחם מקצתו חם כולו.

ואפשר שחום האש שבגחלים אינו שורך ולא מיירי כשיש שלהבת ששורפת את הבשר, אלא שיש אש בגחלים וע"י החום הבשר נצלה, שאם הי' נוגע בשלהבת הי' מתחרך, ולכן גם העץ אינו נשרף, ומ"מ מתחמם הרבה, ומה שנחלקו שם ע"ה א' בנתנו ע"ג גחלים צ"ל כשאין שלהבת עולה מהם, רק החום המובלע בתוך הגחלים, ולפ"ז

באש, דבזה אין שייך לשאול עד כמה מלבנו, דהול"ל עד שיהא מלובן, אם ליבון זוהי צורת מתכת שהיא אש, ואמנם רגילין כן בלשון לקרא לברזל רותח מלובן, אבל עיקר ליבון היינו לטהרו ולנקותו כמו לצרפו, וע"ז שאלו עד כמה מלבנו], א"ר מני עד שתשיר קליפתו, [פי' שהאש תשיר את הקליפה, והרמב"ם כתב תנשר, וי"ג תסיר או תסור], לא נתפרש איזו קליפה נושרת, דאטו ברזל שמלבנין אותו ב' וג' פעמים מתקלף כולו ובטל, ואם רק קליפה החיצונה נושרת, עד כמה ילבנוהו בפעם השניה, וגם במציאות לא ראינו שברזל מתקלף בליבון, ומה שמצוי שמתפורר זהו מחלודה או משיירי המאכל.

ולשון הפוסקים סתום, שכולם העתיקו הירושלמי שיהיו ניצוצות מנתזין, ביחד עם ד"ז שתשיר קליפתו, ויש שכתבו שהם קרובין זל"ז או חד שיעורא הוא.

ואפשר שקורין קליפה למה שנדבק בשפוד מהצלי, ואינו ניכר בפ"ע, אבל ע"י שריפת הליבון נפרד ומתפורר, והינו דקרי לה קליפה כיון שהיא דבר חיצוני, ולא עד שיתקלף הברזל, אלא מה שמתפורר כעין חלודה הוא דבר חיצוני שנדבק בשפוד, אבל אי אפשר להסירו אלא ע"י שריפה גדולה לדעת הרמב"ן ודעימיה, [עמשנ"ת לעיל בהא דלקמן ע"ו ב'], או ע"י ליבון, וכשהקליפה מתפוררת נשרף גם מה שנבלע בברזל, וזה בזמן של ניצוצות ניתזין, או סמוך לזה.

ובאור זרוע כתב דתשיר קליפתו מעצמה, ולא כגון שיצא מתחת הפטיש שניתז הגץ רק מכח ההכאה, ובליבון תשיר קליפתו מעצמה, והדר מייתי הירושלמי שיהיו ניצוצות נתזין ממנו, ומשמע מדבריו דתשיר קליפתו דומה לגץ שיוצא מתחת הפטיש, אלא שאינו יוצא מכח המכה רק מכח הליבון, וא"כ יש לפרש שהניצוצות נקראין קליפת המתכת, שנושרין ממנה פירורין דקין ביותר שהם

הניצוצות, כמו גץ היוצא מתחת הפטיש שהוא ג"כ פירור קטן ביותר, ולפ"ז נשירת קליפה וניצוצות דבר אחד הוא, שאין הברזל מתקלף, אלא פירורין קטנים נושרין ממנו, וכשהם נושרים מכח החום הם ניתזין ניצוצות, ובזה נתיישבו דברי הראשונים שהעתיקו הירושלמי על דברי הבבלי, וכן בטושו"ע פסקו כהירושלמי, ועי' פ"ח על הרא"ש שכתב שלא ביארו הטעם שפסקו כהירושלמי, ולפמ"שנ"ת חדא מילתא היא.

אבל הדברים רחוקים, שאין ראוי לשנות תשיר קליפתו על התזת ניצוצות, וכל הראשונים שלא פירשו סתמן כפירושן שיש קליפה הנושרת, ולא גיצים הניתזין, ואמנם אין ענין הקליפה ברור, ולכן תפסו לשון הירושלמי בניצוצות ניתזין, וסמכו ע"ז שזה כשיעור הבבלי או יותר מזה.

ואפשר שענין הקליפה הוא מה שמצוי בברזל שליבנו שנעשין כעין בועות קטנות במקצת מקומות, וזה נקרא השרת הקליפה, או כמש"כ לעיל שהברזל בולע מהבשר בצלי ונדבק בו בחזק באופן שא"א להסירו ממנו בלא שיפה מיוחדת, וכששורפין אותו באש הוא נפרד ומתקלף, ונקרא קליפה ולא שומן דבוק, כיון שנתאחד כגוף אחד עם השפוד, ושיערו חכמים שבזמן זה נשרף כל הבלוע בכלי, גם מה שמעבר לקליפה, ובשם ה"ר יהונתן שהברזל שמתחמם ואח"כ נותנין אותו במים נושרת קליפתו, ולשון הרמב"ם שתנשר הקליפה העליונה.

ע"ז א' רמי ליה כו', רבותא דשפוד ואסכלא יב. ע"ז א' רמי ליה רב עמרם לרב ששת השפוד והאסכלא מלבנן באור ותנן גבי קדשים כו', כבר כתבנו דהשפוד והאסכלא במתני' מיותר ללמדנו דשאני איסורא מהיתירא, ובאמת גם בקדשים עיקר המשנה נשנית רק לצורך זה, דלכאורה קשה מאי קאמר השפוד והאסכלא מגעילן, הרי כל

נותר על הבלוע בכלים ובחפצים כלל, ורק בכלים שמבשלין בהן צייתה תורה לבערו, דכיון שעומד לצאת לתבשיל חזינן ליה כעומד לאכילה).

שם אמר רבה כו', אם רבה פליג בהא דהיתירא לא חל בבלוע

שם אמר רבה סו"ס כי קא פליט איסורא קא פליט, מבואר דרבה לא פליג על הסברא דהיתירא לא חל בבלוע, וכן מבואר בדבר אשי לקמן שיש כאן שני נדונים, והקשה רבה נהי דלא חל בשעה שהי' בלוע, כיון שאז הוא חלק מן הכלי, אבל כאשר הוא נפלט מעט מעט לתוך התבשיל והוא נפרד מן הכלי, שפיר חל עליו איסור נותר, דבאמת כל הזמן הוא במצב של נותר, שהרי הי' לו דין קדש, אלא שלא חל חומר איסור נותר כ"ז שהוא בלוע, וא"כ כי קא פליט ונפרד מן הכלי איסור נותר חל עליו.

שם אלא אמר רבה מאי הגעלה נמי מו"ש, פי' דבאמת צריכין ליבון גם בקדשים, אלא דקמ"ל תנא שמלבד הליבון צריכין ג"כ מו"ש, וה"ק השפור והאסכלא אע"פ שמלבנן אפ"ה מגעילין ג"כ, והא דנקט מגעילין ולא נקט מו"ש דצונן כברישא, היינו לאשמועינן דלרבנן דמריקה בחמין צריך ג"כ מריקה בחמין נוסף לליבון, וד"ז לא הוה שמעינן ממו"ש בצונן, דיותר שייך להצריך שטיפת צונן בתר ליבון מהגעלה בחמין.

ואביי הקשה דבמתני' מפרשינן מו"ש בצונן ולא מסתבר לפרושי מגעילין דהיינו מריקה לרבנן דרבי, [ויש לעי' דהנה לרבה אליבא דרבי הרי סגי בליבון בלא הגעלה, ונמצא דפליגי אם ליבון שורף הכל, מיהו ע"כ גם לרבנן זהו מחידושי מו"ש דקדשים, שהרי בגיעולי נכרים סגי בליבון], ורבה סבר דכדי שלא נטעה ניחא ליה לתנא לומר הגעלה ולא מו"ש.

הכלים מגעילין בין לרבנן בין לרבי, וא"כ הול"ל השפור והאסכלא הרי הם ככל הכלים שבישלו בהם, ולשון המשנה משמע שיש דבר מיוחד בשפור ואסכלא שמגעילין, אלא דעיקר כונת התנא שיהא מפורש במשניות דבאיסורא מלבנן ובהיתירא מגעילין, והתם לא מיירי התנא בדיני מו"ש של השפור, שהרי גם בשפור צריך לעשות לאחר ההגעלה גם מו"ש בצונן, אלא להשמיענו דהשפור והאסכלא אע"פ שבאיסורא מלבנן בהיתירא סגי להו בהגעלה, בין קודם זמנו בין לאחר זמנו.

החילוק בין היתירא לאיסורא, ובדין נותר בבלוע

שם הכא היתירא בלע התם איסורא בלע, [צ"ל איפכא וכ"ה בראשונים ובכת"י], החילוק בין היתירא לאיסורא מצינו גם בנ"ט בר נ"ט חולין ק"א ב', והענין שלחדש חלות איסור בעינן שיהא לזה חשיבות מסוימת שראוי לקבוע עליו דינים, אבל להפקיע דין שכבר חל עליו סגי בכל טעם שיש בו שלא יפקע מעצמו, כמו בקדשים גופייהו שלהתיר הקדשים לזרים ולטמאים לא מהני היתירא בלע, שהרי בלע קדשים, אבל להחיל עליו איסור נותר צריך חשיבות יותר, ואמנם ע"כ מצות אכילת קדשים נשלמה בזמנם, אבל חומר איסור נותר לא חל בהיתירא.

ואמנם ודאי חל איסור נותר על הבלוע בכלים, אבל זה דוקא על הבלוע היוצא בהגעלה, שהוא כדבר נפרד שיוצא בקל לתוך התבשיל, אבל הבלוע בחוזק שאינו יוצא בהגעלה, וצריך ליבון לשורפו, הוא נחשב כעת כחלק מן הברזל, ואע"פ שעלול לצאת מעט מעט ע"י בישול, אבל כיון שאינו יוצא כולו בהגעלה, ש"מ שהוא בלוע בחוזק וצריך לפעפעו כדי להפרידו, וע"ז לא חל איסור נותר, מיהו בכלי חרס שפיר חל, כיון שבליעתו רכה ואין הבלוע מתבטל שלא יחול עליו איסור נותר, (ובאמת אין חיוב ביעור

לרבנן דרבי אמאי לא קשה בשפוד ואסכלא

ויש להקשות לרבנן דרבי שהקשו זבחים צ"ז א' לרבי מידי דהוה אגיעולי נכרים, ולקשו לנפשייהו בשפוד ואסכלא, וי"ל בזה דכיון דקרא איירי בבישול בתוך הכלי דהיינו עם מים, ובזה סגי במריקת חמין, לכן שפיר סתם הכתוב מריקה, שנשלם התיקון בזה, אבל לרבי קשה שלא נשלם התיקון בשום כלי במו"ש דקרא.

ולמסקנא דבהיתירא בלע י"ל דלרבנן מרומז בפסוק דשפוד סגי ליה בהגעלה, כיון דבמריקה נשלם תיקון גיעולי איסור, ולא הצריכה תורה יותר מזה, מיהו אפשר דלאחר ליבון כחדשים דמו [כדלעיל ע"ה ב'] וא"צ מו"ש כלל, וקרא לא מיירי בחדשים כמו דלא מיירי בכבשונות דכלי חרס.

שם אל"א אמר אביי כו', קשה דחא קתני רישא ילבן באור ומתפרש רק ליבון

שם אלא אמר אביי יגיד עליו רעז כו', פרש"י דתרווייהו בעינן בין בקדשים בין בגיעולי נכרים, וכ"מ בקושיא דרבא דליתני לתרווייהו בחדא, אבל קשה מה ראה התנא לשנות כן, הרי קתני רישא ללבן באור ילבן באור, ומתפרש רק ליבון, ואיך יתפרש סיפא דשפוד ואסכלא דבעינן תרווייהו, ובהסתמכות על מתני' דזבחים, ועוד דפשטות הדברים דאת שדרכו להגעיל נמי סגי ליה בליבון דכחדשים דמו, ובדאביי צריך לחדש דלא סגי בליבון, וגם לחדש דשפוד ואסכלא יש בהם תכונת בישול ולכן צריכין גם הגעלה וגם ליבון, דלא משמע לחדש דכל אשר יבא באש תעבירו באש צריך שתי העברות גם הגעלה וגם ליבון, וע"כ שזהו דין מיוחד בשפוד ואסכלא, ואפשר הטעם מפני שהם מכוסים בבשר, ורק מקצתן רואה את האש.

ובדוחק י"ל דכיון דשפוד ואסכלא בשתי המשניות מיותר, וכמש"כ לעיל, דבקדשים הרי כל הכלים מגעילין, וכן בדנכרים

הרי הם בכלל הבאין באש, וכיון שהם מיותרין שפיר סמך התנא שיגיד עליו רעז, ואולי נאמר דלאביי לאחר הגעלה וליבון א"צ מו"ש בצונן דכחדשים דמו, ונקט מגעילין לומר דסגי להו בהגעלה, וכע"ז נקט מלבנן דלא סגי להו בהגעלה, ונראה דמגעיל ואח"כ מלבן, שלא יחסמו דרכי הפליטה ע"י הליבון, מיהו מסתמות הגמ' נראה שאין הסדר מעכב.

ענין הגיעול שהטעם הבלוע מאתמול מתבטל

שם אלא אמר רבא קדשים היינו טעמייהו כו', ענין הגיעול כאן אינו הגעלה שמפליט האיסור, שהרי הצלי אינו מפליט, שרק במים למדנו כח המפליט, והצלי גם אינו שורף, שאין השפוד מגיע לחום של ניצוצות מנתזין בזמן הצליה, שהרי כולו מכוסה בבשר, אלא ענין הגיעול הוא בזה שנבלע בו רוב הטעם מהבשר של היום, והטעם הבלוע מאתמול מתבטל בו, ולענין החלק שצריך ליבון סמכין ע"ז, אבל הבלע המרובה שיוצא בהגעלה צריך להגעילו במים, ולא סגי בהגעלת מים קודם זמן איסורו, כיון שהבלוע בשפוד בחוזה האש שמפעפעו, לא מהני ליה הגעלה, וצריך לחזור ולפעפעו ע"י צלי נוסף שיבליע בו מהקרובן של היום.

שם לא צריכא דכי מבשל בה חטאת האידנא הדר מבשל בה האידנא שלמים, מבואר שבלא הגעלה אין השלמים נאסרין מהחטאת, וכמשנ"ת בטעמיה דר"ט דהשלמים של היום לא נאסרין משל אמש.

שם בהדי הדדי קא שלים זמנייהו, פי' דהו"ל בתוך זמנו, אבל ודאי דשלמים שלים זמניה בשקיעה"ח.

שם ר"פ אמר האי קריד והאי לא קריד, פי' דקדשים מגעילין אותן כל יום מהבלוע של אתמול, והבלוע החדש סגי ליה בהגעלה, אבל נכרים דלא עבדי הגעלה, הרי הבלוע החדש מתערב עם הישן ותו לא נפקי בהגעלה, גם החדש לחוד, שהבלע ודאי

כמו שהנוסף מבחור ג"כ אוסר, ע"י שמבצבץ מעט מעט לפנים.

שם יורה גדולה מאי, היכי מיירי ביורה גדולה
שם יורה גדולה מאי, הקשה אאמור"ר זללה"ה הרי סתם כלי עגול ויכול להכניס שפת הכלי כולו בזא"ז, בתוך כלי אפי' קטן ממנו, ותירץ שהי' הדוד מרובע, ואפשר שהיתה שפתו רחבה ומתקצרת עד הפתח וכן עושין לכלי של מים שא"צ פתח רחב להכניס בתוכו, והכיסוי אינו ממלא את כל רוחב הכלי, וגם רחב אינו יכול להכניסו לכלי אחר, ולפ"ז גרנפא אפומיה, היינו על שפתו החיצונה, או שניצוצות מתיזין רק סמוך לפתח.

שם ת"ש דההוא דודא כו' בפשוטו לקחו מן הנכרי, וכ"כ בערוך, ואי גרסינן מר עוקבא יש לפרש שהמעשה לא הי' בימי רבא, אלא זהו הדוד שהי' שמואל משכירו לאחרים ב"מ ע' א', והי' ידוע בגדלו וזכרו שהכשירו כך.

שם ב' מה בולעו בניצוצות כו', מה חשיב ניצוצות

שם ב' מה בולעו בניצוצות כו', הנבלע בתוך הכלי נבלע בעומק כיון שהרתיחה נלחמת עם הדופן ומפעפעת אותו, אבל על שפת הכלי אין כח הרתיחה, ונבלע כעין עירוי, כיון שניתז על שפתו, או שלפעמים גולשין המים שם, עם טעם הבשר שברוטב, וה"נ ע"י הגרנפא מתעכבין המים מעט על שפת הכלי, עד שהם מתגברים על הבצק ומחלחלין בתוכו, ושעה מועטת הזו נקראת ניצוצות כיון שאין המים נרתחין שם כבתוך הכלי, וגם אינם מתעכבין שם.

מתערב זה בזה, ונעשה הכל כקריד, ומה"ט לא מהני למ"ד נטל"פ מותר בלא ליבון מדאורייתא.

שם רב אשי אמר לעולם כדאמרן מעיקרא כו' ודקא קשיא לך כו', כבר נתבאר לעיל דכו"ע מודו לסברא דהיתירא בלע לא חל איסור על הבלוע, אלא שהקושיא שכשיצא מבליעתו יחול האיסור, וע"ז תירץ רב אשי דכיון שהוא יוצא רק בתוך התבשיל, שלא שייך שיצא בפ"ע, א"כ הו"ל ביטול נוסף של הטעם בתבשיל, וכיון דליתא לאיסורא בעיניה שהרי הוא מבוטל בתבשיל לא חל עליה נותר במצב זה.

ע"ז א' וכיצד מגעילין, הנדון בשפת הכלי ולא מבחור

יג. ע"ז א' וכיצד מגעילין, מבואר בגמ' שהנדון מפני שפת הכלי, אבל הדפנות מבחור א"צ הגעלה, מפני שאין מצוי שנוסף שם, ואזלינן בתר רוב תשמישו, וגם המעט אינו ב"י ומתבטל, ואף בקדשים א"צ מריקה ושטיפה מבחור, ולרש"י רק שטיפה בצונן, ולא חשיב הצד החיצון כמקצת כלי, כיון שהבישול בתוכו וכולו משתתף בבישול, משא"כ בצד החיצון, ולכאורה שפת הכלי דינו כבילוע בלא בישול שטעון מו"ש.

והנדון בשפת הכלי אינו מפני שחיישין שיצאו הניצוצות ויבלעו ויחזרו לכלי, אלא ביאר אאמור"ר זללה"ה שהחשש שיכנס לכלי דרך הדופן, דנהי דעיקר פליטתו במקום שבלע, אבל לאט לאט נכנס מהדופן לכלי,

סימן יד

פרים ושעירים הנשרפים

א. ק"ד ב' מתני' יצאו אלו ואלו מטמאין בגדים רש"א [אלו ואלו] אינן מטמאין עד שיצת האור ברובן, פשטות המשנה דמשהוצת האור ברובן מטמאין כל המתעסקין מתחלה מכאן ולהבא, והדבר מוכח כן שהרי המניח את הפרים על האש לא נטמא קודם שהוצת האור ברובן, ואם גם אח"כ אינו מטמא למפרע נמצא זה שורף את הפרים ולא נטמא, א"ו לר"ש בשעת שריפה מטמאין למפרע, [ומצינו כע"ז גבי פרה דתנן פ"ד מ"ד כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים כו' כל שעוסק בה לפני פסולה מטמא בגדים לאחר פסולה אינו מטמא בגדים, ור"ש אמר בתוספתא דאף העוסקין לפני פסולה אינן מטמאין מפני שנידונית ע"ש סופה, והוי ר"ש כטעמיה, דהכא שרק כשלבסוף נתקיימה מצות שריפה איגלאי מילתא שכל אלו היו עוסקין בשריפתה ומטמאין בגדים ועי' לק' סק"ב דהתם מודה ר"ש דמטמאין למפרע], ות"ק יליף מקרא דאע"פ שעיקר טומאתן מקרא דוהשורף [עי' להלן], מ"מ מטמאין משעת יציאה חוץ למחנה.

ולפ"ז מיושב הא דאיצטרך למיתני יצאו אלו ואלו כו' דבאמת יש שני דינים בהא דהאחרונים אינן מטמאין בגדים קודם שיצאו, חדא שאינם מטמאין בגדים מיד כדין הראשונים, ואע"פ שהם מסייעין עתה בהוצאת הפר כשהוא כבר מחוץ למחנה ומטמא, ועוד שאינם בכלל טומאה דאף כשיצאו מהעזרה או כשיוצת האור ברובן לא יטמאו, ואי לאו דהדר תני יצאו אלו ואלו לא הוה שמעינן אלא דלא חיילא עליהו טומאה בפנים עד שיצאו מהעזרה, א"נ לאידך גיסא דהוה מפרשינן דלא קתני במתני' מתי חל הטומאה

אלא איזה מהן בדין טומאה, דאלו שלא יצאו אינן בדין טומאה כלל אף בזמן שחלה הטומאה על כל המתעסקין דהיינו בזמן השריפה, דבאמת גם ר"ש צריך לשנות ד"ז דאלו שבפנים לא יטמאו אף כשיצת האור, וזה נלמד מקרא דואחר יבא כדאמרין בגמ' ק"ה א' והשתא קמ"ל דאלו ואלו מטמאין בגדים מיד קודם שריפה, ונמצא שרק ע"י שתי הבבות נתבאר במתני' פלוגתא דר"ש ורבנן וגם עיקר דין הפנימים שלא יטמאו, ועוד הערוני דהא לפמ"ש"כ אם יצאו אח"כ מהעזרה לא יטמאו עוד, ולישנא דעד שיצאו דקתני רישא הוה משמע שכשיצאו יטמאו, להכי קמ"ל דאינן מטמאין כשיצאו אלא משום שיצאו אלו ואלו דהיינו מכח נשיאתם בחוץ, אבל לא מכח מה שנשאו תחלה בפנים.

אב"י ברש"י ק"ו א' נראה שפי' דלר"ש אין המוציאין מטמאין ורק העוסקין בשעת שריפה אחר שיצת האור מטמאין, ואמנם פי' דאף המצית האור בפרים אינו מטמא, דלא מיקרי והשורף אלא המסייע בשעת שריפה, וזה מדכתב דהאי תנא כר"ש ס"ל ואם ר"ש למפרע קאמר א"כ לא שייכא בדר"ש כלל, [וכן הבין בלקוטי הלכות], וכן פי' רש"י ביומא, [ועי' לשון המשנה שם וברש"י], וכמ"ק בריטב"א שם שכ' ולא המסדר את המערכה פי' ואפי' המסדר את האיברים עליה והיינו דאמרין ואיזהו שורף זה המסייע בשעת שריפה להפך באיברים, ופשטות משמע דכוונתו אף הנותן האיברים ע"ג האש ממש, מיהו כבר תמהו האחרונים ז"ל דמצית את האור היינו קודם שנתן האיברים, ומסדר המערכה ע"ג האש, ואח"כ נותן עליה האיברים, וכדכתב ושרף אותו על עצים באש, וכ"מ בתוספתא

יומא פ"ג הי"א דר"י אומר משישליכם לאור [כ"ה באור הגנוז], וש"מ שמשליך האיברים ע"ג האש, ובתר הכי קתני אחד השורף ואחד המסייע בשעת שריפה מטמאין בגדים המסדר את המערכה והמצית את האור באליתא אין מטמא בגדים, וכ"נ בתו"כ דשריפתן כשריפת פנים ע"ג האש, ועי' בגמ' נ' א' שמנתחן תחלה ופרש"י עיקר וכל מש"כ טעות כמשנ"ת ס"ק י"ג, בשעיר המשתלח דקאר"ש משעת דחייתו לצוק ג"כ הי' מקום לדון אם המשלח חוץ לירושלים מטמא בשעת דחייתו לצוק, אלא לפי שאמרו בירושלמי פ' ה' דמשלח אחד ולא שנים, ע"כ דשעת דחייתו לצוק עיקר.

עיקר הא דהמוציאין חוץ למחנה מטמאין בגדין אינו מבואר בפס' דלא כתיב אלא והשורף, ולפרש"י דלר"ש אין מטמא אלא השורף ילפי רבנן מהאי קרא עיקר הדבר דאף המוציא מטמא, (ולא רק הזמן דמטמא אף קודם שריפה), ולר"ש דלא דריש אינו מטמא כלל, אבל אם נימא דלר"ש נמי טמאין אלא שטומאתן רק משיצית האור ברובן שנתקיימה מצות שריפה, צ"ב מנלן דהמוציאין מטמאין, וגם לפרש"י קשה היכי ילפינן מאל מחוץ למחנה טמאת בגדים, [ערש"י בגמ'], דבשלמא אם ידעינן דכל המסייע לשורף מטמא והנדון ממתי מטמאין שפיר סמכינן ממחוץ למחנה אחת שיטמא אבל לחדש מהאי קרא טומאה במוציאין אין לחדש, ועוד שהרי אם אירע בהן פסול בחוץ שוב אינן מטמאין אע"פ שכבר טימאו ביציאתן מהעזרה, וש"מ דטומאתן רק מדין והשורף, ומסתברא דמפרה גמרינן דהתם מתפרש קרא דוהשורף לומר שכל המתעסקין בפרה מתוע"ס מטמאין בגדים, כמ"ש בספרי, ומינה ילפינן דכל המתעסק בשריפתן מטמא בגדים, מיהו דוקא משיצא חוץ למחנה דקרינן ביה ואחר יבא, א"נ אפשר דמסברא קים לן דכל המתעסק בשריפתן מתוע"ס מטמא, דהכל בכלל והשורף, [ובתו"כ א"כ למה נאמר יוציא אל

מחוץ למחנה אלא כיון שיצא חוץ למחנה אחת השורפו מטמא בגדים, והגיה הגר"א הנושאן], וצע"ע במקור הדברים, אבל עכ"פ פשטות הדברים דכל המתעסקין בהוצאה כמתעסקין בשריפה, דהא אף הנושאין מעט טמאין, ואע"ג דלא קרינן בהו אל מחוץ למחנה, ואמנם בלקוטי הלכות נסתפק בזה אבל כבר כתב מרן זללה"ה דכ"מ בגמ', וכן מסיק בל"ה. – ופרש"י עיקר כמשנ"ת ס"ק י"ג.

ב. **שם** גמ' מאי בירה כו' לר"י מיירי מתני' רק בנשרפין בהר הבית ולר"ל מיירי בנשרפין בכל הבירה וזה כולל בעזרה ובהר הבית, וכ"מ ברש"י במתני', דאין לפרש בירה בעזרה דוקא דא"כ הול"ל בעזרה, אלא זהו לשון כולל כל הבית והעזרות אף אותן שאינן מקודשין בקדושת העזרה, וביירו' פסחים פ"ז ה"ח אמרו בד"ל כל הר הבית קרוי בירה ומייתי מהאי קרא.

ואם נימא דר"י ור"ל פליגי בפלוגתא דר"נ ארב"א [אמר רב, כ"ה בשטמ"ק] ותני לוי, מבואר טעמא דפלוגתתם, דר"י סבר כרב"א וא"כ אין לו לתנא להתייחס לנשרפין בפסול שקודם זריקה כי אינם בדין פרים הנשרפין, והול"ל נשרפין בהר הבית, ומדנקט בירה ש"מ דמקום יש בהר הבית ובירה שמו, והיינו דאשמועינן שאינן מטמאין בגדים ביציאתן אחר שנפסלו, ור"ל סבר כתני לוי דרק הנפסלין ביציאתן נשרפין בהר הבית, וע"כ צריך התנא לבאר דהנפסלין אחר זריקה אינן מטמאין בשריפתן, ועוד דהנפסלין ביציאתן מטמאין בגדים של אלו שהוציאום, ורק בשריפתן אינן מטמאין, וא"כ אינן מטמאין מיושב טפי בהני שבפנים ואי ס"ל לר"י בבריתא דלוי מתפרש אינן מטמאין בגדים בשריפה אע"פ שכבר טימאו ביציאתן, ואי ס"ל לר"ל כרב"א כילא מתני' כל הנשרפין שלא כמצותן בחדא, אע"פ שא"צ לאשמועינן אלא בהני הנשרפין בהר הבית,

לטעמיה דבפרים ושעירים אינם מטמאין קודם שנתקיימה מצותן, מצי למימר דבפרה פקעה טומאתן, אבל לרבנן דכוליה קרא אתי לטמאות מדין שורף קודם שישרפו לא פקעה טומאתן, ועוד יש חילוק דפרה שנפסלה בטלה לגמרי, ופרים הנשרפין לא נתבטלה כפרתן בפסול זה אלא שמצות שריפתן בטלה, ובזה מסתבר טפי שהפסול הוא רק מכאן ולהבא.

שם גמ' שאירע בהן פסול קודם זריקה, נראה דמיירי שזרק אח"כ את הדם והקרבן משמש למצותו, אלא שהבשר נפסל, דאל"כ לאו פרים הנשרפין מיקרו, ולפ"ז ע"כ מיירי בפסול טומאה, לר"י דאין נפסלין ביוצא, ולפ"ז ניחא דלא נסתפק ר"א אלא בלינה ויוצא, מיהו אין זה מוכרע ושפיר י"ל דמיקרו פרים הנשרפין ע"ש הקדשן ושחיתתן אע"פ שנפסלו, ומ"מ מיושב טפי כמ"ש"כ דהוי דומיא דאירע בהן פסול אחר זריקה, שהנדון על הבשר לחוד, וגם יש בזה חידוש דאע"פ שדינם כפרים הנשרפין מ"מ פסוליהן נשרפין בעזרה, וניחא נמי לר"ל דאיצטריך לאשמועינן שאינן מטמאין וכמ"ש"כ לעיל.

שם ובית הדשן אחר היה בהר הבית ששם שורפין פרים הנשרפין כו' משמע שמדאורייתא שורפן בהר הבית, מדתקנו בית הדשן מיוחד לכך, והנה בבשר קק"ל כתבו תו' פסחים מ"ט א' דמדאורייתא נשרפין בכל מקום, ומדרבנן הצריכו לשרפן לפני הבירה כשיצאו, ומבואר מזה דיכול לשרפן אף חוץ לג' מחנות, דבמתני' שם קתני אם עבר צופים שורפן במקומו ולא מפליג היכא קאי, [מיהו אפשר דהיינו דוקא בדיעבד משיצאו, וצ"ע לחלק כן מדאורייתא בלא ראי'], ויש לעי' איזה דין יש לפרים ושעירים הנשרפין מאחר שאין נשרפין בעזרה מנלן לחדש בהם בית הדשן בהר הבית, [וד"ז הוא אף אם יצאו שחייב להחזירן], ומצינו לריה"ג פ"ב א' דיליף מקרא דוכל חטאת לשרוף פסוליהן אבית הבירה, ואפשר דבאש ישרף לחוד דריש דמתפרש

מיהו אף הנפסלין קודם זריקה בדין פרים הנשרפין, ושפיר איצטריך לאשמועינן דאינן מטמאין כמ"ש"כ לקמן דמיירי בזרק דמן והם כשרין, ואמנם גם הכשרין אינן מטמאין בעזרה מ"מ שייך להזכיר שאינן מטמאין וגם נפ"מ שאפי' הוציאן אינן מטמאין.

ב"קוטי הלכות נסתפק באירע בהן פסול ביציאתן דשוב אינן מטמאין בגדים אם פקעה טומאה מאותם שהוציאום או דרק מכאן ולהבא אינן מטמאין [וערש"י ותו' ק"ה א'], והנה בפשוטו כיון דילפינן מקרא שמתמאין מיד ביציאתן אין לחדש דפקעה טומאה זו, וכש"כ לפרש"י דמפרשינן פסוק זה שגם המוציא מטמא, דודאי אין לחדש דפקע, (מיהו מכאן ולהבא דלאו מוציא לשרוף הוא אינו מטמא), ומתני' מתפרשת שפיר דבשריפתן אינן מטמאין דכשהוחלט שנשרפין שלא כמצותן אינן מטמאין.

ברם יש כאן מקום עיון דגבי פרה תנן במתני' פ"ד מ"ו דהעוסקין בה לפני פסולה מטמאין בגדים ור"ש פליג בתוספתא, ואם איתא דגם בפרים ושעירים איכא חידוש זה הו"ל לתנא לאשמועינן, ובסברא ודאי י"ל דפרה שאני כיון שאיתרבו מקראי אחריני שאר העוסקין דהיינו השוחט והמשליך והאוסף, וכיון שהשוחט מטמא לא משום שורף י"ל שאינו תלוי בשריפה, אבל הכא דכולהו משום שורף מטמאין כל שאינו שורף לא חשיבי כמסייעין לשריפה, ועד כאן לא פליגי רבנן עליה דר"ש אלא בפרה אבל הכא מודו ליה, ובאמת נראין הדברים דאף ר"ש מודה דהשוחט את הפרה מטמא מיד, ואח"כ אם נפסלה פקעה טומאתו למפרע, [ודלא כדס"ל הכא לפמ"ש"כ לעיל סק"א וליתא כמ"ש"כ עס"ק י"ג], וא"כ י"ל דה"ה לרבנן בפרים ושעירים.

ומ"מ נראה דיש לקיים סתמות הדברים דלא פקעה טומאה למפרע, ואמנם ר"ש

שלא ישרפו מחוץ למחנה על שפך הדשן אלא באש דמקו"א, ואמנם ר"ש דריש מהאי קרא בקדש באש ישרף כדמייתו בפסחים כ"ד א' פ"ב ב', מ"מ מדפלגינהו דכתיב באמצע לא תאכל דרשינן נמי באש ישרף בלא בקדש, ואמנם מדאוריתא יכול לשרפן בכל ירושלים אבל כיון שמצותן בתוך המחנה תיקנו להם מקום בהר הבית וכמו שתיקנו לקק"ל וגם משום עצי המערכה ע"י פסחים פ"ב א', [ועמש"כ אאמו"ר שליט"א זבחים ס דאף רבנן מודו דהאי קרא כולל כל חטאות גם פרים הנשרפין לענין לא תאכל, וכ"ה בתו"כ ברישא דריה"ג אר"א כל שטעון שריפה בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו, ולמש"כ ה"ה לענין שריפתו, וע"י פסחים כ"ד א' דמשמע דכל שבקדש פסול כו' מהני לכל חטאת כו' ויש לדון אם חטאות הפנימיות בכלל זה], (ועתו"כ דבמקום קדוש תאכל יכול להתפרש על מחנה לוייה אי לאו בחצר אה"מ, אבל כאן אין נראה לפרש כן, וגם שם אפשר דלרווחא דמילתא אמרו כן להטעים הדרשא דחצר אה"מ ע"י"ש).

וזהאמור שהחמירה תורה בקדושתן טפי מקק"ל מיושב הא דס"ל לתני לוי שאף אחר זריקה נשרפין בעזרה דלא נפקי מכלל ק"ק, ורק לאחר שיצאו מסתברא שאין להחזירם, [ונראה דאפי' חזרו מוציאם ושורפן בחוץ], ואם בשר קק"ל שנפסל לפני זריקה ג"כ נשרף בחוץ, ע"כ דאף רבב"א סבר האי טעמא, דהא חזינן בגמ' דלענין יציאה חמיר טפי בשר קק"ל, ואילו לענין שריפה מחמירין טפי בפריש הנשרפין, א"ו היינו מהאי קרא דאחמיר בהו לשרפן בקדש.

ג. **שם** לא פסול טומאה ופסול יציאה, הגרע"א ז"ל כתב דלהכי נקט נמי פסול יציאה כדי ליישב למ"ד טומאה הותרה בציבור, וכונתו דלא הו"ל לגמ' לעיולי נפשיה בבעיא דבסמוך אם איתא דבטעימא דטומאה סגי ליה, וכן בסמוך אמרו טומאה ולינה, וביותר הדבר קשה דפסול יציאה מתפרש קודם

זריקה וא"כ לא הוי בענין אחד עם פסול טומאה ולא הו"ל להזכירם יחד, א"ו ע"כ בענין להאי טעמא למ"ד טומאה הותרה בציבור, מיהו קשה דפשוטו משכח"ל בפר כה"מ, והע"ד ש"צ ושעירי ע"ז [פר הע"ד ש"צ, לא חשיב כציבור לענין טומאה דאין קבוע להם זמן כדאמר יומא נ' א'], ולדעת הרמב"ם משכח"ל גם בשאר מגע טומאות שלא הותרו בציבור, ועוד דא"כ ר' יוחנן דלית ל' פסול יציאה כדאמרינן בסמוך הואיל וסופן לצאת ע"כ ס"ל טומאה דחוייה בציבור, ולמ' כן, ועוד דהא ר"נ אית ליה טומאה הותרה בציבור יומא ה' ב' ואי ס"ל כר' יוחנן ע"כ ס"ל דלינה פסלה, ול"מ כן, וביותר קשה לפמש"כ סק"ב דהא דאירע בהן פסול לפני זריקה היינו שזרק הדם אח"כ וע"כ לא לן עדיין, וא"כ לר"נ דטומאה הותרה במה נפסל, א"ו לכו"ע טומאה פסלה בהו אלא שיש לדון אם גם בפר ושעיר של יוהכ"פ כן, ויתבאר להלן בס"ד, אבל עכ"פ בשמעתין בטומאה סגי לפרושי פסולא דבריתא, ויש לשאול א"כ מ"ט נקטו בגמ' תרתי, וי"ל דכיון דנקט אירע בהן פסול ולא קאמר שנטמאו משמע לגמ' שיש בהם עוד פסול מלבד טומאה, ובזה ניחא דמייתי מבבא דנפסלו ביציאתן דשם מיירי אפרים ושעירים לחוד, והו"ל למינקט שנטמאו אם אין איין שייך בהם פסול אחר, וע"י לק' סק"ה בביאור הא דפסול יציאה, - פסול טומאה שנשרפין בפנים משכח"ל לב"ה שקלים פ"ח בשנטמאו בולד הטומאה, מיהו צ"ע לבר קפרא בירו' שפי' דולד הטומאה היינו טומאה דרבנן, ובזה א"א לשרפו כיון דמדאוריתא כשר הוא, ואמנם בירו' מספק"ל אם טומאה פוסלת, וע"י לק' סק"ו בזה.

עוד שם בגהש"ס הק' דאחר זריקה לא משכח"ל אלא פסול יציאה אם לינה וטומאה לא פסלו, ועדיפא מינה הו"ל להקשות דשוב אינם נפסלין ביציאה שהרי הגיע זמנם לצאת, [והא דלא הקשה קודם זריקה מאי,

י"ל דמשכח"ל שנפסל בדם ובבעלים אבל ל"מ כן וכמש"כ], וי"ל דמפרש שיצאו קודם זריקה ואח"כ זרק הדם והיינו אחר זריקה, דה"נ מתפרש ביציאתן אחר שזרק הדם, [מיהו לעיל פירשנו דקודם זריקה דקתני היינו כנזרק הדם אח"כ], מיהו עצם הדין צ"ע דלמה לא ישרפו בעזרה כיון שנפסלו קודם זריקה, ויתבאר להלן בס"ד.

בתוי מעילה ח' א' ד"ה הוכשרו מבואר דאף פר ושעיר של יוהכ"פ שנטמאו אין שורפין אותן בבית הדשן, ונראה מדבריהם דלא שרינן טומאה בציבור אלא במידי דהקטרה, אבל מצות שריפתן הר"ז כמצות שריפה נותר ואין לציבור ענין בזה אם נשרפין בבית הדשן דחוץ או דפנים, ולא נתפרש טעמא כיון שדוחין את השבת למה לא ידחו את הטומאה, ואמנם בירו' יומא פ"ו ה"ו מבואר בפשיטות שדוחין את הטומאה [לאחר זריקה], ועמש"כ בזה מרן זללה"ה בס"ו סק"ו ועי' בספר אאמור"ר שליט"א מעילה שם ומתני' אין הכרח שיש נפ"מ בפסול טבוי' גם בפר ושעיר של יוהכ"פ, ועי"ש עוד בדבריהם ז"ל דלמ"ד טומאה דחוויה אפשר שאין ריצוי ציץ על הנשרפין בבית הדשן, [וגם יש לדון שאין הציץ על מצחו בזמן שריפתן כדתנן יומא ס"ח ב', ולע"כ], ועמש"כ לק' סק"ז.

ירי' יומא פ"ו ה"ו פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין שנטמאו מהו שישרפו כמצותן, משמע דמספק"ל כיון שהם מטמאין את נושאייהם י"ל שאין טומאה מגרעת ממצוותן, ומתני' דמעילה ח' א' תתפרש לענין אימורין, כמ"ש תו' שם, ובריתא ומתני' הזבחים דאינן נשרפין כמצותן תתפרש בלינה או בשיצאו.

שם בשנטמאו לפני זריקה, אבל אם נטמאו אחר זריקה קורא אני עליו במועדו כו' אף בטומאה, [כאן מבואר דכל טומאות מותרין, וכמ"ד הכי זבחים, דאל"כ הו"מ

לאוקומה בשאר טומאות], לכאורה החילוק דקודם זריקה אומרים לו הבא שמינה לכתחלה ושחוט ולא נקבע כקרבן ציבור במוחלט, ואיכא למימר דכיון שאין הבשר מהנקטרין והנאכלין אין זורקים עליו הדם להתיירו, וישרף מיד בעזרה, ולא נקבע בו מצות שריפה, [אפי' אם זרקו דמו או דלכתחלה אין לזרוק], אבל אחר זריקה שכבר נתחייב במצותו לא פקע, ובספר מרן זללה"ה שם יש סברא הפוכה דקודם זריקה שצריכין הקרבן לכפרת הציבור אהניא הזריקה גם לבשר, אבל נטמא אחר זריקה שכפרת הציבור כבר נשלמה הרי זה דין פרטי בשריפתן ואין בזה קולא דטומאה הותרה בציבור, [עתו"י יומא מ"ו א' סוד"ה תחלתו], וכן הגיה הפ"מ בירו', שו"ר דמרן זללה"ה פי' שם הירו' ג"כ עד"ז וגרס אבל אם נטמאו אחר זריקה פסולין, ועי"ש.

שם א"ר יוסי [קיים בפר משיח] ועדה [שלא כתוב] (שכתב) בו במועדו ולית שמע מינה כלום, כ"נ דצ"ל, ופי' דאי משום קושיא דבמועדו משכח"ל בפר משיח ועדה דלא כתיב בהו במועדו.

שם א"ר מנא לא מתמנע ר' יוסי (ר' קיים) [דקיים] הכא וא"ל קיים בפר משיח ועדה, פי' דאי סבר ר"י שיש להסתפק גם בפר ושעיר של יוהכ"פ לא הוה א"ל קיים בפר משיח ועדה, והיינו משום דס"ל דודאי קאי במועדו בין לפני זריקה בין לאחר זריקה, ולכן השאלה שייכא רק בפר משיח ועדה, ואי גרסינן דרק לאחר זריקה קמיבעיא ליה הדבר מוכח כן דלפ"ז הספק אם טומאה פוסלת בהן כיון שהם מטמאין, וא"כ הספק בכולהו ואין סברא להזכיר פר כה"מ ועדה, ומדקאמר דוקא בהני ש"מ דפשיטא ליה דבמועדו קאי בכל ענין, וגם לגירסא דידן יתכן לקיים כן, מיהו אפשר דפשיטא ליה שטומאה פוסלת בהן, ומיבעיא ליה רק בדין טומאה בציבור אם מהני גם למצות שריפה, וג"ז יתכן לקיים לשתי הגרסאות, ולפ"ז ר' יוסי הוא שחידש

אפשרות גם לפרש לא מתמנע כו' דאין כונה ר"י לחלוק אלא דחויי מדחי ליה דילמא בפר משיח ועדה אבל לקושטא דמילתא מודה דהגדון בפר ושעיר של יוהכ"פ, ולפ"ז יש לפרש דלכו"ע טומאה פוסלת בהן והגדון רק בדרשא דבמועדו אי מהניא להכשירן בין לפני זריקה בין לאחר זריקה, ומ"מ פשטות הדברים שהספק היה אם טומאה פוסלת בפרים הנשרפין בכלל, וזה דלא כתלמודן דפשיטא ליה דפוסלת.

ד. שם בעי ר"א יציאה מהו שתועיל כו' נראה דאם אין יציאה מועלת מהני נמי זריקה להכשירן כשהם בחוץ, וראי' מדמייטין דתני לוי שאירע בהם פסול ביציאתן ואם איתא דאחר יציאתן ע"כ חזרו לפנין אין סברא שישרפו בחוץ, אבל אם הם כבר בחוץ שמא י"ל דלא מהדרינן להו, ויש ללמוד מזה לבשר קק"ל דמהניא זריקה להתירן באכילה כשהם בחוץ לר' יוחנן.

שם מי אמרינן ה"מ בשר כו' אבל הני דסופן לצאת חובה לא, בפשוטו מתפרש דקילא קדושתן ומחיצתן כיון שסופן שאינן ראויין למחיצה זו, משא"כ בקק"ל דיכול להשאירן בפנים ואיכא למימר דכ"ז שלא הגיע זמן לצאת זוהי מחיצתן, ואפשר לפרש דבהני הא דלא הגיע זמן לצאת היינו זמן חובתן לצאת אבל רשות איכא, משא"כ בקק"ל דע"כ מצוה שלא להוציאן ואיכא למימר דמעכב, אבל ל"מ כן, דאף בהני לכתחלה אסור להוציאן, וכ"מ לפמש"כ אאמור"ר שליט"א זבחים ס סק דמקרא דוהביאום לר' ילפינן שלא יוציאם.

יש לעי' אמאי לא מיבעיא ליה נמי לאידך גיסא דאפי' לר' יוחנן ה"מ קק"ל אבל פרים הנשרפין דק"ק ניהו אמרינן עדיין לא הגיע זמנם לצאת, תדע דהא פרים ושעירים שנפסלו בפנים נשרפין בעזרה ולתנא דלוי אף לאחר זריקה, ואילו קק"ל אחר זריקה ודאי

אינם נשרפין בפנים כדמוכח בברייתא דקתני רק אימורי קק"ל, ובפשוטו משמע מזה דאף קודם זריקה אינם נשרפין בפנים, אלא דאפשר שזה ג"כ תלוי בפלוגתא דר"י ור"ל, וכיון דחזינן דאגידי בפנים טפי מבשר קק"ל יש סברא נמי לומר טפי דיציאה פוסלת בהן, וי"ל דאחר שפקעה מהן מצות שריפה ילפינן מקרא דבקדש באש תשרף לשרפן לפנין ממקום שהי' סופן לצאת, כדדריש ריה"ג פ"ב א' לשרפן בבית הכירה [עי' בזה לעיל סק"ב], וזה דין מיוחד אף לאחר שיצאו מירושלים כדינן, שאם נטמאו קודם שריפה מחזירין לפנין, וס"ל לתנא דתני לוי דכ"ז שהם בעזרה אהדרינהו קרא לעזרה ורק משיצאו דינם בהר הבית, ואין ללמוד מזה לדינם כשהם ראויין למצותן, דבזה שפיר י"ל דאין היציאה מועלת בהן, כיון שסופן לצאת, דחזינן תחלת דינא כסוף דינא משא"כ כשנפסלו דמשנתה דינם שחייב להכניסם ולא מפני שנשאירן בקדושתן בפנים, שהרי כבר הגיע זמנם לצאת לכו"ע.

בירושלמי יומא שם אר"י דאף לר' יוחנן איכא למיבעיא דאפשר דיוצא דפרים ושעירים גרע, כיון שאין להם מחיצה כלל, והכי אמרינן התם אר"י ואפי' כר' יוחנן צריכה ליה ירושלים אע"פ שאינה מחיצה לק"ק מחיצה היא לקק"ל חוץ לחומת ירושלים אינה מחיצה לא לק"ק ולא לקק"ל, אמר ר' מנא אינה מחיצה להן, ונראה דאין הכונה דלר' יוחנן יש להסתפק כשיצאו מחומת ירושלים מאי, אלא דכיון שירושלים אינה מחיצה להם י"ל דחמיר יוצא ידיהו ומשיצאו מהעזרה נפסלו, דאין לחדש מחיצה חדשה אם איתא דחוץ לחומת העזרה כשרין.

ויש להבין מאי קאמר ר"מ אינה מחיצה להן, ואולי ר"ל כמש"כ דלא מהני ירושלים כיון שאינה מחיצה להם, ויתכן דט"ס הוא וצ"ל ארץ ישראל מחיצה להן [שהי' כתוב א"י והגיהו אינה], והיינו דבעינן שתהא שריפתן בא"י ונראה שזה נלמד מקרא דמחוץ

הוא משום שעדיין לא הגיע זמנו לצאת, ומנלן לקבוע להם דינים בפסול יוצא, מכאן זה שסופן לצאת, ועוד דכיון שיצאו לפני זריקה ראוי להחזירם בפנים בשעת זריקה ע"י לעיל צ' א' דמהניא הזריקה טפי בחזרתן בפנים, וא"כ בטלה הוצאתם והו"ל ככל הפסולין שבפנים, ועוד דפסול יוצא משכח"ל כשכל הפר נשרף כמצותו ורק כזית יצא, ואין לחדש לגבי כזית זה דינים מפני שהוא מפרים הנשרפין, ורק ביצא כולו ולא נכנס שיין להבין קצת דכיון שהוא בחוץ א"צ להכניסו.

? וראיתי בירו' מגילה פ"א הי"א פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין אינן הם נשרפין ע"ג הקבר, ויש לפרש דהשאלה בגלגל דקק"ל נאכלין בכל מקום א"כ היכן חשיב מחוץ למחנה [ועי"ש בירו' דפר הע"ד איכא ביניהו דקרב בבמה לרבנן, וכ"כ רש"י ותו' זבחים קי"ז א'], אבל קשה איך אפשר לשרוף ע"ג הקבר הא בעינן מקום טהור, ושמא ר"ל דמקומות המיוחדין לקברות אסור לאכול שם קק"ל אע"פ שהמקום טהור וזהו מחוץ למחנה, ויתכן גם דר"ל חו"ל שמטמאה כע"ג הקבר.

ולבן נראה דלקושטא דמילתא ודאי אם נפסל ביציאה נשרף בפנים, וכ"ה ברמב"ם פ"ט מפסוה"מ ה"ג דמספק מחמרין לשרפו בפנים, [וכבר תמה בלקוטי הלכות דבהר הבית מיבעיא ליה, שהרי לצד דיציאה פוסלת מפרשין דהיינו ביציאתן, ותירץ דהרמב"ם גרס דהקו' מרישא דבריתא, אבל קשה דפסול לינה ליכא לפרושי קודם זריקה ובגמ' משני אמאי לאו פסול לינה לא פסול יציאה, ועי' להלן], והא דמשני פסול טומאה ופסול יציאה קאי אעיקר הבריתא דכיון דקתני לשון פסול סתם ראוי לפרשו דמלבד טומאה איכא עוד פסול מדלא קאמר שנטמאו וכמש"כ סק"ג, ואמנם מתפרש כל חד בזמן שפוסל בו, וגבי לינה הקשו מיציאתן דהתם שיין לינה דהא מיירי שנזרק הדם בהכשר, אבל ברישא מתפרש טפי

למחנה שזה מתפרש בחוצות המחנה מקום הנטפל למחנה, אבל אם נכנס בשטח של ארץ אחרת אין זה מחוץ למחנה ישראל אלא בארץ אחרת, [ונלמד מזה גם למצורע שלא ישב בארץ אחרת], ולפ"ז משני ר"מ דגם להם יש מחיצה וכיון שא"י מחיצה להם לא מיפסלי ביוצא לר"י, ולכאורה יש להביא רא"י לזה מקק"ל בנוב וגבעון שנאכלין בכל ערי ישראל ולא מיפסלי ביוצא לר"י, וש"מ דכל א"י ג"כ חשיבא מחיצה, ואפשר דאף לחמי תודה מתקדשים בכה"ג, וממילא אף הפרים אינם נפסלין, מיהו אכתי קשה דבגלגל תנן דקק"ל נאכלין בכל מקום, וד"ז צ"ע ובריור, (ואולי ממקום טהור ממעטינן חו"ל אבל טומאת ארץ העמים דרבנן ובמדבר שרפו בחו"ל).

ה. שם מאי לאו פסול יציאה, יש לעי' הא ביציאתן מתפרש אחר זריקה וכסדר הבריתא, ואילו פסול יציאה לא שיין אלא קודם זריקה, וגם שיין פסול יציאה במקצתן ואח"כ יזרק הדם ותקויים מצות שריפתן של השאר בבית הדשן, ולשון הבריתא משמע דבכה"ג אין שריפה בבית הדשן [מיהו ל"ק דקושטא הוא דבנפסל מקצת חלק נשרף בבית הבריה וחלק בבית הדשן, ועסק"ט], ולכאורה נראה דהשתא מפרשין שאירע בהן פסול בזה שיצאו והיינו ביציאתן, אבל קשה דלעיל אמרינן לא פסול טומאה ופסול יציאה והיכי מפרשין בלשון ביציאתן שני פירושים דאי פסול טומאה הכונה שנפסל כשהגיע זמנו לצאת והוציאן בחוץ, ואי פסול יציאה הכונה קודם זריקה, גם עיקר הדין צ"ע דאם עדין לא זרקו הדם א"כ אין בהם גדר פרים הנשרפין וודאי דמצות שריפתן בפנים, ואף אי לאחר זריקה מיירי כפשטות הדברים אין סברא שישתנה דינם ע"י הזריקה דכיון שפסולין בגופן כבר נקבע דין שריפתן בפנים, ועו"ק כיון דבכל הפסולין בין לפני זריקה בין לאחר זריקה נשרפין בפנים מ"ש פסול יוצא, ואי משום דסופן לצאת הרי כל עיקר דפסלינן להו

משום בזיון קדשים להוציאן מחוץ למחנה, אבל בפשוטו מצות שריפת קדשים כמאן דליתא לגבי מצות שריפה כמצותן שהרי שריפתן בחוץ דוחה שבת, ורק אחר שאין מקום למצותן ראוי לדון בהם דין שריפת קדשים פסולין, ואפשר דרבנו לשיטתו שפי' בעיא דבסמוך בדין יוצא, א"כ מבואר דמספק אין נשרפין בבית הדשן, דאם בלא"ה מספק נשרפין בבית הדשן לא ישנה ספק זה דינו, ואמנם י"ל דקושטא קמיבעיא ליה ונפ"מ אם מוציאן בשבת ושורפן, אבל סתמות הגמ' משמע דבספק זה תלוי אם נשרפין בבית הדשן, ולפ"ז לפרש"י והראב"ד אמנם מספק נשרפין בבית הדשן.

ולכאורה הי' נראה דודאי צריך להחמיר לפסולן נמי בלינה דהוי ס"ס להחמיר בפסולין, וכש"כ אם משמעות הבריתא דאיכא תרי פסולין, עסק"ב], וצ"ע למה כתב הרמב"ם שאין טעונין עיבור צורה, וכש"כ בספק יצאו דהו"ל ספק ספיקא שהם כשרין, נאמנם אם אין לינה מועלת לא יועיל לינה אבל מספק יש להצריך לינה], ומשמע קצת דס"ל לרבנו דמקיימא קצת מצות שריפה בכל מקום ולכן נשרפין בעזרה מספק וממילא גם נשרפין מיד, והנה רבנו לא הזכיר זה בנפסלו בדם ובבעלים דשם שייך להזכיר סברת רבנו דבלא"ה לשריפה אזלי, ומ"מ נראה דאין נשרפין מיד כיון שלא נקבעו עדיין בדין פרים הנשרפין כ"ז שלא נזרק הדם, וצ"ע בזה.

פ"ז ממעה"ק ה"ג שלשה מקומות לשריפה אחד בתוך העזרה כו' כגון שנטמאו כו' מבואר כאן דפרים ושעירים שנטמאו נשרפין בעזרה והיינו שנטמאו בפנים, כמ"ש בפ"ט מפסוה"מ ה' וכ"מ בגמ' ק"ד ב' דפסול לינה ויוצא הוי ספק וע"כ דטומאה פוסלת ובזה נשרפין בפנים, מיהו צ"ע לב"ה שקלים פ"ח מ דרק הנטמאים בולד הטומאה בפנים נשרפין בפנים, ובפשוטו משכח"ל בולד הטומאה, אבל בירו' מפרש בר קפרא דולד הטומאה היינו

טומאה או יציאה נא פסול בדם, ואמנם אין נראה כן דהא הבריתא מתפרשת שהקרבנות בהכשרן לפרים הנשרפין וכמ"ש סק"ב, מ"מ הו"מ למדחייה הכי], והכא גבי בעיא דיציאה אפשר לומר דהו"מ לאקשוויי א"ה בפנים מיבעיא ליה, או דמתפרש על לשון פסול באופן כללי דהאי ברייתא דמשמע דאיכא כמה פסולין, ואגב דפריך לעיל מהאי בבא נקטיה נמי הכא, ועכ"פ למאי דמשני הדרינן לפשטות הדברים דכל שנפסל קודם זריקה שריפתו בפנים, והרי הבריתא כוללת פסול טומאה דמייירי אחר שיצאו, ומכח קושיות המקשן אין לחדש דינים, ונתיישבו בזה דברי הרמב"ם ע"ד שכ' בלקוטי הלכות, ואף לגרסא דידן ע"כ לפרש כן לדינא.

ו. רמב"ם פ"ט מפסוה"מ ה"ג פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין יש בהם ספק אם הלינה והיציאה קודם שיגיע זמנם לצאת פוסלת בשרם כאימוריהן או אינה פוסלת בשרן לפיכך פוסלין אותם להחמיר וישרפו בעזרה, בלשון רבנו בשרם כאימוריהן מבואר שמפרש דהיינו טעמא דלא דמו לקק"ל ששם אימוריהן כבשרם כמ"ש בפ"א הל"ג וכן אימורי קק"ל שיצאו לפני זריקת דמים כו' ואם החזירין מקטירין אותן, ועלח"מ ועי' בספר מרן זללה"ה ס"ו סק"ז, נוכדבריו כתב בקרן אורה מעילה ו], וע"כ דמפרש בגמ' הבעיא אליבא דר"י, אם כפי' הלח"מ דלתרווייהו בעי, או דמפרש דה"ק אליבא דר"ל מאי קמיבעיא ליה אלא אליבא דר"י קמיבעיא ליה אי מחלקינן בשרן מאימוריהן, ועירו' יומא הובא לעיל סק"ד, או כפי' מרן זללה"ה דסוגיין דלא כר"פ, ובאמת לפי' הרמב"ם דבעיות דבסמוך בדין יציאה הם לא מסתבר דלהווי דלא כהלכתא, ומיושב טפי לאוקומי דר"א כר"י.

ומה שפסק דמספק נשרפין בעזרה צ"ע מ"ט, דבפשוטו כיון שיש כאן ספק מצות שריפה כמצותן ראוי לקיימה מספק, ואמנם לעומת זה יש מצוה לשרפן בפנים וגם איכא

ורק משום אימורין אמרו פיגול, ודחי דלא אלימא שריפתן כהקטרה לענין מחשבה אבל מ"מ דמיא קצת להקטרה לענין פסול לינה.

שם לא לינת אימורים, לפ"ז מתפרש גם טבו"י ומחו"כ באימורין, (וכ"מ בג"מ דפריך מסיפא), וצ"ע בתו' מעילה ח' א' שטרחו להעמיד מתני' דאיכא פסול טבו"י בפר ושעיר של יוהכ"פ לענין שריפתן, והרי בגמ' מפרשי מתני' באימורין, (וכן יש להקשות להגרע"א ז"ל), אלא דבפשוטו ניחא דנפ"מ לפר כה"מ והע"ד ושעירי ע"ז, וכמש"כ סק"ג.

שם עד שיונתן הבשר, בפשוטו משמע דאפי' אם לא ניתך עד למחר מועלין בהן, וכגון שהתחיל לשרפן קודם עה"ש, ולפ"ז מצינו גם כאן ענין מזבח שמונע שלא יפסלו בלינה, ומסתברא דקודם שמשלה בהן האור נפסלין בלינה גם ע"ג המערכה, עי' מנחות כ"ו ב', ומשמשלה בהן האור וירדו בעינין שלא יעבור עה"ש ע"ג קרקע, וצ"ע בדיני לינה. – סתם משנה זו כר"ש, וכן במתני', ועי' לק' ס"ק י"ב בדברי הרמב"ם שפסק עד שיעשו אפר. – נותר לא שייך להזכיר אחר שניתן הבשר שהרי נעשית מצותו, מיהו אם ניתן הבשר שלא כמצותו אולי שייך להזכיר נותר אם לינה פוסלת, וצ"ע בתו' זבחים מ"ה ב' ד"ה אבל, מיהו מדלא מוכחינן דלינה פוסלת ש"מ דנותר אינו מחויב להתפרש גם על פרים הנשרפין, וכן פסול טומאה לא שייך משנעשית מצותו, ולע"כ וצ"ת.

שם מידי איריא סיפא בשר רישא אימורין, פי' דהתנא אשמועינן ממתני נפסלין בלינה, אבל לא נחית לומר מי נפסל בלינה, ובסיפא אשמועינן בשר מפני שדין אימורין כבר שמענו ברישא.

בירי' יומא פ"ו ה"ו אר"א פרים הנשרפין כו' לשרוף את בשרו למחר לא פיגל שלא חישב לא לאכילת אדם ולא לאכילת מזבח, מדקאמר האי טעמא ש"מ דס"ל דלינה פוסלת

טומאה דרבנן אבל טומאה דאוריתא בכל גונא נשרף בחורין, וא"כ היכי משכח"ל לב"ה שיהא פסול גמור וישרף בפנים, הרי בטומאה דרבנן נפסל רק מדרבנן, וא"כ מדאוריתא מצותו בחורין, [ואף לינה לא מהני אם לינה אינה פוסלת בהן], ולא הו"ל לרבנן לתקן בקום ועשה לשרפן בפנים עי' יבמות צ' א', ועס"ק י"ד שו"ר בתו' פסחים ט"ו א' דיש טומאות דרבנן שנשרפין מיד בלא ע"צ.

ז. **שם** בעי ר"י לינה מהו שתועיל בפריים כו' בפרה אדומה אין לינה פוסלת כמ"ש הרמב"ם פ"ד מה' פרה ה"ג מתוספתא וספרי, ומספק"ל אם פרים ג"כ הדין כן, מיהו גבי פרה כל מעשיה ביום וא"כ שריפתה דמיא לנותר שהוא לאחר לינה וביום, [וער"ש סופ"ד בענין שריפה בלילה וכנראה מדגס בספרי בלילה כשרה כמ"ש ברפ"ד, והגר"א הגיה דפסולה כמ"ש הרמב"ם וכפשטות המשנה, ולע"כ,?] אבל פרים ושעירים נשרפין בלילה, כמ"ש הרמב"ם פ"ז ממע"ה ה"ה, וא"כ דמו לאימורין, [וכ"ה בירי' יומא שם ק"ו מאימורים, אלא דלהירו' נראה דלינה פוסלת בהן כמש"כ להלן, ולתלמודן ה' מקום לומר דהא בהא תליא אם כנותר אז ביום דוקא, אבל ל"מ כן], ושריפת פר ושעיר של יוהכ"פ דוחה שבת דחביבה מצוה בשעתה כדאמר פסחים, וליכא לדמויינהו לשריפת פרה.

שם ופשטנא ליה מהא ושויין שאם חישב כו' מאי לאו מדמחשבה לא פסלה כו' יש לעי' דלכאורה איפכא הו"ל למפשט מדקרי לה מחשבה ש"מ דלינה פסלה ולכן יש כאן מחשבת פסול, אבל אם לינה לא פסלה א"כ חשב מחשבת היתר ומה שייך להזכיר ד"ו בושויין, [ועי' להלן בדברי הירו' בזה], וי"ל דרבא סבר שאם לינה פוסלת בהן ש"מ דחשבינן שריפתן כהקטרת אימורין והדין נותן שתהא מחשבה פוסלת בהן, וא"כ ע"כ ה"ק ושויין, דמודו רבנן לר"ש שאין שריפתן כהקטרה, ומה"ט לא פסלה לינה ולא מחשבה,

בשעה שעוסקין בהם ואין טומאה למפרע כלל].

אבל נראה דשני הצדדים אמת דאף המוציא כזית כולו מטמא, ואע"פ שעדיין לא יצא רובו, אלא שאינו מטמא קודם שיצא רובו, וכמו לר"ש דכולן אינן מטמאין עד שיצא האור ברובן, ה"ה לרבנן עד שיצא רובו, אבל סגי בכל הוצאה לחשבו כמסייע בשריפה, וכן בכל חתיכה שזורק לאור, תדע שהרי משליכו נתחים וודאי שהמשליך נתח ראשון כנתח אחרון, ואטו נחתין לברר באיזה נתח הצית האור אחרון, הרי לפעמים הנתח הראשון נשרף אחרון, ועוד שהמוציא משום שורף מטמא ולא יהא שורף כמוציא לכה"פ, א"ו כל השורף והמוציא חתיכה אחת מטמא בגדים, אלא שהטומאה חלה עליו רק אחר שיצא רובו לרבנן או שיצא רובו לר"ש, ואחר שיצא רובו מטמא בכל חתיכה שמוציא ואפי' רק מסייע בהוצאתה להוליכה בירושלים לכוון בית הדשן.

מיהו אם הוציא מיעוט חתיכה י"ל דכבפנים דמיא ואינו בכלל מוציא, ואף לבסוף כשיצא רובה לא יטמא, ול"ד לשורף שא"א שלא לחשבו בכלל שורף, אע"פ שלא הצית רובה, ולפ"ז בהוציא מיעוט הפר איכא תרתי לגריעותא שעדיין לא יצא רובו ואף המיעוט שהוציא כבפנים דמי ולא יטמא כלל.

ויותר נראה דאף בהוציא מקצת מטמא לבסוף כשיצא רובו, דהא כל טומאת המוציא משורף גמרין [לפמשנ"ת סק"א ועי"ש בדעת רש"י] דגם המוציא חשיב מסייע בשריפה, והדין נותן שאף הוצאת מקצת בכלל, וכמש"כ בהוציא חתיכה כולה, וכשנתחדש דמטמאין מיד בהוצאת המחנה לא נשתנה עיקר הדבר דכל המסייע בהוצאה לשריפה טמא, וא"צ שיוציאו מכל המחנה אלא לענין שיטמא מיד, מיהו בפנים ממש אע"פ שהקריבן לפתח

בהן, דאל"כ הול"ל כיון שהם כשרין למחר, (ולפנינו בגמ' ר' ירמיה הוא שנסתפק בלינה ואיכא למימר דר"א פשיטא ליה, ועשטמ"ק דגרס ר"א), ובסמוך דמדמי להו לאימורין לענין דלילה כשר.

(שם תוד"ה לא, בעי ר"פ חישב בחפינת קטרת כו' צ"ב מאי קמיבעיא ליה הרי ודאי צריך להקטירה ביוהכ"פ ואפי' חישב להקטירה בלילה דלא נפסלה בלינה ה' ראוי לחשבה כחול"ז (כדם שנפסל בשקיעה"ח) ולע"כ כלל).

ח. **שם בעי ר"א פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין שיצא רובו כו' יש להסתפק** הוציא חתיכה אחת כולה אבל אין בה רוב בהמה מאי, מי אמרינן טעמא דבעינן רובא משום דמיעוטא כמאן דקאי בפנים דמיא, או"ד רוב בהמה בעינן, והנה הדבר פשוט דרוב בהמה בעינן, וכדתנן יומא ס"ז ב' משיצאו חוץ לחומת העזרה והיינו הפרים והשעיר, שלא הוזכרו שם הסובלים במוטות, ויצאו מתפרש כולן או רובן, וכן מדקאר"ש מיצית האור ברובן, וכאן א"א לדחות דמיעוטן כבפנים דמו כיון שמנתחן ומשליכן לאור כדאמר לעיל נ' א' וע"כ דלא סגי בחתיכה אחת שהצית האור ברובה, ועוד דקודם שיצא האור ברובן כבר אפשר שנשרף כזית אחד כולו, מיהו יש לדקדק דבירו' יומא שם (וברמב"ם פ"ה מפרה ה"ה) מבואר דהמהפך בכזית מטמא בגדים [ולשון הרמב"ם המהפך בבשר ולא משמע דהיינו ברובן], ולא יהא מהפך בכזית יותר משורף כזית, וכיון דר"ש בעי יצית האור ברובן וסגי בכזית ה"ה במוציא כזית לשריפה דכולהו מוהשורף איתרבו, כמש"כ סק"א, ויכילנא לשנויי דאחר שהוציא רובו מטמא בכל כזית, וכן בשורף, וג"ז אמת, [כן עיקר, ומש"כ בהמשך הדברים ליתא כמשנ"ת סק"יג דאין מטמאין אלא

להוציאן לא חשיב מוציא, ועי' לק' ס"ק י"א דכ"מ בהא דאוקמו לדר"א בבבולסי.

ודאתאן עלה מתפרשא מתני' הכי יצאו הראשונים חוץ לחומת העזרה ויצא עמהם מקצת, הראשונים מטמאין בגדים ע"י הוצאה זו כשיצא רובו, אבל אינן מטמאין מיד כיון שהפר עדיין בפנים, והאחרונים אינן מטמאין כלל אע"פ שסייעו בהוצאתן כיון שהם בפנים, ובין אלו בין אלו אינן מטמאין אלא לאחר שיצאו כל הפרים והשעירים [או רובן] והיינו דקתני יצאו אלו, אלו ואלו מטמאין בגדים דעכשיו שיצאו האחרונים ויצא כולו הרי שניהם נטמאין מיד, ורש"א דאינן נטמאין מיד, וכמשנ"ת סק"א, - ועי' בגמ' דבעי מנה"מ אפיסקא דיצאו אלו ואלו, ולא איצאו הראשונים.

נמצינו למידין דכ"ז שהפר בפנים אינו מטמא כלל, וכן אם הנושא בפנים, ואלו אינן מטמאין אפי' לאחר שיצא רובו וישרף, אבל הוציאווהו מקצתו והמוציאין בחוץ הרי הם בדין טומאת בגדים, ולרבנן מטמאין כשיצא רובו ולר"ש כשיצא האור ברובו, יצא רובו לרבנן מטמאין מיד, ולר"ש משיצית, וכל המסייעים אפי' מעט כשהם בחוץ [אפי' מקצתן] מטמאין, ואין חילוק אם הוציאו חתיכות חתיכות או שהוציאו שלם, [ויש לדון בזה כדלעיל], ואחר שיצא רובו כל כזית שמוציא או מוליך או שורף מטמא, [ולק' ס"ק י"ג נתבאר דאין טומאה למפרע כלל].

ויש להביא ראי' לכ"ז מבעיא דרבא חולין ע' א' דהויא כעין בעיא דר"א, והתם נמי הדין כן דעד שלא יצא רובו בין שלם בין מחותך אינו קדוש ומשיצא רובו חיילא קדושה על כל מה שיצא בין שלם בין מחותך, ובעי רבא בחציו ברוב אבר מאי, ולפ"ר הדינים והסברות שוין לדשמעתין ולע"כ בסוגיא שם, ועסק"ו עוד בזה.

ולפ"ז מיושב בפשיטות הא דלענין יוצא כל מקצת שיצא נפסל, כמבואר כ"ו א' ועוד, דהכא נמי כל מקצת שיצא דינו כבחון, אלא דבעינן שיצא רובו אף כשהוציאו אברים אברים, ועי' תו' ורמב"ם בזה.

שו"ר דכל מש"כ שיש טומאה למפרע בדר"ש ליתא וממילא אף בדרבנן ליתא, והדרן לדינא דמעיקרא דרק אחר שיצאו רובן מטמאין, ואז מטמאין בכל כזית שמוציא או מוליך דמשעה שנטמאין כל חלק מטמא בין לרבנן בין לר"ש, ונתבאר לק' ס"ק י"ג.

ט. שם תוד"ה שיצא, כיון שאיגודו בפנים לא יטמא בגדים, פשטות הגמ' כפרש"י דמשיצא רובו מטמא, וכן בירו' אמרו על בעיא זו מילתיה אמרה ברובו הדבר תלוי, והיינו דלא בעינן כולו כדאמר יומא נ' א' [ושם לא הוזכר שריפת בית הבירה, ומתפרש רק על טומאת בגדים, ובתר הכי בעי אם יוצא פוסל בהן], והוציא את כל הפר שיוציא את כולו, ובאמת צ"ב מנ"ל לר"א דרובו ככולו, ובחולין ע' א' אהא דתנן יצא רובו הר"ז יקבר פרכינן עד השתא לא אשמעינן דרובו ככולו, ומשמע שענין הוצאה מחוץ למחנה כהוצאה דעובר, דכל הוצאת חוץ למחיצתו מבשר בשדה טריפה ילפינן, עי"ש ס"ח ב' ועוד ולע"כ, וקביעת מקום בתר רובא הוא לקבוע אם מקומו בפנים או בחוץ, [ולפ"ז י"ל דה"ה בכל חתיכה בפ"ע, עי' לק' סק"י], ואפשר דהנושאים במוטות אינם נושאים בכתף כדמוקמינן בנגררין ועדיין נשאר חלק מהפר אם אחרונים בפנים ומתני' משמע דבכל גונא הראשונים טמאין, מיהו למש"כ סק"ח אין ראי' מזה, ולמש"כ ס"ק י"ג יש ראייה מזה.

ומשה"ק תו' מהוצאת שבת לכאורה יש לחלק דהא דמצרכינן הנחה, משום דכ"ז שאינו מונח לא נקבע מקומו בחוץ, אבל כשאגודו בפנים מקומו בחוץ לכל מילי אף לענין שבת, אלא שלא נשלמה מלאכתו כ"ז

שלא גמר להוציא כולו, תדע דתנן במתני' שבת צ"א ב' דבנתנן על האיסקופה פטור מפני שלא עשה מלאכתו בב"א, והיינו דאיגודו ברשות הקודמת מבטל חשיבות המלאכה, אבל ודאי הוצאתו נגמרה בהנחה על האיסקופה, ואילו בהוציא ולא הניח כשיניח יתחייב ולא אמרי' שלא עשה מלאכתו בב"א דכ"ז שאינו מונח הר"ז כבאמצע המלאכה.

ויתכן גם לומר דלענין פסח ג"כ פטור כ"ז שאיגודו ברשות הקודמת, ומ"מ לענין פרים הנשרפין לאו בחיוב תליא מילתא וכל שבמצב זה רובן בחוץ הרי יצאו מחוץ למחנה, [דאיגודו זוהי רק סברא בחשיבות המלאכה, הגע עצמך באגד כלי שהפירות ברשות אחת והכלי ברשות אחרת מעט, הרי ודאי דהמוציא מן הכלי חייב כמוציא מרשות שהפירות שם ולא אמרי' דאגד כלי משוי לי' כברשות הקודמת, ונתבאר בזה במקו"א], אבל קצת משמע לפו"ר בפסחים פ"ה א' דקתני המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אע"פ שהוא בל"ת טהור, ומוקמינן לה לחד מ"ד דלית ביה כביצה ואית ביה כזית ובפשוטו מיירי דיצא מקצתו דאל"כ פשיטא כיון שאין בו כביצה אינו מטמא, והכי מתפרש לעיל שם בדלית ביה כביצה בחוץ, ומזה משמע דחייב אע"פ שהוציא רק מקצת, מיהו ע"כ לדעת תו' צ"ל דהוציא כולו, [ולענין פסול יוצא אף לדעת תו' סגי במקצת, כדתנן במתני' שם דאף בלא הנחה נפסל, כ"כ מרן זללה"ה בפסחים שם בשם הצ"ח], ולע"כ בכ"ז, וכבר ביאר מרן זללה"ה בקמא סל"ט סק"ב דיש לחלק בין שבת להוצאת פרים לענין זה וכמש"כ, עיי"ש.

ומש"פ תו' דהנודן אם נשרפין בבית הבירה או בעזרה וכ"כ רש"י ק"ה סוד"ה או"ד צ"ע מנלן דאזלינן בתר רובא לשרוף מה שנשאר בפנים ג"כ בבית הבירה, הרי בפשוטו אם חתכו איברים והוציא רובו ונפסל, הרי הנשאר במצות שריפה בבית הדשן, וכן בנפסל

מיעוטו מה שנפסל אינו נשרף בבית הדשן, וא"כ מנלן דבתר גופא נטפל הרוב שבפנים לחוץ, ובשלמא לפרש"י דאף לענין טומאת בגדים כן י"ל דכיון דקרי ליה רחמנא והוציא את כל הפר ש"מ דכולו נדון כבחוץ, אבל לפרתו' דלא קרינן ביה להוציא מנלן דחשיב נפסל כולו בחוץ, וגם לפרש"י אין מקור לזה, דבריתא דקתני וכמצותן חוץ לג' מחנות אינה מתפרשת דלא משכח"ל תרוייהו בפר אחד וכמש"כ דבתכחו תחלה ודאי יש לחלק כן, ושמא מסוגיא דחולין שם קים להו דרוב שבחוץ אוסר את שבפנים וכבחוץ דמי, וצ"ע, וכבר תמה בזה מרן זללה"ה שם סק, ועי' להלן סק"י דברמב"ם נראה דלענין פסול יוצא ג"כ נפסל מה שבפנים ע"י הרוב שבחוץ, ולפ"ז מובן דעת תו' דחשיב כיצאו כולן, וצ"ע בד"ז כדלקמן שם.

י. שם אלא שיצא חציו ברוב אבר כו' אבל מיעוטו ברוב אבר שדינן ליה בתר רוב שבפנים, דלא שבקינן רובא דבהמה ואזלינן בתר רובא דאבר, ויש להסתפק הוציאן איברים איברים מאי מי אמרינן טעמא דרובא דבהמה עדיף משום דמיחבר בה אבל לא מיחבר בה בתר רובא ידידיה אזלינן, או"ד כל שרוב הבהמה בפנים לא מהני מיעוטה אע"פ שזה ברוב האברים, והדבר מבואר ברש"י ד"ה או"ד דהנודן רק משום דמיחבר בה, וכן פרש"י בחולין ע' א' כבעיא דרבא דכוותה, ועיי"ש ד"ה אי נימא רובו ממש, ועי' בזה בסמוך.

ברם צ"ע דלפ"ז אף ברוב הפרים בחוץ אם הרוב נשלם ע"י מיעוט האברים לא יחשב כבחוץ, וכן לאידך גיסא אם רק מיעוטן בחוץ אלא שמיעוט זה מרוב איברים יחשב כבחוץ, ובפשוטו אין הדין כן דכ"ז שרובן בפנים אין לחשבן כבחוץ, וכמו שלענין יוצא הרי החלק שבפנים כשר, והחלק שבחוץ פסול בין ברוב בין במיעוט, כ"ג לכאורה דנהי דבמתני' קתני שיצא מקצתו היינו לרבותא

ולא משום דמיחבר הרי זה נדון אחר, ולא שייך בחתיכה אחת.

ואם נימא דאף בפסול יוצא אזלינן לחומרא דהמקצת שיצא נפסל, וגם המיעוט שבפנים כשיצא רובו, ונדמה זה לעובר שיצא מקצתו, ועתו"כ פ' צו פרשה ט' בפסוק והבשר כל טהור יאכל בשר מכאן אמרו דאבר שיצא כו' (ולא הוזכר מקצתו) ועי' חולין שם ולע"כ, ועי' להלן דכ"ג ברמב"ם, עדיין יש להסתפק דלענין כלל הפרים בעינן שיחא רובן ממש בחוץ.

ונראה פשוט דאף לפרש"י סגי ביצא רובן בפ"ע אע"פ שמיעוטן חתוך ונשאר בפנים דלא בעינן שרוב החתיכה יגורר את כולה, אלא סגי ברובן בחוץ לחשוב ככולן בחוץ, ובזה ודאי לא דמי ליוצא דאטו אבר שרובו בחוץ יאסור חלק החתוך ממנו שנמצא בפנים, אלא דכיון שחתכו אין קשר בין האבר לחציו השני, דאף אם אבר הכונה כדין אבר מן החי בשר גידין ועצמות מ"מ היינו דוקא במחוברין, ואף במחצית בהמה שחתכה ורוב אבר בחוץ לא מהני למקצת החתוך שבפנים כדפרש"י, ונראה דאף למש"כ הדין דאין רוב אבר מועיל להכריע אלא במחובר למיעוטו שבפנים.

ויבירי יומא שם מיייתי בעיא דר"א, וקאמר דפשיטא דלא שבקינן רובא דבהמה ומפרש כבתלמודן, וקאמר בלשון לא צורכא אלא יצא אבר אבר ואח"כ יצא רוב האבר המשלים לרוב, פי' רוב האבר שאם יצא כולו הרי הוא רוב, ומשמע מזה דאף החתוך איברים איברים קמיבעיא ליה, [אלא דמצינן לפרושי דלאו במחצת על מחצת קמיבעיא ליה ואפ"ה האבר משלים], ויש לדחות דאבר אבר עם כל הבהמה קאמר אלא שיצאו כל האברים.

ברמב"ם פי"ט ממעה"ק ה"ג משמע שמפרש בעיין לענין פסול יוצא, וקשה לדחוק

אבל ה"ה דברוב הדין כן, ה"נ הכא לכל מילי דינו כבפנים, [וי"ל דרש"י לשיטתו בסוה"ד דאף לענין יוצא אזלינן בתר רוב עי' לעיל סק"ט בזה, מיהו התם לענין דין ביציאתו, אבל אכתי לענין פסול יוצא תנן פסחים פ"ה ב' קולף וקוצץ ולא מחלקינן דהמקצת שיצא כבפנים, וה"ה איפכא], והא דמהני רוב היינו בהתייחסות לכלל הפרים אם הם בפנים או בחוץ, דאע"פ שהמקצת שבפנים כבפנים מ"מ מקומן נקבע לפי הרוב, אבל אבר גריר בתר פרים אף כשהוא בפ"ע, דבמציאות ליכא דין גרירה כלל דמה שבפנים בפנים ומה שבחוץ בחוץ, והרי רובן בפנים, ואמנם לענין להכריע במחצה על מחצה הזכירו כח האבר, וכמו כח המתעסקין כדבעי לה רבנ"ה, אבל לא להכריע עי"ז דכולו בחוץ.

ועיקר הדבר אם הלכו באברים בפ"ע אחר הרוב היינו בעיא דרמב"ח לעיל פ"ז ב' כמ"ש רש"י שם ותו' כריתות י"ד א', והתם הנדון לענין עולין אם מהני רוב החתיכה לקדש כולה, ולענין יוצא בפשוטו לא נפסל שבפנים כמ"ש, וא"כ אין לנו לחדש דהכא פשיטא לגמ' דהלכו בהם אחר הרוב והנדון רק במחוברין לכל הבהמה, (מיהו מצינו נדון לידה לאברים חולין ס"ח ב' והתם אף בדמיחבר, אבל התם נקטו הראשונים ז"ל דמה שהי' בחוץ פשיטא דאסור, וא"כ במיעוטו דאבר בחוץ יחשב רוב ולע"כ שם), ובפשוטו לענין בכור דתנן חולין שם יצא רובו הר"ז יקבר והיינו אף במחתך אבר אבר ובפשוטו אף ביצא רובו עדיין רוב אותה חתיכה בפנים ומ"מ לא שדינן ליה בתר רוב כיון שכבר יצא רוב בחוץ אע"פ שנחתך, ולע"כ שם. גם יש לדון לפ"ז בשני אברים מחוברין דמקצת מהחתיכה בחוץ אבל רוב אבר אחד דלכאורה לא הוזכר בגמ' אלא דכח הבהמה מכריע את האבר, אבל לא כח דאבר אחד המחובר, וודאי לא מסתבר כן דסו"ס רק מיעוט החתיכה בחוץ, אבל אם הנדון בבהמה באופן כללי

אם הי' מניחן מידו או דוחפן בידיו לחוץ אע"פ שהוא בפנים הרי הוא טמא, ופשט מזה דהיכא דהדר ג"כ א"א לחשוב הנושאים אותו כמוציאין כ"ז שהם או הפרים בפנים דהא קיימי בפנים, ומרן זללה"ה בקמא שם פי' דחשיבי האחרונים כנושאים את החלק שבפנים שדיינינן ליה כהדר, ע"ש, ולפ"ז סבר ראב"מ שאם יצאו כולן ורק המוט נמשך כלפי פנים הרי הם טמאים אע"פ שהם עצמם לא יצאו, ולשון המשנה עד שיצאו ק"ק לפ"ז.

שם כגון דנקיטי לה בבקולסי, יש לעי' הא כ"ז שלא יצאו רובן אינן מטמאין וא"כ מתפרשת הבעיא ביצאו הראשונים עם המוטות ועדיין רוב הפרים בפנים, ולמאי איצטריך לאוקומי בגונא כי האי, הרי בכל הוצאה כדרך שיך נדון זה, דסתמא הכי שכשיצאו הראשונים לגמרי עדיין הרוב בפנים, וי"ל דניחא ליה לאשכוחי גונא שהכל בפנים ומטמאין, ולפמשי"כ לעיל סק"ח דאף אלו שהוציאו מקצת מטמאין אחר שיצא רובו, י"ל דניחא ליה לפרושי בעיא דר"א אם בכלל מטמאין היכא דהדר, ואם הי' מפרש ביצאו הראשונים ועדיין לא יצא רובו, נהי דעתה אינם מטמאין אבל לאח"ז מטמאין אבל בנקיטי לה בבקולסי לצד דהדר אינם מטמאין כלל, דכל מה שנושאים בפנים לא מיקרי מוציא כלל וכמש"כ שם, מיהו הא ליתא דלק' סק"ג נתבאר דאינן מטמאין כלל קודם שיצאו רובן. — גרסת הראב"ד בקולרי, והיא מחוורת יותר, ועי"ש שכ' דהול"ל מטמו, ול"ק דבאמת אפרים קאי שהם בדין מטמאין משיצאו ושייך לומר איטמו להו.

לפמשי"כ לעיל סק דאחר שיצאו רובן מטמא כל כזית מהן, א"כ אם נשאר מעט בפנים והוציאו בבקולסי טמא כיון שהפרים במצב זה מטמאין דליכא למימר כיון דהדר דהא לא הדר, ואפשר דאפי' מושכן לצד חוץ קודם שיצאו מטמאין.

בדבריו כמ"ש הכ"מ דכונתו כפרתו' דהנדון אם חשיב נפסלו ביציאתן, דא"כ לא הול"ל לפיכך נפסלו מספק וישרפו בעזרה אלא הול"ל לפיכך אם נפסלו בטומאה הרי הדבר ספק אם שריפתן בעזרה או בהר הבית, מיהו פי' זה קשה דאם יש בהם פסול יוצא, כל מה שיצא נפסל, ומשמע מזה דאבר שיצא רובו הרי כולו נפסל ביוצא וכן בהמה שיצא רובה הרי כולה פסולה, ודינא דמתני' גבי פסח היינו דוקא ביצא מקצת האבר, וקמביעיא ליה אם המעט שבפנים ג"כ נפסל ביוצא, (ועי' לק' ק"ז ב.). — הרמב"ם לא הזכיר דבעינן יציאת רובן וקצת משמע בפ"ה מפרה אדומה ה"ה דסגי בזה שיצאו הנושאים אותן, אבל אפשר דכונתו דבעינן כולן מדאיירי בתר הכי ביצאו וחזרו, וי"ל דמורה דרובו ככולו.

ק"ה א' רבר"ה מתני ליה בגברי כו' או"ד בתר בהמה אזלינן, יעוי' בתו', ולכאורה יש לפרש כונתם כפשטות הגמ' דהנדון אם רוב מתעסקין מכריע את המחצה על מחצה של הבהמה, דומיא דבעיא דרוב אבר, אבל מרן זללה"ה פי' דבריהם בע"א ונתקשה בזה עי"ש סק.

וייש להסתפק מאי קסבר רבר"ה בבעיא קמיתא, דהא משמע דבהא לא קמביעיא ליה, ונראה דאין לדקדק ד"ז מבעיא דגברי, דאיכא למימר דגברי עדיפי שהם נושאים גם החלק הפנימי ושייך לחשבו טפי כבחון להכריע דרובו כבחון דמי, ואיכא למימר דאבר עדיף דרובו בחון וככולו דמי.

יא. ק"ה א' אראב"מ ת"ש כו' ואי ס"ד כיון דנפקי כו' יש לעי' מאי קסבר ראב"מ מ"ט הפנימיים טהורים הרי הפרים בחון ומטמאין ולא הדר, והרי לא ידע דרשא דואחר יבא אל המחנה, וי"ל דסבר דהמחזיקן בפנים א"א לחשבו מוציא שהרי תופסן אצלו בפנים, כסברא דיכול לנתקו ולהביאו אצלו, (וכמ"ש תו' בפסחים פ"ה דאיגורו בידו), אבל

יב. ק"ד ב' מתני' רש"א אינן מטמאין עד שיוצת האור ברובן, דבזה נתקיימה מצות שריפה, כדאר"י מנחות כ"ו ב' גבי קומץ דמתיר שירים באכילה משתצית האור ברובו, וס"ל לר"ש דרך כשנתקיימה המצוה לבסוף מטמאין בגדים דאגלאי מילתא דסייעו לשריפה וכמשנ"ת לעיל סק"א, ור"י אמר בתוספתא דיומא משישליכם לאור והיינו משום דמעשהו נשלם בזה וקרינן ביה והשורף, והא דבעינן יותך הבשר היינו משום שעדיין יש בהם מצוה כמו בהקטרה דמזבח עד שיצא לבית הדשן, ובפסחים ע"ה דרשנן ישרף אע"פ שהצית האור ברובו.

שם ניתך הבשר אין השורף מטמא בגדים, בגמ' מבואר דר"ש הוא דקאמר הכי, אבל זה ענין לדבריו דלעיל, וא"כ הו"ל סתם מתני' כר"ש, וכן מתני' דמעילה ח' א' דמועלין בהן בבית הדשן עד שיותך הבשר הוא סתמא כר"ש, דלרבנן הדין נותן שימצלו בהן עד שיעשו אפר, [וכמו באימורין שמועלין בהן עד שיצאו לבית הדשן], ול"ד לפרה אדומה דתנן פ"ד מ"ו דמועלין בה עד שתעשה אפר דהתם עיקר מצותה ליעשות אפר, ואף ר"ש מודה התם, וצ"ע ברמב"ם פ"ה מפרה אדומה ה"ד שפסק בכולהו עד שיעשו אפר, ובה' מעילה פ"ב ה"ד פסק דמועלין בהן עד שיותך הבשר, אלא שפירש עד שישרפו ותגמר שריפתן בבית הדשן ויתוך הבשר, וזה אינו מתפרש דשויה חרוכא, אבל זה קשה מנליה לפרושי יותך הבשר דהתם דלא כמתני' דהכא, (ועמש"כ בסמוך).

ק"ו א' היכן נשרפין לצפון ירושלים כו' לכאורה ממתני' דיומא ס"ח ב' דתנן הרואה כה"ג כשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפין כו' שהיתה דרך רחוקה כו' יש ללמוד דלא כר"ש דבהר המשחה במקום הרואה פתחו של היכל אינה דרך רחוקה כ"כ, אבל לצפון ירושלים אפשר שהיתה הדרך

בירושלמי יומא שם אמרין דבחזירתן פשיטא דאינן מטמאין, והיינו משום דלא חשיבי כמתעסקין בשריפתן כשמוליכין אותן לתוך העזרה, אבל כשמוליכין בתוך העזרה לכוון החוץ חשיבי כמתעסקין בשריפתן, [וכע"ז שם ה"ג לענין שעיר המשתלח שברח דכשורוף אחריו לכוון חזרה לא מיקרי משלח עתה], וכבר כתב מרן זללה"ה דמזה מוכח דכל המתעסקין בהולכה מטמאין בגדים אף לאחר שכבר יצאו מהעזרה, וכל העוסקין מטמאין בגדים עד שיותך הבשר (וכמו בפרה אדומה), וכמ"ש הרמב"ם כ"ז שעוסקין בהולכתן וכ"ז שעוסק בשילוחו, דודאי הכי מתפרש קרא דכל שמקרבו יותר לשריפתו מיקרי טפי והשורף [אלא דבלקוטי הלכות לשיטתו דלר"ש לא מטמא הנושא כלל, ורק מקרא דמחוץ למחנה ילפי רבנן טומאה, ולכן נסתפק בדבר וכמש"כ סק"א].

יש להסתפק אם אבדו רובן ומקיימא מצות שריפה במקצתן אם מטמאין בגדים דכי היכי דבעינן יציאת רובן ויציאת האור ברובן י"ל דכיון שלא נשרפין רובן לא נתקיימה המצוה ואין כאן טומאת בגדים, [ועי' לעיל סק"ט], מיהו פשטות הדברים דבעינן רוב מהקיים למצות שריפה דכ"ז שרובו הקיים לא יצא או לא נשרף לא נתקיימה מצותו, אבל מה שאבד או נפסל אינו בכלל המצוה, תדע מדפשיטא לך דחייב לשורף המעט בבית הדשן, ובמתני' נראה דכל הנשרף בבית הדשן מטמא בגדים, וכ"נ בירו' דמדמי להו לאימורים וש"מ דבכזית סגי לחיוב מצותן, מיהו הא פשיטא דכשרובן נשרפין סגי במסייע בכזית לטמא בגדים, כמ"ש בירו', וכן מתפרש במתני' ניתך הבשר דהיינו כולו אבל אם נשאר כזית מטמא בגדים אע"פ שכבר נשרף רובו, וכדתנן במעילה דמועלין בהן עד דיתך הבשר, וכל הנדון כשלא נתקיימה המצוה ברובן, וגם בזה פשטות הדברים דמטמא כמשנ"ת.

רחוקה עד מחוץ למחנה, וגם יש לדקדק מזה דמשניתך הבשר שוב אין מתעסקין בשריפתן, דעד שיעשו אפר טובא הוי, ומדקתני שאינו רואה ש"מ דסגי בשווייה חרוכא וזה אפשר שנגמר בהיסק גדול, ויש לדחות דעיקר שריפתן קאמר, ואפשר דמשהוצת האור ברובן שוב לא נתעסקו בהבערתן ביו"ט, עד הלילה.

יר' יומא שם היה עומד בפנים ובירו קורה ומהפך בכזית מהו נשמענה מן הדא והוציא ושרף מה המוציא עד שיוציא לחוץ אף השורף עד שישורף בחוץ, אם הכונה עומד בפנים בעזרה הענין מובן דבירו' לעיל מפרש הא דהאחרונים אינם מטמאין עד שיצאו מקרא דהוציא עד שיוציא רשות כל המוציא, ויליף שורף ממוציא, ולתלמודן דיליף מואחר יבא פשיטא דה"ה שורף, אבל הדבר רחוק לפרש בקורה ארוכה מהעזרה עד חוץ לירושלים, וע"כ דמספק"ל אם השורף צריך להיות חוץ לג' מחנות ופשיט דכמו שהמוציא צריך להיות ברשות שמוציא כן השורף ברשות ששורף, ולפ"ז לתלמודן דיליף מואחר יבא אין הדין כן ואף במהפך מבפנים טמא, ואפשר דאף בירו' מרבה בתר הכי מוטמא עד הערב כל המתעסקים.

יג. שבת יוראיתי דמש"כ לעיל סק"א ח' לפרש בדר"ש דמשהוצת האור ברובן מטמאין כל העוסקים למפרע, לא מסתבר כן כלל, והעיקר כפרש"י דרק משהוצת האור ברובן מטמא העוסק בשריפתן, ומעיקרא תמכתי יסדותי משום דלא מסתבר כלל שהנותן הפרים ע"ג האש לא יטמא כלל, דא"כ נמצא שאפשר שישרפו הפרים לגמרי ולא יטמאו בגדים של שום אדם, כגון שלא הוצרכו להפך בהן, ועוד דמצינו גבי פרה דס"ל לר"ש שאם נפסלה אף העוסקין קודם פסולה אינן מטמאין בגדים, ועוד דבמתני' משמע דיש שני נדונים א' עצם הדבר אם שייכא ביה טומאה ב' שמתמאין מיד והיינו

תרי בבי דקתני, אבל לעומת זה הדבר זר לומר שברגע שהוצת האור ברובן מטמאין כל העוסקים דמעיקרא בגדיהם, ובשלמא אם היו מטמאין למפרע הבגדים שלבשו בשעת נשיאתם נחא, אבל דברי ר"ש מתפרשים דרק משיצית האור מטמאין [דאל"כ היינו רבנן אלא דבעינן שלבסוף ישרפו], וכיון שאינם מטמאין אלא מכאן ולהבא אין סברא שיטמאו בגדים שלבשו מעיקרא, דהא ה"ה בגדים שהם נוגעין בהם, ואטו מה שנגעו מעיקרא יטמא עכשיו, ומה שלובשים עכשיו ג"כ אין סברא שיטמאו כיון שאינם עוסקים בפרים עתה, והו"ל כפירשו ממטמאיהם, וגם צריך לכוון את השעה מתי ניצת האור ברובן ובאותו רגע כמימריה יטמאו בגדים, וכ"ז תימה, א"ו לר"ש אינם מטמאין בגדים אלא מאחר שהוצת האור ברובן, ואמנם ע"כ נסבול הדוחק הזה דאפשר שישרפו לגמרי ולא יטמא בהם אדם, דקרא הכי כתיב ושרפו באש וגו' והשורף אותם וגו' מדקאמר והשורף לשון יחיד משמע דלאו היינו השורפים, והר"ז מתפרש דהמסייע בשעת שריפה הוא המטמא בלבד, והיינו דקתני ברייתא ק"ו א' איזהו השורף זה המסייע בשעת שריפה, ומה"ט פרש"י דהאי ברייתא ר"ש, ולא משום מצית האור כמו שתמהו האחרונים ז"ל, ואמנם בתוספתא דיומא קתני אחד השורף ואחד המסייע בשעת שריפה מטמאין בגדים אבל המסדר את המערכה ומצית את האור באליתא אין מטמאין בגדים, וזה דלא כר"ש, ופסק הרמב"ם כהאי ברייתא אבל בברייתא דבגמ' לא קתני השורף אלא המסייע בשעת שריפה, ובההיא דפרה כבר כתבנו סק"ב דהתם לר"ש מטמאין מיד אלא שאם תפסל לבסוף יפקע למפרע, ואי מיתורא דמתני' י"ל דקמ"ל דאף המתעסקין אחר שיצאו מטמאין וכמ"ש מרן זללה"ה בזה, ואף שהם עצמם נשאו בהוצאתן ולא נטמאו לא אמרינן שבעה לה טומאה, וגם קמ"ל דטומאת הראשונים הואי כשיצאו רובן והיינו דקתני אלו ואלו מטמאין

בגדים, לומר שגם טומאת הראשונים בהוצאת כולן או רובן תליא.

ולפ"ז כלל דמילתא דמשעה שמטמאין כל חלק מהם מטמא וכל התעסקות מטמאה, וכ"ז שלא יצא רובן אינן מטמאין אפי' הוציא חלק ושרפו, ואין כלל ענין טומאה למפרע דאינן מטמאין אלא בשעה שעוסקין בהם, שוב נתחדשו בזה דברים בספר אאמור"ר שליט"א הנדמ"ח כדרך שכתבנו מעיקרא, עי"ש ולע"כ.

יד. פסחים פ"ב ב' אשכחן ק"ק קק"ל מגלן, פ"י בשר קק"ל, דאימוריהן מרבי שפיר מהאי קרא דדינן כק"ק, וכדתנן זבחים ויש בו ק"ק דמו ואימוריו, וכ"ה בפר"ח, ולפ"ז מבואר כאן דמקרא דבקדש באש תשרף לא מרבינן קק"ל שישורפו במחיצתן, דמהאי קרא לא מרבינן אלא קדשים שמחיצתן בעזרה דומיא דחטאת שהובא דמה, וכ"ה בהדיא בבריתא דקתני רק אימורי קק"ל, ומ"ש רש"י מ"ט א' דמרבינן מהכא דקק"ל במקום אכילתן שריפתן, כבר הקשו תו' שם דא"כ כי עבר צופים נמי ליחייב להחזירן, ופי' תו' דמדרבנן הוא דהצריכו לשרפם במקום אכילתן גזירה אטו ק"ק.

ויש לעי' דבתוספתא זבחים פ"י תניא דמו"ש דקק"ל במקום אכילתן ולא מסתבר שיהא דין ביעור הנותר שבכלים חמור משריפת נותר גופיה, ואפשר לומר דג"ז מדרבנן ואמנם מדאוריתא יכול למרוק ולשטוף בכל מקום, כמו תרומה אי הוה מרבינן לה, ולפ"ז אם עבר צופים ויש בידו כלי שבישל בו קק"ל מורקו ושוטפו במקומו.

ואפשר דיש איסור להוציא בשר קק"ל ממחיצתן אף לאחר שנעשו נותר, דחשיב פסול נוסף, וכ"ז שיש בהם מצוה בקדושתן קיימי, [ואפשר דהאיסור רק מדרבנן, ועי' בספר אאמור"ר שליט"א מעילה ח' א' שהוכיח מדאיצטריך קרא דנשרפין בפנים ש"מ

שאין איסור להוציאן, ויש לדחות דאיצטריך היכא שהוציאן, ועי' מנחות נ"ז א' דבעי ר"פ אם פסול יוצא מהני במחומצת, ועי' לעיל ס"א סק כע"ז בגמ' ק"י א', עכ"פ מדרבנן י"ל דאסור, והכי מסתברא], ולכן כ"ז שהם בירושלים חייב לשרפן במקומו מפני שאסור להוציאן ולא משום דמצות שריפתן בירושלים דוקא, ואם עבר והוציאן קנסינן ליה מדרבנן להחזירם ולשרפן בירושלים, ואם עבר צופים לא מטרחינן ליה, [והא דקתני חוזר ושוורפו לפני הבירה לאו דוקא דה"ה בכל ירושלים, אלא שבא להשמיענו דאכסנאי רשאי לשרוף אפי' כזית מעצי המערכה, וכאן מבואר דאכסנאי היה שהרי יצא מירושלים לילך לעירו שו"ר בר"ן עי"ש], מיהו העיקר יש לפרש דכי היכי שמצינו בק"ק שמצות שריפתן בפנים תיקנו כן חכמים בקק"ל אם משום גזירה כמ"ש תו' או שהבינו הענין כן מדין התורה בקק"ל ואמנם י"ל דגם דין התורה משום דבקדושתן קיימי, אבל עכ"פ המצוה ניתנה באיבוד הנותר ומזה למדו גם למו"ש בקק"ל ולשריפתן, ואין לומר דהא דבעינן לשרפו בקודש היינו דוקא כ"ז שלא יצא ממחיצתו, שהרי בק"ק אפי' יצאו מחזירין ושוורפן בעזרה, כמבואר לעיל א' שמא חוץ למחיצתה יצתה ושרפוה בקדש, וכדתנן שקלים פ"ח, וע"כ דקק"ל אינם בדין זה, וערש"ש.

ולאמור נראה דאין דין שריפה בעזרה לבשר קק"ל אפי' נפסלו בעזרה ואפי' קודם זריקה או שפיגל בהן, דכיון דקרא בק"ק מיירי לא מחדשינן בקק"ל דין שריפה בעזרה כלל, ואף לר"ל דבשר קק"ל שיצא לפני זריקת דמים פסול, דנהי דהעזרה מחיצתו מ"מ קק"ל הוא, והכי משמע בזבחים ק"ד ב' דלא מדכר בשר קק"ל בין לפני זריקה ובין לאחריה, וש"מ שאין בזה דינים, מיהו אם נימא דלר"ל יש איסור להוציאו אף משנפסל א"כ ממילא ישרף בעזרה, אבל אם עבר והוציאו אינו מחזירו, ומסתברא דלכו"ע רשאי לשרפו בעזרה

(ואפשר שנהגו כן) כיון שנפסל שם וחשיב קצת פסולו בקדש, [מיהו אחר זריקה צ"ע בזה], ובזה ל"ד לחילוקי דינים דפרים הנשרפין דשם אסור לשרוף בפנים כשמצותן בבית הבירה או בביה"ד, כ"נ, דכיון שכבר טימאו בגדים אין ראוי להכניסן כשאין מצותן בפנים.

ויש לעי' פרים הנשרפין שנפסלו ביציאתן כיון שאינם נשרפין בבית הדשן מנלן דאין נשרפין בקדש דהא ק"ק ניהו, וי"ל דסברא הוא שע"י פסולן לא נתקדשו לחזור לעזרה, ולרב"א זבחים שם משהגיע זמנם לצאת דינן כאילו כבר יצאו, והא דדריש ריה"ג שם פ"ב א' דלשרוף פסוליהן אבית הבירה היינו שלא לשרפם חוץ לג' מחנות, אבל לא מהדרינן להו לעזרה, ולפ"ז כל כמה דאפשר בקדש טפי עדיף, וא"כ שריפתן בהר הבית דוקא.

ויש לעי' בהא דתנן שקלים פ"ח מ בשר ק"ק שנטמא כו' דאיכא גוני טומאה שנשרפין בחוץ ואמאי הא בקדש כתיב, ונראין הדברים דמדרבנן גזרו שלא לרבות טומאה בעזרה וכל חד כטעמיה, אבל מדאוריתא כולן נשרפין בפנים, דאין מקור לחלק בין בפנים לבחוץ ובין אב לולד אם תרויהו דאוריתא, ואין לומר דפסול טומאה מדאוריתא הכל בחוץ דלא הו' מתקני רבנן להכניס טומאה בפנים כלל, וכ"מ זבחים ק"א א' דאיכא תנאי דמשום טומאה נשרפה ולא נחלקו היכן נשרפה, ובתו"כ בתר דרשא דר"ש אמרו מכאן אמרו בשר ק"ק

שנטמא כו' ור"ל דמהאי קרא ילפינן דאף טמאים ישרפו בפנים ומדרבנן חששו בהני כמש"כ.

ויש מקום לדקדק דדוקא בשק ק"ק שניתן לכהנים לאכילה גזרו בהם חכמים משום דשייכא בהו פשיעה, אבל באימורין לא גזרו כלל, וכולן נשרפין בפנים, והיינו דנקט בשר ק"ק ולא קאמר כל פסולי הקדשים, ותדע שהאימורין אע"י ואחר שמשלה בהן האור פקעה טומאה מהן כדאמר זבחים מ"ג ב' ואינו בדין שישרפו בחוץ, ויתיישב בזה הא דפרים הנשרפין ק"ד ב' דבכל פסולי טומאה נשרפין בפנים, עי' להלן, אבל הדבר צריך רא"י, וסתמא מתפרש בכל קדשים, וכן פשטות התו"כ הנ"ל.

ובירי' שם נחלקו אם ולד הטומאה דקתני היינו טומאה דרבנן או דאוריתא, וכע"ז נחלקו בתלמודן פסחים ט"ו א' ב' ומשמע שם בירו' דהיינו הך פלוגתא, ולפ"ז לר' יוחנן לב"ה רק טומאה דרבנן נשרף בפנים, ולכאורה טעון עיבור צורה כיון דמדאוריתא טהור הוא, וכ"כ הר"ש בתו"כ, ויש לעי' למאי דמסק"ל ק"ד ב' אם לינה פוסלת בפרים הנשרפין היכי משכח"ל שישרפו בפנים, אם נטמאו בטומאה דאוריתא נשרפין בחוץ ואם בטומאה דרבנן הא בעו ע"צ וכאן אין עיבור צורה מגרע וא"כ איך ישרפו שלא כמצותן, שו"ר בתו' פסחים שם ד"ה ולד שכ' דבשאר טומאות דרבנן שורפין בלא ע"צ ע"ש.

קיצור תוכן הענינים

א. ק"ד ב' מתני' יצאו [אלו], אלו ואלו מטמאין בגדים רש"א [אלו ואלו] אינן מטמאין כו' פשטות המשנה דכשהוצת האור ברובן מטמאין אלו ואלו, דהשתא איגלאי מילתא דהוצאתן היתה בכלל והשורף, אבל קודם שריפה אין טומאה דקרא והשורף כתיב, ורבנן ילפי מקרא דכיון שיצאו חוץ למחנה אחת מטמאין, ומצינו כע"ז גבי פרה פ"ד מ"ד שאם נפסלה אינה מטמאה ונחלקו ר"ש ורבנן אם העוסקים לפני פסולה מטמאין, דר"ש אמר בתוספתא דאף העוסקין לפני פסולה אינן מטמאין דנדונין ע"ש סופה, מיהו עי' לק' סק"ב דהתם מודה ר"ש דמטמאין למפרע, אבל כאן אין מטמאין אלא משנתקיימה מצות שריפה, וע"כ צ"ל לר"ש דכשהוצת האור ברובן מטמאין העוסקים בהם מתחלה, שהרי נותנין הפרים

על האש ואח"כ האש מעצמה שולטת ככולן, ואטו נימא דאין השורף מטמא בגדים אלא המהפך בהן בזמן שכבר הוצת האור ברובן, הרי בקרא והשורף כתיב, וכיון שכן מתפרש נמי שפיר דכל העוסקים בסיוע לשריפה מטמאין.

אבל ברש"י ק"ו א' נראה שפי' דלר"ש אין מטמאין העוסקין קודם שהוצת האור, ורק המסייע בשריפתן משהוצת האור ברובן עד שיותך הבשר זהו והשורף, ואמנם אף המצית את האור אינו מטמא, וזהו שפרש"י דההיא ברייתא כר"ש דס"ל דאינן מטמאין כלל, ואי ר"ש מודה דמטמאין אלא שמטמאין רק מכאן ולהבא א"כ אינו ענין לההיא ברייתא דסברה דאינם מטמאין כלל, וכן הבינו האחרונים ז"ל בדברי ר"ש, וכמ"ק לשון המשנה ביומא ועי"ש ברש"י, וגם דומיא דשעיר המשתלח דאינו מטמא למפרע, מיהו אין רא' משם כיון דאמרין בירו' שרק אחד מטמא ולא שנים עי"ש פ"ו ה"ג דיליף לה מוהמשלח, ולכן רק העוסק בשעת דחייתו מטמא לר"ש, וכ"נ בריטב"א שם שכ' דאפי' הנותן האברים על המערכה אינו מטמא עי"ש, מיהו כבר תמחו האחרונים ז"ל דמצית את האור היינו קודם שנתנו עליהם את הפרים, וכ"מ ברמב"ם דהאי ברייתא ככו"ע, וכ"נ בירו' יומא שם דהאי ברייתא סברה שפיר דאף המשלח מטמא, והדבר מבואר בתוספתא יומא שם שנותנין האברים ע"ג האש עי"ש פ"ג הי"א רי"א משישליכם לאור ובתר הכי קתני אחד השורף וכו' עי"ש, וכ"נ בתו"כ דשריפתן כשריפת פנים וכדכתיב על עצים באש.

עיקר הדבר דאף המוציאין מטמאין אינו מבואר בפסוק דלא כתיב אלא והשורף, ולפרש"י באמת ילפי לה רבנן מקרא דמחזין למחנה, ור"ש דלא דריש ליה סבר דאין טומאה אלא לשורף ממש, מיהו ע"כ אף לפרש"י משנפסלו לשריפה שוב אינן מטמאין, וגבי פרה מצינו דדרשינן מקרא דהשורף שכל העוסקין מתעו"ס מטמאין בגדים, ואפשר דמהתם גמרינן או מסברא דכל העוסק לשריפה בכלל והשורף, ובאמת מקרא דמחזין למחנה אין לחדש טומאת בגדים, ורק לבתר ידיעין דמטמא שייך ללמוד מזה דמאותה שעה מטמא, ובלקוטי הלכות נסתפק אם אחר שהוציא ג"כ מטמא, והיינו לשיטתו דטומאתו מהאי קרא, אבל אם טומאתו מדין שורף א"כ פשוט דכל שמקרב לשריפה מטמא.

ולהאמור מיושב לשון המשנה דקתני יצאו אלו ואלו מטמאין בגדים דלכאורה בבא זו מיותרת, ולפמשנ"ת דפלוגתא דרבנן ור"ש היא מאימתי מטמאין, א"כ ברישא דמתני' קתני שני דינים א' דהאחרונים אינם מטמאין כלל אפי' לאחר שיצת האור ברובן דכשהם בפנים אינם בכלל טומאה, ב' דיצאו אלו ואלו מטמאין בגדים מיד, וע"ז פליג ר"ש, ואי הוה קתני רישא לחוד הי' מתפרש דהראשונים בדין טומאת בגדים, אבל אכתי לא הוה ידיעין דמטמאין מיד, די"ל דכלפי האחרונים שאינם מטמאין כלל קאמר דראשונים מטמאין, או דהוה ס"ד דהאחרונים בדין טומאה אלא שתחול עליהם כשיצאו, וגם קמ"ל בלשון יצאו אלו ואלו דהאחרונים מטמאין רק מכח שיצאו עם אלו דע"י נשיאתם כשיוצאין מטמאין ולא מכח מה שנשאו תחלה כשהיו בפנים אע"פ שיצאו עתה, ולק' סק"ח יתבאר עוד בזה, שור"ר דכ"ז ליתא ואין לנטות מפרש"י ונתבאר לק' ס"ק י"ג.

ב. ק"ד ב' מאי בירה כו' לשון בירה לר"ל כולל העזרות והר הבית, וכ"ה הלשון בירו' פסחים כל הר הבית קרוי בירה, ולפי"ז פי' ר"ל דמתני' כוללת גם הנשרפין בעזרה, ודברי ר"י מיושבין טפי אי ס"ל כרב"א דכל שנפסלו אחר זריקה נשרפין בהר הבית, דלפי"ז אין לו לתנא להתייחס לאותן שנפסלו קודם זריקה דפשיטא שאינן מטמאין שעדיין לא נקבעו בדין פרים הנשרפין, מיהו למש"כ להלן דורק הדם אח"כ יש מקום לכללן, אלא דמסתברא שדינן נקבע משנדחו לשריפה ואז לא היו בדין פרים הנשרפין, אבל אי ס"ל כתנא דלוי צ"ל דאינן מטמאין דקתני היינו בשריפה אבל בהוצאתן טימאו עד שנפסלו, והנשרפין בפנים פשיטא דאינן מטמאין, ודברי ר"ל מיושבין טפי לתנא דלוי דהתנא הוצרך לכלול אף הנפסלין בפנים אחר זריקה ומש"ה נקט בירה שכולל שני מקומות, ואי ס"ל כרב"א כלל התנא כל הנשרפין שלא כמצותן דאף הנפסלין קודם זריקה הא הא מייירי שזרק הדם כמש"כ להלן, ואיצטריך לאשמועינן שאינן מטמאין.

בלקוטי הלכות נסתפק באירע בהן פסול ביציאתן אם פקעה הטומאה למפרע מאותם שכבר נטמאו, ואמנם בפשוטו אין לחדש דפקעה, אבל יש כאן מקום לדון מדאשכחן בפרה דסבר ר"ש דפקעה טומאה

למפרע משנפסלה, ואיכא למימר דעד כאן לא רבנן עליה דר"ש אלא בפרה דאיתרבו כל העוסקין מלבד קרא דשורף דכתיבי נמי השוחט והמשליך והאוסף, אבל הכא דכולהו משום שורף איתרבו היכא דליכא שורף לא ליטמו, ולפמש"כ סק"א היינו באמת טעמיה דר"ש דאינו מטמאין אלא כשלבסוף נתקיימה מצות שריפה, ומ"מ נראה לקיים פשוט הדברים ולא פקעה דכיון דאיכא קרא מיוחד לומר שחלה הטומאה מיד, אין הפסול מפקיע אלא מכאן ולהבא, וגם יש בזה סברא שהרי כפרת הפרים הועילה וחשיב טפי הפסול רק להבא, משא"כ בפרה.

שם גמ' שאירע בהן פסול קודם זריקה, נראה דמיירי שזרק הדם אח"כ דאל"כ לאו בדין פרים הנשרפין נינהו, ולפ"ז לר"י דאין נפסלין ביוצא אין כאן אלא פסול טומאה, דמדנזרק הדם ע"כ דלא לנו עדיין, וש"מ דאף לר"נ דסבר טומאה הותרה בציבור, יש פסול טומאה, ועגהש"ס ולק' סק"ג.

שם ובית הדשן אחר היה בהר הבית כו' יש לעי' מגלן ד"ז, אי קדש נינהו ישרפו בפנים, ואם לאו ישרפו בכל מקום, ובגמ' פ"ב א' דריש ריה"ג מבאש ישרף לשרוף פסוליהן אבית הבירה, ויש להבין היכי מידריש הכי הא ר"ש פסחים כ"ד א' יליף מיניה בקדש באש ישרף שנשרפין בעזרה, ואפשר מדהרחיק בקדש מבאש ישרף משמע דאיכא דנשרף בכל אש ולאפוקי בית הדשן, ולפ"ז העיקר שלא לשרפן חוץ לג' מחנות, ויכול ה"י לשרפן בירושלים, אלא ששורפו מעצי המערכה כמו היוצא מירושלים ששורפן לפני הבירה, ועוד דק"ק נינהו, ואפשר דדוקא בהר הבית דכל שאפשר בקדש טפי עדיף, ולפ"ז חמירי פרים טפי מקק"ל אע"ג דלענין הוצאתם חמירי קק"ל, ועמשנ"ת עוד בכ"ז לק' סק"י י"ד.

ג. שם לא פסול טומאה ופסול יציאה, הגרע"א ז"ל כתב דלהכי נקט פסול יציאה משום דטומאה למ"ד הותרה בציבור אינה פסול ונשרפין בבית הדשן, וכונתו דכיון שפסול יציאה ספק הוא בגמ' בסמוך לא הו"ל להזכירו אי לאו דקשיא למ"ד הותרה, ועוד דבאמת דוחק הוא לפרש פסול טומאה ויציאה דלא הוה בחד ענינא כלל, דיציאה היינו קודם זריקה ופסול טומאה היינו ביציאתן מחוץ לעזרה, מיהו לפ"ז קשה לר' יוחנן דליכא פסול יציאה כיון שסופן לצאת מא"ל, וכן קשה לר"נ דאיהו בעל המימרא הכא וסבר טומאה הותרה בציבור, וביותר קשה לפמש"כ דפסול דקודם זריקה מתפרש כשזרק הדם עסק"ב, וא"כ ע"כ דלא לן וא"כ אין פסול אחר אלא טומאה, ולכן ע"כ לקיים דטומאה פוסלת לכו"ע ואי משום קושיא דטומאה הותרה איכא לאוקומה בפר הע"ד ופר כה"מ ושעירי ע"ז דלא דחו טומאה כדאמר יומא נ' א', ויתכן דגם בפר ושעיר של יוהכ"פ אין שריפתן דוחה טומאה כמ"ש מרן זללה"ה ועי' להלן בדברי היר"ו, ולפ"ז הא דהזכירו בגמ' פסול נוסף היינו משום דאם רק טומאה פוסלת הו"ל שאירע בהן טומאה ולכן עדיף למצא פסול נוסף, ובבא דנטמא ביציאתן א"א לומר אגב אחריני דמיירי רק בהני, ויש לדחות. – בתו' מעילה ח' א' משמע דאף פר ושעיר של יוהכ"פ אין דוחין טומאה ויש לפרש הטעם דלא הותרה אלא הקטרה וכפרה דציבור ושריפה דהני כשריפת נותר, אבל קשה שהרי דוחין שבת, וכ"נ בירי' שדוחין טומאה עי' להלן, ועמש"כ אאמור"ר שליט"א בדבריהם בספר מעילה, ועי' בספר מרן זללה"ה ס"ו סק"ו, ועמש"כ לק' סק"ז.

שם בגהש"ס הק' דאחר זריקה לא משכח"ל אלא פסול יציאה, ועדיפא הו"ל להקשות דאחר זריקה הגיע זמנן לצאת ואף פסול יציאה ליכא, ואפשר דס"ל דנפסלו ביציאה קודם זריקה וזרק הדם הרי הם בדין אחר זריקה, אבל צ"ע מ"ט כיון שנפסלו בפנים ישרפו שם.

יר' יומא פ"ו ה"ו פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין שנטמאו מהו שישרפו כמצותן, משמע דמסק"ל אם טומאה מגרעת בהן כיון שהם עצמם מטמאין, ומתני' דמעילה תתפרש באימורין, שם בשנטמאו קודם זריקה כו' לפי גרסא זו החילוק משום דקודם זריקה לא נקבע הקרבן ואומרים לו הבא טהור ושחוט, או שישורף מיד בעזרה, אבל אחר זריקה כבר נקבע במצותו, ויש סברא איפכא דקודם זריקה כיון שזורק לכפרת ציבור נותר גם הבשר אבל להתיר לצורך שריפת הבשר לחוד לא דחינן טומאה, כ"כ מרן זללה"ה והגיה עפ"ז בירי', שם אר"י קיים בפר משיח ועדה שאין כתוב בו במועדו כ"נ דצ"ל, ופי' דיש לפרש הבעיא בהני שאינם כק"צ לדחות טומאה, שם אר"מ לא מתמנע ר"י (ד' קיים) [דקיים] הכא וא"ל קיים בפר משיח ועדה, פי' דאי הוה סבר ר"י שיש מקום לבעיא בפר ושעיר של יוהכ"פ ג"כ לא הוה מוקים לה בהני דוקא, וע"כ דסבר דבדיוהכ"פ פשיטא דדחי בכל גונא, ויתכן גם

לפרש לאידך גיסא דרק לרווחא דמילתא מוקים לה בפר כה"מ ועדה ולא משום דמתמנע לומר דקיים הכא.

ד. שם בעי ר"א יציאה מהו שתועיל כו' אם אין יציאה מועלת מהניא הזריקה אף כשהם בחוץ, ולא רק דמהניא הכנסה, שם אבל הני דסופן לצאת חובה לא, פי' דדין מחיצה לגבייהו קליש כיון דגריעי קדושתיהו דיציאתן חובה, ויש לעי' אמאי לא מספק"ל נמי איפכא דכיון דק"ק ניהו יציאה פוסלת בהן, תדע דקודם זריקה נשרפין בפנים ולתנא דלוי אף לאחר זריקה ואילו ק"ק נשרפין בחוץ, וי"ל דדין פסוליהן אין בו להכריע דין כשרין שהם שני ענינים, דבפסוליהן אף לאחר שיצאו מירושלים מחזירין להר הבית ולאו מכח מחיצתן הוא, אבל כשמצותן בחוץ שפיר י"ל דאין יציאה מגרעת בהן.

בירו' יומא שם אמרו דאיכא למיבעי הך בעיא אף לר"י דשאני פרים מקק"ל שיש להם מחיצה דירושלים מיהא, אבל פרים שאין להם שום מחיצה י"ל דצריכין לישאר בעזרה דוקא, דבלא שום מחיצה גרע, ונראה דלפ"ז לא יועיל אם יהיו בתוך מחיצת ירושלים כיון שאינה מחיצה להם, ואולי זהו שאמר שם ר"מ אינה מחיצה להם, או יתכן שצריך לגרוס א"י במקום אינה, ור"ל שצריך לשרפן בא"י דלא מיקרי חוץ למחנה בתוך ארץ אחרת, ונמצא שיש להם ג"כ מחיצה, וראי' מנוב וגבעון דאחיהא מחיצה דא"י לקק"ל, ובגלגל דקתני בכל מקום אפשר דהיינו נמי בכל מקומות ישראל דוקא.

בירו' מגילה פ"א הי"א גבי במה בעי פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין היכן הם נשרפין ע"ג הקבר, ואפשר דהשאלה כיון דכל א"י כשרה לקק"ל א"כ מהו מחוץ למחנה ומשני ע"ג הקבר דהיינו מקום שאסור בקק"ל, אבל קשה דהא מקום טהור כתיב, ואפשר דמקום המיועד לקבורות ג"כ אין לאכול שם קק"ל ומ"מ עדיין טהור הוא, ועי' זבחים נ"ה א' תאכלו במקום טהור דהיינו בירושלים עי"ש ולע"כ.

ה. שם מאי לאו פסול יציאה, צ"ב הא ביציאתן היינו אחר זריקה ופסול יציאה היינו קודם זריקה, ולכאורה נראה דהשתא מפרשינן שאירע בהן פסול יציאה קאמר, אבל קשה לעיל דקאמר לא פסול טומאה ופסול יציאה הא התם מתפרש פסול טומאה אחר היציאה, גם צ"ב למה באמת ישרפו בחוץ בכה"ג הרי כבר נקבע בזמן פסולן קודם זריקה ששריפתן בפנים ככל קדשים שנפסלו, ומגלן דהזריקה קובעתן בדין פרים לשרוף בחוץ, ועוד שהרי מחזירין לפנים קודם זריקה והו"ל ככל הפסולין שבפנים דנשרפין בפנים.

ולכן נראה דלקושטא דמילתא הנפסלין ביציאה קודם זריקה נשרפין בפנים, וכ"ה ברמב"ם, ועי' לקוטי הלכות שתמה בדבריו דבגמ' מבואר שנשרפין בחוץ בכה"ג, ומה שתייר דגרוס בע"א ק"ק דפסול לינה ע"כ אחר זריקה ועי' משני לא פסול יציאה, אלא י"ל דגמ' לעיל גבי לינה לא נחית אלא לבאר איזה פסולין נכללין בלשון אירע בו פסול, ואמנם פסול יציאה משכח"ל רק בבבא דרישא, והכא דבעי לפרושי ביציאתן בפסול יציאה הו"מ לאקשווי א"ה מ"ט נשרפין בחוץ, אלא דעדיפא מתרין כיון שכונת המקשן לאתויי דלשון פסול סתמא כולל עוד לבר מטומאה וכמש"כ סק"ב.

ו. רמב"ם פי"ט מפסוה"מ ה"ג פרים הנשרפין כו' לשון בשרם כאימוריהם מתפרש דטעם הספק הכא טפי מקק"ל הוא משום דהתם אימוריהם כבשרם דלא פסלה בהו יציאה, אבל הכא דאימוריהם ודאי פסלה י"ל דבשרם כאימוריהם, וע"כ דמפרש הבעיא כר"י, וכ"מ שהרי פי' בעיא דבסמוך לענין יציאה וע"כ דנקטינן דיציאה י"ל דפסלה, ואפשר דגרוס אליבא דר"ל מאי קמיבעיא ליה פשיטא דפסלה כי קמיבע"ל אליבא דר"י, או כפי' מרן זללה"ה דשמעתין דלא כר"פ דלעיל.

ומ"ש דמספק נשרפין בעזרה צ"ע מ"ט, הא לכאורה שריפתן בחוץ מצוה גמורה היא כלפי שריפתן בפנים שזה כדין שריפת נותר, ויש להעדיף ספק מצות שריפה בחוץ תדע שהרי שריפה זו דוחה שבת ויוהכ"פ, ושמע מבציא דבסמוך משמע ליה לרבנו דמספק נשרפין בעזרה ומש"ה לא בעי לה באת"ל כיון דמספק נשרפין בעזרה ועי' בעי במחצה כרוב אבר מאי.

ומ"ש דא"צ ע"צ צ"ע למה לא נפסלם בלינה לעשות ספק נוסף, דהו"ל ס"ס לשרפן בעזרה, וקצת משמע מזה דס"ל לרבנו דעיקר מצות שריפה מקיימא בכל מקום, ולכן נשרפין בעזרה מספק וגם מיד, וסברת רבנו שייכא בנפסלו בדם ובבעלים מיהו גם בזה יש לדון כיון שעדיין לא נקבעו בדין פרים הנשרפין.

פ"ז ממעה"ק ה"ג, בענין פסול טומאה בפרים הנשרפין יש לדון לב"ה שקלים פ"ח מ דרק ולד טומאה נשרף בפנים וכן לר"ע עכ"פ ולד טומאה נשרף בפנים, ואיך ישרפוהו כיון דבעי ע"צ ואין לינה מועלת בהן, דברנו הם לדעת ר' יוחנן פסחים ט"ו ב' דולד הטומאה היינו טומאה דרבנן וכן פסק הרמב"ם בה' מע"ש ומבואר בירושלמי דהכל נדון אחר, שו"ר בתו' פסחים שם א' דאף על דרבנן שורפין מיד בלא ע"צ.

ז. שם בעי ר"י לינה מהו שתועיל כו' בפרה מצינו דלינה אינה פוסלת אלא דפרה לאו קרבן היא ומעשה ביום כעין שריפת נותר ופרים נשרפין בלילה כדין אימורים כמ"ש בירו', ושריפת דוחה שבת, ועי' להלן דהירור' סבר דלינה פוסלת בהן, שם ופשוטא ליה מהא ושון כו' מדמחשבה לא פסלה כו' לכאור' איפכא מבע"ל מדקרי לה מחשבה ש"מ דפסול דאי כשר אין שייך להזכיר מחשבת הכשר, וי"ל דרבא סבר שאם לינה פוסלת בהן הרי דינם כאימורין ומחשבה פוסלת בהן, וע"כ דה"ק ושון שאין שריפת הבשר כהקטרת אימורין, דמודו בזה לר"ש, אלא דסבירי שיש פיגול מפני האימורין, שם לא לינת אימורים, בתו' מעילה ח' א' טרחו להעמיד מתני' דאף לדין שריפת הבשר נפסל בטבוי", ולכאורה כאן מבואר דמתני' מתפרשא שפיר בפסול אימורין בלבד, שם עד שיתוך הבשר, משמע שאם לא ניתך מועלין אע"פ שעלה עה"ש, וחזינן מזה דאף מערכה דבחון מהני שלא יפסלו בלינה, מיהו אפשר דהיינו אחר שהוצת האור ברובן, ועכ"פ במשלה בהן האור כדאמר מנחות כ"ו ב' שזה הזמן לקליטה, יעוי' תו' זבחים מ"ה ב' שהזכירו חיוב נותר אחר שהותך הבשר, ובפשוטו אחר שנתקיימה מצותו אין שייך נותר, ושם כשניתך שלא כמצותו, שם מידי איריא כו' פי' דהתנא ה"ק מי שנפסל בלינה נפסל משעה זו, בירו' יומא שם אמרינן דטעמא דלא מהני מחשבה לשרוף הבשר למחר מפני שלא חישוב באכילת אדם ולא באכילת מזבח, ומשמע מזה דלינה פסלה בהן, דאל"כ הול"ל מפני שהם כשרין, עי"ש ועי' לעיל.

ת. שם גמ' בעי ר"א פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין שיצא רובו כו' יש להסתפק הוציא חתיכה אחת כולה אם מטמא, האם החסרון דרובו בפנים גורר את מיעוטו שבחון או דבעינן דוקא רובן בחון, והנה ודאי משמע דרובן בחון בעינן, וראי' מדקאר"ש יצית האור ברובן ושם מנתחן תחלה ולא מהני עד שישורף רובן, מיהו צ"ב דהא מבואר בירו' דסגי במהפך בכזית ואם השורף כזית מטמא בדין הוא שאף המוציא יטמא, וכ"ה פשטות הדברים שהמסייע בשעת שריפה אינו מסייע לרובן בב"א, וגם משמע דאע"פ שניתך הבשר כ"ז שנשאר חלק שלא ניתך הרי"ז מטמא בגדים, ואפשר לומר דאחר שיצא רובו מטמא בכל כזית שמוציא או שורף, ויותר נראה דכל שמוציא כזית בפ"ע מטמא, אלא דלא חיילא טומאה עליה כ"ז שלא יצא רובו, כמו לר"ש בשורף דודאי אף המשליך חתיכה הראשונה לאור מטמא, תדע דפעמים שהחתיכה של הרוב נשרפת תחלה וודאי לא נחתין לדעת מי נשרף תחלה, וע"כ דכולן בכלל שורף אלא דחיילא טומאתן משיצת ברובן, וממילא ה"ה במוציא שאם הוציא חתיכה ושרפה הדין נותן שיטמא משום שורף וממילא גם משום מוציא, אבל במוציא מיעוט חתיכה אפי' אחר שרוב הפרים כבר יצאו י"ל דכפנים דמיא, ול"ד לשורף דמה שנשרף נשרף, ולפ"ז בהוציא מיעוט הפרים איכא תרתי לגריעותא לענין שלא יטמא מיד משום שעדיין רובן בפנים ועוד שגם המיעוט שיצא כפנים דמי.

ויותר נראה דאף בהוציא מקצת מטמא לבסוף כשיצא רובו, דודאי יש לחשבו כמסייע לשריפה בהוצאת המקצת, וכמו בהוציא חתיכה אחת כולה ועדיין לא יצא רובו, והרי אם לא הי' הדין שמתמאין מיד אלא כר"ש, ודאי לא היינו מחלקים דרך המוציא רוב בכלל המסייע, וה"נ השתא לא נתחדש אלא שמתמאין מיד ביצאו רובן אבל עיקר דין טומאה נשאר שהוא בכל המסייעין בהוצאה, מיהו כ"ז שלא הוציא כלל אע"פ שנשאן בפנים לכוון הפתח אינו בכלל טומאה, ועי' לק' ס"ק י"א שדקדקנו כן מאוקימתא דבבולסי ק"ה א', ולפ"ז מיושב דאין חילוק בין פסול יוצא לדין הוצאת פרים דכמו שהמיעוט שיוצא נפסל ה"ה דחשיב מוציא אלא דאינו מטמא עד שיצא רובו, ויש להביא ראי' לזה מבעיא דרבא חולין ע' א' דהיא כבעיא דר"א הכא, והתם נמי הדין דבמיעוט קמא לא חיילי דינים בין שלם בין מחותך, ומשיצא רובו חיילא קדושה בין שלם בין מחותך, ואפי' רוב חתיכה בפנים וגם חתכו לרוב שבחון, הרי"ז בדין רוב, ועסק"י בזה.

ודאתאן עלה יש לפרש מתני' הכי יצאו הראשונים בחוץ לחומת העזרה אע"פ שעדיין לא יצא רובן הראשונים בדין טומאת בגדים, דכיון שהם בחוץ והוציאו מקצת מטמאין, והאחרונים אינם בדין טומאת בגדים כלל, יצאו אלו ואלו מטמאין בגדים מיד, דהשתא יצאו כולן, וע"ז פליג ר"ש דאינן מטמאין ביד, וכן בגמ' בעי מנה"מ אפיסקא דיצאו אלו ואלו ולא אפיסקא דהראשונים מטמאין, דשם רק מבואר שהם בדין טומאה ולא דמטמאין מיד, וזה ע"ד שפרשנו בסק"א, אלא דלפ"ז קושטא הוא דברישא אינן מטמאין מיד ולא רק דס"ס, ומיושב שלא נחת התנא לבאר דהראשונים מטמאין אם יצא רובן, [ויש ליישב דבלשון והאחרונים לא יצאו מתפרש שרק הם נשארו בפנים, ולפ"ז מבואר במתני' דברוב סגי], - נמצא לפ"ז כ"ז שהפר או הנושא בפנים אינו בדין טומאה כלל, יצא הנושא והוציא מקצת הפר או מקצת חתיכה הרי הוא בדין טומאה אבל אינו מטמא עד שיצא רובן, יצא רובן כל המתעסק מטמא, בין אם הוציא חתיכה או שסייע בהולכת חתיכה, ועי' לק' ס"ק י"ג נתבאר דאין טומאה למפרע כלל ורק אם מטמאין באותה שעה טמא.

ט. שם תוד"ה שיצא, כיון שאיגודו בפנים לא יטמא בגדים, לכאורה יש לחלק בין הנחה לאיגודו בידו, דכ"ז שאינו מונח לא חשיב כנכנס לרשות זו, אבל כשאיגודו ברשות הקודמת זהו רק בחשיבות המלאכה שלא השלימה אבל מה שמונח כאן דינו כברשות זו, והנטולו מכאן כעוקר מרשות זו דמי, והוא עצמו ג"כ אם חזר והוציאו פטור כיון שלא עשה מלאכתו בבא' כדתנן שבת צ"א ב', ואילו בלא הניח כשהניח חייב, ויתכן דאף לענין חיוב מוציא בפסח בעינן שיצא כולו ושיעשה מלאכתו בכ"א, ואם הניח מקצתו בחוץ אינו חייב אפי' חזר והוציא, (ואע"פ שנפסל מיד מיהו אף קודם הנחה נפסל), ומ"מ לענין פרים אין ללמוד ד"ז, דזה שייך רק כלפי העושה, אבל במציאות כל שמונחין בחוץ הרי הם כבחוץ אע"פ שנשאר מעט בפנים, (מיהו לפו"ר יש לדקדק פסחים פ"ה א' דאף המוציא מקצתו חייב במונח), וכבר ביאר מרן זללה"ה ע"ז.

ופשטות הגמ' כפרש"י דמשיצא רובו מטמא, וכן אמרו ביר' מילתיה אמרה ברובו הדבר תלוי, ושם מיירי רק לענין טומאת בגדים דלא הוזכר שם שריפת בית הבירה, ויש לעי' מנ"ל לר"א דסגי ברובו, ובחולין ע' א' אמרינן אכה"ג פשיטא דרובו ככולו, ועי' לעיל סק"ח במתני' דאחרונים לא יצאו, ונראה הענין דלקבוע מקומו של הפר פשיטא דרובו קובע וכל שהנדון באיזה מחנה הוא סגי ברובו, וגם יציאת עובר מדמינן בגמ' למחיצת עזרה ע"ש.

ומש"פ תו' דהנדון אם נשרפין בעזרה כשנפסלו וכ"כ רש"י ק"ה א' סוד"ה או"ד צ"ע מנלן דמה שבפנים נגרר אחר מה שבחוץ לישורף בחוץ, הרי בפשוטו אם הוציאו חתיכות אע"פ שרובו כדין בית הבירה נשאר מה שבפנים כדינו בפנים או בבית הדשן, ומנלן דחתיכה אחת שאני ורובה גוררת את כולה, והרי לענין פסול יוצא ודאי דמה שבחוץ נפסל, וא"כ אינו נשרף בפנים כשיצא מיעוטו ונפסל, וכן איפכא דמה שבפנים כשר, מיהו ברמב"ם משמע דגם מה שבפנים פסול כמש"כ סק"י, וצ"ע בסוגיא דחולין שם, וכבר תמה בזה מרן זללה"ה.

י. שם גמ' אלא שיצא חציו ברוב אבר כו' יש להסתפק הוציאן אברים אברים מאי, האם הא דאזלינן בתר רובה דבהמה הטעם משום דמיחבר בה, או משום דסגי במציאות שרוב הבהמה בחוץ, ונפ"מ שאם רוב הבהמה בחוץ ע"י מיעוט האבר לא יחשב רוב כיון שהאבר בפ"ע ורובו בפנים, וכן איפכא אם רוב האבר בחוץ ומיעוטו בפנים מהני המיעוט להשלים לרוב, אע"פ שבמציאות הרוב בפנים מ"מ רוב החתיכה גורר את מיעוטה, וברש"י מבואר דהנדון משום דמיחבר בה, וכ"מ בדבריו חולין ע' א', אבל הדברים מחודשים דלפ"ז משכח"ל שלא יצאו אלא שליש וכבר דיינינן להו כבחוץ ע"י שרוב החתיכות בחוץ שהם גוררין מיעוטן, וכן איפכא יחשבו כפנים, ופשטות הגמ' הי' נראה דאין המיעוט נגרר אחר הרוב ליחשב כבחוץ או בפנים, ורק להכריע במחצה על מחצה מהני כח הרוב לגרור את המיעוט, אבל כל שכח הבהמה ברור אם רובה בפנים או בחוץ אין סברת גרירה מכרעת, וכמו בבעיא דרוב המתעסקין שאין בהם כדי להכריע בבהמה כשרובה ברור, ולכאורה ראי' לזה מבעיא דרבא חולין ע' א' והתם הדין דיצא רובו הרי"ז יקבר אע"פ שחתך האברים שבחוץ ובכה"ג הרי רוב החתיכה האחרונה בפנים ומ"מ כשיצא רובו קדוש, וודאי לא משמע שיקדש רק כשיחתכנו, א"ו חזינן מזה כל שבמציאות רוב בחוץ אין לנו ענין בחיבור החתיכה.

ולענין פסול יוצא מצינו במתני' פסחים פ"ה ב' דאבר שיצא מקצתו נפסל מה שיצא, ומסתמות הדברים ה' נראה דה"ה ביצא רובו דנפסל רק מה שיצא וקולף או קוצץ ומקצתו לרבותא דפסול, דלא משמע דאזלינן בתרוייהו לחומרא דמיעוט שבפנים נגזר ונפסל ורוב שבפנים אינו מציל, מיהו מפי' הרמב"ם דלהלן משמע כן, ואפי' נימא דביוצא מחמירין אחתי בפרים י"ל דמציאות קביעותן לא מהניא לה סברת גרידה, והא פשיטא דאף לפרש"י סגי ברוב פרים בחוץ גם כשחתכן ואינם גוררין מיעוט המחובר להן, דלענין רובו ככולו סגי במציאות דרוב, ובזה ודאי ל"ד ליוצא שאין רוב אבר גורר מיעוטו החתוך, מיהו בזה נראה דאף להכריע במחצה על מחצה לא מהני מיעוט אבר החתוך, דכיון שחתכו בטל הקשר ביניהם ופשיטא דאין הולכין באברים אחר הרוב, ומצינו נדון חיבור בחתיכה לעיל פ"ז ב' והיינו להכשיר המיעוט אבל לא לפסול, ועי' חולין ס"ח ב' ולע"כ, ובירר' ג"כ משמע דאף ביצאו אברים אברים קמיבעיא ליה, דכך נקטו שם לשון הבעיא עי"ש.

ברמב"ם משמע דמפרש לה לענין פסול יוצא, שלא הזכיר שנפסלו בטומאה או פסול אחר משיצאו, וכתב שנפסלו מספק, והנה מה שיצא ודאי נפסל, וע"כ לומר לפ"ד דביצא רובו אף מה שבפנים נפסל, וזה חידוש בדיני יוצא עי' לעיל, וגם לא ביאר דבעינן יצאו רובן.

ק"ה א' רב"ה מתני לה בגברא, פי' כבעיא קמייא דהבהמה מחצה ע"מ והגדון אם המתעסקין מכריעין, וכן יש לפרש כונת תו', ועי' בספר מרן זללה"ה בזה, ונדון רוב אבר אין להכריעו מדבר"ה, ד"ל דרוב אבר עדיף וי"ל איפכא.

יא. ק"ה א' אראב"מ ת"ש כו' יש לעי' איך הבין ראב"מ מ"ט האחרונים אינן מטמאין, הרי לא ידע דרשא דואחר יבא וכיון שהפרים בחוץ למה לא יטמא, וי"ל דסבר דלגבי דידהו לא חשבינן להו מוציאין כ"ז שאיגודן בידם והם בפנים כדאשכחן סברא דיכול לנתקו ולהביאו אצלו, אבל אם היו דוחפין אותן לחוץ אע"פ שהם נשארו בפנים סבר שהם טמאין, ומזה פשט דכ"ש כשגם הפרים בפנים שאינם מטמאין, ומרן זללה"ה בקמא שם פי' בע"א.

שם כגון דנקיטי לה בבקולסי, גרסת הראב"ד בקולרי וזה מחזור יותר, ויש לעי' למה הוצרכו לאוקומי בע"א, הרי סתמא דמילתא כשיצאו הראשונים עדיין רובן בפנים ואי לא דהדור לא היו מטמאין עדיין, וי"ל דבעי לאשכוחי גונא שכולן בפנים ומטמאין, ולפמש"כ סק"ח דאף משהוציא מקצת מטמאין לאחר, ורק בפנים אינן מטמאין כלל מיושב טפי דבעי לאשכוחי גונא דאי לא דהיו בחוץ לא היה בהם דין טומאה כלל, ועס"ק י"ג דד"ז ליתא.

בירר' יומא שם אמרין דבחזירתן פשיטא דאינן מטמאין, והיינו משום דלא חשיבי מתעסקין בצרכי השריפה, וכע"ז אמרו שם בשעיר המשתלח שברח דכשמחזר אחריו לכוון העיר אינו מטמא, וכבר הוכיח מרן זללה"ה מהא דמטמאין אף בעזרה דכל התעסקות לצורך הולכתן מטמאה, וכ"מ ברמב"ם, ולפמשנ"ת סק"א כיון דמהשורף איתרבו הדבר פשוט כן, והלקוטי הלכות נסתפק לפי מאי דנקט דרק מקרא דמחורן למחנה שמעינן לה כמשנ"ת.

יש להסתפק אם אבדו רובן אם נשאר דין טומאת בגדים במקצתן, דכי היכי דבעינן יצאו רובן והוצת האור ברובן שמא בדליכא רובן בטלה מצותן, אבל ודאי פשטות הדברים דלא בעינן אלא רוב ממה שנשאר דכ"ז שרובן בפנים כלא יצאו דמי וכלא נשרפו, אבל כשהוציא רוב העומד למצות שריפה סגי, וכדפשוט שאפי' נשאר מעט יש לשרפו בבית הדשן דלא מצינו דין חדש שאין נשרפין בבית הדשן אלא ברובן קיים, וכ"נ בירר' דדמו לאימורין וסגי בכזית למצותן, וכשנתקיימה המצוה ברובן פשיטא דסגי במסייע בכל כזית, ודברנו כשלא נתקיימה המצוה וגם בזה העיקר דבתר רוב הקיים אזלינן.

יב. ק"ד ב' מתני' רש"א אינן מטמאין עד שיוצת האור ברובן דבזה נתקיימה מצות שריפה כדאמר מנחות כ"ו ב' גבי קומץ, מיהו כ"ז שלא ניתך הבשר עדיין יש מצוה בשריפתן כדריש פסחים ע"ה ב', שם ניתך הבשר כו' סתם מתני' כר"ש ואמנם רבי שיכל לשונו שיכול להתפרש דר"ש קאמר לה אבל כונתו לסתום כר"ש, וכן במעילה ח' א' סתם כר"ש, ול"ד לפרה אדומה שעיקר מצותה לאפר, ור"ש נמי מודה בה, וצ"ע ברמב"ם שפסק בה' פרה אדומה ככולן עד שיעשו אפר, ובה' מעילה פסק

יותך הבשר, אלא שפי' שם שתגמר שריפתו ויותך הבשר וזה לא משמע חרוכא אבל קשה לחלק לשון אחד לשתי משמעויות.

ק"ו א' היכן נשרפין לצפון ירושלים כו' ביוםא ס"ח ב' תנן הרוואה כה"ג כשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפין, ואם ה"י זה בהר הזיתים כפרה אדומה אין הדרך רחוקה כ"כ, ומזה משמע דמתני' לצפונה סברה, וגם משמע דלא בעינן שיעשו אפר דזה נמשך זמן מרובה, אבל שיתך הבשר נעשה שפיר בזמן מועט בהיסק גדול, שהרי מנתחין, מיהו י"ל דרואה עיקר שריפתו קאמר.

יר' יומא שם ה"י עומד בפנים ובידו קורה ומהפך בכזית מהו כו' אם בפנים בעזרה א"כ לתלמודן מואחר יבא אימעיט, אבל הדבר רחוק לפרש שעומד בעזרה ומהפך חוץ לירושלים, וע"כ דהיר' מצריך שיעמוד במקום שריפתו, וד"ז לא אשכחן לתלמודן, ואפשר דבתר הכי מרבה כל המתעסקים מוטמא עד הערב וא"צ שיעמוד בחוץ.

יג. שבתי וראיתי דלא מסתבר כלל לומר שמטמאין למפרע בשעה שהאור שולט ברובן, שהרי טומאת בגדים היא בבגדים שנוגע בהן כמו שלובש, והרי פשוט שבגדים שנגע בהם אתמול לא יטמאו כעת ובגדים שנוגע בהם ברגע שהאור שולט ג"כ לא מסתבר שיטמאו, ושנכוין רגע זו לטמאותו, א"ו אינן מטמאין כלל אלא משעה שהוצת האור ברובן, ואמנם לפ"ז פעמים ששרפן לגמרי ולא נטמא כגון שהניחם ע"ג האש ולא הוצרך להפך בהן משהוצת האור ברובן, והיינו דקתני ק"ו א' זה המסייע בשעת שריפה, ומכח זה פרש"י דאתיא כר"ש, אבל מצית את האור יכול להתפרש קודם שנתן הפריס דכ"ה הסדר, ואמנם בתוספתא דיומא קתני אחד השורף ואחד המסייע והיינו כר"י שם ומ"מ פטר מצית, וההיא דפרה סבר ר"ש דמטמאין מיד אלא שאם נפסלה נטהר למפרע, ובמתני' צ"ל דקמ"ל דאף לאחר שכבר יצאו כל המסייע בהוצאתן מטמא בגדים, והיינו דהדר תני יצאו אלו ואלו, וגם לומר דדוקא כשיצאו עם הפריס אבל אם יצאו אח"כ מהעזרה אינן נטמאין, ולפ"ז כללא דמילתא דאחר שחל עליהם טומאה כל המתעסק בהן נטמא אפי' בכזית אחד, אבל אין דין טומאה למפרע כלל.

[הוספה לפו"ר, אם גופו נטמא כשהוצת האור ברובן, דהיינו בשעה שאיגלאי שהועילה שריפתו, אין קושיא אם באותו רגע מטמא בגדים, והקושיא על גופו ובגדיו שוה, שדוחק לומר שתחול טומאה בלי שום מעשה על גופו ובגדיו, ואם גופו מטמא למפרע אז הקושיא על בגדיו יותר שאין להם קשר לגופן].

יד. פסחים פ"ב ב' אשכחן ק"ק קק"ל מנלן, פי' בשר קק"ל וכן פר"ח, ומבואר כאן דמהאי קרא לא מרבינן בשר קק"ל שישרפו במחיצתו, וכבר הקשו תו' מ"ט א' על פרש"י וכתבו דמדרבנן הצריכו לשרפן במחיצתו, ומ"ש בתוספתא דזבחים פ"י דמו"ש דקק"ל במקום אכילתו י"ל דהיינו ג"כ מדרבנן, ודינו אם עבר צופים דמו"ש במקומו, ואפשר דהאיסור להוציאן חוץ למחיצתו אע"פ שכבר נפסלו, ולכן קנסינן ליה להחזיר, אבל אין הדין כמצות שריפה בפנים, ואפשר דהכל ענין אחד גם במצות שריפה דאוריתא שאפי' בפסולין נשאר בקדושתו ואין להוציאן ואפי' לשרפן צריך בפנים, מיהו אין בזה איסור גמור אלא גילוי מילתא, ומזה למדו חכמים דה"ה בקק"ל שייך ענין זה, והעיקר כפרתו בין אם נפרש דגזירה היא או שכך הבינו חז"ל ברצון התורה, מ"מ כיון דאשכחן מו"ש במקום אכילתו יש לפרש שחייבו חז"ל לשרפן או לאבדן בקדש, מיהו אין לומר דאחר שיצאו בטל מצות שריפה בפנים, שהרי בק"ק פשיטא לן דאף שיצאו חייב להחזירן כדאמרין לעיל שמא חוץ למחיצתה יצאת, וכדתנן שקלים פ"ח הכל ישרף בפנים כו'.

ולהאמור נראה דבשר קק"ל אפי' נפסל בעזרה א"צ לשרפו בפנים, וכ"מ זבחים ק"ד ב' שלא הוזכר בשר קק"ל בשריפת פנים כלל, ואפי' לר"ל דנפסל ביוצא מ"מ אם יצא אין מחזירין, ואפשר גם דמותר להוציאו לשרפו.

ויש לעי' פריים הנשרפין שנפסלו מנלן שאין נשרפין בעזרה, וי"ל דסברה הוא שע"י פסולין לא נתקדשו לחזור לעזרה, אבל קודם שיצאו אין מוציאין אותן לתנא דלוי, ולרבב"א ה"ה משנראו לצאת דכבחוץ דמי, והא דדריש ריה"ג פ"ג א' לשרוף פסוליהן אבית הבירה היינו שלא לשרפן בבית הדשן, ולפ"ז

אפשר דכל כמה שאפשר לשרפן בקדושה שורפין, ולכן בהר הבית דוקא, אלא שאין מחזירין אותן לעזרה וכמש"כ.

ויש לעי' בהא דתנן שקלים פ"ח בשר ק"ק שנטמא ישרף בחוץ לכל חד כדאית ליה, והכתיב בקדש ישרף, ומסתברא דמדאוריתא כולן ישרפו בפנים וגזרו מדרבנן שלא לרבות טומאה בעזרה, ועי' זבחים ק"א א' פסול טומאה ונשרפה בפנים, ובתו"כ קאמר אהאי קרא דבקדש מכאן אמרו כו' בשר ק"ק כו' ור"ל דמכאן אמרו שישרף בפנים, והי' מקום לומר דרק בשר ק"ק גזרו בו שניתן לכהנים וטומאה שייכא ביה טפי, אבל באימורין ל"ג ובכל ענין ישרפו בפנים, אבל אין נראה כן, ויש לעי' למ"ד שקלים שם דולד טומאה ישרף בפנים ואמרינן כי"ח לב"ק דהיינו טומאה דרבנן וכ"ה בתלמודן ט"ו ב' לר' יוחנן, איך שורפין פרים הנשרפין בפנים הרי בטומאה דרבנן טעונין ע"צ, ואם אין לינה פוסלת בפסח א"כ עדיין ראויין למצותן, שו"ר בתו' ט"ו א' דאף בטומאה דרבנן שורפין בלא ע"צ, עי"ש, והר"ש בתו"כ כתב דבעי ע"צ.

סימן טו

בפרק השוחט והמעלה

מפתחות

- א. ק"ח א' מתני' שהשוחט כו' בדברי רש"י ותו' אי מעלה לחבירו או לע"ז - בדין זורק להדיוט, ושנים שזרקו - בקו' תו' ק"ז ב' ד"ה להכי - מנסך מהיכן נלמד
- ב. שנים שאחזו בסכין כו' האם בזה אינו יכול וזא"י פטורין - שנים שהעלו כו' אם אף בזה יכול וזה יכול - שם גמ' דאמר קרא איש איש - שם ב' למעוטי שוגג - שם להוציא שעיר המשתלח - שם ור"י מהוא ההוא - בתוספתא פ"ב ה"א
- ג. ק"ח ב' לעשות אותו כו' בגדרי אבר האמור כאן - ק"ז א' חד למוקטרי פנים - ק"ח ב' אר"ל מחלוקת בד' וה' אברים - שם ור"י אמר מחלוקת באבר אחד - שם דאמר אבוא דשמואל כמאן מהדרין פוקעין
- ד. במש"כ תו' מה ילפינן מלעשות אותו
- ה. ק"ט ב' מתני' ר"א פוטר עד שיקריב את כולו - לרבנן דחייב על כזית ראשון, אם חייב גם על כזית שני - בקומץ ולבונה ושני בזיכין לרבנן אם חייב שנים - הקריב כזית בחוץ ואח"כ הקריב השאר בפנים ושייר כזית והקריבו בחוץ מאי
- ו. ק"י א' איבעיא להו חסרון דחוץ שמים חסרון - בקושית תו' מאי קמ"ל רבה - מנחה שנטמאה והוציאה וחסרה - ק"ט ב' וכולן שהקריב בפנים ושייר מהן כזית והקריבו בחוץ חייב
- ז. ק"ח ב' תוד"ה כמאן - שם בתו' וצריך לדקדק אי מהדרין פוקעין דידהו
- ח. בדין דם שיצא וזרקו בחוץ למ"ד אם עלה ירד - מתני' ואחד קדשים פסולין שהי' פסולין בקודש
- ט. ק"ח א' השיב רבי תחת ר' יוסי הגלילי - תוד"ה שחיתת וקצת תימה כו'
- י. ק"ט א' ת"ל זבח - תוד"ה ומנחת - שם ת"ל לא יביאנו לעשות - שם עולה ואימוריה אין שלמים ואימוריהן לא תנינא - תוד"ה עולה - סוגיא דמעילה קשיא לפירושים
- יא. ק"ט ב' מתני' הקומץ והלבונה - מנחות ק"ו ב' חמשה קייצים כו' ובקו' תו'
- יב. שם גמ' חצי פרס בפנים פטור - שם דמ"ס מלא חפניו דוקא - תוד"ה ומר - מנ"ל לר"א דשייר מהן כזית והקריבו בחוץ חייב
- יג. שם מאי היא דתניא - בשיעור משקין באכילת מזבח
- יד. שם אלא א"ר כגון דקבעינהו שני חצאי פרס במנא כו' - ק"י א' חסרו כ"ש והקריבן בחוץ פטור - מאי קמ"ל רבא בהא דחסרו מג' לוגין פטור - לרבא אליבא דר"א אי מהני קביעות לחצי פרס - לר' יהודה סוכה מ"ח ב' אם חייב גם על לוג יין בחוץ
- טו. ק"ט ב' מאי פטור פטור ציבור - מה מקור דברי הרמב"ם דהקטיר מן הקטרת של קה"ק כזית בהיכל חייב מיתה - שם תוד"ה דקבעינהו
- טז. ק"י א' איבעיא להו חסרון דחוץ - שם אבל בחסרון מודו ל'
- יז. בסדר המשנה שלא נשנו הדינים אחרי פלוגתא דר"א ורבנן - ק"י א' המקריב קדשים - שם והאיכא חציצה - שם אמר שמואל כשהפכן - שם תוד"ה מין במינו

י. מתני' קמצה וחזר קומצה לתוכה - שם והקריבו
בחוץ חייב - שם גמ' אר"ז נאמרה הקטרה
בקומץ

יט. שם בעי ר"י נפחא קומץ מהו שיתיר כו'

כ. ק"י א' מתני' הזורק מקצת דמים בחוץ - שם ב'
רא"א אף המנסך מי החג - למה נשנו דברי ר"א
בין ת"ק ור"נ דמיירו בדמים - שם ונ"א שירי הדם
שהקריבו בחוץ חייב - אמר רבא ומודה ר"א בדמים
- שם תוד"ה ומודה

כא. ק"י ב' ר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה - שם והא
ר"א מי החג קאמר - שם ור"א בחג קאמר

כב. שם ת"ר המנסך שלשת לוגין מים - שם ארנב"י
ביש שיעור למים

כג. ק"י א' ר"פ אמר בקרבו נסכים במדבר - קידוש
קומץ בכלי בבמה - לר' יוסי הגלילי חייבין על
מנחה שבכלי חול בחוץ - חסרון פוסל בבמה - תו'
ק"י ב' ד"ה אי

כד. שם בקרבו נסכים במדבר קמיפלגי - המנסך מים
בחוץ צריך שיהא קרבן ציבור - שם תוד"ה
בקרבו כו'

כה. שם גמ' בירוצי מדות א"ב - שם בבמה הנוהגת
בכל מושבות הכתוב מדבר - ק"י א' תוד"ה
לדברי.

כו. פ"ד ב' אר"י השוחט בהמה - תוד"ה לא - פ"ה
א' מתיב רחב"א השוחט כו'

כז. ק"י א' ב' תוד"ה השוחט - אם קודם פתיחת
ההיכל ירדו - תו' נ"ט ב' ד"ה עד וי"ל דהתם
מיירי בהעלאה כו' קשה ע"ז מבכורות ט"ז א' הנ"ל

כח. ק"י א' ב' אמר זעירי שחיתת בהמה בלילה איכא
ביניהו

כט. ק"י א' ב' רש"א במה פליג ר"ש - לענין הלכה

ל. ק"י א' אר"י תנא ר"נ כדברי האומר כו' - שם
מיתיבי כו' - לר"נ בפנימים או אף בחיצונים -
אי ק"ל כרבי נחמיה - שם גמ' א"ל ר"ע והלא שירי
הדם - נתן מקצת שיריים בפנים והשאר בחוץ אם
חייב לר"נ

לא. ק"י א' ב' מתני' חטאת שקבל דמה - שם בפנים
וחזר ונתן בחוץ

לב. ק"י ב' א' הא מני ר"נ היא - שם סיפא אתאן
לת"ק - בפסק הרמב"ם

לג. ק"י ד' א' ואי תנא הני תרתי כו' - לר"ש אם עובר
בל"ת אף על העלאה

לד. ק"י ד' ב' ארחב"ט ל"ש אלא לשמו כו' - הוספה
לפר"ר - אף הטמא שאכל כו' - ק"י ב' מתני'
בגלגל ונוב וגבעון מ"ט לא הוזכר מע"ש

לאכילת הדיוט, דאין ע"ז שם העלאה כלל
אלא צולה בשר מיקרי, ול"ד לשחיטה דבין
לגבוה בין להדיוט ענין השחיטה שוה, ואמנם
אפשר דמה"ט דרשו איש איש דגבי שחיטה
לחיובא, דפשטות הדרשא דאיש גבי הדיוט
ממש מתפרשא וזה לא שייך בהעלאה.

וצ"ע בתו' (נדפס בע"ב) שפי' מעלה להדיוט
שמעלה לחבירו ואינו מתכוין לשם ע"ז,
ולכאור' לזה לא איצטריך מיעוטא, ועי' להלן

ק"ח א' מתני' שהשוחט כו' בדברי רש"י ותו' אי
מעלה לחבירו או לע"ז

א. ק"י א' מתני' שהשוחט להדיוט חייב
והמעלה להדיוט פטור, גבי שוחט
פרש"י לאכילת הדיוט, וגבי מעלה פרש"י
מעלה לע"ז, [וכ"כ הראב"ד בתו"כ דכל שאינו
לש"ש קרי מעלה להדיוט, ונראה כונתו
כפרש"י, ועי"ש בדין שוחט לע"ז], ונראה
הטעם משום דלא שייך להזכיר העלאה

מדעריבניהו קרא לכולהו עשיות, תדע דהא לר"ע דיליף זורק מקרא דהעלאה, אהני קרא דתעשה לאפוקיה מדיני העלאה לפטור בשנים שזרקו ולחייבו בלהדיוט, לפמשנ"ת דלא פליגי, כ"ש דאי אתיא מביניא דאהני תעשה להשוותו לדיני שחיטה לגמרי.

ואמנם לפרתו' דמעלה להדיוט היינו חבירו, הדבר קשה לחייב זורק לחבירו, [אף אם נדחוק דשייך בהקטרה לצורך חבירו כגון בקטרת או גם בצולה עבורו דרך כבוד ע"ג מזבח], וי"ל דאה"נ בזה מודה התו' שלא יתחייב אלא לע"ז, אבל לומר שיהא דין זורק כמעלה לא מצאנו, דהא לר"ש דמפיק ל' מדם שפך לית לן מהיכא לאפוקיה מכלל שוחט, וכמבואר בדברי ר' אבהו, ויש להוסיף דלר' יוסי דרשין הדיוט מדם יחשב לאיש, ואי ר"ש כותי' ס"ל א"כ מבואר בהדיא הדיוט גבי זריקה, [ויש ליתן טעם בדבר דבשחיטה כתיב דם יחשב וכדפי' ברמב"ן עה"ת שחייבתו תורה על איבוד דם הבהמה, וכן פרש"י בחומש דהו"ל כשופך דם האדם, ולכן בשחיטה וזריקת הדם מחייבין אף להדיוט, דדם יחשב לו, אבל בהקטרה דוקא לשמים חייב, מיהו אין לנו ליתן טעם במצות, וכתבנו כן ליישב הא דמפרשין לר"ע דאפקיה קרא לזריקה גבי שחיטה].

והרמב"ם בפ"ט ממעה"ק ה"ג כלל זורק בהדי שאר הקטרות, ומ"מ אין להכריע מזה דין זורק הדיוט ושנים שזרקו, מיהו סתמות הדברים דפטור בלהדיוט, ואמנם בהדיוט חבירו יש לקיים כן מסברא.

בקו' תו' ק"ז ב' ד"ה להכי

בתו' ק"ז ב' ד"ה להכי תמהו על סתירת הסוגיות דלק' קט"ו ב' ממעט הקומץ והמקבל דמים משום דלא הוו גמר עבודה, והכא אמרי' דמדאצטריך ריבויא לזריקה ש"מ דלא ילפי מביניהו, וצ"ב מאי קשיא להו ז"ל הא לכאורה שחיטה לאו עבודת גמר היא,

דזורק להדיוט חייב, וגם בזה דוחק לאוקמי בזורק לצורך הדיוט דאין ע"ז שם זריקה כלל, אבל אי מיירי בע"ז ניחא.

עיקר הדבר דשוחט לע"ז בחוץ חייב משום שחוטא חוץ מבואר בחולין מ' א' ועי"ש בסוגיא היכי מתוקמא באופן שאינו נאסר בתחלת שחיטה.

ומשה"ק תו' דבהזיד בע"ז לא חשיב שב מידעתו, איכא לאוקומה בשגג בשניהם דבשחיטה מביא שתי חטאות כדתניא בחולין שם, ובהעלאה מביא חטאת אחת, א"נ נפ"מ לענין מזיד ובדאתרו ביה רק משום שחוטא חוץ, גם יש לדון אם יודע שלא הי' מזיד להקריב קרבנות של שמים לע"ז, אם זה חשיב שב מידעתו, דאינו כופר בעיקר אלא יצרא דע"ז תקיף ליה, ורש"י פי' במזיד כדי שיתפרש פטור לגמרי אף מחטאת דע"ז.

בדין זורק להדיוט, ושנים שזרקו

ויש להסתפק זורק להדיוט ושנים שזרקו מה דינם, ולכא' תליא בפלוגתא דר"ש ור"ע ק"ז א' אם מקרא דדם יחשב ילפינן זריקה או מקרא דהעלאה, אבל הגרע"א ז"ל הק' א"כ היכי אמרי' ק"ז ב' דזריקה אתיא מביניא דשחיטה והעלאה, הא אכתי איצטריך קרא לחייב הזורק להדיוט דאי אתיא מביניא יחבינן לה קולא דתרוייהו, ועוד הראני אחי הר"י ג"י דבסנהדרין ל"ד ב' מוקמינן טעם אחד היוצא משני מקראות כהאי פלוגתא דר"ש ור"ע דליכא נפ"מ ביניהו וכדאביי, וש"מ דל"פ ר"ש ור"ע בדין זורק להדיוט ושנים שזרקו [שו"ר שכ"כ במל"מ] ונראה דאמנם לר"א תליא בפלוגתא דר"ש ור"ע, אבל לאביי דין הזורק כדין השוחט לכל מילי, דהכתוב עשאן עבודה אחת לכל מילי.

ומשה"ק הגרע"א ז"ל דא"כ אהני קרא לחייבו בזורק להדיוט, י"ל דהכא אף אי הוה מרבינן ל' מביניא הי' חייב בלהדיוט,

מנסך מחיבן נלמד

מנסך בכלל העלאה הוא לכל דיניו, דהא מתרבי לק' ק"ט א' בהדי קומץ ומנחות, וע"כ הכי הוא דהא מביניא לא מרבינן מידי, וא"ת היכי מדמינן מנסך להקטרה, הא סו"ס ענין אחר הוא, דאינן ראויין לאשים אלא למזבח כדתנן פ"ג א', וי"ל דכיון דקומץ ומנחות אתרבו מלשון לעשות אותו ולשון העלאה והקטרה, מתרבי נמי ניסוך בהדיהו, דחשיב ראוי לפתח אהל מועד, ודם שאני שאין ענינו הקטרה כענין נסכים, ולפ"ז לר' אבהו אליבא דר"ע אין בכלל תעשה אלא שחיטה, [מיהו במל"מ פ"ח ממעה"ק ד"ה הכלל העולה, נקט דהקטרה וה"ה ניסוך בכלל עשייה הן, ורק העלאת זבח בכלל העלאה, והדברים צ"ע, דאי משום דאתרבו מלעשות הא אף זבח פסול מלעשות אתרבי, וודאי דבכלל העלאה נינהו לכל דיניהם, ולע"כ בדבריו ז"ל].

שנים שאחזו בסכין כו' האם בזה אינו יכול וזא"י פטורין

ב. שם במשנה שנים שאחזו בסכין ושחטו פטורין, הגרע"א ז"ל נסתפק אם גם בזה אינו יכול וזא"י פטורין, דממשה"ק הריטב"א וכ"ה בתו' הרא"ש קדושין מ"ג א' ל"ל ההוא למעוטי שנים, תיפוק ל' מבעשותה דממעטינן בכל חייבי חטאות שנים שעשאוה, ותירצו דאיצטריך דלא נילף מאיש איש, ש"מ דבזה אינו יכול וזה אינו יכול חייבין, דאל"כ הול"ל דאיצטריך קרא לזה אינו יכול וזה אינו יכול, ולכאורה יש לדחות דאיצטריך לשנויי הכי לר"ש דס"ל זה אינו יכול וזה אינו יכול נמי פטור, והא מתני' ר"ש היא דהוא בר פלוגתי' דר"י בברייתא, אבל בברייתא דאר"ש שיכול והלא דין הוא כו' צ"ב למאי איצטריך ל' לר"ש טעמא דק"ו, תיפול מבעשותה.

[ואם נימא דדרשא דבעשותה קאי רק אמלאכת שבת וכיו"ב שהחיוב מפני מלאכת האדם

(ועי' יבמות ל"ג ב' בשחיטת פרו של כה"ג) אלא דהתם הוזכר גם כהן הדיוט, וצ"ע, וא"כ אכתי אתיא מביניהו דשחיטה תוכיח דאע"פ שאינה עבודת גמר חייבין עליה, וע"כ הוצרכנו לקרא דזריקה לאשמועינן דלא נילף מביניהו, ואי קשיא להו דלמה ל' לתנא למימר התם טעמא דגמר עבודה היא, בלא"ה חדא מחדא לא ילפא דמה להעלאה שחייבין עליה מיתה, י"ל דכיון דהא גופא דאין חייבין מיתה על קמיצה וקבלה ילפינן מקרא דגמר עבודה כדאמר יומא כ"ד א' דבעינן עבודה תמה, ניחא ל' לתנא למימר קושטא דמילתא דמהעלאה גופה לא אתיא מפני שהיא גמר עבודה, [ובתו"כ ממעט להו מפני שאינן עבודה, והיינו דאין חייבין מיתה, שו"ר בזה הראב"ד בתו"כ שהעיר בדין שחיטה מנ"ל, ועי"ש בר"ש].

ויש להוסיף דלר"ע אין מבואר בדרשא דאז זבח אי אתיא לרבויה קבלה או זריקה, [דיש יתרון בקבלה שישנה במנחה דהיינו קמיצה], ואשמועינן תנא דדומיא דהעלאה מרבינן שהיא גמר עבודה, ועוד דגם זריקה מענין העלאה היא, משא"כ קבלה, מיהו הערוני דהא פשיטא דלא תהא קבלה חמורה מזריקה דעיקר קבלה לזריקה.

קושית הגרע"א ז"ל עדיין קיימת אליבא דר' אבהו דהא לדידה זריקה לרי"ש כשחיטה ולר"ע כהעלאה, ואי ילפא מביניהו היו פטורין עליה שנים שזרקו וגם להדיוט, ואיצטריך קרא לחייבה בחד מיניהו, [וכן יש להקשות מחלוקת הלאוין לחוד דנפ"מ לחייב שתיים, שו"ר בזה בצ"ק ופמ"א] (ולפי קו' תו' אפשר ליישב ע"פ סוגיא דלק' דילף לה מגמר עבודה), ואפשר דמודה ר' אבהו דלהכי אהני קרא דשם תעלה ושם תעשה לומר שכל העבודות או בכלל העלאה או בכלל תעשה, ואין לנו סוג עבודה נוספת שיש בה קולא דתרויהו.

שנים שהעלו כו' אם אף בזה יכול וזה יכול
 ופ"ז יש להסתפק אי ריבויא דשנים בהעלאה
 היא אף בזה יכול וזה יכול, וגם בזה
 פשטות הדברים דבכל ענין חייבין, דריבויא
 דקרא הוא דדרך שירות בכך כדתנן יומא
 הראש באחד והרגל בשנים וכו', [ובשחיטה
 ס"ל לראב"ש חולין כ"ט ב' שלא יהיו שנים
 שוחטין זבח אחד], וראי' לזה מדתנן שנים
 אוחזין באבר והעלו חייבין, והרי באבר אחד
 אין בו שיעור לזה ושיעור לזה דאבר שחסר
 פטורין, עי' לק' ב' [ועוד דסתם אבר אפי'
 כזית], ואילו גבי שבת בזה אינו יכול וזה אינו
 יכול איכא למ"ד שם צ"ג ב' דבעינן שיעור
 לזה ושיעור לזה, וש"מ דריבויא דהכא אינו
 מענין חיובא דשבת, וכיון שכן אף בזה יכול
 וזה יכול חייבין, ויש לדחות דהו"ל לגבי כל
 חד במקצת אבר בפנים ומקצתו בחוץ דחייב,
 ועוד דלר"ש דבעלמא בכל ענין פטורין,
 מסתברא דהכא לגמרי חייבין.

שם גמ' דאמר קרא איש איש

שם גמ' דאמר קרא איש איש, לכאורה משמע
 דריבויא הוא לשני עניני שחיטה, אבל
 רש"י פי' דדרשין איש ששחט לאיש, וכנראה
 דייק לה מלק' ב' אבל התם כתיב בהדיא
 לאיש.

שם ב' למעוטי שוגג

שם ב' למעוטי שוגג כו' יעוי' בתו', וגבי
 שחיטה הי' מקום לומר דכיון דמדמי לי'
 קרא לשופך דם א"כ יהרג ואל יעבור, אבל
 הכא גבי העלאה לא שייך לומר כן, וגם גבי
 שחיטה הדבר מחודש דהא ליכא למימר מאי
 חזית דדמא דידך סומק טפי, שו"ר ברשב"א
 קדושין שם בשם הראב"ד שכ"כ והתם גבי
 שחיטה מייית לה.

שם להוציא שעיר המשתלח

שם להוציא שעיר המשתלח, פרש"י דהעלאה
 גמרינן משחיטה, ולכאור' גבי העלאה כיון
 דאם עלה ירד, פשיטא דפטור.

ואין התוצאה שנראה לפני המקום, ובזה תלוי
 אם כל המלאכה נעשית על ידו, אבל במקום
 שהתוצאה ג"כ אסורה סגי בזה שהוא עשה
 כדי לחייבו, וכמו במזיק כה"ג דאי ליכא
 לאשתלומי מהאי משתלם מהאי, לפ"ז מיושב
 דאי לאו קרא היו שנים חייבין, ועי' רש"י
 סנהדרין ע"ח א' שכ' טעמא דאין שנים חייבין
 על רציחת אדם אחד משום דכתיב ואיש כי
 יכה דמשמע אחד ולא שנים, וזה מיושב לפי
 סברא זו, וכן סברא דזה אינו יכול וזה אינו
 יכול אם הטעם מפני שטרח כמלאכה גמורה,
 א"כ היכא שהתוצאה אסורה בכל ענין יש
 לחייבו, אבל אם הטעם משום דבזה יכול וזה
 יכול חשיב כל חד כמסייע בלבד, א"כ שייך
 חילוק זה גם בשאר איסורין, ומדברי
 הראשונים הנ"ל מבואר דבכל מילי דרשין
 בעשותה דגבי חיוב חטאת כתיבא, ועי' מ"ש
 הגרע"א ז"ל בגליון הרמב"ם ה' כלאים לגבי
 דין מלקות בשנים שעשאוה, ואינו תח"י, מיהו
 התם נמי התוצאה ג"כ אסורה, ולע"כ בכ"ז.

ועתוי"כ דעבדינן נמי ק"ו איפכא גבי שחיטה,
 ושמא קושטא דמילתא קאמר
 דאיצטרין קראי דלא נילף ק"ו, ואה"נ דאי
 לאו שחיטה ג"כ צריך פסוק לחייב שנים
 בהעלאה, וצ"ע.

ונראה להוכיח מדר"י דאפי' זה אינו יכול וזה
 אינו יכול פטורין בשחיטה, דאם איתא
 דדין שחיטה ככל חטאות שבתורה ולא
 איצטרין מיעוטא אלא משום דכתיב איש איש,
 לישתוק קרא מאיש איש ולא לבעי מיעוטא,
 דאין סברא שתכתוב התורה איש איש כלשון
 בנ"א כשתצטרך להוסיף מיעוט לאפוקי מלשון
 זה, א"ו איצטרין מיעוטא לפטור טפי משאר
 חטאות דאפי' זה אינו יכול וזה אינו יכול
 פטור ותו לא חששה תורה לכתוב כלשון
 בנ"א, וכ"ה פשטות הדברים דשנים שעשאוה
 בשחיטה פטורין בכל ענין, (ובשני סכינין
 אפשר דדמי לזה אינו יכול וזה אינו יכול,
 ועי' חולין).

שם ור"י מהוא ההוא

שם ור"י מהוא ההוא, אפשר דלבתר דשמעין בשוחט תרויהו מתרי ההוא, מפרשין השתא דהוה סגי הכא בחד ההוא, דגם הוא הוה מפרשין ל' כההוא דשחיטה, ועמ"ש הגרע"א ז"ל.

בתוספתא פ"ב ה"א

תניא בתוספתא פ"ב ה"א אי אפשר לשוחט אחר שוחט אבל יש מעלה אחר מעלה, ונראה דהיינו באותו אבר אם העלהו והורידו או שפקע וחזר הוא או אחר והעלהו חייב, ואי בעינן לחיוב חוץ משלה בהן האור או תצית האור ברובן, מיירי כשנשאר שיעור הקטרה אח"ז, ועי' לק' סק"ג בסוגיא דמוקטרי פנים.

בזריקה משכח"ל שיהיו שנים חייבין באותו דם, וכן בהעלאה אף לר"י דשנים פטורין, דזה אינו ענין לשנים שעשאוה, אבל בשחיטה לא משכח"ל אף למ"ד ישנה לשחיטה מתוע"ס, דמ"מ רק הגומר השחיטה חייב, ועי' חולין ב' בדין התחיל בפנים וגמר בחוץ.

ק"ח ב' לעשות אותו כו' בגדרי אבר האמור כאן
ג. ק"ח ב' לעשות אותו כו' אכל אבר ואבר כתיב, יש לעי' מהו ענין אבר שהוזכר בשמעתין דבשאר דוכתי לא מצינו אלא שיעור כזית כדלק' ק"ט א' במתני' ובברייתא דר' יהושע, ושם ב' במשנה ובברייתא, ונראין הדברים דאין הכונה כענין אבר שהוזכר גבי טומאת מת, שיהא בו בשר גידין ועצמות, דחלבים לאו אברים הם, וקריבים קריבין לעצמן בעולה ואע"פ שאינם אבר, אלא יש לפרש אבר מלשון נתח, כדמתרגמינן ונתח אותה לנתחיה לאברהא, ודרשין חולין י"א א' אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחין, וקבלו חז"ל אופן הניתוח ואין מחלקין נתח לשנים, ומה"ט מעלין שנים

ושלשה אבר אחד בפר מפני שאין מנתחין אבר לשנים, ועל שיעור נתח זה אמרו בשמעתין לעשות אותו על אבר שלם, [מיהו בתוי"ט מ"ד בשם הכ"מ מבואר דפי' אבר ממש ובבשר כתב דסגי בכזית, וצ"ע].

מיהו בהא דדנו חולין ע' א' אם הלכו באיברים אחר הרוב משמע דחשיבות האבר כגוף אחד קובעת, וכן נדון יש לידה לאיברים, ולפרש"י כריתות י"ד א' היינו הא דאמרין אם הלכו באיברים אחר הרוב, ובזבחים פ"ז ב' אמרין אם יש חיבור לעולין ומשמע דהיינו באותה חתיכה ולפרש"י שם ותו' בכריתות היינו הנדון אם הלכו באיברים אחר הרוב שהוזכר בכריתות, ומזה משמע דאבר היינו אבר שלם ולא נתח, כיון שראינו שהלשון שוה, ולע"כ שם, מיהו בחתכו תו לא מהני' שני חצאי אבר, ולפ"ז בעינן נתח אחד ושיהא ניכר שהוא גוף אחד כגון יד או רגל וזהו הקרוי אבר, ובשקלים פ"ז תנן אברים עולות וחתכות חטאות, ומתפרש דנתח כנתחי העולה היינו אברים, וכמש"כ לעיל, וצ"ת בכ"ז ולע"כ.

ברם עיקר הדבר שיש דין נתח מלבד דין כזית לא נתבאר מנלן, בין אם צריך להקטיר כולו כפרש"י או שיהא כולו קיים כפרתו, ולפמשנ"ת להלן פי' הראב"ד בשמעתין באמת אין לנו אלא שיעור כזית, ואבר שהוזכר בשמעתין הכונה כל נתח ונתח, ואמנם שיעורו כזית בלבד, וכמו שנקט התנא במתני' אחזו באבר והעלו, ה"נ נקטו בגמ' אבר על חלק בפ"ע שמעלין, ומוקטרינן שחסרו היינו שנפתחו מכזית, (או משיעור הקטרה דכל חד כדיני', דהיינו פחות מג' לוגין ופחות ממלא חפניו), ולפ"ז נתקיימו כל השמועות כפשטן דסגי בכזית לשיעור הקטרה בכל מילי, וא"צ להקטיר יותר ולא שיהא קיים יותר בין בפנים בין בחוץ, [חוץ מקרבנות שנפסלין בחסרון כדתנן וכולן שחסרו כ"ש כו' וכמ"ש תוד"ה כמאן ועסק"ז], וכל אבר ואבר וכל

עליה ועליה פירושן שוה, ושני חצאי זיתים מצטרפין כדתנן כזית מהעולה ומאימוריה.

דין החזרת פוקעין הוא אף בפחות מכזית, כ"כ תוד"ה לא, ובחסרו משיעור אבר הדבר מבואר בגמ', וזה נלמד מעיקר דין פוקעין, דע"כ ע"י שמשלה בהן האור חסרו משיעורן, אבל גם פחות מכזית יש ללמוד מדהוזכרו עיכולי קטרת שאין בהם כזית, וכן עיכולי גידין ועצמות, ואפשר דכיון דשיעור הקטרה בכזית א"כ כשפקעו חסרו מכזית ואפ"ה רבינהו קרא, דסתמא כל פוקעין איתרבו, [וגם דרך לפקוע חתיכות קטנות, מיהו כגרגיר שומשום אפשר שאין דרך הקטרה בכך, עתו' מנחות כ"ו ב', ולבונה שאני שדרכה בקרטין, ולע"כ], ולפ"ז נראה דזר שהחזיר פוקעין חייב מיתה דעבודה היא, ולפ"ז מצינו זר שמתחייב בפחות מכזית הקטרה, ודוקא בפוקעין דאין חסרון כבוד בהקטרה כזו כיון שפקעו מע"ג המזבח, ואינו אלא מחזירין למקומן.

ואפשר דכל פוקעין דשרירי שכבר נשרפו והם כעצים יבשים מתוכם כדפרש"י פ"ו ב' דינן כפחות מכזית, שהרי אינם ראויין להקטרה מצד עצמם.

הראב"ד והר"ש בתו"כ וכן בהשגות פי"ט ה"א פי' מוקטרי פנים שחסרו היינו שהוקטרו וחסרו בהקטרתן ופקעו, ועפ"ז רווחא שמעתתא כמשי"ת בס"ד, וכבר צידד מרן זללה"ה בס"כ סק"ז לפרש כן אליבא דאבוה דשמואל, [וכן הזכיר בקרן אורה], אלא שהוצרך להגיה עפ"ז דאבוה דשמואל אכולהו פליגי, אבל לפמש"פ הראב"ד כל מה שהוזכר בשמעתין ולעיל ק"ז א' מוקטרי פנים שחסרו הכונה שהוקטרו בפנים וחסרו בהקטרתן, [ועי' להלן דהדרי מזה, וגם שחוטי פנים שחסרו בהקטרת חוץ בכלל], ומיושב בזה לשון מוקטרי פנים ולא שחוטי פנים (כמשה"ק בלקוטי הלכות), ובאמת גם רש"י שם פי'

מוקטרי פנים שחוטי פנים שחסרו כגון פקעו מעל האור כו' וכנראה רצה ליישב הלשון שהוזכר בשם מוקטרי, דנקטו כן משום דמהחזרת פוקעין שמעינן לה, אבל הראב"ד פי' דברים ככתבן דהנדון בפוקעין גופייהו שהקטירן בחוץ, דכיון שאינם ראויין להקטרה מצד עצמן אלא מדין חזרה למקומן, י"ל דבחוץ פטור עליהם, או"ד סו"ס ראויין להקטרה בפנים, ובמוקטרי חוץ שפקעו י"ל דאין דין חזרת פוקעין בחוץ כלל, או"ד חוץ כעין פנים, [ובפשוטו יש דין החזרת פוקעין בבמה, ומשמע שאם פקעו מבמה זו יכול להחזירן למערכה שעל במה שניה, וצ"ע], והנני מבאר הסוגיות לפי זה.

ק"ז א' חד למוקטרי פנים

ק"ז א' חד למוקטרי פנים כו' לפי הראב"ד כולה בפוקעין מיירי, דבתחלת הקטרה פשיטא דפחות מכזית לא שמה הקטרה, כמשה"ק תו' ק"ה ב' ד"ה לא, [ועי' לק' ב' ד"ה ר' יוחנן], והא דתניא לק' ק"ט ב' יכול המעלה פחות מכזית כו' ת"ל לעשות אותו כו' קושטא קתני דבכל פחות מכזית לא קרינן בי' אותו, אבל לא איצטריך קרא להכי לרי"ש, [ורק לל"ק דעולא ק"ח ב' אליבא דר"ש מוקמינן קרא לעיקר הקטרה וכמ"ש תו' שם], וכי איצטריך קרא לפוקעין דבפנים יש בהן מצות הקטרה בפחות מכזית, וקמ"ל דבחוץ אינו חייב אלא על השלם, ואידך קרא לרי"ש למעוטי פוקעין דבפנים שאין חייבין על העלאתן בחוץ, ואע"פ שראויין בפנים, ולר"ע חייבין עליהן.

וב"ז בפחות מכזית אבל אם יש בהן כזית הראוי להקטרה לכו"ע חייב אפי' במוקטרי חוץ שפקעו, דפקעו מעליותא היא, וכ"מ בתוספתא הובאה לעיל סוסק"ב דיש מעלה אחר מעלה.

מוקטרי חוץ, לכאור' הי' נראה דהיינו אפי' נשחטו בפנים, כיון שפקעו מהקטרת

חוץ, ולפ"ז לא שייך ד"ז לאתוייה מהבאה הבאה או ואליהם תאמר, כמשה"ק תוד"ה חד, [ולפי' תו' ק"ק סתימת הגמ' דהו"ל לפרושי ענין פוקעין], ולפ"ז נחא דאתא דרי"ש ור"ע אף כר' יוסי הגלילי, ולא הקשו היכי מוקים לקראי, (וי"ל דדריש או כר"ע, וסבר במוקטרי פנים כר"ש דפטור), שו"ר דע"כ מוקטרי פנים כולל שחוטי פנים, עי' להלן.

הטעם שלא פי' כן רש"י ותו' הוא משום דלעיל בשמעתין אמרו לשון מוקטרי פנים על כונת שחוטי פנים ומוקטרי חוץ על שחוטי חוץ, ולא נחא להו לפרושי דמיירי בשני ענינים, וכש"כ דקשיא לפמ"ש דמוקטרי חוץ דהכא מיירי אף בשחוטי פנים שהעלן בחוץ, ולדעת הראב"ד צ"ל דנקטו בגמ' לשון מושאל מבריתא דרי"ש, ולשון הבריתא הוא עיקר, ולא היה התנא נוקט לשון מוקטרי פנים על כונת שחוטי פנים, ואפשר דבדוקא נקטו בגמ' לשון מוקטרי פנים לומר דמהאי קרא ליכא למילף אלא שנראו להקטרה בזריקת הדם, ואילו שחוטי פנים עדיין לא נראו בפנים וג"ז בכלל בעיין מנלן, [וצ"ע בזה בדין נשפך דמה], - ועי' להלן דע"כ יש לפרש מוקטרי פנים שחוטי פנים אלא שחסרו ע"י הקטרה בפנים או בחוץ, ולפ"ז ל"ק מלשון מוקטרי פנים דלעיל.

ק"ח ב' אר"ל מחלוקת בד' וה' אברים

ק"ח ב' אר"ל מחלוקת בד' וה' אברים כו' אבל באבר אחד כו' להראב"ד הכי פי' מחלוקת בשיש שיעור הקטרה בכל העלאה, אבל באבר אחד שחסר בהקטרתו ופקע והחזירו לכו"ע פטור, וכבר נתבאר לעיל דאבר היינו נתח אחד שהעלהו בפ"ע, ושיעורו כזית, וס"ל דלכו"ע פוקעין שחסרו אין חייבין עליהן בחוץ, [מיהו אין מבואר אי מיירי אף במוקטרי פנים שפקעו, או דמפרש כולה במוקטרי חוץ, וכן למאן דמצריך כולה בהמה י"ל דהיינו דוקא בשחוטי חוץ, ופשטות

הדברים דאף במוקטרי פנים קאמר, דאין מקום לחלק ביניהם אלא משום סברת פיקעין, [וכמ"ש תו' ק"ז א'], ובכולה בהמה לא שייך נדון זה, וכ"מ מלישניה דר"י דמיירי בגונא דר"ל, ולכו"ע מהדרין פוקעין, אלא דבחוק גזיה"כ הוא שאין חייבין אלא על השלם, תדע דהא למ"ד דשלם היינו כולה בהמה ודאי דבפנים כה"ג היא הקטרה בכל אבר.

ולפ"ז מתפרש כפרש"י דלר"י צריך להעלות כל הבהמה בחוץ, דלא אזלינן בתר הכשרו בפנים לענין זה, ומתני' ה"ק העלה את הבהמה בהעלאות חלוקות רש"א חייב על כל העלאה והעלאה, ור"א אינו חייב אלא אחת על כולה, ונקטו הלשון בסתמא שהשוחט ומעלה בחוץ דעתו להעלות כל הבהמה, ואם העלה בזא"ז פליגי, ובאבר אחד מתפרש בפחות מכזית כדמתפרש לר' יוחנן, ולכאור' לפ"ז פליגי דאבוה דשמואל אף אדר"ל, דהא לדידה לא תליא דר"י בדין החזרת פוקעין, אלא דבל"ק דעולא מבואר בהדיא דאף לר"י מהדרין פוקעין מדמחייב מוקטרי פנים שחסרו והעלן בחוץ, ועי' להלן.

שם ור"י אמר מחלוקת באבר אחד

שם ור"י אמר מחלוקת באבר אחד דמ"ס מוקטרי פנים שחסרו כו' פי' דשיעור הקטרה הראויה בפנים ודאי חייבין בחוץ, אבל בפוקעין שחסרו פליגי כיון שאינם ראויין להקטרה בפ"ע אלא מפני שכבר עלו ופקעו, והיינו בפחות מכזית וכמשנ"ת לעיל, ואף לר' יוסי י"ל דמהדרין פוקעין, ובחוץ פטור מקרא דלעשות אותו כדדריש ר"ש לעיל, מיהו כיון שאין זה מפורש בדבריו לא אמרו דאבוה דשמואל פליגי עליה, ולפ"ז פליגי ר"ש ור"י בפלוגתא דרי"ש ור"ע, ואי לר"י לא מהדרין פוקעין תרויהו כר"ע ס"ל דליכא מיעוטא למוקטרי פנים, אלא דלר"י לא איצטריך דאף בפנים לא מהדרין פוקעין.

ולפ"ז מיושב הא דנשנית מתני' בהעלה וחזר והעלה, ולא נחלקו באבר שחסר, דדוקא כשחסרו בהקטרותן ופקעו (או שהורידו) פליגי, וזהו שכ' הראב"ד בהשגות שם עמ"ש הרמב"ם דאבר חסר פטור שהרי שנינו המעלה כזית מעולה ומאמוריה בחוץ חייב אלמא לא קפדינן אאבר שלם, וכי איתמרא שמעתא במוקטרי פנים שחסרו בהקטרותן והוציאן והקטירן בחוץ דהלכה כר"י דפטור.

ויש לדקדק במתני' דקתני העלה וחזר והעלה וחזר והעלה, איזה חידוש נוסף בזה שחייב על כל עליה, הא עיקר פלוגתתם בעליה שניה, ואם חייב בשניה לכו"ע ה"ה בשלישית, ואם נימא דההעלאה קמייא דקתני במתני' היינו העלאת פנים, וחייב על כל עליה דקתני היינו אחרתי בתרייתא, ע"כ הוצרך לשנות כן לחייב שנים, אבל קשה דאי מיירי שחסרו בפנים, א"כ לר"י אמאי חייב אחת, וע"כ לפרש שחסרו בהקטרה שניה שבחוץ, וכיון שכן העלה דמתני' דחייב ע"כ לא מיירי בהעלאת פנים, והכי מתפרשא העלה וחזר והעלה לר"ש חייב על כל עליה מכח עליה ראשונה אע"פ שאין בהם חיוב מצד עצמן, ולר"י אינו חייב אלא על עליה ראשונה, ואם חסרו בפנים ועליה ראשונה היתה כדין פטור לגמרי, דשיעור דבריהם דלר"ש יש חיוב מיוחד מדין חזר והעלה שחייב על כל עליה באותו אבר מכח עליה ראשונה, ולר"י אין לחייב אלא מה ששייך לחייב בעליה ראשונה.

ולפ"ק דעולא נחא בפשיטות טפי דכולא מיירי בהעלאת חוץ, ואפשר דמה"ט לא פי' רש"י ותו' כהראב"ד דלפירושה נחא הא דחייב אחת לר"י, [ומרן זללה"ה שפי' כן באבוב דשמואל היינו במוקטרי חוץ בלבד, מיהו ק"ק כיון דמתני' מיירי בהדיא בהעלה רק בחוץ, א"כ מנ"ל לאבוב דשמואל למילף חוץ מפנים, דילמא בחוץ הוא דלית לי' דין פוקעין], וראיתי שהראב"ד בתו"כ פירשה

בחסרו בחוץ, אבל בגמ' חילקו בין מוקטרי חוץ לפנים.

ובאמת זהו דוחק גדול בפי' הראב"ד ז"ל דודאי מתני' מתפרשא שחסרו בהקטרה שבחוץ דאל"כ אינו חייב אפי' אחת, ואי מוקטרי פנים היינו פוקעין שבפנים א"כ אפי' אחת אינו חייב, ואם נימא דבר חדש דדין מוקטרי פנים שחסרו הוא בשחוטי פנים אע"פ שתחלת הקטרות בחוץ, הי' מתיישב גם לישנא דגמ' ק"ז א' דמבואר שם דלשון מוקטרי פנים אשחוטי פנים קאמר, ונאמר דכל שהי' ראוי לפנים חל עליו גם דין פוקעין שאם הקטירו בחוץ וחסר ופקע והחזירו חייב כדין פקע בפנים והקטירו בחוץ, ואפשר שזו כונת הראב"ד ג"כ, שהרי בתו"כ פי' בחסרו בחוץ, וע"כ דכל הראוין לפנים דינם כמוקטרי פנים לענין חזרה, אע"פ שפקעו בחוץ, ולפ"ז אמנם יסוד הלשון של מוקטרי פנים נאמר בפוקעין דפנים, אבל כיון ששחוטי פנים דינם שזה למוקטרי פנים שפיר נקטו בגמ' לשון זה על כונת שחוטי פנים, מיהו עיקר הסברא בזה מחודשת למה תליא דין פוקעין דפנים בדין פוקעין דשחוטי פנים בחוץ, ואפשר דכיון שהקדש מקבלו יחבינן לי' דין דפנים.

ויש להסתפק פוקעין דפנים שלא חסרו וחסרו ע"ג קרקע, אם דינם כחסרו קודם הקטרה, ובפשוטו לא בטל מינייהו דין פוקעין ע"י שחסרו, ולפ"ז ה"ה בהעלן בפנים וחזר והוציאן וחסרו בחוץ דלא בטל מינייהו דין פוקעין דפנים, וחייבין על העלאתן בחוץ, אף דבחוץ ליכא דין פוקעין, (ואם היינו מפרשים דהעלה דמתני' בפנים היינו דקמ"ל בחזרה והעלה דנשאר דין פוקעין דפנים אף שפקע בחוץ).

שם דאמר אבוב דשמואל כמאן מהדרינן פוקעין שם דאמר אבוב דשמואל כמאן מהדרינן פוקעין כו' אף אם נפרש הנדון בכל פוקעין אע"פ שלא חסר שיעורן, אלא מפני

שנעשית מצותן משמשלה בהן האור, ע"כ דמוקטרי פנים שחסרו דקאמר עולא היינו ע"י הקטרה, דאל"כ לא תליין בהדדי כלל, מיהו לפ"ז כולהו דלא כאבוה דשמואל דאף לל"ב דעולא משמע דדוקא בחסרו פליגי, ולא בעיקר דין פוקעין, אבל אם נפרש דאבוה דשמואל נמי בפוקעין שחסרו קאמר, דסתם פוקעין מיירי באופן שאינם ראויין להקטרה לכתחלה, אם מפני שחסר שיעורן או משום שכבר נתקשה הברש כעץ, אתיא שפיר כל"ב דעולא, אף שאין זה מוכרח דעולא סבר נמי כאבוה דשמואל לענין חזרה בפנים, ופשטות הדברים דרך לענין חוץ קאמר וכמשנ"ת לעיל, ולפמ"ש מרן זללה"ה להגיה דפליגא דאבוה דשמואל אכולהו מתפרש שפיר דמפני שנעשו מצותן שוב אינו חייב על הקטרה אחר הקטרה.

יש לעי' לאבוה דשמואל אליבא דר"י למאי איצטריך מיעוטא דאותו, לפמש"כ דחסר היינו פחות מכזית, ובתו' הקשו כן לל"ק דעולא אליבא דר"ש, ותירצו דס"ד שיתחייב על פחות מכזית כדאשכחן בפוקעין, אבל לר"י ליכא החזרת פוקעין, ואפשר דמפרש כר"ל דאכולה בהמה משמע, א"נ למעוטי פחות מג' לוגין ופחות ממלא חפניו דאע"ג דאית בהו כזית פטור, (או שמא ס"ד שיתחייב בפחות מכזית כיון שהפסיד עי"ז הקטרה שבפנים, כגון פחות מכזית מקומץ שעי"ז נפסל כולו מלהקטיר בפנים), ועו"ל דאיצטריך לקומץ ולבונה וכל הנפסלין בחסרון דתנן לק' ק"ט ב' דפטור והיינו מאותו כדפרש"י, א"נ י"ל לאשמועינן דאפי' השלים בזה הקטרת הקומץ פטור על פחות מכזית.

במש"כ תו' מה ילפינן מלעשות אותו

ד. בתו' פ' דמלעשות אותו ילפינן שאינו חייב אם העלה בחוץ אבר שאינו שלם, מיהו מפרשינן קרא שיהא האבר במצב שאפשר לעשות אותו, ואם הוא שלם אפי' העלה ממנו כזית בלבד חייב, ונלר"ל באבר

כו"ע מודו, ופליגי בכולה בהמה, ולר"י פליגי בדין אבר בפנים, ור"ש מוקי קרא באבר של הנשחט בחוץ], ואם נחסר ע"י הקטרה בפנים דינו כשלם, ואם יעלה הכזית האחרון בחוץ חייב, דכמו שבפנים יכול להעלות האבר לחצאין וחשבנין הקטרה אחרונה כולה חדא הקטרה, ה"ה בחוץ, כ"נ דהא תנן ק"ט ב' וכולן שחסרו כו' (מיהו ערש"י שם), אבל אם נחסר ע"י הקטרת חוץ, דינו כחסר, והיינו העלה וחזר והעלה דאינו חייב אלא אחת.

ויש לעי' דלפ"ז הדין נותן דחסר האבר ונשתייר ממנו כזית אין מקטירין אותו בפנים, ואתיא דר' יוסי דלא כר"י ק"ט א' ועי' כ"ה ב', ולא משמע שד"ז במחלוקת שנויה, ועוד מנלן דבעינן אבר שלם בפנים, הא מלעשות אותו אין לחדש דינים בפנים, וצ"ע, גם צ"ב מ"ט תלוי דין חסרו בהחזרת פוקעין, הא בפשיטות י"ל דפוקעין כהעלה האבר לחצאין דמו, דכולה חדא הקטרה היא, [ואם נימא דחסר מקטירין בפנים ודלא כמש"כ, א"כ הא עדיפא מפוקעין, אלא די"ל דהא גופא מפוקעין גמירי דאפי' חסר מקטירין בפנים], ומה"ט יש להקשות מנליה לר' יהושע דנשתייר כזית מקטירין, [ובודאי משמע אע"פ שאין בו שיעור אבר, ועי' לעיל ריש סק"ג, מיהו עתו"ט בשם הכ"מ שכ' כזית דמשנה ד' באבר או בבשר, וצ"ע], הא מפוקעין ליכא למגמריה, דשאני התם שזוהי השלמת הקטרה קמייתא, כמקטיר לחצאין, וצ"ל דס"ל להתו' דכיון שכבר הקטיר כולו כבר נשלמה הקטרתו, ופוקעין כהקטרה בפ"ע היא, כענין היסח הדעת בסעודה ובשאר מילי דכ"ז שדעתו להמשיך חשיב הכל ענין אחד, אבל משגמר ואח"כ פקע הר"ז כענין מחודש, [מיהו לעיל סק"ג כתבנו איפכא דלהכי מהדרינן פוקעין פחות מכזית מפני שאין זו הקטרה חדשה], ועדיין צ"ע.

יש לדקדק לפרתו' מ"ט לא קתני אינו חייב אלא על הראשונה, וי"ל דקמ"ל דכולה

אדר' יוחנן, דאין הדבר ברור דאתיא כר' יוחנן, עי' לעיל שם, ולא מצי למיתני חייב על כל כזית אבר כיון דבעינן העלאות חלוקות], וצ"ע.

וכעת ראיתי מועתק מספר פי' המיוחס לר"ח שפי' שמעתין ג"כ ע"ד פי' הראב"ד, וכתב שם דמוקטרי פנים היינו שחוטי פנים, והנדון באבר אחד אם נעשית מצותו בהעלאה אחת והרי הוא כשרוף, או דחייבין על כל העלאה, ולא משום דבעינן שלם ממש דהא בכזית סגי, אלא דכשרוף לגמרי דמי, ולפי"ז לר"י לא מהדרינן פוקעין כלל דכבר נעשית מצותן וכשרופין דמו.

ק"ט ב' מתני' ר"א פוטר עד שיקריב את כולו ה. ק"ט ב' מתני' ר"א פוטר עד שיקריב את כולו, פשטא משמע דא"צ להקריב כולו כאחת, אלא דעל כזית ראשון פטור עד שישלים להקריב כולו, וכשישלים יתחייב, מדלא קתני כולו כאחת, ודומיא דהקטרת פנים, וכן במתני' ק"י א' ר"א פוטר עד שיקריב את השני, והתם ודאי אין להצריך שיקריב הקומץ והלבונה כאחת, [עי' מנחות י"ג ב' ועי' סוטה י"ד ב'], ולפי"ז מבואר במתני' דהקטרת חוץ לאו כאבוד דמיא, דאל"כ לא הי' מתחייב אחר שאבד הכזית הראשון בהקטרתו, א"ו חשבינן כולה חדא הקטרה.

לרבנן דחייב על כזית ראשון, אם חייב גם על כזית שני

ויש להסתפק לרבנן דחייב על כזית ראשון, אם חייב גם על כזית שני, דכיון דלאו כחסר דמי שפיר מתחייב, והו"ל כהקטיר בפנים ושייר והקטיר בחוץ, או"ד רק לגבי דיניה דר"א כיון שלא נשלמה הקטרתו חשיבא כולה חדא הקטרה, אבל לרבנן שכבר נשלמה הקטרת הכזית דינו כחסר, ונראה דאף לרבנן כולה חדא הקטרה היא ואף בלא טעמא דחסר אינו חייב על כזית שני, ונפ"מ אם חסרון

חדא הקטרה היא, כמו בפנים שכתבו תו' דאפשר להקטיר לחצאין, [נפ"מ שאם התרו בו בהעלאה שניה לוקה], אבל הדבר קשה דהא לפרתו' הקטרת חוץ כאיבוד דמי ולא מצטרפי, דאל"כ הי' באמת חייב על כל עלי' ועלי', והעלה כזית בפנים וחזר והעלה כזית בחוץ מאותו אבר באמת חייב מה"ט, מיהו עי' להלן ס"ק.. דמדור"א מוכח דהקטרת חוץ מצטרפת ולא כאיבוד דמיא, וע"כ דה"נ כולה חדא הקטרה היא, ומ"מ פטור על כזית השני דכל אבר דין הקטרה אחת עליו, אלא דסגי בכזית לחייב בחוץ, [אבל אם התרו בו בהעלאה שניה אינו לוקה], גם עיקר הדבר שנשנה ד"ז בחזר והעלה ולא באבר שחסר, צ"ב לפרתו', וי"ל לאשמועינן דדוקא בהעלאה חוץ פליגי, אבל בהעלה בפנים וחזר והעלה בחוץ לכו"ע חייב, דהקטרת פנים לא חשיבא חסרון.

עוד יש לדקדק בדעולא שלא הזכיר שיעור אבר כלל, ומשמע שחסרו משיעור הקטרה הידוע, וכן לעיל ק"ז א', [ואף בדר' יוחנן י"ל שהזכיר ד"ז משום דר"ל, אבל עיקר הענין מובן דחסרו משיעור הקטרה], ואהיכא סמכו דנדע שיעור אבר.

וב"ז לפי' הראב"ד ניחא דהנדון בחסרו משיעור כזית, [או שכבר נתעכל ונעשה כעץ ועדיין לא נעשו אפר], ודוקא מפני שחסרו ע"י הקטרה, ולא נקט אינו חייב אלא על הראשונה כיון שאין הטעם משום דראשונה היא, דהא משכח"ל עלי' אחר עלי' דחייב כשלא חסר משיעור הקטרה, וכיון דר"ש קאמר דאע"פ שחזר והעלה פחות מכשיעור חייב מכח עלי' ראשונה, דכיון שפוקעין ניהו חשיבי, קאמר ר"י דאינו חייב על העלאה אלא אחת מה שחייבין מכח העלאה זו, ואין בא מכח זה חיובים נוספים, [וע"ע מש"כ מרן זללה"ה ס"כ א' סק"ז, ועי' לעיל סק"ג, והא דלא קתני ופליגא דאבוה דשמואל אחר ל"ק דעולא, י"ל דהוה מתפרש דהא נמי פליגא

זה לפלוגתתם במתני' אית לן למימר דמודו לר"א דכולה חדא הקטרה היא, אבל משמעות הגמ' דלרבנן דר"א כל חד כמכפר בפ"ע, ואפי' אם חסר אחד מהם חייב על השני, והיינו דמספק"ל אי משרא שרי או מיקלש קליש, ולפ"ז י"ל דחייב שנים, (ומש"ה לא קתני וכולן שחסרו בתר כל המשניות לומר דבחסר מודו ליה, מיהו אין זה דיוק דודאי ראוי לשנות במתני' דהכא, ולא בתר קומץ ובזיכין), ועי' לק' ס"ק י"ט.

ונראה דאם הקריבו שנים הראשון כזית או כולו ושייר כזית, וחבירו הקריב כזית אחרון, שניהם פטורין לר"א, וכן לרבנן בהקריב הראשון פחות מכזית, לפמשנ"ת דלכו"ע כולה חדא הקטרה היא, ולפ"ז נודע לו לאחר כזית ראשון לר"א או פחות מכזית לרבנן הר"ז בדין יש ידיעה לחצי שיעור דפטור, דכיון שנתבאר דלרבנן פטור על כזית שני ש"מ דאינו גורם חיוב מצד עצמו, וכן לר"א רק הכל ביחד גורם החיוב, שו"ר בספר מרן זללה"ה קמא סי' מ' סק ע"ד הלקוטי הלכות שכ' לפרש בדעת רש"י דהאחרון חייב, וצ"ע.

הקריב כזית בחוץ ואח"כ הקריב השאר בפנים ושייר כזית והקריבו בחוץ מאי

שם וכולן שהקריבן בפנים ושייר מהן כזית והקריבו בחוץ חייב, יש להסתפק הקריב כזית בחוץ ואח"כ הקריב השאר בפנים ושייר כזית והקריבו בחוץ מאי, מי אמרינן סו"ס כולו קרב והרי השלים הקרבנות בכזית אחרון בחוץ, או"ד דוקא הקרבת פנים בהכשר משלמת, דהשתא הו"ל כזית אחרון ככוליה קרבן, אבל אם הקרבת פנים זו אין בה להכשיר, בעינן שיקריבנו שלם בחוץ כדי להתחייב ונראה דפטור, דרך כשכזית זה הי' מכשיר בפנים שייך להחשיבו, אבל בלא"ה חזר הדין דכולו בעינן, (ולפמש"כ לעיל דבעינן שאחד יקריב הכל בחוץ, א"כ בעינן

דחוץ לא שמיה חסרון, שאינו חייב על כל כזית בחוץ, דנראין הדברים דלא אמרו שכל כזית חשיב הקטרה בפ"ע אלא באימורים שאין חסרון פוסל בהם וכל כזית נוסף יש לדונו בפ"ע, אבל בהני שהקטרת כולן מעכבת לא חשיבא מצוה בפ"ע על כל כזית, והכי משמע מתני' דלא נחלקו אם חייב על כל כזית וכזית, דמודו רבנן לר"א כשיקטיר את כולו ג"כ לא יתחייב אלא אחת, [מיהו לרבה דמלא חפניו לאו דוקא מסתברא דחייב על כל כזית, מיהו זה תלוי בטעם הא דחסרון דחוץ ל"ש חסרון, אבל עכ"פ משמע מזה דלא חשיב להו חדא מצוה כלר"א, ועס"ק י"ב, וצ"ע].

ולפ"ז פלוגתתם מבוארת, דכו"ע מודו שאין בהקטרתן אלא מצוה אחת, ולא דמו לאימורים, וכו"ע מודו דבהקטירן כולן בפנים ושייר מהן כזית והקריבו בחוץ חייב, ולא דמו למנסך דבעינן דוקא ג' לוגין, אפי' התחיל בפנים ושייר בחוץ, דפחות מזה כפחות מכזית דמי כדמשמע בבביתא [וכמ"ק בתו' ק"ט א' ד"ה עולה, ועי' לק' ס"ק י"ב דהדרי מזה ואף בג' לוגין סגי בכזית], דכיון דשמעינן בעלמא דכזית חשיבא הקטרה הר"ז מעשה חשוב לחייב עליו בחוץ, ונחלקו אם כזית בתחלה ככזית בסוף דמי, דר"א סבר דוקא כזית שהי' נכשר ע"י בפנים, ורבנן סברי דכיון דבסוף חייבין עליו בצירוף הקטרת פנים דכולה חדא הקטרה היא, ה"ה דיש לחייב ע"ז בתחלה, שהרי אם לא הי' חשוב הקטרה בפ"ע אף בסוף לא הי' חייב, דומיא דפחות מכזית ופחות מג' לוגין, - ועי' לק' ס"ק י"ב.

בקומץ ולבונה ושני בזיכין לרבנן אם חייב שנים

מיהו בקומץ ולבונה [דלק' ק"י א' שניהם מתירין, דמתני' דהכא מתפרשא בקומץ דמנחת חוטא ולבונה דמתנדב לבונה בפ"ע, וכ"ה בתוספתא פ"ב ה"ג דמודה ר"א בהני וכ"מ מנחות י"ב ב'], ושני בזיכין, יש להסתפק אם לרבנן חייב שנים, דאם נדמה

לצרף גם כזית קמא כדי לחייבו, ולא מסתבר להשלים ע"י הקרבת פנים של השאר, ועוד דזה גם ע"י אחר בדין הוא שישלים, ועוד דאם הקרבת פנים מהניא בכה"ג בדין הוא שאם הקריב כזית בחוץ והשאר בפנים ג"כ חייב, אלא שאין לחייבו מפני העתיד, ומ"מ אגלאי שעבר על חומר כרת, ול"מ כן, א"ו לא אמרו דמהני הקטרת פנים אלא בהכשר, וכמשנ"ת דע"ז נקבע שיעורו בכזית, וצע"ע במש"כ דבעינן שיקריב אחד כולו, אבל בכאן נראין הדברים דפטור).

ויש להסתפק הקריב פחות מכזית בפנים והשאר בחוץ מאי, והספק לפמש"כ מרן זללה"ה מנחות סכ"ט ס"ק כ"א שאם יקריב עתה כזית בפנים יתכשר, דמצטרף הפחות מכזית דמעיקרא, וא"כ הר"ז בכלל דינא דמתני', או"ד כיון שלא הקריב כזית בפנים, לא נקבע שיעורו ע"י פחות מכזית, ואגלאי מילתא דהחצי זית כאבד דמי, והכי מסתברא, וגם בעיקר הדין דמהני בעלמא צע"ע בדבריו ז"ל אף דפשטות הדברים שם דגם בפחות מכזית ואח"כ כזית ס"ל להכשיר, ולע"כ.

ק"י א' איבעיא להו חסרון דחוץ שמייה חסרון

ו. ק"י א' איבעיא להו חסרון דחוץ שמייה חסרון כו' יש לעי' מאי קמיבעיא לן הא כיון דפטרה תורה על חסר ולא פטרה על יוצא ושאר פסולין, ש"מ דחסר גרע כיון דליתיה בעיניה, ועוד כיון דחסר גרע מה לי חסר תחלה מ"ל חסר בסוף, סו"ס הקרבן אינו ראוי מפני שהוא חסר, ונמצא שלא הקריב בחוץ דבר הראוי בפנים, ונראה לפרש דהנדון ביוצא משום דהוצאתו אתחלתא דהקטרת חוץ היא, וכיון דסברת הפטור בחסר הוא משום שבלא"ה אינו ראוי לפנים, כאן מייחסין זה שאינו ראוי דהיינו מפני הקטרתו בחוץ, ולא נוסף קולא להקטרתו בחוץ מפני שחסר, וכאילו נחסר אחר הקטרת הכזית בחוץ דמי, ונכע"ז משכח"ל בחסר אחר העלאתו בחוץ

קודם שמשלה בו האור, דודאי מסתברא דחייב, ואע"פ שאם הורידו עתה הי' פטור, [כ"נ לכאור' דומיא דפנים דלא חשיבא הקטרה בפחות מזה], מ"מ לא נוסף קולא להקטרתו בזה שחסר אח"כ, מיהו ל"ד ממש, ועי' להלן בדין חסר מהחלק שנשאר בפנים], וכ"כ מרן זללה"ה בקמא ס"מ סק"א דרק ביוצא מיבעי לן עי"ש.

ולפ"ז מסתברא שאם יצא מקצת, וחסר מה שבפנים, הרי הוא חייב על מה שיצא ופטור על מה שבפנים, ויותר מזה דאם חסר מה שבחוץ, הרי הוא ג"כ פטור על מה שבפנים, דלא אתינן השתא מכח הסברא שאין שייך פסול חסר על פסול יוצא, דבזה אין לחלק בין יוצא לשאר פסולים, וכיון שכן שפיר חל פסול חסר על מה שבחוץ, אלא שאין בזה לפוטרו על מה שהעלה בחוץ, [וכ"נ לכאור' דעת מרן זללה"ה בסי' כ' סק"ז ח' דחסרון דבחוץ מהני לאותו שנשאר בפנים ולע"כ שם], מיהו לשון הגמ' סתום קצת, דמשמעות הלשון שאין פסול חסרון חל על יוצא, ואמנם ע"כ כל הנדון משום שכבר נפסל ביוצא, אלא דהו"ל לגמ' לפרושי טפי אם הטעם כמש"כ דאתחלתא דהקרבת חוץ היא, וצ"ע, ועסק"ז דקדקנו מדברי התו' דלא פי' כן.

ובזה יש ליישב הא דמפרשין הא דאמר רבה דבחסרון מודו ליה היינו חסרון דפנים, והדבר קשה אם איתא דבחסר בחוץ אע"ג דליתיה בעיניה פליגי, א"כ איך אמר רבה דעד כאן ל"פ עליה אלא דאיתיה בעיניה, וכן לשון המשנה שחסרו ג"כ משמע בכל מקום, אבל אם הנדון בחסרון דחוץ משום דאתחלתא דהקרבה הוא, שפיר י"ל דזה אינו בכלל ליתיה בעיניה, דכלאחר הקטרה דמי, דקרא דלעשות אותו נאמר על המוציא להקריבו בחוץ, [וקראי דמוקטרי פנים וחוץ ק"ז א' מיירי בחסרו משיעור הקטרה, אבל הכא כזית הוא השיעור,

ושיעור כולו הוא מפני הכשירו בפנים, וכן נקבע דינו בזמן ההוצאה].

בגמ' פ"ג ב' אמרינן דלר' יוסי הגלילי ור"ע מנחה פסולה תרד וכן לכ"ש במנחת נסכים הבאה עם הזבח, ואפ"ה משמע דלכו"ע חייבין עליהן בחוץ וש"מ דלענין יוצא בהכי חייביה רחמנא, והסברה דההוצאה אתחלתא דהקרבה היא, וכבר כתבו כן תו' ק"ח א' שחית.

בקושית תו' מאי קמ"ל רבה

בתו' תמהו מאי קמ"ל רבה מתני' היא וכולן שחסרו כו' ולא נצרכה אלא לרבנן, ואמנם י"ל דקמ"ל דבכל אופני חסרון שבפנים מודו ל', ואף ביצא מקצתו שכבר נפסל החלק שבפנים, מ"מ נפסל בחסרון דפנים כמש"כ לעיל, א"נ בנפסל בפנים דמ"מ חסרון פוסל בו, אבל הדבר קשה לומר דנחית לנדון דחסרון דחוץ, וסתם דבריו באופן שמשמע דבכל ענין מודו ל', ועוד דלפמש"כ בהני ליכא למיבעי, ושמא הוה פשיטא ל' לרבה בחסרון דחוץ דחייב, ולכן הוצרך להשמיענו בהני, ובדוחק י"ל דמתני' הו"מ לאוקומה כר"א, דלא נימא דדריש לעשות אותו על כל הקרבן הקיים, אבל חסר כיון דלית' בעולם לא מעכב, והוצרך להשמיענו כן משום דקתני שהקריבן בפנים ושייר כו' חייב, דלא נימא דהטעם מפני שהקריב כל מה שיש מקרבן זה, ועדיין צ"ע.

ואפשר דדברי רבה לא נאמרו כמימרא בפ"ע אלא בתוך הדברים שמע' מיני' הכי, ולכן לא ביאר דבריו דמזה דייק, מיהו לפ"ז לאביי פשיטא ליה דלית לן לשוויי פלוגתא בד"ז דגם בחוץ שייך חסרון, ואית לן למינקט כפשיטותיה דאביי, ועי' לק' ס"ק ט"ז נתיישב.

מנחה שננטמאה והוציאה וחסרה

במנחות נ"ז א' בעי ר"פ אם במנחה שחיתמה מהני פסול יוצא לחשבה כמנחה

פסולה שאין חייבין על חימוצה, ופרש"י דכיון שחיתמה לאו קדושה גמורה היא ואין בה פסול יוצא, ומשמע דר"ל דתו אין מקומה בפנים דוקא, ואין בהוצאתה פסול גמור, וכמש"כ אאמו"ר שליט"א מעילה ח' א' דאין איסור יוצא בפסול, עכ"פ בפסול הגוף, ודכוותה איכא למיבעי בשמעתין במנחה שננטמאה והוציאה וחסרה (ונתעוררתי לזה), אי מהני חסרון דחוץ, או"ד כיון שכבר נפסלה לא חל בה פסול יוצא, והו"ל כשאר פסולין דחסרון פוטר בהן, ולכאור' ה' נראה דכיון דאחר שנפסלה חייבין עליה בחוץ א"כ הוצאתה אתחלתא דהקרבת חוץ היא, ושוב אין חסרון פוטר בה, מיהו נראה דהא נמי תליא בדו"פ, דכיון דפסולה היא אין ההוצאה אתחלתא דהקרבה בחוץ, דלא אמרינן כן אלא כשההוצאה מוציאתה מקדושת פנים.

עיקר הדין דקומץ ואינך שנפסלו חייבין עליהן בחוץ, ה' מקום לדון בזה, דנהי דאם עלה לא ירד מ"מ ל"ד לקדשים פסולין, דכיון שאין בהם אלא מצות הקטרה, סגי באם עלה לא ירד לחשבם מתקבלין בפנים, דבדיעבד מתקבלין לכל מצותן, אבל בקומץ ואינך שהם מתירין ומשנפסלו אינן מתירין, א"כ י"ל דלא חשיבי מתקבלין בפנים, [עי' רש"י במתני'..] ומיוצא אין רא' דבהכי חייביה רחמנא, מיהו ודאי דפשטות הדברים דבכל שאם עלה לא ירד חייבין בחוץ, והרי משמע מדנקטינן מיעוטא דאותו על החסר, כמ"ש תו' ק"ח ב' ד"ה כמאן, ואם כל פסולי קומץ ואינך פטורין עליהן, א"כ ל"ל מיעוטא דאותו לענין זה, ואין לומר דמשום פסול ממעטינן ל' דהא דיינינן בגמ' דפסול חסר גרע, וכן יש ללמוד מעיקר חיובא דקומץ בחוץ, דאם איתא דעל הפסול פטור א"כ מנ"ל לחיובי בחוץ הרי נפסל ביוצא ואין לנו רא' לומר דבהכי חייביה רחמנא, דשפיר מיתוקם קרא בהני דגם בשאר פסולין חייבין עליהן, מיהו מדם אין רא' דאפשר דמהני להתיר הבשר שיהא בדין אם

הדינים בכלל, (למאי דמוקמינן וכולן שחסרו אף בחוץ קצת משמע דאף בבא דכולן שהקריבן כו' מתוקמא אף לאחר שיצאו, וש"מ דאף ביוצא מהני הקטרת פנים ושיור כזית, אבל אין זה דיוק דשהקריבן בפנים מתפרש בהכשר, ואין רמז לכלול בו היוצא, ול"ד לחסרו דסתמא קתני ומשמע אף בחוץ), וע"כ דלצד דחסרון דחוץ שמיה חסרון, ה"ה בכל הפסולין, דאין סברא לומר דביוצא מיפטר טפי, וגם בלשון הגמ' משמע דהנודן אם לית' בעיניה גרע, ולא יתכן לסתום כן אם בשאר פסולין אפי' ליתיה בעיניה חייב, ורק לאידך גיסא י"ל כן וכמשנ"ל לעיל, ולפ"ז ע"כ ליישב מתני' כמש"כ.

ק"ח ב' תוד"ה כמאן

ז. ק"ח ב' תוד"ה כמאן, תוד' דמסתבר לאוקומי מתני' דכולן שחסרו כו' פטור אף למ"ד דמוקטרי פנים שחסרו חייב, וה"נ משמע דרישא דהמעלה כזית מן העולה ואימוריה מיירי אף בחסרה כולה ונשתייר רק כזית זה, דהכי מוקמינן לברייתא בגמ' משום נותר, ואמנם אין מזה ראי' דמתני' נמי מיירי בהכי, מ"מ טוב לפרש כן בסתמא דבריתא דתנינא להא דת"ר ומתני' שוין, ולמ"ד חסרון כבע"מ דמי, ונקטו דלפ"ז אם עלו ירדו נחא דאינו מתקבל בפנים, אבל אם הדין דאם עלה לא ירד צ"ב מ"ט פטור עליהן הרי מתקבלין בפנים, ותיצאו דאמנם גזיה"כ הוא מקרא דאותו, ומסתבר לפרושי קרא בהני שנפסלין בפנים מחמת חסרון, לאפוקי אימורין דכשרין, וכבר נתבאר לעיל סק"ו דבהני שהם מתירין אף כשעלו ודינן שלא ירדו, מ"מ חסר במצותן דסו"ס אינן מתירין, משא"כ בהני שמצותן להקטיר, כשעלו הרי נקטרו, ונמצא שהקודש מקבלן לכל מצותן, מיהו זה דוקא בחסר ומקרא דאותו, אבל בשלמין אפי' פסולין חייב, וכ"ש למש"כ דאף בפסולין מתירין טפי בשלימותן.

עלה לא ירד, לר"י דנשפך דמה תרד, ויתכן דגם בהני איכא ענין זה אע"פ שאין נפ"מ לדינא, ועי' להלן.

ק"ט ב' וכולן שהקריבן בפנים ושייר מהן כזית והקריבו בחוץ חייב

ק"ט ב' וכולן שהקריבן בפנים ושייר מהן כזית והקריבו בחוץ חייב, הטעם משום דעתה סגי בכזית זה להכשירו בפנים, ונעשה כולו בשיעור כזית, ולפ"ז יש לדון דאם נפסלו אע"פ שהקריבן בפנים לא יתחייב על הכזית הנשאר, דע"י הקרבת פסול לא חל דינים לומר דעתה סגי בכזית, [מיהו אם הקריבן בהכשר ואח"כ נפסל הכזית, דינו כשלם שנפסל וחייבין עליו בחוץ], אבל סתמות המשנה משמע דכל שחייבין עליו בכזית לרבנן בתחלה, חייבין עליו לר"א בשייר כזית, ובפשוטו לרבנן סגי בכזית כל היכא דאם יקריב כולו חייב, דחל שם הקטרה בכזית, וכן יש לשאול בקומץ ולבונה ושני בזיכין ק"י א' אי מהני לר"א מה שהקריב אחד בפנים כשה" פסול, אף שהשני כשר, ולכאור' אכתי חצי מתיר הוא דהוי, ואינו בדין שיועיל מה שהקריב הפסול שאינו מתיר.

ואפשר דגם בפסולין שייך קצת ענין ריצוי בדרגא של אם עלה ל"י, כדאשכחן גבי דם דלר"י נשפך דמה אם עלתה תרד, ומ"מ אם נשחטה חוץ לזמנו וחוץ למקומו וזרקו הדם אם עלתה ל"ת, דהא ל"פ ר"י פ"ד א' בהא, והרי כששחט חוץ לזמנו כשרות הדם רק בדין אם עלה לא ירד ומ"מ מהני לקבוע בשייריים דין אם עלה לא ירד, [וכמש"כ אאמור' שליט"א ס"י ס"ק י"ג] וה"נ בהני שייך ריצוי דאם עלה לא ירד, ולכן אם הקריבן בפנים ושייר כזית חייב עליו בחוץ, דבכזית זה סגי להשלים הריצוי, תדע דע"כ אי מצרכינן שלם בפסולין היינו משום דכח דאם עלה לא ירד הוא כהרצאת כשר, ולא מחדשין ב' דין קרבן אחר, וממילא כל

לפרש"י אם עלה לא ירד ומ"מ חשיב אינו מתקבל בפנים.

וראיתי בספר אאמו"ר שליט"א ס"י סק"ו שכ' דרש"י ותו' מפרשים פסולו בקדש מהלכות קדשים, ואין פסולו בקדש פסולו מהלכות הבאת הקרבן, ואף בקדש אם חסר משיעורו או שנעשה בע"מ קודם קבלה, או בן שתיים, ועוד, חשיב אין פסולו בקדש כיון שהחסרון בדיני הבאת הקרבן, ולא מהלכות ההקרבה בקדש, [ועי' בספר מרן זללה"ה מנחות סמ"ב ס"ק כ"ו שביאר מי הוא הסובר דחסרון לאו כבע"מ], ולע"כ בכ"ז.

שם בתו' וצריך לדקדק אי מהדרינן פוקעין דידהו

שם בתו' וצריך לדקדק אי מהדרינן פוקעין דידהו, בפשוטו כונתם אקומץ ואינך דאי מהדרינן פוקעין דידהו ש"מ דחסר דידהו לא גרע טפי, וכדילפינן מוקטרי פנים שחסרו מפוקעין, והדברים צ"ע דבשלמא במוקטרי פנים שהנדון בחשיבות האבר הנקרב, שפיר מוכחינן מפוקעין דסגי גם בפחות משיעור אבר, אבל הכא הנדון מפני הכשר המנחה, ולא מפני חשיבות ההקרבה, תדע דבשייר כזית סגי בכזית להתחייב בחוץ, וא"כ פוקעין נמי לא גריעי משייר כזית שהרי כבר הקריב הקומץ ואח"כ פקע, מיהו האחרונים ז"ל תמהו דבהדיא מבואר מנחות כ"ו ב' דמחזירין פוקעין דקומץ ואינך, וקטרת אימעטא מקרא פ"ג ב', ומייתי לה במנחות שם, ואפשר כונתם דקראי דפוקעין מצי ר"י לאוקמינהו בלא חסרו, כגון שהעלה חתיכה גדולה יש בה כמה אברין ופקעה, אבל בקומץ ואינך ע"כ חסרו ע"י האש, וא"כ לא מצי ר"י לאוקומי בהו דין פוקעין, וכן דומיא דגדין ועצמות לא משכח"ל לר"י.

בדין דם שייצא וזרקו בחוץ למ"ד אם עלה ירד
ח. **בדין דם שייצא וזרקו בחוץ למ"ד אם עלה**
ירד כתבו תו' ק"ח א' ד"ה שחיטת

יש לעי' אי חסרון כבע"מ ואם עלו ירדו היכי אמרינן ק"י א' מ"ל פסול יוצא מ"ל פסול חסרון הא פסול חסרון אם עלו ירדו, ועוד איך יתחייב בחוץ כיון שאם עלו ירדו, וחדא מתרצא בחברתה דאי חסרון דחוץ ל"ש חסרון היינו דכיון שהקרבן בלא"ה נפסל, שוב אין בו פגם דחסרון, ואם עלה ל"י, וכעין בעיא דר"פ מנחות נ"ז א' דפסול יוצא שייך רק בכשר, וכיון שכן מתחייב יותר על חימוצו של פסול, עי"ש.

ויש להוכיח מזה דהתו' מפרשים בעיא דחסרון בחוץ משום דלא חל פסול חסרון על יוצא ולכן אינו כבע"מ אם עלה ל"י, ולא משום דאתחלתא דהעלאת חוץ היא, ולפ"ז ה"ה דמיבעיא לן בכל הפסולין, ולצד דל"ש חסרון י"ל דתו אין לנו ענין בכולו וחייב על כל כזית, דנקבע בו דין אחר של קרבן, דאם עלו ירדו שאין ענין בכפרה שבאה ע"י כולו, אלא כל כזית נדון לעצמו שהוא ראוי אם עלה, ואפשר לדחות דכשנעשה פסול ע"י יוצא אפי' אם עלה ירד חיים וכמש"כ לדעת ר' יוסי הגלילי ור"ע, אבל הדבר קשה לחדש כן כיון דסו"ס משום חסר ירד.

רש"י במתני' ק"ט ב' ג"כ פי' טעמא דחסרו כ"ש פטור מפני שאין מתקבלין בפנים, ומשמע דאם עלו ירדו, מיהו עיקר הדברים שיחשב חסרון כבע"מ ואם עלו ירדו הוא מחודש, דנהי דאינו עולה למצותו אכתי פסולו בקדש הוא, ומכיון שנפסל אין לנו ענין בשיעורו לענין אם עלה לא ירד, ואין כאן פגם דבע"מ שלא ה' ראוי לקדש כלל, ואפשר דבעלמא קדש מקבלו וחשיב כאילו לא נפסל, אבל בחסר ע"כ החלק החסר לא נתקבל, ואין ביד הקדש לעשותו כשלם, [כמו אם נימא דהקדש מקבל אף פחות מכזית, דמ"מ חסר בשיעור הקטרה, וה"נ במנחה שיש שיעור בהקטרתה ואמנם זהו טעמי' דר"א, ואף לרבנן הא דסגי בכזית היינו מפני שזוהי כהתחלת ההקטרה דכולה], ולפ"ז נוכל לומר דאף

דאפשר דלר"י פטור, ומוקים לחיוב זורק דקרא בשחט בחוץ, ובתירוצו בתרא כתבו דמודה ר"י דהיכא דירד משום פסול יוצא לא מיפטר בחוץ, ובאמת לאוקומי קרא דחיוב זריקה בשוחט בחוץ דוקא דחוק טובא, דהא חיוב העלאה דשחוטי חוץ מהבאה הבאה גמרינן, ועיקר קרא בשחוטי פנים מיירי, ור"ע מרבה דם מאו זבח דכתיב גבי העלאה, דמיירי בשחוטי פנים, ועוד דבפשוטו משמע דלר"ע פ"ג ב' דם שעלה ירד, מדמייתי פסולין מעולה, ואין דם בכלל עולה כדחזינן גבי חוץ דאיצטרריך או זבח לרבוויי דם, וכן לר' יוסי הגלילי דל"פ בזה, [מיהו ק"ק שלא הזכירו זה בגמ', וי"ל דבעו לאשכוחי מידי דפליגי אכולהו תנאי דמתני'], ובגמ' קי"א א' נראה דלר"ע דם שיצא וזרקו בחוץ חייב, דרק משום דשיירי הדם שיירי מצוה הן פריך לר"נ, וזה מוכיח כתירוצו בתרא דכשנפסל משום יוצא אין בזה לפטרו בחוץ, דהוצאה אתחלתא דהקטרת חוץ היא, וכ"ה פשטות הדברים דהמשניות קומץ ומנחות ומקצת דמים וניסוך אתיין אף כר' יוסי הגלילי וכו"ע דמנחות ידרו, מיהו צריך יישוב מה השיב ראב"ש תחת ר' יוסי הגלילי כמשה"ק תו', ועי' בזה להלן.

ומרן זללה"ה בסי"ט ס"ק כ"ו הקשה מדתנאי ל"ט א' דמים הנשפכין לאמה המעלה אותן בחוץ פטור, והיינו בכל דמים פסולין שאם עלו לא ידרו שהם הנשפכין לאמה, ואמאי פטור הא ה' להם שעת הכושר והקדש מקבלן, ומדברי התו' מבואר דאמנם חייב מדהקשו רק לר"י, ותירץ דאתיא ברייתא כר"י דדם ירד, ולפמש"כ ה"נ ס"ל לר' יוסי הגלילי ור"ע, וצידד ז"ל לומר דדם כיון שעיקרו להתיר לא סגי באם עלה ל"י להחשיבו מתקבל בפנים, שהרי עתה אינו מתיר, ול"ד לאברים ופדרים שעיקרן להקטרה, וכשאם עלו ל"י הרי סו"ס הוקטרו, וכמ"ש תו' לק' ב' ד"ה כמאן דמה"ט דרשינן אותו למעוטי חסר דקומץ ולבונה וכו'.

נמצינו למדין דאף במעלה דבר שאם עלה ירד אם נפסל מדין יוצא חייבין עליו בחוץ, כמ"ש תו' מדם שיצא לר"י, ומקומץ ומנחות לר' יוסי הגלילי ולר"ע, ומנסכים הבאין עם הזבח לר' יהושע ולר"ש, וטעמא דמילתא דהוצאה אתחלתא דהקטרת חוץ היא, ושפיר יש לחייבו על המעשה בכללו שנשל קדשים הראויין בפנים והוציאן והקריבן בחוץ, ולפ"ז הא דהשיב ראב"ש תחת ר' יוסי הגלילי קשה כמשה"ק תו' דהא משכח"ל אם עלו ידרו דחייבין עליו בחוץ, בדם ומנחות ונסכים שיצאו, ובאמת גם הא דהשיב רבי קשה דמשכח"ל פסולו בקדש שירד, כגון מנחות ונסכים לר' יוסי הגלילי ור"ע שנפסלו, ואין חייבין עליהן בחוץ, דלא אשכחן מאן דמחייב בחוץ על דבר שאינו מתקבל בפנים כלל.

ונראה דרבי ור' יוסי הגלילי באו ליישב שלא יהא מוכח מעיקר חיוב העלאה בחוץ דאף על הפסולין גמורין חייבין, ובזה באמת סתרו הוכחת רבנן משוחט בפנים ומעלה בחוץ, אבל מזה שר' יוסי הגלילי מקיים מסברא דכל שנפסל בהוצאתו, אין בזה כדי להקל על חיובו בחוץ, מזה אין שייך להשיב

ואה"נ דלר"י ממעט נמי עוד אופנים, וכמו לר"ש נסכים, ולשאר תנאי דם ועופות ומנחות.

ק"ח א' השיב רבי תחת ר' יוסי הגלילי

ט. ק"ח א' השיב רבי תחת ר' יוסי הגלילי כו' השיב ראב"ש כו' יש לעי' מה משיבין רבנן ע"ז, והנה חזינן דרבנן גופיהו לא ילפי משוחט בחוץ ומעלה בחוץ לחייב אף בהני דאם עלה ירד, וזה מוכיח דס"ל דלא דמי לאם עלה ירד, (וע"כ דלאו מכח קרא ק"ז א' דילפי מהדדי פליגי עליה), ונראה דרבנן ור' יוסי הגלילי פליגי אם שוחט בחוץ ומעלה בחוץ חשיבא גם השחיטה כאתחלתא דהעלאה, ואין הפסול שבה מגרע מחיוב המעלה, כמו שהשוחט בפנים ומעלה בחוץ חייב על העלאת חוץ אף כשנפסל לגמרי ודינו שאם עלה ירד, והטעם משום דההוצאה לצורך הקטרת חוץ היא וכאתחלתא דהקטרה היא, ור' יוסי הגלילי סבר דכיון דשחיטה והעלאה שני חיובים הם, יש להתייחס לחיוב העלאה בפ"ע, וכיון שלא העלה אלא דבר פסול פטור.

וכבר נתבאר לעיל סק"ח מדברי התו' דבאמת ר' יוסי הגלילי מחייב בחוץ אף באם עלה ירד היכא שנפסל מכח הוצאתו לחוץ, וכן פטר כשנפסל אף שהיתה לו שעת הכושר, כגון במנחה ונסכים שנפסלו, ומבואר מזה דשינויא דרבי וראב"ש אינם אלא לדחות ראית רבנן, אבל אין הדין תלוי בזה לר' יוסי הגלילי, וע"כ דאף ר' יוסי הגלילי ס"ל האי טעמא דהוצאה תחלת הקטרת חוץ היא ולכן חייב אף באם עלו ירדו, וגם ס"ל שהחיוב תלוי באם עלה לא ירד ולא בשעת הכושר, ואותו טעם גופי' ס"ל לרבנן בשוחט בחוץ ומעלה בחוץ, דהו"ל כאם עלה ירד מכח הוצאתו דאין בזה לפטרו, ונמצא לפ"ז דאמנם מה שהשיבוהו משוחט בפנים שפסלו בהוצאתו, זהו באמת טעמיהו דרבנן, דס"ל דדמו זה לזה, ור' יוסי הגלילי ס"ל דפסול דשחיטת חוץ לגבי העלאה כשאר פסולין שאם

עליו, דע"כ ס"ל דל"ד לשוחט בחוץ ומעלה בחוץ, ומי שלא ירצה לקבל חילוקו יצטרך אמנם לומר דכל פסול שאם עלה ירד פטור, אבל לא יוכל להוכיח מזה לחייב שוחט בחוץ ומעלה בחוץ, וולרבי אליבא דר' יוסי הגלילי יצטרך לומר דבעינן גם שעת הכושר וגם אם עלה ל"י, ובביאור פלוגתיהו דר' יוסי הגלילי ורבנן עי' לק' סק"ט.

מתני' ואחד קדשים פסולין שהי' פסולין בקודש

ק"פ א' מתני' ואחד קדשים פסולין שהי' פסולין בקודש, לכאור' הוא סתם מתני' כר"ש פ"ד א' דכל שפסולו בקדש אם עלה לא ירד, דלר"י נשחטה בלילה ונשפך דמה ויצא דמה אם עלו ירדו וחשיב אינו מתקבל בפתח אהל מועד, ולפ"ז הדין נותן דהויא לה מחלוקת ואח"כ סתם כר"ש, ועתו' ס"ט א' דסוגיא דהתם נמי כר"ש, אבל בגמ' אייתו הכא ברייתא דלא מרבה נשחטה בלילה ונשפך דמה ומשמע דמתני' אתיא אף כר"י, ואפשר דר"י ור"ש פליגי בפירושא דפסולו בקדש (שו"ר שכ"מ ברמב"ם פ"ג מפסוה"מ הל' ח' ופי"ט ממעש"ק ה"ז, עי' לק' סק"י), לפמ"ש כ' תו' נדה מ"א א' ד"ה שהיה דלשון פסולו בקדש מתפרש בשיש לו הכשר במקו"א, עי"ש, וגם ר"י מודה בזה וממעט רק הני דלית להו הכשרא במקו"א כסוגיא דגמ' פ"ד ב', [ועי' בספר אמו"ר שליט"א ס"י סק"ו בדעת תו' בפירושא דפסולו בקדש], ועי' לק' סק"ט, וצ"ע בסוגיא דר"י ור"ש.

לכאורה אף לר"ש איכא פסולו בקדש דירד, כגון נסכים הבאין עם הזבח שנפסלו, ושמא מתפרש לשון קדשים בבהמות, ואין בכלל זה מנחות ונסכים עד מתני' דלקמן, ולפ"ז אכתי דם בכלל מתני' ואתיא דלא כר' יהושע, ושמא מתני' בהעלאה ודם בכלל עשייה, ויותר נראה לדחוק דהי' פסולין בקדש אינו מתפרש דכל שפסולין בקדש חייבין, אלא דלכל הפחות בעינן תנאי זה שפסולין בקדש,

דינן דאם עלה ירד פטור, והיינו דהשיבו במקומו.

תודה שחיטת וקצת תימה כו'

במשה"ק תו' דנימא שוחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו א"ב, מסתברא דמודה רבי דחייב עליהם בחוץ, דכיון דמרצה לפיגולו חשיב שיש לו עתה שעת הכושר (קודם שהוציא), ול"ד לענין דם חטאת צ"ב א' דחשיב חוץ לזמנו לא היתה לו שעת הכושר כיון שעתה בפסולו פסול מקרי, ולענין חיוב בחוץ אף עתה קרבן מיקרי כיון שמרצה לפיגולו, דמה"ט קים לי' לר"י דאם עלה לא ירד פ"ד ב' [ועי' להלן דה"ה לענין לן דמה], וש"מ דנשפך דמה גרע מיניה, וכן שאר פסולין, ולפ"ז ניחא דמודה רבי לסתמא דמתני' ק"ט א' דכל שהקדש מקבלו חייבין עליו בחוץ, (ובלשון פסולו בקדש, עי' לעיל סוסק"ח), ולא משתמיט בשום דוכתא דאיכא תנא דפליג בזה, וכמשה"ק הגרע"א ז"ל בריש פרקין.

ובעיקר הדברים כבר נתבאר לעיל דמודה רבי דכל שאם עלה ירד פטורין עליו בחוץ אע"פ שהיתה לו שעת הכושר, כגון קומץ ונסכים שנפסלו למ"ד ירדו, וכן מודו כו"ע דבפסול יוצא אף שירד חייבין עליו בחוץ, ונמצא לפ"ז דרבי רק הוסיף דלא סגי באם עלה לא ירד אלא דבעינן גם שהיתה לו שעת הכושר, [ובזה ניחא הא דלא אמרו בגמ' יצא דמה א"ב, לר' יהודה דתירד, דהדם עצמו שיצא חייבין עליו אע"פ שירד, והאימורין לכו"ע פטורין עליהן כיון שירדו לר"י, מיהו האימורין לא חשיב שהיתה להם שעת הכושר, כמו נשפך דמה], ולפ"ז מצינן למימר דרבי כר"ש ס"ל דנשפך דמה לא תרד ומ"מ פטור בחוץ כיון שלא היתה לה שעת הכושר, וכן נקטו בתו'.

אבל הדבר קשה מנ"ל לרבי להצריך שעת הכושר דוקא לענין חיוב חוץ, הרי

מתקבל בפנים, ובשלמא אם גם לענין אם עלה לא ירד ס"ל לרבי דבעינן שעת הכושר או שיהא ראוי להכשיר במקו"א גם בפסול זה, ניחא דנקט האי טעמא שזהו הכלל דמתקבל בפנים, אבל לחדש דין מיוחד בחיוב חוץ מנ"ל.

ולפ"ן מיושב יותר לומר דרבי כר' יהודה ס"ל, וכלל דשעת הכושר זהו גם הכלל דאם עלה לא ירד, ולאפוקי הני שיש להם הכשר במקו"א כמש"כ לענין חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ואף בלן דמה דמכשיר ר"י, היינו שהדם הזה מכשיר האימורין מה"ט לענין שאם עלה לא ירד, ונמצא שיש לו עתה שעת כושר מסוימת, וכן בקבלו פסולין מהני לאימורין שאם עלה לא ירד, ולפ"ז פליגי רבי וראב"ש בפלוגתא דר"י ור"ש, וכע"ז כתב אאמו"ר שליט"א, ס"י סק"ג, אלא דלמש"כ היינו נמי כלליה דר"י באם עלה לא ירד, ועדיין צ"ע בזה בדין אם עלה לא ירד ולע"כ, ועי' קרן אורה.

ולפ"ז אפשר דר"י ור"ש וכן רבי וראב"ש פליגי בפירושא דפסולו בקדש, דלרבי בעינן שהיתה לו שעת הכושר ונפסל אחר שהי' ראוי בקדש, או שיהא גם עתה ראוי בקדש, וכמש"פ תו' נדה מ"א א', אף אליבא דר"ש, אלא דהק' משום לן דמה לר"י, ולמש"כ דמכשיר האימורין לענין אם עלה לא ירד ניחא, ומיושב בזה מתני' ק"ט א' ככו"ע, מיהו במתני' פ"ד א' משמע דרק ר"ש אמר האי כללא, ועסק"י מלשון הרמב"ם כזה.

שם רבה אמר קבלה בכ"ח א"ב, היינו נשפך דמה, אלא דהתם הנפ"מ רק לענין האימורין, וכאן נפ"מ אף לענין הדם עצמו, [וכ"ה ברמב"ם פ"ח ממעה"ק הי"ז], ומה"ט לא נקט יצא דמה דהדם עצמו חייב וכמש"כ.

ק"ט א' ת"ל זבח

י. ק"ט א' ת"ל זבח, וא"ת א"כ עולה ל"ל, לק' קט"ו ב' מפיק מינה דדוקא

בראויין להעלאה חייב, לאפוקי בשר חטאת ואשם וכו'.

תוד"ה ומנחת

בתוי תמהו דלא תני מנחת נסכים, ובתו"כ קחשיב לה בהדי הני, (מיהו במתני' לק' ב' לא מצי למיחשב ג' לוגין דהתם לכו"ע כולן דוקא דכפחות מכזית חשיבי).

שם ת"ל לא יביאנו לעשות

שם ת"ל לא יביאנו לעשות כו' יעוי' פרש"י דמתקבלין לעשות בהן מצות הקטרה משעלו למזבח, ולפ"ז נחא דאלו שאם עלו ירדו אף אי משכח"ל גונא שהקטרתן מתקבלת, פטורין עליהן בחוץ, שאין בהם מצות עשייה, והיכי דמי כגון דם לר"י דאם ע"י, ומ"מ מהניא זריקתו, שלא ירד הבשר לר' יהודה, [כמש"כ אאמו"ר שליט"א ס"י ס"ק י"ג, וכ"כ מרן זללה"ה ס"ט ס"ק כ"א לר"ע], דכיון דבשום צד אין בהם מצות עשייה אין לחייב המקטירין בחוץ, משא"כ באם עלה לא ירד דשייכא בהו מצות עשייה, [ועתו' דמודה ר' יהושע שלא יקנחנן].

הרמב"ם בפ"ט ה"ז כתב דכל שפסולו בקודש חייבין עליו בחוץ כו' שנאמר לעשות אותו לר' כל הנעשה לר' חייבין עליו ואלו נעשו לשם, ומשמע דלאו משום אם עלה לא ירד קאמר אלא דפסולו בקדש דריש מהאי קרא, ולפ"ז י"ל דס"ל דאף נשפך דמה חייבין עליה בחוץ, דלענין זה לכו"ע בפסולו בקדש תליא מילתא, וניחא מתני' ככו"ע, אבל בפ"ח הי"ז פסק דנשחטה בלילה וקבלה בכ"ח פטורין בחוץ, והיינו כרבי ק"ח א', וש"מ דלא סגי בפסולו בקודש היכא דאם עלו ירדו, ובפ"ג מפסוה"מ ה"ו פסק כר"י ושם ה"ח כתב דפסולו בקדש הקדש מקבלו, וש"מ דמפרש דר"י ור"ש פליגי בהאי לישנא, וכמש"כ לעיל סוסק"ח.

שם עולה ואימוריה אין שלמים ואימוריהן לא תנינא

שם עולה ואימוריה אין שלמים ואימוריהן לא תנינא כו' יש לעי' פשיטא דשלמים ואימוריהן לא, דהא נדון דצירוף לא שייך אלא כשכל אחד בפ"ע חייבין בכזית וקמ"ל דשניהם מצטרפין, אבל בשלמים דכזית מהן נמי פטור מה שייך להזכיר דיוקא דידהו דאין מצטרפין, גם צ"ב מאי קאמר תנינא להא דת"ר, דבעלמא יש תוספת טעם או דין בבריתא, ונראה דאם הי' הדין דחצי זית בשר וחצי זית חלב בעולה אין זורקין את הדם, אף בחוץ לא היו מצטרפין, דאין כאן שיעור קרבן, והיינו דמיייתי תנינא להא דת"ר דכולה חד טעמא הוא כיון דמצטרפין לזרוק עליהן את הדם בניתותו חייבין עליהן בחוץ, ור"ז ליתא בשלמים, (ואמנם אף אם הי' בשלמים לא היו חייבין עליהם בחוץ, מ"מ האמת דהא בהא תליא דכיון דלאו בני הקטרה נינהו לכך אין מצטרפין).

ולפ"ז נחא הא דאיצטריך תנא לאשמועינן דמצטרפין לחיוב בחוץ, דהא דמצטרפין לזרוק עליהם את הדם יש בזה חידוש, דהא איצטריך קרא לכליות ואצבע הכבד מנחות כ"ו א', ולבשר איכא פסוק בפ"ע בפסחים ע"ז א' ועשית עולותיך הבשר והדם, והי' מקום לומר דאו בשר או חלב בעינן כזית, מיהו לקושטא דמילתא בעולה חלב ובשר דינם שוה, כדמקטרינן הפדר על הראש ולא חיישינן לחציצה (עי' ק"י א' ותמיד פ"ד), ויש להסתפק אי מקרא דהבשר והדם הוו מרבינן לחלב בעולה, או רק לבתר דגלי קרא דחלב גבי שלמים (ויקרא י"ז), מההוא קרא דחלב דכתיב גבי שחוטי חוץ יש רמז לחייב על כזית כמו שמהני לזרוק עליו את הדם.

תוד"ה עולה

כבר הוכיחו בתו' דמתני' דחמשה דברים בעולה מצטרפין זע"ז לא מיירי לענין

הדברים דמעיקרא קאמר חמשה דברים בעולם מצטרפין, כיון דהנדרון לענין אכילה אין חידוש בעולה דוקא וכמ"ש תו', ולבתר דמוכיח דגרסינן בעולה, קאמר דהיינו דתנינן בברייתא דרק בעולה מצטרפין, ודחי דע"כ בכולהו מצטרפין, ורק לענין זריקה קאמר דעולה ואימוריה בלבד מצטרפין, ולפ"ז לא תנינא להא דת"ר, או דאצירוף עולה ואימוריה לחוד מייתי וסמיך אסתמות לשון הבריתא דמשמע דאצירוף קאי וכמ"ש כ.

ובזה מיושב פסק הרמב"ם פ"א ממעה"ק ה"ב ד' שהעתיק הא דמצטרפין בתודה לענין אכילה קודם זריקה ובעולה אף לאחר זריקה, והק' אאמו"ר שליט"א דבגמ' מייתנין עלה תנינא להא דת"ר, ובברייתא לא הוזכר לאו זה, ולמ"ש כ דלא קאי למסקנא, ניחא ולפי' הרמב"ם מיושב הא דקתני חמשה בעולה, וכמשה"ק תו' דהא ד"ז אף בשאר קרבנות, ונדחקו דאמעילה קאי, ועמ"ש כ בזה אאמו"ר שליט"א במעילה שם, [ועי' לק' ס"ק י"ג דאפשר דלדעת הרמב"ם שיעור כולן בכזית, ובתו' פשיטא להו דשיעור היין ברביעית].

ק"ט ב' מתני' הקומץ והלבונה

יא. ק"ט ב' מתני' הקומץ והלבונה, פרש"י לבונה של מנחה, ועפ"ז הוצרך לפרש להלן דכולן שחסרו לא קאי אלבונה, וצ"ע דהא מתני' ע"כ בלבונה הבאה בפ"ע מדמחייב ר"א במקריב את כולו, ורק במתני' דלק' מיירי בבאה עם המנחה, [ועי' תוספתא], מיהו איכא למ"ד מנחות י"א ב' דאף בבאה בפ"ע פליגי בדין חסר לבונתה, ואפשר דאיהו מוקי למתני' כר"מ, או כפרש"י דחסר משיעור קורט, אבל עכ"פ מתני' פשטה בבאה בפ"ע, דהא דקתני וכולן שהקריבן בפנים ושייר מהן כזית ע"כ לא קאי אלבונה דסגי בקורט.

ומרן זללה"ה במנחות סכ"א סק"ט כתב להוכיח ממתני' דלא סגי בקורט או בשני

חיוב בחוץ, ודייקו ממתני' דדוקא בשר ואימורין מצטרפין, וכ"נ ממתני' דלק' ב' דקתני במנחת נסכים שיעור כזית בתחלה ובסוף או כולה, ואם איתא דהסלת מצטרף בפחות מכזית עם הבשר, מ"ט קתני כזית, וכן הדין נותן דכיון דהסלת אינו משלים לבשר כדתניא בסמוך, לא חשיבא הקטרה בבשר פחות מכזית, ובדאיכא כזית א"צ לסלת, ולפמ"ש כ היינו דמייתנין תנינא להא דת"ר, דכל שאינו משלים לזרוק את הדם אינו מצטרף לחיוב בחוץ, ועמ"ש כ אאמו"ר שליט"א מעילה ט"ו ב' בכ"ז.

סוגיא דמעילה קשיא לפירושם

ברם סוגיא דמעילה קשיא לפירושם דמייתנין אמתני' דהתם תנינא להא דת"ר מהאי ברייתא, והתם מסקינן דה"ק דעולה ואימוריה מצטרפין לכזית להעלותן בחוץ ולזרוק עליהן את הדם, וע"כ זה לא קאי אמתני' דחמשה דברים לא מצטרפי להכי, וכבר כתב אאמו"ר שליט"א שם דמזה הוכיח רש"י דמצטרפין לחיוב בחוץ, אבל ג"כ קשה כמשה"ק תו'.

ובתו' לק' ב' כתבו ליישב דמטמא דייקי, דע"כ לענין צירוף דאכילה נאמר, אבל ג"ז קשה דהא דאמעילה מסקינן דצירוף דקתני לזרוק את הדם, ומהני עי"ז לחייב עליהן משום פיגול נו"ט, וא"כ לא קתני כלל דמצטרפין, והתו' גופיהו כתבו דגם בסוגיין יש לפרש כן, וכן פרש"י בסוגיין דטמא דקתני היינו דע"י הזריקה חייבין על הטמא, וזהו כפרתו, וא"כ צירוף לא קתני כלל, ויש לדחוק דלהכי קתני לה כהמשך לצירוף דרישא לומר דגם לאכילה מצטרפין, ובתו' הוכיחו דגרסינן טמא דמייתנין תנינא כו' ולא נתפרש למסקנתם דאכולהו קאי בענין אחד דע"י הזריקה חייבין משום פגול נותר וטמא א"כ מאי מייתי מינה.

ואפשר דלמסקנא דמעילה הדר ב' ממאי דקאמר תנינא להא דת"ר, וביאור

בתור הא דשני בזיכין טעונין שני קמציין, ומצינן לאוקומה בקומץ ולבונה הבאה עם המנחה דגם בזה פליגי ר"א ורבנן, וצ"ע מה סיימו בתו' דלפ"ז לא איירי בקומץ דסולת, הא שפיר מיירי בכל הקמצים לאפוקי מדר"א, ויש לפרש כונתם דלפ"ז לא הוי דומיא דהקטרת פנים דבעינן כולו, ודלא כרש"י שכ' שבכלל זה גם דפנים, מיהו עיקר התירוץ דחוק, דכולה מתני' בשיעור קומץ מיירי, וגם אין רמז דלא כר"א דמתוקמא שפיר בלבונה הבאה בפ"ע וכר"א, או שהקריב הקומץ בפנים, (לפונ"ר מתני' בקומצי לבונה ועל זה נאמר המעלה את הקומץ, ולכן ליכא לאוקומה במנחת חוטא).

ובאמת אף לר"א יש לשאול דלא בעינן קומץ, דהיכא שהקריבו בפנים ושייר כזית, סגי בהכי לחיוב בחוץ, [ואיכא גונא דסגי בקורט אחד או שנים], אלא יש לפרש דלחיוב בחוץ ג"כ בעינן קומץ, שאם חסר מקומץ אין חייבין עליו בחוץ, ולפ"ז ניהא אף לרבנן דמודו דבחסר כ"ש פטור, ודומיא דהמתנדב מנחה יביא עמה קומץ לבונה, ואע"פ שא"צ להקריב הקומץ כולו וסגי בקורט או שנים, אבל בתחלה בעינן קומץ, וה"נ לענין קומץ, וה"נ לענין בחוץ בעינן שיהא קומץ, ואז יתחייב לרבנן אף בכזית, וכולה מתני' בקומצי לבונה מתפרשא, [וא"כ חיוב קומץ קאי אהני דרישא, ובבאה עם המנחה סגי בקורט או שנים, וע"כ דרך בעינן שיהא קומץ בתחלה, מיהו לדעת מרן זללה"ה כ"ז שיש קומץ אינו מתחייב אלא בכולו].

שם גמ' חצי פרס בפנים פטור

יב. **שם** גמ' חצי פרס בפנים פטור, פרש"י דלאו דוקא חצי פרס כו', ונראה דנקט הכי לאשמועינן דבקטרת דהיכל מיירי ששיעורה פרס ולאפוקי דלפנים, ואפשר ה' לומר דנקט הכי לאשמועינן דבעינן שיהא כל החצי פרס קיים, וכמש"כ להלן במלא חפניו,

קורטין אלא כשהשאר כבר חסר, אבל כ"ז שהלבונה קיימת אינו מתיר עד שיקריב את כולה, דאל"כ מ"ט פטר ל' ר"א כשהקריב כזית, [ויש לשאול לפ"ז נפסל הכל ונשארו ב' קורטין אם כחסר דמין], וגם לא שייך פלוגתא בזה, דפחות מקורט אף לרבנן פטור, מיהו אכתי דינא דשייר כזית לא קאי אלבונה דשיעורה בקורט, וכן דינא דחסר כ"ש ג"כ לא שייך בלבונה, ואף שהזכיר רש"י דחסר משיעור קורט או שני קורטין, אכתי אין זה מענין המשנה כיון שחסר משיעור הקטרה הו"ל כחסר מכזית דפשיטא דפטור, וכל החידוש של המשנה הוא בנשתייר כזית, ולכן מיושב יותר לפרושי מתני' בבאה בפ"ע דבעיא קומץ לכו"ע, או כר"מ דמצריך בכולהו קומץ, (או בבזיכין לאחר שכבר הקריב אחד בפנים), ולפ"ז אפשר דהיכא דסגי בקורט אף בתחלה סגי, והשאר למצוה, ולע"כ בסוגיא דמנחות [עיי"ש ברש"י ושטמ"ק במשמעות דכל הלבונה כל דהו משמע, ואם הכונה כל מה שנשאר הרי הכל מעכב, ועי' מנחות ט' ב' ושלא הקטיר מלבונתה כלום פסולה], ולדעת מרן זללה"ה לרבנן חייב בחוץ על כל כזית ועל קורט או ב' קרטין אחרונים, ולצד השני יתחייב אף לר"א על קורט ראשון ואח"כ על כל כזית, [כ"ג, דלא ילפינן מזה שיעור קורט לחיוב].

הוספה לפונ"ר עי' חזו"א זבחים סי' כ' (א') סק"ז ובמש"כ בזה מנחות ס"ו ס"ק י"ג.

מנחות ק"ז ב' חמשה קייצים כו' ובקו' תו'

במנחות ק"ז ב' תנן חמשה קמצים הם כו' והמעלה את הקומץ בחוץ חייב, והקשו תו' מ"ט סתם לן תנא כר"א דבעינן קומץ כולו, ותירצו דקומץ דקתני לאו לאפוקי כזית אלא לאפוקי מאידך דר"א דאמר בשני בזיכי לבונה עד שיקריב את שניהם וקמ"ל דסגי בחד, ובתוי"ט הק' דא"כ הו"ל למתנייה

במנחת כהנים ומנחת כה"מ לא מסתבר להצריך בב"א, וגם מאי פריך אביי מחוקה, מהיכן פשוט להצריך בב"א, [ועי' בספר מרן זללה"ה ס"ט ס"ק י"ז שנתמך לפרש סוגיין כמשמעות זו דבב"א, [ועמ"ש קמא סמ"א סק"ב], ועי' לק' ס"ק ט"ו].

תוד"ה ומר

ובתו' נראה דפי' כפשוטו דלאו דוקא וסגי בכזית כמו בהקטרה דהיכל, ונראה דודאי בעינן שיחפון מלא חפניו ואפשר דגם צריך להכניס שיעור זה לפניו, אבל בהקטרה לא כתיב שיעור אלא ונתן את הקטרת, ומצינן למימר דסגי בשיעור כזית ככל קטרת דעלמא, וכעין דאשכחן בקומץ לבונה דמנחה דבתחלה בעי קומץ דוקא, ובסוף סגי בקורט או שני קורטין, ויש לדקדק כן מדתנן וכולן שחסרו כל שהו כו' פטור, ואמרינן בגמ' משמיה דרבה גופי' [כ"ה בשטמ"ק ובגרסת הגמ' צ"ל רבה] דמודו רבנן לר"א דחסר פסול, ומתפרש דחסר דרבנן ודר"א היינו אותו שיעור, ולר"א היינו מלא חפניו, (ועוד דחסר מכזית פשיטא), ובזה מיושב דלא פליג רבה על עיקר מצות חפינה שהיא לעיכובא, ואביי פריך ל' דכי כתיב חוקה בהקטרה דפנים הוא דכתיב, דעיקר משמעות הפסוק דאחת בשנה אקטרת כתיב והתם כתיב חוקה, וודאי פשטא דקרא שיקטיר כל המלא חפניו.

ומסתמות דברי התו' משמע דחפינה דוקא, אבל מלא לאו דוקא, וזהו פשטות הגמ', דלמ"ד מלא חפניו לאו דוקא א"צ לחפון מלא חפנים, ואם חפן כזית סגי, אבל כל מה שחפן נעשה כקומץ דמיעוטו מעכב, וע"ז אמרו במתני' דחסר כל שהו פטור, דקביעותא דחפינה מילתא היא לכו"ע, והיינו דקאמר רבה בהא אפי' רבנן מודו, דנהי דמלא חפניו לאו דוקא, אבל אם חפן, אפי' כל שהוא מעכב, אבל לפ"ז הו"מ למימר דכו"ע מלא חפניו לאו דוקא, ומ"מ בחפן מלא חפניו

ומ"מ מודה ר"א כיון דסגי בכזית להקטרה, והכי משמע בכריתות ו' ב' דשיעור הפחות לפיטום הקטרת הוא מנה או פרס [עיי"ש ברש"י וברמב"ם], ואם סגי בשיעור כזית אף בעשיה למה לא יתחייב בכזית, ויש לדחות דלא מיחייב המפטם אלא על שיעור דלכתחלה [שו"ר ברש"ש בזה], מיהו מדברי רבא מוכח דלא בעינן קביעותא דחצי פרס כלל, דאל"כ לא משכח"ל שיוצאין בכזית לר"א, הוספה, עי' מנחות פ"ד ושלמה היתה קריבה, משמע שהמדה נאמרה ליום מנה.

שם דמ"ס מלא חפניו דוקא

שם דמ"ס מלא חפניו דוקא, פרש"י דבעינן נמי בב"א, ועפמ"א וח"נ שבא ליישב קו' תו' למה הוצרכו לומר לרבנן לאו דוקא, דאי הוה דוקא אף רבנן מודו דפטור ולא דמי לקומץ דילפינן בהדיא דהקטיר קומצה פעמיים כשרה, ועדיין אין זה מיישב למה הוצרך לומר דלר"א בעינן כולו בב"א, הא ודאי משמע דמודה ר"א בקומץ דלא בעינן בב"א ואפ"ה פטר עד שיקריב את כולו, וה"נ במלא חפניו מצי סבר דקומץ דמי, ופליגי בסברא כדפליגי בקומץ, וצ"ל דאמנם כונת רש"י לומר דר"י פליג גם בקומץ דבעינן בב"א, ודוחק [שו"ר במל"מ שכתב הק' כן, בד"ה ומ"ש רבנו ועי"ש].

ועי"ק דמדקתני וכולן שהקריבן בפנים ושייר מהן כזית והקריבו בחוץ חייב, יש ללמוד דא"צ להקריב בב"א בפנים, דמשמע דהא דחייב בחוץ היינו משום דבפנים סגי בהקטרת כזית זה להשלים כפרתו, והרי הפסיק באמצע הקטרתו, א"ו בכולהו כשר אע"פ שהפסיק, דלא מסתבר לאפוקי קטרת מהאי כללא דמתני', ולפ"ז אף לכתחלה א"צ להקטיר כולה בב"א, וכ"ה פשטות הדברים דק"ו מקומץ הוא, דכיון ששיעורו מועט ס"ד דבעינן כולו, וגם סתמא נותן מעט מעט ולא הזכיר שיעור שצריך ליוזר שלא יפסיק, וכן

דלפנים, ואביי תירץ דשפיר ילפי רבנן שיעור כזית בקטרת לענין חוץ מהיכל דכיון דחזינן דהקטרת כזית הקטרה היא, ה"ה בקטרת דלפנים, וכענין דקים לן בהקטרת דמזבח החיצון מחד דוכתא לכולהו, והכי מסיק רב אשי.

מנ"ל לר"א דשייר מהן כזית והקריבו בחוץ חייב

ויש לעי' מנ"ל לר"א דשייר מהן כזית והקריבו בחוץ חייב, מכיון דלא קים לי' שיעור כזית מנ"ל דבסוף מהני, וע"כ כזית דוקא קאמר דבפחות מכזית אף בשייר בסוף פטור, וצ"ל דברין הוא דאף פחות מכזית הי' מחייב, אלא דקים לי' מסברא דפחות מכזית לאו שיעור הקטרה הוא כלל, ולא מהני מה שההיתר תלוי בזה, [ועשטמ"ק מנחות כ"ו ב' למ"ד יש הקטרה פחותה מכזית דילפינן מחשבת חוץ לזמנו מואם האכל יאכל, והכא מאותו דכזית הוי דבר שלם], ולפ"ז אף בג' לוגין מהני אם הקריבן בפנים ושייר כזית או רביעית והקריבו בחוץ, דלאו מדין שיעור כזית בקרבן זה אתינן עלה.

והנראה בגמ' מ"ב א' דמודה ר"א דהקטרת כזית עבודה חשובה היא בפ"ע, כמתנה אחת בדם וכשחטית הבהמה לצורך מתנה אחת, אלא דס"ל דלחיוב בעינן מתיר גמור, ולכן באחרונה דהו"ל מתיר גמור סגי במתנה אחת ובכזית אחד, עי"ש ברש"י, [ויש ללמוד מזה דלא בעינן בב"א לר"א דומיא דמתנות], ולפ"ז הי' מקום לומר דכו"ע ילפי מהקטרה דהיכל דכזית חשיב הקטרה אף בקטרת, אלא דלר"א לא סגי בהכי לחייב, ונפ"מ דבג' לוגין ליכא שיעור כזית אף בשייר בסוף, אבל אין נראה כן בגמ', דהא רבא לא ס"ל לחלק בין ניסוך להקטרה, ועוד דא"כ לא צריכין למילף פנים מחוץ לחיובא, אלא דכו"ע כזית שיעור חשוב הוא, ופליגי אם סגי בזה לחייב, א"ו מדאשכחן בג' לוגין דפטור אף לרבנן, ש"מ דבלא ילפותא לא מיחייב,

ס"ל לר"א דדינו כקומץ, ויש לחלק דכיון שאם ירצה חופן רקכזית מודה ר"א דסגי בכזית לחייב, ול"ד לקומץ דלעולם שיעורו כך, אבל מדרבא גבי קביעותא דמנא חזינן שאינו כן, ויש לדחות דבהא פליג רבה.

והקשו תו' ל"ל למימר דלרבנן מלא לאו דוקא, הא בקומץ דכולו דוקא נמי אמרי רבנן דחייב בכזית, ותירצו דבקומץ ואינן איכא למיגמר דכזית חשיב להתחייב מדסגי בהכי למחשבת פיגול, [משא"כ בקטרת שאין בה פיגול, ומה שתלו הדבר במחשבת פיגול יעוי' מה שתמה מרן זללה"ה ס"ט ס"ק י"ז דאדרבה מחשבת פיגול יליף מחוץ ולר"א בעינן שיחשוב על כל הקומץ כדאמר מנחות י"ב ב', ועוד דמחשבת פיגול פוסלת גם כקטרת, כדאמר יומא מ"ח א' ועי"ש בתו', ועי' תו' לעיל י"ד א', אבל עיקר הדברים יש לקיים דבהקטרת מזבח החיצון אשכחן ילפותא דכזית חשיבא הקטרה, ערש"י מעילה ט"ו ב' דילפינן שיעור כזית מואם האכל יאכל אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח, והוא במנחות י"ז ב' בגמ' מה אכילה בכזית אף הקטרה בכזית, וההוא קרא גבי מחשבת פיגול כתיב, וזו כונת תו'], אבל בקטרת לא אשכחן שיעור זה, הלכך אי מלא חפניו דוקא הו"ל כוליה כג' לוגין דבפחות מזה לאו הקטרה היא, [וה"ה למחשבת פיגול דדוקא אכילת מלא חפניו מהני כמו לר"א], וע"כ מדמחייבי רבנן בכזית ש"מ דסגי בכזית לעיקר ההקטרה, מיהו גם בקטרת מצינו דבהיכל סגי בכזית, אלא דלא ילפינן פנים מהיכל.

וביאור הדברים דכיון דלא ילפינן הקטרה דלפנים מהיכל ולא ממזבח החיצון, כי היכי דלא ילפינן ניסוך מהקטרה הו"ל מלא חפניו כג' לוגין, והיינו דמייתי רבא דבניסוך מודו רבנן דבעינן כוליה דוקא, ודכוותה יש להצריך במלא חפניו, שאין לחדש בו שיעור כזית, ולכן הוצרך רבה לומר דלרבנן מלא חפניו לאו דוקא, ולרבא לא פליגי בקטרת

וא"כ לר"א דלא יליף חוץ מפנים או דמלא חפניו דוקא, ע"כ דניסוך וקטרת דינן שוה, ואפ"ה קתני דבשייר כזית חייב, וממילא ה"ה בניסוך.

שם אלא אמר אביי כו' מ"ס ילפינן פנים מחוץ כו' ר"א אף הקטרת חוץ מהקטרת חוץ לא יליף, דהא טעמייהו דרבנן דמחייבי בכזית קומץ ואינך משום דילפי מהקטרת חוץ או מפגול, ור"א לא יליף, ולפ"ז רבא דאמר השתא חוץ מחוץ לא ילפי רבנן, ר"ל ניסוך מהקטרה, אבל הקטרה מהקטרה ילפי, וס"ל דחוץ מחוץ אפי' ניסוך מהקטרה עדיף מפנים מחוץ אע"ג דתרווייהו הקטרה היא, אבל ודאי לדידיה ג"כ צריך לחלק דניסוך מהקטרה לא ילפי, והקטרה מהקטרה ילפי.

שם מאי היא דתניא

יג. **שם** מאי היא דתניא יכול המעלה פחות מכזית קומץ כו' מדנקט פחות מכזית קומץ ש"מ דרבנן אתיא דכזית חייב, ואפ"ה בפחות מג' לוגין פטור.

בשיעור משקין באכילת מזבח

שם והא פחות מג' לוגין דאית בהו כמה זיתים כו' משמע דהוה ילפינן אף בניסוך שיעור כזית, ויש לעי' מ"ט הא בעלמא משקין שיעורן ברביעית, ויש לדחות דה"ק דהו"ל למילף חוץ מחוץ דמקיש אכילת מזבח לאכילת אדם ודכוותה שתיית מזבח לשתיית אדם, ואמנם הכונה רביעית, ודוחק, [ונפ"מ לענין אם הקריב בפנים ושייר כזית והקריבו בחוץ אם חייב, עי' להלן בעיקר דין שייר בניסוך], מיהו מצינו במתנדב שמן לעיל צ"א ב' שקומצו ומקטיר הקומץ, ושיעור קומץ פחות מרביעית שהיא ביצה ומחצה, וקומץ שיעורו ב' זיתים, שהם כביצה או שני שלישי ביצה, וש"מ דהקטרת מזבח אף במשקין לאכילה מדמינן לה ושיעורן בכזית, וכ"ג דבהקטיר כזית מקומץ השמן בחוץ חייב, אלא שעדיין יש לדון ולחלק בין ניסוך לספלים

להקטרה ע"ג האשים, אבל כיון דמצינו בגמ' לשון כזית אף בניסוך, ובהקטרה הדבר מבואר, א"כ לית לן לחלק מדנפשין שיעור רביעית בניסוך, ומצינו שיעור כזית במשקין כגון בנזיר ל"ח ב' לר"ע דכולן שיעורן בכזית, ולמ"ר שיעור האוכלין דנזיר ג"כ ברביעית, וכן בדם השרץ כריתות כ"א ב' דלוקין עליו בכזית, וכ"כ הרמב"ם פ"ו ממ"א דכל חיוב דם בכזית, מיהו ביבמות קי"ד ב' אמרינן בדם עד דאיכא רביעית וערש"ש שם שהאריך בזה, ולפ"ז אפשר דאף באיסור אכילת קדשים קודם זריקה ובעולה אף לאחר זריקה השיעור כזית בין באוכלין בין במשקין, ויתיישב מה שסתם הרמב"ם פ"א ממע"ק ה"ב ד' דחמשה דברים בעולה מצרטפין לכזית, דאמנם שיעור כולן בכזית, ובתו' לעיל א' ד"ה עולה כתבו דמיירי בשרה פתו ביין, (ועתשו' הגרע"א ז"ל סי' קנ"ד).

ע"פ סק"ה נקטנו דפחות מג' לוגין לכל מילי כפחות מכזית כמשמעות הבריתא, (וכמ"ק בתו' לעיל א' ד"ה עולה דלא שייך צירוף בניסוך והקטרה שאין שיעורן שוה), אבל מהא דר"א דלא יליף שיעור כזית כלל, ואפ"ה אית ל' דבהקריב בפנים ושייר כזית והקריבו בחוץ חייב, ש"מ דשיעור זה מקיימין מסברא וכמש"כ לעיל ס"ק י"א, וכיון דס"ל לרבא שה' בדין ללמוד חוץ מחוץ אף לענין כזית בניסוך, יש לקיים ד"ז לענין שיור, דאם לכו"ע לא אמרי' כן בניסוך בשיור, א"כ ע"כ חזינן דניסוך שאני, ולפ"ז ע"כ לא לגמרי דמו פחות מג' לוגין לפחות מכזית, ורק לענין הא דמודו רבנן נשנו כברייתא ובסברא ג"כ אין לדמות פחות מג' לפחות מכזית, דודאי לוג ופחות מזה שיעור חשוב הוא, ואם א"צ ניסוך בב"א יכול לנסך לוג לוג.

ואם נימא דבניסוך בעינן שישפוך ג' לוגין בב"א, דכמו שאין הקטרה פחות מכזית אין ניסוך פחות מג' לוגין, אפשר לומר דרבא ה"ק דאי הוה ילפי רבנן חוץ מחוץ היו גם

ובדוחק י"ל דעיקר חידושי דרבא לומר שרשאי להקריבן לאיל ולכבש ולא רק לענין חיוב בחוץ, ונפ"מ נמי שאם חסרו כשרין, וה"ק השתא דאמרינן דלרבנן לאו מילתא היא כלל נמצא ד"ז, אבל ממתני' אין ראי' דהא איכא למימר דאף לרבנן קביעותא היא, ומ"מ מחייבי בכזית כמש"כ, מיהו זה דוחק, חדא דלא הו"ל להדגיש הנדון לענין חיוב חוץ, דהא זה יש לקיים אף אי קביעותא היא, וגם ה' לו להדגיש דראויין לכבש עתה, וכן לבאר דחסרו משה לוגין כשרין, ועוד דבאמת מנ"ל לרבא למעבד פלוגתא נוספת בין ר"א ורבנן, כיון דלר"א מהניא קביעותא ה"ה לרבנן.

ובאמת כבר הקשו כן בתו', אלא דלמאי דאיירינן בקטרת דלפנים דבשום ענין לא מחייב בכזית, הענין מובן דליכא למילף פנים מהיכל ואין לנו מקור לשיעור כזית, אבל בדרבא דאיירי בדהיכל דבלא קביעות מנא סגי בכזית, ודאי דאית לן למילף מגופיה לחייב בכזית, דלא גרע ממנחת כהנים וכה"מ דילפינן משם מנחה בעלמא דסגי בכזית, וע"כ צ"ל כתירוץ התו' דלא גמרינן אלא הקטרה שעל מזבח החיצון, וד"ז ילפינן מפיגול וממחשבת חוץ למקומו, דס"ל לרבנן מקרא דואם האכל יאכל דסגי במחשבת כזית לפסול הקרבן בחוץ לזמנו וחוץ למקומו, וזה גם מוכיח דחייבין עליו בחוץ, כדחזינן לר"א דפטר בחשב על כזית מהקומץ חוץ לזמנו וחוץ למקומו כדאמר' מנחות י"ב ב', אבל בקטרת ובניסוך ליכא דין פיגול ולא ילפינן בהו פסול מחשבה בכזית, ולכן אף לרבנן לא פסלה בהו מחשבה אלא בכולו, כגון במלא חפניו או בג' לוגין או בפרס וששה לוגין אם ה' קביעות מנא מילתא, ורק מפני שאין הקביעות כלום וכשר גם עתה בכזית ולכבש חייבין עליו בחוץ וסגי במחשבה על כזית וג' לוגין, אבל לא מהני מה שיש קטרת וניסוך בפחות מכאן.

למדין דכזית שיעור ניסוך הוא, והשתא דלא ילפי נשאר הדין דפחות מג' לוגין כפחות מכזית דמי, ולכן אף בפנים בעינן בב"א דוקא, אבל בפשוטו מנסך בנחת, וכששופך סוף הג' לוגין כבר ירד הראשון לשיחין [מיהו עי' סוכה מ"ט ב' שפוקקין הנקבים כדי שיראו מלאין, אלא דמשמע שאין זה מעכב בעיקר הניסוך], ואם צריך בב"א אפשר דלא מצטרף אע"פ שממשיך הקילוח כל הזמן, וגם ה' הדין נזכר שלא להפסיק בקילוח, [אבל הא דמצטרפין ע"ג המזבח בתוך הספל ג' לוגין מסתברא דלא מהני, דהר"ז כמצטרפין ע"ג המערכה, ועיקר הניסוך בשפיכה על המזבח, וירידתן לשיחין כענין משלה בהן האור, עי' סוכה שם לענין מעילה קודם שיתין, וכ"ה לשון המשנה במעילה ירדו לשיחין אין מועלין בהן], ועוד דאכתי בשל פר הדין נותן שיכול להפסיק בג' לוגין וג' לוגין, ולא אשכחן חילוק בזה, ולכן מסתבר יותר דמותר להפסיק.

שם אלא א"ר כגון דקבעינהו שני חצאי פרס במנא כו'

יד. שם אלא אמר רבא כגון דקבעינהו כו' לכאורה יש לפרש דע"י קביעותא דמנא נתחייב להקטיר הפרס כולו ולא סגי בכזית ממנו, ולרבנן השתא נמי אם יקטיר כזית ממנו יצא, ויש לעי' למה הוצרך לומר דלרבנן לאו קביעותא היא, הא בקומץ נמי חייב להקטיר כולו ומ"מ מחייבי רבנן בכזית, וה"נ אע"ג דאיכבע כל הפרס מ"מ חייבים בכזית, וה' אפשר לומר דבאמת עיקרו לומר דלר"א קביעותא היא, ואמנם לרבנן אפשר נמי דקביעותא היא ומ"מ חייב, ולאו דוקא קאמר דלרבנן לאו מילתא היא, אבל מהא דמסיים השתא דאמר' כו' קבע ששה לפר כו' משמע דדוקא קאמר מפני שראויין לאיל ולכבש, דאל"כ לא הו"ל למתלייה במאי דאמר' דלאו כלום הוא, הא לרבנן אף לבתר הקביעות חייב בחוץ, כדחזינן בקומץ ואינך.

מ"מ כשחולקן לשנים נקבע שיעורן מכח הששה לוגין וחסרון פוסלן, וקמ"ל דלענין זה מיהא אהני קביעותיהו.

לרבא אליבא דר"א אי מהני קביעות לחצי פרס
יש להסתפק לרבא אליבא דר"א אי מהני קביעות לחצי פרס או דוקא לשיעור פרס, (ולמאי דגרסינן דקבעיהו לשני חצאי פרס אין ראוי שצריך לקבוע שלם) ואפשר דתלוי אם יש מצוה להוסיף כמה שיש לו כשחסר משיעור פרס, או דאז סגי בכזית, ולמ"ש תו' לק' ב' סוד"ה ביש נראה דלכל שיעור מהני, ועי' ס"ק כ"ב.

למאי דמסיק רב אשי כאביי, נראה דג' לוגין משל פר, אף משנקבעו עם הזבח, דינן ככזית, ואם חשב על ג' לוגין חוץ לזמנו נתפגלו לר"מ, [והא דתנן מנחות ט"ו ב' להקריב נסכיו למחר ולא קתני מנסכיו כדקתני גבי זבח, היינו משום דבנסכי כבש בעינן דוקא כולו, תדע דהא גם מנחת נסכים בכלל נסכיו ובוה הרי קתני במתני' דחייב בכזית בחוץ, וה"ה למחשבת חוץ], ולענין שיור אפשר דלכו"ע בכזית וכמש"כ ס"ק י"ג, ובמלא חפניו נראה דלא בעינן דוקא שיחשוב על כולו, כמו לר"א בקומץ סגי בכזית כמו לחיוב בחוץ.

לר' יהודה סוכה מ"ח ב' אם חייב גם על לוג יין בחוץ

ויש להסתפק לר' יהודה סוכה מ"ח ב' דאמר גבי מים דבלוג הי' מנסך, אם חייב גם על לוג יין בחוץ, ואליבא דרבא לא תיבעי לך דכיון שאינו ראוי בקרבן זה פטור, אבל לאביי ור"א בדין הוא דנילף חוץ מחוץ כיון דניסוך מניסוך הוא, או"ד יין ממים לא ילפינן, וקצת משמע דלא פרכינן הכי דהא רבא ס"ל דאית לן למילף ניסוך מהקטרה ואע"ג דתרי מילי נינהו, ור"א לא פריך אלא משום ניסוך והקטרה ולא משום דיין מבשר לא ילפינן.

מיהו יש לדון דענין ניסוך המים לזכרון על המים הוא, ואינו מענין נדבה שנצריך

ולפ"ז לרבא בנסכים הבאין עם הזבח למ"ד דא"א לשנותן לזבח אחר, עי' מנחות ט"ו ב' ובתו' שם, תו לא מיחייב על ג' לוגין מששה של פר, וכן אם חשב על הנסכים להקריבן חוץ לזמנו וחוץ למקומו אינם מתפגלין לר"מ, אא"כ חשב להקריב כולו חוץ לזמנו וחוץ למקומו, כמו בקומץ לר"א, וכן הדין לכו"ע אליבא דר"א, דכיון שנקבעו יש לדמותן לקומץ, אבל בקביעות דמנא י"ל דלכו"ע לאו כלום הוא לאביי ור"א, (ולע"כ בסוגיא דנסכים וקביעות).

והנה במתני' קתני מנחת נסכים ובפשוטו מתפרש כל המנחה דהיינו ג' דפר וב' דאיל דדוחק לאוקומה בשל כבש בלבד, וש"מ דאף לרבנן נקבעת המנחה ואם חסרה פסולה, וכיון דקביעותא דמנא לאו כלום הוא, ע"כ מתוקמא משקרב הזבח, [וש"מ שא"א לשנותה, ודוחק לאוקומה כר"מ דוקא].

ק"י א' חסרו כ"ש והקריבן בחוץ פטור

ק"י א' חסרו כ"ש והקריבן בחוץ פטור, פרש"י דחסרו מג' לוגין, אבל חסרו מששה חייב, דלא אהני קביעותא כלל, ועדיין ראוי לכבש, ולפ"ז וכולן שחסרו דתנן במתני' אינו באותו ענין לר"א ורבנן, דלר"א מתפרש בקטרת שחסרה מפרס ובמנחת נסכים שחסרו מקביעותן בכלל, [וכן דכוותה בששה לוגין], ולרבנן חסרה דקטרת היינו מכזית, ודמנחת נסכים מעשרון, או לבתר הקרבת הזבח וחסרו כ"ש אף מג' עשרונות.

מאי קמ"ל רבא בהא דחסרו מג' לוגין פטור

יש לעי' מאי קמ"ל רבא בהא דחסרו מג' לוגין פטור, הא היינו דקתני בברייתא דפחות מג' לוגין פטור, ואם עיקרו לאפוקי דחסרו מששה לוגין חייב, הי' לו להדגיש דמג' לוגין קאמר, ואפשר דבאמת אף בחסרון כ"ש עדיין שם ג' לוגין עליהו, דא"א לצמצם, ומ"מ אם כבר נקבעו בשיעור זה וחסרו פסולין, וה"נ הכא אע"פ שנקבעו בששה לוגין,

קרבן חשוב, וא"כ י"ל דליכא למילף יין מיניהו, ועי' לק' ב' אם יש שיעור למים, וצ"ע אי ילפינן יין ממים דאין שיעור ולק' כתבנו דעת הרמב"ם דלכו"ע יש שיעור למים, - עי' יומא כ"ד א' דמני ניסוך מים ויין בתרתי, ועי"ש בתו', ואפשר דהיינו נמי מה"ט דניסוך מים לזכרון, ול"ד להקטרה.

ק"ט ב' מאי פטור פטור ציבור

טו. ק"ט ב' מאי פטור פטור ציבור, יש לעי' מ"ט לא קתני יצא, ואפשר דאיהו גופי' חייב להוסיף באותה הקטרה ועדיין לא יצא יד"ח עד שישלים, אבל אחר שגמר ההקטרה, אין חובה על הציבור להכניס גחלים ולהוסיף בהקטרה, ואיסורא נמי איכא כיון שנשלמה מצות ההקטרה, אבל באותה הקטרה שרי דלא בעינן בב"א לפמש"כ ס"ק י"ב, (וכדתנן בתמיד פ"ו התחיל מרדד ויוצא ובדרך זו אינו שופך בב"א), ומסתברא דאינו מוסיף בהקטרת בה"ע מה שחיסר בשחרית.

מה מקור דברי הרמב"ם דהקטיר מן הקטרת של קה"ק כזית בהיכל חייב מיתה

הרמב"ם פ"ה מה' עיוהכ"פ הכ"ו כתב דהקטיר מן הקטרת של קה"ק כזית בהיכל חייב מיתה, ולא נתפרש מקורו, וראיתי מועתק לשון פירוש המיוחס לר"ח דגרס בדאביי כי פליגי בקטרת דלפני ולפנים וקא מקריב לה בהיכל רבנן סברי ילפינן פנים מחוץ מה חוץ למקדש חייב כזית אף בהיכל חייב כזית, וכנראה זוהי גרסת רבנו, ולפ"ז מתפרש בהקטרה דלפנים כו"ע ל"פ, דהיינו בזר שהקטיר בפנים דלכו"ע בעינן מלא חפניו, ואפשר דמפרש דהיינו דקתני כזית בחוץ פי' בהיכל חייב, חצי פרס בפנים פי' לפני ולפנים פטור זר, דבעינן מלא חפניו דוקא, ומיושב בזה מש"פ בפ"ט מין במינו ה"ד דזר שהקטיר כזית בהיכל חייב מיתה אבל המקטיר קטרת ביוהכ"פ בקה"ק אינו חייב מיתה עליה עד שיקטיר מלא חפניו, וכבר האריך מרן זללה"ה

בס"ט ס"ק כ"א בביאור דברי הרמב"ם, ולע"כ, אלא דלא הו"ל גרסא זו, והספר שם מפרש דלמסקנא קטרת דמתני' בכזית ממלא חפניו שהקריבו בהיכל מיירי, וניחא שהשמיט הרמב"ם בפ"ט ה"ח קטרת עי"ש.

ומרן זללה"ה שם ס"ק י"ז י"ח י"ט תמה איך אפשר לפרש מלא חפניו ל"ד, ותמך במ"ש רש"י דר"ל דבעינן בב"א, ועפ"ז נקט דלמסקנא מעכב בב"א במלא חפניו ובניסוך, ועמש"כ בזה לעיל ס"ק י"ב.

בדיני זר בכזית לפנים ובהיכל עמל"מ פי"ט ממעזה"ק.

שם תוד"ה דקבעינהו

שם תוד"ה דקבעינהו, פשטות דבריהם ליישב מה שדקדק רש"י בלבונה, דכיון דקבעינהו מנא אם חסר פסול, ולפ"ז לא מתוקמא הא דחסר פסול כרבנן דלדידהו קביעותא לאו מילתא היא, מיהו בלא"ה לרבא לא אתיא כרבנן בקטרת אלא בכזית, ועי' ס"ק י"ד במנחת נסכים, ברם עיקר הדבר דנקטו דקביעותא דמנא אלימא טפי מקביעות קומץ צ"ב, דהא ודאי מעיקרא בעינן קומץ כדאמר מנחות י"א ב', ומ"מ אם חסר כשר.

וצי"ל לדבריהם דקבעינהו במנא אחר הליקוט מע"ג המנחה, עי' רמב"ם פי"ג ממעזה"ק הי"ב ועי' סוטה י"ד ב' בדין קידוש הלבונה בכלי אחר הליקוט, ועמל"מ שם.

ומ"מ הדברים מחודשים, דודאי קומץ מתפרש אף לאחר דקבעינהו במנא ומ"מ מהני הא דאשכחן דהשיעור כזית, ולא פליגי רבנן בכולה מתני' בדין קביעות מנא, וכבר תמה מרן זללה"ה שם ס"ק כ"ב בדבריהם ז"ל, [ובצ"ק כנראה פי' דקשיא להו למה לא חייב ר"א בכזית לבונה קודם שחסרה, דלא גרע מקורט, ועי' תירצו דאהני קביעותא דמנא לחייב להקטיר כולו כ"ז שהוא קיים, ועי' לעיל ס"ק י"א בדברי מרן זללה"ה בדין קורט

קודם שאבד], וצ"ע, (ואם נימא דקביעותא דמנא אלימא מחיוב קומץ ואינן מדאוריתא, דהו"ל כנדר ומשוי ל' כחד, יתיישב הא דהוצרך רבא לומר דלרבנן לאו קביעותא היא עס"ק י"ד, ולפ"ז שייך קביעות רק בדבר שבידו לשנות שיעורו, אבל ל"נ כן).

ק"י א' איבעיא להו חסרון דחוץ

טז. ק"י א' איבעיא להו חסרון דחוץ כו' בבהמה ג"כ משכח"ל נדון זה, כגון שצמר אונן הפר קודם שקיבל דמו דפסול כדאמר כ"ה ב', ואם דינו שאם עלה ירד כמו שצידד אאמור"ר שליט"א בס"י סק"ו, עפ"ד התו' לעיל ק"ח ב' ד"ה כמאן, יש להסתפק בהוציאו ואח"כ צרם אזנו לר"ש דביוצא אם עלה לא ירד, [כ"ז לצד דחסר א"ע ירד, אבל אם עלה לא ירד פשיטא דליכא למילף מבעיא דחסרון להני דאם עלו ירדו, וכן משכח"ל לדון בנשפך דמה אחר שיצאו האימורין], ומסתברא דלא מיבעיא לן אלא בחסר דאף אם דינו כבע"מ, מ"מ אין זה במציאות אלא בהלכות הקרבן, אבל כשהפגם במום ממש, ודאי חייל אף על יוצא.

יש להסתפק ביוצא שאם עלה ירד, כגון יצא דמה לר"י או במנחה לר' יוסי הגלילי ור"ע, לתירוצ' בתרא דתו' ק"ח א' דמ"מ חייב בחוץ, כיון שאין בו אלא פסול יוצא דאתחלתא דהקטרת חוץ היא, איך הדין אם נוסף בו פסול אחר כגון שנטמא או לן, האם מספק"ל רק בפסוק חסרון דחמיר טפי שאם חסר בפנים פטור, או דכל פסולין דלבתר יוצא בכלל בעיין, אבל לא מסתבר לומר דהתם פטור ומ"מ מבע"ל בחסר, דאדרבה חסרון גרע.

מיהו אחי הר"י נ"י העיר דאפשר דדוקא ביוצא וחסר מספק"ל, כיון שפטור חסרון נתחדש לענין חוץ [אע"ג דאם עלה לא ירד למ"ש תו' שם], ואיכא למימר דמשיצא ליכא פטור זה, אבל בהני שאם עלו ירדו י"ל

דחיילי נמי איוצא, אע"פ שבלא"ה דינו שירד, ואם נימא דבעיין אף לר' יוסי הגלילי ור"ע דכל פסול מנחה ירד א"כ מוכח בגמ' דאע"פ שאם עלו ירדו מחמת חסרון מ"מ מספק"ל שלא יחול על יוצא, וכ"מ בתו' לצד דחסרון כבע"מ ואם עלו ירדו, וכ"נ למש"כ לעיל סק"ו פ"י מרן זללה"ה דחל פסול חסרון על יוצא אלא דלא מיפטר בהכי, וה"נ בשאר פסולין.

שם אבל בחסרון מודו ל'י

שם אבל בחסרון מודו ל'י, כבר תמהו בתו' מאי קמ"ל רבה, הא לר"א לא איצטריך, לאשמועינן שהרי סו"ס לא הקריב כולו, ועמש"כ סק"ו, ונראה דה"י מקום לומר דבחסר כ"ש אף לר"א חייב, דכי היכי דלאב"י ילפינן פנים מהיכל לחייב על כזית בחוץ, אע"ג דבפנים מלא חפניו דוקא, ה"נ לר"א דלא יליף מהיכל, אכתי בחסר כ"ש לא בטל מיניה שם מלא חפניו, ואיכא למימר דיתחייב בחוץ, דעל שיעור כזה חל שם הקטרה אף בפנים, דנהי דבהקטרה זו חסר כ"ש פסול, אבל בשיעור הכללי חשיב שהקטיר מלא חפניו, וכן בקומץ כה"ג, שהרי מתחלה ה"י יכול לחפון ולקמון בלא הכל שהוא וה"י כשר, ושפיר יש לחייב בחוץ בשיעור כזה, וקמ"ל ר"א דכל שנפסל בפנים אין חייבין עליו בחוץ, אבל לרבנן לא שמענו דחסר פסול, [ועי' לעיל ס"ק י"ב דלרבה גופי' יש חידוש דמודו ל'י לר"א דבעינן שלא יחסר ממלא חפניו ולא מכזית ודלא כרבא דלרבנן שיעורן פחות], וכע"ז כתבנו לעיל ס"ק י"ד בדרכא.

בסדר המשנה שלא נשנו הדינים אחרי פלוגתא דר"א ורבנן

יז. פדר המשנה דקתני דינא דקדשים ואימוריהן ודמנחה באמצע פלוגתא דר"א ורבנן צ"ב, ואמנם הא דקדשים ואימוריהן ומנחה שלא נקמצה מישך שייכי כמש"כ להלן בשם הרמב"ם, וגם לא מצי

למיתני קדשים ואימוריהן בהדי עולה ואימוריה, דהוה משמע דמצטרפין, והא דעולה ואימוריה שייכא בהדי קומץ לומר דחייבין על כזית לכו"ע (ואע"פ שחסר השאר), אבל אכתי אין בזה יישוב למה לא נטר בדינים אלו עד לבתר פלוגתא דר"א ורבנן (ולבתר דינא דשיירי הדם דמענין אחד הוא), וכנראה רצה התנא להפריד בין שתי המחלוקות, וצ"ע מ"ט דהא בפשוטו מחד ענינא נינהו, [שור"ר דבמתני' דלק' סברי רבנן דמקלש קליש או מישרא שרי].

המחובר כמו תרומת לחמי תודה, וכיון דאית בהו ענין הרמה איצטריך לאשמועינן דלא מעכבא, והא דלא קתני לה גבי הכשר בפנים כדקתני דין המנחה, היינו משום דליכא נפ"מ בזה שהרי אין האימורין מתירין, וכ"ז שלא נשרפו חייב להוריד ולהפריד הבשר שהוא בכל תקטירו, וגם אין הבשר נותר כ"ז שלא משלה האור באימורין, ומשנשרפו אין נפ"מ בהכשרם.

שם והאיכא חציצה

שם והאיכא חציצה, אפשר דדוקא בבשר וחלב סברי דלא חשיב מין במינו, אבל בשר ובשר לכו"ע אינו חוצץ, ויתיישב בזה הא דבמנחה אין השיריים או המנחה שלא נקמצה חוצצין, והתם ליכא למימר כשהפכן דהא לא ידע מהו הקומץ, וגם ליכא לשנויי כדר"ש, דהא אף לענין הכשרא דמנחת שנינו כן, ועתו"ט ועי' תו' מנחות ז' א' ד"ה וכו', וק"ק דלשון הגמ' משמע דלכו"ע מין במינו הוא, ואפשר הי' לומר דממנחה ל"ק דכי היכי דחשיבא מין הקטרה שלא לבטל הקומץ, ה"נ מהני שלא לחוץ וצ"ע דהא נאמרה אותה דרשא גם על בשר שהוא בכל תקטירו, כדתיא מנחות נ"ז ב' ושמא לדידהו מיירי שמפזרה ולא חייצא.

שם אמר שמואל כשהפכן

שם אמר שמואל כשהפכן, לפי' הרמב"ם דחידושא דמתני' דא"צ הרמה דומיא דקומץ, ניחא דלא נחית תנא לדיני חציצה ושפיר מתפרש כשהפכן, אבל לפרתו דקמ"ל דרך הקטרה בכך, צ"ע היכי סתים הכי, וגם הס"ד דאין דרך הקטרה בכך מחודש, דנהי דהבשר אינו ראוי להקטרה זו, אבל מ"מ כיון שצורתו ראויה להקטרה לא מסתבר לפסול, וכן בדרי' מיושב טפי להרמב"ם, ואפשר דלא חשיב סתמא כר"ש, כיון דמתוקמא נמי כדשמואל, ועי' לקוטי הלכות דאכתי איכא סתמא בפ' בתרא כר"י.

ואפשר דדינא דכולן שחסרו לא מצי למיתני בתר קומץ ולבונה משום דלבונה שחסרה כשרה, וגם צריך לשנותו סמוך להני דרישא ומינייהו נשמע לסיפא, ואי הוה תני מיד בתר הכי פלוגתיהו דקומץ ולבונה הוה משמע דבסיפא ליכא דינא דכולן שחסרו, וכן דינא דסגי בכזית לא קתני בסיפא, (אם משום דבלבונה א"צ כזית, עס"ק י"א, או) משום דבעי לאשמועינן דאף בכולו פטר ר"א, וכששונה ד"ז סמוך לרישא הר"ז כדיוקא דלא סגי בכזית, אבל כשזה נשנה בפ"ע שפיר סמך על הדין הידוע דסגי בכזית, ועוד צ"ע בזה, ועי' לק' ס"ק י"ט.

ק"י א' המקריב קדשים

ק"י א' המקריב קדשים כו' ז"ל הרמב"ם פי"ט ה"ה המעלה את הבהמה כולה בחוץ חייב מפני האימורין, ואע"פ שלא הפרישן אין בשר הזבח חוצץ, וכאילו הקטיר האימורין בפ"ע, אבל המעלה מנחה שלא נקמצה פטור שאין הקומץ ברור ומובדל, קמצה וחזר כו', ומבואר מזה דחידושא דמתני' דאע"פ שלא הורם החלב כשר להעלאה, ומצינו גם ענין הרמה במתנות במתני' ביצה י"ב ב' בין שהורמו מאמש כו', וגבי פרים הנשרפין כתיב ואת כל חלבו ירים ממנו, וכן לשון יסיר בשאר קרבנות, ועי' מנחות ע"ז ב' דמדמי הרמתן לתרומה שצריך להרים ממנו מן

שם גמ' אר"ז נאמרה הקטרה בקומץ

שם גמ' אר"ז נאמרה הקטרה בקומץ כו' עתו' מנחות כ"ג ב' דעיקר מימרא דר"ז נאמרה גם אמתני' דהכא, ואפשר דאיצטריך לאשמועינן דאף שנפסלו להקטרה, מ"מ אין מבטלין זה את זה, ויש להסתפק לר' יוסי הגלילי ור"ע דמנחה שנפסלה תרד, אם גם בזה אין מבטלין זא"ז וחייבין בחוץ, או דדוקא משום דאכתי אם על"י.

שם בעי ר"י נפחא קומץ מהו שיתיר כו'

יט. שם בעי ר"י נפחא קומץ מהו שיתיר כו' אלא אליבא דרבנן דהכא כו' מבואר כאן דאם קומץ לא מישרא שרי ולא מיקלש קליש לא הוה מחייבי רבנן, וצ"ע אמאי הרי הקומץ מתקבל בפנים ומהני להכשיר הקרבן, ומה בכך שעדיין לא ניתר עי"ז, ומי גרע מכזית קומץ דלא מישרא שרי ולא מיקלש קליש וחייב כדלעיל, וכן במתנות במתני' דבסמוך, וכבר הק' בקרן אורה, ועי"ש עוד.

ואפשר דמשמע לגמ' דהא דקתני שהקריב אחד מהן, ולא קתני כזית מאחד מהן לומר שחיובו מצד עצמו ולא מדין כזית מקומץ, ונפ"מ דאפי' אבד השני חייב, [דהא לא קתני כאן שאם חסר כ"ש פסול כדלעיל, מיהו בקומץ ולבונה אם חסר הקומץ הו"ל מנחה שחסרה דפסולה ומ"מ י"ל דאם עלה לא ירד א"נ משכח"ל בשחסרה הלבונה], ובה אי לא שרי ולא קליש אין שום תועלת בהקרבתו, כיון שהמנחה בלא"ה לא תותר ולא תתכשר, ומדמחייבי ש"מ דכל חד לחודיה מהני מידי, והרי האמת כן הוא דאי מישרא שרי ואפי' מיקלש קליש ראוי לחייב על אחד לחודיה, ושפיר י"ל דהכי קים לגמ' במשמעות המשנה.

וא"ת אכתי אפי' אם אינו מתיר יש לחייב כיון דפסולו בקדש ואם עלה לא ירד, וי"ל דאם אינו כדבר בפ"ע הר"ז כחסר כ"ש דאימעיט מאותו כמתני' דלעיל.

שם רב אמר מין במינו אינו חוצץ, אולי צ"ל רבא, ואם נימא דדוקא בחלב ובשר פליגי, אין ראוי לפסוק כרב, מהא דקי"ל בעלמא, (ואי גרסינן רבא ניהא), אבל מ"מ כ"נ מסדר הגמ', ומהא דאמר מין במינו אינו חוצץ, ולא אמר רב אמר מין במינו הוא ומין במינו א"ח, ומשמע דפשיטא דמין במינו הוא.

שם תוד"ה מין במינו

שם תוד"ה מין במינו, בפשוטו הי' נראה דרגלי חבירו ובהמה דחיים הן, לא שייך לחשבם מין במינו, דודאי כל בריה בפ"ע, ורק במין הנטפל שייך לומר דמין במינו כחד, ולכא"ו זו כונת הגמ' יומא נ"ח א' שציין בגהז"ס דרגלי חבירו לא מצי מבטיל ל', וצ"ע ברש"י שם, ועי' לעיל כ"ד א' דעבדינן צריכותא בבהמה דמין בשר הוא ואדם דהוי טפי מין במינו, ועי"ז סמכו תו' בקושיתם, ואכתי י"ל דהטעם דפסול משום דלא בטיל.

מתני' קמצה וחזר קומצה לתוכה

יח. מתני' קמצה וחזר קומצה לתוכה כו' עי' מנחות ז' א' דמהני קידוש הקומץ בתוך הכלי שרת של המנחה כולה, דכיון שאין מבטלין זא"ז, הר"ז שפיר כלי שרת לקדש הקומץ, ועתו' שם דמין במינו אינו חוצץ, ומיושב טפי לשון המשנה דדוקא שלא נמצא אבל נקמצה וחזר קומצה לתוכה וממילא נתקדש בתוכה שהרי רוצה שיתקדש ועלתה הקטרתו לבעלים, חייבין עליו בחוץ, מיהו אם יש מנחה בבמה א"צ קידוש כלי כדלקמן קי"א א', וא"כ משכח"ל במנחה שבחוץ.

שם והקריבו בחוץ חייב

שם והקריבו בחוץ חייב, לכא"ו תערוכת זו אם עלתה תרד, דלהקטיר השיריים חמיר טפי, ולפ"ז אשמועינן חידוש דאפ"ה חייבין עליה בחוץ, כיון שאם נקטרה עלתה לבעלים.

הא דאמרין דלר"מ מישרא שרי, הק' בקרן אורה דהא לר"מ מפגלין אף בפסיעות של הולכה כדאמר ל' א' ואע"פ שאינן מתירין כלום, [ועתו' מנחות ט"ז א' ד"ה בין דבכזית מן הקומץ ובמקצת מתנות מודה ר"מ דאין מפגלין, ועי' בספר מרן זללה"ה סי"ב שהק' ע"ז מדאמר' מ"א ב' דאף במתנה אחת הוי פיגול, ולפ"ז ה"ה כזית מקומץ, ולא דמי לההיא דזבחים ל' א' דלענין שיהא כל דבר מחשבה בפ"ע בעינן דבר מסוים, ולע"כ.

ואפשר דחצי מהמתיר עצמו שאני, דסו"ס פיגל במתיר, כמו לרבנן בהולכת כל המתיר, אבל קומץ ולבונה אם איתא דקמא אינו מתיר כלל, א"כ לא פיגל במתיר, ואע"פ שלבסוף מצטרפין להתיר, מ"מ לא פיגל במתיר, ואמנם אחר שהקריב הראשון י"ל דמפגל אף בהולכת השני אע"פ שאינה מתרת כלום, דהשתא הרי הוא מוליך את המתיר, וכן לר"מ בהולכת הראשון למאי דאמר' דכל חד משרא שרי.

- נמצאו בזה עוד דברים -

ק"י א' מתני' הקומץ והלבונה שהקריב את אחד מהן כו' יש לעי' למאי הדר פליגי בדינא דמתני', ומ"ט לא כיילינהו ברישא, ועוד דרבנן לא אמרו דסגי בכזית מאחד מהן, ונראה מבואר מזה דהי' מקום לומר דמודה ר"א בהני דסגי באחד מהן, דכל אחד כקרבן בפ"ע, וקרינן ב' אותו, ול"ד להני דרישא שהם קרבן אחד ונקרבין כאחת, ולפ"ז ת"ק דקאמר שהקריב את אחד מהן בחוץ חייב, לא גילה דעתו אם ברישא כרבנן ס"ל, שהרי הי' מקום לומר דר"א מודה הכא, והשתא נמי איכא למימר דזהו באמת טעמ' דת"ק משום דהכא כל חד קרינן ב' אותו, ודעת אאמו"ר שליט"א דאה"נ רבנן דהכא כר"א ס"ל, מיהו לא מישתמיט דאיכא רבנן דסברי כר"א, עי' מנחות י"ב ב' וזבחים מ"ב א', ולעיל כתבנו דלהכי לא הזכירו רבנן כזית

ובזה מיושב הא דפלגניהו תנא להני פלוגתי דר"א ורבנן שנתקשינו לעיל ס"ק י"ז, דנדון קומץ ולבונה תלוי אי מישרא שרי, ואפי' מאן דסבר במתני' דלעיל כר"א, מצי סבר הכא דעל אחד מהן חייב כיון דמישרא שרי או מיקלש קליש והו"ל דבר שלם בפ"ע, וכן רבנן דפליגי התם אר"א לא מודו הכא אלא היכא דשניהם קיימים, אבל חסר אחד מהם, ואפי' כל שהוא ממנו, אף על חבירו פטור, ולרבנן דהכא (אי ס"ל כרבנן דהתם) אף על כזית מאחד מהם חייב, כ"ז שלא חסר, והרמב"ם בפ"ט הי"ד פסק כת"ק דמתני', וא"כ משמע דק"ל מיקלש קליש, דהא ק"ל אין מפגלין בחצי מתיר, ואי מישרא שרי הדין נותן דמפגלין, מיהו לפמש"כ דרק היכא דאבד אחד מהן תליא בד"ז, א"כ י"ל דהרמב"ם לא נחית לדיוקא דמתני' ודבריו מתפרשים כששניהם קיימין, ובזה לכו"ע לא גרע מכזית מקומץ, - ועי' לעיל סק"ה דלרבנן דהכא אפשר דחייב שנים על הקומץ ועל הלבונה, וכ"נ, ואילו ברישא אינו חייב על כל כזית, - ולכאו' דוחק לומר דרבנן דמתני' דהכא באמת ס"ל במתני' דלעיל כר"א ולכן אמרו אחד מהן ולא כזית מאחד מהן והיינו דדייקנן בגמ' דלרבנן כיון דכזית לא סגי להו, וכל הקומץ עדיף, דלית לן לחדש רבנן כר"א ועוד, שוב פי' כן אאמו"ר שליט"א ולע"כ.

הא דאחד בפנים ואחד בחוץ חייב וכן בשייר כזית, אע"פ שהכזית לחודי' לא שרי, ואם פיגל בו אינו פיגול, ל"ק דהיכא דמהניא הקרבנות לא בעינן שיתיר לחודיה, ואפי' לא נשלם בזה, כגון במתנות שבפנים דמודה ר"א כיון שמשם הוא מתחיל, ורק בהני דלא מהנו לחודיהו השתא אלא בצירוף מה שיביא אח"כ, ואם לאו בטל גם הא דהשתא, בזה דיינינן שיהא מתיר או מקליש, וכשהוא כשר מחייבי רבנן בכזית ראשון אע"פ שלא התיר מידי, כיון דמצטרף להתיר.

ק"י א' מתני' הזורק מקצת דמים בחוץ

כ. ק"י א' מתני' הזורק מקצת דמים בחוץ חייב, פ"י אפי' מתנה אחת בחטאות הפנימיות כדפרש"י, וכ"נ בגמ' דמודה ר"א בדמים ולדידי' סגי במתנה אחת, ויש לעי' לרבא ק"ט ב' דלא ילפינן פנים מחוץ מנלן דחייבין על מתנה אחת בחטאות הפנימיות, הא לא אשכחן דמתנה אחת מכפרת אלא בחיצונות, ואפשר דבמתנות שהם חלוקות זו מזו בעיקר מצותן, פשיטא לן דלא גריעי מכזית מקומץ, ורק בקטרת ומנחות וניסוך שאינם חלוקין בהקטרות, בזה בעינן למילף דסגי במקצת, [וכעין חלוקת איברים במוקטרי פנים ק"ח ב' והיינו כל נתח בפ"ע כמש"כ סק"ג, דכל שמצותו כך ודאי נדון בפ"ע], ולענין פיגול נמי אשכחן דסגי במקצת דמו למחר, ואף בפנימיות הדין כן, אלא דיש לשאול התם מנלן, וכן למאן דלית לי' פיגול בפנימיות כמ"ש תו' ק"ט ב' דהיינו ר"י ור"ש, ואפשר דכ"ז מה"ט דמתנה אחת חשובה בפ"ע, וצ"ע ובירור ולע"כ.

יש להסתפק אי בעינן בשבע הזאות שבחוץ, [והיינו למאן דלא ס"ל כר"א בההיא דממקום שפסק, ובהא דמתני' ס"ל כותיה ולפמ"ש מרן זללה"ה או"ח סי' קכ"ו דרק בשל יוהכ"פ ס"ל ממקום שפסק מתחיל, ולפ"ז אכתי פליג ר"א בפרים הנשרפין ושעירים הנשרפין, ועריטב"א יומא בזה], שבע הזאות או דסגי בכמות הדם הראוי' לז' הזאות, אבל בחוץ אפי' נתנן במתנה אחת חייב דסו"ס הוציאו מבפנים, מיהו בעינן שיזרקנו על המזבח או על האבן, ואם נתנו על המערכה אפשר דפטור, דדם אינו מהנקטרין, ומסתברא דחייב חוץ כעין פנים הוא, ובעינן ז' הזאות, [אם נימא דאף לענין חיוב אינו מתחייב אלא בז' הזאות פעם אחת ותו לא, וכן יש לדון בכל הדמים אם מתחייב טפי ממתנה אחת, בנתן וחזר ונתן, או בב' בנ"א, ולכאורה אין

מאחד מהן לאשמועינן דהכא יש חיוב בכל אחד בפ"ע, ולא נחתו לחידושא דכזית אלא לומר שבכל אחד יש חיוב בפ"ע, ונפ"מ שחייב שתיים, ואם חסרה הלבונה עדיין חייב על הקומץ, ואפשר דאפי' חסר הקומץ חייב על הלבונה, אם נימא דחסרון זה לאו כבע"מ לענין אעל"י, עתו' ק"ט א', [ואו דחסרו שירים גרע לגבי הלבונה שהיא מתרת אותן ולא חשיבא כבע"מ בחסרון בקומץ, וצ"ע בזה], ולפ"ז אמנם דברי רבנן דהכא מתפרשי דאף אם לעיל יסברו כר"א פליגי הכא, אבל עדיין לא שמענו דלקושטא דמילתא הכי ס"ל כיון דאיכא נפ"מ אף לרבנן דלעיל, - בלבונה לא מצי למיתני כזית כיון דסגי בקורט או ב' קרטיין, וערש"י במתני' ק"ט ב' ובמשנ"ת לעיל ס"א סק, ועי' מנחות י"א ב' דלר"י נפחא או ר"א אף בבזיכין פליגי.

שם בעי ר"י נפחא כו' נראה דהספק אם רבנן דהכא בעלמא כר"מ ס"ל ור"א כרבנן, או דאף רבנן דר"מ סברי כרבנן דהכא, ור"א הוסיף לחדש דבעינן תרויהו, והנה ברבנן דר"מ ובר"א פשיטא דלא מישרא שרי, ובנדון אי מיקלש קליש לא שמענו, וזה תלוי בבעיין, דאי רבנן דהכא כר"מ, א"כ י"ל דלרבנן דר"מ מיקלש קליש וכן לר"א, ואפ"ה פטר בחוץ דלא סגי במיקלש קליש שלא יחשב קרבן אחד, ואי רבנן דהכא פליגי אר"מ ש"מ דאף אי מקלש קליש סגי לחייב על כל אחד בפ"ע, וא"כ ר"א הוא המחדש דאפי' לא מיקלש קליש, [ולפ"ז לית לן פשיטותא דרבנן דמתני' דלעיל ק"ט ב' פליגי ארבנן דהכא, דאפשר דאינהו נמי כר"מ ס"ל, וא"נ רבנן דהכא נמי כרבנן דר"מ ס"ל], ולענין כזית מאחד מהן נראה דאף אי מישרא שרי מ"מ אין לחייב על כל כזית כמו שאינו חייב על כל סימן, [מיהו על כזית ראשון שפיר מיחייב, ורבנן דהכא לא נחתו לזה כמשנ"ת].

סברא לפטרו ע"י שכבר נתן בחוץ, דסו"ס עדיין ראוי הוא לפנים].

שם ב' רא"א אף המנסך מי החג

שם ב' רא"א אף המנסך מי החג כו' ק"ק שלא נשנה במתני' דין ניסוך דחייב בג' לוגין יין ומים, דבמנחת נסכים דרישא לא שמעינן אלא המנחה, ואפשר דהוה פשיטא לי' לתנא דכל הראוי לפתח אהל מועד שוין, ומתוך דברי ר"א שמעינן דכו"ע מודו במנסך, ואיהו קמ"ל במקצת, ועס"ק כ"א כ"ב מהו חדושה דר"א.

למה נשנו דברי ר"א בין ת"ק ור"נ דמיירו בדמים

יש לדקדק למה נשנו דברי ר"א בין ת"ק ור"נ דמיירו בדמים, ולפמשנ"ת בגמ' דר"א במקצת מים קאמר דחייב, ניחא דר"א מיירי מענין הרישא, והיינו דקאמר אף המנסך, [שו"ר שכן פי' בלקוטי הלכות (בפנים הגמ')] אבל ר"נ לאו מדין מקצת אתי עלה, שהרי הקרבן מתכשר בשיריים אלו, ולכו"ע חייב בכזית אחרון שהקרבן מתכשר בו, אלא עיקר הדין אשמועינן דחייבין על שיריים, ועוד כיון דר"א קאמר אף, לא בעי למיתנייה בתר ר"נ דהוה משמע דמודה לי' מיהו עיקר הא דקאמר אף, היינו משום חידושא דמקצת, וע"ע לק' ס"ק כ"א דר"א אשמועינן חידוש בחיוב בחוץ, ור"נ אי כמ"ד שיריים מעכבין הר"ז בדיני שיריים.

שם רנ"א שירי הדם שהקריבו בחוץ חייב

שם רנ"א שירי הדם שהקריבו בחוץ חייב, הא דקאמר שהקריבו ולא הזורק כדקתני ברישא היינו משום דדינו בפנים בשפיכה, ואם הי' שונה ששפכו בחוץ הוה משמע אף ע"ג קרקע, ובזה אין לחייבו דבעינן לכל הפחות העלה על הסלע או על האבן, נואף לרי"ש ק"ז א' דיליף לה מדרם שפך דכתיב בשחיטה מסתבר כן], לכך שנה שהקריבו, - כ"ז שלא

הקריב השיריים בפנים חייב על כל נתינה בחוץ, אבל אם כבר הקריב קצת בפנים הו"ל כשיריים דחיצונות ותלוי אי ר"נ מחייב בהן.

אמר רבא ומודה ר"א בדמים

שם גמ' אמר רבא ומודה ר"א בדמים כו' פי' ולאו משום דמודה לדיני' דת"ק מטעמיה, אלא דר"א ס"ל בדמים דכל מקצת מצוה בפ"ע, ולפ"ז מאן דסבר כת"ק בדין דמים הפנימים שנותן בתחלה, וסבר כר"א בפלוגתא דלעיל, פליג נמי בדמים, ויש ליישב בזה הא דאמר רבא לעיל מ"ב א' אברייתא דמתן דמים דאתא כר"א, דהיינו תנא דסבר כר"א, והדר פרכינן עלי' דלא אשכחן תנא דסבר כותיה, ואיהו גופיה מודה בדמים, וחזר רבא כו'.

שם תוד"ה ומודה

שם תוד"ה ומודה, וי"ל דס"ד דר"א קאי כו' כונתם דלא קאי ר"א אחידושא דמקצת, אלא אעיקר הדין דחייבין על זריקה וקמ"ל דה"ה על ניסוך, ואהנהו דלעיל היינו אכולהו מתנייתא, ותירוצם בתרא דאיכא לאוקומי אף אחיצונות פשוט יותר, [ומיקרי מקצת כיון דחייב גם על שאר מתנות שבחטאות כדלעיל ל"ח ב'], דנהי דת"ק אכולהו קאי, אבל ר"א שפיר קאמר אף אמקצת דמים דמודה ברישא [ולדעת מרן ז"ל לא מודה בכל הפנימיות אלא בדיוהכ"פ] ובה"ג במשניות הביא נוסחא דל"ג אף, ובמעילה מיייתי מילתי' דר"א בלא תיבת אף, אבל אין להוכיח מזה, ובירו' סוכה פ"ד גרסינן אף.

ק"י ב' ר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה

כא. ק"י ב' ר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה דאמר ניסוך המים דאורייתא כו' כבר תמהו בתו' דמשמע דאיכא מ"ד ניסוך המים דרבנן, ואין מביאין חולין לעזרה, ועו"ק דהיו שני ספלים ע"ג המזבח אחד של מים, ולא מסתבר שיוסיפו מדרבנן בצורת המזבח, דהא הכל בכתב, ובפיה"מ והרע"ב פי' דלמ"ד

דלא רמיזא בקרא אלא בהלל"מ אין חייבין עליו, וכבר תמה בתוי"ט מה לי הלל"מ מה לי דאורייתא, והק' עוד דבגמ' מסקין דר"א נמי מהלל"מ קאמר, ובוזה י"ל דפרטי דיני ניסוך מהלכה, אבל עיקר הדבר מקרא, ובכה"ג חשיב כדאורייתא, [ועי' ירו' סוכה פ"ד ה"ו בציון ירושלים, ונראה דאין ראי' מהא דאין לוקין על הלל"מ לנד"ד, דדיני מלקות לא נאמרו על הלל"מ, אבל כיון דראוי לפתח אהל מועד אפי' מהלכה שפיר מיחייב בחוץ].

ואפשר דבאמת כו"ע מודו דניסוך דאורייתא מפסוק או מהלכה, אלא דלמאן דיליף לה מנסכיה הרי מפורש בפסוק דענין ניסוך המים כניסוך היין וקרבן דמי וחייבין עליו בחוץ, אבל אי מהלכה בלבד שמעינן לה אפשר שענינו לזכרון כנטילת ערבה במקדש אבל אין מים בעלמא חשובין לדורון, ובכה"ג לאו קרבן הוא ואין חייבין עליו בחוץ, ולפ"ז ה"ק בשיטת ר"ע רבו אמרה דניסוך המים מרומז בקרא דנסכיה.

ולפ"ז מפורש בגמ' דאף מאן דדריש כר"ע מצי סבר דניסוך כל שבעה מהלל"מ, דלא ילפינן מקרא אלא עיקר הדבר, אלא פרטי הדינים כבהלכה, וזה כמ"ש אאמור"ר שליט"א תענית ג' א' דלמאי דמסקין דמתני' דמנסך כל שבעה ר"י היא ה"ה דר"ע וריב"ב היא, ורק לענין הזכרה ס"ל דמזכירין ביום שמרומז בפסוק, ועתו' מו"ק ג' ב' ד"ה ניסוך שכתבו דדרשא דר"ע אסמכתא היא, אבל אם נימא דלר"ע באמת ניסוך רק מששי, ואליבא דר"א הוא דאיכא לשנויי דמהלכה קאמר, א"כ מאי קאמר דאשתמיטת' לר"ל, הא ר"ל שפיר קא מקשי, והול"ל דילמא כר"ע ולא מטעמיה קאמר, אבל אם ר"ע גופי' מצי סבר הכי שפיר קאמר דאשתמיטת', מיהו מגרסת ספרים ישנים שבתו' משמע דקושטא הוא דלר"ע לאו בכל החג מנסכין.

ואפשר דר' יוחנן הוא דקאמר אשתמיטת' לר"מ יודפאה הא דר' נחוניא, וסבר דמ"ד דאורייתא היינו כר"ע, ורבנן דסברי כל ז' ע"כ מדרבנן קאמרי, ואמנם לפ"ז קשיין קושיי דר"ל, אבל האמת דר"א מהלל"מ קים ל', ולכן מצי סבר דלא בעינן ג' לוגין, וגם כל החג חייב, וזה כפרש"י דמהא דר"י שמעינן דלכו"ע דאורייתא היא, [א"נ ר"ל הוא דמסיים הכין], ולשון אשתמיטת' מיושב לפ"ז, דאילו לר"ל הו"ל לר"י למימר ל' מימרא זו ולא למיסתם, דהא איהו הוא דשמע לה, ובפרט דר"ל ידע לה בערבה ולא בניסוך, דהו"ל לפרושי ליה היכי איתמר, וגם ה' צריך לתקן לישנא דלאו כר"ע ממש קאמר, אבל אי אר"מ יודפאה קאמר שפיר סתם הדברים כמסכים עם ר"ל בקושיותיו, ור"מ יודפאה סבר דלא לגמרי מדמינן להו או דלא חייש לדיוקא דמתני', דכיון דאשתמיטת' הא דר"י ע"כ איהו דחיק ומוקי אנפשי'.

ומשה"ק תו' דהא ר"י גופי' קא"ל משמיה, אפשר דקדים ר"ל ואקשי ל', ואה"נ דר"י גופיה ה' מפרש דאשתמיטת', או דלבתר הכי שמעה כמ"ש תו', ועירו' סוכה פ"ד ה"א דר"י דאמר הלל"מ דלא כר"ע, ועי"ש ה"ו.

למאי דמסקין לפרש"י דלכו"ע ניסוך המים דאורייתא, לכאורה עיקר חדושיה דר"א דסגי במקצת מים, ומודה ר"א דמנסכין ג' לוגין משום דאשכחן שיעור זה שהוא הפחות בניסוך היין, [וכ"מ במתני' סוכה מ"ח א' שזה השיעור אף למ"ד אין שיעור למים], אבל אין זה מעכב ולכן במקצת חייב, והיינו דקאמר אף המנסך, אבל יותר נראה בפשטות הגמ' דר"א עיקר הא דחייבין על ניסוך המים אתא לאשמועינן, כדסבר ר"מ יודפאה, ועוד דזהו חידוש בדיני העלאת חוץ, ואם כו"ע מודו דחייב ופלוגתתם בהלכות ניסוך הו"ל למיתני פלוגתיהו התם, וממילא נדע דחייב כשיעור

שם ארנב"י ביש שיעור למים

שם ארנב"י ביש שיעור למים קמיפלגי, פ"י תו' דלר"א אין שיעור למים, ובלא קבעינהו מנא חייב אף בפחות מג' לוגין, וה"ק ר"א לת"ק הא דמצרכת ג' לוגין היינו דוקא בדקבעינהו מנא, וצ"ע דהא קי"ל כאב"י ור"א דליכא מ"ד קביעות מנא מילתא היא, וגם בעיקר הדבר דקביעות מנא לא אשכחן אלא היכא דמצותו בכך כגון פרס דקטרת או ששה לוגין דפר, אבל אם אין שיעור למים כלל מנלן דמהניא קביעות מנא מידי.

ובפשוטו יש לפרש דאף אם מילא ג' לוגין ויותר, חייב אף על פחות מג' לוגין, דקביעות מנא לאו כלום הוא לקבוע השיעור שכשר בפנים, אבל אהני קביעותא לקדש כל המים שבכלי, ואז יתחייב על כל ניסוך מכלי זה, ור"א אשיעורא דג' לוגין קאי לומר שאם מילאן לשם חג אפי' טובא חייבין עליהן, ולא קאי על השיעור שמנסך בחוץ, אלא על שיעור המים שמתקדשים, ולכאוף אף לרבנן יכול לקדש יותר מג' לוגין לאחריות, אבל מ"מ בסתמא אין מתקדשין אלא ג' לוגין כדאמר סוכה מ"ח ב' דאי אין שיעור למים מתקדשין כולן, והתם מיירי שלא מדעת, וה"ע כשמילאן לשם חג לר"א מתקדשין כולן, כדרי' מעילה י"ג ב', וכ"כ רש"י בשמעתין דאין כ"ש מקדשין אלא הראוי להן.

ואפשר דלא מצי להקדיש קדושת הגוף לאחריות כיון שלא מצינו דין מותריהן, דהא אין להם פדיון, [ולפ"ז אף במנחות ליכא דין לאחריות בקדושת הגוף, ורק קדושת דמים יכול להקדיש לאחריות, וצ"ע ובירור, [שו"ר במנחות י"א א' ב' דמהני לקדש שני לוגין למנחה ושני קמצין והיינו לאחריות כמ"ש מן זללה"ה], ולצד זה ניחא טפי פלוגתתם דהכא וכן פלוגתא דר"י ור"ל במעילה שם, ואמנם התם סגי בקדושת דמים למעילה, ואיכא למימר דמותריהן אולי לקיץ

ניסוך, ואפשר דר"א אשמועין עיקר הדין דניסוך מים ג"כ כקרבן חשיב, ואינו מענין זכרון כערבה, ואמנם קושטא הוא דכו"ע מודו ליה, אבל כיון דאיהו אמרה, שנאה רבי בשמו, ועוד דלדידי' אף במקצת חייב והוי דומיא דמקצת דמים, ולכך שנה דבריו קודם דברי ר"נ כמשי"כ סק"כ, [ועי' לק' ס"ק כ"ב בעיקר ד"ז לר"א], ועי' בברייתא בסמוך לאוקימתא דרנב"י דנחלקו ת"ק ור"א בשיעור ניסוך ולא בחיובו בחוץ.

שם והא ר"א מי החג קאמר

שם והא ר"א מי החג קאמר, דמשמע דאין להם שיעור ולכן הוצרך לקראם מי החג, דאל"כ הול"ל ג' לוגין, מיהו למ"ש בגמ' ר"א בעי מילאן לשם חג, ומ"מ אי בעינן ג' לוגין לא יתכן שלא להזכיר שיעור זה, כדחזינן בבריתות ק"ט א' ב'.

שם ור"א בחג קאמר

שם ור"א בחג קאמר, לגרסת ספרים ישנים בתו' מתפרש האי לישנא דבכל החג חייב, ונראה דודאי ר"א לאפוקי מי החג אחר החג קאתי, דכיון דנקט מי החג הוצרך להוסיף דדוקא בחג, אלא דאם איתא דכר"ע ס"ל הי' צריך לדקדק לשנות מי החג בזמנן, כיון דלאו בכל החג קאמר, (ואם הי' שונה המנסך ג'ל מים בחג אפשר דלא הוה דייקנן מיני' דבכל החג קאמר, ורק הכא דנחית לפרושי בחג אחר שכבר אמר מי החג).

שם ת"ר המנסך שלשת לוגין מים

כב. **שם** ת"ר המנסך שלשת לוגין מים בחוץ חייב ר"א אומר כו' כ"ה גרש"י ותו' ול"ג ראבר"ש, וכ"מ באוקימתא דרבינא דפליגי אי למדין ניסוך המים מניסוך היין דא"צ כלי, וראב"ש בעי כלי בניסוך היין בבריתא דבסמוך [שו"ר שכ"כ בל"ה] וכ"ה בתוספתא דבהאי ברייתא גרסינן ר"א, וביין גרס ראב"ש.

המזבח כמותר נסכים, ומ"מ שפיר פליגי כיון
דהגדון בקדושת הגוף דנתנן [לצלוחית],
ומפרש"י נראה דזה דין בכ"ש שאין מקדשין
אלא הראוי להן, ולפ"ז אפשר דאין קידוש
כלי לאחריות, ויתכן שזה מפני שאין להם
פדיון, וכמש"כ, וצ"ע.

שו"ר מנחות ע"ה ב' דבמכוין לאחריות לא
קדשי אלא ארבעים מתוך שמונים,
ומשמע דלא שייך להקדיש יותר, מיהו
בשחיטת הזבח שאני, ואפשר דמשני כלים
בשני נסוכין.

ובירו' סוכה פ"ד ה"ו אמרי' דנפ"מ בין יש
שיעור למים או לא, אם כבר ניסך ג'
לוגין בפנים, וחזר וניסך ג' לוגין בחוץ, והיינו
כשמילא בכלי ששה לוגין דאם יש שיעור ג'
לוגין כבר יצא יד"ח ואין השאר ראוי בפנים,
ואם אין שיעור הכל ראוי בפנים, ומשמע
דלכו"ע אין ניסוך פחות מג' לוגין, אלא שאין
לו שיעור למעלה, ובזה מיושב פסק הרמב"ם
דבפ"ב ממעילה ה"ט כתב דמועלין ככולן כר'
יוחנן, ובפ"ט ממעלה ק"ה דפסק דבפחות מג'
לוגין מים פטור, והיינו כמבואר בירו' דדין
פחות מג' לוגין מוסכם לכו"ע פטור, ואין להם
שיעור למעלה דוקא.

ובאמת בתלמודן לא מצינו דאין שיעור למים
למטה, דפלוגתא דר"י ור"ל מעילה
י"ג ב' באין שיעור למעלה היא, וכן בסוכה
מ"ט ב' בשיעור החבית שיותר מן הצלוחית
היא, ולכאור' הדבר מוכח במתני' סוכה שם
דקתני צלוחית מחזקת ג' לוגין ומוקמינן
למתני' כמ"ד אין שיעור למים, אלא יש
לדחות דכו"ע מודו שנהגו בג' לוגין, וא"ת
כיון דלא נאמר שיעור בהלכה, א"כ ג' לוגין
מנלן, וי"ל דכיון שהפחות שבניסוכין הוא ג'
לוגין ילפינן מיניה דבפחות מזה לא חשיב,
ומיושב בזה דהברייית ששנו בחיוב חוץ ג'
לוגין ודפחות מג' לוגין פטור, אתיין אף כר"י
דאין שיעור למים, וכן בגמ' לא הוזכר השיעור

הפחות למ"ד אין שיעור למים, דהא לא
מסתבר דכל שהוא סגי דלאו שם ניסוך עלה,
והול"ל רביעית או לוג, (ואם הוא כזית
כלישני' דרבא ק"ט ב' א"כ הו"ל יותר מד'
מדות של לח במקדש, מיהו י"ל כיון שאין
להם שיעור, א"צ מדה), ור"ל דייק מדקאמר
מי החג, דלא ס"ל ג' לוגין דוקא, [ולפ"ז
ליתא לדיוקא שכתבנו סק"כ מלשון אף המנסך
דאמקצת קאי, דהא לר"א נמי בעינן ג' לוגין,
מיהו מ"מ שייך קצת בקידוש ששה לוגין וניסך
ג'], ולפ"ז נחא טפי דלא חש ר"מ יודפאה
לדיוקא דר"ל, כיון דע"כ גם ר"א כונתו ג'
לוגין, שפיר י"ל דמי החג דנקט משום דבעינן
קידוש כלי, ואוקימתא דר"פ ורבינא.

ק"א א' ר"פ אמר בקרבו נסכים במדבר

כג. **ק"א א' ר"פ** אמר בקרבו נסכים במדבר
פליגי, לכאור' הול"ל בקרבו
נסכים בבמה פליגי, ונראה דר"פ לא שמיע
לי' ברייתא דפליגי רבי ורבנן בנסכים בבמה,
ולכן תלה פלוגתיהו בדר"א ור"ע דבסמוך,
והתם מפרשינן עיקר פלוגתיהו בקרבו נסכים
במדבר, וכן אמר ר"פ גופי' לק' ק"ח א',
ורבא ברי' דרבה אמר בקרבו נסכים בבמה
וכפלוגתא דתנאי דאשכח בהדיא בד"ז.

ואפשר דר"פ סבר כאוקימתא דר"א ברי',
ורבינא כרבא ברי' דרבה, [בשטמ"ק
רבה בריה דרבא, והוא בטר ר"פ קצת],
דבתוספתא מיתניין שתי הברות ולא מסתבר
לאוקומי תרויהו בקרבו נסכים במדבר. — הא
דנחלקו במים לר"פ היינו לומר דלכו"ע ילפינן
ניסוך המים מניסוך היין.

יש לעי' אמאי קאמר אם מילאן לשם חג ולא
קאמר והוא שקדשן בכלי, דהא אף בכלי
חול מיירי שמילאן לשם חג אלא שלא
נתקדשו, ואפשר דכיון דקרבו ציבור הוא אינו
מתקדש אלא אחר שימסרנו לציבור, ולכן נקט
מילוי לשם חג דהיינו כסדר מילוי מי החג

שזוכה לכל ישראל במילוי, ומתקדשין בביאתן לעזרה.

למ"ד קרבו נסכים בבמה במה נתקדשו קדושת הגוף

יש לעי' למ"ד קרבו נסכים בבמה במה נתקדשו קדושת הגוף, וכן יש לשאול במנחה למ"ד יש מנחה בבמה כדתנן קי"ב ב' במה נתקדשה קדושת הגוף, דלא מסתבר לחדש שינוי במהות הקרבן, דבפשוטו כל קרבן כשקרב הרי הוא קדוש קדוה"ג, ועוד דהא תנן קי"ג א' דדין טמא שוין בזה ובזה, והמנחות ומנחת נסכים משקדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבויי' כדתנן מעילה ט' א' י' א', וע"כ דגם בבמה יש זמן שנפסלין בטבויי' דומיא דקידוש כלי בפנים, ומה שאמרו ס"ט א' דאין קידוש בכלי שרת במנחה בבמה, היינו דהקידוש בכלי חול ולכן גם זר כשר, אבל אין הכונה דאין קידוש כלל.

ונראין הדברים דמשנותנה בכלי חול ע"מ להקריבה קדשה קדוה"ג, דנתינה זו כתחלת הקרבה היא, דודאי מסתבר שהקמיצה היא ממנחה שקדושה קדושת הגוף, וע"כ דבנתינה לכלי שקומץ ממנו מתקדשת קדושת הגוף, [ואם כבר הקדישה קדושת דמים קודם לכן, יש להסתפק אם צריך לקדשה בפה בנתינה לכלי לקדושת הגוף], ואין בזה תימה, איך כ"ח מקדש, דתחלת ההקרבה מקדשת, וכלי חול כזר דמי שמקדש ככהן בבמה, ומצינו כע"ז לענין קיור' בפרה דמקדש בכלי חול, וכתב אאמו"ר שליט"א בס סק דמשמע שהקידוש מדאורייתא, ואילו בפנים מכ"ח לא מהני, וה"נ דכוותה, וכן מצינו דין כלי בקבלת הדם דפסח מצרים דכתיב מן הדם אשר בסף, ולקחו מן הדם פרש"י דהיינו קבלת הדם, וכן וישם באנגות אפשר דאכתי לאו הו"ו כ"ש, [עי' זבחים צ"ז ב' ובספר מן זללה"ה לאו"ח סי' קכ"ה סק"ה, ולע"כ].

וכ"ז בשעת היתר הבמות, אבל בשעת איסור הבמות ודאי לא מתקדשי בכלי חול אפי' רוצה לעבור ולהקריבן בחוץ, ומ"מ אם הקריבן בחוץ כדרך שקרבו בשעת היתר הבמות חייב, ויש לעי' היכי ילפינן חוץ מהיתר הבמות, הרי התם נתקדשה המנחה בכלי חול, אבל הכא הרי הוא מעלה מנחה ונסכים שלא נתקדשו קדושת הגוף ומנ"ל דחייב, וי"ל דענין הקדושת הגוף זוהי מציאות שכל העולה על שלחן המלך מתקדש בכך, (כדאשכחן באיסור תקרובת, דאיסורא דומיא דהתירא) ואם הקריבן לשמים אמנם נתקדשו, [אלא שאין בזה הלכות קדושה, והטעם משום דכונה לעבור עבירה אינה קובעת הלכות אבל אם העלן בחוץ אפשר דתו אין להם פדיון כי הקריבום ויקדשו], דהא גם מה שהמנחה מתקדשת בכלי חול אין זה מפני הכלי, אלא מפני שהתחיל בהקרבתה וכמש"כ, [וכגון שהקדישה קדושת דמים, או דבאין כאחד כשמיחד מנחה זו בכלי להקריבה לשמים חל עליו חיוב להקריבה במקדש, כההיא דסוף מנחות שאקריבנה בבית חונוי, וה"נ נתקדשה קדושת דמים מיהא], שו"ר בספר מן זללה"ה קמא ס"מ סק"ג, (ובסוה"ד משמע קצת דבבמה קדשי קדושת הגוף), וכן הק' בקרן אורה, ונקט דבבמה קדשי קדושת הגוף בפה.

קידוש קומץ בכלי בבמה

מסתברא דא"צ קידוש קומץ בכלי בבמה, דזה שייך רק בכלי שרת, ומ"מ חייבין עליו בחוץ, ואינו כקמצים שלא קדשו בכלי פ"ג ב', דדוקא אחר שנתקדשה קדושת הגוף בפנים אזלינן בתר הלכות פנים, וכמ"ש תו' ק"י ב' לענין קבלה בכלי חול, והתם נמי בשחט בחוץ פשיטא דחייב על הדם ואע"פ שלא נתקדש בכלי בחוץ, מיהו אפשר דלא ילפינן מנחה הנקמצת מבמה, דקמיצת איסור לאו כלום היא, והו"ל כמנחה שלא נקמצה, ורק בהני שא"צ קמיצה אמרינן דבאין כאחד הקדושת הגוף עם ההקטרה כאחת.

לר' יוסי הגלילי חייבין על מנחה שבכלי חול
בחוץ

מסתברא דאף לר' יוסי הגלילי חייבין על
מנחה שבכלי חול בחוץ, דלא קאמר
אלא בנתקדשה קדושת הגוף בפנים ונפסלו,
דומיא דבהמה שקדושה קדושת הגוף, ונהכא
נמי אם נתקדשה בפנים וקמצה בחוץ אפי'
הכניס הקומץ וקדשו בכ"ש פטור, ואפשר
דלכו"ע לאו שם קמיצה עלה, ולע"כ, ונפ"מ
דינה כשחט בפנים והעלה בחוץ, ואם עשה
שתיהן אינו חייב אלא אחת, עי' ק"ז א', דלא
הוצרכנו לפסוק אלא בקדשי פנים שנפסלו ע"י
השחיטה בחוץ, אבל בהני שהם כקדשי במה
ועדיין לא נתקדשו לפנים, אין חסרון דדבר
פסול, [דחשיבי עדיין ראויין לפנים, דיש כאן
תביעה שאל פתח אהל מועד לא הביאו (וזכר
לדבר דחוי מעיקרא ונראה ונדחה)], וצ"ע.

חסרון פוסל בבמה

נראה דחסרון פוסל בבמה בכל הני השנויים
במתני' ק"ט ב', אם נימא דמתקדשין
בנתינתן בכלי לשם הקטרה כמש"כ לעיל,
ומ"מ לגבי יוצא שפיר דיינינן דחסרון דחוץ
ל"ש חסרון, דהלכות מנחות של במה זהו נדון
בפ"ע, ולא דיינינן להו כלפי פנים אם עלו
ירדו, ויש לקיים כל דיני מנחות גם בחוץ.

נראה דלמ"ד לא קרבו נסכים במדבר, ה"ה
דאין חייבין על מנחת נסכים בכ"ח,
דסוג מנחה כזו ליכא בבמה, ולא מהני הא
דשם מנחה בעלמא איכא בבמה, דהר"ז
כמנחה שלא נקצמה וגריעא מינה שעדיין לא
נתקדשה, דלא נאמר קדושת הגוף בכ"ח
בבמה, אלא במנחה הראויה לבמה, (מיהו אם
נימא דאין חייבין בנסכים, אבל יכול להתנדב
נסכים בבמה, ה"נ דחייב, אלא שאם אפשר
לנדב א"כ גם ניסוך אפשר לנדב), ועי' לק'
ס"ק כ"ד בזה.

תו' ק"י ב' ד"ה אי

בתו' ק"י ב' ד"ה אי נקטו בפשיטות דנסכים
שבכ"ח ירדו בפנים, וכן בדין דלא שייך
להזכיר הכשר במה אלא כשכבר קדשו קדושת
הגוף בפנים, ובזה אמרין דלא חמיר פסול
יוצא, אבל כשאינו מתקבל בפנים מפני שלא
נתקדש לא מהני לזה במה וק"ו מקמצים שלא
נתקדשו פ"ג ב', ולכן צריך לדחוק בכונת
רש"י שכ' דהא בפנים אם עלה לא ירד דלא
קאי אנסכים שלא קדשו, אלא אבמה באופן
כללי, וצ"ע, וכבר תמה בזה מרן זללה"ה
סי"ט סק"ד.

מה שחילקו בתו' שם בין נפסל בפנים ללא
נתקדש, ביאור הדברים דנסכים בכ"ח
חשיבי ראויין לפתח אהל מועד, ע"י שיקדישם
קדושת הגוף, ולא אמרינן דעדיין אינן ראויין,
כיון שיחד עם העלאתו בחוץ מתקדשין
קדושת הגוף, כמו בבמה, [או כעין קדושת
הגוף, עי' לעיל], וקרינן ב' אל פתח אהל
מועד לא הביאו שבמעשה כזה ה' מתקדש
וראוי בפנים, והכלי חול בחוץ כזו בחוץ, שזה
מסדרי העבודה ולא בעצם הקרבן.

שם בקרבו נסכים במדבר קמיפלגי

כד. שם בקרבו נסכים במדבר קמיפלגי,
משמע דלמ"ד לא קרבו פשיטא
דפטור בלא קידוש כלי, ויש לעי' נהי דלא
קדשו אכתי נילף ניסוך ממנחה, דקרבה מכלי
חול, ומה מגרע שלא נצטוו קרבן זה בבמה,
הא מ"מ חזינן דבבמה אין כלי שרת,
וכדילפינן ניסוך המים מניסוך היין למ"ד
קרבו, ואפשר לחלק בין הקטרה לניסוך,
דכשמקטיר ע"ג האש איכא חשיבות קרבן
במעשה זה, וסגי אף מכ"ח, אבל ניסוך
דשפיכה בעלמא היא, לא אשכחן שיחשב
קרבן אא"כ נתקדש תחלה, ומש"ה ילפינן
שפיר ניסוך מניסוך, ומאן דלא יליף לרבינא
סבר דמים גריעי דלא חשיבי דורון, וכמים

המוגרים ארצה דמו, ולפ"ז במנחת נסכים לכו"ע חייבין אף מכ"ח דילפינן משאר מנחות.

אבל לפמשנ"ת לעיל הא דחייב בכ"ח בחוץ היינו מפני שנוהג עתה מנהג במה בזמן האיסור, וקרוב שאינו שייך בבמה, אין לחייבו משום כעין מנהג במה, דהא לפנינו אינו ראוי שעדיין לא נתקדש, ובחוץ ליכא קרבן כזה לומר שנוהג מנהג במה, ולכן אם לא קרבו נסכים במדבר פטור, ולא ילפינן ממנחה.

ברם לפ"ז צ"ב מ"ט ילפינן ניסוך המים מניסוך היין, וי"ל דלבתר דחזינן דכל סוגי קרבנות קריבין בבמה, ש"מ דאין חסרון בשלימות הקרבן מפני שהוא בכ"ח, אלא שלא נתייחדה מצות כ"ש בבמה, כמו שלא נתייחדה מצות כהנים ובגדי כהונה, ולכן לענין חיוב בחוץ הו"ל כ"ח כור שחייב בחוץ, וכע"ג הסלע או פרטי דין מזבח דלא בעינן בבמה, וחייבין בחוץ, אבל אם אין ניסוך בבמה אין לחייב מכח דיני במה אלא בקרבנות השייכים בבמה.

המנסך מים בחוץ צריך שיהא קרבן ציבור

לכאורה המנסך מים בחוץ צריך לזכותן תחלה לכל ישראל ולקריבין כחובת הציבור, ויש לעי' בשלמא אם קדשו בפנים ע"מ לנסכן ע"ג המזבח והוציאן לחוץ הרי הוא מנסך קרבן הציבור, אבל כשמילא בעצמו ולא קדשן איך זה נעשה קרבן הציבור, ואמנם קדושת דמים וזכות הציבור במים יכול לעשות משעת מילוי, אבל שיחשבו ע"י הניסוך כמנסך מי החג ויקדשו קדושת הגוף בניסוכו, א"א אלא בשליחות כל ישראל, ולדעת מרן זללה"ה דיחיד מתנדב מים בחג ניחא, [וצ"ל דהוי דומיא דערבה דרק בבמת ציבור שייכא דאל"כ ל"ל למילף מיין], וכ"כ בקרן אורה בשם משכנ"י עי"ש, וצ"ל דלענין חיוב סגי בזה שמנסך בחוץ כעין פנים, ואילו הי' זה מקומו הי' כשר.

עיקר הדבר דתלו לה בגמ' אם קרבו נסכים במדבר, לכאורה יש מקום לומר דאף למ"ד לא קרבו, מ"מ כ"ח בחוץ כור וחייבין, ויש גם מקום לומר דאף למ"ד קרבו, מ"מ השתא דלא קדשי, פטור בחוץ, ויתכן לומר דניחא לן למתלייה בפלוגתא שכבר נחלקו בה, ויותר נראה דפשיטא לגמ' שהנוהג מנהג במה בזמן איסור במות חייב, ולכן למ"ד קרבו אין לפטרו משום כ"ח וע"כ דמאן דפטור משום דסבר לא קרבו, ועי' לק' ס"ק כ"ה דלכאור' משמע דראבר"י ורנב"י לא ס"ל הכי.

שם תוד"ה בקרבו כו'

שם תוד"ה בקרבו כו' אלא תרווייהו סברי אין שיעור, פי' דלא נחתי לד"ז בפלוגתא זו, אבל שפיר אפשר דת"ק סבר יש שיעור, ולפ"ד הרמב"ם שנתבאר לעיל ס"ק כ"ב אפי' אם סבר ת"ק אין שיעור צריך לשנות ג' לוגין דלכו"ע יש שיעור למטה, וניחא טפי.

בירי' מגילה פ"א ה מפיק לה רבי מהקדש הסך דניסוך רק בקדש.

שם גמ' בירוצי מדות א"ב

כה. **שם** גמ' בירוצי מדות א"ב, יש לעי' א"כ מ"ט נחלקו בדין ניסוך בחוץ, הא ממילא מובן דלמ"ד לא נתקדשו, ה"נ דפטור, וי"ל דקמ"ל ת"ק דאע"ג דבירוצין אזלי לקיץ המזבח, מ"מ כ"ז שלא פדו אותן יכול לזווגן לזבח אחר ושפיר חייב עליהן בחוץ, ועוד דמשהוציאן הי' ראוי לומר שהוחלטו לפדיון כיון שכבר נפסלו בפנים, מיהו משמע דלראב"ש בירוצין לא נתקדשו, ולא משום דפליג על חיובן בכה"ג, ולראב"ש יש ג"כ חידוש דאע"פ שנתקדשו קדושת דמים וגם לא יצאו מידי מזבח דאזלי לקיץ המזבח, אפ"ה פטור עליהן בחוץ, ולא אמרי' שנטל דבר העומד למזבח והקריבו בחוץ, ועי' בספר מרן זללה"ה מנחות סכ"ז סק"ז שביאר בכ"ז ולע"כ בסוגיא זו.

ויש לעי' מ"ט לא פי' ר"א בר"י פלוגתתם בדין קידוש כלי כפשוטו הבריתא, ואם פי' לעיל כדר"פ וידע דגבי הדרי תניא כמו שהוא בתוספתא נחא, אבל אם פי' כרנב"י או כרבינא הו"ל לפרושי הכא דלת"ק א"צ קידוש כלי, דהא אית לן למינקט כר"ע דקרבו, ולכאורה נראה מזה דס"ל דאף למ"ד קרבו אכתי אין לחייב בחוץ בכ"ח, והכי נמי י"ל בטעמי' דרנב"י, ועי' לעיל סוס"ק כ"ד.

שם בבמה הנוהגת בכל מושבות הכתוב מדבר

שם בבמה הנוהגת בכל מושבות הכתוב מדבר, יש לעי' דהא בקרא כתיב או במועדיכם והיינו חובות הבאים ברגלים כמ"ש בספרי, וכ"ה במנחות ז' ב', והני בבמת ציבור הוא דקרבי, ואם איתא דבבמת ציבור כבר נתחייבו במדבר, למה נכתב כאן, [ואם נימא דבמדבר לא נתחייבו בעליה לרגל (כי היו כל הזמן כבמחנה שכינה), וכדרשין פסחים ח' ב' במי שאין לו קרקע, וערמב"ן סו"פ ראה שנסתפק בזה, ובשילה מצינו בחגיגה גבי שמואל שהי' מצווה בעליה לרגל, וכן אמרו באלקנה, ולא מצינו לחלק בזה בין שילה לגלגל, ואיכא למימר דהא נמי בארצן תליא, נחא, דכיון שנתחדשה מצוה זו בא"י שפיר מני לה בהדיהו], וי"ל דכאן נתחדש חיוב בקרבנות חובה, ואמנם במדבר רק בקרבנות נדבה הקריבו נסכים, אבל במדבר לא חייבה תורה נסכים בחובה, (מפני שלא הי' מצוי בידם).

ק"א א' תוד"ה לדברי

מ"ש תו' בשם רש"י דציבור לכו"ע נתחייבו בנסכים במדבר כדכתיב גבי תמיד, כ"כ גם תו' בקדושין, וכ"כ הרמב"ן בפ' שלח מדכתיב בההוא קרא פתח אהל מועד כו' לדבר אליך שם, וש"מ דאאהל מועד שבמדבר קאי, וכ"כ בפ' פקודי בהדיא את העולה ואת המנחה, [ומ"ש תו' ואיני יודע כו' נראה שקיבלו כן בעל פה בשם רש"י, ולא הי' בידם

פרש"י באותה שעה, ואח"כ הוסיפו לשון רש"י שביאר טעמו, או שח"א הוסיפו], ובספרי חלק ר"ש אתלמיד אחד, וקמפלגי בפלוגתא דר"ע ור"ש, ועי"ש דבתחלה מייתי פלוגתא דר"ש ור"ע דמייתי בקדושין, ואמנם גם מהספרי ראי' לפרש"י, [והרמב"ן שם שהביא מהספרי משמע דנחלקו אם נתחייבו נסכים במדבר לציבור או דגם ציבור נתחייבו רק בארץ, וכנראה ט"ס וצ"ל במת ציבור ובמת יחיד, אבל לפ"ז קשה לר"ע למה לא הביאו הנביאים נסכים, ולפי מה שהעתיק הרמב"ן נחא, וצ"ע, ועי' לעיל דקרבנות חובה לא הקריבו נסכים מקרא דאו במועדיכם, ואיכא למימר דקרבנות חנוכת המזבח לא דמו לנדבה בזה], וכ"כ הרמב"ן שמיני ט' י"ז דמנחת המילואים היא מלבד המנחת נסכים, עי"ש, ועי"ש ברמב"ן פ' שלח שאף הנשיאים לא הביאו נסכים, והא דכתיב כל הבקר לעולה וגו' ומנחתם היינו הסולת שהביאו בקערה ובמזרק, דהא לא הוזכר הסלת קודם לכן, וכפי הנראה הקריבו המנחה אחר העולות מעין מנחת נסכים דבפשוטו מנחתם אעולות קאי, וצ"ע לר"ע דקרבו בבמת ציבור, וצ"ל דקרבו ומצינו בהרבה מקומות שלא הוזכרו הנסכים בהדיא, [ומ"ש רש"י מנחות ח' ב' דמנ"ס הוואי כבר תמהו תו' שבשטמ"ק שם מהתו"כ דקחו את המנחה היינו מנחת נחשון ומדנאכלת לאו מנ"ס היא, וכ"ה בספרי דמנחת נחשון נדבה הוואי הובא ברש"י נשא], ועי' ספרי פנחס דנחלקו אם עולת תמיד העשויה בהר סיני היתה עם נסכים, [והא דכתיב האי קרא בין המנחה לניסוך, אפשר משום דריח ניחוח נאמר רק על הקטרה], ולע"כ בכ"ז רק העתקתי מקורות.

לענין הלכה אית לן למינקט כר"ע ורכבנן דכולהו בריתות, וחייבין על ניסוך המים והיין אף מכלי חוץ, וכן במנחות, [שאינן נקמצות עכ"פ].

פ"ד ב' אר"י השוחט בהמה

כו. פ"ד ב' אר"י השוחט בהמה בלילה בפנים והעלה בחוץ חייב לא תהא פחותה משוחט בחוץ ומעלה בחוץ, יש להסתפק אם ר"י אמר כן אף בנשפך דמה ויצא דמה, וחדא מיניהו נקט, או דדוקא שחיטת לילה קאמר, ואם נימא דבכולהו קאמר מתפרשים דבריו דכל שחייבין על שחיטתו בחוץ חייבין על העלאתו אע"פ שאם עלו ירדו, דנהי דעכשיו אינו ראוי לפתח אהל מועד, מ"מ חשיב קרבן דפנים שהעלהו בחוץ, כמו בשוחט בחוץ דחייב אף על העלאתו, ולא ממעטינן אלא הני דממעט ר"ש.

ברם לפמשנ"ת סק"ט דטעמא דשוחט בחוץ דחייב גם על העלאתו הוא משום דשחיטה אתחלתא דהעלאתו היא, והכל חלק מהעבירה ואין להקל עליו בזה שהקדים גם לשחוט בחוץ דכך הוא סדרן של דברים, לפ"ז אין ללמוד שחיטת לילה ונשפך דמה משוחט בחוץ, דהני כיון שנפסלו בפנים ואינן ראויין לפתח אהל מועד שפיר פטור עליהן, דאין העלאת החוץ כהמשך לשחיטת הפסול, וצ"ל דס"ל לר"י דהשוחט בלילה כלא הביא הקרבן בעזרה דמי, דהמביא בשעה שאינה ראויה לא מצי אמר שהקדש הוא שפסלו, אלא עדיין לא ה' בקדש, ובכה"ג ס"ל דמי שמעלהו בחוץ חשיב כממשיך העבירה, ול"ד לנפסלו בפנים שהקדש הוא שאינו מקבלם, דכאן מתחלה כלא הביאם דמי, [ועתו' ק"י ב' סוד"ה א'], ולפ"ז נראה דדוקא שוחט בלילה קאמר שעדיין לא ה' בו תורת קרבן, דהא ודאי אחר קבלת הדם הוי רבואת טפי, ומדלא אשמועינן הכי ש"מ דדוקא נשחטה בלילה קאמר.

תוד"ה לא

וזו כונת תוד"ה לא, שכתבו דכלן ויוצא וטמא לא שייך לא תהא פחותה משוחט בחוץ, דכיון שכבר הוחלט כקרבן דפנים לא שייך לחייבו כדין שוחט בחוץ, וע"כ אזלינן אם

מתקבל בפתח אהל מועד, ונראה דה"ה לר"ש דס"ל אם עלה לא ירד בנשחטה בלילה, א"כ ע"כ דבכלל קרבן דפנים חשיב, ולא שייך לחייבו מדין לא תהא פחותה כו', וזהו שכתבו תו' דר"ש לית ל' האי טעמא, דהא חשיב ל' קרבן דפנים בשחיטה לחוד.

ונפ"מ לענין התראה וחיוב שטים, דלר"ש חיובו מקרא דפתח אהל מועד, ולר"י חיובו מגז"ש דהבאה הבאה, ואמרינן ק"ז א' דחשיבי שני לאוין דהיינו דפריך תלתין ושב הויין, ולא שייך לומר אליבא דר"ש דתרויהו איתנהו, דתרת דסתרי נינהו, וכן נפ"מ אליבא דר' יוסי הגלילי דלר"ש חייב ולר"י פטור, - עס"ק כ"ט בדין מלק בפנים בלילה.

ואפשר דהיינו דקאמרי זעירי ורבה ק"ח א' דאיכא בין רבי וראב"ש שחיטת לילה וקבלה בכ"ח, דאמנם רבי וראב"ש בפלוגתא דר"י ור"ש קמיפלגי, אבל פלוגתתם רק אליבא דר' יוסי הגלילי, דאילו לרבנן אף רבי מודה דחייב, דלא תהא פחותה משוחט בחוץ, ולא אמרו דנפ"מ נשפך דמה כיון דבזה לרבי אף לרבנן פטור, ואין זו נפ"מ בתשובת ר' יוסי הגלילי, אלא נדון אחר, אבל השתא אשמועינן דשחיטת לילה וקבלה בכ"ח ג"ז תלוי בפלוגתא דר' יוסי הגלילי ורבנן, וכדברי ר' יוחנן, אלא דלראב"ש ר' יוסי הגלילי מודה בזה משום דסבר כאבוה דאם עלה לא ירד, ועס"ק כ"ח.

ולמדנו מדרבה דאף כשנשחט בהכשר, אם לא נתקבל דמה בהכשר, אכתי חייב בהעלאתה מדין שחוט חוץ, שעדיין לא נחשב כקרבן דפנים, אבל בנתקבל בהכשר ואח"כ נשפך או יצא, כבר הוחלט כקרבן דפנים, ואין לחייב עליו אלא עליו אלא למ"ד אם עלה לא ירד, [והא דקאמר קבלה בכ"ח ר"ל וכ"ש שחיטת לילה], ואפשר לומר בטעמא דמילתא דנהי דהאימורין עדיין לא היתה להם שעת הכושר, אבל הדם שנתקבל בהכשר היתה לו

שעת הכושר, וחייבין עליו בחוץ ביצא דמה, (וגם בפנים יתכן דהדם אם עלה לא ירד לר"י), וכיון שיש כאן חלק שנחלט כקרבן פנים, דהיינו הדם, תו לא מצינן למחשביה כשחוטאי חוץ.

פ"ה א' מתיב רחב"א השוחט כו'

פ"ה א' מתיב רחב"א השוחט כו' תיובתא, ק"ק שסתמו בל"ק תיובתא ולא הזכירו טעמא דכמאן דקטליה, דודאי היינו טעמיה דר"י, ולפמש"פ אאמו"ר שליט"א הר"ז פלוגתא דר"ש ורבנן, ולר"ש אית לי' האי טעמא, וי"ל דל"ק כמסקנא דל"ק דלא פליגי בד"ז, וס"ל דמהא דחשבינן לי' כמאן דקטליה ש"מ דדיני פנים קובעין כאן, ולא אמרי' דכל שחיטה פסולה כחוץ דמאי, הלכך אף לענין לא תבא פחותה לית לן למילף פנים מחוץ, והסברא כמש"כ לעיל דאתחלתא דהקטרה שייך רק בחוץ, ול"ב סבר בזעירי ורבה דמצינו בר"ש סברא זו וסוגיא ק"ח א' כל"ב דזעירי ורבה גופיהו נקטו כן, ולל"ק פליגי דבי וראב"ש בדר"י ור"ש כמש"פ רש"י בההיא דק"א ב', וצ"ע היכי נקטינן להלכה ככה"ג, דלא מצי למיתני שינויא בל"ק, ותיובתא בל"ב ועי' ק"א א'.

ק"א ב' תוד"ה השוחט

כו. בתו' ק"א ב' כתבו דהא דשלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פטור ל"ד לשוחט בלילה, דלילה אין מחוסר זמן אבל התם מחוסר מעשה, ונראה דאף המעלה מקרבן זה ששחטו בחוץ פטור, וכן באותו ואת בנו ומחוסר זמן, דכל מחוסר זמן חשיב אינו ראוי לפתח אהל מועד, ולא אמרינן לא תהא פחותה משוחט בחוץ, אלא כשבשחיטה נטל קרבן הראוי לפתח אהל מועד, ובזה אמרינן דאף ההעלאה המשך החטא וחייב אע"פ שכבר אינו מתקבל בפנים, אבל כשמתחלה לא חשבינן לי' כנוטל מן הראוי בפנים, לא שייך לחייב על העלאה לחוד,

[מיהו עראב"ד פ"ח הי"ז דלא ס"ל הכי, כמש"כ לק' ס"ק כ"ט].

מיהו בשוחט בגגו של היכל או ק"ק בדרום (עי' תו' פ"ד א' ד"ה פרט), יתכן לומר בזה לא תהא פחותה משוחט בחוץ ויתחייב על העלאתו בחוץ, דלאו בחיובו על השחיטה תליא מילתא, אלא אם זהו קרבן הראוי לפתח אהל מועד שנשחט שלא כראוי לו, ואפשר דהשוחט בגגו של היכל כמאן דחנקינהו דמי ואין בהם מעילה כדין קדשים שמתו, וצ"ע בזה בעיקר דין שחוטאי חוץ דאסורין בהנאה מדאורייתא ערש"י ותו' קדושין נ"ז ב' ובתו' ב"ק ע"ו א' וערש"י לק' ק"א ב' שכו' דאין מועלין בהן, ונתבאר בספר אאמו"ר שליט"א מעילה ב' א', ועי"ש בגמ' בדין ק"ק שנשחטו בדרום, ונראה דצריך רא' לחייב, דסו"ס לא שייך בזה דרשא דואליהם תאמר או דהבאה הבאה, וסברא דלא תהא פחותה לא משוי' לנשחטה בלילה כשחוטאי חוץ, אלא דמסתבר לחייב בזה משום העלאה, ממ"נ, אבל בגגו של הכל ליכא ממ"נ, וצ"ע. ואי לית לן דר' יוחנן ודאי פטור.

ברם שו"ר בתו' נ"ט ב' דנקטו בדעת רש"י דשלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל לא ירדו ומ"מ פטורין על שחיטתן בחוץ, [ועתו' ס"א א' ד"ה קודם דהוכיחו מזה דירדו], ונראה דאמנם אם שחטן בחוץ לא יתחייב על העלאתן, דחייב חוץ בהעלאה הוא רק כהמשך לשחיטה, אבל כששחטן בפנים שפיר י"ל דחייב כיון דאם עלה לא ירד, ולכאור' קשה מגז"ש דהבאה הבאה ק"ז א' דמשמע דמשוינן מוקטרי פנים וחוץ, ונראה דל"ק דהגז"ש מיירי רק באותן שחייבין עליהן בחוץ, ומ"מ אפשר לקיים מש"כ דבגגו של היכל יהא חייב על העלאה בחוץ.

אם קודם פתיחת ההיכל ירדו

בעיקר הנדון אם קודם פתיחת ההיכל ירדו, לכאורה נראה דדינן כמחוסר זמן,

לכתחלה, נמצא שהפסיד את ההקדש בשחיטתו ולא חשבנין לשחיטה זו כרצויה בפתח אהל מועד.

ואאמו"ר שליט"א הק' דא"כ במום עובר יש לפטרו בחוץ כיון שיש אפשרות שיהא ראוי לכתחלה, ותירץ דהיכא דהשחיטה כדין והפסול אינו נגרם מפני השחיטה חייב, משא"כ קודם פתיחת ההיכל שהי' הקרבן כשר והשחיטה היא שגרמה הפסול, ובזה צריך קרא לחייב על שחיטה כזו, ולפי סברא במחוסר זמן אם הי' הדין דאם עלה לא ירד הי' חייב על שחיטתו בחוץ, ולכאור' הי' נראה דקודם פתיחת ההיכל חידשו בגמ' שיהא כמחוסר זמן וכאילו חסר בגוף הקרבן עתה, ערש"י יומא ס"ב ב' דכמעשה בגופן דמי, וקשה לתפוס בשני ראשין לפטרו מפני שהפסול בגופו, ומ"מ לחלק בין למחוסר זמן, מיהו אפשר לומר דלא חשבנין לקודם פתיחת ההיכל פסול בגופו אלא מחוסר זמן מחמת המקדש, וכיון דתלוי במעשה לא חשיב ראוי עתה, וכ"כ אאמו"ר שליט"א לעיל שם.

ק"א ב' אמר זעירי שחיטת בהמה בלילה איכא ביניהו

כת. ק"א ב' אמר זעירי שחיטת בהמה בלילה איכא ביניהו כו' לפי מה שביאר אאמו"ר שליט"א קמפלגי בטעמיה דר' יוחנן פ"ד ב', דת"ק לית לי' דר"י, וכבר נתבאר בזה לעיל ס"ק כ"ו, מיהו קשה לר"ש דס"ל בכל הני אם עלה לא ירד, מה הוצרך לטעמיה דר"י, וגם אינו אמת לדידיה דהא חיובו מדין מוקטרי פנים, ולא מוקטרי חוץ, ונפ"מ לענין התראה וחיוב שנים כמש"כ לעיל, ואם נימא דבגגו של היכל או ק"ק בדרום למ"ד תרד אף לר"ש, מ"מ חייב על העלאתן מדין לא תהא פחותה כו' ניהא, ומ"מ נקטו בגמ' שחיטת לילה וקבלה בכ"ח דזוהי הנפ"מ היותר פשוטה אליבא דרבנן, וגם

ופשטות הסוגיא קי"ד קט"ו דמחוסר זמן ירדו, מדפשיטא לן דלא יתכן לחייב עליו בחוץ, [ועי"ש בתו' ד"ה אן], והאי למחוסר זמן דמי כדמדמינן לי' לקודם הגרלה, וכמ"ש תו' ק"א ב', וכן הוכיח תו' ס"א א' מדפטור בחוץ, ואמנם בדף נ"ט ב' נדחקו ליישב לפרש"י דשאני שחיטה מהעלאה פשטות הדברים אין נראה כן, וכמשה"ק מרן זללה"ה סי"ז סק"ג מההיא דבכורות ט"ז א' דאמרינן התם דלר"ע דדוקין שבעין אם עלה לא ירד השוחטין בחוץ חייב, ובספר אאמו"ר שליט"א הק' מדמצרכינן קט"ו א' קרא לחטאת שלא לשמה דחייבין עליה בחוץ אע"פ שאם עלה לא ירד, ובאמת למסקנא מוקמינן קרא לשלא לשמו במחוסר זמן, ובזה באמת יש חידוש כיון שאינו ראוי למצותו בפנים ולשמו פטור, ור"ה פליג, אבל כשכשר לשמו ושינה לשלא לשמו פשיטא דחייב, ובלא"ה כתב אאמו"ר שליט"א בס"א סק דפשיטא דמחשבה דחוץ לא מהניא לפוטרו, דסו"ס נטל קרבן הראוי למצותו בפנים והקריבו בחוץ, [והלום ראיתי בספר מרן זללה"ה לקוטים למס' זבחים ס"ה דלמסקנא דליכא קרא לחטאת שלא לשמה פטור, וצ"ע].

תו' נ"ט ב' ד"ה עד וי"ל דהתם מיירי בהעלאה מו' קשה ע"ז מבכורות ט"ז א' הנ"ל

בתו' שם חילקו בין שחיטה להעלאה דלהביא קרבן שאין ראוי להעלאה לכתחלה, לא חשיב ראוי לפתח אהל מועד, אבל קרבן שכבר נשחט בפנים הרי הוא כבר שייך לפנים, וכ"ז שהקדש מקבלו אפי' בדיעבד, לא נסתלק עדיין מפתח אהל מועד, ואמנם לפ"ז קשה מההיא דבכורות ט"ז א'.

וכתב מרן זללה"ה דיש לחלק בין היכא שכבר הוחלט באם עלה לא ירד, דבזה שחיטתו כעבודה רצויה בדיעבד, דעי"ז הכניס לרשות הקדש קרבן, אבל קודם פתיחת דלתות ההיכל שיש להקדש אפשרות בקרבן זה

הוצרכו לאשמועין אם גם בקבלה איכא האי סברא, וכדלעיל שם.

ואפשר דמש"ה סתמה המשנה ולא פירשה דר"ש קאי אשחיטת לילה וקבלה בכ"ח, כיון דלדידיה הרי דינם שאם עלה לא ירד, ולא הי' חולק בהדיא על הני גוונים מה"ט דכל שחייבין, ולכן סתמו הדברים ומתפרש לכל חד כדאית ליה, וכ"ז לס"ד, אבל למסקנא דר"ש אמלק בחוץ קאי, אפשר לקיים דכו"ע אית להו דר' יוחנן וכשינויא בתרא דלעיל פ"ה א'.

ואפשר דנפ"מ במחוסר זמן לענין ל"ת דלר"ש עובר בל"ת, ואם נימא דעובר בל"ת בחוץ אף על העלאתו, י"ל דקמ"ל דאף בפנים והעלה בחוץ עובר, וכן קודם פתיחת דלתות ההיכל, דלכא' לר"ש עובר בל"ת כדין מחוסר זמן, ואם עובר גם על העלאתו, קמ"ל דה"ה בפנים והעלה בחוץ, מיהו בפשוטו נראה דאינו עובר על העלאתו כיון שאם עלו ירדו, ולק' ס"ק ל"ג הוכחנו דפשוט כן.

יש לעי' לפירתו ק"ח א' דרבי וראב"ש אליבא דר"ש פליגי, מ"ט לא פי' נמי בשמעתין דת"ק נמי כר"ש ס"ל, ומ"מ מצריך שעה"כ לענין חיוב חוץ, והי' מתיישב בזה טפי סתמות הדברים, ושמא כיון דר"ש גופי' מיירי בה לא ניחא להו לחדש כן, ומפרשי דרבי רק אליבא דר' יוסי הגלילי קאמר, או דפשטות הסוגיות משמע להו דתליא באם עלה לא ירד, וצ"ע, ועכ"פ אם יש משמעות בגמ' דרבי רק אליבא דר' יוסי הגלילי קאמר, אפשר לפרש שפיר כמש"כ לעיל בההיא דק"ח א'.

בספר מרן זללה"ה סי"ט סק"ד כתב לדקדק מדלא קאמר נשפך דמה ונקט קבל בכ"ח, דלענין חיוב העלאה בחוץ בעינן נמי זריקה בחוץ, והדברים מחודשים דהא בחוץ לא בעינן הכשר קרבן, אלא בראוי בפנים תלוי, וכשנתחדש חיוב העלאה בשחוטי חוץ היינו משום דשחיטה אתחלתא דהעלאה היא

וכמשנ"ת לעיל, אבל מה"ת להצריך ריצוי דם, וגם שאר דיני הכשר לא בעינן בחוץ, כגון שחיטת לילה אף למ"ד פסול, ושחיטת עוף חייב ומליקה פטור ודין עוף בבמה במליקה, וגם פשוט שאין מזין מהעוף השחוט בחוץ, ומ"מ חייב על העלאה, ועוד דהא לר"ש קיימין ולדידיה מסתברא דאף בבמה אם נשפך דמה אם עלה לא ירד, נויש לדון בזה אם הדבר תלוי במזבח, ולר"ש ליכא דין מזבח בבמה או דבעינן מזבח דומיא דכלי שרת, ואין כ"ש בבמה ובתו' י"ב א' ד"ה יום כתבו דיש דין אם עלה לא ירד בבמה, עי"ש], וא"כ אף בבמה א"צ קבלה בכ"ח, והא דלא קאמר נשפך דמה, לפמש"פ אאמו"ר שליט"א הרי בזה לכו"ע לא אמרינן לא תהא פחותה כו', ולפרש"י ותו' נקט קבלה בכ"ח דאף על הדם עצמו פטור, משא"כ ביצא דחייב על הדם, וכן בנשפך חל דין חיוב קודם שנשפך, אלא דליכא נפ"מ, ועס"ק כ"ט בדברי הרמב"ם.

ק"א ב' רש"א במה פליג ר"ש

כט. **למסקנא** פליג ר"ש בדין מלק בחוץ והעלה בחוץ, ולפי הצעת לשון המשנה משמע דעל העלאה בלחוד פליג, דכיון דעל העלאת הנמלק בפנים חייב ה"ה על הנמלק בחוץ, אבל על מליקה עצמה י"ל דפטור מקראי דממעטין מליקה ק"ז א', ולפ"ז אפשר דאף מטמא בבית הבליעה ומ"מ חייבין על העלאתו, דהמליקה וההעלאה כולה חדא עבריה היא, וכל שנהג מנהג במה בזמן האיסור חייב, ואין מגרע מה שפטרנו תורה על המליקה, ואף דנבילה היא חייב, דלא אמרו טעמא דהועילה לחייבו כרת ס"ט א' אלא כשחייב על השחיטה עצמה, ומשמע שם בסוגיא דהי' שייך לומר שעולת העוף תטמא בבית הבליעה, ומיושב בזה סתמא דמתני' ס"ח א' אף כר"ש ועי"ש בתו' דמתני' ר"ש היא, ועוד דא"כ הו"ל סתם ואח"כ מחלוקת בדין מליקה בחוץ, ויש ראשונים שסוברים דבזה הלכה כמחלוקת, ול"מ כלל דהלכה כר"ש, וכן

בסוגיא ק"ז א' לא הזכירו כלל דאיכא מ"ד דחייב אמליקה בחוץ.

אבל אין נראה כן, אלא יש לפרש דר"ש מחייב אמליקה בחוץ וס"ל דאינו מטמא בבית הבליעה, ודלא כמתני' וסוגיות דלעיל, דאם איתא דעל המליקה פטור לית לן למילף חיוב על העלאה מקראי דואליהם תאמר או מהבאה הבאה, דהא מליקה אינה בכלל קראי דלעיל דבהדיא אימעטא מאו אשר ישחט או מזה הדבר, (ול"ד לר"כ קי"ט ב') וגם בסברא דכל שחייבין עליו כו' אין לרבות מלק בחוץ לענין העלאה, דשפיר י"ל דכמאן דקטליה דמי, כדאר"ש גבי שוחט בפנים, והא עדיפא דמטמא בבית הבליעה, (ולומר דאינו מטמא בבית הבליעה וגם פטור על על המליקה זהו חידוש נוסף, דהא חזינן דשם מליקה עלה ולמה פטרתו תורה), אבל אי ר"ש אמליקה נמי פליג אין בדבריו חידוש מיוחד אלא דס"ל דקדשים בכל דוכתא שייכא בהו מליקה לטהרן מידי נבילה, ובברייתא ק"ז א' מבואר דאי לאו קרא הוה ילפינן מליקה מק"ו דשחיטה, ומסתבר דהכי ס"ל לר"ש, מיהו אפשר דבגגו של היכל מודה ר"ש דהויא נבילה, ורק בחיוב שחוטי חוץ קאמר, דג"ז כעין קרבן כהרצאת כשר, ויתיישב בזה קצת הא דתלי לה בכללא דכל שחייבין כו', והדבר צריך ראי', ומשה"ק דא"כ הו"ל סתם ואח"כ מחלוקת בדין מליקה בחוץ, י"ל דמשו"ה סתם לה רבי ולא הזכיר דפליגי אמליקה בחוץ, דלא להוי כסתם ואח"כ מחלוקת, [וכן פשיטא לי' לאאמו"ר שליט"א בסי' ס"ק דר"ש מחייב אמליקה בחוץ], ולפ"ז רב דאמר ס"ח ב' דמליקת זר מטמאה בבית הבליעה דלא כר"ש, דלדיד' ודאי כי היכי דמליקת זר בחוץ אינה מטמאה, ה"ה בפנים, ולפתרו' שם דכולה סוגיא כר"ש, יש לפרש דס"ל כותי' בחדא ופליג עלי' בחדא.

ועדיין לא נתיישב למה שנה התנא פלוגתא דר"ש ורבנן בנדון אם יש להשוות

חיובי פנים וחוץ, דת"ק קאמר נמצא דרך הכשרו כו' שנמצא לפ"ז דבר חידוש דלא שוו חיוביהו, ור"ש פליג דכל שחייבין כו', ומשמע דבהאי טעמא פליגי, ואפשר דבאמת טעמיה דר"ש דמחייב מולק בחוץ הוא משום שזהו דרך הכשרו פנים, והרי אי לאו קרא אמרי' ק"ז א' דאתיא מליקה בק"ו משחיטה, וס"ל לר"ש דיש לקיים כן ולפרושי קרא דלאיתויי שחיטה אתא, [יבזה מיושב הא דקתני נמצא דרך הכשרו בפנים, ולא דרך חיובו, כיון דהחידוש דפטור אע"פ שזהו דרך הכשרו בפנים, וכן בברייתא ק"ז א' קתני האי ק"ו בדרך הכשרה, וגם י"ל דנקט הכי לזכרון שדרך הכשרו בפנים ובחוץ ידוע], ות"ק סבר דכיון דדרך חיובו בחוץ פטור בפנים, לא ילפי מהדרי, ומפרשינן קרא דדוקא זה הדבר חייב, ואי משום דשוחט בפנים מקטל קטליה אף במולק בחוץ אפשר לומר כן, ור"ש סבר דכל שנוהג מנהג במה בחוץ חייב, ולא אמרי' בזה מקטל קטליה, משא"כ שוחט בפנים דליכא כה"ג בקדשים.

רש"י פי' דחוץ דר"ש אדיוקא קאי, והיינו משום דמפרש שמגיה המשנה, אבל אי מפרשינן דשינויא הוא כמו חסורי מיחסרא וכיו"ב, קיימא מתני' כדקתני וא"צ לדיוקא, ועי' להלן בדברי הרמב"ם.

לעיל פ"ה א' מסקינן לדר"י בתיובתא, ורק בל"ב משנינן דשוחט בפנים מיקטל קטליה, ויש לעי' הרי סברא זו מבוארת בדר"ש, [וכמ"ש תו' בשמעתין], ואף אם דעת המקשן דרבנן פליגי עליה, אכתי א"א להסיק מכאן זה בתיובתא, וי"ל דלא דמי, דר"ש אמר דבריו לשיטתו דנשחטה בלילה פסולה כקדש ואם עלה לא ירד, וכלפי זה אמר דשוחט בפנים אין פסולו בקדש דלאו שמיה קרבן אלא מקטל קטליה, אבל לרבנן דאף שוחט בלילה אין פסולו בקדש וירד, אלא דאתינן לחיוביה משום שלא תהא פחותה, וכאילו שחטו בחוץ דמי, א"כ אף שוחט עוף בפנים

נימא דכשוחט בחוץ דמי, ולית לן למימר שהרי הוא כפנים לחשבו מיקטל קטליה, בזמן שאנו דנין נשחטה בלילה כחוץ לענין לא תהא פחותה.

לענין הלכה

וזהאמור אין ללמוד מזעירי ורבה דהלכה כר' יוחנן, אף לפמש"פ אאמו"ר שליט"א דמוקמי פלוגתא דר"ש ורבנן בדרי", ואף למש"כ לעיל ס"ק כ"ו דלדבריהם ק"ח א' אתיא דרבי כר"ש וכו' יוחנן, [וסברי דמש"ה לא הזכיר דברי ת"ק במשנה כיון דהלכה כר"ש בהאי כללא], דלדידהו ע"כ קאמר ר"ש האי סברא דשוחט עוף בפנים מיקטל קטליה, אבל למסקנא אין מקור לסברא זו וס"ל לגמ' דאם איתא דאמרין לא תהא פחותה יש לחייב אף בכה"ג, ועמש"כ לעיל שם.

הרמב"ם בפ"ח ה"ז פסק דלא כר' יוחנן, וכתב הכ"מ דהיינו מדועירי ורבה דמוקמי למתני' [ועכ"פ לרבנן דר"ש], דלא כר' יוחנן, ולא סמכין אשינויא בתרא דמשנינן פ"ה א', [ובפיה"מ נראה דנקט דהא דקתני כל שחייבין כו' נשאר כשינויא דזעירי ורבה, והוסיפו בגמ' תני כו', שו"ר שהגרע"א ז"ל תמה על הרע"ב שהעתיק פי' הרמב"ם ולא מסקנא דגמ', ומדבריו בהלכות נראה דנקט כפירושו וכמש"כ], ונתן טעם לחיוב שוחט בלילה בחוץ כיון דשחיטת חולין [כ"ג] כשרה בחוץ, וכ"כ בה"ח דמה"ט חייב על שחיטת עוף בחוץ, והראב"ד השיגו בזה דלאו מסברא קים לן חיוב שחיטת עוף, אלא מגזיה"כ ודברי הרמב"ם כעין טעמא דקרא ובשחיטת לילה באמת הטעם משום דשם שחיטה עלה, אלא דהראב"ד פליג על עיקר הדין בזה, מיהו לפי סברת הרמב"ם יש לדון על זריקת דם בלילה בחוץ אם נימא דבבמה פסול, ופשטות הגמ' דכל העלאה בכלל אף דם, דלא תהא פחותה משוחט וזורק בחוץ ביום, וכ"ה פשטות הדברים דבחוץ אין דין יום כלל.

ודעת הראב"ד דהשוחט בלילה בחוץ פטור, וכנראה למד כן מקודם פתיחת דלתות ההיכל כקו' תו', ולא ס"ל דלילה אין מחוסר זמן לענין זה, או דס"ל דלא מהניא פתיחת דלתות דלילה שאז דינו להיות נעול, ולכן פי' שמעתין לענין העלאה דהנשחט בפנים בלילה פטור על העלתו והנשחט בחוץ בלילה חייבין על העלתו, אבל לא נתפרש מ"ש דבעינן שיעלה ביום, הרי הקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עה"ש, ומצאתי באו"ש שהניח זה בקושיא [ועי"ש מ"ש לענין הדם], וצ"ע, אבל בעיקר הדברים ס"ל דאף כשאין חייבין על השחיטה חייבין על העלאה, ופי' סוגיין לענין העלאה לחוד, [ודבריו מובנים בזה אלא שאין להבדיל בין יום ללילה לענין העלאה], ובאמת משמעות המשנה והגמ' דהנדרן בהעלאה, אלא דדין שחיטת לילה בחוץ משמע דפשיטא דחייב, וכדפרש"י, והראב"ד סבר דמ"מ חייבין על העלאה, ועי' בזה לעיל ס"ק כ"ז.

הרמב"ם שם פי' דין קיבל בכ"ח לענין הדם, וכנראה קשיא לי' דאי לענין האימורין הול"ל נשפך דמה, אלא דאכתי לא נתפרש מאי קמ"ל רבה טפי מזעירי, ולפמש"פ אאמו"ר שליט"א קמ"ל דגם בזה שייך לומר לא תהא פחותה, אבל אחר שקיבל הדם אפי' נשפך מודה ר' יוחנן דפטור, ונתבאר לעיל ס"ק כ"ו דהטעם משום דלענין הדם כבר חל דין של קרבן פנים, ותו ליכא למיתי עליה מדין קרבן חוץ, וכצ"ל לפרש"י דנקט מידי דאם עלו ירדו בכל הקרבן.

יש להסתפק לר' יוחנן מלק בפנים בלילה והעלה בחוץ אם אמרינן לא תהא פחותה כו', ולר"ש דמלק בחוץ חייב, לכאורה היינו כשוחט בלילה, אף דלאחר מליקה כלאחר קבלה דמי ובעינן כהונה, מ"מ בגמ' חזינן דשחיטת עוף בפנים כשחיטת בהמה בפנים, כדמותבין לר"י ולית לן לחלק בזה, אבל לרבנן דמולק בחוץ פטור א"כ ע"כ הכשר

לר"נ בפנימים או אף בחיצונים

מסקנא דסוגיין משמע דר"נ רק בפנימים מחייב, אבל לעיל ל"ט א' נקטינן דר"נ בכולהו מחייב, ועי"ש בתו', וביומא ס' ב' פ"י ריצב"א דשניהם אמת דאמנם ר"נ אף בחיצונים קאמר, אבל טעמו משום דאשכחן שיריים פנימיים דמעכבין, וזה מלמדנו דשיריים נמי כתחלת עבודה חשיבי, ולכן מדמינן שיריים אף שאינן מעכבין לאברים ופדרים, והדבר קשה לפרש כן בשמעתין דא"כ מאי קאמר לדבריו דר"ע קאמר, הא קושטא הוא דמדמי לה לאברים ופדרים, וס"ל דכתחלת עבודה דמו, ואמנם ה"י יכול להוסיף ביאור דמעיכובא דפנימיים יליף לה, אבל אין כאן קושיא שנצטרך לדחוק בדבריו, ולישנא דגמ' משמע בהדיא דר"נ בפנימיים בלחוד קאמר, [ויש ליישב, עי' בספר אאמו"ר שליט"א], וגם עיקר הדבר שיהא פשוט לר"י דאי לאו דאשכח ר"נ דפנימים מעכבין לא הו"מ למימר בחיצונים דחייב, אינו מובן, דהא ודאי בסברא שייך לומר דכל הראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו אף כשראוי למצוה בלבד, [ויש בזה עדיפות מהני דאם עלה לא ירד שמצוה שלא להעלותן], וכיון דלבתר דיליף מדאשכחן בפנימים ס"ל האי טעמא בחיצונים, אין קו' אי מסברא קים ל"י הכי בכולהו אף שאין מעכבין, א"ו ר"י קאמר דר"נ בפנימים בלחוד מחייב, ואליביה משנינן לדבריו דר"ע.

והנה סוגיא דלעיל ל"ט א' ה"י אפשר לשנויי דמיירי לפום מאי דאיתותב ר"י, אבל למסקנא קי"ל כר"י, ור"נ בפנימים בלחוד קאמר, אבל בסוגיא שם מבואר דאף למאי דסבירא לן דלר"נ שיריים פנימים מעכבין וחיצונים אינן מעכבין, ס"ל דמ"מ חייבין בחוץ אף על החיצונים, והיינו דלא משכח תלתא לפטורא בחיצונים, וכן פשיטא לן שם דברייתא דיצאו שיריים אתיא אף כר"נ, וא"כ חזינן דאף לבתר דידעינן חילוקיה דראב"א בין

הקרבת דלא חשיב כמיקטל קטליה, הוא משום דהו"ל בפנים, וא"כ יש לדון דהו"ל כקרבת פנים דאזלינן בתר דינא דאם עלה לא ירד, [ועתו' ס"ח א' מאי קסבר ר"י בעוף, ועמש"כ אאמו"ר שליט"א ס' סק"ח].

ק"א א' אר"י תנא ר"נ כדברי האומר כו'

ל. ק"א א' אר"י תנא ר"נ כדברי האומר כו' לכאור' הו"ל קסבר ר"נ כו' אלא דאשמועינן דבפנימיים דוקא מירי וכדמסקינן מדראב"א, ועתו' יומא ס' כ' ולהלן, (ועי' יומא ס' כ' דמקשינן דלר"נ שיריים לא מעכבי, אבל קשה לפרש דהכא לדברי האומר קאמר).

שם מיתיבי כו'

שם מיתיבי כו' תיובתא והשתא דאמר כו' לדבריו דר"ע קאמר, מעיקרא לא מצי לשנויי לדבריו דר"ע קאמר, דכיון דר"ע לא טעה בדעתו אין סברא שיענה לו לדבריו, והי' לו לפרש דעתו, אבל השתא דר"ע סבר דבחיצוניים מיירי ואיהו בפנימים מיירי, שפיר י"ל דלדבריו קא"ל, ויש לעי' במה שהגיה רש"י אלא לדבריו דר"ע, ומאי אלא דקאמר הא לא הדינן מתיובתא דלעיל אלא אליבא דראב"א, דבזה שייך לומר דלדבריו קא"ל, וצ"ע, ועי' בסמוך, שו"ר בספר אאמו"ר שליט"א ס"ח סק"ח, וע"ע בסוף ס"ק זה.

ובאמת ר"ע סבר שיריים לא מעכבי כדאמרינן נ"ב א', וא"כ ר"ע שפיר קא"ל לשיטתו דכולהו שירי מצוה הן, ור"נ אהדר ל"י דלשיטתו של ר"ע ג"כ יש מקום לחייב, אבל אם ה"י ר"ע סובר שיריים הפנימים מעכבין, לא ה"י ר"נ משיבו לשיטתו, אלא ה"י אומר לו דבפנימים קאמינא, (וגם ר"ע לא ה"י מקשה לו כיון דאיהו גופי' מודה לד"ו בפנימים), ואולי זו כונת רש"י בגרסת אלא, דהשתא לא מפרשינן הבריתא בחיצונים דהא ר"ע לא מחלק ביניהם, ולדבריו דר"ע קא"ל סתמא.

פנימים לחיצונים, מ"מ נקטינן בדעת ר"נ דמחייב בכולהו, וזהו מה שהוקשה לתו' שם ושם.

ולכאורה נראה מזה דלישנא דמסיק בתיובתא לא הדר ביה, וסתמא דגמ' נקט דר"נ בכולהו קאמר וכפשטות הברייתא, ומוקמינן מתני' דלקמן נמי כותיה, ובכולהו קאמר כדדייקו תו' משעיר נשיא דמפרשין בה, ואפשר הטעם משום דביומא שם אר"י דלר"נ שיריים לא מעכבי, ומסקינן למילתי בקשיא, ואליבא דר"י דהתם ע"כ דר"נ בכולהו קאמר, ואתיא האי ברייתא כפשטה, מיהו ברייתא דלעיל ל"ט א' ע"כ סברה אליבא דר"נ דשיריים מעכבין, וזה דלא כר"י דיומא, וי"ל דלר"י לאו ר"נ תני לה, ועכ"פ מדלא מפרשין לברייתא ל"ט א' אליבא דר"י, משמע דלא נקטינן כותיה, אף לבתר ידיעין חילוקיה דראב"א, ועתו' שם מה שתירצו אליבא דר' יוחנן].

אי קי"ל כרבי נחמיה

ולענין הלכה קי"ל דשיריים אינן מעכבין, אבל אכתי אפשר דהלכה כר"נ בשירי הדם אם ננקוט דסתמא דגמ' סברה דר"נ אף בחיצונים קאמר, ויתיישב בזה דמוקמינן סתמא דלקמן כר"נ, ואם דברי ר"נ כאן כמחלוקת חשיבי, א"כ הו"ל מחלוקת ואח"כ סתם, והרי לר' יוחנן דיומא שם דלר"נ שיריים אין מעכבין, ודאי ראוי לפסוק כסתם מתני' דאתיא כר"נ, אבל הרמב"ם פסק דלא כר"נ, ועי' לקוטי הלכות, וכן לדעת תו' יומא שם תלוי דינו של ר"נ במאי דס"ל שיריים מעכבין, ועתו' ל"ט א'.

יש לעי' אי ר"נ בשיריים הפנימים קאמר ומשום דשיריים מעכבין, מ"ט נקט דיניה גבי העלאת חוץ, הרי אפי' ג' מתנות שבחטאת דלא מעכבי חייבין עליהן בחוץ, והו"ל לאשמועינן דשיריים מעכבין וממילא נשמע דחייבין בחוץ, וי"ל דחיובא דדם נלמד מקרא

מיוחד כדלעיל ק"ז א', והיינו מפני שאינו כקרבן הנקטר, ואינו דומה לניסוך דענינו שתית מזבח, אבל דם אחר שזרקו ע"ג המזבח יכול לקנחו, וענינו ריצוי וכפרת נפש בדם נפש, ולכן איצטריך לאשמועינן דאף בשיריים הנשפכין ליסוד הדין כן, חדא דלאו עיקר קרבן נינהו אף דמעכבי, דהא בעינן שיהיו שיריים דוקא כדאמר ריב"ל נ"ב ב' וגם ניתן בשפיכה ושלא ע"ג המזבח ממש, וס"ד דאין זה בכלל ריבויא דדם קמ"ל.

שם גמ' א"ל ר"ע והלא שירי הדם

שם גמ' א"ל ר"ע והלא שירי הדם שירי מצוה הם א"ל כו' מעיקרא סבר דר"ל דלא מעכבי כפרה, ומייתי לי מאברים ופדרים, וא"ל דשירי מצוה דקאמר משום דסוף עבודה הם, וביאור הדברים דכיון שעיקר העבודה של הדם כבר נעשית בפנים, לא חמיר חטאו בזה שלא השלים השיריים, דסו"ס עיקרו של דם בא לפתח אהל מועד, וכאילו הי' נתינת שיריים רשות דאין לחייב ע"ז בחוץ, וה"נ חזינן למצוה, ול"ד לאברים ופדרים שאינם שיריים והרי חיסר כל מצותן, והדבר תלוי בהגדרת שם שיריים שנתנה להם תורה, שזה מוכיח דעיקרן כבר נעשה.

ובזה מובן הא דג' מתנות שבחטאת חייבין עליהן בחוץ כדאמר ל"ח ב', דהני לאו שיריים נינהו, וכל מתנה כאבר נוסף, ולא אמרינן דעיקרו נעשה במתנה אחת, שאין מתנה זו מתייחסת למתנה הראשונה, ואף שאין כפרתה של שניה מעכבת.

נתן מקצת שיריים בפנים והשאר בחוץ אם חייב לר"נ

יש להסתפק נתן מקצת שיריים בפנים והשאר בחוץ אם חייב לר"נ, וביאור הספק דבפשוטו נראה דכיון שנתן מקצת תו לא מעכב השאר, כדן שיריים שחסרו שאמרו פ"א ב' דלא מעכבי, וה"ה חסרו אחר הנתינה, ונעי' לק' ס"ק ל"א מירו' יומא פ"ה ה"ו ולפי' מרן

שהקרבן נתכשר ע"י מה שנשאר בפנים, שעיקר דם לכפרה ונשאר שיעור זה בפנים, ול"ד להקטרה דכל חלק מצוה בפ"ע, והיינו דקמ"ל מתני' דאע"פ שנתכפר במה שבפנים מ"מ חייב על החיצון דכולו ראוי לפנים ועי"ז חיסר מהקטרה שבפנים, ולפ"ז אף בשתי כוסות בנתן תחלה בחוץ חייב מפני שהי' יכול לערבם ולתת משניהם או מתנה מכל אחד, ורק אחר שנתן בפנים, נעשה השני אינו ראוי.

[בפשוטו] הכל תלוי בשעת נתינת המתנות ולא בשעת הקבלה, שהרי אפי' קיבל משתי כוסות יכול ליתן מתנה מכל אחד, ולא נדחו כלל, מיהו אפשר דאם קיבל באחד וחילקן לא מידחו כיון שהיו יחד בשעת קבלה, ולפ"ז ה"ה אם עירבן שעה אחת, דע"כ יש כאן משני הכוסות, וערש"י יומא נ"ז ב' וכבר ביאר בכ"ז מרן זללה"ה בס"י סק, וכתב להוכיח שם דהכל תלוי בשעת זריקה, ולא בקבלה כלל, ולע"כ בד"ז, ולפ"ז אף כוס אחד דרישא מיירי בחילקו והוציא מעט לחוץ, וקא קרי ל' כולו ראוי בפנים, וה"נ בקיבל בשתי כוסות דינו כרישא ממש, דהשתא בזמן הנתינה בחוץ חלוקין הם.

ברם לפ"ז משמע שאם הי' ראוי רק כוס אחד בפנים, הי' פטור אף שנתן בחוץ תחלה, דכיון שרק אחד ראוי בפנים לא חיסר מפתח אהל מועד, [אבל השתא חשיב הכל ראוי אף לרבנן דשיריים אין מעכבין, דמ"מ הכל קרבן אחד והמתנות והשיריים מתייחסים לכולן], אבל אין הדבר כן דהא בספא בשתי חטאות רק אחת מהן ראויה לרבי, ואפ"ה חייב על החיצונה והפנימית מכפרת, [ועי' לק' קי"ג א' ויומא ס"ב בדין שעירים קודם הגרלה דיש צד חיוב וצד פטור, ולע"כ].

ולבן נראה דעיקר טעמא דכולו ראוי אסיפא קאי ולחלק בין כוס אחד לשתי כוסות, ונקטו בגמ' האי לישנא אף ארישא לומר שעדיין כל הדם ראוי למצותו, ולא נעשה

ז"ל שם בפי' קמא מספק"ל בחסרו אחר נתינה], וכיון דתו לא מעכבי י"ל דהו"ל כשיריים החיצונים, או"ד החלק הזה של השיריים אינו כשירי שיריים, דכשנותנו הרי הוא נותן אותה מצוה בשלימותה, ובמדה מסוימת הר"ז עדיף מג' מתנות שבחטאת, דזוהי השלמת מתנה הראשונה, זכר לדבר קטרת דסגי בכזית ומ"מ כשמשלים פרס הר"ז עיקר המצוה, ולענין פיגול מסתברא דכיון שכבר נכשר הקרבן א"א שיפסל כדאמרינן ולפ"ז ה"ה לענין כיבוס, אבל לענין חוץ הו"ל המשך נתינת השיריים כאברים ופדרים, דמצות שיריים גלי לן דכתחלת עבודה דמו, וממילא כל חלק כאבר נוסף דמי.

ולכאורה הדבר מבואר במתני' לק' ב' דקתני שכולו ראוי לבא בפנים, ואי בלא נתן שיריים בפנים א"כ למאי איצטריך למיתני כולו ראוי, הרי הדבר פשוט דלמצות שיריים צריך ליתן מכוס זה, ואי משום סיפא דבשני כוסות אינו ראוי הו"ל מפני שהוא ראוי, אבל אי מיירי בנתן ממנו לשיריים שפיר איצטריך לטעמא דכולו ראוי, ששירי השיריים ג"כ ראויין למצות שיריים עדיין, ועי' בזה לק' סק, ולפ"ז מצינו בדר"נ אף שיריים שאינן מעכבין וחייבין עליהם בחוץ כדין איברים ופדרים, ומיושב טפי מאי דאהדר ל' לר"ע לדבריו, כיון דקושטא הוא אף לטעמיה.

ק"א ב' מתני' חטאת שקבל דמה

לא. ק"א ב' מתני' חטאת שקבל דמה כו' שכולו ראוי לבא בפנים, פרש"י דהא דנתן בחוץ וחזר ונתן בפנים כדי נסבה, [אלא משום סיפא למיסתם כר"נ, ומ"ש למיסתם כר"נ קשה, דבפשוטו מתפרש להשמיע החילוק בין כוס אחד לשתי כוסות], אבל בגמ' אמרינן בשלמא בחוץ כו' שכולו ראוי כו' ולכאור' קשה מה צריך נתינת טעם לחייב ניתן בחוץ, ואפשר דהי' מקום לומר דברם לא יתחייב על נתינה בחוץ היכא

שיריים ולכן חייבין עליו בחוץ, והרמב"ם ג"כ העתיק לשון הגמ' בזה.

שם בפנים וחזר ונתן בחוץ

שם בפנים וחזר ונתן בחוץ, יש לעי' איך מתפרש האי לישנא, אי מיירי קודם שנתן השיריים בפנים, ונתן אמתנות קאי, או דנתן בפנים משמע שגמר כל נתינות ההכשר שבפנים, דומיא דבחוץ וחזר ונתן בפנים דמתפרש כל ההכשר כדקתני סיפא והפנימי מכפר, ובפשוטו למ"ד שיריים מעכבין ראוי לפרש שנתן כל הראוי בפנים וחזר ונתן בחוץ, מיהו יש לדחות דסתמא דמילתא אחר מתן שיריים לא נותר דם, ולכן סתמא דהאי לישנא מתפרש שפיר קודם שיריים ולא נחית תנא לדין אם הותר בנתינת השיריים, ובתו' לק' ד"ה אלא, נראה שפי' קודם שיריים דאם לישנא דבפנים משמע שגמר הכשרו, א"כ לית לן לפרושי בג' מתנות דחטאות, ובאמת אף אי מיירי קודם שיריים מ"מ ל"ד לקודם ג' מתנות דלכה"פ יש לפרשה בנתן כל המתנות, דהכי משמע נתן וחזר ונתן שהשלים בפנים ונתן בחוץ.

ואם נפרש שנתן בפנים גם מקצת שיריים ליסוד מיושב הא דאיצטריך לטעמא דכולו ראוי לבא בפנים, דאע"פ שאין מתנתן של שיריים אלו מעכבת, מ"מ חייבין עליהן כיון שהם חלק ממתנת שיריים המעכבת, דחשיבא תחלת עבודה, והר"ז כאבר נוסף ולא כשיירי שיריים וכמש"כ סוסק"ל, [מיהו הא דעושה חבירו דיחוי היינו אף קודם נתינת השיריים], ועירו' סוכה [הובא לעיל ס"ק] בדין ניסוך בחוץ אחר שנתן ג' לוגין דלמ"ד אין שיעור למים חייב אע"פ שכבר יצא יד"ח ולכאור' להא דמאי.

בפשוטו בדם אין פסול חסרון לכו"ע, דהא דמקבל כל דמו של פר היינו למצוה, ובמתני' נמי מוכח דאע"פ שחסר הכוס שבחוץ מ"מ הפנימי מכפר, ובכוס אחד דרישא נמי

מתפרש דנתן בחוץ וחזר ונתן בפנים וכפר, ולא מיירי בנתן קרבן פסול, ואין לחלק בין כוס אחד לשתי כוסות כיון דגם השתי כוסות ראויין אם יתן מכל אחד מתנה או שיערבם יחד, והא דאיצטריך לאשמועינן פ"א ב' דשיריים שחסרו כשרין היינו לאחר שנתן המתנות ונקבעו בדין שיריים דכתיב ביה ואת כל דם הפר ישפוך, וכ"מ בירו' יומא פ"ה ה"ז דבעי התם בדין שיריים שחסרו וקאמר דקודם שנתן פשיטא דאין חסרון פוסל, וכן פי' מרן זללה"ה או"ח קכ"ח סק"ד דברי הירו' בפ' בתרא, אבל בשמעתין בסי סק פי' דחסרון פוסל בדם, ואפשר כונתו אף דבפנים כשר מ"מ בחוץ ג"ז מתמעט מלעשות אותו. וצ"ע בדבריו ז"ל גם בפ' סוגיין, ול"ע כה"צ.

קיי"ב א' הא מני ר"נ היא

לב. קיי"ב א' הא מני ר"נ היא, אי ר"נ סבר דחייב אף בחיצוניים ניהא טפי, וכמש"כ סק"ל, ועי"ש בקו' תו', מיהו סיפא ע"כ כר"נ.

שם סיפא אתאן לת"ק

שם סיפא אתאן לת"ק כו' יש לעי' מה דינו של קרבן דחוי, כגון שנפגם המזבח וחזר ונבנה אם עלה ירד או לא, ונפ"מ בשחוט, או בבע"ח [ובזמן הדיחוי הו"ל מחוסר זמן], ואפי' אם נימא דאם עלו ירדו, [וכ"מ בספר מרן ז"ל בגמ' ל"ד ב' דדחוי ירד לכו"ע], יש לשאול לענין חיוב בחוץ דסו"ס היתה לו שעה"כ, עי' ק"ח א' להסוברים דלרבי בהא תליא, ונראה דהיכא דכבר נעשית מצותו אינו ענין לנדון זה, כמו שיריים לרבנן דפטור בחוץ אף שלא נפסלו כלל, ודכוותה בכוס הדחוי שמעתין, ועי' לק' קי"ד א' דנראה ונדחה גרע, ועי' נ"ט א' בתו'.

בפסק הרמב"ם

והרמב"ם בפ"ט הי"ג פסק בכוס אחד דבפנים וחזר ונתן בחוץ פטור משום דלא

במתני' קי"א א' וכמשנ"ת לעיל ס"ק כ"ט דלר"ש מלך בחוץ אינו מטמא בבית הבליעה.

קי"ד ב' ארחב"ט ל"ש אלא לשמו כו'

לד. קי"ד ב' ארחב"ט ל"ש אלא לשמו כו' רחב"ט נקט בפשיטות דבפנים מהני עקירה דשלא לשמה להכשירו, וחידש דעקירת חוץ שמה עקירה, ובמסקנא ילפינן ד"ז מקרא, אבל הא דמהני שלא לשמה בפנים סברא היא, ויש להסתפק מה דין האשם אם דינו כאשם ששחטו בזמנו שלא לשמה דהו"ל כאשם לכל מילי, או דנעשה עולה כדין מותר אשם, ובלשון רש"י משמע דהיינו מתני' דכל הזבחים כו' דדמי ממש לאשם בזמנו שלא לשמה, אבל הדבר קשה מנ"ל לחדש דין אשם קודם זמן חיובו והרי לשמו פסול, ולא אמרו דנשאר דין אשם בשלא לשמה אלא מפני שהשינוי לא עקרו ממקומו, אבל היכא דאין לו מקום לשמו אין בכח שלא לשמה ליצור דין אשם, ופשטות הסוגיא נראה דהשלא לשמה עביד ל' עקירה דומיא דעקירת פסח לשלמים, ואי בדין אשם קאי לאו עקירה היא, והיינו דאמרו א"ה לשמו נמי כו' בעי עקירה, והיינו דמדמו לה לעקירה דפסח, ואם איתא דהכא בדין אשם הוא מאי שייטיה בעקירה דפסח, וכ"מ מדר"ה דמוקים לה במפריש שני אשמות לאחריות דחד מיניהו מעיקרא עולה הוא, ולדידיה ע"כ דע"י השלא לשמה קודם זמנו נעשה עולה ודכוותה מתפרש לרחב"ט, וכן בפסחים ע"ג א' הוזכרה עקירה באשם והיינו לעשותו עולה.

ויש לפרש דרחב"ט קים ל' מפסח ששחטו שלא לשמה דנעשה שלמים אף קודם הפסח, וש"מ שדין מותר שייך שיחול גם קודם שנתכפר, דבכל פסח יש גם קדושת שלמים ובכל אשם יש קדושת עולה, דמשנתכפר או נותר נעשין שלמים ועולה, וס"ל דה"נ קודם כפרה כשאינו ראוי למצותו מהני עקירה לקבעו בדין מותר, ור"ה סבר

קי"ל כר"נ, אבל בשתי כוסות פסק דאף בפנים וחזר ונתן בחוץ חייב, וכבר השיגו הראב"ד, ונראין הדברים דגרס במתני' חייב, וכן מצאתי מובא מהעתק המשניות שבכת"י הרמב"ם, ופי' לפ"ז דזהו שאמרו בגמ' דסיפא ככו"ע, דאף לרבנן דר"ג חייב משום דנעשה דחוי ואין ע"ז שם שיריים, ואמנם אין הדברים מובנים לן, דלא עדיף ע"י הדיחוי מאילו הי' כשר וכבר נעשית מצותו והו"ל שיריים, אבל ע"כ דחק עצמו ליישב גרסת המשנה דקרבן בפ"ע חשיב וכשתי חטאות, וכאילו לא נעשית מצותו של כוס זה.

קי"ד א' ואי תנא הני תרתי כו'

לג. קי"ד א' ואי תנא הני תרתי כו' יש ללמוד מכאן דפסולא דמחוסר זמן בגופו ובבעליו, שזה לפסול דבע"מ ותורין שלא הגיע זמנו, דאם עלו ירדו, דאל"כ הו"ל בפשיטות דהני קיל פסוליהו, וכ"ש לגרסת תו', והוצרכנו לזה לשיטת רש"י בתו' נ"ט ב' ס"א א' דקודם פתיחת דלתות ההיכל אם עלה לא ירד, ואפ"ה פטור בחוץ, דאל"כ בלא"ה פשוט כן מדפטור בחוץ, ועי' לעיל סק.

לר"ש אם עובר בל"ת אף על העלאה

ויש להסתפק לר"ש אם עובר בל"ת אף על העלאה, ומקום הספק דכי היכי דאשכחן בשוחט בחוץ ומעלה בחוץ דכולה מילתא כחדא עבירה חשיבא, ה"נ י"ל במעלה מחוסר זמן כיון דחייב השחיטה הרי ההעלאה המשך עבירת השחיטה, אבל נראה פשוט דאינו עובר על העלאה, דהא אכל שחייבין עליו בחוץ חייבין על כיו"ב בפנים והעלה בחוץ כדלעיל קי"א ב', והשוחט מחוסר זמן בפנים לפמש"כ דאם עלו ירדו הרי הוא פטור על העלאה דבזה לא שייכא סברא דהמשך השחיטה אף לא לענין ל"ת, וא"כ אף בשוחט בחוץ פטור, וראי' גמורה מתורין שלא הגיע זמנו דמטמאין בבית הבליעה כדתנן ס"ח ב', וכל שהוא נבלה פשיטא דפטורין על העלאה כמש"פ רש"י

או נתכפרו בעליו, ולכן בחטאת לא מהני עקירה אף בשתי חטאות לאחריות, וצ"ע.

- הוספה לפו"ר -

שו"ר דמדר"ה דמוקים לה במפריש שני אשמות לאחריות אין להוכיח דאף לרחב"ט עולה היא, דאמנ"ה בדרי"ה מתפרש דעולה היא, וכ"מ ברש"י, אבל י"ל דלרחב"ט אף בזה אשם הוא, דכיון ששייך שיהא אשם נדבה קודם זמנו, א"כ אינו נחלט בדין מותר אשם, ורק לר"ה דלא שייך שיהא בדין אשם כלל ע"כ הוחלט כמותר ע"י השחיטה ונעשה עולה, [ומ"מ שמעינן מדר"ה שמורה שע"י השחיטה נחלט בדין מותר, ואיכא למימר דהיינו נמי טעמי' דרחב"ט], ויתכן גם דרחב"ט מודה דבכה"ג עולה היא, אבל זה מחודש לומר לדידי' שני עניני קרבנות במחוסר זמן שלא לשמה.

וה"פ מצינו גם לר"ה דבר שפסול לשמו וכשר שלא לשמו, אלא דס"ל דבכה"ג שפיר יש לדמות לפסח בשאר ימות השנה, דה"נ מעיקרא עולה היא, ואין לנו הכרע בגמ' אם רחב"ט מדמה לגמרי אשם לפסח, דכמו שבפסח אפי' בקרבן אחד נעשה כדיון מותר ע"י השחיטה שלא בזמנו, ה"ה באשם, וכדס"ל לר"ה במפריש שני אשמות, או"ד כאן נתחדש ענין אשם שלא לשמו, וההסבר בזה דכיון שכבר שייכא קדושת אשם במצורע שייכא ב' שפיר אשם נדבה, דכיון שאינו עולה לשם חובה אין בו דין בזמנו, דיש עליו שם אשם בגלל החטא, ושפיר מביאו נדבה אף קודם זמנו.

ומהא דנקטי' רחב"ט כדבר פשוט ועיקר חידושו דמהני עקירת חוץ, משמע טפי דעולה היא, דד"ז שייך לנקוט בסתמא, שהרי במפריש שני אשמות הדבר פשוט דכפסח דמי, דאף ר"ה מודה בזה, [מיהו לאו דבר פשוט הוא לצד דנימא דרחב"ט מדין אשם מכשר ל' וכמש"כ לעיל], ואין לדקדק מדלא פירש

דל"ד ולאחר כפרה אף לשמו כשר דכבר נקבע דינו כעולה והר"ז כשוחט עולה לשם אשם, אבל שיקבע ההכשר רק ע"י שלא לשמה לא אשכחן, דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוא.

ויש לעי' בהא דמחלקין בשמעתין בין אשם לחטאת ובפשוטו מתפרש משום דחטאת פסולה שלא לשמה כדפרש"י דרחב"ט אאשם קאי ולא אחטאת, וכ"כ לק' ד"ה הא מני ר"א היא, ובשלמא לפרש"י דהא דכשר שלא לשמה היינו לאשם כדיון כל הזבחים, ניחא דבהא תליא, אבל אם הנדון שנעשה עולה בזה אין לחלק בין חטאת לאשם דהא אף חטאת שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר לעולם כדאמר קי"ב א', ושמעתי ממאמור' שליט"א דאיכא למימר דמיירי בסתם חטאת שהיא נקבה, ולכן אינו חייב בחוץ דלא חזיא לעולה, שו"ר דבאמת לא משכח"ל שעיר נשיא במחוסר זמן, דבמחור"כ אין נשיא שונה מהדיוט, מיהו לכאו' אכתי בפר ושעיר של יוהכ"פ איכא מחוסר זמן כשהקדישו קודם יוהכ"פ, וכן קשה מאשם דלר"א פסול שלא לשמו אף במחוסר זמן כמו שדקדק מרן זללה"ה בס"א סק"א ממתני' דריש מכילתין דתנן האשם בכל זמן, וי"ל דר"א לשיטתו בתמורה כ' ב' דאשם שמתו בעליו ושכפרו בעליו ימות, אבל אכתי משני אשמות לאחריות קשה כמשה"ק בחטאת לרבנן, ויש לדחות דסתמא דפ"ק לא מיירי בשתי חטאות או בשני אשמות דחד מיניהו מעיקרא עולה הוא ואם נימא דלא מהני עקירה קודם זמנו אלא בקרבן שהכשירתו תורה שלא לשמה, דמצינו שקרבן זה בא אף בדין נדבה (כלשון הגמ' ב' א'), ולכן שייך לדון בו דין מותר, אע"פ שלא הגיע זמנו, משא"כ בהאי דפסול שלא לשמה שאין אפשרות להביאו אלא לחיובו, הוה ניחא טפי, א"נ לא מהני עקירה אלא כשבכל קרבן יש צד עולה מעצמו בלא חבירו, כגון במתו

כשר לעולה, כיון דאיהו מיירי אבחוץ דחייב, ואם הי' מדבר אבפנים אפשר שהי' מפרש כשר לעולה, וכן הא דמדמו בגמ' פסח לאשם משמע דכדין מותר הוא, וכן לשון עקירה מיושב טפי כשנעשה קרבן אחר.

אב לעומת זה לפרש דר"ח דמייתנין בגמ' היינו ר"א דאשם שכיפרו בעליו ימות, זה אינו נראה דעיקר וטפל שאמרו בגמ' מתפרש בהא דמדמינן אשם לחטאת בשלא לשמה, ור"א שאמרו בברייתא דחטאת היינו ר"א אשם, ולכאור' אמרו בהלכה רק חטאת דניהוי אשם טפל, וכן אם הקושיא דר"ד מדתני לוי אבר לואי משום דתרוייהו חד תנא, הרי מוכח דהקושיא מדמכשיר שלא לשמו, מיהו י"ל שאין להכשיר קרבן מכח שלא לשמו, כשיש בו פסול של שלא לשמו בזמנו, ונפ"מ מה יסבור ר"ה בשני חטאות לאחריות בפר יוהכ"פ קודם יוהכ"פ אם נימא דחדא מינייהו עולה היא, או"ד אין שלא לשמה מציל בחטאות.

קצרן ש"ד פשטות הגמ' דנדון דרחב"ט ור"ה תלוי בפסול שלא לשמו, וכן מוכח במתני' ב' א' דלר"א האשם פסול בכל זמן, [ולר"ה איכא לאוקומי בשלא הפריש שנים לאחריות, אבל אם משכח"ל בפר יוהכ"פ דלהו עולה, ק"ק חטאת מאי שיירי, וצ"ל דלא פרכינן אלא בהני דמיקרו מחוסר זמן במתני' ובברייתא מ"ט שיירי חטאת דנזיר ומצורע שהזכיר אשם, אבל פר כה"ג שלא הזכירו כלל ל"ק לן כ"כ], ולפרש"י דהנדון להכשירו לאשם ניחא, [ולר"ה נתרץ כמש"כ במוקף], ואמור"ר שליט"א בס"ק סק נקט כדעת רש"י, ועיי"ש בשם מרן זללה"ה שלא כ"כ, [ולכאורה דעת תו' קי"ב א' משמע כפי' מרן ז"ל], ונדחק ביישוב מתני' ב' א', ואם

נמצא טעם לתלות הכשר מחוסר זמן שלא לשמה בדין חטאת ואשם שלא לשמה, הוה ניחא, אבל כבר תמה מרן זללה"ה דכיון שנעשה עולה אינו ענין בשלא לשמה דכחזינן בפסח, ואולי נאמר דכיון שקודם שחיטה לא שייך ב' עולה, לא אמרינן אינתיק בדבר שאין בו הכשר שלא לשמה, וצ"ת.

אף הטמא שאכל בו

ק"ו א' שמעתי להקשות בשם האחרונים ז"ל היכי קאמרי רבנן לר' יוסי הגלילי טמא שאכל טהור כיון שנגע בו טמאהו היא מדאורייתא פחות מכביצה אינו מקבל טומאה, והרי הוא מתחייב באכל כזית, וגם יכול לפרור ולאכלו, מיהו בגמ' ק"ח א' מבואר דבנטמא גוף ואח"כ בשר לכו"ע חייב, וע"כ דהכי קאמרי ל' רבנן מה לי נטמא גוף תחלה מה לי בשר תחלה, והיינו בנטמא גוף ואח"כ בשר דקא מודית, ולכן לא נרויח אי משכחינן גונא דלא נטמא כשר, כיון דר' יוסי הגלילי אף בנטמא כשר מודה דחייב, ולע"כ.

ק"י ב' מתני' בגלגל ונוב וגבעון מ"ט לא הוזכר מע"ש

יש להסתפק בגלגל ונוב וגבעון שקדשים קלים נאכלין בכל ערי ישראל אם היתה מצות מע"ש, דכיון שהמצוה להעלותו לירושלים וכאן אוכלו במקומו שם בזמן זה ליכא מצוה כלל, ודומה למע"ש שאין בו שו"פ דכיון שאינו במצות חילול אינו במצות הפרשה כלל לכמה ראשונים, ואם אמנם כן מיושב הא דלא קתני במתני' מע"ש בגלגל ונוב וגבעון אלא בשילה וירושלים, ועי' בגמ' קי"ט א' ואפשר דלמ"ד דא"צ להעלותו שם אה"נ דפטור ממע"ש, וצ"ע ובירור ולע"כ בסוגיא כלל, [וקצת משמע ברש"י דגריס מע"ש נמי בכל מקום].

בפרק השוחט והמעלה

קיצור תוכן הענינים

א. ק"ח א' מתני' שהשוחט להדיוט חייב והמעלה להדיוט פטור, בשוחט פרש"י לאכילת הדיוט, אבל במעלה פרש"י לע"ז, דלא שייך ענין העלאה אלא מענין הקטרה, דאל"כ הר"ז צולה בשר בעלמא, וצ"ע בתו' שפי' במעלה לחבירו ואינו עובדו, ועי' להלן בדין זורק דודאי אין לחייב לאדם, ובקו' תו' דלא שב מידיעתו, י"ל בשגג בשניהם, גם צריך לברר עיקר הדבר אם זה מוכרע דלא חשיב שב מידיעתו כשלא הי' מעיז להקריב קרבן פנים לע"ז.

בדין זורק להדיוט נראה דלר"א ק"ז ב' תליא בפלוגתא דריש ור"ע, אבל למאי דמסיק אביי נראה דלכו"ע דינו כשוחט, וכ"מ סנהדרין ל"ד ב' דליכא פלוגתא בין רי"ש ור"ע בזה, והגרע"א ז"ל הק' היכי אמרינן דאתיא מביניהו הא אז הי' הדין דזורק פטור בין בהדיוט בין בשנים, וי"ל דקרא דעשאן אחת הי' קובע דינו כשוחט, תדע דלר"ע שזורק נכתב גבי העלאה אפקיה קרא דעשאן אחת, כ"ש דמפיק מאן דאתיא מביניהו, ועי' לק' דר' יוסי מפיק הדיוט מדם יחשב לאיש והיינו קרא דזריקה לרי"ש, ועתו' גבי מעלה להדיוט, וצ"ל דבזריקה מודו לרש"י, וערמב"ם שכלל זורק בהדי שאר הקטורות. – קו' הגרע"א ז"ל קשיא מיהא לר' אבהו, ושמא לענין זה מודה לדרשא דאביי.

בתו' ק"ז ב' תמהו על סתירת הסוגיות דהתם ממעטינן קומץ ומקבל משום דלאו גמר עבודה נינהו, וצ"ע מאי קשיא להו ז"ל הא שחיטה לאו גמר עבודה היא וע"כ למיתי לטעמא דגלי קרא דלא נילף מביניא, מיהו בסוגיא דלק' הו"מ למימר דלאו עבודה נינהו, אלא דהא גופא ילפינן ביומא משום דבעינן גמר עבודה, ובתו"כ באמת אמרו משום דלאו עבודה נינהו.

מנסך דינו כהעלאה, ואע"ג דל"ד ממש, ולא מרבינן הכא מביניא מידי, מ"מ כיון דקומץ ומנחות מקרא דלעשות אותו איתרבו, גם מנסך בכלל, ועמל"מ שכי' לחלק בין מקטיר ומנסך למעלה, וזה צ"ע.

ב. שם במשנה שנים שאחזו בסכין ושחטו פטורין, הגרע"א ז"ל נסתפק בדין זה אינו יכול וזה אינו יכול אם פטור, דמדברי הריטב"א קדושין מ"ג א' שהק' ל"ל מיעוטא תיפול מבעשותה ותיריך דאיצטריך דלא נילף מאיש איש, משמע דהשתא לא ידעינן טפי ממיעוטא דבעשותה, וא"כ זה אינו יכול וזה אינו יכול חייב, ויש לדחות דמשום ר"ש איצטריך לתרין כן, דס"ל זה אינו יכול וזה אינו יכול ג"כ פטור, מיהו ברייתא דר"ש דנקט קו' צע"ק, דהא לדידי' איצטריך קרא לחיובא דלא נילף מבעלמא, והי' מקום דפטורא דמעשותה, נאמר דוקא כשהאיסור תלוי בגברא, ולא כשהתוצאה שנואה לפני המקום לומר דפטורא דבעשותה נאמר דוקא כשהאיסור תלוי בגברא, ולא כשהתוצאה שנואה לפני המקום, כגון רוצח שפרש"י דאיצטית מאיש והרמב"ם מכל נפש, (ולענין מלקות עמש"כ הגרע"א ז"ל על הרמב"ם ה' כלאים) וכן סברא דזה אינו יכול וזה אינו יכול שייכא טפי בכה"ג, אבל מדברי תו' הרא"ש והריטב"א מבורר דד"ז בכל מילי.

ופשטות הדברים דפטורא דשנים בשחיטה אף בזה אינו יכול וזה אינו יכול, וראי' לזה מדר' יוסי דלדידיה א"א לומר דאיצטריך מיעוטא דההוא לאפוקי מאיש איש, דלמה תכתוב תורה כלשון בני"א אם עי"ז נצטרך מיעוט לאפוקי מיניה, א"ו איצטריך מיעוטא לזא", וכן ריבויא דשנים בהעלאה היינו אף בזה יכול וזה יכול, דאשמועינן קרא דדרך שירות בכך, וכ"ה פשיטא דמתני' מדסגי באבר אחד לשניהם, ואע"ג דגבי שבת איכא למ"ד דבעינן שיעור לכל אחד, ופחות מאבר אמרי' לק' דפטור, ויש לדחות, ועוד מדר"ש נשמע לרבנן, דלדידי' אין לחדש כאן חילוק. – אם אחד מהם נתכוין להדיוט נראה דפטור אפי' בזה אינו יכול וזה אינו יכול. – בפרש"י בריבויא דאיש איש. – ובתו' בהא דממעטינן אנוס. – וברש"י דאיצטריך קרא להעלאה בשעיר המשתלח, ולכאור' אם עלה ירד. – בהא דלר"י מיותר חד ההוא. וברע"א בזה.

תניא בתוספתא אי אפשר לשוחט אחר שוחט אבל יש מעלה אחר מעלה, ונראה דהיינו באותו אבר כגון שפקע או הורידו, ועדיין יש בו שיעור הקטרה, ועי' לק' בדין מוקטרי פנים שחסרו.

ג. ק"ח ב' לעשות אותו כו' אכל אבר ואבר כתיב, מסתברא דאבר היינו נתח כדמתרגמינן נתחיו אברוהי, אבל אין זה דין אבר דעלמא דבעינן בשר וגידין ועצמות, ויש לפרש דכיון דדרשינן חולין י"א א' אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחין, ש"מ שיש שיעור הראוי לנתחין, וע"ז דרשו דבעינן נתח שלם, (מיהו עתו"ט בשם הכ"מ ולע"כ), עי' בפנים עוד בזה, ועי' מש"כ כ"ז ב' על לשון מקצת אימורין דתנן ולא כזית, מיהו עיקר שיעור נתח מחודש דלא מצינו כן בשאר דוכתי, בין אם צריך שיהא קיים או שיקטיר כולו, ובעלמא קי"ל דסגי בנשתיר כזית בשר או חלב ולא הזכיר חולק בזה, ולפי' הראב"ד בעלמא השיעור כזית וכולה שמעתין בדין פוקעין, ולפי"ז מיירי בנחסר הנחת מכזית, ויתבאר להלן.

דין החזרת פוקעין כתבו תו' ד"ה לא שהוא אף בפחות מכזית, ובחסרו משיעור אבר מבואר כן בגמ', וכן בשירי שאינם ראויין להקטרה בתחלה, ופחות מכזית אפשר דנלמד מדאיצטריך מיעוטא לעיכולי קטרת ולעיכולי גידין ועצמות, א"נ כיון דהקטרה בכזית יש לפרש דגם ע"ז קאי דין פוקעין וע"כ נתמעטו מכזית, וכיון שיש מצוה בהקטרתן מסתברא דזר חייב עליהן, וטעמא דמילתא דבעלמא פחות מכזית אינו דרך כבוד, אבל בפוקעין שפיר מחזירין למקומן בכל ענין, וצ"ע.

הראב"ד והר"ש בתו"כ וכן בהשגות פי' מוקטרי פנים שחסרו בהקטרתן דהיינו פוקעין, וכן ברש"י ק"ז א' פי' מוקטרי פנים שחוטי פנים שחסרו כגון פקעו מעל האור, וערש"י ק"ח ב', אלא דרש"י הזכיר כן ליישב הלשון וס"ל דה"ה שאר חסרון, אבל הראב"ד מפרש דבשאר חסרון אין לנו אלא שיעור כזית, והכא דוקא בפוקעין מיירי, ומשמע דחסרו מכזית ובפוקעין נתחדש דמחזירין אפי' פחות מכזית, וא"כ חייבין עליהן בחוץ, או"ד דוקא בהחזרה למקומן נאמר דין פוקעין, שו"ר דע"כ אף להראב"ד מוקטרי פנים היינו שחוטי פנים, או"ד דוקא בהחזרה למקומן נאמר דין פוקעין, שו"ר דע"כ אף להראב"ד מוקטרי פנים היינו שחוטי פנים, מדקתני חייב אחת לר' יוסי, וכמש"כ להלן, ומרן זללה"ה כ"כ מדנפשיה בדאבוה דשמואל, ולא בפחות מכזית אלא שכבר נעשית מצותן, אבל להראב"ד דמפרש כן כולה סוגין ע"כ בחסרו מיירי וכדדרשינן מלעשות אותו.

ק"ז א' חד למיקטרי פנים כו' להראב"ד לא איצטריך קרא אלא לפוקעין, דבתחלה פשיטא דפחות מכזית פטור, וקרא דלק' ק"ט ב' לא איצטריך לפחות מכזית, למש"פ בדעת הראב"ד דמוקטרי פנים היינו מוקטרין ממש, מיושב קו' תו' ד"ה חד, אבל קשה דלעיל הזכיר בגמ' אשכחן מוקטרי פנים והכונה שחוטי פנים, ויש ליישב, ולמש"כ להלן דבכל שחוטי פנים יש דין פוקעין אפי' בחוץ ניהא.

ק"ח ב' אר"ל מחלוקת בד' וה' איברים כו' להראב"ד פי' דל"פ אלא בשלא חסרו משיעור הקטרה, ומדפטר ר"י ע"כ משום דס"ל דבחוץ אינו חייב אלא כל הבהמה והיינו כפרש"י, וס"ל לר"ל דלכו"ע מוקטרי פנים שחסרו והקריבין בחוץ פטור, ולר"י נחלקו בדין פוקעין שחסרו, ולכו"ע בדאיכא שיעור הקטרה חייב, ואין ללמוד מדפטר ר"י דלא מהדרינן פוקעין די"ל דדוקא בחוץ אימעטו מדכתיב אותו.

ובזה ניהא שנשנית פלוגתתם בהעלה וחזר והעלה ולא בחסר בעלמא, אבל קשה אי מוקטרי פנים היינו שחסרו בהקטרתן בפנים מ"ט חייב אחת לר"י, וע"כ צ"ל דאף להראב"ד מוקטרי פנים היינו שחוטי פנים הראויין להקטרה בפנים, ובהני יש דין פוקעין אף בחוץ, ואפשר הטעם כיון דאם עלה לא ירד חל ע"ז כל דיני פנים, והראב"ד בתו"כ באמת פי' כשחסרו בהקטרתן בחוץ עי"ש.

שם דאמר אבוה דשמואל כו' לעיל פרשנו נדון דפוקעין מפני שאינם ראויין להקטרה בתחלה, מפני שנתמעטו או נתקשו כעץ, ולפי"ז אתיא שפיר דאבוה דשמואל כל"ב דעולא וכו' יוחנן, אע"פ שאין מדבריהם ראי' דס"ל כותי', אבל למ"ש מרן ז"ל דהנדרון מפני שנעשית מצותן, ע"כ להגיה דאבוה דשמואל דלא כחד, בתו' הקשו ל"ל מיעוטא דאותו לפחות מכזית, ותירצו דלא גילף מפוקעין, וא"כ לאבוה דשמואל קשיא, לפמש"כ דהנדרון בפחות מכזית, וי"ל דאיצטריך קרא לפחות מג' לוגין ופחות ממלא חפניו (למ"ד הכי) ולקומץ ולבונה וכל הנפסלין בחסרון. – לפי' הראב"ד מיושב הא דלא הזכיר עולא שיעור אבר כיון דבחסרו מכזית מיירי וזה ידוע, ורק ר"י הזכיר כן משום דר"ל.

הא דלא קתני אינו חייב אלא על הראשונה, משום דמשכח"ל חיוב שתיים בחתיכה אחת כמ"ש בתוספתא והיינו כשראיה להקטרה, והכא מיירי לחייבו על השני' מכח הראשונה, דדין חזרת פוקעין מחשיבה להקטרה, וקאר"י דעל כל הקטרה יש רק חיוב אחד.

ד. בתו' פי' דמלעשות אותו ילפינן שיהא האבר שלם וראוי להקטרה בפנים, ואז מתחייב אף בהקטיר ממנו כזית בחוץ, ובשחוט' חוץ לכו"ע אינו חייב אלא כשהאבר שלם בשעת הקטרת הכזית, וקמפלגי בשחוט' פנים, מלבד לל"ק דעולא, ודוקא שחסר ע"י הקטרת חוץ או אבד, אבל ע"י הקטרת פנים לאו חסר הוא, כ"נ כדתנן ק"ט ב', ולפ"ז אבר שאבד ממנו מעט אין מקטירין אותו בפנים, ואתיא דר' יוסי דלא כר' יהושע ק"ט א', ועי' כ"ה ב', ול"מ כן סתמות הדברים, גם קשה לחדש מלעשות אותו דיני הקטרת פנים, גם קשה היכי תליא ד"ז בפוקעין, הרי בהעלה חצי וחזר והעלה חצי ס"ל לתו' דחשיבא שפיר הקטרה, וה"נ מצטרף עם הקטרה קמייתא, ואדרבה יש לשאול מנלן דנשתייר כזית בעלמא זורק את הדם, הא התם ליכא לצרופי' למידי, וצ"ל דס"ל להתו' דלא מצרפינן הקטרה לחצאין אלא כ"ז שלא גמר להקטיר, דדעתו להמשיך משוי לכולה חדא, אבל פוקעין כהקטרה חדשה דמיא, וצ"ע.

הא דנחלקו בהעלה וחזר והעלה ולא בחסר בעלמא, י"ל דלאשמועינן דהעלאת חוץ כחסרון, אע"ג דהעלאת פנים אינה כחסרון, והא דקתני אינו חייב אלא אחת, ולא קתני על הראשונה, י"ל דאשמועינן דאף בחוץ חשיבא כולה הקטרה אחת כבפנים, ואינו חייב על השני' מפני שהיא כהמשך לראשונה, ואם באנו לחייבו עליה בפ"ע הרי חסר ע"י הראשונה, ואמנם אם חסר לא הי' פוסל היתה כל העלאת נדונה בפ"ע, אבל השתא נדונה כולה כאחת, וכדאשכחן לק' ק"ט ב' לר"א עד שיקריב את כולו, ועמש"כ בזה סק"ה וע"ע מש"כ סק"ג דניחא להראב"ד, ועמשה"ק מרן זללה"ה בההיא דאבוה דשמואל. ת. ק"ט ב' מתני' ר"א פוטר עד שיקריב את כולו, נראה דבעיקר הדברים גם רבנן מודו דהקטרת כולן חדא מצוה היא אע"פ שיש בהן כמה זיתים, ול"ד לאימורין שכל חלק כמצוה בפ"ע, ומודו רבנן לר"א שאם הקריב כזית בחוץ וחזר הוא או אחר והקריבו עוד כזית פטורין, דכמו שלר"א הכל המשך הקטרה אחת, ה"ה לרבנן אע"פ שכבר נתחייב על הראשון, ואף בלא טעמא דנעשה חסר ע"י הקטרה ראשונה, אלא דחייב הכזית ראשון הוא ג"כ מפני שהוא חלק מהמצוה וסגי בזה לחייב, ועי' להלן.

וביאור פלוגתתן דר"א סבר דשיעור קומץ כשיעור כזית וכשיעור ג' לוגין דכל פחות מכשיעור לאו הקטרה היא כלל, והא דשייר כזית סגי בכזית, היינו מפני שעתה נקבע שיעור הכשרו בפחות כיון שכבר נקטר הכל בפנים, ורבנן סברי דמהא דסגי בכזית בשייר ש"מ דזהו שיעור הקטרתו, ולכן אף בתחלה סגי בכזית, ול"ד לג' לוגין דאף בסוף לא סגי בפחות, ועי' לק' ס"ק י"ג דהדרי מזה ואף בג"ל סגי בכזית.

פשטא דמתני' משמע דמודה ר"א שאם הקריב כזית בחוץ וחזר והקריב כולו חייב, ולא בעינן כולו כאחת, וכן יש לדקדק דמתני' דלק' ק"י א', דהתם ודאי אין דרך להקריבן כאחת, ומשמע דלא פליגי רבנן שיתחייב שתיים ככה"ג, וכמש"כ דמודו רבנן דכולה חדא מצוה היא, מיהו בקומץ ולבונה דלק' וכן בשני בזיכין, אפשר דפליגי רבנן ומחייבי שתיים, דבגמ' אמרו דרבנן דר"א סברי דסגי בחצי מתיה, ומשמע שכל אחד ענין בפ"ע, אבל לפמש"כ הי' נראה דמודו לר"א דאין חייב אלא אחת, וצ"ע, ועס"ק י"ט. — בעיקר הדין אם חייב לרבנן על כל כזית, כתבנו דאף לצד דחסרון דחוץ ל"ש חסרון הדין כן, ועי' בזה לק' סק"ו ד.

נראה דלר"א בעינן שאחד יקריב כולו בחוץ, דאין דין שיור כזית אלא בהקטרת פנים, וכמש"כ, וכן לרבנן אין בכזית שני לחוד כדי לחייב אלא כהמשך להקטרה ראשונה, אבל בספר מרן זללה"ה קמא ס"מ נראה דהאחרון חייב.

כזית בחוץ והשאר בפנים ושייר כזית והקריבו בחוץ, לפמש"כ נראה דפטור לר"א, וכן פחות מכזית בפנים והשאר בחוץ, אף למ"ש מרן ז"ל דבפנים הי' נכשר בהקטרת כזית שלם אח"כ, מ"מ בחוץ פטור.

ו. ק"י א' איבעיא להו חסרון דחוץ שמיה חסרון כו' יש לעי' הא ודאי חסרון גרע שהרי לא פטרה תורה אלא על החסר, ועוד דכיון דעל פסול חייבין וע"כ דחשיב ראוי בפנים, וא"כ בדין הוא שהחסר משוי לי' אינו ראוי, ויש לפרש דאה"נ חסר פוגם אף בפסול, אלא דזה שלא חייבה תורה על החסר מפני שאינו ראוי לעשות אותו בשלימותו בפנים, אין בזה לפטור את זה שכבר הוציאו בשלימותו, דהוצאה אתחלתא דהקטרה היא, וכאילו חסר אחר ההקטרה, ובזה משמשינן בסברא דבלא"ה כבר פסול,

מכח הקטרתו בחוץ, ולפ"ז בשאר פסולין אם חסרו פטור, וזו דעת מרן זללה"ה בקמא סי' מ' סק"א, ועי' לק' בדעת תר.

ולפ"ז אם יצא מקצתו וחסר מה שבפנים חייב על החיצון, ואף חסרון שבחוץ גורם פטור למה שבפנים, בדאמת חל פסול חסרון גם על מה שבחוץ, אלא שאין בזה כדי לפוטרו, ולשון הגמ' סתום דעיקר הטעם לא הוזכר, ומצינו סברא זו דהוצאה אתחלתא דהקטרה היא, לריה"ג ור"ע דמנחות אם עלו ירדו ומ"מ חייבין עליהן בחוץ, כ"ה פשוט הדברים כמ"ש תו' ק"ח א', והטעם משום דאתחלתא דהקטרת חוץ היא, ובזה ניחא הא דסתם רבה דמודו לר"א בחסר, ומפרשין דבחוץ לא מודו לר', דכיון דבחוץ כלאחר הקטרה דמי אין זה בכלל דבריו. – בתו' תמהו מאי קמ"ל רבה, וי"ל דקמ"ל כל עניני חסרון דפנים בין פסולין בין יצא מקצתו וחסר שבפנים, אבל לפ"ז לא הו"ל למסתם הכי כיון דנחית לנדון דחסרון בפסולין, ושמא לא אמר כן רבה כמימרא בפ"ע אלא בתוך הדברים שמע לר' לרבה מיני, ומש"ה לא דייק אביי מעיקר מימרא ידיה דהא קמ"ל, או שמא מתני' איכא לאוקומה אליבא דר"א לחוד, דלא נימא שכ"ז שנשאר אינו חייב עד שיקריב כולו, ודוחק.

ועי' לק' ס"ק ט"ז יישוב לזה.

יש להסתפק נטמא ויצא וחסר מהו, דכע"ז מספק"ל לר"פ מנחות נ"ז א' גבי עיסה שחיימה ויצאה ע"ש, והי' אפשר לומר דהכא אתחלתא דחוץ היא וחייב, אבל נראה דתליא בבציעא דר"פ שאם אין פסול יוצא בפסולין לא חשבינן הוצאתו אתחלתא דהקטרת חוץ.

לק' סק"ז דקדקנו מתו' דמפרשי בעיין בכל הפסולין שחסרו, דנראה מדבריהם שאם חסרון דחוץ ל"ש חסרון לא חל עלי' דין חסר כלל, ולפי סברא זו הדין שוה בכל הפסולין, ולפ"ז הנדון אם הא דבעינן כולו הוא רק בכשר, אבל משנפסל בטל ממנו ענין הכפרה שבו, וחזר כדין אימורים שאם עלה לא ירד, ונדון כל כזית בפ"ע, והיינו דמיייתי אביי מדר"א שלא נשתנה דינו ע"י הפסול, ודחינן דלר"א שזהו שיעורו ופחות מזה כפחות מכזית דמי ודאי שכן הדין, דאף בג' לוגין שנפסלו בעינן ג"ל דוקא, ולפ"ז לצד דל"ש חסרון חייב על כל כזית, ולפ"ז אף החסר בפנים חייבין עליו כיון שכבר נפסל במקצת שיצא, וק"ל לחדש דע"י הפסול נשתנה מהות הקרבן וחייבין על כל כזית, ועוד דלמה פטרה תורה החסר, הרי נשאר בדין אם עלה לא ירד, ומעתה יתחייב על כל כזית, ולסברת בע"מ אפשר ליישב, דבפנים אם חסר ועלה ירד.

ק"ט ב' מתני' וכולן שהקריבן בפנים ושייר מהן כו' יש לעי' בפסולין שהעלן בפנים דמתקבלין כדין אם עלה לא ירד ושייר מהן כזית והקריבו בחוץ מאי, דלכאור' הטעם דמהני שיעור כזית לא שייך אלא בכשרין דהשתא נקבע שיעור הכשרו ע"י כזית זה, אבל בפסול לא, וכע"ז יש לדון בקומץ ולבונה ושני בזיכין, שהשני נשאר כשר, ופשוט המשנה דבכל גונא דלרבנן חייב בכזית ראשון לר"א חייב בשייר, ואפשר דגם בפסולין שקריבין יש מעין ריצוי דכשרין, כדחזינן בדם שמרצה בפסולו לענין שהבשר יהא בדין אם עלה לא ירד לר' יהודה, כמ"ש אאמור"ר שליט"א ס"י סק, ודכותה גם בקומץ ואינן, תדע מדמצרכינן כולו עכ"פ לצד דחסרון דחוץ שמיא חסרון, וש"מ דאף בזמן פסולו יש ענין בשלימותו אף לרבנן, ולכן כשאמנם העלהו בפנים ושייר כזית, נעשה הכזית כדין כולו.

ובאמת עיקר הא דחייבין על קומץ שנפסל והעלהו בחוץ הי' מקום לדון בו, דאין ללמוד מאימורים שעיקר מצותן רק הקטרה ונשארו בהכשרן אם עלו, אבל בקומץ שהוא מתיר, י"ל דפסולו מגרע בו יותר, שאע"פ שעלה אינו מתיר, ואם נימא שיש לו כח מתיר בדורגא של אם עלה לא ירד ניחא טפי.

ז. ק"ח ב' תוד"ה כמאן, תו"ד דמסתבר לאוקומי מתני' דוכלן שחסרו אף למ"ד מוקטרי פנים שחסרו חייב בחוץ, אבל צריך טעם למה פטור הרי אם עלה לא ירד, ואי חסרון כע"מ ואם עלה ירד ניחא, ותירצו דמ"מ מסתבר לאוקומי מיעוטא דאותו בהני שנפסלו מלהתיר, משא"כ במוקטרי פנים שמצות הקטרה שבהן קיימת בדיעבד וכמ"ש סק"ו.

ויש לעי' למ"ש דחסרון כע"מ ואם עלו ירדו, היכי ס"ד דחסרון דחוץ חייבין עליו, הא בע"מ אינו מתקבל בפנים, ומוכח מזה דמפרשי דלא חל פסול חסרון על הפסול, ולא משום דהוצאה אתחלתא

דהקטרת חוץ היא, ועמש"כ סק"ו לפי זה בביאור הגמ', ודחוק לומר דגם לחיוב על אם עלו ירדו מהני הא דהוצאה תחלת הקטרה היא, כיון דהכא ירדו משום סר ולא משום יוצא (כלריה"ג ולר"ע). בעיקר הדבר דחסרון ירד צ"ב שהרי ה' פסולו בקדש, וגם רש"י במתני' פי' דחסר אינו מתקבל בפנים, ואפשר דאם עלה לא ירד לא אמרינן אלא בדבר שפסולו בדין, דהמזבח מקוה טהרה לפסולין אבל אינו משלים חסר דבמציאות ליתיה, וראיתי שאמור"ר שליט"א ביאר הדברים בסוגיא דאעל"י, ול"ע.

שם בתו' וצריך לדקדק אי מהדרינן פוקעין דידהו, צ"ב אמאי לא, הרי אחר שהקטירן בהכשר שוב אין חסרון פוסל בהן, ועדיפי מהקריב בפנים ושייר כזית, וכבר הק' אחרונים ז"ל דבהדיא אמרו מנחות כ"ו ב' דמהדרינן פוקעין דידהו, וע"כ כונתם דלר' יוסי איכא לאוקומי קראי דפוקעין בשלא חסרו, כגון שהעלה חתיכה של שני אברים ופקעה ונשאר שיעור אבר, וע"ז כתבו דבהני שחסרון כ"ש כחסר א"א לאוקומי כר"י, וכן בדומיא דגידין ועצמות.

ת. בדין דם שיצא למ"ד ירד כתבו בתו' ק"ח א' שני תירוצים לתירוץ קמא אמנם לדריה פטור בחוץ, ובתירוץ בתרא כתבו דהיכא דירד משום יוצא לכו"ע חייב, ובאמת תירוץ קמא דחוק טובא לאוקומי קרא דזורק כחוץ בשחוטי חוץ דוקא, דעיקר העלאת שחוטי חוץ מפנים גמרינן, ולר"ע קרא דדם בהעלאה כתיב, ועוד רא' מר"ע דנראה דס"ל דזורק דם של שחוטי פנים בחוץ חייב, עי' קי"א א', ובדף פ"ג ב' משמע דס"ל דדם ירד דמפיק מעולה, ואין דם בכלל עולה כדאמר ק"ז א', וכן פשוט הדברים שאין חולק בחיוב דמנחה בחוץ, אף לריה"ג ור"ע דמנחה תרד.

בדף ל"ט א' תניא דמים הנשפכין לאמה המעלה אותן בחוץ פטור, ואיכא לאוקומה כמ"ד דדם ירד, ומרן זללה"ה צידד לומר דאף למ"ד ל"י אין חייבין עליו בחוץ, כיון שעיקרו להתיר נהי דל"י אבל כיון שאינו מתיר חשיב אינו ראוי למצותו בפנים, וכמ"ש תו' ק"ח ב' ד"ה כמאן לענין חסר דקומץ ואינך, מיהו שם גופא מבואר דאי לאו אותו לא אימעטו, וגם כו"ע מוודו דקומץ שנפסל חייבין עליו, ועי' לעיל סק"ו דגם בפסולין יש קצת ריצוי, ואף ברם גופי' מהני זריקתו בפסול שהאימורין לא ירדו, וכן פשוט לתו' ק"ח א' דלמ"ד ל"י חייב ברם.

נמצינו למידין דגם פסול שאם עלה ירד אם נפסל מדין יוצא חייבין עליו, והטעם דהוצאה אתחלתא דהקטרת חוץ היא, ולפ"ז קשה מה השיב ראב"ש הא קושטא הוא דאף בהני שירד חייבין, וכן קשה לרבי דתלי לה בפסולו בקדש, והרי מנחות לריה"ג ור"ע ירדו אע"פ שפסולין בקדש ואינו בדין שיתחייב עליהן בחוץ, ונראה דעיקרן באו ליישב שאין ללמוד מעיקר חיוב העלאה, דה"ה למעלה דבר פסול דשחוטי חוץ, וכיון שבטלה הוכחת רבנן מן הפסוק, שוב אין כאן אלא נדון בסברא, דאם מחייב ריה"ג יוצא דמנחה אף שירד, היינו משום דקים לי' מסברא דזה עדיף משוחט בחוץ ומעלה בחוץ, ומאן דאית לי' שדינן שוה יפטור נמי בכל יוצא שירד, אבל אין כאן קו' לריה"ג, ועי' סק"ט בביאור פלוגתתם.

במתני' ק"ט א' תנן דפסולין בקדש חייבין עליהן בחוץ, ולכאור' אתיא כר"ש פ"ד א', והו"ל מחלוקת ואח"כ סתם כר"ש, אבל בברייתא דמיתו עלה בגמ' לא קתני נשחטה בלילה ונשפך דמה והיינו כר"י, ואפשר דפליגי בביאור פסולו בקדש, דלר"י בעינן שיהא לו הכשר במקור'א כמ"ש תו' נדה מ"א א' בביאור פסולו בקדש, וכ"מ ברמב"ם שם כללא דפסולו בקדש ופסק כר"י. – ולכאור' אף לר"ש איכא פסולו בקדש שפטור בנסכים הבאין עם הזבח שנפסלו, וכן ברם לר' יהושע.

ט. ק"ח א' השיב רבי תחת ריה"ג כו' לא נתבאר תשובת רבנן, וגם יש לשאול אחר דילפי רבנן דאף המעלה שחוטי חוץ חייב למה באמת לא חייבו אף בהני דא"ע ירד, וע"כ דס"ל דהא עדיפא משאר אם עלה ירד, וזוהי באמת תשובת רבנן, וביאור הדברים דבאמת גם ריה"ג גופי' לא ס"ל כתשובת רבי וראב"ש, שהרי הוא מחייב אף באלו שאם עלו ירדו, כמ"ש תו' דמנחה שיצאה תרד לריה"ג וחייב בחוץ וכמשנ"ת סק"ח, אלא דקים לי' מסברא דהיכא שנפסל מזמנת ההוצאה אינו נפטר עי"ז, דהוצאה זו אתחלתא דהקטרה היא, וטעם זה גופי' ס"ל לרבנן אף בשוחט בחוץ ומעלה בחוץ, דכולה חדא עבירה היא שנטל הקרבן מבפנים ושחט והעלה בחוץ, ולכן אע"פ שירד חייב, וריה"ג סבר דהעלאה לא בפ"ע הוא ודיינינן מהזמן שראוי להעלה וכיון שאינו מתקבל בפנים פטור, משא"כ במוציא שחוטי

פנים דחשיב הכל כמעשה אחד, ולפ"ז מה שהשיבוהו רבנן דאף השוחט בפנים כו' זהו באמת תשובתם דס"ל דדמו להדידי, ורבי וראב"ש השיבו דלא דמו, ובטלה הוכחת רבנן וכמשנ"ת לעיל.

בקו' תו' מ"ט לא אמרי' שוחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו א"ב, נראין הדברים דאף לרבי חייב, דלא מצינו חולק אמתני' ובריתא ק"ט א', וע"כ דכיון דמרצה לפיגולו חשיב דאית לי' עתה שעת הכושר, דהא זהו באמת החילוק לר"י בין נשחטה בלילה לחוץ לזמנו, ולא הצריך רבי שעת הכושר אלא בפסול שעתה הי' דינו לירד, כגון יוצא דיצא דמה תרד ובזה מהני לאימורין שיצאו שעת הכושר, אבל חוץ לזמנו דעיקר הפסול קיל שיש בו כושר מסוים שפיר חייבין עליו, ולפ"ז פליגי רבי וראב"ש בפלוגתא דר"י ור"ש, ואמר רבי דכלל דאם עלה לא ירד תליא נמי בשעת הכושר, מיהו בהני דירדו לא מהני שעת הכושר לחייב בחוץ, כגון מנחה ונסכים שנפסלו למ"ד ירדו, דרבי רק הוסיף תנאי בכלל דאם עלה לא ירד, ולפ"ז אין לחדש בדברי רבי דין מיוחד בשחוט חוץ דלא מצינו מקור לחלק בזה, ולכו"ע בתר מתקבל בפנים אולינן, וכן בלן דמה לר"י יש עתה שעת הכושר, דדם זה מכשיר האימורין שלא ירדו.

י. ק"ט א' ת"ל זבח, דרשא דעולה עי' קט"ו ב', בתו' דקדקו דהשמיט מנחת נסכים, ובתו"כ גרסינן לה, שם ת"ל לא יביאנו לעשות, יעו' פרש"י דיש בהם מצות עשייה, להעלות למערכה, ולפ"ז נחא דדם שאם עלה ירד פטורין עליו, אף שיש תועלת בהעלאתו בפנים, לענין שהאימורין לא ירדו לר"י, דמ"מ לא חשיב מתקבל בפנים שאין בו מצות עשייה אלא דמה שעשה עשוי, הרמב"ם פ"י לעשות אותו לד' שנעשו לשם אלא שנפסלו אח"כ, ולכאור' משמע מזה כלל אחר בחיוב דחוץ, אבל אין נראה כן דהא פטר בנשחטה בלילה וקבלה בכ"ח, וע"כ דמפרש כן לישנא דפסולו בקדש, וכ"מ בפ"ג מפסוה"מ ה"ו ח' ע"ש.

שם עולה ואימוריה אין שלמים ואימוריהן לא תנינא כו' יש לעי' פשיטא דכיון דשלמים בפ"ע פטור מה שיך להזכיר בהן צירוף, ומאי מייתי מבריתא, ואפשר שאם הי' הדין דחצי זית חלב וחצי זית בשר אין מצטרפין בעולה לזרוק את הדם, אף בחוץ הי' פטור, דאין שיעור קרבן מאחד, והיינו דמיייתנן מבריתא, דלא מצרפינן שני חצאין דשלמים לענין לזרוק הדם, וכיון דהא בהא תליא שפיר איצטריך לתנא לאשמועינן דמצטרפין, כיון דבשר וחלב מתיר קראי נפקי עי' פסחים ע"ז א' ע"ט א' ואיצטריך קרא מיוחד לשתי כליות ואצבע הכבש.

כבר הוכיחו בתו' דחמשה דברים דמצטרפין בעולה לאו לענין חוץ מיירי, והיי' משמע לק' ב' דמנחת נסכים בעינן דוקא כזית מהמנחה לחודה, דאל"כ הא סגי בפחות מכזית, ולפמ"ש"כ לעיל ד"ז תלוי בצירוף לזרוק את הדם, ועמש"כ אאמור"ר שליט"א מעילה ט"ו ב' בד"ז דלא מצטרפי שני קרבנות, ברם סוגיא דמעילה קשיא לפירושה וכמ"ש לק' ב' דע"כ מטמא דייק, ואין הכרח מטמא כמש"פ רש"י ותו' גופיהו דהק' דע"י הזריקה חל עליהם חיוב נותר וטמא, ולא הוזכר צירוף כלל, ויש לדחוק דמדנקט לה בהמשך לשון לצירוף דחוץ משמע דאף לענין צירוף מיתניא, ואפשר לפרש דרק לס"ד אמרינן התם תנינא להא דת"ר, אבל למסקנא באמת לא שייכא האי בריתא במתני' דהתם, ובזה מיושב דברי הרמב"ם שהעתיק מתני' לענין חיוב קודם זריקת הדם בתודה, ובעולה אף לאחר זריקה, ובדבריו מיושב הא דנקט עולה בהדיא שנתקשו בזה תו' לפירושה, ועמש"כ אאמור"ר שליט"א במעילה שם בכ"ז.

יא. ק"ט ב' מתני' והלבונה, רש"י פ"י בבאה עם המנחה, ולכאור' מדלא פליג ר"א ש"מ דבבאה בפ"ע מיירי וכן קומץ דמנחת חוטא, ועי' תוספתא דקתני דמורה ר"א בהני, וע"כ הא דקתני בשירי כזית לא מיתוקם אלא בבאה בפ"ע, ועי' בסמוך בדין הקטרת קורט בתחלה, ומ"ד מנחות שם דאף בבאה בפ"ע פליגי שמא מוקים לה כר"מ.

ומרן זללה"ה הוכיח ממתני' דכ"ז שהלבונה קיימת אינו מתכפר בקורטין עד שיתן כולה מדהצריכו רבנן כזית ומדפליג ר"א, ואכתי הא דבעינן שירי כזית לא מתיישב, גם מש"פ רש"י דחסר מקורט קשה דא"כ חסר משיעור הקטרה וזה לא איצטריך לאשמועינן דהו"ל כפחות מכזית, ולמש"כ דמתני' בביאה בפ"ע אין רא' לד"ז, ונפ"מ אם שנים חייבין, לדעת מרן ז"ל הראשונים בכזית והאחרון בקורטין, ולצד השני הראשון בקרטין והאחרונים בכזית, ועתודה דקבעיהו ולק' ס"ק ט"ו.

בתו' מנחות ק"ו ב' הק' מ"ט סתם התם תנא כר"א, דקתני המעלה את הקומץ בחוץ פטור, והנה אף לר"א משכח"ל שחייב בכזית אחרון, וא"כ עיקרה לומר דבעינן שיהא כזית לחיוב בחוץ, וזה נכון אף לרבנן דבחסר פטור, ופשטא דמתני' שם דאף אבאה עם המנחה קיימא, ובוזה לכו"ע א"צ קומץ שלם, מיהו לדעת מרן ז"ל ג"ז דוקא כשלא נשתייר.

יב. שם גמ' חצי פרס בפנים פטור, פרש"י דה"ה כזית, וי"ל דנקט ח"פ לומר דמיירי דוקא בדהיכל ששיעורה פרס, אבל אין להצריך שיהא כל הפרס קיים כדאשכחן בלבונה דבעינן קומץ בתחלתה וכמ"ק בכריתות ו' ב', בדברבא מבואר דמיירי בדלא קבעינהו במנא.

שם דמ"ס מלא חפניו דוקא, פרש"י דבעינן נמי בב"א, ועפמ"א וח"נ שבא ליישב קו' תו' וכ"כ מרן זללה"ה, ואכתי קשה לימא דמלא חפניו כקומץ דנהי דהקטיר פעמים כשר מ"מ פטור ר"א בכזית, ולא מסתבר דפליג ר"א על דין הקטיר קומצה פעמים, ועו"ק דהא קתני בשייר כזית דחייב לר"א, והיינו משום דכשר בפנים, ואע"פ שבודאי הפסיק, וגם מנ"ל לאביי ממשמעות דחוקה דבעינן בב"א, ועי' מ"ב א' דכזית לר"א כמתנה אחת, וש"מ דלא בעינן בב"א מיהו בקומץ לכו"ע מודה.

ובתו' נראה דמפרשי כפשוטו דסגי בכזית, מיהו נראה דבעינן שיחפון תחלה מלא חפניו, ופלוגתיהו רק בשיעור ההקטרה דכתיב ונתן את הקטרת סתמא, ומיושב בזה הא דאמר אביי משמיע דרבה לק' ק"י א' דמודו רבנן לר"א בחסר כ"ש דפטור, ומשמע דחסר מלא חפניו דפטור לר"א ה"ה לרבנן ולא דלרבנן מתפרש בכזית, דהא ודאי סתמא דמתני' במלא חפניו, וניחא בזה דחפינה עבודה היא אף לרבה ויתכן לומר דכל מה שחפן מעכב אבל סגי שיחפון כזית, אבל לפ"ז הו"מ למימר דכו"ע מלא חפניו לאו דוקא, ומ"מ כיון שחפן נעשה כקומץ, דקביעותא דחפינה בקביעותא דמנא לרבא.

והקשו תו' ל"ל למימר דמלא לאו דוקא הא קומץ כולו דוקא ואפ"ה סברי רבנן דחייב בכזית, ותיצו דבהקטרה דמזבח החיצון ילפינן מפיגול דהקטרת כזית חשיבא לחייב, אבל בקטרת בעינן ילפותא ואי לא יליף פנים מחוץ אין לחייב בכזית, כדאשכחן בג"ל דכיון דליכא מהיכא למילף אינו חייב בכזית, ומ"ש תו' דשיעור כזית ילפינן ממחשבת פיגול היינו מדאמרינן מנחות י"ז ב' מה אכילה בכזית אף הקטרה בכזית, והיינו מקרא דואם האכל יאכל דקאי במחשבת פיגול, מיהו לר"א אף במחשבת פיגול דקומץ בעינן כולו דוקא כדאמר' מנחות י"ב ב', וה"ה במלא חפניו דבעינן מחשבה בכולו למ"ד מלא דוקא, אליבא דרבה, והיינו ר"א. — ובשינויא דרבא עי' לק' ס"ק י"ד.

ויש לעי' מנ"ל לר"א דבשייר כזית והקריבו בחוץ חייב, הא לא קים ל' שיעור כזית בהני, ואי משום דמתכשר בהכי אפי' פחות מכזית נמי, עכ"פ למ"ד יש הקטרה פחותה מכזית, וצ"ל דמסברא קים ל' שאין לחייב על פחות מכזית, ולפ"ז ה"ה בג"ל דסגי בהקריבן בפנים ושייר כזית, ואפשר דאף לענין מחשבת פיגול אם חשב שיקריב הכל בפנים וכזית אחרון חוץ לזמנו (או חוץ למקומו) פיגול הוא לר"א, וצ"ע בזה, ועי' בגמ' מ"ב א' דמתנה אחת דם דמיא לכזית אחד לר"א, והיינו דגם לדידיה כל כזית חשוב בפ"ע.

שם אמר רבא השתא חוץ מחוץ כו' בין לאביי ובין לרבא ילפי רבנן חוץ דמנחות מחוץ דפיגול, אלא דניסוך מהקטרה קאמר, ולפ"ז רבא גופי' מחלק בין חוץ מחוץ דהקטרה מהקטרה לניסוך מהקטרה, אלא דסבר דמ"מ ניסוך דחוץ מהקטרה דחוץ עדיף מהקטרה דפנים מחוץ, ועס"ק י"ד.

יג. שם דתניא יכול כו' האי ברייתא כרבנן מדפטור דוקא פחות מכזית קומץ.

שם והא פחות מג' לוגין דאית בהו כמה זיתים כו' משמע דאית לן למילף בניסוך שיעור כזית, ונפ"מ לשייר כזית בסוף כדלהלן, ויש לעי' הא בעלמא משקין שיעורן ברביעית, ויתכן לדחות דאמנם ר"ל רביעית, וה"ק דנילף נמי שתית מזבח משתית אדם, אבל באמת לאו כללא הוא דמשקין ברביעית, דגבי שמן אמר' צ"א ב' שקומצו ומקטיר הקומץ וסתם קומץ פחות מרביעית שיש בה לפחות ג' זיתים, וגם ע"ז נאמר דין הקטיר קומצה פעמים וכן מחשבת פיגול דשמן בכזית, מיהו יש לחלק בין ניסוך להקטרה, אבל עכ"פ מצינו שיעור כזית במשקין, וכן מצינו בנזיר ל"ח ב' ביין דשיעורו כזית לר"ע ע"ש, וכן בדם הרץ כריתות כ"א ב', וכ"כ הרמב"ם פ"ו ממ"א ה"א בכל דם, מיהו ביבמות קי"ד ב'

בדם עד דאיכא רביעית, ועי"ש ברש"ש, ובוה מיושב בפשיטות מ"ש הרמב"ם דחמשה דברים בעולה וששה בתודה מצטרפין לאיסור אכילה קודם זריקה, ופשטות דבריו דכולן שיעורן בכזית ולא נצטרך לאוקומה בשרה פתו ביין כמ"ש תו' לעיל א'.

בדין ג' לוגין שהקריבן בפנים ושייר מהן כזית והקריבו בחוץ נקטנו לעיל ס"ה ממשמעות הברייתא דינו כפחות מכזית, אבל מדברי רבא חזינן דאין לחלק בין ניסוך להקטרה, וכיון דר"א קים ליה בשיור דסגי בכזית אע"ג דלא יליף מידי, אין לחלק ביין ניסוך להקטרה, וכן בסברא לא דמי פחות מג"ל לפחות מכזית, דלוג דבר חשוב הוא, ואם א"צ ניסוך בב"א מסתברא דשיעורן בכזית או ברביעית, ואמנם אם הי' דין ניסוך בב"א דוקא אפשר לומר דג"ז תלוי בהא דלא ילפינן חוץ מחוץ, ועס"ק י"ב בדעת רש"י, אבל בפשוטו מנסך בנחת וקמאי אזלי להו ולא חשיב בב"א, והא דפוקקין הנקבים לא משמע שזה מדין בב"א ומעכב, וגם לא אשכחן שאסור להפסיק בניסוך, ובששה של פ"ר יכול לחלק ג"ל וג"ל מיהו משני כלים אפשר דכשני ניסוכין דמי.

יד. שם אלא אמר רבא כגון דקבעינהו כו' יש לעי' ל"ל למימר דלרבנן לאו כלום הוא אף בקומץ דבעינן כולו סגי בכזית, וכבר הקשו כן בתו', אלא דבשלמא גבי מלא חפניו מובן מה שתייצו דלא אשכחן ב"י שיעור כזית, אבל השתא דקיימינן בקטרת דהיכל דבלא קביעות מנא סגי בכזית, א"כ ודאי דאית לן למילף מגופיה שיעור כזית, וכמו בקומץ ובמנחות, והי' אפשר לרחוק דרך אליבא דר"א קאמר דקביעותא היא, ואמנם לרבנן אין מוכרע, אבל מהא דמסיים השתא דאמרי' למ"ד כו' משמע דדוקא קאמר, וע"כ צ"ל כתיורין התו' גבי מלא חפניו, וס"ל לרבא דאפי' מגופי' לא גמרינן שיעור כזית, והקטרה שעל מזבח החיצון שאני דילפינן מפגול, ובמלא חפניו וג' לוגין לא פסלה מחשבה אלא בכולן, וכן בששה לוגין ובפרס שלם אם הי' קביעות מנא קביעות. — יש להסתפק אי מהני קביעות מנא לפחות מפרס, או דדוקא לשיעור הראוי, ועתו' לק' ב' ד"ה ביש.

ק"י א' שראויין לאיל כו' שראויין לכבש, היינו שראויין להצטרף לקרבן אחר, ואחר הקרבת הזבח תו לא מצטרפי לכו"ע, עי' מנחות ט"ו ב' ובתו' שם ולע"כ בסוגיא זו, ויש לדקדק כן ממתני' דקתני במנחת נסכים חסר כ"ש פטור, ומשמע דבחסרו משל פ"ר נמי פטור, וע"כ דיש זמן שנקבע לכו"ע.

נמצא לרבא אחר שנקבע עם הזבח חייבין בשל פ"ר דוקא על ששה לוגין, וכן במחשבת פיגול, וכן במלא חפניו, אבל לאבבי ור"א סגי בכזית ובג' לוגין, וקביעות מנא לכו"ע לאו כלום הוא.

שם חסרו כ"ש כו' פרש"י מג"ל, ולפ"ז לרבא לא הוי חסרו כ"ש, דמתני' לרבנן כמו לר"א, דמתני' לרבנן כמו לר"א, דלר"א היינו מפרס שלם, ומג' עשרונות במנחת נסכים דפר, ולרבנן מכזית, ומעשרון קודם שחיתת הזבח, וזה דלא כרבה דאמר דבחסרון מורו ליה דמשמע כשיעורו לר"א.

יש לעי' מאי קמ"ל רבא דחסר פטור היינו ברייתא דלעיל, וי"ל דבאמת אף בחסר כ"ש עדיין מיקרי ג"ל דא"א לצמצם, והי' מקום לומר דשיעור זה בגופיה חייב, וקמ"ל דלענין זה אהני קביעותא דמנא לחשבו חסר, ובברייתא קתני פחות מג"ל דהוי חסרון ברור, ועס"ק ט"ז שכתבנו כן בחידושי' דרבה.

יש להסתפק לר"י דניסוך המים בלוג אי ילפינן יין ממים, ולכאו' ניסוך מניסוך אית לן למילף, מיהו י"ל דניסוך המים ענין אחר הוא לזכרון על המים, ואין ללמוד משיעורו לדרך כבוד בשיעור ניסוך דענינו הקטרה, ועי' לק' ב' ביש שיעור למים קמיפלגי.

טו. ק"ט ב' מאי פטור פטור ציבור, אפשר דנקט הכי לומר דהוא עצמו כיון שיכול להוסיף באותה הקטרה חייב להוסיף.

הרמב"ם השמיט קטרת בפי"ט ה"ח, ובה' עיוהכ"פ כתב דהמקטיר מן הקטרת של קה"ק בהיכל כזית חייב מיתה, ובה' ביאת מקדש כתב דזו שהקטיר כזית בהיכל חייב, אבל בקה"ק אינו חייב אלא במלא חפניו, וראיתי מועתק מספר מיוחס ע"ש ר"ח דגרס בדאב"י כי פליגי דקטרת דלפני ולפנים וקא מקריב לה בהיכל רבנן סברי ילפינן פנים מחוץ מה חוץ למקדש חייב בכזית אף בהיכל חייב בכזית, ומסיים שם דלפ"ז מתני' בקטרת פנים בהיכל אבל בחוץ אף ר"א מודה דחייב בכזית, וכנראה זוהי גרסת רבנו ופירוש, ול"ע כה"צ בזה, ומרן זללה"ה האריך בביאור שיטת הרמב"ם.

שם תוד"ה דקבינהו, מדבריהם משמע דקביעות מנא אלימא מקביעות קומץ דבעינן בתחלתו, וצ"ע בדפשוטו כל קומץ לסוכה נקבע מתחלה וע"ז אמרה תורה דסגי בקורט, ושמא ס"ל דמהני קביעותא אחר הליקוט מהמנחה, א"צ דמהני קביעותא להקריב כולו כ"ז שהוא קיים, וכבר תמה מרן ז"ל בדבריהם.

טז. ק"י א' איבעיא להו חסרון דחוץ כו' גם בבמה משכח"ל אם נימא דנעשית בע"מ אחר שחיטה דפסולה כדאמר כ"ה ב' דתדר משום בע"מ, א"כ יש להסתפק ביצאה ואח"כ נעשית בע"מ, ומסתברא בדפסול הניכר ודאי חייל, והנדון רק בחסרון.

יש להסתפק ביוצא למ"ד אם עלו ירדו כגון בדם לר"י ובמנחה לריה"ג ור"ע, איך הדין אם נוסף אח"כ עוד פסול דאם עלו ירדו כגון שנטמא שלא הותרה בציבור, אם חייל אפסול יוצא, והנדון למ"ש תו' ק"ח א' דבפסול יוצא חייב אף דאם עלו ירדו, אבל בשאר פסולין לא, ולכא' חסרון גרע משאר פסולין, אלא דאפשר דהספק בכולהו, מיהו י"ל כדערונו דחסרון אם עלה לא ירד ולכן קיל טפי שהוא פטור מיוחד בחוץ.

שם אבל בחסרון מודו ל', כבר תמהו בתו' מאי קמ"ל, וי"ל דה' מקום לומר דחסר כ"ש חייב בחוץ דעדיין שמו עליו ולא מיקרי פחות מכשיעור, דנהי דהקומץ נפסל אבל עדיין שם קומץ עליה, שהרי אילו קמץ מתחלה בלא משהו זה ה' כשר, וס"ד דבכה"ג ילפינן חוץ מפנים דיש כאן שיעור קומץ, כמו בשיעור כזית לאביי ולא הוה מפרשינן טעמא מפני שנפסל בחסרון, קמ"ל דמשום פסול חסרון הוא, ובוזה אף רבנן מודו, ועי' לעיל אם מתפרש מודו ל' דבעינן שיעור כולו במלא חפניו ומנחת נסכים כמו לר"א, ואפשר דפליגי בזה רבה ורבא.

יז. סדר המשנה דקתני בבא דקדשים ואימוריהן ומנחה שלא נקמצה באמצע פלוגתי דר"א ורבנן צ"ב, ואמנם קדשים ואימוריהן מענין מנחה שלא נקמצה הוא, כמ"ש הרמב"ם, אבל אכתי הו"ל למתניהו בתר הכי, ואם נימא דרבנן דס"ל אין מפגלין בחצי מתיר לא פליגי בסיפא כמשמעות הגמ' ניחא, ועי' בזה לק' ס"ק י"ט, ובדוחק יש ליישב בעור אופנים.

שם המקריב קדשים ואימוריהן בחוץ חייב, ברמב"ם מבואר דהחידוש אע"פ שלא הפרישן ולומר דלא דמו לקומץ, ובאמת מצינו ענין הרמה בחלב כדאמר מנחות ע"ז ב' דבעינן שיריים ממנו ומדמי לה לתרומת לחמי תודה, וכן שנינו ביצה י"ב ב' גבי מתנות בין שהורמו מאמש כו', ולפ"ז מיושב משה"ק תו' לשמואל דמייירי כשהפסק מאי קמ"ל, וגם עיקר שינויא דשמואל ור"י מוכן יותר כיון דהתנא לא נחית לחידוש זה, והא דלא איצטריך לאשמועינן ד"ז בקרבן כשר י"ל משום דליכא נפ"מ בדיעבר, וקודם שנשרף צריך להורידן ולהחזיר רק החלב.

שם והאיכא חציצה, אפשר דדוקא בבשר וחלב פליגי אבל בבשר ובשר לא, וניחא בזה דינא דמנחה דהתם ליכא לשנויי כדשמואל שאינו יודע היכן הקומץ, ולא כר"י, מיהו י"ל שמפזרה, ומהא דלא נחתו לזה בגמ' משמע דנקטו כשינויא דמב"מ או דבזה כו"ע מודו.

יח. שם מתני' קמצה וחזר כו' עי' מנחות ד' א' דמדעת מהני קידוש באותו כלי, ואפשר דכל שרוצה לקדשו חשיב מדעת, ולפ"ז ניחא טפי סתמות המשנה דלא הזכירו קידוש קומץ בכלי, והכא ניחא ל', וכן במנחה כשרה כשרוצה להקריבה עם השיריים, מיהו אם יש מנחה בבמה א"צ קידוש כלי כדלק' קי"א א', ומשכח"ל בקמצה בחוץ. – לכא' תערוכות זו תרד משום דאיסור שיריים חמיר טפי, וקמ"ל מתני' דמ"מ חייב.

שם אר"ז נאמרה הקטרה כו' יש בזה חידוש דאף בפסולין שאינן ראויין להקטרה, מ"מ אין השירין מבטלין.

יט. שם בעי ר"י נפחא כו' אליבא דרבנן דהכא מאי מישרא שרי כו', יש לעי' אמאי נקטו בגמ' דלרבנן ע"כ שרי או קליש, הא אשכחן דרבנן מחייבי בחוץ אף כשאינו מתיר כלל, כגון בכזית מן הקומץ במתני' דלעיל, וכן בדין כיון שהקטרתו ראויה בפנים שפיר מחייב, ונראה דמשמע לגמ' דלרבנן חייב על כל אחד בפ"ע, דהחויב הוא על אחד מהן ולא מפני שהוא ככזית משניהם, הול"ל שהקריב מהן כזית, (ויש לדחות), ונפ"מ דאף כשאבד השני ששוב לא תותר המנחה, מ"מ חייב על כל אחד בפ"ע,

וע"כ דמשום דמתיר הוא, והדין יש לקיים דלמאי דאמרין דשרי או קליש חייב על כל אחד בפ"ע, ומסתברא גם דבהקריב שניהם דחייב שתיים, אבל אי לא שרי ולא קליש כשחסר אחד מהם הרי"ז כחסר כ"ש דאימעיט מאותו, ומש"ה לא קתני הכא חסר כ"ש, דלרבנן בעינן שיחסר מהקומץ לדין הקומץ ומהלבושה ללבושה, מיהו אם שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה פסולה ה"נ חסר הקומץ פוסל הלבושה, ולר"א סגי בחסר מחד מיניהו, ובזה מיושב חלוקת המשניות שהקשנו לעיל, דבאמת אפשר דרבנן דפליגי לעיל לא מחייבי בכה"ג, וכן לר"מ אף אי סבר כר"א לעיל הכא הוה מחייב, ולכא"ו להרמב"ם דפסק כרבנן ש"מ דמקלש קליש, מיהו יש לדחות דדבריו מתפרשים רק בכולן קיימין, ובזה היינו כמתני' דלעיל.

ולפ"ז היכא דהקרבן כשר אע"פ שאינו מחיר כלל חייבין בחוץ, כגון מתנה אחת אם משם הוא מתחיל בקרבן שני, והיינו נמי טעמא דכזית אחרון.

הא דאמר' דלר"מ מישרא שרי הק' בקרן אורה דהא לר"מ אף בהולכה מפגלין בכל פסיעה בפ"ע, וכן במתנה אחת, ועי' בזה בתו' מנחות ט"ז א', וי"ל דבחלק מעבודות המתיר שאני, כמו לרבנן דמפגלין בהולכה, ה"ה לר"מ בחצי מתיר, דסו"ס המעשה במתיר, אבל אם הקומץ כולו אינו מתיר, א"כ לא עשה מעשה במתיר.

כ. שם מתני' הזורק מקצת דמים כו' יש לעי' לרבא ק"ט ב' דלא ילפינן פנים מחוץ מנ"ל דסגי במתנה אחת בחטאות הפנימיות לחייב בחוץ, ואפשר דבמתנות שהם חלוקות זו מזו שפיר ילפינן דכל אחת חשובה בפ"ע שכן היא מצותה, ועדיפא מכזית דקומץ, וכן בפיגול סגי במקצת דמו, ואפשר דהוא מה"ט, וצ"ע. – לכא"ו אם צריך ז' הזאות היינו בכמות דם של ז' הזאות, אבל בחוץ אין דין ז' כמו שאין דין ד' קרנות דמזבח, עי' מתני' ק"י א' ומתן סביב, וצריך שזורקנו על האבן או על המזבח, ואם הקטירו על האש פטור דדם אינו מהנקטין.

שם ב' רא"א אף המנסך, ק"ק שלא הוזכר במשנה דחייבין על ניסוך היין, ורק נלמד מתוך דברי ר"א במים, ובברייתא ק"ט א' פשוט לתנא דניסוך כהקטרה. – יש לדקדק למה נשנו דברי ר"א קודם ר"ג, הא ר"ג בדמים מיירי דומיא דרישא, ואפשר דכיון דלר"א אין שיעור למים א"כ קמ"ל דומיא דרישא דסגי במקצת מים, והיינו לישנא דקאמר אף, אבל ר"ג לא מיירי בדיני מקצת, ועוד מדקאמר אף, הוה משמע דמודה לר"ג, ועס"ק כ"א אם חרושי' דר"א בחיוב מקצת במים, ועס"ק כ"ב אם באמת סגי לדידי' בפחות מג"ל.

שם ונ"א שיירי הדם שהקריבו, לא קאמר זרקו מפני שמצותו בשפיכה, ולא קאמר ששפכו בחוץ דהוה משמע ע"ג קרקע דהא ליכא יסוד, וקמ"ל דחיובו כשנתנו ע"ג המזבח. – אם נשתירו שיריים אחר שנתן משיריו על היסוד לכא"ו תו לא מעכבא כפרה, והו"ל שיריים אלו כחיצונות, ועי' קי"ב א'.

שם גמ' אמר רבא ומודה ר"א כו' יעוי' לעיל מ"ב א' דמוקים רבא ברייתא דדמים כר"א, ופרכינן עלי' דהא מודה ר"א, ומשני שינויא אחרינא, ואפשר דמעיקרא סבר דההוא תנא סבר כותי' בחדא ופליג בחדא דהא באמת לא תליין בהדי כלל, ודחי דכיון דלא אשכחן תנא כר"א, לית לן לחדש סתמא בתנא אחרינא.

תוד"ה ומודה, וי"ל דס"ד כו' פי' דלא נחית לחידושא דמקצת דמים, אלא לעיקר הא דהוסיף כאן התנא דאף על דמים חייב שלא נשנה ד"ז עד הכא, ועלה קאמר דאף על מים חייב, ותירוצם בתרא פשוט יותר.

כא. שם גמ' ר"א בשיטת ר"ע רבו כו' כבר תמהו בתו' אם איכא למ"ד ניסוך הרמב"ן, ואיך מביאין חולין לעזרה, וי"ל דהוה דומיא דערבה, אבל הדבר קשה שיעשו שני ספלים ע"ג המזבח מדרבנן, ובפיה"מ ורע"ב פי' דמשום הלל"מ לא ה"י חייב בחוץ, וכבר תמה בתו"ט מ"ט, ול"ד להא דכ' הראשונים שאין לוקין על הלל"מ דלא נאמר כללא דמלקות ע"ז, אבל הכא דקדשי וראויין בפנים חייב בחוץ, מיהו משה"ק ממסקנא דסוגיין ל"ק, דכיון שעיקרו דאורייתא אין מגרע אם הפרטים נלמדין מהלמ"מ, ולמסקנא י"ל דלכו"ע דאורייתא הוא, וכן משמע בירו' רפ"ד דסוכה דמאן דפליג אר"ע סבר דהוא מהלל"מ, מיהו עי"ש ה"ו משמע דלרבנן אין חייבין, דר"י גופי' אמר דר"א כר"ע.

ואפשר דר"מ יודפאה סבר דלמ"ד ניסוך מהלכה אפשר דאין חייבין עליו בחוץ, דיש לפרש ענין הניסוך של מים לזכרון על המים, כענין הערכה, ולא כדורון וקרבן, דמיא לא חשיבי, ולא מצינו קרבן כזה, וסבר דרבנן פליגי אר"א, ולכך נשנו דבריו בלשון יחיד, ואיהו סבר כר"ע דאיתורבו מנסכיה, ומזה יש ללמוד שזה מענין קרבן כמו ניסוך היין, ולכן חייב בחוץ, ולפ"ז אשתמיטת' לר"ל כפרתו, ונמצא דמסקינן דאף ר"ע גמר הלכתא, ולפ"ז הדין נותן דלדידי' נמי מנסכין כל ז', וכן צידד אאמו"ר שליט"א תענית ג' א', אבל בגרסת ס"י שהביא ר"ת משמע שזה ידוע דלר"ע מנסכין רק ב' ז' כפשטות הגמ' בתענית שם.

ויותר מיושב כפרש"י דאשתמיטת' לר"מ יודפאה, דאיהו סבר דהחולקים על ר"ע וסברי ניסוך כל ז' היינו מדרבנן, דאר"ל לא הול"ל אשתמיטתיה, אלא הי' ר"י מפרש לו ההלכה, והי' מיישב דמ"ש כר"ע לאו דוקא אלא ר"ל הלל"מ, ור"מ יודפאה לא חשש לדיוקי דר"ל, ועס"ק כ"ב בזה, והי' סבור דלרבנן ניסוך מדרבנן, ושמא איכא מ"ד הכי, ולא דוקא מדאורייתא דקרא קאמר אלא דלא ידע מהלל"מ, והכי משמע בירו' שם, דר"י קאמר כותיה, וכונתו אף להלכה.

למאי דמסקינן דלכו"ע ניסוך דאורייתא, לכאו' חידושי' דר"א דסגי במקצת, ומשום דאין שיעור למים, ומודה דדרך לנסך ג"ל כדאשכחן במיעוט שבניסוך היין, ודייקנו כן מלשון אף, אבל פשטות הגמ' נראה דלעיקר חיוב ניסוך הוצרכנו לדר"א, והיינו כמש"כ לעיל דאשמועינן שניסוך מים ג"כ קרבן חשיב, ובעיקר חידוש זה ל"פ רבנן עלי', אלא דאיהו אמרה, ובמ"ש דאין שיעור פליגי עליה, ועי' לק' ס"ק כ"ב דלהרמב"ם אין חייבין על פחות מג"ל אף לר"א.

שם והא ר"א מי החג קאמר, מדלא הזכיר ג"ל ש"מ שלא ידע שיעור לזה, ואף דנקט הכי לאשמועינן דבעינן מילוי לשם חג, מ"מ הי' מזכיר ג"ל שם ור"א בחג קאמר, לס"י שבתו' דייקנן מזה דכל החג קאמר, ולכאו' עיקר דבריו לאפוקי אחר החג, אלא דהו"ל למידק בלישנא' אם ס"ל דד"ז רק בששי ושביעי כר"ע.

כב. שם ת"ר המנסך ג"ל מים בחוץ חייב ר"א אומר כו' כ"ה גרש"י ותו', וכ"ב אוקימתא דרבינא דלהני תנאי ניסוך יין א"צ כלי, ואילו לראב"ש תניא בסמוך דצריכין כלי, וכ"מ בתוספתא.

שם ארנב"י ביש שיעור למים קמיפלגי, פרתו' דלר"א אם קבעינהו במנא חייב רק על ג"ל, אבל אם לא קבע חייב אף על פחות, וצ"ע דהא לא קי"ל כשינויא דרבא, ועוד דלא אשכחן קביעות מנא אלא כשהו' שיעורו מן התורה, כפרס דקטרת וששה לפר, אבל במים אם אין שיעור מנ"ל דקבע מנא מיד.

ובירו' סוכה פ"ד ה"ו אמרו דנפ"מ דלמ"ד יש אין שיעור למים אם קיבל ששה לוגין בכלי וניסך ג' בפנים וג' בחוץ חייב, ולמ"ד יש שיעור כבר יצא יד"ח והני אינן ראויין בפנים, ולפ"ז יש לפרש דהיינו דקאר"א אם מילאן לשם חג אפי' יותר מג"ל חייב עליהן, ולאפוקי מת"ק דדוקא אם ניסך את הג' לוגין שנשאבו לפנים קודם שניסך בפנים, ודברי ר"א על המים קאי ולא על מעשה הניסוך, וה"ק אם מילאן לשם חג אפי' טפי מג"ל שייך בהם חיוב.

בעיקר הדברים דמשמע שא"ל לקדש טפי מג"ל למ"ד יש שיעור למים, יש לעי' למה לא יוכל לקדש לאחריות כמפריש שתי חטאות לאחריות, ולשון רש"י דאין כ"ש מקדשין אלא הראוי להן, ואפשר דכיון שמשקדשו ככלי אין אין להם פדיון, לא נאמרה קדושת אחריות לאיבוד, ובקרבנות נאמרה הלכה במותריהן, ולפ"ז ה"ה דבמנחות אין קדושת הגוף לאחריות, ועי' מנחות ע"ח ב' בלחמי תודה דלאחריות קא מיכוון, ושם פ"ב א' משמע דבכולהו פתיכא קדושה, ולא מדין ברורה אתינן עלה אלא יש קדושת אחריות שכולן קדושים למצוה זו, ומ"מ כשנתקיימה המצוה בחלק מהם פקעה קדושתן של השאר, אלא דהתם לא ידעינן אמאן חייל, אבל במנחות ונסכים אין קדושה אלא על הראוי להן, ולכן פטור על השאר, ואפשר דאף למ"ד אין שיעור אין יכול לקדש אלא בכלי אחד, דמשני כלים מיקרי שני ניסוכין, וצ"ע בכ"ז.

דעת הרמב"ם בפ"ב מה' מעילה ה"ט דאין שיעור למים למעלה ומועלין בכולן, ומ"מ לענין חוץ פסק בפ"ט ה"ד דעל פחות מג"ל מים פטור, והדבר מבואר בירו' הנ"ל דאף למ"ד אין שיעור למים, מ"מ

בעינן ג' לוגין להתחייב עי"ש דנקטו ג' לוגין בפנים וג"ל בחוץ, ובאמת בתלמודן לא מצינו אין שיעור אלא למעלה, במעילה י"ג ב' ובסוכה מ"ט ב', ופשטא דמתני' בסוכה שם דבעינן צלוחית מחזקת ג"ל דוקא, ובגמ' מוקמינן לה כמ"ד אין שיעור למים, וטעמא דמילתא דאע"פ שלא נאמר שיעור בהלמ"מ, מ"מ קים להו לחז"ל דילפינן מפחות שבניסוכי יין שהוא ג"ל, וכ"נ מסתמות הדברים שלא הוזכר בזה שיעור רביעית או כזית, דלא מסתבר שעל טיפה אחת יש שם ניסוך, ומיושב בזה דהבריתות דלעיל דנקטו ג"ל, ודפחות פטור, וכן בכל דוכתא קתני ג"ל, והיינו אף לר' יוחנן דסבר אין שיעור למים, ור"ל משמע ל' מי החג דאפי' טפי, ומיושב בזה הא דלא ח"ש ר"מ יודפאה לדיוקיה דר"ל, כיון דע"כ אף לר"א בעינן ג"ל, ונקט מי החג משום קידוש כלי.

כג. קי"א א' בקרבו נסכים במדבר, הא דלא קאמר בבמה י"ל דלא שמיע ליה ברייתא דרבי ורבנן, ונקט פלוגתא דרי"ש ור"ע וכדאמר ר"פ גופי' קי"ח א', ואפשר דר"פ מוקים פלוגתא ראב"ש ורבנן בכירוצין, וניחא דבתוספתא משמע דשתי מחלוקות הם, יש לדקדק מ"ט נקט לשון מילאן ולא קאמר קדשן, ואפשר מפני שצריך למסרן לציבור ונקט מילאן כדרך מילוי מי החג.

יש לעי' מנחה ונסכים שבבמה אין נתקדשו קדושת הגוף, דלא מסתבר שקדשו רק קדו"ד אין לחדש שינוי במהות הקרבן, ועוד דמנחות נפסלין בטב"י רק משקדשו בכלי, ותנן שטמא בבמה כבמקדש, נראין הדברים דמתקדשין בכלי חול, ולא מפני שהכלי מקדש, אלא תחלת ההקדשה משוי ל' קדשי שמים משעלו על שלחן המלך קדשו, ולפ"ז משנתנו לכלי לשם הקדשה, דמסתבר שהקמיצה ממנחה שקדושה קדושת הגוף, ומצינו דיני כלי בחול בסף ובאגנות, וה"נ לתחלת שירות, וכן מצינו בקיור דפרה דבעינן קידוש מדאורייתא כמ"ש אאמ"ר שליט"א ממשמעות הסוגיא, ומ"מ סגי בכלי חול.

אבל בשמעתין קשה דודאי בשעת איסור הבמות לא קדשי בכ"ח, וא"כ היכי ילפינן וחיוב בחוץ בכ"ח, וי"ל דאף בזה"ז ע"י ההקדשה קדשי קדושת הגוף, דהמציאות של התקדשות מקדשתן, כדאשכחן באיסור ע"ז דאיסורא דומיא דהיתירא, ואמנם לא סגי בהכנסה בכלי לשם קרבן, אבל עם הניסוך וההקדשה קדשי, ויתכן שמע"ג האש אין להם פדיון, אבל קודם ההקדשה לא חיילי דינים, כיון דמעשה איסור אין לדנו כמחלט דעתיד לחזור בו, ולכן רק עם מעשה ההקדשה קדשי.

מסתברא דא"צ קידוש הקומץ בכלי בבמה, דכ"ח אינו מקדש, ול"ד לקבלה, ומ"מ בחוץ חייב ול"ד לקמיצים שלא נתקדשו בכלי, דבחוץ א"צ דיני הכשר כמ"ש תו' לענין נסכים, וכקבל בכלי חול דבחוץ ודאי חייב, מיהו אפשר דבזמן איסור במות דלא קדשי קדושת הגוף אלא עם ההקדשה, אין ע"ז שם קמיצה והו"ל מנחה שלא נקמצה.

מסתברא דאף לריה"ג חייבין על מנחה ונסכים שבכ"ח בחוץ, דבהמה כבר הוחלטה שהיא כקדשי פנים ומששחטה בחוץ נפסלה, אבל מנחה כל הזמן ראויה בפנים, ועם הקטרתה בחוץ אמנם נפסלה, אבל ליכא למימר שכבר נפסלה ואינה ראויה בפנים, דחיובו ודחוייה באין כאחד, ונפ"מ לרבנן נמי אם חיובו נקרא דמוקטרי פנים או מהבאה הבאה, וצ"ע.

נראה דחסרון פוסל בבמה כמו בפנים בקומץ ולבונה ואינך, ומ"מ בנתקדשו בפנים ויצאו שייך לרדן דחסרון בחוץ ל"ש חסרון.

יש להסתפק למ"ד לא קרבו נסכים במדבר אם חייב על מנחת נסכים בכ"ח, ועס"ק כ"ד בזה. בתו' קי"ב נקטו בפשיטות דנסכים שבכ"ח ירדו בפנים, וכן בדין דלא שייך להזכיר הכשר במה אלא כשכבר נתקדשו בפנים, וכבר תמה מרן זלה"ה בלשון רש"י בשמעתין.

מה שחילקו תו' בין נפסל בפנים ללא נתקדש, ביאור הדברים דנסכים בכ"ח חשיבי ראויין לקדש ולהקריב, והרי עם הקרבנות בחוץ מתקדשין כמו בבמה, ולכן חשבינן חיובו בכ"ח כחיוב זר בחוץ, ובה לא אזלינן בתר פנים.

כד. שם בקרבו נסכים במדבר קמיפלגי, משמע דלמ"ד לא קרבו פשיטא דפטור, ויש לעי' אמאי לא ילפינן ניסוך מהקטרת מנחה, דחזינן דבבמה כלי חול וזר כשרין, ונהי דלא נצטוו בקרבן כזה, אבל

אכתי יש לקיים דבכל קרבן שהוא הדין כן, ואפשר לחלק בין ניסוך להקטרה דניסוך כיון דשפיכה בעלמא היא בעינן טפי קידוש כלי כדי שיחשב קרבן, משא"כ הקטרה על האש דחשיבא, ומאן דלא יליף ניסוך מים מיין משום דסבר דמים לא הוו דורון חשוב, וליכא למילף אלא כמצותן, ולפי"ז במנחת נסכים לכו"ע חייבין בכ"ח.

אבל לפמשנ"ת לעיל החיוב הוא מפני שנוהג מנהג במה בזמן איסור במות, וקרבן דליכא בבמה אין לחייבו מדין מנהג במה, ומדין פנים ליכא בכ"ח קדושה, ולפי"ז בעינן שיהא ממש קרבן זה בבמה, ולמ"ד לא קרבו אף מג"ס פטור, ויש לעי' א"כ היכי ילפינן מים מיין, וי"ל דלבתר דחזינן דכל הקרבנות קרבן בבמה ובכ"ח, נקטינן דחסרון כ"ש בבמה כחסרון כהן, אבל שייך לנהוג מנהג במה בכל הקרבנות, אף במה שלא נצטור.

לכאורה המנסך בחוץ צריך לזכות המים לכל ישראל ולהקדישן קדו"ד וקדושת הגוף עם הניסוך, וצ"ע איך מתייחס קרבן זה לציבור, הרי אין ניסוך זה מועיל לחובתם ואינם רוצים בשליחותו ולדעת מרן זללה"ה דיחיד מתנדב נסכים ניחא, וצ"ל דלענין חיוב סגי בזה שאילו הי' בפנים הי' כשר.

עיקר הא דתלו לה בגמ' בקרבו נסכים במדבר, לכאור' יש מקום לומר דלא תלו בזה, ואיכא למימר דלכו"ע כ"ח בחוץ בזה, או דלכו"ע כיון דלא קדשי קדושת הגוף בכלי פטור, אלא דפשיטא לגמ' דהנהוג מנהג במה בזמן איסור במות יש לחייבו, ולכן למ"ד קרבו חייב, ועי' לק' ס"ק כ"ה דאמנם רנב"י וראבר"י פליגי.

שם תוד"ה קרבו, לדעת הרמב"ם דלכו"ע יש שיעור למטה ניחא טפי.

כה. שם בירוצי מדות א"ב, יש לעי' א"כ מ"ט נחלקו לענין חוץ, וי"ל דקמ"ל ת"ק דאע"ג דאזלי לקיץ המזבח מ"מ כ"ז שלא נפרד ראוין לקרבן אחר וחייבין עליהם, ועוד דמשהוציאן כבר הוחלטו לפדיון, ואפ"ה חייב, ולראב"ש קמ"ל דאע"ג דאזלי לקיץ המזבח פטור, וכבר ביאר מרן זללה"ה טעם החיוב, ולע"כ.

יש לעי' מ"ט לא פי' כפשוטו דבקדוש כלי פליגי, ומשמע דס"ל דאף למ"ד קרבו נסכים במדבר מ"מ אין לחייב בכ"ח, וכן יש לפרש בדרנב"י.

שם בבמה הנוהגת כו' יש לעי' דהא בקרא כתיב או במועדיכם והיינו חובות הבאין ברגל ובבמת ציבור דוקא, וי"ל דכאן נחדש חיוב לקרבנות חובה בנסכים, אבל קרבנות נדבה אף במדבר הקריבו.

מ"ש תו' בשם רש"י דבקרבנות ציבור קרבו, כ"כ תו' בקדושין וכ"ה ברמב"ן פ' שלח מדכתיב בתמיד לדבר אליך שם וע"כ דבמדבר קאמר, וכ"ה בהדיא בפ' פקודי את העולה ואת המנחה, [ומ"ש תו' וא"י כו' אח"כ הוסיפו לשון רש"י שביאר הטעם, או בגליון, ולפניהם לא הי' פרש"י באותה שעה], וערמב"ן שם דאף הנשיאים לא הקריבו נסכים, ומנחתם דכתיב בתר כל הפקר לעולה היינו ההיא דשניהם מלאים סלת, ולא הוו מג"ס כמשה"ק בשטמ"ק מנחות ח' ב' על פרש"י מהתו"כ דקתני קחו את המנחה זו מנחת נחשון וש"מ דנאכלת, וכ"ה בספרי בהעלותך דנדבה הוא, וכנראה הקריבוהו אחר העולות, מיהו לר"ע הדין נותן שהקריבו נסכים, דהא במת ציבור היא.

לענין הלכה יש לנקוט כר"ע וכתבנן דרבים ניהו בכל הבריתות, וא"כ חייבין על ניסוך היין והמים בכ"ח, וכן מנחות שאינן נקמצות מיהא.

כו. פ"ד ב' אר"י השוחט בהמה בלילה כו', חיוב העלאה בשחוטין חוץ הוא משום דהשחיטה אתחלתא דהעלאה היא, ולפי"ז בפנים ליכא האי טעמא וכיון דאם עלו ידרו פטור, אלא דס"ל לר"י דכיון שנשחטה בפסול, הו"ל כלא באה עדיין לפתח אה"מ, ולפי"ז דוקא נשחטה בפסול, אבל אחר שנתקבל הדם בהכשר ליכא למילף מינה, כיון שכבר חל ע"ז שם קרבן דפנים, ואפשר הטעם מפני שעל הדם עצמו כבר יש לחייבו מדין קרבן פנים, מיהו בקיבל בכ"ח אפשר דכשחטת לילה דמי, ומדרי"י ליכא למידק כיון דנקט רק מפני השנויים במשנתנו, וכיון דלא מצי למינקט נשפך דמה ויצא דמה, נקט נשחטה בלילה, ועי' להלן בזה, וזו כונת תו' שכתבו דבלן ויוצא וטמא לא שייך לא תהא פחותה כו' דהני כבר הוחלטו כקרבן פנים, וזהו ג"כ מ"ש תו' דר"ש לית לי' האי טעמא, דלדידיה קרבן פנים הוא.

ונפ"מ אם חיובו מדין לא תהא פחותה הר"ז מקרא דהבאה הבאה, ואם מדין קרבן פנים חיובו מקרא דהעלאה, ונפ"מ לחיוב שתיים ולהתראה, ולא שיך לקיים שניהם כאחת.

ואפשר דזעירי ורבה ק"ח א' כר"י ס"ל, והיינו דקאמרי דלרבי אליבא דריה"ג פטור בשחיטת לילה וקבלה בכ"ח, אבל לרבנן חייב, דנהי דבפנים אם עלו ירדו כר' יהודה, אבל מדין שחוטי חוץ חייב, ולראב"ש לכו"ע חייב דסבר כאבוי דאם עלה לא ירד, וכן פ"י אאמור"ר שליט"א פלוגתא קי"א ב', ועי' לקמן בזה.

פ"ה א' מתיב רחב"א כו' תיובתא, אפשר דל"ק כמסקנא דל' קי"א ב', לפמש"פ אאמור"ר שליט"א שם דלזעירי ורבה פליגי ר"ש ורבנן בדר' יוחנן, וס"ל דכיון דלענין סברת קטליה אזלינן בתר פנים ולא אמרי' לא תהא פחותה, ש"מ דלא ילפינן פנים מחוץ, ורק בחוץ אמרי' סברא דשחיטה אתחלתא דהקטרה היא, ול"ב כזעירי ורבה דע"כ אית ל' לר"ש האי סברא, וסוגיא ק"ח א' כזעירי ורבה דאינהו משנו התם, מיהו ר' יוחנן ידע מסקנא דקי"א ב' ומ"מ ס"ל הכי.

כו. בתו' קי"א ב' כתבו דלילה ל"ד לקודם פתיחת דלתות ההיכל, כיון דלילה אין מחוסר זמן, ונראה דהמעלה ממחוסר זמן שנשחט בחוץ פטור, וכן מקודם פתיחת דלתות ההיכל, ואע"ג דבלא"ה כל שוחט בחוץ ירד, דלא מחייבין בחוץ אלא משום דשחיטה אתחלתא דהעלאה היא, אבל כשמעיקרא נטל קרבן שאינו ראוי לפתח אה"מ אין לחיבו על העלתו, מיהו לאו בחיוב על השחיטה בחוץ תליא מילתא, דבשוחט על גגו של היכל דפטור או ק"ק בדרום למ"ד ירדו, י"ל דחייב בחוץ מדין לא תהא פחותה, מיהו אפשר דכמאן דחנקינהו דמי דהו"ל קדשים שמתו, ועי' בספר אאמור"ר שליט"א מעילה ב' א' בטעמא דשחוטי חוץ אסורין בהנאה, וערש"י קי"א ב' שכ' דאין מועלין בהן.

מיהו בתו' נ"ט ב' נקטו בדעת רש"י דקודם פתיחת ההיכל לא ירד, ומ"מ נראה דבחוץ פטור אף על העלאה, מן הטעם שכתבנו, דכל שפטור על השחיטה משום מחוסר זמן הרי לא נטל קרבן מאה"מ, אבל שנשחט בפניו קודם פתיחתן שפיר מחייב דהשתא מיהא אם על"י, מיהו התו' גופיהו פליגי ע"ז בדף ס"א א', ויש לדקדק לפרש"י מג"ש דהבאה הבאה, ול"ק דכל שפטור על השחיטה אין זה בכלל הגז"ש.

בעיקר הנדון אם קודם פתיחת דלתות ההיכל ירד, פשטות הדברים כדעת תו' ס"א א' דירד, וכמבואר בכורות ט"ז א' בדוקין שבעין דכל שאם עלה לא ירד חייבין עליו בחוץ, וכ"ה פשטות הסוגיא קט"ו א' דמחוסר זמן אין חייבין עליו בחוץ, ובספר אאמור"ר שליט"א הק' מדמצרכינן קרא לחטאת שלא לשמה אף דאם עלה לא ירד, מיהו למסקנא לא קאי הכי, ועיקר קרא לשלא לשמה במחוסר זמן ובה יש חידוש כיון דלשמה פטור, ויעוי' מש"כ אאמור"ר שליט"א ביישוב הדברים ולפ"ד במחוסר זמן אם ה' הדין שאם עלה לא ירד ה' חייב, ובפשוטו קודם פתיחת ההיכל חשבוהו בגמ' כמחוסר זמן.

כת. קי"א ב' אמר זעירי שחיטת בהמה בלילה כו' לפמש"פ אאמור"ר שליט"א נחלקו רבנן ור"ש בסברת ר' יוחנן אי אמרינן לא תהא פחותה כו', אבל קשה דלר"ש דאם עלה לא ירד א"כ בלא"ה ליכא נפ"מ בר"ז, ועוד דלדידי' לאו קושטא הוא למיתי עלה מדין לא תהא פחותה, דנלמד מקרא דמוקטרי חוץ, ונפ"מ לענין התראה וחיוב שתיים כמש"כ ס"ק כ"ו, ואם נימא דהשוחט בגגו של ההיכל חייב העלאה מדין לא תהא פחותה ניחא, ואפשר דנפ"מ לענין ל"ת במחוסר זמן לר"ש, דאם עובר על העלאתן ג"כ בל"ת, קמ"ל דה"ה בפנים והעלה בחוץ, מיהו עס"ק ל"ג דפשוט שאינו עובר, והנה התנא סתם הדברים מפני שר"ש באמת לא קאי אנשחטה בלילה, אלא שסברתו חולקת ע"ד ת"ק בזה.

יש לעי' לפרתו' ק"ח א' דלרבי אליבא דר"ש המעלה משחיטת לילה פטור בחוץ, למה לא פ"י כן דברי ת"ק, והוה ניחא טפי דפלוגתא חדשה היא, וכנראה לא ניחא להו לומר דלרבנן לא אזלינן בתר כללא דאם עלה לא ירד, וגם משום דאיירי כאן ר"ש גופי', ולכן פ"י דרבי רק אליבא דריה"ג קאמר, ועמש"כ ס"ק כ"ו.

מין זללה"ה דקדק מדנקט קבלה בכ"ח דבעינן שיזרוק הדם בחוץ כדי שיתחייב בהעלאה, וצ"ע דהא לר"ש קיימינן ולדידי' אף בלא זריקה אם עלה לא ירד, עתו' י"ב א' דאף בבמה יש דין אם עלה לא

ירד, ויש לדון לר"ש דא"צ מזבח, גם הערוני הדנוגע במזבח יקדש משמע דוקא בפנים כמו כ"ש דבעינן בפנים, ועיקר הדברים מחודשים דבחוק לא אזלינן בדיני הכשר כלל, אלא בתר ראוי בפנים אזלינן, כמו שחיתת לילה דחייב, ושחיתת עוף, ופטור מולק אף דבכמה דינו במליקה, ואטו נצריך להזות מהעוף השחוט בחוק, ובדיוקא דלא קתני נשפך דמה, ע"י לעיל, וערמב"ם שפי' דקאי על הדם.

כט. שם השתא דתני כו' ור"ש מחייב, לפי הצעת לשון המשנה משמע דהנדון רק על העלאה, ולפ"ז י"ל דמודה ר"ש דהמולק פטור בסוגיא ק"ז א', (ועי' להלן בדברי הראב"ד), ויתכן גם דמודה דמטמא בבית הבליעה בסתם מתני ס"ח א', ואין תימה אם חייבתו תורה על העלאה זו, דכל שנהג מנהג במה בזמן האיסור חייב, אבל אין נראה כן, דאם איתא דעל המליקה פטור תו לא מתרביא העלאה מואליהם תאמר, וגם בסברא דכל שחייבין כו' אין לרבות מליקה דכמאן דחנקינהו דמי, ולכן ע"כ דר"ש פליג אסוגיא ואמתני' דלעיל, ואולי לכך סתמה רבי דלא להו' כסתם ואח"כ מחלוקת, ולר"ש חייב על המליקה ואינו מטמא בבית הבליעה, ועי' ק"ז א' דבלאו קרא הי' נלמד בק"ו משחיטה, ולפ"ז רב ס"ח ב' דלא כר"ש, ולפרתו' של צ"ל דאיתא כר"ש בחדא ופליג עלי' בחדא, וכ"כ אאמור' שליט"א שם בפשטות דלר"ש חייב על המליקה ואינו מטמא, ויש להסתפק המולק בגגו של היכל לר"ש אם מטמא. ועדיין צ"ב מ"ט נקטו במתני' פלוגתא דר"ש ורבנן בכלל דכל שחייבין כו' דאף ת"ק קאמר נמצא כו' ומשמע שיש חידוש בד"ז ועלה פליג ר"ש, ואפשר דבאמת טעמי' דר"ש משום שזהו דרך הכשרו בפנים ויש לחייב ע"ז בחוק, דכל שנהג מנהג במה בזמן האיסור חייב, וכדאמרו ק"ז א' דמליקה שזהו הכשרה איתא בק"ו משחיטה, ומיושב בזה הא דנקט תנא הכשרו ולא חיובו, כיון שזהו החידוש דקאמר ת"ק וע"ז פליג ר"ש, ועוד כדי שזכור הדבר הכשרו ידוע, ות"ק סבר דכיון דאשכחן דחיובו בחוק פטור בפנים לא ילפי מהדרי.

לעיל פ"ה א' מותבין לר"י ממתני', ורק בל"ב משנינן סברא דמקטל קטליה, ולכאור' הדבר מבואר בדברי ר"ש, וי"ל דלא דמי דר"ש אמר כן לשיטתו דשחיטה משוי' ל"י פסולו בקדש ואם עלה לא ירד, וכלפי זה אמר דשחיטת עוף בפנים מקטל קטליה, אבל לר"י דכל שחיתת לילה אם עלו ירדו, אין לנו מקור לומר דשחיטת עוף גרע טפי דאכתי שייך בתרוייהו סברת לא תהא פחותה, ולפ"ז אף אי זעירי ורבה סברי כו' יוחנן מכח סברת ר"ש, היינו לפירושם, אבל למסקנא דלא מצינו בדר"ש סברא זו שפיר מסקינן בתיובתא.

רש"י פ"י הא דאמרינן תני כל שחייבין בפנים כו' שמגיה המשנה, אבל בעלמא מתפרש כמו חסורי מיחסרא אבל גרסת המשנה כמו שהיא, והרמב"ם כנראה למד מזה גרסת המשנה כל שחייבין בחוק, דאף למסקנא קיימי שינוי דזעירי ורבה, ולכן פסק הדברים, וכ"נ בפיה"מ, שו"ר בתורע"א שתמה על הרע"ב שהעתיק פ"י דזעירי, וזה מפיה"מ.

הרמב"ם פסק דלא כו' יוחנן, והיינו מזעירי ורבה דמוקמי רבנן דלא כו' יוחנן, ונתן טעם דשחיטת לילה בחוק חייב משום ששחיטת חולין כשרה בלילה, ולפ"ז יש לדון על זריקת דם בלילה, ופשטות הדברים דחייב, דבחוק אזלינן בתר ראוי בפנים וכיון דלילה אין מחוסר זמן חייב, ובשוחט עוף בחוק כתב ג"כ הטעם מפני שזהו הכשרו בחוק, והשיגו הראב"ד דרק מגזיה"כ שמעינן לה, אבל מסברא בתר הכשרו בפנים אזלינן כדאמר ק"ז א'.

ודעת הראב"ד דשוחט בלילה בחוק פטור, וכנראה למד כן מקודם פתיחת ההיכל ולא ס"ל תירוץ התו' דלילה אין מחוסר זמן, או דס"ל דפתיחתן בלילה לא מהניא כיון שצריך לנעול, וס"ל דאע"פ שפטורין על השחיטה חייבין על העלאה, וסוגיין כולה בהעלאה וכדמשמע דפלוגתתן בכל שחייבין כו', מיהו מה דנקט דהעלאה בעינן ביום לא נתפרש, וכבר תמה באו"ש, ומ"מ עיקר פירושו יש לקיים ואמנם אף העלאת לילה בכלל, ועס"ק כ"ז אם חייבין על העלאה כשפטורין על השחיטה.

הרמב"ם פ"י קבלה בכ"ח לענין הדם, ודקדק כן דאי אאימורין קאי מ"ט נקט קבל ולא נקט נשפך, וכן יצא דמה דעל הדם חייב, ועי' לעיל.

יש להסתפק מלק בפנים בלילה לר' יוחנן אם אמרינן לא תהא פחותה כו' דהא בחוק נבילה היא, וע"כ להכשירה משום פנים, וצריך ראי' דמצרפינן תרוייהו לחייב בחוק.

ל. קי"א א' תנא ר"נ כדברי האומר כו' נקט הכי לומר דבפנימים לחדוד קאמר, שם תיובתא והשתא דאמר כו' לדבריו דר"ע קאמר, מעיקרא דר"ע לא טעה בדעתו לא הי' לו להסתיר דעתו, אבל השתא דר"ע טעה בדעתו השיב לו לפי הבנתו, ובאמת ר"ע סבר שיריים לא מעכבי, וא"כ לפ"ד אין חילוק בין פנימים לחיצונים.

מסקנא דסוגיין משמע דר"נ רק בפנימים קאמר, אבל לעיל ל"ט א' נקטינן דר"נ בכולהו מחייב, וביומא ס' ב' פ' ריצב"א דאמנן לענין עיכובא רק בפנימים קאמר, אבל לענין חיוב בחוץ אף בחיצונים חייב, דחזינן מפנימים דשיריים ג"כ חשיבי עיקר הקטרה כאיברים ופדרים, מיהו בשמעתין קשה לפרש כן דא"כ לאו לדבריו דר"ע קאמר אלא קושטא הוא דמדמי לה לאברים ופדרים, וגם בסברא מנין פשיטא ל' לר"י דאי לאו דסבר מעכבין לא הו"מ למימר מסברא דכאברים ופדרים דמו, הרי הם מתקבלין בפנים ועדיפי בזה מפסולין שאם עלה לא ירד, ובשלמא אי ר"נ דוקא בפנימים מחייב, שפיר י"ל דקים ל' דרק אי מעכבי חייב, עיקר הקו' מסוגיא דלעיל שם היא מהא דנקטינן התם דאף דחיצונים לא מעכבי חייב עליהם בחוץ, ומש"ה לא משכח תלתא לפטורא בחיצונים, וש"מ דאף לבתר דידעינן דלראב"א נקטינן דמחייב ככולהו, ולכאור' הי' נראה מזה דסתמא דגמ' לא קבלה לשנויא דלדבריו דר"ע קאמר, וגם לר' יוחנן דיומא לא ס"ל לר"נ שיריים מעכבי.

ולענין הלכה קי"ל דשיריים לא מעכבי, אבל אכתי י"ל דהלכה כר"נ דמדמי להו לאברים ופדרים, ויתיישב בזה דסתמא דבסמוך לא הוי כמחלוקת ואח"כ סתם בדין שיריים מעכבין, וזה דלא כר' יוחנן אבל הרמב"ם פסק דלא כר"נ, וכ"ה לדעת תו' יומא שם.

יש לעי' אי ר"נ דוקא בפנימים קאמר, מ"ט נקט לה בחיוב חוץ, טפי הו"ל לאשמועינן דמעכבין וממילא נדע דחייב, דהא אפי' ג' שבחטאת חייב אף דלא מעכבי, וי"ל דחיובא דדם חידוש הוא, דלאו מענין הקטרה וניסוך הוא אלא ריצוי כפרה ומשנתנו יכול לקנחו, ולכן איצטריך לאשמועינן דאף בשיריים חייבין הקטרה וניסוך הוא אלא ריצוי כפרה ומשנתנו יכול לקנחו, ולכן איצטריך לאשמועינן דאף בשיריים חייבין, דהא גריעי מדם שאינם עיקר הקרבן אלא שיריים, וגם אין ניתנין על המזבח אלא נשפכין על היסוד.

שם א"ל ר"ע והלא שירי הדם כו' ביאור הדברים דעצם זה שנקרא שיריים מוכיח דעיקר מצותו כבר נעשית, ובכה"ג לא חמיר חטאו שלא הביאו אל פתח אה"מ, וכאלו הי' ד"ז רשות, משא"כ באברים ופדרים שחיסר עיקר מצותן, ולפ"ז ניחא דג' מתנות שבחטאת הם עיקר המצוה, וכל מתנה כאבר נוסף, דלאו כשיריים דמו.

יש להסתפק נתן מקצת שיריים לר"נ דתו לא מעכבי, אם חייבין על השאר בחוץ, מי אמרי' הא לא מעכבי או"ד כל השיריים מצוה אחת ולא כשירי שיריים חשיבי, ולענין פיגול וכיבוס מסתברא דכשיריים דמו, ולכאור' יש ללמוד ממתני' דלק' ב' דחייב, מדקתני שכולו ראוי לבא בפנים, והאי לישנא מיושב טפי אם הכונה לאחר שכבר קיים כל מצותו המעכבת, דמ"מ אכתי כולו ראוי לפנים, וע"ע לק' ס"ק ל"א, ובעיקר הדין אם כל השיריים מעכבין, עי' פ"א ב' שיריים שחסרו, ועירו' יומא פ"ה ה"ו, ולק' שם.

לא. קי"א ב' מתני' שכולו ראוי לבא בפנים, יעוי' רש"י, ולכאור' יש חידוש בדם אף בנתן בחוץ תחלה דכיון שאין ענין בריבוי הדם וקיים כפרתו בפנים, א"כ נמצא שלא חיסר מקרבנו בפנים ע"י מה שהקריב בחוץ, ול"ד להקטרה דכל חלק מצוה בפ"ע, ולפ"ז מתפרש דכולו ראוי למצות שיריים, ונמצא שחיסר מן השיריים, אבל קשה משתי חטאות דחייב על החיצונה אע"פ שרק אחת מהן ראויה ולא הפסיד מפנים כלום, ולכן צ"ל דלאפוקי מסיפא דהוה דחוי נקט ברישא שכולו ראוי. — דין דחוי אם תלוי בקבלה דמעיקרא או בזמן נתינת המתנות יעוי' בספר מרן זללה"ה ס"י סק.

שם בפנים וחזר ונתן בחוץ, יש מקום לפרש שגם מקצת שיריים נתן בפנים, דאז מיירי דומיא דשאר נתינות פנים, ולא נצטרך לחלק בין מתנות לשיריים אלא נתן כל ההכשר הנצרך בפנים, אבל סתמא דמילתא דאחר נתינת שיריים ליכא דם, ולא מחדשינן כגון שחילק השיריים, ובתו' שהזכירו לפרש קודם

ג' מתנות, נראה שפי' קודם השיריים, אבל באמת דבריהם ק"ק דלכה"פ מתפרש שנתן כל מתנות שבפנים.

בפשוטו בדם אין דין חסר, ולענין הכשר דפנים מוכח כן במתני' דאף שנתן בחוץ בפנים, אלא די' מקום לרחות דרך בשתי כוסות לא חשיב חסרון לכוס הפנימי, ודוחק, גם ברישא משמע דמתכפר, ורק בשיריים שכבר נקבע כל הדם הזה בדין שיריים יש לדון, וכ"ה ביר' יומא פ"ה ה"ו, וכ"פ מרן ז"ל שם, וצ"ע בדבריו בשמעתין דנקט דלענין חוץ יש חסרון דלעשות אותו.

לב. קי"ב א' סיפא אתאן לתק' דראב"ש כו' אף אם דחוי אעל"י, מ"מ כשנעשית מצותו ודאי פטור עליו בחוץ ולא מהני שעה"כ, והרמב"ם שפסק בשתי כוסות דחייב, ראיתי מובא מכת"י הרמב"ם דגרס במתני' חייב, ולפ"ז הוצרך לפרש בגמ' דכיון שהכוס השני נדחה חל עליו פסול בפ"ע ולא מיקרי שיריים, ולא אמרי' דנעשית מצותו של כוס זה אלא כקרבן בפ"ע שנפסל דמי, וכשתי חטאות.

לג. קי"ד א' ואי תנא הני תרתי כו' יש ללמוד מכאן דפסול דמחוז"ז שוה לפסול בע"מ ותורין שלא הגיע זמנם, וש"מ דאע"י, וזה כשיטת תו' ס"א א', ויש להסתפק אם עובר על העלאה במחוז"ז לר"ש, ונראה דאינו עובר דהא בפנים אע"י, ולר"ש כל שחייבין בחוץ חייבין בפנים והעלה בחוץ, ומוכח כן מתורין שלא הגיע זמנן דהא מטמאין בבית הבליעה, ופשוט דאין חייבין בחוץ חייבין בפנים והעלה בחוץ, ומוכח כן מתורין שלא הגיע זמנן דהא מטמאין בבית הבליעה, ופשוט דאין חייבין עליהן כמשנ"ת ס"ק כ"ט במלק בחוץ.

לד. קי"ד ב' ארחב"ט ל"ש אלא לשמו כו' ברש"י משמע דדינו כאשם בזמנו שלא לשמו, אבל הדבר קשה לחדש כח אשם משום של"ש, כשאינו יכול לשמש לשמו בדין אשם, ופשטות הסוגיא דהנדרון משום עקירה דומיא דפסח קודם זמנו שנעשה שלמים, דאל"כ מאי מייתי מפסח, וכן הזכירו לשון עקירה גבי אשם וכמו שאמרו באשם שניתק לרעיה דין עקירה והתם נעשה עולה וכ"מ בדר"ה דמיירי בשני אשמות לאחריות דודאי הנדרון לעשותן עולה, ויש לפרש דרחב"ט קים לי' מפסח שלא בזמנו דאפשר לחדש דין מותר קודם זמן חיובו ודכוותה אשם קודם זמנו.

סימן טז

בדיני עולת העוף

במזרק וכזויות המזבח שמנסכין בהן, ואמנם רק בדרומית מערבית מנסכין, מ"מ משמע שכולן מנוקבין, מדכתיב לשון רבים, וכ"נ ברש"י שהכונה שימלאו כזויות מזבח, (ואפשר דכונת רש"י שהנקבים היו ביסוד, ולא ב' קרנות קאמר אלא בג' עתו), ולשון הרמב"ם פ"ב מבה"ב הט"ז נמי משמע קצת שהיו חלולין עד למטה, ולע"כ בזה ועתוספתא סוכה פ שהיו יורדין בסילון שבנה שלמה כו', וערש"י בסוכה שם ד"ה ה"ג הספלים נתונים אצל הקרן כו' ואפשר דכונתו בזוית הקרן, ועתו' שם, וערש"י שם מ"ט א' ד"ה בין כבש], הוספה לפו"ר, מיהו ערש"י ותו' סוכה אם הנסכים מקלחין ע"ג המזבח, ולפ"ז יתכן שהיו הספלים לפנים מהילוך רגלי הכהנים, וכן שמעתי מאמור"ר שליט"א, ולע"כ.

ולפ"ז יש לפרש גם בעוה"ע דנעשית על הקרן ממש והיינו מיצוי הדם, דבמליקה ודאי אינו עומד ע"ג הקרן ומולק, והא דאינו נותן למטה מרגליו בכל מקום לפי שאינו דרך כבוד כ"כ, ומה"ט מגיע לקרן דרומית מערבית לפי שבקרן דרומית מזרחית רבו הכהנים ואינו יכול למצות ע"ג ראשיהם, אבל אם הי' נותן למטה מרגליו הי' יכול להרחיק קצת למזרח, ובה מיושב מה"ק תו' ס"ד א' למה הוצרך להתרחק עד הקרן יעמוד סמוך לקרן וימליק, דכיון שממצה ע"ג הקרן צריך לעמוד סמוך לו, [ועס"ק י"ג כתבנו כקושיית תו' רק במזרחית], גם יתכן דלכתחלה בעיא קרן כמ"ש בשטמ"ק, וג"ז בכלל מצוה מן המובחר דמשני ס' א', מיהו אפשר דדוקא בחטה"ע ועוה"ע איכא לכתחלה זו דומיא דחטאת בהמה ועולת בהמה, אבל לא בפסח, ועי' להלן.

א. ס"ג א' מתני' ומלמעלן ניסוך היין והמים ועולת העוף כשהיא רבה במזרח, כולה מתני' מתפרשא בקרן ממש דהיינו באמה מכאן ומכאן שכנגד הקרנות מלמעלה, דחטה"ע טעונה יסוד כמ"ש תו' לק' ב' ממנחות ס"א א' וכ"מ לק' ס"ד ב' מקרא דימצה אל יסוד, והגשות אמרו בגמ' כנגד חודה של קרן, ודינה כחטה"ע, וכן שיירי הדם ביסוד, ולפ"ז יש לפרש דגם הני דלמעלה היו בקרן ממש, וגבי ניסוך מבוואר כן בשטמ"ק ס"ד א' אות ז' דמן הסובב עד ראש הקרן ששם היו הספלים היה גבוה ד' אמות, וכן הגיה באות מ"ב בלשון התו' שהספלים היו למעלה בקרן גבוהים מן הסובב ג' אמות ופי' שם לבד גובה הקרן, אבל כנראה גם כונת תו' כן ולא דהו"ו ע"ג המזבח סמוך לקרן, דא"כ לאו הו"ו בקרן דרומית מערבית אלא או בדרום או במערב, [ולא מסתבר שהיו במקום הילוך רגלי הכהנים], ואפשר דמה"ט אמרו למנסך הגבה ירך כדתנן סוכה מ"ח ב' לפי שיכול להנמיך ידיו עד הקרן אבל אם הי' ע"ג קרקע המזבח הי' ניכר בכל גונא, והא דתנן תמיד פ"ז הסגן עומד על הקרן היינו קרן דרומית מזרחית, ודוחק ויותר מיושב לומר דהאי על בסמוך, שעומד אצל הקרן שמנסך שם, דלמה צריך להגביה כ"כ לעמוד ע"ג הקרן, אבל ברא"ש פי' כפשוטו, וכתב דכשוראין אותו על הקרן עומדים שני כהנים על שלחן החלבים עי"ש, וצ"ע. (וזה היה לכבודו של כ"ג, כ"נ, וערמב"ם שפי' כן בכל ניסוך, ובפי' הרשב"ד נסתפק אם כהן אחר הי' עומד כן בשאר ניסוכין), [ולכאורה נראה דהיינו דאמרינן נ"ד ב' אבנים של קרנות חלולות היו, דהפסוק משמע שימלאו יין כדם

רק קיר הכבש וההיכל והאולם ולא הזכירו קרנות משמע דהני לא אימעטו מקיר, מיהו התם מהמזבח ממעט להו, [מיהו ראיתי בתוספתא פ"ז ה"ג מיצה על הכבש ועל הקרן ועל היסוד פסול, והקיפו תיבות ועל הקרן בסוגרים, ויתכן לפרש ע"ג הקרן למעלה, וצ"ע, וע"ע לשון התוספתא עשאה מקום שעומד כו' ובתוספתא פ"ו ה"ה משמע דחמש אמות מחוט הסיקרא ולמעלה כשר], אמנם יש ללמוד מקיר דא"צ קרן וצ"ע בשטמ"ק הנ"ל, (ובדוחק יש לדחות דקיר דעוה"ע בא לומר שא"צ יסוד), וכ"מ בגמ' י' ב' דלמעלה וקרן תרי מילי נינהו כמ"ש בשטמ"ק שם אות ט', אלא דבלא"ה צ"ל דרך למצוה כתבו כן, ועו"ל דכיון דילפינן שתהא מליקה במקום והקטיר איצטריך לאפוקי דהדם על קיר ולא על המזבח במקום הקטרה ובחטה"ע איצטריך למעוטי קיר היסוד כמ"ש בתו"כ, ובאמת כיון דמיקרי יסוד לאו קיר הוא, מיהו בכל הקרנות ג"כ קיר היסוד פסול.

ואכתי צריך יישוב למה שהוכיח אאמו"ר שליט"א מסוגיא י' ב' דמשמע דלראב"ש האי מקום לחוד והאי מקום לחוד דעוה"ע אינה כשרה בקרנות, [ולדעת השטמ"ק דעוה"ע בעיא קרן ליכא ראי' מהתם, דכיון דעוה"ע וחטאת בהמה תרוייהו בקרן ייבינן להו א"כ לא אימעטא עוה"ע מאותה, אף אם בדיעבד כשרה שלא בקרן, ומש"ה איצטריך דלראב"ש דלכה"פ חטאת בהמה אימעטא מכל הקיר, אבל אם עוה"ע כשרה בכל הקיר וגם בקרנות א"כ אף לרבי מצי למימר דאימעטא עוה"ע שא"צ קרן וכמו לראב"ש], ומצינן למימר דאה"נ לראב"ש פסול בקרנות, והא בהא תליא לראב"ש דמשוי לקרנות מקום בפ"ע ע"כ דאינן בכלל קיר המזבח אבל לרבי דכל חצי המזבח מיקרי קרן ממילא גם הקרן בכלל קיר, אבל יותר מיושב סתמות הדברים אם נאמר דבעוה"ע לא פליגי כלל, כלשיניה דראב"ש בד"א בעוה"ע, וי"ל דאליבא דרבי

ברם צריך להתיישב במה שנסתפק אאמו"ר שליט"א בס"ט סק"ה אם מיצוי עוה"ע כשר בקרן עצמו, ונראה דסתמות הדברים משמע דכשר, כלשון רש"י י' ב' דאפי' עוה"ע שהיא למעלה א"צ להגביה כ"כ ולתת על הקרן ממש אלא שתהא למעלה מן החוט כו' וכ"מ בתו' שבשטמ"ק שם אות ט', וכ"נ בתו' ושטמ"ק ס"ד א' דלפי מה שצדדו דעוה"ע ג"כ צריכה קרן, ודאי דאף למעלה בקרן עצמו כשר, דלא יתכן להצריך קרן ולפסול בקרן עצמו, וש"מ דקים להו דכשרה מיהא הו"א בקרן, ואאמו"ר שליט"א כתב דע"ג הקרן אין עושין מערכה וא"כ הרי הוא מתמעט מומלק והקטיר, (ועי"ש לשון הראב"ד בריש קנים דראוי להקטיר עליו אלא ע"י הדחק ועי' לק' סק"ב) ולכאורה נראה דאפי' אם ע"ג הקרן פסול למערכה [וצ"ע בזה], מ"מ קרינן ביה שפיר ומלק והקטיר משום מערכה שע"ג המזבח, דבפשוטו בא הכתוב לקבוע מקום מליקתה למעלה סמוך למערכה, וע"ג הקרן חשיב טפי סמוך למערכה מע"ג הסובב, [ועתו' ס"ה א' דשיעור אמה שמרחיק חשיב מקום הקטרה], ועי' לק' סק"ב נתבאר דכ"ה דעת הראב"ד והר"ז, והא ודאי דקרנות לא אימעטו מדין מזבח סתם, כדפשיטא לן כ"ו ב' לענין שלא במקומו דנתן את הניתנין למטה למעלה כיפר מקרא דעל המזבח לכפר, וכן בגמ' י' ב' אי לאו מיעוטא דאותה הוה ילפינן, דאשם מתנותיו על הקרנות עצמן כראב"ש אע"ג דכתיב ביה על המזבח סביב, ולכאורה מהא דלרבי נ"ג א' מיקרי כוליה קרן, מוכח שאין חילוק בין חלקו העליון לתחתון, דאל"כ לא הי' מחדש דרשות קרנות נמשך למטה, וכן לראב"ש הרשת עד חצי המזבח וחציו לדמים שלמעלה והיינו עם הקרנות, וכמ"ק מהא דבכל דוכתא קרינן לכל האורך קרן ש"מ דהכל אחד, מיהו יש לדון משום דכתיב קיר המזבח וקרן לאו קיר מיקרי, אבל מהא דממעטינן בגמ' בחטה"ע ועוה"ע מקרא דקיר

דחטאת ועוה"ע תרוייהו מקומן למעלה מחוט הסיקרא נהי דחטאת בעיא באמה דקרן מ"מ אין כאן מקומות נפרדין, אלא דבאותו מקום יש לחטאת חלק מסוים, ואינה מסוימת במקום זה טפי מעוה"ע, וא"כ מתפרש דאותה למעלה ואין אחרת למעלה ואין המיעוט מתייחס לפרטי הדינים ולכן עוה"ע בכלל המיעוט, משא"כ לראב"ש דיש לחטאת מקום נפרד דמיקרי קרנות שייך שפיר למימר בה אותה, דאע"פ שעוה"ע ג"כ כשרה שם, מ"מ האי מקום לחוד הוא והחטאת מתייחדת בו למימר בה אותה וממילא אימעיט מיניה אשם, [לשון קצרה, דאותה ממעט מקום בפ"ע כדאמרינן האי מקום לחוד, דבזה ניכרת החטאת שמחטא שם אותה בלבד, ולרבי אין לחטאת מקום בפ"ע, ולא ממעטינן מאותה פרטי דינים (כמו) אצבע וסמוך לקרן וכיו"ב], אבל לראב"ש יש לחטאת מקום בפ"ע, ואין עוה"ע בכלל המקום בפ"ע הזה, אע"פ שכשרה בו, וצ"ע. – ויש להוסיף טעם בדבר דהא נתנה תורה הרשת עד אמצע המזבח להבדיל בין דמים עליונים לתחתונים וכמו שביאר רש"י י' א' דמה"ט ידעינן דכל חד מקום בפ"ע עיי"ש, ולרבי קבעה תורה מקום החטאת מחצי המזבח ולמעלה וזהו גם מקום עוה"ע, ונמצא שהתורה כללתם בחד מקום ולכן אין עוה"ע בכלל מיעוטא דאותה, משא"כ לראב"ש דיש לחטאת מקום בפ"ע, וכמשנ"ת.

ובמזבח הנחשת שלא הי' סובב נ"כ רש"י בחומש וכן פי' בגמ' ס"ב א' שהי' סובב לנוי' ע"כ הי' מולק ברש"מ, ודוחק ליומר שעיקר המצוה ניתנה באופן שהמיעוט למטה מרגליו, אבל למש"כ דע"ג הקרנות ג"כ כשר ניחא, ועי' לק' סק"ה דמשמע שהי' סובב וצ"ע.

ויש להסתפק בחטאת אי מהני שיתן על הקרנות מבפנים, דהיינו על הצדדים שרואין את גג המזבח, ואם נימא דמהני, בזה נראה דבעוף פסול דאימעיט מקיר, וכ"מ

מדאזיל לקרן דרומית מערבית ולא עביד על הקרן מבפנים, מיהו בפשוטו נראה דפסול דמסביב משמע שמקיפו מבחוץ, וגם אפשר דעל קרנות מתפרש מבחוץ אבל מבפנים הר"ז תוך הקרנות, וכמו ע"ג מלמעלה דיש לדמות לע"ג המזבח, ועתוספתא פ"ו ה"ב ג' מן הקרן ולפנים פסול והיינו על גג המזבח ואפשר שזה כולל גם ע"ג הקרן מבפנים, (ומש"ש שינה מתן קרנות פסול יש לפרש שהרחיק הנתניה מן הקרן ונתנו על קיר המזבח, דגבי שאר קרבנות קתני התם כשר, והיינו דבחטאת בעינן מתנה אחת על הקרן דוקא, ובשאר קרבנות מצותן על הקרן מכאן ומכאן משום סביב כדרו"ש נ"ג ב', אבל אם שינה ונתן מתנה אחת שלא בקרן כלל ג"כ כשר ובלבד שיתן כנגד היסוד, ומה"ט גבי בכור ומעשר ופסח לא הזכיר ד"ז בתוספתא עיי"ש, כ"נ לפור', ויתכן דנפ"מ בבמה שאין מחיצה בדמים, ומ"מ ע"ג המזבח פסול דרך הקטרה הוא, ולע"כ, ובתו"כ ממעט על המזבח לכפר ולא על קרקעו של מזבח בפ' אחרי, מיהו לא מסתבר דגרע, מע"ג הכבש, אא"כ נימא דע"ג הכבש ג"כ דוקא בקיר), ונראה דה"ה ע"ג רצפת הסובב במקום הקרן פסול, דהו"ל כגג הקרן.

ב. ס"ה א' אם עשאה למטה מרגליו אפי' אמה כשרה, נראה דהאי עשייה היינו מליקה, וכ"מ בתו' לק' פ"ז ב' ד"ה עולת, וכן בתו' כאן ד"ה ואם, וכן מוכח לפר"ת נ"ד א' מיהו ודאי גם מיצוי בכלל זה דכל עשויות קאמר, וכ"מ מנחות צ"ז ב', אלא דכל עצמה אינה נעשית דקאמרי ר"נ וראב"י קאי על המליקה.

ולפ"ז נראה דלענין מיצוי פשיטא לן דמחוט הסיקרא ולמעלה כשר, דקרא דוהיתה הרשת גלי לן דמים הניתנין למעלה כשרין עד הרשת, תדע דהא לראב"ש דחטאת כשרה רק בגופו של קרן ע"כ האי קרא לעוה"ע, והרי במזבח הנחשת לא הי' סובב [לפמ"ש

רש"י בחומש ועסק"ה בזה], א"כ בהדיא דהכשירה תורה למטה ממקום ההקטרה חמש אמות למ"ד מזבח י' אמות או עכ"פ אמה ומחצה, ועוד דסובב אינו מעכב ואפ"ה חוט הסקרא באמצע, ונראה מזה דאע"ג דקרא אשמועינן דמליקה ומיצוי והקטרה בחד מקום, מ"מ פשיטא לן דלענין מיצוי אשמועינן רק דהויא מהניתנין למעלה, אבל א"צ במקום הקטרה ממש, דהא במליקה עומד ע"ג המזבח מקום הקטרה, וכאן המיצוי על קיר המזבח, ועוד דיכול לעמוד בכל מקום בשעת המיצוי כמש"כ אאמור"ר שליט"א שם סק דלא נאמר דין במקומו של הכהן אלא במליקה שהמעשה בגופו, אבל לא בהזאה והקטרה.

ולפ"ז נראה דאף ר"נ וראב"י מודו דמיצוי כשר עד חוט הסקרא דלא נחלקו בדינא דוהיתת הרשת שכל מתן דמים שלמעלה הם עד הרשת, תדע דמאן תנא מדות ראב"י כדאמר יומא ט"ז א' וש"מ דאית ליה דינא דחוט הסקרא, ואין נראה לומר דרק לענין חטאת קאמר לה, חדא דלית לן לאוקומי דאינהו פליגי אראב"ש, ועוד דא"כ בחוט בקרנות סגי, מיהו י"ל דלהבדיל לתחתונים איצטריך, אבל לשון המשנה קצת משמע דלעליונים נמי איצטריך, וגם בפסוק מתפרש שמחציו זהו שטחן של עליונים ואם איתא דאין עליונים בשטח זה אלא בקרן א"כ אין כאן מקום להבדלה זו כ"כ, וכ"נ דאף ראב"ש לא פליג אלא בחטאת דבעי קרן ממש, אבל במחיצת הדמים ודאי מודה דמים העליונים אין לקבוע להם שיעור מקום אחר למעלה מחוט הסקרא, דזה כפסוק מפורש שזהו המפסיק ורק מפני שלא נאמר בהן מקום דלמעלה ס"ל דאינם בכלל זה, והיינו דקאמר בד"א כו', וא"כ ר"נ וראב"י שלא נאמר להם שיעור עד כמה בקיר ע"כ דהיינו עד חצי, דאין להם לחדש שיעור אחר מכח קרא דוהקטיר, אף אם לא ס"ל כראב"ש, ועוד דהא מודו במזבח הנחשת ששיעורו עד החצי, ואם

הסובב מפסיק הי' ראוי לקבוע שהסובב זהו מקום הרשת ואף לחטאת בהמה, א"ו כו"ע מודו לפשטות הדברים בכל דוכתא דהניתנין למעלה היינו עד חוט הסקרא, [ועי' ריש קנים], וכמ"ק לעיל י' ב' דלא מיייתנין דר"נ וראב"י דמחלקי במקום חטאת ועוה"ע, [והדרנא בי מד"ז דמשמעות הראשונים ז"ל דמיצוי ומליקה דין אחד להם, וכ"מ בפרש"י כמש"כ לקמן].

ובזה מבואר הא דהזכיר ת"ק למטה מרגליו אפי' אמה אחת דמשמע שיש כאן חידוש בעשייה זו, ואם מקרא שמעינן דמקום הדם הוא אמה אחת מתחת הסובב, ומליקה ומיצוי בחד מקום, א"כ אין כאן אפי', שזהו עיקר מקומה מן החוט ולמעלה, וזהו שטרחו בתו' לבאר מנלן דאמה אחת חשיבא כמקום הקטרה, ולא אמרו בפשיטות דזהו מקום הדם, וכן אביי ורבא דאמרי תרוייהו דפלוגתתם בדין מערכה ע"ג סובב לא הזכירו דרבנן מוכחי לה מקרא דוהיתת הרשת, ועוד דדילמא אף לרבנן אין עושין מערכה וטעמייהו מקרא דרשת, א"ו בדין המיצוי לא נחלקו דעד חצי המזבח כשר ואע"פ שמרוחק טובא ממקום ההקטרה כדמוכח ממזבח הנחשת, (עכ"פ לראב"ש), ורק במעשה המליקה נחלקו, אלא דממילא אם מולק בראש המזבח אינו יורד למצות תחת הסובב, שהרי יכלה הדם קודם שיגיע לשם, ועוד יתבאר בזה בסמוך בס"ד.

שם ר"נ וראב"י אומרים כל עצמה אין נעשית אלא בראש המזבח, בתו' נ"ד א' סוד"ה ואי משמע דלמ"ד אין עושין מערכה ע"ג הסובב אין מולקין ע"ג הסובב, ולפ"ז ה"פ כל עצמה אינה נעשית אלא בראש המזבח למעלה, וממילא אין שייך כלל לדון על למטה מהסובב, [וזהו משמעותו של לשון כל עצמה אינה נעשית כו' דאל"כ הול"ל ר"נ וראב"י פוסלין, ותו לא, וכן בדראב"ש נ"ג א', דר"ל דבלא"ה מרחק טובא ממקום זה, ואינו ענין לחוט הסקרא כלל], וכן הדין נותן דהמולק

מאמה, וכמ"ש תו' דלא הכשירו אלא אמה סמוך. – והדרנא בי מכ"ז לק' סק"ו עי"ש.

וזה אמו"ר אין לחלק לענין שלא במקומו למ"ד במקומו דמי בין חטה"ע לעוה"ע, כיון דמתן דמים דעוה"ע היינו מדין ניתנין למעלה, ולא תליא במקום הקטרה, אלא גילוי מילתא מקרא דהקטרה שמקומה למעלה, וכמ" בתו' ס"ו א' ד"ה למעלה ושם ב' ד"ה ואלא, [מיהו עשטמ"ק שם א' אות כ"ה דשמא לא נאמר ד"ז בעוף, ולפ"ד אף בחטה"ע פסול, ועי'], וכ"נ בתו' נ"ב ב' ד"ה תאמר, וכ"ה פשטות הדברים דכל המקומות עדיפי מכבש דג"כ מכפר, (אמנם לצד דפסול ה"ה כבש, אבל כבש בשאר קרבנות גרע), וכל הניתנין למעלה שנתנין למטה בכלל, וכמ"ק ל"ו א' שאין מחשבה פוסלת בניתנין למעלה שנתנין למעלה לר"י.

וכעת ראיתי בראב"ד וברו"ה ריש קנים דפשיטא להו דלר"נ וראב"י המליקה בראשו של מזבח למעלה במקום המערכה, ונקט הראב"ד בפשיטות דממצה על הקרן, וכ"ה פשטות הדברים דלמטה מרגליו לאו אורחיה הוא, והוסיף בטעם דאף ע"ג הקרן ראוי להקטיר ע"י הדחק, אבל בעיקר הדברים א"צ לזה דחשיב שפיר במקום ההקטרה כמ"ש סק"א, וכ"נ דעת הרו"ה שכו' דכיון שאמרו ששם היתה נעשית ע"כ דלכתחלה ראוי הוא, ופשטות כונתו על הקרן ממש כהראב"ד, אבל אפשר דכונתו משום דסגי בזה שכאן מקום ההקטרה וכמ"ש כ, [ואמו"ר שליט"א הק' דלא אשכחן מצות קרנות בעוה"ע, וכבר נתבאר דכיון דהקרן כשר הכי עדיף מליתן למטה מרגליו, וכמ"ש אמו"ר שליט"א גופיה בסק"ב ג', וגם הראב"ד מודה דכשר למטה מרגליו אמה על קיר המזבח לכו"ע, ומ"ש הראב"ד דמליקה נמי היתה על אותו קרן עצמו ר"ל בקרן דרומית מזרחית ע"ג הסובב דג"ז מיקרי קרן לרבי], ועי' לק' סק"ו דפי' אמו"ר שליט"א עיקר.

צריך שיעמוד במקום הראוי להקטרה, דלא סגי במה שמושיט ידו מהקרקע לשם דבתר גופו גרידא, ולכן לרבנן עומד ע"ג סובב ולר"נ וראב"י ע"ג המזבח בראשו, ואף לדידהו יכול להושיט ידו למטה מראש המזבח אמה, ולא מצינו מי שמכשיר עמידת הכהן במקום שאינו ראוי להקטרה, ואף אם אמה אויר שאצל המזבח כראויה להקטרה, מ"מ למטה מאמה לא, [ובתו' שם משמע קצת דלדידהו אפי' אמה באויר המזבח נמי לא, ומיצוי שאני כמ"ש"כ לעיל דבזה כו"ע מודו].

ויעוי' בספר אמו"ר שליט"א שם סק"ג שצידד בדעת תו' ס"ה א' [וזה כלא כדבריהם נ"ד א', וצ"ע ולק' סוסק"ד נתפרש], דה"ה בלמטה מרגליו ג' אמות חשיב מקום מערכה, ולא דוקא אמרו אמה, ורק משום דם אמרו גבי סובב אמה, ולפ"ז נקט דמכשירי גם כשעומד ע"ג הסובב, ולכאורה נראה דעמידת הכהן גרע ול"ד לעומד במקום מערכה ומושיט ידו לחוץ, [מיהו עדיין צ"ע שם בספר סק"ב בסוגיא נ"ד א'], וכבר כתבנו לעיל סק"א דמזבח הנחשת יוכיח שמולקין רק על גביו, וע"כ מזה למטה מרגליו או כמ"ש"כ שם דע"ג הקרנות ג"כ כשר, ועי' לעיל שכתבנו דבמקום מיצוי לא פליגי דכשר עד החוט, ואמנם מהא דמכשירי רבנן מיצוי בכל הקיר שמהסובב עד המזבח אין רא' דאפי' טפי מאמה מהני כיון שכולו מקום מערכה כמו שהכהן עומד ע"ג המזבח ומולק למעלה בידו, אבל מהא דמזבח הנחשת ממצה עד הרשת מבואר דאף למטה מאמה מהני למיצוי, וע"כ דשאני מיצוי ממליקה, [מיהו יש לדחות דכל הקיר של מקום הקטרה שפיר דמי, ובדין הוא דאפי' למטה מן הסובב הי' מועיל אי לאו דחזינן מהרשת דכונת התורה שיהא למעלה, ולכן משוינן דם ומליקה דלמעלה דוקא, ולר"נ וראב"י הסובב הרחיק המקום מקיר המזבח, ומ"מ למש"כ מיושב טפין ולפ"ז במזבח הנחשת אינו יכול למלוך למטה מרגליו טפי

אבל רש"י פי' בד"ה אלא בראש המזבח דבעינן והקטיר ונמצא דמו שיהא מיצוי בקיר הסמוך למקום הקטרה, וכן בד"ה עושה מערכה, ומבואר דמפרש פלוגתיהו במקום המיצוי, ועי' מנחות צ"ז ב', וכן עיקר דמיצוי ומליקה דין אחד להם ועי' סק"ו.

שם תוד"ה ואם, אע"ג דכתיב ומלק והקטיר כו' כבר נתבאר לעיל דכונתם ליתן טעם למליקה, אבל מתן דמים פשיטא להו דאפי' טובא נמי דמקרא דוהיתה הרשת ילפינן לה ולא תלי במקום הקטרה אלא בגילוי מילתא שהיא מהניתנין למעלה, [והדרנא בי מד"ז].

שם בא"ד כי היכי דלגבי דם חשיב קרן סמוך לקרן אמה אחת, נראה כונתם על זה שתחת הסובב אמה אחת חשיב קרן לרבי, אע"פ שהסובב בולט מכנגד הקרן אמה, וש"מ דתוך אמה חשיב הכל מקום אחד, וכ"מ בלשון הר"ש בתו"כ שכ' כמו גבי קרן אפי' אמה למטה הכל חשוב קרן, ובזה נתיישב מה שנתקשו בדבריהם ז"ל.

ג. נ"ד א' מיתיבי עוה"ע כיצד כו' יש לעי' אמאי שביק חטאת דמיירי ביה לעיל, ולכאורה ראי' מזה לפר"ת דממליקה פריך, מיהו נראה דקשיא ליה כיון שיש אפשרות בקרן דרומית מערבית למה בחרו בקרן זו שאין בה קדושת מזבח, אבל בחטאת שמצותה בכל הקרנות ליכא קושיא מ"ט ניתנה מצוה כזו, ועוד דבחטאת נותן גם על שאר קרנות והי' צריך להאריך דבמתנה אחת כיפר ואפי' בקרן דרומית מזרחית, והוה מקשי מנליה הא, ולכן הקשה מעוה"ע שמזה רק במקו"א, (ואין לומר דבעי למיפוך אף לראב"ש נ"ג א' דלדידיה היה סובב תחת הקרנות, דה"נ לא פריך לר"ג וראב"י ס"ה א' בעוה"ע, מיהו למש"כ סק"ב אינהו נמי מודו בדמים), ולפ"ז אין הכרח שאם פשט ידו לחוץ ומלק פסול, דכיון דלכתחלה ודאי מזבח בעינן, שפיר פריך מ"ט בחרו בקרן זו, ומ"מ פשטות הדברים

דכל שהוציאו ממקום קדושת מזבח אין זו מליקה במקום הקטרה, כיון דלא חשיב אויר מזבח, וראי' לזה מקו' תו' פ"ז ב' ד"ה עולת, אם לא נדחוק כתירוצם, [ואפשר דלרב הקושיא שיפסל לגמרי, וללוי דלכתחלה מיהא לא הו"ל למעבד בקרן זו], אבל כשרגליו במקום הקטרה מהני קדושת מזבח שבאויר לחשבו כבמקום רגליו, ואפשר דאף לרב יש קדושת מזבח ברצפה במקום הראוי ליסוד, כמו ללוי, ומהניא קדושה זו לשוויי לאויר כמזבח, ודמי לקדושת רצפה לר"י, אלא שאם אין עושין מערכה ע"ג הסובב כ"ש ע"ג יסוד ומ"מ יש קדושה במקום זה לטפול האויר, וזה מיושב טפי מלחדש קדושה באויר בלי רצפה כלל, והרי אי לאו דתלי טעמא בחלקו של טורף הוה ניחא ליה דקדוש אע"פ שאין שם יסוד וע"כ דהיה מתפרש שהכל קדוש אף בלא בנין יסוד, והשתא נמי מתפרש כן.

מיהו כ"ז מהני כשרגליו במקום הראוי להקטרה, אבל כשרגליו ע"ג קרקע אפי' מושיט ידו לראש המזבח פסול, דמקום רגליו עיקר, אלא דבעינן גם מקום העוף, ואם מקום רגליו באמה שסמוך לסובב [אי הוה משכח"ל כה"ג בלא חסרון דנתלה שאין דרך שירות בכך כ"ו א'], הדין נותן דמהני דלא מצינו חילוק בין רגליו לידיו לומר דאויר זה ראוי רק כשגופו ע"ג המזבח ממש, כ"נ לפמש"פ תו' ס"ה א' דאמה דלהדי מערכה כמערכה דמיא, דקרינן בה ומלק והקטיר, אבל בסברא הי' מקום לומר דאמה זו רק כאויר ליטפל לעומד על הסובב, אלא דהא גופא משום דאויר הוא אבל אם הי' מקום הראוי לעמוד ע"כ הי' מקומו נקבע בפ"ע, והדין נותן דחשיב שפיר אצל מקום הראוי להקטרה, עסק"א ב' בדין ע"ג הקרן.

נמצינו למידין דאויר שאצל הסובב בקרן דרומית מזרחית קדוש בקדושת מזבח לענין מליקה ומיצוי, ומסתברא שאף הרצפה קדושה כקדושת רצפה לר"י אע"פ שאינה

ד. ג"ד א' מיתבי עוה"ע כיצד כו' סתמות הגמ' כפרש"י דהקושיא ממיצוי הדם, שאם הקושיא ממליקה בלבד הו"ל להזכיר היכן מולקה, והו"ל לאתויי דאפי' למטה מרגליו כשר, אבל אם הקושיא אף מדם הרי הזכיר דמזה מדמה על קיר המזבח, והר"ז מתפרש דבאותו קיר שאמרנו בעולת בהמה שאינו מזה בעוה"ע מזה, ולא הוצרכנו להאריך ולבאר דלא נימא שרק על הקיר שע"ג הסובב כשר שהדבר ידוע ממתני' דחוט של סיקרא חוגרו באמצע, וכבר נתבאר לעיל סק"ג מ"ט לא פריך מחטאת בהמה, [שו"ר בילקוט דמייתי נמי סיפא דבריתא ומ"מ נראה דהקושיא ממיצוי].

וביאור הקושיא דאם איתא שבדוקא לא קידשו באותו קרן כנגד היסוד למה בחרו בקרן זו למליקה ומיצוי דעוה"ע, הרי כל מתן דמים מצינו רק בתוך אור המזבח, ואמנם הו"מ למימר דכיון שנדבק על קיר המזבח שפיר דמי אע"פ שאור זה אינו קדוש, אבל לא ניחא ליה לשנות דלאו קושטא, דבאמת ראוי להזות רק לתוך אור מזבח, ועוד דהו"מ לאקשוויי ל' ממליקה דליכא למימר הכי, ולשון קעביד כולל אף המליקה, [שו"ר בילקוט דגריס דקא יהיב].

ולפ"ז נראה דמודה רש"י שאם עומד על המזבח ומושיט ידו חוץ לאור המזבח ומולק פסול, דכיון שהעוף במקום שאין בו קדושת מזבח לא מהני מה שרגליו ע"ג המזבח, דלא אמרו פ"ז ב' אלא כשהעוף עצמו באור המזבח, וכ"מ מקושת תו' שם דבגמ' נקטו שבכל מליקת עוה"ע יש אור מזבח, [דתירוצם אליבא דר"נ וראב"י דחוק קצת], ואין לחדש דהמזבח מקדש כשאין העוף באורו דבגמ' פ"ח א' חילקו בין קניא לנקיט ליה בידיה אבל משמע דתרווייהו באור המזבח דוקא, אלא טעמיה דרש"י ממשמעות הגמ'

בחלקו של טורף, ומהני הא דאזכיר של בנימין להתיר מליקה לכתחלה שם, ולפ"ז הדין נותן דאף לענין אע"פ תהא רצפה זו קדושה כמו יסוד כמבואר בתו' שם, אבל בתו' פ"ז ב' ד"ה עולת נקטו דאינה מקדשת פסולין, וכבר תמה מרן זללה"ה בסי"ט ס"ק כ"ט אמאי, ופשטות הגמ' דאי לאו טעמא דבעינן חלקו של טורף הוה פשיטא לן שגם אותו חלק נתקדש אע"פ שאין לו יסוד לרב ודינו כמו ללוי, דרק לבתר האי טעמא קשיא ליה איך מולקין שם, ומעיקרא ניחא ליה דמזבח גמור הוא, וד"ז לא נשתנה בתירוץ שרק סילק הקושיא עי"ז שהאזכיר דטורף, וחזר הדין כדמעיקרא דכמזבח דמי, ועמש"כ אאמו"ר שליט"א ס"ט סק"ב דאפשר דלקושטא דמילתא אף התו' מודו דמקדש, עי"ש, ובאמת בדנקיט ליה בידיה יש יותר סברא לדמות קידוש למליקה דאזכיר זה נטפל למקום עמידת רגליו, ודברי התו' לס"ד דלא מחלקינן בין נקיט בקניא לקאי על המזבח.

אפשר שאם היו בונים יסוד היו ממעטים בחלקו של בנימין אמה, דהיסוד בטל לרצפה ובטל דין אור של בנימין, ומש"ה ס"ל לרב שלא בנו יסוד, [דאם ה' הגובה של בנימין א"כ אפשר לשפוך ליסוד שהוא גבוה].

פ"ז ב' תוד"ה עולת, מה שהזכירו אמה למטה מרגליו ה"ה דהו"מ למימר סמוך לגובה כל גופו באור שאצל הסובב, אלא דג"ז נלמד מהא דאמרו אמה למטה מרגליו, ולפמשנ"ת לעיל סק"ב לר"נ וראב"י מולק בראש המזבח ואמה הסמוכה לו הו"ל באור הסובב דמקדש ולכן לא משכח"ל ירוד, (אבל אם נפרש דלדידיהו מולק בסובב צ"ל דהיינו דוקא ע"ג הסובב אבל באור שאצל הסובב אפי' אינו למטה אינו פסול, דרק באמה הסמוכה חשיבא במקום והקטיר, כמ"ש תו' ס"ה א', דאלת"ה אף לדידהו משכח"ל ירוד).

דאף ממיצוי פריך וכמש"כ, ועמ"ש אאמו"ר שליט"א בזה.

שם תוד"ה ואי, וקשה דא"כ הו"ל לאקשווי ממתני' כו' וברוב ספרים כו' פי' דכיון שלא הביאו בגמ' הי' עולה בכבש כו' ש"מ דבריתא היא והביאו בריתא זו משום דקתני בה שיירי הדם, אבל באמת נראה דחסר בגמ' רצ"ל כלשון המשנה שלא היו משמיטים הא דנעשית על קרן דרומית מזרחית, ומגיהי ספרים טעו והעתיקו כאן לשון המשנה דחטה"ע כיצד היתה נעשית ששם לא הוזכר כבש והוזכר שיירי הדם, ותקינן ג"כ ממצה מדמה כברש"י ובשטמ"ק, וכיון שמיצה מעט מהדם נשאר דם ליסוד, וכ"ז ט"ס, ואאמו"ר שליט"א הקשה דהא תניא בהדיא ס"ה א' ונמצה דמו כולו, ונראה דהתו' מפרשים כולו לאתויי דם הראש דאע"פ שהבדילו ממצה גם הראש, וזהו שכתבו בדף ס"ה א' ד"ה דמו דחטאת לא בעי כולו כו' והיינו דא"צ למצות הראש, וכ"ה הלשון בתו"כ ונמצה דמו כולו אוחו בראש ובגוף ומוצה משניהם, וכן הביא בשטמ"ק מס"י וכנראה כ"ה גרסת תו', שו"ר בתו' ס"ו ב' ד"ה ואלא הזכירו בדרשא זו להצריך כולו, ולכן י"ל דלא קשיא להו אם צריך כולו ע"י שחלק מתמצה ליסוד, ולכן לא הקשו מזה, אך זה דוחק.

שו"ר בילקוט ויקרא שהעתיק לשון הגמ' עם סיפא דבריתא דלמטה מרגליו, ולפ"ז מתפרש שפיר דהקושיא ממליקה כפר"ת, אבל גרסתו באוירא בעלמא הוא דקא יהיב והיינו דם וכמש"כ לעיל.

שם בא"ד ומיהו למ"ד אין עושין מערכה ע"ג סובב נראה דמליקה נמי לא מהניא התם אע"ג דקדוש בקדושת מזבח, נראה כונתם ע"ג הסובב, דאי למטה מרגליו הא קתני הכי בברייתא בהדיא, ועוד מנלן דלדידהו נמי קדוש האויר הרי ליכא ראי' מעוה"ע דאוירא קדוש, ואמנם י"ל דלא ניחא להו למעבד

פלוגתא בדין האויר הזה אם נתקדש, אבל לשונם ז"ל משמע שזה דבר פשוט שנתקדש, ומסתמות דברי אאמו"ר שליט"א נראה דפי' כונתם על האויר שאחר הסובב, ומ"ש מליקה נמי ר"ל מלבד המיצוי, (ולכאורה פשיטא דהא מליקה גריעא ממיצוי דזהו עיקר פירושה בשמעתין דממיצוי לא פריך אלא ממליקה), ולכן נקט דלכו"ע מולקין ע"ג הסובב, ונתקשינו בזה לעיל סק"ב, ולק' סק"ו נתבאר דכן עיקר עיי"ש.

שם בא"ד והכא מיירי למ"ד עושין מערכה ע"ג סובב, נראה דאין כונתם דה"ה שהי' ראוי לעשות מערכה באויר זה אלא שאי אפשר, אלא כונתם כמ"ש ס"ה א' דאמה סמוך למקום מערכה חשיב שפיר מלק והקטיר אף אם מקום אמה זו אינו ראוי למערכה, וה"ה באמה סמוך למזבח לר"נ וראב"י דכשר למליקה אע"פ שאין עושין מערכה ע"ג סובב.

ה. פ"ב א' אלא מעתה כיור לרבי וסובב לריב"ר הי"נ דמעכב כו' אין דתניא כו' פשטא משמע דמינה שמעינן דאף כיור לרבי מעכב, וכן פרש"י, אבל קשה דע"כ ת"ק דריב"ר בברייתא דאותו היום רבי הוא, דמאן דלית ליה דסובב מעכב ע"כ דכיור מעכב, וא"כ למה לא הזכיר ג"כ כיור, ועוד דלא משתמע בשום דוכתא שהי' כיור במזבח שבמקדש, עי' לעיל נ"ד ב' שפירשו דמחית מידי בחלל הקרנות והו"ל לפרושי דמחית מידי בציורים, וגם הדבר קשה לעשות כן כיון שא"א לפגום האבנים ואין לעשות הציורים בסיד בלא אבנים, [ולא משמע כלל לפרש שהכיור ע"י צבע, דהמזבח סדין אותו בסיד פעמים בשנה כדתנן במדות, וגם כרכוב מתפרש מגופו ולא בצבע וכ"כ רש"י בחומש הובא להלן], וכן הרמב"ם לא הביא דבעינן כיור, ולכן נראה דאמנם במזבח הנחשת הי' הכיור מעכב וכדפרש"י, אבל במזבח אבנים שבמקדש אין הכיור מעכב, וההיא בריתא במקדש מיתניא, וטעמא דמילתא משום דכיור

הוא ממעשה הנחשת וכמו שאין מכבר מעשה רשת במזבח האבנים כך אין שם כיור, וכן כרכוב דלא נשתרקו דאמרין בסמוך א"צ אלא בנחשת שמחליק.

שם ותניא איזהו כרכוב רבי אומר כו' זה הסובב, יש לעי' בשלמא לרבי שייך לומר דהכיור רחבו מגיע עד חצי המזבח והרשת תחת כרכובו, אבל לריב"ז דהיינו סובב והרי לר' יוסי דמזבח עשר ה' הסובב בגובה שש כדאמרין משפת סובב ולמעלה, א"כ מה טעם יש להזכיר תחת כרכובו הרי עד חציו מדויק טפי ואין לרשת ענין עם הכרכוב, ואם נימא דלריב"ז ה' הסובב של מזבח הנחשת בולט אמה לחוץ ויורד אמה וחוזר וכונס אותה אמה הוה ניהא, וקצת משמע כן מפרש"י שהכרכב בולט ברוחב וניכרת בליטתו בפ"ע, ואם ה' כסובב דמקדש הרי כל המזבח היה כרוחב זה מלמטה, ובוזה מבואר טפי טעמיה דרבי דס"ל שהסובב היה כשל מקדש ולא היה חוזר וכונס. – ויעוי' ברש"ש שהק' מההיא דשבת צ"ב א' דמשמע שהטבעות היו בשליש העליון, ואפשר לדחות שלא רצו להאריך בגמ' וסגי לן בכללא דתרי תילתא מלמטה, וכ"ש אם ה' חצי מלמטה דאיכא ראי', [שו"ר שכ"כ בדעת זקנים מבעלי התו' פ' תרומה], ולאבע"א דליכא ראי' ממזבח אין ראי' אף אם היו באמצע, ואמרו הא דגמירי משום דראי' דארון ג"כ ע"פ כלל זה, ועפ"ז אפשר ליישב דברי הרמב"ן עה"ת שכ' דטבעות דארון היו למטה שזהו כבודו עי"ש, וזה היפך מ"ש בגמ' אלא דחזינן בגמ' גבי מזבח שאמרו דלכה"פ הוה שלישי למעלה אע"פ שהי' חצי, וה"נ יתפרש בארון, מיהו מהא דאמרו שהיו בולטין כשני דדין מבואר שהיו למעלה, ולע"כ באפשרות שנקט הרש"ש, וערש"י נ"ג א' ולפי דבריו יתיישב ענין תחת כרכובו לריב"ז, וצ"ע.

שם ת"ר איזהו כרכוב בין קרן לקרן כו' פשטות בריתא זו כרבי דכרכוב היינו כיור, דענין סובב ידוע ולא שייך לומר לנוי

ולא בראש המזבח, וכ"מ ברש"י בחומש שסיים בריתא זו אכיוור דרבי עי"ש, [אבל ברש"י משמע קצת דהואי בליטה קטנה והיא הנקראת סובב, ולפ"ז שייך לומר דהבליטה הקטנה שבראש המזבח דהיינו דופני החריץ מכאן ומכאן מיקרו נמי סובב, ובחומש פרש"י חריץ ולא בליטה, ועי' להלן], אבל קשה דבליטה לאו היינו כיור, ועוד דבראש המזבח פרש"י חריץ ובדפנו בליטה, ואמנם י"ל דכל עניני נוי שע"י שקיעות ובליטות בכלל, (או שהדפנות הם הנקראים כרכוב, ול"מ כן), אבל פשטות ראוי לפרש תרוייהו בציוורים, ובפשטות ה' נראה דהציוורים שבדפנו הם ע"י חריצים [וכ"כ רש"י בחומש כמו שעושין חריצין עגולין בקרשי דפנות התיבות וספסלי העץ, אף למזבח עשה חריץ כו'], ודכוותה עשו בראש המזבח חריצים דקים למנוע החלקה, דכיון שהנחשת חלק יש לחוש שישתרקו ממנו הכהנים ובפרט אם נוטף שם מהחלב והבשר, ולכן עשו בו חריצים כעין כיור שע"ז תתפס רגלם יפה, וזה יותר מועיל מהדופן הקטן שמגין רק אחר שכבר החליקו, ולפ"ז לא נאמר כאן לרבי בליטה כלל, ועי' לעיל.

בנדון אם ה' סובב להילוך הכהנים במזבח של משה הבאנו לעיל סק"א מפרש"י בחומש שלא ה' שם סובב, ורש"י הביא שם בתחלת הדברים הא דארי' ס' א' דשלש אמות קומתו היינו משפת סובב ולמעלה, וע"כ דמפרש משפת כרכב ולמעלה דגם כרכב לרבי פרש"י סובב וכן בתרגום קרי ליה סובב, דכל שמסבב מיקרי כן ופולוגתתם במה מסבב בכיור או בבליטה, וכ"נ דמפרש בגמ' ס"ב א' דלרבי לא ה' סובב אלא כיור, והכיור ה' כמין בליטה, [ולא נתבאר בהדיא אם לריב"ז היתה הבליטה ראויה להילוך, אבל מסתבר כן דרק לרבי אפשר לומר שלא ה' סובב כיון שאינו מעכב], אבל הדבר קשה אם לא ה' סובב בולט מה סברא יש לחשוב המזבח משפת סובב ולמעלה הרי אין ניכר המזבח כדבר

בפ"ע למיקרייה שלש אמות קומתו, ובדוחק יש ליישב לפרש"י כיון שהי' חריץ ברוחב אמה או בליטה קטנה, משא"כ אם נפרש שהיו ציורים דלא יתכן כלל לחשבו משפת סובב ולמעלה, ומ"מ פשטות לשון זה מתפרש שהי' סובב במזבח של משה לכו"ע, [ועי' לעיל בטעמא דלא פי' רבי דכרכב היינו סובב], וכ"מ ברמב"ם פ' מבה"ב שכ' משפת מערכה ולמעלה דזה ודאי מתפרש על מקום בולט וניכר בפ"ע ובפרט שלא הזכיר כיור כלל, וכ"מ בגמ' ס"ד ב' דהא דילפינן קיר התחתון בחטה"ע היינו מפני שבקיר העליון הסובב מעכב, ואם במזבח הנחשת לא הי' סובב מי מעכב, (ובדוחק יש לדחות דכיון שהגדון אם עליון או תחתון מסתבר דהכונה כאן לתחתון, אבל רש"י ותו' לא פי' כן), וע"ע ראב"ד סופ"ב דתמיד בשם תו' דמבואר שהי' לו סובב, וי"ל דלפרש"י הי' בליטה קטנה וג"ז מעכב הדם.

וא"ת לר' יהודה דשלש אמות קומתו סובב למה לי דמלישניה דר' יוסי משמע דכו"ע מודו דהוה סובב, וגם אין לחדש דריב"ר פליג אאבואה, וי"ל דמליקת עולת העוף בעינן ע"ג המזבח דוקא, ואם ימלקנו למעלה יצטרך למצות למטה מרגליו ולכן עשו סובב שימלקנו שם, מיהו למש"כ לעיל סק"א דיכול למצות על הקרן עצמה לא הוצרכו לתקן סובב לזה, ואפשר שכך קבעה תורה דהסדר הראוי שהנתינין למעלה ינתנו מע"ג הסובב והנתינין למטה מע"ג הרצפה, ונעשה הסובב גם למתנות של חטאת, ואפשר דעל קיר המזבח משמע טפי על הקיר ולא על הקרנות וא"צ לקבוע המזבח באופן שלעולם יעשה על הקרנות.

יפוד כתוב מפורש בפ' צו ואת הדם יצק אל יסוד המזבח.

ו. פ"ה א' ר"נ וראב"י אומרים כל עצמה אינה נעשית אלא בראשו של מזבח, יש

להסתפק אם פלוגתתם רק על אמה למטה מרגליו, או דפליגי בעיקר עמידתו ע"ג הסובב, וס"ל שעומד למעלה ברש"מ, ובלשון הברייתא יש פנים לכאן ולכאן, אי מפרשינן פלוגתתם רק אלמטה מרגליו מתפרש הכי דר"נ וראב"י פוסלין למטה מרגליו לפי שמצותה רק ברש"מ, ולא באו לקבוע מקום במ"ש אינה נעשית אלא, רק לחזור על ההלכה שהרי כל עצמה אינה נעשית אלא במקום הקטרה וממילא מובן דלמטה מרגליו פסול, ואי מפרשינן דאכולה בריתא פליגי מתפרש דר"נ וראב"י אומרים שאין לדון על למטה מרגליו לפי שכל עצמה אינה נעשית אלא למעלה ע"ג המזבח, ואמנם לא פליגי לגמרי על דין הסובב לגבי מיצוי שכל הקיר עד הסובב כשר, ולכן מתפרשת פלוגתתם במדה מסוימת רק על האמה לענין מיצוי, אבל לשונם מתפרש דכל עיקר מצותה אינה אלא ברש"מ והרי סובב אינו רש"מ לפי שאינו ראוי למערכה.

ולכאורה נראה בסברא דכמו דלרבנן אינו יכול לעמוד ע"ג היסוד ולהגביה העוף אצל האמה שתחת הסובב ולמלקו, משום דבעינן שיעמוד ברש"מ, ודוקא מפני שעומד על הסובב כשר, ה"ה לר"נ וראב"י כיון דסובב אינו ראוי להקטרה הרי העומד על הסובב כעומד אצל הקיר של מקום ההקטרה, ולא קרינן ביה שמולק במקום ההקטרה, [ואפי' נימא כמש"כ סק"ז דרגליו של כהן בכל מקום כשר, אכתי העוף צריך שיהא במקום הקטרה וזה אינו אלא קיר שתחת מקום הקטרה, ואם מועיל לרבנן גם מליקה תחת הסובב היינו רק מפני שמתייחס למקום רגליו, מיהו לפמש"כ סק"ז דאין רגליו של הכהן עיקר ה"נ יש להשוות אמה שתחת הסובב לרבנן כמו ע"ג הסובב לר"נ וראב"י], אבל לעומת זה הדבר קשה לומר שעיקר מצות מליקה ניתנה באופן שימצה הדם למטה מרגליו, דאף למש"כ דע"ג הקרן ג"כ כשר מ"מ סתם קיר מתפרש בכותל של מקום המערכה, ואם מולק למעלה ע"כ

ודאתאן עלה נראה ליישב יותר דאמנם פשיטא לתו' דלמטה מרגליו פסול למ"ד אין עושין, אבל אכתי הי' מקום לומר דכנגד רגליו וגופו אף באמה אויר שאצל הסובב שפיר דמי, דהא בלא"ה אינו עושה ע"ג מקום מערכה ממש, אלא בגובה אצל קיר המזבח של מקום מערכה, וא"כ אף באמה שאצל הסובב י"ל דכשר, וא"כ אתיא שפיר הסוגיא אף למ"ד אין עושין, וע"ז כתבו דלמ"ד אין עושין לא מכשרין אלא ע"ג הסובב ולא באויר שכנגדו, וכן מבואר בדבריהם פ"ז ב' ד"ה עולת דלמ"ד אין עושין לא משכח"ל שתהא העוה"ע באויר שע"ג יסוד, ואמאי הרי יכול למלקה באויר בגובה הסובב, א"ו אזלי לשיטתם דלדידהו לא מכשרין לבלוט טפי מאמה מקיר המזבח, כמ"ש תו' בשמעתין.

ובזה מכוונים הדברים עם דבריהם בשמעתין דקשיא להו מ"ט שרו רבנן למלוק באמה שתחת הסובב הרי אינו מולק במקום המערכה, וזוהי ממש הקושיא שאנו מקשים לר"נ וראב"י מ"ט שרינן למלוק ע"ג הסובב, הרי העוף אינו במקום המערכה, ול"ד למיצוי שהוא על קיר המערכה אבל המליקה באויר ורק רואה קיר המערכה, [ולשון הר"ש בתו"כ שאינו ראוי להקטרה בקיר זקוף, ור"ל דלכן אויר שאצלו אינו מקום מערכה], ותירצו דאמה שאצל קיר המערכה מיקריא מקום מערכה כמו שאמה שאצל הקרן מיקריא קרן, והיינו מה שהאמה שמתחת הסובב ג"כ מיקריא קרן אע"פ שאינה תחת הקרן שהרי ע"י בליטת הסובב בלטה אמה לחוץ, וע"כ דאמה שאצל הקרן בכלל קרן, וה"נ אמה שאצל מקום מערכה, וזהו הטעם שנקטו לעיל נ"ד א' ולק' פ"ז ב' דלא מכשרין לר"נ וראב"י אלא ע"ג הסובב ולא באויר שבולט ממנו שהוא יותר מאמה, [ולפ"ז אמנם כונת תו' להקשות אף לר"נ וראב"י אלא שהקדימו להקשות כן על דברי ת"ק, ושיעור אמה

יצטרך ליתן למטה מרגליו, [ולפמש"כ סק"ה שהי' סובב למזבח הנחשת של משה אזודא לה הראיה מהתם], ולכן אפשר לומר דר"נ וראב"י הבינו דכונת התורה דכל שעומד אצל מקום הראוי למיצוי מיקרי שפיר ברש"מ, שהרי הקישתם תורה דכולהו במקום הקטרה בעינן, וכיון דמסתבר שמולקין במקום המיצוי יש לפרש דעל הסובב שפיר דמי אף למליקה, וה"ה לרבנן אם היה יכול לעמוד באויר באמה שאצל הסובב כנגד חוט הסיקרא דג"כ הי' נחשב שמולק ברש"מ, (ולא נצטרך לחדש דהא דמהני מליקה מתחת לרגליו היינו מפני שרגליו על הסובב ונטפל למקום רגליו שהוא מקום מערכה).

וברש"י נראה דר"נ וראב"י לא חידשו מקום אחר לעשייתן אלא חזרו על הדין הידוע דמליקה ברש"מ, והיינו דקא בעו בגמ' במאי קמיפלגי הרי גם רבנן סברי הכי, ולפ"ז מתפרש דרך על האמה שלמטה מרגליו פליגי, ואמנם רש"י מפרש לה אמיצוי, ובזה ודאי דכל הקיר שעד הסובב כשר למיצוי לכו"ע, מ"מ כיון שאין לשונם מתפרש לשנות מקום עשייתן לראש המזבח לגמרי, א"כ לא נחלקו ע"ז שפונה לסובב.

ונראה שזו גם דעת תו' נ"ד א' שכתבו ומיהו למ"ד אין עושין כו' והכא איירי כו' ואם איתא דלמ"ד אין עושין מערכה ע"ג סובב לא קאי אסובב כלל, א"כ אין שייך להזכיר ד"ז בתורת נדון ולסיים דהכא איירי למ"ד כו' פשיטא דלמ"ד אין עושין לא קאי כלל בסמוך לאמה שאצל הסובב, ולזה הערני אחי הר"י נ"י, ובמה שהקשינו שהרי דעת תו' שם דמליקה חמירא ממיצוי אם פסלו מצוי כ"ש מליקה, ומהו זה שכתבו נראה דמליקה נמי כו', תירץ דכיון דמליקה עבדינן באויר שסמוך למקום המערכה היה מקום לומר דאף למטה מרגליו שפיר דמי.

ג"כ פי' דלר"נ וראב"י מולק בראש המזבח למעלה.

הרמב"ם בפ"ו ממעה"ק ה"כ לא הביא דין למטה מרגליו לענין מליקה אלא לענין מיצוי והם הדינים המפורשים במשניות דפנה לסובב ודחוט הסיקרא, ויתכן דמפרש פלוגתתם במקום המליקה דוקא ע"י מנחות צ"ז ב' דמייתי לה לענין מיצוי, ועי' נ"ד א' גרסת הילקוט הובא סק"ד, (עמש"כ סק"ב) ופסק כראב"י, ויתכן דמפרש דלראב"י מולק בראש המזבח ממש, דבעינן מליקה במקום מערכה דוקא, ופליגי אם עומד ע"ג סובב כשר, ובמיצוי לא פליגי, ופסק כרבנן, ויתכן שסתם הדברים ולא רצה להכריע בפלוגתתם והעתיק רק המפורש במשניות והשמיט דין מערכה ע"ג סובב.

ז. יש להסתפק אם הכהן המולק צריך ג"כ לעמוד בראשו של מזבח, או דסגי שהעוף ברש"מ, ובתו' ס"ה א' ד"ה וכו', חילקו בין הא דשמעתין למצית את האש דהתם אפשר דקאי אארעא ועביד במפוחא, ומשמע לכאורה דהכא פסול משום דמקומו של העוף נקבע לפי הכהן המחזיקו דידו בתר גופו גרידא, ואי קאי אארעא אין העוף ברש"מ, ויש לדחות דכיון שהמזבח גבוה עשר אמות הרי מחוט הסיקרא ולמעלה חמש אמות ולא מצי קאי אארעא, אבל אין דין במקום רגלי הכהן, מיהו מצינו לגבי אויר מזבח פ"ח א' דאי קאי הכהן על המזבח פשיטא דכמזבח דמי, ואי קאי אארעא ונקיט ליה בקניא באויר המזבח מספק"ל, וא"כ לצד דאויר מזבח לאו כמזבח הדין נותן שלא יהא רשאי למלוך בדקאי אארעא שהרי אין העוף באויר המזבח, ואמנם למאי דס"ד דאין אויר מזבח כמזבח ע"כ דמולק באויר, מ"מ למסקנא יש לנקוט דבעינן שיהא העוף במקום שהוא נחשב ע"ג המזבח, [מיהו עתו' פ"ז ב' ד"ה עולת דנקטו שאף העוף א"צ שיהא באויר המקדש פסולין וסגי באויר המזבח, אבל הדברים מחודשים

ברוחב באמת קים להו להתו' מר"נ וראב"י דמכשרי בסובב שרחבו אמה והי' מקום לדון דאף לדבריהם לא שרינן להרחיק ג' טפחים מקיר המזבח שהרי כשעומד כלפי המזבח אין ג"ט בינו לקיר, וה"ה לרבנן שלא יהא רשאי לעשות למטה מרגליו אלא בתוך ג"ט לקיר, אבל אם בעינן גם מקום רגליו במקום הקטרה הרי מבואר דבאמה שפיר דמי, ועי' לק' סק"ז], ועוד דלדידהו מסתבר טפי דכונת התורה למלוך ע"ג הסובב במקום שצריך למצות, אבל לרבנן קשה טפי מנלן דאף למטה מרגליו שפיר דמי, הרי יכול לקיים הכל ע"ג המערכה ממש], אבל בקיר המזבח עד רצפת הסובב פשיטא להו דשפיר דמי ולא קשיא להו אלא במליקה שהיא באויר אצל הקיר, אבל הקיר עצמו היינו קיר המזבח, והדבר פשוט שאף המליקה עושה באויר שאצל הקיר עד הרצפה שלא הזהירוהו להגביה ידיו דסתמא מולק בגובה ידיו ואינו מכוון לגמרי למעלה משתי אמות מרגליו, והטעם פשוט דכל אמה שאצל קיר המיצוי שפיר דמי.

וכן יש לפרש דברי הראב"ד ריש קנים דעל הקרן דקאמר היינו אצל חודו של קרן אבל הוא עומד על הסובב, וכ"מ בלשון הרא"ש שם שכ' ע"ד לשון הראב"ד וכתב כי על הסובב הוא עומד, (ואף שיש לדחות דרק לרבנן קאמר מ"מ יותר מיושב אם לכו"ע קאמר), ומ"ש הראב"ד דהקרן ראוי להקטרה ע"י הדחק פי' אחי הר"י נ"י דקשיא ליה למה בחרו לעשות בחודו של קרן וטפי הוה עדיף לעשות באמצע קיר המזבח שבראשו מקום ההקטרה, וע"ז כתב דאף גופו של קרן ראוי להקטרה למעלה ע"י הדחק, ובנוסחת הראב"ד שנדפס במשניות כתוב אף מיצוי למעלה דהיינו קיר המזבח ואף קרן עצמו ראוי כו' ועי"ש עוד, מיהו ברז"ה משמע דלר"נ וראב"י בראשו ממש נעשית, וזה כמש"פ סק"ב, ועי' בספר מרן זללה"ה סי"ט ס"ק כ"ח שכנראה

כמשה"ק מרן זל"ה, ועמש"כ אאמו"ר שליט"א בזה, ועכ"פ נד"ד הוא אם רגלי הכהן צריכים להיות במקום שהעוף צריך להיות].

ועדיין יש להסתפק אם הכהן עומד על היסוד (בכהן גבוה ביותר), ומגיע ידו עד למעלה מחוט הסיקרא ומולק מאי, וכן אם הי' עומד על הכבש הפונה לסובב ומולק אצל הקיר מאי, במקום רגלי הכהן במקום המקדש אבל אינו במקום הראוי למליקה, ואם אויר מזבח כמזבח יש להסתפק אף בעומד על הרצפה דכיון שאויר המזבח תופס העוף לרשותו, אין כאן אלא חסרון ברגלי הכהן, ותלוי בנדון דידן.

והנה הדבר פשוט שדין מליקה כדין קבלה שהכהן צריך להיות כולו בעזרה, כדאמר כו' א' שאפי' ציציתו חוץ לעזרה פסול, נכ"ה ברמב"ם, שו"ר דדעת רש"י ותו' דרק לכתחלה הוא], ולא ראיתי ד"ז מפורש כעת, אבל נראין הדברים דהא דתנן כל הפסולין שמלקו מליקתן פסולה היינו עומד ע"ג בהמה וע"ג רגלי חבירו דכולל כל השנויים בפ"ב, וש"מ דבעינן רצפת עזרה, וממילא דינו כקרבן עצמו דבעינן כולו וככהן המקבל, והי' נראה גדר הדברים דכל דבר שבעצמו של כהן הרי הכהן ככלי המחזיק את הקדש וכשמקצתו בחוץ הרי הקרבן כבחוץ, ולפ"ז אם הכהן עומד על הרצפה ומחזיק העוף למעלה יש לפסול כאילו גם העוף למטה, ולכאורה נראה דאף שני כהנים יכולים למלוק, דהיינו שאחד תופס בעוף והשני מולק, והו"ל כשנים אוחדים בסכין, ובכה"ג בעינן שיהיו שניהם למעלה דאמנם מקום העוף ביד המחזיק, אבל יש להשוות שניהם, כיון שהמצוה מעיקרא בכהן אחד נאמרה כן], ויש לסייע הדברים מדכתיב והקריבו הכהן אל המזבח ערמב"ן עה"ת דמזה שמעינן דמעלהו וע"ז אמרו וכי זר קרב, ויש לדחות דבגמ' דרשו מזה על מעשה המליקה ולא אמרו דבעינן שגם גופו של כהן יקריב.

אבל יותר מיושב לומר דלענין הכהן עצמו סגי בעומד בעזרה דהא דבעינן מקום ההקטרה לגבי העוף אין זה בדרגת הקדושה כעזרה וצפון, אלא שתהא הבאתו שלם ומליקתו כחלק מההקטרה, וסברא זו לא שייכא בגופו של כהן, הגע עצמך בהושיט ידו השמאלית ע"ג הכבש ומלק בימנית דלא מסתבר לפסול, וכן בהוריד רגלו אחת מעט למטה מן הסובב לר"נ וראב"י, ואם הי' דין בעמידת הכהן כקרבן עצמו יש לפסול כמו חוץ לעזרה, ויש להביא רא' לזה מפרתו' נ"ד א' פ"ז ב' דס"ל שאויר הבולט מן הסובב ולחוץ פסול למליקה לר"נ וראב"י, והרי לא הזהירו שלא יבלוט גופו של הכהן חוץ מן הסובב, וזה דבר מצוי מאד שבולט גופו בשעה שמולק ומתכופף מעט וסתמא הכי הוא, א"ו בגופו של הכהן לא חששו, וכן ברש"י ותו' נ"ד א' פירשו קו' הגמ' מלמטה מרגליו ולא הקשו מבליטת הכהן לחוץ, שו"ר דלדעת רש"י ותו' כ"ו א' דבדיעבד אין כ"כ הכרח מזה, [מיהו נהי דלא אמרה תורה דין למעלה ברגליו של הכהן, אכתי יש מצב שעמידתו של הכהן קובעים את מקום העוף, אם נימא דאויר מזבח אינו מקדש מה שביד כהן למטה, אלא דאם האויר מקדש הר"ז מוכיח שאין הכהן מגרע, ודעת אאמו"ר שליט"א דמגרע].

ולפ"ז נראה דאפי' הושיט ידו למקום שאין בו קדושת מזבח (כגון שהי' דבר חוצץ על הסובב דאינו מקדש במקום זה כמבואר בתו' פ"ז ב' ד"ה ?), דג"כ שפיר דמי, דלענין קדושת אויר מזבח נראה דבתר עיקר עמידתו אזלינן וחשיב נקיט ליה בידיה בכה"ג (פ"ח א'), וסגי בתפיסה כזו לענין עמידת הכהן, ולכן לא פי' רש"י ותו' נ"ד א' דהקושיא מבליטת גופו.

ולפ"ז יתכן שהעוף צריך להיות תוך ג"ט לקיר המזבח דבכה"ג חשיבא המליקה על קיר, ואין רא' מרוחב הסובב כיון שמתמעט במקום רגליו, [והיינו לר"נ וראב"י בקיר

שמעל הסובב ולרבנן בקיר שתחת הסובב], אבל מדלא הזהירו בזה משמע דבכל רוחב הסובב שפיר דמי, כמ"ש תו' ס"ה א' ונתבאר לעיל סק"ו.

נמצינו למדין דהעוף צריך שיהא כולו למעלה, אבל גוף הכהן סגי כשעיקר מקומו ע"ג המזבח ואפי' על היסוד [דלכו"ע נראה דמקדש, דהתו' לא דנו אלא ברצפה שבקרן דרומית מזרחית], ואם עומד ברצפה ומגיע עד למעלה מחוט הסיקרא הדבר תלוי בבעיא דאור מזבח פ"ז ב', ואם עומד ע"ג הכבש אפשר דג"כ תלוי בהאי בעיא דמ"מ הכבש לאו מזבח הוא ואע"פ שמקדש, ואם רובו ע"ג הסובב אע"פ שבולט ממנו למקום שאינו מקדש שפיר דמי, שו"ר בספר אאמו"ר שליט"א סק"ב שבעומד על הרצפה יש לפסול אף אי אור מזבח כמזבח, ומ"מ יש לקיים מש"כ דאין דין מקום ברגליו של הכהן למעלה לענין שיכול לבלוט מגופו לחוץ, אלא דמקום עיקר עמידתו קובע מקום העוף, וצ"ע.

ובזה יש ליישב משה"ק תו' ס"ד א' ד"ה מפני מ"ט מרחיק עד הקרן בדרומית מזרחית (ומלשון כשהיא רבה במזרח משמע דעל הקרן תיקונה ולכן היא בדרום ובמזרח), דגזרו חכמים שמא יעמוד ע"ג הכבש שפונה ליסוד [ופעמים שיחזיק העוף שם], שזה נוח יותר לעמוד שם שהוא רחב טפי מאמה דסובב, ולכן הרחיקוהו עד הקרן, וכן בקרן דרומית מערבית שמא יעמוד ע"ג הכבש הגדול קרוב לבית הדשן, [מיהו בזה כתבנו סק"א דהטעם מפני דנותן ע"ג הקרן ממש, ולא למטה מרגליו].

במיצוי הדם אף העוף א"צ שיהא במקום הקטרה, [ומשכח"ל שהעוף ע"ג הכבש ובית מליקתו על קיר המזבח או שאוחזו למטה מחוט הסיקרא ובית מליקתו למעלה], כמש"כ אאמו"ר שליט"א שם סק"ד דדין מיצוי למעלה על מקום הדם במזבח נאמר

ולא על העוף משא"כ במליקה, והוכיח כן מדברי התו' נ"ד א' עי"ש, ולפ"ז מסתברא דלענין שלא במקומו לא עדיף מקום עוה"ע ממקום קרנות דחטאת בהמה, ודין חטה"ע למעלה ועוה"ע למטה שוין, ומקום הקטרה משום מליקה נאמר, מיהו אין זה מכריע, דבכל ענין שנאמר במקום העוף בזמן המיצוי שייך לדון לענין שלא במקומו, ועסק"ב.

ח. פ"ג ב' אר"א ה"ק בכל מקום היתה כשרה למליקתה אלא זה הי' מקומה להזאתה, בפשוטו מתפרש דאף המליקה נעשית בקרן זו דכיון שזהו מקומה להזאתה אינו מרחיק למולקה במקו"א שלא יאבד דמה, וכ"מ ברמב"ם, אבל אין לפרש דלפ"ז נעשית דמתני' היינו הזאה בלבד, [כלשון המשנה ריש קנים חטאת הבהמה נעשית למעלה דהיינו מתן דמה], דא"כ לא הו"ל למימר זה הי' מקומה דהיינו רישא, והכי הו"ל חטה"ע היתה נעשית כו' דהיינו הזאה ומליקתה בכל מקום כשרה, וצ"ע ברז"ה ריש קנים שפי' דאין מקום למליקתה כלל, ועי' לקוטי הלכות.

ולכאזרה נראה דאינו מושיט ידו ע"ג היסוד דוקא, דהא אי אור מזבח לאו כמזבח אין תועלת בהושטת ידו כיון דקאי אארעא, ולא מצינו שחילקו באופן מליקתו בין אי אור כמזבח או לא, ופשוט דלא קאי איסוד במקום מתן כל הדמים, וגם לא מצינו שצריך להושיט ידיו לפניו במליקה, ובאמת בתורה לא נזכר בחטה"ע אל המזבח, ואין לחדש ענין בזה, (וגם הטעם שייך רק בעוה"ע שמקריבה עי' לעיל סק"ז), ולפ"ז אין חילוק בין מקום זה לכל העזרה, [ועי' לשון רש"י ומליקה לאו כמזבח [נגעא] כ"ה בשטמ"ק], ובתוספתא הגרסא בכל מקום בעזרה כשרה, וכ"כ בלקוטי הלכות וכמש"כ אאמו"ר שליט"א סק, והא דקתני בביתא בגמ' בכל מקום במזבח כשרה לרבנותא נקטיה דאפי' במקום עוה"ע כשרה, אבל בעזרה פשיטא שאין יתרון בין רצפת העזרה כאן לשאר דוכתי, וכ"מ

בגמ' ס"ז א' דמייתנין מהכא דבמקום עוה"ע כשרה, וכבר כ"כ הרז"ה שם.

שם אלא זה הי' מקומה להזאתה, היינו לכתחלה אבל בדיעבד כל שהזה מחוט הסקרא ולמטה כנגד היסוד כשרה כדמתפרש בברייתא בסמוך דקתני ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש והיינו הזאה ולא אמרו בקרן מערבית דרומית, מיהו כנגד היסוד בעינן כמ"ש תוד"ה מה מסוגיא דמנחות ס"א א', ולפ"ז נראה דגם בהגשה דמנחה הדין כן שאם הגיש כנגד היסוד יצא בדיעבד אבל אם הגיש שלא כנגד היסוד צריך לחזור ולהגיש, מיהו אפשר דמנחה אף למעלה כשרה, ואז כשרה סביב כיון דסובב כולו בחלקו של טורף, אבל למטה אינה כשרה אלא כנגד היסוד, ולע"כ דיני מנחה.

והא דלא פ"י בכל מקום היתה כשרה הזאתה דיעבד אלא זה הי' מקומה לכתחלה, חדא משום דלאו בכל מקום כשרה אלא מחוט הסיקרא ולמטה וכנגד היסוד, ועוד דא"צ לסיים אלא זה הי' מקומה דברישא מבואר ששם היתה נעשית והול"ל ובכל מקום כשרה, אבל אין לומר דלשון כשרה משמע לכתחלה דהא בסמוך קאמר הזה דמה בכל מקום במזבח כשרה והיינו דיעבד.

ט. **שם** הזה ולא מיצה כשרה, בשטמ"ק מחק תיבות אלו, וכן ברש"י נראה דל"ג ליה, ע"י ד"ה בכ"מ וד"ה מאי קאמר, מיהו אפי' גרסינן ליה מתיישב שפיר, כיון דבכל מקום קיים מצות מיצוי, ומ"מ לשון ובלבד אינו מתיישב כ"כ, דהא קתני הזה ולא מיצה ומאי ובלבד שיוה.

שם מיצה דמה בכל מקום במזבח כשרה, פ"י אפי' למעלה ואפי' במקום דליכא יסוד, ומדקאמר טעמא שאם הזה ולא מיצה כשרה ש"מ דלמ"ד מיצוי מעכב אף מקומו מעכב, וכ"מ ברש"י ד"ה בכל מקום, ולפ"ז ה"ה דמקומו בקרן מערבית דרומית דאין לחלק בין

מיצוי להזאה למ"ד דמעכב, וה"ה למ"ד דאינו מעכב מ"מ לכתחלה מקומו במקום ההזאה כמו למ"ד דמעכב, נמצא לדידה שלשה מקומות למיצוי מצותו בקרן מערבית דרומית, ואם עשאו בכל מקום שיש יסוד יצא לכתחלה, ואם עשאו בשאר מקומות במזבח יצא בדיעבד כיון שלא קיים אל יסוד המזבח, מיהו מסתברא שאין ענין ביסוד דמערבית דרומית אלא מפני שכאן גמר הזאתו, וכדאמרין ס"ד ב' דימצה ממילא משמע, אבל למ"ד דמעכב יתכן שיש ענין גם במקום זה לכתחלה, ולכאורה פשוט דלמ"ד שירים פנימיים מעכבין ג"כ אין מקומן מעכב כ"ז שנותן על היסוד, [וכ"נ פ"א ב' מסתמות הגמ'], וגם לדידהו יש להסתפק אם לכתחלה יש ענין במקום זה מלבד הא דבעינן ביסוד שנפגש ביציאתו, (לכאורה אין ענין במקום זה ביסוד כמו שיש במזבח, אבל אפשר דבעינן שיתן הנתינה במקום הנקרא לפני ד' או פני המזבח).

לכאורה נראה פשוט דכשמיצה בכל מקום במזבח קיים מצוה, שאם אין זה מיצוי מה שייך לומר כשרה טפי הול"ל לא מיצה כשרה, ולגרסא שבגמ' הזה ולא מיצה כשרה הרי כמפורש דבכל מקום דכשרה היינו דעדיפא מהזה ולא מיצה דאל"כ הר"ז מיותר לגמרי, וכ"מ במנחות ג' א' דאמרין דילמא מיצוי דבתר הזאה הוא דאמר מר כו' ואם אין זה מיצוי כלל אלא דכשרה מפני שהר"ז כלא מיצה א"כ מה שייך לומר דילמא מיצוי דבתר הזאה הוא, הרי אין לתלות שמשחק בעוף סתם ומבטל מצות מיצוי, וכ"כ מרן זללה"ה בסי"ב סק"ב בדעת תו' מנחות שם, וכ"כ אאמו"ר שליט"א מנחות סי"ב לדף ט' א' תוד"ה ור"י בדעת תו' שם.

הא דאמרין בכל מקום במזבח כשרה מוכח בההיא דמנחות דהיינו אף במקום דליכא יסוד, שהרי עוה"ע נעשית בקרן דרומית מזרחית ועלה אמרין דאיכא למימר דמיצוי

במקומו למטה מחוט הסיקרא, ולומר דכיון שהזה תחלה במקומו או שמיצה תחלה שלא במקומו ואח"כ הזה במקומו (או שלא מיצה כלל) כשרה, ומשה"ק רש"י דדמה משמע כל דמה, י"ל דאה"נ, אבל כיון דמסיים ובלבד הר"ז מתפרש או שהקדים ליתן או ובלבד שלא ימצה כל דמה, (ואי משום דשלא במקומו כמקומו דמי, י"ל כמ"ש תו' ס"ו ב' ד"ה ואלא דמיצוי לא הוי במקום הזזה אפי' במקומו, א"נ דהאי בריתא דלא כר"י אלא כר"ש ור"י דלאו כמקומו דמי), וצ"ע.

שם תוד"ה שאם והא דפריך התם כו' ההיא משנה היא ולא ניחא לי' לפרושי דמשניות סתרי אהרדי, וגם לאוקומי מתני' דלא כותיה, אבל הכא ברייתא היא.

י. פ"ד ב' מתני' שיירי הדם הי' מתמצה על היסוד, פרש"י שמקיף ומקרב בית מליקתו למזבח ודוחקו בקיר והדם מתמצה ויורד ליסוד שהרי למטה מן החוט היא נעשית וכניסת הסוכב למעלה הימנו, נראה מפירושו דמיצוי היינו בדחיקה על הקיר ועוד דמיצוי על היסוד עובר דרך הקיר ויורד ליסוד, אבל במנחות ב' ב' פ' מיצוי סוחט בין אצבעותיו ונצוק הדם הולך למרחוק, [והיינו למטה דאם הולך לצדדין היינו הזזה, ע"י להלן], והנה אם מיצוי היינו בדחיקה על הקיר או בין אצבעותיו אין לחלק בין עולה לחטאת, דהחילוק ביניהם הוא רק להיכן הדם מתמצה, ובפשוטו הי' נראה דבלשון מיצוי לא מתפרש כלל דחיקת האדם אלא יציאת המיץ דהיינו הדם, דאי הוה כתיב ימצה הי' מתפרש שיגרום המיצוי, אבל בעיקר הלשון מיצוי היינו יציאת המיץ כדכתיב שופטים ו' ל"ח ויזר את הגזה [לשון מכבש, רש"י] וימץ טל מן הגזה [ובתרגום ועצר ית גזתא ונפץ טלא מן גזתא], ולפ"ז בין בחטאת בין בעולה אינו דוחק על הקיר דוקא, אלא שבעולה מסמיכה לקיר כדי שירד הדם על הקיר, וזהו לשון הקיף כדפרש"י ביצה ל"ב ב' מקיפין מקרבין זו אצל

דחטה"ע הוא כיון דכשרה בכל מקום, ויש לעי' הא בקרא כתיב אל יסוד, ולדעת רש"י בשמעתין ובמתני' ס"ד ב' דמיצוי חטה"ע הוא לקיר ומשם ליסוד וכ"ד הראב"ד בתו"כ, י"ל דכשממצה לקיר זוהי מצות מיצוי אלא ששינה מקומו, אבל אם מיצוי ליסוד הוא שמנטף באויר מן העוף ליסוד, א"כ במקום דליכא יסוד לא שייך מיצוי כלל, וי"ל דשייך גם מיצוי לקיר המזבח ואמנם אם הי' מנטף לרצפה הי' פסול, אבל התם קיימין כשממצה כעוה"ע והיינו שהדם מנטף על הקיר, וכל מקום במזבח ראוי לקבל דם המיצוי כמו היסוד, אלא שזה שלא במקומו, וכיון דלא מעכב אמרינן דכשר בדיעבד, ולפ"ז ניחא נמי משה"ק מרן זללה"ה שם דהא שירים בעו איצטבא, דהיינו דוקא כשהולכין ליסוד, אבל כשקיים מצותו בנתינה על הקיר היינו כאיצטבא דיסוד, שעיקרו שיתן מיד על המקום שצריך להגיע ולא יעבור דרך מקו"א, ועי' לק' סק"י בדין המיצוי איך הוא.

פ"ד א' ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש, יש לעי' למאי הלכתא מדכרינן הכא דם הנפש, וברש"י נראה דדם הנפש ר"ל דמעיקרא נתן כבר בהזאה מחוט הסיקרא, דהא השתא מיצה כל דמה, וקצת משמע מזה דבמיצוי ממצה אף דם התמצית, (וזהו ג"כ לשון מיצוי), וכ"מ מהא דמקיף בית מליקתו למזבח לק' ב', ובפשוטו כבר יצא דם הנפש, [וראינו בראב"ד בתו"כ דדם הראש דם איברים הוא, ועי' פירושו לקנים, ואולי מדמו כולו אתרבי], אבל למ"ד מיצוי מעכב לא מסתבר שאף שאינו דם הנפש מעכב ושיספיק אם ממצה דם אברים [מיהו ז"א ובלא"ה אין הכל מעכב, וסגי שיתן מעט אל היסוד] ולפ"ז צריך למהר ליתן מדם הנפש גם במיצוי, וגם והנשאר בדם מתפרש טפי באותו דם שמזה והיינו דם הנפש, וגם לא אשכחן מצוה בדם שאינו דם הנפש, ומפשטות הלשון הי' נראה דה"ק ובלבד שישאיר מדם הנפש ליתנו

זו, ואפשר שבגוף שיש ריבוי דם א"צ להסמיכו אלא הדם ניתן למרחוק, ורק בראש הוצרך להקיף, (וערש"ש שהביא מלעיל ט"ו א', ולפז"ר נראה דהיכא דמסמיך הגוף לקיר אין זה ענין לר"ש כיון שאין כאן הולכה כלל ולכו"ע מחשב בדחיקתו על הקיר או באחיזתו, ולע"כ), ועי' לק' ד"ה ולהאמור.

ברם יש כאן מקום עיון דנראין הדברים שרש"י למד מסוגיין שמיצוי חטה"ע על הקיר ומשם ליסוד, ומזה נמי מוכח דמיצוי הוא בדחיקה על הקיר, דאל"כ כיון דכתיב ימצה אל יסוד ותנן נמי מתמצה על היסוד מגלן דהמיצוי נופל על הקיר תחלה, אבל אם זהו עיקר ביאורו דמיצוי כאן ניחא, דהא בגמ' ילפינן דחטאת נעשית על הקיר התחתון משום דבעינן קיר שהשירים שלו מתמצין ליסוד ופרש"י שבקיר העליון הסובב מעכב [ועשטמ"ק אות י"א], ואם איתא דהמיצוי באויר כנגד היסוד א"כ אף אם הזה למעלה מרחיק ידו מעט וממצה כנגד היסוד, (דגם כשמוזה מרחיק ידו מעט ואם היא בתוך אמה סובב ירחיקנה עוד מעט), אבל אם המיצוי על הקיר ניחא, וזהו שפרש"י במתני' שהרי למטה מן החוט כו', ועוד דבגמ' אמרו ונעביד מעילאי והדר נעביד מתתאי ומשמע שצריך לעשות המיצוי למטה כדי שיגיע ליסוד, ואם עושהו באויר א"צ לעשותו מתתאי אלא להרחיקו מהסובב למעלה, ועוד דבגמ' פ"ח א' אמרינן דאי מגע לעוף ומזה הא הזאה היא מיצוי היא, ומשמע דמיצוי הוא בדמגע להו, ועוד דלעיל ס"ג ב' אמרינן דמיצוי בכל מקום כשרה והיינו שמקיים בזה מצות מיצוי כמש"כ סק"ט, ובשלמא אם מיצוי על הקיר תחלה ניחא, אבל אם מנטף באויר ע"כ בעינן שינטף ע"ג היסוד והיכי כשרה בכל מקום, ודוחק לומר דע"ג הסובב נמי שפיר דמי כיון שהוא בחלקו של טורף, דלא אשכחן שהוא מקום לדמים, ועוד דלמטה מהסובב בדרומית מזרחית מ"ל, ועוד דבמנחות ג' א' מבואר

דמיצוי דחטה"ע בכל מקום דומה למיצוי דעוה"ע שהוא על הקיר בדרומית מזרחית ואע"ג דליכא יסוד, ולפרש"י דמיצוי על הקיר ומשם מתמצה ויורד מיושב הכל דאף שלא במקומו מקיים מצות מיצוי וההמשך ליסוד זהו פרט במצוה ואינו מעכב.

ולפ"ז מצאנו מקור למ"ד פ"א א' מקום עולה מקום שירים דבטה"ע נאמר מיצוי על הקיר מחוט הסיקרא ולמטה וקראו הכתוב אל יסוד המזבח, וה"ה בכל שירים [ועי' לק' סוד"ה ויש להקשות], ולמ"ד דשירים צריכין איצטבא ס"ל דהיכא דכתוב ישפוך אל יסוד בעינן שתהא השפיקה על היסוד ומיצוי שאני מתפרש אל הכותל, ומרן זללה"ה בסי"ב סק"ב הקשה דדין שפיכה ליסוד מחטה"ע ילפינן וא"כ היכי מצרכינן איצטבא לעיכובא, וי"ל דלשון ישפוך אל משמע שלא ע"ג ד"א ומשם ליסוד, ולכן גם בהני דלא כתיב בהדיא דין שירים מדמינן להני דכתיב בהו ישפוך, ולא מדמינן להו בזה לעוף דכתיב ביה מיצוי שזה אין שייך בהני, - (לכא' נראה דרק מהחוט ולמטה הוי מקום שירים דכיון שחילקתם תורה לשני מקומות לא חשיבא הנתינה שלמעלה ליסוד, אבל באויר כששופך לאיצטבא יכול לשפוך אף מלמעלה כ"מ בתוספתא פ ה דלריבר"י וראבר"ש שופך מהסובב ליסוד).

ומצאתי בראב"ד בתו"כ שאמנם כתב דבחטה"ע כו"ע מודו דממצה על הקיר ומשם ליסוד, וז"ל ואע"ג דשירים אחריני צריכין איצטבא שירים בעוף שאני רחמנא אמר והנשאר בדם ימצה מאליו משמע כלומר הוא ממצה אותן אל הקיר והם יורדין מאליהן ליסוד, ודרשינן נמי הכי על קיר המזבח והנשאר בדם ימצה משמע מקום הזאה הוא מקום המיצוי אלא שזה בהתזה וזה במיצוי אלמא הזאת חטה"ע למטה והכי איתא בזבחים, ומבואר בזה דמקורו מסוגיין מדילפינן קיר התחתון ממיצוי וכמבואר ברש"י, אלא שרש"י כתב מפני שדוחקו לקיר,

והראב"ד כנראה מפרש כן בלשון ימצה מאליו שאם ממצהו ע"ג היסוד לא מיקרי מאליו.

ונראה ליישב פשטות הדברים דממצה אל היסוד באויר, ומה שאמרו קיר שהשירים שלו מתמצין ליסוד אין הכונה שמה שנותנין ע"ג הקיר מתמצה ויורד על היסוד, אלא אקרא קאי דכתיב והנשאר מהדם שהזה על הקיר ימצה אל יסוד, דהדם שבעוף מיקרי שירים של הדם שבקיר ואם יאחזנו כך ימצה אל יסוד, ואמנם אף מלמעלה אפשר שירחיקנו מן הסובב, מ"מ כשאנו דנים משמעותיה דקרא מיושב טפי למטה, דכשעומד ע"ג הסובב ע"כ לא ימצה ממילא ליסוד אא"כ יסובב גופו לצד חוץ והאי לאו ממילא מיקרי, וסתם נותן למעלה מתפרש בכה"ג דומיא דעוה"ע דאינו מתיו מלמטה על האמה שמחוט הסיקרא ולמעלה, ובגמ' אמרו מתתאי ור"ל למקום המתמצה לתתאי, [ועי' פ"י הרא"ש ריש קנים], וההיא דמנחות ולעיל כבר כתבנו לעיל סק"ט דכל שנותן ע"ג המזבח חשיב מיצוי, בין אם מתמצה לאיצטבא דיסוד או לזקיפה דמזבח, וא"צ שיגיע לבסוף לאיצטבא אלא לכתחלה דכתיב יסוד, אבל עיקר מצותו מיצוי ע"ג המזבח, וכן הא דאמרו פ"ח א' קושטא הוא דמיצוי אפשר בכל מקום והזאה בעינן מרחוק, ועוד דמיצוי היינו שלא בכח מרחוק וכשמניחו שיתמצה אל היסוד אינו דומה למרחוק של הזאה, ודכוותה בדמעלהו לקיר, ולפ"ז אף שירים דחטה"ע בעו איצטבא ואדרבה כיון דמעטין הם ולא יגיעו ליסוד מהקיר אפשר דלכו"ע בעינן למצותן באויר אל היסוד.

ויש לעי' מה בין הזאה למיצוי הרי אם אוחז העוף רחוק מהקיר ודוחק בו והקילוח ניתן לקיר הדין נותן שכשר להזאה, וע"כ דהחילוק אם זורקו מרחוק או סמוך לקיר וא"כ מ"ש דליסוד יכול לנטף מרחוק, [ואולי מזה למד רש"י דכל מיצוי סמוך לקיר דוקא], ונראה דכל שהולך מכחול צדין היינו הזאה, ואמנם אם דוחק בעוף להוציא הדם צריך

להסמיכו לקיר, אבל כשהדם נופל למטה אפי' מכחו לא מיקרי הזאה כיון שבלא"ה נופל, וכמו שהחילוק בין שפיכה לזריקה דשפיכה שופך אצל הקיר ממש וזריקה מרחוק אל הקיר, ומ"מ אל היסוד שופך שפיר מרחוק, ה"נ במיצוי כל שנופל למטה לא מיקריא הזאה, וכל שמתיו בכח אל הקיר לאו מיצוי הוא, [ובזה ניחא שאין מיצוי בכלל הזאה, דלכאורה אם מנער העוף בכח ליסוד ג"כ חשיב מיצוי, ואם מיצוי הוא לקיר א"כ בכל הזאה יש גם מיצוי, [אא"כ נימא דמיצוי לא מיקרי אלא בסמוך ממש, וכל שעושה מרחוק הו"ל כהזאה אפי' למטה, ובזה יתיישבו הדברים כפרש"י דלעולם ממצה לקיר, אבל אם ממצה לרצפה ע"כ כמש"כ], א"ו כחו למטה לאו כלום הוא].

ולא אמור נראה דאין לדחוק העוף כלל, אלא להניחו שיתמצה מאליו, דכל שמתיו מכחו יש כאן משום הזאה, מיהו אם סומכו לקיר ואין קילוח חזק יכול לדחוק למצות שיירי הדם, והיינו דכתיב ונמצה דמו ולא כתיב וימצה דמו, ועי' לעיל שהבאנו מהפסוק בשופטים דבלשון מיצוי אין נזכרת דחיקה כלל, [ואם אינו מתמצה מאליו צריך לדחוק שיתמצה, וצ"ב במציאות כי שמעתי שמהראש אחר שהפרידו אינו יוצא מעצמו].

ויש להקשות דפרש"י דעוף אחר ההזאה כבר יצא רוב דמו ולא נשאר למיצוי אלא מעט, וסתמא דמילתא ישאר הדם הזה על הקיר, עכ"פ אם ימצה סמוך לחוט הסיקרא, והיכי קרינן ביה אל יסוד המזבח, ול"ד לההיא דאמרינן פ"א א' מקום עולה מקום שירים דמיירי שהדם מרובה וחשיב שפיר ששופכו ליסוד כיון שמיד יורד הכל ליסוד, ואע"פ שנשאר מעט דבוק בכותל לא קפדינן בזה, [ומה"ט הי' נראה דלא שרינן בכה"ג אלא שיתן מתנה אחת, דלפזר הדם על כותלי המזבח לא מיקרי נתניה ליסוד, ויתיישב בזה משה"ק מרן זללה"ה בסי"ח סק"ט, אבל בתו'

משמע דבשאר קרבנות אפשר שלא ישאר דם מזריקתו, משא"כ בחטאת שנותן באצבעו, אבל לכאור' צריך להשאיר למצות שירים, (ואולי לכך לא נכתב בפסוק משום שא"צ, והיינו משום דבהני כבר נתן ליסוד, כדאמר' עולה טעונה יסוד ובפרט למ"ד מקום עולה מקום שירים, משא"כ בחטאת שנתן רק למעלה ובמלואים כפ' צו הוזכר שירים רק בחטאת מיהו עי"ש בתו"כ), וראיתי בפ' ע"ש הראב"ד רפ"ד דתמיד שהאריך בזה, שו"ר בתו' נ"ג ב' ד"ה העולה ובספר אאמו"ר שליט"א ס"ח סק"ב ועי' במתני' פ"ט א' דחטאת קודמת לאשם כו' ועל היסוד ואם באשם א"צ שירים הר"ז מדוקדק טפי, ולע"כ בד"ז.

יב. פ"ב ב' אר"י שני כבשים קטנים יוצאין מן הכבש שבהן פונים ליסוד ולסובב כו' נראה דהכבש שפונה לסובב לא ה' בשפוע כלל, שהרי כתב רש"י ס"ג א' דכל כבשים גדולים וקטנים היו זקופין יותר מן הכבש, וכן פשטות הגמ' דהשיפוע היותר גדול ה' בכבש וא"צ לשפוע יותר ממנו כלל, ואם איתא דהכבש שפונה לסובב ה' בשיפוע ע"כ ה' שטוח הרבה יותר מן הכבש, שהרי אפי' אם ה' יוצא מתחלת הכבש ה' משופע כמעט חמש אמות לאמה, שהרי גבהו שש אמות ויש גם אלכסון מעט, וגובה המזבח תשע אמות, ועוד דנראה שה' הכבש יוצא לכה"פ אחר עשר אמות מתחלת הכבש, שהרי מקום הדשן הוא כעשר אמות מתחלת הכבש אצל הכבש [הגדול, כ"נ], כדמיינתין ס"ד א', ומסתמא ה' מרוחק יותר כדי שלא יעכב מלזרוק לשם המזבח ונוצה, וא"כ ה' שטוח ביותר ועדיף לעשותו ביושר שזה נוח יותר להילוך, שהרי א"צ שיפוע יותר משיפוע הכבש, וכל שיוצא בגובה יותר שטוח מתקצר וממעט בבנין וגם אינו ממעט משטח העזרה, ולפ"ז מ"ש רש"י נמשך ועולה באלכסון צ"ל דלאו דוקא עולה בשיפוע.

מבואר דנותן שתי מתנות, (ומה שתירץ מרן זללה"ה על קושיתו לא מיישב לרב נ"ג ב'), ולע"כ, ואפשר גם שראוי להסמיך הזריקה בסוף הכותל אצל היסוד כשהדם מועט, אבל בגמ' לא חילקו בזה], וצ"ל דכיון שאין בקיר מקום אחיזה לדם, החשיבה תורה מיצוי ע"ג הקיר כאל יסוד, אף שיש אופנים שלא יגיע ליסוד, [והרי הקיר ככותל היסוד והיסוד תחתית הכלי, ואין נראה כן], וצ"ע. – ובאמת מצינו דהניתנין למטה טעונין יסוד ולא הניתנין למעלה, ומשמע דלמעלה אין לו שייכות עם היסוד כלל משא"כ למטה, וזה סיוע למ"ד מקום עולה מקום שירים מדחזינן שצריכה להיות במקום שיש יסוד, ולא אמרינן דקיר זה אינו קשור ליסוד כלל.

יא. פ"ד א' שיירי הדם דכתיב כו' בתו' פי' דהיינו שירים החיצונים, וכן פרש"י במתני', אבל הפסוק דמייתי בגמ' בגרסא דידן ובגרסת השטמ"ק הוא בחטאות הפנימיות, ועי' גרש"י, ואם נימא דאף חטאות הפנימיות נותן בקרן מערבית כדי שירדו הדמים בנקבים שבאותה קרן הוה ניחא טפי, דכל הקרן לשיירי הדם בין במערב בין בדרום, מיהו אין לחדש שלא יתן כנגד יציאתו מן ההיכל עד שיפנה לימינו מפני החוטמין שבקרן, וע"כ ה' היסוד בשיפוע מעט שהדמים ילכו לכוון החוטמין, – שיירי הדם דחטאת ניתנין על יסוד דרומי מפני שבירידתו מן הכבש פוגע בו תחלה כדלעיל נ"ג א', אבל גם בשירים דעולה קתני בתמיד פ"ד שנותנן על יסוד דרומי, ואע"פ שאת הדם זרק על הקרן כדאמר יומא י"ד ב', וא"כ גם את השירים יכול לשפוך במערבית כמו בדרומית, (ואפשר דמקרא דיסוד מזבח העולה, אבל זה נאמר בפנימיות), י"ל דמ"מ חשבינן ליה שסיים בדרומית דעי"ז השלים המתן סביב ולכן שופך שם, ולפ"ז ה"ה בשלמים, ויש לדקדק דבמתני' דאיזהו מקומן לא הוזכר דין שיירי הדם בשאר קרבנות, ומלשון רש"י

אבל הכבש הפונה ליסוד מסתברא שהי' משופע, שע"ז ממעט בהילוך של יותר משלשים אמה דהיינו כל אורך הכבש, וכן ממעט בבנין ואינו ממעט בשטח העזרה כ"כ, ולפמש"כ רש"י דכל כבשים היו ג' אמות לאמה הי' יוצא למעלה ממחצית הכבש לפי חשבון השיפוע עם האלכסון של ז' אמות [כ"ג] שהי' מגיע לאמה שכנגד קיר המזבח] עד יסוד דרומי, ושני הכבשים יוצאים כמעט זה כנגד זה שהכבש הפונה לסובב לפמש"כ הי' יוצא לסובב בגובה שש אמות, וזה יוצא למעלה מחמש אמות בגובה הכבש, וכ"מ ברש"י ובשטמ"ק שהי' משפע מגובה הכבש כדי לקצר דרכו.

כתב אאמו"ר שליט"א בשם מרן זללה"ה שאף כבשים אלו בדין כבש לקדש פסולין, ונראה להוכיח כן מדאמרינן פ"ח א' חטה"ע פסולה היכי מזה מדמה ופרש"י שמלקה בראש המזבח, ואכתי היכי מזה מדמה הרי כשירד להזות הו"ל ירוד וע"כ שיורד בכבש זה שהולך ליסוד ולא הו"ל ירוד, וש"מ שגם כבש זה מקדש, [ובגמ' הי' אפשר לפרש דקאי על היסוד, אבל רש"י משמע ליה במקום שמצוי לעמוד], וכן משמע פ"ה א' דמשכח"ל בעולה ששחטה בראש המזבח בפסול ויכול להזות מדמה, וע"כ היינו ע"י כבש זה, דלא משמע שזורק מלמעלה למטה, וכן פשטות הדברים בדם חטאת פסולה למ"ד אע"י שנותנו כדרכו ואע"פ שעובר דרך הכבש לסובב.

ולפ"ז נראה שהכבש הי' מגיע ליסוד בגובה היסוד כדי שיוכל להלך על היסוד וליתן מתנות דעולה סביב, ואם הי' נמוך ומגיע עד הרצפה שוב אינו יכול לעלות ע"ג היסוד דלא תעלה במעלות, שהיסוד גבוה אמה, וכש"כ לפ"ד אאמו"ר שליט"א דכ"ז שהכבש נמוך מג"ט אינו מקדש דכרצפה דמי, [כדאמרינן בעלמא א"א לרה"ר שתלקט במלקט וברהטני, מיהו אם הי' מלקט עשרה

מתוך ד' הי' מקדש אף תוך ג' כדין גבשושית גבוהה מג' שאינה רה"ר אף תוך ג', וה"נ כאן הרי הכבש גבוה, אלא דכיון שהכבש מצד אחד שטוח דכרצפה דמי, וכן משני צדיו אינו גבוה ג', י"ל דעד גובה זה כרצפה דמי, ואע"פ שמצדו אחד ממשיך בגובה מ"מ כיון שעוברין עליו מצד לצד בלי להגביה ג', הרי"ז כרצפה], א"כ ע"כ שיהא גבוה לכה"פ ג"ט, ולפמש"כ נראה שהי' בגובה היסוד, וזהו שאמרו שמובדלין כמלא נימא דמשמע שבגובה אחד היו, מיהו מסתברא שהי' אפשרות לירד מצדו לכוון מערב בכבש שלא יצטרכו לחזור אל הכבש הגדול, וגם יש לחוש שיכשלו וירדו ממנו במעלות, ועוד דכיון שהכבש מגיע עד היסוד הרי הוא מעכב מליתן את הניתנין על יסוד דרומי ועל קיר דרומי, ולכן מסתבר שמהרצפה הי' אפשר לעלות ליסוד ע"י כבש זה.

ולפ"ז הי' הכבש משמש להבאת דם פסולין ליסוד, וכן פסולין שעלו על היסוד להביאן למזבח, מלבד שיירי חטאת ליסוד, ואם גם כשרין שעלו אין להורידם לכתחלה, הרי"ז משמש גם לדם עולה ושאר קרבנות שעלו על הכבש או על היסוד, וכן לאימורין וקמצים שעלו על היסוד.

שם גמ' הני שיתין וארבעה הוו נמצא פורח אמה על יסוד כו', יעוי' בתו' דאתיא כלוי, אבל לעיל נ"ד א' פרכינן מינה לרב ואמרינן כנגד אמה יסוד, וברש"ש שם הק' דאין זו בריתא אלא שינויא דתלמודא, ואפשר דידעו בגמ' דאליבא דרב אמרו כן, ולכן הביאו ד"ז לומר דאף לרב לא נגע הכבש ברצפה הראויה לאמה יסוד אלא הי' פורח מעל שתי האמות, שהרי את האויר קידשו כדאמרינן התם, וגם הרצפה אפשר דמקדשת בדין אע"י, ולכן לא בנו הכבש בשטח זה, ועי"ז קיימו רבוע דמזבח אע"פ שלא הי' בבנין, ואפשר דהתו' לשיטתם פ"ז ב' דהאמה ההיא לא היתה מקדשת, ועי' בזה לעיל סק,

ומ"מ מסתברא שלא בנו הכבש ע"ג אותה אמה לכו"ע. – ונראה שגם הכבש הפונה לסובב ה' פורח כנגד אמה יסוד ומובדל כמלא נימא למעלה אצל הסובב אבל תחתיו חלול אצל היסוד.

יג. פ"ד א' מ"ט ר"י אמר מפני שקרובה כו' בגרסת השטמ"ק מבואר דאהא דנעשית בדרומית מזרחית קבעי מ"ט, וכ"מ ברש"י במתני' ובגמ', וכן בדין דר"י צריך לבאר תחלה הטעם על זה, וכבר העירו בתו' שבשטמ"ק [אות מ'] דהו"מ לאתויי ממתני' דלקמן דקתני שהיתה נעשית בדרומית מזרחית, אלא שהקדים לדבר על משנה זו דהו"מ ג"כ הטעם להא דאזיל לדרומית מערבית.

שם תוד"ה מפני, תימה ולמה הוא הולך עד הקרן, בפשוטו כונתם על קרן דרומית מזרחית, ומבואר מזה דפשיטא להו שהכבש לא ה' מגיע עד הקרן, וכמש"כ אאמו"ר שליט"א דמסתבר שה' סמוך לכבש הגדול כדי שלא למעט בשטח העזרה (אם ה' אטום תחתיו), ולשון רש"י ס"ב ב' באלכסון היינו מעט, ועמש"כ לעיל סק"ז שם ה' עומד ע"ג הכבש פסול ולכך הרחיקוהו לקרן שלא יעמוד ע"ג הכבש, [ומה"ט ג"כ צריך להצמיד הכבש לכבש הגדול ולהרחיקו מן הקרן].

והא דלא הקשו בקרן דרומית מערבית מ"ט מרחיק עד הקרן מיושב בפשיטות לפמש"כ סק"א דממצה דמה על הקרן ולא למטה מרגליו שאינו דרך שרות כ"כ, אבל אאמו"ר שליט"א פ"י קושיתם על קרן מערבית דרומית.

לכאורה נראה דמהסובב של קרן דרומית מערבית קשה יותר לזרוק המוראה ונוצה, שהרי המרחק שוה ונוסף לזה צריך לזרוק למעלה מעל הכבש וסתמא משפע ויורד ויפול על הכבש (וכדי שלא יפגע בהולכים על הכבש צריך להגביה יותר), משא"כ כשעושה בראש המזבח שמשפע ויורד ממקום

עמידתו, וזה טעם מספיק שלא יעשה על הסובב, ובשטמ"ק אות ז' נקט שתחת הכבש חלול ויכול לזרוק שם, ול"מ כן, כדאמרינן לק' ב' ולא קיר הכבש, וכן אמרו נמצא פורח על אמה יסוד ואמה סובב אבל עד לשם ה' בנוי בקרקע, [ומשיעור ל' אמות דקאמר מוכח שה' על גבי המזבח, כ"מ ברש"י ובשטמ"ק, וכן הוכיח אאמו"ר שליט"א מדחיישנן שימות בעשן וע"ג הסובב אין עשן כ"כ], ובוזה מיושב מ"ט אין מסבבין בסובב כשרבה במזרח, דבפשוטו יודעין הם שהעולות מרובות ויכולין לשלוח העוסקין למערב, מיהו בלא"ה י"ל דאם צריכין לחזור על עקבם יתקלו בעוסקים במזרח, ולכן ע"ג המזבח עדיף, (ואכתי מהא דלא נמסר כבש במערב לסובב נראה כן).

בתו' הקשו איך יורדים בשיירי חטאת, והנה אין קושיא אם ע"כ צריך לחזור על עקבו, דכיון שהכל בכתב ולא נמסר כבש במערב ע"כ שיחזור על עקבו, אף אם לפי הבנתנו ה' ראוי לתקן שם כבש, [וע"ע מש"כ בסמוך בזה], מיהו יתכן גם שיכול לעבור תחת הכבש דבפשוטו הכבש פורח למעלה ותחתיו חלול שתי אמות ברוחב הסובב והיסוד [עס"ק י"ב], ואמנם צריך להתכופף מעט כדי לעבור [וע"י תו' פ"ז ב'], אבל זה עדיף מלחזור על עקבו, וגם קשה לעבור בסובב שרחבו אמה אם עומדים עליו עוד כהנים, והא דלא אמרו לילך עם עוה"ע תחת הכבש כבר כתבנו דא"א לזרוק משום המוראה וגם בסובב שם רבו הכהנים, ועדיף למעלה.

לכאורה ה' נראה שאין חסרון בהילוך של שמאל בחזרתו, ואדרבה ראוי לצאת נכחו ולא לשוב בדרך שבא כדאמרינן ברכות ס"ב ב' מקרא דיחזקאל, ורק בגלל שנקבע דצריך לילך דרך ימין, הרי המהלך דרך שמאל נראה כנוגד את הסדר הראוי, ולכן העדיפו שיחזור על העקב בזה שעלה לג' דברים לשמאל, אבל לא מפני שיש גריעותא בשמאל בעצמותו, ולפ"ז בסובב שאין אפשרות להגיע

וגם ניחא ליה למנקט דרך כבוד שגם בזה יש צד ימין.

טו. פ"ד ב' הא כיצד אוחז בראש ובגוף ומזה, נראה דדינא קתני שיחזיק הראש באופן שההזאה תהא גם מהראש, שאם יחזיק רק בגוף, והראש שמוט למטה, לא יפול מדמו על המזבח, או שלא מתייחס דמו למעשה ההזאה אא"כ תופסו ג"כ בידו, ואם לא היתה ההזאה מהראש אפשר לדון שנדחה מדין שירים כדין כוס עושה חבירו דחוי, ואם הזה רק מהראש מסתברא דג"כ קיים מצות הזאה כיון שנתן על המזבח מדם הנפש, ול"ד למיצוי דעולה דילפינן מקרא דבעינן דם הגוף, וכיון שכן צריך לתפסם באופן שההזאה תהא משניהם, [וצ"ע בראב"ד בתו"כ שכ' דדם הראש אינו דם הנפש, ולע"כ בד"ז, אבל מפשטות הגמ' ס"ו א' דאמרין מאי תלמודא משמע שגם בראש יש דם הנפש, עי"ש], אבל אין לפרש דקמ"ל שמזה כשאין הגוף מובדל מהראש דהאי ברייתא אמתני' קיימא דקתני בהדיא ואינו מבדיל וגם בהאי ברייתא גופה הי' כתוב כן, (עתו"כ), וגם אין שייך לומר ע"ז הא כיצד דזה אינו בכיצד דהזאה אלא דמליקה, והא דאמרו חולין כ"ב א' מה להלן אוחז בראש ובגוף ומזה אף כאן כו' ומפרשינן כשהוא אחוז הראש בגוף מזה, ה"פ דהברייתא תפסה לשון אוחז בגוף ובראש שנאמר בחטה"ע בברייתא זו על כונה אחרת, דמהא דאיצטריך תנא למימר שאוחז שניהם ש"מ דמחוכרין הם, אבל בעוה"ע שהם מובדלין א"צ להזכיר אחיזת הראש עם הגוף דודאי מזה מכל אחד בפ"ע, אבל כאן שהראש מחובר הוצרך להזכיר אחיזתו, והיינו דפרכינן בגמ' מאי קאמר דהלשון כפי מובנו הפשוט אין צריך ללמדו בעוה"ע מחטה"ע, וע"ז פירשו שהוא לשון מושאל לומר שהראש מחובר בגוף, ובוה מיושב משה"ק תו' מ"ט לא פריך הכא מאי קאמר דכאן הכונה כפשוטו

אליו משמאל, הרי החזור על העקב ע"כ שפנה תחלה לימין, ואין כלל חסרון בחזרתו מדין ימין שזה נאמר דרך ביאתו בחשיבות הימין, וכיון שאינו יכול לצאת נכחו ע"כ חוזר על עקבו, אבל ברש"י ותו' סוכה מ"ט א' ב' אין נראה כן, וכ"מ בתו' ס"ג ב', ולכן נתקשו בתו' כאן, ובשו"ע אר"ח סי' קמ"א ס"ז כתוב שאם עלה בשמאל פונה בדרך שכנגדו, וש"מ דשוב אין כאן חסרון של פונה לשמאל, עי"ש.

יד. פ"ג ב' מתני' שהיו עולין ויורדין על העקב, ביומא תנן דכהנים עולים במזרחו של כבש ויורדין במערבו, ומסתברא דאף העולה לג' דברים אלו כן, וא"כ רק ע"ג המזבח פונה לשמאל, ואולי מש"ה לא קתני שהיו עולין דרך שמאל כיון שרק נכנסין היו דרך שמאל, ובסוכה מ"ט א' תנן עלה בכבש ופנה לשמאלו, וצ"ע בברייתא שבגמ' לפ"ז.

רש"י ד"ה ומקיפין הזכיר דמי חטאת והיינו אם אירע שנותנן מלמעלה ולא מהסובב.

תודי"ה ויורדין, עמש"כ לעיל סוס"ק י"ג.

פ"ד ב' הקפה ברגל אמר רבא דיקא נמי כו' יעוי' ברש"י, וברא"ש תמיד שם, ומדבריהם נראה שאם הי' עולה רק לנסך הי' פונה לשמאלו, אבל זה קשה דהשתא נמי אכתי אכבש קאי ויטול הנסכים ויפנה לשמאלו, וכמשה"ק בשטמ"ק, [ומש"כ בכבודו של כה"ג אינו מובן איך ניכר כבודו בכך], וכבר כתב אאמו"ר שליט"א דמפני כבודו של כה"ג מביאין לו היין עד הקרן אף אם הי' עולה לניסוך בלבד, כמו שמושיטין לו כל האברים עד המקום שזורקן על המערכה, ולכן שפיר מקיף לימין.

שם רבא אמר מאי ימין ימין דמזבח, כדלעיל ס"ב ב' אמר רבא רמי גברא אאפיה, ואפשר דגם כאן רמז שבכבש עלה בימין ורק ע"ג המזבח פנה לשמאל שהוא ימין המזבח,

שאוּחוּ גַם בְּרֹאשׁ בּוֹזֵמֵן הַהֹזָאָה, וְעִשְׂטִמָּהּ
בְּהַשְׁמָטוֹת בִּשְׁם הַרֹזָה עַד יִזְבַּע.

וְלִפְיֵי צַעַר בְּרִמְבָּם שֶׁהַשְּׂמִיט דִּזְזָה, וּבְלִיקוּהָ
פִּי' הַגֹּמֶ' כִּשְׁהוּא אַחֲזוּ הָרֹאשׁ בַּגּוֹף,
וּלְפִי' אֵין כָּאֵן חִידוּשׁ דִּין טְפִי מְדִינָא דְלֹא
יְבָדִיל, אֲבָל זֶה קֶשֶׁה כַּמֶּשֶׁכּ, מִיְהוּ בְרִשׁ"י
חֻלִּין שֶׁם פִּי' דְּפָרִיךְ בַּגֹּמֶ' מִנִּלְ דְּצָרִיךְ לֵאחֲזוּ
הָרֹאשׁ וְהַגּוֹף, וּלְפִי' אִמְנָם לְמַסְקָנָא אִצְ
לֵאחֲזוּ שְׁנִיָּהּ, וְצַעַר.

בְּתוֹי סִ"ה א' ד"ה דְמוּ כְּתָבוּ דְּבַחְטָהּ עַל אִצְ
לְמַצוֹת דְמוּ כֹּלּוּ מִדְּלֹא קִתְּנֵי שִׁיקִּיף בֵּית
מִלִּיקְתּוֹ לְמִזְבֵּחַ, וְיֵשׁ לַעֲי' כִּיּוֹן דְּכָתִיב וְהִנְשֹׂאֲרָה
בְּדָם יִמָּצֶה הַדִּין נוֹתֵן דִּהִינּוּ כֹּלּוּ, טְפִי מִלְּשׁוֹן
דְּמוּ, וְאִי מִשּׁוֹם דְּלֹא קִתְּנֵי נָטַל אֶת הָרֹאשׁ
בְּפִשּׁוּטוֹ הַטֶּעַם מִשּׁוֹם דְּבַחְטָהּ עַל הָרֹאשׁ מְחוּבָר
לְגוֹף וּמִמָּצֶה מִשְׁנִיָּהּ יָחֵד, אֲבָל בְּעוּהָ עַל
מִקְטֵיר הָרֹאשׁ לְחֹדֶר וּסְתָמָא דְּמִלְתָּא גִ'כ נִפְרָד
הָרֹאשׁ אַחֵר חֲתִיכַת מִפְרָקָת וּשְׁנֵי סִימָנִים, וְלִכְּנָן
צָרִיךְ לְהַקִּיפּוֹ לְחֹדֶר לְמִזְבֵּחַ, וְנִרְאֶה מִזֶּה דִּהְיוּ
מִפְרָשִׁים דְּמִקִּיף הָרֹאשׁ לְמִזְבֵּחַ מִלְּבַד מִה
שֶׁהִקִּיפוּ תַּחֲלָה עִם הַגּוֹף וְכֵן מִשְׁמַע לְשׁוֹן
הַרְמָבָם, וְגַם מִפְרָשִׁים דְּבַחְטָהּ עַל הַמִּיצוֹי לְקִיר
הַמִּזְבֵּחַ כְּפִרְשֵׁי סִ"ד ב' עִי' לְעִיל סָק דָּאֵם
הַמִּיצוֹי בְּאוֹרֵר אֵין כִּ"כ קו' שֶׁלֹּא הוּצָרָךְ
לְהַזְכִּיר עוֹד הַמִּיצוֹי כִּיּוֹן שֶׁאֵין כָּאֵן מַעֲשֶׂה
מְחוּרָשׁ, מִיְהוּ אֵין זֶה רֹאשׁ כִּ"כ, דְּמִ"מ הוּלָל
שְׁחוּזָר וּמִמָּצֶה הָרֹאשׁ, וְעַדִּיין לֹא נִתְּיָשְׁבוּ
הַדְּבָרִים דְּכִיּוֹן שֶׁאֵינוּ מְבָדִיל בַּחְטָהּ עַל אֵין
יִתְרוֹן בְּמִיצוֹי נֹסֵף וְלִכְּנָן לֹא הִצְרִיכּוּהוּ,
וּפִשּׁוּטוֹ הַדְּבָרִים דָּאִמְנָם בְּעִינָן כֹּלּוּ בְּמִיצוֹי
בְּתוֹרִיהוּ, וְצַעַר.

טז. שֶׁם עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא עַל קִיר הַכֶּבֶשׂ
כו' דְּרִשּׁוֹת אֵלוֹ הֵם מִדְּלֹא כְּתִיב קִיר
סֹתֵם, וְהַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַט כֹּל הֵנִי, וְלִכְאוּ יִסּוּד לֹא
אִימָעִיט מִהַמִּזְבֵּחַ, וְרַק מִקִּיר שִׁיךְ לְמַעֲטוֹ,
וּלְפִי' מִ"ש בְּתוֹכָהּ וְלֹא עַל קִיר הַיִּסּוּד לֹא
מִחֵד עֲנִינָא הוּא, אֲלֵא כִיּוֹן דְּקוּשְׁטָא הוּא תִּנִּי
לִי' בְּהִדְיָהּ, וְעִי' לְעִיל סָק יִג, וְהָא

דְּאִיצְטָרִיךְ לְמַעוּטֵי הֵנִי פִי' אֲאָמוּר שְׁלִיטָא
מִשּׁוֹם דְּלִשּׁוֹן קִיר מִשְׁמַע טְפִי לְמַקּוֹם חֻלּוֹל
וּמִזְבֵּחַ אֲטוּם הוּא, וּלְפִי' מִשְׁמַע קֶצֶת דֶּהֲכַבֵּשׁ
הִי' חֻלּוֹל, מִיְהוּ יִלְ דָּאֲגַב אֵינֶךְ נִקְטִיָּה.

וְהָא דְּאִיצְטָרִיךְ לְמַכְתָּב קִיר וְלֹא כָּתָב עַל
הַמִּזְבֵּחַ יִלְ דְּאִיצְטָרִיךְ לְמַעוּטֵי גַם הַמִּזְבֵּחַ,
דְּבִשְׂאֵר קֶרְבָּנוֹת כְּתִיב סָבִיב וְזֶה מוֹכִיחַ דֶּהֲכֹנָה
בְּקִירוֹת, אֲבָל בְּעוֹף לֹא מִיבְעִיָּא עוּהָ עַל דְּסִ"ד
לְרַבּוּי מִיצוֹי כְּמִלְיָהּ בְּמַקּוֹם הַקְטָרָה וּמִשְׁנֵה
אִיצְטָרִיךְ קִיר, וְאִם בַּחְטָהּ עַל לֹא הוּא כְּתִיב
קִיר הוּא מִשְׁמַע מִשְׁנֵי הַלְשׁוֹן דְּלֹא דְּמִיָּא
לְעוּהָ עַל וְבְעִיָּא גַם הַמִּזְבֵּחַ מִדְּלֹא כְּתִיב סָבִיב.

שֶׁם קִיר שֶׁהִשְׁרִיט שְׁלוֹ כו' רִשׁ"י פִי' שְׁדָם
הַהֹזָאָה יוֹרֵד לִיִּסּוּד, וְצַעַר דֶּהֲנִשְׂאֵר בְּדָם
הִינּוּ בְּעוֹף, וְעַמְשָׁנָתָה לְעִיל סָק"י.

שֶׁם כִּיצַד מוֹלִקִין חֲטָה עַל לְכַאוּרָה לֹא בִיָּאֵר
כָּאֵן פֶּרֶט דְּחֲטָה עַל שֶׁאֵין בְּעוּהָ עַל, אֲלֵא
דְּמִמּוֹל עֲרָפוֹ בַּחְטָה עַל כְּתִיב, וְגַם קֶשֶׁה יוֹתֵר
לְמַלּוֹק כְּשֶׁצָּרִיךְ לְכוּיִן לְהִנִּיחַ סִימָן אַחֵד כו'
בְּמִתְנִיתָא תֵּנָא כו' לְכַאוּרָה יֵשׁ אֲפֻשֶׁר שֶׁהָרֹאשׁ
בּוֹלֵט מִתּוֹךְ כֶּף יָדוֹ וְנִשְׁעַן הַצּוּאָר עַל צִדָּה
שֶׁל הָאֲצָבָע בִּנְיָה לְגוֹדֵל, וְיֵשׁ אֲפֻשְׁרוֹת שֶׁהָרֹאשׁ
כְּפוֹף לְתוֹךְ כֶּף יָדוֹ (וּפְיוֹ מִגִּיעַ בֵּין אִמָּה
לְקִמִּיצָה כַּמַּעֲט), וְלְכַאוּרָה זֶהוּ רוּחַב שְׁתֵּי
אֲצָבָעוֹתָיו דְּקִתְּנֵי בְּרִיתָא, וְעַדִּיין צַעַר בְּפִרְטֵי
הָאֻפָּנִים שֶׁל הָאֲחִיזָה. – כִּי בִידוֹ הִימָנִית
לְחֹדֶר וְאֵין יָדוֹ הַשְׁמָאֲלִית כְּשֶׁרָה לְאַחִיזָת הָעוֹף,
כִּי בְּשִׁטְמָה אֹת יִזְבַּע בִּשְׁם תו', וְהַלּוּם רִאִיתִי
בְּפִיָּה מִשְׁכ' שְׁאוּחוּזָה בִּידוֹ הַשְׁמָאֲלִית, וְצַעַר.

יז. סִ"ה א' וְנִמְצָה דְמוּ כֹּלּוּ, יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם
כֹּלּוּ מִעַכְב, וְזֶה פִּשּׁוּט דְּרֹבּוֹ כְּכֹלּוּ,

דָּאֵף אִם נִימָא דָּם שִׁיצָא קוֹדֵם גִּמְרֵי הַמִּלְיָה
אֵינוּ בְּכָלֵל, אֲכַתִּי גַם מִשְׁגָּמֵר כַּמַּעֲט לֹא שִׁיךְ
שֶׁלֹּא יִנְטֵף מַעַט קוֹדֵם שִׁיגִיעַ עֲמֹ לְקִיר
הַמִּזְבֵּחַ, כִּי קְמִיבְעִיָּא לָן אִם רֹבּוֹ מִעַכְב או
שֶׁזֶה רַק לְמַצוֹה דֶּהָא לֹא שְׁנָה עֲלֵיו הַכְּתוּב
לְעַכְב, וּבְתוֹר סִי' ב' ד"ה וְאֵלֹא כְּתָבוּ דְלֹא
מִסְתַּבֵּר שֶׁאִם נִשְׁפָּךְ מַעַט מִן הַדָּם שֶׁתִּפְסַל

י"ל מסבירא דגוף עיקר, אבל כאן דהוי כאילו נאמר ונמצא דם הראש ודם הגוף הו"ל תרויהו עיקר במצוה, ומשני דרוב דמים בגוף שכיחי ומיצויי חשוב טפי, ויש להסתפק אם לא הי' צריך דמו כולו לכתחלה אם ג"כ הי' יתרון לגוף משום רוב דמים, או מפני שהוא עיקר העוף.

ומהא דלא אמרין טעמא משום דדם הגוף הוא דם הנפש ודם הראש דם אברים משמע דבתרויהו איכא דם הנפש, וצ"ע בראב"ד בתו"כ בפ' חטאת שפי' דדם הראש דם אברים הוא ובעינן מגופה של חטאת דהיינו מהגוף ששם דם הנפש, והביא גם הפי' דר"ל מגופה בלא כלי וסיים דיש להקשות ע"ז הפי' הרבה וכתבתי בפי' מס' קינין, ועי' רז"ה שם, והראב"ד כנראה פי' דמו כולו דהיינו דם הנפש וכן מעצמה מגופה דהיינו דם הנפש, ומפרש רוב דמים שכיחי בגוף דהיינו עיקר הדם שהוא הנפש, עכ"פ פשטות הסוגיא לפרש"י והרז"ה דמעצמה היינו לאפוקי כלי ואצבע, דלפ"ז לא הוזכר מיעוטא דדם הנפש מהראש, ובתרויהו איכא דם הנפש ומ"מ מסתברא דגוף עיקר, [והיינו דוקא משהובדל, ועי' בסמוך].

ולפ"ז אין לנו במיצוי אלא דם הנפש דלא אשכחן מצוה בדם התמצית או דם איברים, ותניא בתוספתא פ"ח ה"ו אין לך שמכפר אלא דם הנפש בלבד, וכ"מ בגמ' כריתות כ"ב א', וא"כ אם כבר כלה דם הנפש פסול, ולחדש דיש דין כולן בדם שאפי' מקצת ממנו אינו מכפר, הדבר צריך ראי', ושמא ימצא היינו גם דם התמצית, ואם במתני' מתפרש נטל את הראש והקיף בית מליקתו למזבח אחר שכבר מיצה פ"א, ע"כ שממזה גם שאינו דם הנפש.

תניא בתוספתא פ"ח איזהו דם הנפש כ"ז שמקלח ודם התמצית כל שאינו מקלח חתך את הראש בבת אחת קיבל מן הראש

בכך, אבל אין מדבריהם ראי' אם רובו מעכב, ולכאורה מדאיצטרין לאשמועינן דמיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף פסול יש לדקדק דגוף דומיא דראש כשר אע"פ שזה רק מיעוט, וכן בגמ' ס"ו א' לא הכריעו מכח כולו דלא יתכן בלא הגוף אלא אמרו מסתברא רוב דמים כו' [ועמש"כ בזה לק' ע"ד הגמ' ס"ו א'], וכן הוא סתמות הדברים שלא הזהירו על איבוד הדם לומר שאם נשפך או לא גמר פסולה, וראיתי בספר מרן זללה"ה ס סק שכ' בזה שני תירוצים עי"ש, ועמקד"ר סכ"ח סק"א.

ס"ו א' ת"ר עולה אע"פ שמיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש כו' יש לעי' מגלן לחלק דם הראש והגוף הרי בפשוטו הכל אחד ואם בעינן רוב דמו הרי הרוב מצטרף משניהם, ונראה דכיון דנמצא דמו מתפרש כולו בין דראש בין דגוף הרי"ז כאילו נאמר מיצוי בראש ונאמר מיצוי בגוף, שהרי הראש והגוף מובדלין לגמרי ואף אם מחוברין בעור אין מיצוי אחד לשניהם, וכיון שנאמר שני מיצויין יש לדון אם מעכב מיצוי מכל אחד, ואפי' אם ימצא רוב דמו מהגוף לא יתכשר אא"כ ימצא גם מהראש מעט, (והשתא נמי דראש אינו מעכב ניבעי רוב מהגוף), וכש"כ שמיושב אם נימא דרוב דמו אינו מעכב, דהי' מקום להצריך מיצוי מכל אחד, ושיספיק מיצוי מאחד מהן, ומסקינן דהגוף עיקר ואף שנותן ממנו רק משהו מ"מ מסתברא דמיצויי חשוב טפי כיון שרוב דמים בו.

שם אמר רבינא מסתברא רוב דמים בגוף שכיחי, לכאורה אף בלא דמים העיקר הוא הגוף שזהו כל העוף והראש הוא מועט ומהיכי תיתי לעשותו עיקר, וי"ל דאה"נ ורבינא רק פירש דלאו ממשמעותיה דקרא קאמר אלא מסברא, ואפשר דכיון שהצריכה תורה מיצוי דראש בפ"ע שוב אין להכריע מסברא דגוף עיקר, ול"ד לבהמה שנחתך ראשה די"ל דגוף עיקר כיון שאין מצוה מיוחדת בראש אלא שהוא חלק מהגוף ובזה

שקבלה מהראש פסולה, [שור' בזה במקד"ד ס"ז סק"ב].

לכאורה פשוט שא"א לקבל דם הנפש אלא ממקום שחיטה, דדם שיוצא ממקור"א אע"פ שהוא דם הנפש אינו דם שחיטה, אלא דם הקזה שהנפש יוצאה בה, ולא אמרו לקבל דם נפש של שחיטה אלא דם הנפש שיוצא ע"י השחיטה, וכל שמוציאו במקור"א אין לדם זה קשר עם השחיטה, דאין ביציאת דם שבמקום זה חילוק אם הבהמה שחוטתה או לא, וזה אינו נקרא דם שחיטה, [שור' במקד"ד ס"ז סק"ב שנסתפק בזה], ובפי' הרא"ש תמיד פ"ד מ כתב דהדם שנאסף בלב בשעת שחיטה אע"פ שהוא דם הנפש פסול כדין נשפך על הרצפה, ולכאורה תמוה שאם יעשה נקב ויוציאו מהלב אינו ענין לדם שחיטה, אבל בדבריו ז"ל מבואר שהשה צמא ושואב הדם ממקום שחיטה, וכנראה פי' כן מה שאמרו כריתות כ"ב א' מישרף שריף דהיינו מענין לגימה, ולכן פסלו משום נשפך על הרצפה, ואפי' אם שואב בורידין לגוף מ"מ משמע ליה ששואב מבית השחיטה, אבל אם לא הי' שואבו ממקום שחיטה אין זה ענין לנשפך על הרצפה, ואם ס"ד דכשר אף שמוציאו ממקור"א למה לא יוציא הדם מהלב הרי מה שנוסע בתוך הגוף אינו ענין לנשפך, ויקבלנו מהלב, א"ו פשוט דדם היוצא ממקור"א דם הקזה הוא, ואפי' חתך מעט סמוך למקום שחיטה אע"פ שאותו מקום כשר לשחיטה, מ"מ כיון שאין הדם מגיע מבית השחיטה לא גרמה השחיטה לדם זה ואין זה דם שחיטה, ואפי' חתך מהעורף כנגד בית השחיטה, מיהו לפ"ז יש לדון שאם גמר שחיטתו ושהה שהייה המפסקת ואח"כ חזר וחתך לא יוכל לקבל הדם שיוצא מכח חיתוך זה, ורק כשהכל מעשה אחד הר"ז דם שחיטה, כמו שמקבל דם היוצא מתחלת השחיטה, וד"ז צ"ע ובירור, דשמא גם לאחר"ז מצטרף לענין זה כאילו עשה בב"א, שור' בספר אאמו"ר שליט"א

פסול מן הגוף כשר, והנה כ"ז שהראש מחובר בגוף הרי דם הראש והגוף אחד, וכדאמרין חולין קי"ג א' דהשובר מפרקתה מונע יציאת דמה, ולכן אין לדון על דם הראש בפ"ע כלל, אבל משנפרד מן הגוף הי' מקום להכשיר תרויהו, ואפשר שמן הראש אינו מקלח אחר שחתכו לגמרי, ולכן קיבל מן הראש פסול, ול"ד לעוף כיון שמצותו במיצוי יוצא דם הנפש גם מן הראש, שאין כח בראש להוציא דם הנפש שבו אבל ע"י מיצוי יוצא (אם דוחקו בקיר או ע"י אחיזתו בראש), א"נ שמא לבתר דשמעינן בעוה"ע דעולה היא למעוטי ראש ילפינן זה גם לבהמה כשחתך כל הראש, אבל אם משום דבעינן דם מהפר פר שהי' כבר כ"ה ב' קים לן מסברא דגוף הפר עיקר, הי' ראוי לומר גם טעם זה בעוף דגוף עיקר, ושמא מסברא קים לן דגוף עיקר ומה"ט לא הוה מצרכינן בעוף מיצוי הראש כלל, וכיון דילפינן מדמו כולו דאף דם הראש צריך למצות, הוצרכנו לטעמא דרוב דמים דגוף עיקר, אבל זה דוחק דבפשוטו יש לפרש ואת כל דם הפר כמו ונמצא דמו, ושניהם בכלל, ואמנם בפר סתמא הכל אחד ובעוה"ע כבר נחלקו לשנים, מ"מ אף משנחלק הראש מהגוף הי' ראוי לקבל משניהם, מיהו י"ל דכיון שזה מאורע שחתכו לא קראתו תורה לראש פר, משא"כ בעוף דכללה תורה כולו אע"פ שהוא חתוך, ואם נימא דבראש אין דם הנפש ומ"מ יש מצות מיצוי הוה ניהא בפשיטות, אלא דקשה משה"ק לעיל, וצ"ע. – מ"ש בתוספתא חתך את הראש בב"א יש לעי' דהא צורם אוזן הפר קודם קבלה פסול, וחתך כל הראש לא גרע מחתך אזנו, וצ"ל דכיון שהכל במעשה השחיטה אין ע"ז שם מום כמו שהחצי של השחיטה אינו מום (שמעתי ד"ז) ומה"ט קתני בב"א שאם חזר וחתכו אחר השחיטה י"ל דפסול, ולכא"ו אם צורם עתה אזנו כשר דהו"ל כצורם לאחר קבלה, כיון

חולין ס"ב סק"ג שכבר דן בזה בענין הורדין לענין כיסוי ולענין קדשים, והניח בצ"ע ועי"ש ס"ה סק"ד, וצ"ע במ"ש בזבחים פ' דם חטאת ע"ד התו' כ"ו א', וצ"ע, (לענין כיסוי ג"כ הדין כן אבל מ"מ אם נתחייב בכיסוי אין ראוי להקזו דמו ממקו"א ולבטל ממנו מצות כיסוי, ולכן הוצרכו בגמ' לעצה דנחירה ועיקור).

יח. פ"ד ב' מתני' הי' מולק את ראשה ממו"ע ומבדיל, פרש"י בשני סימנין, ונראין הדברים שאחר שחתך מפרקת ורוב בשר ושני סימנין אף אם הראש מחובר בעור הרי הוא נופל כאבר המדולדל ואין לו חיבור של חיות כלל, [כ"כ בליקוטי הלכות בשם הרשב"א דצריך לחתוך גם רוב בשר], ולכן דינו כמובדל לגמרי, וזהו שאמרו בגמ' ס"ה א' דבמליקה דעוה"ע הראש לעצמו והגוף לעצמו, והא דאמר חולין ב' דהעור אינו מעכב היינו מסברא דפשיטא לן שאין חיבורו חשוב לעכב בהבדלה, דאע"פ שהוא מחברן חשיב זה לעצמו וזה לעצמו, וזהו שאמרו מיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש, שאין מיצוי אחד עולה לשניהם עד שיתפוס הראש ויקיף בית מליקתו למזבח, [ול"ד לחטה"ע שהראש מחובר, וגם המיצוי אפשר שהוא באויר עי' לעיל סק"י ועס"ק ט"ו מש"כ ע"ד התו'], וביותר מבואר כן מדרשא דעולה הוא ס"ו א' וש"מ דהתורה החשיבתן שני מיצויין, וערמב"ם פ"ז ממעה"ק ה"ו ובכ"מ בשם הסמ"ג ובליקוטי הלכות בכ"ז.

שם נטל את הראש והקיף בית מליקתו למזבח, יש להסתפק אם כבר מיצה דם הראש עם הגוף וחוזר וממזה עתה, או דזהו מיצוי הראש, ומלשון הרמב"ם פ"ו ה"כ כ"א נראה דאע"פ שכבר מיצה חוזר וממזה שהעתיק תחלה מלשון התו"כ שממזה מהראש ומהגוף, [כדי לסיים ע"ז דין המשנה מיצה דם כו'] ואח"כ העתיק לשון המשנה נטל את הראש כו' וכבר נתקשה בליקוטי הלכות

דלהרמב"ם שהראש מובדל לגמרי ע"י המליקה למה חוזר וממזה, אבל לפרש"י ניחא ל' שאחר ההבדלה המיצוי גמור יותר, אבל קשיא ל' למה לא הזכיר מיצוי הגוף אחר ההבדלה, ולפמש"כ לעיל אף לפרש"י הראש כמובדל ואין העור משנה במיצויו כלום, וביותר הדבר קשה אם נימא דבמיצוי בעינן רק דם הנפש דודאי כבר יצא דם הנפש שבראש ממיצוי ראשון, ולכאורה הי' נראה דזהו המיצוי הראשון של הראש, ולשון המשנה מתפרש כך ומיצה דמה על קיר המזבח והראש הקיף בית מליקתו למזבח, ולפי שבגוף יש רוב דמים הרי הוא מתמזה לקיר גם אם אינו מקיף בית מליקתו ממש לקיר, אבל מיצוי הראש הוא בהקפתו למזבח, ולפמש"כ דלכו"ע הראש כמובדל מהגוף ע"כ צריך לתפוס הראש בידו במיצוי ראשון וע"כ להקיף בית מליקתו למזבח, וממילא יש לפרש דהיינו דקתני במתני', ונקט התנא נטל את הראש לומר שהראש מובדל או כמובדל, מיהו קצת משמע שכשנטל את הראש אין הגוף בידו שכבר הניחו אחר המיצוי, והיינו דקתני בא לו לגוף, אבל לא מסתבר שימתין עם מיצוי הראש כ"כ, וע"כ צ"ל שכאן שנה התנא תפיסת הראש שעושה תחלה עם הגוף, ואידי דאיידי בראש תני כל מילי דראש, וצ"ע, ואפשר דכיון שדם הראש אינו מכפר צריך למצות תחלה מדם הגוף שע"ז נעשה דם הראש כשירים, ומש"ה קתני בתר הכי נטל את הראש, ועכ"פ לא יקדים הראש כמ"ש בתו"כ שאוחז בשניהם, אבל הדבר מחודש, [שו"ר במקד"ד ס"ז סק"ב שכ"כ], וצ"ע.

שם וספגו במלח, בעלמא אמרינן ומלחו, ולשון ספגו משמע שמספג מקום הלחלוחית במלח, ואפשר לומר דכיון שמעלהו בכנפיו אין המלח נדבק אלא במקום מליקתו וכן בגוף מתוכו, ול"ד לשאר קרבנות שהמלח נדבק בהם, ואפשר לומר לאידך גיסא שצריך להדביק המלח ככולו דכיון שאם ימלחנו

תדע שהרי זורק המוראה ממקומו כדאמר לעיל א', ואם הולך לכבש להקטיר יכול לזרקה מהכבש ועי' בסמוך.

תניא בתוספתא מנחות פ"ו ה"ב שהמלח שהי' נתון ע"ג המזבח הי' נתון בקרן דרומית מערבית, וכבר כתב אאמו"ר שליט"א דצ"ל דרומית מזרחית שהרי כל העולין למזבח פונים לימין, ואם המלח בשמאל יצטרכו להקיף תחלה, וגם מתרחקין ממקום המערכה ויצטרכו לחזור לימין לזורק קרוב למערכה, ולכן מסתבר שהי' בדרומית מזרחית, ועפ"ז כתב אאמו"ר שליט"א שהי' נוטל המלח למלוח העוה"ע כשהי' עומד ע"ג הסובב, והי' זורק ע"ג האשים משם שהוא קרוב למערכה, ואף אם ראשו אינו עובר גג המזבח מ"מ רואה שפיר אש המערכה וזורק, והוכיח כן דאם הי' עולה עם העוף ע"ג הכבש להקטיר הי' יכול להשליך המוראה ונוצה סמוך לבית הדשן כשמתקרב לעלות על הכבש, ויש לעי' א"כ כשרבה במזרח ומולקת במערבית דרומית אם הולך למלוח ראשו בדרומית מזרחית יכול להשליך ג"כ המוראה משם, ולמה הוצרכו לטורח הזה לזרקה יותר משלשים אמה, וצ"ל שהי' נוטל עמו מלח למלחה שם, דכיון שאין זה מקומה אלא כשרבה במזרח לא תיקנו שם מקום למלח, ולא שינו סדר הקטרתה להניח העוף ולסבב ולהקטיר, וע"כ נוטל עמו מלח ומולחה במקומו.

שם במשנה בא לו לגוף והסיר את המוראה ואת הנוצה ואת בני המעים היוצאין עמה, בני מעים היוצאין עמה היינו הקורקבן, אבל אינו מסיר כל הבני מעים, כ"כ הראב"ד בתו"כ וכ"מ ברמב"ן עה"ת דמתני' אבא יוסי בן חנן, וצ"ע בלקוטי הלכות שכ' דפי' הראב"ד דבר חדש הוא, ונקט שמסיר כל המעיים, ולכאורה הי' נראה דכל התנאים שבגמ' לא פליגי, דת"ק מפרש בנוצתה עם הנוצה שעליה, שלא יחתוך בסכין חתך לארכו ויוציא הזפק מבפנים, ואבא יוסי פי' שמוציא המוראה עם הנוצה שעליה,

מבחוץ יפול מיד כשיזרקנו למערכה לכן צריך לספג בו המלח דהיינו ללחלוcho שידבק יפה, וממ"ש בתוספתא ספגו ולא מלחו מלחו ולא ספגו כשר נראה דמלחו היינו במקום היבש מבחוץ, וספגו במקום לחלוחיתו מבפנים, אבל משמע מזה שצריך גם למלחו ככל הקרבנות, ולפ"ז קמ"ל מתני' דאף ספגו מבפנים, שהעוף אע"פ שהוא שסוע הי' סגי במלחו משני צדדין מבחוץ וקמ"ל שאף ספגו מבפנים, [שו"ר במרדכי פ' כל הבשר סי' תש"כ שכ' מתוספתא זו דבעינן מבפנים ומבחוץ עי"ש], וצ"ל דאף בראש יש חלל לסופגו בפנים.

שם וזורקו ע"ג האשים, דין זריקה מצינו בהדיא רק בעולה מקרא דועשית עולותיך הבשר והדם כדלעיל ס"ב ב', וכן הרמב"ם העתיק ד"ז רק בעולה, והיינו נמי דינא דמתני' הכא, וכמו שבעולה עומד ע"ג הכבש וזורק בהפסק אויר שבין כבש למזבח, ה"נ בעוה"ע עומד ע"ג הסובב וזורק, ובה מבואר מ"ש בתוספתא דמנחות פ"ו ה"ב דאימורי ק"ק וקק"ל מולחין אותם ע"ג המזבח ואיברים ע"ג הכבש, דכל האימורים שמקטירן מע"ג המזבח מולחין למעלה, אבל איברי עולה שזורקן מהכבש ע"כ מולחין בכבש, [ובגמ' מנחות כ"א ב' לא הזכירו האימורין מפני שיש חילוק בין אימורי עולה לשאר אימורין], והיינו דאשכחן רק בעולות דנותנין האברים ע"ג הכבש, כדתנן גבי תמיד, וכן במוספין כדתנן שלהי שקלים, [מיהו בירו' שם מפרש דשל ר"ח ניתנין ע"ג המזבח למעלה אבל בתלמודן סוכה נ"ד ב' גרס תחת כרכוב המזבח, ופרש"י דהיינו על הכבש מחציו ולמעלה, ולמש"כ אף מדין זריקה יש לפרש דהיינו ע"ג הכבש], שו"ר שכבר כ"כ מרן זללה"ה בסי"ז סק"ו, (ולא הזכיר דין אימורין וסתם כדסתמו בגמ').

ויש להסתפק בעוה"ע כשהיא רבה במזרח ומולקת ע"ג המזבח אם מקטירה מהכבש או מהמזבח, ובפשוטו נראה דאחר שעלתה על המזבח אין להורידה ושפיר זורקה ממקומו,

ולכאורה הלאו אע"פ שלא הקטירו כיון שהוא ראוי להקטרה, ואמנם יש חילוק בלשון בין לא יבדיל לולא יבדיל, וכן בלשון המשנה לא קתני ואינו מבדיל אלא ולא הבדיל, אבל עדיין אין בזה להכריע שאין זה לאו, ואפשר דמשמע לי' להרמב"ם מסוגיא דגמ' ס"ו א' דלראב"ש ולא יבדיל היינו שא"צ להבדיל, דעד כאן ל"פ רבנן עליה אלא בחטה"ע אבל בעוה"ע מודו, ואם אמנם ראב"ש סבר כן יש בזה סמך, אבל צ"ע אם לראב"ש ד"ז מבואר, שו"ר בסה"מ שרש שמיני שביאר דכיון דכתיב בעולת בהמה ונתח אותה לנתחיה פירש כאן דא"צ להבדיל, וצ"ע דבפשוטו כדי שיהא קרבנו מהודר ראוי שלא להבדיל כמ"ש בתו"כ דמה"ט מקריבו בכנפיו.

שם ואם הבדיל כשר, פי' שכשר להקטירו כך, ועתו"כ.

שם לא הסיר כו' כל ששינה בה מאחר שמיצה את דמה כשרה, יש לעי' כיון דאפי' לא הקטיר כלל כשר מה שיך להזכיר כל הני, ותיקן אחי הר"י נ"י דקמ"ל שיש ע"ז שם הקטרה ולא אמרינן דכלא הקטיר דמי, ולכאורה לפ"ז אחר שמשלה בהן האור לא יורידן להשליך המוראה או למלחו, - לא ספגו היינו לא מלחו כלל, אבל בתוספתא קתני מלחו ולא ספגו ספגו ולא מלחו כשר.

ולהכי נאמר בנוצתה שיטלנה כמו שהיא נמשכת עם כל הנמשך עמה, ודברי רי"ש ביאר איך נוטלה, אבל ברמב"ן נראה דפליגי בפי' מוראה דקרא אם זה כולל הקורקבן ומעיים היוצאין עמה, [ופי' הרמב"ן בדעת אונקלוס צ"ב דאיך השמיט הנוצה, וע"כ דבאוכליה היינו תרגום דבנוצתה פי' נוצתה של המוראה, ור"ל כאבא יוסי דהיינו כל היוצא מן המוראה או עם המוראה, אם מלשון פסולת או מלשון הוצאה וכ"ה לשון קורקבנה של המוראה ולא של העוף], - הרמב"ם בפ"ו הכ"א פי' שמסירן בידו, וכנראה פי' דח"ק דקאמר יכול יקדיר בסכין פליג ארי"ש וסבר שלא יקדיר בסכין אלא ביד.

שם שיסע ולא הבדיל, השיסוע הוא מגבו כמ"ש רש"י והרמב"ן עה"ת והיינו בכנפיו בין כנפיו, ולכאורה לא הבדיל היינו שהסע בגבו מחובר מעט בסופו, [ולא מיירי בהבדלת העוף לשני חציים בחלק התחתון ג"כ ועי' להלן מדברי הר"מ בסה"מ], ולכאורה הא דחותך כמין ארובה להוציא המוראה זהו בכריסו.

הרמב"ם בפ"ו הכ"ב כתב דא"צ להבדיל, וצ"ע מנ"ל לפרושי האי לא יבדיל דא"צ, ומה בין זה לולא יבדיל דחטה"ע שפי' שזה לאו, וראיתי במלא"ש בשם היראים [נסי' שע"ו ולפנינו שיי"ט] שכתב שזה באמת לאו,

קיצור תוכן הענינים

א. ס"ג א' ומלמעלן ניסוך היין כו' כולה מתני' מתפרשא באמה אילך ואמה אילך של הקרן, ולפ"ז ספלים של הניסוך היו בגוף הקרן, וכ"מ בשטמ"ק ס"ד א' אות ד' דיש ד' אמות מהסובב עד הספלים וכן פי' שם בהשטטות בשם תו', וה"נ מסתברא דאם ברצפה שליד הקרן א"כ הו"ל בדרום או במערב, ולכא"ו היינו דאמרינן נ"ד ב' שהיו חלולות, ואפשר דמה"ט אמרו לו הגבה ירך לפי שבקרן יכול להסתיר ולנסך על רגליו.

ולפ"ז יש לפרש דמיצוי עוה"ע עשה על הקרן דרומית מערבית, ובזה מיושב למה הוצרך להרחיק עד הקרן, וקו' תו' ס"ד א' היא רק על הקרן מזרחית כמש"כ ס"ק י"ג, וכן בסברא אם הקרן כשר למיצוי הר"ז עדיף מלמצות למטה מרגליו, ועיקר הדין נסתפק בזה אאמרו"ר שליט"א, ולשון רש"י י' ב' ובשטמ"ק שם אות ט' בשם תו' נראה דכשר ע"ג הקרן, וכ"מ בתו' בשטמ"ק ס"ד א' דציידו דלכתחלה

בעינן קרן, וא"כ פשוט דאף בקרן עצמו כשר, וכ"נ בראב"ד וברז"ה ריש קנים, ומלכד שכ' הראב"ד דע"ג הקרן אפשר לעשות מערכה ע"י הדחק, לכאורה נראה דסגי בזה שהקרן אצל מקום מערכה, למיקרי ביה ומלק והקטיר ונמצה, ובעלמא ודאי דקרנות עצמן בכלל מזבח, ואי לא אותה הוה מפרשינן מזבח דאשם בקרנות לראב"ש, ומהא דלרבי נ"ג א' הכל מיקרי קרן עד חוט הסיקרא ג"כ נראה שאין הקרן כדבר בפ"ע, וכן לראב"ש הקרן בכלל שיעור חצי המזבח, ועי' תוספתא פ"ו ה"ה, מיהו יש לדון מדכתיב קיר דקרן לא מיקרי קיר, אבל בגמ' ס"ד ב' ס"ה א' לא מיעטו קרנות מקיר, ועי' תוספתא פ"ז ה"ג, והא דאיצטריך קיר היינו דלא נימא שיתן על מקום הקטרה ממש. – למ"ש רש"י בחומש דמזבח של משה לא ה"י לו סובב הילוך ע"כ נעשה בראש המזבח ומסתבר שמיצה בקרן דדוחק לומר שעיקר המצוה למטה מרגליו, מיהו עסק"ה.

ברם קשה מה שדקדק אאמור"ר שליט"א מסוגיא י' ב' דאמרינן דלראב"ש האי מקום לחוד והאי מקום לחוד, ואם כל מקום שכשר לחטאת כשר לעוה"ע, א"כ גם לרבי ניחא דרחוק מן הקרן כשר רק לעוה"ע, וחשיב שפיר האי מקום לחוד, ולא מסתבר לומר דרבי וראב"ש פליגי בדין קרנות בעוה"ע, וי"ל דלרבי שחטאת כשרה מן החוט ולמעלה לא ניכר מקום זה לעצמו משאר הקיר ולכן לא מסתבר לפרושי אותה בחלק זה של הקיר ולא עוה"ע, מאחר ששניהם כשרים בקרן אלא שחטאת דוקא קרן, אבל לראב"ש דחטאת מקומה מובדל בקרן עצמה אף דעוה"ע כשר ג"כ שם מ"מ חשיב שפיר מקום בפ"ע לחטאת, ויש להטעים עוד דלרבי קבעה תורה הרשת להבדיל בין חטאת ועוה"ע לשאר דמים וחזינן שחשבתן יחד כמקום אחד, משא"כ לראב"ש.

מיהו על הקרנות מבפנים נראה דפסול, ואף בחטאת מסתברא דפסול, ואולי ג"ז בכלל מן הקרן ולפנים דתניא בתוספתא דפסול, ואפשר דע"ג מקום מערכה פסול לכל הקרבנות וגרע משלא במקומו דתניא בתו"כ פ' אחרי על המזבח לכפר ולא על קרקעו של מזבח, ולפ"ז צ"ל דע"ג הכבש היינו ג"כ רק על קיר הכבש, מיהו מצינו הוזה על טהרו של מזבח בפנימי, וסתמות הדברים דבכל מקום במזבח כשר.

ב. ס"ה א' אם עשאה למטה מרגליו אפי' אמה כו' אם נפרש דלר"נ וראב"י נעשית בראש המזבח ממש ולא ע"ג הסובב דבעינן שהכהן יעמוד ע"ג מקום המערכה, לפ"ז ע"כ דמיצוי ומליקה לאו בחד מקום נינהו, שהרי ממצה על הקיר שתחת מקום המערכה, דלא מסתבר לדידהו שממצה רק על גופה של קרן, ולפ"ז ה"י נראה דכו"ע מודו דמחוט הסיקרא ולמעלה כשר למיצוי, ולא נחלקו אלא במליקה דבעיא מקום הקטרה ממש, ומיושב בזה דמתני' דחוט הסיקרא ראב"י היא דהוא תנא דמדות, וכן אם במזבח הנחשת לא ה"י סובב ע"כ דמולק בראש המזבח וממצה למטה מרגליו, והיינו דקאמרי ר"נ וראב"י שה"י עושה כדרך שעשו במזבח הנחשת, וכיון שלא הוזכרה בתורה מצות קרנות בעוה"ע ע"כ דאף למטה מרגליו כשר, ולראב"ש דחטאת רק בגופה של קרן ע"כ דהרשת להכשיר עוה"ע עד חצי המזבח, ובזה חידש ת"ק דכיון שעמידתו ע"ג הסובב יכול להושיט ידו אמה סמוך לו ולמולק, וכן לר"נ וראב"י אמה סמוך לראש המזבח, ובזה מיושב מה שטרחו תו' להסביר הכשר האמה אחת והרי לר"נ וראב"י אפי' ג' אמות כשר, אבל אם אינו מולק על הסובב לדידהו א"כ לא מצינו הכשר אלא בדברי ת"ק באמה סמוך לו, וכן בתו' נ"ד א' לכאורה משמע כן, עסק"ד ר', וכ"נ בראב"ד ורז"ה ריש קנים דלדידהו מולק בראש המזבח ממש, וממצה על הקרן עצמה, אבל ברש"י מבורר דאף במיצוי פליגי וכ"ה סתמות הדברים בדעת כל הראשונים, ולק' סק"ו חזרנו מכ"ז דאף לר"נ וראב"י מולק ע"ג הסובב, ומתפרש הכל בע"א, ולכן קצרנו כאן.

ג. נ"ד א' מיתבי עוה"ע כיצד כו' יש לעי' אמאי לא פריך מחטאת דג"כ כשרה מחוט הסיקרא בדרימית מזרחית, ואי משום דלראב"ש ל"ק, הא ה"נ לר"נ וראב"י ל"ק, ולכאורה ראי' מזה לפר"ת דרק ממעשה המליקה פריך, מיהו נראה דעיקר הקושיא למה בחרו בקרן זו לכל מעשה העוה"ע, אבל בחטאת שנותן על כולם ל"ק מ"ט גם בקרן זו נותן, ואף דבדיעבד כשר בקרן זו לחוד, י"ל דאה"נ אבל קושיא דעוה"ע אלימא ליה, ועסק"ד עוד בזה.

ולפר"ת מבואר בגמ' דאף שרגליו ע"ג המזבח אם מושיט ידו לחוץ ומלק פסול, ולמאי דמשני שקידשו האויר, אם נפרש דלגמרי קדשוהו דהיינו שאף הרצפה מקודשת אלא שאינה ראויה למצות מזבח לכתחלה כדין רצפה לר"י נחא, אבל בתו' פ"ז ב' נקטו דאור זה אינו מקדש פסולין וצ"ל דמ"מ לענין מליקה סגי בזה והיינו משום דרגליו ע"ג הסוכב וסגי בקדושה זו לטפול האויר למקום רגליו, ופשטות הגמ' דאי לא דקאמר הטעם משום חלקו של טורף לא הוה קשיא לן לרב דלא הי' שם יסוד היכי קדיש, דפשיטא דאף הרצפה אפשר לקדש, אלא דטעמיהו דהתו' מפני שהרצפה בדוקא לא קדושה וא"כ מנלן דאוירה מקדש, שהרי אינה אויר של מזבח, ומ"מ י"ל דקדושה כרצפה לר"י, והרצפה עצמה אינה ראויה לדמים ולכן אין כאן יסוד לדמים, אבל האויר וקיר המזבח שפיר קדשי לדמים, וכבר תמה מרן זללה"ה במה דנקטו שאין מקום זה מקדש פסולין ולכאורה לא גרע מכבש דאינו בחלקו של טורף ומקדש פסולין.

אפשר לומר דלרב אם היו בונים יסוד היו ממעטין מחלקו של בנימין אמה, כי עי"ז נעשה המקום הזה כרצפה ובטל שם אויר מיניה, תדע דאף ללוי אין דינו כיסוד אע"פ שהוא באויר בגובה אמה.

ד. נ"ד א' מיתיבי עוה"ע כו' מדלא הביאו בגמ' היכן מולקה משמע דממציו לחד נמי פריך, ואמנם הו"מ למדחי דכיון שנותן על הקיר אין לנו ענין באויר שאצל הקיר דכיון שהקיר מזבח הניתן עליו כניתן בחלקו של טורף דמי, מ"מ שפיר סתמו הדבר בגמ' משום דאכתי הו"מ לאקשווי ממליקה, וגם י"ל דס"ל לגמ' דהאמת שאין להזות במקום שהאויר אין בו קדושת מזבח, ועכ"פ לא היו קובעים דין עוה"ע בקרן זו שיש חסרון בנתינתה, שו"ר בילקוט גריס כל הבריתא בגמ' אבל גריס באוירא בעלמא הוא דקא יהיה וזה מתפרש על המיצוי, ולפ"ז אף לרש"י אויר מזבח מעכב במליקה אלא דס"ל שאף ממציו פריך, וכ"מ בגמ' פ"ז ב' דבכל מליקה העוף באויר מזבח, ועתו' שם.

שם תוד"ה ואי, וקשה דא"כ הו"ל לאתויי ממתני' כו' לשון הבריתא שבגמ' אינו כמתני' וגם לא כבריתא דלמטה מרגליו ולכן נקטו שזוהי בריתא, אבל נראה שכל השינויים בטעות שהעתיקו לשון מתני' דחטה"ע ושינו עפ"ז, והעיקר דגרסינן כלשון מתני' דעוה"ע או כגרסת הילקוט דמתי בריתא דלמטה מרגליו, ואאמו"ר שליט"א הק' איך ס"ד דמשאיר שירים הא דרשינן ס"ה א' דמו כולו, והי' נראה דתו' מפרשים כולו לומר דראש וגוף בעינן, אבל בדף ס"ו ב' הביאו לשון זה ופי' כולו כפשוטו, ולכן יש לפרש דכיון שג"ז מתמצה ל"ק להו מכולו, מיהו ודאי דל"ג שירים כלל ונמצה דמו כולו כמסקנת תו'. – שם בא"ד ומיהו למ"ד אין עושין מערכה כו' צ"ב אם כונתם דלא מהני באויר שאחר הסוכב או דכונתם בסוכב, ולכאורה באויר שאחר הסוכב פשיטא ומה שייך לומר ע"ז נראה, ועוד דמנ"ל דס"ל שזה קדוש, הרי כל הוכחתנו מעוה"ע, והו"ל לתו' לומר דמסתברא דמודו דקדוש, ולפ"ז מבואר כאן דמפרשי דלדידהו מולק ברש"מ, אבל לעומת זה ק"ק מה שסיימו דהכא מיירי למ"ד עושין מערכה כו' פשיטא כיון דלדידהו לא קאי אסוכב, ועי' לק' סק"ו נתבאר. – ולכאורה א"צ לפרש כונתו מפני שגם האויר ראוי למערכה אלא שא"א, אלא דסגי באמה סמוך ליחשב אצל מקום מערכה, וכמ"ש ס"ה א', וכונתו שם דהאמה שתחת הסוכב נחשבת קרן אע"פ שמתרחקת מהקרן אמה דהיינו רוחב הסוכב.

ה. ס"ב א' אלא מעתה כיוור לרבי וסוכב לריב"ז ה"נ דמעכב כו' אין דתניא כו' משמע דפשט דכיוור לרבי מעכב וכפרש"י, וקשה שלא מצינו כיוור במזבח האבנים, ועוד דת"ק דריב"ז היינו רבי ולמה לא הזכיר כיוור, ונראה דאמנם במזבח הנחשת מודה רבי שהכיוור מעכב, אבל לא למדו מזה למזבח אבנים כמו שלא למדו ממנו להצריך רשת, דכיוור ורשת הם ממעשה הנחשת ואינם שייכים במזבח אבנים, וכן כרכב דלא נשתרקו כהנים שייך רק בנחשת שמחליק, וכ"מ מהשמטת הרמב"ם דין כיוור.

שם ותנא איזהו כרכוב כו' זה הסוכב, יש לעי' לריב"ז דהרשת מסתיימת באמה תחת הסוכב, אם הי' המזבח עשר כר"י, א"כ למה נאמר שהרשת יהא תחת כרכובו והו"ל רק עד חצי המזבח, אבל לרבי קמ"ל שיהיו הציורים ברוחב אמה והרשת עד הציורים, (מיהו גם במזבח הזהב מצינו מתחת לזרו ולכא"ו הי' מופלג אלא דהתם לא כתיב שיעור), – יעוי' ברש"ש משה"ק מגמ' שבת צ"ב א' וכבר הק' כן בדעת זקנים מבעלי התו' פ' תרומה וע"כ דלחוחא דמילתא נקטו כן בגמ', ועפ"ז אפשר ליישב

קאי על הסובב, ועי' בספר מרן זללה"ה שפי' דעבדי ליה ברש"מ ממש, והרמב"ם סתם והביא הכשר למטה מרגליו רק לענין מיצוי כדתנן דינא דחוט הסיקרא.

ז. יש להסתפק אם הכהן המולק צריך ג"כ לעמוד בראש המזבח או דסגי בזה שהעוף שם, ואמנם בפשוטו ידו בתר גופו גירא, אבל יש לדון אם גם הכהן עצמו ככלי שרת ואפי' מקצתו חוץ למזבח לא ימלוך וכרגליו חוץ לעזרה, או שלא נאמר דין בכהן וכל שעיקר עמידתו במזבח הרי העוף בתר עיקר עמידתו גריר וכשר לכתחלה, ואפשר גם שאפי' עומד הכהן ע"ג הכבש ומושיט ידו לסובב דשפיר דמי כיון שרגליו במקום הראוי לקדושת מזבח, וכן אם אורז מזבח מקדש אף בדקאי אארעא ויש ללמוד מזה דהמזבח מקדש מתוך ידו ולא גירא בתר גופו, י"ל דאף למליקה יהא כשר בכה"ג, ונראה שאין דין בעמידת הכהן שהרי עומד ע"ג הסובב ואע"פ שמושיט ידו לחוץ וגם חלק מגופו בחוץ כשמתכופף, וראי' זו רק לפרות' נ"ד א' פ"ז ב' דאורז שאצל הסובב פסול למליקה אליבא דר"נ וראב"י, ומ"מ כ"נ, אבל היכא דעיקר עמידתו בכבש דקדוש כקדושת מזבח צ"ע אם בתר גופו גריר דלא חשיב במקום הקטרה, ובעומד על הרצפה דעת אאמור"ר שליט"א דפסול אף אם סגי באורז מזבח לקדש, ובעומד על היסוד י"ל דכשר דסו"ס ע"ג מזבח קאי, ובזה יש ליישב מ"ט קבעו מליקת עוה"ע בקרן דרומית מזרחית ולא אמרו על הסובב מיד כשיורד, דכיון שע"ג הכבש פסול ראוי להרחיק מהכבש דאל"כ קרוב לחוש שיעמוד ע"ג הכבש כשרבים הכהנים וגם מקומו מרווח טפי מאמה סובב. – במיצוי הדם אין דין להעמיד העוף במקום הקטרה דרק על מקום הדם במזבח נאמר ד"ז, וכמו שהוכיח אאמור"ר שליט"א מדברי התו' נ"ד א'.

ח. ס"ג ב' אר"א ה"ק בכל מקום היתה כשרה למליקתה כו' בפשוטו מתפרש דנעשית היינו המליקה וההזאה, דאם נעשית היינו ההזאה בלבד הול"ל ומליקתה בכל מקום כשרה, ותו לא, ולמה ליה למהדר אלא זה הי' מקומה, וכ"מ ברמב"ם, וצ"ע בזה ברו"ה ריש קנים, – מליקה בכל מקום בעזרה כשרה, והא דקתני מליקה בכ"מ במזבח, לרבותא נקטיה דאפי' במקום מליקת עוה"ע כשר, וכ"מ בגמ' ס"ז א' דמייתי לה לענין זה, וכ"כ הרו"ה, תדע שהרי גם כשעומד בקרן מערבית דרומית לא קאי ע"ג היסוד ונמצא שמליקתו ברצפה וממילא הרי היא ככל רצפת העזרה.

שם אלא זה הי' מקומה להזאתה, פי' לכתחלה דבדיעבד מחוט הסיקרא ולמטה כשרה כמ"ש בברייתא, מיהו יסוד בעינן כמ"ש תו' מסוגיא דמנחות ס"א א', ונראה דה"ה במנחה שאם הגיש בכל מקום כנגד היסוד כשרה ואם הגיש שלא כנגד היסוד חוזר ומגיש, ואפשר דמנחה גם למעלה כשרה, אלא שאין ראוי להעלותה. – והא דלא פי' בכל מקום היתה כשרה בדיעבד להזאתה, היינו משום שאינה כשרה אלא מחוט הסיקרא ולמטה כנגד היסוד.

ט. שם הזה ולא מיצה כשרה, בשטמ"ק ל"ג לה וכו' ברש"י, שם מיצה דמה בכ"מ במזבח כשרה, פי' אפי' על למעלה או שלא כנגד היסוד, ומדקאמר טעמא משום דמיצוי אינו מעכב ש"מ דלמ"ד מעכב אף מקומו מעכב, והיינו כמו ההזאה למטה מן החוט כנגד היסוד, ולפ"ז למ"ד אינו מעכב מצינו ג' מקומות למיצוי, אלא אפשר דמקום המיצוי בדרומית מערבית אינו מפני מעלת המקום אלא דכיון דקאי התם ממצה התם, וכן יש לדון בשיירי הדם דמקומן במקום יציאתו אם זה רק משום אין מעבירין או דמקום זה עדיף, ולכאור' פשוט שמקיים מצות מיצוי בכל מקום אלא שביטל ההידור דכנגד היסוד, אבל כל מקום במזבח שייך בו ענין מיצוי כמו בעוה"ע, דאל"כ מה שייך להזכיר בזה כשרה, וכ"מ במנחות ג' א' דתלינן דמיצוי דחטה"ע עביד, ואם אין זו מצוה איזו סברא יש לתלות שמשחק בעוף, וכ"כ מרן זללה"ה בסי"ב סק"ב, וכ"כ אאמור"ר שליט"א במנחות בדעת תו' שם ט' א', ולפ"ז ניחא משה"ק מרן זללה"ה דשירים צריכין איצטבא דהכונה כששופכן ליסוד שצריך לשפכן מיד ליסוד ולא דרך מקו"א, אבל כאן שממצה לקיר הרי ממצה מיד למקומו הראוי, ואמנם מפסיד מצות יסוד אלא שבדיעבד כשר.

ס"ד א' ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש, יש לעי' למה הוזכר כאן דם הנפש, וברש"י נראה דר"ל ובלבד שכבר נתן מעיקרא כשהי' דם הנפש, ומזה משמע שהמיצוי אף דם שאינו הנפש, וכ"מ מנטל את הראש והקיף בית מליקתו דסתמא כבר כלה דם הנפש, אבל למ"ד מיצוי מעכב לא

מסתבר דסגי בדם שאינו דם הנפש, וכיון שכן צריך ראי' לחדש דבעינן מיצוי גם לדם שאינו הנפש, ועראב"ד בתו"כ שכ' דדם הראש אינו דה"נ, ופשטות לשון והנשאר משמע מאותו דם שהזה, ולפ"ז יש לפרש ובלבד שישאיר מדם הנפש להזות כראוי, וכיון שממצה צריך להזהירו שישאיר דה"נ, ומשה"ק רש"י דמשמע כל דמה י"ל דכיון דקאמר ובלבד, הרי אמר בהדיא ובלבד שיתן גם למטה בתחלה או בסוף, וע"ע לק' סק.

י. ס"ד ב' מתני' שיירי הדם הי' מתמצה על היסוד בפרש"י נראה שהדם מתמצה על הקיר ומשם ליסוד, ומפרש מיצוי דחיקה על הקיר, ולכאורה הי' נראה דמיצוי היינו יציאת המיץ, כדחזינו בשופטים ז' דמעשה הדחיקה קרי ויזר מלשון כבישה ועצירה, ועי"ז וימץ מן הגיזה עי"ש, ולפ"ז אף בעוה"ע דכתיב ונמצה על קיר היינו שהדם ילך לקיר אבל א"צ שידחקנו לקיר, מיהו צריך שיסמיכנו לקיר ולא יתיו מרחוק דהו"ל הזאה, וכן לשון הקיף בית מליקתו היינו הסמך ולא דחק כמו מקיפין חביות ביצה ל"ב ב', וכיון שאין בלשון מיצוי שייכות לקיר אין לפרש מתמצה על הקיר ומשם ליסוד, מיהו נראה דרש"י למד כן מסוגין דילפינן קיר התחתון שהשירים שלו מתמצין ליסוד ופרש"י דהיינו הדם שניתן על הקיר הזה יורד ליסוד, ואם איתא דהמיצוי באויר א"כ מה לנו לקיר, ובכל מקום יכול לכוין ידו מול היסוד ולמצות, וכ"מ בלשון רש"י במתני', וכן בגמ' אמרו והדר נעביד מתתאי משמע שצריך לירד ולעשותו למטה, וכן בגמ' פ"ח א' אמרו אי דמגע להו היינו מיצוי ומשמע דמיצוי היינו בנגיעה בקיר, וכן בגמ' ס"ג ב' אמרו דמיצוי בכ"מ כשרה והיינו על הקיר, דבאויר ע"כ שימצה כנגד היסוד ולא בקרן דרומית מזרחית, ולפ"ז מצאנו מקור דמקום עולה מקום שירים כמ"ד הכי פ"א א' שהרי בחטה"ע אמרה תורה אל יסוד וממצה לקיר התחתון, ומ"ד צריכין איצטבא סבר דמיצוי שאני, ומרן זללה"ה הק' דדין שפיכה ליסוד מחטה"ע ילפינן והיכי מצרכינן איצטבא לעיכובא הרי בחטה"ע לפרש"י לאו לאיצטבא יהיב, וי"ל דישפוך אל יסוד שאני מימצה אל יסוד, ומצאתי בראב"ד בתו"כ שאמנם כתב כן דשירים דחטה"ע שאני משירים דצריכין איצטבא.

מיהו נראה ליישב פשטות הדברים שממצה באויר אל היסוד, ומה שאמרו קיר שהשירים שלו מתמצין ליסוד אין הכונה שמה שנותנים ע"ג הקיר מתמצה, אלא ה"ק והנשאר בעוף מדם ההזאה לקיר ימצה מאליה, ולא מיירי במה שניתן על הקיר דזה לא מיקרי שירים שלו, ואמנם אף כשמוזה למעלה יכול להוציא ידו ולמצות ע"ג היסוד, אבל כיון שהדבר ספק באיזה קיר הרי סתמא דמאליו מתפרש בקיר התחתון, ומ"ש והדר נעביד מתתאי היינו שיוציא ידו לחוץ ויתמצה על היסוד, והא דאמרו פ"ח א' מיצוי הוא היינו משום דהזאה היינו בכח למרחוק וכשמגיעו אצל הקיר לאו הזאה מיקרי, ולפ"ז אף שירים דחטה"ע בעו איצטבא ואדרבה כיון דמועטין הם ולא יגיעו ליסוד לכו"ע בעו איצטבא.

לכאורה החילוק בין הזאה למיצוי דבהזאה הולך מכחו למרחוק ובמיצוי יוצא מעצמו ואפי' מנטף מלמעלה ליסוד אין זו הזאה כיון דלאו מכחו אזלי ואף אם יזה לכוון היסוד כיון דנפילה ממילא נמי היא י"ל דכשר, ואם ידחוק בעוף שיתיו בכח אל הקיר לכאורה יש להכשירו מדין הזאה, ולפ"ז הי' ראוי שלא ידחוק שיצא בזרם דבכה"ג כהזאה דמי, מיהו כיון שמסמיכו לקיר ואין קילוח הולך לצדין מכחו חשיב שפיר מיצוי.

ק"ק לפרש"י דממצה השירים לקיר היכי מיקרי אל יסוד הרי סתמא דמילתא ההזאה דמה מועט ולא ירד חמש אמות מהחוט עד היסוד, וצ"ל דכיון שאין לדם מקום בקיר הזקוף הרי הנתינה עליו מתייחסת ליסוד, וכדאשכחן בעולה דנתינתה מיקריא אל יסוד כדאמרינן נ"ג ב' עולה טעונה יסוד.

יא. ס"ד א' שיירי הדם דכתיב כו' קרא דמייתי נאמר בפנימיות, אבל תו' ורש"י במתני' פי' דבחיצונות מיירי, והנה הנקבים לדמים היו בקרן ושמא משום זה אף הפנימיות נתן בקרן בצד מערב, מיהו לא מסתבר שלא יתן מיד במקום יציאתו וע"כ הי' שיפוע שיגיעו לנקב, — שיירי הדם דחטאת נותן ביסוד דרומי סמוך לירידתו, אבל שיירי הדם דעולה ואשם יכול הי' ליתן בין במערבית בין בדרומית שהרי סיים מתנותיו בקרן, ושמא מתני' דתמיד פ"ד כמ"ד נ"ג ב' נותן וחוזר ונותן, ואז גמר בדרומית, אבל ביומא ט"ו א' מבואר דלשון זה משמע מתנה אחת, עי"ש, וצ"ל דכיון שלפי הסדר דרומית אחרונה חשיב שגמר בדרומי, ובעיקר הנדון אם יש מצות שירים בכל הנתינים למטה יש לדון דלא מצינו כן

בתורה ובמתני' דאיהו מקומן, ובלשון רש"י מבואר דרק אם נשאר הדין כן, וד"ז מבואר במתני' דתמיד, ועתו' נ"ג ב' ד"ה העולה, ועמתני' פ"ט א' מפני שדמה ניתן על ד' קרנות ועל היסוד, וערש"י שם, ואם אין מצוה להשאיר באשם ניחא, והרי מצינו שייחסה תורה מתן דמים התחתונים ליסוד וכיון שכן שייך לפטור מפני שכבר נתן אל יסוד, וכ"ש למ"ד מקום עולה מקום שירים, אלא שזה בוריקה וזה בשפיקה, ועפי' המיוחס לראב"ד רפ"ד דתמיד שהאריך בזה, שו"ר בספר אאמור"ר שליט"א ס"ח סק"ב שהביא כן מהגר"א.

יב. ס"ב ב' שני כבשים קטנים כו' נראה דהכבש שלסובב ה' ישר, דנראה בגמ' וברש"י ס"ג א' שאין כבש משופע יותר מהכבש הגדול, ואם הכבש שלסובב מתחיל עם הכבש הגדול הרי הוא משופע כחמש אמות לאמה, ועוד שהרי יצא אחר בית הדשן שהוא עשר אמות אחר תחלת הכבש הגדול, ואז כבר על הכבש יותר מג' אמות ונמצא שאפי' ה' משופע ה' שיפועו קל כמעט ישר, ועדיף לעשותו ישר ושיצא מהכבש הגדול בגובה הסובב, וצריך לדחוק כן בלשון רש"י, – אבל הכבש הפונה ליסוד ה' משופע שעי"ז ממעט בהילוך של ל' אמה ויותר, וכן ממעט בבנין ובתפיסת שטח העזרה, ולפמש"כ רש"י ס"ג א' דהכבשים הקטנים היו בשיפוע של ג' אמות לאמה יצאו שני הכבשים הקטנים בערך זה מול זה.

כתב אאמור"ר שליט"א בשם מרן זללה"ה דהכבשים הקטנים יש בהם דין כבש לקדש פסולין, ונראה להוכיח כן מדאמרין פ"ח א' דחטה"ע פסולה יכול להזות מדמה בלי להורידה ופרש"י דמלקה בראש המזבח, ואם כבש זה אינו מקדש אין אפשרות להגיע ליסוד בלא שיוורידה, וכ"מ בגמ' פ"ה א' דמשכח"ל עולה ששחטה ברה"מ ויזרוק דמה, ולפ"ז נראה שהכבש ה' מגיע ליסוד בגובה היסוד דאם הכבש מגיע עד הרצפה לא יוכל לעלות ממנו ליסוד שהיסוד גבוה אמה ולא תעלה במעלות, מיהו מסתברא שלכוון מערב ה' משופע שיוכל לירד ולעלות עליו מהרצפה (וע"ע בפנים בזה).

שם הני שיתין וארבעה הוו, בתו' כתבו דסוגיין כלוי אבל ממה שהק' בגמ' נ"ד א' משיניא דשמעתין אדרב משמע דקים לגמ' שאף לרב ה' כן, דהאמה יסוד אע"פ שלא היתה בנויה היתה חשובה חלק מהמזבח וגם קדשו אוריה ואפשר דאף הרצפה, ושמא תו' לשיטתם פ"ז ב' שאותה אמה אינה מקדשת פסולין ומ"מ מסתברא דאף לרב כמו ללוי לא בנו באותו שטח את הכבש ואף אותו כבש שפונה לסובב ה' פורח כנגד אמה יסוד.

יג. ס"ד א' מ"ט רי"א מפני שקרובה כו' אעיקר מקומה בדרומית מזרחית בעי מ"ט, כ"מ בגרסת השטמ"ק וברש"י, וכבר העירו תו' בשטמ"ק אות מ' דהו"מ לאתויי מסיפא בהדיא.

שם תוד"ה מפני, תימה ולמה הוא הולך כו' פשטות דבריהם אקן דרומית מזרחית ומבואר שלא ה' הכבש עד הקרן, ועי' לעיל סק"ז דלכך הרחיקו עשייתה עד הקרן כדי שלא יעמוד על הכבש, והא דלא הקשו על דרומית מערבית י"ל דפשיטא להו שאם ה' בראשו של מזבח מיצה על הקרן ולא תחת רגליו וכמש"כ סק"א ולכן הוצרך לעמוד אצל הקרן.

לכאורה נראה דמע"ג הסובב בקרן דרומית מערבית א"א לזרוק המוראה ונוצה לבית הדשן, דמראש המזבח יש שיפוע גדול אבל להגביהו ע"ג הכבש ולהגיע למרחוק זה צריך כח גדול, ולא משמע שתחת הכבש ה' חלול כדאמרין קיר הכבש, ונמצא פורח כו', וכיון שתחת הכבש אינו יכול לזרוק ולא ע"ג, ע"כ לעשותו למעלה ומשיעור ל' אמות מבואר שעשאוה למעלה, וכן הוכיח אאמור"ר שליט"א מהא דמתה בעשן, ולמש"כ לא יכלו לסבב ולעשות בסובב בקרן דרומית מערבית, וגם אפשר שהי' קשה להם לילך לחזור מפני העוסקים במזרח.

בפשטו ה' נראה דכל פינות דלימין היינו רק בהליכה, אבל אין ענין שלא לחזור דרך שמאל, אלא לפי שנקבע דרך ימין בהליכה הרי החזור דרך שמאל מוכיח על עצמו שלא עלה דרך ימין משום דסתמא עולה בזו וחזור בזו, ולפ"ז בסובב אם ה' רק כבש אחד דכל העולים ע"כ חוזרין דרך שמאל אין חסרון בדרך שמאל, אבל ברש"י ותו' בסוכה ובשמעיתין אין נראה כן, ובשו"ע אור"ח סי' קמ"א ס"ז משמע כן שכ' דאם עלה דרך שמאל יחזור דרך שמאל, ובעיקר הדברים אין קו' אם הוצרך לחזור

על עקבו בסוכב, אלא שהדבר קשה לעבור ברוחב אמה אם יעמוד שם עוד כהן, ויתכן שהרוצה יכול לעבור בחלל שבין הכבש למזבח שהי' שם אויר שתי אמות שהכבש פורח למעלה.

יד. ס"ג ב' מתני' שהיו עולין ויורדין על העקב, יש להסתפק אם עלו במערבו של כבש ג"כ או דבכבש ראוי שיעלו ככל הכהנים וכדתנן יומא, ולכאור' הי' נראה דרק במזבח פנו לשמאל, ויתכן שלכך לא נאמר במשנה שעלו לשמאל דרק אחר העליה פנו לשמאל, אבל לשון הבריתא עולין דרך מערב ק"ק לפ"ז, אבל באמת לשון המשנה בסוכה עלה בכבש ופנה לשמאלו, וקצת משמע שעלה כדרך כל העולין. ס"ד ב' הקפה ברגל, יעוי' ברש"י וברא"ש בתמיד שם, ומדבריהם נראה שאם הי' עולה לנסך בלבד הי' נוטל עמו הנסכים לשמאל, וזה קשה כמשה"ק בשטמ"ק דהשתא נמי מכבש קאי, וכבר כתב אאמור"ר שליט"א דמפני כבודו של כה"ג נושאים עבורו הנסכים עד הקרן, ולעולם פונה למזרח, שם ימין דמזבח, עי' ס"ב ב' רמי גברא אאפיה, ואפשר דגם כאן רמז דבכבש עלה בימין ואח"כ בימין דמזבח, וניחא ל' להזכיר דיש משום ימין גם בפניה זו.

טו. ס"ד ב' הא כיצד אחוז בראש ובגוף ומזה, לכאורה נראה דינא קתני שיחזיק הראש באופן שההזאה תתייחס גם לראש דכן ראוי לנהוג לכתחלה, וגם יתכן שאם יזה רק מהגוף ידחה הראש אף מדין שירים, וכיון שהראש והגוף מחוברים מסתברא שאם הוזה מהראש בלבד דם הנפש כשרה, ול"ד לעולה עי' ס"ו א', אבל אין לפרש דקמ"ל שלא יבדיל הראש מהגוף דבריתא אמתני' קיימא ובהדיא קתני שאינו מבדיל, וכ"מ בבריתא בתו"כ, והא דאמרו כן חולין כ"ב א' בדראב"ש ר"ל דנקט לשון מושאל זה לומר שלא יפריד הראש מהגוף, והגמ' התם הכי פריך מאי קאמר מה להלן כו' הרי בעוה"ע פשיטא דאחוז בשניהם שהרי הם מובדלין ורק בחטה"ע איצטריך לאשמועינן שאחוז בשניהם, ועי' פירשו שהוא לשון מושאל לכוונת הראש אחוז בגוף, אבל פשוטן של דברים בבריתא דהכא היינו שאחוז בשניהם, וכ"כ הרד"ה דצריך לאחוז בשניהם עי"ש טעם אחר, ובוזה מיושב קי' תו' מ"ט לא פריך הכא מאי קאמר, וערש"י בחולין דל"מ כן, וגם מהשמטת הרמב"ם ד"ז משמע שפי' כדמפרשין בחולין, וכ"כ בליקו"ה.

בתו' ס"ה א' ד"ה דמו כתבו דבחתה"ע א"צ למצות כל דמו מדלא קתני שיקיף בית מליקתו למזבח, ויש לעי' דהא כתיב והנשאר בדם ימצה דמשמע כולו, והא דלא קתני נטל את הראש היינו מפני שהראש מחובר וממצה משניהם יחד, וצ"ע.

טז. שם ולא על קיר הכבש, דרשות אלו מדכתיב המזבח, אבל קיר היסוד לא מימעט מהמזבח, ועתו"כ, וסתם לשון קיר פי' אאמור"ר שליט"א דמשמע למקום חלול ומש"ה איצטריך המזבח למעוטינהו, והא דאיצטריך למיכתב קיר, וי"ל דלמעוטי גג המזבח, דהא בעוה"ע איצטריך מקום הקטרה והיינו גג המזבח, ואף בחטה"ע איצטריך למכתב קיר שלא לשנות מהלשון בעוה"ע, שם כיצד מולקין חטה"ע כו' ה"ה עוה"ע, בפשוטו הכל בידו הימנית וכ"כ בשטמ"ק וצ"ע בפיה"מ שלא כ"כ, ופשטות החילוק בין הבריתא לרב הוא אם ראש העוף בולט מתוך כף ידו לחוץ או שראשו משוקע לתוך כף ידו, ופרטי אחיזתו באצבעות צ"ב.

יז. ס"ה א' ונמצה דמו כולו, יש להסתפק אם זה מעכב, ורובו ודאי שפיר דמי, כי קמיבעיא לן במיצה מייעוטו מאי, ומתו' ס"ו ב' אין הכרע, ומדאיצטריך לאשמועינן מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף פסול, משמע שאם מיצה מהגוף מעט כמו שיש בראש כשר, וכן בגמ' ס"ו א' לא דנו מכח זה דבעינן רוב לעיכובא עי"ש, ומרן זללה"ה כתב בזה שני האפשרויות.

ס"ו א' ת"ר עולה אע"פ שמיצה כו' יש לעי' מנלן לחלק הראש והגוף לשני דברים, הרי אם צריך רוב דמו מן הראוי שיצטרף הרוב מראשו וגופו, וי"ל דכיון שהראש והגוף מובדלין זמ"ז וכתב ונמצה דמו כולו, הרי"ז כמפורש למצות גם מן הראש וגם מן הגוף, וכיון שנאמר שני מיצויין יש לדון איזה מעכב, ובפרט אם רק מייעוט דם לעיכובא וכמשה"כ, שם אמר רבינא מסתברא כו' יש לעי' אמאי לא קאמר דרוב העוף הוא הגוף, והראש כאבר שנחתך דמי, וי"ל דאה"נ היינו דקאמר, וכוונתו רק דאין משמעות בדרשא אלא בסברא, אי"נ כיון שנאמר בהדיא דין מיצוי גם לראש אין להכריע מסברא דהגוף עיקר, ול"ד לבהמה שלא נאמר קבלה בראש, עתוספתא דלקמן.

מהא דלא אמרו דגוף עיקר מפני שיש בו דם הנפש יש ללמוד דגם בראש יש דם הנפש, ולפ"ז אין לחדש במצות מיצוי להוציא גם דם התמצית, דלא מסתבר שיכפר כשאין דם הנפש, ולחדש מיצוי למצוה שאינו מועיל לכפר צריך ראי', מיהו אם מקיף בית מליקתו אחר שכבר מיצה פעם אחת ע"כ שכבר יצא דם הנפש ומ"מ מקיפו למזבח, ועראב"ד ורז"ה ריש קנים ובראב"ד בתו"כ בזה, וצ"ע.

תניא בתוספתא פ"ח חתך את הראש בב"א קיבל מן הראש פסול מן הגוף כשר, והנה כ"ז שלא הבדיל הראש מהגוף יוצא דם משניהם וכשר והיינו מפני שהכל כח אחד כדאמרינן חולין ק"ג א' שהשובר מפרקתה של בהמה מונע יציאת הדם, אבל משחתכו לגמרי ה' מקום להכשיר שניהם, ושמא מעוה"ע למדנו דגוף עיקר, או שמא רק במיצוי יוצא דה"נ מהראש ואינו מקלח מעצמו, אבל אם מסברא פשיטא לן דדם הפר היינו גופו קשה מ"ט לא פשיטא לן הכי בעוף ולא איצטרך קראי, ושמא מפני שבעוף החשיבה תורה הראש בדמו כולו משא"כ בבהמה שזה מאורע שנפרד הראש וחשבינן ל' כאבר שנחתך. – ודוקא שחתכו בב"א דהו"ל ממעשה השחיטה, אבל חתכו אח"כ י"ל דפסול.

לכאורה פשוט שא"א לקבל דם אלא מבית השחיטה דדם שיוצא ממקו"א לא השחיטה גרמה לו ואין זה דם שחיטה אלא דם הקזה שהנפש יוצאה בו, ומ"ש הרא"ש בפ"ד דתמיד שהדם שבלב כנשפך על הרצפה היינו מפני שמפרש שבא ללב מביה"ש ע"ש, ועמקד"ד ס"ז סק"ב שדן בזה, ולפ"ז יש לדון שאם הוסיף לחתוך בצוואר אחר ששהה מזמן השחיטה לא יחשב הדם היוצא ממקום זה דם שחיטה, ורק הנשחט בב"א חשיב מכלל השחיטה כדאשכחן בתוספתא הנ"ל דמה"ט לא חשיב כצורם אוזן הפר מה שחתך כל הראש, ועי' בספר אאמו"ר שליט"א חולין סי"ב סק"ג שנסתפק בזה.

ית. ס"ד ב' מתני' ה' מולק את ראשה ממו"ע ומבדיל, פרש"י בשני סימנין, והנה אחר שחתך מפרקת ורוב בשר ושני סימנין אף אם נשאר הראש מחובר בעור אינו חיבור, שהוא מדולדל ותלי כלפי מטה ולכן חשיב כראש לעצמו וגוף לעצמו, וזהו שאמרו דמקטיר הראש לעצמו וכן מיצה דם הראש שהם כמופרדין וגם סתמא דמילתא נפרדין לגמרי ועי' ליקו"ה בדעת הרמב"ם ובכ"מ בשם הסמ"ג.

שם נטל את הראש והקיף כו' יש להסתפק אם כבר מיצה דם הראש מעיקרא עם הגוף, ומלשון הרמב"ם משמע שכבר מיצה וחוזר ומיצה, ועי' לקוטי הלכות שהק' מיצוי זה למה להרמב"ם שכבר ה' הראש מובדל מעיקרא, ולפמ"ש"כ אף לרש"י הראש כבר מובדל, ועי"ש עוד, ולכאורה נראה דזהו המיצוי הראשון של הראש ותנא כל מילי דראש בהדי הדדי, וה"ק מיצוי הראש שדמו מועט הוא בהקפה למזבח משא"כ דגוף שמקלח קצת וסגי במעמידו אצל הקיר אף שאינו מקיף בית מליקתו ממש למזבח, ואפשר דכיון שמיצוי הגוף עיקר צריך להקדימו למיצוי הראש כדי שיהא הראש בדין שירים, וכ"כ במקד"ד.

שם וספגו במלח, בעלמא אמרינן ומלחו, ואפשר דכאן איצטרך לאשמועינן שמולח גם מבפנים דבמליחה דעלמא מולח מלמעלה ומלמטה וכאן צריך להוסיף גם בתוכו, והכי משמע בתוספתא דקתני מלחו ולא ספגו, וכ"כ במרדכי פ' כל הבשר, ולפ"ז צ"ל דגם בראש יש חלל בתוכו לספגו, ואפשר דכיון שמקטירו עם הנוצה אין נדבק עליו המלח וע"כ להרטיבו שיספג בו המלח, או דסגי במולחו במקום שמלוחלח מדמו, והיינו לשון ספגו.

שם וזרקו ע"ג האשים, דין זריקה מצינו רק בעולות כדילפינן מקרא ס"ב ב', ובאברי עולה וזורקן מהכבש וכאן זורקו מהסובב, וכן הרמב"ם העתיק ד"ז רק בעולות, ולפ"ז אף באימורי שאר קדשים ליכא דין זריקה, ובה מבואר מ"ש בתוספתא דמנחות פ"ו ה"ב דאימורי ק"ק וקק"ל מולחין ע"ג המזבח, ואברים ע"ג הכבש, דהני שדינם בזריקה ע"כ מולחין ע"ג הכבש. ובגמ' שם כ"א ב' לא הוזכרו אימורין מפני שיש חילוק בין אימורי עולה לאימורי שאר קדשים, ועדיין צ"ע בדין האימורין, ויש להסתפק כשהיא רבה במזרח מאי, ובפשוטו נראה דכיון שכבר עלה על המזבח אינו יורד לזרקו מע"ג הכבש, והכי משמע מדהשליך המזרחא מהקדן ולא נטל הגוף עמו כשהלך למלחו.

תניא בתוספתא שם שהמלח שע"ג המזבח ה' נתון בקרן מערבית דרומית, וכבר כתב אאמו"ר שליט"א דצ"ל דרומית מזרחית, שכל העולין פונין למזרח ואם יקיפו למלח יצטרכו לחזור ולהקיף וכתב דלעוה"ע נוטל המלח משם כשעומד ע"ג הסובב, והוא קרוב למערכה ב' אמות וזורקו, ויש לעי' כשהיא רבה

ונעשית במערב היכן מולחה, וצ"ל שנוטל עמו מעט מלח לקרן ומולחה שם, ולפ"ז שזה רק מאורע לא קבעו לזה מקום מליחה.

שם ובני מעים היוצאין עמה, בגמ' אמרינן קורקבן, ולפ"ז רק הקרקבן ניטל עמה, וכ"נ ברמב"ן עה"ת וכ"מ בראב"ד בתו"כ, וצ"ע בליקו"ה שלא נקט כן, ותנאי דבריתא ה' אפשר לפרש דלא פליגי דכל אחד מפרש ענין נוסף, וברמב"ן שם נראה דפליגי בדין הוצאת בני מעים עמה, מיהו מש"פ בדעת אונקלוס צ"ע שהשמיט הנוצה, וע"כ דאונקלוס מפרש בנוצתה לרבות בני מעים היוצאין עמה, מדין פסולת שבקרקבן או טעם אחר.

שם שיסע ולא הבדיל, השיסוע מגבו בין הכנפים כ"מ ברש"י וברמב"ן, ולא הבדיל היינו שנשאר מחובר קצת מגבו, וכ"ש שבכריסו הוא מחובר, ולכאור' המוראה מוציא מצד כרסו, וצ"ב.

הרמב"ם פסק דא"צ להבדיל, וביאר בסה"מ שורש ח' טעמא דמילתא, אבל ביראים כתב שזה לאו, ולכאורה אפי' לא חזר להקטיר עבר על הלאו, וטעמא י"ל שיהא קרבנו מהודר דמה"ט התירוהו בנוצתה.

שם כל ששינה בה כו' יש לעי' אם הר"ז כלא הקטיר מה שיין להזכיר ד"ז, וי"ל דקמ"ל שזה בדין הקטרה, ואפשר דנפ"מ שאחר שמשלה בהן האור אינו מורידן למלחן.

סימן יז

הערות ע"ס המסכת

ב' א'

פסול שלא לשמה

גדר פסול שלא לשמה בקדשים צ"ב, דהא בקרא כתיב זבח שלמים שתהא זביחה לשם שלמים, א"כ המצוה היא חיובית לעשות לשמה, ולא שלא לעשות לשם קרבן אחר, דהיינו להכניס פסול אחר בקרבן, אלא לכוין לשמה, כמו בכל המצוות כונה לשם מצוה, וכאן כונה לשם הקרבן הזה.

ולעומת זה מצינו בהרבה מקומות שאע"פ שחישב בהדיא שלא לשמה הרי הקרבן כשר ומרצה, א' מנחת העומר מנחות ה' ב' שקמצה שלא לשמה כשרה ומרצה, ב' שחטן לשם גבוה מהן לשמעון אחי עזריה ב' א', ג' חטאת לשם חולין מ"ו ב', ד' מחבת לשם מרחשת מנחות ג' ב', ה' שיתכפרו ערלים בפסח כשר פסחים ס"ב א' וכן בזבחים ז' א' דבעינן מחויב כפרה כמותו, ועי"ש עוד בכל הענין כמה אופנים של שלא לשמה דכשרה, ו' מנחות מ"ט א' דעקירה בטעות אינה עקירה.

עוד מבואר בכמה מקומות ששלא לשמה מכניס פסול בקרבן ולא רק שלילה שלא עשה לשמה, א' יוסי בן חוני ושמעון אחי עזריה ב' א' שתלוי איזו מחשבה הכניס בקרבן, ב' פסחים ס' ב' דשלא לשמו משוי ליה עקירה להכשיר הפסח שלא בזמנו, ג' פסחים ס"ב ב' דשלא לאוכליו פסולו קל ולכן לאוכליו ושלא לאוכליו כשר, שהכניס בו רק פסול קל, משא"כ לשמו ושלא לשמו דמדמינן ליה למחשבת פיגול שם ס"א ב' שמכניס פסול בקרבן, ולכן גם לשמו ושלא לשמו פסול כמו לאכול מקצת בזמנו ומקצת חוץ

לזמנו, ד' מחשבין מעבודה לעבודה ט' ב' דאף כשחושב בשחיטה שיזרוק שלא לשמה פסול, ואם אין כאן כח חיובי מה גריעותא יש בזה הרי שחט לשמה.

עוד מבואר שאם הולין שלא לשמה פסול, ואינו יכול לחזור ולהולין לשמה, ואם לא חל פסול בקרבן בדין שיכול לחזור ולהולין לשמה, וכן במהלך במקום שא"צ להלך לרבנן למה פוסל, וכן בקיבל כוס שלא לשמה אינו יכול לחזור ולקבל לשמה, וכ"מ בתוספתא פ"ג ה"ד זה הכלל כל הנפסל במחשבה בין שעל הראשון חישב בין שעל האחרון חישב אע"פ שיש דם הנפש בכוס אחר פסול, ומבואר שם דשלא לשמה ופיגול שוין, וכ"כ מרן זלה"ה בס"א ס"ק י"ב.

ולפ"ז דכמו שאין מפגלין בחצי מתיר כך אין נפסל שלא לשמו בחצי מתיר כיון שלא נקבע הפסול בקרבן בחצי מתיר, וכ"מ פסחים ס"ג א', ועמ"ש בזה באו"ש פט"ז מפסוה"מ ה"ז, ובלקוטי הלכות י"ג ב', ונתבאר במקו"א, ועי' תו' ב' ב' ד"ה הא ובשטמ"ק אות א' והתם מיירי לצד דסתמא פסול, ואז בעינן מחשבה חיובית להכשיר הקרבן.

מב"ל האמור נלמד דשלא לשמה הוא פסול חיובי שמכניס בקרבן כח שלא לשמה, ואם לא הועיל שיחול כח השלא לשמה אם מפני שאין קרבן כזה או טעם אחר, נשאר כח הסתמא לשמה וכשר ומרצה, מיהו נראה דכשחל פסול שלא לשמה יש בו גריעותא וחשיב שחיסר העבודה לגמרי מפני שעשאה שלא לשמה, ומיישב בזה שהפסוק אומר

שלא נעשית כמצוה, וכאילו לא שחט כמצותו, אבל חול"ז וחול"מ עשה העבודה כתיקנה וחישב בה כח הפוסל, וכ"נ במתני' ובתוספתא פ"ב ופ"ז ובמנחות פ"ב דבשלא לשמה לא פליג ר"י.

ודעת הרמב"ם דמנחת העומר שחשב בה מחשבת פיגול פסלה, ורק בשלא לשמה כשרה, וכפשטות הגמ' מנחות נ"ט א' עי' תו' שם, ומבואר מזה שחול"ז היא מחשבה בקרבן זה של מנחת העומר, ושלא לשמה צריך להכניס קרבן אחר לגמרי.

ט' ב'

לכן שייך לדון שהשחיטה תפסל ע"י הכונה להכניס כח זה, מיהו י"ל כיון דסו"ס הפסול של הקרבן הוא בגלל שלא נעשה לשמה, דהא באמת לא נכנס כח אחר כלל, רק שבאופן זה נפגם הלשמה, א"כ י"ל דלא שייך פסול של"ש על עבודה אחרת.

יש לעי' היכי ילפינן שלא לשמה מפיגול, הרי לשמה ענינו בכונת המצוה, כמו עשיית ציצית ותפילין לשמה, והדבר מובן לומר שאין שייך לחשוב בטוויית הציצית שלא יטילם בבגד לשמה, ובעשיית הקלף שלא יכתבם לשמה, דענין לשמה לא שייך אלא בעבודה שעושה עתה, משא"כ פיגול דכיון שהשחיטה היא המתרת את הדם ואת הבשר, הרי מחשבתו בזמן השחיטה קובעת מה יהא בסופו של הקרבן הזה.

וכבר נתיישבו הדברים במש"כ לעיל, דכיון שפסול של שלא לשמה הוא באופן חיובי, ששוחט וזורק לשם קרבן אחר, כמו שיכול לחשוב שהזריקה תהא למחר, כך יכול לחשוב שהזריקה של השלמים תהא לקרבן עולה, ודומיא דע"ז שמחשב בשחיטה ליתן הדם לע"ז, כך מחשב בשחיטת השלמים ליתן הדם לעולה, ולא דמי לשלא לשמה דציצית

שתהא זביחה לשם שלמים, דמתפרש מחשבה חיובית לשמה, ואם לא עשה כן הרי חיסר במעשה המכשיר, ולא שהכניס כח פסול בלבד כמו חול"ז וחול"מ.

ונפ"מ שהשוחט תודה וכבשי עצרת שלא לשמן לא קידש הלחם, וחול"ז וחול"מ קידש הלחם, כמבואר מנחות ע"ח ב', ועי' ט' ב' לענין מחשבין מעבודה לעבודה, ונפ"מ לענין אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת של"ש לר"י כ"ט ב' דלא הוי פיגול, כיון ששלא לשמה מחסר בעבודה שעושה עתה

מ"י ב' אתמר שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה כו', נראה פשוט דמחשבתו על הזריקה אין בה כלום לגבי הזריקה, וכל הנדון הוא על השחיטה, שהרי הזריקה לא נעשית עדיין, וא"א לקבוע בה כעת כלום, אבל המחשב בשחיטת שלמים ליתן כח עולה בזריקת הדם, הרי שיתף את העולה בקרבן זה, ואמנם לא הכניס כח עולה במעשה השחיטה, אבל כיון שהשחיטה יש בה כח לקבוע מחשבת חול"ז בזריקה, וחשיב שבשחיטה נתן כח פיגול בקרבן, ה"נ י"ל שכבר נתן כח עולה בשלמים ע"י שחשב שבזריקה יהא כח עולה ע"י מחשבתו.

וכן יש ללמוד מדמדמינן פלוגתא זו לשוחט ע"מ לזרוק דמה לע"ז, שהנדון הוא אם כבר קיבלה הע"ז חלק בבהמה זו במעשה השחיטה, ואין שייך בע"ז כלל נדון לקבוע כעת עבודת הזריקה, ועוד שהרי נקראת זבחי מתים מיד בשחיטה כדתניא בברייתא, וש"מ שהפסול נחלט בשחיטה.

לכאורה אם חסרון דשלא לשמה הוא באופן שלילי, שחושב שלא יחשוב לשמה בזריקה, לא שייך כלל לפסול הקרבן ע"ז במעשה השחיטה, ורק בגלל ששלא לשמה פירושו שמכניס כח של קרבן אחר בקרבן זה,

פגם בקרבן, ולא דמי למחשב לזרוק שלא לשמה שהפגם נשלם במעשה הזריקה שהכניס פסול שלא לשמה בקרבן, ולא רק תכנית על העתיד, וזו דעת הגרע"א ז"ל.

י' א' דאיתמר השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים כו', בסנהדרין ס"א א' מבואר דשייך לומר שלכו"ע השוחט פטור ממיתה כיון שעדיין לא עבד ע"ז, ואפשר לומר דלכו"ע חייב מיתה, אלא שאין בכחו לפסול הבהמה מידי דהוה אמשתחוה לה, וכך היא מסקנת הגמ', ויש לעי' אם הטעם שהבהמה כשרה הוא משום דמחשבתו על מחשבת הזריקה פטומי מילי, שאינו שליט כעת על מחשבת הזריקה, א"כ מה ענין זה למשתחוה לה, הרי התם דין התורה הוא שאין בכחו לאסור ההר, אבל מבחינת רצונו לעבוד לה, הרי הוא מקבלו עליו לאלוה כמו כל ע"ז דעלמא.

ו' נראה מזה דבאמת מבחינת השוחט כיון שדעתו ליתן מבהמה זו הדרם והחלב לע"ז, הרי"ז עובד ע"ז מיד, אלא שאין בכחו לאסור הבהמה ברצון זה, דלגבי הבהמה הדבר תלוי בעבודה עצמה, וזהו כמו המשתחוה להר שאין בו כח לאסור ההר, אבל מבחינת עבודתו הרי ההר ככל ע"ז.

במעמא דלא יליף ר"ל משינוי בעלים, י"ל דכיון שהלשמה שלשם הבעלים הוא לחשוב על הזריקה, ממילא כשמחשב שלא לשמה אינו מקדים לחשוב על העתיד, ולכן שפיר פוסל מיד, אבל בשינוי קודש שיש מצות לשמה על מעשה השחיטה, ואין לו מצוה לחשוב על מעשה הזריקה, בזה אמרינן שאין בכחו לקבוע ע"ז כלום, ועוד שמעתי מאאמור"ר הכ"מ דבשינוי קודש כיון ששוחט לשמה אין מחשבתו על הזריקה עוקרת הלשמה של השחיטה עצמה, משא"כ בשינוי בעלים שהמחשבה לשמה היא ג"כ רק על הזריקה, וא"כ כשחושב שלא לשמה אינו עוקר כלום, ולכן נפסל בקל.

ותפילין שהוא רק חוסר מחשבה לשמה, ולא שייך לעשות חוסר לשמה בעבודה קודמת.

במעמא דאין מחשבין מעבודה לעבודה, יש לפרש דכיון שהפסול תלוי במחשבה של העבודה השניה, אין כח במחשבה של עכשיו לפסול מכח מחשבה של העבודה השניה, ולא דמי לפיגול שפסולו מפני שמעשה הזריקה יעשה למחר, ולא בגלל מה שיחשוב באותה שעה, ויש לעי' א"כ מ"ט בע"ז דמי לשלא לשמה, הרי בפשוטו ע"ז דמי לפיגול שמחשב שמעשה ההקטרה יהא לע"ז.

ו"י דמ"מ ע"ז דמי לשל"ש, דבשלמא בפיגול שהשחיטה היא המתרת של הקרבן, שייך לומר שנקבע בקרבן מחשבת פיגול מיד, אבל בע"ז שאין שום דינים על בהמת חולין, הרי מחשבתו על הזריקה בגדר רצון ותכנית בלבד, ועדיין הכל תלוי במה שיחשוב בשעת הזריקה, ולכן זה דומה למחשבת של"ש בזריקה, שעדיין תלוי במחשבתו בעבודת הזריקה.

שם וילפינן ממחשבת פיגול, נגרש"י דילפינן, וכ"נ], משמע דבפיגול גופיה פשיטא דמהניא מחשבתו, ויש ללמוד מזה שאם חשב בשחיטה ע"מ שיחשוב בזריקה לאכול כזית למחר, אין זה בכלל בעיין, דהא בפיגול לא קמיבעא לן, וא"כ הדין נותן דהוי פיגול, דלא נחלקו אלא מעבודה לעבודה שהפסול של שלא לשמה תלוי בעבודת הזריקה לשמים, והחסרון של שלא לשמה אין לו מקום לחול קודם העבודה, משא"כ מחשבת אכילה חול"ז, נהי דחישב שיעשה כן לחשוב בזמן הזריקה, אבל אין המחשבה הזו חלק מהכשר הזריקה, אלא הוא ענין נוסף שחושב לפגום באכילה חול"ז, משא"כ שלא לשמה שזהו עיקר ענין הזריקה, וזו דעת אאמור"ר הכ"מ דבזה כו"ע מודו דפסול.

אב"י יש סברא לומר דבזה לכו"ע כשר, דכיון שאינו חושב על פסול הזריקה עצמה, אלא על מחשבה פגומה בתכנית שלאחר עבודת הזריקה, נמצא שכעת עדיין אין שום

י"ג ב'

שם כלום למדנו פיגול אלא משלמים כו' במסקנת הגמ' א"ר ירמיה דסברא היא ללמוד משלמים הענין שכל המעכב בהן עבודה חשובה היא ומביאה לידי פיגול, וכל קרבן כדינו, כמו שיש בחטאת שבע הזיות ולא מדמינן לשלמים דסגי בחדא, ה"ה דיש בה הולכה של טבילת אצבע, ואין ענין ללמוד משלמים אלא טעמא דמילתא, ולא לדמות דיני חטאת לדיני שלמים, וכי שייך לומר מה שלמים ניתנין למטה אף חטאת דוקא למטה, וכ"כ תוד"ה אי לענין חול"ז דאזלינן בכל קרבן בתר זמנו, (מיהו בזה הי' מקום לומר דלעולם כח פיגול חל רק ביום השלישי, ולא בכל חול"ז של הקרבן).

ויש לפרש דסברו אמוראי דטבילת אצבע סוג הולכה גרועה היא, ואין ללמוד משלמים אלא הולכה חשובה של קירוב הדם למזבח, אבל העלאת הדם על אצבעו ענין אחר הוא, ואין בכחה לקבוע מחשבות בקרבן.

שם אי מה שלמים שלא לשמן כו' צ"ע מי דמי הרי הענין דבעינן שיהא הקרבן כשר, דכהרצאת כשר כך הרצאת פיגול, וודאי שכל פסול שפוסל הקרבן מבטל ממנו דין פיגול, וכי שייך לומר דבחטאת שנתן מתנות בלא טבילה יהא דין פיגול, משום דבשלמים סגי בזריקה, ובאמת היינו טעמיה דריב"ח בסמוך.

ונראה דדוקא משלא לשמה פריך, די"ל שהוא פסול קל ואינו מגרע בכח פיגול, דנהי דפסלה תורה חטאת שלא לשמה שלא תהא כשרה כנדבה, אבל עדיין י"ל שהיא פיגול, כיון שכל הקרבנות כשרין שלא לשמה, והוכיחו מזה בגמ' דילפינן המושגים משלמים, ומוקמינן לכל קרבן כדינו, אם מריבוי הכתוב או מסברא, ואין הכונה שיש דרשא מיוחדת לזה, שהרי במסקנא לא מייטנין מקרא, וע"כ דה"ק שפירשו הדרשא שמדמה כל הקרבנות לשלמים, דר"ל שכולן יש הדינים כמו

י"ג ב' אר"י בדר"ח שמעתי שטבילת אצבע מפגלת, מבואר בגמ' דהחידוש לבתר דידעינן שטבילת אצבע מעכבת הכפרת, מ"מ י"ל דאינה מפגלת מפני שאינה עבודה חשובה כד' עבודות, שהם עיקר הקרבן, כדאשכחן בכל הקרבנות וכדילפינן משלמים, ולפ"ז ידענו דטבילת אצבע במתעסק פסולה, וכן אם דחפה זר לתוך הכלי, ואולי גם מחשבת כהן אחר לא מהניא.

ובפשוטו ההולכה שבטבילה היא הבאת הדם ע"ג אצבעו, אבל כשמוציא היד מהכלי הו"ל בדין הולכה שלא ברגל, דהיינו כהושטת היד עם הכלי לאחר הקבלה, לכוון הזריקה, והולכה זו איכא נמי בשלמים, ואם פוסלת בשלמים פוסלת בחטאת בהושטת האצבע, ושפיר ילפינן לה משלמים, מיהו למאי דגרסינן ט"ו א' דהולכה זוטרתי לכו"ע לא פסלה, א"כ הושטת האצבע מתוך הכלי לחוץ לא פסלה, ורק טבילת האצבע שהיא הבאת הדם על האצבע היא הולכה חשובה יותר, כיון שזהו שינוי במצב הדם מן הכלי לאצבע, ולא רק קירוב מקום, אבל בסמוך מדמינן בגמ' טבילת אצבע לפלוגתא דר"ש ורבנן, ומשמע דלא מחשבינן לה טפי מהולכה זוטרתי.

מ"ש רש"י שמחשב על הקטרת האימורין אורחא דמילתא היא שאינו חושב להניח אצבעו עם הדם עד למחר, אבל ה"ה אם טבל סמוך לשקיעה"ח ודעתו להזותו לאחר שקיעה"ח, ואם מועיל להזות אחת ע"מ להזות השני' למחר, ה"ה דמתני לטבול ע"מ להזות את השני' למחר, ובזה הו"ל כאימורים. — אם מניח הדם שבאצבעו בתוך כלי אחר, צריך לחזור ולטבול ולהזות מתוך טבילה, ולא מהני מה שדם זה הי' על אצבעו, שאינו מתקדש בטבילה, וכיון שחזר והניחו מידו בטלה טבילתו, דבעינן שיזה הדם שעל אצבעו מהטבילה.

מקום, - ואם ניער אצבעו בתוך הדם אע"פ שמשנתה הדם שעל אצבעו, מסתברא דלאו כלום הוא דכ"ז שאצבעו בפנים הרי היא כטבולה בתוך כל הדם שבכלין, אבל א"א לחשבה כזריקה כיון שמכניס ידו לתוך הכלי שאינו לכוון המזבח, ואפי' בהוצאה מן הכלי דמי להושטה ולא לזריקה, ע"י ט"ו א', וערמב"ם, ויש להסתפק אם אפשר לטבול האצבע רחוק מהמזבח או רחוק מהפירות במקום שצריך להוליך כל הדם ברגל, באופן שיוליך כל הדם שבכלי כשהאצבע בפנים, או שיוציאנה מהכלי וילך עם הדם שבאצבע ברגל עד הפירות.

ויש לעי' בהא דתניא בסמוך לא מפלגת ולא מתפלגת, מה יש להזכיר הא דלא מתפלגת, הרי אפי' הולכה גמורה לרבנן לא מתפלגת, ובתוספתא פ"ג ה"ה קתני דשחיטה קבלה והולכה מפגלין ולא מתפגלין, וא"כ י"ל דקמ"ל דהולכה היא, שאם היתה זריקה או נתינה היתה מתפלגת כמו שיירי הדם שמתפגלין, או דס"ד דתחלת עבודת זריקה היא ומתפלגת.

שם הא רבנן הא ר"ש, בסמוך אמרינן דמודה ר"ש בהולכת חטאות הפנימיות כו' ולפ"ז אף בטבילת אצבע הדין כן, ואמנם לקושטא דמילתא פוסלת ולא מפגלת לר"ש, אבל עכ"פ ליתא לכללא דר"ש דמכשיר בהילוך, ואם נימא דהשתא ס"ד דבהולכה זוטרת פליגי, ניחא דס"ד לדמות טבילת אצבע להולכה זוטרת.

בשלמים וכל חד כהלכותיו, מיהו ערש"י שהביא מתו"כ דל"מ כן, אבל גם אם יש דרשא מתפרש כך, שריבוי הכתוב מלמדינו שיהא כל חד כדינו.

שם מי דמי התם ממילא הכא איהו כו' לכאורה ר"ל דבקידוש קומץ נתחדש ששני כהנים מפגלין האוחז הכלי והנותן בכלי, ודייק מדמחשבינן לנותן בכלי בשם מקבל, אע"פ שבקבלת הדם כה"ג הכל מתייחס לתופס בכלי, וגם כאן ה"י מקום לחשוב הנותן בכלי כבמקום הבהמה, ונהי דנתינתו מעכבת מ"מ ליכא דכוותה בשלמים, אלא ודאי כיון דמעכב בה ע"כ עבודה המפלגת היא, וה"נ בטבילת אצבע, ודחי דטבילת אצבע ליכא בשלמים כלל, אבל מעשה הקידוש איכא ואין גריעותא כשנעשה ע"י שני כהנים יחד, שאין הנתינה מעשה מחודש, אלא הכל מעשה קבלה, (מיהו בחיצונות י"ל דהו"ל רק הכשר מצוה אע"פ שא"א בלא"ה).

בבול"ה סוגיין מבואר דטבילת אצבע הולכה היא, כדאמרינן ע"כ היינו הולכה, וכן מדמינן לה לפלוגתא דר"ש ורבנן בהולכה, וכ"כ רש"י ד"ה אלא כיון כו' שמוליך הדם באצבעו לקרבו למזבח, [ומשמע לכאורה דכוונתו כשמוציא ידו מהכלי לכוון המזבח, ולא בהכנסת היד, מיהו גם הכנסת האצבע מקרבת הדם שיהא מזומן על אצבעו למזבח, ובפשוט עצם הבאת הדם ע"ג היד היא בגדר הולכה שמייחדו ומקרבו למצותו, והעיא ענין מיוחד שמשנה הדם מהכלי ליד, ולא קירוב

יד ב

המזבח, שהרי אינו עושה בהם מעשה קידוש שיחשבו קרבן עי"ז, ולכן מפרשינן דהולכת איברים פסולה בזר, מיהו לעיל ד' א' אמרינן דאפקה רחמנא לקבלה בלשון הולכה למימרא דלא תפקה מכלל קבלה, וש"מ דוהקריבו כולל גם הולכת הדם, וכלשון רש"י בחומש, אלא

י"ד ב' ולא כל דכן הוא ומה הולכת איברים כו' יעוי' ברמב"ן עה"ת והקריבו דכתיב גבי דם פירושו שיעשו את הדם לקרבן והיינו קבלה, ואין במשמעותו לשון קירובו למזבח ממקום שחיטתו וקבלתו, אבל והקריב הכהן דכתיב גבי איברים ע"כ ענינו לקרבן אל

דע"כ אמוראי דסברי הולכת דם בזר כשרה לא סברי הכי, [וצ"ע לרב חסדא מגליה פסול מחשבה בהולכה], ולפ"ז פשיטא לן דוהקריבו אקבלה קאי שהיא העבודה הנעשית לאחר השחיטה, ומתפרש והקריבו שיעשוהו קרבן כמ"ש הרמב"ן, ומאפקה בלשון הקרבה ולא בלשון קבלה, שמענין דהולכה לא תפקה מכלל קבלה.

שם איבעיא להו הולכה שלא ברגל שמה הולכה או לא שמה הולכה, פי' דאם לא שמה הולכה צריך לחזור ולהוליכו ברגל למ"ד אפשר לתקונה, אבל זה פשיטא לן שאם הולכה שלא ברגל אינה הולכת הו"ל כהוליכו קוף ופסול, דכיון דפסלה מחשבה בהולכה ש"מ דעבודה גמורה היא, שצריך לשמה והיא קובעת דיני הקרבן, שאם הי' קוף כשר אינו בדין ששלא לשמה יהא פסול, דהא לא בעינן עבודה זו בקרבן, אלא צריך שיהא הדם קרוב למזבח בכל אופן שהוא, וכן הבינו תו' בדעת רש"י, ובשטמ"ק אות ל"ד סבר דלדעת רש"י ההולכה כשרה אלא דלא פסלה בה מחשבה, וחלק עליו, אבל גם דעת רש"י כן, וכתב פסול מחשבה לענין אם אפשר לתיקונה, וכן בזר צריך לתיקונה.

ויש לעי' מהו החסרון בהולכה שלא ברגל, האם זה חסרון שאין דרך שירות בכך, שאינו עומד ומשרת כדרך המביא דורון אלא נשאר במקומו דזה נראה כולזול שאינו טורח להתקרב ממקומו, או דחשיב כנתקרב מאליו, ולכאורה מהא דאפשר לתקונה יש להוכיח שלא היתה כאן הולכה, ולא שהיתה הולכה בפסול, כעין הולכת זר, דאפי' למ"ד הולכת זר א"א לתקונה, מ"מ הולכה שלא ברגל אפשר לתקונה, וש"מ דחשיב כלא הוליכו, ובדוחק יש ליישב דכיון שלא עסק הכהן בהולכה לא חשיבא הולכה גמורה, אבל יותר נראה דאין החסרון משום דרך שירות, אלא דמי כהגיע מאליו.

וביאור הדברים דכהן העומד ומנענע ידו לפניו ולאחריו עם הדם לא מיקריא הולכה כלל, ואפי' למ"ד דלא אפשר לתקונה, הכא א"צ תיקון, דחשבינן המזרק כמזבח במקום רגליו, ושינוי מקום ידו לא חשיב שינוי מקום, [וכמו לענין הוצאת שבת שהמנענע ידו לא חשיבא העברה, אפי' אם אוחו כלי ביד ארוכה ומעביר מימינו לשמאלו ד' אמות ברה"ר, ואפי' אם אגד כלי לאו שמה אגד, הכא חשיב הכל כמקומו הראשון], וכיון שכן כשהושיט ידו לכוון המזבח לא חשיבא הולכה, וכשמניח הדם במקום הושטת ידו, הר"ז כהגיע לשם בלא הולכה, שהרי כעת הניחו במקום שכבר הי' עומד שם, ולא הי' בגדר הולכה, מיהו כשמוציא הכלי מידו ומניחו ע"ג קרקע או שנותנו לחבירו י"ל שמצטרף כל המעשה וחשיבא הולכה מהקבלה עד ההנחה, [וכמו לענין שבת שהנוטל חפץ מע"ג קרקע והעבירו דרך גופו אע"פ שלא זו ממקומו חשיבא העברת ד"א וחייב, כיון שהמעשה נחשב ממקום העקירה עד מקום ההנחה ע"ג קרקע], והיינו דמספק"ל אם חשיבא הולכה כיון שלבסוף מוציאו מידו, או"ד כהגיע מאליו למקום ההנחה דמי.

ולפ"ז אפשר דהוליכו קוף כהוליכו זר דמי, ורק בהולכה שלא ברגל ובנשפך, שלא נעשה מעשה חשוב שלא כמצותו, בזה יש לדון דלאו הולכה היא, ויותר נראה דקוף כנשפך דמי, מיהו בנותנו לחבירו וחבירו לחבירו ראוי לומר דאיתעבידא הולכה מביניהו, דכשנותן לתוך יד חבירו המושטת אליו, הר"ז כמניחו במקום רגליו של חבירו, ואמנם אם יחזור ויטלנו מהיד המושטת, ע"כ נאמר שלא הוליכו כלל, מ"מ כשחבירו חזר והוליכו לחבירו, קשה לומר שלא היתה כאן הולכה ואפשר לתקונה, ולא מצינו בהדיא בגמ' אלא במסירה לפסול דעביד מעשה איצטבא, אבל לא שמענו משם בפשט הפסול

את ידו והוליכו דאפשר לתקונה, ומ"מ פשטות הדברים שאפי' בנותנו לחבירו וחבירו לחבירו אפשר לתקונה, וצ"ל שדנים כל אחד בפ"ע שפשיטת ידו לאו הולכה היא, וכמש"כ לעיל במנענע ידו לפניו ולאחריו.

שם הא עומד דומיא דיושב כשר, כתבו תו' דמהא דקתני יושב פסול אין ראי', די"ל דפסול אם לא חזר והוליד, וכ"ה האמת למ"ד אפשר לתקונה דפסול רק אם לא חזר והוליד, ועוד י"ל דעדיפא ליה לדיוקי מעומד כשר דהולכה היא, דאי מהא דיושב פסול לחוד, הו"א דלאו הולכה היא ומ"מ א"א לתקונה כדס"ל לעולא בסמוך.

שם דלמא יושב דקשיף מישף עומד דומיא דיושב דנייד פורתא, פרש"י בשפשוף רגלים, וביאור הדברים דלשון יושב משמע יושב במקומו, שאם מגרר עצמו אע"פ שיושב ע"ג קרקע אינו נקרא בשם יושב ועומד, אלא מגרר ומהלך, ולכן פירשו בגמ' דשייף מישף שזהו בגדר יושב כיון שאינו אלא מגרר עצמו מעט במקומו, ודכוותה עומד דקתני מיירי ג"כ כשהוא בגדר עומד אלא דנייד פורתא.

מה שנדפס בשטמ"ק אות ה' בשם הר"פ נראה שהוא ט"ס וקאי אאידך נייד פורתא שבגמ', וביאר מה שהקשו בגמ' ומאי קמ"ל, דמשמע דאי לאו אוקימתא דנייד פורתא ניחא מאי קמ"ל, (ואולי הי' בגרסתו א"ה מאי קמ"ל), אבל כאן אין לשאול מאי קמ"ל, שהרי קמ"ל דיושב פסול, ולא אתא לאשמועינן בעומד דומיא דיושב מידי, [והמגיה הוסיף ותימה ע"פ הגרסא שהובאה לפניו], ואין לומר דקמ"ל דבנייד פורתא סגי שהרי לא הוזכר במתני' כמה נייד, וע"כ דלא נחית התנא לזה ומתפרש דנייד כשיעור שצריך לנוד.

פשטות הדברים דכי נייד פורתא עדיין עיקר ההולכה נעשית בהושטת היד, כמו בנותנו לחבירו, ומ"מ ע"י שגופו נייד פורתא מתייחסת כל ההולכה לגופו, ויש להסתפק

בהושיט תחלה ידו, ואח"כ נייד פורתא, אם גם בזה חשיבא כולה הולכה ע"י הרגל, כיון שכולו נעקר ממקומו, והיד המושטת הרי התייחסה למקום רגליו, או"ד בעינן שבזמן הושטת היד ינוע ג"כ פורתא, ולכאורה כל כהן שמקבל הדם עומד, הרי הוא מגביה ידו מצואר הבהמה, ואינו מדקדק שלא להושיטה לפניו, ואם הולך אח"כ עם הדם חשיבא הולכה, מיהו זה פשוט שאם הוליד בהושטת היד והניחו, לא מהני כשיחזור ויטלנו ויוליכו ברגליו, דהחלק שנשלם הולכתו בהושטת היד אינו נתקן בהליכה הנוספת, ורק כשעדיין ידו מושטת עם הדם, כיון שהכל מתייחס למקום רגליו, י"ל דמהני נמי הליכה פורתא לכל התקדמות הדם, מיהו מימינו לשמאלו חשיבא הולכה שלא ברגל כ"מ בירושלמי יומא פ"ה הא' הובא להלן.

אם הוליד כל הדם בהכשר, ופיגל בפסיעה אחת הוי פיגול, כן מתבאר לקמן ל' א' ובמנחות ט"ז ב' דכל פסיעה חשיבא מעשה שלם, ולכן גם פסיעה אחת שלא ברגל פסולה וצריך לתקונה.

שם התם נמי דנייד פורתא, פ"י כל אחד ואחד נייד פורתא כשמוסרו לחבירו, וודאי לא מהני מה שאחד מהם נייד פורתא, שהרי בעינן שכל ההולכה תהא ברגל וכמשנ"ת, ועשטמ"ק ט"ו א' אות א'.

ולשון הרמב"ם פ"א מפסוה"מ הכ"ג והולכה שלא ברגל אינה הולכה לפיכך כהן גדול שקיבל את הדם ועמד במקומו וזרקו למזבח נפסל הזבח, ועמ"ל"מ שהאריך בזה, ולע"כ, אבל הא דמשמע ברמב"ם שאף בצד המזבח צריך הולכה ברגל דוקא צ"ע מנ"ל, דהא משמע דרבנן נמי מודו שאפשר לבטלה, ואפי' שחט רחוק מהמזבח אם הושיט במזרק שידו ארוכה וזרק ע"ג המזבח מסתברא דכשר, דכיון שלא הוצרך כאן להולכה אלא ממקומו זרק, הרי"ז בגדר הולכה זוטרתו שא"צ ברגל,

(ולשון הרמב"ם כהן גדול, אם אינו טס' צ"ל דכונתו כהן גבוה שמגיה לזרוק ממקומו למזבח).

שם ומאי קמ"ל ברב עם הדרת מלך, [לכאן שייך שטמ"ק אות ה' כמש"כ לעיל], ויש לעכ"י דלכאורה לא אשכחן בעלמא שעושין כן רק בקרבן פסח, ובפשוטו הכי עדיף שלא ירוצו הכהנים בעזרה אלא יעמדו במקומם וימסרו זל"ז, וא"כ שפיר קמ"ל התנא הסדר הראוי לזריזות ההקרבנה, ואפשר דאה"ז אלא קושטא קא משני דמשום ברב עם נמי ראוי לעשות כן, ובעלמא לא היו עושין כן לפי שהיו שוחטין סמוך למזבח, אבל בקרבן פסח שהקרבנות מרובין ושוחטין בכל שטח העזרה, הנהיגו בשורות שורות משום ברב עם, ומשום ריזות נמי כמש"כ.

שם ת"ש קיבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר, פרש"י דמשמע ליה שצריך להחזיר למקום שעמד הכשר תחלה, ולא חשיבא הושטת הכשר הולכה, וש"מ דהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה, וצ"ע דהיכי משמע יחזיר לכשר למקומו הראשון, וגם לשון יחזיר הכשר ויקבלה לא משמע בהדיא שמקבלה במקום אחר, וגם לשון הגמ' ט"ו א' ונהי נמי דיחזור הכשר ויקבלנו קשה לפ"ז וכמשה"ק בשטמ"ק שם והגרא"מ הלוי ז"ל פירש דמייתי מדקתני יחזיר לבשר, דמשמע שהפסול מושיטו לכשר (פי' לכל כהן כשר ולא מיירי דוקא לאותו שמסר לו ושהכשר נשאר במקומו הראשון דלא נחית השתא לאיזה צד מוליכו דבכל צד כשר), ואפ"ה לא נפסלה ההולכה, [ואם הוליכו לצד המזבח וצריך לתקונה יתקנה], ומשני שהכשר נוטלו מהפסול, אבל הפסול לא הוליכו כלל, וכ"כ רש"י ט"ו א' ד"ה דקאי שהזר מעשה איצטבא הוא דעבד.

ואין להקשות למאי דס"ד שהזר הוליכו בידו אל הכשר, ומייתי ראי' דלאו הולכה היא,

א"כ תיקשי ליה הא דנתן הכשר לפסול מ"ט כשר, הרי גם הולכה זו שלא ברגל, ולזה לא מהני הא שמשני שהכשר נטלו מן הפסול, וי"ל דהוה משני דנייד פורתא, או שחזור ומתקנה, ולא רצו להאריך בזה כאן, כיון דבסמוך משני דקאי זר בראי ולא הויה הולכה כלל.

שם אתמר אמר עולא אר"י הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה, ובסמוך אמר משמיה דר"י דפסולה, ויש לעי' אמאי לא סגי במימרא דפסולה, ופי' בשטמ"ק דמפסולה לחוד ליכא למישמע דא"א לתקונה דמתפרש שפיר אם לא יתקן, כדחזינן דמפרש הכי מ"ד אפשר לתקונה אע"פ שבברייתא שנו פסולה, ואפשר דמהא דאמר תרתי ש"מ דס"ל שהולכה פסולה א"א לתקנה, אבל אם הי' משמיענו דהולכה בזר א"א לתקנה, הוה שמעינן ממימרא דפסולה לחוד דא"א לתקנה, ורק למ"ד דהולכה בזר אפשר לתקנה לא שמעינן מלשון פסולה דא"א לתקנה, אבל אם היינו יודעים דעת ר"י בהולכה בזר, הוה שמעינן מלשון פסולה דלא שמה הולכה וגם א"א לתקונה.

ט"ז א' אפשר לתקונה או לא אפשר לתקונה, מדבעי בהולכה שלא ברגל דוקא, וכמבואר נמי מפשיטותיה דעולא ודר"ג, מבואר דבהוליכו זר פשיטא לן דא"א לתקונה, ומ"מ מספק"ל דבהולכה גמורה שלא כתיקנה איכא טפי פגם, אבל בהולכה שלא ברגל שהוא כנשפך, יש מקום לומר דכשהחזירו בטלו מעשיו, שאין התייחסות לקירוב הדם בצורה זו לקבוע בו הלכות, (והוליכו קוף כהולכה שלא ברגל דמי לענין זה).

שם ת"ש קיבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר ונהי נמי דיחזור הכשר ויקבלנו כו' לפי' הגרא"מ הלוי ז"ל ה"פ נהי דלא מיירי בהוליכו הפסול בהושטת ידו אלא שהכשר נטלו ממקומו והפסול מעשה איצטבא עביד, אבל אכתי כשמסרו הכשר לפסול נפסל

בהולכה שלא ברגל, ויש לעי' מאי קושיא הרי מתפרש דנתנו לפסול באופן שאילו נתנו לכשר הי' כשר, וכי היכי דנתנו לכשר מיירי בדנייד פורתא כדמשני לעיל ה"נ יתפרש בנתנו לפסול בדנייד פורתא ואפשר לומר דעשיפא מינה משני.

מיהו נראה דבמשנה זו דוחק יותר לאוקומה בדנייד פורתא, דבשלמא התם כשנותנו לחבירו מיירי התנא בעוסק בהולכה, וכן ברייתא דיושב מיירי בהולכה, ומוקמינן לה כשמוליך כדינו, אבל פשטא דמתני' דהכא מיירי במקבל שנתנו לפסול, ולא עסק המקבל בהולכה כלל דנימא דנייד פורתא, ולכן גם אם הי' שונה ונתן לכשר כשר הוה קשיא לן דצריך לתקונה למסירה זו, ועוד י"ל דמימינו לשמאלו לא משמע בדנייד פורתא, וע"כ לאוקומה בדקאי שמאלו בראי.

שם מי סברת דקאי זר גוויי לא דקאי זר בראי, פי' דאפי' אם אפשר לתקונה אין לפרש מתני' בדקאי גואי והכשר מתקן לה, דלא מיירי תנא בהולכה בפסול אלא בדיחוי שנתנו לידי פסול או לשמאל או לכלי חול, וכיון שכן ראוי לפרשה כשלא נעשית הולכה כלל, ומשו"ה אמר לשון מי סברת דלשני הצדדים אין ראוי לפרש מתני' כן, ומשו"ה לא אמר דילמא דקאי בראי.

בירושלמי יומא פ"ה ה"א מייתי פלוגתא דחזקיה (שהוא בנו של ר"ח) ור' ינאי בדין הולכי זר, [ושם מתפרש דלחזקיה כשרה בלא תיקון מדמייתי עלה ממתני' דנוטל את הכף בשמאלו], ומותר לר"י ממתני' דקיבל מימינו ונתן לשמאלו יחזיר לימינו ושמאלו לאו כזר היא תפתר שהיתה שמאלו כלפי לפניו, ויש לדקדק למה לא הקשו מנתן לפסול, ואפשר דפשיטא ליה דקאי פסול בראי שמקומו לחוץ יותר מהכשר, אבל ימינו ושמאלו משמע ליה בכל גונא, א"נ ימינו ושמאלו משמע שמעביר מצד ימינו לצד

שמאלו, ולכן לא מתפרש שהשמאל עמד במקומו, אבל בכשר ופסול מתפרש שפיר שלא נשתנה מקום הדם במסירה זו כלל.

ומשני תפתר שהיתה שמאלו כלפי לפניו, וכשהולכו משמאל לימין הולכו כלפי חוץ, ור' בא משני דאפי' תימר כלפי לחוץ שניא היא הילוך בזר ושניא היא מאליו, ואפשר דר"ל דאפשר לתקונה כשהולכו שלא ברגל, דלא מסתבר שיתכשר בהולכה מאליו בלא תיקון, דסו"ס הולכה בשמאל הוא, א"ר זעירה פשיטת יד לא עשו אותה כהילוך, אפשר שאמר כן לענין דבעינן נייד, ואנן מייתנין מינה דאפשר לתקונה.

לכאורה נראה דבנענע ידו לפניו ודאי אפשר לתקונה דכ"ז שהדם בידו חשיב באותו מקום, ורק כשמוציאו ומניחו מיקרי הולכה, ומ"מ הוכיחו בירושלמי מימין לשמאל כיון ששינה מקומו מיד ליד, אבל תנועת אותה יד לאו כלום היא.

שם איתמר אמר עולא אר"י הולכה שלא ברגל פסולה, עמש"כ לעיל דמשתי המימרות יחד שמעינן דא"א לתקונה, דאכתי לא שמעינן כמאן סבר ר"י בדען הולכה בזר אם אפשר לתקונה.

שם נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר, י"ל דנקט אספו ולא נקט יאספנו, משום דקאי אמתני' דנשפך מן הצואר על הרצפה ואספו פסול, ואפשר דבדאיכא דם בכלי א"צ לאסוף מן הרצפה כדי לזרקו, וא"כ לאו כללא הוא שצריך לאספו.

שם הב"ע כשיצא לחוץ, לר"ג ג"כ צ"ל דכשר אם יתקנו, אלא דפשיטא לן דלא נחית התנא לדיני הולכה, אלא דלא הוה דחוי ברצפה, ולכן גם עולא מפרש דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה בדליכא חסרון משום הולכה.

שם במקום מדרון, ויש לעי' אמאי לא משני דכשר הדם שנשפך לחוץ, דשלא במקום

מה שמכה ידו בכח לזרוק הדם אין ע"ז שם הולכה אלא היינו זריקה, ואע"פ שבמשהו הראשון עדיין לא יצא הדם, אבל מהא דפריך מחטה"ע משמע שגם ההתזה בגדר הולכה, ועוד דאם ההתזה של ההזאה אינה הולכה, א"כ גם הולכה זוטרתי אפשר לבטלה, שישחוט במקום שא"צ להושיט כלל.

זָבֵחַ צ"ל שגם כשמכה בכח כדי שיצא הדם מן הכלי מ"מ לא חשיבא זריקה כ"ז שיכול לעכב הדם בתוך הכלי, דהא ודאי אם מיהר ועיקם הכלי שלא יצא הדם איגלאי מילתא לא הואי זריקה, ולכן חשבוה בגמ' הולכה, ולמסקנא דבהולכה זוטרתי כו"ע ל"פ דלא פסלה אמרינן ג"כ דלאו זריקה חשיבא, אלא שאין זו הולכה חשובה לפסול בה, ויש מקום לומר דהולכה שלא ברגל שצריך להושיט הכלי קרוב למזבח ואח"כ זורק, בזה חשיבא שפיר הולכה לפסול בה לרבנן, ורק ההולכה שבמעשה הזריקה מיקריא הולכה זוטרתי, אבל אין נראה כן דכיון דנקטינן דהולכה שלא ברגל פסולה, והושטה שלא ברגל כשרה, מסתבר לומר דלאו הולכה היא, שאין זו עבודה חשובה כיון שא"צ רגל להוליכה.

ואם הולך ברגל במקום שא"צ רגל, נראה שאם דרך הרגיל במרחק כזה להולך ברגל אע"פ שיכול להולך שלא ברגל פוסל, ואם נייד פורתא שלא לצורך אינו פוסל, ויש להסתפק אם יש מצב ביניים שכשר שלא ברגל ואם עשאה ברגל פוסל בה מחשבה, מיהו אם זרק מרחוק ודאי לא פסלה מחשבה בהולכה, אף במקום שהי' ראוי לילך ברגל, (אם נימא דזריקה כזו כשרה, ערמב"ם).

שם בהולכה רבתי דכו"ע ל"פ דפסלה, יש לעי' א"כ מאי קאמר ר"ש מכשיר בהילוך, הרי הוא מודה בכל הילוך דפסול, ואמנם היינו דפריך בסמוך אבל צ"ב מאי סד' מעיקרא, ושם נאמר דמכשיר בהילוך לא בכל

מדורן מתפשט לכל הצדדים, ושםא חיישינן שמקצתו חזר ונתפשט מעט לכוון פנים.

שם אבע"א בגומא, פי' כשרוחב הגומא כרוחב הקילוח שנשפך מן הכלי, ובכה"ג חשבינן הכל כנשאר במקומו, כמו במערה מכלי לכלי, אבל בגומא רחבה ובכלי רחב חשיב שפיר שנתקדם לכוון המזבח, ולא עדיפא גומא מרצפה חלקה.

שם ואיכפל תנא לאשמועינן כל הני, יש לעי' מאי קושיא הרי התנא צריך להשמיענו שדם שנשפך כשר, ואיהו דחיק ומוקי אנפשיה באופן שאין חסרון משום הולכה, וי"ל דעיקר הקושיא דלא הו"ל לתנא לסתום דכשר אם רק במאורע רחוק כשר, ועיקרו סמך אועוד וכמש"כ בסמוך.

שם ועוד אדתי באידך פירקין כו' ליפלוג בדידיה כו' יש לעי' מס' חשיב ליה בדידיה, הרי יש כאן שני דינים נפרדים, חדא דבעינן שיכנס הדם מן הצואר לכלי, ואפי' נשפך לחוץ פסול, ועוד דבנשפך לפנים פסול אפי' נשפך מן הכלי, ומה שייך לומר בזה נפלוג בדידיה, ונראה דכולה קושיא אריכתא היא דסתמות המשנה דבכל גונא שנשפך כשר, ועוד דכיון דתנא הא דנשפך על הרצפה ואספו פסול, כנגד מתני' דהכא דמן הכלי ואספו כשר, א"כ מתפרש דכל האופנים שבין זל"ז כשר, שהרי רק מן הצואר אשכח תנא גונא דפסול, ואמנם גם אם הי' מפליג בדידיה הי' צריך לשנות מתני' דנשפך מן הצואר על הרצפה, אבל השתא מתפרש דכל מן הכלי כשר ולא מצא התנא גונא דפסול אלא מן הצואר, ולכאורה כולה מתני' דנשפך מן הצואר מיותרת דהא בכלי חול נמי פסול, וקיבל בכלי קודש ונתן לכלי חול שנינו דכשר, וע"כ דכנגד נשפך מן הכלי כשנית.

שם אתמר הולכה שלא ברגל מחלוקת ר"ש ורבנן, פשטות הדברים דמה שמושיט ידו לכוון המזבח זוהי הולכה שלא ברגל, אבל

נעשה בעל מום, נמצא שאין כאן כהן לייחס אליו הנתינה, ואמנם לפ"ז לא הו"ל להזכיר נקטעה ידו, אלא לישנא בעלמא הוא כלפי והזה ונתן, לומר שהיד הנותנת נקטעה.

ויש לעי' אם הקושיא היא שאין זמן מספיק למחשבה, הרי א"צ לחשוב כל המחשבה ברגע זה, כמו שא"צ לחשוב הכל ברגע גמר השחיטה, אלא יכול לומר בתוכ"ד הריני שוחט או הריני זורק ע"מ לאכול כזית למחר או בחוץ, והמעשה מתייחס לאמירתו, ואפשר דאה"נ, ומ"מ לא משמע לגמ' דא"א לחשב בשעת העבודה, ולא דמי להקטרת קומץ ושחיטה שגמר המעשה תלוי בו, אבל כאן גמר הזריקה בהגיע הדם למזבח ומעשה הזורק נשלם ביציאתו מן הגוף, והשאר כנעשה ממילא, ולכן סברו שצריך לחשוב על ההולכה שבכח הזריקה, ודחי שכל המעשה עד שמגיע למזבח מתייחס לכהן ובעינין שתהא ידו קיימת ולא יהא בו מום עד שיגיע הדם למזבח, ויש להסתפק מה דין יושב או שהלך משם בשעה שהגיע הדם למזבח, ואפשר שצריך לעמוד שם אצל המזבח שתתייחס ההזאה למעשהו, שו"ר בספר אאמו"ר שליט"א שכתב דביושב נראה דכשר, ולפ"ז משכח"ל יושב שמחשב חול"ז נפסל וצ"ע.

ופתמות הדברים נראה שאין פסול הולכה בהבאת העוף סמוך למזבח, אפי' מלקו ברחוק שצריך להוליכו ברגל, דלענין הולכה ודאי הולכת בשר חשיבא, ולא מיבעיא ליה לר' אבין צ"ב ב' אלא בהכנסת דם לפנים דסגי בזה שהכניס דם הראוי לכפר בפנים באופן שמכפר בחוץ, אבל חשיבות הולכה בבשר מסתברא דליתא, דאל"כ הו"מ מייתי בגמ' ממתני' לדר' אבין, מיהו אין זה הכרח, כיון דלפי סדר השנוי במשנה למליקה א"צ הולכה ברגל, מ"מ מדלא משתמיט בשום דוכתא משמע שאין בזה חשיבות הולכה, ורק במעשה ההזאה שיש כאן התייחסות של הולכה דם, כי מכח התזה זו נפרד הדם מהעוף ויוצא

הילוך אלא שיש הילוך שמכשיר בו, תדע שהרי בחטאות הפנימיות מודה דהילוך פוסל, ומה"ט לא קתני רש"א אינו נפסל בשלשה דברים, מיהו יתכן לומר דמ"ש בהולכה רבתי היינו שאם עשאה שלא ברגל פסולה, אבל מחשבה אינה פוסלת בה מפני שאפשר לבטלה, ושלא ברגל הו"ל כזר וקוף דפסולה לר"ש כדאמר לעיל י"ד ב', ופליגי נמי בהולכה זוטרתא אם שמה הולכה לענין מחשבה, ומחכו עלה משום דעיקר פלוגתתם בהולכה רבתי, ולכן אין לחדש דפליגי נמי בדין פסול מחשבה בהולכה זוטרתא.

יש לעי' חטאת שצריך ליתן דמה באצבעו ע"ג הקרנות איך אפשר לבטל הולכתה, הרי אפי' ישחוט בצד המזבח יצטרך לעלות על הכבש ולילך ע"ג הסובב כדתנן נ"ג א', וי"ל שיכול לשחטה ע"ג המזבח, (ול"ד לשחיטת היכל בפנימיות שאינה צפון המזבח כמ"ש בשטמ"ק, וגם לפרש"י י"ל דגנאי גדול הוא לשחוט בהיכל), ויש לברר מה דין כהן גבוה שעומד על הרצפה ומגיע לקרן למעלה מחוט הסיקרא אם כשר, ומ"מ לא חשיב משום זה אפשר לבטלה.

שם ואי בתר דנפק דם איתעבידא ליה מצותו, פ"י אפי' אם מעכב שיגיע הדם למזבח, מ"מ אין מחשבתו של המזה קובעת כלום משיצתה מידו, שהרי אין קשר למזה עם הגעת הדם לומר שהוא מחשב על הגעת הדם, דכל מחשבה היא על המעשה שהאדם עושה, אבל לא על מעשה שנעשה עכשיו מאליו, והיינו דמיייתי מנקטעה ידו של מזה שעדיין מעשה ההזאה מתייחס למזה ומה"ט גם מחשבתו פוסלת שהרי לא ניתק הקשר ממנו, ובעיא דר"י היא בכל הזאה וזריקה, ולא רק בעוף ובחטאת, ואע"פ שהזכיר לשון מזה היינו מקרא דוהזה, אבל לא מסתבר שיש חילוק בין דין כהן בהזאה לדין כהן בזריקה, והענין שבשעה שמתקבל הדם על המזבח אנו רואים שהכהן הוא שנתנו, ולכן אם מת הכהן או

למזבח, בזה יש מקום לראות הושטה זו כהולכת דם, ולא כהולכת דם, ולא כהולכת בשר.

ולמסקנא יש לנקוט דלכו"ע הושטה זו לא כלום היא, (ואפי' אי גרסינן דהולכה זוטרתה לכו"ע פסולה, די"ל דבעוף הושטת בשר מיקריא), ואם חשב שמעשה ההתזה עד שיצא מן הגוף יהא ע"מ לאכול חול"ז כשר, ואם חשב על הזמן משעה שיוצא עד שמגיע למזבח הוי פיגול, ובפשוטו יכול לומר מעיקרא שעושה ע"ד כן ומהני, כמו כל אמירת לשמה דמהני כשאומר מעיקרא, ואם התחיל לחשוב אחר שיצא הדם מידו קודם שהגיע למזבח ג"כ הוי פיגול, כיון שהמעשה מתייחס אליו.

שם מקמי דליפוק דם לאו כלום היא, פרש"י דהא הולכה זוטרתה היא ואמרת דלאו כלום היא, אבל בתוד"ה חטאת משמע שפירשו דלאו כלום היא משום דהו"ל הולכת בשר, והולכת הדם משיצא עד שמגיע למזבח לא חשיבא עבודה, כיון שא"צ לזה מעשה גמור של הולכה, והדברים מחודשים דודאי זריקת הדם למזבח אינה ענין להולכה שלא ברגל, והמקשן ה' סבור שנשלמה עבודתו מיצא הדם מידו, ומשני שהכל מתייחס אליו, ולפי' תו' לא נתיישב היכן מבואר דעבודה חשובה היא, וצ"ל שאם ה' כאילו איתעביד לא ה' פוסל נקטעה ידו, ואמנם ד"ז מסתבר, אבל לא מצינו דשלא ברגל כאילו איתעביד אלא דלאו הולכה חשובה היא, ונראה שתוד"ה אלא באו לחלוק עד' תוד"ה חטאת.

שם תוד"ה אלא, דדם הנתון בצואר כנתון בכלי שרת, כאן פי' כפרש"י, ולא כתו' דלעיל.

שם ול"ד לבעיא דר' אבין, דכאן מוליך הדם בהתזה של הזריקה שע"ז בפ"ע למזבח, ואע"פ שעדיין לא יצא, מ"מ י"ל שאין זו הולכת בשר, משא"כ התם שהכניס בשר.

שם אבל מכל זריקה דעלמא כו' צ"ע

דבפשוטו הא דידו של מזה משמשת גם לאחר שיצא מידו חידוש גדול הוא, ואם ידע שכן הדין בזריקה דעלמא, ה' לו לשאול חטה"ע וחטאת בהמה צריך שיגיע דם למזבח או דסגי במזה לכוון המזבח, ואפי' נקטעה ידו כשר יש להצריך שיגיע לקיר המזבח, ובפשוטו ידע ודאי שצריך שיגיע דם למזבח, והספק בין בהזאות בין בזריקות אם עדיין צריכין את הכהן המשרת שתתייחס לו הנתינה אולא, ומה שהזכיר רש"י חטה"ע וחטאות הפנימיות היינו להטעים הדברים לדרשא דוהזה דונתן, אבל ה"ה בכל זריקה בעינן שיהא הזורק קיים בכיהונו עד שיגיע הדם למזבח.

ובשמי"ק פירש דבדם שבכלי ניחא ליה שמשעה שננער לצאת ונתלש מן הכלי אע"פ שהוא עדיין בידו חשיבא שפיר זריקה, ורק בעוף שהוא בלוע בבשר ס"ל שאין ע"ז שם זריקה, ומסתברא דלמסקנא כ"ז שלא יצא מן הכלי אין ע"ז שם זריקה, אע"פ שננער לצאת ונתלש.

שם גמ' עד שלא יגיע דם לאויר המזבח, לכאורה אויר המזבח הינו ע"ג היסוד, ומשמע דסגי בהכי אע"פ שלא נגע בקיר המזבח, וצ"ע מנלן.

שם בהולכה זוטרתה כו"ע לפ' דלא פסלה, פי' במקום שא"צ הולכה ברגל אין זו הולכה חשובה וכשרה שלא ברגל ואינה עבודה, והיינו קודם פעולת הזריקה, ומעיקרא סברנו דלרבנן הולכה היא ומחשבה פוסלת בה, בין הושטת היד עד הזריקה בין כח הזריקה עד שלא יצא מן הכלי, וטעמיה דר"ש לאו משום דיכול לבטלה אלא דלאו הולכה היא.

שם כי אתו כו' היינו חוכא כו' פי' דמעיקרא סברו דכיון שהימרא היתה השב"ר פלוגתא דר"ש ורבנן, א"כ מתפרש החוכא ע"ז שזהו עיקר החידוש, והם גילו שהחוכא על ההמשך שביארו דכיון דל"פ בתרתי, ע"כ דבהולכה רבתי לכו"ע פסולה.

כו א

כ"ו א' ש"מ דם המובלע באברים דם הוא, נראה שיש ג' סוגי דם, א' דם האברים שהוא הדם של האבר עצמו שאינו מזנק לצאת ע"י השחיטה, ב' דם האבר שמזנק דרך נימין דקין לורידין ויוצא מתוכן לבית השחיטה, ג' דם שכבר נמצא בורידין שאינו מובלע בתוך בשר אלא הוא כמונח בצינור, ובתכונת הדם מסתברא שכולן שוין והחלוקות הם בשיעור שהם מופרדין להיות כנוזל בפ"ע, [נדוגמא לדבר ג' שמנים שבזית, אלא ששם אין סוג ג'], והנה דם א' היינו דם האברים שכ"ז שלא פירש הר"ז מותר באכילה, ודם זה אינו מגיע לבית השחיטה ולכן אין לחוש לתערובתו, דם ג' דינו כדם לענין חיוב ולענין יוצא וזהו דם חוטין שאסור לאכלן באומצא דדינן כפירשו, ובזה מיושב הא דבעי ר"א צ"ב ב' בעוף שהכניסו בפנים אם נפסל, דהתם הנדון בדם שבורידין שהוא כמכונס, אלא דמ"מ אימעיט מדמה ולא בשרה כיון שאינו נכנס כדם בפ"ע, ובבהמה הו"ל בכלל בשרה כיון שאינו ראוי להזאה, ודם ב' היינו דמספק"ל אם דינו כדם.

ובפשוטו נראה דהיינו דמספק"ל חולין קי"ג א' בשובר מפרקתה של בהמה דמבליע דם באברים אם הבשר אסור לאכלו באומצא [כמש"פ הרי"ף והרמב"ן], וכ"כ אאמור"ר שליט"א חולין ס"ז סק"ג וז"ל נראה לפרש דהספק הוא אם דם זה שהי' עתיד לצאת אילו לא שבר המפרקת חשיב כדם שבחוטין או כדם הנצטר דדינו כפירש, או"ד כיון דמקומו הוא חשיב כדם האברים אע"פ שכרגיל הוא יוצא בשעת שחיטה אם המפרקת שלימה, והתם מיירי כשדם זה נשאר במקומו ונבלע הדם באברים ונשאר בתכונת אבר, וכאן הנדון לענין פסול יוצא כיון שביציאתו הי' בתכונת אבר, וכשאמנם הגיע דם זה אח"כ לבית השחיטה, והניחו הדבר בספק בגמ' כדמסקינן התם בתיקו, אבל יצא דם זה מהאבר ע"י נקב באבר בשעת שחיטה היינו

דם הקזה שהנפש יוצאה בו כשמקלח כדם הנפש חייבין עליו כדם שחיטה, שאין חילוק אם הדם מזנק מבית השחיטה או ממקו"א, ורק לענין הכשר הדם לזריקה בעינן שיהא דם שחיטה כמש"כ לעיל ס סק, אבל בהגדרת דם הנפש היינו כל דם שמקלח עם יציאת הנפש שהנפש יוצאה בו, ע"י כריתות כ"ב א' ה"ד דם הקזה שהנפש יוצאה בו, ולע"כ בזה.

אב"ר ר"ח בחולין שם [הובא ברמב"ן ט"ו ב' וברשב"א צ"ג א'], נראה שפי' דמבליע דם באברים היינו שדם הורידין חוזר ונכנס באברים ונבלע בהם, וא"כ בשמעתין דלא שבר המפרקת אין כאן אלא דם האברים, ואמנם דם זה יוצא בשעת שחיטה, אבל אם לא יצא זהו דם האברים שלא פירש, [וברשב"א קי"ג א' נראה שפי' דהנדון בדם שנתעורר לצאת לבית השחיטה אי לאו שבירת המפרקת, ולא איירי בדם מבחוץ שנבלע, אלא שביאר הטעם מפני שפירש ממקום למקום בחתיכה, ועמש"כ אאמור"ר שליט"א חולין שם], ולכן הביא משמעתין דדחינן משום שמנונית וש"מ דדם המובלע באברים מעצמן אינו דם, וכנראה ל"ג דילמא משום שמנונית ונקט דדיחוי מוחלט הוא מדפריך עלה ש"מ בשר ק"ק כו' וכן בסמוך בגמ' מוקמינן באליה ויותרת ולא מדכרינן נדון דדם, ע"י בספר אאמור"ר שליט"א ס"ו סק"ט י', ובתו' בשמעתין ג"כ נראה דנקטו שהדם שברגל שיצאה דינו כדם איברים כ"ז שהוא מובלע בהן, ואע"פ שהוא עתיד לצאת, ומה שדנו לענין פנו"ט היינו כשלא יצא בזמן קילוח דם הנפש אלא סחטו אח"כ מן האבר, אם דינו כדם שבחוטין, שלא יצא, דאע"פ שאינו דם הראוי לכפרה מ"מ אין דינו כבשר ושמנוניתו, וה"ה בכל דם אברים דמספק"ל ד"ז כיון שדם זה יכול לפרוש בפ"ע, אבל מה שהזכירו ניתו על הבגד אינו מובן דכ"ז שלא נתקבל בכלי אינו טעון כיבוס, וכשנתקבל בכלי הרי מבואר בגמ' דאי

לאו דיוצא הוא הי' כשר, ושמא ס"ל שדם זה מועט ולא גזרו בו רק כשחל עליו פסול יוצא דהו"ל כדם פסולין, אבל אכתי הו"ל למיבעי אם כשר לזריקה וממילא יהא בדין ד"ח שניתז, ועמש"כ אאמו"ר שליט"א בכ"ז.

אם ישנה לשחיטה מתוע"ס אפשר שיעבור דם הרבה דרך הרגל שבחוץ, אבל אם אינה לשחיטה אלא לבסוף צ"ע אם אחר שחיטה מחזור הדם עובר כמחיים או שמזנק לכוון בית השחיטה, ואז אין לחוש אלא לתערובת מועטת של דם הרגל, אלא דפעמים שחלק גדול מגופה בחוץ עד רובה ואיכא למיגזר אטו רוב דם פסול, וגם אין ידוע שיעור הדם שבכל אבר, ועי' בספר אאמו"ר שליט"א ולא קאימנא כעת בסוגיא, ומשום שמנונית כבר פי' שם דר"ל דכל הדם דינו כשמנונית אם אינו דם כ"ז שמובלע.

ב"שון קצרה

כ"ז א' ש"מ דם המובלע באברים דם הוא, נראה דג' מדות בדם, א' דם של האבר עצמו ב' דם האבר שמזנק דרך נימין לורידין ויוצא בשעת שחיטה ג' דם שכבר נמצא בורידין ואינו מובלע בבשר אלא מכונס בפ"ע, ובתכונת הדם מסתברא שהכל סוג אחד אלא שזה מופרד לעצמו יותר מזה, דם א' זהו דם האברים ואינו מגיע לביה"ש ואין לחוש לתערובתו, דם ג' דינו כדם גמור אף בתוך הורידין וזהו דם שבחוטין שדינו כפירש, ובזה מיושב בעיא דהכניס עוף צ"ב ב' דלא חשיב דם אברים כיון שהוא מכונס בורידין, ודם ב' היינו דמספק"ל, ובפשוטו נראה דהיינו בעיא דחולין קי"ג א' בשובר מפרקתה של בהמה

מפני שמבליע דם באברים ומספק"ל אם דם זה כפירש דמי, דכיון שהי' יוצא לביה"ש אי לאו שבירת המפרקת הו"ל כדם שפירש או"ד כ"ז שלא פירש דם אברים הוא, ואמנם אם הי' יוצא בשעת שחיטה הו"ל דה"נ, אבל כ"ז שלא פירש י"ל שדינו כאבר עצמו ונפ"מ לענין יוצא, דבאמת אין חילוק בתכונת הדם אלא כל שיוצא בקילוח בשעת שחיטה זהו דם שהנפש יוצאה בו, וה"ה כשהנפש יוצאה בדם הקזה, ואם הוציא דם הורידין ממקו"א כתבנו לעיל ס סק דפסול, דדם הקזה שהנפש יוצאה בו מיקרי אבל אינו דם שחיטה, דהיינו דם שיוצא מחמת השחיטה, אבל ר"ח פי' בההיא בחולין שדם הורידין חוזר ונבלע באברים, (היינו שדם ג' נעשה כדם ב'), וא"כ בדם ב' מסקינן דאינו כדם למאי דלא גר"ח דילמא עי"ש, וערשב"א שם קי"ג א' בזה, וכ"נ שפי' תו' בשמעתין, מיהו מש"כ לענין דם שניתז לא נתפרש. [א"ה, בענין זה ע"ע מה שכתוב בחולין סימן...]

- עד כאן -

כ"ז ב' מתני' או מקצת אימוריו בחוץ, הקשה הגרע"א ז"ל דהו"ל כזית כדאמר גבי אכילת בשר, וי"ל שבאמת לאו הכל גונא מיפסל בכזית, דאם בעינן אבר שלם דוקא לחיוב בחוץ כדלק' ק"ח ב' ה"נ אינו בדין חול"מ בחצי אבר, [מיהו עי"ש ברש"י ותו' ולע"כ דכזית ראשון חייב], דבמנחות י"ב ב' מבואר דלר"א דאינו חייב עד שיקטיר את כולו ה"ה דאינו פוסל במחשבת חול"מ אלא בכולו, ולפ"ז אם חשב על כזית שאינו אבר שלם חול"מ לא פסל.

כו - כז

ואפשר דכיון שהנתינן למעלה א"צ כנגד היסוד כדחזינן בעוה"ע ומתנה ראשונה של החטאת, לכן סתם נתנו ע"ג הכבש בכל הקרבנות, ושלא כנגד היסוד בנתינן למטה,

כ"ז א' מתני' נתנו ע"ג הכבש שלא כנגד היסוד, פי' או ע"ג המזבח שלא כנגד היסוד, שהרי כבש לעולם אינו כנגד היסוד, וק"ל למה לא שנה או שלא כנגד היסוד,

המכפר וממילא כל המזבח בכלל הכפרה, [וגם הלשון אומר דרשני לכם על המזבח, דהול"ל נתתיו לכפר לכם על המזבח], מיהו אין להוכיח מזה בנתנן שלא כמצות נתינתן, כגון שנתנן בכלי במקום ביד או בזריקה במקום בשפיכה וכיו"ב, שהפסוק חידש רק שיש כח למזבח לכפר בכל מקום, אבל מה שפוסל במקומו במזבח, אין ראוי להכשיר.

ועיקר דברי שמואל מתיישבים יפה לאחר שנתבאר שכו"ע מודים שדם שהגיע על המזבח שלא במקומו קלטיה מזבח ואעל"י, ולר' יהודה שנשפך דמה תרד כאן לא תרד, א"כ לא רק שקלטיה מזבח לדם עצמו, אלא שנעשה עי"ז קרבן שנזרק דמו להכשיר האימורים שלא ירדו, ובזה ג"כ ר' יוחנן מודה כדלקמן כ"ז ב', וכיון שכן אין כ"כ חידוש במה שריבה שמואל מהפסוק שקליטה זו גם מכפרת, דהא ודאי קרינן ביה שהגיע דם למזבח ונתקבל לשמים במדה מסוימת.

שם א"ה בשר נמי, יש לעי' מאי קאמר אי הכי דמשמע אי הכי דמפקינן לה מהאי קרא, ואיך הי' הדבר מובן מעיקרא, וי"ל דא"נ גם מעיקרא הו"מ לאקשווי אם מכפר מ"ט פסול בשר, אלא דהשתא דנפק"ל מהאי קרא מקשה בלשון אי הכי.

שם לכפרה נתתיו ולא לדבר אחר, יש לעי' היכי משמע מלכפר מיעוטא, הרי הוצרך לומר עיקר הטעם באיסור דם לפי שניתן כדי לכפר, ועו"ק מהיכי תיסק אדעתין להפריד בין כפרה להקטרת אימורין ואכילת בשר, הרי לא מצינו קרבן כזה, ואפשר דכיון שנכתב ד"ז בפרשת איסור דם ולא בפרשת הכשר הקרבן, שמעינן מיניה שזהו רק דין בדם עצמו, שיש בכחו לכפר בכל מקום ע"ג המזבח, אבל לא בדיני הקרבן, ועוד דאין לך בו אלא חידוש, כיון דאי לאו האי קרא הי' פסול לגמרי.

שם אלמא קסבר שלא במקומו כמקומו דמי, הלשון צ"ב דהא באמת לאו כמקומו

ואי הוה קתני או שלא כנגד היסוד, הי' משמע דקאי רק על הניתנין למטה, אבל הניתנין למעלה כשריץ גם ע"ג הכבש כיון שא"צ יסוד, מיהו בלא"ה ל"ק כ"כ דהא כולה מתני' קתני נתנו נתן ולא קתני או.

שם פסול ואין בו כרת, מכאן הוכיח שמואל שהקרבן מכפר, מדאיצטריך לאשמועינן שאין בו כרת, והיינו במחשבת פיגול, דבלא מחשבת פיגול אין מקום לחדש שיהא בו כרת, (ואין לפרש שאין הזורק חייב כרת כשחוטא חוץ, דבכל מקום מתפרש ואין בו כרת על אכילתו, וגם פשיטא), ואם הקרבן פסול פשיטא שאין בו כרת, ובאמת בגמ' מסיק בקשיא לר' יוחנן, ואפשר דקמ"ל שאם חשב ליתן למחר שלא במקומו אין בו כרת, מיהו ג"ז פשיטא, וצ"ל דלא חש למיתני אין בו כרת אע"פ שזה פשוט, כיון שמפרש חילוק זה בין חול"ז לחול"מ, מיהו אם ר' יוחנן מודה דלר' יהודה כמקומו דמי הרי ראוי לפרש דמתני' ר"י היא, וצ"ל דלשון פסול לגמרי משמע, ואפשר שבאמת רבי שנה באופן שנוכל לאוקומה גם כר"י וגם כר"ש.

שם בי אמר שמואל פסול בשר כו', לכאורה תמוה למה שנה התנא פסול בקרבן שמכפר, אבל כיון ששנה אין בו כרת במחשבת פיגול, הרי"ז מלמד ששייך בקרבן זה לדון משום פיגול, וזה גופא מלמדנו לומר שהוא מכפר, ועוד דכיון דלר' יהודה אליבא דשמואל מבואר דמכפר ואין בו כרת, הרי ודאי שהתנא ששונה אין בו כרת בפשוטו ר"י היא דסבר דכמקומו דמי, דלדידה נתחדש אין בו כרת בשלא במקומו מקרא, וכיון שיש פסוק מיוחד לזה ודאי שזהו מה שהשמיענו התנא, ולא מסתבר לומר שרבי שנה אין בו כרת שלא לצורך, דאם יש תנא שלדידיה דין גמור הוא ע"כ דמתני' כהאי תנא.

שם כיון שהגיע דם למזבח כו', לכאורה על המזבח מיותר, וקמ"ל שכח המזבח הוא

ממש דמי, והול"ל דלענין כפרת הדם כמקומו דמי, ועוד דמה הסבר נוסף בדברים אלו, הרי בהדיא אמר שמכפר, וממילא זהו מקומו, וגם צ"ב מאי אלמא קסבר שמואל דקאמר, הרי אם יש בזה פלוגתא דתנאי א"כ הנדון כמאן מוקים שמואל למתני, וי"ל בזה דקסבר תנא דמתני' קאמר.

ואפשר דכיון שגם למ"ד שאינו מכפר מ"מ מיקרי זריקה על המזבח לענין אעל"י לר"י, א"כ הנדון אם ללמוד מקרא דעל המזבח שהוא ג"כ קולט את הדם, או ללמוד שקליטתו מושלמת במקומו, וכיון דלכו"ע שלא במקומו כזריקה במזבח דמי, והנדון אם כמקומו לכפר דמי, שפיר קאמר הכא דקסבר דריבוי הכתוב שאפי' שלא במקומו כמקומו, מיהו יש בזה פגם והבשר אינו ניתר באכילה.

ואפשר דאלמא קסבר כו' ר"ל לענין מחשבה שהחושב ליתן שלא במקומו כמקומו דמי והקרבתו כשר, דכהאי לישנא אמרינן לר"י ל"ו א' דחישב ליתן שלא במקומו לאו כמחשבת הינוח דמי.

שם ואי ס"ד שלא במקומו כמקומו ל"ל יחזור הכשר ויקבל, אבל אי לאו כמקומו ניהא דמהני יחזור הכשר ויקבל, אע"פ שהזריקה הועילה שהאימורים יהיו בגדר אעל"י, וג"ז חידוש אבל ע"כ מודה ר' יוחנן בד"ז, אלא דיש לדחות דלר' יהודה כיון שהועילה הזריקה כבר נקבע בפסול, אבל אין נראה כן דכיון שעדיין לא נתכפרו בעלים מהניא שפיר זריקה נוספת, וכדאמרינן מי איכא זריקה דלא מכפרת כו'.

שם יחזור הכשר ויקבל, יש לעי' למה לא יזרוק מה שנשאר בכלי, וטפי הול"ל אם נשאר דם בכוס, ואפשר דאה"נ ולמעוטי רק שלא יאספנו.

שם הב"ע דיהביה פסול, לכאורה כ"ה פשטות המשנה דכיון שכבר שנה בפרקין כל הני, למה חזר לשנותם בפ"ג עם הפסולין ומסיים יחזור הכשר ויקבל, ולשון הגמ' הב"ע דיהביה פסול משמע שזו אוקימתא ולא הפשטות, וי"ל דכיון דקתני טעם הפסול מפני שלא נתן במקומו, א"כ מיירי כשקיבל הכשר, דאם קיבל הפסול הו"ל כנשפך על הרצפה, ושוב אין פשטות במשנה שזרק הפסול, שהרי קיבל הכשר.

אם נימא דפסול שזרק במקומו ג"כ יחזור הכשר ויקבל, צ"ב מ"ט נקט שלא במקומו, וי"ל לאשמועינן דבכשר כה"ג לא מהני זריקה במקומה להתיר בשר באכילה, ולאשמועינן דדוקא דם אחר כשר אבל דם זה קלטיה מזבח ולא יאספנו, ושמעין נמי דבכשר שלא במקומו כיפר, ולכן לא מהני יחזור ויקבל, ולפ"ז א"צ לחדש דשני פסולין חמירי טפי מפסול אחד, ומיירי מתני' בכל הפסולין לבר מטמא שכשר בעבודת ציבור, שהוא עושה שירים גם שלא במקומו.

שם מיתיבי חישב ליתן כו', אליבא דר"י איצטריך, וקמ"ל דשלא במקומו לא דמי למחשבת הינוח וכשר, אבל לרבנן שאין שום מחשבה הפוסלת חוץ מחול"ז וחול"מ ושל"ש, פשיטא דשלא במקומו כשר, ויש לעי' למה באמת לא חשיב מחשבת הינוח, ולכאורה מוכח מזה דסבר ר"י דכמקומו דמי, וכ"מ בתו' כ"ז א' ד"ה ואי, וכדמשני לקמן ל"ו א', מיהו אפשר שרצו להעמיד ברייתא זו גם לתנא דר"י ל"ל מקום משולש, ועוד מדקתני רק למעלה למטה ש"מ דהאי תנא לית ליה מקום משולש, לענין שלא יפסל משום מחשבת הינוח, דהא מכשיר הכא רק למעלה ולמטה ולא בפנים ובחוץ, וע"ע מש"כ לקמן כ"ז א'.

כו ב

ונראה שזו כונת מרן זללה"ה בס"ז סק"א שכתב דגזיה"כ הוא דמפני.

שם מ"ט דאמר קרא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר, תיבות על המזבח באו ללמד שעיקר הכפרה תלויה במזבח, אע"פ שלא נתן כתיקנו ממש למעלה ולמטה, דאל"כ הול"ל ואני נתתיו לכם לכפר, ויש להסתפק אם דוקא קיר המזבח או אפי' על גג המזבח, ונראין הדברים דודאי לשון על המזבח כולל כל המזבח, שאין סברא שקיר המזבח יתחשב יותר רשות המזבח מעל גבו, ובבמה קטנה מסתברא שאין דין קיר המזבח, אלא דיתכן שמקום שדורסין שם אינו דרך כבוד לזריקת דם, ולפי צד זה יתפרש הפסוק דכל מקום שלמדנו במקום אחר שראוי לכפרה על המזבח, מכפר, ואין חילוקי הדינים שלמעלה ושלמטה מעכבים, ולא מיירי קרא במקום שאינו ראוי כלל לזריקה על המזבח, ואמנם אין החסרון מפני שאין זה בכלל רשות המזבח, אלא שאינו מקום המכובד לזריקת דם, ומ"מ נראה דצריך ראוי לפסול, ופשטות הדברים שכל שהוא רשות המזבח כמזבח דמי.

שם אלמא קסבר שלא במקומו כמקומו דמי, ולכאורה לכו"ע לאו כמקומו דמי, והול"ל שלא במקומו לאו זריקה הוא כלל, ואפשר דכיון דלכו"ע מהני לענין שאעל"י, וקלטיה מזבח לדם, לכן לא אמרו דשלא במקומו אינה זריקה, אלא הנדון אם כמקומו דמי לענין כפרה.

יעוי לקמן כ"ז א' דמדקתני ואין בו כרת שמעינן שהקרבן כשר, אלא דאשמועינן קרא שאין בו דין פגול, ואפשר שזהו מקורו של שמואל לאוקומי מתני' כמ"ד דמקומו דמי, דר' יהודה סבר כמקומו דמי, מוקי מתני' כותיה.

כ"ז ב' אמר שמואל פסול בשר אבל בעלים נתכפרו, יש לעי' מה דין האימורים דיש מקום לדמותן לדם מפני שהם אכילת מזבח, ויש מקום לומר שרק לכפרה נתתיו ולא לשום דבר אחר, ופשטות הדברים שאין לנו אלא כפרת בעלים, חדא דמתמעטי מלשון לכפר, ועוד מדתנן פסול ואם רק הבשר אינו נאכל א"א לסתום פסול, דאדרבה הקרבן כשר אלא שהבשר אינו נאכל, ובעולה כולה קריבה, ונמצא שכולו כשר, מיהו צ"ב למה נקט לשון בשר דמשמע בשר הנאכל, ואפשר דכאן לשון בשר כולל כל בשר הבהמה בין האימורין ובין בשרי העולה ובין בשר הנאכל, דדוחק לומר שנלמד אימורין מבשר הנאכל, ואפשר דכיון שהאימורין אם עלו לא ירדו, ואם לא נזרק הדם כלל אם עלו ירדו לר' יהודה, ונמצא שהועילה הזריקה גם לאימורין משו"ה אמר בשר פסול במוחלט, ולאימורין אהני הזריקה שאעל"י, מיהו ד"ז הוא אף למ"ד לאו כמקומו דמי, עי' לקמן כ"ז ב', וברש"י ותו' שם משמע דאף למ"ד כמקומו דמי רק אעל"י ולא לכתחלה, וכ"מ ברמב"ם פ"ג מפסוה"מ ה"ז וכ"כ בלקוטי הלכות.

יש לעי' כיון דקי"ל מנחות כ"ז א' שאם אין בשר אין דם, איך מועלת הזריקה, וי"ל דסגי באימורין שאעל"י לחשבן כיש אימורין, אבל לפ"ז אם אבדו האימורין ויש בשר לא מהני הזריקה, אלא נראה דכיון שבשעת הזריקה יש כאן בשר שראוי להיות נותר בזריקה כשרה, חל על הזריקה הזו שם זריקה אע"פ שלא התירה את הבשר, דהא איכא מצות זריקה על הדם מפני שיש בשר, ואשמועינן קרא דבכל מקום שזרק את הדם על המזבח בזמן שיש בו מצות זריקה כיפר,

כו א

אבל בברייתא שחשב בשחיטה לזרוק שלא במקומו למחר, הרי מחשבת החול"ז כדינה היא, שהרי הדם מכפר גם שלא במקומו ופסולו רק משום חול"ז והוי שפיר פיגול, דנמצא שהשחיטה במחשבת פיגול גמורה, ובזה נתקשה רב אשי מנא לך הא, ותירץ מר זוטרא דכיון שאיסור הפיגול שחשב עליו, ה"ליתנו במקום שאינו מתיר את הבשר, לא אלים כח פיגול כזה לקבוע את הבשר בפיגול, וד"ז ידעינן רק מקרא, - מיהו עמש"כ לקמן בד"ל סברא הפוכה לענין לפסול הקרבן דבזריקה המכפרת פוסל במחשבה, ולא במחשבה על זריקה דלא שריא בשר, שהיא אינה פוסלת כלל.

שם יצא זה שאין פיגולו גרם לו כו', פ"י דמי שנתחדש איסור אכילתו בגלל איסור חול"ז נעשה פיגול, אבל מי שאיסור אכילתו בגלל מחשבת ההינוח, לא חל דין פיגול כיון שפסולו אינו מחמת פיגול, וה"ה כשנתן שלא במקומו למ"ד לאו כמקומו דמי וכדפרש"י, אלא שכבר כתבנו דדין המשנה יתכן לקיימו מסברא, - וכ"ז כשהחסרון בזריקה, אבל אם סיבת איסור האכילה הוא בבשר ובאימורין, חשיב שפיר פיגול, כיון שמכח הזריקה ה"ל נותר, וכמו נטמא הבשר דפשוט דהוי פיגול, וכמשנ"ת בתו'.

שם א"ה אפסולי נמי לא ליפסל, בשלמא אם הפסול משום דשלא במקומו לאו כמקומו, היינו להניח, אלא אם הפסול שאין בכח מחשבה זו לעשות פיגול, א"כ מנלן שהמחשבה הזו פוסלת, ומשני דאח"כ המחשבה הזו אינה פוסלת כלל, אלא דכיון שנתכוין להניח את כל הדם למחר (כדין ליתנו שלא במקומו), ממילא יש בזה גם מחשבת הינוח.

ויש להקשות מעיקרא דס"ד דלאו כמקומו דמי הרי ג"כ טעם הפסול בלמחר הוא משום הינוח, דמשום שלא במקומו קתני רישא

כ"ז א' למחר פסול, פ"י בגמ' בסמוך דההנחה למחר זהו כלהניח דמו, דכיון שלא יהא ראוי לזריקה נמצא שהניח הדם, ויש לעי' מנלן לפרושי שהניח כל הדם למחר, הרי סתם מחשבת חול"ז מ"ירי בין בכולו בין במקצתו, כדתנן לזרוק דמו למחר או מקצת דמו למחר, וי"ל דהא דתניא ליתן את הניתנין למטה למעלה מתפרש שהחליף את נתינת הדם, וממילא מתפרש שלא יתן גם למטה, ונמצא שכל הדם ניתן שלא במקומו, ודכוותה מתפרש גם בסיפא ליתן למחר שלא במקומו שנתכוין לשנות מקום נתינת הדם וגם לעשות שינוי זה למחר, וממילא היינו כולו, אבל הא דקתני חול"מ וחול"ז מתפרש שפיר במקצת.

שם חזר וחישוב בין חול"ז בין חול"מ פסול ואין בו כרת, צ"ב למה הזכיר חול"מ לענין פיגול, וביותר קשה שהרי הקדים חול"ז וש"מ שבמתכוין הוסיף חול"מ.

שם אמר מר זוטרא זריקה דשריא כו' מנא לך הא כו', יש לעי' הרי במתני' קתני ואין בו כרת, ולכו"ע מתפרש שאף במחשבת חול"ז אינו נעשה פיגול, וא"כ מ"ט הקשו רק כאן והוצרכנו לחדושיה דמר זוטרא מקרא, וברש"י ד"ה זריקה פירש דבאמת גם דין המשנה נלמד מדרשה זו, אבל בגמ' משמע שרק על הברייתא קשיא לך, (ויתכן לומר דבמתני' הטעם משום דלא קרב המתיר כמצותו, ובאמת חיילא מחשבה ולכן נפסל, ועי' להלן בזה).

ויש לפרש דבשלמא במתני' כיון שהדם הזה אינו מתיר הבשר והאימורים, ממילא מובן שאינו יכול לקבוע בהם דינים, שהרי אינו מתיר שלהם. [ואף בחשב על שיירי הדם חול"ז, מ"מ הפסול הוא בזריקה שלא במקומו ואין בה כח לפגל הבשר, מיהו אם יש דין שירים לזריקה שלא במקומה א"כ הזריקה הזו קובעתו בדין שירים, ודמיא למתיר ידידה],

אפי' כולו ולא נפסל משום הינוח, דפשטיה דקרא שהחושב חול"מ בא ליתן כל הדם חול"מ, ואפ"ה אימעיט דבעינן מקום משולש, וא"כ יש גזיה"כ להכשיר מקום שאינו משולש גם מפסול דהינוח, וכגון שחשב לכפר שלא במקומו.

שם ר"ל אמר לעולם פסול ממש כו' ואלבא דר"י, פשטות הדברים דמתני' לא מוקמינן לה כר"י רק הברייתא וכסוגיא דלעיל, ונראה מזה דבוריקה המכפרת אם חשב על הבשר והאימורין פסל, ומשה"ק איפסולי נמי לא ליפסיל היינו רק כשאנו באים לפסול מכח מחשבת זריקת הדם שלא במקומו, אבל כשחושב על האימורים והבשר בזמן הזריקה המכפרת שפיר מיפסיל גם בזריקה שאינה מתירה הבשר באכילה, ותדע דהא לא ממעטינן מקרא דמר זוטרא אלא חול"ז, וכאן במתני' הרי שייך גם פסול דחול"מ, ואם חול"מ חל, ה"ה דחול"ז נמי חל לפסול את הקרבן.

ולפ"ז אפשר דבזריקה שלא במקומה הטעם דלא הוי פיגול זהו בגלל שלא קרב המתיר כמצותו, דנהי דמכפר אבל אכתי הזריקה שהיא המתיר של הבשר והאימורין לא קרבה כמצותה, שהרי אינה מתירתו, ולפ"ז פסול ואין בו כרת דקתני היינו דכיון שפסול בשר אין בו כרת במחשבתו, וזהו הטעם בין לשמואל בין לר"ל, ומיושב בזה משה"ק רק מהברייתא, ומר זוטרא ורב אשי דנו רק על הברייתא, דבמתני' הוי ממש מחשבת פיגול ורק מפני שלא קרב המתיר כמצותו אין בו כרת, אבל בברייתא שרק חשב ליתן שלא במקומו, הרי שפיר יקרב המתיר כמצותו כשיזרוק במקומו, ולכן הקשו מ"ט לא הוי פיגול, ולבתר דדרשינן מקרא שאינו פיגול א"כ אפסולי נמי לא ליפסיל, משא"כ במתני' דמיפסיל מעיקר הדין מדאורייתא, אלא שאינו פיגול מפני שלא קרב המתיר כמצותו.

וגדולה מזו מצינו דלמ"ד אין זריקה מועלת ליוצא אין חייבין עליו משום פיגול

דכשר, וא"כ מה חידש רנב"י, הרי ע"כ גם המקשן סבר כן, ואפשר דרנב"י חידש דאף למ"ד כמקומו דמי וא"כ החסרון הוא רק בלמחר, אפ"ה דמי להינוח, ולא אמרינן כיון דהחסרון משום חול"ז וזה הרי לא חל, א"כ לא דמי למחשבת הינוח, אבל אם לאו כמקומו דמי פשוט יותר דלא עדיף מלהניח למחר.

פשטות הגמ' ל"ו א' דפלוגתא דתנאי היא אליבא דר"י אם שלא במקומו כמקומו דמי, דלתנא דלית ליה לר"י מקום משולש ע"כ טעמיה הכא משום דכמקומו דמי, ולדידיה לא מצינו דמכשר ר"י שלא במקומו במחשבה שפוסלת הקרבן משום הינוח, אבל לשון הגמ' שאמרו ל"ו א' ר"י לטעמיה שלא למקומו נמי מקומו קרינא ביה, משמע שזה מוסכם בדעת ר"י, אלא די"ל דכיון דברייתא זו הזכירה רק למעלה למטה משמע דדוקא בזה כשר אבל בפנים בחוץ פסול.

במברא נראה דמה שנתמעט מקום משולש זהו רק בדין חוץ למקומו, דהיינו כשהפסול של הקרבן הוא בכח חיובי שחשב להקריבו במקום האסור, ולכן אפי' מקצת חול"מ פסול, ובזה בעינן מקום משולש, אבל היכא שהפסול משום הינוח, דהיינו בחושב ליתן כל דמו שלא במקומו, בזה הדבר תלוי אם כיפר ולא תלוי בדין חול"מ, דנתינה במקום שאינו מכפר לא עדיפא מהינוח.

ולפ"ז משה"ק ל"ו א' מבפנים בחוץ אין הקושיא משום דבפנים ובחוץ לאו כמקומו דמי, דפשטות המשנה דלמעלה ולמטה ובפנים ובחוץ שוין, אלא הקושיא מפני שהמחשבה להכניס פוסלתו, ולא מפני שחשב ליתן דמו בפנים דכמקומו דמי, רק מפני שחשב להכניסו ונפסל בכניסתו, ובזה אמרו דמחשבה של הכנסת פנים אינה פוסלת.

מיהו יש ליישב מ"ט מהני דרשא דמקום משולש להכשיר מחשבת שלא במקומו

אע"פ שהקרבן פיגול, וא"כ כ"ש שלא במקומו דכיון שאין הזריקה מתירתו, לא חל פיגול כלל.

כל הפסולין

הגרלה דלאו עבודה היא ונעשית בבגדי לבן, עי' יומא ל"ט ב', ובתו' שם כתבו דהא דשחיטת פרו בעיא כה"ג היינו מדין בעלים ולא משום פסול זרות, ואמנם גם פרה בעיא כה"ג כדתנן בפרה פ"ד והובא בתו"י, התם אינו בעלים, מיהו גם שער של יוהכ"פ אמרו בירושלמי דבעי כה"ג מקרא דחוקה, ואאמו"ר שליט"א הקשה מזה ע"ד התו', ואפשר דמה שהוצרכו לבאר טעמיה דרב בפרה, היינו משום דבפרו ס"ל דלאו עבודה היא ולא קאי חוקה עליה, ולכן הוצרכו לבאר דפרה לאו משום שירות בעיא כה"ג, אבל עיקר הדברים הי' פשוט להם דשחיטה לאו עבודה היא ואף בפרו א"צ דרך שירות בשחיטתו, וכ"נ משמעות הגמ' ביומא שם דרב לא יליף לשחיטת פרו משום דשחיטה לאו עבודה היא, ולא משמע דשמואל חידש מפסוק דחוקה שתהא השחיטה הזו עבודה דהא לא נאמר אלא חוקה, ואם איתא דיש ללמוד ממשמעות זו שתהא שחיטה זו עבודה א"כ מאי קאמר רב דלאו עבודה היא, הרי הנדון ללמוד שתהא עבודה, (והול"ל כיון דבעלמא לאו עבודה היא ה"נ לאו עבודה) אלא ודאי גם לשמואל אכתי לאו עבודה היא אלא דאפ"ה בעינן כה"ג דוקא.

וענין הגרלה לאו עבודה היא דמי לשחיטה לאו עבודה היא, אבל מה שאמרו הדלקה לאו עבודה היא יומא כ"ד ב' צ"ב, דבגמ' שם מיייתי מהא דהדחת אליתא בעיא כהן ובגדי כהונה ש"מ דעבודה היא, ומשמע מזה דהדלקה א"צ כהונה וכ"ה ברמב"ם והא דכתיב כהונה בהעלאה היינו הכנת הנרות עד ההדלקה שלא הוזכר בה נתינת האש כבמערכה, אבל הדבר קשה שתהא עיקר המצוה כשרה בזר וההטבה והכנת השמן והפתילה צריכה כהונה, וע"כ דלאו עבודה

ד"א ב' מתני' כל הפסולים ששחטו שחיטתן כשרה שהשחיטה כשרה כו' יש לעי' מה נתינת טעם יש בזה שהשחיטה כשרה בזרים בנשים כו' ואם היתה קבלה כזו או הלל"מ ניחא, אבל ל"מ כן, ונראה דהי' מקום לומר דכל הפסולין שכשרין בבמה כשרין לשחיטה, ולא משום דשחיטה לאו עבודה היא, אלא דלעבודה זו אף הם כשרין, משו"ה מפרש שהשחיטה כשרה גם באלו שפסולין בבמה, [וטמא פסול בבמה כדאמר ט"ז א' שכן לא הותרו בבמה, ונשים ועבדים אפשר ג"כ דפסולין בבמה, ואם כשרין, נקטיננהו מפני שלא הוזכרו במתני' דכל הזבחים שפסולין לקבלה] והטעם משום דלאו עבודה היא.

וענין לאו עבודה היא לכאורה פירושו שאינה שירות כעומד לפני המלך, כדאמר כ"ו א' דנתלה ושחט כשר ונתלה וקיבל פסול דאין דרך שרות בכך, וכן יושב כשר, וש"מ שהשחיטה כעין הכשר מצוה, ואמנם היא עצמה מצוה כסמיכה ותנופה, אבל לענין עבודה הו"ל כהכשר עבודה, וכן אמרו מנחות ק"ט א' דשחיטה לאו שרות הוא, ובחולין י"ג א' משמע דקטן שמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כשר לשחיטת עולה, עי"ש שדנו אם סגי במחשבה כזו, אבל לא דנו מפני שאינו מצווה וכאינו מחויב בדבר, וש"מ דהשחיטה כהכשר מצוה ולא עבודה היא כלל.

ולפ"ז אפשר דאפי' למ"ד יומא מ"ב א' שחיטת פרו בזר פסולה, מ"מ יושב ונתלה כשר, שאינה עבודת שרות, אלא שמצותה בכך, [שו"ר בספר אאמו"ר שליט"א בזה], ואף דסתמא צריך בגדי כהונה כמ"ש בתו"י שם לענין שחיטת פרה, היינו דכך המשמעות דאהרן ואלעזר בכיהונם, כמו

היא היינו מפני שהצתת אש אינה פעולה שמוגדרת כעבודה, אלא כנעשית מאליה כמ"ש בתו"י וכדחזינן דמדמו לה הצתת אליתא, ולפ"ז יש לפרש שהיא מצוה ואינה עבודה, אבל כהן ובגדי כהונה מעכבין בה, ולע"ז בכ"ז.

ובזה מיושב הא דקתני בברייתא ל"ב א' שהשחיטה כשרה כו' ולא הוזכרו שם כל הפסולין, ועיקרה לומר דשחיטה בזר כשרה אינו משום דזר כשר בבמה, אלא משום דלאו עבודה היא וכמשנ"ת.

ויעוי במנחות ס"ד א' שהשוחט בשבת שמינה ואח"כ כחושה אפי' נתכפר בכחושה חייב חטאת לכו"ע, ויש לעי' כיון שעשה מצותו בחטאת זו, איך יקבל שכר קרבן ועונש קרבן במעשה אחד, אבל למשנ"ת דשחיטה כהכשר קרבן ניחא, ואע"פ שא"א לבטל הכשר זה, מ"מ החיוב נחלט קודם מצות ההקרבה, והכהן קיבל קרבן מאדם שעבר עבירה בהכנתו, אבל אין ההכנה עצמה ההקרבה, אבל אאמור"ר שליט"א אמר דדוקא הכנת סכין למילה לר"א שזוהי הכנה ששייך לבטלה שתעשה מילה זו בסכין אחרת, בזה כתבו הראשונים דחייב אם הכין סכין ומל בה, כשהי' לו סכין אחרת, אבל שחיטה שא"א להקריב קרבן זה בלא שחיטתו, הרי השחיטה ע"כ חלק ממצות הקרבן הזה.

לשון כל הפסולין קאי על השנויין בפ"ב שהם פסולין לקבלה, וכבר הוזכר שם טמא, אלא כדי לסיים ואפי' בקדשי קדשים ובלבד כו' הדר מפרש בהדיא טמאים.

ובמתני' שם קתני נמי עומד ע"ג כלים, ומדכשר לשחיטה ואפי' בקדשי קדשים ש"מ דא"צ שיהא השוחט על ירך, וא"כ צ"ב למה השיב שמואל כ"ו א' דנתלה ושחט פסול, ובלא"ה נמי טמא ע"כ אינו על ירך המזבח, ותנן דכשרה, וצ"ל דהוה מפרש

טמא בעבר ונכנס, וע"ג כלים מיקרי על ירך, או דכל הפסולים קאי אפסול גברא.

שם ואפי' בקדשי קדשים, יש לעי' מאי רבותא דקדשי קדשים, ואפשר מפני שצריכין צפון ובעי סכין ארוכה, מיהו אין סברא לפסול משום סכין ארוכה, אלא לומר דא"צ שיהא הכהן לפני ד', ולאפוקי משמעון התימני לקמן ל"ב ב', א"נ ס"ד לומר דקדשי קדשים שנאמר בהם דין צפון בשחיטתם יש בהם דינים בשוחט, ועיקר קרא דממעטין מיניה שחיטה בעולה כתיב שהיא קדשי קדשים, (ויעוי' בשטמ"ק אות בשם מהר"פ שכתב דנפ"מ בבמה, אבל עיקר חידושא דקדשי קדשים ליכא בבמה דלית בה דין צפון)

שם ובלבד שלא יהיו טמאים נוגעין בבשר, יש לעי' פשיטא, ואפשר שבא לרמוז דמה"ט קתני ששחטו דיעבד שמא יגעו בבשר, א"נ לומר דחיבת הקודש מכשירתו, ולכאורה משמעות הלשון שאם יגעו בבשר יהא הקרבן פסול, דהא קתני ששחטו דיעבד ועלה קאמר ובלבד, כלומר שגו"ז בתנאי שלא יגעו בבשר, ואם הדם נטמא ונפסל ניחא, ואם רק הבשר נטמא צ"ל משום דלכתחלה אם אין בשר אין דם.

לכאורה כששוחט הטמא בסכין ארוכה מידכר דכיר שלא לנגוע בבשר, וגם הוא רחוק מן הבשר הרבה, וכמ"ש תו' בסוה"ד דהגזירה משום קדשים קלים, ולמ"ד ביאה במקצת לא שמה ביאה הגזירה קרובה כיון שמכניס ידו, וכ"ה ברמב"ם פ"א מפסוה"מ ה', ולמ"ד שמה ביאה בלא"ה אינו מכניס ידו משום טומאה, והגמ' נקט מילתא דקושטא לכו"ע.

בעלי מומין ושתויי יין לא נכתבו בכל הזבחים, ולא איצטריך למיתנייה הכא דנלמד מטמא שפסול בבמה, ועי' רש"י ט"ז א' דגם בע"מ פסול בבמה, וערש"י ק ובחשק שלמה, וקטן גם אם כשר לשחיטה אינו פסול במחשבה, ולהכי לא תנייה, ולפ"ז מוכח

דסתמא לשמה מהני גם כשאינו בר מחשבה למיעבד שלא לשמה.

שם לפיכך הם פוסלין במחשבה, אין להוכיח מכאן שהם פוסלין במחשבה על עבודת

הכהנים, די"ל שאין מחשבתן מועלת אלא על אכילתן, והי' מקום לומר שאין בהם כח לפסול במחשבה כלל, וקמ"ל נמי דפסול אינו פוסל במחשבתו כדקתני סיפא.

לד ב

דלק"מ כו' הדברים מובנים אי לאו קרא דאשר יזה, אבל כיון דכל שכבר הוזה א"צ כיבוס, לא נתפרשה כונתם לפו"ר.

ל"ד ב' ר"י מדיפתי מתני הכי בעא מיני' אביי כו' צ"ב מה שייך לומר בזה מתני הכי הרי אין ד"ז סותר למה שאמרו דבעא מיני' ר"ל מר"י. — שם בתו' ד"ה פסול, ול"נ

נג א

ולמטה ולכו"ע אפשר לעשותן מחציו, ועי' להלן בזה, וכ"כ אאמו"ר שליט"א בס"ט סק דמסתברא דפירוש קרנות בשניהם שוה, והביא דכ"מ בגמ' לפרתו' צ"ב ב' דהא משוינן פנימית וחיצונה בדין חודה לרבי, וערש"י יומא נ"ח ב' שנותן מתנה משוכה וארוכה, (ועי"ש נ"ט א' פלגיה דמזבח), ועי' בסמוך בשיעור הקרן, ועי' בסמוך.

ולפ"ז יתכן דרק לרבי יש מצוה בחודה דהויא טפי זוית המזבח, שאף בקרן עצמה אין הענין בגופה של קרן, אבל לראב"ש לא מחדשינן דחודה של קרן הויא מצוה, [עי' לעיל שכתבנו הטעם משום דענין קרן ראש וזהו ראשו של קרן, וטעם זה שייך אף לראב"ש], וצ"ע, ואפשר שאין להכנס כ"כ בטעמא דקרא.

שיעור קרנות של מזבח הפנימי לא נתפרש, אבל מבואר שגבהו אמתים עם קרנותיו כדכתיב ממנו קרנותיו, ואמנם גם בחיצון כתיב ממנו תהיינה קרנותיו, והם מלבד השלש אמות קומתו, התם כתיב ושלש אמות קומתו ועשית קרנותיו על ארבע פנותיו ממנו תהיינה קרנותיו, דמתפרש שיעשה קרנות על הג' אמות אלא שיהיו ממנו, כדפרש"י שלא יעשה לבדם ויחברם לו, וד"ז מבואר בדברי ר"י נ"ט ב' שאמר דגבהו פי שנים ברחבו ולמד מזה

נ"ג א' מאי רבי ומאי ראבר"ש דתניא דמים העליונים כו' יש להסתפק אם גם במזבח הפנימי פליגי, דהא קרא דמיתנין רשות קרנות ארבע במזבח החיצון נאמר, וכן הבדלה דוהיתה הרשת, ומתני' דחוט הסיקרא מצינו רק בחיצון, וכיון דלא מצינו בפנימי הבדלה באמצע צריך ראי' לחלקו לענין קרנות, אבל לעומת זה הדבר קשה לומר דבאמת קרנות דקרא משמעותן בגופה של קרן, וקרא דיחזקאל הוסיף לרשות הקרנות ד' אמות, וע"כ דקרא גלי דכונת התורה בקרנות היינו זויות המזבח מחציו ולמעלה ולאו דוקא בגופה של קרן, וכיון שכן יש להשוות ד"ז בפנימי, וכן נראין הדברים דלרבי לא החשיבה תורה את גופן של קרנות עיקר והוסיפה שרשותן נמשכת, דהא חזינן שאין הידור ליתן בקרן עצמה וכשעומד בסובב נותן ממקומו ומחטא ויורד כמש"כ לעיל, אלא מצות קרנות ליתן למעלה בזויות ומחציו ולמעלה מיקרי למעלה, [ובזה מיושב דאע"פ שבולט אמה דסובב ג"כ שפיר דמי ועי' לעיל סק"ג ו' דתו' ס"ה א' דקדקו בזה], [ועי' לעיל ס סק"א דבצדו הפנימי של הקרן פסול, מיהו זה מסתמא אף לראב"ש פסול דהיינו תוך המזבח, (ועי' יחזקאל ונתתה על ארבע קרנותיו ואל ארבע פנות העזרה), ואם נימא שאין שיעור לקרנות דפנימי לכו"ע א"א לעשותן מחציו

שם נותן אמה אילך כו' מחטא ויורד כו' מדלא קאמר מחטא ויורד באמה אילך משמע דכשנותן ברוחב הקרן א"צ למשוך מתנתו באורך, שמניח מיד כל אצבעו על המזבח, ואפשר גם שמניחה לרוחב המזבח ובמשיכה פורתא כלה כל הדם שבאצבע, אבל בחודה צריך לחטא ולירד עד שיכלה כל הדם שבאצבעו, [שו"ר שאאמו"ר שליט"א ביאר בזה דרך בחודו שייך דלא ליתוסן מאניה, וצ"ע].

שם אליבא דראב"ש כו' כו"ע ל"פ, לכאורה הול"ל כי יהיב בגופה של קרן כו"ע ל"פ, ונראה דלרבי אינו נותן בגופה של קרן דכיון שעומד על הסוכב טוב יותר ליתן לפניו מלהגביה ידו למעלה מראשו וגם מתוסן מאניה עי"ז, עי' יומא נ"ט א', וכ"מ בלשון מחטא ויורד כנגד חודה, דמדקאמר כנגד חודה מבואר דלא איירי בקרן עצמה דהול"ל בחודה כמ"ש רש"י ד"ה כנגד חודה עשטמ"ק שם, ועי' בגמ' ס"ג ב', וכן מדקאמר מחטא ויורד ובקרן עצמה לא מסתבר שיגביה ידו כ"כ ויתחיל מלמעלה למטה, דבכה"ג ראוי ליתן מלמטה למעלה, ולפ"ז מיושב הא דתלי לה בדראב"ש דרך לדידיה נותן בקרן עצמה.

ולא נתפרש בהדיא דאף לראב"ש עומד ע"ג הסוכב, אבל כן משמע סתמות הדברים, וכ"מ בתוספתא פ"ו ה דאומר ראב"ש ששופך השירים ממקומו ליסוד והיינו מהסוכב דמראשו של מזבח אינו יכול לשפוך ליסוד דרומי, (דמלבד רוחב הסוכב הרי הקרן מעכבו והיסוד הוא רק כנגד אמה סוכב ברוח דרומית), ולפ"ז אפשר דלראב"ש נותן אילך ואילך ואינו מחטא ויורד או עולה, שהדבר קשה לעשות כן למעלה מראשו.

שם מ"ס אמה אילך ואמה אילך כנגד קרן [נמי קרן] הוא, מזה נראה דבקרן עצמה לא פליגי דאף אליבא דרבי כשר אמה אילך, וה"נ מסתברא דלית לן למעבד פלוגתא בין

לחיצון שיהא גבהו עשר אמות עם הקרנות ורחבו חמש, וש"מ דאף בפנימי כן, ולכאורה נראה ללמוד שיעורן מהחיצון מה להלן אחד מעשרה בגבהו אף בפנימי כן, ומה להלן רחבן אחד מחמשה בארכו לר' יוסי ה"ה בפנימי, ועוד שמצינו דגבהן ורחבן שוה, ולפי שיעור אחד מעשרה בגבהו ואחד בחמשה ברחבו הו"ל מרובע, ושיעורן טפח על טפח ברום טפח למ"ד באמה בת חמשה, ומוסיף חומש לכל צד למ"ד באמה בת ששה, מיהו אליבא דר' יהודה בחיצון מספקא לי אם הי' גובהן אמה, ואז הם כרבע גבהו של מזבח, ולענין יסוד מצינו שלא הי' גובה אמה לר' יהודה, [עי' פ' צו ואת הדם יצק אל יסוד המזבח], דאם הי' גובה אמה נמצא שרואין עבודה שבירו משפת קלעים ולמעלה, עי' ס' א', [ויש לדחות דהוה יסוד מהג' אמות קומתו] וכיון שכן יתכן שגם הקרן הואי רק אחד מעשרה בגבהו, ולפ"ז לא הואי גובהה כרחבה, אבל לכאורה שאין זו צורת קרן כשרחבה טפי מגובהה, ולכן מסתבר דהואי גובה אמה כרחבה, ולדידיה אין ללמוד פנימי מחיצון, או שה' הקרן כרביע המזבח, ולפ"ז לר' יהודה הי' שיעורן חצי אמה, או שנעשה כמזבח של שלמה והיינו כר' יוסי, מיהו אין כ"ז מוכרע ויתכן שבטפח אין ניכר קרן כ"כ, ולכן לכו"ע היו הקרנות יותר מאחד מעשרה בגבהו, ולא נתנה בהם תורה שיעור, ולא כדי שילמד סתום מן המפורש, אלא ששיעורן לפי הגוי הראוי. – (משמע שגם בין הקרנות הי' מקום הקטרה בפנימי, דתניא יומא נ"ט א' שמפנה גחלים אילך ואילך, ובתוספתא שם פ ה מבואר שההזאה נמשכת ויורדת על הקיר).

ג"ג א' היכי עביד ר"י ור"א ח"א נותן אמה אילך כו' בסמוך אמרינן דלכו"ע מצוה בחודה, ולפ"ז לשון היכי עביד נאמר למ"ד מחטא ויורד אבל למ"ד אמה אילך אין זו ההנהגה לכתחלה.

ראב"ש ורבי בהא, ועמש"כ להלן ממתני' דיומא. – ונראה דתחת הסובב אף אמתים אילך ואילך שפיר דמי דכל שכנגד הקרן קרן הוא, ופולגתם בדקאי על הסובב.

שם ה"ק מצוה בחודה כו' מלשון זה מבואר שהי' פשוט לגמ' דלכו"ע מצוה בחודה, ולפ"ז מ"ד אמה אילך מודה שאמה זו גריעא מאמה דקרן עצמה שאף לכתחלה כשרה, ולא משמע שזוהי רק הנהגה מדרבנן משום דלא ניכר הקרן, דלשון מצוה משמע הידור מצוה, וקשה א"כ מגין פשיטא ליה דכל שכנגד הקרן נמי קרן הוא, וגם לשון הגמ' משמע שאין בד"ז חידוש דמצוה בחודה.

ונראה ללמוד מזה דאף בקרן עצמה מצוה בחודה, דחודה של קרן זהו ראש הקרן, ויש בזה הידור מצוה משום דקרן ענינו גובה שבראש וחודו הוא גובה שבגובה, וכיון שאף בקרן עצמה מצוה בחודה שפיר קתני מחטא ויורד כנגד חודה למצוה, (מיהו לראב"ש עמש"כ לעיל), והרמב"ם פ"ה ה"ז הזכיר רק חודה למצוה ואמה אילך בדיעבד ולא חילק דבקרנות עצמן שאני, וזה כמש"כ.

ובזה מיושב מה שלא הקשו בגמ' ממתני' דיומא נ"ח ב' דקתני התחיל מחטא ויורד, וכולהו תנאי ס"ל התם דעביד הכי, ואם איתא דדוקא בחודו של קרן מחטא ויורד, אבל אם נותן כל אצבעו על רוחב הקרן א"צ מחטא ויורד שכל הדם כלה מיד במקומו, א"כ מבואר במתני' דנותן בחודה, (ועו"ק דבעו בגמ' הכא היכי עביד ומ"ט לא שאלו במתני' דלעיל גבי פר ושעיר של יוה"כ היכי עביד, ויש ליישב), ולמש"כ ניחא דבמזבח הפנימי לכו"ע נותן בקרן עצמה דאין שום טעם שירד למטה מהקרן, ורק בחיצון דקאי אסובב נותן כנגדו וכמש"כ לעיל, וממילא שוב אינו ענין לפולגתם דהא בקרן עצמה לא פליגי, וע"כ דלכו"ע יש מצוה בחודה של קרן אף בקרן עצמה ולכן מחטא ויורד, ועי' לק' ראה לזה

מגמ' צ"ב ב', (ואף לראב"ש כן, דרך בחיצון כתבנו שנותן אילך ואילך, וערש"י ד"ה כנגד חודה דמשמע דאף לראב"ש שייך לשנות ד"ז בחודה), - (אם היינו אומרים דחודה משום סביב הוא הי' מיושב כמה דברים, סתמות הגמ' דמצוה ומתני' דיומא וייתורא דסביב וגמ' י' ב' צ"ב ב' דחשיב להו בתרתי, אלא שאין הדבר נראה אמת אלא שמצות קרנות בכללותה לרבי אפשר שענינה סביב).

נ"ז א' תוד"ה למה, מבואר בדבריהם דצריך ליתן ד' מתנות שבחטאת בד' רוחות דוקא וזה נלמד מסביב, ואם נותן בחודו של קרן שפיר דמי כאילו נתן בשתי רוחות, ובלקוטי הלכות נ"ג א' נסתפק בזה, ועי' להלן, ברם מדכתבו כן רק למ"ד דנותן אמה אילך ואמה אילך משמע דכשנותן בקרן עצמה בכל ענין שפיר דמי בין לראב"ש בין לרבי, אבל הדבר קשה לחלק כן אליבא דרבי שאם נותן בקרן יכול ליתן שתיים ברוח אחת ויחשב סביב מפני הקרנות ואם נותן למטה מהקרן צריך לחלקן לשתי רוחות, וגם למעבד פלוגתא בין רבי לראב"ש בדין זה הדבר קשה, וצ"ל דרך משום מ"ד דחודה נקטו כן דבכה"ג איכא רוחות, אבל אה"נ דלכו"ע איצטריך סביב כשנותן שלא בחודה, ולא האריכו בזה כיון דסגי להו בקושיא לחד מ"ד וצ"ע, ועמש"כ נ"ג א' בדין חודו לראב"ש.

ברם עיקר הדברים שהצריכו מלבד סביב דד' קרנות גם סביב דרוחות צ"ע, דמסתמות הדברים שלא הזהירו לחלק מתנותיו ברוחות נראה דבכל ענין שנותן על הקרן שפיר דמי, [כלשון הגמ' אמה אילך ואמה אילך ופרש"י לאיזה רוח שירצה וכן לכל קרן], ועוד דאם הי' צריך בד' רוחות אפשר שלא הי' מועיל חודה דבהני דבעינן שתיים שהן ארבע אמרו בגמ' נ"ג ב' כמין גמא ועי' לקוטי הלכות דמשמע מזה דבעינן שתהא מתנתו ניכרת בשתי רוחות ולא סגי בחודה, וה"נ אם צריך לכל רוח הי' ראוי שתהא ניכרת מתנה חשובה

התו', אבל הצד השוה שבהן דבעינן סביב והו"ל שפיר שני כתובין לומר שאין כל הדמים סביב עד שיפרוט לך הכתוב.

ובתו' כתבו דסביב דחטאת מיותר, והנה סביב בחטאת מצינו גבי מלואים בפ' צו, ובמתנות שעל מזבח הפנימי ביוהכ"פ, ולכאורה נראה דהני איצטריכו לומר דבעינן על ד' קרנות, דחטאת דמלואים שונה משאר חטאות שהרי נשרפת וא"א ללמדה מחיצונות ולא מפנימיות ולכן נאמר שזרקה סביב בד' קרנות, (ועראב"ד בתו"כ שם), ובשל יוהכ"פ לא כתיב קרנות קרנות לרבות ד' קרנות ומש"ה איצטריך סביב, ובחיצונות ובפרים הנשרפין דאיתרבו ד' קרנות מקראי [עי' בגמ' ל"ז ב' מ' א'], באמת לא כתיב סביב, [מיהו צ"ע בסוגיא אם אין סביב דיוהכ"פ מיותר משום דאיכא למילף מהני כדילף לשירים, אך י"ל דכיון שמספר מתנותיו שונה לא יליף], ולפ"ז הדברים מתחווין כמש"כ דסביב דקרנות היינו לומר ד' קרנות ואין בהם דין רוחות כלל, ומ"מ חשבינן להו שני כתובין כיון שאין סביב ברוחות מועיל בקרנות, שכל קרן מקום בפ"ע וכ"ז שלא נתן בארבעתם לא קיים קרנות, ושניהם שוים להצריך מה שנקרא סביב במקומם, ועשטמ"ק בהשמטות שהק' דאינם שוים ורצה להגיה שלמים במקום חטאת.

ולפמ"ש"כ דסביב במקום קרנות הוא דוקא כשיתן בד' קרנות, ורק במזבח שהוא גוף אחד מהני רוחות, מיושב הא דילף רי"ש נ"ג ב' סביב סביב לשנים שהן ארבע, דילפינן בכל חד מה שנקרא סביב במקומו, ול"ק דהאי צריך רוחות והאי לא, כיון דסביב במזבח היינו רוחותיו וסביב דקרנות המזבח היינו כל הקרנות סביב, [וראיתי בתו"כ דמסביב דיוהכ"פ גמור, ורש"י פי' דמלואים גמור].

בכל רוח, ואילו חודה פעמים שמתייחס לצד אחד יותר ויחשבו שתייהן לרוח אחת ונמצא שחיסר במתן סביב, מיהו בזה י"ל דקרנות סביב מתקיים שפיר בחודה טפי שניכר בכל רוח מתן שתי קרנות, (וכש"כ אם נימא דבקרן עצמה בכל ענין שפיר דמי דודאי סתמות הדברים דה"ה למטה מן הקרן), ואפשר דס"ל להתו' דבמצוה בחודה כלול גם טעמא דסביב.

ולכאורה הי' נראה דסביב דקרנות מתפרש על הד' קרנות ולא על הרוחות כלל, דרק סביב דמזבח מתפרש בד' רוחותיו שהוא גוף אחד וסביביו היינו הרוחות, אבל קרנות סביב ההתייחסות היא לקרנות לומר שיתן על ארבעתם, והרי אם יתן על שתי קרנות בכל אחת בשתי רוחות ודאי דלא חשיב שנתן על הקרנות סביב, דיש כאן עוד קרנות בסביב שלא נתן עליהם, ואין הרוחות מוסיפין בסביב של הקרנות אלא בסביב של המזבח, ותדע שאילו נתן בדרומית מזרחית בשתי רוחות ואח"כ נתן בצפונית מזרחית בצפון ובצפונית מערבית ג"כ בצפון ובמערבית דרומית במערב, הדין נותן דיחשב סביב דמזבח, ואם הי' דין סביב מלבד סביב דקרנות יש לפסול כה"ג כיון שקרן אחד משמשת לשתי רוחות, וודאי לא מסתבר לפסול כה"ג, א"ו סביב דקרנות לא תלוי ברוחות כלל, ולא עוד אלא שאם הי' הדין דמתנות שלמטה יכול ליתן גם בקרן י"ל דלא הי' נחשב סביב עד שיתן בד' קרנות דרוחות הקרן אינם משמשים למזבח כסביב שכל קרן גוף בפ"ע עד שיתן בארבעתן, ועמש"כ בסמוך ע"ד הגמ'.

שם גמ' ל"ל למכתב סביב בעולה סביב בחטאת כו' לכאורה נראה דה"פ שאם נרבה בכל הקרנות דבעינן סביב א"כ נמצא דכל מתן דמים הי' סביב ול"ל למכתב סביב ככולהו, ואמנם סביב דחטאת הוא בד' קרנות וסביב בעולה בד' רוחות היינו משום דבכל חד הסביב כפי ענינו וכמשנ"ת לעיל ע"ד

בלשון קצרה

נ"ז א' תוד"ה למה, מבואר בדבריהם שצריך ליתן הד' מתנות בד' רוחות דוקא, והא דמשמע בדבריהם דלמ"ד נותן כנגד חודו א"צ סביב, היינו דוקא כשנותן בחודו, אבל אם נותן בקרן עצמה, אע"ג דבזה לכו"ע אמה אילך כחודה דמי, מ"מ לענין סביב צריך לדקדק גם בקרן עצמה שיהא על כל קרן ברוח אחרת, מיהו ק"ק מסתמות הדברים שלא הוזכר ד"ז בהדיא, שהרי לפ"ז יש שני דינים דהא ד' רוחות בב' וג' קרנות לא מהני, ועוד דאם צריך סביב ה' ראוי להדר שיהא ברוח בבירור, משא"כ בחודה דלפעמים שייך טפי לרוח אחת, כמ"ש בלקוטי הלכות בשתים שהן ארבע שצריך ליתן כמן גמא דוקא עי"ש, מיהו י"ל דסביב דקרנות שפיר דמי בכה"ג כיון שהדבר נמדד ביחס לקרנות, ואפשר שהתו' פי' דלכתחלה דחודה נ משום סביב ג"כ הוא.

ולכאורה ה' נראה דרק במזבח שהוא גוף אחד סביב ידיה היינו הרוחות, אבל קרנות סביב היינו על כל קרן שהקרנות הם במזבח סביב, תדע שאם יתן בקרן אחת בשתי

רוחות ובשתים האחרות ברוח אחת, מדין סביב דמזבח איכא, אבל יש שתי קרנות שמשמשות לרוח אחת בלבד, ואם נאמר בקרנות סביב צריכה כל קרן לשמש לרוח בפ"ע, ולא מסתבר להחמיר בסביב ידיהו טפי מסביב דלמטה, ובפשוטו נראה דקרנות סביב היינו ד' קרנות שהם במזבח סביב, ועי' בסמוך.

שם גמ' ל"ל למכתב סביב בעולה כו' אע"ג דסביב דעולה לא הוי כדחטאת מ"מ בכל חד סביב ידיה כפי ענינו שבקרנות הסביב היינו ד' ובמזבח למטה היינו רוחות, וכמש"כ לעיל, ובתו' כתבו דסביב דחטאת מיותר, ולכאורה סביב בחטאת מצינו במלואים וביהכ"פ ובהני ליכא ריבויא דד' קרנות ומש"ה איצטריך סביב לומר שיתן בד' קרנות, ואם אמנם כן הרי מבואר דסביב לד' קרנות נאמר ולא לרוחות, והא דיליף רי"ש נ"ג ב' סביב ידיהו לסביב דעולה היינו משום דבכל חד מתפרש סביב כפי ענינו וכמש"כ לעיל.

- עד כאן -

ט א

וכשמקריבו בפנים בודאי דינו ככל פרשת אהל מועד, בסדר המליקה בהבדלת הראש ומיצוי והשלכת המוראה והנוצה ושיסוע גופו, ואינו בדין שכשיבא להקריבו בבמה ישתנה דינו של עוף זה להקריבו בענין אחר, ומזה הבינו שדין במה כדין משכן, דאל"כ הו"ל לפרושי דין אחר בהקרבת עולת העוף, תדע דבודאי ה' מקום להסתפק אם צריך שחיטת שני סימנים בעולת העוף בחוץ כמו מליקת עולה בפנים, ואילו לענין במה קודם מ"ת, וכן לענין שחוטי חוץ, ודאי דסגי בסימן אחד כדין שחיטת עוף, ומדלא פירשה תורה מידי, ש"מ שיש להשוות דיני עוף בבמה לדינו במשכן.

ס"ט א' מליקה שכן ישנה בבמה, מבואר שבבמה מולקין את העוף, ויש לעי' מגלן ד"ז, הרי קודם מ"ת ודאי שהי' דין עוף בשחיטה, וא"כ י"ל שדין מליקה נתחדש רק בביהמ"ק, תדע דשחיטה בזר כשרה ומליקה פסולה, וש"מ שמליקה הוא דין מחודש ובעינן עצמו של כהן, ואין ללמוד במה שכשרה בזר, להצריך בה מליקה בעצמו של זר, וכן מצינו במתני' קי"א א' דלרבנן חיוב חוץ בשחיטה ולא במליקה, (ובמקו"א נתבאר אם ר"ש פליג גם במליקה או רק בהעלאה של מליקת חוץ).

ואפשר דבזמן היתר במות הרי יכול להקריב אותו עוף בין במשכן ובין בבמה,

הערות בפ' כל התדיר

פ ט א

יכפר לא חש למכתב מלבד, ואין הכרח דמלבד דייק.

שם גמ' מוספין למוספין מנ"ל, פי' דבתמיד שהוא נמצא בכל שבת וגם בחול חזינן תדירותו, אבל ר"ח ושבת דאיכא הא בלא הא אין ראי' דשבת חשיבא מר"ח, [ולפ"ז יש ליישב דמוספי ר"ח שפיר ידע דקדמי למוספי ר"ה כיון דחזינן דר"ח ישנו אף בלא ר"ה, אבל שבת ור"ח אכתי לא ידעינן, ולעיל נתקשינו בזה לפרתו' מקרא דמלבד עולת החדש].

שם מתני' מפני שדמה ניתן על ד' קרנות ועל היסוד, יעוי' בשטמ"ק אות ב' ובתו' נ"ג ב' ד"ה, ואם נימא דבשאר קרבנות אין מצוה להשאיר שירים ניחא טפי, וכמש"כ אאמור"ר שליט"א שם בשם הגר"א.

פ"ט א' מתני' שנאמר מלבד עולת הבקר, פירש אאמור"ר שליט"א דדייק מדקרי לה עולת הבקר דמשמע שכבר קרבה בבקר, דבקר לישנא דאקדומי הוא עתו' בסוה"ד, ובזה מיושב דלא מייתי מוספין מקרא דמלבד עולת החדש, וכ"מ בההיא דב"ק דאין להוכיח מלישנא דמלבד, ועכ"פ לא יתכן שלא יביאו מתני' דדייקא איפכא ויביאו הבריתא, אבל אי מתני' לאו מהכי דייקא, שייך ליישב שהעדיפו הבריתא, שו"ר ביומא ע' ב' דלכאו' מוכח מלישנא דמלבד חטאת הכיפורים (ועולת התמיד) לאקדומיא, ויש לדחות דמדכתבי' בהדי עולת התמיד דייק, ופשטות הגמ' שם ל"מ כן, ואפשר לומר דבאמת ממלבד דייקא מתני', ומ"מ לא מייתי לה בב"ק משום דהכא מייתרי קראי כדאביי בגמ' והתם דכתיב אשר

פ ט ב

שמרצה בצירוף ד' מתנות, ולא סגי בחד מיניהו כדחזינן באשם ועולה.

שם תוד"ה דם עולה ודם אשם כו' יש כאן ט"ס עי' הגהות ח"נ, וכן הגהת השטמ"ק שייכא לעיל בתירוץ קמא.

שם גמ' תודה ואיל נזיר כו' יש לעי' דהא איל נזיר מכשיר לר"י נזיר דמגלח על השלמים, ואמנם אינו מכשיר קבוע, אבל מ"מ י"ל שיקודם לתודה מק"ו שהרי הוא קודם לחטאת ועולה שעמו, ולדעת הרמב"ם שם דלכו"ע חטאת קודמת, והנדון על איזה מהן מגלח ניחא, אבל בכמה מקומות משמע בתו', עי' נזיר כ"ח א', ועוד, ובמנחות ד' ב' ג"כ משמע סתמא דשלמים מכשירין אלא שאין הכשרן קבוע, וכ"מ בירו' ובספרי זוטא, ושמא שמעתין אתיא כר"א נזיר שם דמגלח על

שם ב' במערבא אמרי הואיל והתחיל במתנות גומר, לכאורה סברא פשוטה היא שאין להפסיק באמצע המתנות, וצ"ע מ"ט דרבינא, ואפשר דדוקא בחטאת ועולה שהקדימה תורה העולה לענין הקטרתה, ונמצא שבלא"ה מפסיק קודם גמר מצות החטאת, בזה ס"ל דאין להקדים אלא מה שמרצה, דבשאר מתנות יש יתרון לדם העולה מפני אבריה, ולפ"ז מודה רבינא דבשתי חטאות אינו מפסיק באמצע מתן דמים של ראשונה אע"פ שהשני' מכפרת.

שם תוד"ה דם חטאת, הא דלא קאמר כו', פי' דאם דם אשם קודם לדם עולה לק"מ דביאר התנא הטעם כדי שנדע לדם אשם, אבל אם דם עולה קודם לדם אשם הומ"ל טעמא דמתן ד', וע"ז תירצו דבאמת הטעם מפני

ק"ק שיש להם מיד דין ק"ק, לענין יוצא. ואמנם אף בבשר שהוא ק"ל הדין כן, אבל כיון שאימורין סופו ק"ק שפיר נקט כן.

ברש"י ותו' לעיל א' הקשו דהא בעוה"ע איכא נמי אימורין, ותירצו דטעמא דמתני נאמר לאקדומיה לחטה"ע וכ"ש לעוה"ע דחטה"ע קודמתה, וצ"ע דהא חטה"ע קודמת אף לעולת בהמה, והרי בעולת בהמה ומעשר עולה קודמת, וא"כ מנלן דעוה"ע ומעשר מעשר קודם, (בדליכא חטה"ע), וע"כ דטעמא דובח עיקר, אלא דמצרפינן שיש בו ג"כ ק"ק, כדאר"ש בתוספתא ע"ש.

החטאת, (א"נ כי קמיבעיא לן כשאינו מכשיר שכבר הביא חטאתו, אבל ל"מ כן, דסתמא קתני זו קודמת לזו, וצ"ע דלכאורה הדין נותן שיקדים חטאתו לתורה, אבל לא מצינו שקרבן אחר משנה הסדר), וצ"ע.

שם ארב"ש אימורי קק"ל כו' למסקנא לא מצינו חולק על רב"ש דר"פ קושטא קאמר דבגופו דזיבחא לא פליגי אלא בדאיתנהו אבראי, ואע"פ שנפסלו מודה ר"א דמהניא להו זריקה כשהם בפנים.

שם דמו ואימוריו, אף לר"ל דגם בשר פסול מ"מ שפיר נקט אימורין דשייך לקרותן

צ א

החטאת קודמת והו"ל למכתבה ברישא כבעלמא, וע"ז מפרש טעמא דכאן החשיבה תורה הדורון של העולה שבזה עשירה תוסיף בחשיבות קרבנה, ולכן הקדימתה תורה, ועוד דכאן אין החטאת כ"כ עיקר כיון שאינה באה על חטא, אבל כ"ז רק בסדר הכתיבה אבל לא בסדר ההקדבה, והיינו דקאמר רבא שאין כונת התנא לומר שמפני זה תקדם בהקדבה אלא טעם להקדמת הקריאה, שו"ר מובא מהראב"ד בתו"כ עד"ז, - בשטמ"ק אות כ' מבואר דיכולה להקדים העולה אם תרצה, ולפ"ז ביולדת שמתה ולא הקריבה חטאתה ג"כ יביאו עולתה, ולעיל ס סק"ח נסתפקנו בזה מלשון המשנה האשה שהביאה חטאתה ומתה כו' שו"ר ברשב"א קדושין י"ג ב' שאין מביאין עולתה לאח"כ אם לא הקריבה חטאתה.

צ' א' חד מתרי טעמי נקיט, ד"ז שייך רק לגבי שמן ולבונה כיון שהנדון ביתרון של המנחה אבל לא לגבי מכפר, וז"פ.

שם תוד"ה מנא ה"מ כו' יעוי' מש"כ אאמו"ר שליט"א בספר הוריות י"ג א' דמזה בנה אב גמרינן לכל חטאת ועולה אף של שני בנ"א, ועי' מנחות ד' ב' ברש"י ותו' דחטה"ע דיולדת מכשיר ועולה מכפרת, ועתו' פ"ט ב' ד"ה הכא.

בשטמ"ק אות ח' גריס מדרבי, וזה כגרסתו פ"ט ב' אות א'.

שם גמ' אמר רבא למקראה כו' יעוי' בתו', ולכאורה נראה דר"א בא לבאר מ"ט הקדימה תורה כאן עולה לחטאת הרי גם כאן

צ ב

שם מתני' כל החטאות שבתורה כו' מפני שהוא בא להכשר, דמצורע גופי' הויה כתיב ב' כדאמר מנחות ה' א', ועתוד"ה חוץ דמתני' נתנה טעם דקדם לשאר חטאות [כ"כ ברש"ש שו"ר שכ"כ הגרע"א ז"ל], ויש לעי' מנלן דמרצה ומכשיר קודם, דילמא שאני חטאת ועולה כדאר"ש ז' ב' ריצה פרקליט

שם ב' עי' מנחות צ"א ב' בדיני נסכיהם, וק"ק שאין יתרון לרחלה ושעיר בני שתים על כבש בן שנה, מיהו גם בעגל ושור לא מצינו חילוק, - אף למאי דאמרינן כמשפטם לפרים דחג יש לקיים הבריייתא אף בנדבה, דאם איתא דמיירי רק בחג הול"ל דכמשפטם בעינן ותו לא.

נכנס דורון אחריו, ובוה י"ל דכיון דאף בעולה של אחד וחטאת של אחר חטאת קודמת ש"מ דמכפר עדיף, מיהו יש לשאול היא גופה מנלן הא קרא בחטאת ועולה דנפשיה, ועי' פ"ט ב' ואע"ג דכי עולה דמי, ואפשר דהא דמכשיר סברא הוא שכפרתו מרובה ומתנותיו מרובין.

שם וכולן הכהנים רשאים לשנות כו' פי' דאין חייבין דוקא צלי, דג"ז למשחה לגדולה שניתנו להם לאכלם כפי הערב להם, אבל היכא דערב לו צלי בחרדל אלא שטורח לו לצלות וכיו"ב בזה נאמרו דברי ר"ח שיש לאכלן דרך כבוד והיינו צלי ובחרדל, כ"ג בתו' חולין ק"ו ב'.

שם איבעיא להו תדיר ומקודש כו' יעוי' בתו' דבתמיד לא מיבעיא לן, אבל אכתי יש לשאול דתפשוט מיני', ואי משום דהתם כתיב העולה עולה ראשונה, הא במתני' מייתי דמפרש קרא טעמא דתדיר כדאמר אביי פ"ט א', וגם יש לשאול דמ"ט לא מייתי מהא דחטאת קודמת לעולה ואע"פ שעולה מצויה, ואם נימא דקודמת רק לעולה דידה ניחא, אבל אין כן דעת תו', ושמא אין מפורש ד"ז בשאר עולות, וצ"ע.

זבחים צ' ב' איבעיא להו תדיר ומקודש איזה מהם קודם, תדיר קודם משום דתדיר או"ד מקודש קדים דקדיש, יש לדקדק מה הסבר נוסף במה שסיימו משום דתדיר משום דקדיש הרי ממילא מובן שזוהי השאלה איזה מהם קודם, ונראה דנדרון תדיר ומקודש אינו דומה לכל הבעיות דלעיל איזה מהם קודם,

דהתם הנדרון בקדושתן ובחשיבותן זה לעומת זה, אבל ענין תדיר לא משוי ליה קדוש, אלא שהיושר הוא שלא לאחר את התדיר שהוא כבעה"ב והאינו תדיר כאורח, ויש סברא לומר דכלפי מקודש אין פגיעה בתדיר, ויש סברא לומר דכלפי תדיר אין פגיעה במקודש, שלא הכרענו בהקדמה זו שהתדיר חשוב יותר, אלא שמציאותו ככפנים והו"ל כמגרשו מפני המקודש, ויש לכיון כן בלשון הגמ' משום דתדיר משום דקדיש, מיהו לקמן צ"א א' דאמרינן במילה שהיא תדירה משמע שזו חשיבות במצוה, ובדוחק י"ל דאם יש פסוק למעט מצוה אחת ממעטינן השאינו תדיר תחלה.

שם תוד"ה תדיר, וא"ת תפשוט ממתני' כו' דמשמע אפי' עולת מוסף כו' ממתני' אין הכרע גמור, אלא דמאותו טעם דמשמע סתמא דקרא שכל קרבנות מוסף היום שוין, משמע נמי סתמא דמתני' הכי, ונמצא שהקושיא והתירוץ מחד טעמא, וכן פשוט לגמ' שאם היו מוספי ר"ה קודמין למוספי ר"ח, היתה גם העולה קודמת לחטאת ר"ח אע"פ שחטאת מכפרת.

לכאורה הי' נראה לדקדק מדכתיבא במוספין החטאת אחרונה וכתוב על עולת התמיד ש"מ דחטאת דמוסף בתר עולת התמיד, אבל קשה שגם בחג כתוב כן, והתם אמרינן כמשפטים, ועי' ירושלמי הוריות פ"ג ה"ד דדריש מעל עולת התמיד דר"ח, ואפשר דמלבד לחוד, ועל לחוד, שו"ר בספר אאמור"ר שליט"א עי"ש מש"כ ע"ד התו'.

צא א

שבת דמי, דשבת חשיבא טפי בסדר הימים ור"ח מאורע על השבת, ולכן חשיב ר"ח מקודש שיש בו גם שבת וגם ר"ח, ונפ"מ לנסכים שלא הקריבן בזמנם ויש כאן נסכי שבת ונסכי ר"ח שחל בחול דלפ"ז דשבת קודם.

צ"א א' ת"ר מוספי שבת קודמין למוספי ר"ח, יש להבין מ"ט חשיב ר"ח מקודש טפי משבת, ורש"י פי' דאיכרי מועד, וצ"ב הכונה, ואפשר דאמנם שבת מקודשת מר"ח, אבל הא פשיטא לן דאהני שבת לקדש מוספין דר"ח בקדושת שבת, דר"ח כחל על

ולפ"ז נחא הא דאיצטריך לאשמועין דאהני דר"ח לשבת דלכאורה קדושת שבת אלימא ולא מקדש לה ר"ח, ובר"ה איצטריך לאשמועין דאהני ר"ה לר"ח לאחשובינהו טפי מיניה אע"פ שהוא יו"ט.

*

שם אטו שבת למוספין אהנאי לתמידין לא אהנאי, יעוי' בתו', והנה שבת היא בסדר ימי העולם, ולא בקדושת ב"ד, ולכן מובן יותר דאהני שבת לתמידין, כמו שמהני יום א' לתמידין של יום א', שאין השבת קדושה נוספת על יום החול שבשבת, אבל בר"ח שקדושתו נוספת על השבת ע"י ב"ד ואין זה בסדר ימי השבוע, אלא תלוי במעשה ב"ד, לכן י"ל דאהני קדושתו לעצמו ולא לשבת, ואפשר דה"ה דסבר דלא מהני קדושתו לתמידין של ר"ח ומתוריייהו מייתי, א"נ תמידין פשיטא ליה דחשיבי נמי תמידין של ר"ח, ורק ממוספי שבת קשיא ליה.

ובתר הכי מייתי ממוספי ר"ה, דר"ח לגבי ר"ה נמי חשיב מנהגו של עולם במולד הלבנה, אבל קדושת ר"ה דבר חיצוני הוא ממצות התורה, ולכן ס"ד דלא חיילא אקדושת ר"ח. — ועי' בסמוך דה"י פשוט לגמרי שהשבת מקדשת את מוספי ר"ח, (והר"ח מקדש את מוספי ר"ה).

לשון רש"י דמוספי ר"ח מקודשין משל שבת דאיקרי מועד צ"ב, דהא ודאי שבת חמורה ממועד דיו"ט וכש"כ מר"ח, [ועי' לשון הגמ' שלא הזכירו בקושיא דר"ח קדוש טפי משבת, אבל הכונה מפני שהשבת ודאי מקדשת את הר"ח וכש"כ, ובמקו"א כתבנו דנפ"מ לדינא בנסכים שקריבין לאח"ז דנסכי שבת קדושים טפי מנסכי ר"ח שחל בחול], ובשטמ"ק הזכיר חטאת ר"ח, ואין בזה כדי לקדש את הר"ח יותר משבת, וערמב"ן עה"ת דמשום מעלת השבת א"צ חטאת, אבל בפשוטו פשיטא ליה דאהני קדושת השבת

לר"ח, כיון שהשבת זוהי המציאות של היום הזה, ויום זה נתקדש בקדושת ר"ח ע"י ב"ד, וכן אהני קדושת ר"ח לר"ה כיון שר"ח סדר העולם וכמשנ"ת, ואמנם בקושת הגמ' א"צ לזה, דר"ה שפיר קדושה טפי מר"ח, אבל לקושטא דמילתא נקטינן שקדושת כולן שוה, ור"ח מקדשת את ר"ה, וזה ידע גם המקשן, ונתחדש לו שר"ה מקדשת את הר"ח, וע"כ הטעם כמש"כ, דר"ח לגבי ר"ה חשיב סדר העולם כימי השבת לגבי ר"ח.

במשה"ק תו' מ"ט לא מייתי במנחות ראיות דהכא, הנה התם מיבעיא ליה הי מינייהו עדיף, ולא הי קדים, ויש מקום לומר שזהו נדון אחר, דאפשר שאין כדאי להפסיד לגמרי ענין תמידותו של התמיד או של התדיר, ולעומת זה י"ל דמקודש עדיף, אבל בשניהם עומדים להקרבה והנדון רק בקדימה י"ל דהסדר של תדיר קודם אע"פ שמקודש עדיף, וגם י"ל איפכא שיותר פוגע כשמקדים אחד כששניהם עומדים, להיכא שמביא רק אחד ולא עמד כאן השני ודחינוהו.

ובזה מיושב מה שהוכיחו שם במנחות דכי הדדי ניהו, ובשמעתין לא אשכחן צד כזה, דכשהנדון להקדים סתמא דמילתא יש הכרע בין השוין מי להקדים, שיש יתרון מסוים בהנהגה, אבל אם הנדון לבטל קרבן אחד לגמרי, בזה קשה להכריע ריוח מול הפסד, ובוזה מיושב משה"ק בגהש"ס פ"ט ב', מיהו בלא"ה י"ל שרק בתדיר ומקודש שהם ענינים שונים שייך לומר כי הדדי ניהו, אבל במקודש ומקודש ודאי יש הכרע, ולית לן להמציא דכי הדדי ניהו.

שם ת"ש ד"א ברכת היין תדירה כו' יש לעי' מ"ט לא קרי לה מצויה, וי"ל דכיון שיש חיוב יין לקידוש, א"כ הו"ל יין תדיר, הן מפני שהיין בא בכל קידוש בין דשבת בין דיו"ט, והן מפני שבא בברכת אירוסין ונשואין ומילה והבדלה, וגם יין דרשות, וענין מצוי

יצר תדיר, ואינו תלוי ברצון בנ"א י"ל דה"נ כתדיר דמי, מיהו י"ל שההפרש בתדירותו של האשר יצר ביחס לבהמ"ז אינו גדול כ"כ, ול"ד למילה שמצויה כל השנה, ובהמ"ז ג"כ מצוי כמה פעמים בכל יום, ועמ"ש אאמו"ר שליט"א עוד טעמים להקדים בהמ"ז.

ענין הלכה פסק הרמב"ם דאיזה שירצה יקדים, וכן הדין נותן שאין בידינו להכריע, וע"כ יקדים אחד מהם, ויש להקשות א"כ מ"ט אמרו פ"א ב' לר"א דכיון שצריך להקדים הפנימיים מודה דישפך לאמה, הרי מפני דין קדימה אין להפסיד הקרבן, וכבר הביא אאמו"ר שליט"א דברי הגרא"מ הלוי ז"ל שרצה לחדש מכח זה דבאמת ר"א פליג, אלא דתנא דמתני' לא רצה להאריך ולומר דבחטאת ואשם יקדים החיצון ובשאר קרבנות יקדים הפנימי, אבל פשטות הגמ' דמודה ר"א דישפכו לאמה, וכתב אאמו"ר שליט"א דצ"ל דרק מדוחק התיר ר"א ליתן התחתונים כאילו הן מים, וכשנוסף עוד חסרון דמקודש קודם, שוב אינו ראוי להכניס עצמינו בטצדקי כזו להציל הקרבן.

ויש להוסיף בזה דכשנותן את המקודש לשם מים ואת הפחות לשם הזאה, יש בזה פגיעה טפי במקודש, מקדימה בעלמא, ועוד דכשנותן המתנות כסדר הראוי, קל יותר להתייחס אל התערובת שנמשכת עם ההזאה בע"כ כאילו היא מים, שהוא עושה חובתו בעליונים ואין לו ענין בתחתונים, אבל כשמשנה הסדר, הרי הוא צריך לבטל את הפנימיים כמים, כדי להתירו לשנות הסדר, וזה חשיב טפי כמבטל קדושתן בידים, ולא נתחייב להציל הקרבן אלא כשאין פגם במעשהו.

*

שם ת"ש דאר"י הלכה מתפלל אדם של מנחה כו' לכאור' היינו תמידין ומוספין, אלא דבקרבנות מקדימין מוסף לתמיד של בה"ע משום עליה השלם, ותפלת מנחה כנגד תמיד

שאין לו מעלת תדיר היינו משום שאין תדירותו מוחלטת דמשכח"ל שיהא האיניו מצוי מרובה, אלא שבדרך כלל אינו כן, וכאן ביין וקידוש לא משכח"ל שיהא איפכא.

שם אטו שבת לברכת היום כו' לכאורה הכא עדיף שהיין גופיה בא לקידוש, ול"ד לתמידין ומוספין שהם קרבנות נפרדין, ומה"ט ל"ק דקידוש דאורייתא, כיון דברכת קידוש דרבנן, דמדאורייתא סגי בקידוש בלא ברכה, ומדרבנן הרי היין והקידוש משמשין יחד לקידוש היום.

שם ת"ש דאר"י הלכה מתפלל אדם של מנחה כו' לכאורה היינו כתמידין ומוספין דמיינתין לעיל, אלא דס"ד דלא מהני קדושת שבת על תפלת המנחה כיון דשלא כדיון אירע שאיחר המוספין, ובקרבנות משום עליה השלם ודאי ראוי להקדים המוספין, ואפשר דבזה מודה ר"י שמקדים המוספין, ע"י ספר מרן זללה"ה סל"ג ס"ק י"א ולע"כ.

שם תדירה במצות, פ"י שמצותה תמידית, ועונש ביטולה חמור שהוא ביטול תמיד.

שם ואבע"א מילה לגבי פסח כי תדיר דמיא, אפשר הטעם משום דמילה מעכבתו מלעשות הפסח, ונמצא שהמילה חיוב כמו הפסח, וממילא תדירותה נוספת על חיוב הפסח, משא"כ בחטאת ושלמים, שיתכן שיהיו חטאות מרובין ולא יהיו עולות כלל, מיהו א"צ לזה שמילה מעכבתו מפסח, דמ"מ מציאות המילה מוחלטת שהיא תדירה מן הפסח מפני מנהגו של עולם, ומציאות השלמים אינה תדירה בטבע העולם אלא בהנהגת בנ"א, ויתכן שלא יתנדבו שלמים וירבו החטאות, ולכן לא חשיב תדירות השלמים מעלה בגופן.

למאי דמסקינן דמילה לגבי פסח כי תדיר דמיא, יש להסתפק אשר יצר לגבי בהמ"ז מאי, דכיון שבמנהגו של עולם אשר

לאכילה של שלמים של אמש קודמין לר"מ, ומשום מקודש חטאת קודמת.

שם הב"ע כגון דקדים שחטיה לתמיד כו' הדבר תמוה לפרש כן במתני' דהא קתני ובלבד שיהא אחד ממרס בדמו כו' ואם זרק כשר, ואילו לפ"ז אין כאן נדון בהכשר הפסח אלא בדיני תדיר שאם אירע ששחטו התמיד שיזרקו דמו תחלה, אבל מדין הפסח אמנם ראוי לזרוק דמו קודם שחיתת התמיד כיון שהתחיל בשחיתתו, ונהרמב"ם בפ"א מק"פ ה"ד סתם כלישנא דמתני', וכבר העירו על דבריו], ולפמ"ש אאמור"ר שליט"א דלשון ובלבד מתפרש איסור אחר ולא אותו שאנו עסוקין בהיתירו ברישא, דה"ק ובלבד שלא יכשל באיסור ידוע, י"ל דה"ק אע"פ שהקדים הפסח ועבר על קרא דבערב ובין הערבים וזה אינו נתקן באיחור הזריקה דעיקר מצותו בשחיטה, מ"מ עדיין נשאר דין תדיר דפסח, דלא נימא דפסח מקודש ועכשיו הוא קודם לתמיד, והא פשיטא לגמ' דליכא לפרושי בהכשר הפסח ובלבד שימתין לזריקת התמיד, דהא אם זרק כשר, והול"ל דלכתחלה ימתין, אבל השתא מתפרש איפכא, דמדין פסח א"צ להמתין שכבר עבר המצוה בשחיטה ואין ענין להמתין בזריקה, [ועי' או"ש ה' ק"פ שם], ובלבד שלא יבטל מצות תדיר דאכתי נשאר ד"ז, ובזה מיושב הא דלא דחו בגמ' דשאני פסח דמלבד תדיר ילפינן מקרא שיאוחר לתמיד, דפשיטא לגמ' דמתני' רק מדין תדיר מיירי, ועי' בסמוך, א"נ אף לבתר קרא דבערב מפרשינן דגלי קרא דליכא דינא דעליה השלם כמ"ש תו' פסחים נ"ט א', אבל דין ההקדמה הוא רק משום תדיר, ולפ"ז ג"כ ניחא בפשיטות, כ"כ אאמור"ר שליט"א, ולפ"ז ניחא אף אי לא גרסינן ובלבד, דבגמ' לא הועתק לשון זה.

שם דיקא נמי כו' יש לעי' מאי דוקיין הרי צריך להמתין עד הזריקה ושפיר נקט התנא דהיינו שתושלם כפרת התמיד תחלה,

של בה"ע, אפ"ה הכא חשבינן ל' תדיר וקודם, שו"ר בספר מרן זללה"ה ס"ק י"א שכ' דתמיד של בה"ע קודם ועי"ש בדין היכא דאיכא נו"נ שא"א להקריבן אח"כ, ועי"ש שממתין עד שמונה ומחצה שהוא זמן התמיד, וצ"ע דלכאורה נראה שד"ז רק בתפלה דקיימי תרויהו.

שם איבעיא להו תדיר ושאינו תדיר כו' לכאורה אפשר לפרש דלרבותא נקט בדקדים שחטי' דמשמע שעשה שלא כהוגן, אבל ה"ה בשחיטה כהוגן מפני שלא הי' התדיר מזומן לשחיטה, ולפ"ז נפרש כולה שמעתין שאין חילוק בין עשה כהוגן או לא, ואין לנו אלא נדון שלפנינו, ולכן אם חזר ושחט את התדיר פשיטא דתדיר קודם, והכי משמע מפשיטותא דיום דומיא דאמש, והרי בדאמש שחט בהיתר, ואפ"ה בדיום כה"ג חטאת קודמת, (מיהו יש לדחות דזהו החילוק בין יום לאמש שזה הי' בהיתר שלא עמד השני בזמן שחיתת הראשון, ודיום מתפרש ששניהם עומדים).

שם אר"ה מסורא ת"ש שלמים של אמש כו' מתני' לענין אכילה מיירי ומפני שזמנו של שלמים קצר, כמש"פ תו' במתני', ובשניהם עומדים לאכילה פשיטא דחטאת קודמת בששניהם דיום, אבל ר"ה מסורא משמע ל' דאע"פ שלא שחט את החטאת ויש לפנינו מצות אכילת שלמים דיום מקריבין לחטאת ברישא, ואם הקרב ראשון מצוה לגמרו ראשון ראוי לומר כן אף במצות אכילה, דהא אין גנאי להמתין עמו קודם שחיטה, ערש"י בשטמ"ק במתני' אות כ"ב כ"ד ובתו' שם וכן בשמעתין אות כ"ה, דאין זלזול בהשהיית החטאת מחיים, ודחי דמיירי בשחט תרוייהו, והקשו בתו' דאי קודם שחיטה דחטאת שלמים קודמים א"כ הו"ל לאשמועינן רבותא דאפי' באותו יום שלמים קודמין לאכלן, מיהו ל"ק דאיצטרך לאשמועינן דאף בדקיימי תרוייהו

שם ויהא אחר ממרס בדמו, לשון אחר צ"ב, ואפשר דהא דצריך להקדים התמיד מיירי בדליכא כהן אחר דאל"כ כל אחד יעסוק בקרבן דעסיק ביה, אבל מירוס הדם אפשר בזר, ובוה קמ"ל דמשום תדיר הוא דמיירי, מיהו גם' במנחות ה' א' תניא שלא יהא אחר ממרס כו'.

שם מתני' אר"ש אם ראית שמן כו' לשון זה צריך תלמוד, שהרי ה"י יכול לומר בפשיטות אין מתנדבין שמן ותו לא, ולפי מה שאמרו לעיל ע"ז א' תקוני גברא שאני, נמצא דמודה ר"ש שמדאורייתא מתנדבין שמן, וכמשה"ק תו' שם, ומדרבנן תקנו שלא יתנדבו, ולכך הוצרך לומר בהאי לישנא דסתם שמן שמתחלק אינו ממנחת שמן, מיהו צ"ע מהו ענין זה שמדרבנן תקנו שלא יתנדבו, ובפשוטו ר"ש כר"ע ס"ל דמדאורייתא אין מתנדבין כמשה"ק תו', וצ"ע.

שם מתני' אר"ש אם ראית שמן כו' שהוא ניתן ע"ג האשים כו' שאין מתנדבין שמן, בגמ' ע"ז א' אמרין דלתקוני גברא מתנדבין שמן לר"ש, ולפ"ז מובן דנקט לשון זה לומר דסתמא לאו דמנחת נדבה הוא, אבל יתכן נדבת שמן, ואמנם בתו' שם הקשו דאי מדאורייתא קאמר האין מתנדבין מאי מהני לתקוני גברא, וע"כ דמדרבנן קאמר, ולע"כ.

ולפמשנ"ת דבאמת מדין פסח א"צ להמתין לזריקת התמיד, וכולה מתני' בדין תדיר מיירי, ניחא דבאמת אין ענין להמתין לזריקת התמיד אלא שיש להקדימו בכל מעשיו, הו"ל לתנא לפרש שצריך להמתין לשחיטת התמיד ג"כ, ועוד י"ל לפמ"ש מרן זללה"ה שצריך להמתין גם להקטרת התמיד, דאיברי עולה קודמין, וכדעבדי בכל פסח דתמיד נשחט וקרב תחלה, עי' מתני' דתמיד נשחט, [וניחא בזה דצריך למרס בדמו לפי שזה זמן מרובה], לפ"ז הו"ל עד שיקרב התמיד, והר"ז כמפורש דקאי בזריקה ומש"ה נקט שיזרק דם התמיד.

שם מצוי לא קמיבעיא לן, ברכת היין חשיבא תדירה כדתניא לעיל, דלא חשיבא מאורע, ורק בשלמים וחטאת מחלקין כן, ולפ"ז גם אשר יצר מיקרי תדיר, וכן נק"ט המ"א בשם מהרש"ל סי' והגרע"א ז"ל בגליון שו"ע או"ח ס"ז ס"א, מיהו יתכן דלגבי בהמ"ז לא חשיב חילוק זה כתדיר אלא כמצוי, וכן נקט אאמו"ר שליט"א.

שם תדירה במצות, פי' בספר שפת אמת שמצותה ניכרת תדירה שנשאר מהול, משא"כ בפסח שהמצוה עוברת, ויש להוסיף עפ"ז שמצותו להיות מהול, והמושך בערלתו פסול, וגם י"ל דמצותה בכל זמן משא"כ פסח שא"א לקיים מצותו עד ערב פסח.

צא ב

מו"ק וזליפתן של כלים ע"ז, והיינו ג"כ הוצאת טיפין הבלועים בזיתים ובכלים, ועי"ש ביינו לתוך הבור, וברש"י מו"ק שם שו"ר בטהרות פ"י מ"ז הולף את הבור, ועי"ש בר"ש דשפיכת מעט מעט מיקרי זולף], והא דלא אמר נותנו או שופכו ע"ג האשים [אין הטעם משום מכבה עכ"פ לס"ד דגמ' וערש"י במסקנא], היינו משום דבעינן דרך הקטרה וכששופכו מכבה האש לגמרי וגם היין אפשר שיתפזר על רצפת המזבח, ולכן צריך לפזרו

שם ב' תוד"ה אמר, ויש לתמוה כו' בפשוטו אי לאו מה מצינו לא הוה מחדשין מקרבן מנחה דמתנדבין שמן, אבל לבתר דשמעינן דמתנדבין ילפינן מהתם סדר הקרבתה.

שם גמ' מביא ומזלפו ע"ג האשים, לשון זילוף מצינו בשפיכת טיפין טיפין, כמו מזלפין עליו ביד אבל לא בכלי שבת קל"ד א', גשמים מזלפין על מטתו, תעשה זילוף פסחים כ' ב', [וכן מצינו זולף וגומר וגף

טיפין טיפין שהאש חוזרת ומתגברת ושורפתו, מיהו אם מזלפו כדרך זילוף בעלמא הו"ל פס"ר שמכבה תחלה כמ"ש רש"י.

שם והא קא מכבי, גבי שמן ואברים לא פרכינן דמכבה, אע"פ שמתחלה האש נכבית תחת האברים והשמן, דכיון שזוהי פעולת הבערה פשיטא לן דאין זה בכלל לא תכבה, כמו שהמוסיף עצים אינו כמכבה אע"פ שחונק האש תחלה, ויותר נראה דבשמן ואברים עדיין נשאר אש בגחלת ובכה"ג אינו בכלל מכבה, ולפ"ז אפשר דלאו פס"ר הוא שיכבה ביין כל האש שבגחלת, וערש"י להלן.

והק' אאמור"ר שליט"א כיון דשמואל קרא קא דריש מה שיין לשאול הא קאי מכבי הרי מצותו בכך, ותירץ דבמימרא דשמואל מבואר שאינו חושש לכיבוי דמזלפו ע"ג האשים ממש, אבל מעיקר המצוה אפשר שיזלפו בטיפין דקות מאד שלא יכבה או שיתננו ע"ג בשר ועצים שלא אחזה בהן האור, ואפשר לפרש דסוגיין סברה דשמואל כר"י כדעת המקשן, ועכ"פ לא ס"ד לפרושי דשמואל רק כר"ש, ולכן פריך בפשיטות דקא מכבה באינו מתכוין, ולמסקנא בסתם זילוף ליכא פס"ר שיכבה כל הגחלת, וכיון שחוזרת ונבערת שרי, אבל לר"י כיון שא"א להקטירו אלא באופן מיוחד לא מפרשינן קרא הכי, דסתמא מתפרש שנותנו כדרכו ע"ג האשים, [עי' מ"ו ב' לשם אשים לשם ריח], ומש"פ רש"י דאפשר דמזלפו בטיפין דקות מאד כו' הלשון צ"ב, אבל הכונה דמזלף באופן דלאו

פס"ר הוא, ואף אם אירע שטיפה גסה כיבתה כל הגחלת הו"ל בדין אינו מתכוין, וק"ק לפ"ז מ"ט לא אמרו אלא ל"ק הא ר"י הא ר"ש, דהשתא הדר ב' משינויא דלעיל דאף כיבוי דמצוה אסור, וי"ל דאמנם אי לא משכח"ל המצוה אלא ע"י כיבוי, אה"נ דכיבוי דמצוה שרי דמצותו בכך, אלא דלא מפרשינן קרא בהכי, ואאמור"ר שליט"א פי' דלר"ש שרי אף בפס"ר, והיינו דקאמר שמואל דמזלפו ע"ג האשים ור"ל שופכו מעט מעט וא"צ טיפין דקות, ועי"ש מש"פ בזה, ולפ"ז ניחא דלא קאמר אלא ל"ק.

שם כיבוי במקצת ל"ש כיבוי, לכאורה לפ"ז אף לר"י ראוי לפרש קרא דלאשים ממש קאמר, דהדבר רחוק שיכבה כל האש ע"י היין, ולפרש"י דלמסקנא הדר ב' ניחא, וכן פשטות הסוגיא דיומא דחייב על גחלת לחודה דהא כשמוריד במחתה נשאר אש על המזבח.

שם דליכא אלא האי, וקמ"ל דבהורדה לא מיחייב, ודמיחייב בכיבוי שע"ג קרקע.

שם יכול יכבה ויתרום, יש לעי' הא הכא מתכוין לכיבוי ול"ד לכיבוי דשמעתין, וי"ל דשמעתין אתיא כר"י דדשא"מ אסור, א"נ כר"ש ובפס"ר.

שם ל"ק, לפרש"י פי' אלא ל"ק, ועי' לעיל בזה.

שם תוד"ה המוריד, עמש"כ לעיל ס סק במתני' פ"ו א'.

צב א

המימרא דמצותן בשריפה, אלא דבנטמאו נוסף עוד חידוש דעושה להם מערכה בפ"ע, ואינו שופכן על המערכה של בית הדשן שלמזרח המזבח ששם שורפין כל פסולין המוקדשין כדלק' ק"ד ב', וכיון דלא משתמט בשום דוכתא שיש עוד מערכה, [וא"כ ש"מ שאינו

צ"ב א' אר"ה נסכים שנטמאו עושה להם מערכה בפ"ע ושורפן כו' עיקר חידושו דאע"פ שהם משקין, ועיקר מצותן לספלים, מ"מ כשנספלו מצותן בשריפה, ויש לעי' מ"ט נקט דוקא נטמאו הרי בכל הפסולין הדין כן, כגון לן ויוצא, ונראה דאה"נ עיקר

נשרפין אלא נשפכין לאמה], מש"ה איצטריך שמואל לפרסם חידוש זה והיינו דאשמועינן ר"ה, ונקט חדא דאית ב"י תרתי.

ובטעמא דעושה להם מערכה בפ"ע פרש"י שתהא שריפתן ניכרת, וצ"ע א"כ מ"ש נטמאו דנקט, ועוד מנחות מאי איכא למימר, ועוד דבדם אין מצות שריפת כמ"ש בסמוך וע"כ דמשום טומאה קאמר, וגם עצם הדבר מחודש להצריך משום זה מערכה בפ"ע הרי בפשוטו כיון ששורפן ניכר דמצותן בכך, דאל"כ ה"י שופכן לאמה, ואאמור"ר שליט"א פ"י דבבית הדשן מהפכין בצינורא והמשקין יטמאו הכלים, ולכאורה י"ל מפני שהמשקין יטמאו בשר הקדש הנשרף, שהרי אין בו טומאה כלל, ע"י בסוגיא דרחס"ה פסחים י"ד ט"ו ולע"כ, ושיעור מימרא דר"ה דנסכים שנפסלו טעונין שריפה ובנטמאו שורפן בפ"ע, אלא לפי שנקט נטמאו קאמר רק הא דמערכה בפ"ע, והרי מסיים עלה קרא דבקדש באש תשרף, ובתוספתא שלהי תמורה תניא כיצד שורפין י"ן ושמן היו נותנין אותן ע"ג מדורה כמות שהן, והתם לא קתני מערכה בפ"ע דלא קתני שנטמאו.

ויש לעי' מ"ט לא אמר ר"ה גם דם ושמן ומנחות, ולפמש"כ בסמוך דדם אין מצותו בשריפה ניחא, ושמן תליא בפלוגתא אם מתנדבין שמן, (ולמ"ד מתנדבין י"ל דבכלל נסכים הוא), ומנחות לאו כללא הוא דרק במנחה ששמנה מרובה איכא למיחש כמשנ"ת

בסמוך, ועוד דזה פשיטא שמצותן בשריפה, ורק לענין מערכה בפ"ע כילינהו בברייתא, מיהו שמן משכח"ל בלוג שמן של מצורע לכו"ע, אלא דעיקר חידושו בהני שמצותן לספלים, (וגם אינם נשרפין אלא מכבין).

שם תניא נמי הכי הדם, יש לעי' הא בכל דוכתא תנן גבי דם ישפך לאמה, ואף בנתערב בדם פסולין, ובתרויהו כשרין ג"כ מבואר ברש"י פ"ב א' דממתין עד שיפסלו בשקיעה"ח, [ואפשר הטעם כיון דנתמעט ממעילה כדאמר מעילה י"א א' [ועי"ש דדרשינן לכפרה נתתיו ולא ל"ד], ש"מ דלא קרינן ב"י בקדש ולא קרינן ב"י באש ישרף, ולע"כ בזה], ולפמשנ"ת דהכא דוקא בטמאין קאמר י"ל דהטעם כדי שלא יטמא הדם הנשפך לאמה, והערוני לזה, ואפשר שמי האמה מתפשטין בעזרה וחששו שיתפזר דם טמא במקומות בעזרה, ולפ"ז ניחא דר"ה לא הזכיר דם כיון דלאו ממצות שריפה הוא נשרף אלא כדי שלא ישפכו דם טמא בעזרה, וברייתא כל הנשרפין במערכה בפ"ע, (ומש"ה תני נמי מנחות ור"ה לא תני כמש"כ לעיל).

שם והשמן, היינו כמד' מתנדבין שמן, א"נ לוג שמן של מצורע.

שם והמנחות, פ"י אאמור"ר שליט"א דהיינו מנחות ששמנן מרובה ויש לחוש שיטמאו כמו השמן, וניחא דנקטינהו בין שמן לנסכים לומר דבמרובה שמנן מייירי [וכגון מנחת נסכים], ועי' בהגהות ח"נ דרש"י ל"ג מנחות.

צב ב

בין קרן לחודה, והגרא"מ הורוויץ ז"ל פ"י דנקט קרן שהוא לעיכובא ונקט אצבע בהדיה, ואח"כ נקט חודה ואישים שהם לכתחלה ואינם מעכבין, ואמנם לנד"ד אין נפ"מ אם זה לעיכובא או לכתחלה, אבל הגמ' מגי חומרי דחטאת דקים לן בעלמא והורגלו לשנות המעכבין תחלה ואח"כ הני דלא מעכבי, ואפשר דכאן בא קרן

צ"ב ב' וקרן ואצבע וחודה ואישים, כבר תמהו בתו' מ"ט מגי להו בתרתי, ומה שתירצו דר"ל לכל חד כדאית ליה צ"ע דסו"ס אין כאן אלא קרן דכתיב בקרא, ועוד דאף לרבי בקרן עצמה א"צ חודה, ויתכן לומר שזו כונתם דה"ק בקרן או אם אינו נותן בקרן עכ"פ צריך חודה, ודוחק, גם אין מיושב לפ"ז הא דנקט אצבע

במקום לומר למעלה דגם בזה חלוקה חטאת בהמה מחטה"ע, אלא לפי שבפנים אין חילוק למעלה ולמטה תפסו בגמ' לשון קרן, [וד' מתנות לא אמרו משום דבפנימים איכא טפיל], ולכן לעיל י' ב' שכבר הוזכר מעליותא דלמעלה אמרו אצבע וקרן וחודה, ולק' צ"ד ב' ג"כ בא הקרן במקום למעלה, (דלמעלה איכא בעוה"ע), ואמנם גם לפ"ז יש לפרש דתלמודא נקט דינים הסדורים בידם בהלכות חטאת, אלא שאין טעם לחלקם זמ"ז אלא בכונה מסוימת.

לכאורה יש ללמוד מכאן דהלכה כמ"ד אמה אילך ואמה אילך, דלדידיה הוי קרן

עיקר הדין וחודה מצוה, אבל אם חודה זהו עיקר הדין דמיקרי קרן אין זה אלא ביאור מהו קרן, ואפשר שזהו מקור דברי הרמב"ם פ"ה ממעה"ק ה"ז שפסק כן, גם לשון הגמ' נ"ג א' ה"ק מצוה כו' משמע שזה נאמר בלשון מוחלט, מיהו לפמ"ש"כ לעיל דלכו"ע מצוה בחודה אין רא' מזה, ועוד דכיון דבקרן לכו"ע אין חודה מעכב שייך למנותם בתרתי, אלא שהעיקר נראה דאף בקרן עצמה מצוה בחודה, ורא' לזה מכאן דמשה חודה בפנימית וחיצונה, ואע"פ שבפנימית ודאי נותן בקרן עצמה ומחטא ויורד.

קח א

וצ"ל דמסברא קאמרי ליה כיון דמודית שאין האיסור רק בלקיחת דבר הראוי לשמים, דנימא שביזה כבוד שמים בכך, א"כ שוב אין לחלק בין אע"ל לאע"י, דסו"ס אינו רצוי לשמים, וע"כ גזיה"כ הוא, ושוב אין דוחק לדרוש דשחוט חוץ חייבין גם על העלתן, וריה"ג סבר דדבר שאינו ראוי לשמים כלל אין לחייב עליו בחוץ, ולכן לא דרש לרבווי העלאת שחוטי חוץ.

אחרי כותבי ראיתי בזה כתוב לעיל בתוך הסוגיא ולע"כ ויעו"כ מש"כ שם.

שם זעירי אמר שחיטת לילה איכא בנייהו, משמע דא"צ שעת הכושר אלא בשחיטה, (דדומיא דשחוטי חוץ סגי בשחוט פנים), ורבה סבר דבעינן שעת הכושר גם בקבלה, ולכו"ע א"צ שעת הכושר בזריקה, ואפשר כיון דה' שעת הכושר בדם, הרי הוא חייב בכל הקרבן.

ק"ח א' השיב רבי תחת ריה"ג כו' בפשוטו לרבי תרתי בעינן שעת הכושר ואע"ל, ויש לעי' מגילה לרבי דריה"ג מצריך נמי שעת הכושר, דילמא כרבנן ס"ל דסגי באע"ל.

שם השיב ראבר"ש כו' יש לעי' ורבנן מאי קסברי דאמרו לו, הרי גם לדידהו בעינן אע"ל, ואם נימא דלרבנן בפסול יוצא אפי' בהני שאם עלה וירד חייבין בחוץ וכסברת תו' ניתא, דאמרו לו כי היכי דמודית ביוצא דאפי' אע"י חייבין, ה"ה בשחוט חוץ, וריה"ג פליג גם ביוצא, דבאמת סברא אחת היא דשחוט חוץ כיון שפסול משום שהקריבום בחוץ הרי העלאתן המשך העבירה של חוץ ושפיר חייבין עליה, וה"ה יוצא לצורך הקרבתו בחוץ, אבל אם רבנן מודו ביוצא דבעינן אע"ל, ונפ"מ בנסכים ומנחות לריה"ג, א"כ לא אמרו לו כלום, ועו"ק דהא רבנן גופיהו מקרא ילפי לה אלמא דמסברא אין לחייב בזה משום דאע"ל.

קח ב

זבחים קי"ח ב' כגון בי כנישתא דמעון, ע"פ הירושלמי דמגילה פ"א ה נראה דבבי כנישתא דמעון אין אוכלין, והיינו שהי' נראה

למרחקים אבל באמצע ה' מקום שאין רואים, ולא אמרו בכל הרואה אלא כשרואה בלי הפסק, שאז נקרא המקום מקושר למשכן, אבל

אם באמצע יש מקום מפסיק לא מיקרי רואה, דלא סגי בראית המשכן לחוד, עי' ירושלמי סוטה פ ב"מ פ דבית מעון הי' גבוה מטברי'.

ומה שנסתפקו בירושלמי שילה ומשכן שילה אפשר שהי' הנדון אם בשילה אוכלין גם באינו רואה כמו בירושלים שאין דין ראי', וא"ל דאף בשילה בעינן רואה, או דס"ד דסגי ברואה את העיר שילה אף דבסברא קשה מהיכי תיתי להסתפק כן, ואפשר דס"ד שע"י שהבתים מפסיקין מיד אינו רואה את המשכן, וא"כ בשילה אוכלין פחות מירושלים, מיהו מסתבר דבתים אינם מפסיקין דהו"ל כיושב

בבית סמוך שג"כ אינו רואה, אלא בעינן שמפני הר ובקעה אינו רואה], ולכן ס"ד דר"ל העיר שילה, ואסבר ליה שהי' נראה למרחקים מפני גובהו כמו בי כנישתא דמעון, ... מספק"ל אם יש דין רואה בירושלים ופרש"י דר"ל שרואה את העיר, ושפיר מספק"ל אם בשילה סגי ברואה את העיר, ולמסקנא י"ל דלא מהני רואה את העיר, א"נ לאידך גיסא דפשט דסגי ברואה חד מינייהו, ומשכח"ל שרואה המשכן ולא העיר כגון שהמשכן גבוה ונראה למרחקים יותר מן העיר שילה, כמו בי כנישתא דמעון.